Ad laudem ac ho

norez indiuidue trinitatis pa-

tris .filij.et spūssancti.glorioſissimeqz virginis Marie Incipiunt ꝓmentaria queſtiones et dubia pulcerrima ꝓtinentia.cum textu Areſtotelis in octo libros de phyſico auditu iuxta doctrinam exquiſitiſſimā venerabilis dñi Alberti. in Burſa Laurētiana florētiſſimi agripinēſis gymnaſij edita

M.Th.u.Sch. 6 b (Jnk. 1 2.Ex.)

1286 573 01

Quoniam quidē intelligere ꝛ scire ꝓtingit circa omnes sciētias quaꝝ sunt principia cause aut elementa exhorū cognitione Tunc eñ cognoscere arbitramur vnū quodqꝫ cū causas primas et principia prima cognoscimus vsqꝫ ad elementa.

¶ Iste est liber physicoꝝ intitulatus de physico auditu quia in eo agitur de vniuersalib⁹ nature que solo auditu ꝛcipiuntur ꝛ nō suffragat hic alicuius alterius sensus experientia sicut in alijs libris posterioribus in quib⁹ agit de particularib⁹ nature .Aut ideo qñ liber iste fuit ꝓscriptꝰ a discipulis Aristotelis in audiendo eūdem ab ipso ꝛ nō ꝓpilatus ab eo. vt plures alij libri. Et diuidit prima sui diuisione in octo libros partiales In quoꝝ ꝓmo agitur de ꝓncipijs mobilis fm qꝫ mobile exit de potentia ad actuz id est agitur de ꝓncipijs ꝓstitutionis ꝛ trāsmutationis rerum naturalium.qz ꝓncipia transmutationis sunt materia forma ꝛ ꝑuatio.ꝛ ꝓncipia ꝓstitutionis materia ꝛ forma que manent in re facta.In secūdo determinat de natura ꝛ causis naturalib⁹ tam ꝑ se qꝫ ꝑ accñs.In tercio de passionib⁹ corporis mobilis intrinsecis que sunt motus et infinitum In quarto de passionib⁹ extrinsecis corporis mobilis.que sunt locus vacuuꝫ ꝛ tempus. In quinto de partib⁹ subiectiuis motus in ꝓmuni In sexto de partib⁹ qñtitatiuis eiusdez.In septimo de motu in ordine ad motorem.scz qꝫ est deuenire ad vnū ꝓmū motorem . In octauo de ꝓmo motu ꝛ ꝓmo motore. Ex quib⁹ ꝑz qꝫ semꝑ duo libri habent ꝓnexionem.qz duo ꝓmi determinant de ꝓncipijs. Tercius ꝛ quartus de passionib⁹. Quintus et sextus de diuisione motus. Septimus ꝛ octauus de mobilib⁹ ꝛ motoribꝰ. Et sub diuiditur ꝓmus liber in quatuor tractatus fm dñm Albertum.In quoꝝ primo determinat de duob⁹ processib⁹ quoꝝ vnus est doctrinalis procedens ex notioribꝰ ꝛ prioribꝰ fm naturam.scz a ꝓncipijs causis ꝛ elementis. Secūdus est disciplinalis ꝓcedens a ꝓfusioribꝰ.id est magis vniuersalib⁹ ad minus vniuersalia. Et iste tractatus a quibusdam dicitur pars prohemialis. In secūdo recitat opiniones antiquoꝝ. et incipit ibi Necesse est aūt esse vnū principium aut plura. In tercio recitat opinionem ꝓpriam circa ꝓncipia rerum naturalium in cōmuni.et incipit ibi Omnes igitur ꝓtraria principia facūt. In quarto loquit de ꝓncipijs rerū naturaliū fm se in speciali soluendo duos defectus antiquoꝝ .ꝛ incipit ibi.Subiecta aūt natura. Primus quidē tractatus vñ cum habēt capitulū.in quo ponūtur due ꝓclusiones .quarum ꝓmaest ista . In naturali scientia ꝓcedendū est exꝓncipijs cāis ꝛ elemētis ad ꝓncipiata cātaꝛ elemētata.Quā sic ꝓbat.quia in omni scientia in qua sunt principia causa ꝛ elementa ꝓtingit intelligere ꝛ scire ex illorum cognitione.Sz in phia naturali sunt principia cause ꝛ elementa igitur ꝓtingit intelligere ꝛ scire ex eorum cognitione.Qa iozem ꝓbat.qz tunc arbitramur vnūquodqꝫ cognoscere cum causas primas cognoscimus ꝛ ꝓncipia prima vsqꝫ ad elementa .Minoꝛ patet per Aristotelez in textu dicentem.quoniam quidem intelligere ꝛ scire ꝓtingit circa omnes scientias.quarum sunt principia cause ꝛ elemēta ex horum cognitione.

Circa textum expositū mouetur questio An naturalis phia vera scia distincta sit a metaphysica ꝛ mathematica

¶ Et arguit primo ꝓtra suppositum rōnib⁹ eraclyti dicētis qꝫ naturalis phia nō est vera scientia.qz quicqd scitur debet sciri fm suū ꝓprium esse ꝛ in eo qꝫ est.sed res naturales non possunt sciri fm suū ꝓprium esse ꝛ in eo qꝫ sunt.igitur de ipsis non est scientia.Minoꝛ ꝓbatur. quia ꝓpriuꝫ esse rerum naturalium est variabile in infinitum.sed infinitum non potest cognosci ab intellectu nostro.igitur ꝛc.

¶ Secūdo.omnis scia acquiritur per demonstrationem cuius medium est definitio.sed res naturales non possunt habere definitionem.igit. Minoꝛ ꝓbatur.qz definitio est oratio explicans esse rei.tale aūt non est explicabile. cū sit in infinitum variabile. Etiā patet ꝑ Aristotelē primo de aīa dicentē qꝫ rō aialis fm vnūqdqꝫ aial est altera et altera. ¶ Tercio oīs scia est de imobilib⁹ aliter se habere nō potentib⁹.res aūt naturales sunt mutabiles ꝛ variabiles.ergo de ipsis nō est scia. ¶ Quarto quicquid est scibile est intelligibile.sz res naturales nō sūt intelligibiles igit nō sunt scibiles. Minoꝛ ꝓbat. qz qcqd ē intelligibile debet abstrahi a materia.sed res naturales accipiūtur cū materia ꝛ ditōib⁹ eius.igit nō sunt res naturales intelligibiles.ꝛ ꝑ ꝓsequens de ipsis nō est scia ¶ Contra q̄ situm arguit sic.ille ꝓtes phie nō distinguūtur qꝫ ꝓsiderant.sed sic est de metaphysica mathematica ꝛ physica.ḡ nō distinguūtur. Minoꝛ patz.qz metaphysica ꝓsiderat ens inqꝫtū ens.ꝛ ꝑ ꝓns eñe ens.ḡ ꝓsiderat qꝫtitatem a mathematico ꝓsideratam ꝛ qualitatē a physico ꝓsideratam. Pro veritate tū suppositi et quesiti est doctrina oīm phoꝝ vere in physica loquentium

Maioꝛ Tūc arbitramur scire īvnaq̄qꝫ scia cū cognoscimus ꝓncipia ꝛ cās vsqꝫ ad elemēta. Minoꝛ. Hec reperiūt in naturali phia ac ex eis ꝓtingit scire ꝛ ītelligere īea Cōclusio Igit ipa est ꝑa scia q̄ꝫ in ea nō sūt tāta certitudo sicut in mathematica

¶ Maioꝛ ꝑz ꝑ phm hic in textu.ꝛ ꝓmo posterioꝝ. Minoꝛ patebit in decursu totius libri physicoꝝ .ubi clare ostēdit qꝫ sint ꝓncipia cause ꝛ elemēta rerꝝ naturaliū ex qbus sciunt ¶ Cōclusio quo ad ꝑmā ptē ꝑz.qz hz verū subiectū vt nūc supponit ꝛ in sequēti qstione declarabit.qꝫ hz veras passiones q̄ sibi inesse demonstrant ꝑ ꝑa ꝓncipia q̄ postea manifestabūtur.ergo est vera scia Et q̄ꝫ in physica sint opiniones varie hꝫ tū nō ꝓuenit ex ꝑte scibilis.sz ex ꝑte scientis.Scōa ꝑs ꝑz ꝑ phm dicētē qꝫ acribologia mathema

tica nō est oīb⁹ expetēda. qz mathematicalia sūt a sensibili materia abstracta. i. a materia nata substare q̄litatib⁹ sensibilib⁹ cuiuscūq⁹ sensus exteriozis. ſz physicalia sūt ꝓncta materie sensibili. ḡre sūt variabilia z ptingentia.

Maior Partes phie realis distinguūt ſm distinctōem definitōis q̄ est mediū cuiuslibz demōstratōis: Minor Prima phia q̄ ſm ordinē rei est ꝑma est de substātijs sepatis ſm rez z rōnem a sensibili materia ꝑ quā tm̄ definit physicus. q̄uis ab ea abstrabat ſm rōnem mathematicꝰ. Cōcło Igit naturalis scia phie ps tercia ē distincta a metaphysica z mathematica

¶ Maior pz. qz phia in cōi accepta diuidit in realē. rōnalē. z moralem. vt pz in ꝓmento veteris artis. Et rō est. qz phia est pfectio intellectꝰ exp̄s obiectiue de entib⁹. ideo ſ⁹ diuersum ordinē entiū quē hñt ad intellectū sumit diuersa scia. Sūt em̄ alīq entia q̄ puemūt rōnem nr̄ām. sicut metaphysicalia. mathematicalia. z physicalia. z illa cadunt sub phia reali. q̄dā ꝯo sunt entia q̄ hñt eē in rōne nr̄a. z de illis est phia rōalis. passiones em̄ q̄ibi ꝓsiderant depēdēt a rōne nr̄a. Tercio sunt entia q̄ sequūtur rōem nr̄am. vt sunt operatōes volūtarie ꝓtuose z viciose. qz volūtas seq̄t intellectū cū moueat finaliter ab intellectu. z de talib⁹ ē phia moralis. phia ꝯo realis diuidit ſm Aresto. vi. methaph. in metaphysicā mathematicā z physicā. q̄ ptes sumunt ſm distinctōem definitionū. Cui⁹ rō est. qz demōstratio est instrumētū generādi sciam Differentie ꝯo demōstrationū sumunt ex medijs. media ꝯo demōstrādi sunt definitōes q̄ tripl̄r variant. vt pz in minore. igit ſm diuersos modos definiēdi sumūtur diuerse scie. z ꝑ ꝓns ipi⁹ phie realis q̄ nō causat ab ope nr̄o sicut phia moralis. ſz potiꝰ ab ope nature sunt tres ptes. scz metaphysica. mathematica. z physica. ¶ Minor pz ꝑ dñm Albertū in ꝓmēto Et ꝑ maiozi declaratōe est notandū. q̄ entia nrām rōnem pcedentia sunt in triplici dīa. q̄daz scz metaphysicalia sūt abstracta tā ſm eē q̄z ſm rōnem definitiuā. Primū pz. qz si entia vt hmōi necārio haberēt eē in materia. tūc ꝓueniret oīb⁹ entib⁹. ſz h̄ ē falsū. vt pz de substātijs sepatis. ḡ z̄c Secūdū pz. qz si q̄s definiat subam in cōi nō ponit in definitōe eius materiā neq⁹ ꝓditiones eius q̄ sunt motus z q̄es. qz si poneret materia in tali definitōe. tūc illa rō non ꝓueniret vniuoce oīb⁹ substātijs. cū nō ꝓueniret substātijs sepatis in q̄b⁹ nō est materia. Alia sūt entia ſm rōem abstracta. z ſm esse ꝓncta. vt mathematicalia Primū pz qz si q̄s definiat circulū nō ponet in eiꝰ definitōe aurū aut argētū vel aliquā aliā materiā spēalē. qz sic nō diceret vniuoce talis definitio de omnib⁹ circulis. puta de illis q̄ reperirent in alia materia. z ideo dr̄ dñs Albertus q̄ nihil caḍit in rōne mathematicoꝝ de materia sensibili. sed potius de materia intelligibili q̄ est q̄titas imaginabilis. z ideo abstrahēs ab oīi materia sensibili definit. teste Euclide circulū dfiniente. Circulus est figura plana vnica linea ꝓtenta. in cuius medio est pūctū q̄ vocat centrū a q̄ oēs linee ad circūferētiā ducte sunt equales. Secūdū patz q̄ sint scz ſm eē ꝓncta. qz nullus circulus repitur extra materiā sensibilē neq⁹ aliq̄d ens mathematicū. Alia ꝯo entia sunt ſm eē z ſm rōnē ꝓncta. vt physicalia. Primū pz. qz nullū ens naturale repitur extra materiā sensibilē determinatā ꝑ q̄titates sensibiles. qz entia reponūtur in esse naturali ꝑ ipsas q̄titates. Secūdū pz. qz in definitionib⁹ eoꝝ ponūt materia z ꝓditiones eius. vt definiēdo celū vel elementū vel aliq̄d ex elementis. vt coz es vel os. vt pz practicāti dicēdo celū est corpus rotunduz circulariter mobile Similiter elemētū est subiectū motui z mutationi. qz vt inquit dñs Alb. si definitōes darent̄ ꝑ intentōes ꝓmunes generū z dīaꝝ. q̄ abstracta in vl̄i ſm rōnem simplicē accipiunt. manifestū esſz q̄ tūc eēnt logice. z ideo q̄ ad physicū negociū essent vane oēs. qm̄ ex talib⁹ nō ꝓstituitur esse rei. sed potius ex materia z forma sensibilib⁹. Ex quib⁹ pz q̄ entia metaphysicalia vtroq⁹ mō separata sunt intelligibilia em̄. mathematicalia aūt intelligibilia z imaginabilia. sed physicalia sunt intelligibilia imaginabilia z sensibilia. intelligibilia vero si accipiatur definitio subē ſm q̄ suba est. ipsa erit abstrahens ab oīi magnitudine z sensibilib⁹. et ideo dabit definitio illa ꝑ q̄ditates simplices que simplicia ꝓcepta sunt intellectu. si definiāt̄ur figure sphera rum z circuloꝝ non p̄t eē q̄ditas eoꝝ nisi in q̄titate. quantitas em̄ ſm oēs ptes sui imaginabilis est. Physicoꝝ ꝯo quiditas in eo q̄ quiditas est in intellectu. qz oīis rei rō per intelligibilia ē In eo aūt q̄ talia q̄titate distincta sunt imaginabilia sunt. Sed ſm q̄ sunt distincta formis actiuis z passiuis sunt sensibilia. qz agere z pati nō ptingunt nisi ſm qualitatē sensus. ¶ Conclusio quo ad ꝑmā ptez patz. qz ens incōplexum ens de quo est methaphysica p̄cedit ens determinatū q̄titate de quo est mathematica. z ens determinatū q̄titate. de quo est mathematica p̄cedit ens determinatū qualitatib⁹ sensibilib⁹. de quo est physica. z h̄ via nature. qz via doctrine physica est ꝑma. mathematica secūda. z metaphysica vltima. qz ipa physica est de ꝓpositionib⁹ Sed via certitudinis tūc mathematica est ꝑma qz illa que in ea ꝓsiderant sunt maxime ꝓpoñōata nostro intellectui. cū nō sint nimiū eleuata supra intellectū nostrū et post hoc physica. z finaliter metaphysica. Secunda ps ꝓclusionis patz ex dictis

Ad obiecta in oppositū. Ad ꝑmū est dōm ſm mentē dñi Alberti. q̄ de rebus naturalib⁹ ꝓcipit duplex eē. scz esse specificū q̄ ꝑ se a natura intendit q̄ intendit esse diuinū. Et est esse singulare q̄ intendit a natura ꝑ accēs. scz ad ꝓseruatōem spēi. q̄ nō posset ꝓseruari in individuis. Per hoc rūdetur licz esse singulare sit variabile in infinitū. tm̄ esse specificū est determinatū et finitū. qz finit ꝑ suas causas eēntiales realiter acceptas q̄ sunt forma z materia z ꝑ eā mouētē z ꝑ eā ꝓpter quā est motus. Ad ſm dōm. licet ſm esse individui naturalia nō habeāt definitōez. vtiq⁹ tm̄ pūt habere rōnem speciei. Et hoc dr̄ Aresto. ꝑmo de aīa. Rō aialis ſm vnum quodq⁹ aīal est altera z altera. hoc est ſm vnāquāq⁹ spēm qz in physicis non assumuntur particulares definitiones individuoꝝ. sed definitiones specierum que sunt ꝓximissima media ad demonstrandū passionem rerū naturalium de ipsis ¶ Ad tercū est dōm. q̄ res naturales dupl̄r ꝓsiderant. Uno modo in ordine ad ea a quib⁹ sunt et a quibus habent esse mobile. et illo modo sunt impossibiles aliter se habere. qz positis causis motus impossibile est q̄n res illa sit mobil. Alio modo ꝓsiderant in ordine ad illa i q̄b⁹ sūt. videlz ad ꝓticularia. z illo mō sūt res naturales mobiles z variabiles. nec de illis ſm illū respectū habet scia. ſz solū ꝑ respm̄ ad suas cās. ¶ Et si aliq⁹ replicā fecerit. eē q̄ dr̄ res in suis causis ē potenciale. ſz vnūq⁹q⁹ scit ſm q̄ in actu ē. Ad h̄ est dōm. licz sit potentiale q̄

ad ee existentie. est tñ actuale actualitate eentie q̃ est actus alitas. forme seu nature ī suis naturalibꝫ ⁊ eentialibꝫ accepte ⁊ a ꝑdit̃ibꝫ individuãtibꝫ accepte Et sic ꝑ falsitas Eraclīti dicētis nihil sciri de physicis. Et dr dñs Albertus q plus mirabile est q vir multū prudēs ptolomeus ꝓpter terciã rōnem dr de naturis. i. rebꝫ naturalibꝫ nō habere sciam certã sz opinionē. cui⁹ signū ee dr. qz plurimi de naturis diuersa opinati sz. Excusant tñ q̃dã ptolomeus dicētes q ipe h̄ dixit exaltãdo suã mathematicã. ita sz q physica nō hz ita firmas demōstratiões ꝓpter obscuritatẽ. q̃ orit a ꝑtiõe ⁊ materia in naturalibꝫ ⁊ ꝓpter ꝑtingẽtiã eaꝝ. nō tñ vult negare oẽm sciam ab eis sicut eraclitani quos arabes loquẽtes appellãt qsi garrientes. qz eoꝝ dicta absq; dubio nō sz recta ⁊ extra garritū nihil vigoris hñtia. Alij dicũt q tripl̃r de aliq̃ est scia. Uno⁰ vt de scibili ꝓinquo qđ est demōstratiõis ꝑclo. ⁊ sic eis scia est icorruptibilū. Alio⁰ vt d scibili remoto. qz sz ẽ aliq̃d illi⁹ qđ vere sciẽ. Et sic dupl̃r de aliq̃ est scia. vno⁰ sicut de illo de q̃ aliq̃d sciẽ. ⁊ sic de subiecto ẽ scia. qz d eo sciẽ passio. Alio⁰ sicut de illo qđ de alio sciẽ. ⁊ sic de passiõe est scia. qz sciẽ de subiecto ⁊ ꝑclone demōstrata. ⁊ loquẽdo de his q̃ sciunt vltimis modis corruptibiliū ꝑt ee scia. qz corruptibile ꝑt ee passio demōstrata de subiecto in demōstratiõe potissima. vt ꝑz in ista demōstratiõe. Oīe ꝑpositus ex ꝓtrarijs est corruptibile. oīe corp⁹ mixtū est ꝑpositus ex ꝓtrarijs. q̃ oẽ tale est corruptibile Sz ista solo nō valet vt videt qm necessitas in ꝑclone scibili est ex necessitate subiecti scibilis. eo q oia in demōstratiõe sint necaria ⁊ incorruptibilia ꝑmo posterioꝝ ¶ Ad q̃rtū dñm ẽ. q licz entia naturalia ꝓpter imersionē in materia non possint intelligi intellectu puro vtiq; tñ reflexo ad sensum. qz q̃to entia magis sunt potẽtie ꝓmixta tanto minus sunt intelligibilia. Et ad pbationẽ minoris ẽ dcm ꝑm dñm Alber. q duplex est abstractio q̃dã est abstractio q rōnem definitiuã. sz q̃ definientia nō ꝺcipiũt motū ⁊ materiã sensibilẽ. sed sz añ ipa ꝑm naturã. ⁊ talis abstractio in nullo⁹ physicoꝝ est siue sit physicũ vt subiectũ. siue sit physicũ vt passio de subiecto. pbata. Alia est abstractio vl̃is ab hoc ꝑticulari signato. vt q̃ ꝺsiderat lignum ꝑm esse ligni ⁊ rōnem. ⁊ nō in eo q est hoc lignũ. ⁊ talis est cōis cuilibet scie. qz ois scia ẽ vl̃us ꝑmo posterioꝝ. Nec tñ talis abstractio est in alijs scietijs. sicut in logica. qz ipsa ẽ de abstractis ꝑm q abstracta. qz ei attribuũtur ꝓprietates rōis q̃ sz vl̃tas ꝑdicabilitas. sz alie scie reales sz de abstractis nō ꝑm q sz abstracta. sz ꝑm q ee hñt in rep. naꝝ. i. e⁹ signũ eis attribuũt reales passiões vt gñabilitas corruptibilitas mobilitas ⁊c̃ s ⁊ sic abstractio in logica ẽ rō sciẽdi ⁊ ꝺditio rei scite. sz in alijs scietijs est solũ circũstãtia rei scite sine q̃ nō essz res scita. qz res nō ꝑt sciri nisi abstrahaꝫ a ꝓtingẽtia ⁊ materialitate Sz ꝑ vl̃e physicũ est vl̃e in re. sed tale est in singularibꝫ. igit non est ab eis abstractũ. Ad hoc dcm est q dupl̃r aliq̃d dr ee abstractũ a singularibꝫ. Uno mō ꝑm intellectũ diuidẽtes ita q intelligaꝫ nō ee in singularibꝫ. ⁊ sic vl̃e physicũ nō est abstractũ. Alio mō aliquid dr esse abstractum a singularibꝫ ꝑm itellectũ simplicem. ita scilz q posset intelligi ꝑm se nō intelligendo singularia. ⁊ sic est a singularibꝫ abstractũ Ex quibꝫ ꝑz q naturalis phia est vera scia. ⁊ cũ eadez sit scientia ⁊ scia vna. sequit̃ q sit vna scia. qz scia capit vnitatem a subiecto quẽadmodũ potentia accipit vnitatẽ ab obiecto. ꝑmo posterioꝝ. sed subiectum naturalis phie est vnũ vt infra dicet. igit est vna scientia. non q̃dem indiuisibilitate. sed vna vnitate analogie siue attributionis.

¶ Sed ꝓtra. scia est habitus ꝑclusionis. sed in naturali phia sunt multe ꝑclusiones. cũ vnaquęq; demonstratio generans sciam habeat suã ꝓpriã ꝑclusionem. Ad hoc dr q quecunq; diuerse conclusiones. non faciũt diuersas scientias. sed diuerse ꝑclusiões ꝑm diuersas formales rationes ꝺsiderandi accepte faciũt diuersas scientias Jn vna quaq; tamen scientia est vna ꝓncipalis ꝑclusio ad. quam alie reducũtur. ⁊ illa est hec. q oīe corpus mobile est mobile. ¶ Sed ꝓtra. in libro physicoꝝ agit de īmobili. sez de ꝑmo motore. vt patebit octauo huius. Ad hoc dr. q in hac scia nō determinat de motore īmobili tanquaz de aliquo ꝓrento sub subiecto. nec ꝺsideratur de ipso sicut de illo de q̃ passiones demōstrãt. sed inq̃tũ ipse ẽ cã ⁊ ꝓncipium motus. Et est norandum q naturalis phia non cōsiderat de omnibus rebus directe. quia directe considerat res ꝑtãtas materie ⁊ subiectas motui ⁊ mutationi. sz clarũ est q non oẽs res hoc modo se habeant. posset tñ de omnibꝫ ꝺsiderare directe vel indirecte. qz omnia entia vel sunt mobilia vel īmobilia. ⁊ qz ꝺsiderat mobilia. ergo indirecte ꝑt ꝺsiderare īmobilia. qz oppositoꝝ est eadem disciplina. vnius q̃ se alterius ex ꝺsequenti Et sikter potest declarari de oībꝫ entibꝫ qũo possunt habere aliquã attributionem ad motũ. sicut ꝓma cã que est ꝓmus motor. et intelligentie que sunt motrices orbiũ istoꝝ inferioꝝ. non tñ ꝺsiderat oīa ꝑm omnẽ modũ. qz sic alie scientie supfluerent ⁊ esset adeo ꝺmunis vt metaphysica. qđ est inconueniens dicere. ¶ Ad quesitũ ꝑz solutio ex dictis

Utrum corpus mobile vel ens mobile sit subiectũ naturalis phie

Et videt ꝓmo q non sit corpus mobile. qz nulla scientia ꝓbat suũ subiectũ esse. sed ꝑsupponit de subiecto suo si est et qd est. sed in sexto physicoꝝ ꝓbat corpus mobile ee. ergo nō est subiectũ naturalis phie Minor ꝓbat. qz phus ꝓbat ibi ꝺtra Democritũ oīe mobile esse corpus. eo q impartibile siue indiuisibile nō mouet. ¶ Secdo idẽ non est subiectũ totius ⁊ ptis eius. sed corpus mobile est subiectũ totiꝰ naturalis phie. q̃ nō ẽ subiectũ libri physicoꝝ ¶ Tercio ꝓpria passio dz definiri p suũ subiectũ. sed motus definitur p ens ⁊ non per corpus. ergo ens mobile est subiectũ naturalis phie. Minor ꝑz ꝑ phm tercio physicoꝝ definientẽ motũ. ¶ Quarto corpus mobile est qd ꝓplexũ. q̃ nō est subiectum. qz ꝓplectit ex subiecto ⁊ ꝓpria passione. ¶ Quinto. ꝓmentator ꝺscũdo physicoꝝ subiectũ scientie naturalis esse materiam ⁊ ꝓncipia naturalia Cuius rō videt esse. qz scia debet denoiari a suo subiecto sed hec scientia dr naturalis. igitur. ¶ Sexto. nullus vl̃e est mobile. sed subiectũ naturalis phie ⁊ cuiuslibet scientie est vniuersale. cuz de singularibꝫ non est scientia. ergo ⁊c̃. Maior ꝑz. qz omne mobile est diuisibile. vt ꝑz sexto huiꝰ nullum aũt vniuersale est diuisibile. cũ sit forma totius indiuisibilis. ergo nullũ vl̃e est mobile. ¶ Oro veritate tñ q̃siti est sententia dñi Alberti ⁊ Egidij de roma

Maior Triplex est corpus metaphysicum mathematicum. et physicũ. quoꝝ ꝑmũ precedit secũdum et terciũ. Minor Oīe corpus physicũ siue naturale est mobile. nō autez quiescibile ꝓuenitq; sibi et nō enti talis passio precise Conclusio Jgitur nec corpus q̃/

escibile nec ens mobile ꝓueniēter ponitur sub/
iectum naturalis phylosophie

¶ Maior ꝓpositio est dñi Alberti in tercio capitulo ꝑmi tractatus dicentis ꝙ corp⁹ ab alio habet ꝙ est corpus simpliciter. z ab alio ꝙ ē h̄ corpus siue mathematicū siue natu rale. Habet em̄ ꝙ sit corpus simplr ex eo ꝙ vbiq; aptus natū est ꝙ due dyametri ad rectos angulos se secēt. z ter cia secet duas diametros ad rectos angulos. Triū autez diametroꝝ vna est mensura longitudinis. alia latitudinis et tercia ꝓfunditatis. Si em̄ corpus haberet ꝙ est corpus ab actu inter secatōis harū diametroꝝ oporteret ꝙ cū ce/ra ꝓmeretur inter duas manus aut aliud corpus for/mabile ꝙ mutarek fm corporeitatē. hoc aūt falsum est. nō ergo hz ꝙ corpus est ab actuali dimensione que fit ꝑ tres diametros se in vno pūcto secantes fm longū latū z pro/fundum. sed potius ab aptitudine. z ideo nomiat subam natā subiici trib⁹ dimensionib⁹. Ab actuali aūt trina dimē sione triū diametroꝝ hz ꝙ est corpus mathematicū. sed a forma pficiente materiā sensibilem in aptitudine trine di/mensionis hz ꝙ est naturale. z ab actuali trina dimensio/ne materie sensibilis que est pfecta forma subali. habet ꝙ est corpus naturale hoc vel illud. ergo corpus simpliciter vel absolute sumptum est ante mathematicū z ante natu rale. z fm reductōem ad ens ꝓsiderat metaphysicus. cor pus vero mathematicū fm diuersitates figuraꝝ actuali ter in eo inuentarū ꝓsiderat mathematicus. de alio quidē corpore physicus. ¶ Sed ꝓtra. videtur ꝙ corpus hoc modo dictū esset subiectuz naturalis phie. qz per mobile qđ additur corpori in nullo restringitur. sicut nec nix cum dr nix alba. vel ethiops cū dr ethiops niger. Ad hoc re/spondet dñs Albert. ꝙ licet omne corpus qđ in natura est sit mobile. tñ cū ponit esse subiectū naturalis phie. oportet ꝙ sibi addatur mobile. qz alia est ꝓsideratio corporis inq̄/tum hmōi. z alia est ꝓsideratio corporis fm ꝙ mobile est. Et sic licet ibi nō sit ꝓtractio quo ad suppositā. qz ꝑtinē tur in suppositis. est tñ ibi ꝓtractio quo ad modū intelli/gendi. sicut etiam dr nix alba. ibi non est ꝓtractio suppo/sitoꝝ. sed est ꝓtractio quo ad modū sentiēdi ¶ Minor pz q̄tum ad ꝑmam partem. qz oīne tale hz intra se ꝑnci/pium sui motus qđ est natura. ergo est mobile. z q̄uis na tura nō solum sit ꝑncipium motus sed etiā quietis. non tñ est omne corpus naturale quiescibile. qz corpus qđ est naturale a natura vlt. sicut est corpus celeste nō est quies/cibile. sed est ꝑpetui motus. Etiā corpus quiescibile non ꝑt esse huius scientie subiectuz. qz quies est ꝓuatio mot⁹ non dicens formā positiuaz circa corpus sed ꝓuationem que non intelligitur nisi per habitū. Et si aliquis forma/ret instantiam ꝙ nō oīne corpus physicū mobile est. quia terra z maxime ꝑtes terre que sunt circa centrum sphere mūdi imobiles sunt. Ad hoc rñdet dñs Albert⁹. ꝙ licz ꝑtes terre inq̄tum sunt circa centrū sint imobiles localit. tñ mouenk motu alterationis. qz in centro fit maxima al/teratio ꝓpter ꝓcursum influentie corporū celestiū. que ma xime vniūtur in centro. Secūda pars pz. scz ꝙ passio que est mobilitas ꝓuenitat corpori ꝓcise z non enti. qz mot⁹ est in genere ꝓtinui. sexto physicoꝝ. z in spē successionis. q̄ si ꝓmensurarek enti ip̄m mobile. oporteret ꝙ sicut motus fm suū esse specificū fluit a mobilitate tanquam a sua cau/sa immediata et adequata. ita secundum suum esse ge/neris pura continuitatis flueret ab entitate. sed hoc est falsum. qz prima causa continuitatis est corporeitas cōna ta materie corporis. ante quā corporeitatez est veritas en tis. Etiam si ens fm ꝙ ipsum causaret ꝓtinuitatem om ne ens esset corporeū. z nullum incorporeū. z hoc est epi/curisare. Et ꝙ ens mobile nō ꝑt esse subiectū. qz si sic seq̄/retur ꝙ physica essz pars metaphysice. vel ꝙ ēent ei subal ternata. sed vtrūq; illoꝝ est falsum. quia tūc nō essent tres partes phie realis ab inuicem distincte. Sequela patz. qz cū dr ens mobile. vel mobile dr solum modū ipsius entis et non aliquid realiter distinctū ab ente. vel dr aliquid su/peradditum nature entis. Si ꝑmum tūc seq̄tur ꝙ physi ca non esset distincta a metaphysica. sed esset pars eius. qz eiusdem scientie est ꝓsiderare aliqđ subiectuz z modos ipsius. cū ergo ad metaphysicā ꝑtinet ꝓsiderare ens etiaz debet ꝓsiderare mobile. Si dicak secūdum scilz ꝙ mobile addat aliquam naturā ipsi enti distinctū ab ente. tūc seq̄/tur ꝙ sit ei subalternata. qz ꝓcipitur subiectū metaphy/sice cū quadam determinatōe sibi alienam naturā adden te. Conclusio sequitur ex ꝑmissis.

¶ Maior Sicut mathematica pficit intel/lectum ad imaginatiōem ꝓuersuz. ita ꝓsiderās qualitatē physica est intellectus ad sensum ex/teriorem reflexi pfectiua Minor Primū ens sensibile ꝙ demonstratōem intelligibile est corpus naturale seu mobile. Conclusio Igitur ipsum est ꝓprium et adequatū subie ctum naturalis phie

¶ Maior pz. qz sicut mathematica ꝓsiderat q̄titatē que est imaginabilis. ita physica ꝓsiderat qualitatē sensibilez. et ideo est pfectiua intellectus reflexi ad sensum exterio/rem. qz qualitas est sensibilis sensu exteriori ¶ Minor pz qz nihil est mobile nisi corpus. ergo ꝑmū sensu ꝓceptibile in quo sunt qualitates sensibiles ad quas est motus z fm quas ꝓtingit aliquid moueri motu saltē naturali. vel ipse mot⁹ est qui est sensibile ꝓmune ē corp⁹ naturale seu mo bile. qz hoc inq̄tum hmōi hz naturaz sensibilem. z sic est naturatū ꝓpositum habens in se materiā que est ꝑncipiuz motus et mutabilitatis. hoc etiā est resolubile in tria de/monstrationis ꝑncipia. scz in subiectū quod est ip̄m met. z in naturaz ꝑncipiātem ipsum in fieri z esse tanq̄ in princi pia z accidentia ꝓpria que sibi ꝓueniunt fm naturam per que sentitur et per que a posteriori cognoscitur. Et ac cipitur sensibile inquantum dicit aptitudinem remotam vti materia est corpus sensibile in potentia. et sic est ratio quare illud vel illud corpus est actu sensibile. z non inq̄/tum dicit actum. ¶ Conclusio sequitur ex ꝓmissis. qz illud est ꝑ ꝑncipia nature constitutum z ꝓpriū mo tus subiectum a quo fluit motus tam fm genus q̄ fm speciem. fm genus quidem. quia motus est de genere cō tinuitatis accipiens illam a quantitate sui mobilis consi/derati fm esse generis. sed corpus mobile habet rationez continui in eo ꝙ corpus. fm̄ speciem vero tunc motus qui est actus extractus a natura fluit ab aptitudine nature. que dicitur mobilitas. igitur ipsum est adequatum sub/iectum. z hinc est ꝙ dicit philosophus in principio libri de celo ꝙ physica maxime est circa magnitudines z corpora ibi illa ꝓpositio circa dicit circunstantiaz subiecti siue ob iecti. Et confirmatur etiam illud ꝙ phylosophum primo

perigeneseos dicentē. q hyle siue materia ē corp⁹ sensibi/le in potētia q̄ materia cū forma ē ꝓncipiū eius qđ in hac scia ꝓsiderat. Ens ꝙ no ē primū ꝓtrahibile ꝑ mobile ꝛ sic corpus naturale seu mobile qđ est suba corporea natu ralis ꝛ ꝑ sensuꝫ cognoscibilis ē ꝑpriū subiectū scibile ꝑpriū fm rem ꝛ nōem.

Ad obiecta in oppositum.

Ad ꝓmū est dōm. q phs sexto physicoꝝ non ꝓbat mobile inesse corpi vt est determinatio subiecti. sz vt ē eius passio. vñ mobile accipit dupl'r. Uno⁰ vt est q̄daꝫ dīa re spectiua. Alio⁰ vt passio. ꝓmo mō notat aptitudinē ꝓuenientē ꝑ quā ponit corp⁹ in specie nature. vñ idē est ac si di ceret corp⁹ naturale qđ a natura dr que est ꝓncipiū mouē di ꝛ quiescēdi. secdo mō ē passio q̄ de subiecto demonstra tur quēadmodū sexto physicoꝝ ꝓbat Aresto. mobile in/esse corpi. oñdit q̄ sexto physicoꝝ corp⁹ esse mobile. ꝛ non corpus mobile esse. Si ꝙ mobile sp ponerēt passio etiaꝫ incōuenienter scūs Thomas ens mobile poneret ꝑ sub/iecto ex eo q̄ subiectū esset voce ꝛ significatōe ꝓplexū. Idē em vt apparet intendūt expositores ponentes ens mobi/le siue corp⁹ mobile. qz ꝙuertunt. sz sancto Thome vide/atur potius ponī ens mobile q̄ corp⁹ mobile. sed hoc mi rū ē cū in alijs libris posterioribꝫ ꝓcorditer ponit vt subie ctū libri de celo ꝛ mūdo est corp⁹ mobile ad vbi cuz dño Alberto. qui notauit id qđ fm veritatē substat passionib⁹ physicis magis appropato vocabulo subiectū libri physi coꝝ expressit. Et nō dr materia ꝓma ens mobile sicut nec corpus mobile. qz ipa nō mouet motu ꝑpria dicto vt no tū est. qz nō ē ens in actu. nec motu cōiter dicto qm nō est generabilis neq; corruptibilis ꝓmo physicoꝝ. qz qđ gene rat est totū ꝓpositū qđ ē corp⁹. ꝛ amplius mirū est q̄ ali/qui assumūt ens mobile esse subiectū ꝑter motōem acci dentiū q̄b⁹ tñ nō ꝓuenit mot⁹ n ili ꝑ accns. Ad secdm ē dōm. q idē nō ē subiectū totius ꝛ ptis eodē modo accep tū sed diuersimode acceptū est subiectū libri physicoꝝ. et totius naturalis phie. quia si accipiat in rōne totius vtis incōtracti in se. sic ē subiectū istius libri. si vero in rōne to tius ptātiui ẓhibilis ꝑ diuersas dr̄as. sic ē subiectū tot⁹ phie naturalis que nō est vna simpl'r sed ex partialibus scientijs ptialiū librorꝝ ordinate collecta. Et si ꝓtrahat per hāc vel illā dr̄am spēalem. sic est subiectū in partialibus li bris sicut corpus mobile ad vbi. est subiectū in libro de ce lo. ꝛ ꝓtractū ad formā simplicis elementi ē subiectū in li bro de generatōne. ꝛ sic ꝓgr. Ad tertiū ē dōm. q illa definitio ē formalis motus. ꝛ iō entis in potentia nō stat ꝑ subiecto motus. sed ꝑ forma fluente de esse imperfecto ad esse pfectū. ꝛ sic nō definit ibi vt passio. sz vt est species predicamenti sui incēptum est ciusdem essentie cum suo ter mino ad quē. Etiā si hoc argumētū procederet tunc non esset ens mobile subiectum sed ens tñ. quia non definit motus ꝑ ens mobile sz tm ꝑ ens. Et si dicatur accidens habet definiri per suū subiectuꝫ. Ad hoc dr definitōe ma teriali. Ad quartū est dōm. q mobile non dicit passio nem sed formalem rōnem considerandi corpus in ꝓposito. ꝛ sic nō ponit ibi vt pars subiecti phie naturalis. sz po nitur ad determinandum sub qua acceptōne corporis corpus ponat subiectū naturalis phie. hoc tamen verum est. q ista tria sz corpus simpliciter corpus mathematicū et physicū non sunt distincta loco ꝛ subiecto. sed sunt vnū corpus numero variatum fm formales modos cōsidē randi. quoniā consideratur vnū corpus sub diuersis esse

Ad quintū est dōm q cōmentatoꝝ loqtur ibi magis de subiecto scdi libri physicoꝝ q̄ de subiecto libri physi/coꝝ. Aut dōm ē q̄ cōmentatoꝝ ponit ꝓncipiū subiecti ꝑ subiecto vti facit aresto. in ꝓncipio ꝓmi posterioꝝ ibi dicit q̄ vnitas est subiectū in arithmetrica ex eo quia est nume ri ꝓncipiū qui est illius scientie subiectuꝫ. Nec oportet de nominatōnem semper fieri a subiecto. sed aliqñ a noie di/scipuli. aliquādo a ꝑpria passione. aliqñ a principio vt hic quō etiā grāmatica vocatur litteralis a principio sui sub iecti. Ad sextū est dōm. q vl'e dupl'r cōsideraf. Uno mō in ordine ad suas causas ꝛ fm esse suuꝫ essentie. ꝛ sic vniuersale est imobile quia habitudo ipius ad suas cau/sas est imobilis ꝛ rōne illius. hz imobilitatem sue mobili tatis. ita q̄ mobilitas cōuenit sibi necessario. ꝛ imobiliter rōne illaꝝ causaꝝ. Alio mō cōsideraf ꝑ respectum ad sua inferiora. ꝛ illo modo sibi conuenit mobilitas. quia ap/titudo ad motum respicit actum motus ille autem ac/tus primo ducitur ad actum in singularibus. licet ap/titudo primo incipiat in vniuersalibus. Et ad ꝓbatōnez est dōm q vniuersale est indiuisibile fm suam essentiam. ē tamen bene diuisibile fm esse physicum. Et est notanduꝫ fm dñm Albertum. q sunt quedam entia de quibus in/tendit physicus nō ꝓpter hoc q sunt corpus mobile. nec ꝓpter hoc q sint corpora. sz qz ad motū referūt. ꝛ aīe fm q sūt cause motuū i aialib⁹ ꝛ vegetatiuis ꝛ hec sūt natura lia ad motū relata. ꝛ nō sicut ꝑ se subiecta motui ꝛ muta tioni. motus em nō est in ipis sz ab ipis potius in quibus dā alijs. ꝛ sic nō oportet corp⁹ mobile verificari de oib⁹ in hac scia ꝓsideratis in recto vtiq; tñ i obliq̄. Et qñ tūc arguit de ꝓmo motore ꝛ intelligentijs q̄ sunt cāe motuuꝫ nō ꝑt ꝓsiderari i eadē scia cū alijs reb⁹ gñabilib⁹ ꝛ corrup tibilib⁹ cū corruptibile ꝛ incorruptibile gñe differāt ꝓmo metaphysice. Ad hoc dr sz differāt gñe physico. ꝙuenit tñ genere scibili qz ad idē gen⁹ scibile siue subiectum attri/butionis reducuntur.

Circa predicta sunt du/

bia quoꝝ primū est. Quot sunt libri naturalis phie. So lutio sūt multi q̄ sumunt fm diuisionē subiecti qđ ē corp⁹ mobile. hoc ār ꝓma sui diuisione vt inqt dñs Albert⁹ di uidit sic qz aut ꝓsiderat in se ꝛ absolute siue incōtracte. ꝛ sic ē liber physicoꝝ siue de physico auditu q̄ tractat de pas sionib⁹ corpis mobilis in cōi. aut ꝓsiderat vt ꝓtractū ē et hoc dupl'r qz vel ē corp⁹ mobile simplex vel mixtū siue cō positū ex simplicib⁹. Si simplex ꝫ fit dupl'r. qz vel ē mobi le ad vbi tm vel ad formā. qz iste due poñe mot⁹ sūt i mo bili. ꝛ vna eaꝝ cātur ex alia. ꝛ vna eaꝝ ē simplicioꝛ ꝛ alia min⁹ simplex. si ꝓmo mō sic ē liber de celo ꝛ mūdo ibi de/terminatur de corpore mobili ad vbi quia de elementis et quinta essentia fm q localiter sunt mobilia. Dominus vero Albertus addit libro de celo ꝛ mūdo librum de lon gitudine ꝛ latitudine terrarum ꝛ ciuitatum. ꝛ librum de locis habitabilibus. ꝛ librum de proprietatibus elemen/torum ꝛ planetaruꝫ. quia ad hoc q sciatur impressio quā corpus celeste relinquit in elementis que mouentur ad formā etiā in corporib⁹ mixtis. oportet q̄ sciat⁹ hītudo quā hz ad locū gñatōis illaꝝ impssionū. Si secdm sic ē li/ber de generatōe in quo determinat de generatōe elemē/

torum. Si contrahatur ad formã mixti hoc est dupliciter vel fm q est in via mixtionis siue de mixtis imperfectis. aut est in genere vel specie mixti perfecti ꝯstitutũ Si primum sic est liber metaurorum in quo agitur de impressionibus metheorologicis puta ignitis z humidis. Si secũdũ hoc est dupliciter. quia corp⁹ mixtũ ẽ duplex vt aiatũ vel inaiatũ. Si secõm ẽ liber de mineralib⁹ quẽ pulchre edidit dñs Albert⁹. Si aiatũ h ẽ dupl'r. qr vel deteriak de ꝓncipio aiator. qđ ẽ aia. z sic ẽ liber de aia. vel determiak de aiatis i spẽali. z sic ẽ liber de vegetabilib⁹ z plãtis q̃tũ ad aiaz vegetatiuã. z de aialib⁹ q̃tũ ad aiaz sẽsitiuã vl deteriak de aiatis i gñali. z sic ẽ liber paruor naturaliũ. Et qr opa aie vegetatie sũt nutrire augere z generare. z duo determinãt sufficiẽt i libro de gñatõe. de tercio scz nutrire phs determiat in libro de nutrimẽto. Opa aie sensitie sunt duo i gñe scz sentire z mouere fm locũ. Et pmũ op⁹ tripliciter variak. aut eĩ accipit fm ꝓpatoez fm q sensus egredit vel ingredit aial. z sic de eo deteriak i libro de somno et vigilia aut fm reditũ ex spẽ sensibili fuata apõ aiaz i rẽ pus acceptã i sensu z sic de eo determiak i libro de memoria z reminiscẽtia. aut fm ꝓpatoez sẽsus ad sensibile z sic de eo deteriak i libro de sensu z sensato. Secõm ãt q motua ẽ aia sẽsibil' dupl'r mouet fm locũ. aut mutãdo locũ aut dilatãdo z restrigẽdo corp⁹ i eodẽ loco z vtroq hoꝝ tradit i libro de motib⁹ aialiũ. hic aũt mot⁹ ẽ gñalis oĩo aia lib⁹ sub dilũctõe accept⁹. qm oẽ aial aut mouet motu p̃gressiuo aut dilatatõis z restrictõis aut vtroq mõ facit ãt spẽalẽ motũ i hũtib⁹ pulmonẽ q̃ ẽ ad refrigeriũ pectoris p spiritũ attractũ quẽ mouet attrahẽdo z retinẽdo z emittendo z hmõi scia tradit in libro de respiratõne z inspiratõe z ad aminiculũ ei⁹ ẽ liber quẽ ꝓposuit de dña spũs et aie z liber de intellectu z intelligibili quẽ etiã p ꝓplemẽto tercij libri de aia composuit Albertus.

Secundum dubium

An ꝓueniẽter dicak in textu ꝓtingit itelligere z scire cum tñ illa videk ad idẽ ptinere. So° q sic loquẽdo ꝓprie ad intentõem phi dzñt ex pte habituũ vñ ꝓprie eliciũk. z ex pte obiectoꝝ formaliũ ŏ q̃b sũt ĩmo sic inter se hñt ordinẽ qr scire ẽ act⁹ a scia elicit⁹ p demõstratõez vt dr pmo posteriorꝝ. z ẽ ꝓclõis tãq̃ ꝓpĩ scibil' fm q ab alijs apphẽdit hoc ẽ ꝓclusiõis. put ex pmissis necẽario seq̃t Sz intelligere est act⁹ elicit⁹ ex spẽ itelligibili respectu simplicis q̃ditatis rei intelligibilis. z h q̃ ad pmã opatõez itellect⁹. vel ẽ actus elicitus ab hũtu ꝓncipioꝝ q̃ dr itellect⁹ respectu pncipioꝝ pmoꝝ simpl'r vel in respectu. Et lz p sciaz elicit⁹ demõstratio q̃ ad hũtẽ sciaz ita q scire p demõstratõnem ex scia elicitũ ñ sit cã scie i hũte eã. ẽ tñ cã scie i alio addiscẽte sic definitio quã format itellect⁹ in pma opatõe nõ generat spẽm itelligibilẽ i intelligẽte z definiẽte. lz i alio discipulo audiẽte. Ex q̃ pz quõ iste tres opatões ordinẽ hũt causalis depẽdẽtie. nã itelligere secõm ẽ ex pmo z scire ex prio et secõo vñ qr itellect⁹ hũan⁹ in vltima resonãtia ꝓticipat vim itellectualis nature nõ pt vnico actu itelligẽdi p speciẽ elicito simplicis apphẽsiõis subiectũ aliqđ i se z i suis ꝓpetatib⁹ apphẽdere scz eget ꝓpositõe. qr ꝓponit ꝓpetatẽ cũ subiecto z pus cũ cã subiecti vel p̃dicati q̃ cũ subiecto et sic nõ eget discursu Sz ꝓueniũt qr sĩ act⁹ eliciti ab vna poña scz ab itellectu possibili. z sic cõik z ĩpropẽ loquendo ad idẽ videk ptinere Dõm ẽ q̃ ad dubiũ q p itelligere designak cognitõ ꝓnciporꝝ incõplexoꝝ q̃ apphẽdim⁹ elemẽta ꝓncipia z cãs fm se vel subiectũ fm se vel ꝓpetates fm se. lz min⁹ ꝓpe designak etiã ꝯgnitõ ꝓplexoꝝ q̃ p elemẽta ꝓncipia z cãs apphẽdim⁹ hic ꝓncipia cãs etiã de his q̃ sũt ꝓportionabiliter. per scire aũt designak cognitõ ꝓclusionũ qs ex ꝓncipijs causis z elemẽtis demõstratie scim⁹.

Tertium dubium est

Quid intelligit phs p ꝓncipia cãs z elemẽta. So° distinctio hoꝝ noĩm habek diffuse. v. metaphy. ubi oñt quõ cã se hz ex additõe ad ꝓncipiũ z elemẽtũ ex additõe ad cãm sz q̃tũ ꝓposito sufficit p hec tria intelligũt q̃ttuor cãe q̃a sz diuersimode. Dñs eĩm alb⁹ z Auerroys p ꝓncipia intelligũt cãs efficiẽtes i gñe corpis mobilis fm q est mobile qm nõ scim⁹ naturalia nisi sciam⁹ cãs efficiẽtes eoꝝ pri mas. qr cã efficiẽs ẽ ꝓncipiũ vñ mot⁹ forma ei ẽ termin⁹ motus z effectus efficiẽtis. z materia nõ subest motui nisi p efficiẽtẽ cãm. finis ãt mouet ꝑ̃ in intẽtõe practica p cãs ꝓ itelligũt cãs finales. eo q finis ẽ cã cãe. qr ois cãe ꝓncipiũ. nã cã efficiẽs nõ mouet tanq̃ ꝓncipiũ executõis et motus nisi mota via intentõis a fine. z qr efficiẽs virtutẽ causandi hz a fine ẽ cã aliaꝝ duaꝝ. q̃ vtiq ẽ potissima. et iõ merito vendicat sibi nomẽ cause p antomosiã. p elementa ꝓ intelligũt cãs intrinsecas materiã z formã ex quib⁹ res naturales ꝯstituũk z in qs resoluũtur quẽadmodũ elemẽta ꝯstitutõem mixti. Sctũs ꝓ thomas p cãs i telligit cãm formalẽ z finalẽ. z p elementa cãs materiales eo q materie ꝓprie ꝓueniat ratõ elemẽti. z q̃uis materia solũ dicak elemẽtũ simpl'r scz in ordine ad rẽ naturalẽ z formã q̃ ex ea educik. tñ etiã forma pt dici elemẽtũ incõplexũ ẽ intrisecũ ꝓncipiũ cũ materia ex quo elemenaliter ꝯstituntur res naturalis z in quã resoluik. z hoc loquẽdo de forma p tis. quia forma totius nõ habet ꝓprie rõnez elementi. Sz in isto parua vis est. quia intentio phi est p ista tria intelligere q̃ttuor genera causaꝝ. Aut alitet dõm est fm dñm Albertũ. q p hec tria intelligũtur ꝓncipia demonstratõis subordinata fm triplicẽ dr̃ãm q̃ nõ sunt principia esse rei naturalis seu mobilis sz cognitõis tm. que quidẽ sũt i triplici differentia. quedam sunt principia cognitõnis nõ ingredientia demonstratõem que sunt prime dignitates cuiuslibet scie que dicunk principia. quedam sunt ingredientia demonstratõnem. quia scz inconuertibilia z cõmuna que dicũtur cause. quedã vero sunt proxima z conuertibilia seu immediata. z illa dicũtur elementa potissimam demonstratõnem ingredientia. Et quando arguik in scientia naturali non est procedendũ ab elementis. quia dicik tunc arbitramur vnũquodq cognoscere cũ causas primas et pma principia cognoscimus vsq ad elementa. Ad hoc dicitur q vsq non capitur exclusiue sed meluisue vt vsq elementa z etiam ipsa elementa.

Quartum dubium est

An contingat scire z intelligere per principia z causas in omni scientia Solutio domini Alberti si per principia causas z elementa intelligantur principia cognitõnis et esse mobilis. solum phȳsica per principia causas z elemẽta definiendo intelligit z demonstrando scit. Cuius ratõ est. quia tam mathematicus q̃ metaphysicus abstrahũt a motu qui est sensibilis nature act⁹ z a qualitatibus sensibilibus. ergo non demonstrant per causam efficientem materiam z finem fm q sunt motus principia. qr efficiẽs mouet materiam z per motum attingit finem. Dicitur

gūt mathematicus abstrahere a motu qui ē actus sensibilis nature ꝓpter motū imaginarū quo mathematicus ōr punctū motu suo causare lineā ad quē nō ꝓcurrūt ḡttuor genera causaꝝ. sed solū vna cā. vñ mathematicꝰ ꝓsiderās solū esse rez ḡntarū demōstrat solū p formā dimittendo tres alias causas q; ipe abstrahit a motu. z p ꝓns a materia que est ipius motus subiectū. nec ꝓsiderat cām efficientē q est ꝑncipiū. vñ motus. nec finē qui ē termin⁹ motus z iō ille cause in nulla alia scia adeo manifeste ꝓsiderant sicuti in physica. Et cuius metaphysicus considerat oēs causas nō tñ vt causantes motū ꝓpte dictū. sz inq̄tū ꝑncipiāt emanatōez simplicē vel inq̄tū referūt in quādā rōnē subē q ē vez ens z ꝑncipiū alioꝝ q metaphysicꝰ intēdit. vel inq̄tū cadūt sub analogia entis. Et si sit eadē res mathematica z physica. nō tñ eodē mō ꝓsiderata vnde sub a quanta cuz ꝑfectione q̄litatū sensibiliū accepta nō intelligit dependere nisi ab vno ꝑncipio sez forma tm̄ q ē ꝑncipiū essendi. z nō ab alijs causis q motū ꝑncipiāt z ex cō seq̄nti rem naturalē. Nec ꝓsiderat physicꝰ ḡttuor causas fm oēm modū cōitatis. sz solū inq̄tū ꝑncipiāt motū. Et q; in qualibet scia nō sunt ꝑncipia cāe z elemēta. iō dicit sanctꝰ Thomas q ad hoc designandū Aresto. vtit cōuctōne disiūctiua. dicēs q̄m intelligere z scire ꝓtingit circa oēs scias quaꝝ sunt ꝑncipia cause aut elemēta. z nō dicit sunt ꝑncipia cause z elementa. Si ꝛo p ꝑncipia cās z elementa intelligāt ꝑncipia cognitōis tūc in q̄libet scia sunt ꝑncipia cause z elemēta copulatiue Et q; in physicis res nō cognoscit nisi ex ꝑncipijs ex quibꝫ ē. iō in physica principia hmōi identificant quod ām̄. dīūt tñ in hoc. q; vtiter accepta sūt ꝑncipia ꝓgnoscendi z ꝑticulariter sunt ꝑncipia essendi rei mobilis. vñ sicut de rebꝫ mobilibꝫ vtit acceptis est scientia ita ex ꝑncipijs causis et elementis vniuersaliter acceptis.

Quintum dubium est.

An ad ꝑfecte cognoscendū aliquē effectū oz oēs eius causas cognoscere. Solo q tribꝫ modis ꝑt cognitio dici ꝑfecta. Uno⁹ simpliciter. z sic cognitio ōr ꝑfecta q̄n res aliq̄ cognoscit oībꝫ modis q̄bꝫ ꝑt cognosci. z illo mō cognoscē di rem oz cognoscere oēs ei⁹ causas tā p se q̄ p accūs. q̄a si aliq̄ defecerit nō cognoscit res illa oībꝫ modis q̄bꝫ cognoscī ꝑt. z talis cognitio de aliq̄ re a nobis haberi non ꝑt q̄n ō nulla re cognoscim⁹ oēs cās tā p se q̄ p accūs. cū in causis p accūs respectu alicui⁹ effect⁹ in infinitū ꝓcedat Alio mō ōr cognitō ꝑfecta cognitōe hūana. z sic res cognoscit ꝑfecte q̄n cognoscit oībꝫ modis q̄bꝫ ꝑt cognosci cognitōne hūana. puta fm esse logicū physicū z metaphysicū et sic de alijs. z ad habendū talē cognitōem sufficit nos cognoscere oēs causas p se alicui⁹ effectus q̄ ad diuersa esse q̄bꝫ ipa cognoscit. Nec tñ oz cognoscere oēs causas distincte. sz sufficit ꝓrias causas cognoscere in q̄bꝫ includūt causē p se remote. z p talē cognitōnem de alīq effectu ꝓuenire ꝓssumus ad ꝑme cause z eāꝝ vtū aliqualē cognitōnem quaꝝ virt⁹ ꝓcipit in ꝓrimis causis alicui⁹ effectus. Tercio⁹ ōr cognitio ꝑfecta in genere alicui⁹ scientie. sez naturalis z sic fit ipa q̄n res cognoscit oibus modis q̄bꝫ ꝑt cognosci p talē sciaz. z ad cognoscēdū h mō aliquā rē ꝑfecē. necesse ē cognoscere oēs causas illi⁹ rei ipam causantes sub tali ēe q̄ in tali scia scit. Et sic ꝑz q ad habē dū ꝑfectā cognitōem de re oz oēs ei⁹ causas ꝓgnoscere ad habendū āt cognitōez imꝑfectā sufficit aliqs cās cognoscere z hoc se/ cūdū ꝓtingit ꝓpter nostri intellectus defectū qui non ꝑt omnes causas simpliciter comprehendere.

Innata āt est ex notioribꝫ nobis via z certioribus i certiora nature z notiora. nō em̄ eadē nobis nota z simpliciter vñ quidē necesse fm modū hūc ꝓcedere ex incertioribꝫ nature nobis āt certioribꝫ in certiora nature z notiora. Sunt aūt ꝓmū nobis manifesta z certa ꝓfusa magis. posterius āt ex his fiūt nota elemēta z ꝑncipia diuidentibꝫ hec. vñ ex vlibꝫ ad singularia oz ꝓcedere. Totū em̄ fm sensuz notius est vle totum quoddā est multa em̄ ꝓhēdit vt ptes vle. sustinēt aūt idē hoc quodā mō et noia ad rationem. Totum em̄ quodā mō z indistincte significat vtputa circulus. Definitio autez ipsius diuiditur in singularia. Et pueri primū appellant omnes viros patres et matres feminas. Posterius autem determinant horū vnumquodq;.

Ista ē scda ps huiꝰ tractatꝰ siue scda ps ꝑmū in qua phs oñdit ordinē ꝓcedēdi in naturali phia q̄ ad nos q ē ordo discipliē nob ꝓportōatus. z vult hāc ꝓclonē i naturali scia ex vlibꝫ z magis ꝓfusis oportet ꝓcedere in singularia z magis deteriata siue min⁹ vlia. Quā sic ꝓbat. Innata ē nob via ꝓcedēdi ex nob notioribꝫ z certioribꝫ i certiora z notiora nature. In physicis āt nob magis nota sūt ꝓfusa z magis vlia posterius aūt ex his ꝓfusis fūt nob magis nota p diuisionē ad ꝑticularia descendendo elemēta siue ꝑncipia spēalia que sunt speciales cause effectes. ita q vlia ꝑncipia cause vles z elemēta vlia sūt specialibꝫ nobis notiora. q̄ i physica seu naturali scientia ex vniuersalibus z confusis est magis procedenduz. Dat⁹ torem ꝓbat quia non sunt eadem nobis nota z simpliciter. i. apud naturam. z potissimū in scientia naturali. q̄ ne cesse est fm hunc modum procedere ex incertioribus nature. nobis autem certioribus in ea que sunt nature notiora et certiora. Dinotem ꝓbat ꝑs tribꝫ signis. Primū sumptum est ex toto sensitiuo siue integrali quod ad sensum cognoscitur tale enim fm sensum notius est suis ꝑtibus. sicut tota domus suis partibus componentibus. sz vniuersale siue confusum est quoddaz totum. eo q multa in se cōphendit tanq̄ partes. igitur nobis est magis notū Secūdū signū sumitur a toto intelligibili q̄le ē definitum habens multas partes definientes. vnde dicit. p. q hoc ꝑ bant nomina ad rōnem hoc est definita ad definitiones quia totum definitum fm se indistincte ꝓius notum est suis partibus quibus definitur z cuius definitio integratur Aut dicendū est aliter q definitio tota in rōne totius notior ē ꝑtib definitōez integrātib⁹. sz ꝑmū magis ē de intentione phylosophi quod etiam patet exemplo ad hoc inducto. quia dicit q circulus tanq̄ quoddam definituz indistinctum ꝓius nobis notum est definitōe sua que est Circulus est figura plana vnica linea cōtenta i cui⁹ medio ponit centrū a quo omnes linee ducte ad circūferētiā sunt equales. tali em̄ definitōe ponūtur ꝑtes quas hic. p. vocat singularia. Tercū signū sumptū est ex apprehensione pueroꝝ quo ꝓius apprehendūt vle. vnde in ꝑncipio

oēs viros appellāt patres. z oēs femias matres. posteri⁹ aūt determināt hoz vnūqōqz qs videlicet pī est z q mr̄ ē dū scz ꝓfirmata et ate discernūt eum qui vere est pater ab alijs viris. z que vere mater est ab alijs mulieribꝫ.

¶ Utruz in phisicis vlia sint minus vlibꝫ notis/ bis notioza. Et videt ꝑmo q nō. q: ōr phs ꝑmo poste rioz. q singularia sunt nobis notioza z vlia ſm naturā ¶ Scōo sic phica est scia pfectiua intellect⁹ ad sensuz cō uersi siue reflexi. g̃ illa dñr eē notioza q̄ sensui. ꝓpinqora st scz hmōi sunt pticularia. q: illa sunt p se sensibilia. vlia aūt itelligibilia ¶ Tertio vle accipit p abstractōez a singula ribꝫ. scz abstractū est posteri⁹ notū eo a q̄ abstrahit. g̃ sin gularia sunt notioza nobis ipis vlibꝫ ¶ Quarto ꝓfusa sunt ꝑoza nature. g̃ sunt notioza nature. Ans ꝓbat. q: hoc est ꝑus a q̄ nō ꝓuertit subsistēdi ꝓña. scz a ꝓfuso nō ꝓuertit subsistēdi ꝓña. g̃ ꝓfusa st ꝓza nature Quin to definitū q̄ ad nos ꝑus ē ptibꝫ definiētibꝫ. scz ptes defi niētes sunt in plus et cōiozes definito scōo posteriozū. g̃ pticulare ē nob notius z ꝑus q̄ vle Sexto scīū signū videt implicare. q: supponit vle sensibile oē aūt sensibile ē pticulare. igit ꝛc. Pro pte tñ affirmatia ē sñia phi i tex.

Maioz Triplex est vle ante rē in re z post rē in diuersis scientijs ꝓsiderabile. Minoz Primū ꝓsiderat metaphisicus. tertiū logicus et scōm qd̄ est in re ꝓfusuz solus natural⁹ phs.

Cōclusio Igit debis in diuersis scientijs loquitur diuersimode Arestoteles

Maioz sumit ex autozitate platonis z etiā phi. Plato em̄ vt inquit dñs altertus triplex posuit vle scz añ rē id est añ singulare qd̄ est res a rata subsistētia. Et hoc est duplex. scz natura z tpe sit. z natura tñ. Primū est i men te ꝑme cause dictū idea. et sic ponit platoni. q posue rit tales ideas extra mētē ꝑme cause ꝓtra quā positōem phs disputat septimo metaphisice z ꝑmo metaphisice ꝑmo posterioꝛ Scōm est simplex rei quiditas z entia dās esse suis singularibꝫ. z ita ſm naturā prius ē singula ribꝫ esse recipientibꝫ licet nō tpe. q: añ rē. i. añ singulare. p ducū nihil subsistit. p̄cedit igit singularia natura sic̄ sim plex rei q̄ditas. et hoc vniuersale vtroqz mō acceptū ꝓsi derat metaphisicus. vniuersale in re. i. in singulari simpli citer est phisicū nullo mō a motu et passionibꝫ sensibilibꝫ siue naturalibꝫ separū quinimo in sua rōe oīa illa ꝓcipit. Dicit notāter in re simpliciter vt scz res ōr a rat⁹ qūo singulare subsistēs realiter vocat res. q: in re id ē in singu lari imaginarie vel itelligibiliter acceptū p̄t inueniri vle in re ꝓsideratōis metaphisice z mathematice. vt q̄ditas simplex accepta ꝑut est ī subst̄ātia pticulari p ꝑuētōem q̄ſtitatis et sensibiliū q̄litatū imaginarie vel intelligibil⁹ accepta que est ꝓsideratōis metaphisice. vel p ꝑuētōem qualitatū sensibiliū tñ z nō q̄ſtitatis qūo est mathema tice ꝓsideratōis. Uniuersale vero post rē est eadē natu ra sub alio tñ mō eēndi accepta scz ſm q̄ notionaliter et spiritualiter ꝑtute luminis intellectualis diffundit vsqz ad itellectū possibilē quē ſm dñm Albertū ꝑprie nō info rmat. sicut accīs eo q nō eget subiecto. cū nō habeat esse materiale ſz intentionale et spuale. et nō est h̄ vniuersale conceptus formatus ab intellectu possibili seu vltas. quia habet suuz esse ex lumine ꝑme cause cuius est ra/ dius principaliter et instrumēt aliter ex lumine intellec/ tus agentis. et non ab intellectu possibili. cuius est solū circa vniuersale post rē vniuersalitat̄ rōis generis vl̄ spe cici aut alterius vniuersalis formare respectū secūdarum intentionū que sunt genus species. Ex quo ptz idēpt tas realis vniuersalis añ rem in re et post rem. licet dif/ ferant realibus modis essendi cuius grā diuersa predi/ cata eis attribuūt. realia et essentialia vl̄ añ rem. variabi/ lia vl̄ in re z intentionalia vl̄ post rem ¶ Sz ꝛ̄ pdicta sic arguit de reb⁹ naturalibꝫ ſm esse qd̄ h̄nt in singularib⁹ nō ē scia. sz ſm vlem rōez. igit nō ꝑt dici q physica versat circa vle in re sicut ōr in mioze Ad h̄ rñdet q vle i re vt hic accipit nō ē in singularibꝫ p determiatōez ad h̄ vel illud singulare de q̄ nō ē scia. sz p cōfusionē vagā. hoc ē ſm esse qd̄ hz in singularibꝫ ſm rōez cōem singularitatis acceptz quō etiā de ipis ꝑt eē scia. z sic etiā speculat hec scia phy/ sica passiōes ꝓueniētes vl̄ in re. Exēpli gratia vt scia est de rosa ſm esse qd̄ hz in singularibꝫ non tamen de hac ro/ sa hic crescente aut in determinato loco ꝓpter eius cozru ptibilitatē sic pariformiter ē de hoie. sz nō de hoc hoie scz iohāne Et q̄b⁹ etiā iā dicz sequit minoz Conclusio seq/ tur ex ꝑmissis. quia phs in diuersis scientijs loqtur de oz dine cognitōis nostre quo ad vniuersale z singulare sicut ante oppositū argutuz fuit. quia ꝑmo posterioꝛ loqtur de vl̄ logico a singularibus abstracto seu vl̄ post rem. z qd̄ amplius est in toto triuio licet diuersimode. ꝑmo meta/ physice de vle añ rem z vniuersalibꝫ ꝑmis causis z reruz quiditatibꝫ p̄ ꝑuentōnem sensibiliū ſm q̄ in ꝑmas z vles causas sapientialiter sunt reducibiles vle ante rem p resolu tionē ad prioza principia z maxime ad ꝑmā causam meta physicaliter cognoscit. hic aūt sermo est de vl̄i in re seu. sin/ gularibus vagissime designatis. de min⁹ aūt vlibus aut minus vage designatis in libris sequentibꝫ sicut patebit postea in solutōnibꝫ argumētoꝛ.

Maioz secūdi discursus. Non eadem princi/ pia sunt nobis et nature notioza. sed innata ē nobis via a notioribus nobis ad nature noti oza procedere Minoz. Confusa et vniuer/ salia sunt nobis ſm ordinem humane cognitō nis ifirme notioza Cōclusio Igit a magis vni uersalibus ad singularia vel minus vniuersa/ lia est pcessus doctrinalis in hac scientia.

Maioz quo a primā partē patz p Arestotelē in textu. z ē causa ex diuerso pcessu nature z nostre rōnis. quia natura naturans esse intelligibile ꝑducit p formas practicas et causales que sunt ante rem componendo actū cū potēcia z partes in toto. nos autez cognoscimus p apprehensio/ nē a rebus passiue nos habentes quodāmodo ad eas. et ergo nō sunt eadem nobis nota z nature. Et intelligitur ista prima pars maioris in physicis z non mathematicis quia in illis simplicioza ex quibus fiunt demonstratōnes sunt nobis notioza. Neqz habet veritatem in omnibꝫ phy sicis. vt patet de coloze qui est notioz suis speciebus in me dio diffusis tam nobis q̄ nature vniuersaliter de stellis ce li que sunt nobis notiozes z etiam nature suis influentijs Secunda pars probatur quia intellectus noster huma/ nus infirmus est. z ergo non accipit noticiam suozum co gnoscibilium simplici apprehensione. sed discurrendo pro cedit a minus notis neqz ab eque ignotis sed a magis notis. Preterea omne perfectibile quod natum est perfi ci pluribꝫ pfectōnibꝫ gradati se h̄ntibꝫ ꝑmo naturaliter pfi cit pfectōne sibi proximiori q̄ dū pfectus fuerit procedit

ad vlteriorē sed noster intellectus noticiꝫ s rerum in scientijs perficitur. ergo natus est perfici noticia sibi magis ꝓpinqua. ⁊ dum fuerit illa perfectus gradatim ꝓficiscit ad vlteriorem ⁊ sic intellectus noster possibilis ex natura q̄ possibilis ē paulatim ꝓgredit de potentia ad actū. ſz sic nō ꝓcedit natura. g̃ nō sūt eadē nobis nota ⁊ nature. Qz ꝓ3 ꝓmo de natura naturāte. qz illi nature notiora sūt ꝓncipia ꝓncipiatis. ꝑticulare vñ. ſz nob notitia ꝓfusa notiora sunt ꝓposita ꝑtib⁹. magis vłia min⁹ vłib⁹. Scōo ꝓ3 de natura simpliciter quā fit resolutio qz metaphisicalia q̄ ſm naturā suā maxie ꝓgnoscibilia nob sūt min⁹ nota. qz intellectus nr̄ vt ꝺr. p. scōo metaphysice h3 se ad ea. sicut oculus noctue ad lumē solis. aliqn̄ tm̄ nobis eadē nota sunt ⁊ nature vtroq3 mō. qz forma ē notior nature naturāti ipa materia. ſi'r etiā nobis ſi'r scōo mō accipiēdo naturā est forma magis cognoscibilis ſm naturā q̄ materia. Et ſi'r ꝑus a nob ꝓgnoscibilis q̄ ipa materia. vł etiā in mathematicis eadē sūt nob ⁊ nature notiora. tm̄ ꝓpando itelligibilia imaterialia ad materialia nulla eadē sūt nob notiora et nature. tm̄ ꝓpando materialia ⁊ sensibilia ad inuicē sic plerūq3 ꝓtingit eadē nob ē nota ⁊ nature scōo mō dicte vt totū ꝓpositū ſm naturā ē notius materia ⁊ si'r nob. Similiter etiā accidit in aliq̄b⁹ effectib⁹ nō penit⁹ in actu existentib⁹ vt ē mot⁹ ⁊ hmōi in q̄b⁹ eadē nob ⁊ nature nota sūt. ⁊ ī ſm aliq̄s ꝺr q ꝑbs nō vł̄ter ponit illā ꝓnem nulla eadē nobis nota sūt ⁊ nature. ſz ꝑticulariter nō eadē nob nota sūt ⁊ nature. Et ī nō ē notādū ſm illos q illa negatiua eq̄polleter ⁊ ē vera ꝓpando intelligibilia ad naturalia. aut ꝓponit tm̄ ſm situ ⁊ nō ſm ꝓstructōez. ⁊ sic ē ꝑticularis. Minor ꝓ3. qz ⁊ si vłia añ rē natura ⁊ tpe si'l'et añ rē natura tm̄ nō sint nob notiora ⁊ maxie vłia añ rē natura ⁊ tpe si'l'. vt ꝺr scōo metaphy. q̄ sūt ſm suā naturā notissima. ⁊ si'r vłia post rē sint nob posterius nota singulariū tm̄ vłia ī re de q̄b⁹ ē h̄ ſmo sūt nob ꝑus nota. sub h̄ intellectu ſz manēdo ī eodē g̃ne cognitōis intellectiue vł̄ sitiue ꝓgnitōe ꝓfusa. ꝑādo ei gen⁹ ꝓgnitōis itellectie generi ꝓgnitōis sensitiue sec⁹ ē. Etiā i eodē g̃ne ꝓgnitōnis manēdo ꝓgnitōe resolutoria ⁊ determiata qz sic ꝓfusa ⁊ vłia sūt nob posteri⁹ nota. qz oīs doctrina ⁊ oīs disciplina itellectiua fit ī nob ex ꝑexīti ꝓgnitōe. In eodē g̃ g̃ne ꝓgnitōnis itellectiue manēdo ꝓgnitōe ꝓfusa sūt nob confusa ⁊ vłia ꝓius nota. addit noticia cōfusa qz cognitōe siue noticia determiata q̄ ē resolutoria sūt posterius nota. Et ꝯa ꝓgnitōe ꝓpositiua q̄ paulati intellect⁹ ꝓgredit ē maxime nostro intellectui affinis qui ab infoꝛmitate sue rasure naturaliter ad ꝑfectōem ꝓficiscit ideo sūt magis nota nobis vłia ⁊ magis ꝓfusa q̄ius singularia sūt magis nota noticia determiata. ſz em̄ intellect⁹ nr̄ nō sit naturalr ꝓpositiu⁹ vt itellect⁹ diuin⁹ aut angelicus. imo pot⁹ ē resolutor⁹ et potissimū ab vno g̃ne ꝓgnitōnis ī aliud. tm̄ i eodē g̃ne naturalissime ꝓcedit de potētia ad actū tpaliter via ꝓpositōis q̄ ꝑus nota sūt magis vłia min⁹ vłib⁹ i vtraq3 cognitōe tā sensitiua q̄ itellectiua. accipiēdo ꝓgnitōez sensitiuā vt stat sub ꝓtactu itellectie ꝙuerse ad sensitiuā. Pro q̄ notādū q̄ itellect⁹ ⁊ sēs⁹ dupl'r ꝑūt accipi. Uno⁰ seoꝛsū et sic ītellect⁹ ē vł̄ū tā q̄ ad actū suū q̄ ē itelligere q̄ ad naturā potētie. sens⁹ ꝓ o q̄ ad actū suū q̄ ē sētire ē singulariū ſz q̄ ad naturā ponē ē vł̄ū determiati g̃ sensibil' puto coloris soni q̄litat⁹ tāgibil'. Scōo ꝑūt ꝓsiderari ꝙūcti ic̄ tū itellect⁹ stat ꝙuersus ad sēſuz. sic itellēs respcū vł̄ū i re seu itellect⁹ phȳsic⁹, ⁊ si'r sensus inc̄tū stat sub ptāte intellect⁹. ⁊ hoc mō tā sensus q̄ itellect⁹ sūt etiā q̄tū ad actū ⁊ q̄tū ad naturā ponē q̄dāmō vł̄ū. ſz dr̄ter. qz itellectus ē singulariū indirecte ⁊ sensus directe est singulariū ⁊ vłis idirecte. Et vt h̄ plane fiat ꝓsiderādū ē ſm dn̄m Albertū q̄ acceptō nr̄a ſm sensuz triplex ē. Prima ē acceptō ſm sensuz ꝑticularē tm̄. Scōa ē acceptō ſm cōez ⁊ ꝑticularē si'l'. Tercia ē ſm ꝑticularē ⁊ cōem ⁊ aliquā rōez ꝓfusi ipi⁹ i sensu vel cogitatōis q̄ loco rōis ē q̄ q̄busdā dicit estimatia q̄ ē ps aie sensibilis. Prīa ei accep⁹ q̄ ē sensus ꝑticularis nō ē nisi sensibilis ꝓpꝛij vt coloris som ⁊c. Scōa acceptō ē subiecti ī q̄ vnūit sensata ꝓpꝛia q̄ subiectū ē q̄tas q̄ ē subiectū. ꝓxim q̄tū sensibiliū. ⁊ ī ꝯponit ⁊ diuidit sensata ꝓpꝛia dicēs h̄ albū ē dulce. ⁊ h̄ croceū ē amarū sic fel. Tercia acceptō ē rōis ꝓmixte sensib⁹ aut estiatōni inbrutis ⁊ ē sup̄ naturā rei ī q̄ sūt accēntia q̄ sūt sensata. ꝓpo rū sensibiliū cuiusmōi ē magnitudo subiecta sensibillb⁹. ꝓpꝛijs q̄ accipit ꝑ sensū cōez. ⁊ ꝑ illū accipit puer q̄ h̄ō ē p̄r et nō alīn⁹. ⁊ agn⁹ accipit q̄ ouis ē mr̄ ⁊ nō lup⁹. ⁊ ē applicabilis hec siue ꝓgnitō sup̄ naturā cōez ī suppposito diffusaz q̄ ē vł̄e ī re. ſz h̄ q̄dē fit idirecte. directe āt magis fit ꝑ itellectū ad sensus interiores ⁊ exteriores ꝙuersū. Et ad ꝓgnoscēdū q̄ istaz acceptōnū sit ꝓma. necārīū ē distinguere inter indiuiduū vagū ⁊ determiatū siue signatū. Indiuiduū ei vagū ē natura cōis ꝓtracta ꝑ signū ꝑticulare. Et ꝺr vagū nō q̄ ī sua natura nō ē determiatū. qz natura determiat q̄n ꝺr aliq̄s hō vel aliq̄s bos. ſz ꝺr vagū. qz nō ē p accēntia sensibilia determiatū sicut sortes. vel h̄ hō. Dicit igit indiuiduuz vagū e⁹ natura ꝓtracta ⁊ ꝑticularisata certificat ꝑ suppositū indeterminatū. Signatū āt ē cui⁹ natura ꝓbat ⁊ ꝑticularisat certificata in suppposito determiato ⁊ demōstrabili. vt h̄ hō demōstrato sorte indiuiduoꝝ aut vagoꝝ aliud ē spēs aliq̄ g̃ns aliq̄ altioris ⁊ aliq̄ generalissimi vt aliq̄s hō. aliq̄d aīal. aliq̄d aīatū. aliq̄ suba. ꝑ q̄ nō designat q̄d sit aliud ⁊ aliud ī suppposito icerto q̄d ſz pot⁹ ꝓpter naturā inc̄tū alteri ⁊ alteri nature signat substare. cū ꝺr aliquis hō q̄ cū dicit aliq̄d aīal ⁊ cū dicit aliqua substātia. Consequēter est ꝓsiderādū ſm dn̄m Albertū. q̄ cognitō que est sensus acceptio cū ꝓmixtōne aliq̄ rōnis ē accipiēs sensibile ꝑ accn̄s ⁊ casus eius ē supra naturā cōem in suppposito diffusam. hec em̄ natura cōis ē vł̄e i re acceptū ſm esse. cū aūt oīs distinctō ꝓgnoscibilis nccārio sit facta subaliq̄ cōi q̄d ꝓius accipit ſm cognitōem. oportz q̄ añ q̄ distincte cognoscit hic vir esse pater. q̄ ꝑus hō cognoscat cē pater. ⁊ cū itez cognitō patris hois sit cognitio aliq̄ mō distincta. ꝺr q̄ añ eaz sit cognitio cōis sub qua ē distinctio illa q̄ est cognitio aīalis. ⁊ ꝑ hūc modū est cognitio substātie añ cognitōem aīati talis em̄ cognitio sensibilis cadēs supra esse cōfusum ⁊ diffusuz in suppposito ꝑus cadit sup indiuiduū generalissimi q̄ subalterni. ⁊ ꝓius sup indiuiduū generis subalterni q̄ specialissime. Et istud ꝓnceps Auicenna egregie ꝓbat ꝑ eum quē videmus a longe. de tali em̄ ꝓmo ꝓpendimus q̄ sit substātia. ⁊ post hoc apprehendimus ꝑ motū eius q̄ sit aīal. ⁊ post hoc ꝓpter rectitudinē stature q̄ sit hō. ⁊ tandē ꝑ collatōem accn̄tiū indiuiduantiū que impossibile est in alio inuenire accipim⁹ q̄ sit sortes vel plato. Et sicut in eo quem videmus de longe distincta cognitio est sub ꝓfusa. ita est in omni cognitōne sensibili qua sensibiliter aliquid apprehendimus per hūc modum licet non percipimus. Et istud q̄d nūc dcm̄ est in exēplo de eo quē em⁹ aspicimus cōgrue manifestum est in puerorum infantium cognitione hi enim q̄dm ꝓpter fluxum cerebri cognitionem non habent adunatam

ñon percipiunt differentias sensibiliū. z ideo stat eorū cognitio in cōi indistincta sed cum paulatim siccatur cerebrū adunatur cognitio z remanent in eo sensibilia ꝓpria per que distinguunt cognita per sensum etiam determinant cognitōes eox. ¶ Conclusio sequitur ex p̄missis. et tangit modus ꝓcedendi in hac scientia. Est aūt hic ordo ꝓprius in scientijs physicalibus tam ex parte scibilis q̄ scientis. quia scibile eax est vle in re confusum. cuius em̄ in oibus scientijs modus iste ꝓcedendi seruatur. hoc tamē non est ex parte scibilis sed scientis tm̄ siue cōditōne nostri intellectus qui ꝓcedit de potentia ad actum de imperfecto ad perfectū. de confuso ad distinctū. Ex quo patz q̄ ꝓcessus in physica est maxime ab vniuersali scz a corpore mobili quo nihil est prius cui motus sensibilis nature actus potest conuenire vt hmōi. z terminus hmōi ꝓcessus est particulare. ecōtra vero particulare est termin⁹ a quo ꝓcessus nature naturantis de qua est hic sermo. z terminus ad quē est trāscendētissimū qđ est posse intelligere

Ad obiecta in oppositum

est dōm ad p̄mū. q̄ pbs equiuoce loquit hic de vniuersali z primo posteriox. quia primo posteriox loquit de vlt̄ post rem. hic vero loquit de vniuersali in re qđ manendo in vno genere cognitōnis intellectiue vel sensitiue via cōpositōnis ꝓcedendo que naturaliox nobis est. notius est minus vniuersale z nature naturanti posterius notū z sic vniuersale notius est in sensu z quo ad nos z occultū magis. in natura z particulare est manifestius i natura z magis occultum in sensu z quo ad nos. Sed considerandus est fm̄ dōm Albertuz q̄ est considerare particulare dupliciter fm̄ duo que sunt in ipo. Est em̄ in particulari perfectio esse fm̄ naturam. z hec est natura que vocatur eē spēciei i indiuiduo fm̄ q̄ dicit boetius. q̄ spēs ē totū esse indiuiduox. Scdo ē in ptriculari suppositū substans tali nature qđ est esse ciusdez suppositi. esse aūt perfectū fm̄ naturā est intentū a natura. pducēte res p̄ se. sed quia hoc esse nō potest subsistere nisi in supposito. ideo p̄ accīs id est p̄ aliud. pducit etiam natura suppositū. z hoc mō intelligitur dictum Auerrois dicentis. q̄ opus nature est spēs z non hoc particulare quia si particulare intēderet tūc destrueretur opus eī⁹. Neq̄ intēdit vle in genere q̄m tūc sufficeret sibi qualecūq̄ esse in genere z verūq̄ istox est falsum. Intendit ergo eē in spē vt ipe dr. q̄ hē pfectū diuinū z ꝓpetuū. hoc tū vt inqt dōs Albert⁹ nō sufficit. q̄ si pfectio speciei nature tm̄ sufficeret frustra esset multitudo indiuiduorum. z iō eisdē rōnib⁹ dr Auicenna. q̄ intendit indiuiduum vagum qđ ē indiuiduū spēi. sicut alīs bos. q̄ hoc ī diuiduū ē ꝓpetuū z in esse pfectū. Et ꝓter notādū. q̄ sicut est duplex natura scz vlis z ptcularis. ita finis intentus est duplex. Est em̄ natura vlis q̄ē cā vlis generatōis et rex sicut celū cū ptib⁹ suis z imaginib⁹ z motib⁹ generans vlter hoiem z plantā z cetera oia. z hec natura finē suū nō acq̄rit p̄ vnū generatōis actū. sz p̄ successionē i oibus ptcularib⁹ attingit finē. z talis natura pducit suppositū p̄ accīs. z ꝓprie pducit naturā formalē q̄ specifica est. Particulare ꝓo generās est sicut hic hō. z illi⁹ nature finis ē suppositū. q̄ hoc ē finis agentis in q̄ dēficit actio. Actio āt ptcularis nature dēficit q̄n p̄ vnū actū generatōis attingit finē suū. Etiā natura hic et primo posteriox aliter accipit. q̄ primo posteriox accipit. put ē simplex rei q̄ditas ad quā fit resolutio in demōstratōne z ꝓclusio demōstrationis ad talē naturā resoluit. Alio mō accipit p̄ natura vlt̄ opante z pducēte res naturales ex p̄ncipijs naturalibus. z hoc mō hic accipit natura. z sic dr magis notū nature qđ primo cadit sub oparōe nature. z sic artifex respectu artificialiū primo ꝓgnoscit singularia z p̄ ipa cognoscit ꝓposita sicut domificator primo cognoscit ligna z lapides q̄ ipam domū z cognitōe illox ipm̄ totū cognoscit. q̄ eo dē mō se hz ars ad artificialia vt natura ad naturalia. eo q̄ ars imitat naturā iq̄tū pt. Ex q̄ pz q̄ sinos. pduceremur res naturales magis simplicia cēnt nobis magis nota et nature. Ad scōm q̄ intellect⁹ ad sensū reflexus bñ pus apprehēdit magis vlia q̄ min⁹ vlia via cōpositōis non tñ via resolutōis. Aut dōm ē q̄ dupliciter possum⁹ hr̄e cognitōem vnā distinctā z determinatā z de illa hic non fit mentio. aliā ꝓo confusam z indistinctā z de illa ē hic ad p̄positū. Aut dōm ē q̄ ꝓgnando vnū gen⁹ ꝓgnitōis ad aliud via resolutōis q̄ ex multis singularibus colligimus z apprehendim⁹ vle z ex minus vlib⁹ magis vle sic singularia sunt nobis notiora z minus vlia. sz hec cognitio p̄prie non est intellectus ad sensum reflexi. sed potius intellectus abstrahentis z resoluentis ad conceptus et ad naturas intellectuales et simplices que in compositis et singularib⁹ sunt. Ad tertiū dōm est eodē mō q̄ via resolutōnis p̄ quā colligimus vniuersale ex singularib⁹ sic sunt singularia notiora. sed non via compositōnis. Ad quartū est dōm q̄ hoc est verū de natura cōi que est p̄incipium cognitōnis z intelligendi. nō autem de natura q̄ est p̄ncipium. pducendi. vñ ptriculare z speciale notum fit p̄ vle z ex illo co q̄ in discursu syllogistico est. pcessus ab vniuersale ad ptriculare z non ꝑuerso ꝓna. Ad q̄rtū est dicendū. q̄ ptes definientes fm̄ dōm Albertū dupliciter accipiunt. Uno mō vt nature simplices ꝓstituentes definitum siue esse definiti. z hoc mō cū natura constituit illō eē et sic partes definientes sunt notiores nobis q̄ ipm̄ definitū. Alio mō accipiunt non vt nature ꝓstituentes esse definiti. sed potius vt ꝓfuse vnite in esse definiti. z hoc modo definitum est nobis notius. Scdo dōm est q̄ totū definitum non est notius quia suis partibus vniuersalius sicut nec totum integrale. sed q̄ cōfusius. z est quasi cadez cuz precedenti. Ad vltimū est dōm vt p̄us. q̄ sensus etiā q̄ dām mō est vlis vt tactū est. q̄uis em̄ non apprehendit vniuersale simplr inuenit tamē circa eius apprehensionē que dam ratō confusionis que habet similitudinem vniuersalitatis. potest em̄ singulare apprehendi fm̄ ꝓfusam rōnez singularitatis z specialem. quia sortes apprehendit determinatius per sensum vt hic homo. q̄ vt hoc aīal. vel vt hoc corpus animatū licet semp̄ singulare cognoscatur.

Circa textum expositū

est vnicū dubiū. An vniuersale sit totū. Et videt q̄ non. quia ipm̄ est simplex rei quiditas. Solutio dñi Alberti q̄ sic vt dr pbs in textu ponens ipm̄ ꝓphēdere partes potestatiuas. Ad obiectū in oppositū est dōm. q̄ vle cum sit vnū in multis z de multis vt dr Aresto. pōt accipi dupliciter. Uno modo fm̄ q̄ est in multis non diuisum ab eis. z sic ē per modū totius imixtū eis z confusum. Alio mō accipit vt de multis z vt est predicatū de ipis. tūc ipm̄ est natura simplex que accepta vt de multis non est in eis sed separata ab eis z est vbiq̄ z semp̄.

Necesse autem est vnū eē p̄ncipium aut plura. et si vnum aut immobile. sicut dicūt permenidi

nides et melissus. aut mobile sicut physici. hi quidē aerem dicētes esse. alij vero aquā primū principium. Si autem plura aut finita aut infinita. et si finita. plura aut vno. aut duo. aut tria. aut quattuor. aut fm aliquem aliū numerum. Et si infinita aut sic sicut dixit democritus genus vnum. figura aūt et specie differentia aut etiam econtrario.

¶ Iste est secundus tractatus siue pars executiua fm aliquos. Et diuiditur iste tractatus in quatuor capitula. In quorum primo recitat opiniones antiquorū. In secūdo capitulo reprobat phs opinionem pmenidis et melissi qui innaturaliter locuti sunt ibi (principium aūt maxime. In tertio remouet spēaliter opinionem pmenidis. ibi. Et ad pmenidem In quarto recitat opiniones naturaliter loquētiū et eas reprobat ibi Sicut ār physici dicunt. Et diuiditur primū capitulum in tres ptes. In quarum prima recitat opiniones diuersas antiquorum circa principia rerum naturalium In secunda parte ostēdit q̄ physicus non habet disputare contra pmenidem et melissum ibi. Id quidē igit. In tertia parte ꝓbat q̄ non habet eorū rationes soluere. ibi. Aut soluere Quo ad primā ptem dicit phs. q̄ necesse est vnum aut plura esse principia rerum naturalium. Et si est vnū. necesse ē ipm vel esse immobile sicut dixerūt pmenides et melissus. aut mobile sicut dixerunt physici seu naturaliter loquentes. Et illi iterum diuersificati sunt. quia quidam dicunt hoc vnum principiū esse aerem vt diogenes. alij aquam vt tales. alij ignem vt eraclitus. alij mediū inter aerem et aquam. scz ypozem. et de istis duob vltimis non facit Aresto. mentionem in textu. Si vero non sit vnum principium materiale oīm. tunc sunt plura aut ergo finita aut infinita. si finita aut sunt duo. aut tria. aut quatuor. aut fm aliquem alium numerum determinatū et finitum. q̄ hi qui posuerunt duo esse materialia principia et qui tria t q̄ quatuor semper aliqua elemēta pncipia materialia dixerunt. q̄ omnia elementa posita st̄ singulariter ab aliquo phō ꝓter terram quam posuit empedocles cū alijs: q̄dam etiam posuerunt decem fm nūerum orbium celestium. quidā posuerūt decem in ordine boni. t decem in ordine mali sicut pictagorici Si vero sunt infinita. tunc aut sicut dixit democritus qui posuit infinita corpa indiuisibilia que vocantur athomi q̄ dicebat infinita esse nūero et esse vnius generis. sed differre figura positōe et ordine. Figura q̄ quedam dicebat esse rotunda. quedam trigona. quedam t quadrata Positōne q̄ q̄dam dicebat esse sursum quedā deorsuz Ordine. quia quedam dicebat priora et quedā posteriora. Aut sicut dixit anaxagoras qui posuit infinitas ptes hō genias easdem genere sz specie ꝓtrarias: q̄ vnuz est aqua. alterum ignis. tertium sanguis aliud caro t sic de alijs que in qualitatib ꝓtrariant. Nullus tñ istorum potuit inuenire formam substātialem licet ꝓcesserūt formam accīdentalē esse. sicut figuras esse ꝓcesserunt democritus t leucippus. et qualitates sensibiles ꝓcessit anaxagoras in homogenijs. t empedocles in elementis. t oēs isti dicebant ꝓgregatione t segregatione fieri generationem. sicut patebit pmo de generatōe t corruptione.

¶ Similiter autem querunt et que sunt que/rentes quot sunt. ex quibus enim sunt. q̄ sunt. querunt primū hoc. vtrū vnum aut plura. et si multa aut finita aut infinita quare principiū et elementū querūt. vtrū vnū aut multa

¶ Hic dicit phs q̄ sicut antiqui differebant opinionibus circa principia. ita etiam differebant circa principiata. q̄ sicut querunt. an sit vnum principium aut plura et si vnū aut mobile aut īmobile ꝛc. ita etiam querūt an sit vnū ens vl̄ plz t si vnū an mobile vl̄ īmobile si plura an sint finita aut infinita t alia q̄ sunt p ordinē supō de pncipijs quesita. Sed tamen inter ponentes multa pncipia nullus eorum quesiuit vtrū essent mobilia vel īmobilia. sed omnes supponebant ea esse mobilia. quia licet vnum non habeat quo moueatur fm eos plura tamen mouentur semper adinuicem que sunt materialia. sicut elemēta vel homogenia vel atomi

¶ Id quidem igitur si vnū sit et īmobile qō est intendere nō de natura est intendere. sicut eīm geometrice non amplius ratio est ad destruentem principia sed est alterius scientie aut omnibus communis sic enim alicui de principijs. Non eīm amplius principium est si vnuz solum et sic vnum est. principiū eīm aut cuiusdam aut quorūdam erit.

¶ Ista est secūda pars huius capitulī in qua phs ostēdit q̄ physicus non habet disputare contra pmenidem et melissum in naturaliter loquētes oponēdo et hoc ꝓbat duabus rationib. quarū prima est. Nulla scia particularis habet disputare contra negantem sua principia sed ponentes vnū principium īmobile negant pncipiū naturalis phie. ergo nō est disputandum ꝓtra eos Datio ꝓbatur patet inductiue in particularibus scientijs. q̄ geometrice non est ratiocinatio ꝓtra destruentem siue negantē sua principia. sz est alterius scie aut oīb cōmunis Alterius quidē id est logice. aut omnibus communis id est metaphisice que est de ente qō est oīb cōe. sicut ergo nō est geometrie rōcinatio ꝓtra negantem sua principia ita nec alicuius scientie particularis disputatio et ꝓtra negātem sua principia Quinoz probat. q̄ non pōt esse principiū si est vnū tm̄. et si est īmobile nō potest esse physicuz cum principium sit a quo sunt alia quedam vel ipm sp est alicuius aut aliquorum t sic non potest esse vnicum. Secunda ratio ad nullam sciam particularem pertinet disputare contra opiniones manifeste falsas et īprobabiles. sed opiniones innaturaliter loquētium sunt hmōi. igit ꝛc. Datio ꝓbat quia dicit phs primo topicoruz quolibet proferenti ꝓtraria opinionib solicitū esse stultum est. Quinoz probatur. q̄ dicere tm̄ vnū ens vel oīa esse vnuz ens est adeo īprobabile sicut opinio eraclīti qui dicit omnia ꝓtinue moueri vel positio alicuius alterius dicentis q̄ omnia entia essent vnus homo quod est omnino īprobabile.

¶ Aut soluere rationem litigiosam q̄ sane vtre q̄ quidem habent rationes t melissi t pmenidis Et eīm falsa recipiunt et non syllogisantes sunt. magis autem melissi onerosa ratio t nō

habens defectū. ſz vno inconuenienti dato alia ꝓtingunt hoc aūt nihil difficile.

¶ Iſta eſt tertia pars huius capli in qua phs oſtendit q̄ phisicus nō hz diſputare ꝓtra innaturaliter loquentes reſpōdendo t hoc probat duab⁹ rōnib⁹. Quaꝝ prima eſt Rōes ſophiſtice t litigioſe nō ſunt in aliqua ſcia ſoluende. ſz rōnes pmenidis t melliſſi ſunt ſophiſtice et litigioſe in materia peccantes falſum aſſumentes vel in forma non bñ ſyllogizantes. ergo nō ſunt ſoluende Qō paranf em iſte opiniones inter ſe. qz rō melliſſi eſt magz̄ onerosa t tediosa cuilibet q̄ rō pmenidis. qui minorem defectū hz in q̄tum minus dubitare facit. qz nō aſſumit ꝓpōes veras nec vere ꝛcludētes ꝓpoſitū. ſz vno inconuenienti dato tanq̄ ſuppoſito alia ꝓtingūt ſibi ex illo t hoc nihil difficile eſt in rone eius inuenire.

¶ Nobis aūt ſubiciank que ſunt natura. oīa aut quedā moueri. eſt aūt hoc manifeſtū ex inductione. ſimiliter aūt neq̄ ſoluere oīa ꝓuenit ſz aut quecūq̄ ex principijs aliquis demōſtrātmentiſ. Quecūq̄ ꝙo nō minime vt tetragoniſmum hunc quidē p deciſionem geometria eſt diſſoluere illud āt antiphōtis nō geometria ē.

¶ Nic phs ponit ſcdam rōem ad idē dicens. ille rōes ſunt ſolū ſoluēde in aliqua ſcia que procedūt ſuppoſitis principijs. et nō ille que procedūt ex oppoſitis principiorum illius ſcie. ſz rōnes permenidis t melliſſi accipiunt aliquid oppoſitū ſiue ꝓtrariū principijs iſtius ſcie. ergo nō ſunt ſoluende. Maior ꝓbat ſic. qz geometrie nō eſt diſputatio cū eo q̄ negat principia geometrie. vt non habet ſoluere rōem antiphontis de quadratura circuli. qa deſtruit principiū geometrie. qz principiū in geometria eſt. q̄ omnis linea ſiue ſit circularis ſiue recta eſt diuiſibilis in infinitū. hoc aūt ipſe negauit. arguebat em̄ ſic. cōtingit lineā rectam diuidi in ptes. ſz in tali diuiſione non eſt proceſſus in infinitū. ḡ tandē deuenik ad circulū in tali diuiſione. ibi manifeſtū eſt. q̄ minor ꝓtradicit principio geometrie. cur ipſa non eſt ſoluenda. briſſonis vero ratio eſt ſoluenda. quia procedit ex principijs preſuppoſitis in geometria male tamē intellectis arguebat enim ſic brifſo. vbicūq̄ eſt dare maius et minus. ibi eſt dare equale. ſz eſt dare quadratū maius circulo et minus circulo. ergo eſt dare quadratū equale circulo

¶ Sz qm̄ de natura quidē nō naturales defectus ꝓtingit dicere ipos fortaſſis bene ſe habet aliquantulum diſputare de ipſis habet enim phiam hic reſpectus.

¶ Nic phs oſtēdit q̄ q̄uis ꝓtra pmenidē t melliſſum nō eſt diſputādū ex iſtius ſcie principijs. nec ſic ſunt rōes ſoluēde. vtiq̄ tñ ꝓtra eos diſputatio fieri p̄t nō ꝓpter ſcientie neceſſitatē ſz ꝓpter doctrine bonitatē. qz loquūf de reb⁹ naturalib⁹. q̄uis nō naturaliter Et pñt etiā alie cauſe extra rectū aſſignari. ſ. ne obſcuritas relinquak̄ volēti⁹ bus ꝓcedere in pñti ſcientia. ꝓterea ne eorum error credatur incorrigibilis.

Vtrū contra negantes principia ſit diſputādū in aliqua ſcientia.

Qt videk q̄ ſit diſputandū ꝓtra negantes principia qz phs in tertu diſputat ꝓtra negantē principia puta cōtra pmenidē t melliſſuz. igit ꝓtra negantē principia eſt diſputandū ¶ Scdo ꝓma phia ꝓbat veritatē pmi principij irrefragabilē. t tñ hoc minus videk ꝓbabile. ſi negatū fuerit q̄ principia particularis ſcie. igit phiſica a fortiori p̄t diſputare ꝓtra negantē ſua principia ¶ Tertio in phia naturali ſepe fiūt demōſtratōes circulares vt inferius patebit. ſz in talib⁹ fit reditus a ꝛclusione ad principia ita q̄ ꝓbantur principia p ꝛclusiones. igit ꝛc. ¶ Quarto in phiſica ꝓcedēdū ē ex his q̄ ſunt ſenſui euidētia. ſz ex euidētia ſenſus oſtendi p̄t q̄ mot⁹ ſit. igit ¶ Quinto. vnuſquiſq̄ artifex debet remouere illa ex quib⁹ p̄t generari error in ſua ſcia. ſz ex dict⁹ pmenidis t melliſſi plures pñt generari errores in naturali phia. igit. In oppoſitum eſt ſnia phi t ponūtur iſti diſcurſus.

Maior Aliter particularis aliter cōis ſcia. ſe habet ad negantes ſua principia Minor Particularis ſcie principia ſtabiliunk̄ et ꝓbantur in cōi ſcia Cōcluſio Igit ꝓtra negantes principia nō particularis ſz cōis diſputat ſciētia.

¶ Ad ꝙo declaratiōe maioris notandū eſt. q̄ ſcia nō dicit cōis cōitate qualicūq̄. qz ſcz eſt cōis ſubiecti p̄dicabilis de pluribus. qz ſic oīs ſcia diceref cōis. ſz dr cōis cōitate trāſcendentie. qz ipa eſt oib⁹ alijs applicabilis nō quo ad modū ſciendi alias ſcias. qz ſic tota logica eſſet cōis quo ad oēs eius ptes. ſz eſt cōis alijs ſcientijs quātuz eſt ex pte ſcibilium aliarum ſciaꝝ. qz alijs ſcientijs ex cōmunitate ſui ſcibilis t medij p̄t applicari. Qt ſic ſunt ſolum tres ſcientie cōes. vt dr phs qrto metaphiſice. ſcz metaphiſica dialectica t ſophiſtica. que dr̄ntr ptē t phereſt qz metaphiſica ex quo eſt de ente ſimpliciter ſapientialiter reſoluit oīm ſciaꝝ principia ea a priori ſtabiliēdo tanq̄ regina et dña ſciaꝝ oīb⁹ influens veritatis euidentiā Alie aūt due que ſolum per habitudines logicales ſcibilib⁹ particularū ſciaꝝ ſunt applicabiles. dr̄nt inter ſe. phereſi. qz dialectica ꝓbabiliter particularū ſciaꝝ principia oſtēdit ſicut dicitur primo topicoꝝ. Sophiſtica vero ſolum apparēter ꝓbabiliter. ꝓter hos āt tres oēs alie ſcie ſunt particulares. licet vna ſit altera cōior. ſicut cōior eſt ſcia libri phyſicoꝝ q̄ quecūq̄ alia liborū naturalis philoſophie et ſic bene dicit ꝓpoſitio. q̄ aliter particularis. aliter cōmunis ſciētia ſe habēt ad negantes ſua principia licet in hoc ꝓueniant q̄ ſicut particularis ſcientia in lumine ꝓprio nō poteſt ꝓbare ſua principia. ſz p̄ ſuppōnit ea nota tanq̄ pcognita demōſtrationū. ſic etiam cōis ſcia preſuppōnit ſua principia. ita q̄ a priori probari nō poſſunt. In duobus tamē differunt quia ſcientia communis diſputat ꝓtra negantem principia oīm aliarū ſcientiaruz nō āt ſciētia particularis. Inſuper ſcientia cōmunis diſputat ad impoſſibile cōtra negantem ſua ꝓpria principia. nō aūt ſcia particularis. Cuius ratio eſt. quia ſcia cōmunis diſputare poteſt cū omni eo qui aliquid concedit ſaltem ad impoſſibile. Qui autem negat principia ſcientie communis aliquid concedit. aliquid ſcz q̄ principia non ſint vera ex illo aūt ꝓcedere poteſt ad inferendū ꝓpoſitum. ſi autem nihil ꝓcederet. tunc nō eſſet plus diſputandum cū eo q̄ cū planta. hoc aūt nō conuenit particularibus ſciētijs que non ꝓcedūt ex quolibet ſuppoſito. ergo nō contingit ad impoſſibile diſputare ꝓtra negantem principia

licet bene a posteriore et p effectū qđ ē disputare ſm đđ Ex quo sequit correlarie. q scia cōis t ppria in hoc ꝓue nunt. q non disputant a priori ꝓtra negantes sua princi pia. Cuius ratio est. qz disputatio saltē doctrinalis est motus quidaz rōnis ad sciam cuius instrumentum est demōstratio. In oīi aūt motu oportet primū principi um esse īmobile vel simpliciter vel in illo motu quo mo uet alias idē esset mouens t motū qđ est ꝓtra pḣm vt postea patebit ¶ Minor ꝓz qz ois scientia cōis ambit cōitare sui scibilis seu subiecti t medij oīm aliaz sciaruz subiecta. ergo sicut subiectū pticularis scie i subiecto cō munis stabilit añcedenter. ita principia sub pncipijs Di citur aūt ꝑbant aut stabiliunt. qz in scia cōi demonstra tiua stabiliunt et finaliter resolutorie firmant. sz in scien tia dialectica t sophistica probabilit t apparēter ꝑbabi liter ex intentōib⁹ rerū probant. et ꝓter h̄ pḣs in textu vocat logicā siue dialecticā alteraz pḣiam. eo q est pḣie modus ¶ Conclusio sequitur ex premissis. qz pticula ris scia presupponit in suo genere principia sua tanḡ que dam precognita et ideo in ꝓprio lumine suo illa a priori in scia probari non possunt. ¶ Cōmunis aūt scia illa prin cipia ꝑbare potest sez a priori efficaciter sicut metaphi sica. vel probabiliter sicut dialectica. vl apparenter sicut sophistica. ꝓpria aūt principia cōis scie. cōis scientia ꝑba re potest nō a priori. qz eis nihil est prius formaliter sal tem. t ideo sunt per se nota ſm suā naturā sz a posteriori nō solū ostēsiue qđ etiā quenit pticularibus scientijs re spectu suoꝝ principioꝝ. sz demōstratōe ducente ad īm possibile. qz proceditur ꝓtra aduersariū ex quocūḡ con cesso. hoc aūt nō quenit scientijs pticularib⁹ q̄ non pūt ex quocunḡ ꝓcesso ad impossibile sillogisare. sz soluz ex aliquo determinato ꝓcesso et admisso ab aduersario ne gante principia.

Maior In philosophia naturali pro prin cipio supponitur omnia aut quedam moueri **Minor** Permenides et melissus hoc nega bant principium ponentes vnum ens immobi le finitum vel infinitum **Conclusio.** Igit contra eos tanḡ negantes principia nō est dis putandū in naturali philosophia

¶ Iste totus discursus est pḣi in litrera qui probat ra tionib⁹ q cōtra inmaturaliter loquētes nō ē disputādū.

Ad obiecta i oppositū

Ad primū est dicēduz q hoc nō facit in hac scia in q̄tū est habitus ꝓclusionis p demōstratōem acquisitus. sed in q̄tum est habitus declaratiuus eoꝝ que ad sciam primo mō dictam requirunt t hoc non de necessitate. sz bonitate doctrine. ex pncipijs metaphisicalibus. puta ex diuisione entis t vnius. et ideo dicit dominus Albertus. q cōtra tales negantes principia naturalis philo sophie nō debemus disputare in quātum naturales su mus. quia eoꝝ dubitationes t defectus sunt nō natu rales. tamē qz sunt de naturis fortassis propter faciliorē doctrinam bñ se habet aliquantulum disputare contra ipos. qz respect⁹ hic habet pḣiam primā. t ideo inuen tes pḣm primū possunt cōtra eos disputare. quia aliter forte in doctrina phisicoꝝ generabitur obscuritas si tū omitteretur disputatio ꝓtra illos nihil deesset scientie pro pter hoc ¶ Ad secūdum est dicēdum. q metaphisica est scientia cōmunis t nō potest disputare contra negantes sua principia demōstratione ad impossibile. sed non ostē siua. probabiliter tamen et apparenter probabiliter pos sunt ostendi principia metaphisicalia p dialecticam t so phisticam ¶ Sed diceres quicunḡ potest accipere op posita suoꝝ principioꝝ cum aliquo vero ad inferē dum vnū manifeste falsum. potest p demōstratiōem ad impossibile sua principia demōstrare. sz physicus est hu iusmodi. igit Ad hoc dicit. licet possint capi opposita il loꝝ principioꝝ. nō tamē ex illis posset formari bo na demonstratio ad impossibile. cū nō sit accipiēdum ali quid magis manifeste falsum q̄ sint illoꝝ principioꝝ opposita. quia sicut principia sunt notissima in veritate. ita opposita principioꝝ sunt in falsitate manifesta. et nihil est notius in falsitate oppositis principioꝝ primo posterioꝝ ¶ Ad tertium est dicendum. q in tali de monstratione circulari nō probantur principia propria huius scientie. quia variatur vel genus demōstratiōis. puta demōstratio propter quid in qz. vel genus cause. sed nihil prohibet illud quod est principium in vno ge nere demonstratiōis t cause esse ꝓclusionē in alio. vt pa tet ad longum in libris posterioꝝ ¶ Ad quartuz est dicēdum. q cum ad sensum notum sit motum esse non est opus hoc probare apud intellectum. qz iudicio sen sus stādum est in sensibilibus. vt octauo phisicoꝝ osten detur. Hoc tamē verum est q motum esse potest ꝑba ri per naturam esse tanḡ per aliquid notius simpliciter quia natura est causa motus. sed causa est suo effectu no tior. non tamē motum esse potest probari per naturam tanḡ per aliquid notius ipsi neganti motum esse.
¶ Ad quintum est dicendum q phisicus inq̄tum hu iusmodi nō potest remouere errores ex negatione suoꝝ principioꝝ prouenientes. q̄uis remouere habeat illos ex negatione ꝓclusionū prouenientes

Circa textuz expositum

sunt dubia. Primum est. quare ponētes plura princi pia nō sunt diuisi. ita q quidam eoꝝ posuissent mobi lia. t quidam īmobilia. sicut illi qui posuerunt vnū pri cipium Respōsio q ideo. qz plura principia nō possunt cōcurrere ad ꝓstitutōem principiati nisi per motum. er go nō fuerunt illi diuisi. sicut ponētes vnuz Etiam vt inquit doctor sanctus ponētes plura principia dixerūt ea habere cōtrarietatem Cōtraria aūt nata sunt se altera re. igitur cum pluralitate principioꝝ nō potest salua ri immobilitas.

Secundum dubiuz est.

Quare pḣs inter antiquos pḣos quosdam appella bat phisicos. t quosdam nō phisicos. Soluto quia quidam eoꝝ locuti sunt naturaliter concedētes mo tum t pluralitatem entium. t illos appellabat phisicos Alij vero locuti sunt inmaturaliter. t illos appellat non phisicos. t illi non concedunt motum neq̄ etiam enti um pluralitatem.

Tertium dubium est

Propter quid nullus antiquoꝝ posuit terrā p pncipio

Solutio propter sui grossiciē immobilitatez t dēsita rem plus apparēs principiatuz q̄z pncipiū. ipsa tamē po sita est ab empedocle cū aliis elemētis. t sic nullus famo sus phs solū terrā posuit p̄o pncipio. et licet Jsidorus eam p̄o pncipio rerum naturalium posuit. tñ nō fuit fa mosus phs sz legista potius

Quartum dubium est.

Propter qd aliq opinabantur ee eādem rōem de pnci pijs entis t de toto ente. ita q ponētes vnū principiū et ūmobile posuerūt tñ vnū ens Solo qz ponētes vnū pncipiū posuerunt illud ens in actu et totam rei substan tiam et dixerūt pncipiatuz nō differre a pncipio nisi ac cidētaliter. igitur ponētes vnū principium ūmobile posue runt tñ vnum ens.

Quintum dubium est.

An repugnat ratōi pncipij q ipsum sit vnum solum Solutio sic loquēdo de pncipio formaliter. qa si princi piū dicaf solum ita q ex ipo aliud fieri nō posset tūc tolli tur ratio pncipij. qa pncipium vel est alicuius sz pn cipiati vel aliquoz. t ita ad positōem pncipij sequit mul titudo qdam principij et pncipiati. vñ sicut esse vnū re pugnat principio. vt dr dns Albertus. ita hoc vnū ens esse ūmobile repugnat pncipio inq̄tum phisicum est. sed si loquamur de pncipio materialiter. id ē fm substātiam et quo ad aptitudinez pncipiandi sic principiū saltē pmū intellectualiter operans potest esse vnū soluz. quēadmo dum fuit añ creationem mūdi.

Sextum dubium est.

An in naturali phia sit principiū motum esse cū tñ mo tus sit passio ꝛsequens rē naturalez. principia añt debēt precedere Solutio q motus dupliciter accipiť. vno modo vt via ad naturam. i. ad formam que est eius ter minus Oct sic dicitur principium rei naturalis t presup ponitur quātū ad quid est et quia est. Alio modo acci pitur vt passio mobilis sic similiter est pcognituz quod dam respectu totius demonstratiōis scientifice. t de eo presupponitur quid est. sed quia est more oīm passionuz demōstratur de eo. Scdo dōm ē. q licet motus vt pas sio nō sit pncipiuz rei naturalis. est tamē principiū demō stratōis scientie naturalis Oct ideo dici potest. q duplicia stz principia rerum naturalium scz essendi et cognoscēdi. pncipia em essendi sunt illa a quibus res naturales de pēdēt in esse vt materia et forma. principia vero cognosce di stz illa per que res naturales habēt cognosci vt ē mo tus. Oct licet idem nō posset esse effectus t essendi prici piuz rei naturalis. vtiq tñ potest esse effectus t principi um cognoscēdi. vt est motum esse. Tertio dicēdum est q motus proprie nō est principium in phisica. sed p pn cipio supponitur oīa aut quedam moueri tanq̄ princi um complexum.

Septimum dubiuz est.

Propter qd dicit phs subiciank añt nobis que stz na tura oīa aut quedaz moueri cum tamē videantur oia naturalia esse mobilia. Solutio naturalia a natura p prie dicta omnia mouētur nō solum motu ad formā sed etiam motu locali ex motu corporū celestium pter terrā et precipue de ptib; que sunt circa cētrum. qz ignis t ae ris regio superior rapiunt motu circulatōis celi. Oct si militer aer quātū ad infimā t mediam regionem aqua etiam localiter mouet aliquo modo a celestib; corpib; sicut ad oculū videmus ad motum lune aquam moueri motu fluxus t refluxus ille tñ motus nō est pter naturā sicut mot⁹ circularis ignis et pcipue aeris. sz est natura lis potius. qz sequitur motū ad formā quo aer t aq̄ alte rantur influentia planetarū. Terra vero fm se totā nō mouet motu locali inq̄tum centrū est. sed motu ad for mam. et maxime vt dicit ptholomeus in suo quadripti to ptes q̄ sunt circa cētrū. Cuius ratio est. qz cū celesti a corpora moueant inferiora per radios. ibi maxime appa ret radiorum virtus vbi maxime ꝛiungunt. hoc autez est in centro t circa centrū. Centrū ergo mūdi sz terra et ptes maxime vicine centro terre maxime mouent vir tutib; celestium corporū qz et si radij nō pringant nisi ad superficiē terre. tamē qz apprehendūt vndiq totū cor pus terre ipm afficiunt sicut vndiq lignū in igne vel pa nis in fornace. Oca vero que nō sunt naturalia, p prie dic ta. que motui non subiciuntur nec corpori mobili sz ad motum solū referunt sub habitudine in duplici sunt dra Quedam referuntur ad motum sub ratione mouentis. quedam sub rōne forme Que sub rōne mouētis tm ad corpora mobilia referuntur sunt mouētia ūmobilia tam p se q̄ p accidens. Alia vero q̄ sub ratione forme etiaz referunt ad corpus sunt ad mūus mobilia p accidens

Octauum dubium est.

Quō dr̄iter brisso t antiphon nitebant quadrare circu lum Solutio quadrare circulū nō est aliud q̄ p regu las geometricas inuenire quadratū equale circulo Hoc añt aresto. dicit scibile esse cuius scia nondū est inuenta aut nobis nota. Hāc añt quadraturā vt dr dns Alber tus. aliter brisso. aliter antiphon nisi stz ostēdere Brisso qdē tāq̄ subtilis mathematicus ex pncipijs mathema tice scientie, pcessit licet ea male applicauerit. et ita cum eo disputandum est apud mathematicum. Antiphon ve ro grossius fuit negando pncipiū geometrie. t ideo geo meter cū eo non habet disputare tanq̄ cuz negante sua principia. Oct vt hoc clarius videatur ꝛsiderandum est q brisso volens ostendere quadraturā circuli seu terra gonismum circuli diuisit circuluz in quatuor decisiones equales quas vocabat lunulas. eo q similes sunt lune semiplene. t cū per regulas geometricas ueuit quadra tum equale illis ptibus seu decisionib; putabat ostēsum esse circuli quadraturā. sed in hoc defecit. quia putabat ꝛsumere totum circulum. sicut ꝛsumūt totam circūferē tiam quod falsum est. sz istud latius habetur in astrono mia. Antiphon vero negabat pncipium in geome tria. scz quālibet lineam in infinitum diuisibilem. Pu tabat em q posset in minima esse diuisa. Unde rō sua finaliter t breuiter stat in hoc. quelibet figura multian gularis per inuentas geometricas regulas reducibilis est ad quadratum. sed in circulo possunt tot figure in an gulis ita multiplicari q impleant totam circūferentiam seu eius capacitatem

¶ Principiū autem maxime et omnium pro-

prium multipliciter dicit quod est. Quo ergo dicunt dicentes vnū esse omnia. Utrū substā tiam. aut q̄titatem. aut qualitatem. Et iterū vtrū substantiam vnam omnia. vt hoiem vnū aut equum vnū. aut aīam vnā. aut qualitatem vnam. aut hoc vt album aut calidū aut aliq̄ aliorū taliū. Hec eñ omnia differūt multū et sunt impossibilia dicere. Si quidem erūt et substantia et quale et quantū. et hec resoluta siue non adinuicē multa sunt que sunt. Si vero omnia aut quale aut quātū sunt siue cuz sit substātia siue cū nō sit incōueniens est. ꝫ oportet incōueniens dicere impossibile Nullū aūt aliorū separabile est extra substātiam. Omnia nāq̄ de subiecto dicūtur substātia. Melissus aūt qđ est infinitū dicit esse quātū itaq̄ aliquid est qđ est infinitū ei in q̄titate ē Substātiā aut infinitā aut qualitatē aut passionem esse nō cōtingit nisi ꝑm accīs. si simul et aliq̄ q̄titates sunt. Infiniti aūt ratio q̄titati ꝓgruit. sed non substantie neq̄ qualitati. Si quidē igit substantia est et quātū ꝛ duo. et nō vnum est qđ ē. Si vero substātia solū nō infinitū est neq̄ magnitudinem habebit vllam

¶ Istud est tertium capitulum huius tractatus in quo philosophus reprobat simul opinionem permenidis et melissi ex principijs metaphisice procedendo per diuisionem entis. et vnius. Et diuiditur in tres partes. In quarum prima ponit duas rationes. In secunda ponit errores quorūdam sectatorum permenidis et melissi. ibi conturbati sunt autem. In tertia soluit rationes melissi. In prima quidem parte ponit duas rationes ad disputandū cōtra permenidem et melissum qui dicebant ens esse vnum. quarum prima sumitur ex parte entis. et stat ratio eorum in hoc. Si omnia essent vnū ens. ergo vel omnia sunt substantia. vel q̄titas vel qualitas. vel aliquod aliorum generum. et cum substantia diuidatur in vniuersalem ꝛ particularem. Et similiter qualitas in multas diuidatur species. si omnia sunt substantia. vel ergo sunt vnum substantia vel genere vel in specie. vt homo vel equus vel vna anima vel vna qualitas particularis. vt calidum frigidum vel album vel aliq̄ huiusmodi. multum eñ refert quodcūq̄ istorum dicat immo impossibile est dicere omnia esse vnum aliquo istorum modorum. Quod sic ostendit. quia si omnia sunt vnum. vel ergo sunt vnum aggregatum ex substātia et accidente. vel est vnum quod tm̄ est substantia vel tm̄ accidens. sed nullum illorum dici potest. igitur. primum dici non potest. quia sic non esset vnum ens tm̄ sed plura. quia substantia et accidens siue sint ꝓiuncta siue segregata sunt plura entia. quia semper ꝑm suas essentias distinguuntur. secūdum dici non potest. quia permenides posuit istud vnum ens esse finitum. ꝛ melissus infinitum sed substantia absq̄ quātitate nec est finita nec infinita. quia ratio finiti vel infiniti solum q̄titati conuenit per se ꝛ non substantie nisi per q̄titatem. ergo non possunt omnia esse vnum ens quod est substantia Nec tertium dici potest. q̄ hoc vnum ens sit accidens tm̄. qz hoc est omnino impossibile cum nullum accidens possit separari a suo subiecto. sed omnia sunt in subiecto. id est substantia de qua denominatiue ꝓdicant. igit ꝛc.

¶ Amplius aūt et ipsum vnū multipliciter dicitur quēadmodum et quid est. intendendū est quo vnum debet esse omne. Dicitur eñ vnuz aut continuum aut indiuisibile aut quorū ratio vna et eadem que aliquid erat esse quēadmodum vappa et vinum. Si quidem igit continuuz multa sunt quod est Infinitum enim diuisibile est continuum

¶ Hic phs ponit secūdam rationē que sumitur ex pte vnius. et stat in hoc quia si illa propositio esset vera. ens esse vnum. vel esset vnū ꝓtinuitate vt lignuz vel aliq̄ huiusmodi. aut indiuisibilitate vt punctum. aut ratione vt vappa que est tenue vinum. et vinum spissum quod verum est vinum. vel ensis ꝛ gladius sed nullum istorum est dicēdum. igitur. Maior patet ex sufficienti diuisione vnius. Minor patet per ordinem. Primo q̄ non sit vnum continuitate. quia sic essent multa entia potentia ad minus ex quo continuum est diuisibile in infinitū. et sic in ꝓtinuo sunt multe ptes sicut materia generabilium diuidit in multa generata ꝓ actum generantis.

¶ Habet autem dubitationem de parte et toto. forta ssis autem non banc rationem. sed ad ipsam ꝑm seipsam. vtrum autem plura pars et totum. et si vnum quō. et si plura quō plura. et de partibus non ꝓtinuis et si toti vnum vtrū q̄ est sicut indiuisibile quoniaz et eadem eisdē erunt.

¶ Hic phs mouet vnam dubitationem de toto ꝛ ptibus. et est ista. an totum et partes sint multa vel vnum non tamen est hec dubitatio ad hanc dubitatōnem permenidis et melissi. quia ipi dicunt ens sic vnum quod est simplex omnem multitudinem actualem ꝛ potentialem excludens. sed est dubitatio de toto et partib ꝑm se ipsam. Dubitare enim potest vtrum partes et totum sunt vnum vel plura. ꝛ quō sunt vnum et quō plura. et he dubitationes sunt etiam de partibus non continuis que sunt sub vna forma totius. sicut ossa nerui caro vene et huiusmodi in homine. Et dubium etiam est vtrū vnaquaeq̄ partium vnum est cū toto sicut illud quod seperatur et diuiditur ab ipso. qm̄ quecunq̄ sunt eadem eisdem sunt eadem. cum idem sit relatiuum. est autem totum idez ptib simul sumptis. quia partes simul sumpte nihil aliud sunt q̄ totum. ꝛ ideo locū habet ista questio siue dubitatio. sed quod nunc ad rem pertinet est. q falsum est. q omnia entia sunt vnū continuitate. qz vnū continuitate non excludit multitudinem ptium ꝛ pluralitatem. ꝫ vnū qđ ipsi dicunt pluralitatem ꝛ multitudinem excludit.

¶ Atuero si est indiuisibile nullum erit quātuz

neq; quale neq; iam infinitum qđ est. sicut mel lissus dicit. neq; finitum sicut permenides. ter minus em̄ indiuisibilis finitus non est. Atue ro si ratione vnuz sunt que sunt omnia sicut est tunica et indumentū. eraclīti rationem ꝓtingit dicere idem em̄ erit et bono et malo et non bo no esse et bono. quare idem erit bonū et nō bo num et homo et equus. Et non de eo qđ vnū sunt. que sunt ratio erit sed de eo q̄ nihil est. ta li igitur esse et tanto idem

¶ Nic cōsequenter ph̄s probat. q̄ non sit vnum indiui sibilitate. qz illud nec essz q̄le nec quantū. et p ꝓsequens neq; finitum sicut dixit permenides. neq; infinituz sicut dixit mellissus. qz terminus indiuisibilis neq; finitus est neq; infinitus. Huc ibi atuero. Nic ostēdit ph̄s q̄ nō sit vnū rōne sicut tunica et indumētū. qz tunc sequerek error eraclīti dicentis duo contradictoria verificari de eodem. qz eadem ratio id est definitio daretur de bono et malo. de homine et de equo et de qualitate et de q̄ti tate. sed omnia ista sunt incōuenientia z falsa. z sic patet falsitas istius propōnis ens est vnum

Circa textum mouetur

vna questio. vtrū sit tm̄ vnum ens īmobile qđ permenides posuit finitū et mellissus infinitū.

Et videtur primo q̄ sic. qz ens et vnū cōuertuntur vt dicit ph̄s quarto metaphisice. ergo oīne ens est vnū ex quo consequenter sic arguitur. Oīne ens est vnū. er go tm̄ vnum ens est. Cōsequentia patet ab vniuersali affirmatiua ad exclusiuam in terminis transpositis be ne valet consequentia. vt sic arguendo. oīnis homo est animal. ergo tm̄ animal est homo ¶ Secūdo sic. hoc ens est ens. z est tm̄ vnum. ergo tm̄ vnū ens est. Cōse quentia probatur per necessitatem syllogismi exposi torij ¶ Tertio sic. ph̄s improbatiōe sua. qua intēdit ostēdere falsitatem permenidis z mellissi committit fal latiam figure dictōis. quia innuit istam cōsequētiam. si oīnia sint vnum ens. ergo vel erūt vna substātia tm̄ vel accidens tm̄. ibi ens a parte predicati supponit simpliciter pro natura entis in communi. z tamen sub eo fit sup sumptio ¶ Quarto philosophus disputādo cōtra p menidem z mellissum vt metaphisicus debet ostendere motuz esse. sed nō facit hoc disputādo cōtra eos. per di uisionem entis z vnius igitur insufficiēter procedit.

¶ Quinto ratio philosophi qua probat multitudi nem entium ex multitudine ptium definitiōis videk fal sum supponere. quia partes definitiōis nō videtur a se inuicem distingui. nec a definito realiter. In oppositum tamē rationum est sententia philosophi in textu et ponū tur duo discursus

Maior primi est Substantia sine acci dentibus non est quanta neq; qualis. Mi nor Nec potest accidens in natura sine sub stantia subsistere Conclusio Igitur non est possibile omnia que sunt in natura vnum ens esse.

Maior patet. quia qualitas z q̄ntitas sunt' accidētia substantie superaddita a quibus denominatiue dicitur quāta vel qualis. nec q̄ntitas terminat' dimēsionū que dicitur terminata per figuras idētificatur substātie Nec ipsa substātia actu eēntialiter quāta dicitur sz soluz po tentialiter que potētia est terminus q̄ntitatis vel fecūdi tas per quam a substantia q̄ntitas nascitur. qualitas aūt essentialis q̄ sz substātie idemtica sit nō tamē qualitas accidētalis a qua denominatiue dicitur substantia qua lis Minor patet per philosophum septimo metaphi sice dicētez. q̄ accidēs nō est ens sz entis modus in tri plici genere cause a substātia dependēs. ergo non potest subsistere sine substātia. z hoc naturaliter quia virtute diuina p̄ter cursuz nature operātis potest actu ꝓseruari in natura sine subiecto. sicut facit in sacramēto euchari stie. et nō solum vnum accidēs sed quodlibet Sicut em̄ potest cōseruare q̄ntitatem sine substātia. ita alia accidē tia fm̄ esse etiam naturale sine q̄ntitate. quia nō plus de pendent accītia a q̄ntitate q̄ omnia accidētia dependent a substātia. manēt aūt accītia idiuidua sua ꝓpria ꝑ tute quā ꝓ tra xerūt a substātia siue subiecto. qz eē actu in subiecto nō est de ratōe accidētis sz solū aptitudine Cōclusio sequitur ex premissis. qz ea que sunt a natura etiam fm̄ ponētes vnum ens sunt vel vnū ens infinitum vt dixit mellissus. vel finitum vt voluit permenides. finiti autez et infiniti ratio soli q̄ntitati cōuenit. z per ꝓsequēs nō po test esse sola substātia. nec solum accidēs. z cum substā tia nō sit accidēs. sequitur q̄ multa sunt entia.

Maior Tripliciter dicitur vnum conti nuitate indiuisibilitate et ratione Minor Unitas quecunq; repugnat collectiue enti bus nature Conclusio. Igitur ponentes tm̄ vnum ens incidūt in multiplex incōueniēs

¶ Iste totus discursus patet per philosophum in textu et est cōtra opinionem innaturaliter loquētium. quoruz error est satis manifestus ad sensum. statim em̄ apparet multitudo entium. Et propijs etiam principijs isti us sciētie faciliter cōuinci potest pluralitas entium. scili cet ex pte motus. quia ad motum requirūtur tria z ad minus mouēs z mobile que necesse est esse distincta. et ergo ne ꝓincerētur negabant motū.

Ad obiecta i oppositū

Ad primū est dicēdum. q̄ omne ens est vnū accipiēdo omne distributiue. quia de quolibet ente verum est dice re q̄ sit vnum sz nō collectiue. quia sic sensus est. q̄ omnia entia simul accepta sunt vnū z sic est falsa. et sic permeni des et mellissus dixerunt. z añ eos eorum magister ze nophanes Et ad quod subditur dicendum est. q̄ ta lis cōsequētia valet solum quando hoc signum exclusi uum tm̄ facit propositionē de excluso subiecto. siue ex ponatur gratia alietatis siue pluralitatis z siue vnū acci piat transcēdēter siue pro principio q̄ntitatis discrete. qz sensus ē. q̄ hoc qđ est vnū. et nō aliud q̄ vnū est. vel hoc qđ est vnum z nō plura q̄ vnum est Si vero accipiatur signū exclusiuum vt facit propositionem exclusiuā. hoc est dupliciter. qz vel exponitur gratia alietatis. z sic est vera accipiendo vnuz transcēdenter. qz sensus est q̄ esse

uenit vni ⁊ nō alteri q̄ vni ⁊ hoc verū est q: ens ⁊ vnū
uertūtur. est tñ sic falsa si vnū accipiatur vt principium
titatis discrete. q: sic multa sunt preter hoc vnū. sicut
deus ⁊ substātie separate que nō habēt pinuitatem. ⁊ sic
nō sunt vnū. vel exponitur gratia pluralitatis. ⁊ sic semp
est falsa. qualitercūq; accipiatur vnū. q: sensus est q esse
uenit vni et nō pluribꝫ q̄ vni. et hoc sp est falsum. ⁊ ad
illum intellectum reprobātur antiqui. Ex qua propositione patet. q hoc signū exclusiuū tm pt accipi triplici
ter. vno modo vt facit propositōem de excluso subiecto.
et sic virtus sua cadit supra subiectū excludēdo oia alia
a pportio subiecti. sꝫ nō a predicato. ⁊ sic sensus huius p
positionis est. tātū vnū est ens id est vnū est ens qđ vnū
nō est plura q̄ vnum. ⁊ hoc modo infertur hec propositio. ex vniuersali affirmatiua. Scđo modo accipit vt facit ꝓpositōem de excluso predicato. excludēdo pportia p
dicati a subiecto. ⁊ sic sensus huius propositionis est. tm
vnū est ens id est vnum est ens quod vnum nō est plura
Tertio modo potest accipi vt facit propositionē exclusiuā. put excludit pdicatū a cōportio subiecti. ⁊ hoc vel
gratia alietatis exponēdo in terminis nō nūeralib⁹. vel
pluralitatꝫ in terminis numeralib⁹. et sic hec ꝓpositio tm
vnum est ens debet sic exponi id est vnū est. ⁊ nō plura
q̄ vnum. et sic est falsa propositio nisi impropꝛie exponatur gratia alietatis. et vnū capiatur trāscēdēter. et sic sensus est. vnum est. et nihil ab vno transcendēter accepto
quod est verum. primo modo tamē debet exponi ex quo
ponitur cum termino numerali. Et per idem pt solutio quo ad secundum. ¶ Sed cōtra predicta arguit
sic. Ens quod de omnib⁹ dicitur est substantia omniuꝫ
ergo cum in hoc omnia conueniunt. videt q omnia sint
vnum ens. quod eīm est in rebus quo ens distinguitur
non videtur esse ens simpliciter. sed potius accidens. ergo simpliciter erit vnum ens. Ad hoc respondet dominus Albertus. primo metaphisice tractatu quarto ⁊ capitulo quinto ⁊ in alijs tribus sequētibus in cōclusione
hac cōueniunt omnes innaturaliter loquentes zenophanes Alexander peripotheticus mellissus ⁊ permenides. qui tamen in hoc differunt. quia zenophanes dicit
oia esse vnuꝫ ens. sed non explanat. quid sit illud. an materia. vel forma. Sed alexander grecus vt ex libro eius
colligi potest. dicit omnia esse materiam quam dicebat
esse deum hyliatim ⁊ nois quē imitati sunt quidam qui
hanc tanq̄ deum venerabantur sub idolo palladis circa quod inscriptum fuit q pallas est quicqd est. quicqd
fuit. quicqd erit. cuius pepulum nullus vnq̄ sapientum
reuelare potuit. Similiter quidam dauid de dinanto in
quodam libro nisus est probare. q omnia sunt vnuꝫ qđ
est materia. Et in hanc opinionem videtur consensisse
mellissus. licet non eiusdem motiuis. Sꝫ dixit rationabilius his permenides omnia scꝫ esse vnum substanti
aliter per formam ⁊ non per materiam. ⁊ illud vocabat
lumen prime cause. Dom est ergo ad obiectum. q ens
quod de omnibus dicitur est substantia omnium originaliter non fm esse sed fm rationem. ea autem que conueniunt fm rationem genericam vel analogicam specie
et ratione distinguuntur quiimo predicamentaliter. vnde omnes in hoc peccauerunt q dixerunt primum per
secundum non multiplicari quod falsum est. quia cum
huiusmodi vniuersalia sunt in inferioribus fm esse multiplicantur in ipsis genere specie ⁊ numero.

¶ Ad tertium est dicēdum. q philosophus hic supponit sicut antiqui in veritate dixerunt. q omnia essent
vnum ens numero. ⁊ sic bene valet cōsequentia. q ergo
omnia erunt vna substantia vel vnū accidēs. licet simpliciter cōsequētia non dicitur valere. vt patet in simili omnia sunt vna substantia numero. ergo omnia sunt vnus
homo vel equus quare non cōmittitur fallacia figure dictionis. Et licet substantia ⁊ accidens sint vnum numero accidētaliter. nō tamē essentialiter ¶ Ad quartum est dicendum licet philosophus cōtra eos disputādo per principia metaphisice non probat sufficienter motum esse directe. vtiq; tamen indirecte. quia ipse destruxit eorum fundamentum quo motum esse negauerunt.
vnum ens immobile ponentes. ¶ Ad quintum est
dicendum q triplex est definitio. quedam est pure essentialis que inuenitur in substantijs data per principia intrinseca. Secūda est data per additamentum eiusdem
generis. ⁊ talis est definitio forme partis que definitur
per materiam sicut patet de anima in secundo de anima
Tertia est que datur per additamentum alterius generis. ⁊ illa locum habet in accidentibus. Et ratio istius
distinctionis est. quia sicut se habz res ad esse ita ad definiri. ergo illa que habent completuz esse intra se. possunt
complete definiri. que vero habent esse incompletum et
dependens ad aliud habēt per illud definiri tanq̄ per terminum siue depēdentie. ⁊ ille terminus quandoq; est in
eodem genere. quādoq; in alio. In prima igitur definitione ptes definitionis ⁊ definiti idem dicunt in re. sed
differunt fm rationem. inq̄tum genus dicit formā formabilem. differentia formam formantem. ⁊ species formam formatam. Et hec differētia nō est solum rationis
ratiocinantis. sed etiam rei rationabilis in q̄ntum ipsa
natura continet in se virtute plures gradus. quorum
vnus comparatur alteri vt imperfectus pfectiori. et includitur prior in posteriori. ⁊ nō ecōtra. ⁊ sic natura fm
vnum graduꝫ fundat rationem generis. fm alium rationem differentie. fm tertium vero rationem speciei. ⁊ ergo phs per ptes essentiales definitionis cōuenienter arguit pluralitatem entium. licet eīm idem dicāt in re. tamē
sumuntur aliquo modo a diuersis in virtute ⁊ illa multitudo in virtute arguit cōsequēter multitudinē in actu
q: gradus pfectōnis in vno ⁊ eodē ptinent ad vnam naturam. licet in diuersis distinguantur substātialiter sicut
patet in questione in scđo de aīa mouenda. In definitionibus vero alijs manifestū est esse multitudinē ⁊ diuersitatem rei vt de se manifestum est.

Incidunt dubia circa

textum expositum. Primum An ens dicatur vniuoce de substantia et accidente. de deo ⁊ creatura.
Et videtur primo q sic. quia illud dicitur vniuoce qđ
non solum est commune pluribꝫ fm nomē. sed etiam fm
rationem rei significate. sed ens est huiusmodi. igitur.
Maior est philosophi in antep̄ dicamētis Minor pbat
quia res significata per hoc nomen ens est communis
deo ⁊ creaturis. substantie et accidenti. quia quādocūq; intellectus certus est de re ficata p nomen. et dubius
de illis in quibus res per nomen significata inuenitur
et includitur. tunc non solum nomen est commune sed

res. dum igitur intellectus noster circa rem significatam per hoc nomen ens est certus ⁊ dubius de rebus significatis per nomina in quibus res significata per nomē inuenit. ergo ens est commune nomine ⁊ ratōe. certuz em̄ est q̄ ens sit. cū sit simplex vt dicit Algazel primo metaphisice ⁊ similiter auicenna. ⁊ certus est intellectus de aliquo q̄ sit ens. et tamen dubiuz est an sit deus vel creatura. Et similiter antiqui certi fuerūt de lumine q̄ sit aliquid sed dubiū apud eos fuit. an sit substantia vel accidens ¶ Secundo sic. prima dignitas nō est multiplex. ergo nec ens. Antecedēs patet. quia ipa est certissima ⁊ firmissima. Cōsequētia probat. q̄ prima dignitas ex ente ꝓstituit. sed constitutū sapit naturam constituentium. ¶ Tertium signum distributiuum nō distribuit terminū equiuocum pro suis equiuocatis. sed ens p signum distributiuum distribuitur pro omnibus suis suppositis. ergo nō est equiuocum. ¶ Quarto vnius potentie ⁊ vnius habitus scientifici est vnū obiectum certū. sz intellectus est vna potentia cuius pfectio est sapientia. ergo obiectum eius erit vnum sz primum obiectum est ens quod cadit in intellectum nostruz primo. sicut dicit Auicēna. ergo ipsum est vnū ¶ Quinto omnis multitudo reducitur ad vnitatem. sz p̄dicatio equiuoci est multiplex. ergo ad aliquaz vniuocam est reducibilis. sed primū p̄dicatum oīm est ens. ergo vniuoce predicatur ¶ Sexto sic si diceret equiuoce de deo et creatura nihil ꝓtingeret ꝓgnoscere de deo. probat. q̄ vnū equiuoco ꝓ. nō ꝓgnoscit per reliquū. q̄ omnis ꝓgnitio est rōne similitudinis. equiuoca autez equocata omnino sunt diuersa. secūdo etiam nihil posset de deo demōstrari propter equiuocationem impedientem demōstrationis virtutem. Cum tertio q̄ sic per nomina deo attributa nihil in re significaremus et fcatōes nominū nō possent extendi vltra ea q̄ imponendo noia in rebus creatis inuenimus. ⁊ si nihil deo et creaturis sit commune nihil per noia fcare poterimus ea deo attribuendo.

¶ Septimo ens est primum creatū primi precedēs predicamēta formaliter. est em̄ informe. Alia vero formata sz informe precedit formatum. sed principium formale vniuoce se diffundit et nō equiuoce vel analogice. ergo ens dicitur vniuoce de substantia et accidēte ¶ Octauo dicit autor libri causarum. q̄ ens est ex finito ⁊ infinito ꝓpositum. ita q̄ versus superius est finitū ⁊ simplex et vnitissimum. ergo versus superius est maxime vniuocum ¶ Nono esse per se et in alio aut sunt differentie oppposite. aut modi oppositi ipsius entis. vel ergo ambo sunt de intellectu entis. vel alterum eorum. vel neutruz

Non primum quia oppposita non sunt de essentiali ⁊ intrinsico intellectu alicuius. Non secundum q̄ si fuerit p se tunc non potest verificari de accidente. ⁊ si fuerit esse in alio tunc non potest verificari de substantia. q̄ si vnū oppositorum fuerit essentiale reliquum nō erit essentiale. relinquitur ergo vltimum q̄ neutrum sit essentiale enti. ⁊ sic ens poterit abstrahi q̄ modū generis ⁊ de accidēte ⁊ substantia.

¶ In oppositum arguitur per ph̄m quarto metaphisice dicentem. q̄ ens dicitur de entibus sicut sanū dicitur de sanis. Et primo ethicorum vbi ph̄s reprobat platonem ponērem vnam ideam oīm bonorum dicēs q̄ nō potest esse vna idea oīm bonorum propter multitudinē entis ⁊ boni in diuersis predicamentis. Et in predicamēntis. si quis omnia entia vocet nō vniuoce sed equiuoce ea nuncupabit. ¶ Pro solutione dubij ꝓsideradum est. q̄ differentia est inter cōmune vniuocū. equiuocum. ⁊ analogum. qz vniuocū dicitur qd̄ vno noie vnam rem pluribꝫ ꝓmunē fcat ⁊ eque principaliter Vniuocū eñ vniuocans non fcat sua vniuoca vniuocata. sz significat rōem pluribus cōmunem. pluribus dicitur essentialiter sicut genus spēs et differentia. Equiuocum vero dicitur quod vno nomine plura fcat eque principaliter et hec vocatur equiuocū a casu. differens ab vniuoco in hoc. quia vniuocū vniuocans nō fcat ime diate sua vniuocata. sz immediate fcat cōem ꝓceptum qui est cōmunis eis fm rōnem alicuius predicabilis. vt aīal non significat imediate hoiem ⁊ asinū. sz ꝓceptū generic̄. Sz equocum equiuocans fcat imediate sua equiuocata. vt patet in primo antepredicamēto. vt canis imediate fcat canē latrabilem. sidus celeste ⁊ beluam marinam. Analogū vero est medium inter equiuocū ⁊ vniuocū. vocatum alio nomine equocum a consilio. Et significat vno nomine plura quodam ordine. et hec vnitas est quodāmodo maior. ⁊ quodāmodo minor vniuocatione. Maior quidem est ex pte illius p̄mi ad quod analogata cetera referuntur quod est vnum nūero. In vniuocis vero fcatū vniuoci vniuocantis est vnum specie vel genere. Minor vero est. ex pte referibilium analogatorum que plus differūt plerūq; q̄ vniuocata. Ista aūt analogia prioris ⁊ posterioris nō sumitur fm habitudinem formе communicabilis. q̄ forma est principiū vniuocationis. sed sumitur penes habitudinem aliarū causarū. sc̄z efficientis finis ⁊ materie. Exemplum primi. vt militare dicitur analogice de multis fm q̄ ordinē habeat ad primum efficiens. sc̄z militem. Exemplū secundi. vt sanum dicit de multis habentibus ordinem ad sanitatem sicut ad finem. Exemplū tertij. vt ens dicit de multis accidentib; ordine quodam fm q̄ diuersimode referuntur ad substantiam q̄ est subiectum ⁊ materia in qua ipsorum. Istis igitur suppositis dicenduz est q̄ ens non dicitur vniuoce de substantia et accidēte ⁊ de deo et creatura ⁊ hoc probatur primo ex significatione nois. q̄ omne vniuocum vere ⁊ proprie dicitur de vniuocatis et non incōpacte et improprie. sed ens nō dicit vere de deo. ergo non est vniuocum quacūq; vniuocatōe Minor est dionisij dicentis negationes de deo dicte sunt vere. affirmationes vero incōpacte. vnde verius et magis proprie dicitur q̄ deus non est ens. q̄ deus est ens. Secundo dicit autor libri causarū. Prima causa est superior omni narratione. narramus autem per hoc nomen ens. ergo est re significata per hoc nomen ens superior. ergo non significat naturam communem vniuoce deo ⁊ creaturis conuenientem. Tertio vniuocata que vno nomine significantur conueniunt in vna natura ⁊ ratione rei significate sed in nullo conueniunt deus ⁊ creatura. q̄ in eis est summa diuersitas ex quo deus est ens illimitatum ⁊ infinitum per se subsistens. creatura aūt ens per participationem. sed finitum et infinitum non habent conuenientiaz Secundo probatur idem ex predicatiōe nominis entis quicqd em̄ p̄dicat vniuoce hoc predicat vt genus spēs dīa ꝓprium vel accidens. q̄ non sunt plura predicabilia vniuoce p̄dicabilia. ⁊ sic ibi distinguit p̄dicatio vniuocatorum ꝓtra p̄dicatōem equocā. ⁊ nō denoiatiuā sed ens nō p̄dicat vt spēs. nec vt dīa. nec vt ꝓprium. nec vt accīs.

vt manifestū est. ergo vt genus. ꝫ hoc est impossibile. qz nihil est in genere nisi potētiale z finitū seu definibile. ꝫ deus nō est potentia nec finitus. oīe em̄ quod est in genere est potentiale p ordām tanq̄ p actū ab ipa distinctū determinabile. tale aūt nō est infinitū formale. qz vt dicit Auicēna octauo metaphisice cap'lo quarto. deus nō est in genere quia genus est pars. deus aūt pars esse nō potest. ꝓpter simplicitatem eius. Preterea quicūq̄d est in genere est definibile. deus non est definibilis. igitur deus nō est in genere quod ꝓcedit doctor subtilis tenēs tamē q̄ ens vniuoce dicitur de substantia z accidēte et de deo z creatura. Tercio ptz idem ex cālitate dei sic effectus qui nō adequat virtutem siue cause non recipit formam siue cause ſm eandem rationē quia posset esse vna in causa z causato. ꝫ creatura nō adequat virtutem siue cause. est em̄ deus infinite virtutis in causando. sicut em̄ creatura non adequat suā causam sibi. ſm attributū sapientie. ita nec ſm qōcunq̄ aliud attributū. ita nec ſm hoc predicatū q̄ tamē ꝓprie nō est attributū. scz ens Vnde ens creatum est finitum alterum infinituz. vnde dicere deū ꝓuenire cū creaturis in entitate est declinare ad pfidiā eorū qui negāt deū esse creatorē siue factorē celi z terre. Scōa pars ptz. ſ. q̄ nō dicat vniuoce de substātia z accidēte autoritatib⁹ superius adductis. Rationibus sic. si ens essz genus respectu substātie z accidentis tūc videret de eis dici quidditatiue. ꝫ hoc est impossibile. qz tūc nō essent decem ḡnalissima ꝫ plura qd̄ est ꝓtra Porphirū z Aresto. Dum scōo. qz de ratōe ḡnis est nō pticipari z p̄dicari de differētijs Vñ tertio metaphisice dr ꝓbs q̄ impossibile est genus aut generis spēs de differētijs formaliter acceptis p̄dicari. Debet em̄ rō cōtrahibilis esse extra rōem ꝓtrahētis z ꝓtrahēdo ꝓstitui entis. ꝫ ens de oibus dr. nihil em̄ inuenit de quo nō verificat rō entis z extra cuius rōem est. Qꝫ āt nō ſcat naturam cōem ꝓuenientem substātiā z accidēs patet. qz si sic tūc decem predicamēta nō essent decem rerū prima pricipia z primo intellecta qd̄ est ꝓtra ꝓmētatorē tertio metaphisice dicētem decē predicamēta esse ꝑmo intellecta et vltimo. Primo via ꝓpositōis. z vltimo via resolutionis. Preterea ꝑmo diuersa nō cōueniūt in aliquo vno priori. qz si in aliquo ꝓuenirēt dicerētur differēta z nō diuersa. ꝫ decē p̄dicamēta sunt primo diuersa. qz ex p̄dicamētis diuersis fiūt ꝓpositōes ımediate negatiue. vt ꝓbatur ꝑmo posterioꝝ qd̄ nō essz. si ens p̄cederet ex natura rei substātiam z accidēs. z istud videf esse de mēte dñi Alberti dicētis in ꝓmēto p̄dicabilīū. cū dicitur substātia ē ens q̄ ibi sit p̄dicatio idētica z nō est ēntialis. nec accidētalis. Similiter primo metaphisice ꝓmēto dr capitulo tertio primi tractatus q̄ vnitas entis est analogie ordo seu vnitas scz multoꝝ ad aliq̄d vnuz. Nō q̄dem qd̄ p vnam ratōem est in illis. nec etiam vt dicunt quidam p diuersas ratōes. ꝫ potius sic q̄ illa diuersa aliquo mō sunt vnius. z ille modus quo sunt ad vnū vel vnus ē diuersus in diuersis. z q̄liter illoꝝ modoꝝ est ens qd̄ simpliciter vnū est qd̄ est substātia. Et iuxta hoc notandū est q̄ analogia entis. alia est entis accepti vt ſcat tā ens creatū q̄ increatū. z ꝑut ſcat substātiam vt accidēs triplici alietate. Nam analogia entis ad deū z creaturas ē entis magis cōiter accepti q̄ analogia respectu substantie z accīntis. qz respectu substātie z accidētis ē soluz analogia entis creati Scōo entis ad deū et creaturā sumit ſm habitudinē et ordinem principij effectiui vel finalis et formē exēplaris. ꝫ que est entis respectu substātie et accidentis est ſm rōem principij materialis subiecti inq̄tum substantia est subiectū accidentis. ordine quodam Tertio dr. qz in analogia entis respectu creati z increati aliter sumitur ordo ex parte rei cui nomē imponitur et aliter ex pte nois ſcantis siue ex pte qualitatis a qua nomen imponit. primo modo per prius dicit de deo. secundo modo per prius dicitur de creatura. qz noīamus deum ex creaturis sicut ipm ꝓgnoscimus. ꝫ in analogia entis respectu substātie z accidētis seruat ordo ḡntū ad id cui nomē imponitur z a quo nomē imponit. Analogia autem entis qd̄ est primū creatum primi ſm rōnem reducit ad quatuor gradus seu quatuor ſcata Primus gradus est eorum que habent esse reale z pfectū vt substantia. Scōs est eorū q̄ habēt esse reale ꝫ debile z depēdens sicut accītia. quoꝝ analogia est ſm nouē gradus. Tertius gradus est eorū que habent esse ꝑmixtū ꝑuatione sicut motus z tempus. Quartus est eorū q̄ habēt esse debilissimū scz in rōne tm̄ sicut negatōes z priuationes. q̄ solū ſm rōem aliquid dicunt z similiter ficta.

Ad obiecta i oppositū

Ad primū est dicēdū. q̄ intellectus pt esse certus z dubius de vna et eadem re vno modo sumpta ex pte rei rationabilis. dūmodo diuersimode sumatur ex pte rōnis rōcinantis circa res diuersas vno noie analogice significabiles. potest em̄ intellectus de duobus disiunctiue acceptis esse certus et incertus de altero extremo disiūctionis ſm se. et ita in ꝓposito ꝑt intellectus esse certus de aliqua re q̄ sit ens. et dubitare an sit creatum vel increatum. sicut certus est de tota aliqua disiunctione puta q̄ ens vel sit creatū vel increatum. z dubius de vna pte disiūctōis determinate. Similiter de aliqua re potest esse certus q̄ sit ens. et dubitare. an sit substantia vel accīns sicut certus est de re q̄ sit substantia vel accidens disiunctiue. et incertus est an sit substantia vel accidens determinate. Vnde hoc nomen ens solū est cōmune et nihil ex pte rei. p nomen significate nec res nec ꝓceptus realis ex pte rei. sed quia intellectus noster ꝑius fertur in totum disiūctū indeterminate q̄ in quālibet pte determinate. ideo cum hoc nomē ens sit impositus tanq̄ analogum ad ſcandū deuz z creaturam. et sub quadā indifferentia et disiūctione. intellectus noster circa hoc ratiocinans. Prius certus est de re q̄ sit ens q̄ deus vel creatura p hoc nomen ens nō ꝓcipit ꝓceptum vnuz. ꝫ neutrū. q̄ est intrinsicū obiectum siue conceptionis ſm conceptū indiuīdem qui est sub disiunctione alter ꝓceptuuz scz vnius analogati vel alterius. Vnde ex hoc q̄ q̄s certus ē q̄ canis sit in platea. et ignorat an sit canis marinꝰ vel latrabilis nō oportet inferre q̄ canis significet conceptū communē et rem ſcatam ad hunc vel illū canem qualiter ſcatū est per hoc nomen canis. Et similiter nō oportet. si quis in proposito dubitaret an ens sit eq̄uocū vel vniuocū q̄ ꝑterea sit cōceptus communis ad equiuocū z vniuocū ¶ Ad scōm est dōm. q̄ primū ꝓncipiuz complexum non est multiplex simpliciter. sed ſm quid. scilicet multiplicitate analogie plerumq̄ vnius extremi propositionis. talis aūt multiplicitas non repugnat veritati principiorum. Dum qz potest in propositione poni multiplex non multipliciter. sicut si dicatur canis est ens. Dum. qz multiplicitas analogie non repugnat

principio ꝓplexo. sicut nec repugnat incõplexo saltẽ trã scendẽti. quale est principiũ cõe qđ non ingredit demonstratõem formaliter ſz virtualiter Ad tertiũ est dicẽdũ. q̃ nõ distribuit, signũ distribuit m terminũ equocũ equiuocatione à casu in ordine ad predicatũ qđ cõuenit ei pro suis significatis. sed equiuocũ a consilio bñ distribuitur vel etiam a casu in ordine ad predicatum qđ conuenit ei pro omnibus suis equiuocatis. Ad quartũ est dicendũ. q̃ vnius potentie est vnum obiectum. non tamen oportet ipsum esse vnum ea vnitate qua est potẽtia vna. alias oporteret obiectũ eẽ vnũ numero sicut potentia. sed sufficit vnitas analogie qualis etiam sufficit ad vnitatem habitus. et ergo dicit phs q̃ scia non ẽ vna simpliciter. ſz est eorũ que sunt ad vnum. Ad quintũ est dicendũ. q̃ multitudo finaliter reducitur ad vnitatẽ nõ vniuocam. ſz potius analogam que est ex parte principij ad qđ fit reductio maior q̃ in vnitate vniuocatõis Vnde in hoc ꝓportionant vniuersale in causando ꝛ p̃dicãdo. q̃ sicut causa prima nõ est cã vniuoca. ſz potius analoga. sic etiam primũ predicabile nõ est vniuocũ sed analogum. Ad sextum est dicendũ. q̃ non valet ꝓña q̃ deus nõ cognoscitur neq̃ ꝓgnoscibilis est a priori. ſz p seipm p propriã essentiam que est quo ꝛ qđ in ꝓgnitione beatifica. vel a posteriori p effectus analogice ascendendo ab effectibus fm qualẽcunq̃ similitudinẽ in notitiam cause. nõ em̃ se habẽt causa ꝛ effectus sicut equoca equiuocata a casu ſz a ꝓsilio Ad septimũ et octauum simul est dõm. q̃ ens est primũ creatũ pmi fm rõem. et hoc est substantia fm rem. licet nõ fm nostrũ modũ considerãdi qui prius accipit fcatiõem totius diſiũctiui q̃ alterius ptis determinate. ꝛ hoc esse qđ est substantia nõ ꝓducitur ab intelligentia que nõ hz esse substantiuũ ex se. ſz ex substantiua fxione pme cause. ſz hoc esse dicit forma fm autorem libri causa ꝛ inq̃tum proportiõatur possibilitati rerum creatarum. et sic esse limitat proportionando nõ tamẽ materie proprie dicte ſz possibilitati. per animam aũt nobilem nature corporee proportionatur. ꝛ p naturam ad spẽm determinatur. talis vel talis spẽi. Vnde hoc esse quod est primũ creatum primi non est cõe ad substantiam ꝛ accidẽs. sed substãtiale esse qđ fm esse superius est purum. sed fm q̃ participatur fit vmbrosum instar luminis a sole ꝓcedẽtis cuius pmus processus radius directus et secũdus reflexus. Vnde sicut sol imediate nõ producit radium refractum ſz directum. ita sol increatus prima causa non producit immediate aliud esse q̃ substãtiale. ꝛ hoc fit variũ fm diuersum descẽsum ab ipsa Ad nonum est dicẽdũ. q̃ esse per se ꝛ esse in alio nõ sunt drãtie entis existẽtes extra rationem entis sicut drãtie vere ꝛ proprie sunt extra rationem generis. ſz sunt modi oppositi entis analogiam importãtes. vñ per se de intellectu entis simpliciter dicti. q̃m analogum p se positum stat pro significato famosiori. Nec tamẽ ex hoc sequitur. q̃ nõ possit dici de accidente q̃ dr de substãtia simpliciter. Accidẽte vero quodãmõ scz p attributiõem. sicut sanũ dicit de sanitate animalis. et fm attributiõem de sanitate vrine medicine ꝛ diete in q̃tum sunt vel signa sanitatis vel cause vel cõseruatiue sicut ens simpliciter dicit de substantia De accidentibꝫ vero inq̃tum sunt vel mensura substantie vel dispositio. qualificans vel fm diuersos modos qualificandi substãtiam. Et quia cõmunitas maior est in noie entis q̃ in nomine substãtie. ideo dicẽdo ens substãtia. nõ ꝓmittit nugatio q̃ ſz repetat eadẽ res nõ tñ sub eodẽ noie. Et ꝓpter hoc etiam in ꝓmentarijs super porphiriũ editis patuit q̃ non valet argumentum. substantia est ens. ergo omne ens est substantia nisi accipiatur ens ex nomine pro principali analogato ꝛ illo modo non predicatur de substãtia substantialiter vel accñtaliter ſz idẽtice. fm nomen notatũ licet non fm nomẽ nominãs. Et quo patz q̃ rõ generis repugnat enti. q̃ nõ fcat entitatẽ cõem preuenientem substantiam ꝛ accñs. si q̃ sint drãtie entis nõ sunt enti extranee qđ reqrit ad rationem generis.

Secunduz dubium est.

¶ An accidens sit distinctum realiter a substantia. sicut phs in vna rationũ suarum supponit q̃titatem distingui a substantia. Et videtur primo q̃ non. quia si accidens distingueretur a substantia realiter. tunc ipsum eẽt quiddam reale substãtie superadditum. ſz hoc non igit. Minor probatur. quia ens dicitur analogice de substãtia ꝛ accidẽte. In analogis aũt primum analogatorum videtur habere totam rationem analogi siue rei significare. Cetera vero per quãdam reductionem ad primum recipiunt denominationem. vt patet de sanitate que realiter tm̃ est in animali de quo primo dicitur In alijs vero solum est denominatiue per respectum ad animal. puta quia vel est signum sanitatis vel causa ¶ Secũdo si accidẽs realiter distingueretur a substãtia tũc accidẽs haberet essentiam in proprio genere. ſz hoc nõ. q̃ in proprio genere nõ habet definitiõem que ẽ oratio indicãs essentiam rei ex quo definitur per subiectum. ¶ Tertio q̃titas nõ est distictum a substãtia. ergo nõ oẽ accidẽs est a substantia distinctum. Cõsequẽtia est manifesta. Antecedẽs probatur q̃ est materie coeterna sed materia ẽ substãtia. Et iam q̃titas est principium individuationis. sed individuum est substãtia. igitur. Solutio sic quod probatur autoritatibus ꝛ rõnib⁹. Primo autoritate phi in textu dicentis. si ens significaret substantiaz et accidẽs tunc non potest dici q̃ sit tm̃ vnum ens. q̃ accidens ꝛ substãtia sunt multa. ꝛ primo posteriorũ dicit. q̃ coordinationes predicamentales sunt impermixte volens q̃ ille proponẽs sunt immediate negatiue in quibꝫ vnum predicamẽtum negat de alio. Et iaz quarto metaphisice diuidit ens extra aiam siue reale in decem predicamenta. Rationib⁹ sic ostendit. Prima. illa sunt diuersa quorum intrinsice cõditiones sunt diuerse. sed intrinsice cõditiones substantie ꝛ accidentis sunt diuerse. ergo. Maior est manifesta. Minor ꝓbatur. quia condicio substantie est esse per se. ꝛ accidẽtis esse in alio. que cõditiones sunt diuerse. Secunda. illa sunt diuersa que habent diuersas rõnes principiandi. sed substãtia ꝛ accidens sunt huiusmodi. ergo sunt diuersa. Maior probat quia modi principiandi accipiuntur ex diuersis virtutibus. vbi em̃ sunt diuerse virtutes ibi sunt diuerse nature rerum. Minor probatur. quia forma substantialis ꝑncipiat formaliter ꝛ intrinsice. eo q̃ nõ potest esse immediatum ꝑncipium operandi trãsitiue ad extra. cuz nihil citra primũ agit per suam essentiam. Accidẽs autem est principium operandi quo transitiue ad extra. sicut calor est principium calefaciendi. Iste autem rationes causandi sunt diuerse. quia pma est per conuersionez forme ad suum proprium subiectum cui dat esse. ꝛ secunda p̃ q̃ uersionem extra suum ꝓprium subiectum ad materiaz

extrinsecā in quam agens agit. Tertia ratio est. quecūq; terminant motus realiter distinctos illa sunt distincta. siue diuersa. sed sic est de substantia et accidente. ergo sunt diuersa. Maior probatur. quia motus capit vnitatē siue entitatē a termino ad quez. ergo etiā capit ab eo distinctōem. Minor. pbaf. qz substantia terminat gnatōem. accidēs vero alteratōez. augmētatiōez. diminutōem vel loci mutatōem. et q̄uis accītia q̄dā p modum sequele simul cū substātia acq̄runf. adhuc tamen sunt diuersa a substātia. qz nō directe z intrinsice terminant motū ad substātiam. sz solū p modū sequele vt dictum est. z hoc satis ostendūt accītia in venerabili sacramento eucharistie q̄ibi fm catholicā fidē subsistūt sine subiecto qđ nō esset possibile p quācunq; potentiā si accidēs esset realiter ipi substātie idē ¶ Ad obiecta in oppositū. Ad primū est dām q duplex est analogia. vna ē qua posterius analogatū retinet naturā cōis analogi. sz decliuiori z imperfectiori mō. z talis est analogia entis respectu dei z creature. Manifestum em̄ vnicuiq; est. q creatura est ens licet imperfectū in ordine ad creatorem et tal' est analogia respcū subē z accītis. Ppf qđ phs dnto metaphisice diuidit ens reale in decē p̄dicamenta dās p hoc intelligere q accīs vere est ens reale. Alia ē analogia vbi vltimū analogatū nō ptcipat rationē cōem cōis analogi. sicut q̄n diuidit homo in hoiem viuū z pictum Manifestū em̄ est. q homo pictus nō ptcipat rōem hominis z talis est analogia sanitatis vel sani. qz sanū fm definitōem suā q̄ est ꝑmēsuratio calidoz frigidoz ūi humidoz z siccoz nō verificat de vrina dieta vel medicina per hoc dām est ad obiectū. q nō oportet in q̄libet analogia p̄mū analogatoz habere totam naturā cōis analogi ¶ Ad scām dām est. q accīs habet quādam essentiam in prop̄rio genere sz impfectam z dependentē a substantia. definitio aūt debet explicare essentiā definiti fm totā eius dependentiam. z ita nō sufficit ponere ea q̄ sunt ꝓpriū generis. sz oportet addere subiectū a quo dependet qđ est alterius generis scz substātie. Et hoc dr̄ intergredif definitionē accītis ꝑcretiue accepti z abstractiue. qz in definitōe accītis ꝑcretiue accepti subiectū habet rōem generis. eo q accīs vt sic fcaf p modū substantie ꝓpositē in quo rō generis sumif a materia subiectū aūt habet rōem materie in qua. In definitōe vero accītis abstractiue accepti. ponif subiectū loco dr̄ie. eo q sic accidens fcaf in rōne simplicis forme cadētis a substantia. et etiā ex eius p̄cipijs fluentis. z ponif subiectū in definitōe eius loco dr̄e hītis se in rōe p̄cipij hāc depēdentiā terminantis ¶ Ad tertiū est dām. q nō valet ꝓsequentia. qz nō oportet si aliq̄d sit alteri coetemū q nō distinguaf ab eo. qz sunt q̄uoz coequeua vt inquit dns Alber tus z tū manifestū est cuilibet illa eē distincta: Etiā et si q̄ritas sit p̄cipiū indiuiduatōis distinguēs in esse sensibil' distinctōis vnū indiuiduū ab alio. nō tū est p̄cipiū intrinsecū indiuidui qz sic materia z forma sūt p̄cipia indiuidui intrinseca eo q ad esse rei ꝓcurrunt.

Tertium dubium est

An substātia materialis aū q̄ritatē accepta sit p se diuisibilis. Et videf q sic. qz substantia materialis aū q̄ritatem accepta ex materia et forma est ꝓposita. igif ipsa diuisibilis est aū q̄ritatē. qz posito toto ponif ei⁹ passio q̄ est diuisibilitas ¶ Sc̄do sic. quicq̄d est cā aūtis ē causa ꝓsequētis. sz materia p se est cā q̄ritatis. g̃ ipa est causa diuisionis. z p ons ipa est diuisibil' ¶ Tertio sic q̄cq̄d habet esse extēsuz aū q̄ritatē est ante eā diuisibile sz materia est hmōi. igif. Minor patet. qz accidens capit extēsionē suaz a subiecto. sz q̄ritas est accidēs substātie materialis. ergo capit extensionē a substantia materiali. et per ꝓsequēs oportet substātiā materialem aū q̄ritatis aduentū esse extensam. vel aliter accīs excederet subiectum in quo recipitur ¶ Quarto sic secluſa q̄ritate ab aliquo ꝑticulari p intellectū adhuc ibi remanent in substantia materiali diuerse ptes abinuicē distincte. vt i sorte q̄ritate sua excluſa adhuc capitis materia nō est materia pedis. igif ille ptes secluſa q̄ritate abinuicē distinguunf. Solo substātia materialis aū q̄ritatē nō est diuisibilis. vt pz auctoritate z ratōib. auctoritate phi in textu dicētis ꝓtra pmenidē z melissum. q si sola substātia eēt tūc nec eēt finita nec infinita. cū nō essz q̄rta. z p ons nō eēt diuisibilis Rōnib. sic qua. p̄ma est. remoto alicuius passionis subiecto remouef illa passio. sz diuisio est q̄ritatis passio. igif q̄ritate remota substantia materialis nō erit diuisibilis. Scđa. omne diuisibile est multitudo aut magnitudo tertio phisicoz. sed materia non est multitudo nec magnitudo. igif. Sciendū tū est q aliqui theologisantes dixerunt materiam p se esse diuisibilem ac p̄mā diuisionē esse in substantia q̄z rō fuit. q̄m substantia materialis in infinita individua p̄tif. qz dixerūt q ex p̄mi hois materia p eius decisionē generarentur oēs posteriores. z qz illa materia nō est infinite q̄ritatis igif nō posset diuidi in infinitū rōne q̄ntitatis. sz per se dicunt ei ꝓuenire. dixerūt tū. q illa materia non habet ptē extra ptē. sic q ps iuxta ptē ponaf. sz potius habet ptē in ptē. Sz ista positio nō hz veritatē. qz materia aū q̄ntitatem vel est simplex vel ꝓposita. si simplex ipsa est indiuisibilis. si ꝓposita aut erit ꝓposita ꝓpōne p̄ma. vel scđa Non p̄ma. q̄m illa est forme substātialis cū materia. et sic ipi non loquunf de ea Neq; ꝓpōe scđa. que est accidētis cū substātia qz illa sequif ꝓpōem p̄mā Preterea i oi diuisione ptes debēt inter se differre. vel hoc eēt ēntialr vel accītalr neutrū āt illoz ē dām. igif. Non ēntialiter q̄m sic differrēt materia vel forma. nō forma qz hic fit locutio de materia aū formā accepta Neq; materia qz nulla dr̄ in eo in quo ꝓueniūt. sz ille ptes ꝓueniūt in materia. igif p eā nō dr̄. Non accītaliter qz in ipa nullū est accīs ¶ Ad obiecta in oppositū Ad p̄mū est dām q in materia fm se ꝑsiderata nō est aliqua ꝓpō. z iō negādum est aūs. Et supposito q ibi esset ꝓpō materie cum forma. tū adhuc ipa nō esset diuisibilis diuisione q̄ntitatiua de qua hic fit mensio. et sic potest dici q duplex est diuisio. qđ ā est in ptes essentiales. alia est in ptes extensiuas. et illa non ꝓuenit materie non q̄nte. Et est notandum q nō eodē modo p̄ctus z substantia materialis sunt indiuisibiles. q̄m substātia materialis z si de se nō habeat actu diuisionē ē tū radix ex q̄ pullulat q̄ntitas p quā fit actualis diuisio. sic aūt nō ē de puncto ¶ Sz dicere diuisum in actu p̄supponit diuisibilitatē in potentia. sz materia exīs sub q̄ntitate ē in plura individua diuisa. g̃ ipa aū q̄ntitatē est diuisibilis. Ad hoc dr. q est duplex potentia. quedā est logica que ꝓsistit in nō repugnātia termino. z sic materia aū oēz q̄ntitatē ē potētia diuisibilis. alia est potētia phisica q̄ est aliq̄d ire et illa aū q̄ntitatē est indiuisibil' ¶ Ad scām ē dām q sz materia sit cā q̄ritatis z q̄ritas diuisiōis. nō tū sequif q materia sit

per se diuisibilis. licz tamē bene sit cā remota diuisionis Nam in simili modo arguendi nō sequitur. materia est causa trianguli. ⁊ triangulus habet per se tres angulos equales duobus rectis. ergo ⁊ materia. quia committitur fallacia accidentis ¶ Ad tertium est dicendū. q accidēs capit effectiue extensionē a suo subiecto. ipa tn q̄titas respectu subiecti dat ipi materie forme extēsionē et non oportet materiam prius esse extēsam añ aduenit q̄titatis nisi dūtaxat virtualiter. aduenīente vero q̄titate ipa formaliter ⁊ actualiter efficit ptensa. Vñ nō est inconueniens q subiectum det effectiue esse sui accidentis. accīte formal'r dante esse accīntale ipsi subiecto. vt albedo respectu sui subiecti ¶ Ad quartū est dicēdum. q secluſa q̄titate p intellectum ab aliquo indiuiduo puta forte tunc ptes non distinguunt loco ⁊ subiecto neq; fm situm. ſz differūt solū porestatiue. ⁊ ideo illo casu posito materia capitis ⁊ pedis distinguerētur ptātiue

Quartum dubium est.

Vtrū vnū sit triplex ꝓtinuitate indiuisibilitate ⁊ rōne. Solutio q sic. q. oē pfecte ⁊ simpliciter vnum est in diuisum in se ⁊ diuisum a quolibet alio. aut ergo est indiuisum fm actum et potentiam. ⁊ sic est vnū indiuisibilitate. aut est indiuisuz fm actū diuisibile tn fm potentiā et hoc dupliciter. quia vel est indiuisibile in ptes integrales. ⁊ sic est vnū ꝓtinuitate. vel in ptes subiectiuas. ⁊ sic est vnū rōe. ⁊ si sint modi vnius plures ad hos facile reduci possunt. vnitas vero generica ē vnitas fm quid. et similiter vnitas analogie est imperfecta. ⁊ vnū numero per accidens compositum ex subiecto ⁊ accidēte non est simpliciter vnum

Quintum dubium est.

An infiniti sicut finiti rō q̄titati ꝓuenit Solutio sic accipiēdo infinitum ꝑut cōtrarie vel priuatiue opponit finito materiali. de quo locuti sunt phi naturales. ſz infinitum ꝓtradictorie oppositum finito bn inuenitur extra genus q̄titatis de quo naturales phi locuti sunt. ſz nō naturaliter. Dicitur notanter infinitum oppositū ꝓtrarie vel priuatiue finito materiali q̄titati ꝓgrue q. infinitum formale oppositū finito formali non ꝓuenit q̄titati molis ſz virtutis vt patebit latius tertio phicorū

Sextum dubium est.

An totum sit sue ptes. Et videt q non. q. si sic vel haberet veritatē de toto integrali. essentiali vel potestatiuo. sed nullum illorū est dām. igit Minor. ꝑbat inducti ue. ꝑmo de toto integrali. quia cōtraria ꝑdicata verificā tur de toto integrali ⁊ eius ptibus. sunt em ptes ꝑtes toto. ⁊ totū ptib; posterius. ⁊ ptes sunt ꝓponētes ⁊ nō ꝓpositē. totū vero ꝓpositum ⁊ nō ꝓponēs. ⁊ sunt ptes minores toto ⁊ totū maius ptib;. Scōo patet de toto eēntiali. q. totum essentiale non est materia ⁊ forma. ſz aliq̄d tertiū ex illis resultans. Tertio ptz de toto potestatiuo. q. tale totum est de genere substātie. ptes vero de genere accidēt;. vt ptz de alia ⁊ suis potentijs ¶ Secundo si totum ⁊ sue ptes essent inter se eedē. tūc sequeretur q vna ps esset alia. Nam demonstrata vna parte illa eēt eadem cū toto. ⁊ similiter demōstrata alia. q̄cūq; aūt vni singulari singularit' rēto sunt eadē illa sunt inter se eadē ſz sic est de illis ptib;. igitur erunt eedem inter se. ¶ Tertio si totū est sue ptes. vel q̄ est oēs vel aliq; non primū. q. omnis illa est falsa in qua affirmatur vle vniuersaliter sumptum. Nō sēm q. eadē rōne qua eēt aliquе ptes etiam eēt alie ↄ;ijs. ¶ Quarto aliq̄ dō totū dz esse ⁊ manere cuius ptes singule sunt. aut non sunt. aut fluunt aut refluunt. q̄ manifestum est totum nō idētificari suis ptib; ¶ Solo q totum potest accipi tripliciter vno modo cathegorematice fm q idē est qđ integrū habens ptes. ⁊ sic verificatur ista ꝓpositio. totū quod ē in mūdo est in oculo meo. i. pfectum reḡsitum ad ꝓstitutionem oculi est in oculo meo Scōo modo accipitur sincathegorematice. ⁊ sic est signum vniuersale distribuit tn p ptib; integralib;. ⁊ valet tn sicut q̄libet ptes. ⁊ ꝫ mō ꝓceditur ista totus sortes est minor sorte. Tertio accipiť ptm cathegorematice ⁊ ptm sincathegorematice et sic valet tm sicut hoc et nihil eius quin hoc. ⁊ sic conceditur q totus deus est vbiq;. ⁊ q anima sit tota in toto et in qualibet pte tota. Accipiendo vero totū cathegorematice est octuplex totum ⁊ fm hoc diuersimode ad veritatem ꝓpōnis est respondendum. Ost primo de toto integrali dicēdū est. si totuz sumatur cathegorematice siue sit homogenū siue hetrogenū ē idē realiter suis ptib; ꝓiunctim sumptis. diuisim aūt sumptis ptib; solū idētificatur totū homogenū eēntialiter licz nō in oīb;ac cidēt;. Prima pars patet autoritate ꝓmentatoris dicentis circa tertium. q totum est aliud a qualibet pte. non tamē ab omnib; simul sumptis. Dicitur aūt simul sumptis. q. totū vtiq; est aliud a ptibus diuisim sumptis ꝑut sunt in toto nec est totū omnes ptes aggregate simpliciter. ſz ea aggregatione qua totum ꝓstituūt. Nō em totū integrale est sp eqliter integrū. q. qđdā est ꝓtinuum. qđdam discretum. ⁊ q. ptes fm q sunt in vniri et aggregari ad eē totius ꝓstituūt totū ita vt sic distinguūtur fm rationem rei rationabilis a toto. non aūt fm rem. fm aūt q sunt in aggregato eē simpliciter idemtificant. Scōa ps patet. q. totū integrale est maius suis ptib;. ⁊ ptes etiam sunt priores sicut probat ꝑma obiectio immo sic opponit ptib; seorsum sumptis sicut diuisibile indiuisibili. Indiuisibile dz indiuisibilitate opposita ꝓtrarie vel priuatiue diuisibilitati. ⁊ non ꝓtradictorie. Vlez tamē est q totū homogenū sicut dicit secūda ps ꝓclusionis cū sit eiusdē rōnis in se ⁊ in suis ptib;. ita q de qualibet pte separata a toto etiā pōt ꝑdicari. ideo ipsuz realitate eēntiali a nulla ptiū distinguitur fm spēm. realitate tamē accidētali a qualibet distinguit Secus est de toto hetrogenio qđ ē varie nature cū suis ptib;. saltē separatis a toto q̄ separate nō manēt nisi equiuoce. q. totuz ab illis ptib; separatis a seinuicē ⁊ a toto distinguitur realiter realitate eēntiali ⁊ accidētali. Separatis dicit q. q̄diu manēt in toto p substantialē formam non distinguunt essentialiter essentialitate absoluta. ſz solum respectiua. q. sunt in actu per vnam substantialem formam a qua est absoluta rei essentia. ſz nō p vnam forme eēntialem secunditatem. Secūda ꝓclusio est totum integrale sincathegorematice acceptum distinguit ab omnib; ptibus simul sumptis et seorsum sumptis. q. de qualibet pte totius integralis verum est dicere q non est oēs ptes simul sumpte nec q̄libet est omēs seorsum sumpte Vñ ista non admittit' quelibet pars est quelibet ps nisi reddēdo singula singulis. Tertia. totum acceptū pti

categorematice ⁊ partim sincategorematice.est idem partibus simul sumptis ꝯiunctim ⁊ non separatim vt supra dictum est. Quo ad totum potestatiuum ꝑsiderandū est ꝙ triplex est totum potestatiuum.quoddam est qđ est substantia respectu suarum ꝓprietatuz.sicut anima respectu vegetatiui.sensitiui.⁊ intellectiui. quoddam est quod est substantia respectu aptitudinum preuenientium que sunt in genere substantie.quoddam est vt genus respectu suarum differentiarum.vt animal respectu rationalis et irrationalis. Illa distinctione stante dicendum est.ꝙ totum potestatiuum acceptum primo modo totum categorematice vel partim categorematice ⁊ partim sincategorematice distinguitur essentialiter ⁊ simpliciter ab omnibus partibꝫ simul sumptis⁊ separatis.quia aīa distinguitur a vegetatiuo sensitiuo ⁊ intellectiuo Totum vero potestatiuum secūdo modo acceptum distinguitur ab omnibꝫ partibꝫ simul sumptis vel separatis realitate respectiua sed non absoluta.Sed totuz potestatiuū tercio modo acceptum distinguitur a partibꝫ simul sumptis ⁊ separatis ſm rationem rei rationabilis tm̄.Si autem totū accipiatur sincategorematice admittitur reddendo singula singulis. Quo ad totum definitiuum quod est definitio respectu sue definitionis est ista conclusio. Totum definitiuum accipiendo totum categorematice vel sincategorematice vel partim categorematice ⁊ partim sincategorematice est idem ſm rem cum omnibꝫ suis partibꝫ simul sumptis ⁊ disiunctim.licet nō ſm rationem etiam rei rationabilis.quia definitum est species.definientia genus ⁊ differentia. Genus autem ⁊ differētia identificantur speciei ſm rem ⁊ etiam seorsum. Ista tamen conclusio intelligenda est de definitione logica ⁊ nō physica, que datur per quatuor genera causarum. Quo ad totum essentiale quod constituitur ex materia ⁊ forma sit ista conclusio. Totum compositum cathegorematice acceptum ⁊ partim categorematice ⁊ partim sincategorematice est idem omnibꝫ partibꝫ simul sumptis non aūt cuilibet. nec̄ omnibꝫ simul non cōiunctim sumptis. Patet.quia totuz cōpositum distinguitur a materia seorsum ⁊ similiter a forma ⁊ ab vtrisq̄ non coniunctis. sed identificatur partibus simul ꝯiunctim sumptis.quia non est totum essentiale aliud q̄ partes vnite. ſm autem ꝙ sunt in vnitri ꝓncipiant totuz ſm ꝙ sunt in vnito esse. et ideo vt sic a toto distinguūtur.non tamen realiter.quia forma scz anima rationalis non est alterius speciei ab homine Nec est dicendū ꝙ totum ꝯpositum dicat entitatem distinctam ab entitatibꝫ partium simul sumptarum ⁊ ꝯiunctim que sit forma totius.vt quidam volunt.quia forma totius non est formaliter totum.sed est id quo totum composituz est. ⁊ ita distinguitur a toto ſm rationem.sicut spes ab individuo sicut em̄ forma partis est quo materia partis est. ita forma totius est qua totum compositum qđ est materia totius est.dicitur igitur totum compositum aggregatuz ex forma partis ⁊ materia partis simpliciter ꝯiunctis .ita ꝙ forma partis informat materiam partis.non em̄ quelibet ꝯgregatio facit totum ꝯpositum qđ est vnū per formam totius. Et in hoc est differentia a toto aggregato ex subiecto ⁊ accidente.qz partes ille non faciūt vnuz.sed solum ꝯplexū.⁊ ideo totuz est ambe partes ⁊ nihil amplius etiā nō ꝯiunctim sumpte.secus est de toto essentiali vbi ptes essentialiter vnūtur ad ꝯstitutionem totius ꝯpositi. Quo ad totū in modo ⁊ totum vle cū habeant se ꝓportionabiliter dām est.ꝙ ꝓtie non possunt distribui ꝙ hoc signum distributiuū totū.⁊ ideo loquendo de eis ingr̄tum accipiunt ꝙ hoc nomen totū ingr̄tum categorematice accipitur vel partim categorematice ⁊ ptim sincategorematice.sic loquendo de toto ponit hec ꝯclusio. Totum vle est realiter idem suis partibꝫ seorsum ⁊ diuisim sumptis ſm rez sed nō ſm rōnem. Sed de toto in modo aliter dicet.quia hoc nō est idem partibꝫ simul sumptis vel seorsum sumptis. Tot̄ in tpe ⁊ totum in loco habent suas ꝓpria distributiua ꝑter signū distributiuū totus.⁊ habēt illa duo tota distinctōem a suis partibꝫ.sicut totū integrale hō genitū

Ad obiecta in oppositum.

Ad ꝓmum pz solo ex dictis.qz ptes totius diuisim accepte sunt toto ꝓtes.qz sicut ꝯstituūt totū ſm quādaz successiuā partiū collectōem.sicut pz in ꝯstructōe domus sed ꝯiūctim accepte sunt simul tpe cū toto.⁊ sic ptes sunt ꝓtes toto ſm viam generatōis.sed sunt posteriores ſm̄ viam pfectōis. Q̄ ārt partes sunt minores ⁊ totum maius ꝓbat ea distingui accidentaliter. ⁊ qūo distinguāt̄ totum essentiale ⁊ sue ptes ⁊ totuz potestatiuū ⁊ sue ptes supra dictū est in solutōe ꝓncipali. ¶ Ad secūdū est dām ad ꝓbatōez.ꝙ tripliciter aliqua ꝯueniūt in vno tercio singulari. Vno mō ſm ꝙ subsistūt in illo singulari tercio.sicut accidentia subsistūt in subiecto.⁊ hoc mō nō est nec̄e ꝙ ea que ꝯueniūt in tercio singulari ꝯueniant inter se.sicut pz manifeste in hoc argumēto.lac est dulce ⁊ est albū ergo dulcedo est albedo.Alio mō ꝯueniūt in aliquo tercio subsistentialiter.nō aūt essentialiter.qz totum de ipsis p̄dicari nō p̄t.sicut non dicimus paries est domus fundamentū est domus.nec manus est homo caput est homo. et isto mō etiā est falsa ꝓp̄ō.ꝙ si aliq̄ ꝯueniāt in vno tercio ꝙ ꝯueniant inter se.Tercio mō ꝯueniūt aliqua in aliquo tercio singulari eētialiter sic ꝙ essentialr de tercio p̄dicāt̄ sicut aīal ⁊ homo ꝯueniūt in sorte.Aut dām est q̄uis ptes ꝯueniant cū ipo toto qđ est vnū singulare.nō tamen oportz ꝙ simplr ꝯueniant inter se.ex eo ꝙ nō cōueniūt in illo singulari ſm idem sed ſm diuersa.cū alius sit respect⁹ totius ad vnā parte ⁊ ad aliam. ¶ Ad tercū est dām ꝙ totū est omnes sue partes.si omnes accipiāt collective. iz si accipiāt distributiue tūc in toto homogenio p̄t admitti ad sensum dictū.scz totum est singule sue ptes p identitatem nature totius ⁊ partiū ⁊ equivalentē multitudinez totius qđ saluat̄ in singulis ptib⁹ ab inuicem diuisis. In toto vo heterogenio hoc mō neganda est ꝓpositio ¶ Ad quartū est dām ꝙ est duplex totū.quiddā est ꝑmanēs qđdam successiuū.Totū ꝑmanens est duplex. quiddam est stans in se nullam sustinens mutatōem cui ꝯuenit nō totius ptm categorematice ⁊ partim sincategorematice accepti.siue hoc habeat a se siue ab alio. exemplū ꝓmi.vt deus.exemplū secūdi.vt intelligentie q̄ habent esse stans ex fictione ꝓme cause.Aliud est sustinens mutatōem in quibusdā partibꝫ materialibꝫ.licz maneant formales .Totū successiuū est qđ nō hz partes suas simul.sed vna succedit alteri. Per hoc dām est ad obiectū.ꝙ eo mō quo manet totū manent ⁊ ptes eius. Vñ sicut totum ꝑmanens simplr manet inuariabile.ita ⁊ ptes si quas hz totuz hmōi.qđ dz ꝓpter subas spūales que ptes nō hñt.Totum vero ꝑmanens qđ sustinet successionē in partibꝫ materialibꝫ manet idem eodem mō quo ptes.ꝓpter cām mutationem partiū nō dz totū pfectū manere. sicut totū celū sed ꝓ ideuatē ptū formaliū dz simplr totū tale manere

Totū ꝓo successiuū qđ ꝓsistit in fluxu ptiū nō ꝓmanētiū dicit manere idem fm ꝙ copulant ad ꝓsens nūc ꝑter qđ nihil habemus in tpe permanens. rōne cuius dicunt partes temporis esse. Ēt quecūq; partes temporis accepte cū inclusione nūc ꝑsentis accipiūt denoiationem essendi. sicut dicimus totum diem ꝑsentem. z totū mensem. totuz annū. Pars aūt accepta cū seclusione nūc ðr nō esse sed fuisse vel fore. sicut in meridie nō ðr nona hora esse sed fuisse Similiter in tempore futuro tercia vel quarta hora non ðr esse sed fore. z sic pari passu vadit existentia totiꝰ z partium z idemptitas vtriusq;. hoc tamen verū est ꝙ quocūq; mō ptes capiant distinctōem habent a toto si accipiantur sub rōne partiū. z totū sub rōne totius

Septimuz dubiū est

Utrum indiuisibile sit ⁊tum vel quale. Et videt ꝓmo ꝙ sic. qz est finitum. ergo est ⁊tum. Consequentia est manifesta. Añcedens ꝓbatur. qz cōtinuū per ipsum finitur sicut linea finitur ꝑctis Et ꝓfirmat. qz ⁊tinuū fm quālibet partē suam est diuisibile z ⁊tum. sed punctum est ps ⁊tinui. ergo est ⁊tum. Minor ꝓbatur. qz substātia linee que est quiddā ⁊tinuū est ex ꝑctis. ¶ Secūdo. omnis forma consistit in indiuisibili. vt ðr Gilbertus. sed forme corporales ⁊te sunt. qz dicūtur esse magne vel parue.

¶ Tercio superficies est indiuisibilis z trī est quanta. ergo ꝙ est spēs ⁊tinue ⁊tatis. Prima pars assumpti ꝓz. qz est indiuisibilis fm ꝓfunditatē. ḡ est indiuisibilis ¶ Quarto videt ꝙ indiuisibile ꝑt esse quale. vt ꝓz de aīa separata. et de substantijs spūalib;. z trī sunt quales. qz in eis sunt multe qualitates scz scie z virtutes.

¶ Solutio. indiuisibile tripl̄r ðr sicut vnū. qz quiddā est indiuisibile ⁊tinuitate qđ actu non est diuisum sed est diuisibile potentia. Secūdo mō ðr indiuisibile fm spēm et formam qđ nō ꝑt diuidi in plures formas spē diuersas. sicut hō z equus. Tercio mō ðr indiuisibile qđ nullo modo est diuisibile nec actu nec potentia. Et hoc est duplex quoddaz est indiuisibile in genere sicut ꝑctū z vnitas. et sic accipit negatiue. Aliud est indiuisibile extra genus. sicut forme imateriales. z sic capit indiuisibile quasi negatiue extra genus. Et differt a ꝓmo. qz istud est perfectum ꝑ se subsistens. sed ꝓmū est imꝑfectum. Hac distinctōe stante dōm est. ꝙ indiuisibile ꝓmo modo acceptuz est differenter ⁊tum z quale. qz est essentialiter ⁊tum z denominatiue quale siue accñtaliꝰ non sicut subiectū qđ sed sicut subiectum quo. z hoc intelligendo per indiuisibile ꝓmo modo acceptum ⁊titatem ⁊tinuaz. Indiuisibile ꝓo secūdo modo acceptum est ⁊tum z quale denoiatiue. qz si intelligatur ꝑ illud indiuisibile substātia. manifestuz est huiusmodi indiuisibile esse denoiatiue ⁊tum z quale. sed si extendatur ꝓprie ad accñtia z potissimū ad quantitatez tunc dōm est de eo sicut de ꝓmo modo indiuisibili. Indiuisibile vero tercio mō acceptum nec est ⁊tum nec quale ꝑ se ⁊titate molis siue ⁊titate dimensiua. Patz ꝓmo de indiuisibili in genere quale est ꝑctum. qz z si tale sit in genere reductiue. nō trī directe. z sic nō recipit ꝑdicatiōez sui generis in recto. sed trī in obliquo Et qz qualitas nō inest nisi mediante ⁊titate. ideo etiā nō ðr quale. Et licet linea dicaꝰ ⁊ta z qualis z similiter superficies. non trī fm ꝙ indiuisibiles sunt. sed fm ꝙ sunt diuisibiles per se. Hō additur notanter. qz ꝑ accidens dicūtur quāte z quales gratia corporis cuius sunt indiuisibilia. non tamen sunt partes integrales totius. quia ille possunt etiam esse per se quante z quales separate a toto. non aūt indiuisibile ℔ modo sumptum. Patz etiaz de indiuisibili extra genus quia deficiente ꝓncipio ⁊titatis scz materia deficit ꝓncipium scilz ⁊titas z materialis qualitas. ergo spūales substantie non sunt ⁊te necꝫ quales ⁊titate molis z ql̄itate materiali. licet sint quāte ⁊titate virtutis. que nihil aliud est ꝙ gradus ꝑfectionis rei. z talis ꝙuenit omnib; rebꝫ etiam deo. licz non vt accidens. z quo ad nos transfertur hec ⁊titas a ⁊titate materiali in ⁊tuz attenditur penes perfectōnem nature rei. sicut ⁊titas dimensiua fm materiam dimensionū. Unde sicut dicimus aliquid fm molem magnuz. qz attingit debitam ⁊titatem molis. ita transſumptiue in omnib; dicimus aliquid magnū vel ⁊tum. qz attingit debitam ꝑfectionem rei in esse z in operari. Et qz bonū z ꝑfectum idem sunt. ideo ðr ꝙ in his q̄ non mole magna sunt. idē est esse maius z melius. et ideo de hac ⁊titate loquendo manifestum est ꝙ omnib; rebus ꝙuenit z maxime spūalib; quib; ipsa sola ꝙuenit. sicut materialib; ꝙuenit duplex quātitas. scz molis z virtutis. de quarum differentia inuenik in ꝓdicamento quantitatis circa terciam eius ꝓprietatem.

Ad obiecta in oppositū

Ad ꝓmū est dōm. ꝙ licet ꝑctum quod est indiuisibile in genere sit essentialiter finis. nō tamen participatiue est finitum. Ad ꝓfirmationem est dōm. ꝙ quelibet pars integralis ipsius ꝓpositi est quanta. nō tamen pars definitiua. ¶ Ad secūdum dictum est in solutione ꝓncipali ꝙ duplex est ⁊titas. scz molis z virtutis. quantitate molis de quo loquitur dubium nō sunt quante forme substantiales z accidentales ꝑter ipsam ⁊titatem nisi ꝑ accidēs et sic ꝑ se ꝓsistunt in indiuisibili. ⁊tuis etiā hoc potest intelligi de quātitate in ⁊tum ipsa fm rōnem forme hz indiuisibilitatem. eo ꝙ nō ꝓpetit sibi diuisio nisi fm id qđ potēcialiter est in ea. scz ꝑm partes que habent esse potēciale in toto. forma aūt vniuscuiusq; ꝓsideraꝰ fm ꝙ actu est. ⁊titate vero virtutis sunt bene quante. sed de illa nō querit dubium nec intelligitur textus. ¶ Ad tercū dictum est in solutiōe ꝓncipali. ꝙ licet superficies sit indiuisibilis fm ꝓfunditatem. est tamen diuisibilis fm longitudinem et latitudinem. ¶ Ad quartū est dicendum. ꝙ indiuisibile extra genus potest esse quale qualitatib; spūalib;. sed non quale qualitatib; corporalib; que nō insunt substantie nisi quantitate diuisiua mediante. vt album nigrum caliꝺum frigidum ⁊c̄.

¶ Conturbati sunt autem posteriores quēadmodum z antiqui. ne forte contingat quod inconueniens reputabant simul idem esse vnū et multa. Unde alij quidē est auferebant quēadmodum Licophron. Alij autem dictionez mutabant. vt quoniam homo non albus est. sed albatur. necꝫ ambulans est. sed ambulat. z non est adijcientes multa faciunt esse vnū tanquā singulariter dicto vno aut ente. Sed multa sunt que sunt aut ratiōe. vt aliud est albo eē et musico sunt idem vtraq; subiecto multaq; vnum. aut diuisione quemadmodum totum

et partes. Hi autem iam deficiebant ꝛ ꝓfitebantur vnum multa esse tanꝯ non cõuenienter idem vnum ꝛ multa esse. non opposita aũt Est eñ vnũ ꝛ potentia ꝛ entelechia id est actu hoc igitur modo facientiby impossibile videt ꝙ sunt vnum esse

¶ Nic pbus in hac parte secũda huius capituli remouet siue reprobat opinionem quorũdam imitantiũ Permenidem ꝛ Wellissum ponentes tm̃ vnũ ens quod est substantia ꝛ accidens nõ ens. moti forsitan rõniby eorũ ꝓturbati sunt in vsu ꝓpositionũ de est tercio adiacente in quiby dr accns de substantia. estimantes ꝙ ex hoc ꝓtra suam opinionem cogerent ꝓfiteri vnũ esse plura. et ita conati sunt auferre copulam verbalem a ꝓpõnib sicut Lico phron. Alij aũt vt modũ loquendi sine preiudicio sue opinionis seruarent. ꝛ non solũ in orõnib imperfectis. sed etiam in perfectis. Dicebant ꝙ nõ deberet dici homo est albus. vel homo alby. sed homo albatur. nec hõ est ambulans. vel homo ambulãs. sed homo ambulat. quasi ens et vnũ dicerent vno mõ. qđ falsum est. Errauerunt ergo isti. qz quod est vnũ vno modo potest esse plura alio modo. sicut aliqua sunt vnũ subiecto ꝛ multa rõne. sicut esse album ꝛ musicum sunt duo ratione. vnũ tamen subiecto Similiter totum est vnũ sua totalitate ꝛ fm actuz. multa partiby suis ꝑ diuisionem fm potentiam. licz ergo vnũ non sit multa sibi opposita. tamen quia vnũ et multa nõ opponũtur vniuersaliter. potest esse aliquid vnũ vno modo ꝛ multa alio modo. sicut vnũ in actu ꝛ multa in potentia. Concludendo infert ꝛclusionẽ ꝓncipaliter intentam que ex iam dictis pz. scz ꝙ impossibile esse oĩa vnũ ens

Circa textum est vnicũ

dubiũ. Que fuit causa ꝓturbationis istorum posteriorũ qua mouebantur ad auferendu verbũ substãtiuũ a ꝓpositionib. ¶ Solutio verba textus diuersimode exponentes dñs Albertus ꝛ sanctus Thomas diuersimode allegant causam ꝓturbationis huius. Scũs Thomas videtur velle ꝙ causa ꝓturbationis fuit qz putabãt ꝙ hoc verbum substantiuũ est cum copulat inter duo extrema videtur importare multitudinez ꝛ auferre totaliter vnitatem. imo dicit ꝙ quidã nõ solũ ꝓter impfectõez orõnis non volebant admittere vt diceret homo alby vel homo ambulans. qz scz orationes ille non generant pfectu sensum. qz dicẽdo homo alby alby videtur importare aliquaz entitatem. sed vt pfecta esset oratio. ꝛ oĩs de multitudine entiũ auferet suspicio mutauerũt dictões seu noĩa adiectiua vl' ꝓncipia ī ꝙba adiectiua. dicẽdo hõ albat. qz ꝓb qđ dr albare non denominat res aliqua Et sic isti nõ solum in reby sicut Permenides ꝛ Wellissus. sed etiam in locutionib ꝛ in oĩb pluralitatem nitebant auferre. Ex quibus videtur sequi ꝙ sicuti istam non admittebant hõ est alby ꝛ similes ꝑdicationes accidentium de subiecto. sz etiam in quib vnum substantialiter dicit de altero siue affirmatiue siue negatiue. Sed doctor magnus ad verba textus attendens dicit ꝙ causa deceptionis ꝛ erroris eorum fuit ignorantia logice siue nature copule verbalis. scilz est. nesciebant ꝙ hoc verbum est dicit quandam compositionem generalem ex sua natura quam non est intelligere determinate essentialem vel accidentalem vel remotam sine extremis fm aliam ꝛ aliam materiaz ꝓpositionis respicientiby. sed putabant ꝙ diceret compositionẽ essentialem. ꝛ ita si comũgeretur accidens substantie denotaretur ꝙ accidens esset substantia ꝛ substantia fieret accidens. ꝛ cum accidens fm eos erat non ens ꝛ solum substantia ens. imaginabantur ꝙ vnum esset plura. quia substantia esset substantia ꝛ non substantia. ꝛ idem esset ꝛ nõ esset. ꝛ cum accidens non sit substantia. imo non ens fm eos putabant ꝙ si dicitur accidẽs de substãtia. vt hic hõ alby denotaretur ꝙ accidens esset substantia ꝛ non ens eet substantia. ꝛ non solum errauerunt in hoc ꝙ putabãt ens et vnum dici singulariter. id est vno modo. cum tamen dicantur multipliciter. sed etiam quia non cognouerũt naturam copule verbalis. et fm istam expositiõem nõ oportet dicere ꝙ auferebant copulam verbalez in omnib ꝓpositionib. sed solum in his in quib predicatum accidẽs est ꝛ non substantia. quod magis videtur eliciendũ ex textu. ꝛ ita etiam admiserunt isti ꝑhi hanc locutiõem homo alby sicut istam homo albatur. licet vltimam dixerunt eẽ orationem perfectiorez. et videtur magis ex modo loquẽdi repugnare veritati ꝯ nomen adiectiuum quod indistanter se suo substantiuo copulat. quod nõ conuenit verbo. verbum eñ semper est distans a substantia. vt pz ex suo modo significandi generali

¶ Et ex quibus demonstrant soluere nõ difficile est. vtriꝯ eñ sophistice syllogisant ꝛ Permenides ꝛ Wellissus. Et nanꝯ falsa recipiũt et non syllogisantes sunt. Est aũt magis Wellissi onerosa ratio et non habens defectũ. Sz vni inconuenienti assignato alia contingunt. hoc aũt nihil graue est.

¶ Ista est tercia pars huius capituli. in qua ꝑbus soluit rõnes eorum dicentium tm̃ vnum ens esse. ꝛ hoc primo in generali. Secũdo vero in speciali. quantum ad rõnes Permenidis dicit ꝯ ꝑhs ꝙ rationes ex quib' Permenides ꝛ Wellissus volunt demonstrare que differunt nõ sunt difficilis solutionis. quia rationes vtriusꝯ peccant in materia falsum assumendo ꝛ in forma male cõcludendo ratio tamẽ Wellissi est magis onerosa seu tediosa ꝛ ponderosa cuiliter sapienti ꝑho. eo ꝙ non habet causam defectus ꝛ dubitationis. quia vno inconuenienti assignato ꝛ cõcesso ꝓingunt alia. et hoc soluere non est graue. quoniam Wellissus in ratiõe sua peccat in materia falsum assumẽdo. ꝛ peccat in forma non ꝛcludendo. ꝛ etiam ex his que dicit non potest ꝛcludere ꝓpositum. sophistica impedente equiuocatione in nomine principij. Permenides vero in ratione sua licet tam in materia ꝯ in forma peccet. tamẽ videtur concludere propositum. ideo tediosior est ratio melissi ꝯ permenidis

¶ Q quidem igitur Wellissus male paralogisat manifestum est. opinatur enim accipere si quod factum est habet principium omne. quoniam quod non est factum non habet principiũ. postea ꝛ hoc inconueniens omnis esse ꝑncipiũ rei ꝛ non temporis ꝛ generatiõis. nõ simplicis. sed alterationis tanꝯ nõ momentanee facte mutationis. postea propter quid immo/

bile si est vnū. sicut eñ ⁊ pars vna cum sit hec aqua mouetur in ipsa quare non ⁊ omnis po/stea propter quid alteratio nō erit. Atuero nec specie possibile est vnum esse. sed sicut ex quo. Sic eñ ⁊ phȳsicorum quidam vnum dicunt illo aūt modo non. Homo aūt ab equo alterū est specie ⁊ ptraria ab inuicem

¶Hic phs in spēali soluit rōnes Melissi Et qz nō ponūtur formaliter in textu. ideo ṗmo notāda est forma rōnum que ab Alexandro narratur. ⁊ est ista. Oīne qđ est factum habet ṗncipium. ergo qđ non est factum nō habz ṗncipiū. sed ens non est factum. ergo nō habet ṗncipium Tūc accipit illam ꝛclusionem ꝑ premissa maiore sic Qđ nō habet ṗncipium est infinitum. ens non habet ṗncipiuz ergo est infinitum. Ex illa ꝛclusione sumpta ꝓ minore arguit sic ꝛsequēter. Quicqđ est infinitum nō habet locū quo moueatur. ens est infinitum. ergo nō habet locū quo moueatur. et inde vlterius intulit. quicqđ nō habet locuz quo moueatur est īmobile. ens nō habet locū quo moueatur. ergo est immobile. ideo dixit Melissus esse vnū ens immobile ⁊ infinitum. Minorem ṗme rōnis que fuit q ens nō est factum sic ꝓbauit melissus. qz detur opposituz scz q ens sit factum. ergo erit factuz vel ex ente vel ex nō ente. sed neutrū illoꝝ est dicendū. igit. Non ṗmū qz tunc ens esset anteq̄z fieret Non secūdum. qz ex nihilo nihil fit Quibꝰ rōnib sic positis ȯr phs in textu q melissus in ṗma rōne sua paralogisat ꝑmittendo fallaciam ꝛsequentis. arguendo a destructōe antecedentis ad destructiōem ꝛsequentis. cū recta forma arguendi sit ecōuerso argue/re. deberet eñ sic argui. qđ factū est habet ṗncipium. ergo quod nō habet ṗncipiū nō est factum. sicut in simili istud argumentum non valet. vt si aliquid est homo est aīal. g̃ si non est homo non est animal. sed econtra si non est aīal nō est homo. a destructione ꝛsequentis ad destructionez añcedentis. vt habet Aresto. ij. thopicoꝝ de ꝛsequētia in econtrario. In secūda vero ꝛsequētia ꝑmittitur fallacia equiuocationis. eo q ṗncipium equiuocatur. quia aliter accipitur in ista ꝑa q̄ in ṗma. qz in ista ꝑa cū ȯr qđ nō habet ṗnciꝑiū est infinitū accipitur principium ꝑ ṗncipio magnitudinis. si eñ magnitudo nō habeat extremitates ambientes tūc est infinita. ex quo omne finitum debz habere principium ⁊ finem. sed in ṗma ꝛsequentia sermo fuit de ṗncipio temporis vel generationis siue ṗncipio effectiuo. qz sic tenet ꝑa si est aliquid factum hz ṗncipiū effectiuū sue alterationis quo alteratur materia rei cum res fit ex ea. Deinde improbat terciam ꝛsequentiam que est ista. si est infinitū est īmobile. qz si aliquid est infinitum nō seqūtur q sit immobile. qz ꝑt aliquid nō habens locum extra se esse mobile fm suas partes intra se. sicut pz de aq̄ cuius partes mouenf ꝑgregatione ⁊ disgregatione inter se sine hoc q ad aliquem locū moueantur. Secūdo nō sequitur. nō mouetur motu locali. ergo est immobile. qz potest moueri motu alterationis. ⁊ ideo ꝑmittit fallacia ꝛsequentis. qz ꝑt alterari etsi nō moueatur localiter. Quarta etiam ꝑa non valet in qua dictum fuit. si ens est infinitum ⁊ īmobile. ergo est tm̄ vnū. qz nō sequit q essz vnū qualitercunqz sine distinctione. sicut ipse ponebat. quia si ens est infinitū non potest esse vnū fm spēm. sed si ens est infinitum ꝑt esse vnuz fm materiam. ⁊ hoc fuit de mente phoꝝ qui posuerūt vnam materiam rez infinitam. scilicz aerem vel aquā. Etiam aliquid bene potest esse vnū vno modo scz subiecto. ⁊ tamen multa fm rōnem. Et ad ꝓbationem minoris est dicendū. q licet ens nō sit factuz in vlī vticz tm̄ in particulari. ⁊ nō ex nō ente simplr nec ex ente simplr. sed ex ente in potentia

¶Et ad Permenidem aūt idem modus rationum est. et si aliqui alij ꝓpriȳ sunt modi ⁊ solu/tio partim quidem qz est falsa. partim aūt quia non ꝛcluditur. falsa quidem. qz simpliciter ac/cipit quod est dici multipliciter. Non ꝛcludit aūt qz si sola alba accipiantur significante vno albo. nihilominus multa alba sunt et nō vnū Non eñ ꝓtinuatione erit vnū albū neq̄z rōne. aliud eñ erit esse albo ⁊ susceptibili ⁊ non erit extra album nihil diuisum. nō eñ inq̄ztum est est separabile. sed esse alterū est albo ⁊ ei cui in/est. sed hoc permenides nedum vidit.

¶Istud est terciū capitulū in quo phus remouet opinionem Permenidis. Et diuiditur in quatuoꝛ partes. qz in ṗma soluit eam in generali. In secūda in spēali ex diuisione entis. ibi. Necesse est igit. In tercia ex diuisione totiꝰ ibi. Neq̄z magnitudo. In quarta reꝓbat opinionē Platonis. ibi. Manifestū aūt. Quātuz igitur ad primum ȯr q idem est modus soluendi rōnes Permenidis in generali. Cuius sint alij in spēali. Quod ꝓbat sic. qz Permenides in rōnibꝰ suis falsum assumit peccando in materia. et male ꝛcludit in forma. Forma aūt rōnum Permenidis que nō ponitur in textu fuit ista. Quicqđ est ens vere est ens. sed vnum est ens. ergo vnū est vere ens. ⁊ ꝓ cō/sequens vere ens est vnum. Inde arguit ꝛsequenter sic. Omne ens vnū vere est ens. sed accidens est extra vnuz vere ens. ergo accidens nō est vnū vere ens. ergo vnum ens est substantia. Et inde sic arguit Quicqđ est vnum caret multitudine ⁊ motu. qđ sic ostendit. qz omne motū mouetur ad aliquid quod nō habet. qđ aūt non habet est extra se. ergo mouetur ad illud qđ est extra se. sed extra ens nihil est. ergo si mouet ens mouet ad id quod nihil ē quod est falsum. ergo ens est vnū ⁊ īmobile. Quibꝰ rōnibus sic positis redeūdo ad textuz ȯr phus. peccat in rationibꝰ suis in materia. qz supponit falsum scz q ens dicat vno modo. cū tm̄ dicitur multipliciter. ⁊ ideo falsum est ꝑ mū. scz idem est esse extra vere ens ⁊ extra ens. aliquid eñ est extra vere ens quod non est simpliciter extra ens. qz vere ens est substantia siue ens per se. Ens autem ambigue dicitur de substantia ⁊ accidente. peccat etiam in forma. qz in simili forma datur instantia. qz si loco entis ponꝰ neretur album dicendo tm̄ album est. ita q nihil sit ꝓter album. tm̄ non sequitur q tm̄ vnū sit ens quinimo multa qz album non est vnum ꝓtinuitate neq̄z ratione. qz albū dicit subiectum susceptibile ⁊ qualitatem que est albedo que duo non sunt vnum continuitate vel ratione. licet illa duo sunt vnum subiecto. differunt tamen ratione. ⁊ hoc nondum vidit Permenides scz q que sunt vnum subiecto sint distincta ratione.

¶Necesse igitur accipere non solum vnuz significare quod est de quo vticz predicetur. scz qđ

vere est. z quod vere vnuz est. Accidens ꝙ̃ de subiecto quodam dicitur. quare cui accidit qđ̃ est non erit. alterum em̃ est ab eo qđ̃ est Erit ita qz aliquod cum nõ sit. non itaqz inerit alij existens qđ̃ vere est. nõ em̃ vtiqz inerit ens aliqđ̃ ipsi eẽ nisi multa qđ̃ est significet. sicut q̃ sit aliquod vnũquodqz. sed supponit qđ̃ est singnificare vnũ. Si igitur qđ̃ vere est nulli accidit: sz illi aliquid magis qđ̃ vere est significat q̃ quod non est: Si em̃ erit qđ̃ vere est idem z album. albo aũt esse non est quod vere est. Neqz em̃ accidere ipsi possibile est qđ̃ est. neqz em̃ qđ̃ est. est quod non vere est. Nõ ergo qđ̃ est est qđ̃ albuz est. Nõ sic aũt sicut cũ aliquid non sit. sed omnino non sit. Qđ̃ vere itaqz est non est. Veruz em̃ est dicere quoniã albũ est. hoc autẽ non qđ̃ ẽ significabit. Quare si z albũ significat qđ̃ vere est. multa ergo significat quod est

¶ Jsta est secũda pars capituli. in qua pb̃s ip̃robat opinionem Permenidis in spẽali vna rõne que sumit ex parte entis que etiam potest applicari ad positionem Melissi. Et potest sic formari. si em̃ vnũ ens est. ita sz q̃ quicquid est p̃ter illud sit non ens. aut ergo ens vnũ est substantia em̃. vel accidens em̃. Si est vnũ qđ̃ est accidẽs em̃ tũc substantia erit nõ ens. qz aliud ab accidente qđ̃ nullo mõ dici potest. qz accẽtis esse est inesse alicui de quo p̃dicatur denoiatiue necesse est q̃ ens illud vnũ nõ solũ significet ens accidentale de quo p̃dicatur. sed etiam substantiam. z ita sequitur ex hypothesi qua dictũ est ens illud significare vnũ accidens q̃ aliquid sit z tamen nõ est. quia subiectũ nõ esse ponitur. z cũ necessario ponit si accidẽs sit. qz als accidens non esset. eo q̃ eius esse est inesse. Nec potest dici q̃ illud vnũ ens sit substantia siue qđ̃ vere est. qz tũc accẽs esset nõ ens. cum sit p̃ter vnum vere ens quod est substantia. z nõ solum esset nõ ens. quod est falsum. sz erit simpliciter non ens. sed hoc est inconueniens. qz accidens p̃dicatur de substantia. z sic nõ ens p̃dicetur de ente quod est incõueniens. Et hoc pb̃s declarat exemplariter. quia si per ens intelligatur album tũc cuz album non sit substantia. quia accidit alicui quod nõ ꝓuenit substantie erit non ens. z cum dicatur de aliquo nõ ens dicetur de ente. z sic ens erit non ens quod est inconueniens. oportz ergo dicere q̃ illud quod vere est nõ solum significat substantiam sed etiam accidens. z sic ens dr̃ multipliciter. qđ̃ est ꝓpositum. Ut aũt hec sententia planius ex textu haberi possit attendendũ est q̃ per id quod vere est intelligit substantia. p id vero qđ̃ est. intelligit accidens. ita q̃ li quod est accipit p̃o ente. quia illud qđ̃ currit est currens. z qđ̃ caleт est calidũ. z p illud quod vere vnũ est intelligitur vnũ individuitate.

¶ Neqz igit magnitudo erit qđ̃ ẽ si quidem qđ̃ vere est. est quod est vtiqz em̃ alterũ est esse partium. Qz aũt diuiditur quod vere est in qđ̃ vere est aliquod aliud. z rõne manifestũ est. vt hõ si est quod vere est aliquid ne cesse est z animal qđ̃ vere est aliqđ esse z bipedẽ. Si em̃ nõ sunt qđ̃ vere est aliqđ est. accẽtia erũt. aut igit homini aut alij alicui subiecto. sed impossibile est. Accidens em̃ dr̃ hoc aut qđ̃ contingit esse aut nõ esse. aut in cuius rõne est hoc cui accidit. vt sedere quidem sicut separabile. Jn symo aũt ẽ rõ naris cui dicimus accidere symũ Amplius aũt que cũqz in definitiua rõne insunt aut ex q̃ bus inest rõ sunt in rõne alicuius horũ nõ totius. vt in bipede rõ hominis. aut in albo que est rõ albi hominis. Si igit hec hunc habent modũ z homini accidit bipes. necesse est separabile esse ipsum. Quare ꝓtingit vtiqz nõ bipedem esse hominem. aut in rõne bipedis inerit hominis rõ. sed impossibile est. illud em̃ in illius rõne inest. Si aũt alij accidũt bipes z aial et nõ est vtrunqz qđ̃ vere est aliquid. z hõ vtiqz erit accẽtiũ alteri. sed qđ̃ vere est sit accidens nulli. z de q̃ ambo ꝓtrũqz. z qđ̃ est ex his dicatur. ex indiuisibilib vtiqz est omne.

¶ Jsta est tercia pars huius capli in qua pb̃s remouet siue improbat opinionem Permenidis ex diuisione totiꝰ et hoc duplr. sz totius integralis. z totius definitiui. Et ꝓmo de toto integrali. dicens. q̃ in rõne permenidis ens nõ p̃t stare. p magnitudine siue substantia corporea. cum illa habeat partes que sunt p̃ter vnũ vere ens sequit q̃ ipse partes erũt nõ entia. sed tota magnitudo ꝓstituitur ex partib. ergo etiã tota magnitudo est nõ ens. qđ̃ est inconueniens z ꝓtra sensum. Et de toto definibili sic ostendit. qz si in rõne Permenidis staret vnũ vere ens. p toto definibili siue substantia definibili. tũc necario sequerek q̃ eẽnt plura entia. qz talis substantia diuidit in plura quoz vnũ quodqz est illud qđ̃ vere est. id est ẽ substantia. Et istud ẽ manifestũ de definitiõe essentiali. sicut videre possumꝰ de homine. z dicimus q̃ hõ sit aial rõnale bipes Si dicatur homo vere esse oportz q̃ animal vere sit. rõnale. z bipes. qz illud qđ̃ vere est nõ ꝓstituitur in esse nisi ex his que vere sunt. Si vero dicak q̃ aial z bipes nõ sint de rõne hominis. tũc accidentia essent. z sic acciderent homini vel alicui alij substantie. sed nullũ istoz est dicendũ. Primũ patz q̃ nõ sunt accidentia hois. Et ꝓ illius deductõe ponit duas suppõnes. Prima q̃ duplex est accidens. sz separabile z inseparabile. Accidens separabile est qđ̃ ꝓtingit inesse z nõ inesse. Accẽs vero inseparabile est in cuius definitione cadit subiectuz cui accidit. vt symus est nasus curuus. Secunda est. si aliquid ponak in definitione alterius tũc ecõtra illud nõ debet poni in definitõe ꝓpris loquendo de definitione absolutoz. z nõ relatiuoz. Quibꝰ suppositis dicit pb̃s sic. si aial z bipes essent accidentia hominis. vel essent accidentia separabilia. vel inseparabilia. Non separabilia. qz tũc homo posset ẽsse non aial. qđ̃ est impossibile. Nec inseparabilia. qz tũc in eius definitõe poneret homo p secũdam partem ꝓme suppositiõis. sed hoc est impossibile iuxta secũdã suppõnem. ex quo animal ponitur in definitione hominis. ergo non potest econtra hõ poni in definitione aialis. Nec potest dici q̃ animal z bi

pes accidant alteri subiecto ab homine. qz tunc oporteret etiam q̄ ꝓstitutū ex eis accideret alteri. quia si ꝓstituentia nō sint vere entia tunc ꝓstitutum ex eis non erit vere ens. ergo homo est accidens z nō vere ens. qđ est falsum z cōtra hypothesim. ergo si dicat quod vere ē significare vnū solum qđ est substantia adhuc sequetur multa esse entia. Permenides vero dixit q̄ vere ens nulli esset accidens et ipm de quo alia dicūtur esse qđ vere est. z accidēs dici de substantia etiā. sed vult q̄ accīs z substantia sunt vnū in diuisibile. Et si hoc dicatur tūc totū erit ꝓpositum ex indiuisibilib⁹. qz nō vidit Permenides diuersitatem essentie que causatur ex formis. eo q̄ causam formalem non vidit sed materialem tantum. materiam autem dicit esse quantum corpus. et hoc dicit esse indiuisibile. quia si componeretur oporteret esse aut ex indiuisibilibus. aut ex diuisibilibus. non autē p̄t componi ex indiuisibilibus. qz in diuisibilia non faciunt aliquod quantum. et si ex diuisibilibus oporteret q̄ illa iterum ex minoribus diuisibilibus componerentur. et illa iterum ex alijs. z sic semper procederetur ad puncta indiuisibilia ex quibus prima quanta componerentur. quod est impossibile. ergo z hoc impossibile est q̄ totum ex indiuisibilibus componatur. igitur totum subiectum quod vnum esse dicitur est nisi vnum indiuisibile z non compositum.

¶Quidam autem rationibus vtriusq; acquiescunt. huic quidam quoniā omnia vnū sunt sed quod est vnum significat quoniam est z qđ non est. Alij aūt que per decisiones indiuisas facientes magnitudines

¶ Hic p̄bus reprobat eos qui vtriq; rōni permenidis in parte ꝓsentiunt z in parte ꝓtradicūt. Prime em̄ rationi ꝓsentiūt dicentes. qm̄ omnia sunt vnū ens si significet tm̄ vnū quod est vere ens. sed dicūt cū hoc qđ est etiam illud quod nō est ens. qz accidens qđ est extra ens tale significatur esse quādo denominatiue p̄dicatur de substantia q̄ est vere ens. Secūde rōni que dicit magnitudines esse indiuisibiles in hoc ꝓsentiūt q̄ dicūt quasdam magnitudines esse indiuisibiles. sed in hoc ꝓtradicūt q̄ dicūt magnitudinem totius corporis ꝓponi ex indiuisibilib⁹ partis q̄tis. z volūt deuitare vnū incōueniens qđ dixit totū nō ꝓponi et incidūt in aliud ꝓcedentes paruas magnitudines esse indiuisibiles.

¶Manifestū aūt est z qm̄ nō verū est q̄ vnū significat qđ est. z non possibile est simul ꝓtradictionem esse. nō erit nihil quod nō est. Nihil em̄ p̄hibet qđ non est non simpliciter esse. sz non ens aliq̄d esse quod nō est. Dicere ergo extra ipsum quod est nihil aliquid erit aliud. vnū omnia esse incōueniens est. Quis em̄ addiscit ipsum qđ est nisi quod vere est aliquid sit. Si aūt hec nihil p̄hibet tamen multa esse q̄ sunt sicut dictum est. Qđ quidē igit sit vnū esse qđ est impossibile sit manifestum est

¶Ista est quarta pars huius capituli in qua reprobat opinionem Platonis quo ad hoc q̄ dixit non ens esse aliquid z accidens esse non ens. De illa vero positione qua ponit magnitudines indiuisibiles tractat philosoph⁹ in tercio celi Dicit igitur philosophus manifestū est q̄ Plato z alij quo ad hoc male dicūt. quia si detur ens vnum solum significare z detur contradictoria non posse esse sim̄ul vera. tunc illud quod est extra ens non potest esse ens quia ens de nullo dicitur nisi in significatione substantie. et quod est extra substantiam nō habebit predicationem entis. z sic erit non ens. si vero cum hoc ꝓcedatur esse ens erit non ens simul z ens. z sic contradictoria erunt simul vera quod esse non potest. et ergo Plato non satis ꝓmuniter accipiebat ens. Cuius em̄ accidens non sit ens fm̄ p̄mam significationem entis fm̄ quam capitur pro substātia. est tamen ens capiendo ens ꝓmuniter. z sic ens significat plura. sez ens simpliciter. sez vere ens z accidēs. Pretereā rō ad idem est. si non negaretur secunda propositio permenidis que dicit q̄ non ens est nihil. oporteret ꝓcedere q̄ tm̄ vnum est. sed hoc est falsum. quia si etiam sola substantia poneretur ens adhuc erunt plura entia z non vnum tm̄. quia substantia diuiditur in plura quorū vnū quodq; est id quod vere est. ergo impossibile est q̄ ea que sunt hoc modo vnum sunt. sicut dixerunt Permenides et Melissus

Incidunt dubia circa

textum expositum. Primum uz est an consequentia illa melissi. si aliquid est factum habet principium. ergo si nō est factum non habet principium. sit mala. cum tamen ibi videatur fieri argumentum ex conuertibilib⁹ in quibus tenet talis consequentia. ¶Solutio. talis consequentia nō est ex conuertibilib⁹. qz principium non accipitur eodem modo. quia principium accipitur trib⁹ modis. Uno modo pro principio durationis. et sic arguitur ex conuertibilib⁹. quia si aliquid est factum habet principium durationis. et si non est factum non habet p̄ncipium durationis. sed sic nō potest hic accipi principium. quia tunc secunda illatio non sequeretur ex prima in qua dicitur. si aliquid non habet principium ipsum est infinitum. Alio modo accipitur p̄ principio magnitudinis tantū. et sic accipit in secunda illatione in qua dicitur. si aliquid non habet p̄ncipium ipsum est infinitum. quia hoc est infinitum quod non habet principium magnitudinis. Tercio modo accipitur principium pro principio durationis et magnitudinis simul. et sic necesse est hic accipere p̄ncipium. z ergo non arguit ex conuertibilib⁹

Secūdum dubium est.

An verum sit q̄ si non moueatur terra motu locali possit moueri motu alterationis. cum tamen dicat philosophus octauo physicorum. q̄ motus localis precedat omnes alios motus natura tempore z perfectione.

¶Solutio sic. quia motus alterationis in sua ratione non implicat motum localem. Et quāuis in diuersis et simpliciter motus localis est primus motuum. quia est causa aliorum motuum. non tamen in eodem. quia sic generatio precedit omnes alios. eo q̄ terminatur ad esse et substantiam. non igitur valet illud argumentum ab inferiori ad superius. non potest moueri motu locali. ergo non potest moueri.

Tertium dubium est

An quod vere est potest alicui accidere. Et videt q̄ sic q̄z accidens est quod vere est quia est forma cuius actus est esse. omne autem q̄d forma ē vere ē Solutio non. quia vere ens est per se ens quod fixionez essendi habet in seipo sed tale non est accidens cuius esse in seipo est infirmū sine extrinseco appodio in non esse labile ¶ Ad obiectum ē dicendū q̄ tene. pbat accidens esse ens ꝑm se eo q̄ ꝑm dicit circūstantiam forme. non tamen est ens per se quasi in seipo habens vim existendi. vnde aliquod est ens a se sicut deus gloriosus. aliud ꝑm se sicut accidens. aliud per se sicut substantia Sed diceres ens z verum conuertūtur sed accidens est ens. igitur est verum ens. Ad hoc est solutio. q̄ licet ens z verum cōuertantur accipiendo ens trāscendenter. sed non conuertuntur ens z verum veritate q̄ est firma z rata ꝑm q̄d dicit verum q̄d hz in se fixionem.

Quartum dubium est

An non ens potest predicari de ente. Et videtur q̄ sic vt homo est cecus Solutio q̄ non vt patet per ph̄m in textu. Et ad obiectum est dicendū. q̄ duplex est nō ens scz simpliciter z tale de ente predicari non potest vera predicatiō. e. Aliud est non ens ꝑm q̄d scz q̄ sit nō ens ꝑm significatū. ens tamen quo ad cognoratū tale enim non ens potest bene predicari de ente. vt cecū quia ꝓuatiōem significat cognorando tamen subiectum aptū natū videre.

Quintum dubium est.

An quelibet definitio diuidatur in plura quorum vnumquodq̄z est illud quod vere est. Et videtur q̄ non q̄a partes definientes sunt genus z differentia. ille enim identificantur cum ipso definito. igitur Solutio q̄ duplex est definitio vt sufficit proposito. quedam est que datur p ad ditamentum. vt definitiones accidentium. z in talib⁹ semper plura continentur non tamen q̄ quelibet pars sit illd quod vere est. Alia est que datur per genus z differentiā et talis diuiditur in plura quorum vnumquodq̄z est illd quod vere est Et ad obiectum est dicendum. q̄ licet ille partes in eodem dumtaxat differant ꝑm rationem tamen in diuersis arguunt distinctiōnem realez in quib⁹ talia separatim reperiuntur. Exempli gratia. vt si animal inueniatur absq̄z rationali sicut in asino. tunc animal z rationale habent realem differentiam. z sic quodāmodo talis definitio in plura diuiditur. Quidam tamen dicunt q̄ phylosophus h̄ loquit̄ de partibus definientibus physicis z non logicis. Et si tunc aliquis dixerit ph̄s exemplificat de partibus definientibus logicis. Ad hoc dicūt q̄ phylosophus directe non probat de partibus definientibus physicis. sed solum indirecte. quia exemplificat de genere quod habet materie modum z de differentia habente modum forme. materia z forma sunt partes definientes physice

Sicut aūt physici dicūt. duo modi sūt. hi quidem vnū facientes q̄d ē corpus subiectum. aūt trium aliquod. aut aliud quod est igne quidem dēsius aere aūt subtilius Alia aūt generāt densitate z raritate multa facientes hec aūt sūt cōtraria vl̄iter aūt excellentia z defectus sicut dicit plato magnū z parū nisi q̄ hic quidez hoc facit materiam. vnū aūt specie. Alij vero vnuz quidem subiectum materiam. contraria autez differentias z species. Quidam aūt ex vno inherentes cōtrarietates segregant quēadmodū anaximandros dixit. z quicūq̄z aūt vnū z multa dicūt esse. sicut Empedocles z anaxagoras ex cōmixtione nanq̄z segregant alia. differunt aūt ab inuicem. eo q̄ hic circulatōnez facit horū. hic aūt semel. z hic quidem differentias z infinitas simules partes z cōtrarias. Ille vero vocata elementa tm̄.

Istud est quartum capitulum huius tractatus in quo ph̄s recitat opiniones naturaliter loquentium. qui scz nō negabāt motum. z diuiditur in duas partes principales In quarum ꝑma recitat opinionem illoz qui dixerunt res fieri per alteratōnem. In secūda recitat opinionem illoz qui dixerunt res fieri per congregatōnem z segregatōnem ex vno confuso chaos. ibi videt aūt. Et dicit q̄ isti motū nō negantes in duos modos ꝓsentiunt. quidā posuerūt vnū principiū. quidam plura. Qui enim dicunt vnū esse ens siue principiū. dicūt q̄ illud est corpus motui subiectū. z est alicd triū elemētoz sicut ignis aer vel aqua aut aliud corp⁹ ꝓter elemēta q̄d est densius igne z rarius aere. Illi em̄ q̄ vnū posuerūt ꝓncipiū nō posuerūt terram esse ꝓnciꝑū ꝓter imobilitatē suā. illi ꝓo q̄ posuerūt medium inter elemēta potius posuerūt mediū inter ignē z aerem q̄z inter alia. q̄a videbāt q̄ nullū elemētoz eēt simplex rarū nisi ignis. z videbāt eis q̄ ꝑma ꝓtraria erant rarum et densum. z ideo voluerūt q̄ ꝓncipiū materiale esset mediū inter alterutrū ꝑmutabile passim scz raritate z densitate. z hoc mō dicebāt fieri generatōem z corruptōnem. Cui⁹ exēplū ē diogenes q̄ posuit aerē ꝑ ꝓncipio dixit generatōem fieri densitate z corruptōem raritate. z sic ponebāt illi ph̄i plura ꝓncipia ex ꝑte forme scz raritatē z densitatē. z i hoc ꝓcordāt cū alijs ph̄is. q̄ oēs ph̄i ponebāt q̄n dā ꝓtrarietatē i ꝓnciꝑijs sicut plato posuit magnū z parū q̄ sūt ꝓtraria. Differebat tm̄ ab alijs plato. q̄a posuit ꝓtrietatē ex ꝑte materie scz alij ph̄i ponebāt eā ex ꝑte forme ponētes ꝓo plura ꝓncipia sic anaxa. anaximādros z empe. dixerūt gñatōem fieri ꝑ ꝓgregatōem z corruptōez ꝑ segregatiōnē Cui⁹ ē ex⁹ democriti q̄ posuit plura corꝑa atomalia eē ꝓncipia rez dixit. q̄ ꝑ talē ꝓgregatōez corꝑoz atomalū res generāt. z ꝑ segregatōem corrūpūt. Dūt tamē empe. z sui seq̄ces ab anaxagora. eo q̄ empe. z sui seq̄ces dicūt fieri infinitas circulatōes ex mixto i mixtū. q̄ quodā tp̄s hz mūdus vt dicūt q̄ res generāt ex mixtōe q̄tuoz elemētoz. z tp̄s i q̄ oīa generata redeūt ad ip̄m. z sic circulando ꝑpetue manet mūdus. Anaxa. aūt non posuit circulū ꝑm exitū solū. tm̄ ꝑpetuū esse mūdū eo q̄ infinitum est q̄d exit ex mixto in q̄ latēt ea q̄ egrediūt ex seipo. Differūt ettā sedo i hoc. q̄a anaxa. ꝑt elemēta rez esse infinita oīa em̄ silia in ꝑtib⁹ que homogenia appellant. Empedo. aūt non ponit ꝑma ꝓncipia nisi quattuoz elementa.

Videt aūt anaxagoras sic infinita opinari vt accipiat communem opinionem physicorum esse veram tanq̄z non fiat nullum eorum ex eo quod non est propter hoc enim sicut dicunt ex

erant sic oia. z fieri hmõi statuerũt alteratõem alij congregationem z segregatõez. Amplius ex eo q̃ fiunt ex alterutris contraria inerant ergo Si enim oñe quod fit necesse est fieri. Aut ex his que sunt aut ex his que non sunt. Horum autem aliquid quod est ex his que nõ sunt aliquid fieri impossibile est. In hac enim opinione conueniunt omnes que de natura sunt Reliquum iam cõtingere ex necessitate ex his que sunt z insunt fieri omnes qui de natura sũt reliquum fieri.

Ista est scda pars huj⁹ capituli in quo pbs recitat illoz opinones qui dixerunt res fieri per segregatõnem z congregatõnem ex vno confuso chaos. pmo igitur eius opinionem recitat. scdo eam reprobat dimissa opinõe Empedoclis vsq̃ ad librũ perigeneseos in speciali descendit ad opinionem Anaxagore Primo ponit duas suppositiones anaxagore ex quibus elicit deductõnez eius. Prima est cõmunis omnib⁹ pbis dicentib⁹. q̃ ex nihilo nihil fit. Scda suppositio est q̃ ois cõtraria sunt in se inuicẽ. q̃ qõ fit ex alio. insuit ei prius. Quia omne qõ fit necẽ est fieri. aut ex his que sunt. aut ex his q̃ nõ sũt sed impossibile ẽ fieri ex his que non sunt. quia omnes qui de natura locuti sunt in hoc conueniunt. q̃ nihil fit ex his que nõ sunt. q̃ relinquit reliquũ membrũ. scz q̃ illa que fiunt. fiunt ex his que actu sunt. Et ex ista ratione fuerunt antiqui moti ad dõm. q̃ ens non est factũ. quia ens preexistebat sue factioni. Et ex ista ratõne Anaxagoras concludebat suam positõnem que est q̃ quodlibet ẽ in quolibet. q̃ quodlibet fit ex quolibet.

Sed propter paruitatem magnitudinũ ex insensibilibus nobis sunt. vnde dicũt omne ĩ oĩ bus misceri. propter id q̃ omne ex omni videbatur fieri. Apparere autem dra z appellari altera ab inuicem ex magis superabundanti propter multitudinem in mixtura finitorum. Sincere quidem totum album vel nigrum aut carnẽ aut os non esse sed qõ plus vnũquodq̃ habet hoc videt esse fm naturam rei.

Hic pbs oñdit quomodo Anaxagoras respondit ad ea que obijciunt contra suã positionem. potest em primo sic obici si quodlibet est actu in quolibet. ergo illa deberẽt pcipi sensu tactus. sicut si in ligno esset ignis percipereturr sensu tactus. Ad qõ respondet Anaxagoras. q̃ quodlibet est in quolibet sed fm insensibiles partes propter paritatem taliũ magnitudinũ quas habent qñ insunt. Dicunt em fere omnes naturales q̃ omnia homogenia ĩ omnibus homogenijs mixta sunt ꝓpter hoc q̃ omnia ex omnibus videbant fieri. Secunda obiectio si quodlibet est in quolibet quare vnum homogenũ denominat ab vno et alterum ab altero. Dicit em vnum aqua. alterum sanguis. tertiũ medulla z sic de alijs. Ad quam respondet. q̃ res nomẽ accipiũt ab eo qõ superabundat in eis z ptinet alia in sua forma. eo q̃ plures habet partes in sua mixtura cõi que sunt infinita fm numerũ suaz ptiũ. Dicũt em q̃ nullũ totuz sincere ẽ albũ aut nigrũ aut dulce aut caro aut os aut aliquod alioz homogenioz. sed vnumquodq̃ videtur z iudicatur fm denominatõem esse illud de quo plus habet fm mixturam exemplũ est. vt q̃uis in carne sit aer aqua medulla z sic de alijs. tamen denominat caro. q̃ in carne sũt plures ptes carnis q̃ aeris aq̃ vt medulle

Si igitur infinitum fm q̃ infinitum ignotũ est fm magnitudinem z multitudinem infinitum ignotum. quantum est quoddam. fm speciem autem infinitum ignotum quale quoddam est. principijs autem infinitis existentib⁹ fm multitudinem z fm speciem impossibile ẽ que sunt ex his cognoscere. Sic enim cognoscere vnumquodq̃ cõpositũ arbitramur cum cognoscimus ex quibus z quantis sit.

Hic pbs improbat opinionẽ siue positõem anaxa. primo q̃rũ ad ipam in se. scdo q̃rum ad modũ põnis ei⁹. Quãtũ ad pmũ ponit ꝺnq̃ rões. Pria ẽ Infinitũ fm q̃ hmõi est nobis ignotũ. si igit pncipia rez naturaliũ sunt infinita sicut dixit anaxa. tunc essent ignota. sz ignotaris principijs necẽ ẽ ignorare pncipiata. z sic tolleret ois scia de reb⁹ naturalib⁹. Dicit i maiori fm q̃ hmõi. q̃ infinitũ fm multitudinẽ in numero. z magnitudinẽ ĩ ptinuo acceptũ ẽ q̃ntũ infinitũ ignoratũ. finitũ ãt fm numez suaz spẽz z formaz ẽ qle infinitũ ignotũ. his ãt trib⁹ modis anaxa. pncipia dixit esse infinita. homogenia em que sũt lapis lignuz caro sanguis z alia hmõi infinita pñt eẽ multitudine z cũ multitudo eoz sit a formis z spẽb⁹ suis dixit etiã infinita esse spẽ. Et q̃ posuit gñatõem infinitã eẽ z quodlibet fieri ex quolibet tõ dixit quodlibet istoz eẽ ifinitũ magnitudie q̃ infinit⁹ sanguis ẽ ĩ aq̃. z ecõtra. z infinita caro ẽ ĩ ligno et ecõtra. q̃ aliter vt dixit infinito rpe nõ sp aqua educeret de sanguine z ecõtra. Si aũt pncipia sic sunt infinita fm multitudinẽ z spẽm. tũc impossibile erit cognoscere totũ cõpositũ. z heterogenũ qõ fit ex infinitis silib⁹. q̃ cõpositũ nõ cognoscit nisi cognitis his ex quib⁹ cõponit hoc ãt nõ cõtingit. q̃ nõ ptingit infinitum ptransire.

Amplius autem si necesse est cuius partẽ contingit q̃tãcunq̃ esse fm magnitudinem z fm multitudinem z paruitatem z ipm totum cõtingere. Dico autem talium aliquam partium in qua cum insit diuiditur totum. Si autẽ impossibile est animal z plantam quantãcũq̃ eẽ fm magnitudinem z paruitatem. manifestum est. quoniã neq̃ partium quãlibet. Erit enim totum partibus simile. Caro autem z os z huiusmodi partes sunt animalis partes: z fruct⁹ plantarum. Manifestum igitur quoniam impossibile est carnẽ aut os aut aliq̃d aliud quãtũcunq̃ esse magnitudine aut ĩ maius aut minus.

Hic pbs ponit secũdam ratõnem que talis est. necessarium est q̃ totum sit infinitum cuius partes actuales in quas totum diuiditur sunt infinite. sz anaxa. posuit ĩ qualibet re naturali actuales partes infinitas. q̃ posuit in infinitũ vnũ ex alio generari. z ꝺcq̃d generat ex alio est in eo

ergo totū ē infinitū ſz hoc ē impoſſibile.qz entia naturalia ſūt determiata ad maxīm et ad minimū. Caro eī z os et hmōi ptes aīalis ſūt.z fructꝰ ſūt ptes plantaꝝ.ſz manifeſtū ē q impoſſibile ē carnē z os z aliq̄d taliū infinitū eſſe magnitudine.fm maius vel minꝰ.qz oporteret etiā q cō poſitū eēt infinite magnū vel paruū.ſz hoc ē falſum q̄a ad oculum videmus q nō ē totū infinite magnū vl paruū.

Amplius ſi omnia inſunt quidem hmōi inuicem et non fiunt.ſed ſegregantur cum inſint. Dicuntur autem a plurimo.fit aūt ex quolibet quodlibet.vt ex carne aqua ſegregatur.et caro ex aqua.omne autem corpus finitum reſecatur a corpore finito. Manifeſtum eſt q nō cōtingit in vnoquoq; vnumquodq; eſſe.remota enim ex aqua carne.et iterum alia facta ex reliqua ſegregatōne cuius ſemper minor erit ſegregata ſed tm non excellit magnitudo paruitatē q̄re ſi q̄dē ſtabit ſegregatio. nō oē oī inerit in reliq̄ eī aq̄ nō inerit caro. Si ꝓo nō ſtabit habebit ſemper remotōnem infinita magnitudie equalia finita inerunt.infinita fm multitudinē hoc autem impoſſibile eſt.

Hic pbs ponit terciam ratōnem prēmittendo tamen tres ſuppoſitōnes. Prima eſt.q omnia ſilia in partib ſūt in ſe inuicem.Secūda eſt q quodlibet corꝝ eſt ex quolibet ſicut ex carne ſegregaf aqua que ineſt ei.z ecōtra ex aqua caro.Tercia omne corpus finitū p ablatōnem finiti tandem conſumitur.ex quibus ſuppoſitōnibus ſequit.q cōtingit aliq̄n q nō quodlibet erit i quolibet. Et hoc ꝓbat ſic.Si generatio fiat p ſegregatōem. verbi gratia p ſegregatōnem carnis ab alio pura ab aqua.z talis ſegregatō fiat frequenter ꝑmo ſecundo tercio z ſic de alijs .tunc vel talis ſegregatio ſtabit aliquando .ita q amplius nō erit caro in illa aqua.vel talis ſegregatio procedet in infinitū neutrum illorum eſt dicendū.igit. Non primū. quia tūc quodlibet non erit in q̄libet.quia nō eſſet poſt ſegregatōnē caro in aqua.z ſic haberetur propoſitum.ſez q non quodlibet erit in quolibet .z hoc contra Anaxagoram.Si vero dicatur q in ſeda ſegregatōne minor caro ſegregatur ab aqua q̄ in ꝑma.z ſic ſemper in poſterioribus minor ſegregatur.hoc non impedit quia licet ſemper ſit minor non tamen in tanto minor q excedit omnē paruitatem.parua ergo carne infinita ſegregata ſeparatur tota caro ab ipa aq̄ Nec poteſt dici ſecm.ſez q ſegregatio procedat in infinitum.quia tunc ſequerētur duo incōuenientia. primū ē q corpus finitum per ablatōnem finiti nō conſumetur.q̄a aqua a qua fit ſegregatio eſt finita .ergo tandem neceſſario conſumetur iuxta terciam ſuppoſitōnem.z ſic etiā caro in aqua conſumeretur. Nec poteſt dici q caro que eſt in aqua eſt infinita.quia conſtat ad viſum.q ea que ſegregantur ſunt magnitudine finita.z ſunt equalia. Secm ē q infinite partes equales eſſent ſimul in finita magnitudine.quia nunq̄ ſtabat ſegregatio.ergo partes ſunt infinite z ſunt equales quia ſunt minime .minimū aūt ſemper eſt equale minimo.ſed iſtud eſt impoſſibile.quia totū conſtituitur ex partibus.ergo in toto finito non ſunt partes infinite.

Adhuc autem ſi omne corpus remoto quodā minus neceſſe eſt fieri.carnis autem determinata eſt quantitas magnitudine et paruitate. Manifeſtum eſt q ex minima carne nullus ſegregabitur corpus .erit enim minus minimo

Hic.p.ponit q̄rtā rōnem q̄ ē iſta. Nēce ē oē corpus a q̄ remouef aliq̄ ps eiꝰ minꝰ fieri fm q̄titatē ex q̄ oē totū ē maius ſua pte.ſz iuxta dcā in ſeda rōe q̄titas carnis fm magnitudinē z puitatē eſt determiata.tāta eī ꝑt eē magnitudo q nō ē caro.qz nō ꝑt facere carnis opꝰ. Ex minima etiā carne que eſt dabilis in naturalib nullū corpus ſiliū pōt ſegregari.quia ſi ex ea aliq̄d ſegregaretur neceārium ē q ſegregatum ſit minus eo a quo ſegregatur.z ſic erit aliquid minus minimo.ſed hoc eſt impoſſibile.g nō ꝑt q̄libet ex quolibet fieri p ſegregatōem ſicut dixit Anaxa.

Amplius autē infinitis corporibus ineſt vti q̄ iam caro infinita et ſanguis et cerebrum .ſeparata tamen ab inuicem nihil minꝰ entia ſūt que ſunt .et infinitum vnumquodq;.hoc autē irrationabile eſt.

Hic.p.ponit q̄nt ā rōnem q̄ talis ē.ſi quodlibet eſt in quolibet ſicut dixit Anaxa.g in qualibet re naturali eſſent infinita infinicies.vt in infinitis corporib ſilib infinita caro.cerebrū ifinitū medulla infinita .ſz hoc eſt ipoſſibile.quia ꝑtes tūc eſſent maiores toto.ſeq̄la ꝑz.qz q̄libet res naturalis hz in ſe infinitas partes ſiles fm opinionē Anaxago.z res naturales ſunt etiā infinite fm numerū z ſpeciem .g in vno infinito erūt oēs res naturales q̄ ſūt ifinite z b ifinicies.

Nequaq; autem ſegregandum eſſe neſcienter dicitur.recte autem dicitur. paſſiones enim inſeparabiles ſunt.Si igitur mixti ſunt colores et habitus ſi ſegregarentur erit aliquid albus et ſanatiuum.non aūt alterum aliquid cui inſit.neq; in ſubiecto.quare inconueniens ē impoſſibile querens intellectus.ſi vero velit ſiq̄dem ſegregare. hoc autem facere eſt impoſſibile et fm quantitatem et fm qualitatem.fm quantitatem quidem quoniā non eſt minima magnitudo.fm qualitatem autem quoniam inſeparabiles ſunt paſſiones.

Hic pbs improbat Anaxagorā q̄tū ad modū ponendi quia Anaxagoras dixit ſegregatōem eſſe in infinitū z tū dixit q vnū ab alio nequaq; ſegregandū.ſed ſemper manet fm aliquid cū ipſo.z q̄uis hoc de quibuſdam verus eſt tamen cauſam illius ignorauit.z ſic propriam vocem ignorauit .Anaxagoras autem dixit.nō omnia eſſe ſegregabilia.quia putabat illud quod eſt infinitum fm totum ab eo cui ineſt non poſſe abſtrahi.z hoc eſt neſcienter dictum.quia verum eſt de paſſionibus que ſunt accidentia et p ꝓns nō ſegregabilia a ſubiecto.Si ergo habitus colores z accidentia alia dicuntur eſſe mixta.ſicut dixit Anaxagoras.z q ſegregantur ſicut ſunt homogenia alia.g neceariū eſt concedere q aliquid ſit album fm q album et ſanatuz fm q ſanatum.cū nō ſit alterū qđ ſit ſubiectū de quo iſta denomiatiue ꝑdicārur.Manifeſtū eſt ergo.q

intellectus anaxa. est incõueniens. ⁊ impossibilia queres qñ vult segregare que nullo mõ sũt segregabilia. neq; ſm̃ q̃titatẽ neq; ſm̃ q̃litatẽ. Si ei q̃titate fiat segregatio mi ⁹ sg erit segregatũ q̃ illd vñ segregat. ⁊ sic cẽt min⁹ mi nimo qđ ẽ incõueniẽs. Si ſm̃ q̃litatẽ vult segregare erit incõueniens. ĩõ quia accñtia inſepabilia sunt a subiecto ⁊ sic anaxa. bñ dixit nõ oĩa eẽ ſepabilia. q; hoc verũ ẽ i accñ tibus. sed ignoranter. ꝺa nõ dixit hoc ꝓpter accñtia q̃ sũt inſepabilia. sed q; infinitũ ſm totuz ab eo cui ineſt ſegari nõ põt. vt in principio rõnis tactum fuit.

Non recte autem neq; generatõnem accipit ſi miliũ ſpecierũ. est eñ lutum in luta diuiditur Est eñ et non idem modus est. vt lateres ex li mo. et domus ex lateribus sic autem aqua et aer ex alterutris et sunt et fiunt

Hic pḧs reꝓbat opinionẽ Anaxa. quo ad motiuũ sue poſitionis siue causam. quia ipe putabat q; nunq; genera tur aliquid niſi ex ſimili ſibi ſm̃ ſpeciem. ⁊ ideo poſuit oĩa in omnib⁹ ſm̃ ſpeciem. ſed hoc motiuũ falsum est. q; non tm̃ generatur ſimile ex ſimili in ſpecie ſed etiaz diſſimile ex diſſimili. diuiditur eñ quandoq; per generatõem lutum in lutea que sunt ſimilia in ſpecie luto. ⁊ aliquando ĩ alijs non est idem modus generatõnis in quibuſdam. quia fi unt quandoq; lateres ex luto. ⁊ lutum non est ſimile late ribus ⁊ domus etiam fit ex lateribus. Et nedũ iſtud ẽ ve rum in artificialib⁹. ſed etiam in naturalib⁹. quia aer fit ex aqua ſibi diſſimili ⁊ econtra.

Melius autem in minora ⁊ finita recipere qđ vere facit Empedocles.

Hic phyloſophus comparat opinionem Anaxagore poſitioni Empedoclis dicens. q; melius poſuit Empe docles q̃ Anaxagoras. quia melius est ponere pauca ꝓn cipia ⁊ finita q̃ multa ⁊ infinita. Empedocles autem po ſuit quattuor vocata elementa. Mouebatur autẽ Ana xagoras in ponendo infinita. quia ſi fit aliq̃d ex aliq̃ ea dem rõne etiã ex multis multa ⁊ ex infinitis infinita. ſed ea ex quibus fiunt aliqua ſunt ꝓncipia. ergo principia sũt finita. hoc aũt nõ oportet. vt dicit dñs Albertus. ꝺa mul titudo que est in principiatis ad paucitatem que est in ꝓn cipijs reducitur. ⁊ sic melius dixit Empedo. q̃ Anaxa.

Circa textum expoſitũ

mouet q̃stio. An vera et irrefragabil'sit oĩa na turaliuz pḧorũ opinio dicentiuz. nihil fieri ex nihilo et ſingulariter sit hic reꝓbanda Ana xagore poſitio.

Et arguit ꝓmo q; non. quia deus ꝓduxit omnes res ex nihilo. ergo ſeq̃tur q; ex nihilo potest aliq̃d fieri. Añs ꝓ bat̃ q; eccl'iaſticũ dicentẽ. q̃ viuit ineternũ creauit omnia ſimul Secũdo sic. creatio potest conuenire creature ad minus inſtrumentaliter. ergo agens naturale potest aliq̃ quid ex nihilo ꝓducere. Añs ꝓbatur. quia cuicunq; cõ uenit actio maior illi etiam conuenit actio minor. ſed cre ature conuenit tranſſubſtantiatio que est maior actio. eo q; plura mirabilia ſequũtur eam q̃ creatõem. igitur actio creandi potest cõmunicari creature Tercio ſi ex nihilo aliquid fieret. tunc fieri non eſſet terminus alteratõnis. ſz hoc est falſum. q; ꝺt pḧs ꝓmo de generatõe q; omnẽ ge nẽratõnem precedit alteratio Quarto omne illud qđ fit prius ẽ in potentia q̃ fiat in actu. illa aũt potentia ẽ in aliquo ſubiecto preſuppoſito. igitur nihil põt fieri ex nihilo

Quinto arguit̃ ꝓtra queſitũ nedum Anaxagoras er rauit circa factõnem rei naturalis. ſed etiaz multi alij pḧi igit̃ incõuenienter pre alijs pḧs reꝓbat Anaxagoram. Pro veritate vtriuſq; tam ſuppoſiti q̃ queſiti est pḧi ſen tentia in textu. Et ponũtur duo diſcurſus quorum ꝓmi maior est iſta.

Agens naturale est virtutis finite in cuius ac tione aliquid ſubijci est neceſſe. Minor Simpliciter ens et non ens que repugnant cõ tradictorie diſtant Conclusio Igitur irre fragabiliter verum dicunt pḧyloſophi per na turam ex nihilo nihil fieri.

Maior ꝓpoſitio ꝓbatur quo ad ꝓmã partem. quia oñe qđ habet eſſe receptum ab alio ſiue est ens ꝑ participatio nem est finitũ. ſed omne agens naturale est tale. ergo est fi nitum. ⁊ ſi tm̃ est finitũ in ſua eſſentia. ergo etiam in ſua potentia. quia virtus radicatur in ſua eſſentia. ⁊ nõ potest paſſio eſſe eminentior q̃ ſit ſubiectum. Scda pars proba tur. quia omnis actio phyſica est per motum. ſed in omni motu oportet aliquid ꝓtiacere puta mobile. Minor est manifeſta ꝓ oẽs logicos. ⁊ dicitur ſimpliciter ens ⁊ nõ ens diſtant infinite. q; nõ ens ſm̃ qđ. opponit enti ſolũ ꝑtiali ue quõ ꝺt. ꝑ. q; materia est nõ ens ꝑ accñs ſcz rõne ꝑua tõnis. ſz ſimpl'r nõ ens ꝓtradictorie. Diſtant quidẽ nõ re ali diſtantia. que est ꝑ interiectõem medij alicui⁹ realis. ſz diſtant diſtantia metaphorica. que vocat repugnãtia.

Concluſio ſeq̃tur ex ꝓmiſſis. ⁊ est pḧi in textu. Et poſ teſt ſic oſtendi. q; triplex cõmuniter aſſignat mutatio. ſm̃ diuerſitatem terminoz. vna est in qua acquiritur forma accidentalis ſicut alteratio est mutatio per quã acquirit̃ q̃ litas. Alia est mutatio per quã acquiritur forma ſubſtan tialis ſicut generatio. Tercia est mutatio non tamẽ phy ſica. per quã acq̃ritur tota rei ſubſtantia. ſicut creatio. Et dr̃nt iſte mutatões. q; in ꝓma ꝑſupponit tota rei ſubſtã tia ex quo alteratio ht̃. ꝑ ſubiecto ſuo totũ cõpoſitũ. In ſe cũda ꝑſupponit materia. In tercia nihil ꝑſupponit. ⁊ sic ex duab⁹ ꝓmis mutatõib⁹ ex nihilo nihil fit. licet tẽne ex ter cia Sz ſi diceres q; creatõem nõ põt aliq̃d fieri. Probat. ꝺa infinita diſtantia nõ põt ptranſiri. ſz ens ⁊ non ens ſim pliciter diſtãt ꝓtradictorie ſiue infinite. g; nõ põt fieri de nõ ente ens Ad hoc est ſolutio infinita diſtantia non põt per tranſiri ꝑ potentiam agentis naturalis. ſed tẽne ꝑ poſ tẽtiã agẽtis ſupnatural'. ꝓmũ pz. q; tale agẽs nõ ẽ act⁹ pu rus. ſz act⁹ pone ꝓmixt⁹. g; nõ põt. ꝓducere ſuũ effectũ ex ni hilo. ſcdm pz. q; vnũqđq; agit ſm̃ q; ẽ in actu. ſz agẽs ſup naturale deus ſcz ẽ ſimpl'r i actu. cũ ſit purus act⁹. g; tota liter. ꝓduxit rẽ ex nihilo. vñ ſi aliq̃d ꝑſupponeret argueret eius impotẽtiã ſic q; nõ eſſet ſufficies totũ effectũ. ꝓduce re qđ falsũ ẽ. Aut ꝺm ẽ ad minoꝛẽ. q; ſz ens ⁊ nõ ens ſim pliciter diſtãt ꝺ dictorie ⁊ infinite ſm̃ actũ tm̃ diſtãt ſubcõ trarie ſm̃ potentiã q; nõ ens qđẽ termin⁹ creatõis nõ ẽ ſic nihil qđ non est ens in potentia reſpectu agentis ſuperna turalis Pro maiori intellectu est ſciendum q; non ens dupliciter accipitur. Vno modo vt tantum valet ſicut non ens vl'r. ⁊ hoc mõ ens ſm̃ qđ nõ ꝺr nõ ens. Alio mõ ꝓout valet tãtuz ſicut non perfectum. ⁊ illo modo ens ſm̃ qđ bñ dicitur nõ ens ſz nõ ſequit̃. g; ẽ nihil et per hoc

soluitur argumentū quo sic arguit. quicḋ fit p agens naturale. fit ex ente in potentia. sz tale ens est non ens simpliciter. ergo est nihil z per ꝓns ex nihilo potest aliquid fieri per agens naturale. Sed diceret aliquis. si creabile est ens in potentia. ergo non differt a generabili. Probat cō sequētia quia generabile est etiā in potentia. Ad hoc ē dicendū. q differenter est in potentia generabile z creabile. quia generabile est in potentia materie. z ergo p agens naturale potest duci de potentia ad actuz. sed creabile nō est in potentia materie. sed tm̄ in potentia effectiua creantis. vel in potentia logica. primū patet. quia creatum habet aliquam causam efficientem que potest ip̄m producere. scōm patet. quia talis potentia logica non est aliud q̄ non repugnantia. sed creatura ante creatōnem non habuit repugnantiam ad esse. quia alias impossibile fieri. fieret quod implicat.

Maior secūdi discursus. Ex hoc presuppositio principio antiquis philosophis genita est multiplicis erroris occasio Minor Qui non credebāt esse aliquid nisi quod in actu sensibili existit. Conclusio Cum igitur inter ceteros in numero principiorum et fieri rerū naturaliū plus ceteris anaxagoras errauit philosophus cōuenienter eum pre alijs in sua positione reprobat.

Maior patet. quia ex illo principio presuppositio deueniunt in illum errorem. q̄ non posset fieri vera generatio sine substantialis. quia illa. vel fieret ex ente. vel ex non ente Nō scōm ergo p̄mū. z sic res essz anteq̄ fieret qđ est incōueniens. Minor patebit inferius quia ipi dixerunt materiam esse ens in actu vt in scḋo huius dicetur Conclusio sequitur ex p̄missis. Errauit em̄ ipe in numero p̄ncipiorum quia posuit infinita principia. z sic res naturales nō essent scibiles stante sua positōne. Etiā dixit silr generari ex sibi simili. qđ non est vniuersaliter verum. qa ꝓtrariū q̄nq̄ generatur ex cōtrario. Etiā dicit. p. q Empedo. quo ad primū melius posuit q̄ Anaxa. quia Empedo. posuit principia finita in confuso chaos scz quattuor elementa

Ad obiecta in oppositum.

Ad primū ē dām q fieri dicitur dupl̄r. Uno° vt ḋt mutatōem naturalē. z sic verū ē. q ex nihilo nihil fit. z verificat ꝓclusio. Alio° accipit fieri generaliter p q̄cūq̄ productione vel acceptōe esse post nō ee. z sic ex nihilo p̄t aliqd fieri nō tm̄ sic. q ex dicat ibi circūstātiā cause materialis. qz a nullo agēte res p̄t produci ex nihilo sic q nihil sit cā rei producte. sz iq̄trū ḋt rōez oꝛdis. quō ḋt. p. q ex mane fit meridies. i. post mane. Vel p̄t dicere circūstātiā cause materialis negate. ita vt virtus negatōnis cadat sup illam ꝓpositōnem ex sub hoc sensu. ex nihilo fit aliqd. i. nō ex aliquo fit aliquid. Ad scōm ē dām. q nō ē silr. qz in trāsubstātiatōe p̄supponit aliqd sez panis cui creatura p̄t instrumētaliter suā actōem applicare. sed in creatōne nihil p̄supponit. ḡ nō p̄t sibi applicare suā actōem. Ad tertiū est dicēdū q i factōe supnaturali non p̄supponit aliq̄ alteratio nec de illo fieri loq̄tur phs i p̄mo de generatōne. sz solum de fieri naturali qđ ē generatō Ad q̄rtū dām ē. q illud qđ. pducit p simplicē emanatōem alt̄. pductōem nō ē in potētia passiua ipius susceptibilis. vtiq̄ tm̄ in potētia actiua ipius agētis. sz ens naturale alt̄q̄. pducit p̄us ē i potentia actiua agētis. z i potētia passiua suscipiētis Et si diceres si in aliq̄ spē agens supnaturale deus scz aliqđ i diuiduū ex nihilo. pduxisset. z alia individua postea. pduc. cunt ex aliq̄. sequitur q esset cognitōnū mutatio in ipo. z sic esset trāsmutatio qđ ē inconueniēs dicere. Ad hoc ē dām q hoc argumētū nō oñdit mutatōem ee in p̄mo. producente. sz dūtaxat in reb̄ producendis in q̄b̄ est mutatio z variatio rōne cui° nō sp eodē mō. producit Ad q̄rtū est dicēdū. q sz alij phi etiā errauerūt tm̄ Anaxa. plus alijs errauit. sicut in declaratōe ꝓclusionis scḋi discurs° fuit dām

Circa textum expositū

sunt dubia Primū ē q̄pter qđ phi antiqui dixerunt oīa ex vno p̄ncipio fieri scz raritate z densitate. Solo qz rarū et densum sūt p̄mo p̄traria circa positōem siue situm materie. z quia p̄ncipiatū resoluit ad p̄ncipia iō dixerūt oia ex vno principio fieri mediantib̄ raritate z densitate Sz nō est istud verū. qa rarū et densum nō sūt q̄litates actiue. sz solum sunt dispositōnes materie.

Secundus dubium est

An oē qđ fit ex aliq̄ p̄fuit in illo. Et videt q non qz qcḋ fit ex alio. p̄fuit i illo. sz quodlibet fit ex q̄libet vt ignis ex aere ex terra ⁊cūs. igit oē qđ fit ex aliq̄ p̄fuit in illo. Maior. pbat. qz qcḋ fit. vel fit ex ente vel ex nō ente. qz ex nihilo nihil fit. igit ex ente. z p ꝓns oē qđ fit ex aliq̄ p̄fuit in illo Scḋo sic vnūqđq̄ ꝓtrariū ē in suo ꝓrio. ḡ a fortiori oē qđ fit ex aliq̄ p̄fuit in illo. Sed° sic si fiat p naturā que suscitat actū essendi a potentia intrinseca sibi. ꝓportionabili. secus vero ē de eo qđ fit p artē extrinsece opantē z non educentē. sed potius impssiue agētē

¶ Ad obiecta in oppositū. Ad p̄mū ē dām q si intelligat fm intentōem anaxa. falsum supponit. Sed si intelligatur iuxta formam principalis solutōnis verum est qa forma que acquirit in termio motus p̄supponitur inchoative in materia. z sic illud quod producitur ex aliq̄ nō ex p̄us ē illud fm actū. sz sufficit q fm potētiā p̄fuerit. z i hoc deceptus est anaxagoras nesciens distinguere inter potētiam z actuz. Et ad pbatōnez maioris ḋt qđ illud qđ fit neq̄ fit ex ente simplicit̄ z in actu. neq̄ ex nō ente vniuersaliter. sed ex ente in potētia. Ad scōm silr ē dām q vnū ꝓriū nō fit ex alio nisi fm potentiam.

Tertium dubium est

An infinitū sit nob̄ incognitū sicut ḋt. p. Et videt p̄mo q nō qz deus ē infinit°. z tm̄ ē a nobis ꝓgnoscibilis. ḡ infinitū ē a nobis ꝓgnoscibile. scḋa ps antecedētis p̄z. qz brūtus hois ꝓsistit in cognitōe dei Scḋo sic spēs rez sūt infinite vt ḋt Porphirius z sūt a nobis cognoscibiles. igit infinitū est a nobis cognoscibile Tercio sic vnumq̄q̄ cognoscit p suā definitōez. de infinito āt habet definitō vtz tercio huius. igit non est nobis ignotū Quarto magis cōfusa sūt nob̄ magis nota. infinitū aūt ē maxie ꝓfusū. cū sit ens i potētia. igit ē nob̄ maxie notū. maior ē phi i p̄ncipio huius Quinto continuū ē a nobis notum cum nobis cognoscatur per suā formā distincte. sed tale est infinitū vtz p suā definitōez. igit. Sed° infinitū accipit dupl̄r Uno°. p infinito formali q̄le ē de°. z sic ipe ē infinit° respectu tm̄i it ellect° qz eo ē icōpbēsibil respectu loci qz eo icircūscriptibil

et respectu temporis quia eo incōmensurabilis. Alio mō accipit p infinito materiali z tale est duplex. Vnū est materiale acceptum categorematice. z hoc nō cognoscitur a nobis fm rōnem qua infinitū est. Alio modo accipit sincategorematice. z sic cognosci a nobis potest. Infinitum formale est duplex. vnū extra genus de quo supra dictum est. Aliud est infinitū formale quia terminat per formaz sicut contingit de rebus habentibus aliquam speciem z tale dicitur infinitum quia non habet terminū pura materiaz in qua recipitur z sic forma per se subsistens sine materia dicitur infinita. z sic dicit autor libri causarum q intelligētia que apud theologos vocat angelus est infinita versus inferius. quod additur. quia non habet materiam. sed versus superius est finita scz versus deum. quia habet esse receptum. z per participatōnem z sic est in aliquo predicamento. quia est substantia. sed essentia divina est infinita simpliciter. primo quia non recipitur in materia. Secōdo qa essentia sua non est alicui⁹ determinate speciei. Ex quo pz q nulla substantia materialis pt esse infinita aliquo istoz modoz nō materialiter. quia oīs talis habet esse receptū in materia. z sic est individuata. z formaliter etiam finita qa habet essentiam determinate specie. z sic solus deus est formaliter infinitus. Infinitū vero materiale dicit p privatōnem finis siue termini formalis. Vñ si materia subsisteret absq omni forma ipsa diceretur infinita materialiter. z qa quantitas se tenet ex parte materie. ideo si eēt aliqua q̄tas extensa sine t̄mino diceret infinita materialr Et tale infinitū accipit vt dictū est supra dupliciter. Vno modo categorematice. z hoc modo significat quantitatem extēsam sine t̄mino. z tale infinitū reprobat phs tercio physicoz. Alio mō accipitur sincategorematice. z tūc est in continuis et valet tīn sicut non tantū quin maius et in discretis non tot quin plura. Quibus sic suppositis dicēdū est. q infinitū formale est nobis ignotū. quo ad noticiam naturalem ex quo excedit ꝓportionem que debet esse inter cognoscens z cognoscibile. cognoscit tamen i lumine altiori. videlicet glorie. de quo alio in loco habet videri. Infinitū vero acceptū materialiter z categorematice est nobis ignotū fm rōnem infiniti. nobis quidē qa intellectus diuinus si esset tale infinitū posset vtiq ipm cognoscere in vno nunc eternitatis. noster aūt intellectus q cognitōem suā sumit ex phantasmatibus in vnū post aliud cognoscit. non potest ipm cognoscere ex quo non inuenit in eo terminū. Infinitū vero materiale sincategorematice acceptum potest a nobis cognosci quia quelibet potentia potest cognoscere id quod cadit sub suo obiecto. sed tale infinitum cadit sub obiecto intellectus. quia ꝓtinetur sub vlī qō sub sua cōmunitate comphendit quiditatē rei materialis. Q̄ inoz patet qz cōtinuū dicit sic infinitū z spēs intelligibilis replentat vle qō ꝓtinet sub suo ambitu infinita singularia fm potentiam.

Ad obiecta in oppositū

Ad primū est dōm. q deus non est a nobis cognoscibilis cognitōne naturali. sed supernaturali que est per lumē glorie. Ad secūdū est dōm q species rerum non sunt simpliciter infinite. sed quedam spēs sicut spēs numeroz sūt infinite fm potentiā. z sic fm rōnem infinitatis non sūt cognoscibiles. species vero rerum sicut sunt species rez naturalium sunt infinite quo ad nos. sed non quo ad naturam. z sic quo ad primū cognoscimus eas fm q habent quandā cōmunē passionem sicut in principio huius dictus est. Et si dicat si plura corpa possunt esse in eodem loco. q̄ infinita quarto physicoz. q̄ etiā si due species intelligibiles possunt esse in intellectu nostro. ergo z infinite erunt in intellectu nostro. sed clarum est q due species possunt esse in intellectu nostro. igitur infinite. z per ꝓns infinitū est a nobis cognoscibile. Ad hoc dicit q non est simile de duobus corporibus respectu eiusdem loci. z de duabus speciebus intelligibilibus respectu nostri intellectus. quia tanta ē duorum corporum repugnantia sicut infinitoz. igit bene sedet. si duo corpora in eodem loco esse possunt. igit infinita Sz non est tanta repugnantia duaz specieꝝ intelligibiliuz respectu intellectus nostri. sicut infinitaz Sed ꝓra. intellectus est virtus inorganica. ergo infinita. z p ꝓns infinitum est cognoscibile. Ad hoc est dōm q forma aliqua pt dici infinita dupliciter. Vno modo simpliciter. qa nō habet essentiam cōtractā ad determinatam speciem. z sic sola essentia diuina est infinita. Alio modo dr aliqua essentia i finita fm quid. scz qa non habet materiam in qua recipit contingit aūt formam dupliciter recipi in materia. Vno modo. qa imergitur materie sicut in brutis contingit i qbus non est forma supra materiam eleuata. Alio mō forma est in materia sic q sit supra materiam eleuata fm esse sicut patet de anima humana. z talis forma est quodāmō sincategorematice infinita. quia non potest esse in toto. quin posset i plura. z sic est intellectus ex hoc q est virtus infinita. est sincategorematice infinitus. Ad tercium est dōm q dupliciter accipit infinitū. Vno modo p infinito in actu quod est q̄ntū non termiatū. Alio modo pro infinito in potentia qō sic describit tercio huius Infinitus est cuius quātitatem accipientibus semper contingit aliqd extra accipere. z hoc cōsideratur duplr. Vno modo quo ad rōnem infinitatis. Alio modo quo ad id cui accidit p dicta ratō infiniti Et pro maiori intellectu est sciendū. q dupliciter aliqd a nobis cognosci potest. Vno modo positiue. vt quando cognoscim⁹ de aliquo si est. qd est. quia est. z propter quid est. Alio modo privatiue vt quādo cognoscimus de aliquo si non est qd non est. cūs Et iterū aliqd cognoscit duplr positiue. Vno modo distincte z determiate. z hoc est qñ res cognoscitur aut apprehenditur quo ad omnia que in ipa sunt. Alio modo confuse vt cum res apprehenditur fm aliqua que i ipa sunt z non q̄tum ad omnia. Ex quibus infertur q infinitum i actu nō est a nobis cognoscibile positiue. qa non habet esse. igit questio si est de eo non potest cognosci. igit nec alie. vt patet ad longum in pncipio secūdi posterioz. bene tamē potest cognosci privatiue. qa de tali infinito possumus cognoscere si non est propter qd non est. vtz p Arestotelem primo celi. Etiā infinitū in potētia fm q hmōi non est a nobis cognoscibile distincta cognitōne. qa illud cognoscit cognitōne distincta qō comphenditur quo ad oia que in ipo sūt sed infinitū in potentia non potest comphendi ab intellectu nostro quo ad omnia que in ipo sunt. cum ibi in infinitum ꝓcedatur. igit zc Et sic etiam phs tercio huius non tradit sciam de infinito positiue sed solum privatiue. z h de infinito in actu. cuius de infinito in potentia bene determinat positiue. licet non distincte z determiate ostendendo eius quātitatem. z sic non definitur infinitum in potentia definitōne quidditatiua sed descriptiua. quare tale pōt cognosci confusa cognitōne positiue z cognitōne distincta privatiue. quia determiate possumus apprehendere id quod non est infinitum in potentia vtpta determinate

apprehendendo quod non est infinitum. ¶ Ad quartum est dicendū. q̄ tribꝫ modis dr aliquid ꝓfusum. Uno modo negatiue ꝓter carentiam negatiōis z aptitudinis ad determinationem. z tale confusuz est simpliciter ignotum. z ꝙuenit infinito in actu. z de illo non intelligit textus allegatus in principio huius. Alio modo dr aliquid ꝓfusum positiue. z hoc duobꝫ modis. Uno modo quia se tenet ex parte potentie. z tale ꝙuenit infinito in potētia. quod se tenet ex parte materie. et tale confusum nō est nobis magis notum cū determinatum. sed magis ignotuz Alio modo est ꝓfusum quod tenet se ex parte actus. z illud est idem q̄ ꝑmunitas forme vel alicuius actus. z de tali intelligitur q̄ magis ꝓfusa sunt nobis magis nota. ¶ Ad quintum dicendū est negando ꝓsequentiam. quia ibi ꝑmittitur fallacia ꝓsequentis. licet em̄ esse notum z infinitum ꝙueniant in illo tercio qō est ꝓtinuum, hoc tamē non est fm̄ idem. ideo non oportet q̄ inter se ꝙueniant. cōtinuum em̄ rōne forme cōtinuitatis est nobis notum. sed fm̄ q̄ diuisibile est in potentia est nobis ignotum

Quartum dubium est.

An entia naturalia sint ad maximū z minimū determinata sicut dicit Aristoteles ꝓtra Anaxagorā in secunda ratione. Et videtur ꝓmo q̄ non. qz entia naturalia sunt ꝓtinua. sed ꝓtinuū est diuisibile in infinitum. ergo nō est dabilis minima caro. z per ꝓsequens entia naturalia nō sunt ad maximū z minimū determinata. ¶ Secūdo sic nos videmus in specie humana q̄ homines differentes sunt in q̄titate. ergo nō est ibi ad maximuz z minimū determinatio. ¶ Tercio intellectus humanus est ens naturale. z tñ non est determinatus ad maximū z minimū Prima pars assumpti pz. quia est forma in materia. Secunda pars patz. qz non potest intelligere tot quin plura. ¶ Quarto motus et tempus sunt entia naturalia et tamen non sunt ad maximum z minimū determinata Prima pars probatur. qz sunt passiones entium naturalium. ¶ Quinto ꝓbus secūdo de anima dicit. si igni apponerentur infinita ꝓbustibilia creceret in infinitum. sed ignis est ens naturale. ergo nō sunt oīa entia naturalia ad maximū z minimū determinata. ¶ Sexto si ignis est determinatus ad maximū dato tunc maximo igne queri posset si tūc stuppula sibi apponeret an eam cōbureret vel non. si sic tūc generaretur ignis z esset in maiori q̄titate q̄ ꝓfuit. si non tūc agens debite applicatum passo dispositu suam nō produceret actōem qō est impossibile in agentibus naturalibꝫ. ¶ Septimo. si entia naturalia essent determinata ad minimū detur minima caro. et tunc queraz an sit diuisibilis vel indiuisibilis. nō indiuisibilis. qz adhuc est corpus q̄tum cum in se includat corpus de genere substantie z eius ꝓriam passionez que est q̄titas. si sit diuisibilis tūc diuidatur dabitur minor caro. z sic nō erit minima. ¶ Octauo si daretur materia in minori q̄titate q̄ requiratur ad formam asini que esset sufficienter dispo sita ad talem formam qualitatiuis dispositionibꝫ. aut illa introduceretur in materia vel non. si sic tūc non est minor q̄ requireretur ad talem formam. z si nō tūc materia sufficienter disposita forma nō introducetur qō est impossibile. qz materia sufficienter disposita forma substantialis in instanti ꝑducitur

¶ Solutio q̄ sic. vt patet auctoritatibꝫ z rationibꝫ Primo auctoritate Aristotelis ꝓtra Anaxagoram dicentis q̄ impossibile est animal aut plantam q̄tancūcꝫ esse fm̄ magnitudinem z paruitatem. Preterea dr phs secūdo de anima. q̄ omniū natura ꝓstantium positus est certus terminus augmenti z decrementi. Primo ꝓbatur generali rōne quo ad maximū. qz res naturales non sunt infinite. ergo sunt ad maximū determinate. qz omne finitum habet terminū sue q̄titatis. Quo ad minimum patz. quia fm̄ phm est dare minimā carnem que si diuideretur non amplius posset exercere operatōnem carnis. sed resolueret in ꝓtinentia aerem ignem z aquam. Spēaliter vero ꝓbatur ꝙ ea que inueniūtur in rebꝫ naturalibꝫ. que sunt tria. s. q̄titas. virtus actiua z passiua. z qualitatiue dispōnes. sz in omnibꝫ istis inuenitur determinatio ad maximuz z minimū. ergo. In q̄titate aūt dupl̄r. sez vliter accipiendo totam naturam corpoream. z in determinato genere accipiendo quācunqz naturam determinate spēi. quo ad totaz naturam corpoream est dare aliquam q̄titatem tantam q̄ sub maiori non inuenitur natura corporea. vt pz de vltima sphera. que est maximū corp⁹ quod dari potest Similiter est dare aliquam q̄titatem tam paruaz q̄ sub minori non saluatur quecūqz natura corporea. Secundo est determinata q̄titas rerum ad maximum z minimū fm̄ vnāquāqz spem inq̄tuz vnaqueqz res sicut habet formā determinatā p quaz reponitur in specie ita habet determinata accītia inter que est q̄titas que in vnaquaqz re mēsuram accipit fm̄ exigentiam finis inq̄tum ꝓgruit ad debitum exercitiuz suarum operationū. sicut in arte mechanica instrumenta aptant fm̄ exigentiam agendorū p artem. Huiusmodi aūt determinatio non est accipienda in vnaquaqz re fm̄ aliquod indiuisibile. sed fm̄ certam latitudinem sub qua ꝓtingit inuenire diuersos gradus indiuisibiles fm̄ quos ꝓtingit sub specie individua esse equalia in q̄titate. z hec latitudo attēditur inter duo extrema quoz vnū dicitur maximū z alterum minimū. z inter hec duo fit motus augmentatiōis z diminutōis. Verbi gratia in specie humana est aliqua magna q̄titas vltra quā nō porrigitur. z aliqua tam parua q̄ infra eam non inuenitur. et inter istas sunt alie multe differentie fm̄ magis z minus. Sic etiam in virtutibꝫ actiuis z passiuis inuenit determinatio ad maximū z minimū. z hoc dupl̄r. sez intrinsece z extrinsece. Intrinsece accipiendo excessum z defectum fm̄ certam mensuram. puta ponderum z librarū siue talentoz. Extrinsece accipiendo excessum z defectuz fm̄ diminutionem ꝓtinui in partes eiusdem ꝓportionis. Unde intrinsece determinari ad maximū est dare maximū in quod potest potentia actiua. vel minimū in quo potest potentia passiua. Extrinsece autem determinari ad maximū est dare minimū in quod nō potest potentia actiua z in quodlibz minus illo potest. vel maximum a quo non potest pati potentia passiua. sed a quolibet maiore potest. Huius est exemplum primo in potentijs actiuis. qz est dare maximū pondus cui potentia fortis est ꝓportionata vltra quod non potest. sicut si potentia fortis est determinata ad portandum centum libras tunc non potest portare centum z vnam. Si vero accipiatur excessus fm̄ diminutionem continui in partes eiusdem proportionis sic est dare minimum pondus quod fortes nō potest portare et quodlibet minus potest. non autem est hoc modo dare maximum quod potest. immo sic esset dare infinitum pondus quod fortes potest portare. quia cum actio nō fiat a proportione equalitatis oportet virtutem fortis excedere resistentiam ponderis. Hic autem excessus est p ali-

quod diuisibile. quia indiuisibile non facit excessum. diuisus datur ergo hoc & deponatur vna pars adhuc virtus excedit resistentiam ponderis & adhuc portabit. & per cōsequēs plus poterit aliquid addi ad pondus & portari quo facto iterum argueretur vt plus & sic in infinitum sm q̄ talis diuisio in infinitum procedit. Similiter in virtutibus passiuis potest hoc declarari. sicut enim potentie actiue determinantur ad maximum. ita potentie passiue ad minimum. vnde in potentijs passiuis est dare minimum actiuum a quo potest pati intrinsece ꝓsiderando eam sm debitam rationem mensure & determinatam. ita q̄ est dare aliquod paruum actiuum a quo potest potentia passiua pati. & a nullo minori in certa mensura quantitatis. puta sex pedalis vel bicubiti & sic de alijs Sed accipiendo sm diuisionem ꝓtinui in partes eiusdem proportionis. sic est dare minimum extrinsece. id est maximum a quo nō potest pati illud sex cum quo est in proportione equalis resistentia a qua non fit actio. & tamen a quolibet maiori potest. quia cum quolibet tali habebit proportiōem maioris inequalitatis sm quam fit actio. Illud autem q̄ hic dicitur maximum non ideo dicitur sic quia sit aliquod magnum. sed quia inter paruas quātitates sit maxima a qua non fit actio & a quolibet maiori fit. Et hoc quod dictum est habet locum tam in potentijs passione corruptiua q̄ perfectiua. Et tamen inter eas talis est differentia. q̄ in potentijs passiuis passione perfectiua tanto est perfectior q̄nto potest pati a minori actiuo. sicut visus est perfectior qui potest a minori immutari ceteris paribꝫ. Econtra autem in potentijs passiuis passione corruptiua potentia est perfectior que a minori actiuo non vincitur & fortiori corruptiuo resistit. Similiter in dispositionibꝫ qualitatiuis etiam inuenitur determinatio ad maximum & ad minimū. sicut est dare maximam raritatem in igne naturaliter dispositi et summam velocitatem motus in motu diurno qui est octaue sphere que in equali tempore pertransit equale spacium cum alijs spheris. est tamen maior multo alijs Ostitur autem in omnibꝫ istis ad maximum & minimum determinatio a determinatione nature rei que sm principia sua determinata fundat determinationem in esse posse et agere. In esse quantum ad diuisiones quātitatiuas quibus res in se disponitur. In posse quantum ad virtutes actiuas & passiuas. In operari quantum ad dispositiones qualitatiuas. Hec autem que dicta sunt intelligenda sūt de rebus naturaliter dispositis. quia vt nominales dicūt dato maximo homine posset per innaturalem rarefactionem augeri. & minimus homo similiter per condensationem minui. sed talis quantitas non erit sm principia nature sed ab extrinseco violenter introducitur sub qua res non sunt conuenienter ad suam naturam sed sub tendentia ad suam corruptionem

Ad obiecta in oppositū

Ad primū est dicendum q̄ ꝓtinuū consideratur dupliciter. Vno modo sm rōnem suam genericam siue mathematice. hoc est sine respectu ad corpus naturale in quo est continuitas. & sic est diuisibile in infinitum. nec dabile est minimū vel maximū. Alio modo ꝓsiderat sm esse physicū siue materiale. & sic est deuenire ad minimū siue ad minimas partes. que si vlterius diuidātur resoluūtur in cōtinens. vt dictū fuit. & sm hoc ꝓcedit intentio phi contra Anaxagoram. ¶ Ad secūdum est dōm q̄ nō valet consequentia. q̄ quantitas in specie humana habet determinationem ad maximū & minimū & inter maximū & minimū. quedā plus accedūt ad maximū. & quedam ad minimū plus. & sic potest aliquis homo deficere ab illa quātitate sm quam sumitur maximū in illa specie. & abundare in illa sm quam sumitur minimū in illa specie. licet ille q̄titates sint nobis ignote. ¶ Ad tertiū est dicendū q̄ intellectus nō est ens naturale sicut hic accipitur ens naturale. q̄ nō est ens dependens a materia. & ex hoc ꝫ quādam infinitatem. & tamen adhuc inuenit quedam determinatio ad maximū penes obiectū adequatum circa qd̄ attenditur vltimū potentie. vnde maximū intelligētie humane est vniuersale. & minimus potest dici de materia. q̄ nō est cognoscibilis nisi per analogiam ad formā. ¶ Ad quartū est dōm. q̄ dupl'r motus & tempus ꝓsiderantur. Vno modo quātum ad id qd̄ actu in eis inuenitur. & sic sunt ad maximū determinata. Alio modo cōsiderantur q̄tum ad id qd̄ potentia & successione reperitur in ipsis. & sic sunt infinita. quia tempus potest durare sm successionem in infinitū Similiter & motus. vnūquodq̄ aūt habz denominari ab eo qd̄ actu est in eo. vt ꝺr secūdo huius ¶ Ad ḋnum est dicendū. q̄ ꝓpositio illa Aresto. est cōditionalis. cuius vtraq̄ pars est falsa. Aut dōm est q̄ ꝑbs loquitur ibi ꝓparatiue ꝓparando ignez ad animata corpora. q̄ talia sunt determinata ad maximuz & minimū ex parte forme que nō ꝑt informare quācūq̄ materiā. sed requirit determinatā q̄titatem membrorū & organa vt sint apta instrumenta ipsius anime ad operanduz. & etiam ex parte finis qui est ꝓseruatio & permanentia earū in debita ꝓportione ad totum vniuersum & eius partes In igne vero non est determinatio ex parte forme. eo q̄ forma ignis ꝑt esse in materia quantacūq̄. & ideo ꝺr ꝑbus ipm augeri in infinitum. est tn in eo determinatio ex parte finis q̄ est adequatio eius cū alijs elementis sm exigentiam ordinis vniuersi. sic enim est dare maximū ignē sm directiōez nature vniuersalis oīa in suis limitibꝫ ꝓseruantis. alꝫs ꝓtingeret corpora talia ꝙ uersionem eorum in ignē deficere. et sic tolleret ordo vniuersi. ¶ Ad sextū est dicendū q̄ si daretur maximus ignis ille nō ꝑboreret stupulaz sibi appositam. nō tn ꝓpter defectum sue virtutis neq̄ ꝓpter passi indispōnem. sed q̄ haberet certum terminū q̄titatis sibi debite sm naturam. Vn tale agens a natura vlt impediretur que nō ꝑt corporū vniuersi deordinationem pati. ideo non pateretur ignem excedere terminū sue q̄titatis sibi a natura impositū. licet tamen nō repugnaret igni ex parte sue nature particularis. Aut dōm est q̄ dato maximo igne si sibi adderetur stupa in vna parte. tunc in alia parte fieret ꝓdensatio. & hoc totuz fieret ex ꝓuisione nature vniuersalis ordinem rerū ꝓseruantis. Contingit etiam aliquid determinari ad maximū ex parte materie. & hꝰ locū habet in his que sunt ex tota sua materia. sicut in corporibꝫ celestibꝫ que ꝓpter hoc non patiuntur additionem maioris q̄titatis. In igne vero non est hoc modo determinatio. quia sic tota sphera actiuorum & passiuorū est sibi materia in qua potest saluari ꝙ resolutionem in ipsum hoc tn impeditur fieri ex ꝑte finis. ¶ Ad septimū est dicendū q̄ data minima carne illa erit diuisibilis in infinitū diuisione mathematica. sed tn indiuisibilis diuisione phyſica. q̄n si vlterius diuidat non manebit ibi amplius forma carnis. sed magis resoluetur in alia corpora alterius ſpēi. sicut in elementa. ¶ Ad octauū dōm est. q̄ data mi

nori materia ꝯ forma asini requirat ipsa non introduceꝝ in tali materia. qm̃ non est sufficienter disposita cū ponat esse minor ꝯ ad talem formā requiraꝝ. qz forma in materia non dūtaxat disp̃nes qualificatiuas requirit. sed etiam ꝯtitatiuas. eo q ꝯtitas est forme naturalis instrumētum. ¶ Et notandū est q ꝯtitas ⁊ qualitates actiue et passiue in re naturali sunt tanq̃ instrumēta rei naturalis ad exercendum ⁊ pducendū suas opationes. vt patz in animali. calor naturalis est instrumentuz anime quo alia nutrimentū attrahit ⁊ in aliti substantiam cōuertit. ⁊ sic de alijs operationib⁹. Ex quib⁹ ertā inferri potest q omnis forma naturalis est determinate ⁊ finite virtutis. qz omnis actus potentie pmixtus est finite virtutis. cum solus actus purus sit infinite virtutis. sed omnis forma naturalis est actus potentie pmixtus. ergo est finite virtutis. Ex quo sequit q entia naturalia sunt determinata ad maximū fm ꝯtitatem tam in genere ꝯ in specie sic q in eius specie est dare maximam materiam in qua posset recipi forma asini. qz omne agens finite virtutis requirit sibi instrumentum finitū ⁊ ꝓportionatū sibi ad exercendū suam operatōem. sed omnis forma naturalis cuius ꝯtitas est instrumentum est finite virtutis. igit ipsa requirit determinatam ꝯtitatem ad hoc q in aliqua materia recipiatur. Dato⁹ patz ꝑ simile in artificialib⁹. quia faber nō operatur martello quocūq̃ magno. sed finito et determinato et sibi ad exercendū suam operatiōem ꝓportionato Et licet quelibet forma posset quācūq̃ informare materiam nō tū qualitercūq̃ dispositam. sed requirit materiā fm exigentiam talis forme predispositam. vt forma animatoꝝ materiam organizatā. talis aūt organizatio materiam magnitudine ⁊ paruitate determinat

Quintum dubium est.

An intellectus separās passionem a subiecto sit impossibilis querens. Et videt q non. quia accidens potest intelligi seorsum sine subiecto ¶ Solutio sic. eo q esse accidentis qō habet in virtute nature extra animā nō potest fingi nec intelligi alibi esse ꝯ in subiecto suo. eo q est modus ⁊ casus quidam subiecti. ¶ Ad obiectū est dicendum q intelligit de esse quiditatiuo siue. ꝓprie quiditatis ipsius accūtis logicaliter abstracti. qūo dicit Auicenna q intellectus accidentis absolutus est. sed non eius esse qō fm eūdem est dependens

Sextum dubium est

An opinio Anaxagore dicētis solum simile ex simili generari sit improbabilis. Et videtur q non. qz hoc dicit phūs septimo ⁊ duodecimo metaphysice. cū dicit quodlibet fieri ex sibi vniuoco. ¶ Solutio q sic loquendo de similitudine spēi vltime. qūo caro est similis carni. ⁊ os ossi sicut voluit anaxagoras. cuz dicit in quolibet esse partes homeomeras. id est homogeneas. cuiuslibet ex eo generabilis. ita q cum ex carne fit os dicit in carne esse os fm ꝑ priam speciem. ¶ Ad obiectum est dicendum q ipm ꝓcedit de vniuocatione quomodolibet mō interpretabili aut per similitudinem speciei. vt cum ex homine fit homo aut generis ꝓximi. sicut cum mulus fit ex equa ⁊ asino vel forme analogice accepte. sicut cuz domus ad extra fit a specie practica domus que est ab intra siue in mente domificatoris. q̃ quidē spēs nō ꝺr domus nisi analogice.

Omnes igitur ꝓtraria principia faciunt ⁊ dicentes q vnuz sit omne ⁊ vnū immobile. Et permenides em̃ calidū et frigidum principia facit. Hec autē appellat ignem ⁊ terram. et quidam rarum et densum et Democritus firmū ⁊ inane. quoꝝ aliud quidem sicut quod est. aliud aūt sicut quod nō est esse dicitur Adhuc positione ⁊ figura et ordine Hec autem genera ꝓtrariorum sunt positione sursum ⁊ deorsum. ante et retro. figura angulus rectum circulatum. Q quidem igitur contraria quodammodo omnes faciunt principia manifestum est

¶ Iste est tercius tractus in quo determinat de ꝑncipijs rerum naturalium fm opinionem ꝓpriam. Et diuiditur in tria capitula. In quoꝝ ꝑmo agit de ꝑncipioꝝ ꝓtrarietate. In secūdo de numero ꝑncipioꝝ ibi. Consequens autem. In tercio ostendit que sunt illa ꝑncipia. ibi. Sic igit nos dicamus. Et diuiditur primum capitulu⁹ in duas partes. In quarū ꝑma determinatur de ꝓuenientia omnium ꝑhoꝝ de principioꝝ ꝓtrietate loquentium. In secūda ꝯ differenter se habebant ponēdo ꝑncipia cōtraria. ibi. Differunt tamen ab inuicem Dicit igit ꝑhūs quo ad ꝑmam partem huius capituli. q omnes physici in hoc ꝓueniūt q dicūt ꝑncipia esse ꝓtraria. et hoc ꝑhūs ꝓbat per tres opiniones antiquoꝝ. Quia ꝑmo illi q posuerunt vnū ens immobile sicut Permenides ⁊ Melissus dicūt esse ꝓtraria non in re sed in apparēdo que scz faciūt in rebꝰ apparere diuersitatem in sensu Permenides em̃ posuit duplicia entia. scz vera ⁊ estimabilia. Vera q̃dam sunt intelligibilia que sunt quiditates rerū ⁊ substātia omnes res vniens. Sensibilia autē sunt estimabilia et facientia ī apparentia diuersitatē. cuius diuersitatis causam dixit esse ꝓtraria. que sunt calidum ⁊ frigidum. et hec dixit esse terram ⁊ ignem ꝯtum ad ꝑma subiecta ꝓtrariorum que dicebat esse principia. Quidā autem alij contraria prima dicebant esse rarum ⁊ densum ponentes ꝑncipia ꝓtraria ex parte materie. Democritus tercio posuit ꝑmū ꝑncipium esse firmum siue plenū ⁊ solidum ⁊ inane siue vacuū. ⁊ horum alterum qō est plenum dicit esse sicut ens. alterum aūt scz inane dicit esse sicut nō ens. Ad hoc iterum qō dixit esse. sicut ens quod est firmū siue plenū dixit habere differentias positione figura ⁊ ordine differentes. ⁊ hec dixit esse genera ꝓtrariorum. qz positio genus est ad sursum ⁊ deorsum. ante ⁊ retro. dextrum ⁊ sinistrum. Figura aūt genus est ad angulosum ⁊ rectuz Ordinem aūt dixit genus ad alterum. eo q quadratura rotūdis vl̃ trigonis ꝓponeretur. licet em̃ angulus acut⁹ nō ꝓtrietur recto fm esse. contrietatur tamen fm morum. vt dixit democritus. quia acutum habens angulum pungit ⁊ penetrat sicut ignis ⁊ ascendit. Planū autem ⁊ obtusum ebes est ⁊ graue ⁊ descendit. Manifestum est igitur q omnes ꝑhi tam physice ꝯ nō physice loquētes de ꝑncipijs dicunt ea esse ꝓtraria

¶ Et hoc rationabiliter. oportet em̃ ꝑncipia neq̃ ex alterutris esse. neq̃ ex alijs esse possunt sed ex his omnia. Cōtrarijs autem primis ꝑn

cipijs insunt hec. propter id q̄ prima quidem non sunt ex alijs. ob id vero q̄ sunt ꝓtraria. nō sunt ex alterutris

¶ Nic phūs ꝓbat rōne quod superius ꝓbauit antiq̄ rum autoritate. Et est rō ista. quibuscūq; ꝓueniūt ꝓditiones p̄mo rum ꝓtrariorum illa sunt cōtraria. sed p̄ncipijs ꝓueniūt ꝓditōes p̄moꝝ ꝓtrariorꝝ. ergo p̄ncipia sunt p̄ma ꝓtraria. Minor patz. q̄ p̄ncipia tria sunt ꝑ se. Primū q̄ nō sint ex alterutris ita q̄ vnū fiat ex alio. Secūdū q̄ nō sint ex alijs ꝑ se. Tertiū q̄ ex ipsis fiant oīa alia hec aūt ꝓueniūt p̄mis ꝓtrarijs. ergo. Et ꝓbatur hoc sic p̄mo q̄ non sint ex alterutris. q̄ illa ꝓtraria sunt p̄ma q̄ nō fiunt ex alijs priozib. q̄ si essent ex alijs tūc illa essent ꝑa ex quib essent. & sic non essent p̄ma quod est ꝓtra hypothesim. quia vero ꝓtraria sunt ꝓtrariorum vnū nō est causa alterius per se. ꝓuenit eis non esse ex alterutris. Si em̄ vnū esset ex alio ꝑ se. tunc illud esset p̄ncipium eius et ꝓueniret cum eo in essentia. & tūc nō esset ei ꝓtrarium. & illa tria iam dicta sunt conditiones principiorum vt consuetum est dici

¶ Sed oportet hoc in rōne ꝑsiderare qualiter hoc ꝓtingat. Accipiendum igitur est primum q̄ omniū que sunt nihil neq; facere aptum est. neq; pati contingens a ꝓtingenti. neq; fit q̄libet ex quolibet nisi aliq̄s accipiat s̄m accidēs Qualiter em̄ vtiq; fiet album ex musico nisi accidens sit albo vel nigro musicum. sed albū fit quidem ex non albo. & hoc non ex omni. sed nigro aut medijs. & musicum ex non musico. sed non ex omni. sed ex immusico. aut si aliquid est ipsis medium. Neq; em̄ corrumpitur in contingens p̄mum vt album non in musicum nisi forte s̄m accidens: sed in non albū et non in cōtingens. sed in nigrum aut mediū. Similiter aūt et musicum & nō musicum sed ex hoc nō in ꝓtingens sed in non musicum. aut si ipsis aliquod medium est Similiter aūt hoc & in alijs quoniā non solum simplicia eorū fiūt. sed etiā ꝓsita s̄m eandem se habent rōnem. sed propter hoc q̄ opposite dispositōes non denominate sunt. latet hoc contingēs. Necesse em̄ est omne ꝓsonans ex incōsonanti fieri. et incōsonans ex ꝓsonanti. & corrumpi ꝓsonans in incōsonantiam et hanc non in ꝓtingentem sz in oppositam. Differt autem nihil inconsonātiaz dicere aut ordine aut ꝓpositione Manifestuz em̄ est q̄ eadem sit ratio Atuero domus & statua & quodlibet aliud fit similiter. Domus q̄dē em̄ fit non ex eo q̄ ꝓsita sunt: sed ex eo q̄ distincta diuisa sunt hec. sic et statua & figura torū aliquod ex non figurato & vnūquodq; horum Amplius quidē ordo alius vero ꝓsitio quidem sunt. Si ergo hoc verū est. q̄ oīe qd̄ fit fiat & corrūpatur qd̄ corrumpitur aut ex cōtrarijs aut in ꝓtraria & in horū media. Media aūt ex ꝓtrarijs sunt vt colores medij ex albo & nigro. quare oīa erūt que natura fiūt aut cōtraria aut ex ꝓtrarijs

¶ Nic phūs inuestigat vltimā ꝓditionem p̄ncipiorum que est q̄ omnia alia sunt ex ipsis. & hoc ostendit inductione eoz que fiunt & generantur tam in simplicib; q̄z ꝓsitis Et p̄mo in simplicib; tam in formis corporalibus q̄z mentalib; et p̄mo in corporalib; dicens. q̄ ꝑsiderandum est quoniā omniū eoz que fiunt in natura nihil aptū natū est facere siue agere in quodcūq; neq; aptuz natum est pati a quocūq; sed facit quod facit & agit in ꝓtrarium. & patitur q̄d patitur a ꝓtrario phȳsice. neq; ꝑ se fit quodlibet ex quolibet. sed solum per accidens. q̄ accidens aūt potest fieri ex quolibet sicut album ex musico si accidat nigro q̄ sit musicū. Sed de illo qd̄ fit per accidens non est hic sermo. q̄ accidens est ꝓmune & nō ꝑtium. & hoc partez nō est determinabile. per se vero album fit ex non albo qd̄ est albi p̄uatio. q̄ ex non albo qd̄ est simpliciter albi negatio non fit album. q̄ p̄uatio relinquit subiectum cū aptitudine ad formā qd̄ non facit negatio. & sic albū fit ex non albo. qd̄ est p̄uatiuū albi. hoc aūt est nigrum aut medio colore colozatum. Secūdo ostendit phūs istud in formis mentalib; & quib; est alteratio s̄m quid. sicut musica est forma mentalis siue forma que est in aīa. & fit musicuz ex non musico & nō ex non musico quod est negatiuū. sed ex non musico quod est p̄uatiuū musici. aut ex medio qd̄ est inter musicum & nō musicū. si saltem est aliquod mediuz inter ipsa. Inter p̄uatōem em̄ & habitum si s̄m se accipiātur nō est medium. sed s̄m q̄ causank a ꝓtrarijs medium habere possunt illud idem qd̄ est mediū ꝓtrariorū. musicum aūt & immusicū habent medium dispositum ad musicam. Et notat dñs Alber. q̄ dispositio p̄t dupl̄r accipi Uno modo s̄m id quod est qualitas quedam. & sic est de natura habitus & media est inter ꝑuationem & habitum Alio modo accipitur s̄m id qd̄ est dispositio. & sic opponit habitui. q̄ per hoc qd̄ est facile moueri opponitur ei qd̄ est difficile moueri. Et sicut istud videtur in exemplis generationis & alterationis. ita etiam est facile istud videre de corruptione siue sit corruptio simpl̄r siue sit corruptio quedam. Illud em̄ qd̄ corrumpitur nō corrūpitur in quodcūq; ꝓtinens. si p̄mum accipiatur in hoc q̄ p̄mo & ꝑ se corrumpatur. Albū em̄ non corrumpit in musicum. q̄ ipsorum habitudo in subiecto nō est vna. sed corrumpitur album in non album. & non in quodlibet ꝓtingēs non albū quia nō corrumpitur in negatiuū albi. sed in p̄uatiuū albi qd̄ est nigrum. & qd̄ est medium inter album & nigruz. Similiter est in mentalib; formis siue qualitatib; q̄ musicum non corrumpit nisi in non musicū. & nō in quodcūq; non musicū. sed in p̄uatōem musici quod est immusicum aut in medium qd̄ est inter musicū & immusicū si est medium aliquod. Hec aūt manifesta sunt in omnib; generati omnib; simplicū formarum & corruptionib; siue generent et corrumpantur simpliciter siue s̄m quid. Et istud idez patet etiam in ꝓsitis quadam ꝓpositione. tam in artificialib; q̄z naturalib; In artificialib; sicut est forma domꝰ In naturalibus sicut est forma corporis phȳsici organici. quod ex diuersis partib; componitur. in his tamen maz

gis latet. eo q̄ dispositões t forme oppposite in eis nō habent notā. t hoc ex eo. q̄ nomē detxeret impom a ꝓportiõe ꝓpositorum. ꝓportio em̄ illa frequenter ignota est. t ideo non aptatur ei nomen. Et tamen. Ac q̄ ꝓsonans siue cōpositum in ꝓportione partium t harmonia fiat ex incōsonanti. t quando corrumpit corrūpitur in incōsonātiaz p̄uatiue oppositam ꝓsonantie illi que dicta est. t nō in incōsonantiam quācūq̄ per accidens acceptam. Nec est differentia in ꝓposito. an dicatur ꝓsonantia illa attendi in ordine ꝓponentium vel in ꝓpositione eorum. q̄ quocūq̄ modo dicatur vna erit rō q̄tum ad terminos generationis et corruptionis. Compositio em̄ necessario est ꝓponentiuz. q̄ distantia nō facit compositum. et ordo est necessarius. q̄ licet nō distent partes. tm̄ quia inordinate existentes partes totum nō ꝓponunt. ideo siue careant cōpositione siue ordine semper corruptio facta est in non consonans. Et hoc satis p̄z in artificialib. t p̄mo in toto in quo magis est compositio causa. cum enim fit domus non fit ex hīs que ꝓposita sunt. q̄ sic non esset domus. sed potiꝰ fit ex diuersis partib. t ita fit ꝓsonans ꝓpositio ab inconsonanti diuersimode. ita q̄ circa eadez sumitur ꝓpositio cōsonantie ꝓpositionis t diuisionis incōsonantie. Eodem modo si accipiaf totum in quo est plus ordo partium facientes ꝓsonantiam. sicut est figura siue imago siue idolū quod ꝓstruit ordo eleuationis t depressionis partium t aliarū figurarū. oportet q̄ cum sic fiant ex non figurato siue effigiato fiat figuratū t nō ex quocūq̄. sed ex eo quod est susceptibile figure. vnūquodq̄ em̄ talium ꝓstruitur aut ꝓpositione homogeniorū siue similium. aut heterogenioꝝ siue dissimilium membrorum t ordine figurationis Si igitur verū est quod dictum est. q̄ omne quod fit ex his que dicta sunt. t illud quod corrumpitur in illa corrūpitur. hoc ē ex ꝓtrarijs fit. t in ꝓtrarta vel in horuz media media vero similiter ex ꝓtrarijs. sicut colores medij sunt ex albo t nigro. t omnia que naturaliter fiunt t corrumpūtur ex ꝓtrarijs vel in ꝓtraria vel in media hoꝝ. Ex q̄ bus omnib̄ patz veritas tercie ꝓditionis p̄ncipiorū. scz q̄ omnia fiant ex principijs. eo q̄ ipsa sunt cōtraria p̄ma

¶ Usq̄ quidem igitur hoc fere secuti sunt t aliorum plurimi quemadmodum diximus p̄ us. Omnes em̄ elementa t ab ipsis vocata p̄ncipia t vera sine rōne ponentes tamen ꝓtraria dicūt tanq̄ ab ipsa veritate coacti

¶ Nic phus ponit motiuū antiquorum quare posuerūt p̄ncipia contraria dicēs q̄ de p̄ncipijs loquentes fere omnes in hoc ꝓsentiunt q̄ p̄ncipia sunt contraria. Dicit autem fere propter anaxagoraz qui similia t homogenia posuit. et intellectum agentem facere disgregationem eoruz et sic omnes qui elementa t ea que ipsi vocant principia siue vere ponant ea p̄ncipia esse siue sine rōne dicant t nō vere. dicūt ea esse cōtraria quasi ipsa veritas eos ad hoc cogeret

¶ Differunt tamen ab inuicez in eo q̄ alij qui dem ꝓpria. alij posteriora accipiunt. et quia hi q̄dem notiora f̄m rationem. illi autem f̄m sensum. hi quidem calidum et frigidum. hi autez humidum t siccum. Alij autem numerum parem et imparem. quidam autem concordiam et discordiam causas ponunt generationis et corruptionis. Hec autem ab inuicem differūt f̄m dictum modum. Quare est eadem dicere quodāmodo et altera abinuicem. Altera quidem quemadmodum videbitur pluribus. eadē autem f̄m analogiam. Accipiunt em̄ ex eadez coordinatione. hec quidem em̄ continent. alia autem continentur contrariorum. Sic igitur similiter dicūt et aliter t peius t melius. Et hi quidem notiora f̄m rationem sicut dictum est prius. illi autem f̄m sensum. Uniuersale quidem f̄m ratōem notum est. singulare autē f̄m sensum. Ratio quidem em̄ vniuersalis est. sensus autem particularis. vt magnū et parvum f̄m rationem est. rarum autem et densum f̄m sensum. Q̄ quidem igitur ꝓtraria oportet esse principia manifestum est.

¶ Nic phus ostendit q̄ differenter se habebant ponendo principia contraria q̄tum ad secūdam partem huius capituli. Et ponit differentias t conuenientias antiquoꝝ in positione. Et primo ponit duas differentias. quarū p̄ma est. q̄ alij accipiunt pro principijs cōtraria ꝓpria. t alij posteriora. Propria dicunt. eo q̄ illa sunt prima. posteriora dicūt quidam alij. eo q̄ sunt ꝓpria t magis essentialia causatis. Secūda differentia est. q̄ quidam dicūt illa ꝓtraria esse p̄ncipia que sunt notiora f̄m rationem t intellectum. Alij autem dicūt illa principia esse ꝓtraria que sunt notiora f̄m sensum. Dicūtur notiora f̄m sensum sicut calidum t frigidū que quidam ponūt p̄ncipia. vt Permenides t ei ꝓsentientes fecerūt. Alij autem dicebant p̄ncipia esse humidū et siccū. que etiam f̄m sensum sunt notiora. Quidam aūt ponebant notiora f̄m intellectum. quidam ponūt numerum parem et imparem p̄ncipia. sicut Pictagoras t Plato. Alij aūt dixerunt principia ꝓcordiam et discordiā. sicut Empedocles t sui sequaces. hec em̄ dicūt esse causas generationis t corruptionis. Differūt tamen hi in rōne positionis principiorum f̄m modū tamtactum. Ratio aūt quare hoc posuerūt patebit in quinto dubio Patet ergo q̄ omnes isti eadem dixerunt quodāmodo t altera quodāmodo Altera em̄ dixerūt q̄ plures eorum altera supponūt ꝓtraria quādo assignant p̄ncipia. Eadem aūt dicūt f̄m analogiam. id est f̄m ꝓportionem principiorum ad actus eorum. vt dictuz est. Deinde ponit tres ꝓuenientias antiquorum in sua positione. Prima est q̄ accipiunt ꝓtraria diuersa ex ipsa coordinatione contrariorum principiorum. quedam em̄ sunt cōmunia quedam particularia. quedam ꝓpria quedam posteriora. et ꝓpria cōmunia sunt continentia. posteriora autem particularia sunt contenta. sic igitur similia dicūt quodāmodo. t aliter quodammodo. Secūda ꝓuenientia est q̄ dicunt aliquo peius est vnum principium et aliquo melius. Tercia q̄ hi quidem notiora f̄m intellectum ponunt et alij notiora f̄m sensum. vniuersale em̄ est notius f̄m intellectum. et singulare notius est f̄m sensum. quia intellectus siue ratio est vniuersalis. sensus vero est particularis quia cum intellectus abstrahit a materia que est causa in

diuiduationis non potest esse particulare in intellectu. sensus autem comprehendit ꝑsentem materiam que est causa indiuiduationis. & ergo non potest sensus esse nisi particularis. Plato autem posuit magnū & paruū. que ſm rationem sunt. Alij aūt posuerunt rarum & densum. q̄ sunt manifesta ſm sensum. Concluditur igitur ex predictis q̄ oporꝛet principia esse ꝓtraria

Verum rerum naturaliū principia ꝓuenienter ponantur ab omnibꝫ philosophis contraria

¶ Et videtur ꝓmo q̄ non. qz principia rerum naturaliū sunt materia & forma. sed materia & forma nō sunt ꝓtraria. ergo ꝓncipia rerum naturalium nō sunt contraria.

¶ Secūdo priuatio & forma opponuntur priuatiue. ergo nō ꝓtrarie. Antecedens ꝓbatur. quia ꝓuatio non est aliud q̄ carentia forme. ¶ Tercio substantia non est substantie ꝓtraria. sed potius qualitas qualitati. sed ꝓncipia rerum naturalium sunt substantie. ergo nō ꝓtrariant. ¶ Quarto. quedam rerum naturaliū sunt a ꝓtrarietate extranea. sicut celum. & tamen in eis oportz accipere ꝓncipia naturē. ergo ꝓncipia nature non sunt ꝓtraria. ¶ Quinto. ꝓncipia nō fiunt ex alterutris. vt patz ꝑ vnā ꝓditionez ꝓncipiorum. sed ꝓncipia rerum naturalium fiunt ex se inuicē cum forma fiat ex priuatione. ergo non ꝓtrariant inter se

¶ Pro veritate queſiti ponūtur duo discursus. Maior primi est ista

¶ Principia prima nō debēt esse ex alterutris neqz ex alijs sed oīa alia fiunt ex ipsis Minor Talia sunt rerum naturalium intrinseca essendi et fiendi principia Conclusio Ergo rōnabiliter ab omnibus philosophis ponūtur ꝓtraria

¶ Iste totus discursus patz per philosophū in textu Et potest maior sic ostendi. quia ſm ꝓbm in libro de quoticēs siue quinto metaphysice. ratio ꝓncipij est esse primum. sz ex hoc q̄ est primum duo ad ipsum requiruntur. scilz negatio prioris inquātum primum dicitur quo nichil est prius. et secūdo ordo ad posteriora. quia primum dicitur in ordine ad secūdum. Inuenitur em̄ ordo inter aliqua sine causalitate. et ideo etiam principium inuenitur absqz influxu earum. Unde terminus a quo dicitur principium motus non tamen causa sed ecōtra causalis influxus nū quam inuenitur sine ordine prioris & posterioris. Est em̄ causa naturaliter prior effectu suo. ſm hoc ergo principia causalia de quibꝫ est hic sermo duas habēt conditiones. q̄ rum vna ꝓuenit eis ſm negationez prioritatis. & ſm hoc attribuitur eis q̄ non fiunt ex alijs. quia non habent priora ex quibus fiunt. Alia ꝓditio conuenit eis ſm ordinem causalem ad sequentia. et ſm hoc attribuuntur eis q̄ alia fiant ex ipsis. et he sunt due conditiones vltime quas philosophus ponit in textu. Et quia principia non soluz sunt principia sed etiam contraria. & contraria habent ad se inuicem repugnantiam. & sic impossibilitatem. ideo additur prima conditio. sz q̄ non fiant ex alterutris. ¶ Sed diceres. principia sunt contraria vt infertur in conclusiōe. sed contraria fiunt ex alterutris. ergo. Probatur. qz rei cta conditio dicit. q̄ oīa alia fiunt ex ꝓtrarijs principijs Et confirmatur. quia forma fit ex materia. & tamen sunt principia prima rerum naturalium. ergo vnum principiorum fit ex alio. Prima pars antecedentis patz. quia materia est ex qua aliquid fit. ¶ Sed ad hec dicendum est & ꝓmo ad primum ſm dominū Albertum. q̄ ꝓtraria accipiuntur dupliciter. Uno modo formaliter. & sic vnū non fit ex alio. quia concordia nō fit ex discordia. nec albedo ex nigredine. nec calor ex frigore. Alio mō aliquid fit ex alio materialiter. & sic contraria bene fiunt ex alterutris. quia quod nunc est album postea fit nigrum. Ad confirmationem dicendum est. q̄ forma non fit ex materia ī ratiōe ꝓncipij sed in ratione principiati. Aut dicenduz est q̄ dupliciter aliquid potest fieri ex alio. Uno modo ſm substātiam. id est q̄ substantia vnius mutetur in substantiam alterius. et sic forma nō fit ex materia. quia substantia materie que manet eque perfecta sub vtroqz termino transmutationis nō mutatur in substantiam forme. Secūdo modo aliquid fit ex alio subiectiue. quia est subiectum sz factionis alterius. & sic forma fit ex materia. & hoc modo intelligitur dictum ꝓmentatoris dicētis q̄ materia in rei veritate generatur. id est est subiectum generationis. Et sic dicit dominus Albertus q̄ principia non sunt ex alijs contrarijs que sunt ante ipsa in motu quem principiant licet sint ex alio quod potestate est vtrūqz eorum. sic em̄ intelligit q̄ principia non sint ex alijs. sufficit em̄ q̄ non sint ex alijs ſm illum modū quo alia sunt ex ipsis. subiectum em̄ eorum est ꝓus ipsis. & sunt ex ipso non simpliciter sed quodāmodo. Et ideo quidam dicūt q̄ illa prepositio ex dicit aliam circūstantiam in prima ꝓditione qua dictum fuit q̄ ꝓma ꝓtraria fiunt ex alterutris. et in tercia. quia in prima dicit circūstantiam cause intrinsece materialis. & in tercia dicit circūstantiā ordinis vt sensus sit q̄ ex ipsis fiant omnia alia. id est post ipsa contraria. vt albū ex nigro id est post nigrū. et rubium ex albo. id est post album.

¶ Minor patuit in textu. quia ꝓncipia rerū naturalium sunt materia forma & ꝓuatio. inter que ꝓuatio est solum ꝓncipium in fieri siue fiendi. & materia & forma sunt ꝓncipia fiendi & etiam essendi inq̄tum manent in re facta in q̄ ꝓuatio que fuit respectu forme nūc acquisite abijcit. Et dr notanter intrinseca ꝓncipia fiendi ꝓpter causam efficiētem & finalem. que ꝓcurrūt ad fieri reruz naturaliū id est mobilium ꝓpter substantias spūales que nō habent ꝓncipia ꝓtraria. ꝓpter qđ etiam nō sunt ꝓuationi obnoxia

Conclo sequitur ex premissis. Maior alterius discursus

¶ Principia nature ꝓtraria sunt illa inter que est motus & mutatio motui permixta. Minor Radix huius ꝓtrarietatis. sicut est cuiuslibet oppositionis sunt priuatio et habitus eidem oppositus. Conclusio Igitur ꝓuenienter dicit phūs q̄ principia nature ꝓtraria sunt priuatio & forma

¶ Ista maior patet per dominū Albertum in quadā digressione dicentem. q̄ sicut est in genere & differentijs respectu speciei constituende apud logicum. ita est in constitutione speciei per fieri & moueri ſm naturam. Genus em̄ appellatur forma generalis. quia est imperfecta & indeterminata. & contrahitur ad perfectum & determinatur per differentias generalitas eius & cōfusio. et sic conducitur ad esse speciei. Licet ergo alia sit natura generis ſm id quod supponit genus. differentia tamen est in potestate

generis habitualiter sicut in habitu siue forma cōfusa nō adunata ad vnū vel ad aliud. nec distincta p illum actuz vel aliū. Et si queraf. an ille confusus habitus z forma i genere. sit eadē cum forma speciei. Ad hoc rñdet dñs Al. q ille habitus est quodāmō idem z nō idem. qm̄ fm esse non est idē. sed est quodāmō idē fm essentiā. Et dicit quo dammō qz est vna essentia que est in duobz scz determiāto z distincto. z nō determinato z indistincto siue perfecto z imperfecto tamē indeficiens est in his que ad esse exiguntur quādo est indeterminata z vt hūs necessaria ad eē quādo est determinata. z hic quidem habitus confusus vnus est abstrahens ab oībus speciebus. licet eius operatio z analogia nō sit vna. put comparatur ad vnā speciē et put comparatur ad aliam. z hic habit⁹ dicit habitualis potestas p quā differentie generis omnes sunt intra gen⁹ et extrahuntur ab ipo fm ratōnem per intellectum agentez Ex quo etiam manifeste patet. q genus est compositum qm̄ natura quā supponit gen⁹ vt subiectū quoddā differentiaz alia est ab illo habitu confuso qui est in genere habitualis potestas que natura generis potestate oīes cōtinet differentias. Et quia differentie nate sunt fieri circa cōmune subiectum. z vniuntur in vna potestate habituali ipsius z distant a se sub illo. quādo actualiter accipiūtur et expellunt se mutuo ab illo. per hoc eīm q vna generatur in ipo. alia non inest fm esse. ideo differentie substantiales dicuntur cōtrarie ab Aristotele decimo prime phīe. Per omnē eīm modum se habent contrarie qualitates ad subiectum sicut iam dictum est in genere z differentijs. Ita ē etiam per omnia in materia z contrarijs. preter hoc soluz q materia non est forma generalis. Materia eīm est subiectum formaz in entibus naturalibus. z hz in se habituz confusum formaz qui imperfect⁹ est z indistinctus. z hic habitus si accipiaf in materia cōi est sicut in genere remoto. sed si in materia ꝓpinqua accipiatur z appropriata est. sicut in genere proximo vel ꝓpinquo. Et posset aliquis quere qd dicit in ꝓposito habitus. Ad hoc respondet do. al. q est habitualis potestas qua materia in se formas plēs vel paurioꝛes claudit. Et est hec potentia habitualis idē et diuersa a formis per illū modū quo dictū est. q habitu alis potestas differt. z idē ē cum differentijs oppositis. et forme sub ipo accepte habent se p modū ꝯrarioꝝ differēziarū sub genere. z hec forme cōtrarie sūt principia rei mobilis fm q hmōi. quia omne qd̄ mouef aliquo modo mouetur de cōtrario in cōtrariū. Pro maiori aūt intellectu supponendū est qd̄ rectio hui⁹ dicit. scz q motus phyſic⁹ nō sit nisi aliqua forma fluens fm suū esse z nō fm suā essentiam. vt patet in illo qui albaf. albatio eīm non est nisi albedo fluens fm esse qd̄ habet in materia z eciens continue de esse imperfecto in esse perfectū. sed manifestū est q sic fluens non flueret nisi a pmixtōne magnitudinis exiret. q̄ fluit a cōtrario sibi pmixto. hic aūt fluxus hz pncipium medīū z finē. igit pncipiū eius magis est in contrario permixto vel iuxta ipm. Medīū autez eius est in natura fm esse qd̄ equaliter vtrūq; respicit extremoꝛ. z finis eius est fm recessum a natura contrarij z accessum ad statum in altedine. ergo oportet q sit de contrario in ꝯrariū p medīū. qz in oi motu ꝓus venif ad medīū q̄ ad finem. Et cō si aliq̄s velit subtiliter ista tria cōsiderare inueniet duo extrema motus esse contraria z medīū p qd̄ equedistantia accipif. esse potestatē illā habitualē materie in qua ambo equaliter fm posse z non fm esse existant. sicut aūt genus fm esse nunq̄ est nisi in suis speciebꝫ. ita materia fm esse nunq̄ est nisi sub altera formaꝝ que sunt contrarie. z eiz motus conueniat materie fm esse. oportet q conueniat ei fm exitum de contrario in cōtrariū z nō fm exitū a potētia habituali media inter ȝrias formas. z hinc ē q phi dicunt. q priuatio semper saluata est in contraria forma. licz fm rōnem differat ab ipa. Et est notandū q quelibet formarum existentium potestate habituali in eadez materia contraria est alteri. z priuatio ad ipam. quia si considerentur forme ille. put sunt dantes materie esse actuale. absq; dubio cōtrarie sunt modo prefacto. quia bene sequitur si vnū contrarioꝝ est forma z alterum est forma. sed si considerentur per hoc q vniunf in habitu confuso materie ambientes formas potestate. vnaquecz earum habebit aptitudinem ad alteraz sed deficit ab actuali esse eius. z sic cōtrarium necessario presupponit priuatōnem. Et si queratur a quo illoꝝ habent q mouenf ad inuicē z transmutāntur. Ad hoc respondet dñs Albertus. q hoc habēt ex alio quo qd̄ est cōmune vtriq; scz fm q vnumquodq; puatiue se habet ad alterum. quia sic habent tam subiectum cōmune q̄ aptitudinem recipiendi formaz oppositam. tamen quia materia fm esse habet mutari. z fm esse non est in sola z simplici aptitudine. ideo oportet q principiū motus sit a contrario vel medio quod est loco cōtrarij. Dicit ptz. quia oīs cōtrarietas accidentiū reducif ad cōtrarietatem substantie in qua reperitur prima radix contrarietatis quoniā omne genus accidentis qd̄ est subiectum sue prime contrarietatis habet reduci ad substantiā. scz ad quodcūq; reducitur subiectū. etiam reducūtur cōtraria q in tali sunt subiecto. igitur omnes cōtrarietates accidentiū reducūtur ad substantiam. z quia in substantia ē dumtaxat vna cōtrarietas. ideo omnes contrarietates reducuntur ad vnam primā. Aduertendū tamen est. q in genere subē dupliciter pt assignari pma ȝrietas. Vno mō assignatur prima contrarietas substantie in cōi. que ē duaz primaz differentiaz illi⁹ generis. Alio⁹ potest dari pma ȝrietas subē mobilis que est oppositio puatōis z forme. q̄ habent esse in materia. z de ista est magis ad ꝓpositum q̄ de prima. Et q hmōi contrarietas reducitur ad oppositionem priuatiuā que est oppositōnis radix patz. quia eē actuale duaz formaz in quo contrariaf presupponit esse confusum illoꝝ cōtrarioꝝ in materia in quo habent oppositōnem priuatiuam. igit z̄c. Cōclusio seqtur ex pmissis

Ad obiecta in oppositū

Ad pmū dōm ē negādo ȝnaz. cū i illo argumento arguit ex partis pticularib⁹ siue idefinitis. Etiā nō oz q̄ qlibet pncipiū sit alteri ȝriū. scz sufficit q vnū pncipiū sit alteri ȝriū scz foza puatōis nō āt meterie. cū sit ipa ȝrioꝝ subiectū Sz diceres. foza nō ȝriaf puatōni. qz ȝria ponūf sub eodē gñe. puatō āt z foza nō sub eodē gñe ponūf. igit nō ȝriāf. miꝛ pz qm̄ si sub eodē poneref gñe. aīa se gen⁹ hēret ex quo pncipiarent. z p ꝛsequēs nō eent pma pncipia.
Ad hoc dōm ē. q̄uis pncipia rez naturaliū aliq̄ i gñe cōueniāt scz i materia physica in q̄ inchoatōez z ē ꝛfusū hñt ex eo tñ nō scq̄f. q nō sint pma pncipia qz hz pncipiaf in suo gñe. nōtñ pncipiaf eodē mō p. motū sicut ipa sunt pncipia aliorꝝ entiū naturaliū. z hoc sufficit ad hoc vt dicāntur pncipia in tali ordine pncipiādi. Et ꝛsiderādū ē q forma non ȝriaf cuilibet puatōni. sed solum ȝriaf puatōni eiusdem forme et ideo forma humana priuatōni eiusdem

forme cõtrariaꝝ. quare etiam non sunt in eodem. licet bene aliqua forma stat cum priuatõne in aliquo. Ad secũdũ est dicendũ. q priuatio forme substantiali opposita dupliciter potest considerari. Uno modo ipãm tantum importat negatõnem forme cum aptitudine ad illam. & sic opponitur priuatiue forme substantiali cuius est priuatio. Alio modo inchãtum est in materia sub esse alterius forme cõtrarie. & sic opponit contrarie forme substantiali cuius est priuatio. & sic principia rerum naturaliũ non solum opponuntur oppositioni habitus & priuationis fm q rei naturalis motum principiant. qm̃ illa que solum opponuntur priuatiue non agunt & patiuntur intra se inchãtum hmõi. principia aũt rerum naturaliũ fm q principiant motũ inter se agunt & patiuntur sicut expresse dicit phs. igit non solum opponũtur priuatiue. Neq; solum contrarie cõtrarietate cõiter dicta que extendit se ad oppositõnem habitus & priuatõnis. quia Aresto. probat duo esse contraria principia. quia sunt agentia & patientia priuatio aũt & habitus non agunt. cuius tamẽ sanctus Thomas auerrois et Ancenna & egidius de roma oppositum dicant Ad tertiũ est dõm fm Auerroim q licet in substãtijs ꝓpriꝝ nõ reperiat ꝓtrarietas in substãtijs tñ simplicib; bene potest reperiri contrarietas. Aut dõm est. q forme substantiales fm suas essentias sũt disparate & nõ contrarie. fm esse tamen quod habẽt in materia cũ qualitatibus actiuis et passiuis bene contrariant inter se. quia agunt & patiunt mediantib; illis q̃litatib; hoc tñ ver est. q qualitates actiue & passiue nõ agunt & patũtur nisi rõne formaꝝ substãtialiũ quaꝝ sunt instrumẽta. & sic effective attribuit actio formis substantialib;. & formaliter qualitatibus. Ad quartum dicendũ est. q celum fm q est mobile potest dici res naturalis. & qz nõ mouetur motu ad formã. ideo in celo non reperitur aliqua forma habens contrariũ. sed solum mouetur motu ad vbi. ideo in eo dumtaxat reperit ꝓpriꝝ ad vbi. & ita in oĩ re naturali inchãtũ est mobilis inuenitur aliqua ꝓtrarietas. Aut dõm est licet totius nature particularis principia sunt ad inuicem contraria nõ autẽ nature vlis pncipia quia res naturalis a natura vlt conflat ex forma ppetue informante materiam. maior autez determinatio de celo fiet in libro de celo & mundo Ad q̃rtũ dõm ẽ q ꝯ forma ex ꝓpriatõne fiat rõe sue materialis scz rõe aptitudinis ad formã quã includit ꝓpriatio. ipa tñ nõ fit ex priuatõne formaliter accepta fm q ponitur pncipium factionis rei naturalis.

Incidunt dubia quorum primũ est. que fuit causa q Anaxagoras non posuit cõtraria principia sicut alij phi. Solo q ista. qz posuit generatõnẽ vniuocã dicens. sile simpliciter fieri ex sili. vt carnẽ ex carne. os ex osse. cũ igitur idẽ ad seipm nõ habeat repugnantiam. nõ posuit cõtrariũ fieri ex cõtrariũ. qõ tamẽ falsum est. qm̃ nõ solũ ex carne generat caro. sed etiã pisces vt clare patet in monachis nunc̃ carnem comedentibus. & tamen efficiũtur maiores in carne q̃ aũ introitus fuerũt vtz ad sensuz. Cõcedi tñ ꝑt q ipse aliq̃liter posuit ꝓtrarietatem. qm̃ res dixit transmutari congregatõne et segregatõne sed illa aliquo modo ꝓtrariant.

Secunduz dubium est Quomodo permenides & melliſus tñ vnũ ens ponẽtes posuerunt principia cõtraria. Solutio q fm apparentiaz sensus duo posuerunt principia. dã fm sensum apparet. q calor est principiũ rerum tempore estiuali. qm̃ est generatiuus rerum. & frigus principiũ rerum tempore hiemali. dã est corruptiuũ rerum. & dã permenides & melliſſus neduz nouerunt inter accidens & substantiam distinctõnez. iõ dixerunt calorem ignem. & frigus esse terram. sed solũ ꝑncipium vnum posuerunt fm substantiam.

Tertium dubium est Utrũ bene dicat Aresto. q antiqui phi posuerũt principia esse contraria. non moti aliqua ratõne sed coacti ipa veritate. cũ tamen intellectus ad veritatem naturaliter inclinatur. Solutio dupliciter noster intellect9 accipi põt. Uno modo absolute. & sic non cogitur veritate. dã coactio dicit motum violentum. intellectus aũt noster inclinatur i veritatem. sicut in suum finem. & hoc potest ostendi a simili. quontã sicut res naturalis non dicitur cogi quãdo tendit ad sua loca. ita nec intellectus quãdo tendit in veritatem Alio modo dicit aliquid cogi per accidens. scz per compationem ad rõnem que habetur ꝓtra veritatem. & sic intellectus cogi potest ad dimittendum illam rõnem & assentiendum veritati. & sic cogitur per compatõnem ad rõnẽ falsam quã prius intellectus accepit & non absolute Aut dicendũ est. q si coactio dicat necessitatem absq; violentia tunc etiam intellectus cogi potest. non autem voluntas. quia voluntas habet libertatem. intellectus vero non. & sic solet dici. q veritas vincat intellectum etiaz creata. sz nullum bonum creatum potest vincere voluntatem. quin voluntas tendere posset in oppositum illius.

Quartum dubium est An conditõnes principiorum sint bene assignate Solutio q sic. quia de ratõne principij est esse primũ. ex hoc autem q principium est primũ. duo includũtur in principio scz priorum negatio. & ex hoc habet principium q non fit ex alio. & ex hoc q habet originem ad posteriora. conuenit sibi q alia fiũt ex ipso. & quia sunt contraria ꝙuenit eis alia conditio. scz q non fiunt ex alterutris. i. ex se inuicem quia vnũ contrariorꝝ non fit ex alio formaliter. Et est notandũ q tripliciter de principijs loqui possumus. Uno9 de principio effectiuo. & hoc est simpliciter vnum quod est deus quare etiam pictagorici errauerunt ponẽtes duo ꝑncipia effectiua. quoꝝ vnũ esset ꝑnciꝑũ maloꝝ & aliud bonoꝝ. Et etiã manichei pitagoricoꝝ imitatores q̃ dixẽt vnũ ꝑnciꝑũ esse bonoꝝ scz rez spiritualiũ & aliud malorũ scz corpaliũ. sz istud est falsuz. qz malũ sonat ꝑuatõez boni q̃ malũ vltr ꝑuatõnẽ boni vlis. sed bonũ est qõ oĩa optant q̃ malũ vltr omi esse ẽ ꝑuatuz. q̃ nõ ẽ. sz qõ nõ ẽ nulli9 ẽ ꝑncipiuz. igit malum ꝑnciꝑũ non est. Etiã si res spũalis scz anima esset a bono pncipio. & corpus a malo diceret petere absolutõnem a corpore nunc autem firmissime petit coniunctõnem. igitur ꝛc. Secundo modo possum9 loqui de ꝑncipijs rez fm eẽ logicũ acceptis. & sic ꝑdicamẽta sũt decẽ rez ꝑma ꝑncipia. qz ꝑ illa dat definitõ logica. & sic nõ ẽ mẽtio i ꝓposito de eis. Tercio accipiũt ꝑncipia ꝑ ꝑncipijs intrinsecis trãsmutatõis rez naturaliũ & sic sũt tria ꝑncipia scz matia foza & ꝑuatõ. & illa sũt ad inuicẽ ꝛtia vt ꝑz ex ꝑdictis Dicit quidẽ rez naturaliũ ꝓpter ꝑncipia rez spũaliũ q̃ carẽt materia ꝓpẽ dcã. Et subiũgit intrinsecis ꝓpter causam efficientẽ & finalem. qz efficiens & finis etiaz sunt rez naturalium ꝑncipia sed non intrinseca.

Quintum dubium est.

Quare ponentes cõtraria fm sensuz priora .q̃dam posuerunt calidũ z frigidũ. quidã humidũ z siccũ. z ponentes cõtraria fm intellectũ. quidã posuerũt numerũ parẽ z imparem. z q̃dã ꝯcordiã z discordiam. Solo alberti ponentes notiora fm sensum z intellectũ in positõnibꝫ suis se habent cõformiter. q; calidũ z frigidũ sunt actiua. z humidũ et siccũ sunt passiua. q̃ igitur calidũ z frigidũ principia esse dixerũt ad ꝓncipiũ actõnis qõ materiã trãsmutat respexerũt. q̃ ꝓ humidũ z siccũ dixerũt esse ꝓncipia ꝓsideraverũt cõtinuãtia z terminãtia mixta corpa coꝝ q̃ generant. ꝓportionabiliter quidã posuerũt numerũ parẽ z imparez esse ꝓncipia. eo q; ꝓportionibꝫ numeroꝝ oia fieri z ligari ad inuicẽ naturalia dixerũt sicut pictagoras. z par et impar que sũt priora fm intellectũ. attendũt in pribꝫ colligatis ad naturã cõpositi pficiendã sicut humidũ z siccũ. sed cõcordia z discordia mouentia sũt ꝓportionabiliter fm rationẽ sicut calidum z frigidũ mouent in sensu.

Sextum dubium est

An vt̃e sit notũ fm rõnem. z singulare fm sensum sicut dicit phs in textu. cũ tũ in ꝓncipio huiꝰ libri dictũ ẽ q; vniuersalia sunt nobis magis nota. Solo q; sic. nec aresto. in hoc sibi ꝓtradicit. q; supius aresto. ꝓbauit vnã cognitionẽ intellectiuã ad aliã ita q; manet in eodẽ genere cognitõnis. sz hic ꝓbat cognitõem intellectiuã ad sensitiuam et sic singularia sunt sensu notiora z via intellectu vt latius patet primo posteriozũ in exordio.

Septimum dubium est

Propter quid dicit phs magnũ z paruũ esse nota fm rõnem. z rarum z densum fm sensum. cũ q̃titas sit sensibile cõmune z ꝓ pñs magnũ z paruũ que ad q̃titatẽ pertinent videnꝫ nota esse fm sensum. Solo dupl̃r magnũ et paruũ cõsiderant. Uno mõ mathematice inq̃tum non sunt coniuncta sensibilibus qualitatibus. sed ab eis abstracta. z etiam a particularibus magnitudinibus z paritatibus. z sic sunt nota fm rationem z non fm sensum. Alio modo considerantur vt coniuncta sensibilibus qualitatibus z percipiuntur per sensum cõmunem cuius obiectum principale est magnitudo.

Consequens autẽ vtiq; erit dicere. vtrum duo aut tria aut plura sint. Unum quidẽ eñ im possibile est esse principium. quoniam nõ vnũ contraria.

Istud est secũdum capitulum in quo phylosophus ostendit numerum principiozum rerum naturalium. Et diuiditur istud capitulũ in quattuoz partes. In quarum prima phylosophus determinat q; non sit tm̃ vnum ꝓncipium. In secunda q; non sint infinita. ibi. infinita autem In tercia q; sint plura q̃ duo. ibi. quoniã autem finita facere duo tantum. In quarta q; non sint plura q̃ tria. ibi. plura autez tribus. dicit igitur phylosophus q; nõ est possibile q; sit tantuz vnum principium. quia principia vt habitum est sunt contraria. sed contrarietas non potest saluari in vno. ergo necessarium est q; principia motus sint plura numero. Quãus enim in omni genere vnuz sit an te duo. z duo ante tria. tamen in genere principioꝝ phyice non est ita. quia ibi requiruntur plura. quia principiũ phycum nõ dicit simpliciter primũ genus principij. sed dicit primũ in quadam natura que mobilis est. z ideo actꝰ ꝓncipij phyici non potest saluari in vno.

Infinita autem non. quoniam neq; scibile qđ est erit. et vna prima contrarietas in omni genere vno. Substantia autem vnum quoddaz genus est.

Hic phs ostendit. q; ꝓncipia rerum naturaliũ nõ possunt esse infinita quattuoz rõnibꝫ. Quaꝝ ꝓma est. si ꝓncipia rerum naturaliũ sunt infinita. ergo nõ erit scia de rebus naturalibꝫ. ꝓña. pbat. q; infinitũ est nobis ignotũ. sz ex principijs sumit cognitio rei. si igitur principia sunt ignota. nulla erit rei cognitio. Secũda rõ. in vno genere est tm̃ vna prima ꝯtrarietas. sed substantia est tm̃ vnũ genus primũ ergo in substantia est tm̃ vna ꝓma ꝯtrietas. ergo ꝓncipia cõtraria in illo genere non possunt esse infinita.

Et quod contingit ex finitis melius quẽadmodum empedocles q̃z ex infinitis. Omnia nam q; assignare opinatur quẽadmodum anaxagoras ex infinitis. Amplius autẽ sunt alia aliꝫ priora contraria. et fiunt altera ex alterutris vt dulce et amarum. album et nigrum. Principia autem semper oportet manere. Ex quidẽ igitur neq; vnum neq; infinita sunt manifestũ est ex his.

Hic phs ponit terciã rõnem ad idẽ. frustra fit per plura qđ potest eque bene fieri per pauciora. quia in natura nihil fit frustra. sed positis finitis ꝓncipijs pñt saluari omnia que fiunt in natura siue in rebꝫ naturalibꝫ. q̃ nõ sunt infinita ꝓncipia. z sic meliꝰ ẽ ponere finita q̃z infinita Quarta ratõ ẽ. si ꝓncipia rerꝫ naturaliũ eẽnt infinita ꝓncipia tũc sequerek q; omnia cõtraria essent ꝓma. sed hoc est impossibile. q̃ ꝓmũ ex quo ipm̃ sequitur sequla. pbat. q; extra infinitũ nihil est. est. q̃ si essent infinita principia. oia ꝯtraria essent ꝓncipia. Minoꝝ ꝓbatur dupliciter. Primo z si multa sint ꝯtraria fm diuersitatem generũ. tamẽ inter ea quedã sũt que non fiunt ex aliꝫ. sed alia ex ipis que sunt valde pauca z non infinita numero. quedam vero sunt posteriora q̃ fiunt ex primis. sicut ex suis causis. sicut dulce amaruz album et nigrũ fiunt ex cõmixtione quattuoz qualitatuz ꝓmarum. Secũdo ostendit q; non omnia contraria sũt ꝓncipia. quia oportet principia semper manere. sed illa q̃ non fiunt ex aliꝫ semper manẽt. quia que ex aliꝫ non fiunt ex aliꝫ etiam non coꝛrumpuntur. prima autẽ non fiunt ex aliꝫ. ergo ex aliꝫ non coꝛrumpuntur. sz semp manẽt

Quoniam autem finita facere duo tm̃. vel facere non duo tm̃ habet quãdã rõnem deficiet eñ vtiq; aliquis qualiter densitas raritatẽ facere aliquid apta nata sit. aut hec densitatẽ. Similiter ãt et alia q̃cũq; ꝯtrarietas nõ eñ ꝯcordia discordiam conducit. et facit aliquid ex ipsa. neq; discordia ex illa sed vtraq; alterum q̃dem tercium. quidam autem z plura recipiũt ex quibus parum coꝛum que sunt fm naturã.

Hic phs in tercia parte huius capituli ostendit q̄ non sunt tm̄ duo principia dicens. ex quo principia sunt finita rōnem habet q̄ sint tantū duo. ⁊ q̄ non sint tm̄ duo. Q̄z autem non sunt tm̄ duo, phatur tribus rōnibus. Quarū prima est. principia prima sunt contraria. sed vnum contrarium non facit alterum vel ex altero aliquid. ergo oportet preter duo contraria esse tertiū scz subiectum. Vnor patet exemplo. quia densitas non facit raritatem nec ecōtra. Et similiter est in omnibus contrarietatibus alijs q̄ a diuersis ponūtur esse principia. quia concordia non conducit ad discordiam. neq̄ facit aliquid ex ea. neq̄ econtra concordia discordiam. sed vtrūq̄ facit in alterum quiddā terciū quod subijcitur vtriq̄. vel facit in plura sicut plato nici dicunt. qui plura ponunt materialia subiecta contrarijs ex quibus dicunt parari naturā materialiū entium.

Adhuc autem amplius ⁊ de hoc aliquis dubitabit nisi aliquis supposuerit contrarijs naturam: Nullius enim videmus eorum que sūt substantie contraria. Principium autem non de subiecto oportet dici aliquo. erit enim principium. subiectum em̄ principium. ⁊ prius videbitur esse predicato. Amplius non esse dicimus substantiam contrariā substantie. Qualiter igitur ex non substātijs substantia vtriq̄ erit Aut quomodo prius nō substantia substantia erit. vnde si aliquis ⁊ priorem veram putabit esse rōnem ⁊ banc necessariū est. si debet saluare vtraq̄ ipsas subesse quoddam terciuz quē admodū dicunt vnā quandā naturam dicentes omne. vt aquam aut ignē aut mediū horz.

Hic phs ponit secūdā rōneque est ista. si tm̄ duo ponant p̄ncipia cōtraria. tunc seq̄ret q̄ p̄ncipiū esset p̄ncipiuz sed hoc est falsum igit̄ seq̄la patet. q̄ cōtraria nō sunt subiecta alicui? eorz que sunt sed potius sunt forme eorū fm quas subiecta qualia dicūtur. sed id qđ est principiū simpliciter est ens simplr ⁊ oportz q̄ nō sit sicut in subiecto alicuo. sz sit stans p se Si em̄ diceret p̄ncipiū oīne esse in aliquo. sicut in subiecto tūc p̄ncipiū esset p̄ncipiatū. ⁊ sic esset ex alio qđ est inprobatū. subiectū ꝛo qđ est stās p se pius est et est p̄ncipiū p̄dicati qđ est in subiecto. Tercia rō ad idez ē. ex nō substātijs nō fit suba. sz si oīa fierēt ex duobꝫ ꝛrijs tūc ex nō substātijs fieret suba. igit̄ ex duobꝫ p̄ncipijs cōtrarijs sine tercio subiecto nihil fit. Vnor patet. q̄ substantie vt in p̄dicamentis dictū est nihil est cōtrariū. ergo ꝛria sunt accūtia. ⁊ p ꝛñs si ex eis aliq̄d fieret ex nō substantijs fieret substātia. vñ subdit phs si ꝛtraria p se sumpta sine in tercio subiecto essent p̄ncipia subē. tūc cū p̄ncipiū prius sit principiato. oportet ꝛtraria que nō sunt substantie esse prioza ipa suba. ⁊ p ꝛñs nō substātie priores essent suba qđ ē inconueniens. vñ si q̄s vtraq̄ rōnes habitas veras supponat scz q̄ p̄ncipia sūt ꝛria sicut patū est et q̄ p̄ncipia subē nō sola pñt ee ꝛria. sicut nūc oñsum est oportz necārio dicere plura p̄ncipia esse q̄z duo. q̄ necārium est eis subesse vnā naturā terciā q̄ subijcit duobꝫ contrarijs quēadmodū etiā dixēt illi q̄ oē qđ ē dixēt vnūquāq̄ naturā materialē ee sicut aquā aut ignē aut mediū inf ista

Videtur autem medium magis. ignis em̄ et terra. et aer ⁊ aqua cum contrarietatibus complexa sunt. vnde non irratonabiliter faciūt subtectum alterum ab his facientes alioz autem quidam aerem. aer enim minime habet alioz differentias sensibiles. cōsequenter aūt aquaz pessime autem ignem. Sed omnes vnū hoc contrarijs figurant vt densitate ⁊ raritate. et eo quod maius erit minus. hec autē sunt omnia excellentia videlicet ⁊ defectus sicut dictū est prius. Et videtur antiqua esse opinio. q̄ vnū et superabundantia ⁊ defectus principia rez sunt. sed non eodem modo. Sed antiqui duo quidem facere vum autem pati ex parte passiui posteriozum autem quidē ꝓtrariū vnū quidem facere. duo vero pati magis dicunt. Tria quidem igitur dicere elementa esse. ⁊ ex his ⁊ ex huiusmodi alijs intendentibus videbitur vtiq̄ habere quādā rōnē sicut diximus

Hic phs ostendit q̄ in hac positōne etiam concordant antiqui dicens q̄ cum quidam antiquoz hoc mediū subtectum dicunt extrema elementa. sicut ignem ⁊ terram. quidam vero media elementa rationabilius dicunt. quia dicunt ipm esse medium q̄z qui dicunt ipm esse extremum. ipm em̄ medium quod est mediū. potentia est vtrūq̄ extremoz. actu autem neutrum. Et quicunq̄ ponūt ipsum magis separatum a cōtrarijs illi verius ponunt. q̄z illi q̄ ponunt excellentijs ꝓtrarioz magis ipm esse ꝓiunctū. qa cum natura materialis que media est sit potentia in vtro q̄z extremoz. ⁊ actu in neutro. magis similis ē ei illud qđ non habet excellentias contrarioz fm actum q̄z id qđ excellenter habet contraria. Et ideo quo ad hoc. illi qui dixerunt materiā cōmunē mediū inter aerē ⁊ ignē. vel medium inter aerē ⁊ aquā irrōnabilius dixerūt. q̄z illi q̄ dixerūt q̄ materia oim est quattuor elementoz vnū. quia elementa distincta sunt excellentijs cōtrarioz. Media aūt elementoz que quidā posuerunt vt Eraclitus dicebāt nullum contrarioz actu habere. Et eadem rōne inter illos qui dixerunt materiam oim esse vnū melius dixerunt q̄z illi qui posuerunt illud vnum esse aerem. quia licet aer potentialiter sit calidus ⁊ humidus. tamen fm actum nullum contrarioz habet in excellentia. sed variatur fm actū suscipiens omnes differentias contrariozuz. est em̄ modo humidus. modo siccus. mō calidus. modo frigidus post hos melius dixerūt alij materiam omnium dicentes esse aquā quia licet aqua fm actum sit frigida ⁊ humida de facili tamen mutatur ad opposita istoruz. quia q̄z calefit vt ferueat. quādoq̄z autem congelat. Et ideo magis sūmilia sunt ista materie prime q̄z ignis ⁊ terra. que non de facili variantur in suis qualitatibus Omnes em̄ phi qui dixerunt materiam omnū aliquod corpus esse conueniunt in hoc. q̄ dicunt ipm contrarijs distingui. Quidā em̄ dicunt ipm distingui ⁊ figurari raritate ⁊ densitate quidā magno et paruo que vniuersaliter dicta sunt excellentia et defectus quod est additio vel diminutio. videtur em̄ antiquissima pictagoricoruz opinio. q̄ principia rerum sunt tria scilicet vnum quod est materia media et superabundātia et defect?. Sz antiqui nō eodē mō ponebāt

ria esse principia quēadmodū posuit plato. Antiqui enī dixerunt q̄ duo que sunt cōtraria sunt actiua. z vnū qđ ē natura media patitur z est passiuum. posterioz autez quidam sicut plato dixerūt q̄ vnū quod est cōmune ꝓtrariorum facit z duo patiuntur que sunt cōtraria.

Plura autem tribus non amplius. Ad patiendum quidem enim sufficiens est vnuz. Si autem quattuor existentibus due erunt contrarietates. oportebit seorsum vtrisq; esse alteraz quandam naturam mediam. Si autem ex inuicem poterit generare ociosa vtiq; altera contrarietatum erit. Simul autem z impossibile est esse plures contrarietates primas. Substātia enim vnūquoddā genꝰ est entis. quare ī eo q̄ prius et posterius sunt. differunt ab inuicē principia tm̄. sed non genere. semper enī ī vno genere contrarietas est vna. Omnes enim cōtrarietates reduci videntur in vnam. Q̄ quidem igitur neq; vnum sit elementum. neq; plura duobus vel tribus manifestum est horum autem vtrum sit verum quēadmodū dicimꝰ dubitationem habet multā.

Ista est quarta pars huius capituli in qua pħs ostendit q̄ non sunt plura principia q̄ tria. Et hoc pbat duabus rōnibus. Quarum prima stat in hoc. frustra fit per plura quod potest fieri per pauciora. sed per tria principia potest fieri omnis mutatio. ergo non sunt plura principia q̄ tria. Minor probatur. quia vnum sufficit ad patiendū et duo ad agendum. Secūda ratō stat in hoc. si essent q̄tuor principia ꝑria. tūc oporteret q̄ essent due ꝑrietates eque prime. due vero contrarietates eque prime non sunt īmediate reducibiles ad vnam potentiam siue subiectuz. Qđ sic ostendit. quia omnis potentia in vno genere vniꝰ est actus tantum. z omne mobile siue mutabile suscepti bile est vnius actus primi quicunq; sit ille. quia aliter non esset ordo in mobilibus. nec esset descensus a cōmuni ad specialia. primo enim actui nō opponitur nisi priuatō vna ergo primū subiectum mobile siue mutabile vnius est tm̄ contrarietatis prime. Si enim due contrarietates diceretur oporeret necessario q̄ haberent duo subiecta eque prima. quia dictum est. q̄ subiectum primū non est susceptibile primo nisi vnius contrarietatis. igitur in genere trāsmutabilium non sufficeret vnum ad patiendum cuiꝰ cōtrariū habitū est. ergo impossibile est cē plures cōtrarietates primas. Sequeretur etiam ex hoc si plura essent subiecta contrariorum. q̄ plura essent genera mobilium corporum z plures scientie que omnia sunt absurda. q̄ quoz materia non est vna. horum genus non est vnū. z quoruz genus nō est vnū horꝝ scientia nō est vna. ex quo ois scia est vnius generis subiecti. z plures scie plurū generū subiectorꝝ. Nec dici potest. q̄ due sint cōtrarietates que generant ex vna materia. ita q̄ mutatio modo sit ex vna. modo ex alia. quia tunc vna contrarietas esset ociosa eo q̄ altera illaz esset sufficiens. Natura vero cum sit ordinatissima non abundat in superfluis nec deficit in necessarijs. Similiter autem impossibile est esse plures ꝓtrarietates eque primas vt patet ex vna rōne dicta superius. quia sola substantia quoddam genus est ad quod omnia alia relātōnem causē habent z principium vnius autez generis ē vna prima contrarietas. Unde contrarietates generum in hoc differunt. q̄ quedam contraria sunt priora. quedaz posteriora. z non differunt in hoc q̄ plura sint eque prima in diuersis generibus. semper enim in vno genere ꝓtrarietas est vna prima generis illius. sed omnes alie reducuntur in vnum genus quod est subiectum z principium aliarum. Q̄ autem contrarietas vna sit in vno genere patet ex superioribus. Q̄ quidem igitur principium siue elemētum neq; sit vnum tantuz. neq; sint principia plura duobus aut tribus manifestum est ex dictis. horum tamē alterum vtrum sez sint duo aut tria non paruam habet dubitationem licet non dubitemus plura esse vno z non plura esse tribus. z ideo i sequētibꝰ pħs inquirit. an duo sint vel plura. z vt hoc intelligat inquirit quid subiicitur in omni motu. z quō dicit vnū fieri ex alio.

Si igitur nos dicamꝰ primū de omni generatōne aggredientes. Est enim fm naturam cōmunia prius dicere. z sic circa vnumquodq; ꝓpria speculari. Dicimus enim fieri ex alio aliud. z ex altero alterum: aut simplicia dicētes aut composita. Dico autem sic hoc. est enī hoc fieri hominē musicū. Est autem non musicum aliquid fieri musicum. Aut non musicū hoiem fieri hoiem musicum. Similiter quidem igitur dico quod fit hominē z non musicum z qđ simpliciter fit musicum. Compositū autem z quod factum est cum nō musicū hoiez dicamꝰ fieri aut musicū aut musicum hoiez

Istud ē terciū capl'm huiꝰ tractatꝰ i q̄. p. oñdit q̄ sūt ꝓncipia rez naturaliū demōstratiue. z quō dicta ꝓncipia sunt ꝓncipia. z fm hoc diuidit pñs capl'm in duas ptes. scđa. ibi. manifestū igit q̄ Et anteq̄ pħs ꝓcedit ad ꝑmā partē huiꝰ capl'i ꝓponit intentum suum dicens. q̄ primo conuenit dicere que fm naturaz sunt cōmunia. que sunt de mobili fm se non ꝓtracto ad materiam. z in alijs libris seqn̄tibus speculabimur circa vnūquodq; ꝓpriam eius generatōnem z ꝓncipia ꝓpria ipꝰ fm q̄ ad hāc vel ad illā materiā mobile ꝓsiderat ꝓtractū. sicut in scia mineraliū. z in scia vegetabiliū z in alijs sil'r fm oīm naturaliū diuersitatē. Deinde. p. ponit qđā q̄ sibi valēt ad ꝓpositū dicēs aliq̄n ex alio fieri aliq̄d fm mutatōem i suba. z aliq̄n ex altero fieri alterꝝ fm mutatōez i accñtib. vtroq; aūt istoꝝ modoꝝ ꝓtingit fieri simplex z ꝓpositū. Simplex aūt duobꝰ modis fieri sez subiectū tm̄ supponēdo. vl' puatōez siue alterꝝ ꝓtioꝝ. Cōpositū aūt q̄n̄ supponit subiectū puatōni permixtū. Simplex enī subiectū fieri dr q̄n̄ dr hō fit musicꝰ simplex ꝑo puatio dr q̄n̄ dr imusicꝰ fit musicꝰ. Sz cōpositū dr q̄n̄ hō imusicꝰ fit musicꝰ. Et sicut ē ex pte subiecti q̄ fit ista multiplex ꝓcatio. ita ē etiā eadē multiplicitas ex pte ꝑdicati qđ ē terminꝰ mutatōis. q̄n̄ dr q̄ hō fit musicus. sed nō dr q̄ musicꝰ z homo fiat homo quia subiectū non est terminus mutatōnis siue motus.

Horū autē quidez non solum dicit hoc aliq̄d fieri. sz etiā ex hoc vt ex nō musico musicū. hoc aūt nō dr i oibꝰ vt ex hoie factꝰ sit musicꝰ. sz hō factꝰ ē musicꝰ. Eoꝝ aūt q̄ fiunt sicut simplicia

Dicimus fieri aliquid quidem permanens fit aliud vero non permanens. homo quidem ẽm permanet musicus factus est. ⁊ homo est. ſz nõ musicum et musicum neq; ſimpliciter neq; cõ poſitum permanet.

Hic ph̃s ponit diuerſitatem ſiue differentiã duplicez membroꝝ dicte diuiſionis. Quaꝝ prima eſt. quando aſſignanꝫ termini vt compoſiti tunc vti poſſumus duplici modo loquẽdi. ſcz nomiatiuo ⁊ ablatiuo. vt ex homĩe nõ muſico fit muſicus. vel homo non muſicus fit muſicus. Sz quãdo ↄmini aſſignanꝫ vt ſimplices rũc vtimur ꝓpe vno mõ loquendi. ſcz in nomiatiuo vel ablatiuo. ſub tali tamen differentia. qm̃ cum ſubijciaꝫ ſolum ſubiectũ cuj⁹ nihil in toto motu abijcit non vtimur modo loquẽdi i ablatiuo ſed in nomiatiuo. vt bene dicit homo fit muſicus. ſed non conuenienter dicit ex homĩe fit muſicũ vel homo fit muſic⁹. Sed qñ ſubijcit ꝓuatio vel materia ꝓuationi ĩmixta vtimur ablatiuo. vt ex ĩmuſico fit muſicus. et ex ĩmuſico hoĩe fit homo muſicus. Secunda differentia mutatõnis eſt iſta quando termini mutatõnũ ſignificãt vt cõpoſiti tunc aliquid illius termini permanet in mutatione ſcz ſubiectũ ⁊ aliquid illius termini non permanet ſcz ꝓuatio. ſed quãdo aſſignanꝫ termini vt ſimplices tũc abſolute ſignificãt aliquid quod permanet ſi aſſignetur ſubiectũ. vel aliquid qõ non permanet ſi aſſigneꝫ ꝓuatio vt homo permanet idem in motu. immuſicũ autem non permanet ſed abijcitur.

Determinatis igitur his ex omnibus que fiũt hoc eſt accipere ſi aliquis intenderit ſicut dixi mus. qm̃ oportet aliquid ſemper ſubijci qõ ſit ⁊ hoc in numero eſt vnum ſed ſpecie nõ vnũ eſt. Specie enim vnum dico ⁊ rõne idem. non enim idem eſt homini ⁊ immuſico eſſe. Et hoc quidem permanet. illud vero nõ permanet. nõ oppoſitum quidem permanet. homo ẽm ꝑmanet. muſicum autem ⁊ immuſicum non permanent: neq; ex ambobus compoſitum vt nõ muſicus homo. Sz ex alio fieri aliquid. ⁊ nõ hoc fieri aliquid magis quidem dicitur in non permanentibus vt ex non muſico muſicũ fieri ex homine autem non. Ac vero et in permanentibus aliquando ſimiliter dicitur. ex ere enim ſtatuam dicimus fieri. non ex ſtatuam. hoc tamen ex oppoſito ⁊ non permanenti vtrolibet dicitur ex hoc hoc et hoc hoc Et nãq; ex ĩmuſico et muſicus. vnde etiam in compoſito ſimiliter eſt. etenim ex immuſico homĩe ⁊ immuſicus homo dicitur fieri muſicus.

Hic ph̃s oñdit. q; ſubtiliter inſpiciens ea que dicta ſũt videbit clare. q; in omni motu ſiue factõne rei naturalis aliquid aliud a ꝓuatõne ⁊ habitu oportet ſubijci. ⁊ illud eſt quod ꝓprie fit ⁊ permanet in toto motu ⁊ hoc eſt vnũ numero ꝙ ſe cũ ꝓuatõne. non tamen eſt vnũ ſpecie ⁊ forma. quoniã ſi eſſet vnũ ſpecie eſſet idem rõne. ſed hoc non ſigit. maioꝝ ꝓbatur. quia ſpecie idem ⁊ rõne idem ꝙ eodez accipiũtur vt plane patet ex exemplis ꝓius inductis vt idem ſubiecto ſunt homo ⁊ ĩmuſicum. tamẽ eſt alia ratio homis. ⁊ alia ratõ immuſici. ergo alia ſpecies ⁊ forma vtriuſq; penes quã ſumitur ratõ. Minor patet. ꝙa nõ eſt vna ſpecies ⁊ ratõ permanentis ⁊ non permanentis qm̃ illud qõ neutri cõtrarioꝝ oppoſitum eſt ſicut ſubiectũ illud permanet. ⁊ eſt alterius rõnis in motu. q̃ id quod eſt vnũ oppoſitoꝝ in motu ⁊ non permanet in toto motu. ſicut homo permanet qui ſubijcitur muſico ⁊ ĩmuſico. ſed muſicum ⁊ ĩmuſicũ non permanent. ſed vno adueniente per motũ abijcit alterum. ⁊ hoc ſimiliter eſt in compoſito modo ſignificatis. quia licet vnum ſit numero qõ ſuppoñ quãdo dicit ĩmuſicus homo fit muſicus tamẽ ꝓuatio abijcitur ⁊ ſubiectũ manet. ⁊ ideo altera ſunt ſpecie homo ⁊ ĩmuſicus homo inq̃ntum eſt ĩmuſicũ quidda⁊. dicit tamen ex aliquo fieri aliquid in non permanentib⁹ magis et conuenientius q̃ in ꝑmanentibus. vt dicimus ex non muſico fieri muſicum. ⁊ non ex hoĩe fieri muſicũ Etiam tamen in permanentib⁹ dicimus ⁊ hoc precipue quãdo in noĩe ſubiecti ꝑmanentis importatur ꝓuatio ad formã que eſt terminus mutatõnis. vt ſicut cuprũ ſe habet ad ſtatuã ſm ſe. ſed per artẽ accipit figuratõnẽ. ⁊ ita ſe hz ſemen ad id cuius eſt ſemen. ⁊ ideo dicimus ex ere fieri ſtatuam. ⁊ ex ſemine aĩal. ⁊ non dicimus es fieri ſtatuam vt ſemen fieri aĩal. Uterq; aũt modus dictus eſt conueniẽs compoſito non permanenti in motu. qz in ipo dicimus ex hoc fieri hoc. ⁊ hoc fieri hoc. verbi gratia. vt dicim⁹ ex ĩmuſico fieri muſicũ. ⁊ dicimus immuſicũ fieri muſicũ. ⁊ in compoſito cũ ꝓuatõne ſimiliter obſeruatur vterq; modus. qm̃ dicimus ex ĩmuſico hoĩe fit muſicus. ⁊ ĩmuſicus homo fit muſicus. ſed vnũ illoꝝ dicit gratia ſubiecti. ⁊ alterum gratia ꝓuatõnis vt dictũ eſt. quia licet dicamus immuſicũ fit muſicuz. ſupponit tamen ibi ſubiectũ quod idem numero eſt cũ ĩmuſico. licet rõne ſint differentes. et ita ſubiectũ eſt quodãmõ vnum ⁊ quodãmõ plura ſiue duo. quod quidem eſt in omni fieri.

Multipl̃ igit cũ dicat fieri. ⁊ hoꝝ q̃dẽ nõ ſimpl̃ fieri. ſz hoc aliq̃d fieri. ſimpl̃ ãt fieri ſubarum ſolum eſt. ſm quid aliorum. manifeſtum q; neceſſe eſt ſubijci aliquid ei quod fit. Etenĩ quantum ⁊ quale ⁊ ad alterum quando et vbi fiunt in ſubiecto aliquo ꝓpter illud q; ſola ſubſtantia de nullo alio dicitur ſubiecto. ſz omnia alia de ſubſtantia. Q̃ autem ſubiecto ⁊ q̃cunq; alia ſimpliciter entia ex quodam ſubiecto fiunt conſideranti vtiq; fiet manifeſtum. ſp enim aliquid eſt quod ſubijcitur ex quo fit qõ fit. vt plante ⁊ animalia ex ſemine fiunt. Fiunt autem que fiunt ſimpliciter. alia quidem tranſfiguratõe vt ſtatua. alia vero appoſitõne vt q̃ augmentantur. alia vero abſtractõne vt ex lapide mercurius. compoſitõne autem vt dom⁹ alteratõne vero vt que conuertuntur ſm naturam. Omnia autem que ſic fiunt manifeſtũ eſt quoniam ex ſubſtantijs fiunt.

Hic ph̃s oñdit q; aliquid multipliciter fieri dicit. quia

quedam dicunt fieri sm aliqd potius ꝯ simpliciter hoc est accidētaliter potius ꝯ substantialiter. vt ea q̄ alterā tur aut augent vel diminuunt. quedaz autē dicunt fieri simpliciter sicut substātie qñ generant alia āt dicūt fieri sm qd z nō simpliciter. Et manifestū est q̄ in omni fieri est necesse aliquid subici qñ fit res aliqua. Et hoc phs in mutationibus accidentalibus. probat sic. quia quantum quale et vbi nō fiūt nisi in subiecto aliquo. ideo sola substantia est que nō est in subiecto. alia aūt oia denominatiue dicūtur de substātia et sunt in ipsa sicut z subiecto et nō sicut pars quedā eē ipsius. Et potest assignari rō extra rem. q̄m eodē modo aliqua fiūt quo modo habent esse. cum fieri sit via ad esse. sed accidens non est naturaliter sine subiecto. igitur etiam naturaliter non fit sine subiecto. In substantialibus vero ptz clare. vt cum plante z animalia fiant ex semine subicit materia ex puatione procedēs ad habitū. Sed tñ est dubiū. q̄ in mutationibus accidētalibus subicitur id quod simpliciter ē subiectum. in mutatōe aūt substātiaz subicit subiectū qdam. subiectū em̄ est ens in se ꝓpletū p formā substātialem et materiā que est cā existēdi in eo. sz materia q̄ subicitur gñationi substātie nō est ens completum in se sed in potentia est et subicitur non accidentis primo sed forme substantiali et ideo est subiectū qdam. Ea autem q̄ fiūt simpliciter sicut substātie multipliciter fiūt. qdam vero fiūt trāsfiguratōe sicut q̄ ex infigurato esse significātur sicut fiunt statue. qdam fiūt appositōe siue additione ptiū sicut q̄ augētur per extrinsecā appositōem. sicut mons qui fit ex additiōe terre sup terram p diluuiū vel p aliam cām. quedā fiūt abstractōe ptiū quarūdam. sicut figura incisionis. vt qñ ex lapide sculpit forma mercurij aut iouis. quedam aūt fiūt ꝓpositōe quorūdam diuersoz vt domus. quedā aūt alteratōe. sicut illa quorū materia p actiōem q̄litatū primarū ꝙuertit. sicut ex semine fit caro et os. ex luto later. Ex his oib⁹ ptz. q̄ oia videlicet fiūt ex substātijs q̄ subicunt fieri ipoz.

¶Quare ostensum ex dictis est. qm̄ qd̄ fit ꝓpter ꝓpositum est. et est aliquid quidem qd̄ fit. est aūt aliquid qd̄ hoc fit. et hoc dupliciter. aut em̄ subiectum. aut oppositum. Dico autē oppositum quidem non musicum. subici aūt homini. et in figurationem et in ordinationem et in formationem oppositum. Es autem z lapidem et aurum subiectum.

¶Hic phs ꝓcludit principale ꝓpositū dicēs. q̄ illud ex quo aliqd fit sp est ꝓpositū ex materia z priuatiōe qz cū fit aliquid quod fit simpliciter z aliquid qd̄ fit hoc id est sm quid z non simpliciter semper est in eo duplex qd̄ fit sz subiectū z oppositum habitui quod est priuatio. q̄m in eo fieri dicitur qñ homo fit musicū oppositum habitui nō musicū et subici hoiem. Similiter aūt qñ fit figuratū opponit infigurato. z subicitur aliquid aliud. z similiter qñ fit aliquid ordinatōe opponit inordinatōi z subicit subiectū ordinatōis z inordinatōis. Et similiter opponitur informatio formationi z cūjs. es aūt lapis aurum et huiusmodi que formantur z figurātur sunt subiecta in toto fieri permanentia

¶Manifestum igitur q̄ siquidem sunt cause et principia eorum que natura sunt ex quibus primis sunt et fiunt non sm accidens. sed vnū quodq̄z quod dicitur sm substantiaz q̄ fiat ex subiecto z forma ꝓponitur em̄ musicus homo ex homine et musico quodam modo. Resoluens em̄ rationes in rationes eorum. Manifestū est igitur q̄ fiāt que fiūt ex his

¶Ista est secūda pars huius capituli in qua phs determinat. qūo dicta principia sunt principia dicēs. q̄ manifestum est ex his que dicta sunt. q̄ cause et principia eorū que natura sunt z fiunt natura. hoc est que p se fiūt z nō sm accidēs. sunt em̄ in nūero illo in quo sunt ea ex quib⁹ fiunt naturalia p se et nō sm accidēs. sz manifestū est. q̄ vnūq̄dq̄z quod fit sm q̄ hmōi fit ex subiecto materiali et forma. ergo subiectū materiale hoc est materia z forma sunt principia rerum naturalium. Hinoz ptz exemplo. et ratōe. exēplo. qz musicus homo ꝓponit ex subiecto sz hoie z musico. sicut ex materia et forma. Ratione sic. qz ex eisdē ꝓponitur ꝓpositum in q̄ resolunt. sz resoluens rōem musici hois resoluet ipam in hoiem z musicum. ergo ex illis ꝓponit z fit ex his. Et similiter in cōpositis substātijs q̄ fiūt ex hoc q̄ materia accipit formā p motū et sm hoc videbitur duo esse principia eius qd̄ fit sz materia et forma. 2 qz materie est ūmixta priuatio ideo apparet q̄ sint tria principia materia forma et priuatio. Ex quo patet. illud qd̄ supza dcm̄ est. sz q̄ multā hz dubitationem an duo vel tria sint principia illius rei q̄ naturaliter fit.

¶Est aūt subiectū numero quidem vnum. specie vero duo. homo quidem em̄ et aurū et oīs materia nūerabilis est. hoc em̄ aliquid magis et non sm accidens ex ipso fit quod fit. Priuatio autem et contrarietas accidens. vnum aūt est species vt ordinatio. aut musica. aut aliorū aliquid sic predicantium.

¶Hic phs ostēdit q̄ puatio sit principium sm accēs dicens. q̄ cū materia semp puationi ūmixta subiciat. et ipa sit subiectuz eius qd̄ est fieri et moueri. absq̄ dubio erit vna numero et specie duo. q̄m homo aurū et vniuersaliter oīs materia subiecta mutationi et motui numerabiliter est in numero ꝓncipioꝝ. ipsa em̄ inter principia magis est hoc quod subsistit et hoc aliqd qd̄ est ꝓpositum qd̄ fit. non sm accidēs fit ex ipsa. qz ipa saluatur in eius substantia et cōstituit ipsum sicut pars eius essenti alis. sz priuatio que est contraria habitui id est forme nō saluatur in eo q̄ est hoc aliquid. sed est principiū eius sm accidēs hoc est inq̄tū factum est ex ipo. ita q̄ illa prepositio ex. nō noret nisi ordinem in fiēdo. qz priuatione abiecta inducta est forma in materiaz. sic ergo materia vnita est ꝓncipium substātiale eius qd̄ fit. Spēs autez etiā vna causa est eius qd̄ fit ꝓstituēdo ipm sicut ordinatio aut musica aut aliud huiusmodi eorum que habēt habitus pfectionis pdicationem

¶Unde est. q̄ sicut duo dicenda sunt esse ꝓncipia. est autem sicut tria. Et est quidē sicut cōtraria. vt si aliquis dicat musicum et ūmusicuz aut calidum. Et frigidum. aut consonās. z in/

cõsonans Est autem sicut non. Ab alterutris em̃ pati contraria impossibile est. Soluit aũt propterea q aliquid est subiectum. hoc em̃ nõ est contrarium. quare neq plura contrariorũ sunt principia quodam modo sed duo vt est dicere numero neq iterũ penitus duo propter id qõd alterum est esse ipsius ſz tria. Alterum em̃ est esse homini et non musico esse. et infigura/to et eri.

¶ Hic phs ostendit q cõtingit quodaz modo duo esse principia. et quodam modo tria. et esse ꝓtraria principia quodãmodo vt musicuz t ũmusicuz. calidum et frigidũ aut ꝓsonans t incõsonans. et quodã mõ non sunt ꝓtraria. q sola materia cum forma per se t substãtialiter ſz ꝓncipia entis eius qõd fit. ꝓtraria vero abstracta a materia ſm se accepta ab alterutris pati est impossibile. Et ideo phs hic soluit dubitatõem antiquorum qua dubitabant. An essent tm̃ duo principia aut tria. dicens q loquendo de principijs ꝓstitutõis per se sunt tm̃ duo. ſz loquẽdo de principijs trãsmutatõis sunt tria et subiũgit q quãdo materia subicitur neutri ꝓtrariorũ est ꝓtraria et ideo nõ sunt nisi duo principia ꝓtraria scz forma t priuatio. et etiam duo esse nũero principia Nec iteruz sunt penitus duo. eo q alterũ est esse materie ſm se acceptẽ et priuationi ũmixte. t hoc modo sunt tria spẽ et rõne

¶ Quot quidem igitur principia circa generationem phisicorum. et qũo tot sunt dictum est et ostensum est. qm̃ autẽ oportet subici aliquid contrarijs. et contraria duo esse. sed quodam modo alio nõ est necessariũ sufficiens eẽ erit alterum contrariorum facere absentia et presen/tia mutationem.

¶ Hic phus recapitulat ea que dicta sunt dicens. q de omnibus principijs quecũq sunt circa generatõem corporũ phisicoꝝ dcm̃ est. et qũo sunt. tot quot dicta sunt. duo scz vel tria. et supza ostensum est. q quodã alio mõ nõ est necessariũ esse duo ꝓtraria principia. qm̃ vnũ eorum quod est habitus sufficiens est absentia et presen/tia facere mutatõem. et priuatio nõ exigit ad hoc. q p se sit principium motus. ſz tm̃ ad hoc q sine ipsa materia non potest subici mutatõi. Non em̃ põt esse principiuz alicuius qõd abicit ab ipso qñ procedit ad esse q sua principia. priuatio autem abicitur a re. q̃ fit qñ ꝓcedit ad eẽ per ipsius principia. ergo non est principium nisi per accidens. q materia nõ potest esse principium nisi ũmixta ei. et hoc modo duo sunt principia rei facte. ſz vnũ ipsorum est duplex ſm esse et speciem.

Circa textuz expositum mouet questio Utrũ tria rerũ naturaliũ principia priuatio materia et forma sint ꝓuenięter a philosopho assignata

¶ Et videtur primo q nõ. q plura sunt principia rez naturaliũ q̃ tria. qm̃ plura sunt principia q̃ principia/ta cum in quolibet principiato plura includantur principia sed sunt plura principiata q̃ tria. igitur plura princi/pia q̃ tria ¶ Secundo sic. omnis causa est principiũ rei cuius est causa. sed sunt plures cause q̃ tres secundo phisicorum. igitur. ¶ Tertio rerũ naturalium sunt infinita principia. q materia est principiũ rerũ naturali/um et est infinita de se. q est de se indistincta ac ad oẽm formã indiffẽs. Etiam generationes sunt ꝑpetue et per ꝓsequens oportet materiã esse in infinitas ptes diuisibilem. igit. ¶ Quarto sunt pauciora principia q̃ tria. qm̃ in omni multitudine est ad vnũ ꝑmũ principiũ deueniẽdũ in principijs aũt rerũ naturaliũ est multitudo quedam. ergo in ipsis est deueniendũ ad vnũ primũ principium. ¶ Quinto principium debet esse primũ quinto metaphisice. forma autẽ t priuatio que sunt ꝓtraria nõ habẽt rõem primi cũ ꝑmũ sit ante qõd nullũ ſz ipsa ꝓtraria ꝓsupponũt subiectum. igit nõ possunt esse prima. et per cõsequẽs est solũ vnũ principium rerũ naturaliũ qõd est cõtrariorũ subiectũ. ¶ Sexto quod nõ est principiũ eẽ nõ potest. priuatio aũt nõ est. igit nõ potest esse principiuz Confirmat q qõd nõ est principium nisi per accñs non debet enũerari absolute inter principia. priuatio autẽ est huiusmodi. igit nõ debet absolute enũerari inter principia In oppositũ est. phs in textu.

Maior. Non vnũ tantũ aut infinita. sunt rerum naturalium principia **Minor** Ad pati subiectum vnũ. t duo sufficiũt ad agendũ

Conclusio Igitur salua est phioꝝ sentẽtia tria ponentiũ rerũ naturaliũ principia

Maior quo ad eius primã partẽ ꝓbat. q si dũtaxat eẽt vnũ principiũ. tũc nõ esset principioꝝ ꝓtrarietas. ſz hoc est incõueniẽs dicere. igit. Maior patet. q vnũ sibi ipsi nõ ꝓtrariat cũ ois ꝓtrarietas sit inter duo extrema Preterea si esset solũ vnũ principium hoc vel esset quo ad eẽ vel fieri. neutrũ illorũ est dcm̃. igit. Minor probat Non quo ad esse. q res naturales sunt ꝓposite. igit requirũt duo principia materiã scz et formã res naturales ex quibus ꝓponũtur. cũ vnũqõq ꝓponit ex illis ex quibꝫ resoluit. ſz resoluunt res naturales in materiã t formam. igitur sunt ex illis ꝓposite. t vocant principia essendi. ¶ Sz diceres illa q nõ sunt nõ ſt ſz principia eẽndi. materia aũt et forma nõ sunt. igitur nõ sunt principia essendi Minor probatur primo de materia. q illa nõ requirit ad esse rei naturalis cũ totum esse rei est a forma. Et tria materia nõ est igit. Secõ patet de forma. q illud nõ est ꝑncipiũ essendi qõd nõ ꝑncipiat motũ et rei naturalis factionem. forma aũt est hmõi. qm̃ finis nõ hz rõnem principij. forma ãt est finis in actõe rei naturalis qua habita cessat motus. igit ipsa non est principiũ. Ad hoc est dcm̃. q licz materia nõ requirat ad esse rei naturalis tã q̃ dans et ipm̃ esse influens. requirit tm̃ tanq̃ suscipiẽs esse ipsum. Et cuius nõ habeat eẽ actuale. vtiq̃ tm̃ potentiale vt patebit infra. Et si tunc dicatur. qõd non est in actu. non est causa vel principium. materia autem nõ est in actu. igit. Maior probatur. q cãre ꝑ supponit esse ¶ Ad hoc dicitur. q verum est in genere cause efficientis. sed non in genere cause materialis. ¶ Ad scdm dicit licet forma sit in exẽcutõe vltimũ est tm̃ in intentõe agentis ꝑmũ. et hoc sufficit ad rõem principij Etiam cuius ipsa sit vltima in motu. ipa tamẽ est prima quo ad dare esse. quare etiam verius rõnem principij ꝓcipat. Non quo ad fieri qm̃ fieri rerũ naturaliũ est ꝑ motũ ad motũ

aũt requirunt plura scz terminus a quo. z terminus ad quem. z subiectũ. igit ad fieri rerũ naturaliũ requirũtur tria pncipia. Scda pars maioris ptz. s. q nõ sunt infinita pncipia. q illa essent nobis ignota. z sic nõ esset scientia de rebus naturalib. Etiam pluralitas non est ponenda sine necessitate. igitur non debent poni infinita. vt latius patuit circa textũ. Minor patz. q agẽtia pncipia sunt contraria z formalia sicut passiuũ siue subiectũ ipius pncipijs formalib est materia. q est vna vtriusq contrariorum. Preterea contraria nata sunt in se inuicem agere sz illa ponũtur sub eodem genere. igit illa contraria sm q vnũ habent subiectũ sufficiunt ad agendũ. Et licet contraria nõ pnt esse in eodẽ subiecto actu. vtrũq tñ successiue Conclusio sequitur ex premissis. et est phi in textu Et potest sic ostendi. q m necesse est in omni fieri tria cõcurrere. Nã priuatio est terminus a quo formaliter fluit ipm fieri. forma aũt tmin9 ad quẽ stat fluxꝰ hmõi sicut ad finẽ. et materia subiectũ deferẽs vtrũq terminũ trãsmutatõis. igitur sunt tria pncipia solummodo in fieri rerum naturaliũ. Et q in termio ad quẽ. terminus a quo abicitur adepta forma expellit priuatio. quare in re facta manẽt duo pncipia scz materia et forma. Et licet puatio maneat ad formã aliã per quam materia est mobilis tñ stat sub vna forma pfti Maior alterius discursus

¶ Hoc subiectum cuius sit vnum numero. est tamen specie et ratione duo. Minor Sicut materia et priuatio sunt vnum nũero pncipiũ. sic materia et forma sunt vnum principiatum Conclusio Igitur vera est philosophorũ diuersa sententia. ponentium duo vel tria rerum naturalium pncipia.

Maior patet per Aresto. in textu Etiam dicit phs quinto metaphisice. illa sunt eadem quoꝝ est eadẽ materia. ipsa aũt priuatio est in materia sic q sine ea nõ est. igitur est eadem nũero cũ materia. Et potius materia dr eadem numero. cuius priuationẽ cõs forma. q in pncipio motus forma nõ est eadem nũero sicut priuatio. in fine tamẽ motus est forma eadẽ numero cum materia. nõ tñ dem in rõne pncipij sicut materia et priuatio. sz in rõne principiati. et hoc est qd dr Minor. sicut materia z puatio sunt vnũ nũero pncipiũ. sic materia et forma stz vnũ pncipiatum. ipsa tñ distinguitur a materia specie z rõne q puatio abicit qñ fit res naturalis non aũt materia. Etiam materia habet esse fixũ et permanẽs. nõ autem puatio. z sic ipsa nõ requirit de necessitate ad esse rei naturalis. Vnde puatio nullo mõ requireret ad rẽ naturalem. si illa nõ fieret per motũ. sz q res naturalis per motum fit. iõ p accns requirit puatio. vt terminus a q motus. Et sic ptz q materia z puatio sunt vnũ numero si ue subiecto sz rõe dñt. cũ idem est es z infiguratũ antecedẽtũ forme. sz ex alia rõe dr es z ex alia rõe infiguratũ cõre puatio nõ dicitur pncipiuz p se sz per accidẽs. q scz coincidit cum materia. sicut dicimus q per accns medicus edificat. Nõ em ex eo q medicus. sz ex eo q domificator est qd coincidit cũ medico in eodẽ subiecto. Sed dupler est accns. s. necciariũ qd nõ separatur a re sicut risibile hoi accidit z nõ necciariũ qd separat. sicut albũ ab homine. Vnde. licet puatio sit pncipiũ p accns nõ tamẽ sequit q nõ sit neccariũ ad generatiõem. q materia a puatione nunq denudat. in qtum em est sub vna forma hz puatiõem alterius z econtra sicut in igne est puatio aerꝭ et in aere puatio ignis. Est est sciendum. q cũ sit naturalis rei ꝓductio ex nõ ente non dicimus negatiõem eẽ pncipium sz puatiõnem. quia negatio nõ determinat subiectum. Nõ videre em potest dici de nõ entib vt ddo chimera nõ videt. z de entib q nõ sunt nata habere visuz sicut de lapidibus. sz puatio nõ dicit nisi de determinato subiecto in quo scz natus est fieri habitus. sicut ceciras nõ dr nisi de his q sunt nata videre. et q naturalis rei ꝓductio id est generatio nõ fit ex nõ ente simpliciter. sz ex nõ ente qd est in aliquo subiecto. z nõ in quolibet sz determinato. Nõ em ex quolibet nõ igne fit ignis. sz ex tali nõ igne circa quẽ natus est fieri forma ignis. ideo dr q puatio sit pncipiũ z nõ negatio. Sz in hoc differt ab alijs qa puatio est pncipium p accidẽs. materia aũt z forma per se. et sic ptz q tria sunt rerũ naturaliũ pncipia intrinseca. illa tñ nõ sunt sufficientia ad ꝓductiõem rei naturalis vel rerũ naturaliũ. qd em est in potentia nõ pot se reducere ad actum. vt cuprũ qd est in potẽtia ad idolum nõ facit se idolum sed indiget operãte ad hoc q forma idoli exeat de potẽtia ad actũ. forma etiam nõ potest se extrahere de potentia in actum. loquẽdo de forma generati q est terminus generatiõis. quia forma nõ est nisi in facto esse quod aũt operatur est in fieri id est dum res fit. igitur ꝓter materiam z formã oportet esse aliqd pncipium actiuũ z hoc dicit efficiẽs vel mouens. sz hoc est extrinsecum de quo latius patebit in secũdo huius.

¶ Si diceres materia et puatio non sunt vnũ numero. qa illa pncipia que vnũ numero sunt sunt etiam eadez specie. vt marcus tulius cicero ¶ Ad hoc dicitur. q illa que sunt eadem nũero nũero sitate essentiali illa etiã sunt eadem specie. non autem ea que sunt eadẽ nũero nũerositate accidẽtali. vt pz de subiecto z propa passione. z subiecto z accidẽte cõmuni. de materia z priuatione qa alio est modus pncipiãdi ipius forme z alius ipsius puationis. Minor ptz. quia qdiu res est in fieri. ipa stat sub priuatione forme illius rei. qñ vero est in facto esse. tunc materia stat sub forma. igitur in fieri sicut materia z priuatio sunt vnũ numero pncipium. ita in facto esse materia z forma sunt vnum pncipiatum Cõclusio ptz per Aresto. in littera. qui postq̃ disputatiue inquisiuit nũerũ pncipio. ꝓ dr. q vno modo saluari potest q sint duo. Alio mõ q sint tria. sunt quidẽ duo pncipia nũero. et tria specie. In fieri em priuatio non ꝓnũeratur materie. sz est in ea. forma aũt ꝓnũeratur ei. qa nõ dum habet Et a materia separatur sz in facto esse ei ꝓungitur.

Ad obiecta i oppositz

Ad primum est dicendum. q licet pncipia fm esse particulare multiplicentur ad pncipiorum multiplicationem. non tamen in esse vñ de quo in ꝓposito fit mentio. verum tamen est. q in qualibet re naturali sunt pncipia specifice distincta a se. illa tamẽ pncipia non distinguuntur specie ab alijs rebus naturalibus. verbi gratia. materia iohannis bene distinguit spẽ a forma eiusdẽ. materia tamẽ iohannis non distinguitur spẽ a materia petri nec forma ioannis distinguitur spẽ a forma petri Ad scdm est dõm. q verum est q plures sunt cause rerũ naturalium cõs tres. nõ tamen plures intrinsece qñ efficiens z finis sunt cause extrinsice. vt patebit scdo huius.

Et licet priuatio non sit pncipium intrinsecũ quo ad

esse rei. vtiqꝫ tñ ꝙ ad fieri. qz res fieri neꝯd nisi ꝑ factōem cui⁹ ꝑuatio est termin⁹ a quo. Et ē notādū. q maioz est rō ḡre ꝑuatio ðz ꝓncipiū intrinsecū ꝫ efficiens qz ipsa necessario ꝓcurrit in trāsmutatione. vt terminus a quo qui est quodāmodo intrinsecus z de intrinseca rōe trās mutationis. sic autē nō est de efficiente cā. cum ipsa non ꝓcurrit ad transimutatiōem vt terminus a quo. ſz sicut aliquid qð est oīno extrinsecū. Etiam ꝑuatio est sub iectiue in materia cū sit cū ea nūero eadem. sic aūt nō est de causa efficiente. Ad tertium est dōm. q duobus modis accipitur infinitum. vno modo vt est passio deter minati generis scz ḡtis. et illo mō infinitū diuiditur infinitū ſm magnitudinem multitudinē ac durationem et nullo hoꝝ modoꝝ materia ē infinita Alio modo ꝑt capi infinitum vt est entis passio. et hoc mō accipit duo bus modis. vno modo inḡtum formā ꝓsequit. et sic foꝛ ma que nō est a materia recepta nec receptibilis ðz quo dam modo infinita. qz nō est determinata ꝑ materiā z il lo mō dicit auctor libri cāz. q intelligentie sunt finite su perius. qz habēt cām sui esse. sed infinite inferius. qz nō sunt recepte nec receptibiles in materia. Prima aūt cau sa superius et inferius est infinita et tale infinitum ē ma xime intelligibile. qz maxime in actu nō dicens aliquaz ꝑuationem nisi ſm nostrū modum intelligendi. Alio modo inḡtum materiam ꝑuationi ūmixtam ꝓsequit dicēs carētiam forme finientis z terminātis materiā. et eo modo materia dicitur esse infinita qz nō est aliqua foꝛ ma determinata specifica. ipsa tñ determinabilis est ad diuersa esse ꝑ diuersas formas Ad quartum est dicē dum. q in omni multitudine subozdinata est tñ vnum principium. tñ hoc nō oportet in multitudine nō subozꝰ dinata. qualis est principioꝝ multitudo cū vnūqdq; i suo ordine pōt esse primū. qm̄ ſm viam pfectionis forma est primuz principium deinde materia. et tertio ꝑuatio qz forma dat esse. materia vero esse recipit quare est perfec tior. ſm vero viam generationis que attenditur ſm ter minoꝝ ordinē sic ꝑuatio est prioꝛ. cum sit terminus a quo. et deinceps materia cū sit subiectum vel mediuz. et forma est vltimū principiū cū habeat se in rōe termini ad quem. Sz ordināndo principia ſm ordinē substādi sic ma teria prioꝛē aliis qz subiectuz est prius cōtrarijs in eo ex istētib⁹ Ad quintū est dōm. q forma et ꝑuatio be ne habent materiam prioꝛem se in substando quia ipsa substat forme et ꝑuationi vti subiectum ipsis acciden tibus. forma tñ z ꝑuatio non habent materiam prio rem in principiando. quia ꝑuatio que est principium tanḡ terminus a quo motus nō includit modū princi piādi materie cuius est subīci motui z mutatōi z sic de aliis. Ad sextum est dōm. q licet nō sit ꝑuatio inḡ tum est quedam negatio habitus. nō tñ est reducibilis in oīno nihil. quia relinquit in subiecto aptitudinē gra tia cuius efficitur ꝓncipiuz motus que quidē aptitudo abicitur cū adepta est materia formam. licz remaneat ite rum ꝑuatio z aptitudo ad formā aliam in materia. et gratia illius ꝑuatōis que ē materie ūmixta. subicit mo tui z transmutatōni. quia aliter nō saluereꝰ processus et fluxus alicuius essentie in terminū motus. oīnis aūt mo tus z mutatio est quoddaz ens formale fluēs ad termi nuz qui ē ꝑfecti mobilis inḡtum mouetur ad ipsuz. sub stātia em̄ materie nō fluit ſz ꝑmanet. qz si flueret tūc ma teria de potentia exiret ad esse materie z sic oporteret q materie eēt materia z potentie potētia. et eēnt in oīni ge neratione duo fluxus. vnus quidē materie vt efficereꝰ materia. z alter forme que deduceretur ad actum. Et quibus etiam patet vt dictum est ꝑius. q materia non subicitur motui nisi inḡtum est ꝑuatōi ūmixta vna numero cū ipa. ſm q vnum numero est vnum accidēte sicut dcm̄ est in exemplis hois ūmusici. vel eris ūfigu rati. Indiget em̄ materia ꝑuatione non ſm se. aut inḡ tum est alterum ꝓponētiū in ꝓposito. ſz inḡtum subicit motui z mutationi. z ideo vnuz nō nūeraꝰ in ratione ꝑn cipij motus sine alio ꝓpter quod vnū nūero dicit ꝑin cipium. quia cum materia separabilis est ab hac ꝑtua tione z illa etiam ꝓtinue abicit eam in motu. z ē in toto abiecta quādo est forme ꝓiuncta. ideo necesse est q alte rum sit esse ipsius materie. z alteruz ꝑuationis. z q dif ferant spē ꝓncipioꝝ licz non sint spēs ſm se. z illo mo do dcm̄ est q tria sunt principia in specie z duo ſm nu merum. z non intelligitur de numero essentiarum. quia alia est essentia ꝑuationis z alia materie. ſz potius de numero principioꝝ in eo q principiant motū. Non em̄ principiant ipsum nisi inḡtum sunt sibi ꝑmixta z ea dem numero z subiecta per esse differētia. forma āt prin cipium est ſm se z ideo illa ſp nūeraturin rōne ꝓncipij.

Et ad ꝓfirmationē ē dicendum. q ꝑ se dicitur duob⁹ modis Uno modo qz ē rei substātialis. z sic per se oppo nitur ad q accidēs. Alio modo dicit ꝑ se q est ſm ipm et sic opponitur ad id quod ē q aliud. Primo quidē mo do. non ꝑ se ē ꝑuatio principiuz eius quod mouet z fit ſz potius q accidēs. qz nō manet in eo quod fit. ſz efficit principiuz ꝑ materiā cui est ūmixta. Secōo autē modo id qð fit ꝑ se fit ex ꝑuatōe. qm̄ id qð est sub ꝑuatōe ſm q ipm subicitur motui z nō ſm aliud. Et si diceres ens per accidēs nō debet in aliqua scia tractari. cuz igit ꝑuatio sit ens per accidens. igitur de ea nō debet fieri ꝓsideratio in aliqua scia Ad hoc est dōm. q de ꝓnci pio q accidens quo posito vel non posito nihilominus fit res non est determinandū in scientia. de principio ta men per accidens quo non posito non fit res vtiqꝫ ē de terminandum. z sic est de ꝑuatione.

Incidunt dubia quo-

rum primuz est An oporteat principia rerū naturali um sp manere Solutio q sic ſm esse ꝑticulare gene rantur z corrūpunt. Primū patet inductiue. De mate ria quidem ptz. qm̄ si ipa esset generabilis ꝑsupponereꝰ alia materia. z sic esset ꝓcessus in infinitū. hoc aūt ē in cōueniens. igitur. De forma ptz sic. qz ipsa est coeterna ipi materie. quare sp manet cū ipa z nūqꝫ ab eo separaꝰ. Etiā de ꝑuatōe in vniuersali ptz. qz ipa sp est materie ūmixta. cuz ipsa nihil aliud est qꝫ ꝑuatio forme cū apti tudine ad illam. vel forma ſm esse confusuz accepta sem per est in materia. ergo ꝑuatio semper manet. Scōm ptz. quia aliud ē materia accipit in hoc ꝓposito z illo. et ꝑuatio et substantialis forma corrūpunt z iterū fiūt forma em̄ per generationez acquiritur. et ꝑuatio ꝑ ge nerationem corrūpitur. aduenientе em̄ forma cessat ꝑti uatio. Verum tamen est. q dñter ista principia dicūtur manere. qm̄ inequaliter se habēt ad esse ūmutabile Nam materia nullo modo transmutatur in esse principij. vt clare habet eius definitio. Priuatio vero z forma in eē principij aliquo modo transmutantur. transmutanꝰ eñ

fm esse suum ꝓpriū ⁊ distinctuꝫ quo distinguunt. q̄uis fm esse originale sint intransmutabiles quo ꝙuenīt. vt in vna communi potentia que non est substantia materie. sed originale principium forme et aliquid materie superadditum. scz esse formale formabile. Alij tamen dicunt. q̄ ista ꝓpositio. oportet principia semper manere. duob⁹ modis intelligit. Uno mō fm antiquoꝝ opinionē et sic est simpliciter vera. q̄m ipi ponebant vnū ens in actu ex quo res substantialiter ꝙstituuntur. Exempli gratia. Diogenes posuit aerem ꝓ principio. et dixit aerez semper manere. q⁹ cū homo corrūperetur. dixit q̄ aer acciperet aliam figuram. tm maneret fm substantiam aer. Alio modo potest intelligi loquendo de principijs fm mētem phi. ⁊ tunc materia manet fm nūerū. q⁹ est vna materia oīm generabilium et corruptibilium vnitate in differētie sed forma ⁊ ꝓuatio manēt non in numero nec in specie. sed in communi analogia. oportet em̄ sp aliquā formam esse in materia. sed nō oportet semp talē formaz specificam esse. Similiter dōm est de ꝓuatione Sed diceres. aduenīente forma substantiali in materia ꝓuatio corrūpit q̄ erat ad illam formam. ergo ꝓuatio nō sp manet Ad hoc est dicendū. q⁹ aduenīente forma substantiali bñ corrūpitur ꝓticularis ꝓuatio que ad talem formā erat. tamē in materia vtiqꝫ manet ꝓuatio vniuersalis que est ad aliam formam. Etiam talis ꝓuatio solum corrūpitur quo ad negatōem quam importat. ꝑficitur tamē ratione sui materialis quod est aptitudo ad formam.

Secundum dubiuꝫ est.

An ex non substantia fit substantia. Solutio q⁹ non substantia potest accipi dupliciter. Uno modo negatiue inq̄ntum illud dicitur non substantia in quo est absoluta substantie negatio. et sic ex non substantijs non fit naturaliꝫ substātia vt ex nō hoie non fit homo. nec ex nō equo equus. Alio modo non substantia accipitur ꝓuatiue. inq̄ntum aliquid dicitur non substantia. q̄ non est substantia. tamen aptum natum est esse substantia. ⁊ sic ex non substantia fit substantia. vt ex nō homine fit homo. q⁹ tm semen humanū est nō homo ꝓuatiue. ⁊ tamen fit homo. Et sic dōm est pariformiter de aliarum rerū semine ¶ Sꝫ diceres. ꝓtraria q̄ sunt principia sunt substantie vt ꝓuatio ⁊ forma. ideo si ponerentur solū duo principia non fieret substantia ex non substantijs. quia illa principia sunt substantie. Ad hoc dicendum est q⁹ Aristoteles. arguit cōtra antiquos. ⁊ ideo supposita eorum opinione. bñ probat phus dcm̄ suum. quia fm eos cōtraria sunt accidētia Sꝫ si supponatur aristotelis opinio. tunc ē dōm q⁹ duobus modis accipitur substātia. Uno mō a substantiando hoc est a dando esse. ⁊ sic vnū ꝓtrariorum est substantia scz forma. Alio modo a substando ⁊ sic principia ꝓtraria de quibus loq̄tur Aristo. non sunt substantie. quia non substant. ⁊ sic etiam ex nō substantia fit substantia.

Tertium dubium est.

An inter duo principia ꝓtraria scz formam ⁊ ꝓuationem materia sit media ¶ Et videtur q⁹ nō. cū medium sit qd aliquid hz essentialiter de natura vtriusq⁹ extremi. non aūt sic est materia. igitur ipa nō est media inter principia contraria. Solutio q⁹ sic. q̄m illud qd respicit equaliter duo ꝓtraria hoc est medium. materia aūt est hmōi. q⁹ materia que iā stat sub albo ꝓius stetit vel stare potuit sub nigro. Ad argumentū est dicēdū q⁹ duplex inuenitur mediū. qddam em̄ inuenitur mediū p abnegatōem quod reperit inter ꝓuatiue opposita et inter contraria īmediata sicut inter iusticiam ⁊ iniusticiā inter sanū ⁊ egrū. Aliud est mediū p ꝑticipatōem. Et illud ē duplex. Quoddā est p ꝑticipatōem absolutā. ⁊ illud iterū est duplex. q⁹ quoddā est qd intrinsece ⁊ entia li participatōne aliq̄d de extremi vtriusq⁹ natura ꝑticipat. vt medij colores respectu extremorum. Aliud est quod ꝑticipat extrema subiectiua ꝑticipatione vt subiectum respectu accidētium ⁊ materia respectu principiorum cōtrariorum. Aliud est medium p ꝑticipationem respectiuam. ⁊ est illud quod manet eque simplex cū extremis sicut inter ignem et terram mediant aer et aqua Per hoc patet responsio ad argumentum scz q⁹ materia nō dicitur medium p abnegatōem neq⁹ p ꝑticipationem absolutā intrinsecam sꝫ per ꝑticipatōem respectiuā et hoc loquēdo de materia fm eius potentiaz subiectiuam. q⁹ loq̄ndo de ea fm potentiam formalez forma bilem tunc suis extremis ꝑticipatur

Quartum dubium est.

An ista ꝓpositio ex cōuenīter attribuatur ꝓuationi. vt dicatur ex īmusico fieri musicum Solutio q⁹ sic. q⁹ ipsa dicit circūstantiam originis motus. ⁊ in eius origine aliq̄d abicit qd est ꝓuatio. ⁊ ideo non ꝓprie dr ex nisi qñ supponit ꝓuatio simplex vel materia ꝓuatiōi īmixta et iō dr phs i textu q⁹ ex īmusico fit musicus aut ex īmusico homine fit hō musicus. Sed qñ dūtaxat subiectum subicitur. tunc non ꝓprie vtimur ista ꝓpositione ex. vt dōo ex homine fit musicus. qñ tamen in noie materie datur intelligi ꝓuatio. tunc ei potest addi ista ꝓpositio ex. vt dōo ex ere fit statua. es em̄ vel cupzum fm se infiguratum ē. sꝫ per artē statue vel īmaginis figurationem accipit. Sic etiam in naturalibus ex semine dicimus fieri animal. vt patet supra circa textus declarationem.

Sꝫ diceres dicit grāmatici. q⁹ ista ꝓpositio ex dicit circūstantiam cause materialis. vt Ex de materiam. notat a vel ab efficiētez. Ad hoc est dōm. licet ista ꝓpositio ex dicat circūstantiam cause materialis sub ꝓuatiōe accepte. nō tm fm se accepte

Quintum dubium est.

An substātia dicat fieri simpliciter. accidentia vero fm quid Solutio q⁹ sic. q⁹ esse est terminus ipsius rei intrinsecus ⁊ essentialis. quoꝝ igit est esse simpliciter illorum est fieri simpliciter. quorum vero est esse fm quid illorum est fieri fm quid. esse aut̄ substantie est esse simpliciter. ergo suuꝫ fieri est fieri simpliciter. ⁊ esse accidentis est esse fm qd. igitur fieri accidētis ē fieri fm qd. hoc tamē verum est. q⁹ substantia dicitur fieri fm quid. ⁊ accidēs simpliciter in respectu loquēdo vt clare ptz primo perigeneseos Sꝫ diceres aresto. dicit hic. q⁹ res q̄ fiūt simpliciter. q̄dam fiunt trāsfiguratione. ea aut̄ q̄ transfiguratione fiunt sunt artificialia Ad hoc ē dicēdum. q⁹ illa q̄ fiunt transfiguratione non fiūt nisi fm dici ⁊ nō fm ee. q⁹ figure ad quas est transfiguratio substantiuis

nominant nolly et ideo ꝓpter vicinitatem in modo significandi ipe arestoteles figuras vocat substantiales factiones. Aut dm est. q aresto. enumerauit fieri trāsfiguratione inter fieri simpliciter ꝓpter antiquos figuram formam substantialem vocantes

Sextum dubium est.

An alterū principioꝝ sui ꝓsentia et absentia. natū est facere transmutatōem Solutio q sic. vt patet ꝑ arestotelē in textu. Et ꝑ illa ꝓbi verba tria rerū naturaliuꝫ principia intelliguntur. qm̄ ꝑ hoc q dicit alterū principioꝝ sui ꝓsentia duo tāgunt principia. s. forma ⁊ materia. et per hoc q dicitur eius absentia ipsa priuatio tangitur. Et si dicas ꝑ ꝓsentiā et absentiam dūtaxat duo tangunt eorū naturalium principia. igitur. q ꝑ ꝓsentiam intelligitur forma. et ꝑ absentiam priuatio. Ad hoc est dicendū. cuius nolent absentia et ꝓsentia priuationem et formam. implicant tamen illud cui debeat eē aliq̄d absens et ꝓsens. ⁊ illud est materia. Et est notandum. q nature principia tribus accipiuntur modis. vno modo in ꝯtum sunt principia mutationis simplicꝫ procedentis de non esse ad esse. ⁊ sic ꝓtradictorie opponūtur. Scdo modo accipiunt in ꝯtum sunt principia mutationis phisice. ⁊ sic priuatio dicit carentiam forme cuꝫ aptitudine ad eandem. ⁊ sic sunt ꝓpriue opposita. Tertio accipiunt in ꝯtum sunt principia motus ꝓprie dicti. et sic sunt contraria. Priuatio quidem substantialis forme ⁊ accītalis ꝓueniunt in hoc. q dicit carentiā forme cū aptitudine ad eandem. hoc tamen diuersimode. Nam priuatio forme accītalis dicit carētiam forme cū aptitudine ꝓpinqua. sed priuatio forme substantialis dicit eiusdem carentiaꝫ cū aptitudine remota. quare etiam si accipiatur mutatio in ꝯtum alterationi immixta tūc per eam aptitudo remota priuationis forme substantialis fit ꝓpinqua aptitudo.

Septimum dubiuꝫ est.

Utrū materia possit separari ab oīmi forma Solutio q non. qz illud quod repugnat rei veritati nequaq̄ esse potest. materiam aūt esse sine oī forma repugnat veritati rei. igit ipsa sine forma esse nō potest. Dinoz ꝓbatur qz si sic. tunc ipsa ꝑ se subsisteret. hoc aūt est incōueniēs dicere. igitur Dinoz probatur. qm̄ quidq̄d subsistit habet esse actuale. sed hoc est a forma. cū sit ꝓpria ei⁹ cōditio. igit nō potest materia separari ab omni forma. nec per se subsistere. Ipa trī ꝓpositio dupliciter intelligi pōt vno modo successiue. ita q materia que iaꝫ stat sub vna forma postea potest stare sub alia. ⁊ sic ipa pt separari ab omni forma. qm̄ nulla forma ꝑticularis est dabilis quin materia possit ab ea separari. Alio modo pōt intelligi materiam separari ab omni forma simul et semel. et sic ipa non est separabilis ab omni forma. Et nō est aliud instās corruptōis forme habite ⁊ habēde. ſz vnū idē ē instans quo fit corruptio forme habite ⁊ generatio forme habēde. ⁊ ꝑ ꝓsequens nō valet illud argumentuꝫ. quo arguitur. accipiatur instans corruptōnis forme habite et instans generationis forme habēde. tunc inter illa duo instantia mediat tempus. ⁊ pro illo tempore intermedio non stat sub forma habita. quia illa in instāti corrūpitur neq̄ stat sub forma habēda. qm̄ illa postea generabitur in instanti generationis.

Octauum dubium est.

An priuatio ꝓprie dicta in corporibus celestib⁹ inueniatur. Et videtur q sic. Nam in eis est negatio forme substantialis scz forme humane Solutio q nō. qz corporibus in generabilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹ deest priuatio. corpora aūt celestia sunt hmōi. vt patet primo celi. igit. Et ad obiectū in oppositum est dm̄. q non quecunq̄ negatio forme substantialis priuatiōem facit. ſz negatio forme cū aptitudine ad eandē ꝓpriationem facit. Et ideo in corporibus celestibus est negatio alicuius substantialis. non tamē aptitudo ad eandem. cum celum non habeat aptitudinem ad aliquam formam substantialē cuius habet negationem.

Nonum dubium est.

An illud quod generatur sit totū ꝓpositum. Et videt primo q non generat totum ꝓpositum. qm̄ illud nō generatur cuius neutra ꝑtium generatur. ſz cōtingit aliq̄n q neutra ꝑtium totius generatur. vt patet in generatōe hominis igit ¶ Scdo sic ꝓmentator dicit. q materia ē que in veritate generatur. igitur materia generari dicit ¶ Tertio sic. subiectum motus debet denominari a motu. materia aūt est subiectū mot⁹. igitur ¶ Quarto ois motus recipit denominationem suam a termino ad quē forma aūt est terminus ad quem in generatione. igitur ipsa generatur ¶ Quinto. illud generatur quod ꝑ generatōem acquiritur. forma aūt ꝑ generationem acquiritur. igit Solutio q sic qm̄ eodem modo alicui ꝓuenit fieri quo modo sibi ꝓuenit esse. totum aūt ꝓpositū habet esse ergo ei cōuenit fieri. Maior ꝓbat. q fieri est via in esse. igit eidem ꝓuenit fieri cui ꝓuenit eē. Minor ꝓbat. da ꝑtes totius ꝓpositi nō hīt esse nisi in toto. ex quo etiam accipit. q accītia non habēt fieri nisi in subiecto. qz in eo habent esse. et ideo generatio que est ad substātiam dicit generatio simpliciter. generatio vero que est ad accidēs dicitur generatio fm̄ quid. vt patet primo perigeneseos Aliquo tamē modo materie ⁊ forme cōuenit fieri cum addito ⁊ impropꝛie. qm̄ eodem modo ꝓuenit alicui fieri quo mō ꝓuenit sibi eē. dupliciter aūt alicui ꝓuenit eē secūdo de aīa. vno modo improprie sicut quo aliq̄d est. ⁊ hoc dupliciter. vno modo sicut subiectum. Alio modo sicut forma sicut dicit Aresto. ibi. q aliq̄s dr esse sanus corpore vel sanitate. Alio modo dr aliquid esse ꝓprie sicut totū ꝓpositū. cui ꝓprie ꝓuenit esse. Et quo ptz. q subiectū sine materia pt dici generari sicut quo aliquid generatur scz subiectiue ⁊ forma pt dici generari sicut quo aliquid generat formaliter. totum vero ꝓpositum est illud qd ꝓprie generat. Aut sic dici pōt. q materia dicit generari subiectiue. forma vero dr generari terminatiue et totū ꝓpositū dr generari ꝓpletiue.

Ad obiecta i oppositū

Ad primū est dm̄. q duob⁹ modis accipit totum. vno modo sincathegorematice in ꝯtum valet tm̄ sicut quelibet pars. et sic argumentū procedit loquendo de generatione ꝓprie Alio modo accipit cathegorematice ꝑut tūc

valet sicut integrū t pfectū. qm̄ sic nō arguit ab eodem ad idem, sz a dispari. cōtingit em̄ aliqō totuz generari cuius tm̄ neutra pars generat. vt ptz de hoie q̄uis em̄ non generatur corpus humanū. nec aīa rationalis. tamē totum ꝓpositum generari dicit ¶ Ad secūduz est dom̄ q̄ ꝓmētator loq̄tur de generatōe q̄ntū ad eius subiectū et sic intellectus ꝓpōnis est. q̄ materia est que in rei veritate est subiectū generationis. p hoc em̄ distinguit generatio q̄ntum ad subiectum ab aliis motib. q̄ generatio est ex subiecto qđ est materia prima. in aliis aut̄ motib subiectū est totum ꝓpositū. Ad tertiū est dom̄. q̄ duobus modis accipit motus. vno modo ꝓprie. p mutationē successiua. t sic maior est vera. qm̄ in illa subiectū motus denoiatur a motu. sicut aqua calefacta denoiat calefieri. Alio modo accipit cōiter. inq̄tū se extēdit ad mutatōem instantaneā. t sic ꝓ nō est vera. q̄ motus proprie dictus est accūs sicut motus alteratōnis est q̄litas motus vero augmētatōis est q̄ntitas. sz accūs ex sua natura ꝓpria hz denoiare subiectū. ergo talis spēs motꝰ denoiat ipm̄ mobile qđ ē subiectū. i instātanea ꝓ mutatōe. subiectū nō ē ꝓprie a motu denoiabile q̄m̄ ē ens i pura potētia qđ nō suscipit denoiatōem alicui⁹ forme sicut alia subiecta nisi fm̄ quid Ad quartū est dom̄. q̄ maior p̄t intelligi duob. modis. vno mō sc̄z q̄ motus denominet terminū. t sic ipa est falsa. qm̄ ista est falsa. albedo dealbat. calor calefit. Alio⁹ intelligit q̄ motus denoiat grā termini. q̄ denoiat subiectū a termino. t hoc quidez verū est in mutatōib. accidentalib. in quib. subiectū denoiat a termino ad quē. sicut aqua dr calefieri grā caloꝛ qui est terminus ad quē. Aut dom̄ est. q̄ denoiatōnem accipit motus specificā a termio ad quē q̄ a tali termio specificat q̄ magis ꝓprie dr̄ noiatio q̄ denoiatio. q̄ noiatio dr̄ eēntialē p̄dicatōem. sicut denoiatio accidentalem

Ad q̄ntū est dom̄. q̄ dupl̄r aliqd p generatōem acq̄rit. vno mō sicut terminus quo puenit ad vltimū generationis terminū. t sic forma ptis p generatōem acq̄rit. Alio mō aliqd p generatōem acq̄rit sicut terminus q̄ et terminus vltimatus et sic totū ꝓpositū p generationem acq̄rit. in cui⁹ signū q̄n aliqd generat ibi nec forma nec materia p generatōem acq̄runt. vt ptz in generatōe hois. quare necessariū est dicere q̄ totū ꝓpositū generat alias nō esset verū dicere q̄ hō generaret p hoc iō dicit ad argumētū. q̄ illud generat qđ p generatōnem acq̄rit sicut terminus qui t vltimatus terminus generatōis. hoc aut̄ totū ꝓpositū est. q̄re ipm̄ vere gñari dicitur.

Ubiecta ãt natura scibilis ē fm̄ analogiã. Sicut em̄ ad statuã es aut ad lectulū lignū aut ad aliꝗ. aliqō habētiū formaz sic in materia. et informe se hz p̄us q̄z accipiat formã sic se hz ad subam t ẽ aliqd qđ est

Iste est quartus tractatus et vltimus huius. in q̄ phs determinat de p̄ncipijs rerū naturaliū fm̄ se. Est in duo diuidit capla. In q̄z p̄mo phs determinat de materia et antiquoꝝ dicentiū nihil posse fieri ꝓpter materie ignorātiam defectus solut. In scdo capō soluit defectus antiquoꝝ dicentiū materiā esse nō ens ꝓpter q̄uenientiā eius cū q̄uatōe. ibi tangentes quidē. Dicit igit phs. q̄ materia motui subiecta existens p̄ncipiū rei nō est scibilis per se. sz potius p analogiā ad formā. hoc ē ꝓpr̄tōem. et p̄cipue si p similitu dinē accipiant naturalia ad artificialia. q̄ sic in artificialib. es hz se ad statuā. t lignū ad lectū vel archā in eo q̄ sustinet formā artificialē aut aliꝗ aliqd qđ habz formā artificialē ad informe fm̄ formā artis se habet antec̄z artis forma accipiat. sic ipa materia prima se habet ad substātiā genitā siue ad hoc aliquid t ad id quod pfectū est in natura q̄ ipa est informe formā substātialem subsistens t per ꝓsequens emēs alias formas essentiales.

¶ Unū quidē igit̄ p̄ncipium est. nō sicut vnū existens. nec̄z sic vnū sicut hoc aliquid. vnū ãt fm̄ q̄ ratio. Amplius aũt huic ꝓtrariū privatio ē. hec aũt quo mō duo. et quo mō plura dictum est. Primū quidē dictuz est. q̄ p̄ncipia ꝓtraria sunt. posterius aũt necesse est. aliud qđdam subici. et esse tria. Ex his aũt nūc manifestum est. que differentia ꝓtrariorꝫ. t quo modo habent se adinuicē p̄ncipia. Et quid sit subiectum. an aũt substātia spēs aut subiectū nōdū manifestuz est. sz q̄ p̄ncipia tria. et quō. et q̄s modus eorū dictū est. Quod quidē igit̄. et que sunt p̄ncipia ex his ꝓsidere. Qđ aũt singulariter sic soluitur. t antiquorum defectus dicamus post hec

¶ Hic phs ꝓcludit q̄ tria sunt p̄ncipia rerū naturaliū. s. materia forma t priuatio. quorū vnū est in potentia qđ nō est hoc aliqd. aliud qđ est ratio. hoc est forma. et tertiū qđ est huic. s. forme ꝓtrariū. Oñe tamē quod vere p̄ncipium est mobilis. aut est sicut subiectū motus vel sicut forma. Illud vero qđ abiicit a motu nō enumerat inter p̄ncipia. sed q̄ per ipm̄ materia motui subicit ideo est aliqua spēs et rō p̄ncipij. hoc aũt ꝓtrarium est forme que est sicut habitus siue eius pfectio qđ fit. Est tam dictum est in p̄ioribus qualiter hec sunt duo. t qualiter tria. Ex his aũt ptz solutio duoꝝ dubitabiliū. q̄z vnū est. quare potius materia vnū nūero dicitur cū p̄riuatione q̄ cū forma. cū ita vmbilis sit forme in cōposito in fine motus sicut vnitur p̄uationi ante finem motus. Ad hoc est responsio dñi Alberti. q̄ non dicitur secum vnum numero. ita q̄ non numerentur esse due essentie que sunt materie t priuationis. sed ideo quia hec duo non numerentur diuersa p̄ncipia. cum vnum eorum motui non subiciatur nisi gratia alterius. ideo priuatio non refertur ad motum per se. sed potius quia est quedam ratio materie p quā subicit motui forma aũt p se desiderat in motu. Alterū. qualiter p̄ncipia sint tria. t q̄liter duo. Ad hoc est eiusdem solutio. q̄ si p̄ncipia dicantur quo ad p̄ncipiandū motum duo sunt tm̄. q̄m̄ p̄ncipians motuz vna numero est. cū materia priuatōi mixta t forma que est finis motus tria aũt sunt si debeat nūerari esse p̄ncipiorū fm̄ p̄ncipiorū essentias. t nō fm̄ q̄ p̄ncipiāt motum q̄ sic materia habet duplex esse p̄ncipij sc̄z subiecti t priuatōis. Etiam dictū est prius q̄ p̄ncipia sunt ꝓtraria t pbatum est q̄ necesse sit esse aliquod p̄ncipium qđ subicitur vtriq̄ contrariorum et sic necesse est esse tria. ex illis duobus insuper probatum est. q̄ est contrariorum differentia. quia vnū illorū est per se p̄ncipium rei mobilis. et alterum tantum

ſm q̄ eſt ratio qua materia ſubiect̄ motui. et non per ſe. Ex hoc em̄ patet. qualiter principia ſe habeant adinuicē et q̄ ipſorum ſit ſubiectum ꝛ q̄ non. Sed nondū habitum eſt. vtruꝫ id quod eſt ſpecies ꝛ forma ſit magis ſubſtantia vel ſubiectū quod eſt materia. hoc em̄ in prima philoſophia ſcrutandum eſt. ſed habitum eſt q̄ principia ſunt tria ſm eſſe. ꝛ duo ſm nūerum motum principiantiū. ꝛ oſtēſum eſt q̄o et quis ſit motus eoꝝ Quot quidez igitur ſint principia. ꝛ que ſunt ex his que dicta ſunt ꝑſiderari poſſunt.

¶ Querentes em̄ ſecundum philoſophiam primi veritatem et naturam rerum diuerterūt vt in viam quādam aliam abcedentes ob infirmitatem. et dicunt neq̄ fieri eorū que ſunt nullum neq̄ corrumpi propter id q̄d̄ neceſſarium eſt fieri quod fit. aut ex eo q̄d̄ eſt. aut ex eo q̄d̄ non eſt. Ex his aūt vtriuſq̄ impoſſibile eſt eſſe Neq̄ em̄ quod eſt fieri ꝓtingit Eſt em̄ iam. neq̄ ex eo quod nō eſt nihil vtiq̄ fieri Subici em̄ aliquid oportet. et ſic ꝑſequenter ꝓtingens augmentantes neq̄ eſſe multa dicunt. ſed tm̄ q̄d̄ eſt. Illi ergo talium accipiebant opinionē ꝓpter ea que dicta ſunt.

¶ Hic ph̄s ſoluit defectus antiquoꝝ dicentiū nihil poſſe fieri ꝓpter ignorantiā materie ꝓpter infirmitatē intellectus eorū quare diuerterūt ſe ad viam erroneā ex eo. qa nō potuerūt intelligere qualiter vnū numero cū materia principiū eſſet priuatio et ſpecie ab ea differens ideo dixerūt q̄ nihil ꝓtingit generari ꝛ corrūpi. Et iſtū errorem ſic probabant. q̄m ſi ꝓtingit aliquid generari ſiue fieri. tūc neceſſariū eſt illud fieri ex eo quod eſt. aut ex eo q̄d̄ nō eſt. neutrū aūt horū eſt ꝺm. q̄m id quod eſt non fit. q. iam eſt. Neq̄ id quod nō eſt. q̄m in omni fieri aliquid ſubicitur q̄d̄ ſit materiale et quodāmodo formale in ordine ad id q̄d̄ per generatōem fieri dicitur. Et illo aūt inc̄ōuenienti arguētes multa inc̄ōuenientia auxerūt que ſequuntur ex illo ita q̄ dixerūt entia non eſſe multa ſed dūtaxat vnū vt explanatū eſt in rōnibus ꝓmenidis et melliſſi. et talem opinionē accipiebant ꝓpter ea que dicta ſunt.

¶ Nos aūt dicimus q̄ quidem ex eo quod eſt aut ex eo quod nō eſt fieri aliquid aut quod eſt aut quod nō eſt aliquid facere vel pati. aut q̄d̄ libet hoc fieri. vno quidem modo nihil differt vt medicū aliquid facere aut pati. aut q̄libet hoc fieri. ex medico aliquid eſſe aut fieri. quare q̄m̄ hoc dupliciter dicitur. Manifeſtum eſt q̄m̄ ex eo q̄d̄ eſt et ex eo q̄d̄ nō eſt. aut facere aut pati. Edificat quidem igitur medicus nō ſm q̄ medicus ſꝫ ſm q̄ edificator. et albus fit non inquātum medicus ſꝫ inq̄ntū niger. Medicatur aūt et nō medicus fit inq̄ntū eſt medicus Q̄m̄ aūt maxime ꝓprie dicimus medicū aliquid facere aut pati aut fieri ex medico. ſi ſm q̄ medicus hoc patiatur. aut facit manifeſtuꝫ q̄ ex eo quod nō eſt fieri. et hoc ꝓcat inq̄ntū non eſt. Quod illi quidem nō diſpcientes delique/runt. et ꝓpter hanc ignorantiam in tantum ignorauerūt. q̄ nihil opinati ſunt fieri neq̄ eē aliorum ex alijs ſꝫ auferre oēm generatōem

¶ Nic ph̄s ponit ſolutiōes ad argumentū ꝓius facti quaꝝ prima eſt q̄ dr̄ dupliciter aliq̄d̄ fieri ex eo q̄d̄ eſt. ſimiliter dicitur id quod nō eſt facere aliq̄d aut pati. aut etiam ex eo hoc fieri aliquid dicitur dupliciter. Vno quidem modo nihil prohibet aliquid fieri ex eo q̄d̄ non eſt. aut aliquid fieri ex eo quod eſt. aut etiam facere aliquid id q̄d̄ nō eſt. et hoc quidem in ſill eſt videndū Si em̄ dupliciter dr̄ medicū aliquid facere vel pati. aut ex medico aliquid fieri vel eſſe. tunc manifeſtū eſt a ſimili. q̄m̄ ꝓpoſitiones ꝓpr̄ dicuntur. ſcz facere aliquid ex eo q̄d̄ nō eſt. aut facere aliquid ex eo quod eſt. vel pati id quod eſt. vel q̄d̄ non eſt. Dicitur aūt medicus aliquid facere. ſicut cū dicitur medicus edificat. Nec em̄ ꝓpoſitio dupliciter dr̄. ſcz per ſe. et p accidens per ſe em̄ medicus nō edificat. ſed p accīs inq̄ntum accidit medico edificatorē eſſe ꝛ ſic poſſumus dicere. q̄ nō medicus edificat. Similiter dicimus medicum album fieri dupliciter. aut em̄ accipiatur per ſe. ſic non fit medicus albus. ſi vero p accidens tunc fit medicus albus. inq̄ntum accidit medicum nigrum eſſe. ſed per ſe inq̄ntum medicus eſt poteſt fieri non medicus. et inq̄ntum nō eſt medicus. poteſt fieri medicus. et inq̄ntum eſt medicus poteſt facere ſm medicinam q̄d̄ eſt medicari. tm̄ licet ſic multipliciter dicat. conſtat q̄ hoc dicitur medicus facere vel fieri q̄d̄ facit ſm q̄ medicus eſt. id eſt inq̄ntum habet medicinā. et ſimiliter ſic eſt in dictis locutionibus ſiue ꝓpoſitionibus. Si em̄ aliquid fieri dicatur ex eo quod non eſt. maxime ꝓuenit et hoc ex ipſo. inq̄ntum non eſt. ꝛ nō inq̄ntum eſt. ꝛ quia hanc multiplicitatem ignorauerūt plures antiqui. ideo in tm̄ ignorauerūt. q̄ opinati ſunt nihil fieri poſſe aut generari. neq̄ eſſe eoꝝ ab inuicem alia. ſꝫ a materia auferebant oēm generatōem dicentes dumtaxat vnū ens eſſe.

¶ Nos aūt et ipſi dicemus fieri quidem nihil ſimpliciter ex eo quod non eſt. ſed tamen fieri ex eo quod non eſt vt ſm accidens: Ex priuatione em̄ quod eſt quidem per ſe non ens. non inexiſtente fit. Mirabile autem videtur et impoſſibile ſic fieri aliquid ex eo quod nō eſt. Similiter aūt nec ex eo quod eſt. neq̄ quod eſt fieri niſi ſm accidens. Sic autem et hoc fieri eodem modo. vt ſi ex animali animal vtiq̄ fiat. et ex quodam animali quoddam animal. vt ſi canis ex equo fiat. Fiat quidem em̄ vtiq̄ non ſolum ex quodam animali canis. ſed etiam ex animali. ſed non inq̄ntum eſt animal. eſt enim iam hoc. Si autem aliquid debet fieri animal non ſm accidens non ex animali erit. et ſi aliud quod eſt non ex eo quod eſt. neq̄ ex eo quod nō eſt. Quod enim eſt ex eo quod nō eſt.

dictum est nobis quid significet qm̄ ingr̄tum non est. Amplius aūt esse oē et non esse. vnus quidem motus hic est

¶ Hic ph̄s ostēdit q illi qui sunt fm veritatē eruditi in phīa cum ipsis concēdunt .nihil fieri fm naturam ex eo q simpliciter nihil est. t nihil supponit vel relinquit. tamē nihil prohibet aliquid fieri ex eo quod per accidēs non est. fit em̄ aliquid ex p̄uatione que per se non est. et quod fit ex ea. fit ex eo quod non est. t non ex eo' quod ē. licet em̄ p̄uatio sit omnino non ens. ingr̄tuz est p̄uatio. relinquit tamē subiectum cū aptitudine. neutruz aūt ist̄orum est aliquid p̄uationis inquātum p̄uatio est. Et ideo qō fit. ex materia p̄uationi ūmixta fit. ex eo qō est per se t non per accidēs est. Et si dicatur fieri ex p̄uatione tunc fit ex quo nō est per se sed per accidens qm̄ non oīno. nihil est p̄uatio ingr̄tum relinquit subiectum cum aptitudine vt patet ex supradict̄. tamē ꝯcedimus si fm naturaz loquamur q mirabile est dictu t impossibile fieri aliquid ex eo q sic nō est. q oīno nihil relinquit similiter cōcedimus q nihil fit. ex eo q oīno est ſz oportet. q id ex quo fit id quod fit per generatōem quodaz mō eē q̄dā modo nō esse Silr ꝯcedimus q id qō nō est non fit nisi fm accidens. non autem fm hoc accidens qō alteratur. sed per accidens fm q fit in actu per generationem. Exempli gratia. vt dicamus q animal fit ex animali. et quoddā animal fm q hmōi fit ex quodā animali. tunc em̄ generatur in natura hoc ex hoc per se sicut quoddam animal ex quodam animali t per cōsequens animal ex animali. Non aūt intelligitur id quod dictuz est effectiue sicut asinus generat asinum sibi simile in specie. sed potius materialiter sicut si canis generetur ex eō per viam putrefactionis aut quouis alio modo fm naturam. tunc em̄ canis non fit em̄ ex quodaz animali. sed etiam vniuersaliter dicēdo canis qui est aīal generatur ex animali materialiter. t ita videtur id quod est animal generari ex animali. Et ita videbitur ens generari ex ente t simili a suo simili. Et soluitur hic. q cum dicitur canis qui est animal generari. non generatur ingr̄tuz canis et animal. ſz ingr̄tum est non canis t non animal. et ita per accidēs generatur canis t animal ingr̄tum non sunt fm p̄uationem. Et ideo dicit ph̄s q si fiat aliqd qō est. nō fit ex eo qō oīno nō est sed ex eo qō aliquo mō est et aliq̄ mō nō est. vt supra dictum est. t hoc significat quādo dicitur aliquid fieri ex eo quod nō est. hoc enim significat quod fit ex eo ingr̄tum non est. Sed cū dicitur aliquid fieri ex eo quod non est. non remouetur ab ipso ꝓpter hoc omne esse. nec remouetur ab ipso oīne nō esse. sed intendit .p. q ipsuz quodam modo fit per materiaz. et quodā mō nō fit p p̄uationem negantez actū eēndi et relinquentē subiectum cū aptitudine ad essendum

Alius autem qm̄ contingit fm potentiam et actum eadem dicere. Hoc autem determinatum est. tamē in alijs per certitudinem magis. Quare fm q vere dicimus defectus solluuntur. propter quos coacti remouent predicatorum quedam. propter hoc em̄ in tātum destiterunt priores a via in generationem et corruptionem. et omnino in mutationem. Nec ꝯ em̄ vtiq̄ visa natura omnem soluit banc ipsorum ignorantiam

¶ Hic ph̄us ponit secundam solutionē dicens. q causa defectus eorum fuit ex hoc. q nesciuerunt distinguere multiplicitatem entis simpliciter t fm quid siue per se et per accidens et entis in potentia t in actu quod in p̄posito idem est. t ideo credebāt aliquid fieri ex ente simpliciter id est ex ente in actu. sed in veritate aliquid fit ex ente fm quid hoc est ex ente in potentia. Modo si accepisset ens p̄o ente in potentia tunc argumentum fuisset bonū. nec tunc oportuisſz q negassent generatōem. q m̄ in generatōne. ens in potentia p̄esupponitur. sed ens in actu acquiritur t sic nihil prohibet quodāmodo ens et quodāmodo non ens fieri ex quodam ente et quodammodo non ente. qm̄ ens quod est in potentia non in actu fit ex eo q est potentia t non actus. per ens em̄ in potētia non intelligitur em̄ subiectum. sed etiam potentia formalis quia relinquit p̄uationem ex quo relinquit formalem aptitudinem ad actum. t ita forma que educitur de potentia fm sui essentiam est in materia potentia hābituali. sed confusa t indeterminata. de qua materia latius dicetur infra.

Circa textuz expositum mouētur due questiones. Quarum p̄ma est Utrum materia sit solum scibilis ad formam. in analogia. ex cuius ignorātia fuit error in antiquorum philosophia.

Contra p̄mū arguitur sic. Materia est per se scibilis. igitur non scitur in analogia ad formam. Aūs p̄batur. q materia est elementuz rei naturalis. vt patuit in vnius dubij declaratione circa p̄ncipium huius libr̄i sed per elementuz siue p̄ncipium res cognoscunt. igit.

¶ Secūdo. quicqd est ens per se. est per se cognoscibile cum ens sit p̄ncipiuz quod cadit sub intellectu nostro. materia autē per se est ens. igitur est per se ꝯgnoscibilis

¶ Tertio. quicquid habet definitionem est per se cogꝯnoscibile. materia autem est hmōi. quia ipsa est subiectū vnicuiq̄ p̄mū. vt patebit inferius. igitur.

¶ Quarto. quicquid habet ideaz in mente diuina quæ producitur est per se ꝯgnoscibile. materia aūt est huiusmodi. igitur. Mino' probatur cuz nihil producat de quo nō p̄fuerit idea in mēte diuina. igit ipsa est p se cognoscibilis. ¶ Quinto. vnū relatiuorum ꝯgnoscitur per reliquū. forma autē t materia dicunt relatiue. vt patebit scdo huius igitur ¶ Contra scdm arguitur sic Antiqui etiam errauerunt circa causaz efficientē et formalem. igitur ignorantia materie non fuit soluz causa erroris In oppositū est ph̄s in lrā exposita. t ponuntur duo discursus. quorum maior primi est ista.

Eadem sunt essendi et ꝯgnoscendi principia.

¶ Ista maior patet. quia vnūquodq̄ cognoscitur per principia causas t elementa. vt dicitur in p̄ncipio huius sed illa sunt etiam principia essendi. igitur eadē sunt principia cognoscendi. Differenter tn̄ sunt principia essendi et cognoscendi. quoniam principia essendi. vt sunt in

rebus cognoscendi vero fm q apud rationem. Octiam Aresto. scdo phisicoꝝ. scdo posteriozum docet demonstrare per quatuoz causarum genera. cum igit materia et forma sunt pncipia essendi vt patet ex dictis. igit etiam erūt pncipia cognoscendi Preterea res debet cognosci sicut ipa est. sz res ipa p sua pncipia cētialia est. igit hz p ea cognosci. Maioz patet. qz alias false cognosceretur. ¶ Sz diceres nō sunt eadē eēndi et cognoscēdi pncipia qm accītia sūt cognoscēdi pncipia sz nō essendi Ad hoc est dom q licet eadē sint pncipia eēndi z cognoscēdi. nō tm conuertibiliter. cū aliqua pñt esse principia cognoscendi vt sunt accītia q tm nō sunt pncipia essendi. Aut dom est. q eadē sunt essendi z cognoscendi principia a prioꝝ. iam elapz est accītia nō eē pncipia cognoscēdi a prioꝝ. sz a posteriozi cum dicat Aresto. pmo de aīa. q accītia magnā pte cognoscūt ad cognoscēdū q quid. Oct est notāduz q aliter dicūt de via doctoꝝ sancti ponētes realem distinctionem. ipius vlis in re z post rem quare ipi dicūt. q ex pte cognoscentis essendi z cognoscendi pncipia non sunt eadem. cum dicant vniuersale p sui realem psentiā apud intellectum nō esse. sz dūtaxat p vniuersalis similitudinem. quā cognoscendi pncipium ponūt. non aūt essendi principium. Sed ponentes vniuersale esse p realem psentiam apud intellectū. dicūt cū Aresto. scdo metaphisice ac multis alijs in locis. q essendi z cognoscendi eadez sunt principia. etiam suo modo ex pte cognoscētis. vnde similitudo q est apud intellectum cognoscēdi principiuz est duplex quedam em est similitudo existens lumē intellectus agentis phātasmate terminatum. talis aūt nō est essendi pncipium. Alia est similitudo que est ipsius vniuersalis notio. s. spēi intelligibilis realiter apud intellectum existentis. z talis est principium essendi fm oriģ essentiaz. cuius nō sub eodē mō essendi fm quē est apud intellectum vt patet vnicuiq; practicanti. cum sint principia essendi incītū sunt in particulari. z cognoscēdi in cītum eadē apud intellectum relucent.

Minoz Materia dūtaxat ens in potentia. ex sua natura actuat a forma

Prima pars istius minoꝝ ptz. qz materia dicitur ad aliquid cū habeat ad formam respectum. sz ipa forma ē actus. igitur materia est potentia. Octiam materia ē pduationis z forme commune subiectum. igitur fm se non est determinata aliquo essendi actu. sed in potētia ad suscipiendum essendi actum. cum presupponatur ipsa aīa forma substātialem. igit est solū ipa ens in potentia Preterea si materia esset ens in actu. tunc sequeret q forme substantiales essent accītia. hoc autem incōueniens est dicere. igit zc. Sequela patet. qz quicqd aduenit enti in actu est accīs. igitur si materia eēt ens in actu forme substantiales ei aduenientes accītia essent. igit est ens dūtaxat in potētia. vñ sicut in genere entium est dādus actus purus. z actus potētie pmixtus. sic etiam est dāda pura potentia q est ipsa materia. z potētia actui pmixta. Ex quo patet. q in genere entium materia est infimū quod oibz alijs subicitur. nec ipa se habet vt vnū numero qd ē hoc aliquid. sed habet esse pfusum indistinctum et potētiale. Oct si aliquis adduxerit pmentatoꝛem dixisse. materiam mediare inter duo pdictoria. sz inter ens et nō ens. illa auroꝛitas est sane intelligēda. ita sz q p ens intelligat ens in actu perfectū. z per nō ens intelligat illius entis negationem. z sic loquitur de pdictōne in genere. z non de ea simpliciter cū inter pdictoria sim pliciter siue extra genus nullum est medium dandū nec per pticipationem nec per abnegatiōem. Secūda pars minoꝝ patz. qz subiectum qd est materia actuatur per illud quod in se suscipit. materia autem suscipit formam igitur per eaz actuatur. et hoc vel simpliciter si actuatur per formam substātialem. aut fm quid si per formā accidentalem. vt patet practicanti.

Igitur quādo rei naturalis ad artificialez analogia perenditur. tunc ad cognitionem materie peruenitur.

Ista pclusio patet. qm cognoscitur vnūqdq; fm q ē in actu. materia autem non est in actu fm se sed in potentia vt dicit minoꝝ pñtis discursus. ideo si cognoscat. debet in analogia ad formam cognosci. cum eodem modo res cognoscitur quo suscipit actum. z quo ad actum habet aptitudinem. materia autem per formam actuatur. et in ordine ad formam actum suscipit. igitur Preterea sicut se habet forma artis ad materiam artificialē. sic forma naturalis ad formā naturalem. forma aūt artificiali cognoscitur materia artificialis. igit forma naturali cognoscitur materia naturalis. Octiam ex quo essendi pncipia sunt principia cognoscendi. z esse simpliciter est a forma p quam res simpliciter est in actu. per materiā vero solum in potentia. per efficiens quidem in fieri. Per finem pprie nō est in esse. sz in bñ esse. igitur res scitur per alias causas fm q analogiam ad formā habet. materia autem analogiam habet ad formam vt potētia ad actū Ex istis rōnibus adductis ptz q ista propositio materia est cognoscibilis per analogiam ad formam duplici ter intelligi potest. Uno modo q ipa sit cognoscibilis p analogiam. id est pportiōem materie naturalis ad materiam artificialez. vt ptz ex textu phi qm artificialia sunt nobis notioza naturalibus. ideo multum conuenienter cognoscitur materia naturalis per analogiam ad materiam artificialem. Scdo cognoscitur per analogiam ad formam rei naturalis. qm vnūqdq; cognoscitur fm q ē in actu materia autez est in actu per formam. igitur zc. Maioꝛ alterius discursus.

¶ In generatione rerum naturalium. circa materiale principium fuit maxima dubitatio antiquoꝝ Minoꝛ. Ex ente aut non ente nihil putabant posse fieri. eadem de causa negantes omne generari Conclusio Igitur cognita subiecti natura soluitur antiquoꝝ ignorantia.

¶ Iste totus discursus patet per philosophum in textu Oct potest etiam sic deduci qm antiqui materiam dixerunt naturalem esse in actu et totam rei substantiaz. formas vero nihil esse dixerunt nisi dispōnes. in hoc autem errauerunt. quia in hoc materia naturalis ab artificiali differt qm materia naturalis est ens in pura potentia quod actuatur a forma z est pars cōpositi. Materia vero artificialis est ens in actu z tota rei substantia. quare etiam ipsi omne generari negabant. moti ista ratione fortissime. qm si ens fieret aut fieret ex ente vel non ente. neutrum illoꝝ est dicendum. igitur zc. Non ex non ente. quia ex eo nihil fit. Non ex ente. quia tunc esset

quia tunc esset anteq̄ fieret. Sz in hoc errauerūt antiq̄ nescientes distinguere inter ens in actu et in potentia. et sic credebant q̄ non ens actu esset simpliciter nihil. et om̄e q̄ aliquo modo est. q̄ hoc esset ens simpliciter qđ falsum est. cū ens fiat ex ente in potētia. igit̄ bñ sequitur q̄ cognita materia soluit antiquorū ignorātia

Ad obiecta i oppositū

Ad primū dđm est q̄ materia est principium cognoscēdi sicut est principium essendi. sz est principiuz essendi p analogiam ad formam. q̄m subiectū est forme que ē simpliciter p̄ncipium cognoscēdi. igit̄ eo mō est principium cognoscēdi t sic ipa fm se accepta in sua informitate nec p sensum nec p intellectū est cognoscibilis. Et est notā dum fm aliquos q̄ triplex est via deueniendi in materie cognitiōem. p̄ma est via resolutiōis vt accipiēdo vnā substantiam cōpositam ex materia et forma. vtputa sortē tunc p intellectū possumus resoluere siue deponere accidentia et tunc remanet materia t forma si tunc intelligatur ab illo hoīe forma seperari a materia tūc qđ remanet est materia prima. et tunc manifestū est q̄ illa materia ē aliquid qr corpus humanū. Alia est via transmutatiōnis. q̄m videmus q̄ vna res transmutat in aliam t cognoscimus q̄ res in quam fit trāsmutatio augef p hoc q̄ alterū transmutat in ipm. ista aūt trāsmutatio non pōt esse p nihil ergo est per aliquid t nō p accīdia t formaz substātialem qr illa nō manet. igit̄ est p materiā. Tertia est via p̄dicatōis. eo q̄ est vltimū in p̄dicando. Et sic qđ de nullo p̄dicat hoc est materia. ergo materia cognoscī pōt via p̄dicatōis. qr modi p̄dicandi t subiciēdi fundantur in modis ēndi. materia vero est vltima in essendo. igit̄ vltima in p̄dicando. sortes igitur liez sit individuū adhuc tñ potest p̄dicari de sua materia q̄ ei in p̄dicatōne subicitur. vt dđo hoc materiatū est sortes Ad scđm est dđm. q̄ illud qđ est per se ens in actu est per se cognoscibile. nō aūt hoc oportet de illo quod est p se ens in potentia. cum minimā habeat entitatem. quare fm se non est cognoscibilis. cuz vnūqđq̄ sic sc̄hz ad cognosci sicut hz ad esse. sz materia minimū esse hz. cū ipa fm augustinū est q̄pe nihil creata. igitur. ¶ Ad tertium est dđm q̄ illa definitio non dat de materia fm se. sz p respectum ad formā nā ipa nō habet q̄ sit subiectū p̄scindendo ei⁹ respectū ad formā. sed potius p respectuz ad ipsam t iō sicut ipsa ē definibilis. sic ipsa est scibilis. sz definibilis ē p analogiā ad formā. ergo t scibilis Et si dicas cognitio est grā similitudinis. materia aūt similitudinē nō hz ad formam cū habeāt oppositas rōes t p̄rietates ¶ Ad hoc est dđm. q̄ licet ibi non sit similitudo simpliciter vtiq̄ tñ est ibi proportionis similitudo et est similitudo nō quidem materie. nec forme. sz totius. totius quidem nō absolute sz fm q̄ a suis p̄ncipijs dependet. et ideo manifestat prius talis similitudo p̄ncipia q̄ totū. t hoc ordine nature. et prius formā q̄ materiam. t non solum manifestat principia intrinseca. verū etiam p̄ncipia extrinseca sz causaz efficientem t finalem. vnde spēs intelligibilis rei manifestatiua est rei fm q̄ ex ea oīb⁹ p̄ncipijs dependet. Ex quo sumi etiam potest. q̄ totum siue res naturalis. est magis cognoscibilis. quia quanto aliquid plus hz de entitate. tāto est plus cognoscibile. res vero naturalis plus habet de entitate q̄ materia. cum esse. p̄rie sit totius cōpositi. Et si dicatur materia est magis cognoscibilis cum ipa sit p̄ncipium rei naturalis. Ad hoc est dicendum. q̄ dupliciter cōsiderantur p̄ncipia. vno mō sub illo esse quo principiant. t sic principia sunt magis nota hoc est fm naturam sui sunt magis cognoscibilia q̄ p̄ncipiatum. Alio modo accipiūtur secūdum. t sic principia tum potest esse magis cognoscibile q̄ p̄ncipiū. qr sic est aliqđ p̄ncipiuz sc̄z materia qđ p̄ter debilitatem sue entie nō est per se cognoscibile sz vt dictum est tale est cognoscibile in analogia ad formā. Non tamē cognoscit per analogiam ad formam tanq̄ p̄ncipium qđ sed quo

¶ Ad quartum dđm est. q̄ materia per se nō hz ideam in mēte primi. sz est sub forme idea. t ideo ipsa nō est p se producta sz magis formis subproducta t de hac materia dicetur in maiore sequētis discursus ¶ Ad quintū dđm est. q̄ in relatiuis realib⁹ in quib⁹ additur realis formaliter est q̄ vnum relatiuorū cognoscat per reliquū. materia vero nō dicitur relatiue ad formā fm realem relationem h̄ est fm relatōem fm esse. sz solū fm relationē fm dici. p maiori declaratōe p̄tz materie occurrit q̄stio alia

Utrum materia prima sit in esse aliquo a prima creata existens in oīb⁹ corporibus vna.

¶ Et primo arguitur ꝓtra p̄mū quesitū. et non erūt materia a primo per creatōem inesse. q̄m sic esset effectus prime cause. t p cōsequens ens p̄fectissimuz. qr effectus debet esse similis sue cause ¶ Secūdo sic. illud nō p̄cedit in esse per creatōem a primo qđ non est p̄fectum. materia aūt p̄fecta nō est. igit̄. Maior p̄tz deutronomij decimo. Date magnificētiam deo nostro. dei perfecta sunt opera ¶ Tertio dicit p̄hs in libro de causis. q̄ p̄ma rerum creatarum est esse. t nō est ante ipm creatum aliud ergo quod est aī esse non est de numero creaturarū. sed quicq̄d est aī formam est ante esse qr esse non est nisi indiuiduorū spēi generis t p̄ncipij. t per cōsequens qđ est ante formam non est de numero creatarū rerū Quarto forma naturalis p̄fectior est materia ipsa aūt nō est immediate a prima causa. sed a causis secūdarijs naturaliter agentib⁹. igitur materia q̄ est causa minus principalis debet esse ab eisdem ¶ Contra secūdū arguitur sic. In omnibus corporibus nō est vna materia. qr quecūq̄ conuenīūt in vna materia adinuicem possunt transmutari nō omnia aūt corporalia possunt adinuicem trāsmutari. vt patet de corporibus celestibus. igitur. Secūdo sic. eadem numero sunt quorum est eadē materia q̄nto metaphisice. sz si omniū esset eadem materia. omnia essent numero vnum quod manifeste falsum est. Tertio non quodlibet est in potentia ad quodlibet. qr materia equi non est in potentia ad formam asini. et qr esse in potentia est coessenciale ipsi materie. quare similiter loquēdum est de materia sicut de potentia. ideo cum non reperiatur vna ratio potentialis etiam non inueniretur eadem materia. Pro veritate primi quesiti est beatus Augustinus in vndecimo cōfessionum. Tu domine fecisti mūdū de materia informi quā fecisti de nulla re tē. Et anselmus in libro de trinitate dicit q̄ omne ens est ab ente primo t non nisi per creationem. ergo est creata

Pro intellectu scđi quesiti ponetur vna conclusio

Pro intellectu questionis duo mouentur discursus quorum maior primi est ista.

¶A nullo naturali agẽte. materia prima exiuit in esse. Minor Ipsa autem non est causa prima. cuius rei naturalis causate per naturaꝫ sit pars subiectiua. Conclusio Igitur in esse exiuit materia. non tangẽs ens per se cõple/tum a primo. sꝫ pductũ in toto ꝓposito

Maior patet. qm̃ agens naturale et agens supernaturale sic differũt. qz agens naturale in sua actione ꝓsuppo/nit ens in potentia. qz vnũqꝺq; agit fm q est in actu. cũ igitur tale agens nõ est purus actus sꝫ potentie ꝑmixt⁹ quare nõ potest ꝓducere ipsam materiam que est ens in potẽtia. Agens vero supernaturale ꝓducit res ꝑ creationem vel per simplicem emanatiõem nihil ꝓsuppo/nendo in sua actõne. cum sit simpliciter in actu quare to taliter ꝓducit rem nihil ꝑsupponẽdo. agens em̃ naturale agit per motum et mutationem phisicam. talis autem est in materia vt in subiecto. ideo ꝓsupponit eam agẽs naturale. Et potest manifestius ostẽdi si materia ab agẽte naturali inesse exiret. vel hoc esset ꝑ generationẽ aug/mentationem vel alterationem. Non em̃ per generationem. qm̃ materia est ingñabilis et incoꝛruptibilis. Etiã terminus generationis est ipsa forma substãtialis. Preterea si aliquid generatõi subiceret̃ tũc esset ꝓcessus in infinitum. igitur materia non exiuit in esse ab agẽte naturali. Non ꝑ augmẽtatiõem aut alterationem cũ ipa totũ ꝓpositũ ꝑsupponat. igit̃ ꝛc. et ideo quod generatur ẽ totum ꝓpositum et non materia. licet generatõnis sit subiectum. et sic intelligitur verbũ ꝓmentatoꝛis dicentis. ꝙ materia vere generat̃. Nec ipsa sꝫ materia. esse materie accipit per generatiõem. sed esse forme ad totius ꝓpositi generatiõem. Et ideo si quis diceret. quicqd exit in esse quod prius nõ habuit. z amittit esse qõ habuit illud ab agẽte naturali in esse exiuit. materia ãt est hmõi. igit̃ Minor ꝓbatur. qz per gñationẽ acquisiuit esse et illud per coꝛruptiõem amittit. Ad hoc dñm est. ꝙ duplex est esse materie. quoddam est qõ sibi cõperit grã totius cõpositi qõ etiam est ipsius materie ex ꝙñti. et tale cẽ a generante acq̃rit et a coꝛrũpẽte amittit. Aliud est cẽ potẽtiale hoc ẽ subiectiuũ. z illud non acq̃rit a gñante. Aut dicendũ est. ꝙ materia bene variatur fm esse. nõ autem fm substãtiam suam. exempli gratia. vt si accipiatur gleba siue iam substet vasi honoꝛis siue vituperij sp manet eadem materia fm substãtiam licet sit alia z alia fm officium. Et sic patet. ꝙ materia in esse exiuit a deo agẽte infinita ꝑtute q̃ nulli rei create ꝙuenire ꝺz ¶Minor q̃ ad primam eius ptem multis rõnib⁹ ꝓbat̃. Quarum prima est ꝑma causa est simplicissima. regens omnia. et nulli ꝑmixta. materia ãt non est hmõi. cuꝫ in rem naturalib⁹ ꝑ ꝓpositõnem inuenitur. Maior est autoꝛis libꝛi causarum. vnde etiam dicunt theologi. ꝙ ꝑma causa est sup omnia non exclusa. z infra omnia nõ depꝛessa z in oĩbus est non inclusa. ac regens oĩa sine sui ꝑmixtione.

Circa hoc est notandum ꝙ duplex est simplicitas. quedam est per remotionem oĩs perfectionis. z sic materia prima est simplex. qz si fm se accipiatur. nullum habꝫ in se actualem pfectionem. Alia est simplicitas ꝑ remotionem oĩs ꝓpositionis. z sic prima causa sꝫ deus ẽ simplex. qz cuius in prima causa sint oĩa rerum pfectiones. non tamen habẽt in ea ꝓpositiõem. sicut in creaturis. qm̃ in ea non est materie z forme ꝓpõ nec accidens z subiecti. Secũda. materia et causa efficiens nõ coincidũt scd̃o phꝫsicoꝛum. igitur ipa causa prima nõ est materia. Certia mouens z motum non idẽtificanꝫ cum idem nõ sit in actu z in potẽtia. prima aũt causa est agens imobile. materia aũt mota. igitur. Quarta perfectissimũ z imperfectissimũ non sunt vnum z idem. Prima aũt causa est. ens perfectissimũ. imo ipa pfectio z ens ꝑ essentiam. materia vero ens iperfectissimũ z ꝙpe nihil fm Augustinũ igitur. Quinta prima causa est q̃dq̃ habet. materia aũt non est q̃dq̃ hꝫ. cum non sit ipsa forma. Istis autẽ rationibus nõ obstãtib⁹ quidã phi dixerũt primã causam et materiam primam non habere distinctiõem. et huius erroꝛis occasio fuit materie ignoꝛantia. putantes materiã esse ens in actu z formam supuenientem ei esse accidentalem. z istius opinionis iuentoꝛ fuit Alexander epicurus. z post Dauid de dignato. Et ex ista opinione surrexit erroꝛ aliquoꝛũ dicentiũ ꝑmã causaꝫ esse substantiã oĩm rerũ. et res ipas solum differri pepulis formarum dicebant em̃ formas esse quedã velamina ipius dei. In signũ cuius heretici sic deum venerantes depinxerũt añ imaginẽ pepulũ. Mouebantur isti tamen ad ponendum hãc maximã falsitatem sꝫ ꝑmã causam z materiam nõ differre. aliquot motuꝫ siue rõnib⁹. Quarũ prima est. illa sunt eadem que non differunt aliqua differentia. ꝑma aũt causa et prima materia non differũt aliqua differentia. qm̃ illa que differentia differunt ꝙueniunt in aliquo genere. sic aũt non est de prima causa et materia. igit̃ Secunda causa est simplicissima. materia prima est simplicissima. igitur materia est prima causa. Tertia ꝑma cã est ingñabilis z icoꝛruptibil̃. etiam ipsa materia vt restat in fine huius. igitur Quarta omnia fiunt ex materia prima. z omnia fiunt ex prima causa. ergo nõ differunt.

¶Ad primam rõem dñm est. ꝙ maioꝛ non est sufficiẽs et ergo debet sic formari. illa que nõ differũt aliqua dra vel que non sunt met diuersa. illa non differũt nũc autez prima materia z prima causa nõ differunt aliqua differentia. quare etiam non sunt differentes. sed diuerse. Circa hoc est notandum. ꝙ isti quatuoꝛ termini si ꝓprie accipiantur distinctio. diuersitas. dra. z ꝛtrarietas. habent se sicut magis cõe. et minus cõmune. qz distinctio dicit quãcunq; non idẽtitatem aliquoꝛũ siue sit realis siue rõnis. z sic dicimus ꝙ superius et inferius sunt distincta. vt animal et homo. Diuersitas vero dicit realẽ distinctiõem. et sic homo et animal. licet sint distincta. nullo modo tñ diuersa. Sꝫ dra dicit diuersitatem duaꝝ spẽꝝ sub vno genere. et sic nõ differũt prima causa z materia. sed sunt diuerse. Contrarietas vero ꝓcat dram duarũ specierum repugnatiũ. z sic ꝛtrarietas addit supra differentiam repugnantiam. et sic non omnes species sꝫ cõtrarie. sed solum specie repugnantes. vñ patet. ꝙ vbicunq; est ꝛtrarietas. ibi est dra diuersitas. et distinctio. sed nõ ecõtra. qm̃ alicubi est distinctio. vbi nõ est diuersitas vt patet in superioꝛi z inferioꝛi. alicubi est diuersitas. absq; differentia vt patet de prima causa z materia prima. idem etiaꝫ patet de gñeribus generalissimis. alicubi est diuersitas absq; contrarietate. vt patet de diuersis spẽb⁹ ꝑdicamenti substantie. alicubi sunt omnia. vt patet in formis tertie specie qualitatis. vt calidum et frigidũ album et nigrum. ¶Ad scd̃am dñm est vt prius. ꝙ dupliciter aliquid dicitur simplicissimũ. vno mõ per fecunditatem perfectionũ. et sic prima causa est simplicissima. Alio modo ꝑ sterilitatem. et sic materia dicitur simpli/

tissima. Etiam ꝑma causa est simplex in fine simplicitatis subsistens nulli ꝓportibilis. sic autē nō est de materia. q ipa sit alteri ꝓportibilis scz forme substātiali ad totius ꝓpositi ꝓstitutionem. ¶ Ad terciā rōnem dōm est. q̄uis vtraq; sit ingenerabilis. tñ differenter. qz materia licz non sit generabilis. creatione tamen ipsa est producibilis. non autem ꝑma causa Et licet materia est sua potentia subiectiua quam habet. ex eo tamen nō sequitur. q sit omne illud quod habet. habet eñ materia potentiam formalez formabilem. etiam habet diuersas formas substantiales et ex consequenti diuersas formas accidentales. z tamen nō est materia illa. z sic materia nō est omne illud qō habet vt ꝑma causa. Etiaz ꝑma causa extrinsece subsistat licet maxime intime z substando supereſt maxime. materia aūt intrinsece subsistat z substando nō supereſt. ¶ Ad quartam rōnem dicenduz est. q ipsa peccat in materia z forma. in materia. qz spūales substantie nō fiunt ex materia. in forma. qz differenter oīa fiunt a ꝑma causa z ex materia. fiunt eñ omnia a ꝑma causa tanq̄ a principio effectiuo finali. ex materia vero tanq̄ ex principio materiali. ¶ Secūda pars patz. quoniā res naturalis ꝓponitur ex materia z forma. ex materia quidem tanquam ex ꝓncipio esse susciente. z a forma tanq̄ ex ꝓncipio esse dante. sed ꝓncipium esse susciens est principium subiectiuū. sicut dans esse est predicatiuum. Et ꝺr causate per naturam. quia materia de qua in presenti loquimur non est ꝑs subiectiua substantiarum imaterialium. ¶ Et si diceres totum ꝑdicari potest de parte subiectiua. res vero naturalis non potest predicari de materia. ergo non est eius ꝑs subiectiua ¶ Ad hoc dicendū est. ꝺupliciter ꝺr pars subiectiua. Uno modo inquantum est inferius respectu sui superioris. z sic materia non est pars subiectiua. cum res naturalis de ea predicari nō potest. vt dicendo materia ē res naturalis. Alio modo dicitur pars subiectiua respectu ipsius forme cui substat aut subiacet. z sic materia est pars subiectiua. ¶ Conclusio quo ad eius ꝑmā partem patz. scilz q materia exiuit in esse a ꝑma causa. qz ipsa non est prima causa vt patet ex minore. igitur accepit esse post non esse. non aūt accepit illud ꝑ motum aut naturalem mutatōez neq; ab agente naturali. igitur exiuit in eē a ꝑma causa ꝑ creationem. nō per alterationem augmentationem aut loci mutationem. cum in illis motib; totuz compositum presupponitur. Nec ꝑ generationem. qz materia generationi subijcitur. etiam generatōis termin⁹ est forma substantialis. Secūda pars patz. scz q ipsa nō est producta sicut ens ꝓplerum seu perfectum. qz ipsa est creata de nulla re penes nullam rem z ꝓpe nihil. Preterea eo modo materia in esse exiuit quomodo cognoscibilis est. ipsa autem nō est fm se cognoscibilis. sed secūduz analogiam ad formam. igitur in esse exiuit non tanquam ens completum. sed totius compositi pars. z ideo non habet ideam in mente primi per se ꝓpriam. sed coideatam. ita scz q sicut totū ꝓpositum ꝑ se ꝓductum est ꝓncipaliter. sic etiam idea est totius compositi. z tūc forme. z vltimo materie. Et ideo aduertendū est. q differentia est inter creationem. increatōem. z subcreatiōem. Creatio eñ est totius ꝓpositi substantis. z ꝓprie illius qō ꝑ transmutatiōez naturalem produci non potest. Increatio vero est formarū substantialium aut accidentaliū. que nō habent esse ex materia. z sic aīe rōnales z dona supnaturalia dicūtur increari. Sed subcreare est ipsius materie que producitur vt forme stramentū. Et ideo quādo ꝺr q materia est creata nō accipitur ibi creatio ꝓprie. sed ꝓmuniter vt idez̄ est qō subcreatio Et q sit ens productum in toto ꝓpositio patz qz materia non est sine forma. igit est sub forma. ꝓducta materia aūt z forma totum ꝓpositum ꝓstituūt. ergo ipsa est ꝓducta in toto ꝓposito. ¶ Sed diceres. illud pōt ꝑ se creari quod hz distinctum esse. materia aūt habet esse distinctū a forma. ergo potest creari. Ad hoc ꝺōm est q verum est q habeat esse potentiale quod est ad alterum. non tñ absolutum. quare nō pt ꝑ se creari. sed sub forma. Nec est simile de accidentib; in sacramento altaris z materia qz accidens habet essentiā ꝓpleta saltem in suo genere dependens a substantia tanq̄ a causa secūda quam ꝑma causa supplere pt. materia vero nō habet essentiā ꝓpletam nec esse. sed est pars alicuius essentiam habentis. igit non potest seorsum produci aut creari. sicut accidens seorsum ꝓseruatur. Quidam tñ ꝺixerūt eo modo materiaz exire in esse a forma sicut accidens ꝓcedit a substantia. Unde accūs ꝓcedit a substantia sicut substantie vestigiū. ita materia de forma ꝓcederet. z sic non ꝑcederet formā via generationis. quod est falsum. Etiam tūc materia non esset substantia. cū vestigiū rōnem accūtis habet. quoniā vestigium est imꝑfecta rei similitudo. nō quidē totius. sed partis. et accūs ꝺr substantie vestigium. nō autem imago. et hoc loquendo precipue de accidēte ꝓmuni. Sed imago est ꝑfecta rei similitudo. non solum partialis sed totalis. Secūdi discursus Maior

¶ Analogia potentie reperitur in diuersis diuersimode Minor Illoꝝ proprie est vna potentia que sunt ad inuicem transmutabilia.

Conclusio Igitur corruptibiliū et generabiliuz materia fm se accepta seclusis formis et dispositionib; est numero vna. tamē corruptibilium et incorruptibilium varia

¶ Maior patz. qz tot modis ꝺr vnuz oppositorum quot modis ꝺr reliquū. ꝓmo rhopicoꝝ. actus aūt z potentia ex opposito diuidūtur. cū igitur actus in diuersis diuersimode reperiatur ptz. qz quidam actus est ꝑfectissimus quidam imꝑfectissimus. quidam est medio modo se habens. Actus quidam ꝑfectissimus est. qui est ꝓmo actui vltimoꝝ. vt est actus substantiaꝝ separatarum. Imꝑfectissimus est qui maxime distat a ꝓmo actu. vt actus forme naturalis materie imerse siue naturalis Medius ꝓo qui medio modo se habet. Unde in spiritualib; substantijs actus potentiam superat z vincit. in generabilib; z corruptibilib; potēta actum vincit. In celestib; vero actus et potentia parificantur. Econtra autez sumitur analogia potentie per ascensum ad primū. Unde potentia q̄ maxime distat a ꝓmo actu est perfectissima. z minime distat minima. que aūt media medio modo se habet. Et sic dicitur perfectissima potentia que maxime dominat actui. vt dici solet ꝑfectissimus nequam qui dicitur esse pessimus talis autem nō est perfectio simpliciter. sed dumtaxat fm quid. ¶ Minoꝝ patz. quia quecunq; sunt ad inuicem transmutabilia illa ꝓueniunt genere physico. qō nō est aliud q̄ potentia formalis formabilis existēs in materia ꝑma quam mobilis est de ꝓtraria forma in ꝓtrariam formam igitur illoꝝ est vna potentia que sunt ad inuicem transmutabilia. ¶ Circa istam materiam est notandum.

q̄ longa est differentia inter genus logicum ⁊ physicum quoniam genus logicum est ꝯmunis notio predicabilis de his que specie distinguūtur.⁊ istud ſm Porphiriū diuiditur in genus generalissimū ⁊ genus subalternū. Genus vero physicū est ꝯmunis potentia formalis formabilis ſm quam materia mobilis est de forma cōtraria in ꝯtrariam formam.ab illo tū sumitur genus logicum per intellectum abstrahentē.⁊ etiaz est subdiuisibile in genus generalissimū ⁊ subalternum.quoniam genus generalissimū est p̄ma formarum ꝯtrariarum inchoatio Sed genꝰ subalternum est inchoatio formarum mixtionaliū ⁊ animatorum. vt patebit latius infertus. ¶ Conclusio quo ad eius primam partem patz. quia illud est vnuz qō est ens indiuisum.materia autem sic accepta est ens indiuisum.cum diuisio materie p̄ueniat a forma.cum ergo secludantur forme non habet a forma diuisionem.⁊ p̄ consequens remanet vna.et non vna genere. quia talis vnitas est forma generis.nec vna specie. qz talis vnitas est a forma specifica.ergo remanet vna numero.scz p̄ carentiā distinguentis. Non autem est vna positiue.quia non habet in se aliquam formam vnam vt sic accepta. Ex quo accipi potest.q̄ aliquid dicitur vnum numero dupliciter scz positiue.⁊ talis vnitas causatur a terminatione potē tie per actum siue formam. Alio modo dr aliquid vnum p̄uatiue per distinguentis carentiam. quia cū respectu alicuius non est aliquod distinguens.tūc remanet ens indiuisum ⁊ p̄ consequens vnū numero.cum sit ens indiuisuz ¶ Et est notandum q̄ duplex est materia..quedam est materia p̄ma que est materia ſm se accepta per diuersarū formarum ⁊ omniū dispositionū accidentalium exclusionem in ordine ad diuersas formas.non tamen ab ea seclusitur p̄uatio vniuersalis neq̄ forma corporeitatis.qz tūc esset materia p̄mo prima. que amplius non est in genere physico sed extra genus physicum. Alia est materia secūda que dr materia determinata dispositionib̄ accidentalib̄ determinantib̄ ipsam ad aliquam formam particularem.sicut semen equi dicitur materia secūda.quia est determinata dispositionib̄ accidentalib̄ eam disponentib̄ ad talem formam sic q̄ non ad aliam. Unde loquendo de tali materia non est dubium quin illa differat numero in generabilib̄ ⁊ corruptibilib̄. qz inquantuz accepta est sub pluribꝰ formis substātialib̄ aut sub pluribꝰ talib̄ dispositionib̄ distincta est ⁊ multiplicata numero.⁊ p̄ consequens ea sic accepta non est numero vna. ¶ Aduertendum tamen est q̄ materia p̄ma ⁊ secūda non sunt materie diuerse realiter.sed eadem est ſm essentiam sub diuerso tamen esse. materia p̄ma sub esse cōmuni non cōtracto et materia secūda sub esse spēali ⁊ ctracto ¶ Et est sciendum q̄ in substantijs materiam habentib̄ inquātum est transmutationis subiectum duplex reperitur potentia.s. ad vbi ⁊ ad formam simul.vt in substantijs generabilibus ⁊ corruptibilib̄.vt in elemētis ⁊ mixtis.In alijs autem reperitur trasmutationis potētia dumtaxat ad vbi sicut in corporib̄ celestib̄.⁊ tales substantie in quib̄ non reperitur p̄uatio ad formam sunt incorruptibiles. Ex q̄ bus patz secūda pars ꝯclusionis scz q̄ corruptibilium ⁊ incorruptibiliū est varia materia. hoc est substantiarū corruptibilium ⁊ incorruptibiliuz non est eadē numero materia.qz materia generabilium ⁊ corruptibiliū p̄uationi est immixta.materia autem incorruptibilium ⁊ ingenerabilium non est p̄uationi imixta.igitur. Et q̄ in celo reperitur materia patz p̄ Arestotelem primo celi.qui p̄ter quatuor corpora simplicia ponit quintaz essentiam. ⁊ nono metaphysice ibi dicit q̄ in omni motu oportz imaginari materiam. Quidam tamen dicunt q̄ in celo non sit materia .hoc autem sic probabant.qz si sic tunc esset generabile ⁊ corruptibile.hoc autem inconueniens est. Sequela patet.quia habet materiam. Ad hoc est facilis solutio licet habeat materiam illi tamen materie non est p̄uatio immixta.vt patuit supra. ¶ Et si diceres.moues ⁊ motum debent ꝓportionari.in mouente autem nō est aliqua materia simpliciter.igitur nec in mobili quod est celuz Ad hoc est dicendū q̄ duplex est proportio. quedam est proportio in esse nature sic q̄ nature identitatem habeant et talis non est inter mouens ⁊ motum vel mobile. quia non oportet q̄ moues sit eiusdem nature cū mobili. Alia est proportio in esse mobilitatis.⁊ cōsistit in hoc q̄ moues excedat mobile in virtute.⁊ sic mouens ⁊ motum debēt ꝓportionari.sic ergo est ꝓportio inter animam nobilem ⁊ celum.quoniā anima nobilis suo intellectu practico mouet corpus celeste ⁊ excedit omnem materiam corporalē in virtute.et hoc ea de causa.quia materia corporalis obedit substantijs spūalibus ad nutum siue voluntatem .sicut em̄ substantie separate excedunt corpora in nature nobilitate.ita excedūt etiā quo ad operationem. ⁊ ideo possunt quācunq̄ materiam corporalem mouere localiter ¶ Circa istā materiam posset aliquis querere an in omnib̄ substantijs tam corporeis q̄ incorporeis materia reperiatur. Et videtur q̄ sic.quia quecūq̄ reducūtur ad vnū genus reducūtur ad illius generis p̄ncipia ⁊ illa in se includunt.omnes autem substantie tam corporee q̄ incorporee reducūtur ad genus substantie. ergo includunt in se p̄incipia generis substantie.talia p̄ncipia autē sunt materia ⁊ forma.igitur ea includunt ¶ Secūdo quicq̄d reperitur in pluribꝰ ⁊ non pure equiuoce.reperitur in ipsis ratione alicuius ꝯmunis quod conuenit illis pluribꝰ alique vero passiones vt substare subiici ⁊ silles illis taz in substantijs corporeis q̄ incorporeis reperiuntur .ergo hoc est gratia alicuius ꝯmunis quod in ipsis est. ⁊ illud ꝯmune est materia. ¶ Tercio vbicūq̄ reperitur formatum ⁊ distinctum oportet ibi p̄fuisse informe ⁊ indistincte.in substantijs autem incorporeis aliquid reperitur formatum ⁊ distinctum.ergo illud p̄ius fuit informe ⁊ indistinctum.⁊ illud non est nisi materia.nam non posset conuenire forme.igitur in ipsis est materia. ¶ Quarto sicut se habet genus respectu differentiarum ipsum diuidentium.sic se materia habet ad formas actuales in potentia. genus autem reperitur in omnib̄ suis differentijs.igitur etiam materia sub omnib̄ suis formis substantialib̄.quoniam ad omnes illas est in potentia. ¶ In oppositum tamen arguitur sic. vbicunq̄ reperitur materia ibi reperitur corporeitas.quia quantitas a materia nunq̄ separatur.in substantijs autez incorporeis non est corporeitas. ergo neq̄ materia. ¶ Pro responsione tamen dubij moti est sciendum.q̄ licet forme incorporee sint substātie simplices simplicirati que opponitur compositioni ex materia ⁊ forma.nō tamen sunt omnino simplices. cuz talis simplicitas soli p̄mo conuenit. ⁊ ideo quia non sunt omnino simplices aliqui non potentes cognoscere earuz cōpositionem dixerunt ipsas ex materia ⁊ forma cōpositas sicut Auicebron ⁊ sui sequaces.quorum rationes sunt tacte.et dixerunt etiam q̄ in omnib̄ substātijs tam corporeis q̄ incorporeis esset vna materia. ¶ Pro cuius responsione est sciendum. q̄ dupliciter accipitur materia.

Uno modo ꝯmuniter ꝓ omni potentia que quocunꝯ modo actui subſtat. ⁊ ſic ea capta nō eſt materia ſimpliciꝫ ter. ſed ſolum per analogiam. Secūdo modo accipit maꝫ teria ꝓ potentia ſubiectiua motui ⁊ mutationi. Quibꝫ ſuppoſitis infertur iſta ꝯcluſio. licet in ſubſtantijs icorporeis reperiatur materia ꝑmo modo dicta. nō tamen materia ſimpliciter dicta. Prima pars iſtiꝰ ꝯcluſionis pz. quia ibi reperitur actus. ⁊ non eſt actus purus. qz ſic nō differret a primo. ergo eſt actus potentia permixtus. ⁊ per conſequens reperitur ibi aliqua potentia que ſubſtat actui. Unde eſt aduertendum. q̄ille ſubſtantie ſunt realiter cōpoſite ex actu ⁊ potentia ſiue ex quo eſt ⁊ quod eſt. ideo in ſe quandam potentialitatem includunt. Et licet ea parte qua reſpiciūt primam cauſam non habeant talem potentiam. tamen ea parte qua reſpiciunt corpora celeſtia q̄rum ille ſubſtantie ſunt motrices accedunt ad obſcuritatem ⁊ ꝑmixtionem in potētia. Et ſimile eſt de lumine candele. quod in ea parte qua reſpicit lucmum candele habet opacitatem ſiue obſcuritatem. ea tamē parte qua recedit lumen a lucmo habet puritatem ⁊ luminoſitatem ¶ Ad primum argumentum eſt dicendum q̄ materia ⁊ forma non ſunt p̄ncipia ſubſtantie in cōmuni. ſed ſolum ſubſtantie corporee. actus autem ⁊ potentia ſunt p̄ncipia ſubſtantie in cōmuni. quare in ſubſtantijs incorporeis ꝓcedimus ꝓpoſitionem actus ⁊ potentie. Ad ſecūdum dicendum eſt q̄ ſubſtare in ꝯmuni non inſequitur materiā inquātum materia eſt. ſed inquātum eſt quedam potentia. ⁊ ideo reperitur in ipſis non gratia materie. ſed ratōe potentie quam includit. cuius tamen illud ſubſtare eis aliter conuenit cū ſubſtantijs materialib⁹. Ad tertiū dicendum eſt q̄ omne formatum preſupponit informe ſm rez vel ſm rationem. ⁊ ſic ſm ratiōem informe p̄cedit formatum. ſed non ſecundum rem. Hoc tamen verum eſt q̄ in ſubſtantijs incorporeis reperiatur materia ſm analogiaz vt dictum eſt. non tamen ſimpliciter. Ad quartum eſt dicendū negando conſequentiam. quoniā materia nō eſt in potentia ad omnes formas tam corporales q̄ ſpūales ſiue incorporales. ſed dumtaxat in potētia reſpectu formarum corporalium ⁊ naturalium. quare etiam materia nō habet talem ambitum ſicut genus generaliſſimū ſubſtantie. Dominus tamen Albertus ꝑmo phyſicorum in quadam diſgreſſione dicit q̄ dupliciter ꝛingit loqui de materia. Uno modo inquātum eſt ſubſtantia quedaz in cōpoſito eſſentiali ꝓpoſitione p quam ſubſtat compoſitum licz non ſit per eam. Secūdo modo ſm q̄ eſt ſubſtantia q̄ eſt in potentia p quam ſubijcitur motui ⁊ mutationi. Primo mō oportet ꝓcedere neceſſario q̄ ipſa eſt in omnibus ſubſtantijs ordinatis in genere ſubſtantie ſiue ſint corporee ſiue incorporee vt dicit Auicebron. ⁊ hoc modo omnium ordinatorum in genere ſubſtantie eſt materia vna. ſz ſi ſubſtantie incorporee non ſunt ordinate in genere. ſz ſūt forme ſimplices tūc non oportz q̄ omniū ſit eadem materia ſed ſolum corporaliū. Si vero ſecūdo modo dicatur tūc materia nō conſideratur niſi in moto corpore. vt dicit Ariſtoteles ſecūdo metaphyſice. ⁊ hoz eſt materia vna ꝑma. que tamen diuiditur ſm ꝑmam potentie diuiſionez que eſt potentia ad vbi ſiue. vel ad vbi ⁊ ad formam ſimul vt patet ex dictis. Ex quibꝫ pz opinionum diuerſitas. qz quidam vt Auicebron ⁊ ſui ſequaces in ſubſtantijs incorporeis materiam ponebāt. quidam autem non. Dominus tamen Albertus primo phyſicorū nec vnam nec aliam approbat. ⁊ ſic illud quod determinatum eſt diſputatiue dictum eſt. nec eſt veritati contrarium.

Ad obiecta in oppoſitū

Ad ꝑmum eſt dicendum. q̄ nobilitas cauſe non ſemp attenditur ex pte effectus producti. ſed aliquando ex parte modi producendi. ⁊ ideo quāuis materia ſit effectus multum imperfectus. habet tñ nobilē modū producendi cum ex nihilo producitur. Aut dicendū eſt q̄ effectus ꝓductus ad ſue cauſe ſimilitudinem ſimilis eſt ſue cauſe. ⁊ ſuis perfectionib⁹ pollet. iam materia nō eſt producta ad ꝑme cauſe ſimilitudinem. ſed ſubcreata eſt tanꝯ pars totius compoſiti. ¶ Ꝓ quo notādum eſt q̄ differētia eſt inter cauſam primam ⁊ inter cauſas naturaliter agentes. quoniā effectus a cauſis naturaliter agentib⁹ ꝓcedunt vniformiter ⁊ neceſſitate nature. ⁊ ideo perfectionis cauſe naturaliter agentis pfectior eſt effectus. Prima vero cauſa non agit neceſſitate nature. ſed libere ſm ſuam ſapientiam. quare effectus producit ſm ſue ſapientie ordinem. vt quoſdam maxime ſibi ſimiles ſicut ſpūales ſubſtantias. quoſdam ſibi diſſimiles. vt materiā formе ſubſtratam non habentem modum eſſendi niſi ſub forma. et plura alia inferiora. Etiam dici poteſt q̄ duplex eſt ꝓductio. ſcz vniuoca. ⁊ in tali cauſa efficiēs ⁊ effectus ſunt eiuſdem nature. ⁊ ſic effectus ⁊ cauſa ſe habēt q̄ ſi cauſa fuerit pfecta. etiam effectus eius eſt perfectus. Alia eſt equiuoca que eſt diuerſarum ſpērum. ⁊ in illa hoc non oportz. ¶ Ad ſecūdum eſt dicendum. q̄ omnia opera dei ſunt pfecta. tamen omniū operum perfectio non eſt vnius rationis. imo vnūquodq̄ dicitur pfectum cum fuerit in debito ſtatu. ⁊ ideo materia perfecta eſt ipſa habente rationez ſubiecti ad formas generabiliuz ⁊ corruptibiliū. Ad tertiū eſt dicendū ſm dominū Albertum in libro de quatuor coequis. q̄ cū dicitur prima rerum creatarum eſt cē ibi eſſe ponitur ꝓ ente. ¶ Sed diceres. philoſophus nō debet determinare de exitu materie in eſſe. ſed potiꝰ relinquere materiam eſſe. eo q̄ ipſa ſit principium phyſicū Ad hoc reſpondet dñs Albertus. q̄ verum eſt. tamē bonitate doctrine dicimus materiam a prima cauſa in cē exiuiſſe. ⁊ ſicut ipſa eſt ſcibilis per analogiam ad formā ſic modo ſm rationem ꝓportionis habet ideam. Primū em̄ cauſat per imperium. ⁊ ideo ſubiectuz cadit in intellectu eſſe. eo modo quo lignum in mente artificis. nō em̄ cadit in mente artificis in eo q̄ eſt lignum. ſed in eo quod ſuſceptibile eſt artis. ⁊ hoc eſt primum ſubiectum forme naturalis qō cadit in mente diuina ¶ Ad quartum dicendū eſt. q̄ non oportet effectum prime cauſe eſſe perfectiōrē effectu ſecūdarum cauſarum. dūmodo ipſe effectus ꝓductus non ſit ad ſue cauſe ſimilitudinem. ſicut ipſa materia quoniam ipſa non eſt producta niſi vt ſtramentum nature ⁊ informe principium. ⁊ tale neceſſario ſecundarium cauſarum cauſalitati preſupponitur. ſicut dicit Plato ſummum deum ad ſecūdos deos loquentem. O dij deorum quorum pater opifexq̄ ego ſum. ſemētū vobis tradā veſtrū aūt eſt par exequi. id eſt ipſam materiam mouere ad diuerſas formas. ¶ Ex eſt notandum ſm dominū Albertum in libro de quatuor coequeuis. q̄ ꝑma cauſa ⁊ ſecunde duob⁹ modis ad inuicē comparari poſſunt. Uno modo quantum ad eorum effectus. ⁊ ſic non oportet prime cauſe effectum eſſe nobiliorem effectu ſecūdarum cauſarum. Alio modo in modo cauſandi. ⁊ ſic nobiliori modo cauſat ꝑma cauſa q̄ ſecūda. quia ꝑma cauſa ex nihi

lo effectum producit. Ex quo patz q̄ ipsa non presuppo/nit aliquam potentiam subiectiuam sicut cause secunde effectum aliquem producentes ¶ Ad argumenta se/cūdi queſtī est dicendū ad primum ad maiorem. q̄ illa q̄ conueniunt in materia proprijſſime dicta. illa sunt ad inui/cem transmutabilia. vt ista inferiora. non autem illa que conueniunt in materia ꝓmuniter dicta. Inter autem infe/riora quedam sunt ad inuicem transmutabilia faciliter. illa scz que ꝓueniunt in proxima formarum inchoatiōe vt elementa. quedam vero difficulter transmutabilia. illa sci/licet que non conueniūt in proxima formarum inchoatio/ne. ¶ Ad secūdum est dicendum q̄ illa sunt eadem quo/rum materia actuata est eadem. non autem quorum non est eadem materia actuata. vt patet in corporib⁹ celestib⁹ et subcelestib⁹. imo etiam in subcelestib⁹ est alia z alia ma/teria. quoniam materia non dicitur facere vnitatez nume/ralem positiue nisi fm q̄ actu stat sub forma. vt pz ex dic/tis. ¶ Ad tercium est dicendum. q̄ fm potentiam siue materiam ꝓpinquā non quodlibet est ad quodlibet in po/tentia. vtiqz tamen fm materiam primam vel remotā po/test fieri quodlibet ex quolibet de q̄ se. per accidens tamen impediri potest. propter impropoꝛtionatā quantitatē. vt ex grano milij non potest fieri leo. sed tamen materia que est in pluribꝫ granis z que sufficit ad q̄titatem leonis po/test esse sub forma leonis

Incidunt dubia quo/

rum primum est. An materia posset esse p̄uationi nō im/mixta. ¶ Et videtur primo q̄ sic. quecūqz essentialiter differunt possunt ab inuicem separari. materia aūt z p̄ua/tio essentialiter differunt. cū p̄uatio sit quodammodo for/ma que a materia essentialiter differt. ergo p̄uatio potest a materia separari. z p ꝓsequens ipsa potest esse sine p̄ua/tione. ¶ Secūdo. in celo est materia. quia id qō sustinet formam est materia. in celo aūt aliquid est quod sustinet formā. ꝓpter qō dicit Aristoteles p̄mo celi. Cum dico ce/lum dico formam. cū dico hoc celum. dico formam in ma/teria. tali autem materie nō est p̄uatio p̄mixta. ergo po/test stare sine p̄uatione ¶ Tercio sic. vna forma existē/te in materia abijcitur p̄uatio que erat ad talem formaz igitur omnib⁹ formis naturaliter preexistentib⁹ in mate/ria destruitur totaliter z vniuersaliter p̄uatio illarū for/marum. sed omnes forme naturales sunt in materia. z p ꝓsequens in materia non est aliqua p̄uatio.

¶ Solutio domini Alberti q̄ non. quia opposita nō sunt in eodem. forma autē et p̄uatio sunt opposita. cuz igitur in celo semper insit z ne cessario forma. nunqꝫ inerit ei p̄ua/tio. Preterea cuicunqz inest p̄uatio ad formam aliquam illud non habet illam formam z tamen aptum natum est habere. aut igitur aliquando habebit ipsam. aut aptitudo est frustra. frustra autem nihil est in natura. ergo si in celo sit p̄uatio. necessario ipsa habet naturalem aptitudinem ad formam habendam quam non habet. z aliquando ha/bebit quod est absurdum. cum sit intransmutabile fm for/mam. ¶ Et est notandum. q̄ materia in diuersis corꝓ/ribꝫ diuersimode reperitur. In aliquibꝫ em̄ reperit ma/teria que est saciata fm totum eius appetitum. ꝓpter hoc q̄ partialitas eius totaliter est terminata per formam. et ipsa est totaliter actuata. quemadmodum est in celo. et hꝰ est propter perfectionem forme celi. materia enim eius est totaliter actuata ac terminata. sic q̄ non amplius appe/tit perfici per aliam formam. In alijs autem substantijs pura in generabilibus z corruptibilibus reperitur mate/ria que non est saciata secundum totum eius appetitum. et hoc est propter imperfectionem forme que non termi/nat totam potentiam materie. nec totaliter eam actuat. sz in ea potentiam relinquit ad alias formas. Ex quo patet q̄ materia celi non est p̄uationi permixta. quia est totali/ter actuata per formam. materia tamen generabilium z corruptibilium semper est p̄uationi immixta. quia nun/quam saciatur fm totum eius appetitum. sed semper exi/stens sub vna forma appetit alijs formis perfici. ¶ Ad/uertendum tamen est. q̄ duobus modis accipitur p̄ua/tio. Uno modo ꝓmuniter prout extendit se tam ad p̄ri/uationem ad vbi q̄m ad formam. et sic in celo bene reperi/tur p̄uatio. cum sit mobile ad vbi. z vnūquodqz eo mo/do includit p̄uationem quo modo est mobile. Alio mo/do accipitur p̄uatio pro p̄uatione ad formam tantum et maxime pro p̄uatione forme substantialis. z illo mo/do hic accipitur. z ideo hic simpliciter conceditur in celo nō esse p̄uationem. cū p̄uatio ad vbi nō est simpliciter p̄uatio sed fm quid

Ad obiecta in oppoſi

tum. Ad primum dicendum est. q̄ quando aliqua duo differunt essentialiter z vnum est subiectum alterius nō possunt ab inuicem separari naturaliter. sicut patz de ac/cidente z substantia. modo materia z p̄uatio licet distin/guantur essentialiter. tamen vnum est subiectum alteri/us. ideo possunt ab inuicem separari realiter in illis in qui/bus reperitur p̄uatio. ¶ Ad secundum patet solutio ex dictis. ¶ Ad tercium dicendum est per interempti/onē ꝓsequētie. q̄z licet omnes forme sint in materia natu/rali z ipsa actuetur omnibus formis. tamen oēs ille for/me non sunt in eadem parte materie. sed in diuersis par/tibus. z ideo vna forma existente in vna parte materie adhuc in ea stat p̄uatio ad omnes alias formas natura/les. Si tamen per impossibile poneretur q̄ in eadez par/te materie essent omnes forme simul. in ipsa non relinq̄/retur p̄uatio

Secūdum dubium est.

An materia secluſa p̄uatione sit omnino simplex. Et videtur q̄ non. quia quicquid potest recipere aliud in se habet quod potest suscipere z quo potest. materia autem sine p̄uatiōe potest suscipere formas naturales. ergo nō est simplex sed composita. ¶ Secūdo sic. ipsa sic accepta in se habet naturalem potentiam z etiam respectum ad formam. naturalis vero potētia est de genere qualitatis et respectus ille de genere ad aliquid. cum totum esse eiꝰ est ad aliud se habere. ergo ē ꝓposita.

¶ Solutio. simplicitas duobꝫ modis accipitur. Uno modo negatiue prout negat cōpositionem z ꝓpositibilita/tem simul. z hoc modo opponitur compositioni contradi/ctorie. Alio modo accipitur inquātum negat composi/tionem tm̄ z relinquit compossibilitatez. z illo modo op/ponitur compositioni p̄uatiue. Per hoc dicendū est. q̄ materia secluſa p̄uatione est omnino simplex p̄uatiue. sed non negatiue. Primū patet. quia illud dicitur simplex p̄uatiue quod est componibile non habens aliquā com/positionem actualem. materia autem secluſa p̄uatione

non habet aliquam cōpositionem actualem. quia vel est ꝓposita ꝓpositione prima aut secūda. neutrum illorum est dicendum. Non cōpositione prima. quoniam illo modo ab ipsa secludūtur tam forme substantiales q̄ priuatio igitur non est composita ꝓpositione ꝑma. Nec etiam secunda. quia illa presupponit ꝓpositionem ꝑmam. Secūdum patet. quia cuius materia non sit actualiter ꝓposita ipsa tamen est componibilis. cum sit pluribus habitudinibus subcreata ad formas ratione quarum habitudinum ipsa est pluribus formis ꝓpositis

¶ Et ad obiecta in oppositū. Ad ꝑmum dicendum est q̄ in materia est illud quod forma suscipere potest. z etiam potentia. sed illa non differūt realiter. q̄ in materia est potentia subiectiua que est idem cuz ipsa materia. z ideo nō oportet ipsam esse ꝓpositam. ¶ Ad secūdum dicenduz est. q̄ illa naturalis potētia z etiam ille respectus sunt de eodem genere cum ipsa materia. z sunt idem fm rem. et differunt solum fm rationem

Tertium dubium est.

An forma z materia aliquo modo cōueniant essentialiter. ¶ Et videtur q̄ sic. cum esse quod est ꝑmum creatū ꝑmi conuenit materie z forme. ergo materia z forma illo modo ꝓuenūt. z p consequens conuenūt essentialiter

¶ Solutio q̄ non. sed sunt intra se diuersa. quia si ꝓuenirent in aliquo essentialiter tūc esset aliquid in quo conuenirent z aliquid in quo differrent. z per consequens vtrū q̄ illorum esset compositum. quod falsum est. Etiam materia est potentia. forma vero actus. modo actus z potētia sunt ꝑme differentie entis nō in aliquo essentialiter cōuenientes ¶ Ad obiectum dicendum est. q̄ ꝑmū creatum. ꝑmi duobus modis accipitur. Uno modo fm rem et sic est idem cum intelligentia in qua non cōuenit materia z forma. Alio modo accipitur fm rationem. z in illo esse cōueniunt materia z forma. non tamen vniuoce. sed analogice.

Quartum dubium est.

An materia sit eadem cum sua potentia. ¶ Solutio loquendo de potentia subiectiua tunc est eadem cum sua potentia. non autē loquendo de potentia formali. cum talis sit eiusdē essentie cum forma. nō aūt cū materia

Quintum dubium est.

Propter quid ad declarationem materie naturalis Aristoteles vtitur similitudine materie artificialis. cum tamē ars imitatur naturam. z sit natura posterior. z per consequens ea que sunt nature deberent declarare artificialia

¶ Solutio q̄ ideo. quoniam quo ad nos artificialia sunt notiora etiam materia artificialis fm se notior est. cuz sit ens in actu. z solum in potentia fm quid. scz ad formam artis. Materia vero naturalis fm suam propriam substantiam est ens in pura potentia. z ita omnes forme naturales materiam primam actuantes sunt substantiales forme vero actuantes materiam artificialem sunt accidētales. quia aduenūt enti completo Sunt etiam materia et forme artificiales sensibiles. forma autem naturalis est intelligibilis intellectu ad sensuz reflexo. materia vero naturalis intelligitur vt dictum est in textu secundum analogiam ad formam

¶ Tangentes quidem igitur. et alteri quidem sunt ipsa. sed nō sufficiēter. Primū quidē em̄ confitētur simpliciter fieri aliquid ex eo qđ non est inquantum Permenidem recte est dicere Postea videt ipsis si vere est numero vna et potentia tantuz vna esse. Sed hoc differt plurimum

¶ Istud est secūduz capitulum huius tractatus in quo phus soluit defectus antiquorum dicentium materiam esse non ens per conuenientiam ipsius cum priuatione. Et diuiditur in tres partes. In quaruz prima mouet antiquorum rationes. In secūda ponit quinq̄ differentias inter materiam z priuationem. ibi. Nos quidem materiam. In tercia se excusat de ampliori determinatione forme. ibi. De principio autem. Dicit igitur phus naturā morui subiectam plures philosophi tetigerunt. licet non sufficienter. quia ꝓuationem materie permixtam non viderunt nec distinxerunt a materia. Illi em̄ ꝓpter Permenidis argumentationem quaz veram esse crediderunt z de necessitate cōcludere confessi sunt. q̄ id quod simpliciter est fit ex eo quod simpliciter non est. et hoc probabant ratione Permenidis. z est ista. Omne quod est vere est. ergo quicquid est preter id quod vere est non est. id autez quod vere est. est substantia existens in actu. ergo omne illud quod est preter illud quod vere est actu non est. Secundo probabant sic. Omne quod est vnū est. ergo quicquid est preter vnū est non ens. cuz igitur materia nec vere sit nec vere vna sit. eo q̄ non habrat formaz ꝓcesserūt q̄ id ex quo fit generatio est simpliciter nō ens. z sic ens fit ex simpliciter non ente. z hoc est vnū inconueniens in qđ inciderunt. quia nesciuerunt distinguere qualiter materia est ex se. sed ex priuatione non est. z ita p accidens non est tamen per se est hoc modo. quia materie gratia sui debetur esse. z gratia priuationis debetur sibi non esse. Unde isti fuerunt Platonici qui in hoc cum Permenide ꝓcordauerunt q̄ reputabant argumentatōem suam cōcludere. sed in hoc discordauerunt. quia conclusionem suaz nō dicebant esse ad inconueniens ducturam Uolebat enim vlterius habere Permenides q̄ generatio nihil est. cū ens posset fieri ex non ente. z hoc platonici non receperunt dicentes non esse inconueniens ens fieri ex non ente simpliciter. z illi non ponūt aliquid forme esse in materia. propter hoc q̄ negauerunt ꝓuationem oportuit eos cōcedere q̄ forma fit ex non ente simpliciter. aut produceretur ex essentia materie. Sed manifestum est q̄ incōueniens est ipsam produci ex substantia. z ideo alterum cōcesserunt scz q̄ fit ex nihilo. z hoc modo dixerunt id quod simpliciter est fm formam fieri ex eo q̄ simpliciter non est fm formā Unde postq̄ ignorauerunt distinctionem priuationis z materie inciderunt in aliud inconueniens. viderunt em̄ q̄ materia permixta non enti est vna numero. z putabāt ad hoc sequi q̄ esset potentia z virtute vna. z hoc quidem bene sequitur. Sed cum dicitur materia permixta nō enti esse negationem ita q̄ cum dicitur nō ens. negatur absolute ens. z nihil relinquitur. quia tunc illud non ens in materia non relinquit aliquam potētiam habitualem ad formam. sicut facit priuatio. z tunc nō haberet materia nisi potentiam propriam que est alicuius componentium

cum forma. sed hoc non est verum. quia cum dicitur materia non ens. non ens est priuatiuum. z ideo priuatio relinquit formalem aptitudinem ad formam. z ita licet sit vna numero cum materia. non tamen est vna z eadez potentialiter. sed addit supza potentiam que est materia potentiam habitualem propter quod altera est specie a materia. z ideo plurimū refert dicere ipsam esse vnā numero. et dicere ipsam esse vnā potentia z virtute.

¶ Nos quidem materiam z priuationem alteram dicimus esse. sed horum hanc quidem non esse fm accidens materiam. priuationem autem per se non esse. hanc quidem prope substantiam aliqualiter materiam. priuationez autem nequaquam. Quidam autem q nō est magnū et paruū sil'r. aut simul vtrūcz aut seorsuz vtrūcz q̄re penit9 alter mod9 trinitatis ē hic et ille. vicz quidem ad hoc peruenerunt q̄ oport/tet quandam supponi naturam: sed hanc tamen vnam faciunt. Eteñ si aliquis dualitatez facit dicens magnū z paruū ipsam nihilominus idem facit. alteram eñ despexit

¶ Ista est secūda pars huius capituli. in qua philosophus ponit quincz differentias inter priuationem z materiam. quarum prima est. Materia de se habet esse. z ei9 non esse accidit ex ꝓuatione que est ei permixta. priuatio vero per se siue de se non est. eo q̄ de se habet non esse. tamen aptitudinem in subiecto relinquit. non obstante nomine dicente non esse actu. z sic inq̄tum aptitudinem relinquit priuatio ꝓnciꝑium rei naturalis eē dicitur. Secūda materia est prope substantiam. non autem ipsa priuatio. Sunt quidem alij aliter dicentes id quod non est esse materiam z non priuationi immixtam. sed in qua est negatio vniuersalis z totalis ipius forme. z ideo dicūt ipaz esse magnum z paruum. Et hoc tripliciter. quia dicunt materiam esse equaliter magnum z paruum. ita scz q̄ materia est vnum z aliud. aut vtrūcz simul. aut vtrūcz diuisim siue seorsum. z vnum dicūt esse formaz. z sic dicūt scz Platonici q̄ duo sunt principia materialia z neutrum est ꝓuatio. sed vtrūcz sine mixtura ꝓuationis ē. Et ideo licet vtriqz scz platonici z peripatetici dicant tria esse principia rerum. tamen trinitas quam ipsi ponunt habet aliuz modum penitus a principiozum trinitate Aristotelis et aliozum eum imitantium. Et licet quidam eozum peruenerint concordando cum peripateticis dicentes vnaz naturam subiectam. Dicūt tamen q̄ illa natura vna est nō numero tantum. sed potentia z virtute z specie. quod est contra mentem philosophi z aliozum imitantiam eum. Et si quis eozum dixerit materiam non esse vnum sed duo. sicut platonici qui dixerunt magnum z paruum. tamen dixerunt ista duo vnam subiectam naturam potentia z specie. ideo quia non ponunt priuationem quare despexerunt eam. z non posuerūt ꝓtraria formalia. z licz formam posuerunt tamen alterum contrariozum quod est priuatio despexerunt ponere. quia non viderunt quomodo priuatio misceretur. In omni autem generabilium natura subiecta mixta est priuatio. z cuius materie priuatio non est immixta illud non habet materiam proprijssime dictaz qualis reperitur in subcelestibus corporibus. z sic aliquando Aristoteles dicit corpora celestia non habere materiam. z aliquando habere materiaz. vt patet primo celi. z hoc ex eo. quoniam materia in eis non dicitur vniuoce. vt patuit clarius superius. quia priuatio materie immixta facit ipsa corpora ad inuicem transmutari. z esse generabilia z corruptibilia. z ipsa non materie immixta nō facit ea transmutari. vt patz de corporibz celestibz.

¶ Subiecta quidem eñ natura ꝓcausa forme est eozum que fiunt sicut mater. Altera vero pars contrarietatis multotiens ad maleficium ipsius imaginatur protendenti intellectuz necz esse penitus et esse extra omne. Existente eñ quodam diuino z optimo et appetibili. aliud quidem contrarium esse ipsi dicimus. Aliud autem aptum natum esse appetere z desiderare ipsum fm ipsius naturam. Quibusdā autem accidit contrarium appetere suipsius corruptionem. et necz suipsius possibile est appetere speciem propter nō esse indigens necz cōtrarium. Corruptiua eñ sunt ad inuicem contraria: sed hoc est materia. sicut si femina masculum z turpe bonum. non quod per se est turpe sed fm accidens

¶ Nic philosophus ponit terciam differentiam ꝓuationis z materie dicens. q̄ materia causa est compositi. cum forma z eozum que fiūt sicut mater filiozum est causa. eo q̄ ministrat eis substantiam. sed priuatio que est altera pars contrarietatis multotiens imaginatur potius esse ad maleficium z destructionem eozum que fiunt si aliquis protendat intellectum in eam inquantum est priuatio distincta a materia. quia tūc videtur ipa esse causa. quare entia corrumpūtur z non sunt necz permanēt. Cum enim priuatio inest fm actum priuat esse generabilium. et si quis inspiciat eam prout ipsa importat in nomine quandam negationem. potius videtur esse destructiua substantie generabilium. q̄ sit principium naturale eozum que fiunt Et hec fuit etiam causa quare latuit antiquos q̄ priuatio sit vnum principiozum. quia scilz prorenderunt intellectum in eam secundū q̄ est negatio quedam. z non prout relinquit aptitudinez in subiecto. Unde dicebant ipsam non esse penitus. z esse extra omne illud quod est in natura. ¶ Quarta differentia est priuationis z materie. quia forma cum sit quoddam diuinum optimum z appetibile dicimus q̄ priuatio est contraria ei z non materia. sed materia per hoc q̄ est immixta priuationi nata est appetere ipsam formam. que est diuinum et optimum. si enim nō esset priuatio in materia non esset nata appetere formam. Et hoc sic probat. quia materia aut appetit ipsam fm q̄ est informata forma z existēs in actu aut fm q̄ est ea res forma. Si autem dicatur q̄ appetit eam secundum q̄ est informata per formam et existens

in actu. aut ergo ſm q̄ eſt in forma eadē quā appetit. aūt in forma diuerſa z ꝓtraria illi. Si vero appetit eā ſm q̄ ē in forma eadem illi quā appetit hoc eſſe non poteſt q̄ nihil appetit hoc q̄ habet. ſz potius appetit illud in quo ſaluetur. Eſt aūt appetitus materie nō vt ſaluet̄ ſed potius vt tranſmutet̄ in id quod appetit. Preterea ſi materia appetit formā p formā cādē quā hz. g̃ forma magis appetit. q̄ ꝑf q̄ ē aliq̄d tale illō ē magꝭ tale. z per ꝑns forma appetet ſeipam q̄ eſt inconueniens. Si aūt appetit eam ſm q̄ eſt in contraria ſiue in diuerſa q̄ idem eſt. eo q̄ diuerſitas cauſatur a contrarietate. tunc iterum cōtraria forma magis appetit eam. cū igit cōtrariū deſtruat̄ ꝓtrarium contingeret q̄ aliq̄d appeteret ſuā deſtructōnem. z hoc precipue accidit platonicis qui dicebant materiā eē informatā. z nihil priuatōnis in ſe habere. vnde cū ipa eadem ſpecies vel forma appetat ſe. cū ſui non indigeat. nec ꝓtraria ſpecies appetat contrariā. eo q̄ ſe inuicē contraria corrumpant. oportet q̄ inter hoc ſit appetitus materie p̄ pter priuatōnem ſibi immixtā. Et ideo nihil appetit aliō niſi per ſimilitudinem incompletam quā habet ad ipm et ideo appetit cōpleri per tranſmutatōnem ad ipm q̄ appetit. licet enim appetat ſaluari ens completum. tamē appetitus tranſmutatōnis non eſt niſi incompleti. Et ideo talis appetitus eſt materie p mixturam priuatōnis. cum materia forme habet inchoatōnem ad quam deſiderat tranſmutari. Si aūt obijceret aliquis. q̄ illud inconueniens quod dictum eſt. de hoc q̄ contrariū appetit cōtrarium videtur ſequi ex priuatōne. quia ſi materia per priuationem deſiderat formā. tūc priuatio magis deſiderat. cū igitur contraria ſit priuatio forme. contrarius deſiderabit contrariū. z ita videtur conſiderare ſuijpius corruptionez Ad hoc reſpondet dñs Albertus. q̄ non ſequitur quia ſuperius dictum eſt. q̄ priuatio vno modo eſt contrarium. et ſm hoc eſt priuatio actus z forme. ſed alio modo eſt aptitudo in ſubiecto ad formā relicta. z ſic principiat motū in materia z hoc modo eſt appetitus z deſiderij cauſa. et ideo dicit ph̄s. q̄ materia deſiderat formam ſicut femina maſculum. z ſicut turpe bonū. Non enim eſt materia ex ſe turpitudinem habens ſed ex priuatōne ſibi permixta. et ſic accidit ei turpitudo. z imperfectio femine per id quod non eſt aliquid de eſſentia materie z hec eſt priuatio.

Corrumpitur aūt et fit. eſt quidē vt ſic. eſt autē vt non. ſm quidem eñ quod eſt in quo ſm ſe corrumpitur. quod eñ corrumpitur in hoc eſt priuatio. Inq̄ſtum aūt ſm potentiam non per ſe. ſed incorruptibilem et ingenitā neceſſe eſt eſſe ipſam. Si eñ fiat. ſubijci aliq̄d oportz primū ex quo fiat. hoc autem eſt hec natura quare erit ante fieri. Dico enim materiam primū ſubiectuz vnicuiq̄ ex quo fit aliquid cum inſit nō ſm accidens et ſi corrumpitur in hoc abibit vltimū. Quare corrupta erit anteq̄ corrūpatur.

Hic ph̄s ponit quintam differentiam materie z priuationis dicens. q̄ in motu materia non corrumpitur neq̄ generatur. ſed priuatio per ſe corrumpitur in ipſa ſcz materia. z ideo materia priuationi immixta. priuatio dicitur generari z corrūpi. materia ꝓ nō generari nec corrumpi et ſic id q̄ē in ea vt in ſubiecto corrūpit. quia id quod ē in ipſa ſcz priuatio per ſe corrumpitur. Sed tamen potentia materie que eſt potentia ſubiecti non corrumpitur. q̄z hoc modo manet z ſub priuatōne z forma. z ideo neceſſe eſt materiam eſſe incorruptibilem z ingenitam. Si eñ generari detur. tunc oportet ſm predicta q̄ generatōni qua generatur materia aliquid ſubijciatur. ſed q̄ ſubijcitur generatōni materie prius eſt generatōe cum ſit eius ꝑncipium. ſed ſubiectum primū generatōnis eſt materia. g̃ materia eſt ante generatōnem materie. ſed illud eſt inconueniens. z p ꝓſequēs p gñatōez nō ꝓcepit eē. g̃ ipſa eſt ingenita. Eſt aūt incorruptibilis. quia ſi corrumpitur. oportet q̄ in aliq̄d z non in nihil ſm naturam corrumpatur. omne aūt quod corrumpitur reſolvitur vltimo in materiam. In quod aūt vltimū corruptibile reſolvitur. illud nō non reſolvitur ad aliud. ergo illud manet. z per cōſequēs materia manet poſtq̄ corrupta eſt. z hoc eſt incōueniens. ergo materia eſt incorruptibilis per ſe. g̃ q̄ corrumpitur in materia eſt priuatio. z ipa manet incorrupta. z cū materia acquirit formā aliā. tunc acquirit priuatōnem ad aliaz formā. z hec eſt cauſa corruptōnis in ipſa. z ſic ſemp materia ꝓpter ſui mixtōnem cum priuatōne tranſmutabilis eſt ſm formas.

De principio autem ſm ſpeciem vtrum vnum aut plura aut quot aut que ſunt per certitudinem prime ph̄ie opus eſt determinare. ergo in illud tempus deponatur. De phyſicis autē et corporibus ſpeciebus in poſterius demonſtrandum dicemus. Quidem ergo ſint principia. et que et quot numero determinetur a nobis ſic. Iterum autem aliud principium incipientes dicamus.

Hic ph̄s ſe excuſat de ampliori determiatōe forme ſiue ſpeciei dicēs. q̄ nō ē ipius phyſici inq̄rere an ſpēs ſiue forma ſit vnius generis vel diuerſoꝝ. q̄z hoc hz in metaphyſica inquiri. vbi diuidūtur ſpecies in ſeparatas z non ſeparatas. z vtrū ſpecies ſit vna vel plures. z quot ſunt ſeparate forme. Opus ē determiare in prima ph̄ia p certitudinē Deponat̄ ergo in illud temp⁹ quo loquimur de ꝑma ph̄ia. ſed de phyſicis ſpecieb⁹ que corruptibiles ſūt ſm eſſe q̄ habēt in materia phyſica dōm eſt in ſequentibus. cum demonſtrabimus ea que poſterius ſunt in ſcia iſta. Cōcludit igit ph̄s quot ſunt ꝑncipia z quot ſpecie z rōe. z ꝗt numero ſūt ꝑncipia. motus z mobilis poſterius eſt determinandū. licet in preſenti motū.

Circa textum expoſitū

mouetur queſtio. An forma generabilis ſit in potentia materie. ſm aliquod inchoatōnis eē. quod ſit formale formabile.

Et videt ꝑmo q̄ nō ē forma ī materia inchoata. q̄z ꝓuatio ē ꝑncipiū p accīs. hoc ē p aliud ſcz p materiā. hoc autē nō diceret̄ ſi aptitudo ꝓuatōis eēt aliq̄d eſſe forme conditionatū. igit nō ſūt foꝛe inchoate. minor ꝑz. q̄z tūc ꝓuatio in rōne ſua eſſe includeret Cōfirmat̄ q̄z ſic ꝓuatio nō abiceret̄ ſm ſe totā ſz eſſet aliqō ꝑmanēs. hoc aūt ē ꝑhō contrariū cū dicat materiā ꝑmanere. non aūt ꝓuatōez. Sedo ꝓfirmat̄ ꝓuatō tollit habitū z nō ē redit⁹ de ꝓuatōe ī habitum. z per conſequens non derelinquit aliquod habi

tuale esse in materia ad formam gratia priuatōis Se/cundo sic si forma esset ante generatōnem in materia ſm̄ esse inchoatōnis.tunc ipa generatio non esset ad forme el sentiam sed ad modum essendi ipius forme.hoc autez in conueniens est dicere.igit. Tercio indiuisibile vbicun gz est ibi totaliter est.z vbi deest totaliter deest.forma aūt substantialis ante generatōnem deest materie z p̄ sui ge/neratōnē aduenit materie.ergo primo totaliter deest sub termino a quo priuatōnis.sedo totaliter aduenit materie in termino ad quem generatōis. Quarto si forma eēt ſm essentiam in materia.sequerek opinio anaxagore.q̄ po suit omnes formas naturales esse in materia que tamen reprobatur ab Arestotele. Quinto sic nihil in materia preexistens inducitur in ipa.sed forma in generatōe rei na turalis inducitur in materia.igit nō prefuit in ea Sex/to omnis forma in materia recepta causat cōpositū z dat esse.si igitur in materia ponatur forme essentia.z omnes forme sint inchoate in ea.quelibet causabit totum compo/situm.z per ꝫsequēs in materia prima forma equi dabit esse equinū.z forma asini esse asininum .z per ꝫsequēs idē erit equus z asinus. Septimo si forma esset inchoata i materia vel igit hoc esse est materie cōproducētū.vel ab ex trinseco inductum.neutrū illoꝝ est dicendū.nō primū qm̄ sic forma esset ingenerabilis z incorruptibilis.sed hoc dū taxat conuenit materie.cuz dicat Arestoteles hic.q̄ mate ria est ingenerabilis z incorruptibilis. Non scōm .q̄a tūc surgeret platonis opinio que non est vera vt postea dicek Octauo.anima rōnalis venit defortis .igitur non edu citur de potentia materie per actōnem agentis naturalis. Nono forma est indiuisibilis vt attestatur gilbertus porritanus.sed omne quod partim preiacet z partim ad uenit est diuisibile in partē z partem.igitur inchoatio for/me repugnat materie. Confirmaē esse substantiale caret intentione z remissione.vt patet per Arestotelē in predi/camentis.preiacens forma aūt intenditur per actōnē par ticularis agentis.cū ipius est illam formā educere de po/tentia ad actum.igit Decimo genus nunqz est sine sua specie.igitur non est inchoatio formaꝝ. Jn opposituz est doctrina dñi Alberti. Et pro intellectu ultius questionis ponūtur duo discursus quoꝝ maior primi est ista.

Conturbati sunt posteriores quemadmodum et antiqui.circa substantiale rerum naturaliuz fieri Minor Quidam horū videntur fa uisse epicureis. quidam vero stoicis Con/clusio Igitur formas naturales educi de potentia materie.intelligunt expositores aresto/telis varie.

Jste totus discursus sumitur ex dictis dñi Alberti nar rantis antiquitus fuisse circa substantiale fieri rerum na turalium duas opiniones preter arestotelis opinionē.z sic de generatōnis rerū naturaliū modo sunt opiniones tres principales.quaꝝ prima est ipoꝝ stoicoꝝ dicentiū.q̄ anīge neratōnez rez naturaliū forma nullomō preexistat i ma teria.imo dicunt eam esse sterilem agrum inculum ante generatōnem.z ideo asserunt eam esse a datore formaruz hoc est a prima causa.sed hec opinio veritatem non habet quia sic omnis forma crearek z nulla per generatōnem p/duceretur.Etiam sic totum compositum non esset vnuz nisi per accidens.qm̄ illud quod producitur a duob⁹ agē tibus non subordinatis non facit vnū per se.sed solum p accidens.eo q̄ ibi sint duo termini duarum actionum di stinctaꝝ.z quilibet terminus est ens in actu.z ex duobus entibus actu existentibus non fit vnum per se. Secunda opinio fuit epicureoꝝ dicentiū.q̄ ante generatōnez rei for/ma actualiter esset in materia.z solūmodo in generatōne rei ducitur de occulto ad manifestum. Sed hec opinio nō est vera quia sic sequeretur q̄ nulla esset generatō.qm̄ si ta lis forma de occulto ad manifestum duceretur nō esset p/cessus de non esse substantiale ad esse substantiale.sed dū taxat de non esse accidentale ad esse accidentale.z p ꝫ̄s factio rei non esset nisi alteratio. Tercia est opinio peripo/teticoꝝ.que quodā modo mediat inter istas duas opinio nes.z ponit q̄ in generatōne rei forma non prouenit to/taliter ab extra sed de materie potentia educitur. Nec est totaliter ſm esse actuale in materia.sed dumtaxat in potē tia. Formā autem esse in materie potētia duobus potest intelligi modis. Vno modo q̄ ipsa sit in potentia mate/rie subiectiua solum. Alio modo q̄ sit in potentia formali formabili.ita q̄ talis ponatur preter subiectiuam potenti am materie quare opinio tercia duas complectitur opini ones. Quarum prima est sancti Thome z suoꝝ sequacū dicentiū in generatōne rei naturalis formam solum esse i potentia subiectiua materie Alia est opinio domini Alber ti dicentis. q̄ preter potentiam materie subiectiuam est ponenda potentia formalis formabilis .z hec quandoqz vocatur formarum inchoatio quandoqz habitus confu/sus formaꝝ naturalium.z quandoqz forma corporeita/tis. Vnde sicut omnes differentie sunt in generis potesta te ſm esse confusum .sic omnes forme naturales sunt in esse cōfuso in materie potentia.z ꝺeducunk ad esse cōple tum p agentia naturalia.sicut due differentie p intellectuz agentez educūtur de generis potestate z inter istas duas opiniones talis est differentia.qm̄ illis qui sunt de opini/one sancti Thome z multoꝝ aliorꝝ imponitur q̄ stoicis magis faueant cum ponant ante generatōnē formas nō preexistere ſm aliquid sui sed tm̄ ſm materie potentiam in qua dicunt formas occumbere z hoc per dispositiones alteratiuas .Sz illis qui sunt de opinione dñi Alberti im ponitur q̄ magis epicureis faueant.cum dicant formas ſm aliquid sui esse in materia ante generatōnem.z ſ ſm esse confusum z genericum. Dicūtur em̄ epicurei quasi cu ram habentes circa cutem.i.superficiem rez solum z non nutum hoc est rē inspicientes sed substantiam rei ignoran/tes.z fuerunt primi phylosophātes.z licet multa falsa di xerunt z scripserunt tamen eos aresto. recōmendat.q̄ de derunt alijs hoc est posterioribꝫ occasionez inquirendi p̄n cipia rez naturaliū. Aut dicūtur epicurei curam habentes circa cutem.i.voluptatem z posuerunt totam felicitatez in voluptate z eoꝝ caput fuit anaximandros z tunc A naxago.empedocles z sic deinceps. Stoici vero dicūtur a sto as are.quia stando soleba nt sciam in porticub⁹ z ec/clesiaꝝ valuis tradere ne maneret sepulta z caput eorum fuit plato. Peripotetici vero dicuntur quasi deambulati/ui.non quia de vico in vicum ambulabant.sed antiquoꝝ phylosophoꝝ legerunt libros z quicquid bene positum fuerit ex illis recolligerunt.z quicq̄d male positum inuene runt reprobauerunt.et horū caput fuit Arestoteles Ma ior secundi discursus.

Potentia materie non est solum subiectiua.ſz in ea est ad formam virtus et quedam causali/tas alia. Minor Materie substantia est

solum subiectiua potētia Conclusio Igit̄ omnis forma pure naturalis ante eius generationem fm eius essentiam est in materia cuius tamen non sit fm eandem inchoatōnem in ea.

Dato: patet. quia si potentia materie esset solum subiectiua. tunc res nequaq̄ generarent. qm̄ non plus esset ad vnam formam q̄ ad aliam. z ideo necessarium est in materia ponere aliquam causalitatez tam in doctoris magni q̄ sancti Thome via. Ista tamen causalitas ab illis diuersimode assignatur. quia dom̄n⁹ Albertus assignat eam in materia ex parte cause formalis. doctor vero sanctus eam in materia assignat ex dispositōnibus accidentalibus materiaz promouētibus. z sic patet q̄ in materia non solum est potētia subiectiua qua ipsa est nata substare forme substantiali vt substantia nata est substare accidenti. sed quedam concausalitas alia que est a potentia subiectiua distincta. z hec causalitas a dño Alberto vocat forme inchoatio. z a fratre Thoma inclinatio siue occubitum quare etiaz falsse assenbitur fratri thome a quibusdā q̄ ipe ponat hanc virtutem conuenire materie per suam essentiam. Et est notandū q̄ in materia est duplex potentia scz subiectiua materie z formalis formabilis que sic differunt. quia potentia subiectiua materie. est materie idētica per constructōnem intransitiuam. Potentia autez formalis formabilis materie dicitur per cōstructōnem transitiuam cum ipa non identificatur materie sed forme cuz tali potentia transit in actum nono meraphysice. sed nō potentia subiectiua z actus. cum multum differant p̄mo de anima. Minor patet. per dictū cōmentatoris dicentis q̄ materia solum substantiuatur per suum posse. sed posse est potentia subiectiua que identificatur materie. ideo substantia materie est solum subiectiua potentia. z iō materia est solum subiectum considerando eam fm ei⁹ substantiam quare etiam ipa non concurrit causaliter ad fieri rez naturaliū q̄ in rōne subiecti. sed per priuatōnem fit in materia quedam causalitas alia q̄ passiua qua acceptit ordinem ad aliam z aliam formam quā priuatōnem ignorantes platonici dicebant formas substantiales simpliciter fieri ex nihilo. cur Aresto. dicit eos alterum principiorum scz priuatōnem despexisse. cum posuit materiam et priuatōnem specie z ratōne non distingui z eadez de causa dixerunt priuatōnem solū negatōnem forme dicere. sz hoc est contrariū p̄ho vt patet clare ex eius textu. z sic pz q̄ materia per ꝓpriam suam naturam nō habet concausalitatem aliam. Et hoc sic ostenditur. quia si sic tunc materia seipsam moueret. sed hoc est inconueniens. igit. minor patet cum nihil idem sit mouens z motum. in actu et in potentia. Preterea nihil agit vltra suam ꝓpriam entitatem z naturam. igitur materia nō cōcurrit causaliter ad forme productōnem. cum ipa forma incōparabiliter ē altioris entitatis q̄ sit materia. Preterea purissima potētia nō hz concausalitatem actiuā. materia autem est purissima potentia. igitur non potest cōcurrere causaliter ad forme productōnem. Etiam aresto. tractando de materia comparat eam ad materiam artificialem dicens eam habere similitudinem suam cum materia artificiali. illa aūt nō concurrit causaliter actiue ad forme productōnem. igitur nec materia naturalis. Et est notandū q̄ ista minor loquitur de potentia subiectiua. z non de potentia materie superaddita gratia priuatōnis gra cuius conuenit materie cōcausalitas alia. Sz si diceres nihil citra primū est sua potentia. Ad hoc dōm est. q̄ nihil citra primū est sua potentia actiua ad operari saltem proxime potest tamen bene esse sua potentia passiua Conclusio habet duas partes pro declaratōne quidem prime partis est supponendū q̄ generatōnis subiectum est materia fm q̄ est ens in potētia et ideo in mutatōne naturali terminus a quo. z terminus ad quem talis mutatōnis debēt poni in eodem subiecto in quo est talis mutatio. z ideo necesse est ponere terminū a quo generatōnis in ipa materia. z terminū ad quē qui acquiritur in ea. Etiā supponendū est q̄ terminus a quo generatōnis non pōt esse materia. neq̄ eius potentia subiectiua. quia terminus a quo in motu abiicitur. sed materia z illa potentia non abiciuntur in motu. sed remanent sub vtroq̄ termino. Nec potest poni forma contraria q̄ est actu in materia. cum terminus a quo est ens in potentia z non in actu. nec possunt poni qualitates que in materia sunt. quia terminus a quo mutatōis substantialis debet esse aliquod substātiale. Nec potest poni potentia subiectiua materie cum negatōne forme acquirende. qm̄ terminus a quo z terminus ad quem in aliqua mutatione debēt conuenire in essentia cōmuni. modo illa potētia subiectiua cum negatōne forme non habet conuenientiam in essentia. cum ipsa forma. z per ꝓns non potest dari terminus a quo generatōnis rei naturalis nisi potentia formalis formabilis que ponitur in ipa materia Istis suppositis probatur prima pars conclusionis multis ratōnibus quarum prima est ista. quia nisi poneretur forma in materia ante rei generatōnem. non posset dari terminus a quo illius mutatōnis in eodem subiecto cum ipa generatōne dictum aūt est q̄ in omni motu z mutatōne terminus a quo z terminus ad quez sunt in eodem subiecto cum tali motu. z nō ē alicuius termin⁹ a quo generatōnis rei nisi forme essentia fm esse ꝓfusum in materia. igit̄ anteq̄ generet res naturalis talis essentia forme ē in materia Secūda ꝙcꝙd educit de aliq̄ pfuit in illo a quo educit in generatōne aūt rei naturalis forma educit de materie potentia q̄ forma pfuit in materia. z nō fm esse cōpletū. igit̄ fm ee ꝓfusum. Tercia. si nō poneret forma in materia inchoata aliq̄ generaret. sequeret q̄ ipa simpl'r veniret ab extrinseco z sic rediret opinio platonis dicētis oēs formas ab extrinseco venire. z nullo mō duci de materia. Quarta. dt phs in textu materia appetit formā. oīs aūr appetitus est alicuius similitudinis gratia. igit̄ est aliquid simile forme acquirende in materia. rōne cuius appetit formā materia et illud nō potest esse materia neq̄ potentia eius subiectiua neq̄ qualitates p̄me que sunt in materia. cū illa nō habeant similitudinem cum forma acquirenda. nec forma cōtraria que actu est in materia. quia sic appeteret suam corruptōnem. Quinta ꝙcꝙd reperit in multis vna ratōne illud reperitur in illis p̄ aliquam naturam cōmunē illa mta ambientem secundo meraphysice. omne autem transmutabile ad esse totius generi circulariter conuenit omnibus contrarijs. igitur illis conuenit per aliquam naturam cōmunem ipis contrarijs vniuoce participatam. sz hoc est generis potētia ex qua ille forme contrarie formaliter exeunt z educte formant octauo meraphysice. igit̄ talis habitus confusus contrariarum formaꝝ est materie physice essentialiter innatus. Sexta. aresto. dicit primo physicorum. q̄ priuatio est ita inseparabiliter materie annexa. q̄ facit cum ea vnum numero. illud autem qō inseparabiliter materie cōiūctū ē nō ē simplex negatō vt clarū ē nec ē potētia subiectiua vz ex maiore. igit̄ ē forte vl forma

in materia inchoatio. Septima priuatio cõtrariatur forme habite fm sui naturam quã formam materia appetit non autem ex parte simplicis negationis. cum contraria sint entia positiua. Octaua dicit Aristoteles in hoc libro q duo sunt principia ad agendum concurrentia. t vnũ ad patiendum intelligens per actiua principia ptraria scz formam t priuatõnem. igitur priuatio preter negatõnẽ simplicem t materie potentiam includit aliquid actus. hoc aũt est formarum inchoatio. qua generans naturale formam educit aut igit ex nihilo. aut ex aliquo sui. aut ex potentia subiecti ua materie. nullum horum autem est dicendum. igitur. non primũ. quia sic generatio esset creatio. et nullum agens naturale daret speciem sed tm̃ prepararet ipsam materiam. si scõm habetur ꝓpositum. si tertiũ sequeretur q aut materia fieret forma. aut potentia materie actus forme. neutrũ aũt horum est dicendũ. igitur. non primũ propter earum essentialem disparatõnem. non scõm quia potentia materie est ipi materia identica. Et iam terminus a quo t terminus ad quem debent esse eiusdem essentie. forma autem t materia siue ens potentia subiectiua non potest esse terminus a quo motus. cum igitur terminus a quo motus substantialis sit in ipa materia. cum entia naturalia fiant ex materia tanq̃ ex origine. sequitur q oporteat ponere in materia forme essentiam que est terminus a quo motus. Maior patet. qa terminus a quo t ad quem non differunt nisi sicut potentia t suus actus. Minor est philosophi in hoc libro. secũda pars questionis patet. quia vnum quodq̃ non fit ex quolibet cum ex seme olive non fit pirus aut pomus sed oliua. igitur tc̃.

Pro cuius intellectu est sciẽdum. q sicuti duplex est materia scz materia prima in qua est potentia remota. t maxime ab actu distans. t materia secũda que est potentia ꝓpinqua ad actum. sic pariformiter est duplex inchoatio. quedam est cõmunis. t quedam propria. Inchoatio enim cõmunis est confusus habitus omnium formarum in potẽtia materie prime. que est potentia remota. t in illa inchoatione omnes forme naturales equaliter inchoantur t in tali esse forme non distinguuntur inter se sicut homo t asinus in animali non distinguuntur neq̃ vniuersaliter due species in suo genere cum in eo conueniant. Sed inchoatio propria est alicuius forme in materia ꝓpinqua t dispositta ad aliquam formam propriam t illa dicitur talem habere inchoatõnem que vnico motore potest ad actum cõpletum deduci. t sic secũda pars cõclusionis intelligit de inchoatõne propria Sed posset aliquis dubitare. An forma in materia inchoata ducatur de esse incompleto ad esse completũ successiue. Et videtur q non. quia sic forma substantialis intentõnem t remissionem susciperet t magis t minus. Ad hoc est dicendũ q talis forma inchoata ducitur successiue de esse incompleto ad esse completũ in ipsa materia. non tamen talis successio fit in forma substantiali. sed in dispositionibus t qualitatib̃ que sunt in ipa materia que magis t minus suscipiunt fm q materia continue fm magis t minus perficitur t disponitur ad forme substantialis susceptõnez que in materia introducitur accepta sub vltima dispositõne ad talem formaz vnde si materia in instanti posset esse disposita tũc sine successione forma introduceretur. sed quia non potest in instanti esse disposita sed successiue ꝓpter contrarias dispositiones in materia existentes que per motum abiciũtur. ideo est ibi quedam successio que non est rõne forme substantialis fm se sed rõne indispositõnis materie t ptrarium que sunt in ea. Et sic dicendũ est ad argumentuz q forma substantialis nõ suscipit magis t minus in tali fluxu scz dumtaxat qualitates.

Ad obiecta in oppositũ

Ad primũ dõm est q p accidens accipitur multis modis Uno modo accipit cõtrum opponit ei qđ est solitariũ et sic potest dici principiũ per accidens. secdo opponit ei quod est substantiale. t sic priuatio vt dictũ est prius. est ens p accidens. Alio modo dicit ens per accidens illud quod ẽ p aliud. t sic priuatio non est ens per accidens vt imaginat argumentũ sed est per se principium ipm motũ originãs Et est sciendũ tamen q ipsa priuatio duob̃ modis accipitur. Uno modo cõtrum ad eius esse formale quod est de eius intrinseco intellectu t sic est non ens. t p ꝓns principium per accidens. Alio modo cõtrum ad eius esse materiale. t sic nominat forme inchoatõnem. t sic dicit ens aut potius entis principiũ. Circa hoc est considerandum q ẽ duplex esse inchoatõnis. scz p̃marũ t illud esse inchoatõnis forme concreatũ est materie quare ab ea inseparabile. Aliud est esse secundariũ. t illud potest a materia separari et transmutari. Exempli gratia vt esse habituale quo conueniunt forme elementor̃ in mixto qđ est materie cõproductũ t est seminale principiuz formaꝝ mixti qđ acquirit per generationem in mixto t p oppositã mutationem scz corruptõnem aufertur. Sed diceret aliquis ex illo seqretur. q priuatio nõ haberet entitatem suã a materia. sed potius per illud esse inchoatõis. quia illud vicinius ei cõuenit. Ad hoc dõm est. licet magis intrinsecum sit priuationi aptitudo forme cõtr subiectũ susciptens. tamen hmõi aptitudo non habet completam rõnem principiũ. igit gratia illius non dicit priuatio principium per accidens. Ad primam confirmatõnem est dõm cuius priuatio quo ad aptitudinem forme quã includit non abiciatur a materia tamen formale esse qđ nominat carentiam forme abiicit. t sic priuatio non permanet cõtruz ad id qđ per se dicit. materia vero cõtrum ad id quod per se dicit est intransmutabilis. Etiam priuatio differt a materia cõtrum ad eius materiale. quoniã materia manet in re facta tãq̃ omnino intransmutata. cum transmutatio rei est per hoc q materia subiiciatur alteri t alteri forme. materiale vero priuatõis transmutatur cum intrinsece motu perficiatur. Ad secundam confirmatõnem dicendũ est. q perfecta priuatio tollit totum habitum nihil derelinquens fm eius esse cõpletum t perfectum. ita q maneat habitus fm speciem. non autem tollit aptitudinem ad habitum. qa si illam tolleret non esset priuatio dicenda priuatio. sed potius negatio. neq̃ opponeretur habitui priuatiue sed contradictorie et ita ad propositum perfecta priuatio substantialis forme aufert a materia totum esse perfectum ipsius forme quod per generatõnem acquiritur. sed non aufert a materia aptitudinem ad formam. Ex omnibus his patet. q priuatio cõtrum ad id quod sibi primo per se conuenit esse essentialiter. videlicet cõtrum ad esse formale non manet. qa habita forma cessat priuatio t etiam non ens. tamen cõtrum ad eius esse materiale. bene manet. quia sic nominat esse in choationis. Ad secundum est dicendum. q generatio est ad forme essentiam. t non solum ad modũ essendi forme. sed equiuoce accipitur essentia. qm̃ per forme essentiaz aliq̃ intelligit q̃ditas que per definitõnẽ explicat. cũ essentia forme sit specifica t vltiate ꝓplera. t sic loq̃ndo de forẽ

essentia.ipa simpliciter per generatōnem in materia acq̄ritur. Scdo modo accipit essentia p originali essendi p̄n̄cipio. t sic forma fm suū esse genericū dicit habere essentiam. cum sit alterius essentie p̄ncipium formale. t tale ante generatōnem in materia p̄supponit. t sic intelligendum est dictū dñi Alberti quo dicit formā fm essentiā p̄exister re. per essentiam eīn intelligit essentiā originis. quo modo dicit punctū esse tota linee suba. Vñ cōsiderandū ē. sicut est duplex essentia. ita est duplex esse. qz esse est ꝓprius actꝰ ipsius essentie. Nam essentia originalis est p̄ncipiū ipius esse aptitudinalis. t essentia simpliciter t perfecta est actualis esse p̄ncipium. Ad terciz dōm est. q forma ante generatōnem totaliter p̄est in materia t totaliter abest quāc̄z diuersimode. p̄est quidez totaliter fm originis essentiam. totaliter vero abest fm essentiā perfectā que definitōne explicatur t ita non est partim ad intra forma ante generatōnem in materia. t partim acquisibilis per generatōnem i materia. eo q ꝓpter sui indiuisibilitatē nō hz ptē t ptē. t iō ōt dñs Alb. nec intendo dicere q forme ps sit ab intus t ps ab extra. sz tota ē ab intus t tota ē ab extra. fm esse tñ diuersum qm̄ fm esse ꝓfusum tota est intꝰ et fm esse in actu tota est ab extra. Et iō ex q̄ ponit forma tota ad intus in materia nō potest dici. q agens agat ad ꝓducendū forme essentiam. qz illa iā est. sed agens agit ad esse forme. q̄a licet esse forme sit. nō tamē est esse compositi sicut eius qō est t ita actus agentis termiat sup ꝓposituz et nō sup simplicē essentiā forme vel materie. qz impossibile videt fm intellectū. q actus alicuꝰ agentis fm naturā terminet in simplici. sicut videri p̄t in corpib⁹ artiū q̄oia i ꝓpositis sicut in domo t idolo terminant. tali aūt retenta veritate peripotheticoꝝ. oportet tria p̄supponere p̄ncipia qz materia fm se nullo mō p̄t subiici motui ad formā vnā vel aliā. si eīn ipa fm se esset subiectū motus cū sua essentia nō sit fluens in motū nō esset aliqd fluens ab vno termino motus ad aliū. t sic nō esset motus. iō oportz q ipa sit p̄uatōni imixta. t cū ipa sit vnū subiectū vt oñsum est sup. ipa efficit subiectū motus Etiā cū oīs motus sit ꝓpt indigentiā. indigentia aūt nulla sit eiꝰ qō nō est natū esse igit oz q in materia sit natū in esse id ad qō mouet. nō āt natū est in esse nisi ꝓpter p̄uatōnem. igit oportet materiam immixtam esse p̄uatōni que subiicit motui t mutatōni Id aūt habet ab aristo. in ethicis. q oīs motus est ꝓpter malitiam t hoc etiā dicit aristo. in hoc libro. q malicia est ex p̄uatōne sola. Et subiungit. licet omnis forma sit i potentia habituali materie. tamen nō dicit esse in potentia i aliquo nisi per motoꝛē fm formā materie vel artis possz educi de ipo. cū eīn dicit homo est in potentia in illo sicut in spermate intelligit potius esse inclinata t dispositā ad hoc t non ad aliud ꝓpter qō nō exigitur nisi motoꝛ vnius forme naturalis vel artis educens ipm ad actū. sicut domus est in potentia in lignis t lapidib⁹ t homo in potentia in semine. t cupzū in potentia in argento viuo p̄mixto tamen sulfure adurāte. Ad quartū dōm est. qz licz forme essentia sit in materia antec̄z res generet fm esse confusum. nō tñ fm actū vt posuit anaxagoras. Ad q̄ntum dōm est. q nihil p̄existens in alio inducitur in eo. eo modo quo p̄fuit in ipo. sed tamē illud quod p̄fuit in alio fm vnū modū essendi. bene potest induci in ipm fm aliū modum essendi. vt calliditas in subiecto p̄existens fm esse remissum potest induci in ipm p̄m esse intensuz. licet nō possit induci fm idem esse quo p̄fuit. Sic etiā forma naturalis in rei generatōne inducit in materia fm aliud esse q̄z p̄ius habuit. quia p̄ius habuit solūmodo esse potentiale t confusum. t educitur ad esse actuale t distinctum

Circa hoc est notandū q substantiales forme t accidentales conueniunt t differunt. ꝓueniunt eīn in hoc q sunt fm essentiam indiuisibiles Differūt tamen fm esse. qz forme substantiales non suscipiunt intensionem t remissionē sicut accidentales. q̄a accidentales forme non solum potentiue extenduntur vel remittūtur. verum etiam in suo esse specifico intenduntur t remittūtur. t propterea licet in generatōne sit transitus de esse potentiali ad esse actuale. tamē hoc esse potentiale non est forma fm speciem sz forme originale p̄ncipiū. accidentalis vero forma que p motum acquirit vadit de esse potentiali ad esse actuale qō ē specificū. ita q magis t minus in accidentalibus formis sunt eiusdem speciei. quia differunt sicut perfectum t imperfectū que speciem cōsequūtur. in substantialib⁹ formis que speciem p̄cedunt specie distinguūtur. t ideo ōt aristo. q ratō aīalis fm vnūquodq̄z aial est altera t altera. Dicunt etiam aliqui. q forma substantialis p̄existens confuse in materia non intenditur nec remittit. cum non sit ad speciem determinata. modo nihil intenditur nisi qō determiatum est ad speciem. t ideo esse specificū talis forme quādo materia est dispositā acquiritur totum simul.

Ad sextū dōm est. q omnis essentia recepta in aliquo fm esse actuale totum causat compositum. non tamen hoc oportet quādo recipit fm esse potentiale solum sicut ē in ꝓposito. vnde inchoatio forme in materia non facit cōpositum simpliciter. sed magis ponit in natura componibilitatem. qm̄ licet ens in actu additum enti compotō ens facit. non tamē ens in potentia additū enti in potentia cōpositōnem facit simpliciter Ad septimū est dōm q est duplex esse inchoatōnis formaꝝ in materia reale sz p̄mū siue primordiale. t ꝓmū qō sz p actū vniꝰ motoris deducitur ad esse determiatū. p̄mū esse est materie innatum ita q materia nunc̄z est sine illo. iuxta sniam bti Augustini dicentis q deus indidit materie seminales rōnes. Secūdū vero esse inchoatōnis hoc mutatur per agentia particularia. attamen primū esse inchoatōnis non est adeo inuariabile. sicut materia. quoniā ipa est potentia formalis identice transiens in actum forme. ideo quodāmodo variatur. materia autem que est subiectiua potentia non sic identice transit in actum forme sed vnitate indifferentie manet sub diuersis formis. t sic esse inchoatōnis scdm p̄t in materia de nouo acquiri sine hoc q procedatur in infinitum. quia deueniendum est ad primū esse inchoatōnis quod est materie innatum siue concreatum Circa hoc aduertendū est q triplices inueniūtur in materia generabiliū t corruptibiliū ratōnes fm quas mobilis est materia diuersimode. primo enim inueniuntur ratōnes obedientiales. fm quas mobilis est materia ad quācunq̄z formam virtute primi agentis mobilis inc̄z non naturaliter. sed p̄ter naturam. sicut patet in operibus miraculosis. Secūdo inueniuntur ratōnes naturales fm quas simplicia corpora sunt ad inuicem transmutabilia t entia pure naturalia. Tercio inueniunt rōnes seminales fm quas mobilis est ad formas superegredientium naturam. sicut sunt anime fm triplicem diuersitatem. Et c̄z hec triplices rationes in materia inueniuntur. due tamen vltime nominant esse inchoatōnis in materia nō ātp̄ma cū illa nihil in materia p̄ter eius suba ponat.

Ad octauū dōm est. q si aīa rōnalis fm sue increatōis subam accipiat quō ipa est ꝓpetua nō est eiusdē generis

phylica cū alijs aīab⁹. cū perpetuū ⁊ corruptibile gñe differant decimo metaphylice. sed ḋa natura preparat materiam ꝓ eius susceptōne ad cōstitutōnem totius homis quod esse hois a natura intenditur homo vere generat. ⁊ ita ſm suam materiam est eiusdem generis phylici cum alijs. Anima aūt rōnalis sua cōditōne aīam sensitiuā supergrediens nō potest ex materia educi sicut aīa sensitiua et ideo agens naturale dumtaxat attingit aīam dispositiue Sed si diceres agens naturale attingit substantialiter aīam rōnalem aristo. dicēte ꝙ a patre est forma ⁊ a matre materia. Ad hoc dōm est ꝙ verū est ꝙ a patre ē forma dispositiue. ⁊ materia que per matrē amministrat per virtutē sementinā patris exaltatur ad aīe rōnalis receptionem. In alijs aūt viuentib⁹ intrinsece attingit a generante. Q; aūt homo generans intrinsece nō potest attingere aīam rōnalē est ex eo. ḋa forma que increatur ex nihilo ē sicut creatio ad increatōnem aūt requiritur virtus infinita qua caret quodlibet creatus siue ens naturale. igit intrinsece nō potest aīam rōnalē attingere. Et est notandū ꝙ in viuentibus semen habet virtutē actiuā. In naturalib⁹ vero inchoatio forme agit nō quidem effectiue sed formaliter. ḋa sicut se habet forma perfecta ad formā imperfectaz vt anima ad formā naturalē. ita inchoatio anime in semie se habet ad inchoatōnez forme in materia. aīa em̄ ē forma et motrix. igit in semie est aliq̄d motiuū principiū quod est virtus formatiua. Ex ḋ̄ pz ꝙ forme non sunt equaliter in materia inchoate Ad nonū est dōm ꝙ forma totaliter preest ante generatōnem in materia ſm esse originis. ⁊ totaliter abest ſm essentiā perfectam que diffinitōne explicatur ⁊ ita nō est partim forma ab intra ante generatōnem in materia. ⁊ partim acquisibilis per generationem in eo ꝙ pter sui indiuisibilitatem nō habet partem ⁊ ptem Ad cōfirmatōem est dōm. ꝙ forma substātialis p̄existēs confuse in materia cū educat ad actum perfectū nō intenditur sed potestatiue extendit vt potuit latius supra.

Ad decimū dōm est ꝙ est duplex genus quoddā est logicum ⁊ tale nunq̄ est sine sua specie. Aliud est genus phylicū ⁊ tale potest esse sine sua forma specifica ⁊ vltima licet non sine quacūq; forma. ḋa materia nō potest esse nuda.

Utr̄ in materia sit appetit⁹ forme. que ē quodam diuinum optimū et appetibile.

Jsta questio duo querit. Contra primuz arguit ꝑmo sic appetitus est potentia aīe. materia aūt non est aiata. igitur ipsa nō appetit. Cōfirmat⁹ ois appetitus cognitōez ꝓsupponit. eo ꝙ appetitus non fertur in incognitū. materia autē non cognoscit formā. cū in ea nō sit aliq̄ cognitio. igit non appetit formā Secūdo sic ois appetitus aliquā consequitur formam. sicut appetitus naturalis formā naturalē. vt graue naturaliter appetit locum deorsum. ⁊ intellectualis formā intellectualē. materia aūt ſm se accepta nō hz formam. igit in ea non est ipius appetitus. ⁊ p ꝫns nō appetit formā Tercio si materia appeteret formā vel appeteret illam quā habet vel illā quā non habet. neutrū aūt illorum est dōm. igit. nō ꝑmū. cuz omis appetitus sit rōe indigentie. materia aūt nō appetit formā quā habet actualiter. non scōm. ꝙ forma quā nō habet ꝓtraria est forme habite in materia. si igitur materia illā appetat formā. sequit ꝙ idem appetat sui ipius corruptōnem. neq; appetit simul omnes formas. qm̄ illud qd impossibile ē fieri. a nullo appetitur. impossibile est aūt materiā simul oibus formis actuari. igit nō appetit omes formas sit. ⁊ p ꝫns dici nō ꝑt materiā appetere formā. Quarto materia appetit formā sue pfectōis grā igit qñ ē sub forma perfectissima videlicz sub forma humana non deret aliam appetere. Contra scōm arguit⁹ diffinitio forme non ꝫuenit rebus naturalib⁹ sed dumtaxat rebus spūalibus intellectuz habentibus. g̃ male dicit ꝙ forma sit quoddam diuinū. cū ipa naturalis forma non habeat intellectū. Secūdo illa diffinitio nō valet que datur per superflua sexto thopicoz. ista aūt ē hmōi. igit nō valet Minor patet. ḋa dicit⁹ quod dā diuinū ⁊ optimū que vident esse idem. Tercio forma habet aliam bonam diffinitōnem scz ꝙ dat esse rei. igit ista non valet. cum vnius diffiniti est solum vna diffinitio Jn oppositu⁹ est phs in textu ⁊ p intellectu istius questionis mouent⁹ duo discursus quoz maior primi est ista.

Opus nature est opus intelligentie non errantis materiam ordinantis ad formam. vt perfectibile ad suam ordinatur perfectionem Minor Materie appetitus ad formam est intelligentie vt mouentis. et materie vt subiecti in formam moti et ordinati Conclusio Igit materia appetitu naturali ac intellectuali ē forme appetitiua. p̄uatōnis et non negatōis gratia.

Maior quo ad eius primam partem patet. qz ſm peripateticos opus nature est a mouēte corpora celestia. mouens aūt corpa celestia est ipa intelligentia. ergo totū op⁹ nature ē originalr ipi⁹ intelligētie mouentis primū mobile qd mouet etiam omnē materiā sue sphere subiectā. ita ꝙ suus motus sit quedaz vita oibus deorsum subsistentibus. Preterea natura particularis substernit vniuersalis nature virtuti. natura aūt vniuersalis stat sub intelligentie virtute. cum ipa non operatur nisi ab intelligentia mota. igitur opus nature est opus intelligentie non errantis Et ḋa intelligentia opatur intellectualiter non speculatiue sed practice per modum artificis. ideo dicebant peripatetici formas rerum naturaliū in intelligentia preexistere sicut forme rerū artificialium p̄existunt in artificis mente ita ꝙ sicut ibi habent esse spirituale. ita in rebus artificialibus acciperent esse materiale. Ex his patet ꝙ opus nature qd est ipa transmutatio aut res ipa que transmutatōe acquiritur tam vniuersalis q̄ particularis est originaliter ipius intelligentie. Et est notandū ꝙ opus nature depēdet a ꝑma causa tanq̄ a principio trāscendēte. ⁊ ab intelligentia tanq̄ a principio ꝑximo ꝓporcionato. Et etiaz a natura vniuersali que est vis corpoz celestiū. Sed diceres opus nature est opus aīe nobilis que est ꝙpinquior ad celestiū corpoz transmutatōem Ad hoc dōm est ꝙ intelligentia ⁊ aīa nobilis in ꝓposito non accipiunt⁹ vt ab inuicē distincta. Aut potius dicit⁹ opus intelligentie q̄ aīe nobilis. ḋa intelligentia vnifōrmiter mouet. non aūt anima nobilis. Scōa pars pz. ḋa vnūquodq; suā appetit perfectionē. forma aūt ē materia perfectior. cū ipa dat materie esse. igitur eam appetit. hoc tamē verū est. ꝙ materia p̄ formam non perficitur. sicut p̄ pfectōnem suā intrinsecā. sic em̄ pficit potēria formalis formabilis q̄ p̄ agens naturale ex materia educit. sed perficit sicut potentia subiectiua ad totius compositi pfectōnem. Minor patet. quia op⁹ nature est opus intelligentie non errantis. intelligentia aūt intendit mouere materiam ad formā sicut ad suam perfectionem. ⁊ non solum materiam in suam perfectōnez. sed

quamlibet rem naturalez. z qz appetendo mouet. ideo suam intentõem rebꝫ naturalibꝫ imprimit. z hec scz intentio ſm Dyonisium est amor omnibꝫ rebꝫ naturalibꝫ impressus quo in suas pfectiones mouent. qui quidẽ amor ſm eũdem est cum iusticia legittime subordinationis rerũ in vniuerso ad inuicem z ad suũ pmũ pncipium. Et qz res naturales mouẽtur ab intelligentia sic intendente earum naturales pfectiones. ideo appetitus est pncipaliter ipsius intelligentie tanq̃ mouentis z appetentis pncipaliter. sed materie tanq̃ subiecti moti. ita q̃ ꝓprie in materia non est appetitus nisi ſm q̃ stat sub virtute intelligentie dirigentis. sub illa autẽ stans accipit in se seminaria pncipia ꝑ ipsius intelligentie z corpoꝝ celestiũ motum. quibꝫ tũc alias z alias formas appetit tanq̃ suas naturales pfectiones. ita scz q̃ stans sub illis pncipijs aut esse inchoationis forme desiderat eam. z existẽs sub forma perfecta appetit eam appetitu ꝓplacentie. Ex his patz q̃ ꝓmẽtaꝝ scz Auerrois non recte sensit ponens in materia appetitũ forme naturalez z nõ aialem. vt patebit latius in cõclusione. ¶ Conclusio tres hz partes. Pro declaratõne eiꝰ ꝓme partis est sciendũ q̃ appetitus est tendentia alicuius rei in bonũ verũ vl' apparens. z sic materiam appetere formam est ipsam habere inclinatõem ad ipsam formã tanq̃ ad suũ bonũ siue pfectõem. Et diuiditur appetitꝰ in appetitum naturalem z aialem. Naturalis quidẽ appetitus est inclinatio siue tendentia rei in suum bonum sine cognitione ipsius appetentis particulariter. licet sit cũ cognitione alcuius superioris dirigentis z ordinantis tale particulare appetens in suũ bonũ. Sed appetitus aialis est inclinatio rei in suũ bonũ verum vel apparens cum cognitione ipius particularis appetẽtis. Et ſm q̃ duplex est cognitio aialis. scz sensitiua z intellectiua. ita etiam est duplex appetitus animalis. scz intellectiuus qui ꝓsequit cognitõem intellectualem. z appetitus sensitiuus qui ꝓsequitur cognitionem sensitiuã. z talis appetitus sensitiuꝰ est duplex. scz ꝓcupiscibilis z irascibilis. Concupiscibilis tendit in bonũ delectabile absolutũ. Irascibilis vero tendit in bonũ arduũ. Sed de oĩbꝫ his membꝛis determinatõem facere nõ est ꝓsentis negocij sed moralis ꝑhi.

Sed tñ aduertendũ est q̃ dupliciter aliq̃d potest tendere ad suũ bonũ. Uno mõ qz cognoscit ipm. Allio mõ. qz dirigit in ipsum ab aliquo cognoscente. sicut sagitta tendit in signũ. non qz cognoscit. sed qz dirigitur a sagittãte cognoscente. Ex quibꝫ patz q̃ materia est ipsius forme appetitiua. qz quicq̃d est impfectum aptum natuꝫ pfici p aliud appetit illud quo natum est pfici. materia autem est ens impfectum. cũ sit ens in potentia z est apta nata pfici p formam. cũ tota actualitas materie a forma ꝓuenit. q̃ appetit formam tanq̃ suam pfectõem. Ulñ qz bonum est vnuscuiusq̃ pfectio. ideo oia bona appetũt. forma autẽ se hz vt materie bonũ. igit. Preterea vnũqõq̃ dissimile ꝓmo enti appetit sibi assimilari. inq̃tum sibi est possibile. materia aũt maxime est ꝓmo enti dissimilis. ergo appetit sibi assimilari. sed non potest sibi assimilari nisi p participationem actus essendi quam habet a forma. ergo appetit formam. et hoc est quod ꝑhus dicit. q̃ materia appetit formam sicut femina masculum z turpe bonũ pulcrũ. Quã tamen locutionem Auicenna nititur calũniare dicens. q̃ figuratiua locutio est ꝓprie poetis z non ꝑhis. Sed ad hꝫ dicendum est. q̃ cum materia sit solum scibilis ſm analogiã ad formam inq̃tum sic se habet ad formas substantiales sicut materia sensibilis ad formas accidentales z artificiales. ideo ad manifestandũ nobis materiam ꝓmaꝝ ꝓuenienter vti potuit exemplo substantiarum sensibiliuꝫ. Aut dicendũ est. q̃ ꝑhus in hoc passu loquitur contra Platonem qui nullam ponebat distinctionem inter materiam z ꝓuationem. z quia Plato loquebatur metaphoricis locutionibꝫ assimilans materiaꝫ matri femine z turpi. z formam masculo z viro. ideo Aristoteles vtitur metaphoricis locutionibꝫ ab eo sumptis. ¶ Secũda pars dicit q̃ materia appetit formam duplici appetitu. Qꝫ autem ipsa appetat formam appetitu naturali qui est subiective in ipsa patz. quoniam talis appetitus est solum rei in inclinatio in suũ bonum ſm q̃ dirigitur ab aliquo cognoscente. talis autem inclinatio in materia subiective inuenitur. Et q̃ appetat formam appetitu intellectuali pz. qz appetitus eius est inclinatio ipsius in suum bonuꝫ cõsequẽs apprehensionem boni per intellectum. eo q̃ ipsa non mouetur ad formam nisi ſm q̃ dirigitur ab agente infallibili et cognoscente finem. igitur ipsa appetit formam appetitu intellectuali. Et ideo dicit dominus Albertus q̃ Auerrois minus bene in hac materia locutus est. cum dixit q̃ in materia est solum appetitus naturalis. hoc eiꝰ nõ sufficit. quia z plante partem habent anime. materia autem nullam. Preterea plantarum appetitus non est ad hoc q̃ transmutetur ad formam quandam. sed potius vt cõseruentur in specie in qua sunt. sed materie appetitus est vt transmutetur in formam quam nõ habet ſm actum. igitur dicendum est. q̃ omne mobile vt a primo motore moueatur a causa prima que per intellectum mouet. z intendit per motum moueri in aliquid quod est esse diuinum per modum q̃ quem potest aliquo modo assimilari. Et appetitus intellectualis est quo appetit materia assimilari ꝓmo esse diuino. ¶ Sed cum dicatur. appetitus est ipsius materie. illa propositio duplicem habet intellectum. Uno modo q̃ sit materie vt moti a motore qui habet appetitũ aut quo procedens motus est actus mobilis. z sic materia habet appetitum. z hoc modo ꝓordinat sibi finez in quem directe mouetur. z sic hoc modo etiã dictum est q̃ opus nature est intelligẽtie. Allio modo est ipsius materie sicut subiecti. z hoc modo materia non habet appetitum. Cum eiꝰ materia iam habeat inchoationem esse diuini in seipsa recipiens actum motoris desiderat ꝓformari plenius quãtum est ei possibile primo. z quia nõ potest nisi per motum. ideo desiderat transmutari. ¶ Tercia pars patet. scz q̃ materia formam appetat gratia priuationis quia in intellectu priuationis duo includũtur. scz carentia forme z aptitudo ad eam. modo nõ appetit formã ratione carentie sic q̃ carentia sit principium per se ipsius appetitus. sed solum principiuꝫ per accidens. Unde hoc modo ꝓsiderando priuationem ipsa bene habet rationem principij. eo q̃ non est ex alio. sed alia sunt ex ipsa. sed ratione aptitudinis tendit ad formam. nec talis aptitudo aduenient forma corrumpitur. sed magis perficitur. z illa aptitudo est habitualis inchoatio materie superaddita. z ab eo realiter distincta. quia est eiusdem essentie cum forma. z est ratio appetendi formam. quia materia appetit illud per quod inclinatur ad ipsam. materia autem inclinatur ad formam mediante aptitudine ad ipsam quã cõnotat priuatio. ergo appetit formã ratione ꝓuationis. Sanctus Thomas tamen dicit q̃ talis aptitudo non est aliquid distinctum re a natura materie. sed solũ ratiõe. ideo dicit q̃ materia ſm suam naturam appetit formam. vt est in potentia ad ipsam. Et ideo dicit Auerrois q̃ materia

per suū posse substantiuatur. ¶ Sed diceres. priuatio est causa maleficij. igitur non est causa desiderij vel appetitꝰ materie. Ad hoc dicendū q illud argumentū fefellit Platonem vt diceret puatiōem non esse pncipium z non esse causam desiderij. ptendebat eī plato intellectum in priuationem fm q puatio est. z nō in hoc quod relinquit in subiecto. Et cum ipsa fm q puatio puet formam eaz nō esse credebat causam rerum. sed magis impediret esse et generationem rerum. Si aūt ꝓtraxisset intellectum subtiliter recolligendo ea omnia que sunt puationis. inuenissꝫ q p aptitudinem formalem quam in subiecto relinquit. eam esse causam desiderij z transmutationis materie Et licet dicatur. q materia desideret formam. z causa desiderū sit priuatio. tamen absurde dicitur formam appetere materiam. quia quicquid appetit aliud est ens imperfectu z habet perfici per aliud. forma autem non est ens imperfectum sed perfectum. Necꝫ habet perfici per materiā cum per eam imperficitur fm q materie immergitur. cuz forma in se sit essentia quedam simplex diuina z optima p receptionem in materia fit corporalis. et ꝑmo erat incorruptibilis z fit corruptibilis. quare magis imperficitur a materia q̄ perficiatur. ¶ Sed contra. quicquid habet suum esse completum z suum actuz vltimum in materia appetit eam. forma autez est huiusmodi. igitur. Ad hoc dicendum est q si forma posset per se stare sine materia magis haberet esse completum z actum perfectiorem extra materiam q̄ in ea. sed quia nō potest per se stare. ideo per accidens recipitur in materia. non tamen perfectiōem ab ea vel in ea accipit. Alij tamen dicunt q dupliciter aliquid dicitur appetere aliud. Vno modo directe. z sic materia appetit formam. cū forma sit materie perfectio. Alio modo indirecte. z sic forma bene appetit materiā. quia nō posset sine materia subsistere. ¶ Sed contra. anima rationalis habet naturalem renisum ad corpus suuz. igitur videtur q forma appetat materiam ¶ Ad hoc dicitur p interemptionem consequentie. quoniam ille renisus non est per modum appetitus importantis carentiam. sed est per modum naturalis perfectionis. quo perfectio naturaliter perficit id cuius est perfectio. Et iam desiderium nō est nisi ad duo. scz vt continuetur esse. z hoc est desiderium rei perfecte. z vt transmutatio fiat ad esse. z hoc desiderium est rei imperfecte. neutrum autem horuz forme conuenire potest. sicut per se patet. quia cōtinuari non desiderat nisi qđ indiget continuatione. hoc autez est corruptibile per seipsum. z hoc non est forma que nisi per accidens est corruptibilis. z non per suam essentiam. Qꝫ autem transmutetur ipsa non desiderat. quia nūquam transmutatur. sed transmutatio imperfecta est ad ipsam.

¶ Et quando dicitur. priuatio contrariatur forme. igitur videtur q ipsa nō sit causa quare materia appetat formam. Consequentia probatur. quia vnum contrariorum magis habet expellere aliud q̄ suum subiectum inclinare ad aliud contrarium. ¶ Ad hoc dicitur. quāuis priuatio contrarietur forme habite. non tamen habende. Et licet vnum contrariorum inquantum cōtrariatur alteri nō inclinat suum subiectum ad alterum. inquantum tamen vnum contrariorum relinquit aptitudinem in suo subiecto ad suum oppositū. bene est causa inclinationis sui subiecti ad reliquum. Aut dicendum est. q dupliciter sunt opposita. quedam sunt opposita quorum ambo extrema sunt positiua entia. z in illis vnum oppositorum non est causa appetendi reliquum. Alia sunt opposita quorum alterum extremorum non est positiuum. z in illis vnuz est ratio appetendi reliquum. vt patz de priuatione z forma ¶ Et est notandum q materia etiam appetat animam rationalem. quia ipsa appetit omnem formam possibilem sibi inesse. z per quam ipsa est nata perfici. sic autem est de anima ratiōali. ergo ꝛc. Maior alterius discursus

¶ Principium transmutationis est forma hic conuenienter ab Arestotele definita Minor Quāuis aliqualem habent conuenientiam priuatio et materia. inter ea tamen principia multiplex reperitur differentia. Conclusio Igitur ipsa dicitur ab Arestotele qđdam diuinū optimū et appetibile.

¶ Maior patet quo ad primā eius partez. quoniam sermones sunt intelligendi fm materiam subiectam. in ꝓposito autem sermo est de principijs motus seu mutationis aut fieri rerum naturalium. igitur conuenienter forma definitur sicut principium ab alijs suis cōprincipijs distinctum. que sunt materia z priuatio. z ita non definitur in proposito forma vt precise sit principium essendi z actus materie. quia sic forma est que dat esse rei. sed definitur per respectum quem habet ad motum z transmutationem. z sic definitur hic. ¶ Et est notandum q forma inquantū est transmutationis principium triplicez habet habitudinem. Primo quidem ad causam agentez inquantum scz est finis ipsius agentis propter quem agēs operatur. omne eī agens inquantum huiusmodi agit ꝓpter finem. Secūdo modo habet habitudinem ad motū cuius finalis z intrinsecus terminus est. trāsmutatio eī rei naturalis est ad formam tanquā ad terminum. Tercio habet habitudinem ad ipsam materiam que est transmutationis subiectum inquantum est materie perfectio ac pulcritudo. Sed primo modo accipiendo formā non habet triplicem habitudinem. cuz ipsa sic refert siue respicit solum essentialem effectum qui est dare esse. Secūda pars maioris patet. quia datur per quasdam forme conditiones que simul accepte possunt formam definire. hoc est notificare. Dicitur eī quoddam diuinum inquātuz est finis intentus ab agente per relationem ad primā causam. cui in esse se assimilat quātum potest. cum assimilationem intēdat in suo causato. quare dicit philosophus secundo de anima. q quecūcz fm naturam agunt propter participationem diuini esse agunt. Dicitur optimū inꝫtum est absolute finis motus seu mutationis. ipsa eī accepta tanquam in vltimo z optimo cessat motus. in principio ergo est malum priuatiōis. ꝓout immutari est in participatione quadam vtriusꝫ in acquisitione habitus. et in abiectione priuationis. z priuatiōe expulsa est res in optimo. Et dicitur appetibile respectu materie appetentis inquantum appetitus eius quietat. Ex quo patet q hec definitio est bona eā intelligēdo ad ꝓpositū de aliquo ꝑncipio nature. ¶ Minor quo ad primam partem patz quia ipsa est eadem numero cum materia. quia principium motus est duplex. scz ex quo fit motus. z in quod Ex quo autē sicut materia. z sicut priuatio non potest esse materia ex qua fit motus nisi sit mixta priuationi per quam efficitur subiectuz motus. quia nisi hoc esset destrueretur motus propter hoc q non esset ibi aliquod ens fluens de potentia ad actum. z ideo materia est vnum numero ꝑa

cipium motus cum priuatione. nec sine ipsa nūquam p̄n̄cipium esse potest. Q̄ autē quidam dicūt. q̄ ideo dicitur vna numero cum priuatione. quia nihil addit ei. abusio est ⁊ falsum. quia fm q̄ p̄uatio etiam specie non differt a materia. Aliud autem est de forma. quia illa per se habet rationem p̄ncipij. cum ipsa sit in quam dirigitur intentio mouentis ⁊ appetitus materie que immixta est priuati oni. ⁊ non p̄fert materie rationem principij ad motum. ⁊ hoc modo materia est vnū principium cum priuatione. et non vna numero essentia. ¶ Secūda pars minoris patz quia materia est per se ens ⁊ per accidens non ens. per se ens. quia est per se altera pars compositi. per accidens nō ens inquātum priuationi immiscetur. sed priuatio est per se non ens. ⁊ ens per accidens ⁊ p se non ens. quia de formali suo negationem forme importat ⁊ nihil ponit ipius forme licet relinquat aptitudinez ad eam ⁊ ens p accidēs ratione sui materialis. quod est aptitudo ad formā. Secunda differentia est. nam materia est per se causa illoruz que fiunt. vt mater causa filiozum. p̄uatio autem machinatur in maleficium forme siue illius in quo est. cum ipsa sit causa corruptionis in re aliqua. ⁊ multe alie differentie possunt colligi ex dictis precedentib⁹. Conclusio sequitur ex premissis.

Ad obiecta in oppositum.

Ad primum dicendū est q̄ appetitus sensitiuus et intellectiuus sunt bene potentie anime. non autem appetitus naturalis qui est quedam naturalis impressio p̄mi p̄ncipij omnia mouentis ad suas naturales perfectiones sed p̄ter illum est in quibusdam alius appetitus. vt in animalib⁹. ⁊ ille etiam est in appetitu intellectiuo ⁊ sensitiuo. ita scz q̄ non inueniūtur sine appetitu naturali. licet vicissim econtra. Et ad p̄firmationem patz solutio ex dictis. quoniam licet in materia non sit cognitio. appetitus tamē p̄supponit cognitionem non quidem materie. sed ipsam dirigentis ⁊ hoc sufficit. quia non oportz semper appetituz sequi cognitionem illius in quo est appetitus. sed sufficit q̄ sequatur cognitionem. aut illius in quo est. vel alicuius alterius. ¶ Ad secūdum dicendum est. q̄ sicut duplex est perfectio. ita etiā est duplex appetitus naturalis. Vna quedam est perfectio p̄ma que est esse vel forma. Alia est p̄fectio secūda. que est operatio. ita similiter est quidā appetitus in ordine ad primam perfectionem. ⁊ illa non consequitur formam sed precedit. ⁊ talis appetitus est materie. Alius est appetitus in ordine ad p̄fectionem secūdā et talis p̄sequitur aliquam formam. ¶ Ad tercū est dicendum. q̄ materia appetit formam quam habet ⁊ illam quam non habet. hoc aūt diuersimode. appetit enī eā quā habet appetitu complacentie. qui est respectu rei que habetur. illam vero quam non habet appetitu desiderij qui fit per respectum rei absentis. ¶ Et si diceres. q̄ omnis appetitus est ratione indigentie. Ad hoc dicitur. q̄ verum est de appetitu desiderij. non de appetitu complacentie. et sic materia simul habet appetitum ad omnes formas. licz solūmodo potest eas acquirere successiue. ¶ Et est notādum q̄ materia in corporib⁹ celestib⁹ fm suaz substantiā appetit formā appetitu p̄placētie. nō aūt materia subcelestium. q̄ materia in celestib⁹ non est p̄ua producta cū sua forma. ⁊ sic in illis potentia ⁊ actus nō distant. In subcelestib⁹ autē materia ē ante formā quodāmodo producta et ideo necessariū est in ea ponere seminariū p̄ncipium suz per quo fundetur actio particularium agentiū educentiū formas de materia. cum ex nihilo nihil educitur. ⁊ sic materia celestium non appetit formam p̄ter transmutatiōez aut p̄uationem sicut materia subcelestiū formam appetit femina eā habet in se aptitudinem ad partum quam ad actum ducit ⁊ actuat virtus activa masculi ⁊ turpe est p̄uarum pulcro. quod idem est cū bono. habet tñ aptitudinem ad bonum ⁊ ordinem ad ipsum. vnde appetit bonuz fieri ⁊ a sua turpitudine remoueri Nonit em̄ plus hec duo exempla. quia materia habet appetitum ad duo. scilz ad transmutatiōem. vt scz transmutetur ⁊ ad formā moueatur. ⁊ talis appetit formam ipsam que est transmutationis terminus. ⁊ est eius bonū in cuius adeptiōne cessat motus ⁊ materia quiescit. sicut femina quiescit in prole producta. appetitus eā femine appetitui transmutatōis assimilatur. ⁊ appetitui forme appetitus turpis. ⁊ quoniā transmutatio est ad formam ⁊ vbi vnū p̄ter alteruz ibi non est nisi vnū. igitur non est nisi vnus appetitus materie quo appetit formam ⁊ transmutari ad eam ¶ Ad quartum dicendū est. non est appetitus materie ad vnaz formam p̄fectissimam. sed ad formā in p̄munī. ita scilz q̄ non plus appetitus extenditur ad formam p̄fectiorez vt huiusmodi cū ad imp̄fectiorem. Et q̄ ad istam vel illam formam naturaliter extendatur materia nō ex materie natura prouenit. sed ex impressione agentis sua virtute materiam mouentis. fm eā q̄ materia substernitur potestati p̄fectionis agentis. fm hoc etiam accipit p̄fectiorem formam. Vnde in materia est omniū formariū naturaliū inchoatio p̄munis per quam materia non plus appetit illā formā cū illam. sed q̄ ad illam vel illā specialiter trahatur est virtute particularis agentis. Et ex illo patz q̄ in celestib⁹ corporib⁹ ex perfectione forme materia manet intrāsmutabiliter sub vna forma. hoc tamen est ex institutione p̄maria ipsius vniuersi. qua ita p̄iuncta fuit forma ipi materie q̄ separari non posset

¶ Et ad argumenta que fuerūt p̄tra secūdam partem questionis dicendū est ad p̄mū. q̄ forma non dicitur simpliciter diuinū ⁊ optimū ⁊ appetibile. sed quoddā diuinū Aut dicendū est q̄ tripliciter accipit diuinū. Vno modo essentialiter fm q̄ illud dr diuinū quod est deus. ⁊ sic nulla res creata posset dici diuina. ⁊ sic sunt tres res diuine. scz pater filius ⁊ spūssanctus. que sunt ipse deus Alio mō accipitur diuinū fm participatiōem. q̄ scz participat deū fm aliquam similitudinem. Et hoc contingit dupl̄r. vel q̄ participat aliquid de diuina natura p̄ similitudinez. ⁊ sic forma dicitur quoddā diuinū. q̄ natura diuina est purus actus. cum igit forma sit actus potest dici quoddā diuinum. Alio modo dicit aliquid diuinū. quia participat aliquod diuinū fm cognitiōem ⁊ amorem. ⁊ sic dūtaxat creatura intellectualis potest dici diuina. q̄ illa potest participare deum fm cognitiōem suam ⁊ volūtatem. ¶ Ad secundum patz solutio ex maioris declaratione. Aut dicendum est fm alios. q̄ ille particule dupl̄r capiuntur. Vno modo fm q̄ referūtur ad idem. ⁊ sic nō ponūtur in definitione forme. Alio modo inquātum referūtur ad diuersa. et sic forma dicit esse quoddam diuinū p̄ comparatiōem ad causam efficientem. cuius est quedam similitudo. Sz dicitur optimū ⁊ appetibile p̄ p̄paratiōem ad materiam. appetit em̄ materia suam p̄fectionem scz formam. ⁊ sic forma nō dicitur simpliciter optimum. sed in ordine ad alia duo p̄incipia rerum naturalium ¶ Ad tercium est dicēdum. q̄ hic non definit forma fm q̄ est causa. sed fm q̄ est

ꝓnciꝑium transmutationis rerum naturalium.

Vtrum bene Aristoteles describat materiã primam quam dicit esse ingenerabilem et incorruptibilem:

¶ Contra suppositum arguit ꝓmo sic. illa descriptio nõ est bona que ꝙuenit alteri a descripto. ista autez est huiusmodi. ergo non est bona. Minor ꝓbat. qz ꝙuenit prime substantie que est ꝓmũ subiectum omniũ accidentium. vt patz in ꝓdicamento substantie. ¶ Secũdo materia nõ est subiectum substantiaꝝ separatarũ. ergo nõ est subiectuz vnicuicz ꝓmũ ¶ Contra questũ arguit ꝓmo. ipsa est generabilis. vt patz auctoritate Auerrois dicentis q materia est que in rei veritate generat. ¶ Secũdo. omne genitum est corruptibile. materia est genita. quoniaz ꝓcessit de non esse ad esse. cũ non semp fuit. igit est genita z ꝑ ꝓse quens corruptibilis. ¶ Tercio sic. sicut se habet subiectũ motus ad motũ. ita se habet subiectũ generationis ad generationem. subiectũ aũt motus denoiatur mobile a motu. igit materia cũ sit subiectũ generationis erit generabilis z corruptibilis. ¶ Quarto. qñcunqz forma substantialis acquirit in materia ipa ducit de nõ esse subali ad eẽ substantiale. z qñ remouetur ab ea ducit de esse ad nõ eẽ. ergo generat z corrumpitur. ¶ Quinto. ꝓpter vnũquod qz tale z illud magis. entia aũt naturalia sunt ꝓpter materiam corruptibilia. ergo ipsa est magis corruptibilis.

¶ In oppositum tamen illorum est doctrina phi in textu Ꝙo intellectu ponũtur duo discursus. Quorum maior primi est ista

¶ Pura materie potentia est nostri intellectus ab eius cognitione impeditiua. Minor Sicut intelligibilis est materia exforme analogia. ita per eam est describẽda. Conclusio Igitur descriptio materie prime est ꝙuenienter ab Aristotele assignata. cum sit expositione moderata

¶ Maior patz. qz quanto aliquid magis distat ab actu tanto magis intellectus noster impeditur ab eius cognitione. potentia aũt materie ab actu maxime distat. igit est nostri intellectus ab eius cognitõe impeditiua. cũ vnumquodqz cognoscit fm q est in actu. ¶ Minor patz. qz descriptio datur causa notificãdi z cognoscendi ipm descriptum. ipsa aũt materia non est cognoscibilis nisi fm analogiam ad formã. igitur ꝑ eam est describenda. cũ in ea dicitur materia est subiectũ vnicuicz scz forme. ¶ Conclusio pz. qz illa descriptio est bona que sufficienter z ꝙueniter ipm descriptũ manifestat. ista aũt est hmõi. g. Et describit eam Aristo. in textu. Materia est subiectũ vnicuicz ꝓmũ ex quo fit aliquid cũ insit. nõ fm accẽs. z si corrumpat in hoc abibit vltimũ. ¶ Ꝙo cuius declaratõe est sciendũ. q in oĩ factione naturali necesse est aliqd subici. illud aũt qd subijcit in tali factione est materia. z ideo dicit subiectũ. Et dr vnicuicz scz forme. non intelligendo fm distributõem simplr dictam. cũ multa sint immateri alia. sed capitur potius indefinite. aut fm distributõnem accõmodatã. vt sit sensus vnicuicz forme habenti subiectum. ipsa materia est illi subiectum. Et dr ꝓmũ. ad excludendũ materiã secũdam. vel ad designandũ ꝓncipalitatẽ qz ꝓncipalius subijcit formis materialibꝫ ꝯ alijs. Et additur ex quo aliquid fit cũ insit. ad excludendũ ꝓuatiõem qz licet ex ea aliquid fit sicut ꝓus dictũ est. ipsa tñ nõ inest rei facte. cũ in rei factione abijcit ꝓpter aliam formã de nouo aduenientem Et dr non fm accidens. ad excludendũ qualitates in materia existentes. qz licet remaneant in toto ꝓposito. ipm tamen nõ fit ex ipsis per se. sed solum fm accidens. inꝯtum accidit ꝓncipio ꝑ se quod est materia. et qz materia est ꝓmum in ꝓpositione z vltimũ in resolutione. ideo apponit illa pars. z si corrumpit in hoc abibit vltimũ. per quam etiam particulã excludit forma que est ꝓma in resolutione z nõ vltima. ¶ Notandũ tamen est q materia fm diuersos eius respectꝰ vario modo est descriptibilis. qz vel ipsa accipitur vt est forme ꝓpria. et sic describit. xij. metaphysice. q materia est hoc aliquid ens sensibile z apparens. si aũt accipiat vt est ad formã ordinata. hoc ꝓtingit dupliciter. aut ad mutatiõem que est ordinata vt via ad formã. z sic describit ꝓmo de generatiõe. scz q materia siue ꝙle est maxime ꝓpriũ subiectũ generatiõis et corruptionis z mõ quod ã alio aliarũ mutationũ. Vel est ordinata ad formaz ipsam ꝓncipaliter. z hoc duobus modis ꝓtingit. Uno modo fm ordinem ꝓtingentez ad formã. z sic describitur hic. q est subiectũ vnicuicz ꝓmũ zc Secũdo mõ fm ordinẽ nõ ꝓtingentẽ z mobilẽ. inꝯtum stat sub ꝓuatione que a forma distare facit. z sic describit vij. metaphysice. q nec est quid nec quale vel q non est ĩ actu. sed in potentia. Maior alterius discursus

¶ Omne quod generatur ex materia generat. et quod corrumpitur in eam resoluitur Minor Ante subiectum vnicuicz primũ nõ est dare prius. nec post vltimũ corruptionis terminũ aliquod posterius Conclusio Igitur ipsa materia est ingenerabilis et incorruptibilis fm se accepta

¶ Maior pz quo ad ꝓmã eius partem ex differentia generationis z aliorum motuũ. quoniaz sicut alij motus habẽt subiectũ existens ens in actu. ita generatio ꝓo eius subiecto habet ens in potentia. Secũda pars ptz. qz eadẽ sunt ꝓncipia ꝙstitutionis z resolutionis. vnũquodqz aũt ꝓponit ex materia. igit in eam resoluit. ¶ Minor pz. qz ante ꝓmũ nihil est ꝓus. z post vltimũ nihil est. vt patz rõne nominũ. ¶ Conclusio pz. nam si esset generabilis tũc in ei⁹ generatione subijceret aliqua materia. igit ante materiaz oporteret ponere aliã materiã quod est incõueniens. cuz sic esset, ꝓcessus in infinitũ. Necz etiam est corruptibilis. qm̃ quicqd corrũpitur in materiã corrũpitur. si igit ipsa corrumperet in aliam materiã corrũperet. z sic post vltimam materiã esset alia materia. Et dr notanter fm se accepta. qz materia priuationi immixta est generabilis et corruptibilis. qm̃ tale esse ꝓtinue acquirit a materia. z etiam abijcit. Etiam materia est ꝓuationi immixta. ꝓuatio autẽ corrũpitur z generat adueniente forma. igit materia faciens vnũ numero cũ ꝓuatione corrumpit z generatur ꝯ huius per accidens

Ad obiecta in oppositũ

Ad ꝓmũ qd est ꝓtra suppositũ dom est. q ꝓma substantia bene est ꝓmũ subiectũ ꝙpletum respectu accidentium quare dr ab Aristo. ꝓmo ꝓncipaliter z maxime substare

non tñ subiectū ꝑmū formarū naturaliū ¶ Ad secūdum dom̄ est ꝙ vnicuiqz nō distribuit in illa descriptōe ꝑ omnibꝫ entibꝫ simplr. sed dūtaxat ꝓ illis que habent esse in materia. Ex quo patz. ꝙ ista descriptio solū ꝓuenit materie istoꝝ inferioꝝ generabiliū ⁊ corruptibiliū.

¶ Ad ꝑmū ꝓtra quesitū dom̄ est. ꝙ autoritas Auerroꝫ intelligitur sic. materia in veritate generat hoc ē est subiectum generationis. aut sic intelligit. ꝙ ipa in veritate generatur. eo ꝙ ipsa defert successionem diuersarū formarū ¶ Ad secūdū dicendū est. ꝙ licet materia habuit esse nō tñ ꝑprie ꝓcessit in esse. qz ꝓcessus nominat quoddā fieri p̄cedens esse qđ nō ꝓuenit materie. qz exiuit in esse ꝑ creationem. modo in factis ꝑ creationem fieri nō precedit esse sed simul sunt fieri ⁊ esse. licet in factis ꝑ naturam fieri p̄cedit esse. modo ad rōnem generatōis requirit ꝙ ibi sit ꝓgressio de non esse ad esse que p̄supponit subiectuz in quo fieri habet ¶ Ad tertiū dom̄ est. ꝙ nō est simile. qz motus habet suū subiectū denoīare. generatio aūt denoīat suuz terminū ad quē ⁊ nō subiectū. Unde ꝓpositum ꝺr illud qđ generat ⁊ nō materia que est generationis subiectum et hoc ꝓuenit ex eo. qz materia est ens imꝑfectum ⁊ minime cognitionis. ideo sibi nō attribuit talis denoīatio. sed qz ꝓpositum est ens ꝑfectū ⁊ cognoscimus generatiōem ꝑ respectū ad ipm. ideo magis denoīatur a generatiōe q̄z materia. ¶ Ad quartum dom̄ est. ꝙ aliquid ꝑt dici generari dupl'r. scz subiectiue ⁊ terminatiue. Unde illud ꝺr generari subiectiue qđ ꝑ generationem fit sub vna forma sub qua non fuit. Sed ꝺr illud generari terminatiue. qđ est terminus generatōis. ⁊ hoc modo forma ꝺr generari quoniā est terminus quo generationis. ⁊ etiā ꝓpositū. qz est terminus qđ. Et ꝑ hoc etiā soluit istud argumentuz omne accūs inherens alicui subiecto denoīat ipsum subiectum. generatio aūt ⁊ corruptio denominant materiaz. igitur materia est generabilis ⁊ corruptibilis. ¶ Sed cōtra. totum ꝓpositum naturale est generabile ⁊ corruptibile terminatiue. materia autē est pars totius ꝓpositi naturalis. igitur materia est generabilis ⁊ corruptibilis terminatiue. Ad hoc dom̄ est. ꝙ totum ꝓpositum naturale est generabile ⁊ corruptibile. ibi totū nō debet accipi sinca tegorematice. qz sic quelibet pars totius ꝓpositi esset generabilis ⁊ corruptibilis. hoc aūt falsum est. vt patz de materia. sed capitur categorematice. vt valet tantū sicut ꝑfectum. ⁊ ideo non opoꝛz si totū ꝓpositum sit generabile ⁊ corruptibile. ꝙ igitur materia sit generabilis ⁊ corruptibilis. ¶ Ad quintū dom̄ est. ꝙ entia naturalia non sunt corruptibilia ꝓpter materiam simplr. sed ꝓpter materiā priuationi admixtam. Etiam si entia naturalia ꝓpter materiam essent corruptibilia adhuc non sequeretur ꝙ materia esset corruptibilis. quia illa denominatio non cōuenit cause ⁊ effectui. qđ tamen requirit ad arguendum per autoritatem allegatam

Circa textum expositū

incidūt dubia. quoruz primū est. Quotuplici differentia differt materia a ꝓuatione. ¶ Solutio. sextuplici differētia. quarū prima est. qz materia ⁊ ꝓuatio specie ⁊ ratione differunt. q̄z numero identitatē habeant. non omnis em̄ identitas numeralis arguit identitatem specificam. vt ꝑ de identitate accidentali. Secūda est. materia ꝑ accidēs est non ens ꝓuationis gratia. sed ꝑ se est ens. ꝓuatio autez ꝑ se non ens. scz gratia formalis. per accidēs aūt ens gratia materialis. ¶ Sed diceres. si materia esset per se ens tunc nō esset ens in potentia. igitur non est ens per se. Ad hoc respondet. ꝙ materia est ꝑ se ens accipiendo ens cōmuniter siue transcendenter inq̄ntum non solū se ad vera extendat entia. sed ad eoꝝ ꝓncipia. ¶ Tercia dr̄ia. materia est ꝑpe substantiā. cū ipsa subꝫ ciat forme substantiali. ꝓuatio aūt ꝑpe nihil ¶ Quarta differentia est. materia ē ꝓcausa eoꝝ que fiunt. cū ex ea ⁊ forma totum ꝓpositū cōstituatur. ꝓuatio vero machinatur in forme maleficiuz. ⁊ ꝑ ꝓsequens in maleficium totius ꝓpositi. in cuius veritatis testimoniū ꝓuatio nō est causa. sed dūtaxat ꝓncipiuz ¶ Quinta dr̄ia. materia appetit formā. vt ptz ex dictis non aūt ꝓuatio. cum ipsa forme contrarietur. ¶ Sed diceres. ꝓuatio appetit formam. qz materia appetit eam ꝑ ꝓuationem. Ad hoc dicendū est. q̄ꝫ ꝓuatio appetat formam tanq̄ꝫ per id quo aliquid appetit. nō tamen appetit formam ꝑ ꝓuationē tanq̄ꝫ per illud quod appetit. ¶ Sexta. materia est ingenerabilis ⁊ incorruptibilis. ꝓuatio vero generabilis ⁊ corruptibilis. ꝓuatio tamen non est generabilis ⁊ corruptibilis loquendo de vera generatione et corruptione. cum solum illud dicatur generari ⁊ corrumpi quod est ens. ꝓuatio aūt est non ens. sed dicitur generari ⁊ corrumpi similitudinarie. Unde quādo ipa incipit denominare materiam tūc dicitur generari ꝓuatio. quando vero desinit eam denoīare. tunc dicit corrumpi. qz forma ꝑsente in materia tūc ꝓuatio desinit denominare materiam. et ꝓ tanto ꝺr corrumpi. quādo vero est absens a materia tūc ꝓuatio denominat materiam. ⁊ ꝓ tanto dicitur generari

Secūdum dubium est.

An aliquid potest appetere suam corruptōez. Et videtur ꝙ sic. vt patz de damnatis qui velint se non esse. Etiā de desperatis seipsos interficientibꝫ ¶ Solutio ꝙ est duplex appetitus. quidam est naturalis. ⁊ tali appetitu vnū quodq̄ꝫ suā appetit ꝑfectiōem. cū igit nulla ꝑfectio potest ꝓseruari in aliquo sine ipso esse. ideo tali appetitu nihil est qđ appetat nō esse. Alius est appetitꝰ deliberatiuꝰ ⁊ talis appetitus in aliquo dupliciter fieri potest. Uno mō ꝑ se et sic nō potest fieri in nō esse. cum omnis appetitus est respectu boni. sed quod nō ē nō ꝑt accipi vt aliquod bonuz. Alio modo fertur talis appetitus in aliqđ ꝑ accidens. scz quando fertur in aliquod bonū cui ꝓuingit non esse. et sic appetitus deliberatiuus quādoq̄ꝫ appetit nō esse. vt patz in damnatis ac in illis qui deliberate se interficiunt. tales em̄ non appetūt non esse simpliciter. sed nō esse in miseria pena aut tristicia. ⁊ qz nō possunt a pena separari nisi ꝑ nō esse. ideo ꝑ accidens petunt nō esse

Tercium dubium est.

An ꝓuatio sit causa generatōis ⁊ corruptionis in rebus naturalibꝫ. ¶ Et videt ꝓmo ꝙ non. qz corruptio est in naturalis. igitur non potest alicui aduenire ex natura. materia autem est natura ⁊ similiter ꝓuatio. ergo nō potest ex ꝓuatione materie ꝓuenire ꝓuenire alicui corruptio. ¶ Secūdo. dicitur sexto metaphysice. ꝙ materia est causa contingentie. igitur videtur ꝙ materia sit potius corruptōis causa. q̄ꝫ ꝓuatio. ¶ Solutio. ꝙ sic. quia dicit Aristote. in textu ꝙ ꝓuatio machinatur in maleficiū forme. hoc autem nō est aliudq̄ꝫ eius corruptio. igitur. ¶ Ꝓ cuius intellectu est sciendū. ꝙ tripliciter aliquid corrumpit. Uno

modo p se ⁊ a suo ꝓtrario. vt calor corrumpitur p frigus Secūdo modo p accidens p corruptōem sui subiecti. vt albedo in pariete corrumpit ad corruptōez parietis. Tercio modo p accūs ꝓpter defectum cōseruantis. vt lumen in aere corrumpitur ꝓpter solis absentiaz. ⁊ sic ꝑuatio est ꝓncipium corruptibilitatis ꝓpie. quoniā corruptibilitas significat aptitudinem ad corruptionem. ⁊ talis aduenit alicui ꝓpter suam ꝑuatōem. Sed si actualis corruptio alicui ineſſet ꝓpter ꝑuatōem ibi actu existentē. tūc vbicūcz ꝑuatio esset ibi esset actualis corruptio. quod est falsum. ſz verum est q vbicūcz est ꝑuatio ibi potest esse aptitudinalis corruptio

Ad obiecta in oppositum.

Dicēdū est ad ꝑmum. q duob⁹ modis aliquid est naturale. Uno mō ex parte forme que est ꝓncipaliter natura. vt dr secūdo huius. ⁊ sic omnis corruptio est innaturalis cū sit ad nō esse. sed forma dat esse. Alio mō aliquid dicitur naturale ex parte materie que etiam est natura. et sic corruptio dici potest naturalis. et hoc duob⁹ modis cōtingit. Uno mō. qz prouenit ex natura materie sub ꝑuatione accepte. ⁊ sic ista inferiora sunt corruptibilia. qz hñt materiā ꝑuationi ꝑiūctam. Alio mō est corruptio naturalis ex parte materie. qz ſcz ꝑuenit ꝑm dispositōem que est in materia. illa vero que nō ꝑuenit ex materie dispōne dr esse violenta. vt qñ aliquis gladio interficit. ¶ Sed dicetis. idem non est causa ꝓtrioz. ꝑuatio aūt est causa generationis. vt dictum est. igit nō est cā corruptōis. Ad hoc dicendū est. q de rōne ꝑuationis sunt duo. ſcz materiale ꝑuationis ⁊ formale. gratia ꝑmi est p se causa generatōis qz ꝑuatio facit materiam suscipere nouā formā. tñ p accidens ꝑt esse causa corruptōis. inq̄tum ſcz p acquisitōez vnius forme alia corrūpit. sed gratia formalis est cā per se corruptōis. p accūs cā generatōis. ¶ Ad ſecūdū dōm est q duob⁹ modis accipit materia. Uno mō absolute. ⁊ sic nō est cā ꝓtingentie. qm̄ in corporib⁹ celestib⁹ est materia. ⁊ tñ nulla est ibi ꝓtingentia. Alio mō accipit inq̄tum est ꝑuationi ꝑiūcta. ⁊ sic materia est cā ꝓtingētie. ⁊ talis reperit in istis inferioribus in quibus aliqua ꝓtingenter eueniunt. venit cm̄ ꝓtingentia in reb⁹ ex dispositōe materie que originatur ex priuatione

Quartum dubium est.

An materia ꝑma sit de ꝓsideratōe phȳsica. ¶ Solo. q duob⁹ modis dr materia ꝑma. Uno mō dr ꝑma simpl'r accipiendo ipsam in ꝓmuni. p quacūcz potentia q̄ quocū qz mō substat actui. aut accipiendo eam ꝑ materia secluſa ꝑuatione ⁊ forma corporeitatis. ⁊ hoc mō materia nō est de ꝓsideratōe naturalis phī p se. sed solū p accūs inq̄tum hȝ ordinē ad materiā q̄ motui subiicit ⁊ mutationi. Alio mō dr ꝑma in genere phȳsico. inq̄tum accipit sub priuatōe. ⁊ hoc mō cadit sub ꝓsideratōe phȳsica

Quintum dubium est.

Quotuplicia sunt noia quib⁹ materia est noiabilis. Solutio duplicia. ſcz ꝓpria ⁊ metaphorica. ꝓpria ꝥo nomina sunt sex. ſcz yle. subiectū. massa. materia. origo. ⁊ elementū Et rō illoz ꝑm Auicennā est ista. qm̄ ipa dr yle ꝑ q̄ ipa est. susceptibilis formaz vel formē in potentia. Subiectū aūt dr ꝑm q̄ est in actu sustinens formā aut motū ad formam. Nō aūt dr subiectū eo intellectu quo dr substantia ꝑma vel ſecūda subiectū in logicis. qz videlz substat secūdis substantijs ⁊ actib⁹. vel qz substat accidentib⁹ tm̄. sicut subiectū in ꝑdicamentis accipit. sed porr⁹ hoc mō. qz substat forme ⁊ gratia ipsius substare hȝ oīne qđ substat. ꝓpter qđ etiam ipsa vocat subiectū ꝑmū ⁊ ſuba ꝓposita ꝑma. vel ſecūda dr subiectū ſecūdū. materia autez est ꝑm q oīa resoluūtur in illā sicut in alterū ꝓponentiuz. Massa vero ꝑm q ipsa vna ꝑma existēs per diuisionem formarū est in omnib⁹ ꝓpositis substantijs diuersificata. sicut vasa figuli ex vna massa figuli fingūtur diuersificata formis artificialib⁹. Origo aūt dr inq̄tum ab ipsa est motus. sic aūt est ꝑuationi immixta. qm̄ p ꝑuatōem que immixta est ei efficitur ꝓncipiuz ⁊ rei origo. in qua si intelligeret abstracta posset q̄dem esse in ꝓposito alterū ꝓponentiū cum forma nō tñ subiici posset motui. cum ipsa sit vnū numero ꝓncipium motus cū priuatione. licet ſpecie differat ab ipsa eo modo quo ſpēs est materie ſpēs. Elementū aūt dr ꝑm q est in resolutōe vltimū. ⁊ in ꝓpositōe ꝑmū. ⁊ in ipsa stat resolutio. qz ipsa nō resolui't in aliquid aliud aliquo mō resolutōis. qz elementuz simpl'r est pars ꝓpositi. ⁊ vno mō simplicioz est q̄ forma. qz formā ſpēi que est in individuo determinato ꝓtingit resoluere in definientia. vt docet in ſeptimo metaphȳsice. Materia aūt in nihil omnino resolubilis est. Noia vero metaphorica sunt quatuoz. ſcz silua. mater. femina. ⁊ turpe. Silua aūt ꝑm expositores platonis dr ꝑm q ipsa est prima ⁊ indeterminata p dispōnes quasi dolabilis in omne edificium. ⁊ hoc vocauit Empedocles mixtum in quo germana capita sunt sine ceruice eo q illa que germana sunt principia ꝓpositorum non habent ibi dispositiones facientes ea germana. ⁊ hoc modo dicebant Platonici omniū esse materiā vnam. sicut silua est vna ex qua fit omne edificium. Mater aūt dicitur. eo q ipsa in se recipit formam et quasi pariendo ex ipsa educitur ad actum quando de potētia educitur. ⁊ hoc est nomen quod inter transſumptiua nomina magis competit ei. quia materia continet in se omnes formas tanquaz in potentia habituali. Femina autem dicitur inq̄tum est imperfecta ad formam habens tamen potentiam habitualem ad ipsam. quoniam sicut femina ad partum indiget maſculo mouente materiam ⁊ aliter nō parit. ita materia indiget efficiente mouente materiam. aliter enim non educitur de potentia ad actū. Femina em̄ est que parit in se mouente alio. ⁊ in se habet principia partus confusa ⁊ imperfecta que per ſemen maſculinum adunantur et ducūtur ad perfectionem. Unde q̄uis in quibuſdam ſicut in animalium generatione aliquid de materia deſcēditur a maſculo. in hoc tamen natura non intendit dare materiam. sed facit dispositionem ꝓpter virtutem quā subiectum ex quo in feminam trajcitur habere oportet. et hoc modo etiam adaptatur et nomen quod est turpe. turpe em̄ in se habet habitum moris potentia habituali. sicut in ſecundo ethicoruz probatur. quia si sibi virtus esset omnino contra naturam ⁊ violenta. non plus assueſceret morem q̄ lapis in projectione ſurſum. si autem esset econtra perfectum ad virtutem. non indigeret aſſuetudine operum que formaliter generant habituz. ⁊ ideo sicut turpi innatum est ſuscipere morem non habens ipsum niſi aſſuetudine operū. ita materia immixta priuatōi nata est habitualiter habere formas. non habens tamen ipsas niſi ex generāte ⁊ mouente.

Physicorum Aristotelis.

Sextum dubium est

An forma sit de cōsideratōne physici. Et videt q̄ sic. qz est p̄ncipiū rei naturalis. igit de ea hz p̄siderare physicus Solo q̄ duob⁹ modis p̄siderat forma. Uno⁰ fm se z absolute inq̄ntū dat eē. z eo mō metaphysic⁹ hz considerare de ea. cui⁹ est p̄siderare esse z ens vt hmōi. Alio⁰ p̄sidera tur inq̄ntū hz esse in materia. z dat esse naturale. z ē termi nus mutatōis naturalis. z eo mō p̄siderat physicus de ea. z iō Aresto. in p̄ncipio libro mentionem nō facit de forma in cōmuni. cum non omnis forma sit naturalis.

Septimum dubium est

Quotuplicia sūt noīa forme. Sc⁰ noīa forme sūt varia fm diuersam acceptōez ipius forme ipa em̄ tripl'r p̄sideraf. Uno⁰ inq̄ntū coincidit cū fine. Scdo mō p̄siderat inq̄ntum dat esse rei cui⁹ ē forma. Tercio mō inq̄ntū hz esse in mēte p̄mi. vñ p̄mo mō dr eē q̄d diuinū optimū z appetibile z illa diuersificant fm intentōnem ei⁹ qō mouet ad ipam. p̄t em̄ forma accipi dupl'r scz fm q̄ ē finis intentōis et fm q̄ ē finis appetitus p intentōnem directi. Si vero accipiat ipa fm q̄ ē finis intentōis hoc duob⁹ modis fit aut fm relatōem ad p̄mā cām cui inesse quodā mō assimilat se q̄ntū p̄t. z sic ē diuinū. aut fm q̄ ē finis manet absolute. z sic dr esse optimū. qz bonū ē p se finis ei⁹ qō mouet ad ipm. scz fm q̄ quietat appetituz impfecti sic ē appetibile. Sz si p̄sideret vt ē in re naturali dans esse. sic sibi attribuūtur hec noīa. imago forma actus rō spēs. z q̄ quid erat eē. Dicit em̄ imago. qz ē q̄dā similitudo forme accepte i mente p̄mi. Et dr forma p respectū ad materiā. eo q̄ formal mat z termiat ipam. Dicit aut̄ act⁹ respectu potētie. qa actuat potētiā terminādo ipaz. Et dr rō. qz ab ipa sumit tota definitio rei. z ē tanq̄ medū ipius rōnis ad cognoscendū ipam rem. Et dr spēs. qm̄ ipa pulchrificat z specificat ipam materiā remouendo ei⁹ potentiā. Et dr q̄ q̄d erat eē. qm̄ ipa ē quiditas z essentia rei cui⁹ ē si loq̄mur de forma totius. sed si locutio fiat de forma p̄tis. ē p̄ncipium quiditatis. Si aut̄ cōsiderat inq̄ntū hz esse in mente p̄mi tunc ei hec noīa attribuūt exemplar idea z padigma. Dicitur quidē exemplar. qz forma fm esse reale. p̄ducit ad similitudinē forme in intentōne exītis. qm̄ ois forma que per esse ē in materia p̄us fuit in motore p̄mo. p̄ter quod etiā dr a platone mūdus archetipus. p̄ter qō dictū boc tū est verū cū dicit. Mundū mente gerens pulchrū pulcherrim⁹ ipe similq̄ imagine formās. Et dr idea. eo q̄ habet esse ideale cū ipo p̄mo. Et dr padigma. qz ipa vna existēs ē tanq̄ similitudo pluriū ad cui⁹ similitudinē plura induit dua formant i rei natura. sic p̄les calcei respectu vni⁹ forē.

Octauum dubium est

An physicus debeat cōsiderare totū cōpositū. Solutō q̄ duob⁹ modis accipit totū cōpositū. Uno⁰ in cōi rōne cōpositi nō cōsiderādo modū cōpositōis aut p̄ncipia ex q̄b⁹ cōponit. z hoc mō metaphysicus hz determiare de toto cōposito. Alio mō cōsiderat inq̄ntū est cōpositū ex primis p̄ys naturalib⁹ z quo ad speciale modū cōpositōis fm q̄ p motū ad cōstitutōem cōpositi p̄ncipia concurrūt. z sic physicus habet determinare de eo.

Et sic est finis p̄mi libri physicoz. Sequit̄ scdus physicoz

Dzum que sūt

alia quidem sunt natura. alia vero propter alias causas. natura quidem sunt aialia queq̄z et partes ipsarum et plante et simplicia corpora vt terra z ignis z aer z aqua hec enim esse zhmōi a natura esse dicimus. Omnia enim que predicta sunt videntur esse differentia ad non natura existentia. Que qui dem enim natura sunt. omnia videntur habē/tia in seipsis principium motus et status hec quidem fm locum. illa vero fm augmentum et decrementum. quedam autem fm alteratio nem. Lectulus autem et indumentum z si ali quid huiusmodi genus est fm quod quidem sortitum est in predicatōne vnaquaq̄z. z inq̄/tum est ab arte neq̄z vnum habet impetū mutatōnis innatum. fm autem q̄ contingit ipis lapideis esse aut terreis aut mixtis ex his habent tantum.

Iste est secūdus liber in quo phs determiat de natura de causis per se z per accidens. Post q̄ determinatū est in p̄cedenti libro de p̄ncipijs mobilis fm q̄ mobile exit de potentia ad actū. Et diuidit pns liber in sex tractat⁹. In quoz p̄mo phs determiat de natura z eius diuisiōe. In scdo tractatu determiat de dza physici z mathematici. et quō habet vtrāq̄z naturā p̄siderare physicus. ibi q̄m autē determiatū est. In tercio vero tractatu determiat de causis p se subiungēdo earūdē p̄prietates z de modis causan/di. ibi determiatis āt his. In q̄rto tractatu de causis per accidens. scz de casu z fortuna. ibi Dicit aūt fortuna. In q̄nto tractatu ostēdit. q̄ physicus hz p quattuor causas demonstrare. ibi que aūt sūt cause. In sexto tractatu phs ostendit naturā agere p̄pter finē. vñ sumit in reb⁹ naturalibus necessitas. ibi. Dicendū quidē igit p̄mū. Primo⁹ tractatus in duo diuidit capitula in quoz p̄mo determiat de natura z dra naturaliū z artificialiū q̄ntū ad ei⁹ motū. In scdo vero capitulo phs determiat de diuisione nature ibi videt aūt natura. Et p intellectu nature ipe Aresto. p̄mittit vnā diuisionē di. Eoz q̄ sūt vl'st. q̄dā sūt a natā. q̄dā p̄pter alias cās. Ā natura vt aialia z ptes aialiū z plante cū q̄b⁹ suis. z corpa simplicia q̄ vocant elemēta ignis aer aq̄ z terra. Hec em̄ z hmōi q̄ sūt talia istis dicim⁹ eē z fieri a natura. Oia āt talia videt stari hze dz ad ea q̄ nō st a natura. in hoc q̄ oia q̄ hnt quādā p̄tutē i seipsis siue vim q̄ ē p̄ncipiū mot⁹ z stat⁹ hoc ē q̄etis. aut fm locū. aut fm augmentū z decremētū. aut fm alteratōnez. aut fm ples mot⁹ simul. Sunt autem non naturalia a quibus ista differunt multiplicia. quedam enim nullum habent principium motus aut quietis alicuius in seipsis q̄ in suo nomine importetur. Sunt autez talia artis apotelesmata hoc est opera artis vt lectus et indumentum. et quecunq̄ talia sunt alterius generis a naturalib⁹ exītia que nomine suo in quodā alio genere predicamenti ponuntur q̄ sint ex nomie materie vel forme naturalis que est in ipis sicut

lectus est in genere figure cuiusdam domus ⁊ cetera que fiunt ab arte incisionis ⁊ edificatiue. Nullum em̄ talium ſm suū nomen habet aliquē modū motus innatū lect⁹ em̄ nō descēdit deorsū nec̄ ḋelcit deorsū inc̄tū lect⁹ ē ꝫ ic̄tū lecto accidit lignū esse. qđ quia plus terre est ideo motum et quietem terre sequens descendit ⁊ quieſcit deorsū. Ex his patet. q⁹ naturalia differunt ab. artificialibus ḋa hꝫt principium sui motus innatū qđ nō hꝫt artificialia.

Tanc̄ existēte natura principio aliquo. ⁊ causa mouendi ⁊ quiescendi in quo est primus p se et non ſm accidens. Dico autem non ſm accidens. cum fiat vtic̄ ipse sibi aliquis causa sanitatis cum sit medicus. sed tamen non ſm q⁹ sanatur medicinam habet. sed accidit eundē medicum esse. ⁊ sanari vnde et diuidūtur aliqū ab inuicem. Similiter autem ⁊ aliorum vnū quodc̄ que arte fiunt. Nullum enim ip̄oz habet in seipso factionis principium. sed alia ḋ/dem in alijs et ab exterioꝛi. vt domus ⁊ alio/rum manu inciſorum in vnūquodc̄. Alia aūt in seipsis quidem. sed non ſm seipsa quecunc̄ ſm accidens cause fiunt vtic̄ ipsis. Est ergo natura quod dictum est.

Hic ph̄s ponit definitō̄nem nature que potius assig/natio dicenda est q̄ꝫ definitio. dicens. q⁹ natura est princi/pium ⁊ causa mouendi ⁊ quiescendi eius in quo est p̄mū per se ⁊ nō ſm accidens. Et qđ additur per se ⁊ non ſm accidens. ideo ē vt intelligatur mouēs illud essentiale motui. ⁊ motus essentialis mobili. vnde quia natura mouet motu qui est essentialis. ideo dicitur per se. sicut calidi motus est calefacere. ⁊ seminis motus est pullulare vel germinare. Et quia motus etiam essentialis debet inesse mobili a natura. ideo dicitur. ⁊ non ſm accidens. Dicitur enim mobili inesse motum ſm accidens. qui est similis motui q̄ medicus dicitur sanari cum ipse medicus sanat seipsum Non enim sanatur inc̄tum habet medicinam in habitu et vt est medicus. sed potius inc̄tum est egrotus. Et ī sanari accidit medico inc̄tum est medicus. licet ipe medicus agat in se sanitatez. ⁊ hoc ostenditur ex eo. quia aliqū diuiduntur medicus ⁊ sanus. ⁊ vnus est operans ⁊ mo/vens ſm medicinam. alter autem sanatus ex egrotatiōne similiter oportet esse opus nature tale q⁹ sit essentiale vir/tuti que natura dicit. ⁊ non sit accidentale subiecto virtutis eiusdem. Ex quibus patet. q⁹ nullū artificialiū operū principium sue factōnis habet in se nisi per accidens. vt̄ de medico qui sanat seipm̄ ſm medicinam quā habet in se ip̄so. sed omnia artificialia ab alijs q̄ꝫ ab essentialibus p̄n cipijs accipiunt virtutem factōnis sue. ⁊ accipiunt eā ab exterioꝛi nisi hoc contingat per accidens sicut domus et alia quecunc̄ manu inciduntur vel fabricantur. Et si q̄/dam artificialia talem virtutem habeāt in seipis. hanc tamen non habent ſm seipsa essentialiter sed accidentaliter sicut alia que per formam artis inducunt in seipsa. quādo contingit idē esse artifice ⁊ artificiatū. vt patet de medico seipsum sanante.

Naturam autem habent quecunc̄ huiusmo/di principium habent. ⁊ sunt hec omnia substantia. Subiectum enim quoddam ⁊ in subiecto est natura semper. ſm naturam aut̄ sunt hec et quecunc̄ his insunt ſm se. vt igni ferri sursum. hoc enim natura quidem non est. nec̄ habet naturam sed a natura. et ſm naturam ē Quid quidem natura sit dictum est. ⁊ quid est habere naturā ⁊ quid a natura ⁊ q̄d ſm naturā

Hic ph̄s ostendit differentiam inter naturam habēti et ea que dicuntur ſm naturam. Naturam em̄ habentia sunt omnia talia corpora quecunc̄ habent intentō̄nem in seipsis siue in suis principijs essentialibus hmōi principiū motus ⁊ quietis. Sunt autem omnia talia. substantia ⁊ precipue substantia prima que dicitur substātia individua quia natura subiectum est inc̄tum materia dicitur. ⁊ na/tura que dicit forma est in subiecto. non quidem vt acci/dens. sed vt quedam pars essentialis dans esse subiecto et composito. igitur cum tam subiectum sit substantia q̄ꝫ forma ⁊ natura dicatur de his. natura erit substantia si p/prie accipiatur. Scōm autem naturam dicūtur duplici/ter aliqua. Uno modo quecunc̄ ex principijs nature eē accipiunt. sicut ea que habent naturam. Alio modo dicūt ſm naturam esse quecunc̄ consequentes sunt passiones et operatiōnes naturales ex natura que est in ipsis. sicut igni ſm naturam est ascendere sursum. Cum enim ascē/dere sursum sit motus rei naturalis. ip̄m non est res ha/bens naturam. quia sic esset substātia composita. sed ascē/dere sursum est a natura ⁊ ſm naturam. Hec autem que sic q̄ꝫ per denominatiōnē a natura de reb⁹ naturalib⁹ dicūt.

Q̄ autem est natura tentare demonstrare ridiculum est. Manifestum enim est q⁹ huiusmo/di rerum sunt multa. Demonstrare autem manifesta per immanifesta non potentis iudicare est propter ipsum. et non propter ipsum cognitum. Q̄ autem contigit hoc pati non imanifestum est. Syllogiset enim aliquis. cum natus sit cecus de coloribus. Quare necesse est huiusmodi de nominibus habere ratōnem. nihil autem intelligere.

Hic ostendit ph̄s q⁹ nō est necessarium inuestigare de natura an ip̄a sit. q̄m ridiculū ē tentare demōstrare naturā esse. q⁹ ridiculū ē illō demōstrare qđ ē manifestū ad sensuz naturā aūt eē ē manifestū ad sensū. igit nō p̄t demonstrari naturā eē. Minor pz. q⁹ ad sensū nobis manifestū ē. q⁹ mlta sūt naturalia in quib⁹ inuenit p̄ncipiū motus ⁊ quiez per naturā. p illa aūt nō possum⁹ demōstrare an naꝯa sit nisi a posteriori. Cū em̄ ipa sit p̄ncipiū mot⁹ ⁊ ḋctis. i ipis p ipam naturā cognoscim⁹ ea q̄ naturalia sūt. ⁊ sic ip̄a cogni/ta sūt p naturā. Si autez ecōtra natura esse ꝓbaret per naturalia esset idem principium cognoscendi naturalia et cognitum p naturalia. ⁊ sic idem eēt p se cognitū ⁊ p aliō cognitū. ꝫ h̄ ē incōueniēs. igit ea q̄ manifesta sūt. ⁊ p̄ncipia ad alia ꝓgnoscēda demonstrare p ea q̄ad eē nō sūt manifesta est proprium eius qui adeo rudis est ⁊ ineruditus q⁹ non habeat potentiam apprehensiuam et cognitiuam adeo potentem vt sciat iudicando discernere. qđ ē qđ cognoscit per seipm̄. ⁊ est principium cognoscendi alia. et qđ est cognitum nō p seipm̄. ꝫ p aliud. manifestū enim est

q̄ contingit hoc pati quosdaz rudes z ignaros. ḋa aliqs cū sit cec⁹ putat se sylogisare de coloribꝫ. eo q̄ ipe ppt suā malam dispositōnem intellectus ignorat q̄ oīs nra sciencia oritur ex nostris sensibus. z putat se habere noticiam colorum incōpti significanť per nomina. z nescit quomodo constituūtur per actuz lucis in corpore terminato siue non transuisibili qđ terminat visum. ideo necesse est q̄ ipe non habeat noticiam colorꝫ nisi fm rōnem nominū. z nihil intelligere de veritate colorꝫ fm formā eoꝝ qua sunt visibiles. Et huic similis est qui putat demonstrare ea que sunt manifesta. qm̄ nescit q̄ sunt manifesta nō habet intellectum de illis nisi incōptum audit ea noīari p noīa.

Circa textum mouetur

questio. Utrum definitio nature que potius assignatio q̄z definitio est dicenda. conuenienter sit ab arestotele assignata.

Et videtur primo non. quia omne absolutū debet habere definitōnem absoluta. ḋa debet esse ꝓportio definitōnis ad definitū. cum eandem naturam important. natura āt est quid absolutū cum sit forma materia aut priuatio. igit non debet definiri p principiū z causam. que dicunt respectum. Secundo principiū z causa idem dicunt. similiter per se z non fm accidens idem important. igitur in illa definitōne est superfluitas Tercio omne principiū debet esse primū. cū hoc sit de rōne principij. natura autem non est primū mouens cum ipsa moueatur ab intelligentia

Quarto in multis est natura in quibus non est principium mouendi z quiescendi. vt patet de multis spheris que dumtaxat habent principiū mouendi. z de terra et p cipue de illis partibus terre que sunt ꝓpinque centro habent tm̄ principium quiescendi. Cōfirmat. nihil est simul causa oppositoꝝ. motus autem z quies sunt opposita. igit ipa nō est sit causa mouendi z quiescendi Quinto gracia z leuia mouent z tamen non habent in se principium sui motus cum a generante moueantur octauo physicoꝝ.

In oppositū est phs in textu. Pro intellectu istius q̄stionis ponuntur duo discursus quoꝝ maior pmi est ista.

Naturalia differunt ab artificialibus quia habent intra se principium sui motus Minor Hoc principium natura dicitur. a quo res naturalis denominatur Conclusio Igit vera est naturalium rerum ab artificialibꝫ differentia a philosopho in textu assignata

Maior est phs in textu. quia naturalia habent intra se principium motus cum de potentia materie educantur forme naturales. non aūt artificialia cum illoꝝ forme ab extra in materiaz inducanť Etiā ad formas naturales cōsequuntur alique potentie actiue z passiue rōne quaꝝ ipm totū compositum naturale est natum sic vel sic moueri. vt forme ignis sequtur leuitas rōne cui⁹ mouet sursum. z forme terre sequtur grauitas. rōne cui⁹ mouet deorsum. Sz ad formas artificiales nō sequūtur alique potentie actiue z passiue rōne quaꝝ ipm totū compositum artificiale est natum sic vel sic moueri. Minor patet. ḋa sicut res naturalis denoiatur a natura ita res artificialis ab arte igit hoc principiū natura dicit a quo res naturalis denoiatur Sed diceres artificialia non pūt ab arte denoiari qm̄ illud qđ debet aliud denomiare. debet esse in eo qđ denominat. cū dici de ꝑsupponit esse in. ars aūt non est in re denomiata sed aduenit rei ab extra Ad hoc est dicendū q̄ ad denomiatōnem non requirit necessario q̄ forma denominans sit in re denominata fm eius esse perfectum et simpliciter. sed sufficit q̄ sit in re fm aliquā similitudinem aut participatōem. paries enim dicit dexter. tamē dexteritas non est in pariete. ita ars denomiat artificialia fm quandā similitudinem. cū in eis est artis similitudo exp̄ssa sicut in imagine Cōclusio patet per phm in textu.

Maior alterius discursus.

Nō est inconueniens naturam de genere substantie in ordine ad motum ac quietem assignare respectiue Minor Motus z quies in rebus naturalibus reperiūtur diuersimode Conclusio Igitur natura est principium et causa mouendi et quiescendi eius in quo ē p mū per se et non scōm accidēs

Maior patet. ḋa cuius id qđ est natura. est q̄d absolutum eo q̄ importat formā materiam aut priuatōnem. tamen ex ea parte qua sibi attribuit nomen nature includit aliquē respectū. qm̄ nature no⁹ sibi aliq̄d attribuit fm respectū ad motus z mutatōnes z alias operatōnes q̄ ab ipa natura procedunt. z ideo bene natura per respectū ad motum z quietem quoꝝ ipa est principium. z causa assignatur. Et hoc ex eo. ḋa oīs definitio aliquaz debet habere ꝓportōnem ad definitū. ita q̄ si definitum est vniuocū definitio debet esse vniuoca z vniuoce conuenire omnibꝫ suppositis definiti. z si definitū est analogū. definitio debet eē analoga. z quia natura est analogon respectu forme materie z priuatōnis. ideo definitio nature analogice conuenit ipis. z fm aliquas partes verificat de vno analogatoꝝ et non fm omnes. nec hoc reqrit. sicut de priuatōne nō verificat causa sed principiū. Huius aūt definitōnis explanatio est. ḋa cū natura sit etiaz ꝓuatio. q̄ quodā mō p̄ncipiat motū fm q̄ est ꝓuia materie. oportz q̄ natura ponat i genere p̄ncipij. ꝓuatio em̄ p̄ncipiū est z nō causa fm veram cause rōnem. Cū aūt natura sit verissime forma. z forma vere sit causa. z sit materia oportz etiā q̄ natura sit in genere cause. ideo ōr natura p̄ncipiū z causa. Etiā cū natura sit de genere virtutis z potentie q̄ semp sunt causa motꝰ et transmutatōnis in aliud vel ex alio. oportz q̄ z natura sit cā z p̄ncipiū motus. Et cū oīs motus sit de ꝓtrario in ꝓtrariū. z qđ de ꝓtrario mouet ad ꝓtrariū necessario quiescit aliqn̄. ideo nāka nō ꝑt eē cā ifiniti motꝰ. sz qn̄cz quies incidit. z tō natura ē cā et p̄ncipiū mouendi z quiescendi Et q: natura nō oīm ē p̄ncipiū. ideo ōr q̄ ē cā z p̄ncipiū Et q: differt hoc p̄ncipiū ab artificialibꝫ z violentis in hoc q̄ ipm ē intra. cū artificialia moueanť ab arte q̄ ē extra ipa. et eodē mō violenta. ideo ōr q̄ natura ē cā z p̄ncipiū motꝰ alicui⁹ z q̄etis etiā ei⁹ in q̄ ē. ita q̄ sit intrinsecū sibi qđ mouz Q: āt aia mouet sz nō ꝓxie. vt aia vegetabil' mouz vno mō z q̄si ex necāte non tamen proxime. sz per qualitates primas. z ideo cuius anima moueat id in quo est non ꝓxime sicut natura. addit primuz hoc est. primū. exprte mobilis licet nō sp sit p̄mū. ita q̄ ante ipm nō sit moues aliō quia mouens ante quod non est aliud non est natura. vt peripateticis placuit. sed intelligentia ordinis superioris p̄mi z p̄ma causa. Et additur p se z nō fm accidens propter artificialia que habent intra se motus sui principium

per accidens vt patet de medico circa declaratōnem tertius. Et dicit dñs albertus q definitio nature non est p̄pria definitio. sed est quedam assignatio manifestior q̄ sit suū nomen qm̄ si definitio esset. oporteret q nomen naturę his de quibus dicit eque z non per prius z per posteri⁹ conueniret. sed hoc falsum est vt dictum est. igit. Minor patet. qm̄ fm Auicennā z cōmentatorē nomen nature h̄ sumitur cōiter fm q motum circularem dicimus esse naturalem. eo q sic omnis motus qui non est violentus sit naturalis. in istis aūt est motus diuersimode. quare nō dicitur vniuoce naturalis sed analogice. proprie aūt naturalis dicit qui ab animali z violento distinctus est quomō eius causa sunt materia z forma naturalis. materia passiue. z forma actiue. z sic dñs Albertus loquit hic de natura Conclusio sequitur ex premissis.

Ad obiecta in oppositū

Ad primū dicendū est licet natura fm id qđ est sit absolutum. z sic alia z alia ratōne dicatur forma vel materia z alia natura. quia forma dicit inq̄tum dat esse materie z toti composito. z materia inq̄tum ex ea z forma fit res. natura autem inq̄tum naturaliū motuū z statuum ē principium in eo quod habet naturam. tamen ex ea parte qua sibi attribuitur nomen nature accipitur vt ens respectiuū. z sic eius nomen nō potuit definiri sine respectu

Ad secūdū dicendū est. q principiū z causa differunt sicut superius z inferius. cum omnis causa sit principium non autem econtra. quoniā principiū de priuatōne dicitur non autem causa cum priuatio non influit aliquid in effectum sicut causa. z sic causa p̄ncipio aliquid superaddit.

Sed diceres. phs dicit quinto prime phie q principium z causa conuertūtur. igit si priuatio sit principiū erit causa. quia tot modis dicit principium quot modis dicitur causa. Ad hoc dicendū est q principiū non capitur ibi generaliter sed specialiter pro eo qđ aliquid influit i effectum. vnde principiū aliquid influens in effectum z cā conuertunt. z sic accipitur quinto metaphy sice. non autez hic. Et per se z nō fm accidens ponūt fm diuersas rōes quia. cuz motus naturalis p̄cedit a natura imediate z nō per aliquod aliud. ideo apponit per se qđ determiat p̄mū efficiens. z quia etiam requiritur q talis motus insit mobili per se suscipienti actōnem nature. ideo apponit et non fm accidens. Etiam in presenti notificatōne sunt tria determinabilia scz principium. causa z ens in quo est. sic pariformiter in ea ponūtur tres determiatōnes scz primuz per se z non fm accidens quare non referūtur ad idem. p̄mū est determinatio principij. quia natura debet esse primū hoc est proximū inchoans motum p se vero determinatio cause. quia talis mot⁹ est essentialis actus rei. z nō per accidens est determinatio eius in quo est. ita scz q talis natura non sit in aliquo qđ per accidens mouet. Aut dicendū est. q per se dicitur ex parte mouentis z propter opera artis. z non fm accidens ex parte mobilis qm̄ pus actus scz quies z mot⁹ sunt per se ipius mouentis z mobilis. Ad terciū dicendū est. licet natura non sit primuz mouens simpliciter eo q mouetur z dirigitur a superiori agente vt ab intelligentia. in ordine tamen naturaliū ipsa est simpliciter primū mouens. Ad quartū dicendū est fm Auicennā z Auerroim. q definitio sic intelligit q natura duplex ē principium mot⁹ z quietis hoc ē p̄ncipiū motus si motus ineſt rei naturali. z est principium quietis si quiescat res naturalis. z sic non habet argumentū locuz Sed si quis subtiliter considerauerit videbit clare q corpora superiora a natura non mouentur. non enim natura mouet motu infinito scz finito. z ideo dicit Aristoteles q natura hic definita dicit de forma z materia. Forma autē et materia non sunt principiū motus infiniti. z ideo mot⁹ superior non est a natura sed a voluntate z intellectu motoris alicuius separati. ppt quod etiā superiora in suis locis mouentur quod non faciunt aliqua corpora que a natura mouentur. Et ideo natura p̄out hic consideratur est in corporibus inferioribus. Corpora enim superiora soluz fm vbi mouentur z hoc non a natura. z ideo forma eoruz non est principium alicuius motus in ipis. quia non mouentur aliquo motu nisi motu locali qui in eis nō est a natura. Alteratōne autem z augmentatōne vel diminutōe vel generatōne vel corruptōne non mouentur. z quia immobilia sunt talibus motibus. ideo non quiescunt quietibus naturalibus quia non quiescit aliquid quiete naturali nisi quod aptum natum est moueri. z ideo forma in eis nec est principium motus nec quietis qua propter etiaz in ipis forma non est fm nature intentōnem. z ideo natura inq̄tum hic de ea consideratur non est in corporibus celestibus. Terra autem licet non moueatur est tamen apta p̄ naturam moueri si recedat a suo loco. z ideo quies eius ē in centro. in loco tamen suo mouetur motu alteratōnis.

Et si quis dicat. celum etiam posset esse extra locum suum et ideo tunc ascendit z quiesceret in loco suo quiete que terminat motum sue ascensionis Ad hoc dicendū est. q nō potest poni nisi per impossibile. z iō talis positō non est naturalis. falso autem z impossibili posito nihil est inconueniens dicere accidere falsum z impossibile quod est circa naturam Patet igitur q natura per prius fm perfectam sui ratōnem in inferioribus est in quibus est principium motus z quietis sicut in explanatōne definitōnis est declaratum Et ad confirmatōnem dicendū est q verum est q impossibile est simul aliquid moueri z quiescere. vtriq̄ tamen natura esse potest simul principium vtriusq̄ scz motus z priuatōnis. quoniā ipsa per motum deuenit ad quietem. z sic principiat vnum per aliud. z ideo est simul principium vtriusq̄ licet non eodem modo. vt inquit dominus Albertus. Aut dicendū est z in idem redit. q natura simul est principium mouendi z quiescendi fm aptitudinem licet tamen fm actum nunq̄ simul causet motum z quietem. sed dum tazat successiue. z ideo ille due q̄tes eo modo quo ponuntur ibi simul conueniūt assignato siue definito. cū ibi ponant fm aptitudinem. Ad q̄n tum dicendū est. q licet grauia z leuia habeant principium actiuū extra se. cum moueant a generāte. vtriq̄ tamen habent principium intrinsecum sui motus. Nec grauitas z leuitas sunt principia principalia in motibus grauium z leuium sed instrumentalia. principalia em̄ p̄ncipia sūt eorum forme substātiales. Circa hoc est notandū fm dñm Albertum. q tam forma q̄ materia principium sunt motus. sed forma est principiū effectiuz fm q potentia actiua definitur q̄nto prime phie. q est principium primum transmutatōnis in aliud quod est subiectum fm q est aliud z materia est principium motus z quietis fm rōnez potentie passiue siue virtutis receptiue passibiliter fm qđ ibidem virtus passiua definitur q est principiuz transmutatōnis ex alio in ipm fm q est aliud.

Incidunt dubia circa

textū expositū. Quoꝝ ꝓmū ē. An entia naturalia dicanꝫ illa q̄ fiūt a nāa Et videt ꝙ nō. qm̄ si entia nāalia fierēt a natura vel fierēt a materia vel a forma aut ꝓuatōe. nullum aūt hoꝝ est dicendum. igit entia naturalia non fiunt a natura. Maior patet. q̄a natura solū dicit de forma materia z ꝓuatōne. Minor patet. q̄a entia naturalia dicūt fieri a principio extrinseco vt apparet ex textu aristotelis ibi dicit ꝙ entia naturalia fiunt a natura. Solutio ꝙ sic vt dicit Aristo. in textu exemplificando de corporibꝫ mixtis vt de aialibus plantis z corporibꝫ simplicibus scz elemēꝫtis Et ad obiectū in oppositū dōm est. ꝙ duobꝫ modis accipitur natura. Uno mō ꝑ principio intrinseco mouendi z quiescendi. z sic capitur natura qñ dicit ꝙ est ꝓncipiū mouendi z quiescendi. zc. z sic diuidit in formā materiā. z ꝓuatōnē vt patebit in capitulo sequenti. Alio mō accipit natura. ꝑ ꝓncipio naturali. ꝓductiuo extrinseco. z sic capitur natura in diuisione textus in qua dicit ꝙ entia naturalia fiunt a natura. i. a principio naturali. ꝓductiuo extrinseco z sic diuidit in naturam vlem z particularez. z sic entia naturalia fiunt ab vtraꝫ natura scz vniuersali et particulari tamen differenter imediate em̄ a natura parti ꝯulari. z mediate a natura vli.

Secundum dubium

est. Que dicūtur entia artificialia. Solutio illa que per artem sunt facta. Et possunt illa trib⁹ modis accipi. Uno⁹ pro materia tm̄. vt sedes ꝑ ligno solū. z sic artificialia a naturalibus nō differūt. z sic non loquit hic ꝓbs de eis. Secundo modo ꝑ forma artificiali ab artifice in materia inꝺroducta. z sic differūt a naturalibꝫ. qm̄ naturalia sūt substantie. artificialia vero accidentia. Tercio mō accipiunt pro toto cōposito ex materia z forma accidentali. z sic accipit ea ꝓbs in textu.

Tertium dubium est

An naturalia differant ab artificialibꝫ in hoc ꝙ hñt in se ꝓncipiū sui motꝰ. alia ꝓ nō. Et videt ꝓmo ꝙ nō qz que cunqꝫ solū mouēt a ꝓncipio extrinseco nō hñt in seipis ꝓncipiū sui motus. entia aūt naturalia solū mouenꝫ a principio extrinseco scz a generante. igit nō hñt in seipis ꝓncipium intrinsecū sui motus. Secūdo quecūq; mouēt nullo extrinseco sibi dante motū. hz in se ꝓncipiū sui motus. entia qūt artificialia sunt hmōi vtz de sede si sursuz ponat cadit deorsuz. Cōfirmat de horologio qđ ē ens artificiale. z tamen hz in se ꝓncipiū sui motus. Tercio quecūqꝫ sunt eaꝺem inter se illa nō distinguunt. entia aūt naturalia z artificialia sunt eadem inter se. igit nō distinguūt. minor patet qm̄ quecūqꝫ in vno singulari singulariter tento ꝟueniunt illa ꝟueniūt inter se z sunt eadem. sed ens naturale z artificiale in vno singulari ꝟueniūt z ei sūt eadē. igit ipa inter se sunt eadem. minor ꝓz de sede q̄ est ens naturale z artificiale. Solutio ꝙ sic vt patet per Arestotelem in textu.

Et ad obiecta in oppositū Ad ꝓmū dōm est. licet entia naturalia non habeant intra se principiū sui motus effectiuū. habent tamē intra se principiū passiuū z inclinatiuū formaliter. Aut dōm est cuius entia naturalia ꝓmo z ꝓncipaliter moueant a generāte. tm̄ subeffectiue z instrumētaliter a forma que datur ipis a generante. quia generās formā dans. etiam dat illa que sequūtur formam. Et ideo dicit dns Albertus. ꝙ tam forma q̄m materia sunt ꝓncipium motus. sed forma est principiū effectiuū ꝑm ꝙ potētia actiua definit in ānto prime phīe ꝙ est ꝓncipiū primū transmutatōnis in aliud qđ est subiectū ꝑm ꝙ est aliud. z materia ē principiū motus z quietis ꝑm rōnem potētie passiue ꝑm ꝙ ibidem virtus passiua definit ꝙ est ꝓncipiū transmutatōnis ex alio in seipm ꝑm ꝙ est aliud. Ad secūdū dōm est licet entia artificialia. moueant nullo extrinseco aduenīente. hoc tamē nō est inq̄ntum artificialia sunt sed inq̄ntum naturalia. qm̄ si forma lectuli aut sedis posset stare esse sine aliquo subiecto. tunc lectulus aut sedes nullo modo moueret. Et ad cōfirmatōnem dōm est. ꝙ horologiū nō hz in se ꝓncipiū motꝰ nisi ꝑm ꝙ includit aliquod graue pondus qđ ē ens naturale. z facit ipm moueri ꝓpter eius grauitatem. z sic motū horologii quo ad substantiam motus posset dici naturalis q̄tum tamen q̄ ad ꝓportōnem partium eius. sic dicit esse artificialis. Circa hoc est norandū. ꝙ entia mobilia sunt in triplici differētia. quedā em̄ sunt pure naturalia. z talīū motus est a ꝓncipio intrinseco vt patz de grauibꝫ z leuibꝫ. Alia vero sūt pure artificialia. vt domus lectus sedes z talia vt hmōi non habent intra se ꝓncipiū sui motus. Alia vero sūt medio modo se habentia. scz partim naturalia. z partim artificialia. vt sanitas horologiū. z ideo talia ꝑm diuersam cōsideratōnem habent principia intra se z extra se. Ad q̄rtum dicendū est. ꝙ ens naturale z artificiale sint bene eaꝺem subiecto. qm̄ vnum est alterius subiectū. tamen esset taliter z ꝑm ratōnez differentiam habēt. Et q̄uis i vno singulari conueniant. tamen illud singulare non est vnuꝫ nisi per accidens. Neq; etiam conueniunt in eo ꝑm idem sed ꝑm diuersa. quoniā naturale inest sibi ratōne subiecti et aliud ratōne forme z ideo non oportet ꝙ ipsa inter se cōueniant. cum in tali argumento cōmittatur fallacia accidentis. quia ꝓpter conuenientiam duoꝝ in vno tercio ꝑm diuersa infert conuenientia illoꝝ duoꝝ inter se.

Quartum dubium est

An naturalia habeant in se principium actiuū sui motus Et videtur ꝙ non. qm̄ dicit quinto physicoꝝ. ꝙ forma neq; mouet neq; mouetur igitur forma nō est principium intrinsecum actiuū motus sui. quia sic ipsa moueret. Solutio ꝙ sic. vt dum graue mouet deorsum forma grauis est principiū actiuū illiꝰ motꝰ. z dū leue mouet sursuz forma leuis ē ꝓncipiū actiū. z sic naturalia hñt in se ꝓncipiū actiū motus intelligit nō de quocūq; motu sz successiuo z non instātaneo. qz nihil generat seipm lz bñ saluet sēdo de aīa. Quidā tñ dicūt. ꝙ entia naturalia tm̄ hñt in se ꝓncipium passiuū sui motus. imo ꝓnciꝑiū actiuū ē oīno extrinsecū. z hoc ꝓbāt ꝑ Aresto. octauo physicoꝝ. ꝙ grauia z leuia moueanꝫ a generante vel remouēte. phitente. sz generans et remouens. phitens sunt extrinseca illi qđ mouet. Et illā rōnē dicūt alij vt dictū ē. ꝙ lz habeāt ꝓncipiū actiuū extra se. tñ cū hoc vtraꝫ stat ꝙ etiā habeāt ꝓncipiū actiuum intra se. ꝓncipiū em̄ actiuū ꝺr id a quo res naturalis ē nata sic vel sic moueri. Sz passiuū ꝓncipiū ē id a quo res naturalis hz ꝙ sit apta natura sic vel sic moueri. Et ad obiectū dōm ē ꝙ forma neq; mouet neq; mouet illo motu per quē acquirit postq̄ tñ ipa ē acq̄sita bñ ꝑt esse ꝓncipiū actiuū alicuiꝰ alterius motꝰ. Aut dōm ē ꝙ forma neq; mouet neq; mouet tanq̄ mouēs qđ vtraꝫ tñ tanq̄ mouens quo

Quintum dubium est.

An figura aliquid faciat ad substãtiã motus. Et videt q̃ sic ꝺa dicit ꝓba quarto celi si ferrũ latũ supra aquã ponatur non descendit deorsum. si vero acutum fuerit supra aquam positũ ipm descendit. igit forma artificialis hoc ẽ figura aliqd facit ad substãtiã motus. ꝓba. pbat qm̃ res acute figure mouebit vbi res late figure moueri nõ potest. Solutio figura bene facit aliqd ad substantiã motus per accidens z indirecte. qm̃ aliqd facit ad diuisionẽ medij. tam ois motus fit p medij diuisionem. vñ ferrũ acutũ aliqñ diuidit medijũ. vbi ferrum latũ non posset. forma rõ accidentalis nihil facit ad substantiã motus p se z directe. qm̃ principiũ motus quo ad substãtiã per se z directe ẽ forma naturalis. Aut dõm est. q̃ forma accidẽtalis bene aliquid facit quo ad substãtiã motus priuatiue vel negatiue. ꝺa bene impedit ne aliqd possit moueri. nihil tamẽ facit quo ad substantiã motus positiue z per se. cũ principium positiuũ z per se sit ipsa natura.

Sextum dubium est

An sint quedam naturalia motũ habentia nõ a principio qõ est natura. Solutio q̃ sic. z ille motus fit duobus modis. ꝺa vel est vniformis. aut nõ vniformis. si aũt talis motus fuerit non vniformis tamen a p̃ncipio intrinseco. aut erit talis motus ab anima sensibili mouente. aut a voluntate rõnalis z intellectualis substãtie. sicut sunt motꝰ ꝓgressiui multiformes in aialibꝫ ante retro. sursum z deorsum dextrũ z sinistrũ. Sunt aũt tales motus alteratõis in desideriis z tristiciis z gaudijs z delectatõibꝫ aialiuz aliqñ. Istud aũt principiũ diuersi motus in aialibus i genere duplex est. ꝺa vel est libꝝ. aut ex natura quasi ex actu z in actũ. liberũ quidẽ est qõ in se sui causa est in agẽdo et non agendo. sicut motus liberi arbitrij z volũtatis rõnalis Extra actũ autem a natura est qõ i se non habet aliquid luminis intelligentie qõ ipm frenet quo minus omnes impetus nature expleat. sicut sunt desideria z motꝰ bꝛutoꝝ. nõ eĩ auertunt a motibus suis nisi coacta timore verberũ. Si aũt fuerit motus vniformis. aut est vnicꝰ et cõtinuus. aut nõ est vnicus z cõtinuus. si vnicus z continuus erit ipe fm sententiã peripateticoꝝ motus intelligentie i mobili qõ est celum qui vnicus est z nõ interruptus. ꝺa est motus sapientis qui motu vniformiz ꝓpetuo ꝓsequitur similitudinez sue cause prime in causando. z iõ celi motus nõ dicitur nature motus. sed intelligentie. ꝺa si esset nature motus celum in loco suo non mouerek. eo q̃ nullũ naturalũ corpoꝝ mouek in loco suo. sed potius cum sit extra ipm mouetur ad ipm z quiescit in ipso. De hac materia latius patebit in libꝛis de celo z mundo. Si aũt fuerit vniformis. nec tamen vnicus nec ꝓpetuus tunc absq̃ dubio est ab aĩa. z hoc dupliciter. aut eĩ est cũ cognitõne aut sine cognitõne. Si ꝓmũ tunc est sicut motus aialiuz ad generatõnem ordinatus. ꝺa in illo mouet z vegetabilis z sensibilis. z ideo oĩa aialia in eadem specie eodẽ modo coeunt z eodem modo generant z eodẽ modo faciunt casas nisi operenk ab intellecto practico quẽadmodũ homines. vñ licet aĩa sensibilis ad visa vel imaginata moueatur. tamen in naturalibus vno modo mouek sicut in fame z siti z generatõne z oĩbꝫ ad illa ordinatis. Quodlibet eĩ illoꝝ operũ z sensibili z vegetabili pficik. vel si sola sensibili pficik tũc ꝓmo mouẽs z instigãs ẽ vegetabilis. z ideo vna irundo sicut alia facit nidum. ꝺa licet imaginatõ moueat ad facere nidum nõ tamẽ mouet fm diuersitatez imaginatq̃ speciez. sed ex vna imagine quã natura ingerit que est aptitudo loci ad ouа fouenda z conseruanda. Et hac de causa esurit vnus sicut alius. ꝺa licet cũ sensu sit esuries. tamẽ cibi attractiua est vegetabilis. In oĩbus aũt hijs. tanto est principiũ motuũ magis vniforme. q̃to plus elongatũ fuerit a cognitõne. vñ qñ principiũ motus sine cognitõne est. tunc est vniforme omnino. z nõ cognoscik esse ab aĩa nisi ꝺa est vnicũ. sed agit multa. sicut aĩa vegetabilis nutrit auget z generat. z oĩa hec facit multiplici operе. licet oĩa operek de necessitate. sed nõ cõtinue. Natura aũt motus est vnicus. z ex necessitate ac sine cognitõne. sicut igni naturale est calefacere. Dicik aũt ex necessitate supposito principio qõ est natura z nõ simplr z semper Ex hijs patet quõ motus entiũ naturaliũ differũt a motibus aialium. ꝺa natura mouet imediate z vnico motu. fz aĩa multis motibus z nõ imediate. sed mediantibꝫ qualitatibus corpis aĩa eĩ non mouet membra corporis nisi prius laxetur calor in neruis z musculis motiuis. z similiter est de alijs qualitatibꝫ corpis que exigũtur ad hoc q̃ corpus ab aĩa moueak. Et differt natura a motu intelligentiaq̃. qm̃ natura nõ mouet corpus in loco suo. sicut facit intelligentia.

Septimum dubium est

An motus aialis sit naturalis. Et videt q̃ sic. ꝺa nõ violentus. igit est naturalis. Solutio q̃ in aiali ẽ duplex motus. Nam quidã est motus aialis ab aĩa causatus. sicut motus ꝓgressiuus sensatõnis vel appetitus. z talis motus non est naturalis vt patet ex dubio precedenti. q̃ omne ens naturale inclinatum mouetur a natura. dũtaxat motuetur ad vnã differentiã positõnis. cũ natura sit ad vnuz determinata. aial vero fm motũ q̃ fit ab aĩa mouek ad plures differentias positõnis vt dictũ est. igit non est naturalis. pariformiter dõm est de motu augmentatõis qui fit in plantis quia est ad plures differentias positõnis. Aliꝰ est motus aialis et cõueniens inclinatum ex quattuor qualitatibus est mixtũ. z ille motus causak a natura elementi ꝑdominantis in mixtione. sicut in alijs mixtis. z ille est naturalis. Et ad obiectũ in oppositũ dõm est. q̃ dupliciter accipitur naturale. Vno mõ generaliter. put distinguitur contra artificiale z violentum. et illo modo motus qui fit ab anima. potest dici naturalis. quia sic omne ens ẽ naturale qõ non est artificiale neq̃ violentum. Secũdoꝰ accipik specialiter inclinatum solũ distinguik ꝓtra aĩale z violentũ z illo mõ motus qui fit ab aĩa siue vegetatiua siue sensitiua siue intellectiua non dicitur naturalis.

Octauum dubium est

Quot modis dicitur natura. Solutio Boetij q̃ quattuor modis. Primo modo accipitur cõmunissime z definitur sic natura est earum rerum que cum sint quoquo mõ ab intellectu capi possunt. z sic ipsa extendit se ad substantiam z accidentia. cuz ab intellectu capi possunt. Additũ est autem quoquo modo. quoniam deus z materia ꝓma integre perfectoq̃ intellectu intelligi non possunt. aliquo tamen modo intelliguntur quia priuatõne aliorum accipiuntur. Secũdo modo accipitur natura strictius vt de solis substantijs dicatur z sic definik a Boetio Natura ẽ que facere aut pati possit. facere quidem vel pati possunt

tum corporales q incorporales substãtie vt corpora et anime. Anima em in corpore t a corpore t facit t patit faciunt vero tãtum deus t cetera diuina. Tertio modo accipitur spẽ alius natura in quãtuz 2uenit corporib⁹ que est in eis pncipium t causa motus t quietis p se t non fm accides. vt hic in textu dicit. Quarto modo accipit natura p specifica differentia qua vna res specifice differt ab alia. t sic dicit. q alia est natura auri. alia argẽti. et alia aie. t de illa acceptõe nature aut duab⁹ pximis hic nõ sit mensio. sz solũ de acceptione nature in qntum ipsa est pncipium motus physici.

Nonũ dubiũ est An ha

bens naturam multis modis dicatur Solutio q sic dicitur em indiuidua substãtia fm q est in eo collectio indiuiduãtiũ 2ditionũ q nõ reperit in vno sicut in alio. Secũdo mõ dicit res nature q est cõposita ex naturis sz ex materia et forma. Tertio modo dicitur suppositũ fm q subicitur nature cõi que est forma et hoc suppositũ tuz fcatur cũ dicitur hic homo. ibi em hoc pnomen demõstratm h dicit suppositũ q substat. et hoc nomẽ hõ dicit naturam cui subicit illud suppositũ. Quarto dr pticulare. q ipsa natura cõis ptracta est t pticularisata ꝺa supponi t subicere habet illud pticulare gracia materie q natura est in ipso. Quinto vocat pma substantia a pncipalitate substandi sicut dictuz est in pdicamentz Substãtia aũt dicit quẽadmodũ per se habens eẽ subsistens in natura sz a forma et materia. Circa hoc notandũ est. q illa que quasi p denoiatiõem a natura dicunt plura ponit Auicenna dicens. q aliud est natura naturale t qd habet naturaz. t qd est ex natura. t naturalit. et qd currit cursu naturali Quid aũt sit natura dictũ est. Sz naturale dicit quicqd ẽ coniunctũ nature denoiatiue ab ipsa dictũ. et hoc dupliciter 2tingit. vno mõ in quo ẽ natura. t sic dr res naturalis aut qd est p naturaz t sic sunt passiones t motꝰ naturã 2sequẽtes. et alio nomine dicũtur fm naturã. Alio mõ dicit qd est 2iunctum illis motib⁹ t passionib⁹ sicut locꝰ naturalis ad quem est motus naturalis. t tẽpus naturale. Sz q habet naturã. est qd habet in se pncipium quo mouetur ex sua natura. et quo quiescit ex sua natura. t hoc est corpus mobile naturaliter. Ex natura ãt est cuius esse est in actu. aut cuius existentia est in actu ex natura. siue sit esse pximum. sicut esse habẽt indiuidua naturalia. siue eẽ scõm sicut habẽt spẽs naturales Sed dicitur naturaliter q 2comitat naturã quocũq modo siue sit qd ab ea 2stituitur sicut indiuidua t spẽs naturales. siue sit 2comitans ipsam aut subsistẽs sicut accidentia q per se sunt entium naturaliũ. Sz qd 2currit cursu naturali hoc est sicut motus et quietes quos natura p seipsam pducit. et per suaz essentiã t non pceter solituz quia illud qd est pceter solitũ aliqñ est ex causa extranea sicut caput hois in corpore porci quod fit per 2stellationes extraneas nature seminis ex quo generatur corpꝰ porci. Aliqñ aũt fit ex extraneo recipiẽte actionẽ nature pticularis. et hec est materia dispositia et hoc modo caput latum et digitus superfluus nõ currũt cursu naturali. tñ sunt naturaliter et ex natura. quia causa eorũ est natura. sed nõ per se sz propter recipiens hoc est q materia est in tali dispositione siue qualitatis t ẽtitatis. vt recipiat talem formam.

Decimum dubium est.

An aliqd possz fieri fm cursuz nature vniuersalis qd nõ fit fm cursum nature pticularis. Pro intellectu istius dubij est sciẽdũ. q duplex est natura sz vlis et pticularz Vniuersalis vero natura dupliciter dicit. vno modo dr natura vniuersalis determinata in esse generz vt natura aialis. vel spẽi vt natura hois. Alio modo dicitur natura vniuersalis absolute. t hoc dupliciter Uno modo dr vniuersalis natura que est pncipium motus et quietis in oib⁹ naturalibus. hoc est illud cõe qd oia naturalia participant. et ab isto naturalia dicunt. Alio modo dicitur natura vniuersalis que vniuersaliter 2tinet et regit omnem naturam pticularem. Et ideo qñ dicitur. q natura dicit vniuersalis pmo et scõo modo. non intelligit q vnq fuerit aliqua res vna fm esse que diuisa sit in omes pticulares naturas siue fuerit vniuersalis vt genꝰ vl spẽcies. siue fuerit vlis absolute pmo modo sicut dixerunt pythagorici t plato t post eas hermes trimegistꝰ. Sz dicitur vniuersalis sicut intentio vniuersalis ad quã pticulares nature resoluunt in genere vno et absolute in oibus naturalibus. hec em vniuersalia fm esse nunqz sunt nisi in pticularib⁹ Et nõ est verum quod dixerũt pnominati viri. Dixerũt em illi q natura est vis absoluta diuersificata in specie et diffusa in pticularib⁹ illius speciei p diuisionẽ sui in ipis. Et q natura absoluta est forma et vis quedã egrediens a causa pma p motum orbis q postqz egressa est diffunditur in oib⁹ naturalib⁹ et fit in eis pncipium motus et status. Et posuerũt silẽ hmõi in lumine quod egreditur de sole quod quidem lumen est iuxta solez a quo egreditur. et postea descendens diffundit in his que illuminant. et accipit diuersitatẽ ex recipientib⁹ et diuisionẽ. sic em dixit hermes ad audimon qui trimegistus vocat. q natura egrediens est vis egrediens a pma cã p motum celi que est 2cessio qdam facta a pxima causa que mouet pmũ causatũ. est virtus pncipians motum. et quia p motum celi egredit ipa virtus incorpalis in pticularib⁹. et diuersificat in illis fm diuersitatem recipientium t efficit nobilior et minus nobilis. et efficatior et minus efficax. fm q ẽ propinquior et remotior a pxima causa ex qua in inferiora procedit. Si autez sic esset vt ipi dixũt oporteret q natura non esset vis sed substãtia q diuiditur. et etiam fm eoz dicta haberet hec natura vniuersalis esse nõ in pticulari. sz añ pticulare. et esset hoc esse aliud ab esse nature pticularis. t hoc modo placet Aresto. qui est autor secte perypatheticoz etiam fm h corrupto pticulari. oporteret q fm eẽ remaneret natura vniuersalis qd est absurdum. Neqz em verũ est de lumine. q p silẽ inducũt. qz lumen non est substantia nec habet esse nisi in recipiente. concedẽdum est tñ vtiqz q 2paratio pticularitũ naturarũ oim est ad vnũ in specie. t spẽi nature est 2patio ad vnũ in genere. vel generis nature 2paratio est ad vnã nature intentiõem q cõis est absolute. sz istas 2parationes agit intellectus resoluẽs posteriora in priora t cãta in causas. et non est dans esse separatum a pticularibus naturis sed potius cõsiderans intentionẽ nature abstractã ab hac natura et illa. de his tñ loquẽdum est in methaphisica que est de formis anhabẽt esse separatum aut non. concedit tñ q vlis natura absolute dicitur de eo quod 2tinet et regit omnes naturas pticulares. Et hec natura est proportio virtutis

motuum celestium fm q̄ sunt periodus vna oīm natu/ rarum pticulariū. Sz si fuerit ꝓparatio motuuz celi ad inferioza tunc sunt quasi virtus vna mouens inferioza et regens. si nō fuerit ꝓparatio inferioꝝ naturaꝝ ad sū/ perioza tunc est hec virtus multiplicata fm diuersitatē rectoruz ab ipso. ꝛ fm has duas naturas aliq̄d est cui⁹ p̄ncipium mouendo non est pticularis natura. ſz est ex/ tra cursum suū naturalem cuius tm̄ p̄incipiū et cā est na tura vniuersalis pticularis vero natura dicitur natura alicuius pticularis agentis. vt in semine equi est q̄dam natura p̄ quā generatur equus. Etiam supradictū est. q̄ illud dr fieri fm cursum nature qđ fit fm intentionez ipsius. et illud quod fit p̄ter nature intentōem dr fieri extra cursuz nature. Istis suppositis dom est ad quesi/ tum affirmatiue. q̄ aliq̄d generat fm cursum nature vni uersalis qđ tamē fit p̄ter intentōem nature pticularis Exēpluz patet de feia que generatur p̄ter intentionem nature pticularis. q̄ omne pticulare agens intendit pfe ctius in sua specie. vir aūt in spē humana est perfectissi/ mum. igitur oē pticulare agens generās hoiem inten/ dit virū et nō mulierē. et ideo dr Aresto. q̄ feia est mas occasionatus sicut tibia curua Non tm̄ feia est extra cur sum naturalem vniuersalis nature. qm̄ natura vniuer/ salis intendit ꝓseruatōem spēi humane. et ex ꝓsequenti ꝓductōem indiuiduoꝝ. et quia species humana non posset ꝓseruari sine femina. ideo ꝓducitur fm intentio nem nature vniuersalis Hoc etiam patet de corruptiōe q̄m̄ ipsa non intenditur a natura particulari. quia omne ens naturale appetit manere. sed quia natura vniuersa/ lis intendit p̄mam ꝓductionem indiuiduoꝝ. ꝛ vni us generatio est alterius corruptio. ideo ex consequenti intendit corruptionem

Vndecimum dubiū est

An sit possibile demōstrare naturam esse Et videt p̄mo q̄ sic. q̄ natura potest demonstrari per naturalia tanq̄ per aliquod notius q̄ sit natura. q̄ naturalia sunt effectus nature. effectus aūt sunt nobis notiores sua cā

Solutio q̄ nō. Nam illud qđ est manifestissimū non potest demōstrari. s. a p̄riori naturā āt esse est de se mani festissimū. igitur nō est possibile eam demōstrari. Et ad obiectum in oppositū dom est. q̄ potest demōstrari a posteriori per motum ꝛ per suos effectus Unde q̄ vel/ let demōstrare naturam nō posset iudicare quid per se ē ꝓgnitum. et quid per se nō est ꝓgnitum. volens demō/ strare manifesta per imanifesta ꝛ talis est similis ceco de coloribꝫ syllogisanti. cū talis nō ꝓgnoscat quid rei. ſz solū quid nominis ¶ Sed diceres si a posteriori potest osten di siue demonstrari naturam esse quare aresto. hoc non ostendit Ad hoc dicēdū est. qm̄ facillime ꝓgnoscit. sed quod facillime ē cognoscibile nō est necessariū de eo arti ficialem mētōem facere cū ars ꝛ scientia sunt circa diffi cilia Et licet phs naturalis vt inquit auicēna non ha bet ex sua scientia demonstrare an sit natura vtiq̄ tamē inq̄ntum induit formam p̄imi philosophi. quia natura p̄incipium est naturaliū. et ideo supponit ipsam eē na turalis philosophus. et ipsam esse probat metaphisi/ cus. Huic tamen sñie contrariatur auerrois eo q̄ vbi/ q̄ auicennā persequitur dicens. q̄ simpliciter est impo/ ssibile demonstrare naturam esse. Tamen est notandū q̄ de natura mouente siue motore duplex potest forma/ ri questio. Una an sit et hec demonstrari non potest. sed negans naturā confutandus est a p̄mo philosopho per deductionem ad inconuenies. sicut dicit Auicenna. Alia an motor differt a mobili aut sit idem cum ipso. et illa disputatur ab Aresto. octauo huius et in hac bñ ha betur via demonstrationis.

¶ Uidetur autem natura et substantia eorum que in natura sunt. quod p̄imum ineſt vnicui q̄ nonformatum per seipsum vt lectuli natura lignum. statue autem es. signum huius autez dicit antiphon. qm̄ si aliquis proiceret lectum deorsum. et accipiat potentiam putrescens vt vtiq̄ fit germen. non vtiq̄ fieri lectum sed lig/ num. tanq̄ dicat q̄ fm accidens ens disposi/ tum fm legem et artem. substantiam aūt entez illam que permanet hoc patiens continue est. Si autem et horum vnūquodq̄ ad alterū ali/ quid idem hoc sustinuit. vt es quidem et aurū ad aquam. ossa aūt et ligna ad terram. Simili ter autem et aliorum quodlibet illam naturam esse. et substantiā ipsorum. Unde sane bi qui/ dem terram dicunt. quidam autem aquaz. alij quidam vero horum. Sed alij omnia hec na/ turam esse eorum que sunt. Quot enim ali/ quis ipsorum acceperit huiusmodi siue vnum siue multa hec et tanta dicit esse omnem sub/ stantiam. alia autem omnes passiones istoruz et habitus et dispositiones. Et horum quidē quodlibet esse perpetuum. Non em̄ esse muta tiones ipsius ex seipsis. Alia autem fieri et cor rūpi infinicies. vno quidem modo natura di/ citur p̄ima vnicuiq̄ subiecta materia haben/ tium in seipsis motus et mutationis p̄incipiū

¶ Istud est secundū capitulum istius tractatus in quo philosophus ponit diuisionem nature que diuiditur in materiam formā ꝛ p̄riuationem posita eius definitione cum esse precedat posse. Et p̄imo ostendit materiam esse naturam. et hoc ideo. quia antiquis videbatur. q̄ na tura p̄incipaliter diceretur de materia. eo q̄ ipsi formam rei veram non prospexerunt. et ideo dixerunt. q̄ substan tia eorum que in natura sunt. et quod p̄imuz est vnicui q̄ et est informabile hoc est formam recipiens non me/ diante alio. sed per seipsum est natura rei. sicut lectuli na/ tura lignuz. Et ideo dixit antiphon. q̄ natura est illud ex quo pullulat pullulās. qm̄ natura est vis insita rebus naturalibus fm naturā similia procreans. Si enim plantetur in terra lectus et putrescens in terra accipiat potentiam naturalem germinandi. id quod pro ducitur est lignum et non lectus. igitur lignum est natu ra lecti. ꝛ non lectitas que est eius forma. hoc autem di/ xit antiphon tanq̄ putaret q̄ id quod est in ligno fm le gem que regula artis est ꝛ proportionem facit materie ad formam. et id quod est in eo. quod dicit forma artis.

sit ſm accidẽs. ⁊ id quod ꝓmanet in ꝓducente ⁊ ꝓ ductо idem sit natura et substãtia accipiens passiones rei. ſm formas accidentiũ variatas circa ipsum. Et po/test ratio sic formari ꝙ sicut est in artificialibus ita ꝙ ana logiam est in naturalibus .substantia autem et natura artificialium est materia igitur substantia rerum natu/ralium est materia. Maior patet qz ſm antiquos for/me naturales sunt accidentia de quarta specie qualita/tis .quia antiqui ponebant materiam esse substantiam rei. et res solum differre penes figuras accidentales. erẽ pli gratia vt diogenes qui posuit aerem pro principio omnium rerum dixit aerem sic figuratum esse hominez et sic figuratum forе asinum. ⁊ sic de aliis. Et ꝙ vnum quodq; ita se habet ad suam naturam. sicut opus artis ad naturam artis sic patet. qm̃ sicut es et aurum se ha/bent ad aquam que est materia prima eorum,ossa autez et ligna ad terrã q̃ prima materia est ipsorum .et sil/r alio; q̃libet naturaliũ hoc dicũt esse naturam illoꝝ qđ ꝓmũ materiale est in ipis .materia em̃ ꝓma in q̃libet illoꝝ est vna manens sustinens variationes ex formarũ diuersita/te. Unde es et aurum resoluta producũt aquã et ossa et ligna resoluta producunt terraz. Et hec fuit causa ꝙ q̃/dam eorum dixerunt ꝙ prima materia fuit terra. et qui/dam dixerunt ꝙ fuit ignis.alij aerez.alij vero aquã pri/mam materiam esse dixerunt. Et alij dixerunt. ꝙ que/dam horum plura tamen vno sunt materia omnium na turalium. Alijs autem placuit ꝙ omnia ista sunt ma/teria naturaliũ rerum et natura eorum Quot em̃ nume ro vnusquisq; eorum accepit pro principio materiali. hec et tot dixit esse omniũ substantiam et naturaz siue vnuz supponeret siue multa siue etiaz omnia. Alia autem dix/erunt esse passiones istorũ .que mouent in actione et pas sione in ipsis sicut q̃litates prime .aut etiaz dixerunt esse habitus sicut forma et ꝺescẽtes in ipsis q̃ nõ hñt cõtra/riũ vel dixerũt eẽ dispositiões materiã ⁊ naturã ꝓparãtes ad habitus recipiendos. Quodcũq; autẽ horum dixerũt esse principium materiale et naturam. illud etiam dixe/runt esse perpetuum .et dixerunt ꝙ illi nõ inest mutatio ex seipso. qz numq; mutatur ab esse suo .sed alia que sunt passiones et habitus et dispõnes fiunt ⁊ corrumpũtur circa hoc modis infinitis ¶ Iste ergo est modus vnus ꝙ dicit natura prima vniuscuiusq; subiecta materia eorũ q̃ habent in seipsis motus et mutationis principium Ali/detur autẽ esse causa ignorantie antiphontis .quia nesci uit distinguere inter formam accidentalez et substãtia/lem .et ideo vtrãq; putauit esse accidentalem .et puta/uit ꝙ forma naturalis per omnia esset sicut forma artifi cialis et hoc non est verum

¶ Alio autem modo forma et species que est ſm ratiõem. Sicut enim ars dicitur quod est ſm artem et artificiosum . sic et natura quod ſm naturam dicitur et quod naturale. Necq autem illud adhuc dicimus habere ſm artem nihil .si potentia tantum est vt lectulus Non/dum enim habet speciem lectuli. necq etiaz ar/tem. necq in his que natura subsistunt. Poten tia em̃ caro aut os necq habet adhuc sui ipsius naturam. Prius accipiat speciem ſm rationez qua definientes dicimus quid est caro aut os necq natura est. Quare alio modo erit natura habentium in seipsis motus principium ⁊ for ma et species que non separata sunt. sed aliud ſm rationem. Quod autem est ex his. natura quidem non est. sed a natura vt homo Et ma/gis natura hec est q̃ materia . vnumquodq; enim tunc dicitur magis cum entelechia sit. q̃ cum sit potentia.

¶ Hic phs ostẽdit tribꝰ ratiõibus formam esse naturã Prima sumitur a simili. eodem modo dicitur aliquid naturale .quo modo dicitur artificiale. artificiale aũt di/citur aliquid ex sua forma. igitur etiam dicitur natura/le ex sua forma .clarum autez est ꝙ anteq̃ aliquid acci/piat formã artificialez non est artificiale .igitur etiaz ante q̃ aliquid accipiat formam naturalem non est naturale. et per consequens forma rei naturalis dicitur esse natu ra. Maior patet .quia sicut ars dicitur dupliciter scilicz quod est factum ſm artem .⁊ id quod est artificiosum. quia id quod est arte factum habet formam artis per quam fuit in arte apud artificiosuz. et sunt hoc modo ra tiones vnius ⁊ forme opus artis et artificiosum .sic ⁊ na tura dicitur quod ſm naturaz factum est. et natura. ꝺa id quod ſm naturam factum est formaliter est in na/tura faciente et ideo formaliter conueniunt naturale et natura ideo forma habet rationem nature et natura est magis q̃ materia .quia sicut in operibus artis non dici/tur ꝙ opus artis aliquid habeat anteq̃ accipiat formã artis sed solum potentiam ad artem quando habet ma teriam artis. vt lectulus potentia est in lignis. ⁊ non est lectus nisi accipiat formaz artis .ita est in rebus natura/libus ꝙ nihil vere actu dicunt habere ex materia in qua sunt potentia .sed ex forma habent ꝙ sint res naturales quia caro et os non habent sui naturam nisi accipiant speciez carnis ⁊ ossis .speciem quidẽ qua definiendo di citur .quid est caro. quid est os. igitur oportet ſm hanc rationem ꝙ alio modo natura sit eorum habentiũ in se/ipsis motus principiuz forma ⁊ species .que quidẽ natu ra non est vis separata a naturalibus . in ipsis diffusa. vt supra dictum est .sed si seperetur. hoc est ſm rationez et intellectuz resoluentẽ tm̃ .compositum vero quod est ex ipsis non est natura. sed est ſm naturã. Et subiũgit philosophus. ꝙ forma est magis natura q̃ materia. ꝺa sicut se habet res naturalis ad esse in natura siue ſm na turam .ita se habet ad naturam. sed magis est ſm natu ram quando est ſm formã entelechia hoc est in actu. q̃ qñ est in potentia materiali tantũ. igitur forma que fa/cit compositũ esse ſm naturaz magis est natura q̃ ma/teria .et ideo melius alij in nature rõe phonotauerũt for mam .dicẽtes ꝙ natura vniuscuiusq; rei naturalis ẽ. for ma dans esse .⁊ species que dat vnicuiq; earum rationẽ diffinitiuam.

Amplius fit homo ex homine: sed non lec/tulus ex lectulo. Unde etiam non dicunt figu ram esse naturam. sed lignum. qm̃ fiet utiq; si germinet non lectulus. sed lignum. Si ergo hoc est ars .et forma est natura .fit enim ex ho/

mine homo.

¶ Hic philosophus ponit secūdaz rationez probātem formam esse naturam. qm illud est natura quod redit p generationem naturalem. cum generatio sit ad naturam forma autem redit per generationem naturalem. igitur forma est natura. Minor probatur. qz fm naturam fit ex homine homo. et non fit lectulus ex lectulo propter differentiam forme naturalis et artificialis. Si igit hec fuit causa. q antiqui dixerunt formā lecti nō esse naturā lecti. qz lectus si germinet germinabit lignum et non lectuz. z ideo in arte nō producitur forma sed materia si germinet artificiatuz erit compositū causa compositi in natura. Luz ergo in natura forma producit formaz. quia ex homine generatur homo fm conuenientiam speciei et forme. igitur forma est natura fm rationē similez per oppositum rationi eorum. quia ipsi antiqui dixerunt reddire materiaz. et non formaz.

¶ Amplius autem natura dicta sunt sicut generatio via est in natura. non enim est quēadmodum medicatio dicitur non in medicinam via. sed in sanitatem. Necesse quidem enim est a medicina non in medicinam esse meditationem. Non sic autem natura habet se ad naturam. sed quod nascitur ex quodam in quoddaz venit fm quod nascitur. Quod igitur innascitur non est ex quo sed in quid. forma itaq; natura est.

¶ Hic philosophus ponit tertiam rationem que est illud est natura propter quod generatio dicitur natura. sed per formam generatio dicitur natura. igitur forma est natura. Minor patet. quia generatio dicitur natura quia est via in formā que est natura. Est autem via in formam rei acquisitam per motuz et mutationez generationis. igitur forma est magis digna noīne q̄ ipsa generatio Non em̄ est in nature motibus sicut est in actionibus z motibus artis. In artibus em̄ non est motus artificis via ex forma in formaz conuenientem illi in specie z ratione. sed potius est motus medici ex medicina que est habitus in aia medici non in medicinam sed in sanitatem que est forma naturalis in complexione calidi et sicci. frigidi et humidi. ¶ Et si diceret aliquis. motus est ex specie sanitatis que est anima medici in formā sanitatis que est in complexionem. Ad hoc est dicendum. q licet ita sit non tamen sunt ille forme eiusdem rationis. quia vna denudata est quiescens in anima medici. altera autem quiescit in materia habens esse materiale in ipsa. et illa que est in anima medici potius est intentio forme q̄ forma. Illa autem que est in re extra. vera est forma. sed aliquando est tantum artificialis. eo q per solam artem inducta est. vt forma domus vel idoli. Aliquādo autez est forma naturalis. quando ars imitatur naturaz in opere. sicut est forma sanitatis. in natura autez motibus et generationibus non huiusmodi est processus. sed potius ex forma in formaz. quia ex homine est homo generatione actiua productus. Et si dicatur fieri ex materia cuz forma naturalis sit in ea. tunc iterum ex forma fm quid existente. est forma in actu existens fm quod vnūqq̄ q̄ naturalium est aptum natum procedere ad formam in actu existentem. Quod autem nascitur in tali via nature non est materia ex qua fit res. sed est forma que est terminus motus generatōnis. forma igit est magis natura q̄ materia.

¶ Sed forma et natura dupliciter dicitur. Etenim priuatio quodam modo species est. Si autem est priuatio. et contrarium aliquid circa simplicem generationem aut non est. posterius considerandum est.

¶ Hic philosophus probat q priuatio sit natura presupponendo tamen q forma dupliciter dicitur. scz de forma perfecta et imperfecta. Et etiam natura dicitur de forma et priuatione. Et q priuatio sit natura sic ꝓbat. forma est natura. priuatio aūt est quodam modo species et forma propter aptitudinez quā relinquit et supponit in subiecto. Posterius aūt in libro perigeneseos cōsiderandum erit. An circa simplicium corporum generationem. est contrarium quod sit priuatio. sicut circa generationem que est generatio fm quid In generatione em̄ fm quid alterum contrariorum priuatio est. z reliquum habitus sicut nigredo priuatio est albedinis. sed frigiditas priuatio est caliditatis. Si enim considerentur prima contraria que sunt in genere coloris fm esse formale quod habet a lumine erit albedo lux clara in superficie corporis terminati que susceptiua est luminis. Nigredo autem erit color priuatus luce. eo q superficies corporis terminati non est receptibilis lucis. Ex hac em̄ consideratione manifestum est. q nigredo priuatiue opponitur albedini Si autem albedo et nigredo considerarētur fm esse materiale. fm q constituuntur a primis qualitatibus. que commiscētur in corpore composito colorato sic albedo z nigredo opponuntur contrarie. vt vtraq; est species qualitatis non priuatiua. Similiter cum frigiditas sistat motum z caliditas motuz inducat. erit frigiditas materialis z priuatiue opposita caliditati. vt ostendit Aristoteles quarto metheororū in fine. Sed in generatione substātie aliquādo generatur id quod est materiale ex formali sicut terra ex igne vel aere. Aliquādo ecōuerso. Et id quod est plus materiale est etiam plus priuationi immixtuz. z sic ptz. q tam in qualitatibus q̄ in substātijs quedā forme sunt priuationi ꝓmixte. et materiales. quedā aūt sunt formales et pure.

Circa textuz declaratuz mouetur questio. An sit conuenienter natura. in formā materiam et priuationem diuisa.

¶ Et arguitur primo q forma non est natura quia est terminus generatōnis. sed terminus non est natura. igitur ne forma est natura Minor ptz. qz natura est principiuz mouēdi et quiescendi. terminus aūt nō est huiusmodi. igitur. Secundo anima est forma substantialis. et tamen non est natura Tertio. materia non est natura qm̄ illud quod est ens in pura potentia non est principium motus z quietis. materia autem est hmōi. igit ipsa

non est principium mouendi et quiescendi ꝛ ꝓsequēs non est natura Quarto. illud qđ est per se nō ens nō est natura. priuatio autem est per se non ens. igitur non est nātura ¶ In oppositum est phs in textu. Ext pro eius intellectu ponuntur duo discursus quorum maior primi est ista.

Natura est entium naturaliū fiendi ꝛ essendi principium intrinsecum Minor Tria sunt entium naturalium principia forma materia et priuatio appellata Conclusio Igit quodlibet eorum est natura. sub quadam tamen analogia

Maior patet per definitionem nature. Qꝫ autez dicit principium intrinsecum essendi et fiendi conuenit forme materie simul. et non priuationi cū ipsa sit solum principium fiendi. vt clare patuit ex primo huius Sed dicere natura est principium mouendi ꝛ quiescendi. igit male dictum est ꝙ sit principium essendi Ad hoc dicendum. negando consequentiam. qm illud qđ est principiū essendi est etiā ꝓncipiū mouendi ꝛ quiescēdi vt ꝓz de forma. non aūt ecōtra. cū multa accidentia sint principia mouendi cuius instrumentalia. que tamen nō sunt essendi principia. Minor patet per Aresto. primo posteriorū Conclusio ꝯtum ad ꝑmā eius ptem ꝓz per Aresto. hic in textu. Ext sigillatim sic declarari potest. primo de materia Nam quicquid est principiū mouendi et quiescendi est natura. materia aūt est huiusmodi. qꝛ materia est primum subiectum vnicuiqꝫ non formatū per seipsum qđ ꝓsupponitur in omni motu naturali. De forma sic patet. illud quod dat naturalibꝫ esse naturam cōmunicando se eis et quod solum est necessariū ad esse ipsorum per se est natura. forma aūt dat naturalibus esse et naturaz cōicando se eis. igit est natura. Ipa em̄ sola est per se necessaria ad esse ipsorū. qꝛ si forme possint in se subsistere sine materia. nō inquireret in rebꝫ naturalibus materia. et ideo non quęritur per se materia sed propter aliud. videlicet ꝙ forma subsistet in ipsa. De priuatione sic ꝓz. quia forma est natura. sed priuatio est quodā modo ſpēs et forma. igitur ipsa est natura Secūda pars cōclusionis patet quia illud dicitur analogice quod dicitur quodam ordine. sed ipsa natura dicitur quodam ordine. igitur ꝛc̄. Minor patet. qꝛ nomen nature conuenit primo forme. deinde materie. ꝛ vltimo priuationi. Maior alterius discursus est.

¶ Trimembris diuisio de natura. est p aristotelem bene assignata Minor Forma est naturalis actus. materia vero potentia Carentia autem forme est priuatio et ad eam aptitudo Conclusio Igitur forma est principalior natura ꝙm materia. et hec duo magis priuatione ipsa.

¶ Maior est phs in textu. Minor patet ex his que dicta sunt in primo huius. Prima pars conclusionis patz quia illud in quo ꝓductum magis assimilatur ꝓducenti est magis natura. sed per formam productum magis assimilatur producenti. igitur est magis natura. Preterea generatio dicitur natura. quia est via in formam. nō aūt materia Sed diceres. quicqđ ꝓdicaꝫ de eterno et corruptibili per prius dicitur de eterno ꝙm corruptibili. materia aūt eterna est. forma aūt corruptibilis est primo physicorum. igitur materia est magis natura ꝙm forma. Maior patet qꝛ eternum est magis ens ꝙm corruptibile

Ad hoc dicendum est. qꝛ duplex est eternū. scz actuale ꝛ perfectum ꝛ de illo maior est vera. Aliud est eternum potentiale ꝛ imperfectum ꝛ de illo loquendo maior non est vera. Ext si materia semp sit natura. ꝛ forma generatur ꝛ corrumpitur. non tamen sequitur ꝙ materia sit magis natura qm̄ nomen nature perfectius cōuenit nascētibꝫ ꝛ corruptibilibus ꝙm perpetuis cum nomē nature dicitur a nascor eris. et ideo illud dicitur perfectius natura cui perfectius conuenit ratio natiuitatis aut quod magis facit ad natiuitatem rei. Ext notandum est ꝙ ꝙuis transmutabilitas magꝫ dependeat ex materia subiectiue. magis tū dependet a forma terminatiue. Secunda pars patet. qꝛ priuatio est principium per accidens. forma vero ꝛ materia per se ꝓncipiant motum. ergo magis sunt natura ꝙm ipsa priuatio. ꝛc̄. Etiam ipsa priuatio obiectiue ꝓncipiat. materia vero acquisitiue cū acquirat in se formam que est magis natura. Sed diceres. sicut se habet materia artificialis ad artificialem. ita se habet materia naturalis ad formā naturalē. ſz forma artificialis est minus natura ꝙm materia artificialis. igit etiam forma naturalis erit minus natura ꝙm materia Solutio. licet tam forma substantialis ꝙm accidentalis sint perficiēres ꝛ actus siue materie. tamen longa est differentia inter eas. qꝛ forma substantialis est pfectio simpliciter. accidentalis vero ſm quid. Preterea forma naturalis est natura non autē forma accidētalis. tamē materia artificialis est ens naturale. ꝛ ideo in artificialibus materia est principalior forma. cum in eis materia artificialis est tota rei substātia que consistit ex forma substāciali ꝛ ex materia

Ad obiecta i oppositū

Ad primū dicēdum est. licet forma ſm esse actuale sit terminus generationis rei. tamē ipa est principium respectu aliorum motuum rei generare ꝙuenientiū. scz motus localis. generationis. alterationis augmētationis ꝛ sic de aliis Aut dicēdum est. ꝙ forma naturalis accipitur dupliciter. vno modo ſm ꝙ est in generante. et sic est generationis principium. quia generans ſm suā formam est principium geniti Alio modo accipitur forma ſm ꝙ est in genito siue generato. ꝛ sic est terminus motus generationis Ad secundum est dicendū. ꝙ duobus modis accipitur natura. vno modo ꝓprie. ꝛ sic anima non est natura cū sit ad vnum determinata. siue vnius operationis principium. vt patuit in octauo dubio precedenti. Alio modo accipitur cōmuniter in ꝙtum est plurium operationuz ꝛ motuum ꝓncipium. ꝛ sic posset dici natura. Unde patet ꝙ forma que est simpliciter materie immersa. illa scz que solum mouet suam materiaz ad vnam differētiam positionis. solum dicitur forma naturalis. illa autem forma que mouet effectiue ꝛ ad omnes differentias positionis. supgreditur ipsam naturam.

Ad tertiuz est dicēdum. licet materia nō sit ꝓncipiū

actiuum mouendi ꝛ quiescendi. tñ est principium passiuum. illa enim gerundia mouendi ꝛ quiescendi habent significationem actiuam ꝛ passiuam. quare et actiue et passiue capi possunt. ꝛ ideo sufficit ꝙ in vno illorum modorum verificetur de materia Sed diceres materia est magis natura. qz est magis substantia a substando dicta. Ad hoc dicendū est ꝙ verum est loquēdo de substātia quo ad actum substandi formis naturalibꝫ non autē loquēdo de ea in quātum dicitur a substāciando siue ꝑ se essendo. ¶ Ad quartum patet solutio ex primo phȳsicorū. Sed diceres forma est magis natura ꝙ̄ materia. priuatio autem idem est cum forma. igitur priuatio est magis natura ꝙ̄ materia. Ad hoc est dicendū. licet priuatio sit quodam modo species et forma. hoc tamen solum est ſm esse confusum et indistinctū. et ideo non importat dūtaxat priuatio aptitudinem. sed etiam carentiam.

Incidunt dubia circa

rectum. Quorum primum est. propter quid antiqui dixerunt materiam esse magis naturam. Solutio ꝙ ideo. qz ipsi dixerunt eam esse totam rei substantiam. et ens in actu aut nihil superaddere materie nisi accidentalem dispositionem. cum igitur ſm nos substantia quam antiqui posuerūt naturā magis sit natura accidēte quā ipsi dixerunt formā. rationabiliter dixerunt materiam eē principalius naturā ꝙ̄ formam. Istud tamen antiquorum dictū falsum est. quia eorum dictum ex falso procedit fundamento. cum antiqui imaginabantur materiam esse totam rei substantiam siue totum compositum cum tamen sit solum altera pars totius cōpositi.

Secundum dubiuz est.

An potest stare dictum phȳlosophi dicentis terrā esse naturam et materiam. cum tamen primo metaphȳsice dicatur. ꝙ sola terra caret iudice. eo ꝙ nullus eam ponit pro principio rerum naturalium. sicut posuerunt alia elementa. Solutio licet nullus expresse solam terrā posuit principium rerum naturalium in fieri eo ꝙ est immobilis. posuerunt bene tamen eam naturam rancꝫ subiectum forme et vti principium subsistendi. Aut dicendū est ꝙ nullus posuit solam terram ꝓpter eius grossiciem. vt patuit latius circa primū librū phȳsicoꝝ.

Tertium dubium est

Quō antiqui phȳlosophi dixerunt omnia preter materiam esse passiones habitus et dispositiones Solutio illi dicebant passiones quae sunt principia mouendi in ipsis. vtputa qualitates prime. habitus quidem dicebant esse illa que permanent in rebus naturalibus quiescentia. Dispositiones vero que disponunt ad forme receptionem.

Quartum dubium est

An accidentia forme sint magis naturalia vel accidentia materie. Solutio accidentia forme. quia forma est principalius natura ꝙ̄ materia. igit accidēria forme sunt magis naturalia ꝙ̄ accidentia materie. et ideo qualitates magis dicuntur accidentia naturalia ꝙ̄ quātitates cum quantitates sequantur cōpositum gratia materie. qualitates vero totum compositum gratia forme.

Pro maiori tamen intellectu est sciendum ꝙ duplicia sunt accidentia forme quedam em̄ sunt accidentia forme ex ea pte qua eleuata est super naturam. sicut scire velle intelligere respectu anime rationalis. Alia sunt accidentia cōsequēria formā ex ea pte qua ꝓducta est materie. vt nutrire augere ꝛ sic de aliis et ista cōueniūt forme ex ea parte qua est natura. et de istis intelligitur ꝙ sunt magis naturalia ꝙ̄ accidentia materie. non autem de primis qm̄ illa non insequuntur formam inquātum est natura. Similiter duplicia sunt accidentia materie. quedam que sequuntur materiam ſm esse commune et confusum et ſm ꝙ ipsa est in potentia ad omnes formas vt corporeitas de genere q̄ntitatis. et alīq̄ qualitates. Alique cōueniunt materie ſm ꝙ ipsa est disposita ad aliquā formam. et ista magis dicuntur naturalia ꝙ̄ prima

Quintum dubium est.

Quare ens artificiale non producit sibi simile quemadmodum ens naturale. Solutio ꝙ hoc est propter imperfectionem agentis artificialis quod non dat enti artificiali virtutem producendi sibi simile. quia licet dat esse enti artificiali. non tamen dat sibi virtutem. vt sit aliorum causa. Agens vero naturale perfectius est. ideo dat enti naturali quod producit non solum esse. sed etiā posset esse causam aliorum. qm̄ dat sibi formam per quā potest producere sibi simile. Et ideo etiam non est simile de actione naturali. ꝛ artificiali. quia in actione naturali fit processus de vna forma in aliam in specie in generatione vniuoca Sed in artificialibus non fit processus de vna forma in aliam eiusdem speciei. sicut medicatio non est de medicina ad medicinā. sed ad sanitatez. et denominatur potius a ꝓncipio ꝙ̄ a fine. in naturalibꝫ vero actio potius denoīatur a fine ꝙ̄ a principio

Sextum dubium est.

An dictum Aristotelis scz ꝙ priuatio est quodā modo species et forma bene allegetur pro inchoatione formarū. Solutio ꝙ sic. quia in hoc ꝙ dicitur priuatio quodam modo species et forma. cōcluditur formas esse inchoatas in materia. Si em̄ ipa priuatio non esset quodam modo species et forma sed pure forme negatio in subiecto. sicut dicunt platonici. tunc non esset aliquo modo forma in materia inchoata. Nec ista auctoritas Aristotelis solū est intelligenda de priuatione forme accidētalis vti dicunt thomiste. sed etiam de priuatione forme substantialis. q̄uis tamē Aristo. in textu non deducit expresse nisi de forma accidentali. vnde licet Aristote. hic non deducat ꝙ priuatio forme substantialis sit quodam modo species et forma. videtur tamen hoc etiā intendisse. quia illa est quodā modo species et forma. quia alias insufficienter ratio de priuatōne adduceretur ad ꝓpositum. cum intendat probare de priuatione forme substantialis ꝙ ipsa sit natura. Pro cuius intellectu maiori est notandū. ꝙ priuatio forme substantialis dupliciter accipi potest. Vno modo quātum ad eius esse materiale. et sic est quodā modo species et forma. qm̄ sic dicit

aptitudinem que est forme originale principium. Et dicitur quodā modo species. cum non sit species simpliciter siue forma. sed solum originale principiuz speciei siue forme. Si autem accipiatur quātum ad eius esse formale sic nō est quodā modo priuatio species et forma sz potius eius negatio. et sic in generatione simpliciter priuatio est quodā modo species et forma. In generatōne vero fm quid amplius est species et forma. cum forma accidentalis non solum est fm esse genericū inchoata. verūtamen fm esse specificuz. fit em in motu alterationis transitus de esse albi vel albedinis imperfecto ad esse pfectū.

Quoniā autē determinatū est quot modis dicitur natura. post hoc speculandum est quō differt mathematicus a physico.

¶ Iste est secūdus tractatus in quo phūs determinat de differentia physici et mathematici. et hoc quo ad primum capitulum. et quō habet vtrāq naturam considerare. quo ad secundum capitulum. ibi qm aūt natura dicitur dupliciter. Dicit igitur phūs qm iam dictum est. quot modis dicit natura. ideo necessariū est nos inquirere An natura quouis modo dicta sit de ꝯsideratione physice scientie vel nō. hoc em est necessariū ꝓpter opiniones eoꝝ de quibꝫ dictum est. quia illi qui dixerunt q natura est sola materia. dixerūt q physicus non habet cōsiderare nisi materiam. Et illi qui dixerūt. q forma sola est natura. direrunt q physicus nō habet considerare nisi formā. Cum aūt ea de quibꝫ agit mathematicus fm esse sunt in physicis corpozibus. oportet nos inquirere primo. quō differt speculatio mathematica a speculatione physica.

¶ Et em plana et firma habent physice corpora et longitudines et puncta de quibus intendit mathematicus.

¶ Hic phūs ponit tres rōnes qbꝫ probat q physica et mathematica non sint distincte scientie. Quarū prima est. quecūq scientie cōsiderant eadem subiecta ille sunt eedem. cum scientie penes obiecta distinguantur. sz mathematica cōsiderat eadem subiecta cum physica. quia superficies corpora et magnitudines que etiam ꝓueniunt corpozibus physicis. Arismetrica tamen plus differt a physica qꝫ geometria. quia geometria cōuenit cū physica i subiecto suarū questionū licet differat in ꝓdicato. cum vtraq querit de corpoze superficie et longitudine. tamē differenter q geometria querit de recta vel obliqua. physica vero de calida vel alba vel simplici aut commixta.

¶ Amplius aūt astrologia altera est. aut pars physice. Si em physici est dicere quid sit sol et luna scire. accidentia autem que sunt per se nullum inconueniens est.

¶ Hic phūs ponit secūdā rōem. astrologia est pars mathematice et etiam est pars physice. sz astrologia considerat corpus naturali forma informatū et sub motu existens. et hec omnia facit physica. igitur nō sunt scientie distincte Et si dicatur q physica conuenit cū astrologia in parte sui subiecti. qz in libꝫ de celo et mūdo physica inquirit de celo et motu eius. sed differt in ꝓdicato. quia non considerat easdem passiones celi quas considerat astrologus. Ad hoc dicitur. q hoc est inconueniens vt dicit Aresto. q aliqua cōsideret de aliquo subiecto et nullū cōsideret accidentium que per se accidūt. et hoc ꝓt sub alijs verbis sic dici Ad quācunq scientiam spectat ꝓsiderare substātiam et naturam rerum. ad illā etiā ptinet cōsiderare passiones illarū rerū ad physicam autem ptinet cōsiderare substātiam solis et lune. cū sint corpora naturalia. igitur etiā de accidentibus solis et lune ad eundem dicitur pertinere.

¶ Et aliter qm videntur que de natura dicentes. de figura solis et lune. et vtrū spherica sit terra. et mundus aut non.

¶ Hic ponit tertiam rōem que est. Antiqui de natura loquentes de figura solis et lune locuti sunt. et an terra sit spherica. et an mūdus sit sphericus vel non. sicut patet in libro de celo et mūdo. et de omnibus hꝫ etiam loquitur astrologia. igitur physica et astrologia ꝓueniūt tam in subiecto qꝫ in predicato suaꝝ questionum

¶ De bis quidem igitur negociatur et mathematicus. sz non inq̄tum physici corporis terminus est vnūqōq. Neq accidentia speculat inq̄tum talibus accidentibꝫ accidunt. Unde et abstrahit. abstracta em in intellectu a motu sunt. et nihil differunt neq fit mendatium abstrahentium

¶ Hic philosophus soluit questionē motam dicēs. q cuius mathematicus et physicus de eisdem cōsiderent materialiter ipsi tñ nō considerāt de eisdē formaliter qz mathematicus negociat siue determinat de eis fm q sunt termini. vt longitudines latitudines et soliditates. sz nō inq̄tum sunt termini physici corporis. et ideo mathematicus ea considerat absolute inq̄tū abstracta sunt a materia sensibili per rōem definitiuam. siue sint subiecta siue predicata. vt patuit in ꝓhemio primi physicoruz. in quo dictum fuit q mathematicalia per intellectuz sunt a motu abstracta. Si em mathematicus definiat subiectum questionis mathematice. vt dicendo lineaz esse lōgitudinem sine latitudine et profunditate cuius extremitates sunt duo puncta. ibi em totū quod ponitur in definitione est de substantia q̄titatis. et q̄titas dicit cōparationem ad materiam. non tamen ad materiam sensibilez que sola est physica. et ideo abstrahit ab omnibꝫ que sunt sub motu et ad motum disponentibus. Si aūt mathematicus definiat predicatum sui subiecti quod est passio. tunc non omnia que cadunt in eius definitione erūt essentialia respectu ipsius definiti. cū passio definiatur ꝑ subiectum quod nō est eiusdē essentie cū passione. omnia tamen que cadunt in definitione sunt separata a materia sensibili. Sed physice definitiones sunt ex hꝫ que sunt ꝓiucta materie sensibili et motui. vtz sexto methaphysice Et licet cōsiderationes mathematice et physice differāt tñ hec drā nō facit. q vna ducat ad ventatē et altera ad falsitatē. qz vna ꝓcedit vere ex hꝫ q̄vere sunt essentialia

q̄titati fm q̄ est q̄titas. t ideo abstrahit ille a sensibi/ lib⁹ ad que non dependet q̄titas in eo q̄ est q̄titas. q̄re etiam abstrahens nō mentitur cum non considerat esse q̄titatis in hac materia sensibili. sed physicus cōsiderat esse quātorum constitutorum ex sensibilib⁹ ꝓmixtis q̄ esse est ex motu. et concludit concepta cum motu t materia. et nō mētitur. tales em̄ sunt forme naturales q̄ sunt aque et hominis t passionū suarum que sunt calidum t frigidum. t albū t nigrum

¶ Latent autem hoc facientes et ideas dicentes. physici autē abstrabunt cum minus sint abstracta mathematicis.

¶ Hic pbs excludit errorē quorūdā pictagoricorū et platonis dicentiū rerum phisicaliū formas esse ideas separatas. putabant em̄ res eodem modo se habere ad esse sicut ad ꝙgnosci. cum igitur rerum phȳsicaliū quidi tates cognoscimus. non hanc singularem naturā rei phi sicalis ꝙgnoscendo putabant ipi rerum phȳsicaliū qui/ ditates ꝓexistere ipsis vt q̄ humanitas carneitas et huiusmodi forme naturales fm suas essentias nō habe rent dependētiam ad materiaz sensibilē. sed potius eēnt abstracta quēadmodum mathematica

¶ Fiet autem vtiqz hoc manifestū: si quis vtro rūqz dicere tētauerit terminos ipsorum et acci dentium. impar quidem et par. et rectuz t cur uū Adhuc ān linea t figura sine motu Caro ān et os et homo non adhuc sed hec sicut naris sy mitas. sed non sicut curuum dicitur

¶ Hic phȳlosophus ostendit duabus rationibus. q̄ phȳsicalia sunt de minus abstractis q̄ mathematicalia quarum prima sumitur in scientijs pure mathematica/ libus. et sumitur ex terminis. i. definitionibus phȳsice et mathematice. q̄m̄ termini rerum phȳsicaliū dant̄ per materiam sensibilem t motum. termini aūt mathemati calium a materia sensibili abstrahunt. vt patet intuenti definitiones essentiales mathematicorum t phȳsicorum siue sint subiecta questionū siue predicata. siue eorū pas/ siones. passiones sunt par t impar. curuū t rectum. sub stantia aūt vt nūerus linea et figura. hec em̄ omnia defi/ niuntur sine his que sunt in motu t in materia sensibili/ bus qualitatibus distincta. vt si dicatur q̄ par est nume rus non habēs medium. impar aūt est nūerus mediū ha bens Curuum aūt cuius mediū non est directe inter ex trema. et rectum cuius mediū extrema cooperiunt. Nu merus aūt est vnitatum collectio. t linea est longitudo sine latitudine. tc̄. et figura q̄ntitas termīata linea vel lineis. nihil enim in his omnibus definitionibus est de principijs motus. vl de materia sensibili que motui sub icitur vel mutationi. Caro autem t os que sunt subst̄a ria phȳsica. et similiter calidum t frigidum. rarum t dē sum que sunt passiones predicati de his subiectis defi/ niuntur per ea que sunt principia motus t commixtio/ nis materie ex sensibilibus qualitatibus. vt sym̄ū in de finitione sua concipit nasum. vt symitas est curuitas in naso. t clauditas est tibie curuitas.

¶ Demonstrant autem et que magis phȳsica q̄ mathematica vt perspectiua et armonica et astrologia Contrario em̄ quodam modo se ha bent cum geometria. Geometria em̄ de phȳsi ca intendit linea. sed non inq̄tum est phȳsica. sed perspectiua quidem mathematicam lineaz non autem inq̄tum mathematica. sed inq̄tuz est phȳsica.

¶ Hic ponit secundam rationem que sumitur in scien/ tijs mediis que fm sui subiecti considerationem magis sunt siue approximant phȳsice q̄ mathematice. vt p/ spectiua t armonica et astrologia et scientia de ponderi bus de ingenijs de proportione velocitatum t tactuum que surgunt ex numerato pondere. vt si pondus vnius marche mouet tm̄ in hora. pōdus duarū marcharū mo uebit illud in dimidia hora Scientia autem de spera mo ta considerat proportiōnem situs t distantiam mobiliuz ex tanta velocitate vel tanta que ꝓparat ad corpus mi/ noris velocitatis vel maioris. Omnes em̄ iste fm con/ sideratiōnem suorū obiectorum contrario modo se ha/ bent ad geometriam. Geometria em̄ habet subiectum scz lineam que est phȳsica fm esse. sed non accipit eam p esse phȳsicum. sed abstrahit a materia sensibili. Sed per spectiua considerat lineam que est mathematica sed nō abstrahit eā vt mathematicus. sz accepram cōsiderat in phȳsicis. sicut in lumine vel visu. t inquirit de ea mathe maticas passiones. Et sicut iste scientie in quibusdam cōueniunt. ita probatiōnes suas aliquādo pmiscent. vt patet de hoc. q̄ terra sit spherice figure De hoc em̄ phȳ sicus aliq̄n formar rationem siue probationē geometri/ cam dicens. q̄ si non esset spherica nō diuersificaret or/ tus t occasus astrorū. Nec em̄ ratio est astrologica et est phȳsico accōmodata. et ideo nō dicit nisi qz. qm̄ cau sam ꝓpter quā terra est spherica. nō habet dicere astro logus. Aliquando aūt astrologus de eodem probatio nem facit phȳsicā. sicut q̄n dicit. q̄ terra est simplex cor/ pus t simplici corpori competit figura simplex. Figu/ ra em̄ simplex est que omnino est sine angulo. t non que in vna parte habet angulum t in alia lineam Nec enim ꝓbatio est phȳsica. Aut etiam quando dicit. q̄ terre p/ tes sunt graues. sz ptes graues equaliter festināt cade/ re circa centrum. t ideo cadūt in circulo. Tales aūt p/ bationes dicunt causam ꝓpter quam terra est spherica. et sumūtur in doctrinalibus ad faciliorē doctrinā. Oēs em̄ scientie disciplinales q̄ in questionibus suis habent subiecta phȳsica circa ipsa inquirunt per causas mathe maticas. et ideo etiam mathematice potius q̄ phȳsice sunt scientie subalternate siue medie. Et hec ideo dicta sunt vt sciaf. q̄ scientia mathematica differt a phȳsica. q̄m̄ natura nō est forma mathematica. vt quidam sense/ runt q̄uis male. ¶ Circa hunc textū mouef questio.

Utrum phȳsica et mathematica sint distincte scientie. inter quas sunt quedam scientie medie. que magis mathematice q̄ phȳsice sunt dicende.

Contra ꝓmā ptē arguitur primo q̄ non. quia ma teriale scientie eandem scientiā specialem ꝓtinentes sub

se. distinguunt inter se. physica aũt et mathematica eandem scientiam specialem sub se continent scz astrologiã. igitur non sunt distincte scientie. Minor patet. qz astrologia est pars mathematice. z tamen sub ea ponitur. et etiam est pars physice. quia physica considerat de sole et luna z de accidentibus eorum de quibus est astrologia ¶ Secundo. si ille scientie essent distincte. hoc esset ideo quia mathematicalia non concipiunt materiam sensibilem in suis definitionibus vt physicalia. hoc aũt falsum est. igitur Minor patet. qz quicqd habet esse in materia habet definiri per eam. omnis autem definitio explicat esse rei. cum igitur ipa mathematicalia habeant esse in materia debent etiam per eam definiri. ¶ Tertio. ille scientie nõ distinguuntur que eandem cõsiderant conclusionem mathematica aũt z physica sunt huiusmodi. igitur zc. ¶ Contra scõam pte arguit sic. scientie medie opposito mõ se habent ad mathematicam. Nã sicut mathematice considerant aliquod sensibile materie ppunctum sm q separatum. ita scientie medie considerant aliquod mathematicũ sensibili materie cõiunctum. igitur sunt magis physice q mathematice. Pro veritate primi est Aresto. in textu Et p scõo est cõmẽtator Et pro intellectu istius questionis mouentur duo discursus. quorũ maior primi est ista.

Physicus definit per materiam sensibilem a qua abstrahit mathematicus considerãs solum formam Minor Que materie sensibili est coniũcta sm rem. ab ea tamen est separabilis sm rationem. Conclusio Igitur mathematica et physica sunt diuerse scientie. quis aliqñ possunt de eadem re intendere.

Maior patet ex eo q definitio est rei notificatiua ad intellectum. physicalia aũt intelliguntur intellectu ad sensum reflexo et sm eẽ eorũ naturale quod habent in materia sensibili. vt patuit in principio primi physicorum. Est enim physica substantia qualitate et qtitate sensibili determinata. sed mathematica considerat solum qti tatem nec considerando cũ ea qualitatem sensibilem. ex quo qtitas sm ordinem nature qlitatem sensibilem pcedit. z ita potest sine ea intelligi z definiri. Et ideo cũ res multipliciter intelligunt. ita etiã multipliciter definiri habẽt. Nam intelligens rem solum per sua accidentia et suos effectus definit eam definitione descriptiua. Sz intelligens rẽ per principia sua essentialia definit eã definitione quiditatiua. Nec autem definitio diuersificatur sm realium modoz essendi vnius z eiusdem intelligibilis diuersitatem. Nam vna et eadem res intelligibilis accipi potest sm q est sub qtitate et qualitate sensibilibus. z sic definiri habet p materiam sensibilem non solũ ex pte intellectus nostri intelligẽtis rem. sed etiaz ex pte ipsius intelligibilis z illa eadẽ res accipi põt sm eẽ eius qd hz sub qtitate puenienda qlitates sensibiles. z sic hz definiri per formam et nõ p materiã sensibilem. z ita definit mathematicus vt ptz circa declarationez textus et sm q eadẽ res puenit qtitatẽ z qlitatẽ sic definit metaphisicus ¶ Sed diceres mathematicus z metaphisicus definiũt p materiam. igit non soluz physicus p eam definit Ad hoc dõm est. q mathematicus nõ abstrahit a materia simpliciter qm non a materia imaginaria. sic nec metaphisicus a materia intelligibili. tm abstrahũt a materia sensibili per quã definit physicus ¶ Sed contra mathematicalia sunt accidẽtia igitur debẽt definiri p materiam sensibilem. z per cõsequens sunt ppuncta materie sensibili ¶ Ad hoc dõm est. q duplex est definitio accidentium. quedam est que datur p additamentum. Alia est quiditatiua z essentialis. per hoc dõm est. q oẽ accns debeat definiri p suuz subiectum definitione data per additamentũ. nõ aũt oportet accidens definiri per subiectum definitione quiditatiua. z sic non definiũtur per subiectum. Minor patet. quia ea que sm esse sunt ppuncta in reali existentia. dumodo essentialiter ad inuicem non dependent possunt per rationem separari q intelligit vnũq dcz per ea que sibi sunt ẽntialia. quare sm rõem possunt separari mathematicalia a materia sensibili Conclusio patet. quo ad primã eius partem. qm ille scientie sunt distincte que habẽt diuersos modos definiendi inter se. cum modus definiendi sit scientie proprius. physica aũt z mathematica diuersos habent modos definiendi. vt patet ex dictis igitur. Preterea sicut se habẽt potentie ad obiecta. ita se habent scientie ad subiecta. sed potentie distinguuntur specie ex distinctione obiectoruz. igitur et scientie ex distinctione subiectoruz. sed clarum est q physica et mathematica diuersa habent subiecta. igitur sunt ab inuicẽ distincte. Maior secundi discursus est ista.

¶ Inter mathematicam et physicam sunt quedam scientie medie que non sunt pure mathematice nec pure physice. sed conueniũt cuz vtrisqz Minor. Iste scientie considerant quid mathematicum. tamen ad sensibilem materiam contractum Conclusio Igitur scientie medie sunt magis mathematice q physice dicende.

Maior patet per Aresto. in textu. Nam mediũ est quod aliquid pticipat de vtroqz extremorum. sed sic est q participant scientie medie aliquid de mathematica et de physica. igitur sunt alique scientie medie. sicut armonica. astronomia. pspectiua. zcẽs. vt patet ex supra declaratis circa textum. ¶ Sed diceres inter metaphysicam et mathematicam non sunt scientie medie. igitur nec inter mathematicam et physicam. Consequentia probatur a simili. Ad hoc dicendũ est. q non est simile. qm non est tãta cõuenientia inter metaphysicam z physicam. sicut inter mathematicam z physicam. qz mathematica z physica aliquãdo suas rones pmiscent. vt patuit circa declaratõem textus. Et ideo mathematica est realiter materie sensibili ppuncta licet non sm rõem. metaphisica vero est simpliciter a materia sensibili abstracta. Et dicũtur scientie extreme vel medie ex parte scibilium z nõ. qz in sua natura pmiscent inuicem sunt habitus scientifici. Et considerandum est. q metaphisica est de his que sunt abstracta sm rẽ et rationem. z hoc de pncipaliter in ea pconsideratis. z ideo substãtie corporee materie sensibili ppuncte. nõ pncipaliter in metaphisica pconsiderant. sz substãtie incorporee. q sunt separate Et si aliqs diceret Maior qs metaphisice est de substãtijs corporeis igit pncipaliter eas pconsiderat Ad hoc est dõm q intercipit

onem cōsequentie. q m̄ licet in maiori parte metaphisice determinetur de substantijs corporeis quo ad libros translatos. tamen hoc est minus principaliter in quantum scilicet nos in cognitiōem substantiarum separatarum ducant. Et ideo licet metaphisica in aliquibus in ea consideratis minus principaliter cōmunicet fm rem siue materialiter cuz illis in mathematica z physica considerat̄is. non tamen conuenit ipsa scz metaphisica cum posterioribus in mathematica z physica contentis ¶ Minor patet inductiue. vt astronomia considerat magnitudinem de qua considerat geometria. Non autem eam considerat absolute. sed in q̄tum est mobilis. Et iam armonica. hoc est musica nūerum considerat. non autez absolute. sed in q̄tum contractus est ad sonum. et sic de alijs scientijs medijs. Et q̄uis physica consideret substantiam quantū ad esse sensibilis nature contractam. et similiter scientie medie. differenti tm̄ modo. quia physica considerat substantiam q̄taz fm legem qualitatum sensibilū medie autem considerant qualitatem sensibilē fm passiones mathematicas tali rei ineſſe demōstrantes. pure autem mathematice rem quantam considerant qualitati sensibili precisa. ¶ Conclusio patet q m̄ scientie magis demonstrātes per media mathematica q̄ p media physica. sunt magis mathematice q̄ physice scientie ät medie magis demonstrant per media mathematica q̄ physica. ergo sunt magis mathematice. Preterea ille scientie sunt magis mathematice que procedunt ex principijs mathematicis ad demonstandum passiones de subiecto. sic autem est de scientijs medijs. Maior patet. quia denominatio magʒ fit a principijs q̄ a subiecto aut conclusione. Et iam enumerantur inter artes liberales vt clare patet in istis versib. Gram loquitur dia vera docet re verba colorat. Mu canit. ar numerat. geo ponderat. as colit astra. non autem physica. igitur ꝛc̄. Et iam patet per Arestotelem primo posteriorum vbi enumerat scientias medias inter scientias mathematicas ¶ Et est sciendum. q scientie medie scz armonica. astrologia perspectiua cōsiderant subiecta mathematica fm esse contracta ad materiam sensibilem et de ipsis demōstrant. vt in pluribus passiones mathematicas per media mathematicalia. vt perspectiua considerat lineam mathematicam. fm esse cōtractaz ad visum. et ipsa verūs demonstrat passiones mathematicas. vt sunt rectum et curuū z sic de alijs per media mathematica cum ipsa sit subalternata geometrie. z ideo q perspectiua econtrario modo se habet ad geometriam. cha geometria considerat lineam physicam non in q̄taz physica est sed mathematica. z perspectiua considerat lineam mathematicā sed nō vt mathematica est. ſz vt physica. z sic ille scientie ex parte subiectorum habent q̄uenientiam cum physica et ex pte passionū cuz mathematica et etiam ex parte principiorum. ideo dicuntur medie inter mathematicaz z physicam. ¶ Pro quo aduertendum est. q ille scientie non nunq̄ demonstrant per media physica. licet tm̄ media mathematica sint eis magis ꝓportionata. vt ista cōclusio. terra est rotunda. demonstratur in astrologia per medium mathematicum. q m̄ sol et stelle citius oriuntur orientalibꝫ in partibus q̄ occidentalibus. z hoc nō est nisi propter rotunditatem terre. et etiam per medium physicum. quia omne illud cuius partes sunt equaliter graues. equaliter cadunt ad centrum. terra autem est huiusmodi. igitur ꝛc̄.

Et quia in scientia cōclusio se habet vt materia. et lumen principiorum in quo scitur cōclusio se habet vt forma. et quia denominatio magis est a forma q̄ a materia ideo scientia magis denoīatur a principijs q̄ a conclusione. q̄ sicut principium in speculabilibꝫ se habet ita finis in agibilibus Et quia agibilia denominātur a fine. ideo speculabilia a ꝓncipio denoīantur.

Ad obiecta ī oppositū

Ad primum contra primum est dicendum. q astrologia non est eodem modo pars mathematice z physice. quia ratione subiecti est aliquo modo pars physice. vt dictum est. ratione autem principiorum quibus demonstrāt est subalternata scientia. Et licet mathematicus z physicus eandem rem considerent materialiter. Non tamen formaliter vt lineam superficiē z alias q̄titates. considerat enim ea physicus ꝓout sunt termini rerum naturalium. Mathematicus vero considerat ea fm rationes proprias z quiditates non respiciēdo subiectum z illo modo abstrahuntur a motu et a materia sensibili. ¶ Ad secundum est dicendum. q omnis definitio explicat esse quidditatiuum rei. sed non oportet q explicet esse accidentale rei. modo materia sensibilis est quoddam accidentale respectu entium mathematicaliuz. non q sibi posset abesse. sed quia materia sensibilis est extra intellectum illorum entium. z hoc modo etiam inferius dicitur accidere superiori. non quia posset abesse. sed quia est extra intellectum eius. ideo non oportet in definitionibus mathematicorum ponere materiam sensibilem. q̄q̄ ipsa ponatur in definitionibus physicalium. illam tamen materiam sensibilem physicalia concipiunt fm tres differentias. quedam em̄ in suis definitionibus determinatum concipiunt, subiectum in specie vt simū claudum. quedam eleuantur plus z concipiunt materiam siue subiectum in genere determinatum z non in specie. vt caro os medulla z huiusmodi. quedam autem adhuc generaliūs querunt subiectum quod distinguibile est contrarietate sicut album z nigrum. calidum z frigidum. rarum et densum z huiusmodi. omnia tamen hec minus abstracta sunt mathematicis q m̄ nullum mathematicorum in sua definitione concipit subiectum sensibili qualitate distinctum. sed sic concipit in sua definitione sicut facit passio mathematica. hoc est imaginabile aut intelligibile solum.

¶ Ad tertium est dicendum. licet eandem cōclusionem demonstrant. hoc tamen diuersimode. quia physicus per principia physice. z mathematicus per ꝓncipia mathematicalia. verum tamen est vt patet ex dictis. q bonitate doctrine cōtingat vti principijs physicis in mathematica. z econtra principijs mathematicalibus in physica. Ad argumentū contra quesitum formatum dicendum est. q scientie medie ex pte subiectorum fm se consideratorum sunt bene magis physice. tamē quo ad principia z passiones et modum doctrinandi sunt magis mathematice vti probatum est. Et est notandū q subiecta in scientijs medijs duobus modis considerari possiunt. Uno modo materialiter z fm se. sic formalius in subiectis sciaz mediarum est physicum. z p ꝓns principale. Alio modo considerari possiunt formaliter

et proprietates. sic principale in subiectis scientiarū mediarum nō est physicum sz mathematicuz

Incidunt dubia An

triplex sit modus diffiniendi. ¶ Ostenditur videtur q non. quia materia sensibilis nō separatur a materia imaginabili. igitur non est triplex modus diffiniendi ¶ Secūdo omnis scientia abstrahit a materia. igitur abstrahi a materia nō proprie conuenit mathematico, z per consequens nō erunt tres modi diffiniendi Solutio q sic. vnus quidem modus diffiniendi est per materiam sensibilem. hoc est per materiam acceptam fm ordinem ad qualitates sensibiles. quia naturalia diffiniuntur sub habitudine ad motum. sed aliquid ideo mouetur. qz habet in se materiam sensibilem sunt em̄ qualitates pncipia q̄ bus aliquid actualiter corrūpitur alteratur aut augmētatur. Exempli gratia. homo est res physicalis. et diffinitur per corpus humanum quod est corpus non solum habēs in se figuram siue q̄titatem. sed etiam necesse est tale corpus habere cōplexionem que est vnio q̄litatum primarum. Alius est modus diffiniendi cum materia imaginabili. hoc est cum materia accepta per ordinē ad q̄titatē que ꝓprie cognoscit̄ p imaginationem. et p̄ talez materiā diffinit mathematicus qz forme mathematicales nō sunt oīno separate a materia. igit̄ oz q p materiā diffiniantur. cum vnūqd̄q̄ habet diffiniri sicut habet esse Exempli gratia. figura triangularis est aliquod mathematicale habens aliquam materiam. non tamen respicit eam fm q in ea sunt qualitates sensibiles. Tertius modus diffiniendi est omnino sine materia. et ille est prius metaphisico. quia ipse determinat de rebus a materia separatis. vtputa de substantijs separatis. Ex quibus patet. q physica diffinit per materiam tam fm rem q̄ fm rationem. mathematicus vero per materiam diffinit fm rem. non autem fm rationem. metaphisicus vero abstrahit a materia tam fm rem q̄ fm rationem.

¶ Ad primū est dicendum. q̄uis sint idem fm rem vel subiecto. Differunt tamen fm naturalem ordinem intelligendi. z sic ratione differūt. qm̄ naturaliter prius intelligitur materia fm q imaginabilis est. q̄ fm q sensibilis est. qz naturaliter materia prius habet ordinem ad q̄titatem q̄ ad qualitatem ¶ Ad secūdum est dicendum. q duplex est abstractio. quedam est abstractio vniuersalis a singularibus. vt homo a sorte platone. vel magis vniuersalis a minus vniuersalibus. vt genus a suis speciebus. vt animal ab homine equo. et talis conuenit cuilibet scientie. Alia est abstractio forme a materia z ille est duplex. quia aut abstractio talis est oīno a materia aut a materia sensibili primā considerat metaphisicus. secūdam vero mathematicus

Secundum dubiuz est.

An abstrahentium sit mendacium. Ostenditur videtur q sic. quia intelligens rem aliter q̄ est. videtur mendaciū cōmittere. intelligens aūt mathematicalia esse sine materia aliter intelligit rem q̄ est. igitur. Solutio q non. vt patet p Aristo. in textu. Ostenditur ratio potest assignari talis. quia vnūqd̄q̄ potest intelligi sine illo quod ē extra eius intellectum. Illa aūt que sunt cōiuncta fm esse non nunq̄ sic se habent q vnū est extra alterius intellectum vt album et dulce in lacte. ideo in ꝓiūctis fm esse vnum potest intelligi separatū sine alio. et ideo in talibus potest vnum ab alio seperari. cum abstrahere nihil aliud est. q̄ inter illa que sunt ꝓiuncta fm esse intelligere vnum separatim. alio nō intellecto. Ostenditur ad oppositum dicendum est q dupliciter contingit rem aliter intelligi q̄ est. Uno modo in prima operatione intellectus z tunc sine omni incōuenienti res potest aliter intelligi q̄ est. cum in prima operatōe intellectus vnum p̄t intelligi alio non cointelligendo. q̄uis a pte rei sunt ꝓiūcta. Alio modo in secunda operatione intellectus sz remouēdo vnū ab alio per negatōem z illo modo non cōtingit intelligere ea q̄ fm rem sunt coniuncta sine falsitate vel mēdatio.

¶ Qm̄ autem natura dupliciter dicitur species et materia. sicut de simo quid sit intendimus. sic considerādum est. quare neq̄ sine materia hmōi neq̄ fm materiam

¶ Istud est secundum capitulum huius tractatus in quo phs intendit determinare de quibus naturalis philosophia habet considerare dicens. q habet considerare de duplici natura sz specie hoc est forma. et materia Ostenditur hoc probat. qm̄ cōsideratio naturalis phie est. sicut cōsideratio symi. vt patet capitulo p̄cedenti. Symū autez non nominat curuitatem tantum que est forma. nec nasum tm̄ qui est materia. sed vtrūq̄ nominat. igitur naturalis philosophus nō considerat formam sine materia. nec materiam sine ordine ad formam quia considerare formam sine materia et considerare materiam non in cōparatione ad formam sz fm q ipsa est vnuz eorum que diuidunt̄ens fm se in actum z potentiam. et sic est eius ꝓsideratio ꝓme philosophie

¶ Etenim nam et de hoc quis dubitabit dupliciter. quia due nature sunt de qua est physica. aut de eo quod est ex vtrisq̄. sed si de eo qđ est ex vtrisq̄. et circa vtraq̄. igitur eiusdem aut alius vtraq̄ ꝓgnoscere.

¶ Hic consequenter Aresto. mouet duas dubitationes. ex quo dictum est. q naturalis philosophus habet determinare de specie z materia. Quarum prima est. cum sint due nature scilicet forma et materia. de qua illarum est physica. aut sit de vtrisq̄. hoc est de composito naturali. Cum enim de rebus diuersis diuerse considerant sciētie qz scie secanf fm q secanf res considerate in scientijs. z ideo cum forma et materia sint diuerse res. videtur consideratio de ipsis esse diuersarum scientiarū Et si vna sz physica est de vtrisq̄. tunc oportet q negotietur circa vtrasq̄ cum sint diuerse. et sic dubitatur an eiusdem scientie aut alterius sit vtrāq̄ cognoscere.

¶ Secunda dubitatio est. cum supra dictum est. q duplex est consideratio materie sz eam considerando fm se. in q̄tum est vnum de entibus. et considerando eam fm proportionem quam habet ad formam. An eiusdem scientie sit considerare materiam vtroq̄ modo sumptam. cum enim idem et vnum sit de consideratione eiusdem scientie. et materia sit vna vtroq̄ modo considerata. vna quidem subiecto et non fm esse. forte alicui videbitur ad vnam et eandem scientiam vtraq̄ consideratio materie pertinere.

¶In antiquos quidem eñ aspicienti videbit vtiqz esse materiei. ex qua eñ parte quandam empedocles et democritus speciem t qō quid erat esse tetigerunt.

¶Hic phs soluit primā questionē sm opinionem antiquorū dicens. si aliquis dcā antiquorū bene inspiciat videbit. q phisice cōsideratōis nō sit nisi materia. qz oēs phisici antiqui naturam dixerunt esse materiam. t phisicam sciam esse pfectaz in materie cognitōne. sicut fecit antiphon. Ex qua eñ pte q̄dā eorū viderūt formā sicut empedocles et democritus. et illi etiam formā substātialez que vere natura est nō viderūt. sed empedocles dixit formā esse armoniā cōplexionis. t tamē non est forma nisi materialis. Et democritus dixit formas rerū resultare ex finis t dispōne et ordine athomorū in corporib cōpositis. et illas formas dixerūt eē rez quiditates q̄ dant esse rebz naturalibz. et cuz iste nō vere sint forme substantiales sz q̄dam pparatōnes materie ad recipiendum formam. cōstat q ex qua pte formā tetigerūt. Ideo si quis obediat istis. scia phisica erit perfecta in materie cōsideratōe absqz eo q ponat aliquā cōsideratōem de forma. Sed istud est valde mirabile in tantis viris. q puauerūt cōsideratōem phisicā eē pfectā in eo sm qō nō scit res nisi in potētia. qm̄ si talis scia essz sufficiens tūc vna scia sufficeret ad sciendū oia generabilia. qz oīm eorū est materia vna. et hec scia essz de eorū materia. t sic scire naturalia esset multū breue et leue. t vel nihil habens difficultatem. Qro intelligētia tamē maiori sciendū est. q physici illi dicentes naturam oīm esse materiā dixerunt illam esse signatam et distinctam per formā sicut est terra aq̄ ignis aer vel mediū horū vel plura ex his aut oia et formas esse accītia que apparēt solum et nō sunt. t iō oia naturalia dixerūt esse vnū sz apparere diuersa. et ideo materialis pncipij sciam sufficere dixerūt ad verā scientiam omnium naturalium. Hec aūt solutio non est vera. vt patebit infra.

¶Si autem ars imitatur naturam. eiusdē aūt scientie est cognoscere speciem et materiaz vsqz ad hoc vt medici sanitatem et coleram et flegma in quibus est sanitas. Similiter autem et edificatoris est speciem domus et materiam. qm̄ lateres et ligna sunt. Similiter autem et i aliis. et phisici erit cognoscere vtraqz naturas

¶Hic phs ponit tres rationes. quib probat. q eiusdē scie est cōsiderare vtrāqz naturā Quaz pma est. ars imitatur naturā. sz eiusdem artis est cōsiderare formam et materiam. qz ars mechanica in suis opib imitat naturā in hoc q inducit formā super materiam determinatā. et illi forme proportionatam. quare etiam sicut ars mechanica cognoscit spēm hoc est formā ita cognoscit etiā materiam vsqz ad hoc. q proportionet etiā spēi quā inducere intendit. sicut medicus sanitatem cognoscit que est species finaliter intenta a medico. sed qz hanc nō inducit nisi in quadam materia sanitati pparata. ideo cognoscit etiam materiam sm q proportionatur forme que est complexio et cōmixtio hūor. ex colera flegmate sanguine et melancolia in quibus est sanitas inducta a medico. Similiter ār edificator. qm̄ vult inducere formā domus. oportet ipm cognoscere lateres et ligna inqz̄tum proportionant forme domus q̄ inducitur in ipis cōpositis. et similiter est i omnibus alijs artib mechanicis. Qm̄ igitur ars naturam imitetur. igitur oportet etiā fieri sic aliquo modo in natura. et p hās phisica de natura cōsiderans. debet cōsiderare spēm pncipaliter. et materiaz sm q est proportionata spēi. t sic per hoc ptz solutio. ad primā questionem inductam. Qm̄ in veritate si forma et materia accipiantur. prout sunt diuerse ptes entis diuidentes ens in eo q ens. non ptinet earum cōsideratio ad vnā sciam particularem. sz potius sic eas cōsiderat vna scientia vniuersalis que considerat ens inqz̄tum ens. t reducit ad ens ptes eius inter quas sunt forma et materia que sic vniuntur in ente. q in vna scia cōi de eis cōsideretur. Sz si accipiatur cōsideratio forme que cum materia cōcipitur in definitōne. t materia illi forme sit proportionata inqz̄tum habent vnitatē proportionis ad inuicē t analogie. sic sunt de cōsideratiōe vnius scientie particularis corpus mobile cōsiderantis. inqz̄tū est mobile. et hec est phȳsica. ideo ipsi conuenit de eis cōsiderare Per hoc etiam patet solutio ad aliā dubitatōem. qm̄ materiā reductā in ens. sicut reducitur ps ad totum quod diuidit habet cōsiderare primo phs hoc est metaphisicus. qz illa nō est proportionata forme que simpliciter et maxime natura est. nec ipa hoc modo naturale pncipium est qz sic non est priuatōni ūmixta quare hoc modo non subicitur motui sz phȳsicus habet cōsiderare materiā que est forme proportionata p priuationem que est in ipsa inchoans formā pter hoc q habet cū forma vnitatē proportōis et analogie.

¶Adhuc autem cuius causa fit et finis eiusdem et quecunqz sunt propter hoc. Nam aūt finis est. et cuius causa fit. quorum enim continui motus existentis est finis aliquis motus hoc vltimum est et cuius causa fit. vnde et poeta derisorie apposuit dicere hunc finem cuius quidem causa effectus est. Vult eñ non oñe vltimum esse finem. sz optimum

¶Hic phs ponit secūdā rōem istā. scz eiusdem scie est considerare id quod est ad finem cuius causa. fit. et que cunqz sunt ad finem ordinata. sed natura existēs forma est finis cuius causa fit quicqd fit in natura. igitur eiusdem scie scz phisice est cōsiderare formam t ea que sunt. propter formam. sicut materia et efficiēs. Maior pbatur. qz ex fine sumitur rō mediorū ad finē. Minor pbatur. qz quorūcunqz cōtinui motus existētis est vltimū alics motus. illud est finis propter qō fit totū qō fit. sz oīnis motus naturalis cōtinui existentis forma est vltimū in motu substantiali. igitur forma est finis oīm aliorū. et p cōsequēs est natura. Dicitur eñ cōtinui motus et vnus qz si nō esset motus vnus vltimū nō necessario esset finis. qm̄ vltimū quod incidit ex necessitate et corruptione materie mobilis aliqū non est finis mouētis neqz motus. sicut ē mors vltimū viuētis quod est malicia complexionis eius quod mouet incidit pter intentionem morientis. Et ideo mors non est finis pter quē fit. dicitur fit. et ideo homerus poeta apposuit deridēdo quēdaz qui dixit q cū mortuus fuerit haberet finē propter quē factus fuerat. Non eñ factōis sue finis et vltimū fuit

motus. cū motus incidat p̄ter intentōem nature particularis. ⁊ hoc ex subiecti malicia ⁊ corruptōe. Non em̄ omne vltimū est finis. sed vltimū ⁊ optimū in quod dirigit motor intentōem. hoc aūt motor aliq̄n p̄sequitur p̄ vnū motum. aliq̄n per omnes. per vnū quidem motor particularis in generatione p̄sequitur formā que est finis eius. et ideo est natura. per omnes aūt p̄sequitur motor vniuersalis generatōis ꝓpter vtilitatem. ⁊ ille est finis intentus ab vniuersali natura. vt patebit secūdo perigeneseos. hoc est secūdo de generatione

¶Quoniā aūt faciunt artes materiam alie quidem simpliciter. alie aūt operose. ⁊ vtimur tanq̄ ꝓpter nos omnib⁹ que sunt ab arte. Sumus em̄ nos quodāmodo finis omniū. Dupliciter em̄ est id cuius causa fit. Dictum est autez de his in his que de prima philosophia sunt. Due em̄ sunt p̄ncipiantes materiam ⁊ cognoscentes artes. que vtitur ⁊ factiua que architectonica Unde ⁊ vsualis architectonica quodāmodo est. Differunt autem fm q̄ hec quidem speciei preceptiua ⁊ architectonica. Alia autē vt factiua materie. Gubernator em̄ qualis sit species aliqua temonis cognoscit ⁊ instituit. Alius autē ex quo ligno ⁊ qualib⁹ illis erit. In his quidem igitur que fm artez nos facimus materiam ꝓpter opus sed in physicis inest.

¶Hic phs ostendit. q̄ physicus habeat p̄siderare tam formā q̄ materiā. formā tamē magis p̄ncipaliter. ⁊ hoc ostendit phus ex omniū artiū mechanicarū p̄sideratōne Diuidūtur em̄ artes in tres species artiū. Artes em̄ mechanice p̄siderant materiam dupliciter. quedam em̄ p̄siderant eam. simpl'r vt in eam inducant formā. sicut edificator domus p̄siderat lateres ⁊ ligna in quib⁹ inducit formam dom⁹. Alie ꝙo p̄siderant eam operose. hoc ē operādo actum ad quez est preparatū apotelesma artis in materia determinata. sicut facit miles operādo in gladio actum quem facere non posset nisi esset ex ferro. ⁊ econom⁹ hoc modo operatur de domo. Artes autē que sic operose vtūtur apotelesmatib⁹ artiū. vtūtur eis ad vtilitatem omniū in ciuitate. ⁊ ideo ciuilis omnia artificia habet ordinare ad vtilitatem p̄munē. q̄ nos ciuiliter viuentes sumus quodāmodo finis artificialiū omniū. hoc est cuius causa fit aliquid illud est simpl'r finis. ⁊ hic sum⁹ nos. sed finis facientis materiam ⁊ eam preparantis est forma artificiati. ⁊ ideo dictum est. q̄ nos sumus quodāmodo finis et non simpl'r. et quia sumus quodāmodo finis artificialiuz ideo vtimur omnib⁹. Et sic finis ōr dupl'r. scilz forma ad quam terminat actus efficiētis ⁊ motus materie. ⁊ finis ad quem refertur vsus rerum Quot aūt modis dicatur finis. dicitur in quinto libro p̄me phie. Sic ergo patz q̄ in genere sunt due artes mechanice que p̄ncipaliter participant materiam ⁊ cognoscūt eam. quarum vna est que vtitur apotelesmate facto. sicut militans vtitur gladio ⁊ economus domo preparata. Et illa dicitur architectonica. hoc est principalis operatio respectu actiue que preparat apotelesma. vsualis vero que est quodā modo architectonica que p̄nceps est in opere artis. Et hec est duplex que em̄ habet principaliorem finez illa ad principalius bonum vtitur sicut militaris se habet ad equestrem. ⁊ equestris ad frenifactricez. et architectonica est respectu illius Dicitur em̄ princeps in opere qui verius causas operis cognoscit. ⁊ hoc modo fabrilis architectonica est ad eam que vtitur gladio. quoniam verius cognoscit formam et materiam gladij q̄ illa que gladio vtitur. quia nisi formā gladij cognosceret non induceret eam ex arte. ⁊ nisi cognosceret materiam gladij non induceret eā plus in ferro bono q̄ in alia materia Et licet etiā vsualis cognoscat vtrā q̄ formam scz ⁊ materiam. non tamen ita cognoscit q̄ ipsa sint principia vsus gladij. sed potius vtitur eo ex arte militari. ⁊ cognoscit materiam ⁊ formam ad vsum ⁊ non amplius. Unde architectonica que facit apotelesma est factiua materie. sicut gubernator cognoscit qualis sit species siue forma themonis. ⁊ instituit eam ex ligno fm ordinem ad vsum gubernationis. et ideo gubernatiua vsualis est. Alius autem est artifex qui est faber lignarius nauium. qui est architectonicus secūdo modo dictus. qui cognoscit ex quo ligno sit ⁊ quib⁹ motib⁹ in illo possit induci forma themonis. Sic igitur tres sunt species artium. scz simpliciter architectonica. que tm̄ facit apotelesma artiū vt fabrilis. Alia est simpliciter vsualis. que nūquam facit apotelesma. sed tm̄ vtitur apotelesmate facto ad vtilitatem ciuitatis. sicut economica militaris ⁊ ciuilis. ⁊ hec dicitur aliquando architectonica a principalitate esse finalis artificialium. cui ipa est propinquior. ⁊ est media inter eas que est ⁊ vsualis ⁊ actiua alicuius apotelesmatis. vt lanificium quod vtitur lana ⁊ filis lanarum. ⁊ facit textura ⁊ refert eam ad vsum ciuitatis. In omnib⁹ aūt his est differentia physicalium ⁊ artificialium. quia in artificialib⁹ p̄paratur a nobis materia ad opus artis. eo q̄ formā artis in se non habet. Sed in physicis nō facit natura materiam. cum ipa sit ingenerabilis ⁊ incorruptibilis. ⁊ in se habeat formam inchoatam. Ex his iam dictis concluditur q̄ sicut omnes artes aliquo modo considerant materiam propter formam cuius formam principaliter. ita etiam physica p̄siderat materiā ꝓpter formam

¶Amplius eorum que sunt ad aliquid materia est. in alia em̄ specie alia materia.

¶Hic ponit terciam rationem. Illa que sunt ad aliquid spectant ad vnam scientiam. quoniam vnum relatiuorum cognoscitur per reliquum. materia autem ⁊ forma sunt ad aliquid. igitur spectant ad vnam scientiam. Minor patet. quia quelibet materia habet formam sibi subordinatam. Et tamen est intelligendum. quando dicitur materia est numero eorum que sunt adaliquid. ita scilicet q̄ sit de predicamento relationis. quia fm esse nō est adaliquid. sed quia materia physica non est sine respectu comparationis. eo q̄ per priuationem habet comparationem ad formam. q̄ inter materias proximas in alia specie rerum naturalium alia est materia speciei. ergo in alio genere est alia materia genere. quia sicut se habet materia disposita in genere ad formam generis. ⁊ materia disposita in specie ad formam speciei. ita se habet materia prima in physicis ad formam primam physicam. igitur omnis materia habet ad formam comparationem. ⁊ per consequens oportet physicum cognoscere materiam inquantum forme naturali comparatur. sed cognitio materie nō sufficit. quia fm hoc imperfectum esset physicum nego

tium si cognoscerentur physicalia in potentia ⁊ non in actu Etiam cum materia non sit cognoscibilis nisi per analogiam ad formam. oportet q̄ omnis cognitio a forma incipiat. et ideo cum materia dicatur in respectu ad formas non erit ipsa cognoscibilis nisi cognita forma. igitur necessarium est physicum vtrāq; naturam. scz materiam ⁊ formam considerare

¶ Usq; ad quantum ergo physicum oportet cognoscere speciem ⁊ qō quid erit. aut quēadmodū medicum oportet considerare neruum. et fabrum es vsquequo. Cuius ēm causa vnumquodq; circa hec que sunt separate q̄dem species in materia. homo ēm hominem generat ex materia et sol Quomodo ergo se habeat separabilis et quid sit philosophie prime est determinare.

¶ Hic consequenter phylosophus remouet vnaz dubitationem. ex quo tam dictum est. q̄ naturalis philosophus habet cōsiderare de forma ⁊ materia. et est ista. An naturalis philosophꝰ habeat determinare de forma quo uis modo considerata. Et respondet philosophus q̄ nō quoniam sicut physicus cognoscit materiam non inquātum est pars entis. sed vsquequo proportionatur forme. vt medicus considerat neruum non inquantum neruus est. sed inquantum est subiectum sanitatis. Et faber considerat es inquantum es est subiectum statue aut idoli. quia propter formam est vnaquaq; materia. ⁊ ideo cōsideratio est de ipsa fm proportionem quam habz ad formam. ita ⁊ econuerso physica consideratio est de forma que est actus materie. ⁊ educitur de materia per motum quia illa materie physice proportionatur. Est autem circa separatas species sicut sunt motores stellarum inquātum per effectum sui motus impressiones earum sunt in materia. Et q̄ impressiones separatorum a materia generabilium sunt in materia. Patet per hoc q̄ ex materia hominis homo generat hominem ⁊ sol ⁊ motor solis. et ideo oportet considerare separata inquantum impressiones eorum per motum celestium sunt in generabilibus ⁊ corruptibilibus de ista materia patebit latius in libro de celo ⁊ mundo. ⁊ quo ad effectum quem habent vniuersaliter in libro de generatione patebit. tamen quantum ad effectum quem habent in particulari generatione patebit in libris de animalibus ⁊ plantis Sed qualiter forme separate non relate ad materiam generabilium se habeāt et quid sint ⁊ quot numero. ⁊ in quo ordine spectat ad p̄mum philosophum

Circa textum expositū

mouetur questio. Utrum ad vnam scientiam physicam spectat cōsiderare materiā ⁊ formam

¶ Et videtur primo q̄ non. quia solum illa sunt de consideratione physici que a materia dependent ⁊ suum esse habent in materia. forma autem non dependet a materia. cum multe sint forme separate. igitur forma non est de consideratione physici. ¶ Secūdo sic. quecūq; considerantur in aliqua scientia debent inter se habere aliquaz vnitatem. forma autem ⁊ materia non habent inter se aliquam vnitatem. cum sint essentie simpliciter distincte. igitur non habent considerari in eadem scientia.

¶ Tercio. si physicus consideraret materiam primā. tūc oporteret eam probare. aut igitur hoc fieret p̄ priora. aut per posteriora. neutrum illorum est dicendum. igitur ⁊c. Non per priora. quia prius materia prima nihil est q̄ ens et principia entis fm qō est ens. ⁊ talis consideratio spectat ad metaphysicum. Non per posteriora. q; tunc talis probatio non faceret scire. ¶ Quarto. nulla ars considerat materiam cōmunem omnibus rebus artificialibus conuenientem. igitur nulla scientia debet considerare materiam cōmunem omnibus rebus naturalibus conuenientem. Consequentia probatur a simili. ¶ Quinto sic. non est vna scientia numeri ⁊ numeri sonori considerati. ua. igitur nec vna est forme ⁊ materie consideratiua. Antecedens probatur. quia musica est de numero sonoro. et arithmetica de numero. Consequentia probatur. Nam sicut numerus sonorus non cognoscitur nisi fm proportionem ad numerum simpliciter. ita nec materia cognoscitur nisi fm proportionem ad formam. igitur sicut illa proportio facit diuersitatem scientiarum ita ⁊ ista. In oppositum est philosophus in textu. Et pro intellectu istius questionis ponuntur duo discursus. Quorum maior primi est ista

¶ Physica est de rebus coniunctis sensibili materie re et ratione ¶ Minor Quales sunt res physice ex materia et forma constitute Conclusio Igitur conueniens est determinatio Aristotelis. duplicem naturam scz formam et materiam considerantis

¶ Maior ptz. qm̄ scia dicitur physicalis. q; est de rebꝫ physicis que sūt res naturales rōne ⁊ re materie sensibili coniunctis ¶ Sed diceres. Aristoteles dicit secundo posteriorum. q̄ sensibilium non est scientia. igitur cum res physice sint conūcte re ⁊ ratione sensibili materie nō erit de eis scientia. Ad hoc est dicendum. licet sensibilium vt huiusmodi. ⁊ vt sunt in illo particulari non sit scientia. inquantum tamen habent p̄ncipia intelligibilia vtiq; de eis est scientia ¶ Minor patet. quia res physicales per motum in esse constituūtur. ad motum autem requiritur subiectum quod mouetur. illud est materia. et terminus ad quem qui acquiritur in mobili. ⁊ ille est forma. igitur res physicales ex illis constituūtur tanquaz ex principiꝫ intrinsece in illis manentibus.

¶ Conclusio patet per Aristotelem in textu tribus rationibus eam probantem Etiam ad naturalem philosophū nō spectat dūtaxat considerare subiectū. sed et subiecti principia. huiusmodi autez sunt materia ⁊ forma. igitur ad naturalem philosophum spectat consideratio vtriusq; nature. scz forme ⁊ materie inquantum sunt principia rei naturalis. ⁊ non inquantuz sunt principia entis in generali accepti. Preterea omnis scientia procedit per causam. primo posteriorum. forma autem est causa materie. igitur cognoscens formam etiam scientifice cognoscit aliqualiter materiam. Minor patet ratione ⁊ similitudine. Ratione sic. quoniam finis est causa eorum que sunt ad finem. forma autem est finis materie. igitur est causa cognitionis eius. Similitudine patet in diuersis artib⁹.

tum ars considerans formam necessario habet dirigere illum qui disponit materiam. vt patet de artifice introducente formam nauis in ligno. non enim potest forma nauis induci nisi materia sit antecedenter disposita. igitur oportet q introducens talem formam. primo dispositionem illius materie cognoscat. hoc autem non oportet e contra. quia potest aliqua ars cognoscere materiam sine forma. que est introducibilis in materiam. vt patet de manuartifice. hoc est de illo qui preparat materiã. et ideo dicit Aristoteles primo metaphysice. q manuartifices operantur sicut quedam inanimata. quia sez non cognoscunt finem operis. architectonicus illuz tamen finem non cognoscit

¶ Est est notandum. q materia rerum artificialium potest dupliciter accipi. Uno modo absolute z fm eius naturam. z sic potest considerari a physico. cum talis materia est ens naturale. vt lignum vel lapis. Alio modo accipitur materia rerum artificialium fm q huiusmodi. et sic necessario consideratur ab artifice. quia non potest quecunq forma in quamcunq materiam introduci. et ideo oportet q artifex eligat sibi determinatam materiam. et sic ars considerans formam habet considerare materiam sed non e contra ars considerans materiam habet considerare formam. quia in omnib potentijs z habitibus superioz potentia aut habitus potest illa cõsiderare que sunt inferioris potentie vel habitus. non autem e contra. cum igitur ars factiua forme est altioz sic cognoscit id qõ cognoscit preparatiua materie. licet non e contra. Maioz secundi discursus.

¶ Ad physicum non spectat quamlibet considerare formam. nec qualitercunq materiam

Minoz Forme a materia separate non spectant ad physicũ nisi fm q in materia agunt per motum. Conclusio Igitur in vtriusq natura consideratione oportet physicum terminum ponere

¶ Maioz patet pmo de forma. quia de illa forma nõ debet determinare physicus que non est materie proportionata. aut que non acquiritur in materia per mutatiõez siue motum. sed multiplex est forma que non est materie proportionata aut per motum acquisita. vt intelligẽtia de us. igitur non spectat ad physicum quamlibet considerare formam. ¶ Est tamen notandum q triplex est forma. quedam est forma fm esse z rationem abstracta. vt intelligentia. et de illa per se considerat metaphysic9. tamẽ potest physicus eam considerare per accidens inquantuz habet reductionem ad motum siue inquantum est principium motus. Alia est forma totaliter coniuncta materie vt forma pure naturalis. ignis. aeris. aque. terre. asini. eq̃ et de illa physicus per se considerat. quia habet considerare de illa que intrinsece dat esse naturale. sed sic est de forma equi vel asini. igitur per se de illa cõsiderat. Alia est forma que partim est materie contũcta et partim a materia separata. vt anima rationalis. z de illa ex ea parte qua est contũcta per se considerat physicus. sed ex ea parte qua ẽ separata solum per accidens a physico consideratur

¶ Minoz patet. circa declarationem textus. quia tales forme fm q sunt motrices orbium celestium agentes in materiam generabilium z corruptibilium. sic de eis considerat physicus. et hoc quo ad quia est z eorum effectus non autem quo ad quid est z quo ad eorum substantiam

¶ Sed diceres. philosophus octauo huius cõsiderat de primo motore. talis autem est a materia separatus. igitur physicus habet considerare formas separatas. Ad hoc patet solutio ex dictis. Aut dicenduz est q physicus nõ considerat de separatis formis principaliter. licet bene minus principaliter. ¶ Conclusio patz. quoniam non cõsiderat physicus materiam nisi fm q proportionem habz ad formaz. et nõ cõsiderat formam nisi fm proportionem quam habet ad materiam. igitur non considerat materiam in sue cõmunitatis actu. sed eam considerat inquantum sensibilis est. Neq etiam formam in sua cõmunitate acceptam. vt patet ex dictis. Uerum tamen est q aliter materia sub physici consideratione cadit. z aliter forma. quia materia fm rem quantum ad suam cõmunitatem cadit sub consideratione physici. sed non fm quemlibet eius modum essendi. sed dumtaxat fm illum tuodũ essendi quem habet sub forma sensibili fm quem dicitur ipsa materia sensibilis quo dicitur ymaginaria aut intelligibilis. Materia enim sensibilis z materia intellectualis z ymaginaria sunt vna materia fm rem. differentes soluz fm modos essendi.

Ad obiecta in oppositũ

¶ Ad primum dicendum est. q licet naturalis philosophus non consideret formas separatas per se z quidditative. vtiq tamen per accidẽs. vt patet ex dictis in declaratione minoris. z etiam circa declarationem textus.

¶ Et si dicatur. prioriista considerat formam sine materia. igitur cc. Ad hoc dicendum est. q licet prioriista consideret formam sine materia contracta z certa. considerat tamen materiam sibi proportionatam. scilz duas propositiones z tres terminos. vt patet primo prioz. ¶ Ad secundum dicendum est. licet materia et forma non habeant vnitatem essentialem inter se. cum sint diuerse essentie. habent tamen vnitatez attributionis siue analogie ad aliquod vnum vt ad corpus mobile. et talis vnitas sufficit ad hoc q aliqua duo in vna scientia considerantur. Et licet forma z materia in particulari accepte sint cause rerum naturalium in particulari. non tamen in vniuersali.

¶ Ad tercium dicendum est. q duplex est materia pma quedam est que est primo prima que est simpliciter pma de qua nihil habet physicus demonstrare. neq per signuz neq per causam. quia quando demonstratio est per signũ oportet q signum illud sit conuertibile sicut proprius effectus cause. sed in tota philosophia non est signum conuertibile cum materia fm q ipsa est pars entis diuidens ipsum. igitur de illa nihil demonstrat physicus per demõstrationem quia. z hec est sententia Auicene. Alia est materia secundo prima. que est in genere. prima tamen dicta a physicis. que scilz est subiectum reruz naturalium pximum. et sic physicus cum sit perfectus in consideratione sua deuenire potest vsq ad primum subiectũ. z hoc posset physicus aliquo modo ostendere signo conuertibili. vt patet ex dictis in primo physicorum. ¶ Ad quartuz est dicendum. q non est simile. quoniam non est dabilis aliqua materia que est cõmunis omnib rebus artificialib. Unde materia artificialium est totum compositum. igitur ipsa est alia z alia in diuersis rebus artificialibus. sed

tene est dabilis aliqua materia ꝓmunis omnibus rebus naturalibus conueniens. scz materia prima. ¶ Ad quintum est dicendum. q̄ in mathematicis non est diuersitas propter illam proportionem. imo potius arguereturidentitas. sed diuersitas scientie sumitur ex diuersitate subiectorum que non reperitur inter formaz z materiam. quia sunt principia vnius subiecti. puta corporis mobilis. quare conueniens est de materia z forma considerare in eadem scientia.

Incidunt dubia quorum primum est.

Quare physiophus dicit q̄ ad physicum spectat vtramq̄ considerare naturam. scz materiaz et formam. nihil determinando de priuatione. ¶ Solutio q̄ ideo. quia priuatio est vltimum analogatum cuius notitia a forma dependet. et ideo eiusdem est considerare de forma z priuatione. cum priuatio sit quodammodo species z forma. z sic priuatio sub forma continetur. ¶ Inde inter principia rerum naturalium maxime proprium est philosopho considerare de priuatione. quoniam forma et materia possunt euadere considerationem physicam. cuz de forma quantum ad totum sue cōmunitatis ambitum non spectat considerare ad naturalem physiophum. sicut nec de materia. priuatio vero simpliciter est propria naturali philosopho

Secūdum dubium est.

¶ An ars imitetur naturam inquantum potest

¶ Et arguitur primo q̄ non. multa producūtur ab arte vt artificialia que non producuntur a natura. igitur ars non imitatur naturam. ¶ Secundo sic. natura semper agit vno modo. sicut ignis semper eodem modo calefacit. artis autez operatio pluribus variatur modis. vt domificatoz pluribus modis facit domum. ¶ Tercio sic. ars agit cum deliberatione. natura autem non. cum ipsa non cognoscit. deliberatio autem est cum cognitione

¶ Solutio q̄ sic. quia vnūquodq̄ principiatum imitatur inquantum potest suum principium z nititur assimilari ei ꝑm q̄ possibile est. ars autem est tanquam principiatum respectu nature. igitur imitatur naturam. Et quia omne opus nature est opus intelligentie primi agentis. et cum effectus sit participata similitudo sue cause. ideo in formis naturalibus relucet lumen intelligentie p̄mi agētis. ratione cuius luminis intellectus noster capit cognitionem a rebus naturalibus. quare etiam nostra cognitio causatur a rebus naturalibus. Etiam omnis operatio artificialis presupponit in nobis cognitiōez. quia intellectus practicus qui est artis principium presupponit cognitiōez intellectus speculatiui. et ideo sicut cognitio intellectꝰ speculatiui causatur a rebus naturalib⁹. sic etiam operatio intellectus practici. z ideo ars comparatur ad naturam vt principiatum ad suum principium

¶ Ad obiecta in oppositum Ad primuz dicendum est. q̄ licet ars non semper imitatur naturam ratione rei producte. tamen semper imitatur ipsam ratione modi producēdi inquantum potest. quia si natura faceret domum eodē modo produceret ipsam sicut producitur ab arte.

¶ Pro latiori declaratione est sciendum. q̄ in rebus inuenitur triplices effectus. quoniam quidam sunt effectus qui solū fiūt a natura. z in illis ars nō imitatur naturam. quia ad tales effectus ars nihil facit nec principaliter nec instrumēraliter. vt sunt homo. asinus leo ꝛc. Alij sunt effectus qui fiunt ab arte tm̄. ad quos non concurrit opus nature. vt domus aut tunica. Alij sunt effectus q̄ producuntur simul a natura z arte. vt patz de sanitate. q̄ quādoq̄ generatur per beneficium medicine. z ex ea parte fit ab arte. z tamen principaliter acquiritur per virtutē naturalem. in signum cuius si virtus naturalis sit debilitata nūquam potest medicina sanitatem efficere. Naz instrumentum non operaf nisi sit motum a principali agente. medicina autem est nature instrumentū. Ex quibus patet. q̄ taz in his que sunt a natura z arte simul q̄z in his que fiunt ab arte tm̄ ars imitatur naturaz. In effectib⁹ vero q̄ fiunt ab arte tm̄ ars imitatur naturam ꝑm quādam ꝓformitatem. que ꝓsistit in duob⁹. Primo ex parte rerum factarum quantum ad modum fiendi. Procedit em̄ natura ab imperfecto ad perfectum. Unde si natura faceret aliquid quod ars facit nunc. vt si natura produceret domum. tunc in fundamento poneret grauiora. z in parte superiori leuiora. Secūdo ex parte principiꝝ. quia sicut opera nature sunt ab intellectu. ita etiaz opera artis. Sed differenter. quia opera nature sunt ab intelligentia non errāte. et hoc ostendit ordinatus processus nature. quia naturalia agūt sine defectu sua opera. sed opera artis fiūt ab intellectu humano qui errare potest. In effectib⁹ vero q̄ fiunt a natura z arte simul ars imitatur naturam duplicit. Uno modo q̄ntum ad efficaciam operandi. quia ars innititur virtuti naturali sicut principali agenti. z ideo tota efficacia operandi habetur ex natura Alio modo quātum ad modum operandi. quoniam operādo ars obseruat eūdem modum z processum quam natura seruaret si ipsa talem effectum produceret. Exempli gratia natura sanat repletionem humorum primo per digestionem. secundo per mollefactionem. tercio per expulsionem. sic similiter ars facit in medicina. ¶ Ad secūdum dicendum est. q̄ natura semper agit respectu vnius finis determinati. z ideo semp eodem modo agit. z inde est q̄ animalia bruta que regūtur instinctu nature vt in pluribꝰ eodē modo operantur. sicut trūdo quolibet anno facit nidum suum et quia ars producit per cognitionem z diuersos concipit fines. ideo pluribus modis producit artificialia. nec tamen oportet ad veritatem huius dicti q̄ ipsa ars omnibus modis imitatur naturaz. sed sufficit in aliquibus. Et ideo non est perfecta similitudo inter opera nature et artis. sed sufficit aliqualis proportio. ¶ Sed diceres. q̄z ars precedit naturam. igitur non imitatur eam. quia ars est principium nature. cum a diuina arte omnia procedāt Ad hoc dicendum est q̄ duplex est ars. Una est diuina et illa precedit naturam. quoniam est principium nature. Alia est ars humana. z talis imitatur naturā vel sequit. Et dicitur notanter imitatur z non assimilatur. quia imitatio importat quandam sequelam proportionis. sed similitudo aut assimilatio importat perfectam conuenientiam. igitur potius dicitur imitatur q̄z assimilatur. ¶ Ad tercium est dicendum. q̄ perfecta ars non deliberat. quia perfecta ars habet habitum inclinantem z ad opus artis ordinantem per modum nature. Aut dicendum est. q̄ q̄z uis non habeat cognitionem sibi coniunctam. habet tamē cognitionem separatam. cū naturalia dirigūtur ab intelligentia non errante

Tertium dubium est.

An eiusdem scientie est considerare finem ⁊ ea que sunt ad finem. ¶ Et videtur q̄ non. q̄z sic sequeretur q̄ omnium quomodolibet scibilium esset vna scientia. cum omnium sit vnus finis. et sic ethica que de felicitate tractat esset finis omnium scibilium

¶ Solutio. q̄ sic loquendo de fine operis. hoc est de fine qui per se ad opus ordinatur. ⁊ de fine proximo proportionato. tunc eiusdem scientie est considerare finem ⁊ media in eundem ordinata. non autem loquēdo de fine operantis. Primum patet. quia notitia mediorum in finem ordinatorum dependet ex notitia finis proximi. cum tota virtus ⁊ ratio mediorum est ex proximo fine. cur etiā scientia non est perfecta de scibili. nisi cognito medio scientifica non est notitia de mediis ad finem aliquem ordinatis perfecta. nisi presupposita notitia finis. Secūdum patet. quia finis operantis est finis per accidens a quo media non accipiunt rationem ⁊ speciem. ideo talis finis potest esse alius ⁊ alius. Et dicitur de fine proximo proportionato. quia finis vltimus siue non proportionatus non est eiusdem scientie particularis. licet bene cōmunis. teste philosopho primo metaphysice. q̄ sapientis est considerare omnia que decet f̄m habitum metaphysicalis scientie.

¶ Ad obiectum in oppositum dicendum est per interemptionem. quia felicitas non est proprius finis nisi virtutum ac operationum virtuosarum. reliquorum vero est finis cōmunis ⁊ extraneus quem non oportet cum mediis que sunt ad ipsum sub vna cadere scientia. Scientia tamen cōmunis scilz metaphysica que considerat totius vniuersi bonum potest cōsiderare fines et huiusmodi media ad illum ordinata. Etiaz est bene vnus finis simplr scz deus. sunt tamen plures fines proximi.

Quartum dubium est.

An nos sumus finis omnium artificialium. ¶ Solutio q̄ sic. et hoc loquendo de fine gratia cuius. non autem loquendo de fine quo. qui est forma operis. quoniam artes propter indigentiam humanam inuente sunt. sicut igitur artes sunt propter hominum indigentiam. ita etiam artificialia in homines tanquam in finem ordinantur. quare nos sumus finis omnium artificialium. et nō dr q̄ sum⁹ finis simplr cū nō sim⁹ finis q̄. verū etiā sum⁹ fere finis oīm naturalium. q̄z humana natura est quidā nexus dei et mūdi super oīa pure naturalia in dignitate ac perfectione collocata.

Quintum dubium est.

An sol et homo generant hominem. ¶ Et videtur p̄mo q̄ non. quoniam omne generans debet producere formam illius quod generatur. homo autem non producit formam illius quod generatur. cum ipsa sit anima rationalis que non est ab homine aut sole producibilis. sed a deo. ¶ Confirmatur. sepe contingit q̄ homo generans non sit quando materia disponitur ad anime rationalis susceptiōem. igitur hō nō est generans siue efficiens preparans. ¶ Secūdo sic. homo generatur virtute omniū corporum celestium. igitur male dicitur q̄ sol ⁊ homo generant hominem

¶ Solutio q̄ sic. vt patet per Aristotelez in textu. Verō cuius tamen intellectu supponendum est q̄ anima rationalis non educitur de potentia materie. quia omnis forma educibilis de potentia materie semper habet esse suuz in materia. anima autem rationalis potest habere esse separatum a materia. ideo non educitur de potentia materie. quare etiam in generatiōe hominis particulare agēs solūmodo se habet vt disponens ⁊ materiam preparans ad susceptionem talis forme. Et licet homo ⁊ sol non sufficiant ad producendum formam hominis. virtus tamen generatiua hominis participata in semine cum virtute solis sufficit disponere materiam ad anime rationalis introductionem. et ideo in productione hominis presupponitur materia disposita. Totus tamen homo dicitur generari. quia vbicūq̄z est progressio de non esse ad eē subiecto presupposito. ibi est generatio. sic autem est de homine. igitur homo generatur. Unde f̄m Dionysium in corruptione nō corrumpitur proprie forma neq̄z materia sed armonia. hoc est mutua proportio forme ⁊ materie. sic etiam in generatione sufficit q̄ non acquiratur nisi proportio forme ⁊ materie ad esse totius cōpositi. Ad quod etiam confert simile de productione rei artificialis. quia ipsa ab artifice fieri dicitur. non obstante q̄ non faciat materiā scz ligna vel lapides. sed solum in materia formam p̄ducit. Sic ergo licet anima rationalis sit a primo principio. scz a deo creata. tamen totum compositum a sole ⁊ homine generatur. Unde accidit generationi alicuius rei naturalis q̄ forma de nouo simpliciter acq̄ratur. sufficit eīt ad generationem q̄ fiat in materia f̄m exigentiam totius compositi siue ad esse totius compositi. Verum tamen ē q̄ dupliciter potest accipi totum. Uno modo sincategorematice. ⁊ sic non generatur totum compositum nisi quelibet eius pars generetur. Alio modo categorematice. et sic totum compositum generatur. Ex quibus infertur q̄ sol ⁊ homo generant hominem. sol tanquam agens equiuocum. ⁊ homo tanquam agens vniuocum. quia oīs generatio fit ab aliquo agente naturali. generatio autem hominis non potest fieri ab alio agente vniuoco q̄ ab homine. qui non sufficit generare nisi dirigatur virtute vniuersalis agentis

¶ Ad obiecta in oppositum. Ad primum dicendum est licet homo non producat simpliciter formam hominis scz animam rationalem. disponit tamen materiam ad eius susceptionem. ⁊ in fine dispositionis eius in materia in instanti infunditur anima rōnalis a superiori agente. ⁊ ideo in illis agentibus est subordinatio. quoniam vnum habet esse vt preparans. ⁊ aliud vt perficiens. ⁊ ideo illa productio dicitur vna generatio. ⁊ generatum dicitur vnuz. q̄ vnis sit a diuersis agentibus. ⁊ sic maior intelligitur q̄ omne generans quod est efficiens q̄ficiens debet producere formam illius quod generatur. et non de efficiente preparante. ¶ Sed diceres. ex illo sequeretur q̄ generatio hominis non esset vniuoca. Hoc autem falsum est. igitur. Sequela patet. generans ⁊ genitum non sunt eiusdez speciei. quia deus ⁊ sol non sunt eiusdem specici cum homine genito. Ad hoc dicendum est. q̄ generatio hominis non est vniuoca respectu dei vel solis. est tamē vniuoca respectu hominis. Uñ tunc est generatio vniuoca quando generās et genitum sunt eiusdem speciei. vt homo generans ⁊ homo genitus. Et equiuoca. quando generans ⁊ genitum nō sunt eiusdem speciei. vt sol ⁊ homo. ⁊ sunt cause subor-

dinate.quia homo habet se vt causa particularis 7 vniuersalis 7 equiuoca.que subordinatur soli tanquā cause vniuersali 7 equiuoce. ¶ Sz diceres.sol 7 homo sunt distincte spēs specialissime.igit vna non subordinatur alteri. Ad hoc dicendū est.licet vna species specialissima non est fm predicatōez alteri subordinabilis. vtiqz tamen fm causalitatem. Ad ꝓfimationem dicendum est.q homo generans non dicit efficiens ꝓparans respectu geniti fm substantiam suaz. vtiqz tamen fm virtutem derelictaz in semine diffuso ab ipso. ¶ Ad secundū dicendum est.q sol non capitur hic ꝓ vno planeta qui dumtaxat est medius virtutis inter septem planetas.sed etiam ponitur in medio fm loci ordinem.vt patet in istis versib. Octo sunt sphere quas poteris sic reperire. Celum stellarum.saturnus.iupiter.7 mars Sol.venus insequit mercurius. vltima luna Aut litteraliter continentur in hoc metro. Post sim sum seq̄tur vltima luna subest. Et versus ille sic intelligendus ē. ita scz q per quamlibet litteram duarum dictionū primarum intelligitur vnus planeta. Sed tamen fm Aristotelem secūdo celi.ordo planetaruz sic se habet q sphera saturni est prima.7 saturnus primus planeta immediate situatus sub firmamento.7 secundo loco ponit spheram iouis.tercio spheram martis.quarto spheraz veneris. quinto spheram mercurij.sexto spheram solis.7 septimo sphe ram lune.et sic fm ꝓm in passu ꝓnominato sphera solis est immediate supza spheram lune Et dicit. licet sol sit planetarum nobilissimus.cum ab ipso procedat lumen.non tamen oportet q ponatur in medio planetarum fm situz sed sufficit q fm virtutem in medio situetur ¶ Ꝓ ista em̄ opinione sunt due rationes. Quarum prima est sphere distantiores a primo celo tardissime mouētur motu diurno 7 velocissime motu ꝓꝓio.sol autem 7 luna inter ceteros planetas tardissime mouentur motu diurno.7 velocissime motu ꝓꝓio.7 adhuc luna velocius sole.igitur sphera solis immediate ponitur supza spheram lune.Secūda ratio est.si spera solis imediate poneret in medio planetarum.sequeretur q posset eclipsari per venerem 7 mercurium sicuti per lunam.sed hoc non videmus.igit sphera solis non ponitur in medio. Sed Ptholomeus 7 alij astronomi aliter ordinant spheras. vt patet ex dictis versibus. quare fm eos sol situatur in medio habēs tres spheras siue planetas spherarum supza se.scz saturnum iouez et martem.7 tres sub eo.scz venerem mercurium 7 lunā et fm hanc opinionem rationes due predicte sunt soluende.salua tamen venia oppositam opinionem seruantis.

¶ Ad primam igitur rationem dicitur.q non est necesse precise 7 fm quandam ꝓportionem geometricaz.q q̄to aliquis planeta magis accedit ad primum celum.q ideo velocius moueatur motu diurno.cuz certum sit q sol venus 7 mercurius inequaliter distant a primo celo. et tamen fere eodem tempore complent suos circulos. puta vno anno. ¶ Ad secundam rationem dicitur.q venus et mercurius sub sole ponūtur.nec oportet q si luna eclipset solem.q ideo venus 7 mercurius possint ipsum eclipsare.et hoc propter duo. Primo.quia venus 7 mercurius multo plus distant a nobis q̄ luna.7 sunt minores sole. quare non possunt eclipsare solem.cum minus corpus nō potest eclipsare maius.7 hoc est verum nisi fm vnam piramidem.secundum quam ponitur inter corpus lucidū et aspectum nostrum. Unde propter illam magnam distantiam mercurij 7 veneris a nobis non possumus intra te piramidem umbrosam. Secundo venus 7 mercurius sunt corpora transparentia. hoc est diaphona. que si ponantur inter aspectum nostrum 7 solem non causabūt umbram.cum lumen solis penetrat. Sic autem non est de luna.cū ipa sit corpus valde opacū qđ nō ꝑ in profundum penetrari a lumine solis. Latius autem de hac materia dicere spectat ad astronimos ¶ Ad secundum dicendum est q sol non capitur hic ꝓ vno planeta tantum.sed ꝓ virtute totius corporis celestis. quia virtus corporis celestis nobis magis manifestatur per solem et eius motum.cum per eius accessum ista inferiora generantur.et per recessum corrumpuntur.vt dicetur secundo de generatione. Patet igitur q̄ differenter sol et homo ꝓcurrunt ad alicuius hominis generationem.

Sextum dubium est

An anima rationalis sit de consideratione naturalis phie

Solutio q sic.inquantum anima est. non autem inquantum intelligentia est.nisi per accidens .vt ptz ex dictis circa definitionem nature.Aliter tamen anima cadit sub cōsideratiōe naturalis philosophi 7 alie forme.quia ipsa cōsideratur a phyco inquantum est vltima forma rei naturalis.sic autem non est de alijs formis.7 non est anima rationalis vltima forma simpliciter. sed inter formas naturales Nec dr vltima ꝓpter eius impfectiōem sz pfectiōez cum ipsa sit perfectissima inter formas naturales. Et ē notandum.q aliqua forma potest dupliciter dici naturalis. Uno modo quia ꝓducitur per agens naturale. et sic anima rationalis non est forma naturalis. Alio modo dicitur forma naturalis.quia informat totum composituz naturale.7 sic potest dici naturalis.cum agens naturale disponit materiā ꝓ introductione forme

Eterminatis autem bis.considerandum est de causis que et quot numero sunt. Quoniā em̄ hoc negotium est scindi gratia. Scire em̄ tunc arbitramur vnū/quodqz cū vtiqz accipiam⁹ ꝓpter quid vnū/quodqz. Hoc aūt est accipere primam causam Manifestum est quoniam 7 nobis hoc faciendum est.et de generatione 7 corruptione. 7 de omni phyca mutatione: quatenus facientes eorum principia reducere in ipsa tentamus q̄/sitorum vnūquodqz

¶ Iste est tercius tractatus huius libri.in quo phūs determinat de causis per se rerum naturalium. qui in duo diuiditur capitula. In quorum primo phūs determinat de generib causarum.subiungendo eius ꝓprietates. In secundo vero capitulo determinat phūs de modis causandi.ibi Modi autem causarum: Primum em̄ capitulum in duas diuiditur partes. In quarum prima determinat de causis quālibet seorsum definiendo 7 exemplificando. In secunda vero parte ponit tres ꝓprietates cau

farum.ibi.contingit autem. Et est continuatio istius tex tus ad precedentem. Postq̃ enī determinatum est de na tura ⁊ de aliis supradictis. Hic consequenter determi nandum est de causis que sunt ⁊ quot sunt numero quo niam causa est etiam vnum principium rei naturalis.sicut natura.cum negocium de quo venit hic tractandum gra tia sciendi a nobis assumptum est. hoc autem non est in telligibile sine causis.ideo non opinamur nos scire rem a liquam antecq̃ accipiamus propter quod vnumquodq̃ est hoc est antecq̃ cognoscamus causam propter quā res est.⁊ quia physiosophia naturalis queritur causa sciendi et non propter operatōnem. quia res naturales non sūt a nobis operabiles sed tantūmodo scibiles .ideo ad ha bendū scientiā eaꝝ oportet determiare de causis earūdē ad finem. vt in omni mutatōne naturali sciamus reduce re ⁊ resoluere vnūquēq̃ effectum in suas causas natura les. quia de ratōne cuiuslibet scientie est q̃ resoluatur scibi le in sua principia quibus scitur.

Uno quidem modo causa dicitur ex quo ali quid fit cum insit sicut es statue.et argentum phiale.et horum genera.

Hic physiosophus ostendit q̃ quattuor modis dicit causa.vno quidem modo dicitur causa ex qua fit aliqua res cum insit ei. vt es dicitur causa statue.⁊ argentum di citur causa phyale.⁊ ea que sunt de genere hoꝝ que sunt sicut materia ex qua fit res.

Alio aūt modo species et exemplū.hec autē ē ratio ipsius quod quid erat esse.et hmōi gene ra.vt eius qui est diapason. duo ad vnum om nino numerus.⁊ partes que in definitōne.

Hic ostendit phs q̃ secūdo modo causa dicitur speci es ⁊ exemplum ⁊ ratō definitiua eius quod quid erat esse et hmōi genera.vt eius quod est diapason. genꝰ ꝓpinquū est proportio dupli que est duorum ad vnum. ⁊ genus il lius proportionis quod continet genus dictum est nume rus sonorus.⁊ illius genus est numerus ⁊ vltimū genus est forma proportionis in genere illo ⁊ ptes in definitōne.

Amplius vnde principium mutationis.pri mū aut quietis est vt consilians causa ⁊ pater filij et omnino faciens facti et commutans cō mutati.

Hic phs ostendit q̃ tercio modo dicit causa.vnde est principium motus ⁊ quietis vt consilians dicit causa effi ciens consiliari.⁊ pater causa filij.faciens facti.⁊ cōmutās cōmutati.

Adhuc autem quemadmodum finis.hoc au tem est cuius quod causa vt ambulandi sani tas.propter quid enim ambulat dicimus vt sa netur. Et dicentes sic opinamur assignare cau sam.et quecunq̃ iam mouent alia intermedia fiunt finis gratia.vt sanitatis macies aut pur gatio aut potiones aut organa.omnia enī hec finis gratia sunt.differunt tamen ab inuicem q̃ alia quidem opera.alia vero organa Cause quidem fere igitur tot modis dicuntur.

Hic physiosophus ostendit q̃ quarto modo dicit cau sa quemadmodum finis.gratia cuius fit quicquid fit.vt sanitas est causa ambulationis. Cum enim queritur pro pter quid plato deambulat.Dicit vt sanetur.⁊ sic dicens opinatur causam assignare. Ex quo patet.q̃ finis habet ratōnem cause.quia illud habet ratōnem cause qō conue nienter respondet ad interrogatōnem factam propter q̃d sed finis conuenienter respondetur ad interrogatōnē pro pter quid.igitur habet ratōnem cause. Dicūtur autem fi nes omnia etiam que sunt circa finem vltimum et post mouens primū ordinata in finē.eo q̃ ille sunt fines respec tu precedentium licet sint efficientia respectu finis vltimi et sunt ea de quibus dicit Aristote. q̃ mouente alio pre cedente ipa media fiunt finis.sicut sanitatis medium quo consequitur est attenuatio siue macies. ⁊ ideo cum ali quis ieiunat propter sanitatem tanq̃ propter finem vl timū.tunc dicitur q̃ talis ieiunat propter maciem.cuz ter minus ieiunij est macies ⁊ in ipso intendit vt consumant humores putrescentes quibus consumptis talis sanatur hoc modo etiam purgatōnes sunt media ad sanatōnem et accipit aliquis potiones vt purgetur ⁊ ipsa potio ⁊ or gana medicinalia sicut clistere ⁊ embroce sunt media et sūt fines precedentiū actionū que agit vt sanitatē conse quatur.omnia enim hec sunt gratia finis.⁊ habent differē tiam ab inuicem. quia quedam eorum sunt opera sicut deambulatio ⁊ potio.quedam autem sunt organa siue in strumenta vt clistere ⁊ embroce. Cause quides igitur tot modis fere dicuntur.quot modis dictum est. Dicit autē fere.quia in veritate modi essentiales causaruz non sunt plures.sz modi accidētales sunt plures vt infra patebit.

Contingit autem multipliciter dictis causis. et multas eiusdem causas esse non fm accidēs vt statue statuifica et es. non fm alterum ali quid sed fm q̃ est statua.sed non eodez modo sed hoc quidem vt materia. illud autem sicut vnde motus.

Ista est secunda pars huius capituli in qua physio phus ponit tres proprietates causarum compando cau sas ad effectus. Quarum prima est.q̃ vnius ⁊ eiusdem ef fectus sunt plures cause per se ⁊ essentialiter ⁊ non fm ac cidens.non tamen fm vnum et eundem modum causali tatis.sicut statue idoli causa efficiens per se statue factiua ars.⁊ causa materialis est es.⁊ non fm alterum aliquid. sed fm q̃ est statua per se.⁊ hoc modo eiusdem etiam est causa formalis figura eris.⁊ causa eius finalis est repreſen tatio iouis aut alterius cui simillis facta est statua.

Sunt autem quedaz et ad inuicem cause vt la borare causa est boni habit⁹.⁊ hic laborādi sz non eodem modo sz hoc quidē sicut finis illa si cut ꝓncipiū mot⁹ Amplius aūt eadē ꝓtrioꝝ

est causa. Que enim presens causa huius est hanc et absentem causam contrarij vt absentia gubernatoris nauis submersionis. cuius erat presentia causa salutis.

Hic ponit secundā conditōnem causarum que est causse sibi inuicem sunt cause sicut laborare vel secare est causa sanitatis siue bone habitudinis. z similiꝫ sanitas ē causa dolendi vel secandi sed non scōm eundem modū causalitatis .sed potius sanitas est causa dolendi sicut finis ꝓpter quē sustinemus dolorem. quia vt dicit verificator Vt corpus redimas ferrum patieris z ignes. Sed dolor est sicut causa mouens ad sanitatem Tercia conditio ē q eadem est causa cōtrariorū non tamē eodem modo. qñ em presens est causa alicui⁹ effectus per se. illa eadem causa absens est causa contrarij. z maxime tunc qñ posset ad esse z debet. z se subtrahit. sicut absentia gubernatoris nauis causa ē periculi nauis. cui⁹ erat presentia causa salutis

Omnes autem nunc dicte cause in quattuor incidunt modos manifestissimos. Elementa enim syllabarum z materia vasorum es z ignis et huiusmodi corporum z partes totius. z suppositiones conclusionis. sicut ex quo causse sunt: Harum autem hee quidem sunt sicut subiectum z partes. Alie autem sunt sicut qō quid erat esse. et totum et compositio z species Semen autem z medicus z consilians. et omnino faciens sunt. Unde principium mutationis vt status aut motus est. Alie autem sicut finis et bonum aliorum. que enim est cui⁹ causa potissima est. z finis aliorum bonum voluit esse. Differt autem nihil eandem dicere bonā vel videri bonam. Cause igitur hee z sunt tot specie.

Hic phūs recapitulando resumit dicēs. q omnes nūc dicte cause in quattuor coincidunt species manifestas. Dicit manifestas. quia licet multe sint diuersitates vni⁹ cuiusq; earū. tamē reducūtur omnes in modos quattuor in cōmuni. sicut patet in diuersitatibus materie. Elementa eīm syllabarum z materia vasorū es z ignis aqua terra z aer. materia corporū mixtorū. z partes organice totius compositi etrogenij. z ꝓpositōnes conclusiones. sunt oīa causa. sicut ex quo est res. z hoc est causam materialem eē in cōi. Materia eīm sola aliqñ est causa. aliqñ eīm vult habere coniunctōnem dissimiliū. aliqñ coniunctōnem similium. aliqñ coniunctōnem z compositōnē z cōuersionē coniunctorū. z sic fit diuersa coniunctio vel compositio. Elementa enim syllabarum. z dictiones oratōnū sunt materia per coniunctōnem z compositōnem discretorū dissimilium. z es est materia vasoruꝫ eneoꝝ z ignis z alia elemēta sunt materia mixtorum. partes vero sunt materia totius. z suppositiones hoc est premisse sunt materia conclusionis per compatōnem potentie ad actum. Ex omnibꝫ enim his patꝫ. q non inuenitur in ista diuersitate aliquid q ad causam materialem aliquo modo non reducatur. Cum aūt harum quedā sunt sicut subiectū. quedam vt partes se habent ad totum quocunq; modo conueniunt siue per vnionem solam. siue per vnionem z compositōꝫ siue per vnionem compositōnem et alteratōnem siue etiā alio modo a predictis partibus accipiant vt ille partes q̄ sunt tm̄ in potentia vt partes contmut non diuisi neq; distincti neq; compositi ex diuersis. Et diuersitati compositionis correspondet diuersitas formaꝝ. Ad omnē enim compositōnem exiguntur tria scz qualitas ordo z positio qualitati quidem compositoruꝫ respondet species. ordini autem respondet totum. z positioni respondet compositio. Sed materie ſm q est in potentia respondet forma sicut quod quid erat esse. ꝯa illa dat esse materie z quiditatem. Semen aūt generatōnis causa est generatoꝝ z medicus z cōsilians z omnino faciens habet se in rōe cause efficientis. vnde est principiū mutatōnis status z motus Semen quidem sicut id qō habet virtutem mouentem z formantem intra Medicus aūt sicut mouens extra. sicut est in alijs artificiatis z vniuersaliter faciens hoc mō semper mouet vel operat vt aliquid fiat. nec ista diuersitas egreditur in cōmuni rationem cause efficientis. De finali causa. vt sanitas est causa laboris z illa est causa cui⁹ gratia aliquid fit. que est sicut finis z bonū aliorum. z illa est dignissima z potissima causarum. Et ideo ſm diuersitatem boni z digni variatur. z hoc quidem in naturis semper est in veritate bonum. sed in voluntarijs aliquādo est bonum simpliciter. aliqñ autem videt bonū simpliciter. sz forte est bonū vt nunc vel simile bono. z hoc nihil differt quo ad hoc. quin semper habeat ratōnem finis. z ita nec in ratōne boni z digni inuenitur aliquid quod ad causaz finalem non reducatur. igitur non sunt nisi quattuor cause essentiales in cōmuni. vt patet ex exemplis datis in declaratōne istius textus.

Circa textum expositū

mouetur questio. Utrum phūs enumerat cōuenienter quattuor et non plura causarum genera.

Et videtur primo q non quia quiddam est efficiens ꝓducens res non per motum. sed per simplicem emanatiōnem vt est prima causa tale autem mouens est non ꝓducens res per motuꝫ. igitur inconuenienter philosophꝰ enumerat quattuor genera causarum. Secundo. subiectum est causa passionis. z non videtur in quo genere cause. igitur. Tercio. non sunt quattuor causarum genera. quoniam omnis causa dat esse suo effectui. materia autez non dat esse suo effectui. cum ipsa sit ens in potentia.

Quarto causa est ad cuius esse sequitur aliud. ad esse autem forme non sequitur aliud. quia effectus est eiusdem essentie cum forma. igitur forma non est causa.

Quinto omnis causa facit ad esse rei. efficiens autem non facit ad esse rei. igitur non est causa. Minor patet qz efficiente destructo producitur res in esse. vt corrupto patre producitur filius in esse sed illud quod destruitur est non facit ad esse rei. z per consequens non est causa.

Sexto. omnis causa prior est suo effectu. finis autem non est suo effectu prior. igitur non est causa.

In oppositum est phs in textu. Et pro intellectu questionis ordinantur duo discursus quoꝝ maior primi est ista. **In rebus naturalibus reperitur duplex causabile videlicet fieri et esse. Minor Fieri causatur ab efficiente et fine. sicut a materia et forma ipsum esse. Conclusio Igitur sunt quattuor cause. quibus conuenienter a phylosopho tres proprietates sunt assignate**

Maior patet qm̃ res naturales naturali ordine producũtur ita q in eis fieri temporaliter precedit esse. z quia idem non precedit seipm. ideo necesse est ipm fieri z esse. cũ distincta causabilia. subordinatõnem tamen habentia cũ fieri ordinatur in esse sicut in suum finem. Et dicit notanter in rebus naturalibus. quia in supnaturalibus ista causabilia non sunt reperibilia. sed dumtaxat vnũ scz esse qđ p creatõnem causatum est. Et licet in supnaturalibus hoc est corporibus celestibus est bene potentia ad actum scđm non tm̃ primũ. Etiam in illis est bene motus ad vbi. non autem ad formam. Sed diceres in rebus naturalibus est solum vnũ causabile. quia vbi vnuꝝ propter aliud ibi tm̃ vnum. fieri autem est propter esse. igitur est solum vnũ causabile in rebus naturalibus. Ad hoc dicẽdũ est q bene probat q non differunt realiter cũ dependeant ab vna z eadẽ forma differunt tm̃ sicut perfectũ z imperfectum. fieri em̃ est actus forme imperfecte z fluentis. esse vero est actus eiusdem forme perfecte. z illi duplici causabili correspondet duplex causa scz intrinseca z extrinseca. z sicuti causa extrinseca subdiuiditur ita etiam fieri cum a causa efficiente z finali dependeat. z sic est dicendũ de causa intrinseca et esse proportionabiliter. Ex quibus patet q est duplex causabile in genere. z quadruplex in specie. Minor patz q̃ ad primã eius partem. quia fieri q̃tum ad eius substantiam est ab efficiente. z q̃tum est ex parte ordinis quem in se habet dependet a fine. cum efficiens causa non moueat nisi mouente causa finali. Secũda pars patet. quia est duplex esse. scz esse essentie. z esse existentie. Esse enim essentie est a forma. esse vero existentie est a materia. igit esse est ipius forme z materie. Sed diceres omne esse est a forma vt inquit domin⁹ Albertus. igit esse existentie non est a materia. Ad hoc dicendũ ẽ. licet esse existentie sit actus forme non tamen est actus forme fm se accepte. sicut ẽ esse essentie. sed actus forme in materia existentis z pro tanto dicitur esse existentie a materia Conclusio quo ad primam partez patet per phm in textu Et rõ est. qa ois causa aliquid influit in effectũ constituendo ipm influens illud autem est intus aut extra. Si intus hoc fit dupliciter aut fm actũ siue potentiam. aut fm id qđ substat. aut fm id cui tanq̃ qualitati essentiali substat. aut fm ratõnem perfectibilis. aut fm rõnem perficientis. si fm potentiam est substans z perfectibile. est materialis causa. scz si fm actum z naturam que substat z pficiens. tunc est formalis causa. Si autem influens est extra tũc aut est mouens. vel est intentio mouentis p mo modo est efficiens. scđo modo est causa finalis. Aut potest sic ratõ sumi. quia omnis causa vel est principium in fieri vel in esse. Si in fieri hoc fit dupliciter. vel quo ad substantiam z sic est causa efficiens. vel quo ad originem z sic est causa finalis. Si quo adesse hoc fit dupliciter aut dat esse essentie. z sic est causa formalis. aut esse existentie sic est causa materialis. Et sic patz q sicut se habent forma z materia in facto esse. ita se habent efficiens z finis in fieri vel operari. Nam sicut forma perficit materiam z sunt vnum in facto esse ita efficiens z finis sunt vnum in operari. Sed diceres finis est causa causaz igitur alie cause sunt effectus cause finalis. z per cõsequns non erunt cause distincte ab inuicem. Ad hoc dicẽdũ est. licet finis sit causa quare alie causant. tamen non est causa quare alie cause habent tales formales modos causandi. z ideo alie cause non sunt effectus cause finalis fm q tales cause sunt. z ideo in suo ordine dicũtur prime. vt patebit infra. Secũda pars conclusionis patet. quia ex h̃ q aliquid est compositum ex materia z forma oportet q habeat plures causas per se. Similiter propter causam efficientem z finalez oportet q mutuo sibi inuicem sint cause. vt patet de sanitate z ambulatõne. igitur bene dictum est in textu. q vnius z eiusdem effectus sunt plures cause. z q cause sunt sibi inuicem cause non tamen fm eundẽ modum causandi siue eandem ratõnem sed fm aliũ modum causandi siue fm aliã ratõnem. Sed diceres idez non potest esse causa z effectus. sanitas autem est effectus ambulatõnis. igitur nõ potest esse causa finalis. Ad hoc dicitur q est causa z effectus differenter. Est enim causa finalis fm q apprehenditur per intentõnem agentis. sed effectus inq̃tum agens talem effectum complet z i actũ ponit ad extra. Etiã idẽ potest esse cã contrariorꝝ vt patet de nauta qui per suam presentiam est causa salutis nauis et per suam absentiam est causa periclitatõnis Sed diceres dicit Aresto .2°. de generatõne idẽ inq̃tuz idem est aptum natum facere idem. Ad hoc dicendũ est q illa auctoritas vera est per se. tamen bene potest plura facere idez sic scz q vnum sit per se z aliud per accidens. vt calidum per se calefacit. z per accidens frigefacit scz per antiparistasim. Aut intelligitur maior de causa naturali. z non libera qualis est nauta. Maior alterius discursus.

Ex qua aliquid fit cum insit dicitur materia. sicut species exemplum et ratio ipsius quod qđ erat dicitur forma. Minor Efficiens est quadruplex mobile a finali causa aliarum causarum potissima. Conclusio Igitur he cause in rerum naturalium constitutione concurrunt diuersimode.

Maior quo ad primam eius partem patet per Aristotelem sic ipsam materiam siue causam materialem describentem. Et dicitur ex qua fit res. quia materia in omni fieri subiicitur siue sit fm substantiam siue fm accidẽs. quia ipsa in fieri substantiarum est subiectum primũ. In alteratõne autem z aliis motibus accidentiuz est ipa subiectum scđm. quia in illis quãdo fiunt non subiicitur sola materia. sed potius materia finita per formam substantialem. Et cum dicitur ex qua fit res intelligitur materia prima z materia que sequitur primam. quia materia prima est que est in potentia ad formam primam. z hec est in genere triplex. scz cõmixta. complexionata z organisata quã quidam compositã vocant. In mineralibus em̃ est commixtio solum elementorum cum virtutibus celestibus in eis operantibus. In plantis autem quedam est cõmixtio. id est complexio quasi humorum quorundam. z in animalibus vltra ista duo ẽ ppõ organoꝝ q̃ sũt membra officialia ad aliquem actum interiorem vel exteriorem perti

nentia. Cum aūt materia physicaliū motui subiēit nō describitur materia.q̄ sit ex qua est res.vel que est in re subiecta vel substans forme.ḋa eo modo materia est in ingenerabilibus z forte etiam in substantijs separatis.z de tali materia loquendum nō est in proposito.quoniā illa.aut non est subiecta priuatōni.aut priuatio est in talibus per alium modū q̄ sit in rebus generatis z corruptis. Dicit aūt ex qua fit aliquid scz compositū.quoniā materia nullam habet causalitatem respectu forme nisi per accidens. sed compositum fit propter z super ipsum stat actus efficientis z respectu illius materia est causa.z hoc modo q̄ ipsa est causa z principiū cognoscendi ip̄m. ḋa physicalia non cognoscunt nisi cognoscatur eoꝝ materia eo q̄ ipa sūt cum materia concepta. Nec tamen putare debet aliquis. q̄ materia sola sit cognitōnis principiū.ita q̄ ex ipsa sola cognoscatur compositum.sed potius sicut causa est ita etiam est principium cognitōnis. Est autem causa subiecta forme.z hoc modo cognoscitur esse per ipam.ḋa si aliquis velit cognoscere illud vel hoc compositum non cognoscit ip̄m nisi per causam huius vel illius determinatā.z compositum in genere cognoscit per causam in genere.igitur oportet q̄ sit causa que est principium cognitōnis huiꝰ vl illius.z causa est principium cognoscendi compositiuz sit causa compositi. Non est autem causa illius vel illius i genere materia ipa nisi substans forme huic vl illi vel forme simpliciter.igitur hoc modo z non aliter erit ipa principiū cognoscendi compositum hoc vel illud vel compositum simpliciter sicut etiam ipa est prius composito.z qđ prius est alio z essentiale ipi est principium cognoscēdi ip̄m hoc modo quo est prius z principium essentiale. hec dominꝰ Albertus in cōmento physicoꝝ. Et qđ additur in materie descriptōne ex qua fit aliquid cum insit.est propter p̄uatōnem que non manet in toto cōposito.cum ipa abijciatur. Etiam ad differentiam illoꝝ que fiunt ex seipis.sicut ex puero fit vir.z ex mane fit meridies. In talibꝫ enim hec prepositio ex non notat causalitatez siue materiale p̄ncipium.sed ordinem. Et est notandum q̄ aliquando sola materia sufficit vt cum forma constituat totum compositum.sicut ē in elementis.aliquando autez non sufficit materia sola.sed oportet eam esse dispositam z illa dispositio fit per materias diuersarum rerum coniunctas. z illi materie aliquando sufficit coniunctio tm̄ sicut singularia hominū constituunt exercitū z coniunctio domoꝝ constituit ciuitatem aliquando autez oportet cum coniunctōne esse compositōnem dissimiliū speciez.sicut est in coniunctōne et compositōne lapidum z lignoꝝ ad constitutōnē domꝰ Aliquādo autez cum coniunctōne et compositōne adesse conuersionem z alteratōnem coniunctoꝝ z compositoruz sicut fit in artificiali compositōne in electuario z tiriaca z in naturali constitutōne animaliū ex elementis .quia non sufficit sola elementoꝝ coniunctio.nec sola compositio in modo contingendi se ad figuram hāc vel illam. vt ex hoc sufficienter esse habeant generata.nisi alia agant in alia.et alia patiantur ab alijs.donec ex his quieſcentibus in actōne proueniat qualitas vna mixti ex eis que dicitur cōplexio. Est enim complexio qualitas vna proueniens ex reciproca actione z passione qualitatū contrariaꝝ in corporibus mixtis.vnō in omnibus taliter mixtis oportz post coniunctōnem z compositōnez esse motum temporis.vt ea que coniuncta sunt z composita reducantur in vnum actum mixti.z ideo electuaria z tiriaca non statim cōuenientia sunt quando sunt coniuncta z ex speciebus composita.nisi prius sit tempus proportionatuz in quo vna species egerit in aliam.z alterauerit ipsaz.z sic alterata ab ea ad formam electuarij z tiriace que est qualitas vna consimilis quodam modo omnibus virtutibus particularitatis mixtorum in ipis.z sic etiaz fit operatio talium ex participatōne omniū virtutū que sunt rerum mixtarū.q̄ mixta per formas essentiales manēt in mixtura.ſz qualitates miscibilium z accidentia per quoꝝ reciprocam actionem patiuntur conuersionem mutantur z conuertuntur cum amittunt excellentias suas quas habebāt simplicia.z trāseant ad mediū quod competit mixture.z de hac materia patebit latius in ꝑ° libro de generatōe z corruptōe in capitulo de mixtione. Sciendū tamen est q̄ triplex ē materia.quoniā quedam est materia circa quam.vt obiectū alicuius potentie. vt obiectū visus dicitur materia circa quam respectu potentie talis. Alia est materia in qua.sicut humores sunt materia in qua sanitatis.z vnumquod q̄ subiectum respectu suoꝝ accidentium.z ad hanc materiam reducitur materia rerum artificialium .que non est propie materia ex qua sed in qua.z licet plus de talibꝫ explificet in littera.hoc tamen est solum inq̄ntum talis materia similitudinem habet cum materia ex qua Alia est materia ex qua q̄ē altera pars compositi rei substantialis.et illa propie habet ratōnem materie.z descriptio prius data solum tali materie conuenit z non alijs.licet non cōueniat vniuersaliter cuilibet materie ex qua.Nam ipa materia ex qua est duplex.quia quedam est spiritualis siue incorporalis que reperitur in substantijs spiritualibus vt in intelligentijs quāq̄ non propria. Alia est corporalis .et illa est duplex.quia quedam est que non precedit formā.z in ea non acquiritur forma per motū.sicut est materia corporum celestium. Alia est que precedit formā in compositione rei in qua forma acquiritur per motum. sicut est materia generabilium z corruptibilium z de tali datur descriptio prius posita.Sed diceres omnis materia ex qua est materia in qua.igitur si descriptio materie conueniat materie ex qua.etiam debet conuenire materie in qua.ḋa materia ex qua fit totum compositum etiā est materia in qua respectu forme.Ad hoc dicendū est.q̄uis ista descriptio alicui conuenire posset qđ est materia in qua.cum materia ex qua z in qua q̄nq̄ coincidūt.tamen ista descriptō non conuenit materie in qua vt hmōi.quia sic conueniret omni materie in qua quod est falsum.q̄m non conuenit materie in qua que est subiectū accidentiū.sed cōuenit materie ex qua vt hmōi. Et sic patet declaratio descriptionis siue definitōnis materie.inq̄ntum se habet in ratōne cause.sed in rōne principij transmutatōnis data est in primo huius. Secūda pars maioris tangit diuersa nomina ip̄ius forma.scz q̄ dicitur species.exempluz. z ratō ip̄ius qđ ḋd erat esse.dicit em̄ species inq̄ntum terminat materiā. De istis nominibꝫ habitū est in primo huius .vt eius qđ est diapason genus ꝓportionis quinquum est ꝓportio dupli que est duoꝝ ad vnū.z genus illius ꝓportōnis qđ ꝓtinet genꝰ dictum est numerus sonorus .z illius est genus qđ est numerus.z vltimū genus est forma ꝓportionis in genere illo. Forma enim propie loquendo que cum habita fuerit per motum in materia tunc constituit speciem ꝑm esse i rebus naturalibus.dicitur propie essentia .quia eius actꝰ effectus z operatio propria in materia est esse actuale cōpositi.quod fluit ab essentia que est forma rei.sicut lucere fluit a luce.q̄ nō differūt ab inuicē nisi ꝑm rōez z ēntia venit in materiā ꝓ motū.q̄ ipa nō est in materia actu ante

motum.sed in potentia habituali tm̃. Et ideo forma naturalis triplex habet esse. Unū habet esse in priuatione qđ est forme confuse ⁊ imperfecte ⁊ indeterminate. hoc est inq̃tum est terminus a quo in ipa materia respectu factionis rei. Scđm esse habet in motu ipo in quo actus ⁊ potētia sunt sibi inuicem pmixta. hoc est habet esse in medio motꝰ fm q̃ accedit ad actū. ⁊ hoc est fieri. q3 oim successiuorum esse est fieri. sed ipa forma in motu q̃to ꝓpinquior est principio motus tanto plus habet de priuatōne. ⁊ q̃to fuerit ꝓpinquior fini motus. tanto minus habet de priuatōne et plus de actu. Tertiū aūt esse habz quādo ipa est terminꝰ motus qđ est esse quietum ⁊ perfectū. ⁊ illius esse est cē cōpositi qm̃ illo modo dat esse. non aūt alijs duobꝰ modis. Et addit cū habita fuerit p motū q3 hic fit mentio de formis naturalibꝰ que non habēt semp nec habent quocūq3 mō. sed habentur aliq̃n ⁊ non nisi p motū. ꝯa omīs forma generabiliū ⁊ corruptibiliū cōiunctā sibi habet priuatōem anteq̃ ēm insit forma asini vel vacce in materia. tūc est priuatio in ea ad illam formā. Sed quādo est tunc inest eidem materie aptitudo suscipiendi etiam alteram formaz. et hec est priuatio ad illam que facit eam que modo inest aliquādo non inesse. ⁊ inesse aliam cuiꝰ priuatio insuit prius. Materia ēm generabiliū semper est priuatōne alicui permixta. ⁊ ideo nullam formā contingit semper inesse. et ideo dictum est que cū habet per motū habet. Forme aūt ingenerabiliū ⁊ incorruptibiliū insunt ⁊ non aliquādo habent ⁊ aliquādo non habētur. sed semp habent. ⁊ ille sūt species incorruptibiles. sicut forme celestiū corpoꝝ. ⁊ forme intelligentiarum que ab antiquis ꝓprie forme dicebāt̃ur. eo q̃ quasi fortis manētes formabant inferiora fm aliquam ꝓportionem suaꝝ formaꝝ. propter quod plato dixit. q̃ forme inferiorꝝ procedūt ex formis superiorꝝ ex quodam ethimago hoc est sigillo vt procedit forma in ceram et has ipse formas separatas dicebat. Inferiores aūt̃ generabilium ⁊ corruptibiliū vocat imagines. eo q̃ ille imitabantur fm modum possibilem eis. De his autem latius dicere non est presentis negocij sed metaphysici. Sz iste forme inferiores dicūtur multipliciter. q3 forma dicit species ipsa. quia est causa ⁊ exemplū speciei in effectu. videtur etiam forma. quia in causa formali effectus est ūmilis ⁊ exemplatꝰ ex causa. quia formalis causa facit id qđ sit esse in effectu. Differunt tamen species ⁊ exemplum sicut differunt essentia absolute accepta. ⁊ esse quod est ex diffusione forme in materiam. sicut dicit exemplum lucis esse lumen quod diffusum est in aere aut in alio perspicuo et ideo species ⁊ exemplum non sunt segata per subiectuz sz per intentōnes ⁊ ratōnes eorum tantum. hec autez forma est etiam rei vera quiditas. quoniā res constitute in esse non habent hoc q̃ sunt a materia. sz a forma cum materia est in potentia. res vero existens in potētia non ē hoc quod est. cum potentia sit ad oppositа. ⁊ non habet se plꝰ ad esse q̃ ad non esse. ⁊ si plus materia habeat se ad esse q̃ ad non esse. hoc non est ex materia. sed ex dispositōnibus que quidem non dant esse forme. sed ex forma substantia li habet hoc res q̃ est. ⁊ ideo ipsa est propria rei quiditas. ⁊ cum definit res. ratō definitiua dicens quid est res sumitur penes formā. siue ipsa concepta sit cum materia sicut ē forma naturalis. siue non sit concepta cum ipa. sicut est forma mathematica ⁊ forma metaphysicalis. et iō forma dicitur ratō eius quod quid erat esse. Genera aūt̃ huius forme sunt forme cōmuniores que continent formas proprias. quia cum datur ratō definitiua. oportz q̃ ipsa incipiat a genere primo. cum quiditas propria constituitur a forma cōmuni que est genus. ⁊ a forma propria que est differentia constitutiua speciei. ⁊ sic oportet q̃ sicut resolutio generis propinqui stat in genere cōmuniori. et procedit resolutio vsq3 ad genus generalissimū. quia eodem modo incipit compositio quiditatis a generalissimo quia quod est vltimū in resolutōne essentiarum primū est in compositōne earum. hoc autem modo se habet diapason ad proportionem dupli. quoniā nota que est diapason sicut dicitur in musica componitur ex proportōne duorum tonorum ad vnum. Sonus autem continens hanc proportōnem est numerus sonorus. ⁊ quia armonica aliquo modo est sub aritmetrica genus remotius illo est numerus. hoc autem modo quiditatis se habent partes definitionis in definitōne posite ad totum definitum. Et est notandum q̃ si forma generaliter sumatur. tunc forma dicit omne illud quod informat ad esse aliq̃d fm actum Et sic diuiditur in formā substantialem ⁊ accidentalem. forma vero substantialis dicit illa que dat esse substātiale. ⁊ forma accidentalis dicit illa que dat esse accidentale. Et forma substantialis diuidit quia quedam est spiritualis que dat esse spirituale ⁊ incorporeū. ⁊ quedam est corporalis q̃ sz dat esse corporeū. Et illa diuidit. quedam est que dicit substantiā ⁊ dicit quid. ⁊ quedam est que dicit accidens et dicit quid. substantialis aūt que est substantia ⁊ dicens quid ē. sicut lapiditas in lapide ⁊ aīa in corpe animato. sed substantialis que non est substātia. sed dicit quid est sicut color ad altedinem ⁊ nigredinem. ⁊ quantitas ad bicubitum ⁊ tricubitū. Non ēm sequitur si aliquid dicatur substantiale q̃ ipm sit substantia. cum substantiale sit medius inter substantiam ⁊ accidens. ⁊ accidentale silr. Videt ēm substantiale quod habet modū substantie ⁊ rem accidētis et qđ habet rem substantie ⁊ modum accidentis. similiter accidentale dicit aliq̃n qđ habet rem substantie ⁊ modus accidentis. sicut dicimꝰ accidere hōi q̃ est sortes. quia non cōuenit ei gratia hois sed ꝓpter hoc q̃ homo hz esse in subiecto individuo qđ est sortes. Accidentalis aūt forma est multiplex quedam enim est forma que est eadem subiecto cum figura. differens tamē fm rōnem. vt forma idoli ⁊ figura eius. dicitur enim forma in compatōne ad formatū qđ est ad intra hoc est ad subiectū compare forma. figura aūt dicit fm q̃ est terminatō quātitatis qđ ē compare eā ad extra. vbi in exterioribꝰ subiecti conuenit lineatio quātitati que in se claudit totū q̃tum ⁊ hec forma inter accidētales ē magis ꝓpria. ⁊ illo modo dicit forma compositioni cōtingens simplici ⁊ inuariabili essentia cōsistens. quia accidens non contingit nisi composito. ⁊ p se nō variatur. sed potius subiectum variatōnem per ipam recipit. Etiam capitur aliquando forma abusiue. ⁊ sic est ordinatio multorum ad vnum quod est sicut mouens sicut dux est forma exercitus. Etiam aliquando accipitur forma prout est idem q̃ ordo viuendi. sicut dicit lex prescribere formā vite in ꝓposito tamen mentio solum fit de forma naturali. Dimor pz. quo ad eiꝰ pmā ptē. ꝯa aliquod est efficiens producens res non per motum. sed per simplicem emanationem vt est prima causa. ⁊ de tali considerat metaphysicus. Aliud est efficiēs ꝓducēs res per motū vt est agens naturale qđ introducit formā per motum in materia. ⁊ de illo datur definitio in textu. q̃ efficiens ē qđ ē principiū pmū vñ motus. vt pr̃ principiū filij

vnde omne compositū non solū ꝓsupponit principia ex q̄bus res componit.sed cū hoc principiū compositōnis ulterius principioꝝ qđ est efficiens.ideo ꝓeter materiam z formā in factōne rei naturalis necesse ē eē vnū efficiens vniēs illa duo inter se. Et est notanduz ꝓo maiori intellectu habendo q̄ efficiens est quadruplex.scz efficiens perficiens ꝓparans coadiuuans z cōsilians. Vnde efficiens perficiens dicit illud qđ dat esse cōpletū z perfectū ipi rei et hoc per generatōnem introducit formā in materia a q̄ fluit totum esse rei. Sed ꝓparās dicit illud qđ nō introducit formā.sed disponit z ꝓparat materiā ad formē susceptōnem vt motus spermatis in ꝓparatōibꝫ quibꝫ ꝓparat sanguis mēstruū in ꝓparatōibꝫ suis ad formā susscipiētē quā virtutē mouentem z ꝓparantem habet sperma ex spiritu qui est in ipo qui defert z vehiculū est virtutis formatiue. Coadiuuans est qđ nō habet finem ꝓpriuz sed aliquā virtutem confert alteri efficienti in assecutōne sui finis. vt aduitor ad hoc qđ aliquid fiat. Sed consiliās dicit qđ non confert virtutem alteri. sed dat alteri consilium consilians eiꝰ causa ꝓprie non habet locum in rebus naturalibꝫ vbi ter sz ī agētibꝫ ꝑm ꝓpositū Cuiꝰ rō ē q̄ ī rebꝫ naturalibꝫ ab eodem est modus operandi z efficacia operis. Jn agentibus aūt ꝑm ꝓpositū siue voluntarijs nō est modus operandi.z efficacia opis ab eodem.vnde in agētibus ꝑm ꝓpositum agens indifferens est ad opposita.et ideo necesse est q̄ agens determinet z ꝓsiliū ad illū vel illum effectū specificet. Et dicit dñs Albertus q̄ non pertinet ad physicū verissime cognoscere istā diuersitatē efficientis.sed sufficit physico vt cognoscat q̄ efficiens ē vna causaꝝ naturaliū. Sed diceres non est aliqua causa efficiens disponens siue ꝓparans vel etiā coadiuuans quia tales cause efficientes essent instrumentales cuz tales ad causaz finalem reducant. Ad hoc dñm est.q̄ cause instrumentales reducūtur ad causam efficientē z finalem.sz differenter q̄tum eiꝰ est ex ordine causandi reducūtur ad finem.q̄tum vero est ex virtute agentis reducūtur ad causam efficientē.Scđa pars minoris patet.scz q̄ efficiēs est mobile a fine hoc est efficiens mouet a fine. Nam efficiēs non operatur nisi ab aliquo moueat.non quidem effectiue.sed inclinatiue ꝓ modū boni.igitur sic mouens causam efficientē est finis.vnde in omni motu siue operatōne est duplex via.scz intentōnis z executōis que sic se habent.q̄ via intentōnis p̄cedat viam executōnis.qm̄ via intentionis causa efficiens mouet a fine.moto aūt efficiente a fine mouet materia ab efficiente in via executōnis ad formē introductōnem. Pro cuiꝰ intellectu est sciendū.q̄ quatuoz modis cause ordinari possunt. Uno mō ꝑm intentōnem z ordinem causandi.z sic finis est ꝓma .scđa efficiēs. tercia materia.z postrema forma. Scđo mō possūt ordinari ꝑm ꝓpinquitatem ad effectū z sic materia est ꝓma ḋa in naturalibꝫ res causant per motū cuiꝰ materia ē subiectū.z ḋa forma intrinsece complet z perficit materiā.tō forma est scđa.z causa efficiens est illud qđ ducit materiā ad formā est tercia.z finis qui mouet efficientē est quarta causa. Tercio mō ordinant q̄tum ad esse reale qđ habent et sic illa dicit ꝓior que ꝓmo habet esse extra aīam.z sic ꝓma est efficiens deinde materia .z tercia forma.z quarta finis. Quarto mō ordinant ꝑm q̄ dant esse actuale effectui.z sic forma est ꝓma.scđa efficies. tercia finis.z vltima materia. Phs aūt in textu obseruat 2m ordinē.tercia pars patet ex dictis quodā mō.ꝑt tamē sic ꝓbari.ḋa illa causa que preuenit omnes alias causas in causando z sine qua alie cause non causant est causa causarum .de fine aūt sicut q̄ materia cū sit pura potentia non potest se reducere ad actum.igit oportet q̄ reducat ab aliquo efficiente.sed efficiens non inchoat motū nisi fuerit motū a fine.igitur causalitas finis preuenit causalitatē materie z forme.z ꝓ consequēs finis est causa causaꝝ .z particula illa pōt exponi duobꝫ modis.vno mō ꝓ excellentiā q̄ genitiuꝰ reflexus supra suū ntiū importat excellentiam.scđo mō pōt exponi in habitudine cause agentis.z sic finis est causa oim causaꝝ scz efficiētis forme z materie. Cōcl̄o secūdi ex p̄missis.

Ad obiecta in oppositū

Ad ꝑmū dñm est.q̄ verū est q̄ tale sit de rali.tamē nō cōsiderat physicus vt dictū est.sed dum tractat de illo saltem principaliter qđ res p motū ꝓducit. z de tali phs loq̄tur in textu q̄ sit causa.ḋa quicq̄d influit ad factōnem rei.z facit ad esse rei est causa. efficiens aūt est hmōi.ḋa est principium motus.z dat formā ad quā consequit esse.ḡ ē causa.

Ad 2m dñm est q̄ subiectū est causa passionis in triplici genere cause. Primo in genere cause materialis ḋa passio est in subiecto sicut forma in materia .Scđo in genere cause efficientis.z hoc gratia suoꝝ principioꝝ. Tercio i genere cause finalis quia subiectū est perfectibile p suā passionem Sed diceres subiectū etiā ē causa formalis passionis quia ponit in eius diffinitōe. Ad hoc dñm ē q̄ duplex est diffinitio quedā est que datur p intrinseca z essentialia z illius partes sunt formales.Alia est diffinitio data per additamentū alterius generis z illius partes nō sūt formales.quia sunt extra essentiam diffiniti. Ad tercium dñm est.licet materia nō dat esse p comparōem ad formā dat tamen esse p comparōnem ad cōpositū inq̄tum suscipit formā a qua fluit formaliter totū esse rei. Ad quartū dñm est.q̄ illa diffinitio cause non ꝓprie datur de causa ī cōmuni.sed magis in speciali datur de causa efficiente.cuz eius causalitas est trāsitiua.z ideo effectus eius est aliud a causa efficiente.causalitas eiꝰ forme est intransitiua.z tō eius effectus non est aliud a forma.potest tamē ista diffinitio aliꝫ causis appropriari ꝑm q̄ referūtur cause ad totalē effectum.ḋa totus effectꝰ ꝓducitus est aliud a qualibet cā

Ad ḋntū dñm est.q̄ patre mortuo filius ꝓducit in esse per qualitates actiuas z passiuas. z per virtutem generatiuā participatā in semine ab ipo patre que se habēt tanq̄ instrumenta respectu patris .z ideo patre corrupto ꝑm suū esse.adhuc manet in semine ꝑm virtutem causalitatis Circa hoc est notandū q̄ semen rōe virtutis generatiue in ipo existentis est causa efficiens.z rōne illius qđ substat tali virtuti est causa materialis.Jn rōne primi est extrinsecū.quia talis virtus eadem numero non manet in effectu ꝓducto actualiter.sed in rōne secūdi est intrinsecū z manet in effectu z sic inq̄tum efficiens est extrinsecū. Sz diceres.si efficiens esset causa.tunc esset causa in fieri.hoc aūt dici non potest.igit non est causa. Minor patet.qm̄ nihil est causa illius qđ nondū est.res aūt in fieri nondū est.igit efficiens non est causa rei in fieri.Ad hoc dñm est.q̄ cuius res inq̄tum est in fieri nondū habeat esse in actu.est tamē in potentia z illud sufficit ad rōnem effectus. Et est notā dum q̄ est aliquid efficiens qđ solum est causa quo ad fieri.vt edificator respectu domus .z aliqđ est efficiens qđ ē causa quo ad esse z quo ad fieri.sicut sol respectu illuminationis aeris z causa prima respectu aliorꝝ entiū. Et cuius materia z forma sufficiant ad eē rei intrinsece. requiritur tamen efficiens extrinsecꝰ. Ad sextum dñm est.q̄ finis

accipit duob⁹ modis. ¶ Uno mō fm q est in intentiōe agē tis. z sic p̄cedit alias causas. z sic habet rōnem cause. Alio modo accipit fm q est in executione operis. z sic habet ra tionem effectus. z sic de rōne finis sunt duo. vnū scz q ha beat rōnem boni simplr vel boni apparentis. quoniā pro pter rōnem boni mouet intentōem z appetitum agentis et sic finis in intentione non habet esse absolutū. sed habet respectum ad esse ipsius in executione. Secundum est q talis finis nōdum sit acquisitus. qz habito fine cessat mo tus. z si acquisitus est non habet amplius virtutem cau sandi. Ex quo patz. q finis est causa fm esse quod habz in intentione ante sui productōem p respectuz tamen ad su um esse reale. Et per hoc soluitur istud argumentū. intē tio non mouet realiter. si ergo finis est intentio. igitur nō mouet realiter. Aut soluitur sic. q duplex est intentio. q̄ dam est intentio secūda. vt genus spēs dr̄ia ꝛc. z talis nō mouet realiter. quoniā fabricatur per intellectum. Alia ē intentio p̄ma. scz res p̄marie ꝓcepta. z talis est duplex. q̄ dam em̄ est speculatiua. que non ordinat ad opus extrin secum siue practicum. et illa etiam non mouet realiter. Alia est intentio practica que est de re factibili a nobis. et talis mouet realiter. z sic dicitur q finis mouet in intentio ne. Exempli gratia. pbs habet intentōem domus apud suū intellectum z etiam carpētator. sed in pbo domus nō est finis. quia nō mouet eum ad operandum. sed domus ꝓcepta in anima carpentatoris est finis. quia mouet eum ad domificandum

Incidunt dubia quo-

rum primū est. An ad naturalem pbm spectet determina re de causis. ¶ Et videtur q nō. qz determinare de eis spectat ad metaphysicū. etiam ad logicū. vt patz secūdo posteriorum. ¶ Solutio. trib⁹ modis possunt ꝓsidera ri cause. Uno modo vniuersaliter fm q ad ens reducun tur. z fm q sunt cause essendi. z hoc modo determinare de eis spectat ad metaphysicū. Secūdo modo ꝓsiderā tur fm rōnem vniuersalem. vt sunt p̄ncipia cognoscendi et demonstrandi suos effectus. z illo modo de ipsis deter minat in logica in passu p̄nominato. Tercio modo con siderantur inquantū sunt p̄ncipia transmutationū natu ralium z p̄ncipia essendi rerum physicalium. z hoc modo determinare de eis ad naturalem pbm spectat. qz illo mō reducūtur ad corpus mobile.

Secūdum dubium est.

An materia sit causa ¶ Et videt q nō qz causa est ad cuius esse sequitur aliud. materia autē non habet esse. igit materia non est causa ¶ Solutio q sic. vt patz p Are stotelem in textu. ¶ Et ad obiectum in oppositum di cendum est. q cuius materia non habet esse in actu. habet tamen esse in potentia. z hoc sufficit ad causalitatem cau se materialis. cuz ipsa in sua causalitate non agit. ideo nō causat effectiue sed receptiue. illud autem q̄ est in poten tia potest recipere alteruz z causare receptiue. Aut dici po test. licet non habeat esse in actu. habet tamen esse per for mam. quod sufficit ad suam causalitatem. ¶ Sed dice res quod non est actu non est causa. materia autem nō est in actu. igitur non est causa. quia causare p̄supponit esse. Sed hoc ddm est. q in genere cause efficiētis causare p̄sup ponit esse. sed nō in genere cause materialis.

Tertium dubium est.

Utrū forma sit simplex. ¶ Et videtur p̄mo q non. qz id quod virtutem z opationem habet aliquo mō. hoc est in ipso per essentiam. sed p̄ma forma habet in secūda virtu tem z operationem. igit est in ipso per essentiā. Maior pz p rōnem mixti in quo sunt p essentiaz miscibilia. eo q vir tutem z operatiōem habent in ipso. Minor probat indu ctiue. qz viuuz est virtute in sensibili. z esse in viuo z sic de alijs. ¶ Secūdo. spēs forma est. sed ipsa ꝓponit ex gene re z differentia. vt patz p definitōem. Et eodem mō ꝓbat de genere. quia est forma generalis

¶ Solutio ipa est simplex. qz ꝓpositum est ex materia et forma. z talis non est ꝓpositio forme. Etiā nisi forma esz simplex. oporteret q ꝓpositio iret in infinitum. etiā differē tia est simplex. igitur forma est simplex. Preterea si forma vt hmōi esset ꝓpositum tūc omnis forma esset cōposita. sed hoc est incōueniens. qz tunc oporteret ante p̄maz formā esse formā. Et possunt iste forme sic colligi. ita scz q p̄ma erit esse. secūda erit forma que est corporis q̄litate determi nati. z tercia erit corporis ꝓtariū habentis. quarta erit corporis mineralis. quinta vitalis. sexta sensibilis. z septi ma rationalis

¶ Ad obiecta in oppositū. Ad p̄mū est dicendum. q id quod virtutem z operationem habet in aliquo essentiali ter saluatur in ipso. verum est in his que sunt vnū p mo dum mixtionis. z illorum virtutes non operant actu sim plicū. sed potius operant actu mixti. sed ita non est in for ma secūda z tercia. quia actus forme p̄me melius est in se cūda q̄ p̄ma. Melius em̄ z nobilius est rōnale q̄ ens tm̄ et melius ens sensibile q̄ vegetabile. z meliori vita viuit rōnale q̄ sensibile. qz in talib⁹ potestatiuis formis ea que sunt precedentiū sunt sequētium excellenter z eminenter. et ideo non habent se p modū ꝓpositorum huiusmodi for me. sed potius se habent per modū reduplicatorum. quia p̄cedens nō distinguit ab essentia sequentis nec miscet ei. sed potius quasi reduplicata constituit formam sequen tem. z ideo sequens est essentia vna simplex z precedens. et ideo forma p̄ma non includitur in secūda fm essentiaz sed solum fm virtutes. vt essentia vegetatiui nō est in sen sitiuo. sed solum virtutes ipsius. qz semper forma pfecti or eminenter ꝓtinet omnes virtutes forme impfectioris non tamen oportz pfectiorem formā esse ꝓpositam in cēn tia. quoniā illud q̄ō est simplicius in essentia semp est ma gis cōpositum in virtutib⁹ z potentijs. qz q̄to essentia est magis vnita z simplicior. tanto est fecūdior ꝓprute ¶ Ad secūdum dicendū est. q duplex est forma. quedam est for ma partis que dat esse materie in esse partis ante aduen tum forme totius. Alia est forma totius a qua fluit eē to ti⁹ ꝓpositi. vnde forma partis semper designatur vt sim plex quando accipit in abstracto. sicut humanitas. aliq̄ vt ꝓposita. vt cum designatur in ꝯcreto. Et hoc tribus modis fit. quia quādoq̄ designatur vt determinabilis. cum importatur p genus. aliquando vt determinans. vt cum importatur p differentiam. quandoq̄ vt determina ta cū importatur per spēm. Per hoc dicendum est. q for ma partis semp est simplex fm rem z fm modū. loquen do de simplicitate opposita ꝓpositioni illius cuius est for ma. etiam forma totius est simplex fm rem. licet aliquan do accipiatur vt ꝓposita fm rōnem

Quartum dubium est.

An in naturalibꝫ reperiatur aliqđ agens pficiens ¶ Et videtur q nō. quia omne agens pficiens dat esse ꝑpletuz rei. nullum autem agens naturale dat esse completum rei. qz dicit autor libri causarum q secūda causa non agit nisi in virtute prime cause. nec tercia nisi in virtute secunde cause. igitur nullum agens naturale dat esse ꝑpletum rei sed hoc solum ꝑuenit ꝑme cause ¶ Secūdo. omne calidū est a ꝑmo calido. z omne frigidum a ꝑmo. sic etiam omne esse est a ꝑmo ente a quo participatur esse in omnibꝫ aliꝭ cū igitur agens naturale nō sit ꝑmū ens. sequit q nō dat esse. ¶ Tercio. omnia agentia sunt qualitates actiue z passiue. ille non possunt dare esse substantiale z pfectum. cuz nihil agat vltra gradum sue pfectiōis. igitur nullū agēs dat esse completum ¶ Quarto. nullus effectus produc/tus a diuersis agentibꝫ est vnus. si igitur agens naturale daret esse ꝑpletum rei naturali. z etiam ꝑmū efficiens sequerek q effectus naturalis nō esset vnus. cum suū esse ꝑpletum non esset vnum

¶ Solutio q sic. quoniā doctrina Aristotelis z multoꝝ peripateticoꝝ habet. q agens naturale est agens perfici/ens. qz quicquid dat totum esse ꝑpletum rei est agens pficiens. agens vero naturale dat totum esse ꝑpletum rei. quoniā quicqđ ꝓpriam formā effectui ꝯmunicat dat sibi esse completum. cum a tali forma fluit totum esse. agens aūt naturale suo effectui ꝓpriam ꝯmunicat formaz. quia nisi sic. sequeretur q in naturalibꝫ nulla essꝫ generatio vni uoca. qđ est simpliciter falsum. Nam generatio vniuoca est illa in qua agens dat effectui talem formaz in specie. vt asinus dicit agens naturale vniuocuz. qz ꝑducit formaz asini. Preterea habetur in libro de generatiōe diuersitas formarū ꝓuenit ex diuersitate agentium. si igit forme na turales dicte essent vnā a ꝑmo agente siue efficiente non haberent in se diuersitatem. Nec dici potest q diuersifica rentur ꝓpter diuersitatem dispositionū materie. cum for/ma non capit a materia distinctionem. sed ecōtra mate/ria capit distinctiōem a forma. igitur in naturalibꝫ agen/tibꝫ est aliquod agens pficiens. Preterea inter agens na turale z artificiale talis datur differentia. quia agens na/turale post sufficientem preparatiōem educit formam de potentia materie. agens vero artificiale nō educit formaz de potentia materie. sed eam inducit in ens naturale. sed ista differentia non haberet locū si in rebꝫ naturalibꝫ nō po neretur aliquod agens pficiens. quia si in rei naturalis ꝑ ductione agens naturale solum ageret materiam prepa/rando. z non educeret formam de materie potentia. tunc nulla esset differētia inter agēs naturale z artificiale. nec inter formas naturales z artificiales. cum introduceren tur in materiam. Etiaz dicit Aristoteles in principio hu ius. q aliqua fiūt a natura non quidem solum preparati ue. sed perfective. igitur est ponendum agens perficiens in omnibꝫ rebus naturalibus. excepto tamen homine. cum homo generans hominem non est efficiens perficiens re/spectu hominis geniti. sed solum efficiens preparans. qz anima rationalis est forma adeo perfecta q non possit ꝑ agens naturale ꝑduci. nec eius forma educi possꝫ de ma terie potentia. sed agente super naturali sez a deo apta na ta est infundi. Verū tamen est. q homo generans potest dici efficiens perficiens respectu embrionis z dispositionū in embrione inductarum

¶ Ad obiecta in oppositum. Ad ꝑmum dicendum est licet agens naturale non det totum esse virtute ꝓpria. dat tamen esse virtute primi agentis. Et ex hoc monstra tur perfectio z bonitas prime cause. quia nō solum dedit rebus vt essent. sed vt essent cause aliarum. Unde dicit dñs Albertus q eadem virtus in prima causa que datur secūdis causis diuersificatur in ipsis ſm esse ad diuersita tem recipientium Exempli gratia. lumen quod est in me dio diaphano z in corpore terminato diuersificaꝭ ſm esse a diuersitate recipientiū. quia in aere dicitur lumen. in cor pore terminato dicitur color. z ſm diuersitatem corporuz terminatorum variatur. quia in aliquo est color albus. in alio niger. z sic de aliꝭs. Et ista propositio. agens secūda/rium non agit nisi moto ab agente ꝑmario. duplicem ha bet sensum. Unus est q agens secūdarium naturale non habeat in se aliquam virtutem actiuam ꝑ quā potest age re. sed dumtaxat mouek ab agente ꝑmario. sicut instru/menta non habent in se aliquam virtutem. sed agunt in quantum mouentur a principali agente. z ille sensus est falsus. Alius est. q agens secūdarium non habet ex se vir tutem actiuam. sed solum habet eam a ꝑmo agente et nō potest agere nisi ꝑmum coagat. z ille sensus est verus. z tamen non sequitur. q agens secūdarium non posset dici agens pficiens. licet nō habeat aliquā ꝓpriā ꝑfectē actiuā nisi a primo agente. nec potest agere nisi ꝑmum agens co agat. z pro tanto dicitur agens secūdarium. ipsum tamē agens secūdarium potest agere ꝑ huiusmodi virtutē tan quam sibi ꝓpriam attingendo formam substantialem.

¶ Ad secundum dicendum est. q omne esse sub ratione esse procedit a primo ente. cum esse sit primū creatum pri/mi ſm rationem. esse tamen determinatum vt asininum equinum z sic de aliꝭs. producitur ab agente determina/to z vniuoco. ¶ Ad tercium dicenduz est. q agentia na turalia agunt ꝑ suas formas substantiales principaliter q̄ rum qualitates sunt instrumenta. z sic ad actiōem instru mentaliter ꝯcurrunt. z non actiue ꝑncipaliter. ¶ Ad quartum dicēdum est. q effectus productus a diuersis agentibꝫ non subordinatis bene potest esse vnus. cum illa se habeant per modū vnius. z sic agens naturale est sub/ordinatum primo agenti. z sic vtrūqꝫ illoꝝ dat totū esse rei in suo ordine. Nec oportet q vnum agens producat ſm vnam partem. z aliud ſm aliam partem. sed idem ef fectus producitur ab illis duobꝫ. Sunt tamen quidam oppositam opinionem tenentes. sez q in naturalibꝫ nō in/uenitur aliquod agens pficiens. vt dicit Auicenna. z illaz opinionem probat rationibꝫ in oppositum adductis. do/minus vero Albertus in cōmento dicit. q vtraqꝫ opinio/num est vera ſm aliquem modum. absqꝫ dubio em vna est forma omnium mouentium a primo vsqꝫ ad vltimū in vno genere motus. Sed hec forma dupliciter cōside/ratur. sez ſm essentiaz. z ſm esse. essentia em vna est in om nibus mouentibus. esse autem ipsius ſm quodlibet mo/uentium est aliud z aliud. Et ad hoc ponit duo exempla vnum in natura. z alterum in arte. Primuz patuit quod est de lumine. secūdum est in regula edificij. illa em essen/tialiter vna est. z tamen aliter recipitur rectitudo eius a ligno recto. z aliter a nodoso. z ideo aliud est esse eius in re cto. z aliud in nodoso. tamen essentia vna regulat vtrūqꝫ. et propter esse diuersum efficitur diuersa. z quasi contra/ria edificatio nodosi ad edificationem recti. sic proportio/nabiliter dicendum est. q vna est essentia qua mouet pri/mum mouens z omnia ꝑsequenter mouentia. sed hec es sentia diuersum habet esse ſm q est participata a primo mouente z a consequenter mouentibꝫ. z quanto plus de

stat a primo mouente. tanto plus cõiungitur materie. z facilius impeditur. Et ideo quantum ad essentiam qua mouet primum mouens. verum dicit Auicenna. sed q̃ tum ad esse verum dicunt et contradicentes. z sic primus mouens z secundum non distinguũtur fm essentiam qua mouent per se. cum illa sit vna in omnibus eis. sed distinguũtur fm esse quod diuersum est in ipsis. Et etiã in virtute causa verius mouet per esse q̃ per essentiam. z ideo verius est q causa naturalis perficiat q̃ non perficiat. vt patet de virtute formatiua in semine. magis mouet q esse q̃ per essentiam. z tamen diuersificatur magna diuersitate. licet procedat a vera essentia tota virtus motiua. sicut virtus regule variatur in his que fm se melius z minus obediũt regule. z virtus lucis variat in terminato corpore z fm diuersitatem superficierũ corporis terminati.

Quintum dubium est.

¶ Quare Aristoteles plus probat de fine q sit causa q̃ de alijs. ¶ Solutio q ideo. quia causalitas finis est magis occulta. eo q non est causa nisi fm esse quod habz in intentione. Nam fm esse quod habet in re habet rationem vltimi. z per consequẽs finis est causa. Et q sit causa patet. quia quicquid influit rationem causalitatis omnibus alijs est causa. finis autem influit causalitatem omnibus alijs causis. igitur z̃c. Minor patet. quia finis mouet efficientem fm q est in intentione. z efficiens motum mouet materiam. qua mota introducitur forma. z sic nõ solum est causa. sed causarum causa. cum dat alijs causis causalitatem. Et est distincta causa. quia habet distinctũ modum causandi ab alijs. quia materia z forma sunt cause intrinsece. sed clarum est illas habere distinctum modum causandi a causis extrinsecis. Et q distinguatur a causa efficiente patet. Nam efficiens mouet realiter. finis vero intentionaliter. Et etiam finis bonum aliorum voluit esse. Nam bonus est gratia cuius aliquid fit. finis autem est huiusmodi. vt patet per eius definitionem.
¶ Et est notandum q aliter finis est bonum aliorum in rebus naturalibus. et aliter in agentibus fm propositum. Nam in agentibus fm propositum finis est bonum apparens. sed in agentibus secũdum naturam finis est bonum simpliciter.

Sextum dubium est

¶ Quotuplex est finis in genere. ¶ Solutio duplex. scz vniuersalis z particularis. Finis vero vniuersalis est quem causa vniuersalis intendit in omnibus suis effectibus. sicut motus vniuersalitatis per omnem motum intendit consequi finem. qui est finis. sicut ducis exercitus. hoc est assequi primo cause assimilationem quantum possibile est. Et si descendatur in causis vniuersalibus. tunc vniuersalis causa hominis in omni genere perpetuitatez hominis intendit consequi. z sic est in alijs. Finis autem particularis est quem particularis natura intendit consequi in opere suo. vt esse sortis intenditur a particulari generante. Alia est distinctio finis. Nam quidam est finis generationis. z est forma rei generate. qui alio modo dicitur finis quo. z est finis intrinsecus. Alius est finis rei generate. z̃c esse specificz aut operatio rei producte. qui dicitur finis gratia cui⁹. z est extrinsecus. Unde inter istos fines. finis gratia cuius habet simpliciter rationem finis. et finis quo participatiue. Nam de ratione finis est q sit vltimum z optimum. z hoc simpliciter conuenit fini gratia cuius. qui est vltimus. z appetitur propter se. z hoc cõuenit fini quo. qui est appetibilis propter alium vlteriorem finem.

Septimuz dubiũ est

¶ An cause intermedie reducantur ad causam finalem
Solutio q sic quantum ad ordinẽ qui in eis est reduc̃untur ad finem. Nam finis importat ordinem his que sunt ad finem. cum omnia media debeant fini esse determinata siue proportionata. quia sicut necessitas conclusionum z ordo necessarius est in speculabilibus ex principijs ita in agibilibus necessitas mediorum z ordo est ex fine. quantum tamen ad substantiam virutis operatiue reducuntur ad causam efficientem. quoniam cause intermedie sunt instrumentales ipsius cause efficientis. z ille reducũtur ad causam principalem. Et hoc est quod dicit dominus Albertus. dicuntur autem fines omnia que sunt circa finem z post mouẽs primum ad finẽ ordinata. licz sint efficientia respectu finis vltimi.

Octauũ dubium est

Et quo conuenit plures esse causas vnius z eiusdem secundum diuersum modum causalitatis. posset aliquis interrogare. An contingat plures esse causas per se vnius z eiusdem effectus secũdum vnum z eundem modum causalitatis. ¶ Et videtur q sic. quoniam in multis rebus naturalibꝫ hoc apparet. sicut in colore vnguis in manibus hominis. quem efficiunt duo. scilz sanguis z albedo cornu. bonus color faciei resultat ex albedine pellis z rubore sanguinis sub pelle. z sic de multis alijs.
¶ Solutio. q colores dupliciter cõmiscentur. scilz in materia. z in deferente. In materia. sicut quando rubea substantia cum alba miscentur tunc resultat color rubeus. Alio modo miscentur in perspicuo deferente spisso. tunc enim color immutans visum in tali perspicuo. z si q̃ spicuum illud propter sui spissitudinem habeat colorem aliquem. tunc resultat color vnus quasi diffusus sub alio et in alio. sicut est in lumine per vitrum viride vel rubeuz splendẽs. z talis est vnio efficientium colorem vnguis et faciei. de quibus dictum est.

Nonum dubium est

¶ An vna causa sit alteri comparabilis. ¶ Solutio q sic. efficiens enim comparat ad finem. z dicitur efficiẽs esse ipsius. vt deambulatio est causa sanitatis. non intelligitur efficiens esse causa cause finalis. necz secundum q est causa. necz secundum q est finis. sed tantum secundũ esse quod habet in mobili. quod est subiectum. Si enim efficeret ipsum secundum q est causa. tunc non oporteret q finis esset causa causarum. sed potius causalitas eius esset effecta a causa efficiente z formali. sed hoc non est verum. Similiter si efficeret ipsum inquantum est finis. tũc finis non esset secundum rationem ante efficientem. z sic

non moueret ipsum quod etiam falsum est. Relinquitur igitur .q̄ non efficiat ipsum nisi secundum esse quod habet in materia. Quando autem finis dicitur esse causa efficiens. tunc est causa econuerso inquantum est efficiens. quia mouet ipsum ad hoc vt efficiat .7 non est causa nisi habeat esse. quia nisi haberet esse non moueretur ad efficiendum a causa finali. 7 ideo licet efficiens sit causa finis 7 econuerso. tamen oppositio modo se habet causalitas ipsorum. Comparatio autem talis non est inter materiam 7 formam. quia materia non est causa forme per aliquem modum. sed potius est causa compositi. sed forma est causa materie secundum q̄ est in actu. 7 non secūdum eē materie. nec secundum q̄ est materia. quia q̄ sit materia non habet a forma sed a seipsa. q̄ autez materia sit in actu habet a forma. 7 non a seipsa. efficiens autem nihil omnino habet a forma secūdum q̄ est causa formalis 7 actus materie. sed secundum q̄ ipsa forma est principium motus et operationis. sic habet efficiens a forma sua mouere materiam ad formam ad quam mouet. 7 materia habet ab ipso motum 7 passionem quo mouetur 7 patitur. sed efficiens nec̄ q̄ causa est. nec̄ q̄ est habet a materia. Similiter si comparantur materia 7 finis. finis nihil habet a materia. sed in materia accipit esse a causa efficiente. materia autem habet a fine appetitum quo mouetur ad ipsum secundum q̄ finis idem est cum forma. quoniam in primo libro dictum est. nisi aliquid forme esset in materia. nō appeteret materia formam 7 finem

¶ Modi autem causarum numero quidem sunt multi. Capitales autem et hi minores. dicuntur autem cause multipliciter. et ipsarum similium specierum prius et posterius alterum alterius. vt sanitatis medicus. et artifex. 7 diapason. duplum autem et numerus et semper continentia ad vnūquodq̄.

¶ Istud est secundum capitulum in quo philosophꝰ determinat de modis causandi qui distinguūtur in eadez specie penes accidentales differentias. postq̄ posuit genera causarum que distinguuntur secundum essentiales rationes causandi. Et dicit philosophus q̄ modi accidentales causarum sunt valde multi. eo q̄ multa accidūt cuilibet cause. 7 de omnibus illis modis non est possibile dicere in singulari. quia diuersitas que est ex accidente qđ ē accidens per accidēs. non est reducibilis ad artem. cum sit indeterminata et infinita. Et ideo in cōmuni hic dicendum est de modis magis vsitatis. qui sunt duodecim numero. et illi sumuntur ex quatuor diuisionibus causarum. quarum prima 7 secunda 7 quarta subdiuiduntur per terciam. Et est prima. Causarum alia est prior. alia posterior. vt sanitatis causa prior est medicus. 7 posterior est artifex. et hoc in causis efficientibus in specie similibus. In causis vero formalibus causa prior diapason est proportio dupli. 7 causa posterior numerus. 7 vniuersaliter quecunq̄ causa sit alicuius ꝓpria 7 prior. omnes continentes illam. sicut commune continet minus ꝓmune sunt cause posteriores eiusdem

¶ Amplius autez secundum accidens 7 horum genera sicut statue 7 aliter policletus 7 aliter statuam faciens. quoniaz accidit statuam facienti policletum esse. Et continentes autez accidens: vt si hōmo causa statue est aut omnino animal. Sunt autez accidentium alie alijs longius et propius. vt si albus 7 musicus causa dicuntur statue.

¶ Hic philosophus ponit secundam diuisionem dicens. Causarum alia est causa per se. alia per accidens. Causa enim per se est ad quam natus semper est sequi effectus. vt statuarius dicitur per se causa statue. sed q̄ statuario accidit policletum vocari. ideo per accidēs dicitur policletus etiam causa statue. Etiam domificator dicitur esse causa per se ipsius domus. 7 album vel musicuz dicitur causa per accidens. cum ad talem causaz nō sequitur per sequitur effectus. Continēs autem policletum est homo 7 animal 7 substantia. ideo homo 7 animal 7 substantia causa statue per accidens dicūtur. Et inter causas accidentales alique sunt propinque. alique remote. sed quia cum causa per accidens accidat cause per se. aliqua potest sibi accidere propinquius ex ea parte qua causat per se est causa talis effectus. vt cum album 7 musicum accidunt domificatori. tunc musicum est causa propinqua. quia accidit secundum animam et ea parte qua habet artez domificandi. album autem accidit secundum corpus. ideo est causa magis remota. 7 sic dicuntur cause propinquiores que sunt in eodem subiecto cum causa per se. Et dicuntur remotiores. quia non sunt in eodem subiecto cuz causa per se.

¶ Preter autem oīes et proprie dictas causas et secundum accidēs. alie quidem sicut potentes dicūtur. alie vero sicut operātes: vt edificandi domum edificator. aut edificans edificator. Similiter autem dicūtur et in quibus cause sunt sicut in his que dicta sunt. vt huius statue vel statue: aut et omnino imaginis. aut eris. aut huiꝰ eris. aut omnino materici 7 in accidentibus similiter est.

¶ Hic philosophus ostendit q̄ preter oīes nūc modos dictos causarum que sunt per se vel per accidens essentialis 7 accidentalis ponit alios modos causarum inuiens terciam diuisionem causarum. Causaruz quedā est in potentia. vt que potentialiter agit. quedam in actu. que seq̄ operatur actu vt aliquid fiat aut causet in effectu sicut causa edificandi domum est causa potentialiter edificans 7 actualiter edificans. Sed potentialiter edificātibus modis variatur. quia quedam est potentia remota. que est indisposita habens tantum habilitatem nature. sicut puer potētialiter dicitur edificare. quedam est disposita habens inclinationem ad actum ex dispositione. vt iuuenis incipiens discere edificationem edificat. 7 quedam est habens habitum potentialiter edificandi. vt edificator antequam edificat. sed secūdum actionem edificā dicetur edificator in actu. Et subiungit philosophus q̄ secundum sex modos causarum dictos 7 etiam dicēdos fiunt etiam diuersimode ea quoꝝ sunt cause. scz effect9.

Est enim in effectu propinquum ⁊ remotum secūdum propinquitatem ⁊ cōmunitatem causati sumptum. sicut dicitur causa statue ⁊ imaginis. ⁊ secundum causam naturalem dicitur effectus es ⁊ materia. Et in accidentibus effectuum similiter est sicut in accidentibus causarū fm ꝓpinquitatem ⁊ longinquitatem. ⁊ p se ⁊ p accidens et fm potentiam ⁊ fm actum.

¶Amplius autem complexe. et iste ⁊ ille dicuntur vt non policletus neq; statuam faciens sed policletus statuam faciens. Sed tamen omnes he sunt multitudine quidem sex dicte autem dupliciter. aut tantum sicut singulare. aut sicut genus. aut sicut accidēs. aut sicut genus accidentis. aut sicut complexe. He autem sicut simpliciter dicte omnes actu operantes aut fm potentiam sunt

¶Hic philosophus ponit quartam diuisionem causarum dicens. Causarum quedam est complexa. quedam est incomplexa. cō q̄ solitarie. vt causa statue non dicitur policletus tantum qui est causa per accidens. nec statuarius tātum qui est causa per se. sed dicitur causa statue policletus statuarius complectendo causam per accidens cum causa per se. ⁊ in talibus non quecunq; causarum facit complexum modum causarum. quia multa cōueniunt ad mixtum que tamen non faciunt complexam causam mixti. sed oportet q̄ in vna specie cause ꝓueniant plura secundum diuersum modum causarum respicientia. ita q̄ vnum per se ⁊ alterum per accidens. vel vnum propinque ⁊ alterum remote. sed tamen potentia ⁊ actus non videntur dici distincti ab alijs modis. sed potius sunt modi modorum omnium cause. Et secundum hanc considerationem causarum sunt sex modi in cōmuni. scz longius ⁊ propinquius. per se ⁊ per accidēs. complexa ⁊ incomplexa. et quilibet eorum dupliciter dicitur. scz secūdum potentiam ⁊ secundum actum. Sed propinque sunt sicut singulares. ⁊ longinque sicut genus et species continens illud. ⁊ que sunt sicut accidens. habent etiam longinquas ⁊ propinquans secūdum accidens singulare aut genus accidentis. Et complexe sunt ex duobus modis coniūcte. et que non sunt tales sunt sicut simpliciter dicte. sine ꝓplexione diuersoꝝ numeroꝝ. ⁊ omnes iste sunt dicte sicut operantes fm actum. aut sicut in potentia existens actum operans aut fm potentiaz. Ex quibus patet q̄ sunt duodecim modi causandi. quia mēbra prime secūde ⁊ quarte diuisionum subdiuiduntur penes actum ⁊ potentiam.

¶Differunt autem in tantum q̄ operantes quidem et singulares simul sunt et non sunt. et quorum sunt cause. sicut hic quidem medicās cum hoc qui fit sanus. et hic edificator cū hoc edificato. Que autem sunt secundum potentiam non semper Corrumpūtur em̄ non simul domus et edificator

¶Hic pbus ostendit q̄ sunt tria consequētia. hoc est ꝓcomitantia ad causas siue correlaria. quorum primum est. q̄ cause in actu existentes ponunt suū effectum. cause aūt in potētia non de necessitate ponūt effectū Edificator em̄ ⁊ curator actu existentes ponūt suos effectus. hoc est edificationem ⁊ curationem. sed edificator fm potentiam non de necessitate ponit edificationem. Est et hoc attendendum in proposito. q̄ sicut causa fm actum ponit effectum. ita effectus fm actum ponit causam. ⁊ ideo domus non est effectus immediatus edificatoris fm actum. sed potius edificatio Et si aliquando dicatur domus effectꝰ domificatoris hoc est intelligendum de domo fm q̄ est in fieri. quia sic est sub actione edificatoris. ⁊ hoc modo posita causa ponitur effectus. ⁊ corrupta ipsa corrumpitur effectus ⁊ econuerso

¶Oportet autem semper causam vniuscuiusq; summam querere. sicut et in alijs. vt homo edificat quoniam edificator est. edificator autem fm edificatiuam. Hec autem prima cā est. et sic in omnib

¶Hic ponit pbus secūdum consequens siue correlarium dicens. q̄ in naturalib oportet semper suprēmā causam inquirere ⁊ eam reddere que est prima in vnoquoq; genere. vt cum queritur. quare homo edificat. respondet q̄ ideo. quia est edificator. hec em̄ est causa proxima. ⁊ sic deinceps queri potest. quare est edificator. respondetur q̄ est edificator fm artem edificatiuam quam educit. et ibi est sistēdum. quia nobis manifestuz ē q̄ ars edificatiua facit edificatorem. et ex illo scitur primū quesitum. q̄ edificat quia est edificator. Sed suprema est. hoc est ꝑma que nullam habet ante se causaz. quia scz institutus ē fm edificatiuam artem. ⁊ eodē mō procedendum est in alijs

¶Amplius autem alie quedaz genera sunt generum. alie autem singulares singularium. vt statue statuam quidem faciens. hic autem huiusmodi et dicimus quidem possibiliū operantes autem ad operata. Quot quidez igitur cause et quomodo cause sunt. nobis determinatum est sufficienter

¶Hic pbus ponit tercium ꝓsequens dicēs. q̄ cause debent effectib proportionari. ita scz q̄ cause generales sunt adaptande ad effectus generales. ⁊ cause particulares ad effectus particulares. Est em̄ artifex in genere causa statue in genere. ⁊ hic artifex est causa huius statue. Et ideo falsuz dixit plato qui posuit causas generales esse causas effectuū particularium. cum ipse posuit ydeas separatas id est formas vniuersales esse causas essentiales particularium. Similiter cause dicte fm potentiam reddende sūt ad effectus dictos fm potentiam. ⁊ cause dicte fm actuz reddende sunt ad effectus dictos fm actum. ita tamen q̄ semper in omnibus his resolutio fiat in primaz causaz Deinde philosophus epilogando dicit. quot sunt cause et que sunt. ⁊ quomodo sunt cause quantum ad modos earum essentiales ⁊ accidentales. et qualiter resoluenda est questio in causam. iam patet ex dictis.

Incidunt dubia quorum primum est Quot modis possunt exponi membra prime diuisionis in qua dicitur. causaruz alia est prior. alia posterior. ¶Et arguitur q̄ illa diuisio non valeat. quia causa debet precedere suum effectum. igitur nō est aliqua

causa posterior ¶ Solutio q duobus modis possunt exponi. Uno modo sic. causarum alia prior hoc est propinquior. alia posterior. hoc est remotior. Secūdo modo sic. causarum alia est prior hoc est cōmunior. alia posterior hoc est specialior. Verbi gratia medicus est causa sanitatis prior. hoc ē propinquior. z artifex causa posterior. hoc est remotior fm primam expositionem. z sic intelligitur textus. Sed fm aliam expositionem artifex est causa prior hoc est ꝑmunior. z medicus causa posterior. hoc est specialior. ¶ Et ad obiectum in oppositum est dicendum q argumentum bene probat. q nulla causa est posterior suo effectu. vtiqz tamen vna causa est alia posterior. Pro cuius intellectu est sciendum. q causa prior z posterior duobus modis comparantur. Uno modo in ordine ad effectum. z sic neutra causarum est posterior effectu. Alio modo inter se comparantur. z sic vna causa est bene alia posterior. vt medicus z artifex sunt cause respectu sanitatis et si comparentur pcise ad sanitatem tunc sunt cause prio res. sed si comparentur inter se. sic vna est ꝑior alia

Secūdum dubium est.

¶ An cum diuisione prima concorder etiam ista diuisio Causarum alia vniuersalis. alia particularis. ¶ Solutio q sic. quoniaz iste tres diuisiones. causarum alia ꝓpinqua alia remota. Causarum alia prior alia posterior. Causaz alia vniuersalis alia particularis. sunt virtualiter vna diuisio. Nam causa prior est causa particularis z ꝓpinqua. causa vero posterior est causa remota z causa vniuersalis loquendo de cā vniuersali in predicando. vt artifex respectu medici.

Tertium dubium est.

An causa vniuersalis z particularis differant fm rem. aut dumtaxat fm rationem. ¶ Solutio duobz modis loquēdum ē de causa vniuersali z particulari. Uno mō in predicando. z sic causa vniuersalis z particularis non differunt fm rem. sed fm rationem. z talis differentia sufficit ad modos causandi. z illo mō loquitur philosophus hic in textu. Alio modo in causando. et hoc magis ꝓprie. inquātum dicimus q deus. intelligentia. anima nobilis sunt cause vniuersales. z homo asinus cause particulares Et tūc dicitur causa vniuersalis que habet vniuersalem influxum existens causa multorum effectuū fm speciem. Et causa dicitur particularis que habet particularem effluxum ad vnam spēm. z isto mō accipiendo causam vniuersalem z particularem realiter distinguūtur Correspōdent tamen aliquo modo causa vniuersalis in predicando z causa vniuersalis in influendo. quontā cause vniuersaliori in influendo correspōdet effectus vniuersaliores in pdicando. Exempli gratia. vt celū est causa vniuersaloz q̄s sol. z ideo suus effectus est mouere z alterare ista inferiora. sed sol qui est causa vīs sub celo habet effectum qui ē calefacere. iam clarum est q mouere est superius ad calefacere in predicando.

Quartum dubium est.

An inter causas per accidens quedam sit propinquior cause per se. z quedam remotior. ¶ Solutio q sic. vt patet circa declarationem textus. Nam album est causa per accidens ipsius domus vel statue. z similiter musicuz tamen musicum esse causa propinquior cause per se. et q consequens etiam effectui q̄s esse album. ¶ Pro cuius intellectu est sciendum. q causa per accidēs habet se in duplici differentia. quedam em̄ est causa per accidens ex parte cause. quedam vero ex parte effectus. Ex parte cause dicitur causa per accidēs quicquid accidit cause per se. vt quicquid est in domificatore est causa per accidens respectu domus. z talis frequenter fit in naturis. quomodo dicitur q contrarium sit causa cōtrarij. eo q remouet illud quod operari deberet z contrariuz illius inducit. sicut dicitur calida nubes per calorem amplius infrigidari. z aqua calida citius congelari. quia calor disgregat materiaz. z sic vndiqz expirat calidum z vbiqz ingredik frigus cōstringens. z hoc modo scamonea que calida est infrigidat corpus. q̄ educit coleram rubeam que corpus calefaceret si remaneret. Ex parte effectus dicitur causa per accidens trib modis. Primo modo dicitur efficiens per accidens sicut prohibens obstaculum. sicut deijciens colūnam dicit efficere casum illius quod colūne innitebatur. z talis dicitur non cā p se casus lapidis deorsum. quia per se nihil influit in effectuz. sed solum remouet phibens. Secūdo mō dr causa p accns. q̄ in pauciorib; pducit effectuz siue pter intentōem causat effectum. z sic casus z fortuna sunt cause p accns. vt pjciens lapidē casu vulnerat. m̄ vulnerare nō intendit sed accidit. vt ob iactuz lapidis aīal vulneret aut cū fodiens sepulcrū inuenit thesaurū cuz nō intendat nisi fodere sepulcrū Ad hunc modū reduci potest factum iactatoris. qui pter intentionem aligñ ꝓsequitur laudem hominū. z illam attribuit sibi tanq̄ ex intentione hoc fecerit. z tamen p accidens ꝓuenit ei. Et cum sequitur res vituperabilis dissimulando dicit se ex intentione talē operationem nō fecisse. Tercio mō dr cā p accidens qm̄ nullum hz ordinem ad effectū illum. vt medicus dr fabricare nō vt medicus est. sed vt est faber cui accidit esse medicū aut ambulatio dr eē cā per accns motus celi aut eclipsis. q̄o etiam dici solet. q somnū q̄q est cā futuroz euentuū ¶ Consequēter notandū est. q multiplex adhuc ē efficiens. q̄dā em̄ est efficiēs ꝓpinquuz. z est illud inter q̄ et factū nō est medium. sicut lacertus cum virtute motiua que est in ipso est causa motus membri. quoddam est remotum. z est illud q̄ mouet per medium. sicut anima est causa motus membroz corporis. Aliud est efficiens prim̄. z est illud a quo nō patik nisi vnū solū singulare corpus. vt medicina quam sumit iohānes non transmutat nisi corpus iohannis tm̄. Aliud est efficiens ꝓmune. z est illud a quo patiūtur multa corpora. quoruz quodlibet sibi est immediatū. z iste ē alius modus ꝓmunis z ꝓpriꝰ q̄s est ille qui dictus est supra. Aliud est singulare siue particulare efficiēs. z est illud q̄ ē causa vnius singularis operationis. vt hic statuarius huius statue. z hic medicꝰ est causa huius curationis. z hic homo est causa generatōis istius. Aliud est efficiens vniuersale. z est quādo causa est in plus in operando q̄s sit effectus. vt sol est cā vīs generationis. q̄ generat omnia generabilia z alia plura opera facit. z illud agēs hz influentiā sup agens particulare Aliud est efficiens simplex. q̄ operatur vna virtute ex qua ꝓuenit opus eius. vt ex vna virtute naturali prouenit expellere que dicik expulsiua. et ab alia prouenit attrahere. que dicitur attractiua. Aliud est efficiens ꝓpositū. z dr illud q̄ habet ad simplex modum oppositum. q̄ sc̄z opus ꝓuenit a virtutib; pluribus ꝓiūctis. vt prouenit tractus nauis vel lapidis a virtute multoruz hominum ꝓiuncta

Iste autem virtutes aliquando sunt similes in specie. vt patet in exmplo predicto. Aliquando autem dissimiles sicut sit fames a duabus virturibus. quarū vna est naturalis z pars vegetabilis que est attractiua. z altera sensibilis que est sensus manducōnis in ore stomachi. Aliud est efficiens in actu. sicut ignis est causa accensionis illi⁹ quod accenditur in actu. Aliud est efficiens in potentia. sicut est ignis respectu combustibilis qđ nondum est accensum

Quintum dubium est.

An isti modi causandi conueniant materie scz per se z accidentaliter. Solutio q sic. per se quidez z essentialiter qñ de se dicitur esse subiectū forme. vt combustibile est subiectum combustionis. Accidentaliter vero multis modis. Primo modo quando subijcitur materia. cuz forma quā necesse est remoueri anteq̄ susceptibilis sit forme. sicut dicitur materia aeris aqua. z sperma dicitur materia hominis Secūdo modo dicit materia per accidens. quādo non significatur nomine dispositōnis qua aptatur forme. sicut dicitur rubrum esse materia idoli vel fuisse materia idoli z huiusmodi. Tercio modo dicit materia per accidens qñ significatur nomine efficientis cause. vt quando dicitur causa curationis. quando medicus curat. nō enim curatōni subijcitur vt medicus sed vt infirmus. Et sunt alij modi hmōi multi qui per se dinosci valent. ꝓpinqua aūt materia est sicut membra corpis. z remota sicut humores z elementa eiusdem. Materia aūt ꝓpria est sicut corpus hois cum sua complexione qđ subijcit forme hois. Cōmunis aūt vt ligna lecto z cathedre. Particularis aūt sicut materia adaptata forme vt materia solis Uniuersalis autē sicut ligna cathedre. Simplex ār ē sicut tle. Cōposita sic̄ humores. z species in tiriaca. Materia aūt in actu est illa que in effectu est per formā. vt corpus homis. Et materia in potentia est sicut sperma in materia homis. Commixte aūt z simplices sunt sm cōiunctōnem z separōnez hoz modoz. Isti etiam modi conueniunt forme. Est em forma essentialis. sicut humanitas z hmōi. Accidentalis aūt multiplex sm q in ea attendendū est. hoc est q aliquādo ꝓdest accidentalis ad retinendū formā. aliquādo ad vsum rei formate. aliqñ nihil prodest ad neutrū. z tūc vel obest. aut indifferenter se habet. pdest aūt ad formā retinēdam. sicut coīpactio cathedre ad hoc q permaneat figura cathedre prodest autem ad vsum. sicut planicies superficiei ad sedendū bene in cathedra. Obest aūt sicut debilitas lignoz cathedre. sed indifferens est. sicut altedo cathedre. Propinqua autem forma est sicut quadratura in tetragono. Et remota est sicut angulare in tetragono. Forma autem propria z particularis non differunt. z sunt sicut differētie z ꝓprij que sunt conuertibilia. Similiter cōmunis non differt ab vniuersali z est sicut genus ꝓpinquū vel remotū. Simplex aūt forma sicut ignis z cetere forme que non sunt constitute ex multis formis numero. Cōposita aūt est que ꝓstituit ex multis numero. sicut est complexio. z etiam sm alios sicut forma homis que est composita ex multis viribus z ex multis formis in hoie conuenientibus. saltem ordine aliquo. Forma autem in actu est cognita. z est que perficit materiam in actu. illa vero est in potentia que est adhuc ꝓuationi permixta. Isti etiā modi conueniunt cause finali. Est em finis essentialis ad quē ꝓpter se z non ꝓpter aliud tendit motus efficientis naturalis vel voluntarij. sicut medici est finis sanitas. z generatōnis finis est filius. Aliqñ est accidētalis z hoc multis modis. Est em̄ finis per accidens sicut quādo aliqđ nō ꝓpter se. sicut contritio medicine dicit fieri vt bibat qđ tamē non fit vt bibatur sed vt cito dissolura. pficiat curationi. hmōi aūt fines accidentales aliquādo sunt vtiles in rei veritate. z aliqñ putant vtiles. Finis aūt per accīs est etiam illud qđ concomitatur finem. vt finis generationis homis vt moriatur. vel finis cōmestionis vt egerat cum tamē nec homo generet vt moriat. nec etiā cōmestio fiat vt egeratur tm̄. sed propter depulsionē famis z ꝓseruatōnem virium. Aliquādo finis accidentalis est qđ coaccidit fini. sicut decor accidit exercitio. quia cum homo sanus est decorus efficitur. Dicūtur etiam fines per accīs ea que eueniunt non intenta neq̄ quesita sicut casualia et fortuita de quibus dicēdū est infra. Finis aūt ꝓpinquus est. qui attingit operōne efficientis. vt sanitas est finis medicine. Remotus aūt est qui consequitur q mediuz ad illud. vt fortitudo est finis medicine. Finis autem ꝓprius est qui determinate intentus est. vt inuentio eius qđ queritur aut adeptio eius qđ desideratur. Cōmunis autez finis est qui ex pluribus haberi potest sicut expulsio flegmatis ex pluribus medicinis potatis. Finis aūt particularis est qui ex vno sequit. vt qñ aliquis capit debitorē suuz propter quē capiendum diu profectus est. Uniuersalis autem est sicut vindicta de malefactore. Simplex autez est vt saturatio cōmessatōnis. Compositus aūt vt decor et calefactio ꝓpter que duo coniuncta emitur vestis preciosa. Finis autem in actu z in potentia ē sicut forma que est in actu z in potentia. Isti aūt fines cōmiscent z simplices sunt. sicut in alijs modis causaz. z sic patet sufficienter de modis causaz tam subalitb⁹ q̄ accītalib⁹.

Sextum dubium est

An tercia diuisio sit sufficiens in qua dicit causarum alia est in actu. alia in potentia. Et videtur q non. quia cause est causare. z causa ē ad cuius esse sequitur aliud. causa aūt in potentia nō causat. neq̄ ad ei⁹ esse sequit aliud. igit zc. Solutio q sic. vt patet per Aristotelē i textu. z ex dubio precedenti Ad obiectū in oppositum patuit solutio suꝓra in primo capitulo huius tractatus. Aut dici potest. q causa z effectus proportionant. z ergo sicut causa in potentia est causa cum addito. ita pariformiter effectus est effectus cum addito. Et cuius materia ad formam comparata semper sit causa in potentia. ipsa tamen materia vna compata ad aliam. quandoq̄ est in actu. quādoq̄ in potētia. vt patet ex dubio precedenti.

Septimum dubium est

An ad causam complexam sufficiat quelibet causaz coniunctio. Solutio q non cum requiratur concursus causarum sm diuersos modos causandi z pcipue sm modos duarum primaz diuisionū Non enim elementa que materialiter ad mixti constitutōnem concurrunt dicūtur causa complexa. Neq̄ causa in actu z causa in potentia quoniā in eodem sunt vnū z idez. vnde causa per se z per accidēs causam complexam faciunt vt policletus statuifica. z sic proprie complexio causaruz fit penes modos causandi secūde diuisionis penes modos aūt causandi prime diuisionis nō ꝓprie qm̄ cā vtis z pticularis inter se hñt ordinē

Octauum dubium est

Vtrū in causis sit aliqua subordinatio. ita scz q̄ particularis subordinet vniuersali Et videt primo q̄ non. qm̄ particularis sufficit ad ꝓducendū effectū. igit̄ non est necesse aliquam ponere causam vniuersalē Secundo sic nō est aliqua causa vniuersalis. quia omnis effectus debet esse similis causę. nullus aūt effectus est similis causę vniuersali. igit̄ nō est aliqua causa vniuersalis. ꝛ p̄ ꝫs causa particularis nō est subordinata vniuersali Solutio q̄ sic. tū p̄mo fm diuersas causas genera. quia finis est p̄ma causa in ratōne causalitatis. efficiens vero in ratione executionis. forma fm viam perfectōnis. ꝛ materia fm viam generatōnis. tū 2° in eodem genere causę. cū in omni genere causę inueniūtur subordinatio. qm̄ causę per se subordinant et tunc dicūtur causę per se subordinari in eodem genere causę. qm̄ intentio primę causę non respicit vltimū effectū per medias causas. vt ars fabrilis respicit extentionē ferri ꝓ brachiū manū malleū. Et dicūtur causę ꝓ accidēs ordinate. qm̄ intentio primę causę nō respicit vltimū effectū per medias causas. sed per accidens ad hoc se habet sicut si multe candele accenderent̄ per multas medias. Innitur igit̄ subordinatio in genere causę formalis. quia esse qd̄ est causa p̄ior formalis ḋa cōmunius ꝛ vehementius influit q̄ viuere ꝛ intelligere. ꝛ iterum viuere ꝛ intelligere continent in se esse. Similiter est ordo in causa materiali. quoniā materia prima ē causa substandi elementis et elementa sunt causa substandi mixtis ꝛc̄. Similiter in genere causę finalis. vt patet ex dictis. Etiam in genere causę efficientis. cum primū efficiens sit causa aliorū secundarium efficientiū. Illud tamen verum est. q̄ prima subordinatio ꝛ principalis inuenit̄ in genere causę efficientis. ꝛ de inceps derivatur a causa efficiente ad alias causas. ḋa cū causę ad inuicem correspondent sic primū efficiens est causa primę materie. quoniā deus causat materiam primā ꝓ creatōnem Item est causa primę formę. ḋa esse est a deo. ro sibi correspondet primꝰ finis. quia fm ordinem agentiū est ordo finiū. sic primū efficiens ꝛ primus finis correspondent. Ad obiecta in oppositū Ad primū dōm est. q̄ duobus modis causa particularis accipit. Vno mō fm suā naturam absolutam. ꝛ sic causa particularis nullo modo sufficit ad ꝓducendū effectū etiā particularem. cū ipa nō possit ꝯgere in totam speciem. quia sic produceret seipaz igitur oportet ponere causam vniuersalē virtute cuiꝰ causa particularis dirigat̄ ad ꝓducendū effectum. Alio modo accipit̄ causa particularis fm q̄ in se habet virtutem causę vniuersalis. ꝛ sic tunc verū est. q̄ causa particularis sic accepta sufficit ad producēdū ꝛ causandū suos effectus eis ꝓportionatos. ꝛ ideo oportet etiam presupponere causam vniuersalem si particularis causa debeat aliquid agere.

Ad secūdū dicendū est. q̄ duplex est similitudo. quedā est similitudo nature fm quā aliquid est simile alteri ī natura. ꝛ talis similitudo est in causa particulari siue vniuoca ꝛ in suo effectu. Alia est similitudo ꝓportionis que sumitur fm ideam intelligibilem existentem in intellectu. et sic causa vniuersalis siue equiuoca etiam est similis suo effectui. ꝛ hoc pater exprimendo causas vniuersales. Sunt enim causę vniuersales deus. intelligentia. anima nobilis In deo cū ꝓexistunt rationes ideales omniū rerū factarum. sicut igitur domificator ē similis domui ꝓpter ideam quā habet in mente. ita etiam deus est similis rebus creatis ꝓpter ideam quā habet in mente sua. Similiter dicendū est de intelligentijs ꝛ anima nobili in quibus sunt idee rerum factarū ab ipis. Sed diceres celum nō habet similitudinem ad ista inferiora nec naturalem nec idealem. ꝛ tamen est causa istoꝝ inferiorū. Ad hoc dicendū est. q̄ duobus modis accipit̄ celum. Vno modo cum inclusione intelligentie vel anime nobilis. sicut dicit Aresto. octauo huius. q̄ celum est corpus mouens seipm. ꝛ sic celū habet in se similitudinem rerū naturaliū que est in intelligētia. aut anima nobili celum mouēti. Alio modo celum accipitur fm se. ꝛ sic verum est. q̄ in celo nec est naturalis similitudo nec idealis ad ista inferiora que a celo producuntur. Et tunc dicendū. q̄ celum illo modo acceptū non est causa vniuersalis principalis. sed instrumentalis. tam clarum est. q̄ non oporteat esse similitudinē effectus in causa instrumentali. vt similitudo domꝰ nō ē in securi sz ī artifice

Nonum dubium est

Quomodo differunt ab inuicem modi causandi. ꝛ species siue genera causaruz. Solutio sic. quia species siue genera causarum distinguūtur penes speciales rationes causalitatis essentialiter ab inuicē distinctas. modi vero causandi distinguūtur accidentaliter hoc est penes accidentales conditiones causę in ordine ad effectū.

Decimū dubium est

An in naturalibus necesse est summā inquirere causam. Et videtur q̄ non. quia summa causa idem est q̄ prima causa. inquirere aūt primā causam spectat ad metaphysicum. igit̄ inconuenienter Aresto. hic dicit. q̄ oporteat semper summā inquirere causam. Solutio alberti. cū demōstratio dupliciter facit fidez sz aut q̄ prima vera. aut ꝓ ea que ex primis fidem sumpserunt. illa autem que ꝓ prima vera sumpserunt fidem non sunt per se cognita. sed potiꝰ ex alijs demonstrata. Quādo igit̄ demonstratio fit talis que est per ea que ex primis ꝛ veris sumpserunt fidē post conclusionē habitam. restabit questio de principijs conclusionis donec veniatur ad ea que demonstrata sunt per p̄ma ꝛ vera. ꝛ ab illis incipit scia. Prima autem vera sunt que habent in se causas primas ante quas nihil est in genere illo. ea autem que sunt ex primis ꝛ veris demonstrata hñt in se causas proximas effectui q̄ ante se hñt alias causas. igitur oportet in talibus reducere questionez vsq̄ ad primas causas a quib⁹ ꝓ se manat scia que tū vltime sunt in resolutōne questi in causam. Modo demonstrationes fiunt sicut definitōnes. sed definitōnes oportet inclpere in genere primo. si em̄ aliquis definiat hoiem. ꝛ dicat q̄ sit aial rationale mortale. ꝛ querat quid sit animal. oportet dicere q̄ sit suba aiata sensibilis. ꝛ ibi stat. qm̄ substantia nō habet ante se ꝓ qd̄ definiat. ꝛ ꝓ hunc modum oportet demonstrationē que est ꝓ causam incipe a causa p̄ma. ḋa ab illa incipit scia. Ad obiectū in oppositū dōm est q̄ duob⁹ modis aliq̄d dicit prima causa siue suprema. Vno modo simpliciter. sic sz q̄ non habeat priorem causam. ꝛ sic eaz inquirere spectat ad metaphysicū Alio mō dicit suprema causa in aliquo genere. sicut dicit Aresto. in libro de ꝓpietatibus elementorum. q̄ edificatiua est suprema causa edificij qd̄ absolute nō est verū. sez q̄ sit simpliciter p̄ma causa. sed ē verum in tali effectu. ꝛ sic physicus habet considerare p̄mā causam in suo genere. id est ꝓpriam ꝛ per se.

Scitur autem fortuna ꝛ casus causaz. etenim multa esse et fieri ꝓpter fortunam ꝛ ꝓpter casum. Quo igitur mō

in his causis est fortuna et casus. t vtrū idem sit fortuna t casus. aut altera et omnino quid sit fortuna t casus cōsiderandū est.

Iste est quartus tractatus huius secundi in quo phūs determinat de causis per accidens .vt sunt casus t fortuna. Et diuiditur presens tractatus in quattuor capitula. In quoz primo narrat opiniones antiquorū eas reprobando. In secūdo inuestigat definitōes casus t fortune ex quattuor diuisionibus. ibi. primū quidem. In tercio ostendit differentiam casus t fortune. ibi. differūt aūt quoniā casus. In quarto capitulo phūs docet reducere casuz t fortunā ad causas per se. ibi. Sed modoz causarū Et diuidit primū capitulū in duas partes. In quaz prima phūs premittit ordinē dicendoz. In secūda vero parte narrat tres opiniones antiquoz. dicit igit phūs q deinceps determinandū est de causis per accidens. scz de casu et fortuna que sunt de numero causarum non quidem manifestaz. sicut cause quattuoz predicte. sed imanifestarum. Et a quibusdam philosophis multa dicūtur fieri a casu et fortuna in rebus naturalibus. ideo opus est considerare qualiter fortuna t casus accipiant intentōnem causarū et qualiter differunt ab inuicem fortuna t casus. eo q quidam hec eadem esse dicunt. t quidam dicunt q differant ab inuicē. Et oportet etiā q̄rere q̄d fortuna t q̄d casus.

Quidam em̄ t si sint aut non dubitant. Nihil em̄ a fortuna fieri dicunt sed oīm esse aliquaz causam determiatā. quecunq nos dicimus a casu fieri aut a fortuna. vt veniendi a fortuna i foro reperiendi quē volebat. t quē non est opinatus ante huius causa est venientē velle emere Similiter aūt t in alijs que a fortuna dicūtur semp est aliquā accipere causam sz nō fortunā.

Hic phūs narrat tres opiniones antiquoz de casu t fortuna quas etiam improbat. Quaz prima est. quidam phi dixerunt nihil fieri a fortuna. t illam opinionē probabant duabz ratōnib. Quaz prima est. illa que fiunt a determinata causa illa non fiunt a casu t fortuna. cum causa determinata sit causa p se. omnia aūt que fiunt habēt causam determiatam. igit nihil contingit fieri a fortuna. Vi noz. phatur q demostenes inuenit amicū suū eschinem i foro vbi non precōcepit nec intendit eum inuenire dicit cē a fortuna. tamen illius est determiata causa. ista scz q demostenes voluit ire ad emendū aliq̄d in foro illo vbi erat eschines. Et sil'r dicūt esse in alijs que tamē nos dicimus esse a fortuna. q in eis contingit aliquā accipere causam p terfortunā q̄ determiata est et intenta. igit nihil dicitur fieri a casu t fortuna.

Quoniā si aliquid erat fortuna inconueniens vtiqz videbit. sicut t vere est. t dubitabit vtiqz aliquis propter quid nullus antiquorum sapientium causas de generatōne t corruptōne dicens de fortuna nihil determinauit. sed sicut visum est nihil opinabantur neqz illi esse a fortuna et a casu.

Hic phūs ponit secūam rōnem antiquoz. si aliquid eēt fortuna. sapientes antiqui qui locuti sunt de causis generatōnis t corruptōnis aliquid de fortuna t casu determinassent. sed nullus eoz inuenit aliquid de fortuna t casu dixisse. cuius causa videtur esse q nihil opinabant esse fortunam et casum. solutōnes autem istaz duaz rationū patebunt in primo dubio post obiecta in oppositum.

Sed mirabile hoc videbit sicut vere est. multa em̄ t sunt t fiunt a casu t fortuna que non fiunt ignorantes quoniā est inferre vnumquod qz in aliquā causam eorum que fiunt. sicut antiqua ratio dixit destruens fortunam t casum esse. tamen horū quidem alia dicunt esse omnes a fortuna. alia non a fortuna. vnde t quodam modo erat ipsis facienda memoria. Atuero neqz illoz aliqui opinabantur esse fortunam vt amicicia aut litem. aut ignem. aut intellectum. aut aliquid taliū. Incōueniens igit est siue non putauerunt siue putantes relinquerunt. t hoc aliquando vtentes sicut empedocles non semper aerem cōgregari superius dicit sed vt contingit Dicit enim in mundi creatōne q sicut collisit se currens tunc multotiens autem aliter t partes animaliū aut a fortuna fieri plurimas.

Hic phūs prosequit secundā rationē priūs motā reprobando antiquos dicens. q mirabile videt de antiquis q nullam fecerūt mentionem de causis que dicūtur casus et fortuna t hoc pter duas rationes. Quaz prima est. Antiqui phi determiauerunt de causis. sed casus t fortuna spectant ad causas. igit incōuenienter dimiserūt determiatione de casu t fortuna. Minoz patet. q̄a multa fiunt per accidens a casu t fortunā. q̄uis tamē sit notum. q omnia reducantur ad causas determinatas. sicut dixit antiquorum ratō destruens casum t fortunā. t qz scitur q aliq̄ fiant a fortuna t a casu. ideo dictū eoz non est verū quo dicunt. q quoz sit aliqua causa determiata. q illoz nihil fit a casu t fortuna. Omnes em̄ antiqui t nos dicimus. eoz que fiunt. quedam fieri a fortuna t a casu. quedam autez non. ideo aliquo modo facienda est memoria de casu t fortuna ab antiquis. Antiqui enim nullam causarum dixerunt esse casualem neqz fortuitam. Empedocles em̄ amiciciam t litem non dixit esse causualia vel fortuita. Similiter illi qui dixerunt materiale principium esse ignem vel aliquid aliud non dederunt illud casui t fortune Neqz anaxagoras intellectum agentem quē dixit esse discernentem omnia dedit casui t fortune. t tamē aliquādo vsi fuit casu t fortuna in dictis suis. igit inconueniēs fuit ita relinquere casum t fortunam. ita scz q nullam mentionem antiqui fecerunt de casu t fortuna Secunda ratō est quia vel ipsi putauerunt aliquid fieri a casu t fortuna. aut nihil putauerunt fieri a casu t fortuna Si primū tunc inter causas debebat mentio fieri de ipsis. Si secūm tunc ipsi debebant destruere ipsam per rationes. t nō vti eis referendo eas ad quedā eoz q̄ fuit. Vtebat aūt Empedo. casu t fortuna. quia dixit q nulla causa essentialis est quare aer congregatur superius. t non descendit deorsum sub aquam

et terram. sed potius hoc cōtingit a causa accidentali ꝛ a casu. Dixit em̄ q̄ in mundi creatōne accidit sicut in cursu homis. Cum em̄ currit aliquādo allidit pedem q̄n habet obstaculum ī via qō non p̄euidet. ꝛ aliq̄n non allidit q̄n nō obuiciť ei obstaculū. sicut etiā aer tunc. q̄n mundus creabat q̄m nō inuenit obstaculū ascendit sursum. Multoties aūt fit aliter in motu aeris. q̄n inuenit obstaculuz. ꝛ hoc totū est per causas accidentales p̄eter intentōnem nature. Et silr est in partib⁹ aialiū. q̄ casu congregant aliquādo partes ex quib⁹ fit caput ꝛ ꝛ alie partes ex quibus fit corpus. ꝛ tunc fit generatio. ita etiā casualis est mundi generatio creatio in vno tpe ꝛ non in alio. sicut ꝛ aer aliq̄n cōgregatur sursum ꝛ inundat in ventū. ꝛ aliq̄n deorsum et inundat ī terremotū ꝙ casuz ꝛ fortunā. Et similiter dixit Democritus q̄ in infinito vacuo respersi atomi casu occurrunt sibi aliq̄n ꝛ generant mūdum. ꝛ aliq̄n ita dispergunt per casum q̄ mundus vel in toto dissoluit vel ex maiori parte.

Sunt autem quidam qui celi huius ꝛ mundanorum omniū causant esse casum. A casu em̄ fieri voluntatem ꝛ motum discernentem ꝛ statuentem in hunc ordinem omne.

Hic pb̄s ponit secūdā opinionē aliquoꝝ antiquorum et est ista. q̄ oīm mundanoꝝ causa sit casus. hoc est q̄ casus ꝛ fortuna sint causa celi ꝛ omniū partiū mundi. quoniā dicūt q̄ motus celi. ꝛ cursus astroꝝ qui discernunt inferiora. ꝛ totū vniuersum ponunt in ordinem istū quē videmus ꝛ statuunt qō stabiliunt illū in illo ordine ille autem fit a casu ꝛ fortuna. igitur. ꝛc.

Et multum admiratione dignū est dicentes animalia quidē ꝛ plantas a fortuna nec esse nec fieri. sed aut naturam. aut intellectum esse aut huiusmodi alteram causam. Non enim quoniam euenerit ex semine vnoquoq̄ fit aliquid. sz ex tali quidem oliua. ex tali autem homo. Celum autem ꝛ diuinorum manifestoꝝ a casu fieri. huius autem causam nullam qualē aialiuz et plantarū. Et si igitur sic se habent. hoc ipm dignū est insistere et bene licet aliquid dicere de hoc ipso. Quomodo em̄ eo qō aliter inconueniens est qō dicitur adhuc incōuenientius est dicere hoc videntes quidez in celo nihil casu fieri. In his autē que nō sunt a fortuna multa contingere a fortuna. ꝛ ergo erit merito ecō trario fieri.

Hic pb̄s reprobat istā opinionē dicēs q̄ multū āmiratione dignū est. ꝛ hoc ꝓpter duas rationes Quaꝝ ꝓma est si illud qō magis videť ineſſe nō inest. nec illud qō minꝰ videť ineſſe inest. sed casus ꝛ fortuna nō fiunt ī inferiorib⁹ corpib⁹. igiť nec ī corpib⁹ supiorib⁹. Minor pz. ꝙa aialia ꝛ plāte nō fiūt a casu ꝛ fortuna sed aut intellect⁹ ē cā in eis sicut in his que agunt a voluntate aut natura est causa in eis. sicut in illis que agunt a natura. Et huiꝰ signū est q̄m illud qō fit ex semine nō fit ideo ex eo q̄ sic contingat contingenter ꝙ casum. sed fit ex causa determiata essentialiter. ꝛ ideo ex semine olive fit oliua. ꝛ ex semine homis fit homo ꝛ non aliud. si aūt fieret a casu sepius fieret ex seminibus illis aliud ꝛ aliud. Celū aūt ꝛ stellas que sunt diuiniora ꝛ nobiliora inter ea q̄ manifesta sūt nob dicūt fieri a casu ꝛ fortūa. ꝛ nullā cām determiatā naturalē vel volūtariā dicūt esse ip̄oꝝ. sicut causas determiatas dixerūt esse aialium ꝛ plantaꝝ. Secūda ratō patet ꝙ experientiā. q̄m in inferioribus videmus multa fieri a casu ꝛ fortuna. nunq̄ aūt in corpib⁹ superioribus. cū vno mō ꝛ determiate fiant. et ideo modo cōtrario dicere debuerunt. sez in corporibus superioribus sez in celo ꝛ stellis nihil fieri a casu ꝛ fortuna. in inferioribus aūt multa Erat aūt cā erroris ip̄oꝝ. q̄ scientia astroꝝ eoꝝ tpe nō erat inuenta. Et tō videntes retrograde ascendendo ꝛ descendendo moueri quasdā stellas dixerunt casum ꝛ fortunam esse in eis.

Sunt autem quidam quibus videtur esse q̄dem casus ꝛ fortuna īmanifesta autem humano intellectui tanq̄ diuinum quoddam ens ꝛ felicius. Quare ꝓsiderandū est quid sit vtrūq̄ et si idem aut alteruz sit casus ꝛ fortuna. ꝛ quō indeterminatas causas incidunt.

Hic pb̄s ponit terciā opinionē istā sez. q̄ casus ꝛ fortuna sunt cause. tamē sunt īmanifeste intellectui humano et isti istā opinionē narrantes putauerūt felicitatē ꝛ infelicitatem hoīs esse in potestate fortune. quare dixerunt fortunam esse diuinū numen cui templū statuerunt ꝛ idoluz qō erat in rota ꝓpter varietatem. ꝛ cecū ꝓpter imprudentiam fortuitoꝝ. ꝛ dimidiū erat nigrū ꝛ dimidiū albū. ꝓpt eufortunū ꝛ infortunū que sūt ptes fortune. putabāt em̄ q̄ ab eo qō est incognitū homini sibi nō posse cauere ī malis aut occurrere in bonis ex vno intellectu. ꝛ tō orabant diuinū numē vt ꝓpiciarek in malis auertendis. ꝛ tentuolū et largū esset in bonis cōferendis. Istā tñ opinionē expresse Aresto. nō reprobat. sicut alias. cum de diuino numine aut intellectu diuino determiare ē altioris scientie.

Primū quidem igitur quoniā videmus alia q̄dem semper similiter fieri. alia autem sicut frequenter. manifestum est q̄ neuter horum causa fortuna dicitur. neq̄ qō ex necessitate ꝛ semper. neq̄ eius qō est sicut frequenter. Sed quoniam quedaz fiunt ꝛ extra hec. ꝛ omnes dicūt hoc esse a fortuna. manifestum q̄ fortuna aliquid sit ꝛ casus. huiusmodi em̄ a fortuna fieri et que a fortuna huiusmodi esse dicimus. Eorum autem que fiunt alia quidem ꝓpter hoc fiunt. alia vero non.

Istud est scōm capitulū huiꝰ tractatus in quo Aresto. intendit inuestigat diffinitōnes casus ꝛ fortune ex quattuor diuisionib⁹. q̄m sicut docuit Aresto. scdo posteriorꝝ q̄ diffinitio est inuestiganda ꝙ diuisionē. Est aūt ꝓma diuisio. Eorum que fiunt. quedā dicūtur semp fieri. vt motus astroꝝ. quedam aūt frequēter. quedā aūt extra hec hoc est extra semper ꝛ frequenter vt monstra ꝛ pdigia. Ea em̄ q̄ semp similiter fiunt sunt a causis necessariis eodē modo semp se mouentibus ꝛ habent substantiā incorruptibilem moram. ꝛ ideo non possunt habere contrarium impedientem in causalitate sua. Ea autem q̄ fiunt sicut frequenter. sunt ea que habent causam ordinatam non ne

cessariam. & ideo cõtingit eis habere ꝓtrariũ ꝑ qđ alsqñ possunt impediri ne producant sua causata. sicut est q̃ ex semine olive generet oliua. & ex semie homis generetur homo. & sic de alijs. Et si ista duo compank tunc ea que sunt necessaria & semp sunt mouentia & regulantia ea que sunt frequenter. sed nõ accipiunt in toto regulã ipoz ꝓter hoc q̃ materia ipoz est cũ priuatõne. & forma non in toto vincit eam. Oꝫ eĩ ea que sunt frequẽter deficiunt ab his que sunt semp. hoc est ꝓter materie eoz inequalitatez eo q̃ ipa receptibilẽ ꝓtrioz & disponik ab ipis. ita q̃ aliquã do non obedit motori & forme. tamẽ hoc ipm q̃ frequẽter sunt habent ab hoc q̃ forma eoz & virtus formatiua eoz est determiata ad vnũ. & extraxit porẽtialitatẽ materie ad vnũ que de se fuit indetermiata anteq̃ aduenire ei virtꝰ formatiua vnius determiate a motore determinato. Et sic patet qualiter sepe siue frequẽter currit sub illo qđ ẽ sp et habet aliquid ab eo qđ est ex parte sue forme. & deficit i aliquo ab ipo ex parte sue materie. Manifestũ aũt est q̃ in neutro istoz modorũ ponenda est fortũa. neq̃ id qđ est a fortuna. da vtiq̃ habet causaz determiatã mouentem et formalẽ. & id qđ est semp. & id qđ est frequẽter licet vacil/ler aliqñ in creando ꝓter inordinatõnẽ aliquã sue mate/rie ex diuersa dispositõne cõtrarioz. Sed q̃ quedã sunt extra hec & preter hec hoc est extra semp & frequẽter. & i il/lis omes dicũt. aliqđ fieri a fortuna & a casu manifestum est. q̃ ꝑ iudiciũ loquẽtes dicunt hec esse a fortuna & a foz/tuna fieri. Scđa diuisio est. Eoz que fiunt alia fiunt prop ter hoc. alia vero non. Illa eĩ dicũtur fieri ꝓter hoc que fiunt ꝓter aliquẽ determiatũ finẽ notabilis bonitatis. Et dicũtur fieri non ꝓter hoc. que nõ fiunt ꝓter aliquẽ de/termiatũ finem notabilis bonitatis vt motus manuũ ꝓ/pter aliquã phantasiam aut leuatio vestuce a terra.

Horum autem alia quidem ſm propoſituꝫ fiunt alia vero non. ambo autem ſunt in his que ſunt propter hoc. Quare manifeſtum eſt quoniam in his que ſunt propter neceſſarium et q̃ ſicut frequenter ſunt quedam circa que cõ tingit quod eſt propter hoc. Sunt autem pro pter hoc quecunq̃ ab intellectu vtiq̃ agun/tur et quecunq̃ a natura. Huiuſmodi igitur cum ſm acccidens fiant a fortuna dicimus eẽ Sicut enim et quod eſt aliud quidem per ſe/ipſum eſt. aliud autem ſm accidens. ſic et cau/ſam contingit eſſe vt domus quidem per ſeip/ſam eſt edificatiua. ſm accidens autem vt albũ vel muſicum. Per ſe quidem igitur cauſa finita eſt ſm accidens autem infinita Infinita enim vni accidunt.

Hic phs ponit terciam diuisionem dicens. Eoz que fiunt. quedam fiunt ab agentibꝫ ſm ꝓpoſitum. vt illa que fiunt a libero arbitrio & intellectu deliberãte. ſicut ſunt oĩa voluntaria. Alia aũt fiũt ab agentibꝫ non ſm ꝓpoſitum vt illa que fiunt a natura. aut a natura vegetabili vel ſen/ſibili nõ hñtibꝫ aliquã deliberatõnẽ in ſuis actib. ſzambo iſta ſcz q̃ fiũt a ꝓpoſito & q̃ nõ fiũt a ꝓpoſito ſtz de nũero eo rũ q̃ fiunt ꝓter aliquẽ finem. Manifeſtum eĩ eſt. q̃ tam in his que ſunt ſm neceſſitatem & ſemper q̃ in his q̃ ſunt ſicut frequẽter. ſunt quedã circa que contingit eſſe q̃ fiũt facta ꝓter hec. i. fines determiatos Sũt igit ꝓter fines determiatos facta quecunq̃ agunk a natura. ita vt natura generaliter ſumak ꝑ omni eo qđ agit modo nature. & hoc eſt oĩe illud qđ nõ deliberat ad actũ aliquẽ faciendum. Deinde ſubiungit quartã diuiſionẽ iſtã ſcz. Sicut enim ens diuidik in ens per ſe qđ eſt ſubſtãtia. & i ens ꝑ accidẽs vt noue genera accidentiũ. ita etiã cauſa diuidik in cauſaz per ſe vt cauſa domus per ſe eſt ars edificatiua & edifica/tor. & in cauſam per accidẽs vt cauſa domus eſt fortẽ al/bus vel muſicus. Et tũc phs ſubiungit dãm inter has cauſas dicens. q̃ cauſa per ſe que eſt eſſentialis eſt deter/minata & finita. eo q̃ ſm formã eſt determiata. Cauſa aũt per accidens que eſt per accidens talis eſt ab accidẽte cõ muniter dicto eſt infinita hoc eſt indetermiata eo q̃ ſũt infi/nita ſm formã q̃ vni accidũt. Infinita eĩ accidentia pũt hoiem inducere vt vadat ad locũ vbi inuenit hoiem qui eſt amicus ſuus quẽ tamẽ non intenderat inuenire.

Sicut igitur dictum eſt cum in his que pro/pter hoc fiunt hoc fiat tunc dicitur a caſu et a fortuna. Ipſorum autem differentia horuꝫ ad inuicem poſterius determinanda. Nunc autẽ hoc fit manifeſtum q̃ vtraq̃ ſunt in his que ſunt propter hoc vt cauſa accipiendi argentuꝫ venit vtiq̃ delaturus pecuniam ſi ſciuit. Ve nit autem non huius cauſa. ſed accidit venire et facere hoc reportandi gratia. hoc autem ne q̃ ſicut frequenter veniẽs ad villam neq̃ ex ne ceſſitate. Amplius autez finis & reportatio nõ ſunt in ſeipſo cauſarũ. ſed propoſitorũet ab in tellectu & dicitur a fortuna venire. Si autem proponẽs et huius cauſa aut ſemper veniens aut ſicut frequenter reportaturus non a fortu na. Manifeſtum itaq̃ q̃ fortuna cauſa ſit ſm accidens in his que ſunt ſm propoſitũ. eorum que propter hoc ſunt. Unde circa idem & intel lectus & fortuna eſt. propoſitum enim non eſt ſine intellectu.

Hic philoſophꝰ ex diuiſionibus iam dictis infert de finitõnem fortune premittendo tamẽ qđ prius dictuꝫ eſt ſcz q̃ cum in his que fiunt propter finem aliquẽ aliquid fiat a caſu vel fortuna ſm accidens. tũc dicitur a caſu aut fortuna fieri hoc qđ fit. In quo autẽ differunt caſus & for tuna poſterius dicek Sed ex nunc dictis manifeſtum eſt q̃ vtriq̃ ipoz ſit in his que ſunt propter aliquid vt ſi de moſtenes venerit ad villam. vt acciperet argentuꝫ ſed ſci/uit ibi ſibi foze danduꝫ argentũ. ſi autẽ neſciuerit & inuenit ibi hoiem qui ſibi dedit argentũ. tunc a fortuna dicitur fi eri q̃ accepit argentũ. deferens aũt pecuniã neq̃ ſicut fre quenter venit ad villam neq̃ ſicut ſemper & ex neceſſita/te ſed potius ſicut raro. quia raro hoc accidit. Amplius re portatio argenti eſt finis quẽ ſortitus eſt aduentus ſuus licet nõ intenderit ꝓpter hoc venire. & ideo non eſt finis eſſentialis ꝓter quẽ venit. ſed tñ ẽ finis ꝓpoſiti & intellectꝰ Et eſt notãdũ q̃ ẽ duplex finis ꝓpoſiti & intellectꝰ. qđã eĩ eſt finis ꝓponẽtis & intelligentis. & eſt ille quem intendit ꝑ ponẽs & ſcit & ꝓpter quẽ opak. & ille nõ ẽ fortuitꝰ. Alius

est finis ad quē terminat operatio ꝓposita ⁊ intellectus q̄ est sine scitu ⁊ ꝓdinatōne ꝓponentis. ⁊ ille est fortuitus vt si esset ꝓponens reportare pecuniā. sicut aūt se habet hoc i ꝓposito. ita casuale se habet in alijs causis que sunt preter ꝓpositū agētis. Ex quibꝫ iam infert definitio fortune. Fortuna est causa per accidens in agentibꝫ fm ꝓpositꝫ eoꝝ q̄ fiunt ꝓter hoc extra semp ⁊ frequenter. Et ex hoc vlteri⁹ manifestū est. q̄ fortuna circa idē operatur circa qđ est intellectus practicus. ꝓpositū em̄ deliberans de faciendis nō est sine intellectu practico. ꝓpter qđ si quis cōsiderare velit eē fortuitū ex duobꝫ p se intentis causat. quoꝝ alterꝫ ad min⁹ est a ꝓposito. reliquū aūt aliq̄n est a ꝓposito aliq̄n a natura. ḍa inuentio amici in villa qui nō intentus est inueniri in ea causata est ex eo. q̄ vnus amicoꝝ intendit aliqua de causa ire ad villam ⁊ alter intendit ire ad eandē. cū neuter intenderet ibi inueniri ab altero. Et sic constat. q̄ fortuitum semp causat ex duobꝫ intentis. Et hec fuit causa ḡre quidam dixerūt q̄ habeat cām p se. hoc em̄ mō ablq̄ dubio reducit fortuitū ad causam p se. sicut oē p accūs ad aliqđ p se reducit. nō tm̄ in tali reductōne fit p se. sicut nec accūs fit substātia ex eo q̄ ad subam reducit. Et hec ē causa ḡre falsum dicunt dicentes fortunā nō esse causam p accidēs ꝓpter hoc q̄ reducitur ad causam per se.

Infinitas ḍa dē igit cāe. necesse ē esse a ḍbꝫ vtiꝫ fiat. q̄ est a fortuna vñ videt fortūa infinita esse et imanifesta homini. Et est vt nihil a fortuna videbitur fieri. Omnia quidez em̄ hec recte dicunt. quoniā ratōnabiliter. Et quidem em̄ vt sit a fortuna fm accidens em̄ fit. et est causa sicut accidens fortuna. sicut aūt similiter nulli⁹ vt domus edificatoꝝ quidē causa est. fm accidens aūt tibicē et venientē referendi argentuꝫ non huius causam venientem infiniti sunt multitudine. Etenim videtur aliquā volēs et persequens et fugiens et visurus.

Hic oñdit phūs q̄ necesse est infinitas causas eē a ḍbꝫ fit id qđ est a fortuna. cū fiat ab accūte p accidens. quod ē accidēs cōmune. ⁊ hoc fit indeterminatū ⁊ infinitū. eo q̄ in determiata sunt que sic accidere p̄nt vni ⁊ eidē. igit fortuna ē illo mō infinita. ⁊ imanifesta ⁊ incognita homini. Et ḍa dictū est. q̄ oē qđ fit reducit ad aliquā cām p se. nō mihil videt aliquibꝫ fieri a fortuna. cū ipa non sit cā p se. nec causat ab accidēte p se. Dia em̄ hec aliquo mō recte ⁊ rōnabiliter dicūtur. ḍa hoc qđ fit a fortuna fm accidēs fit ⁊ nō p se. qđ reductū est ad causam p se. ⁊ quo ad hoc non ē fortuitū. Vñ fortuna est causa sicut p accūs. ⁊ p accidēs est causa eius cui⁹ causa est. sed nullus cā est p se. Et vt p fecte istud intelligat necārū est scire ḍām. inter causam p se. ⁊ causaz p accidēs. ⁊ occasionē. Causa em̄ ḍr p se que essentialiter ordinat ad effectū ꝑducendū. sicut edificatoꝝ est causa domus. Causa aūt fm accidēs est q̄ ē adiuncta cāe per se p aliquid qđ accidit ei. quādoq̄ disponit ad effectum quādoq̄ autē nihil. sicut qñ tibicē est causa dom⁹. eo q̄ ars tibicinādi nihil facit ad dom⁹ fabricaturā. sicut robustus est causa dom⁹. robur disponit vt fortiter secet cū dolobro ⁊ factura dom⁹. Sed occasio ḍr ad aliqđ p cui⁹ negligentiā vel absentiā accidit aliqđ sicut absentia naute. causa est ejectionis nauis. causa aūt p accidēs ē fortūa qm̄ fortuna est accidens qđ facit euenire. ita q̄ aduentus terminetur ad aliqđ felix vt reportare pecuniā. hec aūt infinita sunt que sic p̄nt esse cause. Si em̄ venerit ad villā accipiet pecuniā quā non putabit se accepturū. ⁊ p̄t esse causa aduentus. ḍa ibi voluit aliquē. ⁊ inuenit ibi dantē pecuniam. vel ḍa psequebat illuc inimicū suum. aut ḍa fugit illuc inimicū suū. vel ḍa venit visurus villam illā. vel ludū aliquem in villa illa. ⁊ infinitis alijs de causis venire potuit ita q̄ semp nihil presciuit de hoc q̄ pecuniā erat acceptur⁹ Quodlibet em̄ eoꝝ est in paucioribꝫ fm q̄ termīat act⁹ ille ad pecunie acceptōnē. nō em̄ frequenter sic venit vel fugit pecuniā accepturus. licet frequēter veniat visurus vt empturus aliquid qđ p̄tendit ⁊ ꝓdinat se facturum Non em̄ rarū est q̄ homo empturus aliqđ aut visurus aliquē vadat ad villam. Et fm alios ex isto textu sumūtur tres ꝓprietates q̄ a sapientibꝫ ponunt. Prima q̄ cause illi⁹ qđ fit a fortuna sunt infinite. ḍa fortuna ē cā p accūs sz infinita vni accidūt. Scḍa q̄ fortuna nō ē manifesta hoibꝫ. qm̄ cause eius qđ fit a fortuna sunt infinite. infinitū aūt est nobis ignotū. igit. Tercia est. nihil fit a fortuna. q̄ est causa p accūs. sed qđ est p accidēs quodā mō nō est.

Et dicere esse aliquid extra rōnem fortunā recte est. Ratio em̄ est eorum que semper sunt. aut eorum que sunt frequenter. Fortunā autez in his que fiunt ꝓter hec. Quare quoniā infinite que sic causesunt et fortuna infinita est. Tamen in quibusdam deficit vtiꝫ aliquis. Nunquid igitur contingentia cause vtiꝫ fiāt fortunevt sanitatis aut spiritus aut estus. sz non depilari. Sunt autem alie alijs proximiores que sunt fm accidens causa.

Hic ꝓsequēter Aresto. oñdit. q̄ nō est incōueniēs dicere. q̄ fortuna sit de his que sunt extra rōnē. cū causetur ab his que fiunt raro aut infinita. rō em̄ est de his que habēt causaz ordinatā vel semp vl frequēter. fortuna aūt ē in his que fiūt extra semp vl frequēter. sz in his que raro fiūt. igitur si infinitas habet causas effectus fortuitus. ḍr fortuna infinita. Et subiūgit phūs q̄ ꝓtingens aliqñ est ab accidente ꝓpinquo. ⁊ aliqñ ab accidente remoto verbi gratia. sanitas est fortuna. ⁊ p accidēs pōt causari a multis causis. p accūs em̄ pt aliqs sanari ꝓter intentōnē suā ex hoc q̄ intrat in spiritū hoc est ventū ḍ ꝑsufflat eū ⁊ sanat. cū tamē nō ꝓpter hoc in spiritū intrauerit. ⁊ pt sanari ex hoc q̄ ipe subintrat estū qui sanat eum cū nō ꝓpter hoc in estū venerit. ⁊ pōt sanari ex hoc q̄ depilat p rasurā capitis. cum tm̄ non ꝓpter hoc raserit vel depilauerit caput In his em̄ causis accidētalibꝫ quedā fiūt ꝓpinquiores sanitati. sicut ventus ⁊ estus. quedā aūt fiūt remotiores. vt depilatio aut abrasio piloꝝ a capite. ⁊ ille que sunt remotiores sunt magis per accidens q̄ ille que fiūt ꝓpinquiores. ḍa ꝓpinquiores sunt magis vicine cause p se. Et hic patz q̄ quedā cause per accidens sunt ꝓpinquiores quedā remotiores.

Fortuna autem bona dicit cum bonū aliquid euenit. praua autem prauū aliquid euenit. Eu fortunium aūt et difforunū est cum magnitudine habentia sunt hec. vnde et secus parūm malū aut bonū accidere magnū. aut discōtin

gere aut encõtingere est. qm̃ sicut est ōt intellectus. Quod em̃ ad puũ distat tanq̃ nihil distare videtur. Amplius autem incertum eufortunium rationabiliter est Fortuna em̃ incerta est neq̃ em̃ vt semper neq̃ sicut frequenter. possibile esse que sunt a fortuna Sunt quidẽ igitur ambo cause quẽadmodum dictũ est fm accidens. et fortuna et casus in cõtingẽtibus fieri neq̃ simpliciter neq̃ sicut frequenter et eorum quecunq̃ vtiq̃ fient propter aliquid.

¶ Hic phūs ponit diuisionem fortune que diuiditur in eufortuniuz. et diffortuniũ siue infortuniũ. z hoc ideo q̃ fortuna est circa eadem circa que est ꝓpositum et intellectus que conferunt ad vitaz hominis. z q̃o casus et fortuna cõueniũt. z tamẽ premittendo quid sit bona fortuna. z quid prauа hoc est mala. Dicitur em̃ fortuna bona cũ aliquid bonũ euenit hoi preter intentionem. Et dicitur prauа cũ euenit aduersum et prauum. Et fortuna que est circa ꝓspera nõ habet nomen proprium nisi quãdo magnũ bonũ euenit homini. et tũc vocatur eufortunium. Cũ autẽ maximũ malum euenit tunc vocatur infortunium qõ alio nomine diffortuniũ appellatur. In magnis em̃ bonis vel magnis malis dicitur homini aliquid discõtingere aut encõtingere. Intellectus em̃ hominis actuus non dicitur variari nisi fm magna bona vel mala. nec vita hominis variationẽ suscipit fm prospera vel aduersa nisi sint magna Si em̃ parue fortune variarent statum vite humane semper variaret et simul esset homo felix z infelix. quod falsum est. Et iõ sicut fortune sehabent ad vitam nõ mutatiuam. ita nominat eas intellectus. fm aũt fortunam. hominis vita quasi nihil dehabere videtur. z ideo ꝙuis nõ dat nomia specialia ſz magnis vt ꝓz ex dictis Cũ em̃ fortune nõ sint de essentia felicitatis. q̃ felicitas est actio fm ꝓfectionem optimã virtutis anime. cũ bone fortune organice subueniunt felici. et faciunt ipsum expeditiorem ad actꝰ felicitatis quando magne sunt. Quãdo vero que sunt in nullo expediunt. et ideo non merentur habere nomẽ eodem autem modo est de infortunijs. hec em̃ cum magna sint conturbant felicem q̃uis felix ipsis decenter vtatur ex virtute animi Sz si que sunt fortune male in nullo turbant felicem. z ideo nec ille nomen habere proprium merentur Sed de talibus latius habetur ꝓmo ethicorum. siue autem sit eufortunium siue infortunium incerta est vtiq̃ fortuna non irrationabiliter. q̃ certitudo non est nisi in his que fiunt semper vel frequenter et neutro modo. Sed in paucioribus et raro fit fortuna. Nihil em̃ horuz que sunt a fortuna possibile est esse sp vel frequenter vt patet ex dictis. Deinde subiungit dictam ꝓuenientiam casus z fortune dicens. q̃ cõueniunt in hoc q̃ sint cause accidentales non fieri habentes in cõtingentibus semper que sunt necessaria sed in cõtingentibus raro et non in cõtingentib̃ per accidẽs quod est in pluribus sicut ea q̃ sunt frequenter. et fiunt in his q̃ fiunt propter aliquid.

¶ Differt autem qm̃ casus in amplius est. q̃ fortuna. Quod em̃ a fortuna est et a casu. Hic autem non omnis a fortuna est. Fortuna q̃dẽ em̃ est. et quod a fortuna est quibuscunq̃ z eu/ contingere vtiq̃ inerit. z omnino actus est. vñ necesse est circa practicam esse fortunam Signum autem est. qõ videtur idem esse felicitati aut prope. Felicitas aũt praxis quidem est Eupraxia em̃ est quare quibuscunq̃ nõ contingit agere neq̃ a fortuna aliquid facere

¶ Istud est capitulum tertiũ in quo phūs ostendit differentiam casus et fortune. dicens. q̃ differunt sicut spes et genus. qm̃ casus est in plus q̃ fortuna. q̃ q̃d est a fortuna est etiam a casu. sed non econuerso. cũ non omnis casus est fortuna. fortuna em̃ in eo q̃ videtur aliq̃d conferre ad felicitatem dicitur de his quibus ineſt bñ contingere et male contingere in cõferentib̃ ad vitam. hoc est fortuna est in agentibus fm ꝓpositum Nam in illis est fortuna in quib̃ est agere. quia ex actione ꝓuenit euconingere. sed actio solum est in habentib̃ intellectum z voluntatem. cuz agere sit ad finem dirigere. habẽtia aũt intellectum z voluntatez dirigũt se ad finẽ. Alia aũt a talia portius diriguntur ex instinctu nature. et ideo pori⁹ dicunt agi q̃ agere. z ideo bñ aresto. in textu dicit q̃ fortuna sit circa practicã ꝓtem vite que dicitur actualis. Et signum huius est. q̃ quidam dicunt q̃ fortuna videtur esse eadem felicitati. q̃a illi dixerunt felicitatem cõsistere in diuitijs. aut prope felicitatẽ. eo q̃ aliq̃d confert ad felicitatem. Nam felicitas practica que consistit in habitibus moralibus prudentie coniunctis est prope fortunam. et talis nõ potest perfecte haberi sine diuitijs vel bonis fortune. cum sint multe virtutes morales. q̃rum vsus habere nõ posset absq̃ diuitijs. sicut ẽ liberalitas z magnificentia. igitur cõuenienter dicitur q̃ fortuna est ꝓpe felicitatem. non quidẽ speculatiuaz que consistit in habitu sapientie non habente ordinem ad fortunam. sed practicam.

¶ Et propter hoc neq̃ inaiatum nihil. neq̃ infans. neq̃ bestia nihil facit a fortuna. qm̃ non habent ꝓpositũ. Neq̃ em̃ eufortunium neq̃ infortunium ineſt his nisi fm similitudinem. sicut dicit protarchos. eufortunatos esse lapides ex quibus sunt are cum honorẽtur Copulati aũt his cõculcantur. Pati aũt a fortuna in est quodã mõ. et his. cum a gens aliquid circa hec agat a fortuna aliter autem non

¶ Hic Aresto. cõcludit ex premissis in quib̃ nõ est fortuna dicens q̃ nullum inaiatum facit aliquid a fortuna. neq̃ infans qui non ꝓ vti intellectu deliberante neq̃ bestia. eo q̃ talia ꝓpositum non habent. et ideo neq̃ eufortunium neq̃ infortuniũ accidit eis nisi fm similitudines et metaphoram sicut lapides ex quibus fiunt altera aut imagines deoz. ꝓtarchos dixit esse bene fortunatos. eo q̃ adorantur et honorantur Copulari autem eis q̃ sunt eis similes ꝓculcantur pedib̃. talibus tñ nõ ꝓtingit aliquid fm fortunam nisi passiue. vt cum aliquis circa aliquid operaꝝ a fortuna z non aliter Et ideo fortuna coz non est in actione sua ſz portius in passione. eo q̃ ea que sunt circa ipsos ab operantibus ꝙintellectum sunt similia felicitati cuidam.

¶Sed casus est in alijs animalibus et inanimatis. vt equus casu inquit venit. quoniam saluatus quidem veniens. nō salutis aūt causa venit. et tripos a casu cecidit. Stat quidez eīm causa sedendi. sed non causa sedendi cecidit. Quare manifestum est: q in his que simpliciter propter aliquid fiunt. cū non accidētis causa fiunt quorum extra est causa. tūc a casu dicimus. a fortuna aūt quecūq a casu fiūt ꝓpositorū in habentibus propositum.

¶Hic phs ostendit in quibus est casus dicens. q casus non solum est in hominib qui voluntarie agunt sz etiaz in alijs aialibus ab homine et in rebus inanimatis. Exemplū in animatis. vt equus venit casu et saluatus est. q ꝓditus fuisset. si nō venisset nō tamen venit ꝓpter hoc vt saluaret. sz vt pabulū reciperet. Exemplū aliud formari potest de quolibet animali bruto. Exemplum in non animatis. vt tripos cecidit eo q remotum fuit id quod sustentabat eam. cadens aūt cecidit sic vt esset apta sedes sedenti super eam. et hoc fuit casu. q nō cecidit propter hoc. Igitur manifestū est q in his que simpliciter propter aliqd fiunt. qū non fiunt propter illud quod accidit ex fieri eorum. sed causa eorum est extra ipsa et intentiones eorum. tunc dicuntur fieri a casu. A fortuna aūt dicuntur fieri quecūq de nūero casualium fiūt a proposito. in habentibus vsum propositi quo ad intellectū deliberantem.

¶Signum aūt est qđ vanum est. qm̄ dicit cuz nō fiat. quod propter aliud illius causa. vt ambulare depositionis causa est. Si vero non fiat ambulāti. frustra dicimus ambulasse. et ambulatio vana est tanq̄ hoc fit frustra quod aptum natum est alterius causa. cū non includit illud cuius causa erat aptuz natum. Qm̄ si aliquis se balneatum dicat frustra. quia non deficit sol derisio vtiq erit. non eīm erat hoc ꝓpter illud. Sic igit q athomatum fm nomen est. cum ipsum frustra fiat. Cecidit eīm non ꝓcutiē di lapis. ab eo igitur qđ athomatum cecidit lapis. quia cecidit vtiq a quodam. et percutiendi causa.

¶Hic manifestat phs. q casus accidit in his que sunt propter aliquid hoc est ꝓpter aliquem finem. q vanū et frustra fiunt propter finem. casus aūt videtur esse idē cum vano et frustra. igitur etiam casus fit propter finez Maioꝛ probatur per notificationem eius quod est frustra. frustra eīm dicitur id esse quod fit propter aliquem finem quē nō sortitur. vt deambulatio que fit ꝓpter depositionem ventris. frustra est. qū non sequit depositio Non quelibet operatio est frustra. si quis non cōsequat finē per eam. q dictū est in tractatu p̄cedenti. q est duplex finis. scz operantis et operis. Finis eīm operantis stultus est qnq̄. quādo scz est talis ad quem nullo modo ordinatur operatio. et quem impossibile est eum sed per operationem illam. et tunc non dicitur illa operatio vana vel stulta. si non consequitur finem q stulte intendit. sicut si aliquis dicat se balneare vt sol eclipsetur. nō eīm ꝓpter hoc balneatio est frustra si sol non eclipsabitur. quia talis finis non est aptus natus acquiri per balneum. et iō deridendus est ille q hoc intendit Alius est finis operis q frequēter obtinet operi illo. et si q tale opus nō obtinetur finis ille tūc dr esse frustra. et sic in h loco diuersi p hi pro eodem accipiūt frustra vanū et otiosum Dame apud latinā linguaz. talem habent differentiam qm̄ frustra est quod fit intentione obtinēdi finē ad quē de se est ordinatum et tamen illum non consequitur Vanum autem ꝓprie est quod de se non est aptum natu vt sit alicuius vtilitatis aut nocumenti causa. vt motus digiti ꝓeter indigentiam et intentionem. Otiosum autez dicitur opus demonstrans vacuitatem operātis. et ideo sonat viciū quoddam in operante. leues eīm otiosa faciūt et ideo vanū et otiosum subiecto cōueniunt. sed rōe differunt. id aūt quod est frustra ꝓprie loquendo etiam fm substantiam differt ab vtroq ipsoꝛum Casus vero qui ex se ꝓeter intentionem accidit fm suum nomē venit ab eo quod est frustra. quia cadit operatō in casu ad finem non intentum. sed in eo quod est frustra cadit a fine intento. et ideo vtrūq istoꝛum videtur ex se accidere cum finis sit extra intentionez. et ideo quod dicitur apud nos casus greci vocant extra se accidere Cuius est exemplū vt cum cadit lapis sublata colūna que sustentabat eum hic cadit nō vt vulneret. sed cadit propio ponderе remoto prohibēte. vulnerat aūt quia habuit caput obiectū descensui eius. et ideo vulnerare est extra intentionē lapidis cadentis et colūnā deficientis. igit a per se et casu cecidit lapis si vulneret tūc. Aliquando tamē cadit vt vulneret aliquē. quādo scz ꝓcitur ad vulnerandum aliquem.

¶Maxime autem separatum est a forma in his que a natura fiunt Cum enim fiat aliquid extra naturam tunc non a fortuna. sed magis ab eo quod per se frustra est factum esse dicimus. Est autem et hoc alterum huius quidez enim exterius est causa. illius vero interius. Quid igitur sit propter se frustra. et quid fortuna dictum est. et quomodo differunt ab inuicem.

¶Hic philosophus ostendit in quibus maxime differunt casus et fortuna dicens. q maxima differentia casus ad fortunā. est in operib nature. cū aliqd in operib nature fiat extra nature intentionem. vt quando generātur sex digiti in vna manu. aut duo capita in vno generantur corpore. aut si aliquis defectus aliquoꝛū mēbroꝛum aut membꝛi tunc non dicitur fieri a fortuna. sed a casu et ab eo quod est per se et frustra fm q quidam vocant casum. Dicit tamen dominus albertus q in vltimo exemplo non videtur esse casus nisi sumatur large. et ideo philosophus in libro de animalibus vocat talia occasionata et non casualiter nata. quia casus est causa p accidens. Occasio vero minus dicit q causa. et est qū ꝓpter aliquod accidens aliquid causatur. vt in moribus dicitur aliquid dare occasione. quando inuitat vel negligit aliquid ꝓpter quod aliquis damnificatur. et ita est

in talibus operib⁹ nature q̄ habundātia materie dedit occasionem producendi sextum digitum ⁊ diminutio fecit diminui in aliquo mēbrorū ⁊ debilitas caloris naturalis vel intēperantis que fiunt in semine alterius. occasionem corruptionis fecit. ⁊ aliquādo diuisio secūdine fecit pungi duo corpora ⁊ cōglutinari. ⁊ tō scōm veritatem quā tradit ptholomeus i libro de natiuitatib⁹ Natiuitates tales occasionate sunt i causa pticulariter agēte siue mouēte que est vis formatiua seminis ⁊ preparatio materie ad formam, sed cum sint intēte a natura vniuersaliter mouente que est qualitas ꝓueniens et situ ⁊ respectu stellarū in hora qua semen cadit in matricē nō dicuntur occasionate Et sic differentia stat in hoc q̄ casus est in his que sunt a natura fortuna āt in agentibus fm ꝓpositum. Et qua sumitur etiam alia scz q̄ casus est in illis agentib⁹ quorū principiū agendi est intra q̄ natura est principiū mouendi ⁊ quiescendi eius in quo est. sed fortuna est in his quor⁹ principiū agēdi est extra quia agentia fm voluntatem accipiunt spēm et formaz ab reb⁹ ad extra. Alia differentia patuit supra.

¶Sed modorum quidem causarū in quibus est vnde principium motus. vtrūq; ipsorum est aut enim eorum que sunt natura causa aliqua est. aut eorū que sunt sub intellectu causa semper est. scz eor⁹ multitudo indeterminata est

¶Istud est capitulū quartum in quo phs docet reducere casum ⁊ fortunam ad causas per se. post q̄s determinatum est de fortuna et casu que sunt cause per accidēs Et rō ordinis est. q̄ omne per accūs necessario habet reduci ad p se. fortuna autē et casus sunt cause p accidēs igitur necessario ad aliquod genus per se reducunt. Et dicit. q̄ fortuna et casus reducuntur ad genus cause efficientis. quia casualia aut sunt de numero eorum q̄ fiunt a natura. ita q̄ natura large sumatur ꝓ omni eo qđ mouet motu nature in hoc q̄ nō deliberat. aut sunt ab intellectu operāte. ita tamē q̄ ambo sunt incerta facienti. sed vtrūq; istor⁹ facientium scz natura ⁊ intellectus sunt de genere cause efficientis igitur fortuna ⁊ casus ad gen⁹ cause efficientis reducuntur

¶Quōm autem sunt fortuna et casus cause eorū quorum vtiq; aut intellectus fiat causa aut natura tamen fm accidens cum accidens causa aliqua fiet horū ipsorum. Nihil autem fm accidens prius est his que sunt per se. Manifestum est q̄ neq; p accidens cā prius est ea que est per se posterius vtiq; est fortuna et casus intellectu et natura Quare siquidem maxime celi causa est casus necesse est prius intellectuz et naturā esse et aliorū multorū et hmōi omnis

¶Hic phs excludit secundā opinionem antiquorū premissam de fortuna ⁊ casu dicens q̄ inconueniens est dicere. q̄ fortuna et casus sint cause celi et omnium mundanorum. quia casus et fortuna sunt cause per accidens eorum que sunt quorum intellectus et natura sunt cause per se suorum effectuum. sed nihil eorū que sunt fm accidens potest esse prius eo qđ est per se. eo q̄ oīne accidens reducitur ad aliquod per se. Naz manifestum est q̄ cause per accidens habēt ante se priorem causam aut priores causas per se. igitur casus ⁊ fortuna posteriores sunt intellectu causante per se. et natura per se aliqđ causante. et ideo inconueniens est dicere fortunam et casuz eē causas celi et omnīū mūdanorum. q̄m oportet aīi fortunam et casum esse aliquam causam celi ⁊ motus per se q̄ est natura vel intellectus. et sic ponit natura causāte aīte casum ⁊ fortunam multitudinē generatorum

Vtrū definitiones fortune et casus et eorum differentie sint bene a philosopho assignate.

¶Et videtur primo contra primam partem quesiti q̄ definitiones fortune et casus non sint bene assignate q̄a casus et fortuna sunt cause per accidens cum fiant extra semper et frequenter. scientia autem et definitio sunt illorum que sunt semper ꝑmo posteriorum. igitur definitiones casus et fortune non sunt bene assignate Cōfirmatur q̄: Aresto. non definit casum. igitur Secūdo q̄ causa p accidens est que accidit alicui cause per se. vt album nigrū accidit edificatori. sic aūt non est de fortuna. igitur non est causa per accidens Tertio ea q̄ fiūt fm propositum et ꝓpter finem sunt semper et frequēter

Quarto sic cōtra secūdam ptem quesiti ⁊ hoc sic. que cūq; sunt eadem essentialiter fm nūerum illa non differunt inter se. sed casus ⁊ fortuna eadem sunt essentialiter nūero. igitur non differūt inter se. Minor ptz in quo cunq; est fortuna in eodem numero est casus. igitur. In oppositum est phs in textu. pro intellectu istius questionis ponūtur duo discursus quor⁹ maior primi est ista.

¶Circa mobilia conuenienter contingunt casus et fortuna. Minor. In quibus sunt cause p accidēs ad cās p se reducibiles Conclusio Igitur in physicali scientia est mētio fienda de casu et fortuna

Pro intellectu maioris est sciendū. q̄ duplicia sunt vt sufficit proposito entia. quedā eōm sunt necessaria. illa scz que vnifōrmiter ⁊ īmobiliter se habent. sicut entia perpetua. scz celum et motus celi et hmōi. Alia sunt contingentia que non habent se eodēmodo scz mobiliter ⁊ trāsmutabiliter. ⁊ hoc differēter fm triplex gen⁹ ꝓpingētiū vt patebit infra. Isto eōm supposito. q̄m casus ⁊ fortuna sunt in his que eueniunt aliter q̄s nata sunt euenire ⁊ q̄s intendebat ab agente. et talia solum sunt in mobilibus cum īmobilia sp eodem modo se habent ⁊ sunt necessaria. igitur casus et fortuna solū locū habent circa mobilia hoc est ꝓpingentia ⁊ non circa qōlibet genus ꝓpingētium scz circa genus ꝓpingentiū raro. vt patet in quadam conclusione questionis secunde. Minor patet per Aristotelē in textu. Nam reducuntur ad causam efficientem sed casu efficiens est causa per se. igitur. Conclusio pz quia in physicali scientia de mobilib⁹ cōsideratur. casus autem et fortuna habēt fieri circa mobilia tanq̄ cause p accidens. igitur. Et iam in physicali scientia determinat de causis. sed fortuna ⁊ casus spectant ad causas igit tē

Sed diceres sexto metaphisice dicit phs. q̄ de ente per accidens non est scientia. casus autez ⁊ fortuna sunt hmōi. igitur. Ad hoc dicendum est. q̄ dupliciter de ali

quo est scientia. vno modo sicut illud qđ vere scitur. z sic solum est scientia de cōclusione z sic de ente per accidēs non est scientia. q2 tale ens non est necessarium. Alio mō de aliq̄ dr̄ec scia sicut de illo de quo aliq̄d scitur. et sic de ente per accidens potest esse scientia. q2 de eo sciri p̄t q̄ est ens per accidens. z sic de casu et fortuna est scientia fm cōmunes ratōnes casus z fortune z in ordine ad ea que sibi conueniūt fm rationes cōmunes sic scz q̄ sunt cause p accidens. z q2 fortuna est in agēntibus similiter casus sicut de his de quibus aliqua sciuntur. q2 de casu et fortuna formant quedam ꝓpositiones habētes ne cessariam veritatem. Nam ista ꝓpositio est vera z ne cessaria fortuna est causa per accidens Similiter de fal so isto modo est sciētia z etiā ipossibili. sicut dicūt logici q̄ de ꝓpōe insolubili est scientia q̄ tm̄ ē falsa. tm̄ de casu et fortuna fm q̄ sunt īre ad extra z fm q̄ aliq̄d fit casualr de eis non est sciētia. q2 ea que fiūt in re a casu et fortuna non habent causam determinatam necessariam et p se. que tamen ad scientiam req̄rit. vt patet p̄mo posterior. Et quo etiā p̄z. q̄ aliter est scientia de reb9 generabili bus. z corruptibilib9. z de casu z fortuna. q2 de reb9 ge nerabilib9 z corruptibilib9 non solum est scientia in cō muni. scz vt cōmunicant in aliquo communi scz q̄ sunt ge nerabiles z corruptibiles. sz etiam de ipsis est sciētia. fm specificas rōnes fm quas differūt. vt de homine est scie tia non solum ꝑ inquantū mobilis est quod conuenit sibi fm rationem cōmunem siue genericam. quo modo solū est scientia de casu et fortuna. sed etiam de eo est scientia fm q̄ risibilis est. quod cōuenit sibi fm rationem specifi cam Maior alterius discursus

¶ Ad inuestiganduz definitionem casus et for tune cōgruum fuit quatuor diuisiones prę/ mittere Minor Fortuna est causa per ac/ cidens in his que fm ꝓpositum agunt. nō au tem casus: q̄uis vtreq̄ cause per accidens in hoc q̄ fiant extra semper et frequenter conue/ niant Conclusio Igitur ad definiendum casum necessarium est a definitione fortune ali quam differentiam tollere

Maior patet per p̄hm in textu inuestigantem definitio nes casus et fortune via diuisiua. vt scz ex membris illa rum diuisionum simul adunatis surgat definitio fortu/ ne licet ordine ꝓpostero. z definitio casus aliquo mo/ do similiter. quia per ablationem vnius ꝑticule. cuz non semper insit agentibus fm ꝓpositum. Et videtur q̄ ꝓma diuisio Aresto. non sit bona in qua dicitur. Eoꝝ que fiunt quedam fiunt semper. quedam aūt frequenter quedam autem extra semp z frequēter. quia nō sunt ali qua que fiunt semper. q̄m impossibile est fieri quod im/ possibile est factum esse. igitur non sunt aliqua que fiūt semp Ad hoc dicenduz est. q̄ impossibile est fieri qđ impossibile est factū esse. dūmodo fieri sit in factum esse ordinatum. vnde fieri quod est in factum esse ordinatuz non est semp sz est tēpozale. sed fieri qđ non est ordinatū in factum esse hoc potest esse semper Et hic fit sermo de his que fiunt hoc est de effectibus per relatiōem ad cau sam agentem. cōtingens vero ad vtrūlibet. non est de ge nere cause agentis. ideo non est necesse adiungere aliud membrū in diuisione qđ est talis contingentis respecti uum. Alie diuisiones patent circa textuz Minor quo ad ꝓmā eius ptē pater. scz q̄ fortuna sit in agēntib9 fm ꝓpositū z nō casus p differentiā inter fortunā et casum Nam fortuna dūtaxat reperibilis est in illis in quibus tene contingit agere. z in habentibus dominū suarum actionum. quia fit in illis que regūt et agunt fm intellec tum ꝓacticū sed talia habent dominū suarum actionū. igitur fit in illis que agunt fm ꝓpositū. sic aūt non est de casu. cū in bꝛutis et coꝛporibus inanimatis non agen tibus fm ꝓpositum inueniatur. Et quo patet. q̄ dif/ ferunt etiam subiecto cum fortuna in hominibus inueni atur. z casus z in bꝛutis z inanimatis. Est tamen aduertē dum q̄ casus et fortuna q̄uq̄z differunt ratōne tm̄. vt q̄m vtrūq̄z reperitur in eodem. vt in agentibus fm ꝓpositum. quādoq̄z vero differunt ratione z subiecto. vt cuz casus reperitur in alijs ab homine. q2 tunc habēt maxi/ mam differentiam et fm q̄ illo modo sumuntur casus z fortuna de ipsis datur alia differentia quia illa que fiunt a casu ꝓo vt casus est in alijs naturalibus ab homine il la fiunt a ꝓncip'o intrinseco q2 fiunt a natura que ē prin cipium intrinsecum suoꝝ effectuum per se illa vero q̄ fiunt a fortuna fiūt a ꝓncipio extrinseco sc̄z ab intellec tu ꝓactico qui est extrinsecus respectu suoꝝ effectuū Et est sciendum q̄ casus generaliter acceptus f̄cat re spectum cause p accidens fundatū in agente ꝓpter fi/ nem siue illud agens sit agens fm naturam siue fm ꝓo positū ad cuius actionē seq̄tur effectus non intentus et terminatur ad effectum non intentū. z isto modo casus duas habet species sub se. vna species casus est respec/ tu eius qui est fundatus in agere fm ꝓpositum. z ter minat ad effectum non intentū. et ista species habet no men impositum z vocatur fortuna. Alia est species ca/ sus respectu eius qui est fundatus in agente fm naturā et terminat ad effectū non intentū. Ista aūt species non habet speciale nomen impositū sed vocatur nomine ge/ neris iuxta quādam regulam ꝓpicam. si sit aliqua dic tio duo significata habens. si tūc vni illoꝝ imponitur aliquod nomen speciale reliquum retinebit sibi nomen commune. Et quibus infertur. q̄ casus et fortuna ha bent se sicut superius et inferius. Sed diceres. tunc fortuna est casus z per consequens non differunt. Ad hoc est dicendum. q̄ si casus capiat cōmuniter sic illa est vera ꝓdicatio fortuna est casus q̄a non differūt specie sed sicut magis cōmune z minus commune. si aūt acci/ piatur specialiter tūc est falsa q̄m differūt specie iam vna species non potest ꝓdicari de alia. Secunda pars pa tet q̄m in hoc casus et fortuna conueniunt vt patet per definitionem eoꝝdem. Fortuna em̄ est causa per acci dens in agentibus fm ꝓpositum eoꝝ que ꝓpter hoc fiūt extra semp z frequenter. in qua q̄dē definitione po/ nitur causa tanq̄ genus. z per hoc potest excludi effec/ tus. z ponit fm accidens ad differentiā cause per se. De inde ponitur in his que sunt fm ꝓpositum ad remo/ uendum casus qui non solū fit in agentib9 fm ꝓpositū sed in alijs vt dictum est. z ponitur eoꝝ que ꝓpter hoc fiūt. ad remouendum effectus qui accidūt alijs nō factis ꝓpter finem. z vltima pars ponitur ad differen tiam necessariorum et ꝓtingentium vt in pluribus. Et qua definitione sequit. q̄ intellectus ꝓacticus z fortu/ na sunt circa idez q2 oīe ꝓpositū ꝑtinet ad intellectū ꝓacticū. z fortuna est circa illa q̄ fiunt a ꝓposito. Unde idem respectu effectus per se dicit intellectus ꝓacticus

et respectu effectus per accidēs dicitur fortuna. Et definitio casus sumitur eodē modo ablata ramē vna pricula scz in agentib⁹ fm propositum. Nam casus ē causa p accidēs eorū que fiūt propter hoc extra semp ⁊ frequenter. Conclusio patet ex dictis.

Ad obiecta i oppositz

Ad primū est dicēdū. q⁹ casus et fortuna duob⁹ modis possunt accipi. vno modo in vniuersali ⁊ sic definiri possunt. qz sic in eis inuenitur imobilis rō fm quam definiūtur. Alio modo in priculari ⁊ sic definiri nō possunt. Ad confirmationē dicendū est. q⁹ sub definitione fortune etiam cōtinetur definitio casus. sic tamen q⁹ illa pticula in agentib⁹ fm propositū omittat Ad secūdum dicendū est. q⁹ dupliciter dicit causa p accidēs vno modo qz accidit cause per se. vt musicū domificatori. vl'qz cā per se sibi accidit. vt causa p se disgregandi visum accidit parieti. Alio modo dicit causa p accidēs alicuius effectus nō q⁹ accidat cause per se. sz quia talis effectus accidit effectui illius cause vt domificatori est causa p accidens discordie que oritur ex domo facta. et illo mō fortuna dicit causa p accidēs. nō aūt primo modo. Aut dicendū est q⁹ duplex est causa per accidēs. q̄dā est que aliquid facit ad euentū effectus nō intenti. ⁊ talis dicit fortuna. Alia est que nihil facit ad euentū effectus nō intēti. ⁊ illa non dicit fortuna. Et sic patet. q⁹ nō omnis causa p accidens dicitur fortuna vel casus. Sed diceres fortuna est effectus fortuitus. igitur non est causa. Ad hoc ꝓbat. vt si fodiens in terra inueniat magnū thezaurum illa inuentio thezauri nō est causa per accidens. sz effectus fortuitus. Ad hoc dicendū est. q⁹ duob⁹ modis accipitur fortuna. vno modo fm vulgares ⁊ sic effect⁹ fortuitus dicit fortuna. qz ipsi solum accipiunt effectū fortuitum p fortuna. ⁊ hoc ex eo. quia nomia imponūtur a notioribꝫ nobis. cum igitur effectus sit notior nobis. igitur fortuna a vulgaribꝫ imponitur ad ꝓcandū effectū Alio modo capitur fortuna ꝓ vt significat causam talis effectus ⁊ sic phi accipiūt fortunam vt ipse fodiens siue fossor inueniens thezaurum dicitur fortuna Sed diceres phs dicit in textu⁹ bona fortuna est quādo euenit aliquod bonū. sed euentus boni nō est causa. sed effectus fortuitus. igitur fortuna nō est causa Ad hoc dicēdum est fm aliquos. q⁹ Aresto. non eodem modo accipit fortunā qz definiendo fortunam accipit eam philosophice ⁊ posterius definiendo eufortunū siue bonā fortunam accipit eam vulgariter. Sed aliter dicendū est. ⁊ melius. q⁹ eodem modo capitur fortuna. quia bona fortuna est quādo euenit aliquod bonū phs non intendit ibi dicere q⁹ euentus illius boni sit fortuna imo est effectus fortuitus. sz vult dicere q⁹ bona fortuna est quando euenit aliqō bonū hoc est causa per accidens agens fm ꝓpositum producens effectū bonū non intentū dicitur fortuna bona. ⁊ per accidens agens fm ꝓpositz producens malū effectum. dicitur mala fortuna Ad tertiū dicendū est. q⁹ agens ꝓpter finē determinatum est causa per se respectu effectus. causa tamen per accidēs est respectu effectus q̄ in sua operatōe cōtingit p̄ter intētōem eius Et dupliciter dr aliq̄d agere ꝓpter finē vno⁰ aliq̄d dr agere ꝓpter finē fm actū. hoc ē intēdit finē ꝓpter quē agit et sic causa per se agit ꝓpter finem vt fossor fm actū agit propter foueam. Alio modo aliq̄d agit propter finē fm aptitudinez qz scz est talis effectus. q⁹ agens egisset si talem effectum prescisset fuisse futurū. ⁊ sic etiaz fortuna est causa agens propter finem. qm̄ nullus effectus dicitur fortuitus nisi habeat in se notabilem bonitatem vel malicia vt propter talem effectum semp agens egisset si sciisset eū assecuturū. sicut fossor vtiqz egisset propter inuentionem thezauri si prescisset inuentōem. Et ideo etiam fossor non dicitur fortunatus si inuenerit lapidez in fouea preter intentionē. quia nō est alicuius notabilis bonitatis vel malicie. ⁊ sic ille effectus nō est propter finem. quia q̄uis p̄ sciisset se inuēturū lapidem. tm̄ non egisset propter hoc. id est ꝓpter inuentionem lapidis. Ad quartum dicendū est licet casus et fortuna sint eadem essentialiter quando scz reperiuntur in vno ⁊ eodem. tamen differunt sicut superius et inferius. quia casus reperibilis est in quibusdam in q̄bus non est fortuna et tunc differūt a fortuna essentialiter ⁊c.

Vtrum possibile sit aliquid fieri a casu et fortuna et hoc dumtaxat circa raro contingentia.

Et arguit cōtra primū q⁹ nihil fieri posset a casu ⁊ fortuna. qz nihil fieri dicitur nisi a causa legitima. dicēte platone in thimeo. nihil oritur est sub sole cuius legitima cā non precessit. sed illa est causa per se. igitur nihil fit a casu et fortuna. Secūdo in illa actione nō potest incidere casus ⁊ fortuna in qua est principale agens q̄ō omnibus alijs influit vires agēdi ⁊ actionem sed talis est actio nature ⁊ volūtatis. qz agens vel est motus celi vel deus. igitur ⁊c. Tertio omis causa per accidens ad cām p se est reducibilis. casus aūt et fortuna sunt cause per accidens. igit sunt reducibiles ad causas per se. ⁊ per consequens nihil dicitur fieri a casu ⁊ fortuna. Quarto contra scdm casus et fortuna sunt cause respectu ꝓtingentium vt in paucioribus. sed contingentia raro reducuntur ad eandem causam cū cōtingentib⁹ ad vtrūlibet. cū vtrū q⁹ se teneat ex pte materie. et per consequēs casus ⁊ fortuna habēt fieri circa contingentia ad vtrūlibet. Quinto. illa que subsunt voluntati nostre que libera est sunt cōtingentia ad vtrūlibet. vt loqui et non loqui. sed in ist⁹ aliq̄d accidit p̄ter intentionem agentis. illud em̄ quod accidit p̄ter intentionē agentis est casuale et fortuitū. igitur casus ⁊ fortuna reperiūtur in contingentib⁹ ad vtrūliber. Sexto nisi sic. Aresto. in definitōe fortune excludisset cōtingens ad vtrūlibet sz hoc non fecit. quia solū excludit illa q̄ sunt semp ⁊ frequēter. igit In oppositū q̄stū ad ea q̄ primo obiciuntur est doctrina Aresto. in textu. Et in oppositū q̄stū ad ea q̄ scdo subiciuntur est auerrois dn̄s Albertus et multi alij. scz Alexander porphirius themistius. Et potest sic ostēdi aresto. de fortuna et casu exemplificat de cōtingenti raro ⁊ nō de contingēti ad vtrūlibet. igit casus ⁊ fortuna non habēt fieri in contingenti ad vtrūlibet. Pro intellectu tū istius questionis ponūtur duo discursus. quoꝝ maior primi est ista

Impossibile est q⁹ omnia de necessitate sint euenientia Minor In rebus humanis et natura. contingit aliter euenire Conclusio Igitur in illis multa sunt euenientia a casu et fortuna.

¶ Ista maior patet per Aresto. primo perihermenias. Nam quecunq causaf ab actionibus nostris t a consilijs nostris illa non euenīūt ex necessitate. sed talia sunt multa. igitur ℳinor patet. quia sunt voluntaria. igitur possunt preconsiliari aut non preconsiliari. vt pz clare primo perihermenias. ℭt dicit phs hic in textu. q triplex sit entiū habitudo. qm eorum que fiūt. quedam fiunt necessario siue semper. vt ortus solis. quedā fiunt frequenter. vt in pluribus vt q homo nascitur duobus oculis. quedam fiunt extra semp et frequenter. vt casus et fortune effectus. sed diuisio stare non posset. si omnia de necessitate euenirēt. ℭt est aūt taliū effectuū in vniuersosubordinatio. Haz sub his que fiunt necessario t semper. sunt ea que fiūt frequenter tanq̄ proxime ab eis deficientia. et ea que fiūt raro deficiūt ab eis q̄ fiunt frequēter tanq̄ proxime ab eis deficientia. vnde q̄nto fuerit maior recessus ab īmobili principio t necessario. tanto inuenitur maior mobilitas et cōtingentia. In illis igitur que vltimo deficiūt ab īmobilitate necessitatis sicut in raro contingentib⁹ fortuna et casus precipue locum habent. Sed diceres ortus solis non fit semper. Ad hoc dicendum est. q ortus solis nō fit semper per comparationez ad tempus. quia aliquo tempore est occasus. fit tamen semper per cōparationem ad causam. quia ex motu celi supra nostrū emisperium causaf semp ortus solis. Illa igitur causa posita ponitur effectus. ℭt non est proprie aliquis effectus ad vtrūlibet. q3 effectus ad vtrūlibet dicitur ille qui fit a causa ad vtrūlibet. causa aūt ad vtrūlibet nō est causa alicuius effectus. qm q̄diu causa nō est determinata ad aliquem effectum producendū. tūc nō est causa. quia nihil operatur igiſ oportet ante operationem causam determinari ad vnū. vt si aliquis vellet ire ad sanctū petrum et etiam ad sanctum albanū tunc non ibit anteq̄ se determinet per appetitū ad vnū locū determinatum. ℳinor patet. quia tam res nature q̄ humane sunt contingentes t mobiles. igitur in illis contingit aliquid euenire preter intentionem. In reb⁹ humanis propter incertitudinem ꝓuidentie nostre. t in naturalibus propter cōtingentiam materie. t occursum cōtrariorū agentium. Conclusio paret ex premissis. vt patet in actibus humanis. Nam res generabiles t corruptibiles que fiunt preter intentionē et deliberationē agētis fm proposituꝫ fiūt a fortuna et que fiūt preter communem cursum fatalem in rebus generabilibus et corruptibilibus fiunt a casu Sed diceres dicit Aresto. primo metaurorū. q necesse est hūc mūdu⁹ esse cotiguū lationibus superioribus vt tota eius virtus inde gubernetur. igitur nihil fit a casu et fortuna Ad hoc dicendum est. q licet omnia gubernentur a superioribꝫ. vtiq tamen possunt esse casuales t fortuiti effectus propter defectum causarū proximarū non potentiū influentias omnes causarū vniuersalium recipere. et sic quando fit deuentio ad regionem actiuorum t passiuorum tūc cauſantur casuales t fortuiti effectus. ℭt q̄uis omnes effectus dependeant a prima causa q̄tum ad substantiaz effectus. tamen q̄tum ad modū t cōditiones dependēt a causis primis ℳaior alterius discursus.

¶ Reductio casus et fortune est ad genus efficientis cause. ℳinor In contingenti raro et non ad vtrūlibet reperiuntur casus t fortuna Conclusio. Igitur fatum et diuina prouidentia non sunt a rebus casum et fortuna remouentia.

ℳaior patet. quia fortuna reducitur ad intellectum practicū. et casus ad naturam vel ad intellectum. intellectus aūt et natura sunt cause efficientes. igitur casus et fortuna reducuntur ad genus efficientis cause. ℳaior patet. quia idem dicitur intellectus practicus respectu effectus per se. et fortuna respectu effectus per accidēs ℭt similiter de natura t de casu Ex quo sequitur q intellectus t natura precedūt casum. quia omnis causa p se precedit causam per accidens que reducitur ad ipsaz sed intellectus et natura sunt cause per se ad quos reducūtur casus t fortuna ¶ Sed diceres. natura diuiditur in formam materiam t priuatōem. vt patuit in pncipio huius. sed nullum eorum est causa agens. igitur natura non est causa agens. ℳinor patet. q3 causa agēs aut efficiens est distincta a materia t forma. Ad hoc dicendū est q forma est causa agens ℭt ad probationem dicendum est. q forma potest comparari ad duo. Vno modo ad totū compositū qđ cōstituit t respectu illius est cā formalis. et non agens. ḋa forma intenditur ab agente et etiam finis. effectus aūt fortuitus non est preintentus actualiter. et sic casus et fortuna non possunt reduci ad genus cause formalis vel finalis. Alio mō potest cōparari ad motus et actiones totū compositum consequentes et respectu illorū est cā agens.. Nec inconueniens est q vnū et idem sit causa agens et formalis respectu diuersorū et sic est de fortuna Nec debēt reduci ad genus cause materialis. ḋa effectus fortuiti et casuales acq̄runtur per actionem. Materia vero preiacet actioni et sic non pñt ad genus cause materialis reduci ℳinor patet. ḋa nullū contingens ad vtrūlibet habet cām efficientem. cū se tenet ex pte materie. casus autem t fortuna tenet se ex pte cause agentis igitur. Preterea nullum est agens ad vtrūlibet. fortuna autem et casus sunt cause agentes. igiſ. ℳaior patet. ḋa contingens ad vtrūlibet indifferenter respicit vtrāq̄ ptem contradictionis. si igiſ esset aliqđ agens ad vtrūlibet simul produceret vtrumq̄ oppositorum aut non ageret. quorum vtrūq̄ est impossibile Sed diceres ex illo sequeretur q definitio Aresto. de casu et fortuna non esset cōueniens. q3 nō est additū in definitionib⁹ eor. q fieri habeant circa contingentia raro. Ad hoc est dicendū. q licet illa pticula non manifeste ponaf. tamen ipsa inuiſ in illa pticula in eorum definitionib⁹ posita sez casus et fortuna sunt cause per accidens. Notandū tamen est. q hic est diuersitas opinionū. vt dicit dns Albertus in cōmento Nam fm Auicennā et suos sequaces casus et fortuna sunt cause per accidens locū habentes in duobus contingentib⁹ sez in contingente ad vtrūlibet t in contingente in pauc̄tioribꝫ. Sed hec opinio non placuit themistio alexādro et alijs dicentib⁹ casum et fortunam dūtaxat fieri in contingente. vt in pauc̄tioribꝫ. sed non in contingēte. vt in plurib⁹. vt probatū est. Nec etiam omnia q̄ raro fiūt. fiunt a casu et fortuna. sed solū illa in qua est singularitas eufortunij vel diffortunij. ℭt est considerandū. q duob⁹ modis aliquis effectus dicit euenire raro. Vno modo q̄tū ad rēpus. et illo modo. non semp effect⁹ raro cōtingens etiā si fuerit singularis bonitatis aut malicie dicit casualis vel fortuitus vt eclipsis solis aut lune Alio mō dici

tur raro fieri aliqd in ordine ad cam. t illo modo si fue/rit singularis bonitatis vel malicie est effectus casualis aut fortuitus. Pro intellectu tamen conclusionis est sciendū. q cū fatū sit mobilū rerū dispō. q non oia fiāt sub fato que cadūt sub ꝓuidētia. sub ꝓuidētia em sunt et necessaria t non nccaria. t ideo substantia celorū ordo et motus cadit sub ꝓuidentia quo ꝝ nullū cadit sub fata li dispositōne. q sub fato nō est id in quo ꝓmo dispositio fati habet esse. habet aūt ꝓmo esse dispositio fati in or dine celorum et motu. et ideo nō sunt sub fato. ſz ea que mutabilia sunt aliquo modo ne oīno defluant fato ligan tur. t sunt illa que fiūt in materia generabiliū t corrup tibilium. Et adducit Boetius duo exempla. quoꝝ est de circulo qui de cētro īmobili t simplici ampliat in cir/cūferentiam infinitam t velocissime mobilem. t ptes q magis a simplici t īmobili centro recedūt eo magis du rant variant et mouent velocius. Amplitudo tī t va/riatio tota circuli aliquo modo religatur ad vnū p rela/tionem ad centrū vnū simplex et immobile. Secundus exemplum est de tempore qđ fluxu ꝓtinuo in defectū. p cedit ab eternitate nūc indiuisibilis. t totū deficeret t de flueret nisi ad eternitatis subtilitatem et simplicitatē re ferretur. Qđē aūt modo est de oīmi tpaliū lege et dispo sitione. Nisi em ꝓticulares effectus varij et mutabiles referant ad motū elemētorū et motus elemētorū ad mo tum celestiū. et motus celestiū ad motū primū. t mot⁹ primus ad ꝓuidentiā morozis ꝑmi. diuersa nō rediret ad vnum nō mobile. Si aūt nō ligarent ad īmobile pri/mum. fieret tanta diuersitas et mutabilitas in rebus q in seipis perirent res nature. ꝓpter quod fatuz supfusuz est eis. sicut vinculū cōtinens ea. t sicut regula regens. q quidem si ꝑsideret ꝑm q ꝓcedit a summis ad ima imo bilis est. et vna et vniformis. qz ex superioribꝫ hec oīa habet que dicta sunt et q̄cq̄d constancie concordie et cō formitatis est infimis ex illo est. sicut ex causa et regu/la. Si aūt consideret ipsa ꝑm esse quod habet cōmuni ter ex supremis et imis tunc ipsa est in quibusdā mobil' per accidēs. hoc est per esse qđ habet in illis. de se autez est īmobilis. qz procedit ab īmobili ordine et cardine cā/rum. Et huius exemplū ꝓueniens est de regula et rec/titudine eius. ponat em q regula edificatoris nō extrin secus adiaceat edifitio. ſz rectificet ipsum per ingressum sui in edificium. tunc oportebit ꝓo certo regulā ꝑm esse quod habet in edificio. qđ nullo modo ad plenum dirigi potest aliquam consequ curuitatem ꝑm esse. cū tamē ꝑm se indefluxibilem habeat rectitudinem quia nisi talē ha beret nunq̄ ad ipm dirigeretur edificium ꝑm tantū rec titudinis q̄ntum suscipere valet. hoc igit mō facit et adia cet rebus et est infusum ipsis. et ideo non est influxibile per suā essentiā et originem. tñ valde defluxibile per eē quod habet in reb⁹ que fato disponuntur. et sic diuersi/mode fatum considerantes diuersi phi contraria viden tur credere de ipso. Seneca em dicit q fata ius suum p agunt nec vlla ꝓmouentur ꝓece nec misericordia flectit nec gratia. seruāt cursum irrevocabilem in gesta ex desti nato fluunt quēadmodum rapidorum fluuiorum aqua currentium in se non recurrit nec morat quidē. ꝺa poste riori priorem superueniens precipitat. Sic ordinem fati eterna series regit cuius hec prima lex est stare de cetero sicut de fati tractatu dicit poeta de paride. Te tua fata trahūt nec cepta relinq̄re possis. Ne trahas aūm te tua fata trahunt. Trahunt hūc em fata ꝑm q ex īmobili dis/positione celestiū corporū et ꝓuidentie dep̄dent non tñ trahunt necessario inferiora. eo q non in toto obediūt pe riodo superiori et hoc eleganter docet ptholomeus in quadripartito. vbi dicit. q licet celestis effectus īmobilis sit. non tamen ꝓticipat īmobiliter. eo q ꝓticipat q aliud et per accidens. q aliud em ꝓticipat qz p materiā elemē torū inferiorꝫ que cū habeāt ꝓtrariū. t disposita sint fre quenter ꝓtrarijs dispositionib⁹ retrahūt celestē effectū vt nō hoc mō ꝓcedat in inferiora. quo exit a superioribꝫ. Per accidens autē ꝓticipatur quia ꝓticipatur per esse. Esse aūt suum sicut esse omnis essentie necessario varia tur ꝑm variationē subiecti in quo est. qz dicit Aresto. q proportionabiliter est esse forme ꝑm diuersitatē mate rie in qua est. t hoc est qđ innuit Aresto. in libro de som no t vigilia dicens. q effectus superiorum sepe variat ꝓpter dispositionem diuersam et oppositam inferiorū sicut bene consulta mutantur consiliꝫ alijs magis opor tune superuenientibus. Et quibus pater. q in rebus productis a primo motore hoc est prima causa reperi/tur virtus casualitatis in ipsis rebus ꝑm ordinem parti cipata. sic q causis vniuersalibus participatur a prima causa quedam virtus producendi causas particulares et causis ꝓticularib⁹ datur quedam virtus producendi suos effectus t sic in rebus inuenitur dispositio ordina/tio et ꝓnexus ꝑm causandi ordinem. Talis quidem dis positio potest dupliciter considerari. vno modo ꝑm esse quod habet ꝓceceptum in mente diuina. t sic dicitur diuina prouidētia. Alio modo consideratur talis dispo sitio ꝑm q in rebꝫ mobilibus est explicata. t sic vocatur fatum. Et sic diuina prouidētia est dispositio t ordina/tio rerum precōceptarū in mente diuina ante rerū pro/ductionem. Sed fatum est ordinatio causarum t cōne/xio in rebus mobilibus explicata. et sic diuina prouidē tia se habet vt causa respectu fati et fatum vt effectus. Nec fatum aliquez producit effectum nec inducit ne/cessitatem nec contingentiam nisi ꝑm exigentiam diui/ne prouidentie. Pro quo est aduertendum q fatuz a diuersis diuersimode definitur. vnde hermes trimegi/stus in libro de natura deorum dicit. q fatum quod gre ce vocatur ¦marmenes. est causarum amplexio ex prou dentia prime cause procedens. et eadem definitio ponī/tur ab apulegio pho. Sed ptholomeus sic ipsum defi/nit dicens. q est colligantia causarū ex ordine syderum et motuum celestium necessitatem trahens. Hanc tamē colligantiam non vocat fatum ptholomeus. sed vocat ipsum virtutem constellationis. Et boetius in quarto de consolatione philosophie sic definit fatum. q est re/bus mobilibus inherēs dispositio per quam diuina pro uidētia suis nexꝫ nectit ordinibus. Prouidentia em ex cedit fatum. eo q ipsa cuncta pariter cꝫuis diuersa infint ta complectitur. Fatum vero singula dirigit in motu lo cis formis t tēporibus distributa. vt hec temporalis or dinis explicatio in diuine mentis adunata. ꝑspecta pro/uidentia sit. eadem vero adunatio digesta atq̄ explica/ta temporibus fatum vocetur. Que licet sint diuersa. al terum tamen dependet ab altero. Sicut em artifex fa/ciende rei formam mente percipiens. mouet ad' operis effectum. t q đ simpliciter p̄sentialiterq̄ prosperat ad tempozales ordines ducit. Ita deus prouidentia qui/dem singulari stabiliterq̄ facienda disponit. Fatum vero hec ipsa que disponit multipliciter ac tempozali/ter adminstrat. Sunt igitur famulātibus quibusdam

diuine prouidentie spiritibus exercetur seu anima. seu natura seu celestibus siderū motibus. seu angelica virtute seu demonū varia, solercia seu aliquibus eorum seu omnibus fatalis series contexit. Illud enī .manifestum est īmobilem simplicem q̄ generandarū rerum formam esse prouidentiam. Fatum vero eorum que diuina simplicitas gerenda disposuit mobilem nexū atq̄ ordinem temperalem. Ex quibus patet.quid sit fatum ſm veritatem. ⁊ q̄ ipsum sit ponendū in rebus Insuper est notandū. q̄ plura subduntur prouidētie diuine q̄ fato Nā corpora celestia in quibus reperitur fatuz subiectiue nō subduntur fato.que tamen subduntur diuine prouidentie.sed solum generabilia ⁊ corruptibilia existentia sub quibus orbis lune subduntur ⁊ regunf fato. Etiam diuina prouidentia disponēs cūcta nō solū dedit rebus vt essent.sed aliquib⁹ dedit virtutem causandi in suo ordine respectu aliarū rer̄. ita scz q̄ dedit alicui reb⁹.q̄ necessario producerent suos effectus.⁊ aliquib⁹ cōtingenter suos producerent effectus. qm̄ vnūqōq̄ producit effectus suos ſm ordinem ⁊ dispositionem prime cause Ex quopatet q̄ diuina prouidentia nō imponit reb⁹ necessitatez. q̄ quicquid disponit aliqua euenire de necessario et aliqua cōtingenter non imponit omnibus reb⁹ necessitatem.sic aūt est de diuina prouidentia.igitur. Ex quo sequit.q̄ fatum nō imponit necessitatem rebus.quia fatum nihil disponit in rebus nisi ſm exigentiam diuine prouidentie.cum igit diuina ,puidentia nō imponit necessitatem reb⁹. igit neq̄ fatum. Preterea quia virtus causalitatis reperta in dispositōne causarum recipit ad modum recipientium ⁊ nō habet causare nisi ſm exigentiā illorū in quibus reperitur.cuz igit aliqua illorū sunt mobilia ⁊ variabilia etiam illa virtus que dicitur fatū erit mobilis et variabilis ad modum illarū rerū. Ex quo sequitur vlterius.q̄ virtus.causalitatis corporū celestiū non imponit necessitatem istis inferioribus.quia illa virtus ſm q̄ in inferioribus recipitur. aliquādo recipit materiam dispositam ad effectus contrarios.⁊ ideo illa virtus impeditur propter materie indispositionem. et licet talis dispositio materie reducatur in causam celestē. hoc tamen non est ſm eundem aspectū ⁊ eandem virtutem causalitatis.igit fatū et diuina prouidentia non sunt a rebus casum et fortunā remouētia.

Ad obiecta i oppositū

Ad primū dicendū est q̄ nihil ortum est sub sole cuius legitima causa nō precessit vera est illa propositio.sz effectus casualis vel fortuitus est accidentalis et ille nō habet causam legitimam per se.sed per accidens cum sit inter cām et effectū proportio.⁊ sic effectus p accidens habet causam legitimam per accidēs ⁊ effectus per se causam legitimam per se. Sed diceres .omne qđ vere est et nō est causa.est causatū.sed ome quod factumest.a natura vel volūtate quocunq̄ modo vere est.igitur est vere causatum.sed vere causatum habet causam veram ⁊ determinatam.et nihil talium est casuale aut fortuitū.igitur nihil fit a casu et fortuna Ad hoc dicēdū est.q̄ ista propositio ome qđ vere est effectus habere veram causam. potest duobus modis intelligi ⁊ hoc propter equiuocationē veri.vno modo incīptū verū dicit veritatem cause. et tunc non est vera.qm̄ sic verū opponitur nō ad falsuz sz ſm quid.⁊ cōuertit vez cū simpliciter.vt idē est vera causa ⁊ simpliciter causa. Alio modo incīptū verū dicit veram causam proportionis ſm modū debitū sibi.⁊ ex hoc inferri nō potest.q̄ id qđ habet verā causaz hz cām per se.impediente equiuocatione Ad secundū dicendum est.q̄ illa que dicunf fieri a casu ⁊ fortuna accipiūt denominatione a causis pticularib⁹ in quib⁹ contingēter producunf.et nō a causa vniuersali.q̄ prima cā in vno momēto eternitatis simul ⁊ semel videt omnia p̄terita et futura tanq̄ sibi presentia ⁊ ideo nihil producitur in rebus preter cognitionem prime cause quare etiā respectu ipsius nihil ,producif a casu et fortuna. Et licet res ,producanf a prima causa virtute hoc tamen non est immediate sz ſm q̄ talis virtus recipif in causa pticulari in qua accipit contingentiam respectu effectus et ab illa sumit denominationem. Non tamen est intelligendū primaz cām producere aliquid mediāte cā pticulari sic q̄ causa particularis sibi conferat aliquā virtutem producendi.

Ad tertiū dicendum est.licet casus et fortuna tanq̄ cause per accidēs bene reducantur ad cām p se. sicut ad causam priorem nihilominus multi fiūt effectus fortuiti et casuales in ordine ad cām proximam. Ad quartum dicendū est. licet contingens raro causam habeat materialem.sicut contingēs ad vtrūlibet. vltra tamen illam habet causam efficientem.licet non sit per se determinata ad esse.sz solum determinatur per accidēs vt dicuz est. Ad quintū dicēdū est q̄ in his que subsunt volūtati.q̄dū se habent ad vtrūlibet nihil accidit preter intentionem agentis.quia volūtas non mouet ad prosequendū vel fugiendū q̄dū est indeterminata et se habeat ad vtrūq̄.sed in istis post determinationem voluntatis ad vnum potest aliquid fieri preter intentionem voluntatis.⁊ illud quod sic accidit se habet vt raro contingens.et plus se habet ad non esse respectu cause efficientis que de se est magis determinata ad producēduz q̄ non producendum. Et loqui et non loqui.ambulare aut non ambulare et huiusmodi sunt contingentia ad vtrūlibet ſm q̄ habēt se ad esse et non eē. in his in quib⁹ sunt materialiter hoc est in membris mobilibus ad hec opera.illa aūt nihil agūt ad finem aliquē sz aliqđ agitur in ipis a voluntate mouente ea.et ideo nihil fit in eis a casu et fortuna. Si aūt cōpenf ad voluntatem tūc sunt frequenter vel semper.et sic iterum in eis non est aliquid a casu vel fortuna.et sic patet.q̄ in talibus nunq̄ fit aliquid a casu et fortuna. Materia enī si sola in sua potentia consideretur ad vtrūlibet se habet.vt si dicatur.pluere et non pluere est contingēs ad vtrūlibet.qm̄ materia eius nō est plus ad esse q̄ ad non esse.sz si dicaf pluere in hieme in pluribus erit propter formam et efficientē Et si dicatur pluere in estate in diebus canicularibus erit in paucioribus propter efficientē ⁊ formam. Ex quib⁹ patet q̄ triplex est contingens scz contingens vt in pluribus.et vt in paucioribus.et ad vtrūlibet Ad sextū dicendum est.q̄ cū Aresto.loquatur de causis contingentibus nō oportuit ipsum excipere cōtingēs ad vtrūlibet.quia per se patet.q̄ casus et fortuna sunt de causis agentibus. et ideo nihil esset dictu q̄ diceretur esse extra contingens ad vtrumlibet Sed cum tres sint modi cause agentis in natura ⁊ voluntate. scz semper et frequenter ⁊ in paucioribus.et ipse dixit. q̄ casus et fortuna non sunt in eo q̄ est semper. neq̄ in eo quod est frequenter.relinquitur per se ipsum q̄ erunt in his que raro hoc est in paucioribus contingunt. Sūt tamē q̄dam

dicentes q̄ista contrauersia aliquo modo ꝯcordari p̄ōt Nam q̄dam vt Auicenna et sui sequaces dicunt q̄ in contingenti ad vtrumlibet potest fieri casus et fortuna. et alij ex opposito vt dictū est per distinctōem ꝓtingētis ad vtrūlibet. Nam quoddā est quod radicatur in materia. t ingētum se indifferenter habet ad esse vel non esse alicuius effectus. t in tali non reperitur casus vel fortuna. Aliud est contingens ad vtrūlibet quo ad voluntatem que equaliter ad vtrūq̄ oppositorum se habet. t circa tale contingens ad vtrūlibet hꝫ fieri casus et fortuna

Incidunt dubia quo-

rum p̄mum est quid mouebat antiquos qui dicebant celestia corpora esse a casu et fortuna. t non ista inferiora

Solutio q̄ ideo. q̄ causas manifestas istorum inferiorum viderūt. et causas celestium nō viderunt Et causa errorꝭ ipsorum fuit ignorantia astronomie que tempore eorum nondum erat inuēta. sed manifestum ēhāc opinionem in falso fundamento esse fundatam. q̄m licet videaf diuersitas in motu celestium corporum tamē est regularissim⁹ et certissimus a determinatissimis causis originem habens.

Secūdum dubium est.

An fortuna sit quoddam diuinum ens felicius humano intellectu sicut antiqui dixerūt Solutio q̄ isti antiqui in ꝑte verū dixerūt et in ꝑte falsum. verū quidē dicebant in hoc. q̄ posuerūt fortunaꝫ esse causam humano intellectui manifestam cū casus et fortuna sint cause p accidens humano intellectui indeterminate Et falsum dicebant ponentes fortunā esse q̄dam ens diuinū et cām felicitatis. Et ideo antiqui in templo eorū depinxerūt imaginem cece mulieris rotā voluentis. in hoc designantes fortune instabilitatem. Dicebant em̄ quosdam per illam rotam ascēdere p eufortunīū. t quosdam descēdere p infortunīū. sed falsum est. q̄ fortuna est ens diuinuꝫ cum sit fallibile ꝓpositū nature humane. Etiam falsum est. q̄ effectus fortuiti sint ea in quib⁹ consistit felicitas. Et licet Aresto. opinionem hic nō reprobat. tamē plane hoc facit p̄mo ethicorum dicens. q̄ effectus fortuiti nihil ad felicitatem faciunt. cum ipsa sit in operatione excellentissime potētie fm optimam virtutem t circa summum bonū imo bona fortuna sepe felicitatis est impeditiua. q̄ plures propter diuitias perierūt t hoc p abusuꝫ earūdem Est tamen cōsiderandū q̄ est duplex felicitas scꝫ actiua t ꝓemplatiua. Actiua stat in tranquillitate et in domīno passionū hominis fm eius esse inferius et est perfectio eiusdem. Alia vero est ꝓemplatiua q̄ stat in operatiōe intellectuali fm optimam virtutem scilicet sapientie t est perfectio hominis fm eius esse superius p̄ma felicitas scꝫ actiua ordinatur in secūdam sicut in finem suū. Et ad p̄mam conferunt bona fortuna bene vrenti quo dici solet q̄ melius sit pauperez ditari q̄ philosophari. t hoc dicit Arestoreles p̄mo ethicorum bona fortune esse organa et instrumenta felicitatis. Et q̄ꝫ sint felicitatis instrumenta non tamen sunt necessaria q̄m sine eis potest felicitas esse t etiam permanere quia multi infortunatissimi in rēporalibus dicūtur fuisse t eē felices cū felices fm felicitatē nullis aduersitatib⁹ perturbantur licet bene turbantur sed manent sicut tetragonus hoc est quadratum sine vituperio siue extollantur per eufortunium siue deprimantur per infortunium sed semper manent constantes in medio virtutis q̄ sicut tetragonus semper stat siue proiciatur ad lutum siue non sic etiam felices siue sustineant prospera siue aduersa.

Tertium dubium est.

An illud poeticum dictum sit verum. quo dicitur Fortunā esse deum imortalem amministrantem temporalia velatam linteo voluentem rotam. Solutio illud poeticum dictum duobus modis potest intelligi. Uno modo fm veritatem sic q̄ veraciter sit talis idea immor talis temporalia amministrans. t sic est simpliciter falsum. Nam p̄ma causa scꝫ deus sicut amministrat spiritualia. ita t temporalia. vt dicitur sapiētie octauo. ſattingit a fine vsq̄ ad finem t disponit omnia suauiter. Alio modo potest intelligi fm apparentiaꝫ nostram. et sic potest saluari. quia fm nostram apparentiam apparet q̄ ista temporalia cum ceco modo hominibus amministrantur. quia bonis quandoq̄ dantur in paucitate et malis in abundantia. et ideo dicitur idea eē ceca siue velata linteo quasi non cognoscens quibus distribuat temporalia. Et dicitur voluere rotam propter mutabilitatem rerum temporalium. quia sicut in rota que volitur fit magna mutatio fm situm rote. t fit reditus ꝑtium rote fm eundem situm in quo p̄rius fuerant. sic etiam est multiplex mutatio in istis temporalib⁹ cum multi deueniunt de paupertate ad diuitias et econtra. sed secūdum veritatem ista non fiūt a fortuna. sed a deo ꝓuidēte t ordināte.

Quartum dubium est.

An ne sint alique conditiōnes que requiruntur ad hoc vt aliquid fiat a fortuna Solutio q̄ sic. quarū p̄ma est. q̄ talis effectus non sit per se intētus sed per accidēs sic q̄ accidat effectui per se. vt si quis vadat ad fozꝫ et cadat. ille secundus effectus accidit effectui per se. Secunda q̄ ille effectus accidat in paucioribus. t ideo cuꝫ aliquis aperiendo fenestram illuminet domū. talis illuminatio non est fortuita. quia fit in pluribus. Tertia q̄ ille effectus eueniat p̄eter intentionem agentis. ideo si quis iuerit ad fozū ꝓponat cadere in aquam non sibi euenit a fortuna. Quarta quando ille effectus accidit effectui non producto propter finem. vt si in fricatiōne barbe cadat pilus ille casus pili nō est fortuna.

Quintum dubium est.

An vbi sit minor intellectus sit maior fortuna. Solutio q̄ sic. Nam vbi est maximus intellectus ibi omnia prouide ordinant. igitur ibi est minor fortuna Sed vbi intellectus est minor pauca ꝓuide ordinantur. igit ibi contingunt multa a fortuna. q̄m multa p̄eter eius intentionem accidūt dūmodo tamen sit tantus intellect⁹ q̄ sit propositū aliquid agendi. t illud dicitur propter infantes vsum rationis non habētes. Sed diceres infantes habēt rationē igit in eis potest accidere fortuna Ad hoc est dicendū. q̄ licet rōem habeāt fm essentiam nō tamen habēt rationis vsum. qz operatio elicitur a potentia sibi aliquē finē p̄stituēte tāq̄ bonū grā cuius agit

et per ꝯsequens non inuenitur fortuna in inanimatis et bestijs cum in eis non est actio fm ꝓpositum nisi forte metaphorica.

Sextum dubium est.

An vnus homo posset esse melius alio fortunatus Et videtur q nō. qz fortuna est intellectus practicus in homine. intellectus aūt practicus cum sit potentia anime rationalis non est magis in vno q̄ in alio. igit fortuna non est magis in vno q̄ in alio Solutio duob⁹ modis accipitur fortuna. Vno modo ex parte cause fm q fortuna fcat ipsum intellectum practicū aut ipsum agens p intellectū. et sic in vno non est magis fortuna q̄ in alio q m substantia et qualitates de secūda specie non suscipiunt magis neq minus. Alio modo accipitur fortuna ex parte effectus fortuiti. et sic est magis in vno q̄ in alio. quia vni accidunt plures effectus fortuiti q̄ alteri. Et hoc ex duobus ꝓtingere potest. vno modo ex parte agentis ex quo cū effectus fortuitus accidit ei ꝓter intentōnem. sic illi agenti accidunt multa a fortuna ꝓter eius intentōem Alio modo ꝓtingit ex parte illorum que concurrunt ad actionē hominis. et sic sunt tria scz corpus. intellectus. et voluntas. Ex parte corporis potest aliquid accidere vni q ipsum inclinet ad aliquid agendū. et ex illa actōne euenit aliquid fortuitū ꝓter intentōem. vt si aliquis ex influentia corpoꝝ celestium minuatur sanguine minutio sanguinis ē fortuita. qz homo per se mouetur ad calorem per talem influentiaz. et ex tali caloze euenit q minuitur sanguis. Ex pte intellect⁹ quia boni angeli possunt mouere nostrū intellectum mouent igit q m intellectum ad aliquid operandū cui consurgitur aliquid ꝓter intentōem operantis et hoc fit a fortuna. et cum hoc non omnibus equaliter accidit. igit nec fortuna. Ex parte voluntatis que mouetur efficaciter a deo qui potest mouere voluntatem ad aliqd op⁹ cui accidit aliquod bonū ꝓter intentōem voluntatis t pōt contingere vni et nō alteri vt a deo aliquā do voluntas paupis mouet ad fossionem in aliquo loco ita q ꝑter intentōem fossoris inueniat thesaurus Et p hoc patet ad obiectū in oppositū.

Septimum dubiuz est.

An fortuna bene diuidatur in bonū et malum. cū tamē bonū t malum sunt differentie finis. Solutio q sic. vt patet per Aresto. in textu. Nam sicut materia specificatur per formam. ita causa efficiens p finem. Et sicut causa efficiens duplex est. scz p se et per accidens. ita etiā specificatio cause efficientis per finē duplex est. fortuna aūt est causa efficiens p accidens ad causam efficientem per se reducibilis. ideo specificatur ex fine qui habz se in rōne boni aut mali t fm hoc fortuna dicit bona vl mala Et licet malum in eo q malum non habeat rationem finis vtiq tamē in ratione boni. Etiam casus potest sic ꝓportionabiliter diuidi.

Octauum dubium est.

An modica differentia apud rōem reputetur nulla Et videt q non. quia ratio est subtilissima vis discernendi. igitur modica differentia apud eam reputatur Solutio est duplex ratio scz speculatiua et practica. speculatiua quidem ratio cognoscit verum absolute. practica aūt cognoscit bonū fm q a nobis est operabile. Per hoc dicendum est. q ratio speculatiua quod modicum est vtiq reputat. cum ipa vnūquodq discernit fm eius naturam. sed ratio practica quod modicū est non reputat hoc est non apprehendit sub rōne finis qui possit mouere appetituz et intentōem agentis. et sic verificatur dictū phi de rōne practica. non autem speculatiua

Nonum dubium est.

An fatum t diuina ꝓuidentia imponāt oīb⁹ reb⁹ necessitatem. Et videt primo q sic. qz dicit gregorius absit a fidelium mentibus vt fatum esse credatur. igitur non est. Scdo si fatum esset ponendū. vel esset vnū vel multa. mobile vel immobile Nō vnū tm dicēte poeta tot tua fata trahunt. Neq plura. quia fatum idem est cū ꝓuidentia diuina immobili. Nec etiam mobile. qz fatum ē dispositio inherens rebus mobilibus et per ꝯsequens ē mobile. Tertio si aliquid esset fatum videtur esse in rebus creatis. sz hoc non. vt dicit Aug⁹. dei volūtas seu prās fatum appellatur. sed illa non est in reb⁹ creatis igitur nec fatum Quarto q̄cq̄d ꝓuisum est a deo necessario eueniet. sz q̄cq̄d euenit in rebus a deo ꝓuisum est. igit oīa q̄ euenūt ex necessitate euenūt Solo q nō vt patuit circa vltimā cōclusionē secūdi discursus. ad obiecta Ad ꝓmū dōm est. q fatū esse ponēdū duobus modis intelligi pōt. vno modo q sit dispositio inherens rebus mobilibus et illo modo est ponendu. Alio modo ingrum est dispō necessario obligās ista inferiora ad immobiles euentus quo posuerūt ipm stoici quos nō insequimur. t illo mō fatum non est ponendum. Ad secūdum dōm est q trib⁹ modis consideratur fatū. vno mō consideratur in ordine ad primam causam a qua contrahit originē. t sic fatuz dicitur q̄dā lex vel regula p quam est vniuersitas entiuz. t sic ipsum est vnum t immobile. Alio modo ꝓsiderat p respectum ad illa in quibus primo recipitur vt sunt orbes celestes. t sic ipsum est vis quedam ex ꝓnexione causarū inferiorum t superiorum procedens. et illa vis causalitatis habet necessitatē. quia vt recepta est in corporib⁹ celestib⁹ nōdū suscipit aliquaz ꝓtingentiam. Tertio modo considerat fm q recipitur in causis inferioribus. t illo modo qz recipitur ad modū recipientiū q̄ sunt mobilia t variabilia. recipit variabilitatem mobilitatem et contingentiam in illis que reguntur fato. t sic potest dici mobile t etiam plura. Et definitio quā dat Seneca scz q fatū ē dispositio causaruz et actionū quā nulla vis corrūpere possit intelligitur de fato considerato fm se vel p respectum ad primā causam. t sic habet necessitatem de se. non tū sequitur q necessitatem ꝓpter in effectib⁹ mobilib⁹ in quib⁹ recipitur ad modum recipientium. Ad tertiū dōm est. q ordinatio secūdarū causarū nō habet rōem fati nisi fm q a deo dependet iō volūtas t prās dei pūt causaliter dici fatū tm fatū est series dispositio seōax cāx Ad quartū dōm ē q quicquid ꝓuisum est a deo de necessitate eueniet. eo modo quo ꝓuisum est euenire. Et ad mmorem dicendum est. q aliqua sunt ꝓuisa necessario. et aliqua contingenter. ideo non oportet contingentia simpliciter necessario euenire. sed bene conceditur. q contingentia necessario habent inclinationem vt eueniant cōtingenter. habere autem necessitatem siue contingentie non est

habere necessitatem simpliciter. Et dicit Auicenna. q̄ illi qui sustinent illam opinionem q̄ omnia de necessitate eueniunt. debeāt puniri pena sensus. hoc est debent poni aut mitti ad ignem. ⁊ si tales clamauerint p̄o libertate dicendū est ad eos. necesse est omnia de necessitate euenire. ita q̄ ipsi ex pena negent. quod ex pertinacia defendunt.

Decimum dubium est.

Quō differunt fatum ⁊ diuina p̄uidētia Solutio q̄ sic. quia diuina p̄uidentia est in p̄ma causa in qua sunt res vnite. sed fatum est in causis secūdis in quibus res quodam modo pluraliter existunt. secūdo differunt quia p̄uidentia est scientia īmobilis et stabilis. fatum vero in rebus mobilibus quod ā modo mobile. Definitio diuina p̄uidētia est causa fati. ⁊ fatum eius effectus ideo dicit Boetius q̄ ordo fatalis ex simplicitate diuine p̄uidētie procedit. Quarto quia tam necessaria q̄ contingētia diuine p̄uidentie subduntur. ⁊ sic omnia que sunt sub fato subsunt diuine p̄uidētie. sed nō ecōtra

Ue autem sunt cause et quot sunt numero. quot diximus manifestū est tot eīm fm numerum propter quid cōprehendit. Ad enim quod quid est reducitur propter quid vltimum in īmobilibus vt in mathematicis. In definitione recti aut commensurati aut alterius cuiusdam reducitur vltimū aut in mouentem primum. vt propter quid certauerunt. q̄m furati sunt. aut alicuius gratia vt dominent̄ aut in his que fiunt materia Quidem igit̄ cause he et tot sunt manifestum est

¶ Iste est tractatus quintus in quo philosophus ostēdit q̄ physicus habet per quatuor causas demonstrare p̄mittens intentionem suam dicens. que autē et quot sunt cause numero. hoc ex p̄dictis est manifestū. et q̄ tot sunt phs probat. q̄m tot sunt cause ⁊ propter quid comprehendit. hoc est quot modis cōtingit respondere ad interrogatōes factā p̄ ꝓpter quid ſz ꝓpter q̄d nō cōprehendit plura genera q̄ quatuor. igitur sunt quatuor p̄ius nominare. scz materialis efficiens formalis et finalis. Maior patet. quia propter quid querit de causa. Minor patet. quia siue inquiratur causa in īmobilib⁹ que sunt diuina et mathematicalia siue q̄ratur p̄opter quid de mobilib⁹ que sunt physica non queritur nisi aliqua quatuor causarū. In mathematicis eīm inquiritur causa formalis. vt quid sit rectū. quid mēsurabile aut inquiritur definitio cuiuscūq; alteri⁹ formalis. ⁊ sic reducitur questio ad vltimum ꝓpter quid q̄d est causa formalis in qua stat resolutio. sed in illis nō inquirit materia. q̄ abstracta sunt mathematicalia. Nec inquirit ibi mouens cū a motu sunt abstracta. Nec finis inq̄rit ibi. q̄ finis in ratione nobilis ⁊ digni nō est nisi in mobilibus. Sed querēdo de mobilibus physicis ꝓpter quid reducitur in mouentem causam que est efficiens. vt cuz queratur propter quid certauerunt vel quid eos mouerit ad certamen. dicit q̄ furati sunt. volentes q̄ furtū sit causa mouens ad certamen. vel propter quid certauerunt querentes finem. dicitur vt dominentur. Aut inq̄ratur causa in his que fiunt reducitur illa causa aliqñ in materiā. vt ꝓpter quid ista sunt generabilia ⁊ corruptibilia respondetur q̄ in materia cōicant. igitur manifestum est. q̄ cause sunt he q̄ dicte sunt. ⁊ tot nūero. q̄t dicte sūt.

¶ Qm̄ aūt cause quatuor sunt de oīmbus erit physici cognoscere. et in omnes inducens propter quid demonstrabit physice materiā speciem et mouentez et quod est cuius causa Uenium aūt tres cause in vnā multotiens Quod quidē eīm quid est. et quod cuius causa est. vna est que vero vnde motus principium specie est eadem his. homo eīm generat hominem

¶ Hic phs ostendit propositū suū. scz q̄ naturalis philosophus ex omnib⁹ causis demōstrat dicens. q̄ cū quatuor sint cause ad naturalem phm ptinet omnes causas ꝓgnoscere. et per oēs demonstrare reducendo questionē propter quid in quamlibet dictaꝝ quatuor causarum. In physicis autem tres cause multotiens coincidunt in vnā rem fm rationem licet non coincidant in vnuz modum causalitatis q̄ modus causalitatis eoꝝ oppositus est licet res causarū non sint semper oppositе In physicis eīm quiditas qua aliquid est qd̄ est. que est forma et causa finalis cuius causa fit hoc qd̄ fit vna res est nūero semper. licet differat fm rōem causalitatis. quia idē qd̄ est forma faciens actu esse materiā. et quod est quiditas rei causans sibi rōnem et spēm. est finis fm q̄ est terminans motum efficientis q̄ intendit ipm fm esse quod hz in materia. et sic patet q̄ vna res nūero et substantia est et finis ⁊ forma licet diuersificetur in esse et ratione Efficiens aūt in naturis nō est idem nūero cū forma ⁊ fine. sed semper est idem specie. si sit efficiens vniuocum. vt homo generat hoiem. Cum eīm homo generat hoiem forma hominis mouens est in generatione. ⁊ est intenta a generante sicut finis ⁊ est eadem que actu facit esse materiam. generāt autem hominem sol ⁊ alia corpora celestia. vt supra dictum est

¶ Et tenetur physicus hec considerare omnino quecūq; mota mouent. quecūq; autem nō Non aūt amplius physice sunt. non eīm in seipsis habētia motū neq; principia motus mouent. sed īmobilia sunt. Unde tria negotia sunt. Hec quidem circa īmobile. alia vero circa mobile quidem incorruptibile quedā autez circa mobilia corruptibilia

¶ Hic phs ostendit q̄ physicus directe et per se habet considerare oia mouētia mota. q̄ talia cadūt sub corpore mobili. sed mouentia oīno īmobilia nō habet physicus cōsiderare nisi inq̄ntum ad motum referunt. q̄ talia non habent in seipis principium physicum motus qd̄ ē natura mouens. ſz potius mouent per intellectum cum sint mouentia īmobilia. Et ideo tria negotia sunt essentialiū ptium phie. quedam eīm pars est circa īmmobile fm esse ⁊ rōem sicut est negociū diuinū. hoc est metaphisica. Alia est q̄ fm esse est circa id qd̄ est mobile ⁊ fm rationem īmmobile ⁊ incorruptibile sicut mathematica. tertia autē est circa species mobiles ⁊ corruptibiles fm esse et fm rōem sicut physica.

¶Quare propter quid in materiam reducenti redditur et in eo q̄ quid est. et in primū mouēs De generatōne em̄ maxime hoc modo causas cōsiderat quid post aliquid fiat. et quid primus fecit. aut quid sustinuit et sic semper quod cōse/quitur Duplicia autem sunt principia mouentia quorum alterum non physicum est. Non em̄ motus principium habet in se ipso Huius modi autem est si aliquid mouet quod nō mo/uetur. sicut est quod penitus est immobile omnium primum.

¶Hic phs ostendit. q̄ ad physicū ptinet cōsiderare omnes causas. z hoc ostendit primo de tribus. scz materia et forma z efficiente. scdo de fine. Dicit igitur q̄ phus naturalis habet determinare de generabilibus z corruptibilib⁹. igitur etiam habet determinare de his que cō/currunt ad generationem. sz tres cause ad generationez cōcurrūt. q̄m oportet in generatōne esse aliquid q̄ fiat post aliud. id est oportet esse formam que acquirit in materia. et oportet esse aliquid q̄ facit generationem id est efficiens. Et iā oportet aliquid ee q̄ sustinet formaz scz materiā q̄ est subiectum. z ex his tribus causis consequitur generatū. Non tamē oīe mouens considerat a physico. sed mouēs motum. Nam aliq̄ est mouens omni/no imobile quod est p̄ncipiū omnium.

¶Et q̄ q̄d est et forma Finis em̄ et cuius grā/Quare q̄m natura propter aliquid est et hanc cognoscere oportet

¶Hic phus ostēdit. q̄ ad naturalem phm spectat cō/siderare de fine. q̄m forma z finis coincidūt vt dictū est prius. igit ad eū spectat de fine considerare. Sz diceres igitur phs non habet considerare finem in ratōne finis. sed in ratione forme. Sed ad hoc dicit Aresto. q̄ natu/ralis phs habet considerare naturā natura aūt agit pro pter finē. igit habet cōsiderare finē in rōe finis Et quib⁹ pz. q̄ physicus hz considerare oēs causas.

¶Et penitus reddendū propter quid. vt quia ex hoc necesse est hoc esse. Hoc aūt ex hoc aut simpliciter est aut sicut frequenter Et si hoc debet fieri. sicut ex propositionibus cōclusio Et q̄m hoc erat. quod quid erat esse et quia digni/us est sic nō simpliciter sed ad vniuscuiusq̄ substantiam.

¶Hic phs ostendit. quō physicus habet demonstrare per omnes causas. quia propter quid. est in naturalibus penitus reddendum Subiūgens tū differentiā quō scz differenter p causas proceditur. z vult q̄ si procedat ex causis prioribus in generatione scz ex materia z efficiente tūc quādoq̄ sequitur aliquid simpliciter id est necessa/rio. scz q̄n causa habet necessariū ordinem ad effectum. Exemplum de causa efficiente. vt sol oritur ergo dies ē. De causa materiali. illud est ex contrarijs compositū igitur est corruptibile. Quādoq̄ vero sequit frequen/ter scz q̄n causa non habet necessariū ordiné ad effectum vt semē est. igit fructus erit. Potest em̄ fructus multipliciter impediri. igit nō sequit necessario Et dicit naturaliter de causis prioribus via generationis. q̄ finis et forma sunt priores absolute Etiam q̄n demonstrat p causam formalem. tunc sequitur effectus ex tali causa sicut conclusio demonstrationis ex propositionib⁹ necessarijs. alia aūt sequit ex necessitate. igit talis effectus sequit necessario. Similit de cā finali. q̄ ex illo q̄ dignū ē id est ex causa finali etiam sequit effectus sic. id est p necessitatez Dignitas em̄ finis ē in physicis eo q̄ natura nihil agit ociose vel frustra q̄ dignitas finis non attrēditur in alijs. Cause tamen iste non sunt simpliciter reddende. sz potius sm q̄ proportionant substantie vniuscuiusq̄ rei naturalis. Si em aliquando querat de causa efficiente. cū efficiēs causa sm se non sit propinqua causa. quare forma est in materia vel finis. oportet reddere efficiētem put est sub intentione finis mouētis. Non em̄ erit pertes responsio ad interrogationē factaz. quare est domus. q̄ diceret. q̄ habet artificē. sz oportet q̄ dicat. q̄a artifex intētione defensionis a pluuia z p̄ncēdi diuitias fecit eam Sit aūt aliquādo sufficiat respōdere p solam causam efficientē. tūc in se habet ordiné ad finē. Aut q̄stio ē de cā finali. sicut querit quare sanatus est iste. z est supponens finē ista q̄stio. z q̄rit de causa efficiēte. z iō pgrua ē respō/sio dicēs simpliciter causam efficientem. quia bibit medicinam. Medicina em̄ fm se est effectiua sanitatis. z hoc modo oportet considerare in oib⁹ causis q̄ respondeat ad questionem physicam put habēt proportionē ad vni/uscuiusq̄ rei substātiaz Sunt tū quidā qui dicūt q̄ hoc non sit intelligendū nisi de fine. q̄ō aresto. dixit. q̄ non simpliciter assignāda est cā sz ad substātiā vniuscuiusq̄

Incidunt dubia quo/

rum primū est. An physicus habet quatuor causas cō siderare ac per ipsas demonstrare. Et videtur primo q̄ non. Nam multe sunt cause efficientes que non sunt physice considerationis. igitur physicus nō habet consi derare quatuor causas. Ans pbat. q̄ ipe solum cōside rat variabilia z mutabilia. multe aūt sunt cause efficien tes iuariabiles et imutabiles. igitur. Scdo. in omni demōstratōe pter quid p̄ncipia debēt esse notioza p̄n cipiato hoc est effectu. sz materia non est notior q̄s eius effectus. quia effectus formam includit rōne cuius ipse est simplicior notior ipsa materia. igitur physicus nō ha bet demonstrare p materiam. Tertio demonstratio debet eē per principia intrinseca respectu ipsius effectus causa aūt efficiēs et finalis sunt p̄ncipia extrinseca. z nō intrinseca. igitur per ipa nō habet physicus demōstrare.

Solutio q̄ sic. habet em̄ pconsiderare oēs causas. q̄ con siderans motum habet considerare causam efficientem sed efficiens forma z finis coincidūt. igitur ad physicū spectat pconsiderare finem et formam. et q̄ forma non pōt pgnosci nisi pgnita p̄ria materia eius. igitur ad physi/cum etiā ptinet pconsiderare de materia. Et q̄ demōstret per eas patet. quia habet demonstrare per illa que pōt reduci ad questionem pter quid de aliqua re naturali omnes aūt cause reddi possunt in naturalibus ad que/stionem pter quid. igitur tē. vt per causam formalem. pter quid homo est risibilis. quia est animal rationale. per causam materialem. An homo sit corruptibilis. q̄a est ex contrarijs. p cām efficientem dies est. q̄ sol ē sup emisperium nostrum. z per causam finalem pter quid

dentes anteriores sunt acutiores posterioribꝫ. qꝛ melius est sic fieri ꝯ aliter.

¶ Ad obiecta in oppositū. Ad ꝓmū dōm est ꝙ physicꝰ nō hꝫ oēs causas ꝓsiderare fm numerū aut in ꝑticularibus.sed solū ꝓsiderat eas fm genus rerū naturaliū ¶ Sed diceres.physica est sciētia spēalis.sicut est mathematica. mathematica aūt vnā solā cām scz formalem ꝓsiderat ꝙ quā definit ꝛ demonstrat.ergo etiā physica vnā solā ꝓsiderabit.ꝛ ꝙ sequēs physica ē certioꝛ mathematica.nā illa scia est certioꝛ q̄ habeꝝ ꝙ tuoꝛ causas.ꝯ illa que ꝙ vnā tm̄.physica vero ꝓsiderat quatuoꝛ causas .vt dr̄ Aresto. in textu.mathematica vnā.ḡ. Ad hoc dōm est ꝙ certitudo scie nō ꝓuenit ex multitudine causarū.sed ex ꝑfectioꝛi habitudine ipsaꝝ ꝛ notioꝛi ad suū effectū. ꝛ etiā ex certitudine sui scibilis.ꝛ ideo licet mathematica sit certioꝛ physica.nō tm̄ oportꝫ eam ꝓcedere ꝙ plures cās ꝯ physica ꝓcedat.sed ibi certitudo magis ꝓuenit ex certitudine scibilū que ꝓportionata sunt intellectui nostro. Hoc tm̄ verū est ꝙ qñ de eadem re habeꝝ scia formaliter illa que habeꝝ ꝙ plures causas certioꝛ est.sz qñ habeꝝ scia de diuersis rebus aut de eadē materialr̄ ꝛ diuersa formalr̄. illa non est semꝑ certioꝛ que est ex pluribꝫ causis.sed illa que certioꝛi mō ꝓcedit.aut que est de simpliciori subiecto. ¶ Ad secūduꝫ dōm est.ꝙ licet materia sola sit ignotioꝛ suo effectu tm̄ materia in analogia formē est notioꝛ ipso effectu.qꝛ passiones naturales fluūt ab ipsa forma fm ꝙ est in materia Etiā licet effectus totalis sit notioꝛ ꝯ aliqua cā ꝑticularis.tm̄ q̄libet cā ꝑticularis est notioꝛ suo effectu. ¶ Ad tertiū dōm est licz efficiēs ꝛ finis sint cause extrinsece quo ad esse rei.sunt tm̄ quodā mō intrinsece quo ad fieri ipsius. Nam finis mouet efficiētē. ꝛ efficiens ꝙ virtutem intrinsece agit in ipm̄ effectū.qꝛ tangit materiā non solū extrinsece fm superficiem.sed intrinsece ꝙ virtutez in materia receptā. Etiā dictū Aresto.sic intelligit.demōstratio nō debet dari ꝙ extrinseca hoc est ꝙ ea que sunt alterius generis.aut ꝙ ea que cadūt sub ꝓsideratōe alterius scie. quia subiūgit ibi causam.scz ꝙ nō ꝓtingit demonstratoꝛē descendere de genere in genus.ꝛ nō debet intelligi ꝙ nō posset fieri demōstratio ꝙ cām efficientē vel finalem.

Secundum dubiuꝫ est.

An ꝓpter ꝙd ꝓphendat quatuoꝛ cās.ita ꝙ ꝙ quamlibet cām ꝑt rnderi ad q̄stionē ꝓpter ꝙd. ¶ Et videꝝ ꝙ non Nā ꝓpter ꝙd ꝓuenit fini.vt pz ꝙ illud merū Per dat forlem.sed ꝓpter dat tibi finē. ¶ Solo.ꝙ sic.vt pz ex dictis Et ad obiectū in oppositū dōm est.ꝙ ꝓncipaliter ꝛ ꝓcipue ꝓpter quid querit de fine.sed qꝛ cā finalis est ꝑticipatiue in aliis causis.ita ꝙ alie cause nō sunt cause nisi ex fine ideo interrogatoriū ipsius finis ꝑt aliquo mō ex quadaꝫ accōmodatōe ꝛ ꝑticipatōe esse etiā interrogatoriū aliarū cāꝝ.ꝛ tanto amplius ꝯto alie cause sunt plus de fine ꝑticipates.ꝛ sic ꝓpter generaliter acceptū ꝓphendit quatuoꝛ causas.sz spēaliter attribuit fini. Aut dōm est.ꝙ ꝓpter ꝙd duobꝫ modis accipit. Uno° vt tātū valet sicut ꝓpter finē.ꝛ sic capit in metro allegato. Alio mō valet tātū sicut ꝓpter quā cām.ꝛ sic ꝙ ꝓpter quid nedū rndetur cā finalis sed oēs quatuoꝛ cause.ꝛ sic capitur in textu

Tertium dubium est

Quare materia nō coincidit cū aliis causis. ¶ Solo ꝙ ideo.qꝛ nō est idem actiuū ꝛ passiuū fm idē.cā aūt materialis est passiua.alie aūt actiue.igit materia nō coincidit cū aliis causis.loquēdo de materia ex qua.ꝛ nō de materia in qua.cū substātia sit cā accūtis ī triplici genere cause

Quartum dubium est

An finis ꝛ forma coincidāt ¶ Et videꝝ ꝙ nō.qm̄ cā formalis ꝛ finalis differūt sicut extrinsecū ꝛ intrinsecū.idem aūt nō ꝑt esse extrinsecuꝫ ꝛ intrinsecū.igit nō coincidūt. ¶ Solo.est triplex finis,scz generātis. generationis.ꝛ rei generate Finis generātis est appetere equale esse in ipo generato.sicut est in generāte.qꝛ vnūqꝙ generans appetit generare sibi sile.cū vnūqꝙ ens appetit assilari ipi ꝓmo et tm̄ ꝓmanere in esse.ꝛ qꝛ generās ꝑticulare non ꝑt ꝓmanere in esse individuali.ideo appetit sibi sile vt permaneat in esse specifico. Sed finis generatōis est forma rei genite acquisita in fine motus. Sed finis rei generate.est operatio eius.qꝛ vnūqꝙ ens fit ꝓpter opatōem alicuius.vt finis hominis est felicitas,finis domus est ꝓseruare nos a frigoribꝫ ꝛ pluuijs. Per hoc dōm est ad q̄stū.ꝙ finis generationis coincidit cū forma in eodē fm numerū. nō autem alij fines cū ea coincidūt. ¶ Et ad obiectū in oppositum dōm est.ꝙ finis ꝛ forma fm causandi modū non coincidūt.qꝛ sic manent oēs cause genere ab inuicē distincte materialiter tm̄ in idem numero coincidūt finis quo ꝛ forma. Finis eīm quo ꝯtū ad entitatē est ꝑfectioꝛ ꝯ finis gr̄a cui⁹.qꝛ est subalis forma. Finis aūt gratia cuius que est opatio.est de genere accūtis.ꝯtum tm̄ ad modū causandi finis gratia cuius est ꝑfectioꝛ. cū finis quo nō est finis nisi ex participatione finis gr̄a cuius.sicut eīm instrumēta lis cā effectiua reducit ad cām effectiuā ꝓncipalem. ita finis quo reducit ad finem gratia cuius.

Quintum dubium est.

An efficiens ꝛ forma coincidāt in idē specie ¶ Solo ꝙ sic loquēdo de forma informante.que est forma in materia. nō aūt loquēdo de forma formante. Nam illa ꝑt coincidere in idem numero cum causa agente

Sextum dubium est

An efficiens in eadē spē coincidat semꝑ cū suo effectu Et videꝝ ꝙ nō.qm̄ sol ꝛ hō generant hominē.ꝛ tm̄ sol nō coincidit cū hoie generato in specie. ¶ Solo ꝙ efficiens vniuocū coincidit in spē cū forma sui effectus.nō aūt efficiens eq̄uocū. Uniuocuꝫ eīm agens est qđ ꝓmunicat suo effectui eandē formā in specie. vt hō generans hoiem. Equiuocū vero dr̄ qđ non ꝓmunicat effectui eandē formam in specie quam habet. vt sol.

Septimuꝫ dubiū est

An agens vl̄e posset esse agens vniuocū. ¶ Et videꝝ ꝙ sic.qꝛ quicqd ꝑt ꝓmunicare eandem formā in spē quā hꝫ suus effectus.ꝑt esse agens vniuocū.sic aūt est de agente vl̄i.ḡ. Minoꝛ pz.qꝛ est ꝑfectius. ꝛ ꝯto est ꝑfectius tāto magis ꝑt suā materiā disponere ad sue forme receptiōez ¶ Solo ꝙ nō.qꝛ oīne agens vniuocū ꝓmunicat eandez formā in spē suo effectui sicut hꝫ ipsum agens .agens aūt vl̄e nō ꝑt talem formā ꝓducere sicut hꝫ in effectu. igit nō ꝑt esse agens vniuocū. Et ideo qñcūqꝫ agens ꝓducit taꝫ

lem formā sicut hz in effectu. oportz q materia sufficiēter sit ad talis forme receptionē dispositā. nulla vero materia istoz inferioz pt sufficiēter disponi ad hoc q suscipiat agētis vltis formā. ideo agens vle nō pt suo effectui ꝓmunicare eandem formā in specie. Defectus tñ ille nō ꝓuenit ex impotentia agentis vlis. sed ꝓter defectū suscipientis.

¶ Ad obiectū in oppositū dōm est. licet agens vle sit pfectius q̄ pticulare. tñ ex parte suscipiētis ꝓuenit defectus q nō pt ꝓducere sibi sile. hoc tñ nō arguit in eo impfectionem. sed magis pfectionem. qz materia q̄ est impfecta non pt sufficienter disponi ad talem formam

Jcendū quidem igit̄ ꝑmū. qm̄ natura eoz que sunt ꝓpter hoc causaz est. postea de neccitno quo se habeat in physicis. Jn hāc em̄ cām inducūt oēs. qm̄ calidum hmōi aptū natū est z frigidū. vnūqdq; em̄ talium hec ex necessitate sunt z fiūt z nata sunt Et nāq; et si aliaz cām dicūt quācūq; tangentes se gaudere sinūt: hic quidem ꝓcordiā z discordiā ille vero intellectum

¶ Jste est sextus tractatus huius scdi. in quo phs postq̄ determinauit quo physicus demōstrat per quatuor cās determinat quo natura agit ꝓter finē. z vñ sumit in rebz naturalibz neciras. et ꝑm hoc pñs tractatus in duo diuidi tur capla. Jn quoz ꝑmo facit ꝑmū. Jn secūdo secūdum. ibi. Qd aūt ex neciate. Primū quidē capl'm in tres ptes diuidit. Jn quarū ꝑma recitat antiquoz opiniones ꝓtra tū dicentū. Jn secūda pte ꝓbat suū ꝓpositū aliquot rōnibus. ibi. Sed impossibile. Jn tercia pte remouet tria impedimenta positiōis antiquorum. ibi. Peccatum aūt fit. Quātum igit̄ ad ꝑmā partē dicit. q oes antiqui physici inducūt se in cām istā. que est necessaria sumpta ex parte materie cām finalez negātes. dicētes q natura nihil agit ꝓter finem determinatuz. sed cogit̄ hec vel illa facere ex necessitate materie. z dicunt q hec vel illa ex necessitate sīt et fiunt z fieri apta nata sunt homies vel asini. vel longa vel breuia. ꝓter materiales dispōnes que cogūt inclinādo ad hūc effectū plus q̄ ad altū. sicut q calor talis est vt frigus hmōi est materia. Si em̄ aliquā aliā causaz q̄ materialē dicūt neciatē esse rerū naturaliū. quācunq; illā tñ tangūt z sinūt se gaudere. in hoc nō ꝙquirentes veritatez de ipsa. volentes sic euadere aliquas difficultates. z de lōge inspicūt eam sicut fulgur micans qđ subito cadit extra visum intuentiū. tangūt cām efficientez obscure. ita q aliquis eoz ōt eam esse ꝓcordiā z discordiā. sicut empedocles. aliqs aūt ōt cā esse intellectū agentē. sicut anaxa.

¶ Habet aūt oppōnem q̄ ꝓhibeat naturā nō ꝓpter hoc facere. neq; qz melius. sed sicut pluit iupiter. nō vt frumentū augmentet. sed ex necessitate. Sursuz em̄ ductā aquā ꝓgelari oportet: z ꝓgelatā aquā liquefactā deorsum venire Augeri aūt cū hoc fiat accidit frumentū. Sil'iter si ꝙdit frumentū in area non huius cā pluit vt ꝙdatur. sed hoc accidit. quare quidē ꝓhibet sic et ptes se habere in natura. vt dentes ex necessitate anteriozes quidē acutos aptos ad dividendū. maxillares aūt latos z vtiles ad ꝓterendū cibum. qm̄ nō ꝓpter hoc fieri. sed simul cuenire. Sil'iter aūt est z de alijs partibz in q̄busdam videtur esse qđ ꝓpter hoc.

¶ Nic phs ponit eoz motiuū quare dicebāt naturam nō agere ꝓpter finē. z est istud. Si natura ageret ꝓpter finem. tūc semp ageret illud qđ melius est. natura aūt non semp agit id qđ melius est. igit̄ nō semp agit ꝓpter finez. Haioz pz. qz bonū z finis coincidunt. Qnoē ꝓbat phs exēplariter. qz si iupiter qui ē vulgus deus fuit regens omne qđ est. pluat sepe nō ꝓpter salutē bladoz. cum blada sepe ꝑ pluuiā destruant. igit̄ apparet q nō pluat ꝑpter finē. Etiā nō pluit in vere vt frumentū augeat. sz potius necessitate materie pluit. qz cū ꝑ euaporationes aqua ducta fuerit sursum ad locū frigidū. oportz eam ibi inspissari ex frigore z ꝓgelari. z postq̄ inspissata est aut ꝓgelata. tūc accipit formā liquidā aque grauis. z ideo descēdit ex necessitate. z ideo si casu inuenit segetes augmētat eas Si em̄ iupiter ageret sicut intellectū hūs. tūc nō destrueret aliqn̄ blada ꝑ pluuiam. z tñ hoc videmus accidere q aliqn̄ ꝑ pluuiā putrescit z ꝙditur frumentū in area. vt qn̄ plus solito pluit in messe. Et in hac sententia videt fuisse seneca qui in libro de naturalibz questionibz sic dicit de iue. Vtis nature iouis ꝓceptuz z ꝓmissio est nec aliter ista dicitur facere. nisi qz ex necessitate fiunt nature quā influit iupiter. cū ipse sit omnino toti mūdo ꝓuidens. Patz etiam exemplū aliud in ptibz animalium. nō est talis aut talis ordo ex determinato fine. sz ex necessitate materie. vt dentes posteriozes sunt grossiozes anteriozibz. non ꝓpter aliquem finem. sed ex necessitate materie. sez qz posteriozes magis habent de materia. z anteriozes. qui sunt acuti minus. Aristoteles infra exp̄sse nō soluit istud motiuū siue argumentū. ideo dici potest ad illud. q natura semp agit qđ melius est in vli z ꝑ se. licet non in particulari z ꝑ accidens. oportz ergo causas effectibz ꝓportionari. cū igit̄ actio nature nō ordinat ad vnum effectuz tñ. igit̄ sufficit q natura in vli agat qđ melius. z ideo cuius in hoc aceruo frumentū destruatur. tñ alia terre nascentia ꝑ hoc generātur z ꝙseruantur. z sic natura nō agit semp id qđ melius est in particulari effectu. tñ vtiq; in vli Et cuius effectus accidant in rebz ex dispōne materie. tñ opter ꝓter materiā aliam inuenire cām quare materia sic est disposita. Exēpli gratia dentes anteriozes sunt acuti. qz parū habent de materia. sed cā illius dispōnis materie vlterius resoluit ad finē. z ergo sunt acuti priozes dentes vt diuidant cibum. z posteriozes vt ꝓterant cibū. Vnde sequit q materia in dispōne bene ꝙcurrit. sed nō est cā talis dispōnis

¶ Ubicūq; em̄ oīa accidūt. sicut si ꝓpter hoc fiant. Hec quidez saluata sunt ab eo qđ ꝓpter se vanū ꝙstantia apte. Quecūq; vero nō sic ꝑdita sunt z ꝑduntur quēadmodū empedocles dixit bouigenas z viriperias. Ratio quidē igitur quare vtiq; deficiet aliquis hec est. z si aliq̄ alia huiusmodi est.

¶ Nic phs excludit quādam obiectionem que potest obiici ꝓtra antiquos. et est ista. Videmus in rebz naturalibz q̄ frequēter res fiunt vt melius. z multe vtilitates ꝓueniūt ex actione rerū naturaliū. igit̄ videt natura agere

ꝓpter finem. Soluũt ipsi vt dicit pho⁹. q̃ vtilitates ex actione rerũ naturaliũ ꝓuenientes sunt ꝑ accidens. vt scilz res saluentur ⁊ nõ ex fine aliquo intento. q̃z nisi sic ꝓueniẽt nõ ꝑmanerent. Et sic empedocles dixit q̃ in primeꝓ⁹stitutõis vniuersi fuerũt ꝓducte virgine ⁊ bouigine. que erant de genere hominis seu viri supertus. ⁊ inferius de genere bouis. quem poete minotaurũz appellabãt quem interfecit theseus. ille em̃ nõ est saluatus vt similia sibi ꝓduceret in specie nature. q̃ fuerũt ꝓ trariã ipm̃ corrũpentia. vt dixit empedocles. ⁊ de alijs mõstris est ꝑ oĩa similis rõ. Undeisti peccãt qui respiciũt formã particularem nõ vlem ꝓportionatam intentioni vlis nature. q̃m non est effectus vlis pluuie augmentatio bladorum. sed adequatio elementoꝝ. q̃z ⁊ si augmentũ fructuũ q̃q̃z impediatur. nõ tñ semp. vt patz ex dictis

¶Sed impossibile ẽ ista hũc habere modum hec quidẽ em̃ ⁊ quecũq̃z sunt a natura. aut semper sic fiũt. aut sicut frequenter. sed eorũz que sunt a fortuna et ꝑ se vano nihil. Neq̃z em̃ a fortuna neq̃z a casu videtur pluere multotiens in hyeme. sed forte sub cane. Neq̃z cauma sub cane sed sub hyeme. Si igitur a casu videnk aut ꝓpter hoc esse. sed nõ possibile est hoc esse. neq̃z a casu neq̃z ꝑ se a vano. ꝓpter aliquid vtiq̃z erũt. Atuero natura sunt hmõi alia quẽadmodum ⁊ ipsi firmabãt hoc dicentes Est itaq̃z q̃ ꝓpter aliq̃d in his que natura fiũt ⁊ sunt.

¶Ista est secũda ꝑs huius capituli in qua ꝓbat suũ ꝓpositũ. scz naturã agere ꝓpter finẽ q̃nq̃z rõnibꝫ. Quaruz ꝓma est. oĩa que fiunt fiũt a casu aut fortuna. aut ꝓpter finem. multa aũt fiunt in naturalibꝫ que nõ fiũt a casu aut fortuna. g̃ fiunt ꝓpter finẽ. Minor ꝑz. q̃z que fiũt a natura fiunt semp ⁊ frequẽter. vt hõ generat hominem. ⁊ frequẽter generat eũ q̃nq̃z digitis in vna manu. Nõ em̃ a casu ⁊ fortuna. q̃z illa fiũt extra semp ⁊ frequẽter. Nõ em̃ ẽ a casu ⁊ a fortuna q̃ pluit multotiens in hyeme. sed aliq̃d rõnis haberent dicentes. q̃ casu ⁊ fortuna plueret q̃n sol est iuxta canẽ in diebꝫ canicularibꝫ. q̃z si hoc fieret a natura tñ raro fit Neq̃z habent cãm q̃ dicũt cauma hoc est estũ fieri casu in diebꝫ canicularibꝫ. q̃z hoc fit frequẽter. sed aliquid rõnis haberent si dicerẽt casu fieri cauma in hyeme q̃z tũc raro fit. Si igit oĩa naturalia aut a casu vl̃ fortuna videnk fieri aut a natura operante ⁊ finẽ intendente. ⁊ impossibile est ea fieri a casu ⁊ fortuna. igit necessario fiũt a natura determinãte finẽ. hmõi em̃ oĩa que semp vl̃ frequenter saluata sunt a natura sunt. quẽadmodũ etiã antiqui affirmabãt qui casum ⁊ fortunã causas rerũ cẽ dicebant. igit oĩa naturalia sunt ꝓpter aliq̃d ⁊ habent finẽ determinatũ. Sũt tñ q̃dã calũniantes exemplũ ꝓdictum scz q̃ pluuia est ꝓpter messes. teste alexandro ⁊ suis seqcibus dicentibꝫ pluuiaz nõ ꝓpter messes esse. q̃z messes non sunt a natura sed ab arte. Ad hoc posset dici. q̃ nõ inuestigat hic nisi q̃ pluuia sit ꝓpter finẽ. sicut ⁊ alia que sunt a natura. Uñ si finis eaꝝ non sit messis. est tñ alius finis. sicut forte est equalitas generatõnis in elemẽtis ꝑ equales eoꝝ trãsmutatões. ¶ Sed dicerẽs alla que fiũt a casu et fortuna fiũt ꝓpter finẽ. vt ꝑz in definitõibꝫ eoꝝ. q̃z fiunt ꝓpter hoc. Ad hoc dom. q̃ duobꝫ modis aliqua fiunt ꝓpter finẽ. Uno mõ ꝓpter finẽ actualiter intentuz. ⁊ sic non fiunt ꝓpter finẽ. cũ fiant ꝓter intentõem casualia ⁊ fortuita Alio mõ fiũt ꝓpter finẽ aptitudinaliter. quia scilz efficiens egisset ꝓpter finẽ si ꝑsciuisset illũ euentuz effectus futuri. ⁊ sic fiũt propter finem

¶Amplius in quibusdã finis aliquis est. huiꝰ cã agit q̃ ꝓpus ⁊ q̃ ꝓsequẽter. Ergo sicut agitur sic aptũ natũ est. et sicut aptum natũ est. sic agit vnũq̃q̃z si nõ aliq̃d impediat. agit aũt ꝓpter hoc. ⁊ q̃ aptũ natuz est ita q̃z huius cã. vt si dominus eoruz que natura fiũt. sic vtiq̃z facta esset sicut nũc ab arte est. Si autẽ que natura nõ solũ natura sed arte fierent. Similiter vtiq̃z fierent ſm q̃ apta nata sunt. ꝓpter ergo alteꝝ altez

¶ Nic phus ponit secũdam rõnem supponẽdo tñ ꝓpus vnũ. scz q̃ in quibusdã est finis determinatꝰ. ita oĩa q̃cũq̃z fiũt sic fiũt siue ꝓxa sint. siue longiora sint a fine siue cõsequentia q̃ sunt sui. ꝓximiora. ac si fiant ꝓpter illũ finẽ ⁊ illius cã. Tunc sic. vbi vnũq̃q̃z agit vt aptuz natũ est agi. ibi oĩa fiũt ꝓpter finẽ. in natura aũt vnũq̃q̃z agit sicut aptum natũ est agi. nisi aliquid impediat. igit oĩa in natura fiunt ꝓpter finẽ. Maior ꝑz. q̃z nisi aliq̃d ageret sicut aptum natũ est agi tũc ageret violẽte. Exempli gra. q̃ lapis mouet deorsum tũc agit sicut aptus natus est agi. g̃ agit naturaliter. si aũt moueat sursum tũc nõ agit sicut aptꝰ natus est agi. igit agit violente. Minor probat. q̃z naturale hz naturalẽ inclinatõem ad suũ finẽ. sicut em̃ efficiens primũ ꝓmo ꝓstituit finẽ aliquẽ in quẽ dirigit ⁊ ꝓducit opus sic em̃ ipa res ꝑ similitudinẽ quã hz ad finẽ ex ꝓfuso habitu finis q̃ est in materia ex ꝓuatõe tendit in eũdez finẽ ꝑ aptitudinẽ nature. ⁊ ideo sicut aliq̃d fit ab efficiente. ita aptuz natũ est agi. Exemplũ autẽ est de domo que fit. si em̃ esset aliqua res nature absq̃ dubio fieret sicut mõ fit ab arte cã eiusdẽ finis. Similiter ecõuerso si ea q̃ sunt a natura etiã fierẽt ab arte. artifex ipsaꝝ dirigeret ea in eosdem fines in quos nũc dirigũtur a natura. ⁊ easdẽ retinerent aptitudines ex parte materie ꝓter hoc solũ q̃ forma artificialis essz a ꝓncipio q̃ est extra materiã operans. sed naturalis essz a ꝓncipio opante intrinsecꝰ. g̃ vtiq̃z eoꝝ essz ꝓpter alterũ operans q̃ est determinatus finis in quẽ ꝓducit opꝰ

¶Oĩno aũt ars alia quidẽ ꝑficit que natura nõ ꝑt operari. alia ꝙ imitat. Si igit que sũt ſm artẽ ꝓpter hoc sunt. manifestũ quoꝺ ⁊ que sunt ſm naturã. Similiter em̃ se hñt in his q̃ sũt ſm artem. et in his que sunt ſm naturam posteriora ad priora

¶Nic phus ponit terciã ratiõem q̃ est. sicut se hz ars in artificialibꝫ ita natura in naturalibꝫ. q̃z ars aliq̃ ꝑficit q̃ natura nõ ꝑt ꝑficere. ⁊ in alijs que nõ sunt inchoata ꝑ naturam ars imitat naturã. ⁊ similiter in naturalibꝫ ⁊ artificialibus posteriora ordinant ad ꝓxa. sed ea que sunt ſm artẽ fiũt ꝓpter finẽ. igit etiã illa q̃ fiũt ſm naturã. Minor ꝓbat domificator agit ꝓpter domũ ⁊ medicꝰ ꝓpter sanitatẽ

¶Maxime aũt manifestũ est in aialibꝫ aliorum que neq̃z arte neq̃z q̃situra neq̃z deliberatura faciũt. Uñ dubitabãt vtrũ intellectu. aut quodã

alio operanť aranee ꝛ formice ꝛ hmōi: paula/tim aūt sic pcedenti. ꝛ in plantis apparet expe/dientia quedā facta ꝓpter finem. vt folia ꝓpter fructus cooperimentū. Quare si natura facit. et ꝓpter hoc hyrūdo nidū ꝛ aranea telā ꝛ plan te folia gratia fructuū ꝛ radices nō sursum. sed deorsum gratia vegetādi. Manifestū ꝙ causa hmōi est in his que natura fiunt et sunt

¶ Hic phūs ponit quartā rōnem que sumit a signo. qz aīalia intellectu carētia que diuersificanť ab homīe in hoc ꝙ nec querentia cām nec deliberantia faciūt opa sua ꝓpor tionata determinato fini. quare q̄dā dubitauerūt an ope/rarenť ab intellectu aliquo qui esset in ipsis aut quodā alio p̄ncipio finez p̄concipiente. que tū dubitatio p hoc deter/minať ꝙ si operarenť ab intellectu aut p̄ncipio p̄concipiē te diuersificarenť opa eoꝝ. sed nō diuersificanť. qz imagi/nata ab vno nō sunt imaginata ꝛ p̄cepta ab alio. sicut videmus hominū opera diuersificata. Oportz igitur ꝙ oīa que sunt vnius nature aīalia instinctu nature siliter operenť que operanť sicut in p̄ncipio huius scdi dictuz est ergo instinctus nature eoꝝ est ꝓpter aliquē finē determi/natū. ꝛ p ꝓsequēs natura opať ꝓpter finē. Talia aūt aīa/lia sunt aranee formice ꝛ hmōi aīalia minuta. in quib cō/stat. ꝙ nō est ꝓceptio nisi parua ꝛ tū ad finez operanť. Si aūt ꝓcedať ꝓsiderando vegetabilū opa que plus instinc tum nature sequūtur de facili ꝓcipi posset. in illis q̄ agūt ꝓpter aliq̄d ea que agūt. sicut ꝙ ꝓducunt folia vt cooperi/menta sint fructuū. igiť quecūq; naturaliter faciunt. ꝓpter aliquē determinatū finē faciūt. Scitť enī ꝙ hyrūdo ꝓpter finē determinatū facit nidū. ꝛ aranea telā. ꝛ plante folia. et ꝓpter aliq̄d habent radices deorsum ꝛ nō sursum. quia nutrimentū est in terra qđ sugūt p radices. ꝛ sic vegetanť igiť manifestū est ꝙ causa huius que finalis est in his est q̄ fiunt fm naturam

¶ Et qm̄ natura dupl'r. alia quidē sicut mate/ria. alia ꝯo sicut forma. finis autē hec est ꝓpter quē alia sunt hec. vtiq; erit cā cuius gratia

¶ Hic phūs ponit q̄ntā rōnem. Natura dupl'r dr de ma teria ꝛ forma. ꝛ intendit in opatōe sua formā ab agēte. ſz forma ē finis materie. q̄ natura in opatōne sua agit ꝓpter finē. Quinoꝝ pbať. qz materia disponiť p introductōe for me. ideo finis materie sumiť a forma.

¶ Peccatuz aūt fit ꝛ in his que sunt fm artem scripsit em̄ nō recte grāmaticus. ꝛ potauit me dicus nō recta potione Quare manifestū est ꝙ siliter ꝓtingit in his q̄ fm naturā sunt. Si igiť sunt quedā fm artez in quib qđ recte fit ꝓpter aliquid fit. in quib aūt peccať alicuius gratia agūtur. sed falliť siliter vtiq; ꝛ in phȳsicis. Et monstra sunt peccata illius qđ ꝓpter aliq̄d est In substātijs ergo que sunt ex p̄ncipio boui/gena si nō ad aliquē terminū ꝛ finem possibilia erant venire corrupto p̄ncipio aliquo facta sunt sicut nūc in semine.

¶ Ista est tercia ps huius capituli in qua phūs remouet impedimenta siue motiua positiōis antiquoꝝ quib mo/uebātur dicere naturā nō agere ꝓpter finē. Quoꝝ ꝓmuz est. natura sepe deficit a fine ita ꝙ nō ꝓsequiť finē. qz pdu/cit peccata mōstra siue defectus. igiť natura nō agit ꝓpter finē. Istud motiuū phūs destruit quatuor rōnib. Quaꝝ ꝓma est. ars manifeste agit ꝓpter finē. qz intendit aliquez finē. sicut domificator domū. sed manifestū est ꝙ in arte fi ant peccata. qz aliqñ artifex intendit aliq̄d ꝓducere qđ tū nō ꝓducit. aut ex defectu materie aut instrumentoꝝ. q̄re ipse culpať. si igiť ars ex hoc nō ipediať q̄n agat ꝓpter fi/nē. qz deficit a fine. q̄ siliter erit in natura. ꝛ istud motiuuz includit potius oppositū q̄ ꝓpositū. qz bene seq̄tur. si natu ra deficiat a fine ꝓducēdo mōstra. igitur agit ꝓpter finem qz ibi nō potuit esse habitus vbi nō ꝑt eē ꝓuatio. igiť per oppositū ibi est ꝓuatio vbi natus est eē habit⁹. si q̄ deficit a fine. q̄ agit ꝓpter finē. Ex quib ꝓz. ꝙ peccata fiant tam in his q̄ fm artē sunt q̄ in his que fm naturā sunt. ꝛ hoc apparet tā in arte q̄ imitať naturā in ope non naturali. q̄ in illa q̄ pficit opus nature ꝛ iuuat naturā in ope naturali. Exemplū ꝓmi est. qz aliqñ non recte scribit grāmaticus et tūc ꝓpter omissionē alicui⁹ p̄ncipioꝝ artis nō ꝓuenit ad finē ortographie. qz grāmatica q̄tū ad ortographiā sci entia est recte scribendi. Exēplū secūdi est ꝙ medicus ali/qñ ꝓpter omissionē alicui⁹ p̄ncipioꝝ potauit euacuatiuuz nō recta potione. cū igiť ars imitet vel ꝓplet naturaz. acci/dit etiā peccare in natura. qñ sez natura operās ꝓpter corꝛ ruptōem alicuius p̄ncipij naturalis nō ꝓuenit ad finem intentū a natura. ꝛ ideo in phȳsicis quicq̄d ibi recte fit nō hz rectitudinē nisi ex ꝓportōe ad finē debitū quē attingit. et cū peccat peccatū suū ꝓpendit ex hoc ꝙ finē illū nō at/tingit ꝓpter corꝛuptōem alicuius p̄ncipij naturalis

¶ Amplius necesse est semen fieri p̄mū. sed nō statim aīalia. ꝛ molle vero p̄mū qđ semen erat Amplius ꝛ in plantis ineſt qđ ꝓpter hoc mi/nus aūt dearticulatū est. Utrū igiť in arboꝝ fiant sicut bouigene ꝛ viriperie sicut vitigine et oliuipere aut nō incōueniens em̄ est. sed tamē oportuit sicut in aīalib est. Adhuc aūt oporte bat ꝛ in seminib fieri vt ꝓtingit

¶ Hic ꝓsequēter ponit secūdā. terciā ꝛ quartā rationes Secūda est. vbicūq; sunt determinata p̄ncipia ꝛ determi natus ordo ꝓducendi ibi intendiť determinatus finis. ſz in naturalib ꝛ ꝑcipue in generatōib naturaliū sunt deter minata p̄ncipia ꝛ determinatus ordo ꝓducēdi. igiť inten ditur determinatus finis Maioꝝ ꝓz. qz nisi intenderetur determinatus finis tūc poterāt capi quecūq; indetermi/nata media. qz alia media inducūt aliū finem. vt qui vult parare domū hz alia media q̄ volēs parare phīalā. Mi/noꝝ pbať. qz natura facit ꝑmo semē molle vt sit aptū rece ꝑtioni figurarū. sed hoc nō faceret natura tali ordine nisi esset semen ꝓpter aīalis generatōem. igiť nō est casu. sed p pter determinatū finē. Procedit em̄ generatio naturalis a spermate determinato qđ ꝑmo est molle. deinde ꝙerti tur fozmať ꝛ maturať. ¶ Tercia rō. si natura non ageret ꝓpter finē. ex eo qz aliqñ deficit a fine. igiť in illis in quib minus videť agere ꝓpter finez esset maioꝝ defectus. sicut in plantis. hoc aūt falsum est. Nā fm Empedoclē nō in/ueniūtur mōstra in plantis sicut in aīalib. ita ꝙ aliqñ ge/neretť plāta cuius vna pars sit vitis ꝛ alia oliua. sicut vi/

detur in aialib⁹.qz aliqñ aial repitur cuius superior pars est filis homini ⁊ inferior ps est filis tauro.⁊ sic de alijs vt patebit infra.liez equaliter opteret fieri hoc in plantis sicut in aialib⁹. Causam aũt quare potius fiũt monstra in aialib⁹ q̃ plantis est.quã empedocles ignorauit. qr mollis est semen aialis ⁊ plura exigũtur ad generatõem aialiuz q̃ plantarũ.cũ aialia sint difficilioris generatõis q̃ plante.ideo facilius fit vt corrũpat aliqñ ꝓncipiũ generatõis animaliũ q̃ plantaz. ¶ Quarta.si natura nõ ageret ꝓpter finẽ determinatũ sed a casu ⁊ fortuna vt dr Empe. tũc nõ fieret generatio vnius spẽi ex semine determinato qr sic ex semine hois ita cito fieret bos sicut hõ. ex semine vitis ita cito oliua sicut vitis.sed oppositum patz ad sensum igitur ꝛc.

¶ Omnino aũt destruit sic dicens. Que natura ꝺdem sunt vel ſm naturã. Natura enim ꝺdez sunt quecũqz a quodã in seipsis ꝓncipio mota ꝓtinue accedũt ad aliquem finẽ Ab vnoquoqz aũt nõ idẽ vnicuiqz neqz ꝓtingens. semp tñ in cũdẽ finẽ aptum natuz est venire. nisi aliqd impediat. Qd aũt est cuius cã ⁊ qd ꝓpter hoc fieret vtiqz a fortuna.sicut dicimus a fortuna venit extraneus et balneatus abcessit.cum tanqz ꝓpter hoc veniens egerit.nõ ꝓpter hoc tñ venit.sed hoc solum ſm accidẽs accidit. Fortuna aũt est causarũ que sunt ſm accidẽs.quẽad modũ ⁊ ꝑus diximus.sed cũ hoc semp aut sicut frequẽter fiat nõ ſm accñs neqz a fortuna est. In physicis aũt sp sic est nisi aliqd impediat

¶ Hic pbus excludit secũdũ motiuũ antiquoz.quo eis videbat naturã nõ agere ꝓpter finẽ. qm̃ dicebant q illa q̃ fiunt in natura,puenĩt a casu Sed hoc motiuũ est falsuz qr naturã dicẽtes nõ agere ꝓpter finẽ destruũt id qd est a natura ⁊ naturã.qr naturalia sunt quecũqz a ꝓncipio qd intra se habent ꝓtinue in finẽ aliquẽ certũ ⁊ determinatuz veniũt. vt dictũ est in ꝓncipio huius secũdi.ea autẽ q̃ fiunt a casu nõ hñt intra se ꝓncipiũ p se mouẽs ad finẽ casualem cũ casualis finis incidat ⁊ nõ sit ab agente ad illũ finem. Ettã finis naturalis nõ idẽ est vnicuiqz rei naturali. nec ꝓtingens ⁊ accidentalis.qr ille indeterminat⁹ est ⁊ infinitus. Si tñ res naturalis sit q̃ hz finẽ determinatũ ⁊ certũ semp ꝓueniet in cũdẽ.nisi sit aliqd impediens qd corrũpit aliqd naturaliũ ꝓnciꝓoz. Finis aũt ille qui est cuius gr̃a fit totũ qd fit.fieret aũt absqz dubio a casu ⁊ fortuna si sic fieret incerte ⁊ indeterminate.sicut si dicak q venit ad nos aliqs extraneus cũ balneũ nostrũ paratuz fuit tanqz balneaturus apud nos in nostro balneo.cũ sibi accidit venire tanqz ꝓpter hoc operat⁹ sit ⁊ aduenerit. cũ tñ non aduenerit ꝓpter hoc. qr nescit aliqd de balneo nostro sz accidit ei ⁊ nõ ordinauit aduentũ suũ ad hoc vt balnearek. Fortuna aũt est de numero illaz cãz que sunt ſm accñs. vt pz ex dictis.sed cũ aliquid semp aut frequẽter fiat tũc non fit ſm accñs neqz a fortuna.sed potius fit ab ordinãte ⁊ ordinato ad certũ finem. In physicis aũt semper sic est. nisi aliquid impediat.

¶ Incõueniẽs autẽ est nõ opinari ꝓpter aliqd fieri.nisi videak mouens deliberatiuũ ⁊ tñ artis quidẽ nõ deliberat. Et nãqz si esset in ligno nauis factiua.siliter vtiqz natura fecisset. Quare si in arte inest ꝓpter aliquid ⁊ in natura inest. Manifestũ est aũt maxime cũ aliqs medicat⁹ fuerit ipse seipsum huic quidem assilak natura Qquidẽ igit natura sit cã ⁊ sit sicut ꝓpter aliquid manifestum est ex dictis

¶ Hic pbus excludit tercũ motiuũ antiquoz.quo videbak eis naturã non agere ꝓpter finem.⁊ fuit istud. qr nihil agit ꝓpter finẽ nisi illud qd ꝓconcipit finẽ ⁊ deliberat de fine.⁊ postea cogitãdo ⁊ rõcinãdo dirigit opus in finẽ illũ natura aũt nõ ꝓconcipit finẽ nec hz deliberatõnem ⁊ ordinem p rõcinatõem.igit natura nõ agit ꝓpter finẽ. Ad qd motiuũ rñdet Aresto.q hoc est maximũ inconueniẽs.⁊ instantia huius est in arte mechanica. Postqz enim aliqs adeptus est artẽ ꝑfecte nõ deliberat nec ꝓordinat qualit ſm artis ꝓncipia opek.sicut est opatio sua cũ addiscit artẽ.nã tũc opatio eius est tarda.sicut apparet in his qui addiscũt citharizare.illi enim ꝓmo deliberãt ⁊ ꝓcogitãt de ꝓximo ne chordaz q̃ ꝑus sit tangẽda ⁊ q̃te ⁊ quo.⁊ sic opak cum temore.sed postqz ꝑfecti fuerint nõ ꝓcogitant.imo si ꝓcogitauerint in artis ope impedirenk ⁊ turbarẽt.sed mouẽtur tũc ex arte sicut ex natura quadã.⁊ hoc mõ est de opere nature qd absqz dubio certissimũ est.liez nõ ꝓcipiat. qr hz in se incorporatã artẽ ꝓmi motoris mouentẽ in eo.⁊ h̃ est ac si diceret q ars nauigãdi q̃ est in aia naute incorporata esset lignis nauis.tũc ars eius incorporata dirigeret nauẽ sicut mõ facit ars naute.sed tanto certi⁹ oparek q̃to tunc esset forma naui magis essentialis ⁊ intrinseca. Et istud maxime manifestũ est in medico qui curat seipm ſm artẽ medicine que est in ipso.ille enim nõ curak inq̃tũ medic⁹ est sed inq̃tũ eger in finẽ sanitatis. Huic aũt ꝓparak optime opus nature qd hz in se formã agentis ꝓmi q̃ est in ipso in corporata ⁊ intranea.⁊ deducit ipm ad finẽ certũ ⁊ determinatũ. Ex qbꝫ pz q natura sit cã rerũ naturaliũ.⁊ sit hoc cã q agat ꝓpter aliquẽ finẽ certũ ⁊ determinatũ

¶ Quod aũt ex necessitate est vtrũ ex suppõne existit aut simplr: nũc quidẽ enim opinant qd̃ est ex necessitate esse in generatõe. quẽadmodum vtiqz si aliqs murũ ex necessitate esse existimet qm̃ grauia quidẽ deorsum ferri apta nata sunt leuia aũt supemĩnẽt. Vñ lapides quidẽ deorsum in fundamentũ. terra aũt sursum ꝓpter leuitatem.supẽminent aũt maxime ligna.leuissima enim sunt

¶ Istud est secũdũ capm in quo pbs determinat vñ sumit necitas in reb⁹ naturalib⁹.⁊ ꝓmo mouet q̃stionẽ istaz scz. Utrũ necessitas in reb⁹ naturalib⁹ sit ex suppõne .aut sit simplr. Verbi gratia.vt simplr necariũ est graue descẽdere ⁊ leue ascendere.qr ad illud nõ optz aliqd ꝑsupponi ad hoc q̃ sit. Sed necessariũ ex ꝓditõe est ad cuius necessitatẽ optz aliqd ꝑsupponi.⁊ sic necariũ est te sedere si aliqs quis videat te sedentẽ. Est aũt necariũ simplr in solaꝓ ritudine materie. sed necariuz ſm suppõnem est in ordine hypothesis alicuius. sicut necesse est te dormire si quiescere debeant in te ꝓtutes sensibiles. Et circa istã opinionez

fuit antiquoꝝ opinio dicētiū oīa casu fieri in natura ex absoluta necessitate que est ex materie obligatione. sicut si aliquis dicat non propter suppositionem finis .sed propter materie obligationem et aptitudinem fieri domum. quia cogitat parietem esse factum ⁊ erectum.non quia sustineat tectū .sed ideo qꝛ componitur paries ex diuersis quoꝝ quedaꝫ sunt grauia.⁊ ideo necessario descendūt in fundamentum deorsum.eo q̄ sic moueri apta nata sūt. quedam autem sunt medio modo leuia.et ideo illa cohe rent grauibus in inferioꝛib⁹ ⁊ extenduntur altioꝛa contingendo.et ita fit expansio parietis.lapides enim deorsum feruntur et fiunt fundamentum.et ligna medio modo leuia altius ascendunt.et leuissima sunt in summo.⁊ ita dicunt q̄ est motus mixtoꝝ in mixto. et ideo ex necessitate materie aduenient eis figure ⁊ forme cōpetentes moꝛib⁹ eoꝝ. et sic ꝑ⁹ eos forma secḳ necessitatē materie.⁊ nō ꝓpter formam requiritur materia.

¶Sed tū nō est sine his q̄dē factū est. Non tū ꝓpter hoc nisi sicut ꝓpter materiā sed cā abscōdendi ipsa et saluādi. Siliter aūt ⁊ in alīs oībus in quib⁹ ꝓpter aliq̄d est.nō sine quidē habentib⁹ necessariā naturam sunt. non tū ꝓpter hoc.sꝫ aliter sic̄ ꝓpter materiā.sꝫ ꝓpter aliq̄d est vt ꝓpter q̄d serra hmōi quatenꝰ hoc sit ⁊ ꝓpt hoc.sed tū id qō est cuiꝰ cā impossibile est fieri nisi ferrea sit. Necesse igiḳ ferreaꝫ ee si serra erit et opus ipsius. Exsuppōne igiḳ necessariū est sed nō ut finis in materia.nam cū nccārium est Qō aūt est cuius cā in rōne est

¶Hic pbs improbat opinionē aliquoꝝ dicēs cuius nō fiat forma sme materia nccārio. nō tū ꝓpter necessitatē materie fit forma.qꝛ sic non quereretur materia ꝓpter formā sed posset materia habere formā quecūq; sequerek necessitatē motuū materie.⁊ sic forma naturalis supponerek casui .cū nō intenderek a natura.⁊ p̄ consequens forma nō est ꝓpter hoc nisi vocek illa causa necessitatis que ē disponēs eius subiectū qō est materia.sed potius sicut in operib⁹ artium oīa ꝑma fiunt ꝓpter posterioꝛa. eo q̄ posterioꝛa facta sunt fines.⁊ prioꝛa sunt ordinata ad finem.⁊ tū posterioꝛa nō sunt sine prioꝛib⁹.ita etiā q̄ oīa est in rebus naturalib⁹.qꝛ finis in eis est forma que totius operationis est p̄ncipium ꝓpter quod fiunt vniuersa ⁊ sunt Et hoc quidē manifestū est in domo. qꝛ id qō est p̄ncipiū omniū eoꝝ q̄ fiūt in domo est qō sibi proponit efficiens qui facit domuꝫ. et hoc est operimentū a pluuijs in tempestate.⁊ p̄tentiuū ee diuitiaꝝ.⁊ saluatiuū esse p̄tentoꝝ. Et propter illum finez querik materia domus.parak.⁊ p̄ūgik.⁊ oīa qō fit circa domū fit ꝓpter illud. Et ideo finis est p̄mꝰ in intētiōe ⁊ ē vltimꝰ in operatōe siue executōe.⁊ sic est cā cāꝝ. naꝫ ꝓpter ipm causant oēs alie cause.⁊ sicut dictū ē de domo.ita est dicendū de oīb⁹ alīs que fiunt ꝓpter aliquid qō est certus finis eoꝝ. Nulluꝫ em taliū fit sine materia necessaria ⁊ disposita ad suscipiendū ipm sed tamen nunq̄ finis fit ꝓpter materiam aut necessitatem eius.sed ecōuerso materia ⁊ eius necessitas ꝓpter finem nisi fiat equiuocatio in p̄positione causam denotāte.ita q̄ vocek causa sine qua nō et necessitas materie que est causa disponens in subiecto in quo finis habet esse. Aliud em ad hoc potest dari exēplum.vt si queratur ꝓpter quid est serra hmōi.hoc est ex ferro. Dom est q̄ forma serre que est dentatio requirit talem materiam.et propter formaꝫ illam oportuit querere talem materiam. Et si queratur quare habet huiusmodi dentes illa materia ferrea. Respondetur pro causa.vltimus finis qui est opus serre quod est diuidere ligna.qō opus licet non fiat nisi dentes ferrei sint. opus tamen qō est vltimus finis cuius causa omnia fiunt non est ꝓpter ferrum ⁊ dentes.sed econtra illa fiunt propter illud.si ergo necesse ē serram ferream esse ⁊ dentatam si deberet cōplere opus suū.hoc tamen non dicit necessitatē finis ꝓpter quē sunt omia que sunt circa serram.sed dicit necessitatem que est in materia ⁊ eius dispositionib⁹. Finis em nō est in materia habens necessitatē.sed potius in ratione quia est mouens artificem.⁊ efficitur p̄ncipiū totius operationis.et ideo sic ab ipsa fluit ⁊ motus quo mouet efficiens et necessitas materie qua preparatur ad finem consequendum. Ex quib⁹ patꝫ ꝯclusiue q̄ necessitas in reb⁹ naturalib⁹ sumitur ex omnib⁹ causis. quia vna deficiēte nō erit res naturalis.ratio tamē necessitatis sumik ex fine.nā oēs cause necessitatē habēt ex causa finali

¶Est aūt et in doctrinis nccāriū ⁊ in his q̄ ꝑm naturā fiūt quodāmō siliter. qm̄ em rectuꝫ hoc est necesse est triangulū duob⁹ rectis tres angulos habere equales.sed nō si hoc est illud.sꝫ nō si hoc nō est necꝫ ille rectus est. In his aūt que fiūt ꝓpter hoc econtrario est: Si finis em erit. aut est illud quod est ante finē.aut erit aut est.si vero nō.nō sicut ibi.cū nō sit ꝯclusio p̄ncipiuꝫ nō erit sic.⁊ hoc finis ⁊ qō cuius cā. p̄ncipiuꝫ em ⁊ hoc nō actōis.sed rōcinatiōis. ibi aūt rōcinationis actus.actus em nō sunt. Quare si erit domus hoc necesse fieri.aut existere.aut eē aut oīno materiā que ꝓpter hec. vt lateres ⁊ lapides esse si domꝰ est.nō tū ꝓpter hoc est finis sed aut sicut materia.vtiq; erit ꝓpter hoc Omnino tū si nō sint nō erit necꝫ domꝰ necꝫ serra. Hec quidē nisi sint lapides.illa vero nisi ferruꝫ sit.necꝫ em ibi p̄ncipia sunt nisi triangulū duobus rectis. Manifestū igiḳ est q̄ est nccārium in physicis q̄ sicut materia ⁊ motus qui ipsius ⁊ vtraq; physico dicēde sunt cause.magis aūt q̄ cuius cā. Causa em hec materie est.sed non hec finis

¶Hic pbs ꝓpat necessitatē in reb⁹ naturalib⁹ nccitati q̄ est in sciētijs demonstratiuis q̄tū ad ordinē necessitatis.q̄ sez necessitas fuit antiquis cā erroꝛis.cum in illis sit necessitas simplr ꝓpter suppōnem finis.licet em scia ꝯclonis finis sit in demōstratiuis.tū p̄misse non sunt nccārie ꝓpter ꝯclusionē.sed in se hūt nccitatē.⁊ ꝓpter nccitatē earū ꝯclusio est nccaria.⁊ cū ipa habeat nccitatē rei nō attēdit in ipsis necessitas ꝯsequētie tū.sed potius nccitas rei que cōsequik.que vocak a quibusdā necessitas p̄ntis. Est igitur in ipsis processus a premissis ad ꝯclusionem ⁊ conclusio

est necāria ꝓpter p̄missas. z nō ecōuerso Et si p̄cedatur a ꝯclusione ad p̄ncipia nō erit demōstratio ꝓpter q̄d. sz q̄a vt patuit latius p̄mo posteriorꝝ. Et ꝺr phs q necitas i rebus naturalib⁹ z i demōstratiuis sciētijs ꝯueniētiā z differētiā hñt Cōueniētiā em̄ hñt in hoc q tā in physicis q̄ in scientijs demōstratiuis ē p̄ncipiū z p̄ncipiatū. Et h̄ ꝑz si em̄ velim⁹ ꝯcludere q rectilineus triangul⁹ hz tres angulos eq̄les duob⁹ rectis .accipiem⁹ cām anguli trianguli rectilinei. Et ꝺr cā nō incip̄tū angulus ē. sz incip̄tū tantus quātus p̄t ꝑtineri duab⁹ rectis lineis z ad se inclinatis .et dicit angulus trianguli rectilinei cui⁹ exterior angul⁹ duobus sibi nō ꝯiunctis in eodē triangulo inclusis ē eq̄liter et q exterior cū sibi ꝯiūcto ē eq̄lis duob⁹ rectis. ꝯ necē est. q interior cōiunctus exteriori cū duob⁹ interioribus sit eq̄lis duob⁹ rectis vñ si interior valet duos rectos. tūc oportet triangulū hr̄e tres āgulos eq̄les duob⁹ rectis. eo q duo anguli interiores valēt vnū exteriorē sibi nō ꝯiunctū. z sic necāria ē ꝯclusio ꝓpt̄ p̄missas i demōstratiis z nō ecōuerso. ꝺa nō ꝓpter h̄ q triangulus hz tres angulos equales duob⁹ rectis duo exteriores eq̄pollent exteriori. q sic idez esset cā z cātū. p̄ncipians z p̄ncipiatū. tñ bñ sequitur q si triangulus nō hz tres angulos eq̄les duob⁹ rectis q nō fiat cā recta p eq̄pollētiā q ē iterior ē cū duob⁹ interioribus illi nō ꝯiunctis eē eq̄lē duob⁹ rectis. Et sic ꝑz q i disciplinis ꝓza st̄z p̄n⁹ sequntiū z ea q̄ sūt materialia st̄z p̄ncipia finis sed in his que fiūt ꝓpter aliq̄d finem siue in artificialibus siue in physicis fiūt ecōtra. quia in talibus finis mouet efficiēte. z ab efficiente infundit materie motus. z sic finis est principiū totius. z ideo est ibi necessitas ꝯditōis ex suppositōne finis. quia si finis erit vel est. tunc necessario erit id qd est ante finē aut est. Si aūt id qd est ante finē aut sit sic vl̄ sic fm q exigit finis. tunc non ē finis. Sicut i disciplinis tene sequtur destructiue. si non sit conclusio necessaria nō erit id qd est ante cōclusionem qd est p̄ncipiū ꝯclusionis necessarie. ita etiā sequit hic destructiue. si non sit materia in necessitate debita. tūc nō erit finis. Sz constructiue necessitas materie nō est causa finis. cuius in disciplinis necessitas p̄nciporꝝ sit causa necessitatis ꝯclusionis. sicut em̄ se habent principia in speculabilib⁹ siue in ordine ad ꝯclusiones. ita in agibilibus finis se habet ad efficientem cū finis in talib⁹ est principiū sicut p̄misse sunt p̄ncipia discursus syllogistici. Sz in hoc differentiā habent. quia finis in physicis nō est p̄ncipiū cognitōis. sed actionis. Jn disciplinis vero p̄ncipia sūt cognitōis z nō actōnis. eo q finis est forma actōnis z intellectus operatiui. et p̄misse sunt forme intellect⁹ speculatiui z p̄ncipia speculatōnis. Sc̄dm igit assignatā dr̄am in artificialib⁹ z physicis ex vna parte. z in disciplinis ex altera nēcitas in his q̄ fiūt ꝓcedit. a fine aūt i oia alia. Et nō si erit dom⁹ necesse est materialia fieri. aut existere p̄ntialiter vl̄ esse futura Et loq̄ndo vl̄r si finis supponat. nēce ē existere materialia vnius cuiusq̄ finis. sicut si dom⁹ esse vel fore supponat. necesse est lateres existere in rectis. z lapides i fundamētis .nō tñ finis ē ꝓpter illa. si finis vocet cā finalis. sz si vocet cā dispōnēs. tūc bñ p̄t dici ꝓpter illa .q si materialia nō essent sub dispositōne debita vl̄r. tūc nō esset finis .sicut domus nō est. si ligna z lapides nō sūt. nec serra erit si ferrū dentatū non est. ꝺa in disciplinis tene sequebat. si ꝯclusio nō ē. nec p̄ncipia sunt necessaria. sicut si triangulus nō habeat tres angulos equales duob⁹ rectis non erit rectus equipollēs angulus qui rectis equipollere supponebatur in p̄emissis. Ex his patet. q vtrecq̄ cāe sc̄z finalis z materialis sint phȳsice dicende. magis tamē illa cui⁹ gratia fit totuz qd fit q illa est p̄ncipiū in physicis z causa materie fm̄ q ipa motui subiect. et fm q mouet ab efficiente. non autem econuerso. materia est causa finis.

Et finis et cuius causa z p̄ncipiū a definitione z ratōne est. sicut i his que fm artem. Quoniam si domus talis est. oportet hoc ex necessitate fieri z esse. z quoniā sanitas hec est. hoc oportet fieri z esse ex necessitate. sic et si hō hic ē hoc. si autem hoc et hoc. Fortassis autem ē in rōne necessariū determiati enim opus serrādi q̄m diuisio huius. hoc aūt non erit nisi habeant dentes hmōi. hi aūt nisi ferrum. sunt autem et in definitōne quedam partes vt materia.

Nic phs ꝓpat sciam demōstratiuā z res naturales quo ad p̄ncipia necessitatis. z ꝺr. q sicut p̄ncipiū necessitatis i demōstratiuis ē definitio sumpta a forma rei. ita p̄ncipiū nēcitatis in reb⁹ naturalib⁹ ē rō siue definitio sumpta a fine. z q forma z finis coincidūt. igit vna ē definitio et vnū p̄ncipiū qđ ē nēcitatis p̄ncipiū i demōstratiuis z physicis. Nō em̄ scit res nisi p termios essentiales in q̄b⁹ est suū esse. sz hos dat finis q̄ ē forma. igit definitōes a fine sumūtur. vt patebit sc̄do de aia. Et istud ꝑz in artificialib⁹ sic. q̄m i eis tota necessitas orit ex fine. q si dom⁹ hmōi est. hoc est cooperiens ab imbrib⁹ z saluans diuitias. oportet hec materialia ex necessitate sic fieri z esse p̄ntia. z hoc est in arte que imitatur naturam in nēcitū p̄t. Jn arte ꝯ q̄ iuuat naturā qualis est ars medicine sic est q q̄a sanitas socratis est talis. oportet hec materialia sic fieri ex necessitate et esse sicut purgatōnes sudores z hmōi. Eodem aūt mō si hō est talis fm materiā oz vtiq̄ ea ē q̄ sūt materia eius. sicut carnes ossa z hmōi. Et si st̄z carnes z ossa oz ea ē q st̄z. añ ea materialia sic hūores z si hūores sūt oz ꝯuenire elemēta ad mixturā. z sic sp qđ posterius ē cā ꝓpter q̄d est ꝑus Et subiūgit phs. q ps materialis q̄ ē necessitatis ordinande ad formā. illa fortassis necāria ē etiā in rōne z definitōne. q̄ in quibusdā physicis ita ē q non tm̄ materia declarat esse necessaria p ꝯsecutōem que est ex forma. sed etiā ipa necessaria p se est. z ps essentie. sicut materia cortū q̄ intrat i definitōez. sic serra nescit nisi definitō dicat materiā z formā. ita z i oib⁹ physicz q̄ subiacēt motui ꝑ⁹ suū ē

Utrum ꝓpter finem ꝓeintentum agens natura sit monstruū ꝓductiua.

Jsta questio vnū supponit sz q materia agat ꝓpter finez et duo querit. p̄mo vtz ꝑducat monstra. 2° vtruz sint ab ipa etiā intenta. Et arguit p̄mo ꝯtra suppositum. natura non est agens ꝓpter finē p̄intentū. Nā oe agens ꝓpter finē mouet ab ipo. sz natura nō mouet a fine. igit ipa nō est agens ꝓpter finē. Minor ꝓbatur. q finis nō mouet agēs nisi fm q ē in intentōne agentis .finis aūt nō cadit in intentōne. materie cū nō habeat intentōem nec̄z cognitōem igit Sc̄do oē agēs ꝓpter finē hz aliq̄d finē sue actōis. natura aūt nō habet finem sue actionis. igit ꝛc. Minor ꝓbat. q generatōes z corruptōes q̄ sūt opatōes nate ꝑcedūt in infinitū. in infinito em̄ nō est alicuius finis igit in actōnibus nature nō reperit finis. Tercio oīa que fiunt in naturalib⁹ fiūt ꝓpt̄ necessitatē materie. q̄m vapores sursum eleuant. z ipi cōgelati in media regione aeris deor-

sum defecē dūt ꝓpter necessitatē materie ipīus. ḋa si hoc fie
ret ꝓpter finē hoc maxime fieret vt frumentū ⁊ terrena⁹
scentia augmentarent. sed hoc nō. cū aliqū ꝑ hoc frumē⁹
tum ⁊ terrenascentia corrumpant. igit ⁊c. Cōtra queſt
tum sic arguit. Natura semper facit qđ melius est. melī⁹
aūt est ꝓducere pfectū indiuiduū q̄ monſtrū. igit natura
nunq̄ ꝓducit monſtrū. Confirmat quicq̄d dirigit ab a⁹
gente infallibili nūq̄ frustratur in sua operatōne. sed na⁹
tura dirigit ab agēte infallibili. igit ꝑa nunq̄ fallit i sua
operatōne. ⁊ ꝑ ꝫ sequēs nunq̄ ꝓducit monſtrū. Contra
sēm questuz arguit. quia omne illud tenditur a natura
quo ipsa potest suum consequi finem. sed per monſtrum
potest natura consequi suū finem. qui est conseruatio esse
speciei. quia in homine monſtruoso cōseruatur esse speciei
igitur intenditur a natura. Confirmat quicq̄d facit i na
turalibus ad decorem ⁊ perfectōnem vniuersi intenditur
a natura. monſtrum autem est hmōi. quia ꝓpter mon⁹
stra perfecta opera videntur perfectiora. igitur ipsum in⁹
tenditur a natura. Pro veritate primi queſti est ꝓbus in
textu. Et pro veritate secūdi queſti arguit sic. quicquid i
tenditur a natura euenit semper vel frequenter. sed mon⁹
stra eueniunt extra semper ⁊ frequenter. igitur non inten⁹
duntur a natura. Pro intellectu tamen huius queſtionis
ponūtur duo discursus. quoz maior primi est ista.

Actio nature est ordinata que fit a determina tis principijs ac per media debita. Minor Causa finalis causarum potissima his que sunt ad finem est ordinis impositiua. Con/clusio Igitur natura agit propter p̄intentū finem a quo sumitur necessitas circa naturali um rerum generationem.

Prima ꝑs maioris patet auctoritate ꝓbi octauo hui⁹ di⁹
centis. q̄ natura est cā ordinatōnis. Rōne sic. actio natu⁹
re ē p̄ncipaliter ipīus intelligētie naturā dirigentis ⁊ mo⁹
uentis in suū finē. cū opus nature sit intelligētie nō erran
tis. igit actio nature est ordinata. Sz tū dūter in subcele⁹
stibz ⁊ celestibz. Nam in celestibz est actio nature ordinata
sine erroze. Sed in subcelestibz hoc est inferioribz cū erroze.
Sed diceres actio ē suppositi. natura aūt nō ē supposituz.
igit actō nature nō ē ordinata. Ad ꝟ dām ē. q̄ natura ac⁹
cipit dupliciter. Uno⁰ ꝓ materia forma ⁊ ꝓuatōe. ⁊ sic na
tura nō est suppositū. Alio⁰ accipit ꝓ agēte naturali hoc ē
ꝓ hūte materiā ⁊ formā. ⁊ sic ē suppositū. ⁊ sic actio nature
hoc ē actio agentis naturalis ē ordinata. Jn cui⁹ signum
videm⁹ q̄ eodē mō eueniūt effect⁹ nature sp vel frequēter
nisi ꝑ accēns fuerit impedimētū ex pte ipi⁹ materie. Secda
ꝑs maioris ptz. qz nō statim a p̄ncipio ē aial neq̄ semē a
p̄ncipio ē induratū. neq̄ ex semie olive fit aial aut econtra
ꝓpter ordinē pfixū a natura. igit actio nature fit a determi
natis p̄ncipijs ac ꝑ media ordinata Minor q̄tū ad ꝑ
mā prē ptz. qm̄ oīs cālitas ē in cā finali ꝑ essentiaz. in alijs
vo ꝑ ꝓticipatōem finis. ⁊ hoc in vno ordine cāz. vt patuit
latius supra vbi mētō fuit de q̄ttuor caulis. Secda ꝑs mi
noris ꝓz. qz finis ē ꝑmū in intentōne agētis. ⁊ vltimuz in
executōne opis. igit oportet oia media fieri fm exigentiam
opis Cōclusio q̄tū ad ꝑmā prē ꝓz ꝑ ꝓbm i textu. Eti
am in causis subordinatis si abstrahat ꝑma cā necesse est
oēs secdas abstrahi. finis em̄ est ꝑma cā. igit subtracto fi⁹
ne in rebz naturalibz nō erit aliq̄ cālitas i eis ⁊ sic auferet
oīs mutatio qđ est ꝓtra sensuz. A fine em̄ mouet efficiens
et efficiens mouet materiā ad educendū formā. Secūda
ꝑs cōclusionis ꝓz. qm̄ sicut q̄libet cā inq̄tū cā ē p̄ncipiū ne
cessitatis. ita ⁊ illa q̄ p̄ncipalioz ē maxime ē necessitatis p̄n
cipiū. igit cū finis ē cā causaz ꝑcipue erit necessitatis p̄nci⁹
piū. Ut̄ fm q̄druplex gen⁹ cause est quadruplex necessi⁹
tas. Una est necessitas coactōnis q̄ dr necessitas ipi⁹ cāe
efficientis. sicut dr. q⁹ fur necessario vadit ad patibulum. ⁊
sic necārij est triste. ḋa sic ē violentū. violentia aūt ē cū qua
dam tristicia. Alia est necessitas obligatōnis. ⁊ sic dr necel
sitas materie. quō dr q⁹ materia ꝓpter ꝓuatōnez sibi an
nexam obligat rem naturalez ad corruptōnē. Tercia ē ne
cessitas forme ⁊ dr necessitas ineuitabilitatis. vt posito so
le necārio ponit lumē. posita aīa in corpe necārio ponitur
vita. ḋa vita est formalis effectus aie. Quarta est necessi⁹
tas finis q̄ dr necessitas ꝓditionata vt si q̄s velit transfre
tare necārio ē eū habere nauim. Maior alteri⁹ discursus.

Quattuor de causis accidunt monstra in rerū natura non tamen sunt quo ad deformitatem ab ea intenta. Minor Monstra sunt in/diuidua preter solitum cursū nature speciei ill/ius indiuidui cum aliqua deformitate produ cta. Conclusio Igitur q̄uis propter finē intentum agat natura. non tamen est quo ad deformitatem monstrorum productiua.

Prima pars maioris patet per dām Albertū. Et est pri
ma rō ꝓpt̄ materie diminutōez. ⁊ hoc tribz modis. Uno⁰
mōstra fiūt fm q̄titatē magnitudinis mēbroz. tm̄ ⁊ non
fm nūez. Alio⁰ fm q̄titatē magnitudinis ⁊ fm nūez. sil.
Tercio⁰ fm numez ⁊ nō fm magnitudinē. Ea aūt q̄ fiūt
fm q̄titatē magnitudinis dupliciter cā fiūt. Fiunt em̄ ex
diminutōne materie. aut debilitate virtutis motiue q̄ nō
pōt formare nisi parū recipiat de materia ⁊ reiiciat aliam
Ea aūt q̄ fiūt f⁹ diminutōez ⁊ numez sil. absq̄ dubio fi⁹
unt ꝓpter vtraslibz cās. sez ḋa diminuta ē materia. ⁊ ḋa de
bilis ē ꝟtus formās. si em̄ fortis eēt virtus formaret men
bra in materia data. ⁊ attraheret aliā materiā i augmētuz
Sz illa q̄ fiūt f⁹ diminutōez numeri ex vtraq̄z cā sigillati
fieri pñt. s. ex defectu materie. vl̄ qz ꝟt⁹ sibi data materiā
ꝑparatā ꝓuertere nō pt nec mutare Et hmōi signū ē. q⁹ p̄
cipue deficiūt mēbra longe a corde ⁊ epate distātia. in qbz
p̄cipue situ hñt ꝟtutes mēbra formātes. sicut deficiūt ma
n⁹ vel pedes aut aliqđ extrinsecoz mēbroz i capite. Que
aūt deficiūt i mēbris aut i toto deficiūt q̄si sint abcisa. aut
deficiūt ab actu. eo q⁹ sint curua ⁊ mollia q̄ actū sustinere ñ
pñt. Secda cā ē ꝓpt̄ materie superfluitatē. ⁊ h̄ fit tribus mo
dis i gñe. Primo⁰ qz magnitudine sola excedūt. 2o⁰ nu
mero. 3o⁰ magnitudie ⁊ nūero sil. Jn magnitudie sola sic
q̄ñ nascūt aliq̄ totū corp⁹ aut aliqđ mēbrū hñtes enorme
Et h̄ ꝓtingit duobz mōis Uno⁰ ꝓtingit ꝓpt̄ fortitudinē
ꝟtutz ⁊ abūdātiā materie sil. Alio⁰ ꝓtingit solū ꝓpt̄ mate
rie abūdātiā ꝓpt̄ h̄ q⁹ ꝟt⁹ sit vltra modū inrēsa. Sig⁹ aūt
ꝑmi ē q̄ñ totū corp⁹ enorme ē. sz tū hz hec oia mēbra rūdē
tia sibi ⁊ ꝓportionata ad mutcē. Sig⁹ aūt secdi ē q̄ñ corp⁹ ñ
hz mēbra sibi ꝓportionata. sz vnū mēbrū ē enorme aliō ꝟo
nō. qz q̄ñ ꝟt⁹ ē ꝓportionata ⁊ nō materia tūc ꝟt⁹ nō pōt
oīa formare eq̄liť. ⁊ iō habilē materiā melī⁹ formar q̄ inꝫ
habilē. Est aūt materia exterioz i qbz min⁹ pt formās ꝟ
tus q̄ in interioribz. ꝓterea qz pl⁹ distāt a mēbris i qbz si
ta ē ꝟt⁹ formativa Jn nūero solo excedūt. ⁊ h̄ ꝓtingit ꝓter
spermatis abūdātiā ⁊ fortitudinē ꝟtutz. ⁊ h̄ tribz mōis.
Primo mō quia aliquādo menbrū non est abundans ta
li indiuiduo. cū fm speciem detrahatur. ⁊ tamen dicit abun⁹

dans qz ante temp⁹ debitū oritur. sicut ꝓtingit in infan/
tibus ⁊ alijs quibusdā qui cū dente paruo vel pluribꝰ na
scunt ꝓpter abundantiā caloris ⁊ materie circa mandibu
las. Et ad istū modū ꝓtinet nativitas natoꝝ q̄ nascūt cuꝫ
pilis magnis ascellaꝝ. ⁊ multitudine capillorꝫ i capite qđ
ꝓtingit ꝓpter fortitudinē cordis ⁊ ꝓpter terreitreitatem fu
moꝝ a corde ad exteriora ꝓpulsoꝝ. Et sic dr dñs Albert⁹
q̄ suis tpib⁹ fuit sibi p̄sentata puella que nata fuit depē
dentib⁹ vterib⁹ ⁊ cū pilis inguinis ⁊ ascellaꝝ. ⁊ fatebatur
mater eius etiā. q̄ patiebat mēstruoꝝ resolutōem. ⁊ hoc
accidit sine dubio ꝓpter fortitudinē caloris formātis ⁊ ma
turantis. Secūdo modo est cū mēbro nō debito sicut fit
digitus sextus. cū abundantia alterius membri ꝓpter abū
dantiā materie. Tercio modo q̄n fit bicorporeū inferius
aut superius. ⁊ sic dicit sanct⁹ Augustin⁹ sextodecimo de
ciuitate dei capitulo nono. q̄ ante aliquot annos in nr̄a eta
te duplex homo natus est superioribꝰ membris inferioꝝ
vero simplex. q̄n duo erant capita. due pectora. duo ma/
nus. venter vnus. ⁊ pedes duo sicut vni hoī. ⁊ hic rādiu
vixit vt multos ad eū videndū fama ꝓtraheret. Et Al/
bertus dicit. q̄ natus fuit quidaꝫ cū duobꝰ capitibꝰ ⁊ po/
stea cōtinuata erāt duo corpora in collo ⁊ in dorso vtriuſ
q̄ꝫ. ⁊ inferius videbaℓ vnū corp⁹. aliq̄n aūt visus est nat⁹
ecōtra q̄ quattuor habuit crura. ⁊ vnicū ⁊ cōtinuū corp⁹
apparuit in superiori pte. qđ absq̄ dubio ꝓtingit ex diuisi
one spermatis i matrice. Sic etiā fit geminoꝝ nativitas
qui in vna cella matricis nati inueniunℓ. ⁊ sic q̄ꝫ tanta fit
diuisio seminis q̄ multiplicanℓ nati vltra numerū cōem.
vt dr dñs Albert⁹ in nono libro aīaliū tractatu p̄mo ca/
pitulo q̄nto. q̄ narrauit sibi medicus fide dign⁹ q̄ vocat⁹
fuit ad curaꝫ vxoris mulieris nobilis q̄ fecit abortum de
centū ⁊ quinquaginta silē. ⁊ putabat se vermes emisisse de
matrice. ⁊ cū aperirenℓ tele inuenti sūt pueri figurati habē
tes q̄titatē digiti auricularis hoīs. ⁊ plures eoꝝ habebāt
motū dilatatōnis ⁊ ꝓstrictōnis ⁊ pluraalia signa vite. ⁊
in pelui iacebāt oēs añ oculos eius ⁊ erant oculi eis imō/
pleti ⁊ digiti manus quasi capillares. ⁊ similiter digiti pe
dum. Etiā inueniunℓ aliq̄n quidā nati cū multis forami
nib⁹. sicut sunt ora ⁊ multis linguis i vno capite. Et sic di
cit dñs Albert⁹ in cōmentario suo. q̄ sibi suo tpe quidaꝫ
fuit p̄sentatus qui habuit vndeci linguas. ⁊ vndecim ora.
et viginti duo labia imōpleta tū mortu⁹ fuit añq̄ nasce/
rēt. Tercia causa ē ꝓpter ip̄proportionabilitatē qualitatuꝫ
ad materiā. vt sūt illa i quib⁹ est nimia macies vel nimia
piguedo. quoꝝ p̄mū fit ex nimio calore. ⁊ ij⁹ ex nimio frigo
re. ⁊ si nūgātur q̄litates ꝓrie quaꝝ vtraq̄ sit ꝓplexionalis
et terminās tunc contingit nasci androgenas quos nos
cōmuni noīe appellam⁹ hermofroditos ⁊ virtus forma/
tiua satisfacit vtriq̄ sexui tā i mēbris exterioribꝰ q̄ꝫ iteriori
bus sicut ad sensum multis est notū q̄ vtriq̄ sexū habe/
ant. ita etiā q̄ a sapientibꝰ discerni non possit q̄s p̄ualeat
cū succūbere ⁊ incūbere aliqui possint sine membroꝝ impe/
ditōne. vnde etiā incertum est a quo potius nomē accipe
debrant. a meliore tū. hoc est a masculino vt appellarenℓ
loquendi cōsuetudo p̄ualuit. Nemo eīm vnq̄ꝫ vt dicit ari
guitinus androgenas aut hermofroditos nuncupauit.
Quarta est ꝓpter continentis maliciam. ⁊ hoc duobꝰ mo
dis. ſm q̄ est duplex continens. Est eīm continens sicut
pellis que dicit secundina. quia ex ruptura illius pellis fit
multiplex mōstruositas Nam quādoq̄ꝫ materia defluit
⁊ sic deficit mēbrū vt curuatur aut grandescit aut discon
tinuatur aut dislocatur a membro sibi vicino. ⁊ quādoq̄ꝫ
confluunt spermata diuersorum fetuū. ⁊ cum conglutinā
tur duo corpora fiunt in loco illo. Aliud est continens ha
bens in se virtutē celestis circuli q̄ est primū circūdans et
ex tali malicia continentis fiunt impressiones diuersarum
formarum que competunt diuersis speciebus animaliuꝫ
sicut sunt porce parientes porcellos quorum capita sunt
humana. ⁊ sicut est de vaccis quas ponit Empedocles ⁊
huiusmodi hec enim ex spermatum cōmixtione fieri non
possunt. quia spermata valde diuersa i specie corrūpunt
se inuicem ⁊ nihil generatur ex ipsis. sed istud pot⁹ fit ad
constellatōnem ad illā formā sperma mouentē extra suaꝫ
qualitatem. Et sic dicit Ptholomeus. q̄ in quadam par
te arietis luminarib⁹ ⁊ quibusdam planetis alijs concur
rentibus non potest fieri generatio humana. Si autem
essent similia ⁊ vicinarum specierum animaliū. tunc possꝫ
ex illis generari medium animal sicut ex equa ⁊ asino gene/
ratur mulus. ⁊ ex equo ⁊ asina burdo. ⁊ ex cane ⁊ lupo ly
ciscus. ⁊ hmōi. Sed diceres de monstris determinare q̄/
tinet ad scientiam librorꝫ de animalib⁹. Ad hoc dicen/
dū est. q̄ verum est. tamen vt sciatur non casu talium ani
maliū fieri generatōnem vt dicit Empedocles congruit
mentionem de eis in p̄senti facere. Omnia enim mon/
stra peccata nature sunt intendentis finem aliquem quez
attingere non valent ꝓpter corruptōnem alicui⁹ principij
naturalis. igitur in his substantijs in quibus dixit Em/
pedocles q̄ in prima parte sunt bouigena ⁊ in alia parte
habent figuram hominis aut econuerso si potuerint veni
re ad finem aliquem ⁊ terminū quez natura p̄stituit ⁊ de
siderauit. loquendo de ea inq̄ꝫtum fuit vis formans se/
men. Secūda pars maioris patet. quia nullum agens in
operatōne sua intendit peccatū. monstrū autem est pecca/
tum in nature operatione. igitur non intendit a natura q̄
ad illam difformitatem. Est tamen sciendū q̄ duobꝰ mo/
dis potest considerari monstrū. Uno modo quo ad rō/
nem deformitatis quā importat que est carētia debite re
ctitudinis ⁊ proportionis in aliquo individuo. ⁊ sic intelli
gitur secūda particula maioris vt ꝓbatum est. Alio mo/
do consideratur ratōne subiecti illius deformitatis qđ ē
homo equus aut aliquod ens naturale. ⁊ sic rōne subiec
ti monstruꝫ bene intenditur a natura. quia omne illud in
quo potest conseruari esse specificū a natura vlt intendit a
natura i tali ār subiecto deformitatis ꝓseruat eē specificū
igit rōe illi⁹ intendit a natura mōstrū. Et si diceres oia bo
na appetūt mōstrū aūt est quoddā malum. igit naka vlis
nō intendit mōstrū. Ad h̄ dom ē q̄ natura vlis nō arrēdit
illā deformitatē. ſz dūtaxat subiectū i q̄ talis deformitas
inuenit. Minor p̄z ex declaratōe maioꝝ vt cū aliq̄ nascūt
duobꝰ capitibꝰ. aut sex digitis ⁊ pueniūt talia mōstra ꝓpt
alicui⁹ p̄incipij naturalis requisiti corruptōem ad pduc
tionem talis individui. Cōclusio patet ex dictis.

Ad obiecta in oppositū

Ad p̄mū qđ fuit ꝓ suppositū dom ē. ſz natura nō habet
intētōez finis q̄ ꝓgnitōez. tū dirigit ab aliq̄ hñte intētōez
et ꝓgnitōez finis ſz ab itelligētia nō errāte. op⁹ eīm natu/
re ē ip⁹ itelligētie nō errātis Et op⁹ nake ē poti⁹ intelligē
tie q̄ alic⁹ alteri⁹ cāe qm̄ op⁹ nake fm q̄ ē i finē tāq̄ a ꝓg
noscēte finē nō p̄t eē a naka vlī. q⁹ illa non ꝓgnoscit. igit oꝝ
q̄ sit a motore separato. talis āt ē intelligētia. nec p̄ma cā cū
illa sit transcendens cui effectus non ꝓportionatur. Si/
mile est de sagitta missa ab arcu. talis enim non cogno/
scit methā. dirigit tamen a sagittante q̄ cognoscit methā

Est tamē differentia. ḋa motus sagitte est violent⁹ cū pal so non conferat vim. hoc est sagitta nō habet inclinatōez ad talem motū. sed naturalia duigunt naturaliter ab intelligēcia. ḋa qñcūq; aliqd mobile ē naturalit subordinatū mouenti. tunc quicḋ in mobili acquirit a mouente est naturale. sed naturalia sūt subordinata intelligētie nō erāti. sic āt sagitta nō ē subordinata sagittāti tō ipsūo a sagittāte facta ē violēta. Et ē notādū q naka nō eodē mō agit ꝓter finē in singulis qm̄ aliqd dicit agere ꝓter finē inq̄tum determinat ad finē. trib⁹ aūt modis aliqua determinant ad finē. igit trib⁹ modis agūt ꝓter finē. Dator ptz ḋa agere ꝓter finem est se ad talem finē determiare. Dinor ꝓbatur. ḋa vn⁹ modus determiatōnis est pure actiuus qñ scz ages seipm determiat ad aliqd agēdū p liberā electōnem. z cū electio est actus voluntatis z intellectus. ideo oportet q talis modus solū fiat in habentib⁹ intellectum Determiare em̄ se ad finē ē cognoscere ordinatōnez finis ad media. hoc aūt solū est in habentib⁹ actuz intellectus cui⁹ est ordinare. Secūdus modus partim actiuus et partim passiuus. ḋa fit p occursum determinati obiecti ad cui⁹ pñtiā mouet aliquid naturali instinctu ad ꝓsecutionē aut fugā illius Et iste modus est in aialib⁹ brutis q modus dicit actiuus ex parte ipius obiecti qđ mouet sensum ipius aialis. z dicit passiuus q̄tū ad executōem inq̄tum scz pñte obiecto ad executōnem mouet aial absq; eo q ordinet media ad finē. sicut fit in hoie. z ideo q̄uis bruta cognoscat qñq; naturaliter finē ad quē mouet. tamē nō cognoscit finē sub rōne finis. ḋa nō cognoscit finē sub relatōne ad media. qđ est ꝓprie cognoscere finē. Tercius modus est pure passiuus qui ꝓuenit ex motione agentis in quo talis forma imprimit materie ad quā formā sequit opatio que est finis illius nature. z iste modus agendi. ꝓpter finē ē sine oi cognitōne illius qđ mouet ꝓpter finē. ꝓe supponens tñ cognitōnē in mouente qđ est causa talis rei naturalis Differūt tñ isti modi determiatōnis ad finē. ḋa prim⁹ fit p intellectū. secūdus p sensuz. z tercius p formā naturalē. Ex quib⁹ pñt elici tria corelaria. Quoz ꝑmū ē q in motib⁹ brutoz aialiū z naturaliū nō est error sicut in operib⁹ humanis. q⁹ opa in aialib⁹ brutis z naturalib⁹ fūt ab intelligentia a qua ad suos fines dirigūtur. opa aūt humana fūt ab intellectu humano quare in illis operatōnibus magna reperit diuersitas. Secūdū corelariū ē q natura occulte operat in reb⁹ ḋa ipsa dirigit ab intelligentia cui⁹ virtus est nobis occulta. z sic opera facta virtute intelligentie sunt occulta. Tercū est aialia bruta suas operationes operant determiate. ḋa agūtur ab aliquo agēte infallibili z determiato. z hoc est qđ cōmuniter dicit. q op⁹ nature est opus intelligentie nō errantis. Sed diceres ex illo sequit q natura ageret z nō ageret. Ad hoc ē dicēdū q duob⁹ modis aliqua res agit. Uno mō principaliter effectiue z sic potius pure naturalia agūtur q̄ agant. Alio modo secūdario effectiue hoc est subeffectiue z sic etiā dicūt agere q⁹ hñt intra se aliquā formā ab agēte receptā p quā ꝓcurrūt ad actōem ꝓpter finē. exēpli gra. graue i se hz formā grauitatis p quā ꝓuenit ad motōem grauis in locū deorsū q̄ē finis. Ad 2ᵐ dōm est hz generatōes z corruptōnes fiant in infinitū fm numerū. eo q generatō vnius ē corrupto alterius z ecōtra. tñ qlibet generatō ptcularis z qlibet alia actio nature hz finē determiatū. z nō durat in infinitū. vñ ꝓtus finita cuiusmodi ē natura. nō pōt mouere i infinitū fm duratōem. Aut dōm ē. q duplex est finis. ḋq̄ē finis rpts suę duratōnis. z sic generatōes et corruptōnes nō hñt finē. z illo mō nō accipit finis i ꝓposito. Alius est finis gra cui⁹ aliqd fit. z sic generatōnes et corruptōnes bñ hñt finē gra cui⁹ fūt vñ fūt ꝓpter cōseruatōnē speciei tanq̄ ꝓpter finē. z sic capit hic finis. Ad tercū dōm ē. q talis pluuia nō eleuat sursū neq; descēdit necessitate materie. hz ꝓpter augmētatōez terrenascentiū. z ꝓpter adequatōnē elemētoz intra se. z hz aliqñ noceat aliquib⁹ terrenascentib⁹. nō tñ vlter hoc facit hz casu hoc cōtingit ꝓpter ꝓpatōnem cause vlis ad effectū ꝓticularem

Ad argumētū qđ fuit ꝓtra ꝑmā ptē q̄sti dōm est. licz natura nō impedita sp facit qđ melius ē. ipa tñ impedita ꝓpter alicuius principioz naturaliū corruptōnem aut disproportiōnez pōt aliqd ꝓducere qđ nō est melius simpliciter. Et ad cōfirmatōnē dōm est. q quicḋ dirigit ab agēte infallibili z infallibiliter in sua opatōne nunq̄ fallit. modo hz natura ab agente infallibili dirigat. hoc tñ nō est infallibiliter ex ptē ipius nature. qm̄ tale agēs permittit qñq; naturā a sua opatōne impedir. Ad primū qđ fuit cōtra secūdā partē q̄sti dicēdū est q̄uis in monstro pt ꝓseruari esse specificū rōe subiecti talis deformitaz. z illo mō a natura intēdit. nō tñ tale eē ꝓseruat i eo rōe deformitaz nec vt sic a natura intēdit. Aut dōm ē. q duplex ē natura scz vlis z ptcularis. natura āt ptcularis nō intēdit mōstrū. q⁹ intēdit bonū effect⁹ ptcularis. mōstrū āt ē defect⁹ effect⁹ ptcularis. igit nō intēdit a natura ptculari. intēdit aūt a natura vl nō absolute q⁹ sic intēderet aliqđ malum nature. hz fm q tale monstrū facit ad decorē vniuersi z b duob⁹ modis ꝓtingit scz directe z indirecte Directe q⁹ de cor vniuersi ꝓsistit i ordine rez. hz ex hoc q aliq̄ deficiūt a ꝑfectōe alioz in diuersis spēb⁹ aut i vna fit ordo in reb⁹ In directe q⁹ opposita iuxta se posita magis eluescūt sic imꝑfecta posita circa ꝑfecta faciūt ꝑfecta ꝑfectiora. Ad 2ᵐ dōm ē. q hz monstrū p accidens faciat ad decorē vniuersi vt ꝓbatū fuit nō tñ p se. qm̄ solū species z corpa simplicia sunt de essentiali ꝑfectōne vniuersi Illū ꝓcedit. q⁹ a natura vl imꝑtū dirigit ab intelligentia bñ pōt attēdi monstrū. q⁹ illa intēdit oē illud qđ p se vel p accūs pt facere ad decorē vniuersi. Natura vero ptcularis q̄ dūtaxat intendit ꝑfectōem individui nullo mō mōstrū intēdit. Sz diceres natura ptcularis nutrit mōstrū z ipm in esse cōseruat. igit natura ptcularis intēdit mōstrū. Ad h dōm est p interemptōem ꝓñe. q⁹ natura ptcularis nō est agens liberū fm ꝓpositū. vñ si natura ptcularis esset agēs liberuz fm voluntatē tūc bene valeret ꝓña in argumēto formato sed ita nō est. q⁹ natura ptcularis ē agēs necessariū agēs ex nēcitate nature. igit nō pt ꝓducere mōstrū z nō nutrire ipm. imo necessario ꝓducit z nutrit. vñ virtus derelicta i semine ē agēs necārium agēs ex nature necessitate z p ꝓñs necario nutrit z ꝓseruat mōstrū. Et ē notādū q ē duplex natura ptcularis scz q̄ vt hō generās respectu hois geniti. Alia ē natura ptcularis q̄ vt ꝑt⁹ derelicta i semie q⁹ se mē est id q̄ mediāte hō generās generat. Et auctoritas phi i 2° de aīa vnūqđq; intendit ꝓducere sibi sile intelligit fm speciē in essentialib⁹ z nō in accidentalib⁹.

Incidunt dubia quo-

ru ꝑmū ē. An illa q̄ fiāt a casu fiāt ꝓpter finē. Et videt q sic. qm̄ illa que fiunt ꝓpter hoc alla fiunt ꝓpter finem. hz illa que fiunt a casu fiunt ꝓpter hoc. vt pater p definitōez casus igit fiūt ꝓpter finē. So° q duob⁹ modis aliq̄ fiūt ꝓpter finē. Uno° ꝓpter finē actualiter intentuz. z sic casualia non

fiunt ꝓpter finē cū fiant p̄ter intentōnem. Alio modo a/liqua fiunt ꝓpter finē aptitudinaliter. ḋa sc̄z efficiens egis/set ꝓpter finē si p̄sciuisset illū euentū effectus futuri. ⁊ sic casualia ⁊ fortuita fiunt ꝓpter finem.

Secundus dubium est

An iupiter pluat vt augeat frumenta. cum tamē sepe de/struat ea. Solutio difficile est reddere causam finalem in particulari huⁱ⁹ aut illius impressionis. ⁊ quare nunc plu/it vel tunc. ⁊ quare hic vel ibi. cū inter oīa que a natura fi/unt impressiones metheorologice fiūt iordinateⁱ⁹ ꝑm pm̄o metauroꝝ vbi dicit q̄ fiant ꝑm naturā inordinatio/rem ea que est p̄mi elementi corporū ⁊ hō ꝓpter iupiter nō pluit vt augeanⁱ frumēta. ⁊ qđ magis est nulla impressio fit ꝓpter aliquē determinatū finem p̄ rem in vniuersali ta/men pōt causa haꝝ impressionū dari sc̄z equalitas ⁊ p̄ma nens ꝓportio elementoꝝ. vt si ab elementis inferioribꝫ sc̄z terra ⁊ aqua semper eleuareⁿ vapores sursuz ⁊ nūq̄ de scenderent deorsum tunc elementa superiora nimis aug/mentareⁿ. ⁊ sic inferiora diminueren. ⁊ sic dissolueret ꝓ/portio ⁊ equalitas elementoꝝ. ⁊ q̄ fiat aliq̄n particulare bonū sc̄z augmentū bladoꝝ aut eoꝝ destructio. hoc videt esse per accidens. Omnes autē alij effectus naturales p̄ter impressiones metheorologicas fiūt ꝓpter determinatuz finem particularē quē attingūt vt in pluribus ⁊ ab eo de ficiunt in paucioribus.

Tertium dubium est

An gelu sub cane ⁊ estas in hieme sint effectus casua/les Solutio aliqui effectus dicūtur duobus modis ca suales. Uno modo simpliciter ⁊ sic dicūtur casuales illi effectus qui p̄ accidens ⁊ p̄ter intentōnez particularis nature fiunt. ⁊ sic gelu sub cane ⁊ estas in hieme non sunt effectus casuales. q̄ tales effectus euenire possunt ex ordi nata causa sc̄z ꝓpter motuū ⁊ astroꝝ cōcursum que potest a perito astrologo p̄uideri. Alio mō ꝑm quid. ⁊ sic dicunⁱ effectus casuales q̄ fiunt p̄ter cōmunē cōsuetudinē et p̄sertim p̄ter spem nature ac cōditōnem ipius estatis et hiemis Alij aūt dicunt q̄ simpliciter ⁊ absolute tales effe ctus sint casuales q̄ fiunt p̄ter intentionē particularis nature licet non vlis. Et dicūt q̄ nō sit inc̄ueniēs q̄ alic̄ effectus sint casuales respectu vnius ⁊ nō respectu alteriⁱ⁹ et sic estas in hieme ⁊ gelu in estate sunt effectus p̄ se natu re vl̄s sūt tñ effectⁱ⁹ p̄ accīs nature p̄ticularis. exēpli gr̄a cōcursus famuloꝝ inopinate ꝯcurrentiū est p̄ accīs respe ctu famuloꝝ. ⁊ est p̄ se respectu patrisfamilias.

Quartum dubium est

An vnūq̄dq̄ fiat sicut aptū natū est fieri. Et videt ꝓmo q̄ nō. ḋa miracula fiunt. ⁊ tamē nō sicut apta nata sūt fie ri. igit vnūq̄dq̄ nō fit sicut aptū natū est fieri. Secūdo sic materia domⁱ⁹ ē indifferens ad formā domⁱ⁹ ⁊ nauis. igit simul p̄t fieri vtrūq̄ tā p̄ naturaz q̄ p̄ artē qđ falsum est. Solutio q̄ sic. q̄n qđ ipossibile fieri nō fit. igit vnūq̄dq̄ fit sicut aptū natū est fieri loquēdo de aptitudine effec tui siue fieri ꝓportionata. Ad obiecta in oppositū Ad p̄mū dām est. q̄ miracula non fiunt per potentiā natura lem nec per artē que est imago nature sed fiunt p̄ potētiā supnaturalem ipi deo ꝯuenientē. ⁊ sic etiā miracula fiunt eo modo quo apta nata sunt fieri. Pro quo notandū est q̄ duplex ē potentia. Una ē naturalis ⁊ illi correspondet potentia actiua naturalis. Alia est potentia obediencialis et illa reperitur in omni creatura. ex eo q̄ omnis creatura obligatur obedire creatori. ⁊ talis potentia respicit poten tiam supernaturalem. Ad secūdū dicendū est. licet ma teria in informitate sua accepta sit indifferēs ad diuersas formas ipsa tamen dispolita ac preparata magis est in po tentia ad vnā formā q̄ ad aliam ⁊ ita nulla potentia mo uetur sil̄ ad oppositā sed ipsa disponit ad formā habendā

Quintum dubium est.

An necessitas in naturalibus principalius sumaⁿ ex suppo sitione finis. q̄ ratōne materie. Et videt primo q̄ necessi tas principalius sumaⁿ ex parte materie q̄ ex parte finis quoniā mors ⁊ corruptio ⁊ multi alij effectus naturales ad causam materialem reducūtur. igit. Confirmatur ab illo qđ est magis necessariū in naturalibus debet principa lius sumi necessitas. materia aūt est magis necessaria in na turalibus q̄ finis. igitur. Minor patet quia res natura/les nullo modo possunt esse sine materia. ⁊ frustrari suo fi ne. ⁊ p̄ cōsequens finis ē contingens respectu rei natura lis. ⁊ materia habet necessariam habitudinem ad ipam.

Secūdo necessitas in speculabilibꝫ principalius fit ex parte materie q̄ ex parte finis. igitur in naturalibus. An/tecedēs patet. quia tota necessitas conclusionis dependet ex p̄missaꝝ necessitate. sed premisse habēt ratōnem cause materialis respectu conclusionis. ita in speculabilibus ne cessitas principaliter sumitur ex parte materie q̄ ex parte finis. Solutio principalius a fine. quia finis est cā cau sarum in causando preueniens ceteras causas sine cuius causalitate alie cause causare non possunt. igitur ratō cau salitatis aliarū causarū sumiⁿ ex parte finis. Est tamē sci endū q̄ duplex est necessariū. Quoddā enī est necessariuz simpliciter. ⁊ est illud qđ per nullā potentiā potest non esse nec aliter se habere. sicut est prima causa. Aliud est necessa rium necessitate naturali ⁊ est illud qđ per nullā potentiaz naturalem p̄t nō esse. Et tale est duplex ꝑm q̄ in naturali bus est duplex necessitas. Quedā enim est necessitas ab/soluta que dependet ex causa materiali efficiēte vel forma li. sicut est necessariū ex parte materie q̄ omne compositum ex contrarijs sit corruptibile ex parte forme vt necessariū est q̄ omne animal ratōnale sit risibile. Ex parte efficien/tis vt necessariū est sole existente super emisperiū nostrum aerem illuminari. Alia est necessitas ex suppositōne q̄ p̄n cipaliter dependet in ordine ad causam finalem vt necessa rium est aliquē hoiez habere nauim si velit nauigare. ⁊ ne cessariū est aliquē sedere si debeat videri sedens. Et sic pa tet q̄ necessitas ⁊ demonstratio in naturalibꝫ sumanⁱ ab omnibꝫ causis tamē principaliter sumūtur ex parte finis. De efficiente patet. quia non principiat motū nisi prius moueatur a fine. Materia āt ꝓpter motū ⁊ formā requi ritur que per efficientem elicit. Forma vero vel est eadē cum fine ⁊ hoc si loquutio fiat de fine generatōnis. vel est ꝓpter finē qui est operatio rei. ⁊ sic patz correlarie. q̄ om nes alie cause necessitatem sumunt a fine.

Ad obiecta in oppositū. Ad p̄mū dicendū est. q̄ mors et corruptio ac plures alij effectus non a natura per se in tenduⁿ. sed dumtaxat per accīs. ⁊ ideo licz necessitas in ipis aliquo modo gratia materie, pueniat. nō tñ seqūt q̄ in pluribꝫ naturalibꝫ necessitas ex parte materie sumatur. Etiam dici potest q̄ tales effectus sc̄z corruptio, mors ex

huiusmodi non ex materia absoluta puenīāt. sed ratōne dispositōnū in materia introductaꝝ ab aliquo agente alio quē alīū finē intēdente q̄ nō pt introduci nisi mediantibꝫ talibꝫ dispositōnibꝫ z remota forma subalti in materia pre existente quare tales effectus in finē reduci pñt z non solum in materiā. Et ad confirmatōnē dām est licet materia de se sit magis necāria cā finis. tamē illa necessitas materie sibi puenit ex suppositōne finis. Unde necessitas in naturalibꝫ nō ponit circa ipm finē cū ille q̄ñcꝫ posset impedīri z frustrari. sed illa necessitas ponit circa materiā. z tm̄ rō talis necessitatis in materia puenit ex finis suppositōne et talis etiā dispositio finis necessitatez inducit. ꝓpter hoc q̄a est vltimū qđ ab ipo agente intenditur z mouet ipm agens rōne cuiꝰ agens materiā. z oīa media ad talem finem requisita disponit. Ad 2um dām ē. q duobꝫ modis pmisse cōsiderant Uno mō in rōne suoꝝ terminoꝝ scz rōne maioris z minoris extremitatū que cōclusionē ingrediunt. z sic hñt rōnē materie respectu ꝯclusionis. Nec ꝓ pte sic dicunt premisse cū pmisse hñt se in aīs rōne qđ ē inclusiuū medij vt clare patet in oi specie argumentatōis Alio mō cōsiderant in rōne dispositōnis ipaꝝ in modo z figura ordinataꝝ. z in rōne medij in quo stat virtus inferendi cōclusionē. z illo mō habēt rōnem cause efficientis respectu cōclusionis. z hoc mō sumit necessitas coclusiōis a premissis z nō ꝑmo mō. z ideo nō sumit ab ipis tanq̄ a materia. z in hoc decipiebant antiqui credentes eodem mō necessitatē euenire ex parte materie in naturalibꝫ quē admodū puenit necessitas ex pmissis. Ex quo patet. q finis fm q est causa nō sit eodē mō pncipiū sicut pncipiuz in demonstratiuis. cū pncipiū in demonstratiuis sit pncipiū rōcinatōnis z cognitōnis. sed finis in agibilibꝫ z naturalibꝫ nō solū est pncipiū ratiocinatōnis imo est principium actus siue operatōnis vt patet practicanti.

Sextum dubium est

An materia in definitōnibꝫ physicis recipiat. Solutō q in physicis alterū duoꝝ oportet esse scz q definitō det per formā materiā declarantē fm ꝯsecutōnē ad ipam. aut q in definitōne ponat materia. Si em̄ definiat species physica definiet ꝑ genus z drām. z genus est forma generalis q̄ nō est nisi in materia generali. z sic posito genere sequitur necessitas materie in genere. Differentia aūt vltima est ꝓpa forma z ad illā consequitur ꝓpria materia. z ideo dicitur est q formē physice concepte sunt cum materia. Sed si definiatur aliqua passionū aut opatōnū physicaliū oportz poni materiā in definitōne. quia opatio illa est supra materiā determinatā. z passio sīr. Exemplū pmi est. vt si homo definiat nō recipitur materia in definitōne ipius sed ad vtrū q̄ definientiū supponit z cōsequit necessitas materie. quia si aīal est necessario erit materia aīalis. z si rōnale mortale. oportet esse materiā cōgis ad medīū cōplexionis inter oīa corpora magis accedentem. Exemplū aūt secundi patet in definitōnibus digestionū z indigestionū. q̄a digestio est complexio a ꝓprio z naturali colore ex cōtrariantibus passionibus. Jn hac enim definitōne ponitur efficiens cū materia. z sic similiter est de definitōnibus aliaꝝ passionū Mathematica autem definitio aut metaphysica neutro modo cum materia est concepta. vt si triangulus definiat in eius definitōne non ponitur materia. Nec etiam in definitōne recti aut alicuius alterius passionis mathematicē. Eodem autem modo z multo amplius est in definitionibus substantiaꝝ z passionū metaphysicaliū. eo q ipa esse z rationem sunt separata a motu z materia. vt in exordio primi physicoꝝ latius patuit.

Et sic est finis secūdi libri pphysicoꝝ. Sequit3 phisicoꝝ

Uoniam autē natura et principium motus et status et mutationis. scientia autem nobis de natura est oportet non ignorare quid sit motus. Necessarium enim est ignorato ipo et ignorare naturam.

Jste est tercius liber physicoꝝ in quo phs determinat de passionibꝫ intrinsecis corporis mobilis que sunt motꝰ et infinitū. postq̄ determinatū est de natura. de causis per se z ꝑ accidens. Et diuidit pñs liber in duos tractatꝰ. Jn quoꝝ ꝑmo phs determiat de motu. Jn secdo de infinito ibi. qm̄ aūt de natura. Primus em̄ tractatus in tria diuiditur capitula. Jn quoꝝ ꝑmo inuestigat definitōnē motus z ꝓbat eam esse bnē datā tam directe q̄ indirecte ex dictis antiquoꝝ. cū motus nō posset aliter bene definiri q̄ definitus est. Jn secūdo capitulo inuestigat definitōnem materialē motus. ibi. mouet aūt z mouens. Jn tercio mouet duo dubia que soluit. ibi. dubiū aūt manifestum. Primū capitulū in duas diuidit partes. Jn quarū ꝑma ponit ordinē dicendoꝝ. Jn secūda parte exequit intentū suū ibi Est igit aliq̄d. Quantū igit ad ꝑmā partē dicit phs. Quoniā aūt natura est pncipiū motus z status z mutationis hoc est quieris vt dictū est in ꝑncipio secūdi physicoꝝ. igit cōgruit in hoc tercio mentōnem facere de motu. eo q motus est ꝓprius effectus nature. z ꝓ pñs ignorato motu necesse est naturā ignorare.

Determinantibus aūt de motu tentandū est eodem aggredi modo. et de his que cōsequenter sunt. Uidetur aūt motus esse cōtinuorum sed infinitū apparet primū in continuo. Unde et definientibus continuū contingit primū in digere multotiens rōne infiniti. cum infinitum diuisibile continuum sit.

Hic phs ꝓbat q ad physicū pertinet cōsiderare de infinito. q̄a ad ipm pertinet determiare de motu. cū ipe inchoit cognitōnem rez naturaliū z ipius nature. talis em̄ haberi nō potest sine motu vt dictū est. in rōne aūt motus includit cōtinuū cū sit continuus exitus de potentia ad actum. z in definitōne continui multotiens ponit infinitum cū omne continuū sit in infinitū diuisibile. igit si physicus consideret motum etiam habet considerare infinitū.

Adhuc autē sine loco et vacuo et tempore impossibile est esse motū. Manifestū igitur est. q

et propter hoc et propter illud q̄ oīa sunt cō
munia et vniuersaliter hac omnib⁹ intenden/
dum pre argumentantib⁹ de vnoquoq̄ istorū
Posterior autez de proprijs speculatio ea que
de communibus est. primuz autem sicut dixi/
mus de motu:

¶ Nec p̄bus probat q̄ ad physicuz spectat determinare
de loco vacuo ⁊ tempore. quia quicūq̄ ꝑsiderat motuz ha
bet considerare oīa motum ꝓsequentia. sed omnia ista
ꝓsequūtur motum. Patet de loco. q̄ oīs motus est lo
calis aut rei existentis in loco. cum omne mobile sit corp⁹
et esse corpus est in loco. Similiter ꝑ⁹ opiniones antiquo
rum ad hoc q̄ sit motus localis necesse est ponere vacu/
um cū oīe vacuū ꝓsequi locum ſm antiquoꝝ opinionē
q̄ius non ſm rem. Similiter tempus est ꝙpria passio mo
tus primi mobilis ⁊ mensura aliorum motuum. igitur ad
physicum spectat determinare de loco vacuo ⁊ tempo/
re. Preterea quicunq̄ considerat res naturales conside
rat oīa que ꝓsequūtur ipsas. sed omnia predicta conse/
quūtur res naturales. quia locus est mensura rei mobilis
et ipsius locati. ⁊ tempus est mensura durationis ipsaruz
et motuū. ⁊ vacuū designat passionem ꝓuatiuaz loci ⁊ re
quiritur ꝙter motum rerum naturaliū ſm opinionē anti
quoꝝ. vt dictū est. Unde ista tria sunt passiones extrinse
ce. motus vero ⁊ infinituz sunt passiones intrinsece. ideo
p̄us determinatur de motu q̄ infinito. in presenti libro et
in sequenti de loco vacuo ⁊ tempore. ⁊ q̄ infinitū ꝓsequi/
tur motum ideo p̄us determinat de motu q̄ infinito. ⁊ q̄
speculatio que est de ꝑmunib⁹ precedit illam que est de ꝑ
prijs. ideo p̄us determinabitur de motu in ꝑmuni. ⁊ po/
stea in ſp̄ali de partib⁹ subiectiuis eius in q̄nto ⁊ sic deinc/
ceps. vt patebit in processu

Incidunt dubia quo/

rum p̄mū est. Quare tercius liber physicorum precedat
quartū. ¶ Solutio q̄ ideo. q̄ in tercio libro physicoꝝ de
terminat de passionib⁹ intrinsecis corpis mobilis. In q̄r/
to vero de passionib⁹ extrinsecis. sed passiones intrinsece
sunt passionib⁹ extrinsecis p̄ores. igit tercius p̄cedit quar
tum. ¶ Sed diceret aliquis. nulla est passio extrinseca
igit male dictum est q̄ in quarto determinabitur de passi
onib⁹ extrinsecis. Ad hoc dōm est. q̄ locus ⁊ tempus
ad duo possunt cōparari. Uno mō ad oīa subiecta. et
sic sunt passiones intrinsece. vt si locus ꝙparetur ad corp⁹
pus locans est passio intrinseca. cum tales passiones sint
adequate ꝙprijs subiectis. Alio mō possunt cōparari ad
subiectuz huius scientie. scz ad corpus mobile. ⁊ sic sunt
extrinsece. q̄ non fluūt ex principijs corporis mobilis ſm⁹
q̄ hmōi. cuz non sint in quolibet corpore mobili. locus em̄
nō est in corpore locato. ⁊ ideo non est passio intrinseca q̄
est subiectiue in eo cuius est passio. sed extrinseca. q̄ nō est
subiectiue in eo cuius est passio. tñ subiectiue est in corpe
locante. Nec tempus est in re ꝛali subiectiue. sed in p̄mo
motu. nec motus dicit actū sed aptitudinem

Secundum dubiuz est.

An ad physicū spectat determinare de motu ¶ Et vi/
detur p̄mo q̄ non. q̄ de illo nō habet ꝑsiderare physicus
quod transcendit scibile scientie naturalis siue corp⁹ mo/
bile. sic aūt est de motu. q̄ ꝙuenit substātijs spūalib⁹. igit.
¶ Secōo. idem nō est p̄cognituz ⁊ quesitū. motus aūt est
scie naturalis p̄cognitum. igit nō dz inquiri a physico.
¶ Solutio q̄ sic. q̄ eiusdem scie est ꝑsiderare subiectum
et passiones. motus aūt est ꝙpietas scibilis physici. quod
est corpus mobile. igitur ad physicū spectat determinare
de motu ¶ Ad obiecta in oppositū. Ad p̄mū dicen
dum est. q̄ motus substantiarum spūalium. non dz ꝙprie
motus de quo est in p̄senti sermo. sed potius dicit opera/
tio que in hoc differt a motu. quoniā motus est actus en/
tis in potentia. operatio vero est act⁹ entis in actu. ⁊ ideo
motus localis qui minime est actus entis in potentia mi
nus habet de imp̄fectione motus. ¶ Ad secūdū dicēduz
est. licz motus sit p̄cognitum q̄ūtum ad quid nois ⁊ si est
non tñ q̄ūtum ad quia est ⁊ ꝙpter quid est. quia sic est que
situm in hac scientia. eo q̄ demonstrat inesse corpori mo/
bili p̄ncipia essentialia.

Tertium dubium est

An ignorato motu necesse sit ignorare naturā ¶ Et vi
detur p̄mo q̄ nō. q̄ causa p̄t cognosci ignorato suo effec
tu. natura em̄ est causa motus. vt patz p̄ eius definitōem
igitur ignorato motu potest cognosci natura. Maior pa
tet. q̄ seclusō effectu causa est in actu de se. ergo ignorato
tali effectu illa causa est cognoscibilis. ¶ Secūdo. igno
rato posteriori non est necesse ignorare p̄us. cum prius a
posteriori nō dependeat in suo esse. ⁊ p̄ ꝓsequens nec in ei⁹
cognitione. quia eodem modo res se habet ad esse ⁊ ad co/
gnosci. sed motus est posterior. natura autē prior motu. q̄
¶ Tercio sic. ignorato motu p̄ quietem possumus deue/
nire in cognitionem nature. igitur non est necesse ignora/
to motu naturā ignorare. Antecedens p̄batur. q̄ quies
est effectus nature sicut ⁊ motus. igit sicuti p̄ motum po/
ssumus habere nature cognitionem. sic etiam p̄ quietez
¶ Solutio q̄ sic. q̄ ignorata definitione rei ignoratur de
finitum siue res ipsa. cū vnūquodq̄ cognoscatur per suaz
definitionem. sed ignorato motu ignoratur definitio natu
re. cum motus sit pars illius definitionis. ⁊ ignorata vna
parte definitionis tota ignoratur definitio. Etiam nullū
respectiuū potest cognosci ignorato termino sui respect⁹
natura autē est quid respectiuū. ⁊ motus est tanq̄ termi/
nus illius respectus. igit non potest cognosci natura nisi
cognoscatur motus. ⁊ ipso ignorato motu necesse est na/
turam ignorare necessitate ꝓsequentie ⁊ non cōsequentis
q̄ī em̄ ē necessitas ꝓsequētis siue absoluta tūc sensus ē. ig
norato motu necesse est naturam ignorare. q̄ hec ꝓsequē/
tia est necessaria ignorato motu q̄ necessariū est simp̄r na
turā ignorare. ⁊ sic est falsa. Sed q̄ī est necessitas conse/
quentie siue ex suppositione finis tūc sensus est. hec conse
quentia est necessaria. si motus ignoratur natura ignorat
q̄ī talis necessitas potest esse in ꝓpositionib⁹ ꝓtingenti/
bus. ⁊ etiā in falsis. vt si asinus volaret asinus haberet pē/
nas. Preterea natura diuidit in materiā formaz ⁊ ꝙuati/
onem. sed ignorato motu necesse ignorare materiaz. quia
p̄ quādam transmutatōem deuenimus ad cognitionem
materie. ⁊ ignorata materia. ignorat ⁊ ꝙuatio. q̄ semp̄ in/
sequit materiaz naturalem. Similiter forma naturalis in
materia acquirit per motum. igitur ignorato motu. ignoꝝ
ratur p̄ductio talis forme. ⁊ p̄ ꝓsequens natura ignora
tur. Ista tñ ꝓpositio non posset ꝓcedi. motu ignorato ne/

tesse est ignorare naturā. quoniā motu supponit ibi determinate. ⁊ redditur locutio vera ꝓ aliquo particulari motu. ⁊ sic est sensus motu ignorato ⁊c. aliquo ꝑticulari motu ignorato. scz motu alterationis. necesse est naturā ignorare. sed hoc est falsum. cū posset cognosci ꝙ motum localē et ideo debet dici. ignorato motu ⁊c. ita ꝙ ignorato precedat. ⁊ sic motu supponit ꝑfuse ⁊ distributiue virtute negationis incluse in illa dictione ignorato. ⁊ sic sensus eius est. ignorato omni motu necesse est naturam ignorare

¶ Ad obiecta in oppositum. Ad ꝓmū dōm est. ꝙ ignorato effectu potest cognosci causa ſm qđ est. nō autem cognosci posset ꝙ respectum quem habet ad ipsum effectū. ⁊ qz natura in rōne eius importat respectū ad motuz ideo nō ꝑt cognosci ignorato motu. licet ſm id qđ est ꝙ aliqđ aliud ꝑt cognosci. Nec valet ꝑsequentia illa. causa est cognoscibilis ignorato effectu. igitur ꝑt a nobis cognosci. eo ꝙ cognitio talis cause in nobis acquirit ꝙ cognitōez talis effectus. Aut dici potest ⁊ in idem redit. ꝙ duob⁹ modis accipit natura Uno mō formal'r. ⁊ sic ignorato motu necesse est naturā ignorare. qz sic sunt relatiua. ita ꝙ natura se habeat vt ꝓncipium ⁊ motus vt ꝓncipiatuz. Alio mō accipit material'r. ⁊ sic nō est verum. qz sic posset cognosci natura sine motu. ¶ Ad secundū dōm est. ꝙ ꝑus vtiqz potest cognosci ignorato posteriori nisi ꝓtius importet respectum ad ipsum posterius. mō natura importat respectum ad motum. ⁊ sic licet ꝑus ſm se a posteriori non dependeat. vtiqz tamē incōtum importat respectuz. ipsa tamen natura accepta absolute duob⁹ modis est ꝑsiderabilis. Uno mō ſm modū nostre cognitiōis. ⁊ sic impossibile est cognoscere naturam sine motu. Alio mō ꝑt ꝑsiderari ex parte rei cognoscibilis. ⁊ sic vtiqz potest cognosci absqz motu. Exempli gra de rudibili ⁊ asino. manifestuz eſt est ꝙ asinus potest cognosci ex parte sui absqz rudibili. qz habet aliquam differentiam intrinsecā nobis ignotā qua est cognoscibilis. sed nō ex parte nostri intellectus. qz differentia eius nō habet nomen impositum. igit intellectus noster nō potest cognoscere asinum sine rudibili. sic eīn est de natura quo ad nos. scz ꝙ nō sit cognoscibilis nisi ꝙ motum. sed ſm essentiaz. hoc est ſm naturā est cognoscibilis per suā dīnam. que est nobis ignota. ¶ Sed diceret aliquis. ꝓngit naturam abstrahi a motu ⁊ sic cognosci. ꝙ nō oportz naturā cognoscere ꝙ motū. qz abstrahentium nō est mendatiū. Ad hoc dōm est. ꝙ qñ aliqua duo sic se habent ꝙ vnū nō est de definitōe alterius. tūc vnū potest abstrahi ab alio in ꝓma operatōe intellectus. sed qñ vnum est de definitōe alterius. tūc nō ꝑt abstrahi ab eo. ⁊ sic est de motu. qđ est verum de definitōe quo ad nos. ¶ Ad terciū dōm est. qꝛignorato motu ignoratur quies. qz ignorato motu necesse est ꝙuationem ignorare. qz eius cognitio habet ꝙ habitum. ideo negandū est antecedens. ꝙ ignorato motu ꝙ quietem possumus deuenire in cognitionem nature. qz sic ignorabit quies. Unde ḋes nō est ītermediatus effectus nature. sicut motus. qm̄ ḋes sequitur motum. ⁊ ideo causat a natura mediante motu. cuz sit finis siue terminus motus ¶ Et est notandū. ꝙ duplex est ḋes. Quedam est quies in termino a quo. ⁊ talis est ꝑuatio motus. nec ducit in cognitōem nature. nisi forte ꝙ accidens incōtum vnū oppositorum ex alio est cognoscibile. Alia est quies in termino ad quez. ⁊ talis est ꝑsummatio motus. vt dicet quinto huius. ⁊ ꝙ talez quietē etiā natura cognosci ꝑt sicut ꝙ motū. ⁊ hoc est qđ in definitione nature dī. ꝙ ipsa est ꝓncipiū mouendi ⁊ quiescendi. qđ intelligitur de natura que est in termino ad quem. vt natura lapidis est ꝓncipiū motus deorsum. ⁊ ḋris deorsum.

Quartum dubium est

An cognito motu etiā cognoscat natura ¶ Et videt ꝙ nō. cū aliqñ motus cognoscat nō cognita natura. vt ꝑz de fluxu ⁊ refluxu maris. ¶ Solo ꝙ sic. qm̄ effectus vniuocus alicuius cause ducit in cognitionem cause quo ad qz est. tū quo ad quid est preparatiue ꝑt res cognosci. sic eīn cognoscimus oīa cognoscibilia incōtum ꝙ viam sensus memorie ⁊ experimenti abstrahimus spēm que a posteriori accepta apprehēdimus ipm intelligibile. sed motus est effectus vniuocus nature. igit ducit in cognitōem nature. Et est notandū ꝙ est duplex ꝓncipiū cognitiōis. vnū est ꝓncipiū cognitōis qđ tenet se ex parte cognoscētis. ⁊ illud ꝓme est spēs intelligibilis que in nobis sumpta est a posteriori ⁊ a fantasmatib⁹. Aliud est ꝓncipium cognitōis ex ꝑte cognoscibilis. ⁊ illud est duplex. scz simpliciter ⁊ quo ad nos. simpl'r ꝓncipiuz est id a quo res dependet. quo ad nos vero est effectus rei qui cum in se gerit similitudinē cause est ꝓncipium cognitionis sue cause quo ad nos. ⁊ hoc quidē a posteriori sumpt'r si sit effectus eḋuocus. a ꝑori aūt inchoatiue si sit effectus vniuocus. scz finaliter a ꝑori ꝙ sua eētialia ꝓncipia. Effectus tū aliq⁹ duob⁹ modis ꝑt dici vniuocus. Uno mō. qz est eiusdez spēi. vt hō est effectus vniuocus hoīs. ⁊ sic effectus vniuocus est vnius spēi cū causa. Alio mō ḋr effectus vniuocus. qz ꝓportionatus ⁊ adequatus est ꝓncipijs ipsius cause. ⁊ sic queliber ꝓpria passio ꝑt dici effect⁹ vniuocus. qz fluit ex ꝓncipijs ꝓprijs. ⁊ sic motus ḋr effectus vniuocus ipsius nature. ⁊ ex vtroqz effectu vniuoco ꝑt cognosci causa licet differenti mō. vt patz ex dictis. ¶ Sed diceret aliq⁹ motus nō est effectus vniuocus nature accipiendo eū secundo mō. qz in diuersis naturis inuenitur alius ⁊ alius motus. Ad hoc dōm est. ꝙ natura duob⁹ modis accipit. Uno mō ſm genus. ⁊ sic motus ſm genus est effectus nature. ⁊ sic accipit in definitōe eius. Alio mō accipit natura ſm spēm. ⁊ sic spēalis motus est effectus spēalis nature. vt motus deorsum est effectus nature grauis. motus sursum est effectus nature leuis. et ideo ꝑs ꝓmo celi inuestigat numerū elementoꝝ ex numero motuū. qz illi motus sunt ꝓnaturales illis corporib⁹ simplicib⁹

¶ Ad obiectū in oppositum dōm est. ꝙ motus ducēs in cognitōem nature est motus pure naturalis. ⁊ ꝓ hoc excluditur duplex motus qui nō ducit in cognitōem nature. scz motus violentus. vt motus lapidis sursum. ⁊ motus obedientialis. sicut est motus effluxus ⁊ refluxus maris. qz illi motus non oriūtur ex ꝓncipijs ꝓprijs mobilis sed ab extrinseco. qz talis motus obedientialis aduenit in ferioribus corporibus ex obedientia superiorum corpoꝝ

Quintum dubium est.

Quare in definitōe ꝓtinui ꝑus ponitur infinituz cū in numero ¶ Solutio ꝙ ideo. qz infinitū est tam in numero cū in ꝓtinuo. sed infinitū in numero causat ab infinito qđ est in ꝓtinuo. igit est ꝑus in ipso. Unde etiā definientib⁹ cōtinuū ꝓuenit multotiens vti ⁊ indigere infinito. Dicitur eīn multotiens. qz ipm est trib⁹ modis ꝑsiderabile. Uno mō cū ꝑsiderat incōtum est definibile ꝙ transcēdens. ⁊ sic definit a metaphysico. Continuū est cui⁹ motus est vn⁹ Alio mō ꝑsiderat incōtum hz formā ꝙ diuisionem ab eo

non auferibilē. ⁊ sic infinitū ponit in eius definitione. ⁊ sic definit ⁊tinuū est qđ est diuisibile in semp diuisibilia. quia diuidentia manēt semp in forma ⁊ ratione diuisi. Tercio mō attenditur natura eius ſm q̄ ad terminū aliquē cōmunem partes ⁊tinui copulant. ⁊ sic nō ponit infinituz in eius definitōe. sed tūc ⁊tinuū est in cuius medio est accipere punctum ad quē copulant ambe medietates. ⁊ p hoc ⁊tinuū differt a discreto. cū eius partes non copulant ad aliquem terminū ⁊munem

Sextum dubium est

An motus sit de genere ⁊tinuoꝝ. ¶ Et videt q̄ nō. qz si sic vel esset linea. ſupficies. corpus. locus. aut tēp⁹. sed hoc nō. qz est eius accidens. igit. ¶ Soluitur q̄ sic. vt hic supponit ⁊ postea ꝓbabitur. ¶ Ad obiectū in oppositus dōm est. q̄ duobꝫ modis aliquid dr in genere ⁊tinuorum Uno mō vniuoce ⁊ cēntraliter. ⁊ sic illud dr de genere cōtinuoꝝ de quo ⁊tinuū vniuoce p̄dicat. ⁊ sic motus nō est de genere ⁊tinuoꝝ. Alio mō aliquid dr esse de genere continuoꝝ denoiatiue. ⁊ sic illud dr de genere ⁊tinuoꝝ. de quo ⁊tinuū p̄dicat denoiatiue. ⁊ sic motus est de genere ⁊tinuorū. ⁊ ideo etiā motus nō est p se ⁊tinuus in primo mō p se. licet bene in secūdo modo p se

¶ Est igit aliquid qđ entelechia tm̄ est. aliud aūt tm̄ potentia est. Et eoꝝ que sunt actu hoc quidē hoc aliquid aliud vero q̄ntum aliud vero quale vel aliqđ aliorū entis p̄dicamentorum similiter. Sed eius qđ ad aliquid aliud q̄dem ſm supabūdantiā ⁊ defectuz dicit. aliud aūt ſm actuū ⁊ passiuū ⁊ omnino motiuz et mobile. motiuū em̄ mobilis motiuū est. ⁊ mobile a motiuo est mobile

Ista est secūda pars huius capitulī. in qua pbus exequit intentū suū p̄mittendo tres diuisiones ad inuestigatiōez p̄me definitōis. ex quarū prima accipit quid sit motus in genere. sicut in genere pfectōis ⁊ nō potentia. ⁊ ex secunda accipit ſm quid motus est pfectio. scz ſm q̄ genus p̄dicamenti. Ex tercia aūt accipit vt sciat ſm quē modū fluit motus a motiuo in mobile siue in id qđ mouet. Est igitur p̄ma diuisio Entiū aliquid est quod est entelechia solum siue ens in actu. ⁊ hoc est ens omnino pfectū nō indigens aliquo ad eius pfectionem. Aliud est in potentia tm̄ ſm q̄ accipit vt indigens aliquo ad eius ꝓplementū Nec est intelligendū q̄ aliquid sit qđ sit tm̄ in potentia ⁊ nullo mō in actu. qz hoc nō potest esse in rerū natura. sed dicit in potentia esse ſm q̄ accipit p̄uationi in genere ⁊mixtum licet habeat formā ſm modum alium quo nō accipit vt p̄uationi ⁊mixtum. Hoc aūt mō nihil est mediuz inter ens in potentia ⁊ ꝓpletū ens. ⁊ ideo oportz q̄ motus sit aliq̄d horū modorū. ⁊ nō potest esse extra hec. Est em̄ motus pfectio eius qđ est in potentia ſm q̄ est in potentia Secūda diuisio est. entiū aliud q̄ dē habeat hoc aliquid ⁊ est substātia hoc vero habeat q̄ntum qđ est q̄ntitas. aliud aūt significat q̄le. ⁊ hoc est qualitas. ⁊ alia significant eodē modo alia entis p̄dicamenta. Tercia diuisio entiū in genere quedā sūt sine respectu ad inuicē. quedā sunt cū respectu ad inuicez. Et hoc dupl̄r vt sufficit ꝓposito. qz mobile semper excellit a motiuo ⁊ vincitur ab ipso. ⁊ ea quoꝝ vnū excellit ⁊ alterum est excessum dupl̄r se hñt. qz aut excellunt se ſm abūdantiam ⁊ defectū q̄ntitatis ad inuicem. siue ſm maius ⁊ minus in q̄ntitate sumptū. sicut duplū se habet ad dimidium. aut excellūt se ⁊ excellūtur ſm virtutē. sicut agēs ⁊ patiens. aut vt vltius. sicut mobile ⁊ motiuū. qz in primo de generatōe ⁊ corruptōe ostendet q̄ mobile ⁊ motiuū vniuersaliter sunt q̄ agens ⁊ patiens. qz oīne agens est mouens. sed nō conuertit. Habent aūt ista respectū ad inuicem qm̄ omne motiuū est alicuius mobilis motiuū. ⁊ oīne mobile est mobile a motiuo. cū relatio est quoddaz genus qđ sparsit in oibꝫ aliis generibꝫ q̄ctum ad habitudinē generū ad inuicem. ⁊ eoꝝ que sunt in generibꝫ que ad inuicē cōparant. Sunt aūt due alie ꝓpatōes relatiuoꝝ ſm suppositionem ⁊ equiparantiā. vt dñs ⁊ seruus. socius ⁊ cuī⁹ est socius. sed ille nihil facūt ad ꝓpositū. scz ad sciendū qualiter fluit motus a motiuo ad mobile. ⁊ ideo de illis pbus hic mentionē non facit.

¶ Nō est aūt motus p̄ter res ad quas est mot⁹ Mutat em̄ semp id qđ mutat. aut ſm subam aut ſm q̄ntitatē aut fz q̄litatē aut ſm locū Cōe aūt his nullū est accipere sicut diximus. q̄ neqz hoc. neqz q̄ctum. neqz quale sit. neqz aliorū p̄dicamentorū nullū. Quare neqz mot⁹ neqz mutatio nullius erit ex ea que dicta sunt. cuz nihil sit extra predicta

¶ Hic pbus ostendit qūo motus sit reducibilis ad p̄dicatas diuisiones. ⁊ p̄cipue ad secūdā. cū ipsa aliquo mō cōtineat alias. dicens q̄ motus nō est p̄ter res ad quas est motus. cū omne qđ mutat aut mutat ſm suā substantiaz q̄ctitatem. qualitatē. aut ſm locū. nō vt aliqđ cōe vniuocū Et p hoc q̄ dr Aristo. q̄ motus nō est p̄ter res siue genera rerū. excludit duos errores. Primus. q̄ motus esset aī p̄dicamenta tanq̄ gen⁹ quasi aliq̄d existens extra ea. Secūdus q̄ motus esset supra p̄dicamēta vt genus. Secundū errorē excludit p hoc q̄ dicit. q̄ ⁊mune his nullū est accipe Primū vero excludit cū dicit. quare neqz mot⁹ neqz mutatio est extra p̄dicamēta. cum nihil sit ex ea. ⁊ p p̄ns motus est eiusdē essentie cū suo termino ad quem. vt alteratio est in genere qualitatis. qz suus terminus ad quem est qualitas ⁊ sic deinceps. vt pz vnicuiq̄ practicāti

¶ Unūqđqz aūt dupl̄r ineſt omnibꝫ vt in hoc Aliud quidē em̄ forma ipsius. aliud vero ꝓuatio. ⁊ ſm qualitatē. hoc quidē em̄ album. istud aūt nigrū. ⁊ ſm q̄ntitatē aliud quidē pfectū. aliud vero impfectū. Siliter aūt ⁊ ſm loci mutationē. hoc quidez sursum: istud vero deorsum aut hoc quidem graue. istud vero leue. Quare mot⁹ ⁊ mutatōis tot sunt spēs quot entis

¶ Hic ostendit pbus. qūo motus est reducibilis ad p̄dicamenta ſm similitudinē. Et vult q̄ dupl̄r aliquid reperitur in quolibet genere. scz vt pfectū. ⁊ aliquid vt impfectum. ita etiā in oīni genere motus. qz in substantia inuenitur quoddā pfectum. vt generatio siue forma. ⁊ aliquid impfectū. vt corruptio siue ꝓuatio In qualitate siliter. vt albū ⁊ nigrum. quo ad alterationem. cū ipsa in tali reperit p̄dicamento. Exemplū extra textū. vt motus calefactio

nis est ad formā pfectionē cōis motus frigefactiōis. In cōi rate inuenit augmentatio tanq̄ pfectū. z diminutio tanq̄ imꝑfectum. In vbi siue in loci mutatōe sumit sursuz tanq̄ pfectum. z deorsum tanq̄ imꝑfectum. z in eis que mouent localiter. hoc quidē est vt leue. aliud vero vt graue. z leue est sicut pfectum siue habitus. z graue vt imꝑfectum aut ꝓuationi imixtum. Ex quibꝫ ꝑz. q̄ motus diuidit ad diuisionē rerum ad quas est mot⁹. z ꝑ ꝙsequēs tot sunt spēs motus. quot sunt species entis per motum acquisibilis

¶ Quisio aūt ſm vnūquodq̄ gen⁹ hoc q̄dem esse entelechia. aliud aūt potentia. potentia existentis entelechia ſm q̄ hmōi motus est vt alterabilis. quidē in quātū est alterabile alteratio est. augmentabilis aūt z oppositi. nullū em̄ cō mune nomē in vtrisq̄ augmentū z decremētū. Generabilis autē z corruptibilis generatio et corruptio loco mutabile loci mutatio:

¶ Hic phūs ꝑmissis trib⁹ diuisionib⁹ ad motus definitionem cognoscendā inuestigat definitiōes eiusdē. ꝓmo em̄ formalē. cuius ꝓticulas ꝓbat. z postea ponit materialem Dicit igit phūs ex quo em̄ habitū est. q̄ aliquid est potentia. aliquid actu in subst̄ātia q̄ritate z cēs. igit motus est entelechia. hoc est actus entis in potentia ſm q̄ hmōi Et declarat phūs istam definitōem inductiue. qz alterabilis ſm q̄ est alterabile ꝓfectio eius est alteratio z nō q̄litas alterans. qualitas em̄ alterans est pfectio eius ſm q̄ est alteratū. Similiter augmentabilis ſm q̄ est augmentabile pfectio est augmentatio. z diminubilis ſm q̄ est diminubile pfectio eius est diminutio. Hec em̄ non habēt nomen ꝯmune. sicut motus in q̄litate dr alteratio. et causa illius dicet in sexto huius Hoc etiā mō generabilis ſm⁹ q̄ generabile perfectio est generatio. z corruptibilis ſm q̄ corruptibile. pfectio eius est corruptio. Et non distinguit hic phūs inter motū z mutatiōem. Eodem aūt mō loco mutabilis ſm⁹ q̄ est mutabile in loco perfectio est mutatio loci z nō locus vel vbi.

¶ Qautem sit hic motus adhuc manifestū est Cū em̄ edificabile inq̄ntum hmōi ipm̄ dicim⁹ esse actu edificat et est hoc edificatio. Similiter autē z doctrinatio z medicatio z voluptatio et saluatio. z adolescentia. z senectus

¶ Hic phūs ꝓbat definitōem motus esse bonā ſm exigentiā triū particularū in definitōe motus positaruz. Et deinceps ꝓbat totā definitōem esse bonā. Quantū igitur ad primā particulam ꝓbat siue manifestat q̄ mot⁹ sit actus. quia oīe illud quo ens in potentia efficit in actu est actus. motus aūt est quo res in potētia efficitur in actu. igitur motus est actus. Maiorez supponit Aresto. Minorem ꝓbat inductiue. tam in mobilib⁹ artificialibus q̄ naturalib⁹. qz edificatio est act⁹ edificabilis quo edificabile efficitur in actu. Doctrinatio est actus doctrinabilis. z medicatio est actus seu perfectio medicabilis. quia per medicationem passiuam reducitur quis ad sanitatez. Et similiter voluptatio qua voluūtur mimi volubilis est actus eorum ſm q̄ sunt volubiles. z hoc modo saltus siue saltatio tripudiantium in choreis est actus saltabiliuz siue potētium tripudiare z choreſare ſm⁹ q̄ in potentia sūt ad huismodi ludum. et hoc modo adolescētia que est fluxus complexionis adolescentis ab humido in calidū sicum perfectio est taliter alterabilis ſm complexionem. et senectus que fluxus est a calido sicco in frigidum siccum. et a frigido sicco in frigidū humidū est ꝓfectio alterabilis

¶ Quoniā aūt quedā eadem sunt z potentia et actu. q̄uis nō simul. aut nō ſm idē. sz vt calidū quidē potentia. frigidū aūt entelechia. multa iā agunt z patiūtur ad inuicē. oīe em̄ erit simul actiuū et passiuū. ergo et mouēs physice mobile erit: Oīe em̄ hmōi mouet cū mouet z ipsum. Videt quidē igit quibusdā omne mouens mouens. Sed de his quidē in alijs erit manifestū. quo se habeant. Est em̄ quiddā mouētium z immobile. sed potentia existentis cū entelechia ens agat aut ipsum. aut aliud inq̄ntuz mobile motus est

¶ Hic manifestat secūdam particulam. sz q̄ motus sit actus entis in potentia. quia omne quod patit est ens in potentia. sz omne quod mouetur patitur. igitur omne quod mouetur est ens in potentia. Maior patet. quia sicut vnūquodq̄ agit inquantum est in actu z ratione forme. cum actio a forma oriatur. sic vnūquodq̄ patitur ratione sue materie ſm quam est in potētia. cum passio oriatur a materia. ideo quia multa eadem includunt materiam z formam. igitur sunt simul in actu z in potentia. cūq̄uis non ſm idem. Et sic in phyſicis quedam sunt potentia et quedam actu Et hoc dupliciter. qz aliquando sunt potentia z actu respectu eiusdem forme siue perfectionis. aliquando respectu diuersarum formarum. quando vero sunt respectu diuersarum potentia z actu. tunc simul tempore sunt actu z potentia. vt aqua que est calida potentia frigida autem entelechia. Et hoc conuenit dupliciter. quia formā quam habet in potentia aliquando habet naturaliter eo q̄ potentia eius est naturalis. sicut aer q̄ potentia naturali est calidus. quandoq̄ frigidus. aliquādo autem habet eam per accidens ꝓter potentias naturales. sicut aqua que potentialiter est calida. quia calefactibilis est alio quodam agente in ipsam. Sed quando aliquid respectu eiusdem forme est potentia z actu. tūc non debet illud esse simul. sicut aqua que aliquando calida est potentia z aliquando actu. et quia sic est in omnib⁹ phyſicis que vere sunt agentia. oportet q̄ multa sunt agentia et patientia simul ad inuicem. quia ſm q̄ sunt in actu alicuius forme agunt. z ſm q̄ sunt in potentia ad alterū patiuntur. Est autem omne agens phyſicū in potentia habens formam passi z cōuerſo. igitur omne agens phyſicum patitur. z oīe mouens phyſicum mouetur. Exempli gratia. in cibo qui est actu panis z potentia cib⁹. z inq̄ntum est panis agit z immutat corpus. z inquātum est potentia cibus immutatur a corpore. Et hoc quidem verum est de omni agente phyſico. quod simul est actu et potentia respectu diuersarum formarum. quaruz vna est agentis. z altera est patientis. z ideo vtrūq̄ est agens simul z patiens. z ꝓpter hoc putabant quidam vt plato et sui similes. q̄ omne mouens componeretur ex motore

et mobili. z ideo oīne mouens mouetur. z hoc non est verum. sed hoc tīn est verum q simul est actu z potentia. et hoc est q fm esse suū est physicū. Sed tamen ex alijs erit manifestum de hoc. quia octauo physicoꝝ dicendū erit q est quiddā mouens qđ fm suū esse non est physicum. licet ad physicā referat. z illud mouet cū sit immobile. Cū igitur sic sit in rebꝫ physicis q sunt in potentia z actu respectu diuersoꝝ. non autem simul respectu vnius z eiusdem. tūc motus est perfectio eorum que natura sunt inq̄tum sunt in potentia. z non inq̄tum sunt in actu Et ideo cum id quod est in potentia fm id qđ est in potentia fiat in actu per seipsum operans. aut alio operante z mouēte. tūc motus erit pfectio eius. Dicit autem p seipsum operans. q̄ quedam p accidens mouēt seipa z reducūt se de potentia ad actum. nō inq̄tum ipa. sed inq̄tum alia. sicut medicus qui curat seipsum. ille em̄ efficitur medicat⁹ actu a seipso. nō inq̄tum a seipso. sed inq̄tum per accidens est alter medicans z alter infirmus. subiecto tamen idem et medicatio est actus eius. igitur motus

Dico autē hoc inquantum sic. est em̄ es potentia statua. sed tamē non eris entelechia z inq̄tum es est motus est. Nō em̄ idem est eri eē et potentia alicui mobili. Qm̄ si idem esset simpliciter z fm rationem esset vtiq̄ eris inq̄tum est entelechia motus. Nō est autē idem quemadmodum dictum est.

¶ Hic manifestat phūs tertiā particulam in definitiōe motus positam. scz q motus sit actus entis in potentia. inq̄tum est in potentia exemplo z rōne. Exemplo sic. q̄ es nō ōr moueri fm q est in actu p formā eris. sed fm q est in potentia ad formā idoli aut statue quod formādū est. z ideo mobile est ad formā idoli vel statue fm̄ q est in potentia ad illam. igit motus qui est statuatio nō erit vere pfectio siue actus eius inquantum est es actu. q̄ nihil mouet ad id quod iam est. sed est actus eius fm q est es statuale. Si em̄ diceret q motus esset pfectio eris inq̄tus est es actu. cū forma eris sit pfectio eius fm q est es actu. et quoꝝ est effectus formalis vnus ipsa sunt eadem formaliter. z sic oporteret q idem esset forma eris z motus. cū esse daretur a forma z a motu. et p̄ sequens idem essz esse alicuius rei existētis in actu z esse mobilis alicuius. qm̄ si motus simplr idem esset q forma rerum actu existenti um. tūc etiā esset eadem rō eris z rō motus. Sic em̄ eris inq̄tum est es esset motus entelechia. i. actus. sed hoc est impossibile q sit eadē rō eris z mobilis ad statuaz. q̄ sic motus sumeret in definitōe eris inq̄tum est es. igit oportz q motus sit actus rerū naturaliū inq̄tum sunt potētia et nō actu. Sequeret etiā ex hoc q idem esset potentia z actus. q̄ quoꝝ pfectio est vna. ipsa sunt eadē. cū igit motus sit perfectio potentie. essent idem potentia z actus. quod est inconueniens.

Manifestū autē ē z in ꝓtrarijs. posse q̄dem em̄ sanari z posse laborare alterum est Et nāqz si vero laborare quidem z sanari idem essz. subiectum autem z sanabile z infirmū siue humiditas siue sanguis vnū et idem est. Quoniam aūt nō est idem quēadmodum neqz color idez et visibile. possibilis inquātū est possibile entelechia. manifestū q̄ sit motus

¶ Hic phūs ostendit eandē particulam rōne. si motꝰ nō esset actus entis inq̄tum est in potentia. sequeret q eadē esset potentia formalis ꝓtrarioꝝ. sed hoc est falsum. igit illud ex quo sequitur. Minor ꝑbat. q̄ si esset eadez potētia ꝓtrarioꝝ formalis. tūc ꝓtraria essent vnū et idem. q̄ formalis potentia identice transit in actuz. cuius em̄ idem sit subiectū siue radix sanitatis z egritudinis. tm̄ posse sanari z posse laborare siue infirmari fm̄ q potentia refertur ad actū est alterū z alterū. qm̄ si potentia cōparata ad sanari et infirmari esset vna. tunc oporteret q sanari z infirmari essent idem. q̄ potentia relata ad actuz definit q actū. z q̄rum definitōes sunt eedē ipsa sunt eadem. subiectum em̄ sanitatis z infirmitatis est vnū z idem. sicut dictū est. siue sit humiditū ꝓmixtū ex quatuoꝝ humoribꝫ. siue sit vn⁹ humoꝝ qui magis dominat in corpe. sicut sanguis. sed ꝓpter identitatem subiecti nō sunt potentie ꝓtrarioꝝ eedē. sicut patet in colore z visibili. que licet sint eadem subiecto. non tamen sunt ꝓpter hoc eiusdem potentie. Cū igit aliquid est in actu fm formam aliquā. z sic in potentia ad formā aliam que ꝓtraria est illi vel nō ē ꝓtraria. cuius sit subiectum idem in actu z in potentia existens respectu diuersaꝝ formarū. actus tm̄ z potentia in ipso nō sunt idem. q motus qui est pfectio eius qđ est in potētia fm q est in potentia nō est pfectio eius qđ est in actu fm q est in actu. sz fm q est in potentia

¶ Quod quidem igitur est hoc z qđ accidit tūc moueri cum est entelechia in ipso. z neqz ꝑ ius neqz posterius ostensum est. Contingit em̄ vnūquodqz aliquādo quidem operari. aliquādo autem non. vt edificabile et edificabilis actus inquātum est edificabile edificatio est. Aut em̄ hoc est edificatio actus aut domus. sed cū domus sit nō amplius edificabile est. Edificatur aūt edificabile. Necesse est ergo edificationem esse actum. Edificatio aūt motus quidaz est. Atuero eadem ꝓuenit rō in alijs motibꝫ

¶ Hic phūs ꝓbat totā definitōem motus esse bonam dupliciter. scz directe z indirecte. Directe sic. edificatio est actus edificabilis fm q edificabile. edificatio autē motus est. igit motus est actꝰ entis in potentia fm̄ q hmōi. Maiorē ꝑbat phūs. q̄ vnūqđqz naturaliū qđ est in potentia aliquādo ꝓuenit esse in perfectione siue opere fm actum. aliquādo vero non. vt patet in eo qđ est edificabile. q̄ actus edificabilis inq̄tum edificabile edificatio est. aut em̄ edificatio est actus edificabilis nōdū adhuc edificati z pfecti fm formā edificij. aut eius qđ est edificatū iam z pfectum fm formā edificij. sed eius qđ est edificatū iam z pfectum fm formā edificij. non est amplius edificatio. sed potius cessat edificatio. sed edificatur cū sit edificabile nō ꝓpletū adhuc fm formam domus. q̄ necesse est edificatio nē pfectā esse edificati inq̄tū est edificabile. z p ꝓns motꝰ est perfectio mobilis inq̄tum est in potentia. Et similiter eadem rō est in omnibꝫ alijs motibꝫ.

Q aūt bene dictum sit manifestuz est. ex quibꝫ alij de ipso dicūt: et ex eo qđ nō est facile definire aliter ipsum. Neqz em̄ motuz in alio genere ponere potest vtiqz aliquis

¶ Hic idem facit phūs indirecte dicens definitiōnes quibꝫ alīj definiūt motū incōuenientes. igit ista est bona. Etiaꝫ nō est facile motū aliter definiri cū definitus est. qz non potest poni motus in aliquo genere cū pfectionis siue entelechie. igit definitio motus est bona Et ōr ista ostēsio indirecta. qz est ex remotione definitionū quas ponebant alīj phi. aut ex ꝓparatōe ad alias res

Manifestū aūt intēdentibꝫ quēadmodum ponūt quidē ipsum alteritatē ⁊ inequalitatē. et qđ nō est dicentes esse motū. Quoꝫ nullū necessariū est moueri. neqꝫ si altera sint. neqꝫ si inequalia sint. neqꝫ si nō sint. sed neqꝫ mutatio neqꝫ in hec neqꝫ ex his magis est cū ex oppositis

¶ Hic phs ponit tres definitiōes motꝰ ab antiqs positas. Prima est. aliquoꝫ dicentiū motuꝫ esse alteritatē vel alietatē fm suuꝫ genus. et hoc ex eo. qz videbāt q in motu ad formā ꝓtinua est quadā formarū variatio. In motu aūt locali ꝓtinua est reuocatio ⁊ variatio vbi. quare dicebāt motū esse alietatē vel alteritatē. Secūda est aliorꝫ dicentiū motū esse inequalitatē. siue ex itū ab equalitate. qz res variata ꝓtinue nunquā remanet statui suo equalis. et ideo ineqlitatē ꝓmuniter acceperūt. p similitudine dissimilitudine ⁊ ineqlitate. Tercia est aliorꝫ dicentiū motū eē non ens siue indefinitū inter ens ⁊ nō ens. qz id qđ pmixtū est ꝑuatōi nō est. sed motus est priuationi pmixtus. ⁊ qz est actus existētis in potentiā ⁊ nō existentis in actu. ideo hꝫ esse pmixtū cū nō esse. ideo dixerūt ipm esse indefinitū inter esse ⁊ nō esse. sed nihil horꝫ est motus. qz cuicūqꝫ inest motus illud mouet. sed nō quibuscūqꝫ insunt q dicta sic mouētur. igit nullū istorꝫ est motus. Manifestū em est q nō mouet aliqđ ꝓpter hoc q ipm est aliud vel alteruꝫ vel inequale vel nō ens. igit nihil horꝫ est motus. Similiter indefinitū inter ens ⁊ nō ens. licet sit motus. non tū ꝓpter hoc est motus qz est indefinitū. qz rēpus hoc mō est indefinitum. ⁊ etiā ipsum infinitū hoc mō est indefinitū. ⁊ tū nullum horū mouet necē. Etiam motus siue mutatio nō est magis in hec vel ex illis cū in oppositā ex oppositis istorꝫ qz nō magis est motus ex alio vel in aliud cū ex opposito eius qđ est idem. ⁊ sic de aliīs. igit ista nullo mō intrant in definitōe motus. cū nec genera motus sint nec termini. definit em motus in genere fm genus ⁊ subiectū ⁊ in specie definit ꝑ non ens Manifestū igit est q ista accidentalia sic motui. ⁊ nō essentialia ꝑ que ꝓstituit motus

¶ Causa aūt in hoc ponere q indeterminatum quiddā videt esse motus. Alteriꝰ aūt coordinatiōis ꝓncipia. ex eo q sunt ꝓncipia ꝑuatiua et indeterminata sunt. neqꝫ em hoc neqꝫ tale neqꝫ vnū ipsorꝫ. qz neqꝫ aliorꝫ ꝑdicamentorꝫ. Videri aūt indeterminatū eē motū cā est. qz neqꝫ in potentia eorꝫ que sunt generū neqꝫ in actu ē ponere ipm. Hi neqꝫ em possibile est cūtatē potētia moueri ex necessitate. neqꝫ qđ actu cūtū ē.

¶ Hic phs ostendit cām quare antiq sic definieb̄ motum. qz motus est qđdā indeterminatū in esse. eo q non hꝫ esse ꝑmanens. neqꝫ fundat in esse vel nō esse. Huiꝰ sniē autores ꝑcipue fuerūt pictagoras ⁊ almeon cromates. qz illi dicebāt q eorꝫ que sunt duplicia ꝓncipia esse. et duas fecerūt coordinationes ꝓnciporꝫ quas greci sticchias appellauerūt. Eorꝫ em que fm habitū siue fm modū habitus dicūtur. dixerūt esse decē ꝓncipia ꝑ modū habitꝰ dicta. que sunt finitū. par. vnū. dextrū. masculū. qescēs. rectū lumē. bonū qdratū. Dixerūt em qescēs ꝑ modū habitꝰ eē qz optimū est qđ sine motu est pfectū. ⁊ causas motus eē ex malicia ⁊ impfectōe. Priuatorꝫ aūt decez. his opposita dixerūt esse ꝓncipia scz infinitū. impar. plurale. sinistrū. femineū. motū. curuū. tenebras. malū. ⁊ altera ꝑte longꝰ q̄ triangulū. Hanc aūt opinionē pictagoricorꝫ recitat Aristoteles ꝓmo methaphisice. ⁊ ꝓmentator Eustacius sup ꝑmū ethicorꝫ. Et ideo cauendū est a dicto auerrois q̄ motum ponit ꝑ ꝓncipio habituū. ⁊ hoc nō facit pictagoras et ideo dictū auerrois dicto Aristo. hic nō ꝓcordat. quia Aristo. hic intendit dicere q motus sit indeterminatuꝫ qddā. cū sit ꝓncipiū ꝑuatiue dictorꝫ. Et ideo dixerunt q alterī coordinatōis ꝓncipia indeterminata sunt. eo q sic ꝑuatiua. Altera aūt coordinatio determinata est. eo q ē habitualis ⁊ ꝓmanentiū in esse Indeterminatā aūt dixit pictagoras ordinatōem in esse. qz neqꝫ subam ꝓcat neqꝫ aliqđ aliorꝫ ꝑdicamētorꝫ. sz potius ꝑuatiōem ab eē. Quis aūt definitio est alicuius eē. ⁊ ideo sic syllogisauit pictagoras. Quecūqꝫ ꝑuatiua sunt nō hñt definitōem. sed altera istaꝫ coordinatōum est ꝑuatiua. igit nō hñt definitōez Maiorꝫ em bñ vera est loquēdo de definitōe qdditatiua et eentiali. nō tñ loquēdo de definitōe ꝓmuniter accepta quare ipsa maiorꝫ non est vliter vera. Etiaꝫ nec verū est q oīa q ponūtur in illa coordinatōe sint pure ꝑuatiua Vident em motū esse qddā indeterminatū. Et cā est. qz nō ꝑ poni in pura potentia rez sicut in genere. nec sicut in actu puro. vt in genere poni ꝑt. qm id qđ est in potentia cūtum nō necessario mouet ꝑ hoc qđ est potentia cūtum. neqꝫ qđ est actu. cūtū. necessario mouet fm q est actu cūtū. Et similiter de potētia qli ⁊ actu qli. ⁊ de poña vbi ⁊ actu vbi

Et motus qdē actus qdā videt esse impfectus aūt. Cā aūt est qm impfectuꝫ qđ possibile cuius est actus. ꝓpter hoc igit difficile est ipm accipe qd sit Aut em in ꝑuatōem necē est ipsuꝫ ponere. aut ī potētiā aut in actū simplicē. Horꝫ āt nullū videt ꝓtingens Relinquit āt ꝑdictus modꝰ actū qdez quēdā eē. sz hmōi actū qualez diximus difficile qdē videre ꝓtingentez āt esse

¶ Hic phs soluit rōnem antiquorꝫ dicēs. q motꝰ non est simplr qd indeterminatū. qz licz nec sit actꝰ purꝰ neqꝫ pura potētia. est tū actꝰ qdā impfectꝰ. Et ideo difficile ē inuenire definitōem ipsius. Qz aūt sit in genere actꝰ ⁊ nō in alio genere. pbat ꝑ diuisionez. qz aut motꝰ est in genere ꝑuatōis. aut in genere potētie. aut in genere actꝰ simplicis et puri. aut in genere actus impfecti. sed nullū istorꝫ ꝓuenit motui ꝑter vltimū. igit relinqtur q sit actꝰ qdā scz impfectꝰ. hoc em difficile ē videre ⁊ tū ita ē. vt ex dictis patuit.

Mouet aūt ⁊ mouēs oē sicut dictū est. cuius sit poña mobile. ⁊ cuiꝰ imobilitas qes est. cui em motꝰ inest huiꝰ imobilitas quies est

Istud est secūdū capm in q̄ phs inuestigat definitiōem materialē ipsius motꝰ dicēs. q motꝰ ꝓuenit mouēti non inqtū hmōi. sed inqtū est mouēs mobile. id est mouens physice igit motus est actus mobilis. Scēa ꝑs aūtis pbat. qz oē mouēs physice mouet. qm ipm est potētia mobile est. sz tale mouēs est eiusdē materie cū mobili. et tō corpa suprioza eo q nō sunt eiusdē materie cū inferioribꝫ

nō mouenk ab eis. nec st̄ ꝓpe mouētia phīce oīno sz fm quēdā modū. cū natura i phīctis est ꝑncipiū mot⁹ et q̄e tis. vt patuit ex ꝑncipio scōi phyco⁹. ꝓña ꝑbaī duab⁹ rōīb⁹. Quaꝝ ꝓma est. illi⁹ motus est act⁹ qō aliq̄ ē in poña ⁊ aliq̄n in actu. sz mobile aliq̄ est in poña. aliq̄n in actu. igīk mot⁹ ē act⁹ mobīl' Q̄ no⁹ ꝑbaī. q⁹ mobile vt hm̄oī ē in poña. i terio ꝛo mot⁹ est i actu. q⁹ ōr Aristo. ꝓmo perigeneseos habitib⁹ in materia exīntib⁹ cessat motus Scōa rō est cuiuscūq̄ imobilitas ē q̄es illi ineſt motus. sz īmobilitas. i. cessatio. a motu ipi⁹ mouēt⁹ phīce est q̄es. igīk tali mouēti ineſt mot⁹. ⁊ p ꝑns ē act⁹ mobilis. Q̄ato⁹ pz q⁹ opposita hīnt fieri circā idē. sz q̄es ⁊ motus sunt oppositā ꝙuatiue. igīk cui ineſt q̄es illi ineſt motus. Q̄no⁹ ꝑbaī. q⁹ dū mouēs cessat a motu ōr q̄escere

¶Adhuc agere eī in q̄stū hm̄oī ipsum mouere est. Hoc aūt facit tactu quare sīl' et patik

¶Hic ostendit phs vñ accidit ipi mouēti q⁹ moueak dicens. q⁹ nō accidit mouenti ex eo q⁹ mouet. q⁹ sic oē mouens moueret. cū p se supponat de oi. sz ex eo q⁹ mouet. et ꝓtactu mouek mouēs ei qō tāgit mobile tactu phyco h̄ moueka suo mobili. vt patebit lati⁹ ꝓmo pigeneseos

Ūñ motus actus mobilis ē in q̄stū est mobile

Hic phs ꝯcludit ex dictis definitōem materialem ipi⁹ mot⁹. dicēs q⁹ motus est actus mobilis in q̄stū ē mobile

¶Accidit aūt hoc tactu motui quare sīl' et patitur. Spēs aūt sp estimabik aliqua mouēs. aut eī hoc. aut qualis. aut q̄nta que erit ꝑncipiū et cā motus. cū moueat vt actu hō facit ex potentia existente homine hominem

¶Hic phs ꝑbat definitōem materialem esse bonā. s. q⁹ motus ē actus mobilis ⁊ nō actus mouētis duabꝝ rōīb⁹ Quarū ꝓma est. q⁹ illi⁹ nō est motus act⁹ ꝓpꝛie qō nō mouek nisi p accidens. mouēs aūt est hm̄oī. igīk motus est actus mobilis et nō mouentis. q⁹ sic mouere est aliquo modo pati in q̄stū vadit mouēs de ocio in actum Q̄no⁹ ꝑbaī. q⁹ mouens vt mouēs nō mouek nisi p accidens. Scōa ratio est. q⁹ oportet q⁹ in vltimo tangētiū se phīce sp sit aliqua dispō ⁊ spēs mouens. aut vt substātia. aut qualitas. aut q̄ntitas. ⁊ illa spēs est ꝑncipiū motus et cā quietis. cū ois talis spēs mouens habeat ꝓtrariū. et oīne tale mouens cessabit a motu. vt patuit ex secūdo huius. Exemplū mouētis fm spēm substantie ē. hō qui actu facit hoiem ex spermate et sanguine mēstruoso in q̄bus est hō in potētia p generatōem. igīk mouek mouēs sz p accīs et nō fm q⁹ mouēs sz fm q⁹ mobile ē

¶Dubiū aūt manifestū est q⁹ est motus in mobili. Actus eī hm̄oī. et ab hoc Motiui autez actus nō alius est. Oportet quidē eī ē actuz vtriusq̄. Mobile quidē est in ipso posse. mouens aūt in ipso operari vel agere. Sz est actium mobilis. quare sīl' vnus vtriusq̄ act⁹ sicut idē spaciū est vnū ad duo. et duo ad vnum et ascēdētis et descēdētis Hec ei sunt q̄dē vnū ratio āt nō vna Sīl' āt ē et in mouēte et moto

¶Istud est tertiū capl'm in quo phs mouet duo dubia que soluit. ⁊ fm hoc diuidit istud capl'm in duas ꝑtes. in quaꝝ ꝓma mouet ꝓmū et illud soluit. In secunda vero mouet scōm arguendo ad vtrāq̄ ꝑtē. ⁊ illud soluit. ibi. habet aūt rōnale. Quātū igīk ad ꝓmā ꝑtem dicit phs. q⁹ ex p̄dictis manifestū est. q⁹ motus sit in mobili subiectiue q⁹ ois actus mobilis vt causa materialis in qua est in mobili subiectiue. mot⁹ est hm̄oī. igīk mot⁹ est subiectiue in mobili. Q̄no⁹ ꝑbaī ꝑ definitōem motus. Ideo in dubiū vertit. An ne aliquo mō mot⁹ posset ꝑpetere mouēti. Ad qō respōdet phs. q⁹ idē motus q̄ est in mobili subiectiue. est in mouēte causaliter. q⁹ motus est act⁹ quē mouens dat mobili qō mouek. nihil eī dat nisi illud qō hz aliq̄ mō. oportet igīk actū istū q̄ motus est aliquo mō ineſſe vtriusq̄ scz mouenti ⁊ mobili sīue moto. Mobile eī ōr et est in ipo posse moueri ⁊ recipere motū Q̄uēs āt ōr ⁊ ē in ipso facere et agere motū in mobili. igīk sīl'r et eq̄liter est vnus vtriusq̄ actus ipe motus. sz diuersimode vt dictū est. q⁹ est agētis sīue mouentis actiue ⁊ sicut cause q⁹ p motū ꝓpak ad motuz et patiens. Et est mobilis sicut subiecti qō p motū recipitum. et in se fluentē ex mouente ꝓpak ad mouens. ⁊ hec cōpatio equaliter est vna. sicut ois relatiua oppō in eo q⁹ ꝓpatio media int̄ ꝓpata. sicut ōr ꝓpatio media duoꝝ ad vnū. et vnius ad duo. cñ si in extremis accipitur cōpatio duoruz ad vnū est ꝓpatio ⁊ ꝓportio dupli. et ꝓpatio vnius ad duo est ꝓportio subdupli. et ideo ꝓportiones iste sunt due ⁊ ꝑposite. et exterius et in medio est ꝓportio essentialiter vna differēs p termios p quos definiunk. ⁊ ꝓpter hec sua definitio nō est vna. Q̄odē autem mō se hz h̄ in rōne sicut in spaciys. spaciū eī vnū est int̄ duos terminos oppositos q̄ sunt sursum et deorsuz. spaciū eī mediū subiecto est vnū. sz tñ ꝓpatōne eius qō ē sursuz ad deorsuz est descendēs. cōpatōe vero eius qō est deorsum ad sursum est ascendēs. sz definitio ascēsus et descensus motus cū penes termios sumak nō est vna Sīlis aūt modus oppositōis et idētitatis est etiā i moūēte et moto quo ad motū qui est in mouēte p rōem ei⁹ qō est mouere in moto vero p rōem eius qō est moueri et sunt rōnes eoꝝ et potētie oppositē. licet essentia ꝓportionis videak eē vna. eo q⁹ est inter eadem extrema

¶Habet āt defectū rōnabilē: necesse est eī forte ⁊ passis esse eūdez q̄dē actū a actiui et passiui Hic q̄dē eī actiuo illic āt passiuo. opus ei et finis huius quidem actio illius āt passio.

¶Ista est scōa ꝑs hui⁹ capl'i in qua phs mouet scōm dubiū qō vocat rōnabile. nō q⁹ est de ente rōis. sz quia hz ad vtrāq̄ ꝑtē rōnes ꝓbabiles. ꝓmittit tū q⁹ actus actiui hoc est mouētis est actio. et actus passiui hoc ē patiētis est passio. q⁹ opus et finis vniuscuiusq̄ ē act⁹ ei⁹. sz actio est finis et opus agētis et passio est finis patientis igīk act⁹ agentis est actio. et actus patiētis est passio.

¶Q̄m igīk vtraq̄ sunt mot⁹ si quidē alteri i aliquo sunt. aut ei vtraq̄ in patiente ⁊ moto sunt aut in agente sunt vtraq̄ aut actio q̄dē in agēte passio aūt in patiente est. Si āt oz et hāc actionem vocare equiuoce vtiq̄ fiet

¶Hic mouet scōm dubium supposito q⁹ actio et passio st̄ mot⁹ An actio ⁊ passio sint diuersi mot⁹ vel vn⁹ motus Et arguit ꝓmo q⁹ nō sint diuersi mot⁹. q⁹ si ēent diuersi motus. tunc actio et passio hoc est mouere et moueri essent simul in motiuo hoc est in mouente vel ambo in patiente hoc est in eo qō mouek aut actio est in agēte et mouēte. ⁊ passio est in patiēte. nullū illoꝝ est dom. igitur

actio et passio non sunt diuersi motus. Nec ꝑt sumi alia ps diuisionis. scz q passio sit in agēte. z actio in patiente qz si agens vocaret noie patientis. z patiēs noiaret noie agentis tūc essent equoca Cetera si agens esset patiēs fm q agens. tūc opposita inessent eidē fm idem. Et ea dem rō est quare actio nō inest patienti ꝑ se solā.

¶Sed si hoc est in mouēte motus erit. eadem em̄ rō est in mouente et in moto. Quare aut oē mouēs mouebiť. aut hūs motū nō mouebiť

Hic phs. phat mīnorē p̄dicte rōnis q̄tū ad duo mēbra fil' scz q actio nō ē in agente. nec actio et passio sunt i agēte. qz actio est motus g̃ si actio est in agēte. igiť motus ē in agente aut mouēte. sz si ꝓcedať motū esse in agēte tūc sequiť alterū duoꝝ impossibiliū. s. aut q oē mouēs mouet eo q cui inest motus nēcario illud mouet sicut necessario est albū cui inest albedo. aut q hūs motū nō mouetur. sz hoc est impossibile. qz sicut dictū est. cui inest motus illud mouet. hoc aūt seq̄tur illis duob' que dicta sūt suppositis scz q mouere z moueri cū diuersa sint. sunt tm̄ vnus motus et mouere in mouēte sicut in subiecto. per eandē em̄ rōem supponiť destructū eē mēbrū diuisionis p̄habite scz q actio et passio sint in agente

¶Si āt vtraq; in moto sunt et in patiēte. et actio et passio. et doctio et doctrina cuz duo sint in addiscente. Primū quidē q actus vniuscuiuscq; nō in vnoquoq; erit. postea et inconueniens est ꝑ duos motus simul moueri. Quedaz nāq; erūt alteratōnes due vnius et in vnā speciem sed impossibile est.

¶Hic phs. phat q actio et passio nō sint in patiente. qa tūc agens esset patiens. et doctio actiua esset doctio passiua. sz ad hoc sequiť duplex inconueniēs. igitur actio et passio nō sunt in patiēte. Primuz est q actus ꝓprius vtriusq; scz actiui z passiui est in altero sicut in subiecto quod est ipossibile. qa sicut agēs z patiēs opponūtur ita actōnes eoꝝ et ꝑfectōnes eoꝝ opponuntur. et ita actus actiui nō esset in passiuo sicut in subiecto qđ est ipossibile. igiť. Scōm inconueniens est. q vnū z idē duob' motibus mouereť simul ad vnū z eundē finez qz vnius fm spēm est moueri ad vnū et eundem finem. sz patiens est vnū fm spēm. ergo vnus erit finis. sz si mouere z moueri essent in moto siue patiente tunc hz duos actus scz actum actiui et passiui qui duo motus dicūtur. eo q in duplici rōne et spē existentia dicūtur esse motus vni' differens spē agentis z spē patientis. et fm hoc due erūt alteratōes q̄dā vni' et eiusdē et in vnā spēm ducentes tāq; in finē. qz vnius et eiusdē patientis erit alteratio q̄ est motus agentis qui est alterare. z alteratio que est mot' patientis qui est alterari. et vtreq; motuū ducit ad vnā spēm. sicut ad albū vel musicū vel aliā hmōi q̄litatez. sed hoc est impossibile. igiť z illud ipossibile siue inconueniēs fuit qđ mouere z moueri. cum sint diuersa sit vnus motus conueniens eis.

¶Sz vnus erit actus. sed irrōnabile est z duo eum et alteroz fm spēm eūdem et vnū esse actū Et erit siquidē doctio et doctrina idem. passio et actio. et docere cū addiscere idē. et agere cuz pati. Quare necesse est oēm docentem addiscere et agentem pati.

¶Hic phs arguit ad aliā ptē. scz q actio et passio non sint idem motus. qz tūc seq̄renť quatuor inconuenientia. Quoꝝ primū est. q idē esset actus diuersoꝝ fm spēm. qz agens et patiens sunt distincta fm spēm fm q hmōi et hūt vnū actū scz motū. Scōm inconueniēs est. q actio et passio essent idem. qm̄ actus agentis est actio. z actus patientis est passio. sz actus agēt̄s esset idē cū actu patientis. g̃ actio et passio sunt idem. z sic doctio q̄ tenet se ex ꝑte docētis erit eadē cū disciplina q̄ tenet se ex ꝑte addiscentis. Tertiū inconueniēs est. q agere et pati eēnt idē. z docere z addiscere. qz si albedo et nigredo sint idez igiť albū esse. et nigrū esse. cū igiť i inconueniēti p̄cedēti dictum est q actio et passio sunt idē. g̃ āgere z pati Quartum inconueniens est. q oē docens addisceret. z oē agēs pateret z econtra. qz quecūq; sunt eadē q̄cd attribuitur vni etiā et alteri. sz in tertio inconuenienti dm̄ est q idez sunt docere z addiscere. igitur quicd̄ conuenit docenti hoc etiam conuenit addiscenti

¶Aut neq; alterius actū in altero esse inconueniens est. Est em̄ doctio actus docentis. in q̄dam tm̄ et nō decisus sz huius in hoc. Neq; ei vnus in duob' prohibenť. Nihil em̄ eūdē esse actū nō sicut esse idem. sed sicut est q potentia est ad aliqđ agēs. Neq; necesse est docentē addiscere. neq; si pati et agere idē est. nō tm̄ tanq; rōem esse vnā q quid erat esse dicentē. sicut tunice z indumenti. sz sicut via a thebis ad athenas. et ab athenis ad thebas quēadmodū dictum est ꝓius Nō ei oīa eadē insunt q̄libet mō eisdē. sz solū q̄b' eē idē est. Attuero neq; doctio et doctrina idē. et docere z addiscere idē. sicut neq; spaciū vnū distātiū sic z distare hinc illuc vnū et idē ē. Nino aūt idē dicere ē neq; doctio cū doctrina. nec actio cū passione idē. phe est sz cui insunt hec motus Cei huiꝰ in hoc. et q huius ab hoc actū esse rōem alterū est

Hic phs soluit scōm dubiū dicēs sententialr. q actio et passio sunt vnus mot' fm rē siue materialr. qz eadē ē forma materialiter q̄ ꝓius est in agēte z postea recipiť ipa clēte. sz nō fm rōem siue formaliter. qz actio z passio sūt in diuersis subiectis. qm̄ actio ē formalr in agēte. z passio formalr in patiēte. z mot' i mobili. Et phs respōdit ad obiecta siue ad inconueniētia q̄ videnť seq̄ ex hoc q actio z passio sint vn' motus. Ad ꝓmū ei inconueniēs ōt phs q nō est inconueniens esse vnū actū diuersoꝝ fm rō diuersas rōnes vt actus mouēt̄ est in altero. s. in eo qđ mouet. eo q doctio q̄ est actus docētis est a docente in q̄ actu docēs nō subest nisi intentōe cause ꝑfectiue doctrine ab ipo. et hic actus est in quodā subiecto nō decisus neq; interruptus inter cām eius et subiectū suscipientez ipm qđ subiectū ē discipulus. z iō est actus huius agentis in hoc subiecto suscipiente. Simili mō nihil phibet vnum motuz q̄ entialiter est ꝓtinuus fluxus ab vno in aliud eūdē nūero esse in duob'. Nō idē in esse vno. sz sicut illud qđ est entia vnū z fm eē duo. z hoc modo cō paratur potentia suscipiens actum illum qui est motus

ad agens qđ influit actū illū qui est mot⁹. Et ꝓterea etiā nō sequtur secđm incōuenies qz nō sequtur docentē addiscere necꝫ agere pati. cuius agere z pati idem motus sit in essentia. qm̄ sic nō sunt idem. q habeāt vnā rōnē. qz agere z pati nō solū dicūt simplicē fluxū qui est mot⁹ inter mouēs et mobile a mouēte in mobile. Agere em̄ noiat fluxū illuz fm esse quo ē a mouente. z pati nomiat eum fm q est receptꝰ in mobili qđ mouet. z ideo lz sit fluxus vn⁹. nō tamen hz vnā rōnem que dicit qđ est esse. z est rei quidditas sicut hūt rōnē vnā. tunica z indumētū. qz licet actio z passio dicant fluxū vnū. tū dicūt ipm fm diuersum esse z esse. sed dicūt fluxū vnū sicut spaciū vnū dicit viam que ē a thebis ad athenas z ecōuerso. differentē solū ꝑ termios sicut dictū est vl̄ter nō sequtur incōueniens. qm̄ que sunt eadez insunt eidem hoc em̄ nō sequtur nisi in illis quoz quidditas est vna. sed sic nō est hic. quia hic fluxus est vn⁹. z qđitas ē diuersa. cū quidditas eoz est penes esse z esse. esse em̄ eiꝰ fm q est a mouente aliud ē ab esse eius fm q est in eo qđ mouetur. z ideo ꝓter idētitatē fluxus nō sequit q mouens sit motum. Necꝫ sequtur tertiū inconueniens. q doctio sit doctrina. necꝫ q addiscere est docere. qz q̄uis duoꝝ distā tiū idem sit in subsłantia. nō tū idem est ꝓter hoc distare hinc z inde z huc z illuc. quia distare inde huc z illuc fortē est ascensus. z distare hinc illuc forte est descensus. sicut se hz distantia que est inter celū z terram. cui⁹ licet sit idez spaciū. ramen termini necꝫ sunt idem. necꝫ motꝰ. necꝫ potentia. necꝫ natura. Necꝫ sequtur quartū inconueniens. scz q actio est idem passioni aut doctio est eadē doctrine proprie loquendo. sed fluxus cui hec insunt fm diuersos terminos erit motus z ille est idem. quia motus est vnus et idem fluxus q̄ est huius in hoc. est tū esse alterū fm rōnē quia est huiꝰ vt cause. z est huiꝰ vt subiecti suscipientis. Et sic actio est motꝰ huiꝰ ab hoc. z passio motꝰ huiꝰ ib.

Quod quidez igitur motus sit z vniuersaliter et fm partem dictum est. Non em̄ imanifestū est quomodo determiabitur specierū vnaque ꝙ ipsius. Alteratio quidem et alterabilis fm qđ est alterabile entelechia est. Amplius autez motus. quoniaz in potentia actiui z passiui q̄n tū hmōi simpliciter est. et iterū fm vnūquodꝙ quoniam edificatio aut medicatio. Eodez autem dicetur modo z de aliis motibꝫ singulis.

Hic in fine istius tractatus phs dicit. q quid sit motꝰ vniuersaliter dictum est. z quid fm partes. quia data definitōne vniuersali ipsius motus non imanifesta est definitio partiū inducendo de singulis vnāquāqꝫ speciez motus. vt alteratio est entelechia alterabilis fm q alterabile cum autem dictum sit de motu q est actus mobilis fm q mobile ē. z q est actus mouētis fm q est mouens. certissimū qđ pōt accipi de motu ē. q dicat q est vtriusqꝫ actꝰ et pfectio vl̄r z simplr fm q sunt hmōi. hoc em̄ dicit totā substam motus fm q est fluxus a mouēte m illud qđ mouet. z hoc ꝓuenit vniciqꝫ speciez motus. sicut medicationi que est perfectio medicantis z sanati. z edificationi que est perfectio edificatoris z edificiū. Eodem autē modo de vnoquoꝙ aliorꝫ motuū est dicendū.

Utrum motus definitiones duc. quaꝝ prima dicit esse formale. secūda vero esse materiale sint bene a philosopho assignate.

Et arguit̄ ꝓmo q nō. qz vniꝰ definiti ē solū vna definitio motus ꝙ ē vnū definitū. igit̄ etiꝰ est solū vna definitio

Secđo arguit̄ ꝓma definitio dicit esse materiale. qz ꝓpria passio debet definiri ꝑ suū subiectū. illa aūt definitio i qua ponit subiectū dicit esse materiale. cū definitio illa dicitur materialis in qua ponit subiectū. illa vero formalis in qua ponit forma. sed motus ē ꝓpria passio. igit̄ debet definiri ꝑ suū subiectū. z ꝑ ꝫns ꝓma definitio non dicit esse formale z secđa esse materiale Tercio arguit̄. q ꝓma definitio nō sit ꝙuenienter assignata. qz ois actio est pfectio. cuz pfectio z actus sint idez. motus aūt nō est pfectio. igit̄ nō ē actus. minor ꝑbat. qm̄ illud nō est pfectio sed potius imperfectio qđ facit rem distare a suo ꝓncipio. motꝰ ē hmōi igit̄. Quarto illud qđ hz actuz est ens in actu. sz omne qđ mouet hz actū. cū motus sit actus. igit̄ oīe qđ mouet est in actu. z ꝑ ꝫns motus est actus entis in actu z nō entelechia entis in potētia. quare dz ↄnto metaphysice q ens in potentia nō mouet. Confirmat̄. illud qđ ineſt alicui imp̄tum tali ꝙuenit omni tali. igit̄ si motus sit actus entis in potentia imp̄tū hmōi sequtur q motus ꝙuenit oi enti in potentia qđ est falsum z ꝑ ꝫns illa definitio nō ē bona.

Quinto arguit̄ ꝫ secđam definitōem q ipa nō sit bona qm̄ si motꝰ eēt actꝰ mobilis imp̄tū mobile tūc motꝰ esset subiectiue in mobili. hoc aūt ē minꝰ verū. qz motꝰ est in eo qđ mouet subiectiue. oē aūt mouēs mouet vt dr phs i tex tu. igit̄ motus ē in mouēte subiectiue z nō in mobili. In oppositū ē doctrina Aresto. z dñi Alberti. Pro intellectu tū istius q̄stiōis ponit̄ duo discursus q̄ꝝ maior ꝓmi ē ista.

Non est motus preter res sed in genere entis ponitur. quod in actum et in potentiā cōgrue diuiditur Minor. Necꝫ est pura potētia nec simplex actus. sed actus imperfectus potētie permixtus. Conclusio Igitur definitio motus prima est bona i qua dicitur motꝰ est entelechia entis in potentia inq̄tū i potētia

Prima ps maioris pz ex textu phi dicētis. q motꝰ nō est preter res q̄ i ꝑdicamētis ponit̄. sz ē in eodē ꝑdicamēto cuz suo termio intrinseco ad quē z formali. z ita nō ē i vno ꝑdicamēto sz i diuersis. puta in q̄truoꝝ scz i ꝑdicamēto subq̄titatis q̄litatis z vbi. qz ꝑ. hic loq̄tur de motu inq̄tum ipe nō ē distinctꝰ a mutatōne inq̄tū tū motꝰ ē a mutatōne distinctꝰ dicet i ↄnto huiꝰ i q̄ dr q motꝰ solū in tribus reperit ꝑdicamētis scz i ꝑdicamēto q̄titatis q̄litatꝫ z vbi Preterea si motꝰ eēt ꝑter gña rer. aut eēt aliq̄d extraneū ipis. vel aliq̄d cōe vniuocū respectu plurū neutrū illoꝝ ē dām. igit̄. Nō ꝓmū. qm̄ ens sufficienter diuidit i decē ꝑdicamenta. igit̄ si eēt aliq̄d extraneū oib⁹ gn̄ib⁹ eēt extraneū enti z sic nihil eēt. Necꝫ 2ᵐ qz nullū ē vniuocū respectu diuersoꝝ generū. cū illa gña ꝓma a se inuicē sūt diuersa. Secūda ps maioris ē phi i textu dicēt⁹. q illoꝝ q̄ stz aliq̄ sūt entelechia tm̄ hoc ē actu. z illa sūt de se pfecta. z nō idigēt aliq̄ ad sui pfectōez Alia ꝙ stz i potētia tm̄ z illa stz ipfecta aliq̄ ad sui pfectōez indigētia. Et ꝑ ista duo mēbra pōt intelligi tertiū. scz q aliqua sunt ex actu z potētia permixta. hoc est quedā sūt que nec in potētia tm̄ sunt. nec i actu tantum sed participant vtrumq̄. Minor patet ex dictꝫ Est enim motus actus potentie ꝙmixtꝰ siue actꝰ ipfectꝰ

quia est fluxus intermedius de potentia priuatiua ad actū pfectū ita q̄ in termīo a quo motus ⁊ in p̄ncipio suo est potentia sub priuatōe actus. ⁊ in termino sui ē in actu perfecto. in medio aūt est in via ⁊ i transitu seu i exitu de potentia ad actū seu in tendentia ad actū. ⁊ sic est p̄mixtio potentie ⁊ actus Conclusio patz ex dictis. Est em̄ motus entelechia hoc est actus. q̄m illud est actus quo aliq̄d denomiat esse in actu. sed aliq̄d in actu denomiat p motū igit motus ē actus. minor patz. q̄ edificatio ē actus edificabilis. Nō tm̄ motus est act⁹ essendi q̄ est ipius forme siue ipa forma. est tamen actus fiendi. q̄a p motū denomiat res cōtinue fieri. q̄n em̄ edificabile ē sub edificatōe tūc cōtinue dz fieri ⁊ edificari. Et quō motus sit actio siue pfectio patebit in solutōne tercij argumēti aū oppositi. Sz diceret aliq̄s. nulla bona definitio debet dari p opposita. Sz p̄ma particula istius definitōis opponit̄ secūde particule q̄m p̄ma partieula dicit q̄ motus est actus. sed ꝓ q̄ dr q̄ motus sit potētia. sed actus ⁊ potentia opponūtur. Ad hoc dōm est q̄ licet opponant̄ respectu eiusdē. nō tm̄ respectu diuersoz. q̄m est actus impfectus ipius mobilis. ⁊ est potentia respectu termini ad quē. loquēdo de potentia formali formabili que idēntice transit in actū termini ad quē. Et q̄ motus sit entelechia entis in potentia pz. q̄ illud ē actus entis in potentia qđ nō conuenit enti inq̄ntū est in actu sed inq̄ntū est in potentia. motus aūt ē hm̄oi q̄ nō dz eo moueri nisi inq̄ntū est in potentia. Verū tm̄ est q̄ illud qđ mouet est in actu ⁊ q̄ntū vt patebit sexto huius. nō tm̄ mouetur fm̄ qđ est in actu sed fm̄ q̄ ē in potentia. Et exponit̄ illa particula actus entis hoc est forme fluētis in motu q̄ ē in mobili subiectiue vt patebit in minore secūdi discursus et regit̄ ille gtūs entis ex vi effectus cause formalis. Sz aliter exponit doctor sanct⁹ illā particulā. actus entis hoc ē subiecti. ⁊ fm̄ eundē regit̄ ille gtūs entis ex vi demonstrationis essentie. vñ sicut ipe ponit ens mobile esse libri phyſicoz. subiectū. ita etiā definit motū p ens tāq̄ p subiectū transcendēs. Sz illud videt inconuenienter esse dictū quia motus dz definiri p suū subiectū p̄mū cui p se cōuenit et nō p subiectū cui cōuenit p accīs sicut est ens. q̄ em̄ motus nō cōueniat enti per se patet. q̄ alꝫ oīe ens moueret qđ falsum est. Et q̄ sit actus entis in potentia inq̄ntū i potentia patet. q̄m oē qđ tendit ad actū tendit ad illū inq̄ntū est in potētia ad illū actū. Sz oē qđ mouet tendit ad actum igit̄ tendit ad ipm̄ inq̄ntū ē in potētia. maior ꝑhat. q̄ si aliq̄d tenderet ad actū inq̄ntū in actu tūc idē fm̄ idē ⁊ respectu eiusdē eēt in actu ⁊ in potētia. q̄ tale ens eēt in actu respectu termini ad quē. ⁊ inq̄ntū tenderet ad ipm̄ nō haberet ipm̄ in actu Sz i potētia. ⁊ sic respectu eiusdē eēt i actu ⁊ in potentia qđ est ipossibile. Maior alterius discursus.

Prima motus definitio est formalis ex qua alia sequit̄ que est materialis Minor Motus subiectiue existens in mobili apte per ipm̄ mobile habet definiri. Conclusio Igitur motus definitōnes due. quarū prima ē formalis et secunda materialis bene sunt a phyloſopho assignate.

Maior patet. q̄a illa definitio est formalis que explicat eē formale qđ est ei intrinsecū. illa vero materialis que datur per esse materiale qđ est ei extrinsecū. vt pz ex dicta definitōnis formalis ⁊ materialis p̄ma aūt definitio explicat esse formale. Secūda vero. esse materiale. q̄ p subiectū ipi⁹ motus datur. igit̄ p̄ma ē formalis ⁊ secūda materialis. Etiā illa est formalis que est alterius demonstratiua. sed p̄ma ē demonstratiua secūde vt formādo talē demonstratōez. q̄d q̄d est actus entis in potentia inq̄ntū in potentia est act⁹ mobilis fm̄ q̄ mobile. sed motus est actus entis in potentia fm̄ q̄ hm̄oi. igit̄ motus est actus mobilis fm̄ q̄ mobile que est a priori ⁊ ꝓpter quid. Sz si materialis demonstraret formalem non esset a priori sed a posteriori Prima ꝑs minoris pz q̄ ois actus mobilis vt cause materialis in q̄ est in mobili subiectiue. motus aūt est hm̄oi. igit̄ est in mobili subiectiue Sed diceres. oīe accīs est subiectiue in eo qđ denominat. motus aūt denominat ipm̄ mouēs. igit̄ ē subiectiue in mouente. Confirmatur. Motus est actus mouentis. igitur est subiectiue in mouente. p̄sequētia p̄batur. quia omnis actus est in illo cuius est actus subiectiue. Ad hoc dicēdū est. q̄ omne accidens est subiectiue in eo qđ denominat denominatōne intrinseca. sed nō oportet q̄ sit subiectiue in eo qđ denominat denominatōne extrinseca. modo motus denominat mobile denomiatōne intrinseca. igitur est subiectiue in mobili. ⁊ denomiat mouens denominatione extrinseca. quare non est necesse ipm̄ esse subiectiue in mouente Et ad cōfirmatōnem dicēdum est. q̄ omnis actus est subiectiue in illo cui⁹ est actus tanq̄ subiecti. sed non oportet q̄ sit subiectiue in illo cui⁹ est actus tanq̄ efficientis. iam motus est actus mouentis tanq̄ efficientis. quare non oportet ipm̄ esse subiectiue in ipso mouente. ⁊ sic mot⁹ qui est in mobili subiectiue est in mouente causaliter. Secūda pars minoris patet. quia accidēs ꝓprie habet definiri per suum subiectum. mobile aūt ē subiectum motus. igitur ꝓprie ⁊ apte habet definiri motus p mobile Conclusio sequitur ex p̄missis.

Ad obiecta in oppositū

Ad p̄mū dicendū est q̄ duplex est definitio. quedam est definitio descriptiua. ⁊ sic loquendo de ea vnius rei possunt esse plures definitōnes. quia talis datur per proprias passionem. sed vnius rei possunt esse plures proprie passiones. igit̄. Alio modo accipit̄ definitio p definitōne quidditatiua. ⁊ talis est duplex. quedam est essentialis ⁊ incompleta. sicut illa que datur per materiam tm̄. aut que datur per formā tm̄. ⁊ sic vnius rei possunt esse plures definitiones essentiales. quaꝝ vna dat̄ per formā. ⁊ alia datur per materiā. Alia est definitio essentialis completa que datur per omnes causas. p̄ hoc dicēdū est ad argumēta. q̄ definitiones motus sint essentiales incomplete. q̄ vna scz prima est formalis. ⁊ secunda est materialis. ⁊ ideo p̄ma est principium demonstrandi secūdā. quia secundo huius dictum fuit. q̄ dignior causa demōstrat causam minus dignam a priori. formalis aūt causa materiali causa dignior ē igit̄ prima definitio est demonstratiua secūde definitōis si tamen per omnes daretur causas. sic vnius rei est solum vna definitio. Ad 2m̄ dōm ē. q̄ mot⁹ accipit̄ duobꝰ modis. Vnoꝰ i rōe passionis. ⁊ sic hz definiri p suū p̄mū subiectū vt mot⁹ ē act⁹ mobilis fm̄ q̄ mobile. Alioꝰ accipit̄ inq̄ntū ē q̄dā spēs reducibil ad aliq̄d p̄dicamētū. ⁊ sic definit̄ definitōne formali vt mot⁹ ē act⁹ entis i potētia inq̄ntū i potētia. Ad 3m̄ dōm ē. q̄ act⁹ simpl'r noiat pfectōez simpl'r ⁊ actus fm̄ quid nomiat pfectōnem fm̄ quid. et q̄ mot⁹ nō est actus simpl'r. Sz act⁹ ipfect⁹. iō nō nomiat pfectōez simpl'r. vñ inq̄ntū actus pfectōne quandā dicit. ⁊ inq̄ntū imperfectus dicit impfectōnem. ⁊ facit illo mō rem

a suo principio distare. qm̃ non est actus rei nisi inq̃ntū tendit ad vltiorē pfectōnem a qua distat. Et ideo notandū est fm dom̃. Alterū q̃ pfectio multis modis dicit. ō etiā motus est illoꝝ que multipliciter dicūtur. ḋa q̃daꝫ est pfectio ꝓma. z q̃dā est perfectio secūda. z vtraq; istaꝝ tribus modis dicit. Primo modo dicit pfectio ꝓma fm poritatē operis. Scdo mō ꝺr pfectio ꝓma fm esse. Tercio dicit pfectio ꝓma fm ꝓioritatē cause formalis ad actum ei⁹. z oib⁹ his modis dicit pfectio scḋa ꝑme pfectōi correspondens. Prima aūt pfectio fm ꝓioritatē tp̄is est illa que est ante omes pfectōes tpe. z hec est que est via z extus impfecti ad pfectōez. z talis impfectio ē motus in genere acceptus. z scḋa pfectio correspondens ei est a forma fm q̃ accipit in rōne finis z termini motus. Sz perfectō ꝓma fm ꝓioritatē esse. est illa que est fm formā substātialem. z huic correspondet scḋa perfectio q̃ est fm accidēs siue fm formā accidentalem aliquam z hoc mō motus est de genere ꝑme et secūde perfectōis quia motus ē i substantia z in accidentib⁹. Sed pfectio ꝓma fm ꝓioritatez cause formalis ad effectū eius. vt pfectio ꝓma ensis est figura ensis. z pfectio secunda ē scindere qđ est actus forme et figure ensis. z sic aīa est pfectio ꝓma aīati corpis. z vegetari z sentire z intelligere sunt pfectōnes scḋe. z vl'r vnum qđ̄z est pfectū ꝓma pfectōne fm esse. z est pfectū scḋa perfectōne fm agere. hoc aūt mō motus nec est ꝓma pfectō entis nec scḋa sed est via ad ꝓmā pfectōnem. z sic q̃ dicitur q̃ motus est ꝓma pfectio mobilis intelligit de ꝓmo⁹ ꝑme pfectōnis. Est aūt aliq̃d in potētia nec ad esse ꝓmū qđ est subale. nec ad esse 2ū⁹ qđ est accidentale. ꝑte. sz potius ad hoc q̃ aliq̃d extra q̃ aliquē modū se hz ad ipm. sicut est potentia ad vbi vel ad situ. hoc em̃ nō ē fm aliquā formā quā acq̃rit id qđ est in potentia. sed potius ex hoc q̃ aliquid qđ est locus se pōt aliq̃liter ad ipm hr̃e. Nā cū dicit aliq̃d esse in theatro aut in foro significat q̃ aliq̃d se hz vt circūscriptens aliq̃d corp⁹ qđ ꝺr esse i theatro aut foro. absq; hoc q̃ aliqua fiat mutatio in eo q̃ntū ad formam subalem. aut q̃ntū ad accidētia eius intrinseca. hoc autem qđ dictū est de loco fm totū corpus. quidā dicūt sil'r esse i situ quo ad partiū ordinatōem in loco. sicut sedens potentia est stans. aut hoc mō ordinatus in loco possibile est vt se cōuertat manēs quidē in eodē loco sed tñ aliter conuersus in illo quo ad partiū ordinatōnē absq; eo q̃ mutetur in aliqua forma subali aut accidentali afficiente corp⁹ ei⁹. Cū aūt dicit motus esse aliq̃ dispositio q̃ ē i gñe ꝑme pfectionis eius qđ ē in potētia si generaliter sumat mot⁹ ꝓ motu z mutatōe. oz q̃ id qđ ē i potētia oib⁹ his modis generaliter sumat. cū tamē primo z principaliter rōnē habeat potentie id qđ est in potentia ad formā subalem. z secūdo habet rōnē potentie id qđ est in potentia ad formaz accidentalē z minime hz de rat̄one potentie id qđ ad vbi aut ad situ in potentia est. ꝓpter qđ etiā motus in vbi z in situ cōuenit pfectis corpibus q̃ minime sunt in potentia. Eodē aūt mō motus in cui⁹ notificatōne cadūt ista. ē de numero eoꝝ que multipliciter dicūtur. Est em̃ motus ꝓmo z ꝑncipaliter dictus motus localis. z secūdario dicūtur motus aliꝫ qui sunt ad formā. Et hoc quidem intelligitur dupliciter Vno mō ꝺr motus localis prim⁹ qz est causa esse fm formā. Scdo⁹ qz ē causa mot⁹ fm formaz quia superiora causa sunt inferiorū fm esse qđ habent. qm̃ superiora dant eis formas z accidentia q̃ suū motū z non tm̃ dant eis formas z accidentia. sz etiaz dant eis motus quos habent ad esse z ad accidētia z ideo reprehensibiles sunt illi qui dicūt motū esse genus vnū ad motus speciales sez localem alteratōnē z ad alias species eius vt patebit latius in quod ā dubio Ad quartū ꝺom̃ est. q̃ hz motus sit quidā actus mobilis. nō tamē dicit actus eius nisi inq̃ntū tendit ad vltiorē actū ad quē est in potentia. ō magis dicit actus entis in potentia. q̃ entis in actu. Et ad cōfirmatōem est ꝺom̃. q̃ illa reduplicatio sez inq̃ntum nō accipit reduplicative. sz magis specificative ad specificā dum ratōnē sub qua motus ꝓuenit mobili. ō nō oportz q̃ ꝓueniat cuilibet enti in potentia. Ad q̃ntuz ꝺom̃ ē. q̃ nō oīne mouens vl'iter mouet. sed tm̃ mouens phy sicum qđ etiā nō mouet inq̃ntū mouens. sz inq̃ntū mobile z in potentia ad actū. Et est notandū q̃ motus ad substātiā nō est in subiecto qđ est ens completū vt est subiectū accid̄ntis. sed est in materia q̃ est pura potentia h̃ns modū subiecti. Et q̃uis materia sit ens in potentia tamen non solū materia est ens in potentia. quoniam ens in potentia in plus est q̃ materia. qz omne mobile est ens in potentia. sed non omne mobile est materia. z ideo non sequitur q̃ mot⁹ sit semper actus materie. q̃uis aliq̃n sit act⁹ materie. vt generatio est actus generabilis inq̃ntū generabile Sed dicere aliq̄s dicit Aristo. q̃nto hui⁹. q̃ materia nō mouetur Ad hoc ꝺom̃ q̃ licz materia nō moueat accipiēdo moueri specialiter. p motu successiuo. ipa tamē bñ mouet accipiendo moueri generaliter sez. p eo qđ mouetur motu ꝓcessiuo vel instantaneo.

Incidunt dubia quorum primū est. An actus z potentia sufficienter diuidāt ipm ens. Et videt q̃ non. quia tunc motus. aut esset purus actus aut pura potentia. sed hoc nō est verū. cū dicat minor primi discursus. q̃ motus neq; est pura potētia nec purus actus. igitur inconuenienter ens est diuisum in actum z potentiam. Solutio q̃ duob⁹ modis accipit act⁹ Vno⁰ generaliter inq̃ntū extēdit se tā ad actū pfectū q̃ ad actum imperfectū. z sic sufficiēter actus z potentia diuidūt ipm ens. Alio modo accipitur specialiter sez ꝓ actu perfecto. z sic non sufficienter diuidunt ipm ens. cum nō oporteat omne ens esse actum perfectū. aut puram potentiam quia sic motus non est actus. cum non sit actus perfect⁹ sed actus imperfectus primus tamen primitate originis. quoniā mot⁹ origie precedit terminū ad quē. eo q̃ est via ad terminū ad quē Et ē notādū q̃ duob⁹ modis accipit ens. Vno⁰ fm ꝓmā ei⁹ ipositōez. z sic ens ꝺr ens i actu. q̃m̃ illa ꝑcatō ē ꝑncipalior entis q̃ sit ꝑcatio entis in potentia. z sic ens ꝺr de suba z accīte q̃ sunt entia in actu. nō tñ vniuoce. Alio⁰ accipit ens fm totā ei⁹ latitudinem. z sic ens in potentia est ens. z q̃uis ens in potētia nō habeat ꝓpletā subsistentiam vtiq; tñ incompletam. quia potētia simpl'r dicta essentialiter subsistit per formā q̃ē act⁹ ei⁹.

Secunduz dubium est An motus sit genus ad generatōnem corruptōnem augmētatōez ꝛc̄. Et videt q̃ sic illō ē gen⁹ qđ ꝓtinet sub se sp̄es. mot⁹ aūt ꝓtinet sub se sex sp̄es vt patuit in vltimo postꝑdicamēto. igit mot⁹ ē gen⁹. Sc⁰ q̃ nō. qz cū sp̄es coequeue sūt sub suo gñe. tūc oz q̃ natura gñis sit vniuoca i illis q̃uis fm eē variat. sic natura aīalis vnica hz rōez i sp̄ēb⁹ aīalū. qz ipa subsistat ḋr̃tijs z oib⁹ sp̄ēb⁹. sz mot⁹ ñ hz vnā naturā cētie alic⁹ fm qđ ꝓtrahit ad alteratōez. ad motū localē. augmētatōez ꝛc̄. igit mot⁹ ñ ē gē⁹. mior. p⁹

quia natura motus decurrit per diuersas cathegorias entis. qz ī alia cathegoria est motus localis. z ī alia alteratō in alia augmentatio. alia rō. nullū genus est in alia coordinatōe aut cathegoria q̄ sint sue species. igit si motus esset genus sub quo essent species. scz loci mutatio. alteratō augmētatio oporteret eas esse ī vno genere. aut oporteret motū esse in diuersis generib⁹ z esse tamen vnū genus. sed vtrūq; est irrōnabile. Ex quo infertur. q; mot⁹ nō sit in aliquo genere determiato qz nihil cōuenies essentialiter cū rebus diuersoz generū est in vno genere determiato. aut vnū genus. motus aūt essentialiter cōuenit cū reb⁹ diuersorum generū. ḋa est eiusdē essentie cū suo termino ad quez igit nō est vnū gen⁹. nec in determiato genere. Ad obiecta in oppositū est dōm. q; duob⁹ modis accipit gen⁹ Vno mō q̄tū ad id cui nomē imponit. z sic motus nō est genus. cū genus p̄dicet de plurib⁹ specie differentib⁹ in eo q; ḋ est p̄dicatō essentiali z vniuoca. Alio⁹ capitur genus q̄tū ad qualitatē a qua fit impositio nois. z sic motus est genus. z hz sub se species sex. vt pz in post p̄dicamēt⁹

Tertium dubium est

An motus sit in p̄dicamento simpliciter. Solutō q; nō ḋa omne qđ ponit in genere est forma completa dicēs totum esse suoz inferioz. mot⁹ aūt nō nomiat formā cōpletam in suo esse. ideo nō ponit simpliciter ī aliquo genere. sed potius tanq̄ via ad rem alicui⁹ generis. z sic motus ē in p̄dicamento reductiue ḋa est aliqđ imperfectū reducibile ad p̄dicamentū substātie loq̄ndo de motu generatōis et corruptōnis aut ad p̄dicamentū quātitatis loquendo de motu augmentatōis z sic de alijs specieb⁹ mot⁹ suo mō Circa hoc tñ est notandū q; duob⁹ modis vt sufficit ꝓpositō aliqđ reducit ad p̄dicamētū Vno⁹ fm suam essentiā ḋa sez ipm nō hz essentiā p̄dicamenti ad qđ reducit. z sic p̄tes integrales vt man⁹ pes sunt reductiue in p̄dicamēto ḋa nullā habēt essentiam p se fm q; sunt partes. Alio mō aliqđ ē reductiue ī p̄dicamēto fm esse siue fm denomiatōnem. tamē in p̄dicamento fm essentiaz. sic dicit Aresto. in p̄dicamento qualitatis de passionib⁹. scz q; sunt minime q̄litates qđ non est verū quo ad essentiā. ḋa hūt essentiam perfectā qualitatis. sed quo ad denomiatōem. ḋa subiectū nō denomiat penes tales qualitates. saltem pfecte. Et isto modo dicit doctor sanctus q; mot⁹ reducit ad p̄dicamentū. quia perfectam habet essentiam sed nō pfectū esse.

Quartum dubium est

An motus sit eiusdem essentie cū suo termino ad quē Et videt p̄mo q; non. quia mediū inter duo cōtraria qđ ē forma pmixta potētie differt essentialiter ab vtroq; ꝓtrioz sicut rubedo ab albedine z nigredine. motus aūt est medium inter duo cōtraria z importat formā potentie pmixtam. igit motus differt essentialiter a termino a quo. z a termino ad quem. Secūdo illa nō sunt eadē que hūt oppositas cōditōnes. motus aūt z termin⁹ ad quē hūt oppositas cōditōnes. igit nō sunt eadem. Minor ꝓbatur. quia motus est successiuus. et terminus ad quem est permanens. Cōfirmat illa nō sunt eiusdem essentie quorum vno posito remouet aliud. sic aūt est de motu z termino ad quē. ḋa posito termio ad quē remouet motus Termio actio nō est eiusdem essentie cū eo qđ agit. motus autē nō est aliud q̄ actio. igit nō idētificat essentialiter cuz suo termino ad quē. Minor ꝓbatur ḋa mot⁹ nō videt aliud nisi id qđ ab agente fluit in patiēs. sed nihil ab agente fluit in patiens nisi actio agentis. igit motus est actio. Confirmat. ḋa motus est actus cōmunis agentis z patientis siue mouentis z moti. sed nihil est cōmune vtriq; nisi qđ fluit ab vno in alterū. igit actus vtriusq; est fluens a mouente in motū. hoc aūt est actio mouentis. Quarto motus est passio. igit nō est eiusdem essentie cū suo termio ad quem. Añs ꝓbatur. ḋa mot⁹ est id qđ ꝓtinue aliqđ abijcit z aliqđ ꝓtinue inducit in subiectū. hoc aūt nihil aliud ē q̄ passio. Cōfirmat qm̄ res nō dicit moueri nisi q̄diu afficit aliqua specie agentis. affici aūt specie agentis est pati. igit motus videt esse passio. Solutio. q; sic. vt ptz auctoritate Aresto. ḋnto hui⁹ dicentis in ꝓncipio. q; mot⁹ denominat a termio ad quē. z q; nō hz ispēm a termio a quo. sz a termio ad quē. z postea de ꝓtrarietatib⁹ motuū dicit. q; sicut motus hz speciē a termio ad quē. ita etiā hz ꝓtrarietatē. Pro maiori tñ itellectu ē sciēdū. q; de motu vt narrat dñs Albertus fuerūt ḋnq; opiniones. ḋdam em cōsiderauerūt motū in ordine ad agens inq̄tū fluit ab agente et illud qđ fluit ab agente est actio. ideo dixerūt motū eē actōnem. Alij vero ꝓsiderauerūt motū in ordine ad patiens ī quo recipit passio. z illi dixerūt motū esse passionē. Alij ꝓo cōsideraverūt motum in ordine ad terminū ad quē. z isti sunt diuisi. ḋa quidā dixerūt motū esse essentialiter distinctū a suo termio ad quē. z fluxus ḋ est in motu realiter distinguit a forma fluente. z q; nō ponit in genere nisi reductiue tanq̄ via ad rem alicui⁹ generis z illi⁹ opinionis fuit Auicenna. Alij aūt dixerūt motū esse eiusdem essentie cuz suo termino ad quē. z hec opinio vera est. Sed vltimi dixerūt motū esse in aliquo genere. sed est vnū gen⁹ distinctum ab alijs. sed hec opinio nō est vera vt patuit in dubio p̄cedenti. Et iō fm veritatē motus nomiat formā fm q; habet esse in fluxu z nō dū habet esse pfectū. sz cōtinue tendit ad vltimoē pfectiōem. Et licet q̄ñq; motus dicat fluxus forme. tñ verius dicit forma fluens que hz esse impfectum. Et sic fluxus forme dicit quendā modū essendi ipi⁹ forme fm q; actuat ipm mobile adhuc impfectū. Et ḋa fm dōm Albertū esse z essentia nō differunt realiter eo q; esse est effectus formalis essentie. ideo forma z fluxus eius nō differūt realiter. sed solū fm rōnē Et ḋa aliqū motus accipit ꝑ forma fluente. aliqū ꝑ actōne agentis qua causatur talis forma fluens. ideo aliqua noia importātia motum q̄ñq; ponūtur in genere actōnis. q̄ñq; in eodem genere cuz termio motus. q̄uis hoc sit equiuoce. vt albefactio q̄ñq; capit ꝑ albedine fluente. q̄ñq; ꝑ actōne agentis a q̄ ꝓcedit. z sic equiuoce in diuersis generib⁹ poni pōt. Et q̄ bus patet. q; mot⁹ sit eiusdē essentie cū suo termio ad quē Nam ista sunt eiusdē essentie que eandē essentiā important. motus aūt z termin⁹ ad quē sunt hmōi. ḋa eadē forma que prius habuit esse in fluxu cuz ꝓuenit ad finē illius fluxus termiat ipm motū. quē admodū in cōstitutōne lineē idem est punctus essentialiter qui fluxu suo causat lineam z qui in fine fluxus intrinsece terminat ipam lineā. mot⁹ aūt importat formā i fluxu. z termin⁹ ad quē importat eā fm q; termiat motū. igit importāt eandem essentiā. sz tñ sit fm diuersa eē qz mot⁹ importat eā ī eē ipfecto z ī fieri z termin⁹ ad quē importat eam in esse pfecto z in facto esse Etiā pfectū z impfectū in eadem forma nō variant speciem. motus aūt z terminus ad quē habēt se sicut pfectū et imperfectū respectu eiusdē forme. igit Preterea si terminus ad quē esset alterius essentie a motu. tunc vn⁹ mot⁹

non magis terminaret ad vnū terminū ad quē q̄s ad alterū. vt albefactio nō magis terminaret ad albedinez q̄s ad nigredinem. cū ille terminus esset sibi extrinsecus et accidētalis. ⁊ sic patet q̄ fluxus ipsius forme nō est aliquid distinctum realiter ab ipa forma fluēte. neq; a termino ad quē. licet differāt fm esse et rationē. rōne cuius multa verificant̄ de vno q̄ non verificant̄ de altero. vnde per hoc q̄ ptm̄ occurrūt et ptm̄ differūt in multis argumētis de ipsis factis ꝓmittit fallacia accidentis Ad obiecta in oppositū. Ad primū dicendū est. q̄ dupler est medium inter duo cōtraria. q̄dā em̄ est terminatū ad esse siue ꝓpletū non tēdens ad vlteriorē pfectionem sz in eo terminat motus et tale mediū est spēs ꝓpleta a duobus extremis essentialiter dr̄is. ⁊ de illo medio ꝓcedit argumentū. Aliud est mediū nō terminatū ad esse siue incōpletū ad altiorē pfectionem tendēs et illud nō differt essentialiter ab vtroq; contrariorū. Neq; dicit spēm in eē ꝓpleta. ⁊ tale mediuz dicit motus. Et similiter dicēt de forma potentie permixta q̄ aliqua ē in qua terminat motꝰ in actu. Alia est q̄ ē ꝓtinue i motu et illa nō differt a forma exīte in eē ꝓpleto ⁊ sic eadē q̄litas fm spēm est nigredo in motu q̄ fluit ⁊ q̄ in termio motus acq̄rit q̄re nigredo ꝑmixta albedini ⁊ nigredo pura sūt eiusdē spēi et ēntie Et ē notandū q̄ in motu denigratōis intēditur nigredo que quodāmodo est et quodāmodo nō est sicut est in oīmi intentiōe. Est em̄ nigredo ens p se. etnō ens p accidēs. Nigredo quidē que est fluens. per se em̄ est. q̄ est fluēs per se in illo motu. sz imp̄fectum p̄uationi adhuc ꝑmixta ē. sic nō est. ⁊ hoc modo dicit phs materiam q̄ subicitur motui p se eē. ⁊ p accūs non eē. Illud aūt q̄d intēdit q̄s dū in motu intentōnis ē. vnū quidem est in ēntia ⁊ ptinue diuersificat in esse. q̄ nisi vnū esset in essentia. nō reciperet cōparatiōem fm magis ⁊ minus Et nisi continue in eē diuersificaretur nō differret a se p magis ⁊ minus. q̄m ꝓportio non ē nisi vniuoci. vt patz p Aresto. septimo huius. ⁊ dā fm magis et minus non est nisi eius q̄d fm eē accidit fm magis ⁊ minus ad illā naturam cui nomē est impositū. ⁊ hoc q̄dam vocant accessum ad veram nominis impositionem. Ad scām dām est. q̄ duplices sunt cōditiones rerū. q̄dam sunt q̄ oriūtur ex natura intrinseca rerū. ⁊ tales arguūt distinctōnes specificas in reb⁹ quarū sunt ꝓditiones. vt hō ⁊ asinus dr̄nt specie. q̄ rudibile ⁊ risibile differunt spē. ⁊ fm hoc consueuit dici q̄ accidens ⁊ subiectum sunt diuersa q̄ habēt diuersas ꝓditiones. et etiaz diuerse species sub eodē genere. Alie sunt conditiones accidētales que nō oriuntur ex natura rei. et tales nō arguunt ēncialē ⁊ specificam differentiam sz solum accidentalem. ⁊ fm illam differētiam idē pōt differre a seipo. vt iohannes sedēs a seipso stante. ⁊ sic ē de motu ⁊ termino ad quē. Et simile ē de calore perfecto et imperfecto q̄ non pūt se ꝓpati in eodem subiecto. ⁊ tamē manifestū est. q̄ nō distinguant spē. licet oppositas habeāt cōditiones. Ad ꝓfirmationez dām est. q̄ dupl⁹ modis sumitur motus. Uno mō fm suam essentiam. et sic motus non remouetur aduenīente termino. imo tunc motus pficit. vnde Aresto. ānto hūmodi dicēte q̄ quies in termino ad quem est ꝓsummatio motus. Alio modo accipitur motus q̄ntum ad suū esse. et tunc est verū. q̄ aduenīente termio. motus abicit. quia ipfectio a motu abicitur in qua consistit esse motus. Sz diceres aliquis q̄ imp̄fectū venit ad perfectū tūc maxime est et manet. Ad hoc dicendū est. q̄ est dupler imp̄fectū. q̄ dam est imperfectū qd̄ est subiectū imp̄fectionis ⁊ pfectōis. ⁊ de illo est verū q̄ imp̄fectū venit ad p̄fectum maxime ē q̄n ꝓiūcta ē sue pfectōi sz forme. Aliud est imp̄fectū in esse ꝓpter hoc q̄d fluit ⁊ extenditur extra potētiam et imp̄fectionem donec deperet et fit pfectum et hoc non ē q̄n ꝓpletum est. q̄ non habet ꝑmanentiam in suis ptibus. et tale est motus et tēpus. Et est notandum. q̄ dupler est terminus in motu. quidā ē intrinsec⁹ et imediatus. ⁊ ille ē trīs vnus. et ab illo motus hz suam spēm. Dicit aūt terminus intrinsecus qui imediate acquiritur i mobili p motum. Alius est terminus extrinsecus mediatus et consecutiuus in motu. qui sz sequit ad primū terminū motus. et sic motꝰ potest habere plures terminos. quia multa accidētia possunt sequi ad formam que acquirit p motum vt terminus generationis est substantia intrinsecus. et figura generationis est terminus extrinsecus Ad tertiū dicendū est. q̄ duobus modis dicitur actio. Uno modo materialiter id ē accipitur actio p eo quod ē fm q̄ est accidēs agētis. ⁊ sic motus ē actio agētis. q̄ ē id qd̄ ab agēte est. Alio modo accipitur formaliter hoc est p̄o ꝓparatione agētis ad patiēs. ⁊ sic motus non ē actio. sz ē ipsius effectus Ad cōfirmationē dām est. q̄ in oib⁹ illis sunt duo. sz ꝓparatio qua cōparat agēs ad patiēs ⁊ ecōtra. et qua ꝓparatur mouens ad motum et ecōtra. et he ꝓparatōnes sunt alī quo modo eedē differētes penes ꝓparata. res aūt penes quas ille sunt ⁊ relationes ille sunt in his q̄ ꝓpant. ⁊ ille p̄opꝛie sunt actio et passio et mouere et moueri. et non sunt eedē. sz habēt quēdam modū oppositionis. et iō motus non est idem actioni Ad quartum dām est q̄ passio aliquid abicit de substantia mobili formaliter motus aūt effectiue. et sic non eodē modo vtrūq; abicit aliquid de substantia mobili. Et ideo dicit dns Albertus. q̄ duob⁹ modis accipitur motus vno modo fm esse q̄d hz in mobili. Alio modo accipitur fm q̄ est causans et efficiens aliq̄d in mobili. Primo modo accipitur in ēntia sua motus. q̄ hoc modo ē actus imp̄fectus mobilis. et q̄ imp̄fectum fit pfectum in termino motus. q̄ hoc modo est actus imp̄fectus mobilis. et q̄ ipfectum fit pfectum in termino motus. ideo motus est eiusdem essentie cum suo termino ad quē qui ē simpliciter ⁊ pura pfectio oīno depurata a cōtrario. q̄ tū est actus imp̄fectus sic differt a forma in termino motus p eē imp̄fectionis et p mixtionis cum p̄uatione illius forme ad quā tēdit motus et sic irrefragibiliter vera ē ſnia phi dicētis motuz eē in tot p̄dicamētis in quot ē forma que per motum p̄tacquiri. Si vero motus accipiatur in ꝓpatione ad mouentem a quo motus causatur sic ē effectus actionis agentis et non actio eius. quia actio ē in agēte. et motus i mobili. Et tunc motus firmatur in actione sicut effectus in sua causa. et actio in motu sicut causa in effectu. et sic falsum est q̄ mouere mouētis sit essentialiter motus mobilis nisi intelligatur de mouere quod est a mouente in mobili. sicut a susciente mouere mouentis. sz non suscipit ipsum p modū mouere sz p modū moueri. Si vero ꝓsideratur motus fm q̄ est affectio mobilis que causatur a motu id est a forma fluente de esse in eē in eo q̄ mouetur. tunc motus fm rei veritatez est in p̄dicamēto passionis. Eodē modo dām est ad ꝓfirmationem

Quintum dubium est.

An in mobili motus ꝑcedat passionem aut econtra. Solutio. q̄ receptio forme in subiecto fm naturam prę/ cedit fluxum illius forme de impfecto ad pfectum. qz ille fluxus qui ē in subiecto nunq̄ fieret nisi ibi ꝑus essz forma fluens. ideo in mobili passio ꝑcedit motū fm naturaz. qz ipsa noīat receptionem forme in patiente. motus autē no minat fluxum forme iam recepte. illa aūt receptio ꝑcedit illuz fluxū. vt dictū est. ideo passio ꝑcedit naturaliter mo tum. Et inde est qđ dicit in ꝑdicamentis. q̄ ꝓprium est ac tioni ex se inferre passionem. qz imediate ex actione causat passio. et ex cōsequenti motus causatur in subiecto. quia agens per suam formaz ꝑus causat affectiōem in mobili et afficit substantiā eius anteq̄ mobile moueatur. licz ibi non sit ꝑioritas temporis.

Sextum dubium est

An sit eadem potentia ꝯrariox. ¶ Et videt q̄ sic. qz dicit Aresto. ꝓmo physicox. q̄ eadem est potentia ꝯra/ riox. igit inconuenienter phūs hic dicit oppositū. ¶ Solu tio q̄ nō. qz si sic tūc ꝯraria essent vnū z idem. hoc autez inconueniens est. igit. ¶ Et ad obiectū in oppositū dm est. q̄ duob⁹ modis accipit potentia ad ꝯraria. Uno mō materialiter fm q̄ se renet ex parte subiecti. z sic est vna potentia ꝯrariox. cū sit vnū subiectū duox ꝯrariorum. susceptibile. vt pz ex definitōe ꝯrariox. z ex sexta ꝓpieta te substantie. Alio mō accipitur potentia ꝯrariorum formaliter fm q̄ in potentia importat relatio ad actuz z ad obiecta. z sic sunt alie z alie potentie ad ꝯraria. qz relatio habet spēm a termino ad quē siue ex correlatiuo. cū igitur aliud sit correlatiuū quādo subiectuz refertur ad diuersa ꝯraria. sic subiectuz aut potentia fm q̄ huiusmodi dici/ tur alterius speciei

Septimuz dubiū est

Unde oritur difficultas cognitōis motus. ¶ Solutio q̄ principaliter oritur ex parte rei cognoscibilis. qz illa q̄ habent multum de actualitate fm̄ se sunt ab intellectu no stro bene cognoscibilia. sicut sunt deus z substantie sepa/ rate illa aūt que habent esse in potentia z sunt debilis en titatis difficulter cognoscuntur ex parte cognoscibilis. qz tūc cognoscibile nō potest mouere intellectū. est em intelle ctus noster virtus passiua. ideo necessario hz moueri ab obiecto. igit si obiectū nō habeat potentiā mouendi intel/ lectū qđ fit ꝑ actualitatē. tūc difficulter cognoscetur. sic au rem est de motu. cū sit impfecte entitatis. ideo nō ꝑt moue re intellectū. ꝑt tn̄ ꝑ accns ꝯtingere q̄ ista difficultas fiat ex pte cognoscentis. inq̄tum ipse cognoscens nō habz de bitā ꝓspicacitatē ad cognoscēdū res minime entitatis

Uoniā aūt de natura scia est circa ma gnitudines z tēpus z motuz quorum vnūquodq̄ necesse est. aut infinitū aut finitum esse. Et si nō omne sit infinitū aut fini tum. vt passio aut pūctum. Taliuz em̄ fortasse nullū necesse est in altero horuz esse. ꝯueniens vtiq̄ erit de natura negotiantē ꝯsiderare si est aut nō est. et si est quid est.

¶ Iste est secūdus tractatus huius libri. in quo phūs de terminat de infinito. qui diuidit in septē capitula In quo rum ꝓmo phūs ponit opiniones antiquox. In secūdo po nit rōnes que vident ꝓbare infinitū. ibi. Est aūt aliq̄d in finitū. In tercio ꝓbat q̄ nullū est corpus infinitū. ibi. Se/ paratū q̄dem igit. In quarto ostendit qualiter infinitū est ibi. Q; quidē igit. nō sit actu infinitū. In ḡnto ostēdit q̄d sit infinitū. ibi. Accidit aūt ꝯrariū. In sexto ponit radices et causam eius. ibi. Scīm rōnem aūt accidit. In septimo soluit rōnes factas in secō capl'o. ibi. Reliquū aūt aggre/ di. Primū em̄ capl'm in duas diuidit ptes. In quarū ꝓ/ ma ostendit q̄ ad naturalez phm̄ spectat determinare de infinito. In secūda vero ꝓsequit intentōem suam. ibi Et omnes tanq̄ ꝓncipiū. Quātū em̄ ad ꝓmā eius ptem dt phūs. q̄ ad naturalē phm̄ spectat determinare de infi nito dupl'r ꝓbat phūs. scilz rōne z signo. Rōne sic. qz scia de natura est circa magnitudines z circa tēpus z motum. quox vnūquodq̄ necesse est esse finitū aut infinitū. q̄uis nō omnia que sunt in corporib⁹ naturalib⁹ sint finita aut in finita. vt pūctus aut passio. q̄ nullū talium necesse est esse in altero istox generū. que sunt finitū et infinitum. qz pune tus est indiuisibilis. ideo neq̄ est finitus neq̄ infinitus ꝑ se aut ꝑ accidens Passiones autez que sunt indiuisibiles ꝑ se. eo q̄ nō sunt q̄te. possunt esse diuisibiles ꝑ accns. hoc est ꝑ subiectum in quo sunt. sed nō ꝑ se. igit ꝯueniens erit q̄ ille qui de natura negociat ꝯsideret de infinito Et ꝓmo loquendū est de infinito. qz infinituz multotiens ingredit definitōem ꝯtinui Et p̄cipue ꝓpter hoc. qz multi definiūt motū ꝑ infinitū z nō sine rōne. qz indeterminat⁹ est in esse

¶Signū em̄ q̄ huius scie ꝓpria ꝯsideratio de ipso est Omnes em̄ qui vident rationabiliter te tigisse hmōi phiam fecerūt verbum de infinito

¶Nic phūs ꝓbat idem signo. qz oēs antiqui qui de reb⁹ nature locuti sunt rōnabiliter fecerūt verbū. hoc est men tionem de infinito. igit ad naturalē phm̄ spectat determi nare de infinito. quia ab eis accipitur ꝓbabile per locum ab autoritate.

¶Et omnes tanq̄ ꝓncipiū quoddā ponūt eo ꝙ que sunt. Aliq̄ quidā quēadmodū pictagorici z plato ꝑ se. nō sicut accidēs alicui alteri. sz sicut subiectū ipsum eē infinitum

¶Ista est secūda pars huius capl'i. in qua phūs ꝓsequ tur intentōem suā loquens de infinito. Et duo facit. Pri mo facit hoc fm opinionē aliox phox. Secdo facit hoc fm̄ opinionē ꝓpriā. ibi. De natura aūt oēs. Dicit igit phūs ꝓmo. q̄ oēs phi antiqui in hoc ꝯuenerūt. q̄ posuerūt infi/ nitū sicut ꝓncipiū eox que sunt. siue sint naturaliter locuti siue nō. Differūt tn̄ in hoc. qz quidā antiquox qui pone/ bant reb⁹ naturalib⁹ ꝓncipia esse nō naturalia. dixerūt in finitū esse substantiā. z non dixerūt ipsum esse de numero accidentiū. vt pictagorici z plato. Et eox cā fuit. qz dixe/ rūt ipm esse ꝓncipiū. sed ꝓncipiū subaz nō ꝑt esse nisi sub stantia. et ideo licet videatur esse in magnitudine. tn̄ fm istos nō est accns aut passio magnitudinis. sed est dr̄a substalis ei⁹ cui accidit magnitudo vel q̄ntitas

Preter qđ pictagorici quidē in sensibilib⁹. ne/ q̄ em̄ abstractū faciūt numerū. et erit extra ce/ lum infinitū. Plato aūt extra ipsum nullus esse corpus neq̄ ideas. eo q̄ nusq̄ sint ipse. tn̄ infi/ nitū z in sensibilib⁹ z in illis esse dicit.

Nic phūs ponit dr̃nam inter pictagozicos ⁊ platonem de infinito. ⁊ hoc dupl'r. scz q̄ ad positō̃em ⁊ quo ad radi/cem. Quo ad positō̃nem differūt in duob⁹ Primo qz pi tagozici posuerūt illud infinitū in reb⁹ sensibilib⁹. et esse p̄ncipium sensibiliū. qz ipsi dicebāt numeros sensibiles in finitos esse cām infinitarū rerū naturaliū. ⁊ illos dixerunt nō habere esse separatū. sed potius habere esse in reb⁹ sen/sibilib⁹. Sed plato posuit infinitu⁊ tam in reb⁹ sensibilib⁹ q̄ insensibilib⁹. qz ipse posuit ideas p̄ter res sensibiles Se cūdo differūt. qz pictagozici dixerūt hoc infinitū esse extra celu⁊. qz celū p̄hendit ⁊ p̄tinet oīa sed qđ p̄tinet est fi/nitū. si igit infinitū esset sub celo tūc infinitū esset finitū. igi tur dixerūt hoc esse extra celū. sed Plato non dixit aliq̄d esse extra celū. ⁊ sic nō posuit ibi corpus nec ideas. ⁊ tamē non negauit ideo esse ideas nec esse extra celū. qz require rent locū. qz dixit q̄ idee rerū nusq̄ sunt. qz idee ad suū eē nō requirūt locū. Ideas em̄ dixit formas esse hñtes eē se paratū. q̄ ad suū esse nō requirūt sensibilia. ⁊ dixit infinitu⁊ esse in vtrisq̄ scz in sensibilib⁹ ⁊ ideis. ponit em̄ infinitum ex materia. quā dr̄ esse paruū ⁊ magnū. eo q̄ putauit ma gnū crescere in infinitū. ⁊ puū in infinitū decrescere

Et hi quidē infinitū esse parem. hic q̄dē em̄ p̄hēsus et sub impari reclusus adhibet his que sunt infinitatē. Signū aūt huⁱ qđ est cō tingit in numeris: circūpositis em̄ gnomoni/bus circa vnū ⁊ extra. aliq̄n q̄dē aliā fieri spēm aliq̄n aūt vnā. Plato aūt duo infinita magnū et paruum

¶ Hic ostendit phūs dr̃nam pictagozicor̄ ⁊ platonis q̄ ad radicem infiniti. qz pictagozici posuerūt radicē infinita tis numerū parē. Plato vero magnū ⁊ paruū. Primū p/bat rōne ⁊ signo. Rōne sic. q̄quid includit in alio q̄tū est de se hz rōnem finiti. Omn̄ pz. qz duo nu meri impares includūt sub se vnū parē. etiā numerus par est diuisibilis. sed additus vnitati fit indiuisibilis. cū igit diuisibile includat sub indiuisibili. sic numerus par inclu/ditur in numero impari. Sed dñs Albert⁹ sic formal rō nem. qz sicut dr̄ p̄mo arithmetice numerus par est q̄ sub eadē diuisiōe p̄t in maxima paruissimaq̄ diuidi. Maxi ma quidē spacio partiū paruissima vero partiū multitu/dine. qz nihil spacio hz p̄tes minores q̄ duas. eo q̄ ille st̄ medietates. medietas aūt alicui⁹ totius maxima p̄tiū est q̄titate spacij quā habere p̄t. qz maior est tercia ⁊ quarta ⁊ sic de alijs partib⁹. Pars aūt in mathematicis vocat q̄ aliquotiens sumpta reddit suū totu⁊. Ille aūt p̄tes q̄ st̄ medietates due paruissime. id est paucissime sunt multi tudine. plures em̄ sunt tercie q̄rte ⁊ sic deinceps. Nume/rus aūt impar nequaq̄ ita diuidi p̄t. ⁊ ideo cū ois res sit diuisibilis. vt par numerus in duo media q̄titate p̄tinua maxima. et iterum in duo diuisibilia paucitate minima. ⁊ ideo p̄ diuisionē de facili acceptabilis dixit pictagoras. qz p̄hensus sub impari ⁊ pclusus. eo q̄ impar p̄mus vin/cit eū vnitate q̄ p̄ncipiū est multiplicitatis. Hoc est bina/rius ex mō sue diuisionis adhibet oīb⁹ reb⁹ infinitatē. nec finit diuisio paris numeri in duo media nisi ad imparem et ideo pariter pars numeri diuisio nō finit nisi ad vnum Impariter aūt paris diuisio finitur ad imparem. sicut cū diuidit in duos q̄narios qui sunt medietates denarij nō p̄t q̄narius in duos medios numeros diuidi. qz ipe im/par finiens est diuisionē paris. ⁊ ideo dixit pitagoras nu merū parē finiri ad imparē ⁊ excludi sub ipso. Signo sic p̄bat p̄ id qđ accidit in numeris figuralib⁹. si em̄ accipiat p̄m⁹. puta numerus impar potētia impar qui est vnitas et circūponatur ei primus numerus actu impar genera/bitur p̄mus numerus quadratus qui est quaternarius et si huic iterū addat secūdus impar q̄ est q̄narius. genera bit secūdus q̄dratus q̄ est nouenari⁹. ⁊ si nouenario circū ponat terci⁹ in ordine impar q̄ est septenarius. generabit tercius quadratus. qui est decimus sextus. ⁊ sic in ordine multiplicatōis in infinitū. si semp̄ p̄mus numer⁹ im/par sequenti quadrato circūponat semp̄ generabit nume rus quadratus. nec vnq̄ hec forma numeri variat. Or/dinātur aūt numeri quadrati ordine suaꝝ radicū que st̄ vnus duo tres q̄tuor q̄nq̄ ⁊c. qz vnitas est p̄mus nume/rus potētia. p̄imus aūt quadratus actu est cuius radix est duo. cū bis duo faciūt quatuor. ⁊ secūdus est cuius ra dix est tria. cū dr̄ ter tria. ⁊ sic in ordine quater quatuor. et q̄nq̄es quinq̄. ⁊ hoc mō in infinitū. sicut aūt totus nume rus in se multiplicatus dr̄ hoc modo quadratus. eo q̄ la tera habeat equalia ⁊ angulos. ita impar p̄prie dr̄ gnomo grece qđ arabice vocat ela ale. et sumptū est de secūdo ge ometrie. vbi dr̄ q̄ quadratū qđ in paralleleagramate dia metrus secat circa diametrū dr̄ p̄sistere Parallelegrama aūt est quadrāgulū sub duab⁹ equalib⁹ lineis p̄tentū Im paralleleagrāmate quadratū qđ diametrus secat cū sup/plementis duob⁹ gnomo vocat. Paralleagrāma aūt licz quatuor lineas habeat. tñ appolite linee in ipso sunt equa les. ⁊ qz equales linee in potētia sunt vt vna. ideo sub du ab⁹ dr̄ p̄timeri. que inequales aliq̄ sunt. Pictagoras aūt ad silitudinē figurarū formās figuras numeror⁹ dixit im parem esse gnomonē. qz sicut gnomo circūponat quadra to in paralleleagramate. ita impar circūposit⁹ quadrato p̄ori. p̄imo quadratū p̄ficit secūdū. Est igit sensus pictra gore q̄ numerus impar p̄ncipiū est finitatis. eo q̄ circūpo situs quadrato nō p̄ficit nisi numeros vnius figure. hoc est quadratos. ⁊ ideo etiā ipse posuit numerū entis p̄nci/pio⁊ quadratū qđ est p̄ modū habitus. Si aūt numerus par quadrato. p̄imo circōponat multiplicatio generat infinitas figuras. Et si p̄mū parem numerū qui est duo p̄mo potentia quadrato circūponas q̄ est vnitas. genera bit trigonus numerus qui est ternarius. ⁊ si sequentē pa/rem qui est quaternarius circūponas huic numero p̄citu to generabit septogonus. hoc est septem. ⁊ si huic sequētes parē addamus. hoc est sex ad septē generabit figura q̄/terdecatena. ⁊ sic in infinitū variūtur figure. Cū igit p̄m pictagorā p̄positio numeror⁹ sit cā multiplicatōis omni um. erit par p̄ncipiū infinitatis. impar aūt p̄ncipium finita tis. Et sic pz cā quare pictagoras posuit radicē infinita/tis numerū parem. qz numerus par est p̄ncipiū diffor mi tatis. ⁊ impar vniformitatis. Sed plato posuit radicē in finitatis magnū ⁊ paruū. qz paruū ⁊ magnū tenēt se gra/tia materie. sed materia est de se indeterminata ⁊ infinita. igit posuit q̄ magnū ⁊ paruū sunt radix infinitatis. Et p̄ p̄sequens etiā partz dr̃na pictagoricor̄ ⁊ platonis in posi tione infinitatis.

¶ De natura aūt om̄es semp̄ subiiciūt alteram quādā naturā infinito dictor̄ elementorum vt aquam aut aerē aut mediū hor̄. finita aūt faci

entiuz elementa nullus infinita facit: Quicūcz aūt infinita faciūt elementa quēadmodū anaxagoras z democritꝰ. Hic q̄dē ex silibꝫ ptibꝫ. ille aūt ex oī semine figurarū p tactū ꝓtinuū infinitū esse dicit: et hic q̄dē quālibet ptem esse similiter mixtā toti ex eo. q̄ videt quālibet ptem ex qualibet fieri. Huic etiā videt z simul aliqñ oēs res firmare esse. vt hec caro. z hoc os. z sic q̄libet. z oīa itaqz fieri z simul. igit̄ p̄ncipiuz nō solū in vnoquoqz diſgregatōis. sed z oīm ē. Qm̄ em̄ om̄e q̄ fit ex hmōi fit corpe. omnuz em̄ generatio p̄ter quā q̄ nō simul. z quoddaz p̄ncipium esse oportz generatiōis. Hoc autez est vnū q̄ ille vocat intellectū. intellectꝰ autē ex principio quodā opat intelligens z cognoscens. Quare necesse est similiter aliqñ oīa esse et incipere moueri aliquando

¶ Hic phs ponit opiniones phoz naturalꝝ loquētium de infinito. Et dicūtur naturaliter locuti. q̄z nō dicebant infinitū esse subam formalē aut naturalē rerū. sed dixerūt ip̄m esse passionē q̄rti ꝓtinui aut discreti. z ideo q̄z passio querit esse in subiecto aliq̄. dixerūt q̄ hz aliā quādā naturā que subiectū est eius q̄ est aliq̄ suba sensibilis. z ideo infinitū. Alia rō est ab elemētis q̄ tñ substāt infinito. z ideo q̄dā dixerūt infinitū esse in magnitudine illius rei q̄ est elementū rerū sine multitudine illoz que dicūtur esse elemēta. sicut aerem infinite esse magnitudinis. vl aquā aut medium inter elementa. vel etiā infinita numero elemēta sz infinita ſm multitudinem. et ideo q̄cūcz dixit finita eē elementa rerū et magnitudine z multitudine. ille dixit infinitum nihil eē actu. q̄z ille negauit in elemētis infinitū. ideo oportuit q̄ negaret ip̄m in elemētis. q̄z ex finitis numero et magnitudine nō ꝓstituik nisi finitū. Sed dixerūt infinitum esse phȳsici quicūcz posuerūt infinita elementa. sicut anaxagoras z democritus. Anaxagoras em̄ dixit infinitum ꝓponi ex infinitis numero z multitudine silibꝫ ptibꝫ et hōgenijs. q̄z talia dixit rerū omniū esse elementa. Democritus ꝙo athomos infinitos multitudine esse elemēta rerum. z illoz figurā z ordinē esse semen omniū figurarum que sunt in corporibꝫ naturalibꝫ. sicut alibi dictuz est Et opinio eius magis in libro perigeneseos explanabit̄. Hec aūt corpa athomalia dixit discurrere in vacuo. q̄d magnitudinis infinite. Hi ḡ ambo ꝓueniūt in hoc q̄ infinitum sit ꝓstitutū ex infinitis numero se ꝓstituentibus. Sed differūt in hoc. q̄z anaxagoras dixit q̄ quelibet pars homogenia ſm verā silitudinez mixta est vniuersalitati rerū. z cuilibet parti vniuersitatis. q̄z vidit q̄ quelibet res fiebat ex qualibet in tota vniuersitate rerū. z ex hoc volu/it q̄ affirmaret q̄ aliqñ oēs simul fuissent ꝑmixte. sicut si ptes huius ossis aut carnis que diuise sunt acciperētur ex vna massa carnis aut ossis. necesse est vt aliqñ simul fuissent in vno. ita dixit q̄ oēs sanguines z ossa diuisa in rebus aliqñ fuerūt in vno toto. q̄z est infiniti sanguis z ossis z sic de alijs. igit̄ oportz q̄ aliqñ oīa fuerūt in vno toto. Jd em̄ q̄ est p̄ncipiū segregatōis z distinctōis rerum q̄ vocat intellectū nō solū segregat ꝑticulariter vnū ab alio. sicut ꝓuenit in generatōe particulari. sed etiā idē p̄ncipiuz fuit talis distinctōis a p̄ncipio tpis in vniuerso. cū ex vna massa infinita oīa que nūc videnť definiri z segregari ceperūt. Omne em̄ q̄ fit ex tali corpore q̄ in se hz aut ꝓtinet oīa. z infinitū est multitudine partiuz z magnitudine fieri ab anaxagora. sed nō dicit oīa fieri simul. Nō em̄ simul et semel segregať ab eo totus sanguis vel totum os q̄ est in ipso. sed successiue. z ideo quia talis distinctio z segregatio fit in ipso. oportz ponere aliq̄ p̄ncipiū agens illam distinctōis segregatōem. Hoc autē p̄ncipiū in toto vniuerso et in partibꝫ segregās est vnum q̄ ille vocat intellectū agentē. Intellectus aūt ille operať a quodā p̄ncipio tpis determinato. q̄z intelligere est opus eius. z a q̄dā tpe intelligere cepit ſm anaxagorā. cū aūt hoc nō intellexerit. tūc mūdus idem incepit q̄n intellectus redeūdo super res discretōem ex vno mixto fecit. cognoscendo eas luce intellectus opatiui. sicut artifex cognoscit artificium igit̄ ſm anaxagorā necesse est aliq̄n oīa simul fuisse. z intelligere hoc p̄ silitudinem intellectus operātis ad operata. et p̄mus intellectus quē anaxagoras dixit esse in hoc est potentioz intellectu artificis. q̄z nō indiget instrumēto ad ꝓductōem rerū. nec moribꝫ. sed sua volūtas sufficit ad fieri z rerū ꝓductōem. Sed tñ licet anaxagoras ſm p̄ba ista posuerit mūdū incepisse a p̄ncipio quodā quo incepit intelligentia luce sua discernere segregāda. tñ ipse intelligentie subiecit ꝑ materia infinituz illud ex quo discernit res. et hoc dixit esse eternū. q̄z fere oēs phȳsici ꝓuenūt in hoc q̄ materia est eterna. Errabat etiam anaxagoras in hoc q̄ dixit intelligentiā ꝑmā aliq̄n intelligere aliquā/do nō. et hanc dixit deū. q̄z intellectus suus vno mō se hz ad res. licet res nō vno mō se habeant ad ip̄m. sed exeāt ab ipso sub ordine tpis. Et de hac materia latius videre posset aliquis in vndecimo p̄me phie.

Democritus aūt nihil alterū ex altero fieri ꝑmoz dicit. sed tñ ip̄m ꝓmune corꝑ oīm eē p̄ncipiū magnitudine ſm ptes z figuras differē/tes Qd̄em igit̄ ꝓueniens sit phȳsicis hec speculatio manifestū ex his

¶ Hic ostēdit phs q̄ differt opinio democriti ab opinione anaxagore nō solum in hoc q̄ alia posuerit p̄ncipia. sed etiā in hoc q̄ nihil ꝑmoz dicit fieri ex altero. eo q̄ vnꝰ atomus nō fit ex altero. et hoc nō dixit anaxagoras. sed potius q̄ vnum ꝑmoz fit ex altero. sicut sanguis ex carne et ecōuerso. Sed dixit democritus corpus ꝓtinue q̄d ꝓtecu atomoz ꝓstituik omniū esse p̄ncipiū. z differt magnitudine ſm differentiā partiū z differentiā figurarū q̄ sunt in ꝓtib atomalibꝫ ex q̄bꝫ ꝙgregať z in quas segregať

Rōnabiliter aūt z p̄ncipiuz ip̄m ponūt oēs neqz em̄ frustra possibile est ip̄m esse. neqz aliā inesse ipsi potentiā. nisi sicut p̄ncipiuz. Oīa em̄ p̄ncipia sunt. aut ex p̄ncipio. infinitū aūt nō est principiū. esset em̄ vtiqz finis ipsius Amplius aūt et ingenitū et incorruptibile si est quoddaz p̄ncipiū. Quodcūcz em̄ fit necesse est accipere finem. et finalitas omnis est corruptōis. Quare sicut dicimus nō est hmōi p̄ncipiū. sed hoc aliorū videť esse. Et ꝓtinere omnia et gubernare sicut affirmāt quicūcz nō faciūt extra infinitum aliquā cām vt intellectū aut cōcordiā. Et

hoc esse diuinū. imortale eñ et incorruptibile ẽ sicut affirmãt anaximãdros ⁊ plurimi pho.

¶ Nec phis positis antiquoꝝ opinionibꝫ de infinito ponit quatuor ꝺitões eius in quibꝫ oñes antiqui rõnabiliter ꝙuenĩt. Quarũ ꝓma est infinitũ esse ꝓncipiũ eorũ q̃ sunt. cũ nihil frustra sit in natura. nõ ꝑt poni frustra infinitus a ponẽtibꝫ ipm. ⁊ cũ frustra nõ sit. impossibile est q̃ detur ei actus ꝓncipij. qz ꝓncipia maxima ⁊ infinita sũt virtute. Et ꝺitiõem datã ipsi sic. ꝓbabant. qz oĩa que sunt aut sũt ex ꝓncipio aut ꝓncipiũ. infinitũ aũt nõ hz ꝓncipiũ nec est ex ꝓncipio. igit infinitus est ꝓncipius Minor ꝓbat quo ad ꝓmã eius ꝑtem. sz q̃ infinitũ nõ habeat ꝓncipiũ qz oñe qđ hz ꝓncipiũ hz finem aliquẽ. qz qđ hz ꝓncipiũ finitur ad aliquid extra. sed qđ finit ad aliq̃d extra finitus est. sed qđ est finitũ nõ est infinitũ. igit si infinitũ est finitus nõ est infinitũ. qđ est incõueniens. igit infinitũ nõ hz ꝓncipium. ⁊ ꝙ ꝙsequens ipm est ꝓncipiũ. Secũda pars minoris est manifesta. qz sic esset ꝓncipiatũ. sed hec rõ peccat penes fallaciam equocatiõis. qz in maiore sumit ꝓncipium ꝑ ꝓncipio factiõis. ⁊ in ꝓbatõe accipit ꝑ ꝓncipio magnitudinis. ¶ Secũda ꝺitio est. necesse est infinitũ esse ingenitum ⁊ incorruptibile. qz oñe qđ generat necesse est q̃ generet in magnitudine determinata quaꝝ ꝙplere ꝑt forma generãtis. sed infinitũ nõ est determinate magnitudinis igit est ingenitũ. ⁊ hoc mõ etiã est incorruptibile Sicut eñ generatũ necesse est accipe finez in quo ꝙplet generatio. ita etiã corruptiõem necesse est esse a quodã ꝓncipio qđ vltimũ fuit generatiõis. Finalitas aũt illa ex qua ꝙplet generatio est ex qua est motus corruptiõis. ⁊ cum isti motus sint finiti necesse est q̃ oñe generatũ ⁊ corruptũ sit finitum igit cũ nihil hoꝝ ꝙueniat infinito nõ ꝑt esse ꝓncipiũ infinitũ. imo potius ecõtra infinitũ ꝓncipiũ aliorũ esse videtur Tercia ꝺitio. infinitũ ꝓtinet ⁊ claudit in seipso omia ⁊ gubernat oñia. sicut oñes illi dicunt qui nullam cãm nisi agentẽ ponũt ꝑter infinitũ. sicut anaxagoras q̃ ponit ꝑter infinitũ cãm intellectũ agentem Et empedocles cãm agẽtem ꝺ esse ꝙcordiã ⁊ discordiã. Quarta ꝺitio est. infinitũ est q̃ddã diuinũ ⁊ imortale. qz infinitũ est q̃ddã ꝑpetuũ ingenerabile ⁊ incorruptibile. igit est q̃ddã diuinũ et immortale. sicut affirmãt anaximãdros ⁊ plurimi pho. Illi eñ qui dicũt infinitũ esse a ꝓncipio. optz q̃ illud ꝓncipiũ etiã sit infinitũ. igit sm illos duo erũt infinita. sz que cũq; discreta sunt numero. discreta sunt alietate formaꝝ et illa finita sunt suis formis. igit q̃cũq; sunt discreta numero finita sunt suis formis. ergo hec duo infinita sunt finita suis formis. ⁊ ꝙsequens infinita sunt finita. ꝓpter qđ infinitũ a ꝓncipio esse nõ ꝑt ¶ Est tñ aduertendũ q̃ anaximãdros qui infinitum hoc mõ posuit esse. nõ posuit cẽ diuinũ sicut cãm efficientẽ. sed potius sicut cãm materialem. qz infinitum magnitudine sua dicebat oñia ꝓtinere sicut partes. ⁊ gubernare oñia ꝑter hoc q̃ dat vnicuiq; esse ⁊ essentiã ⁊ virtutẽ naturalẽ. eo q̃ non posuit ipse nisi cãm materialem esse. Si eñ hoc in numero cãꝝ efficienti um esse dixisset tũc sine dubio verũ esset q̃ ipsa causa est infinita negatiue. ita q̃ neget potentiã ⁊ actũ finitatis in cã ꝓma. qđ eñ simplex est necꝝ finitũ necꝝ infinitum ꝓprie ẽ. sed est infinitũ ꝑ negationem finitatis ab ipso. qz nec loco nec tempore nec intellectu eius aliquid finiri potest et gubernat oñia per ꝓuidentiam. ⁊ ꝓtinet oñia per hoc q̃ omnia ambit potentia ꝓtinente ⁊ claudente oñia infiniora. Hoc aũt infinitũ sic acceptũ finis est omniũ non intrinsecus ⁊ essentialis. sed ad quem esse vniuersoꝝ tendit et naturalis appetitus. hoc tñ modo antiquissimi phi nihil locuti sunt de infinito.

Utrum de infinito spectat determinare ad physicũ. qđ antiqui dicebant esse immortale ꝓncipiũ ⁊ diuinũ omniuꝝ ꝓtentiuũ ac gubernatiuũ

¶ Contra ꝓmã ꝑtem quesiti arguit ꝓmo q̃ non. qz si ad physicũ spectaret determinare de infinito. hoc esset ex eo q̃ infinitũ esset passio ꝙsequens magnitudinez ⁊ tempus et motum. sed hoc nõ. quoniam omis passio in pluribus inferiorib⁹ repta reperitur in ipsis ꝓpter aliqđ ꝙmune in q̃ ꝙueniũt. sed magnitudo tẽpus ⁊ motus in nullo ꝙueniũt qz motus ponit in alijs generib⁹ a tempe ⁊ magnitudine plura aũt genera nõ habent aliqđ ꝙmune inter se. igit nõ habent aliquã passionẽ ꝙmunẽ Secũdo sic. mathematicus hz determinare de magnitudine ⁊ de eis dẽ passionibus. igit ⁊ de infinito. qz infinitũ est passio magnitudinis. Confirmat. infinitũ nõ inuenit in materia sensibili. sz solum in materia imaginabili. igit qz entia habentia materiam sensibilem ad maximũ ⁊ minimũ sunt determinata.

¶ Contra secũdã partem quesiti arguit sic. infinitus de quo hic sermo est. etiã apud antiquos phos ꝓtinet ad ipfectiõem. ꝺitiões aũt quatuor ꝓnoiate ad ꝑfectiõem spectant. igit nõ possunt attribui infinito hic ꝙsiderato.

In oppositũ quo ad obiecta ꝓme partis est Aristo. in textu. Et oppositũ secũdi est autoritas antiquoꝝ infinito attribuentiũ quatuor ꝺitiões. Et ꝓo intellectu questiõis mote ponũtur duo discursus quoꝝ maior ꝓmi est ista.

Considerare formale infinitum ꝓtinet ad ꝓmũ phm Minor ꝙpm acceptũ sub materiali rõne ꝓtinet sub ꝙsideratõe naturalis phie Cõclusio Igit ad naturalẽ phm spectat cõsiderare infinitũ. nõ tñ sm quẽcũq; modũ

¶ Maior pz. qz infinitũ illo mõ acceptũ est extra motum et materiã sensibilem ⁊ separatũ a materia sm rem. sz de tali ꝙsiderat ꝓmus phus directe. Et ꝺ directe. qz naturalis phs ꝑt ꝑ attributiõem de tali infinito determinare vt pz octauo huius. ubi determinat de infinitate ꝓmi motoris. igit ⁊c. Minor ꝓbat. qz infinitum sub materiali ratõe acceptũ est passio ꝓtinui motus ⁊ ꝛpis de quib⁹ intromittit se naturalis phus. qz sic infinitũ est de his que sunt ꝑcepta motui ⁊ materie sensibili. In cuius signum phus in ꝑsenti libro definitiue agit de infinito taliter acceꝓto. ⁊ sic accipit infinitũ sm q̃ ꝺt negatiõem in subiecto apto nato. ⁊ sic finitũ ⁊ infinitũ habent habitudinẽ ad q̃ntitatem sicut ad ꝓximũ subiectũ. ⁊ ideo nõ habẽtia q̃ntitatem nõ ꝓpriẽ dicũtur finita vel infinita. ⁊ sic accipit hic infinitũ. ⁊ per ꝙsequẽs nõ est eo mõ transcendes ꝙsideratiõem scie naturalis. Conclusio pz quo ad ꝓmã eius ꝑtez ꝑ phm in textu ꝓbantẽ rõne ⁊ signo. q̃ ad naturalẽ phm spectat ꝙsiderare de infinito. Secũda ꝑs pz ex ꝓmissis. Etiã qz est duplex infinitũ. sz materiale ⁊ formale. Unde licz de infinito materiali spectat ad naturalez phm ꝙsiderare nõ tñ de infinito formali. Etiã ad naturalẽ phm spectat determinare de infinito sm q̃ est in potentia. cũ sic sit ꝓprietas rei naturalis ⁊ nõ de infinito in actu. qz tale nõ est

Sz diceres aristoteles postea definit infinitū in actu. Ad hoc dom est. q lz definiat ifinitū in actu definitōe ꝺd nois q̄m illa est entis et nō entis. nō tñ ipm definit definitōe quid rei. cum illa sit solius entis ponitiui

Maior scdi discursus est.

Cōuenit infinito accepto sub formali eo rōe quatuor cōditōes infiniti assignare. Minor Prout intrēdebat antiquor opinio. ꝓnoiate cō/ditōes nō sunt ꝓuenientes infinito. Cōclusio Igit infinitū scdo mō acceptū ē passio ꝓsequēs magnitudinē tempus et motum.

Maior patz. q̄ ille ꝓditōnes conueniunt enti per essentiā. tale ār ens ē infinitū formale. igit tali ꝓueniunt Maior ꝓbat. q̄ tale est de⁹ gloriosus purissim⁹ actus in nullo cōprehensus infinitate in esse posse z opari hñs. et oīm ꝓncipiū intransmutabile diuinū z oīa gubernās q̄m rōe sue bonitatz nō sinit ipm eē sine causali germine Minor ꝓbat. q̄ ē antiquor phor opinio q ille ꝓditō nes ꝓueniūt infinito materiali. h ār falsuz ē. vt pz ex ma iori. z iō ignoranter antiq phi bñ posuerūt ꝓditōes infi/niti formalis. Est tñ notandū q de infinito materia li duob⁹ modis ꝓtingit loq. vno⁹ sicut antiq ꝺ posuerūt ipm eē in actu Alio⁹ in potētia quō in ꝑtitate ifinitū po nendū ē. sz neutro modo ꝓditōes noiate ꝓueniūt ifi/nito. De infinito ꝺd in potētia manifestū est. et infini/tū in actu nō ē. z si p impossibile ponat esse. tūc adhuc oēs ꝓditōes ꝓnoiate sibi nō ꝓuenirēt cū tale nō oia guberna ret neq eēt oīm ꝓncipiū Cōclusio pz. q̄ passio alicu ius superioris ꝓsequit oia inferiora illi⁹ superioris. infinitū ār in potētia ē passio ꝓtinui cū in ꝓtinuo ē potētia infinita ad diuisionē. z illud ꝓtinuū ē cōe ad illa tria. igit infini/tum ꝓsequitur ipa.

Ad obiecta in oppositū

Ad ꝓmū dom ē. q illa tria hñt aliqd cōe scz ꝓtinuitatē vñ participant illā passionē. Et ad ꝓbatōez ē dom. q lz mot⁹ nō habeat ꝓtinuitatē sm essentiā. hz tñ sm eē. et iō ꝺdāmō ꝓueniūt in rōe cōi ꝓtinuitatz vt lacu⁹ patebit in sexto huj⁹ Ad scdm dom ē. q duob⁹ modis acci/pit magnitudo. vno⁹ sm q inuenit in materia imagina/bili h ei materia accepta sub q̄titate aut i ordine ad q̄/titatē z sic mgnitudo spectat ad ꝓsideratōez mathema tici z etiā ifinitū. q̄ mathematic⁹ in suis demōstratōib⁹ vtit infinito. Alio⁹ accipit magnitudo sm q inuenit i ma teria sensibili z sic mgnitudo ad ꝓsideratōez phy sici spe ctat Sz diceret aliqs. si infinitū ꝓueniret magnitudini aut h eēt gra materie vel forme. neutr⁹ illor ē dom. Nō ꝓmū. q̄ finitū z infinitū solū q̄titati ꝓueniūt. Nō scdm q̄ forma magnitudinis aut q̄titas quā ipor̄tat ē ꝓnci ꝑū finitatōis ei⁹. igit p h nō hz rōem ifiniti. Ad h ꝺz ē. q ifinitū ē passio materie sm q stat sub q̄titate. z sibi ꝓuenit mediāte q̄titate. nō tñ in q̄tū q̄titas ē ꝓncipiū terminatōis materie sz extēsionis ei⁹ Et circa h ē no randū. q ꝺuplex ē ifinitas. q̄dā ē ex pte forme. z ē ifini/tas in ꝑture. vñ p h q forma recipit in potētia finit z li mitat sm suā ꝑtutē. z iō ex opposito si eēt aliqua forma p se separata. z nō recepta in aliq illa ifinita eēt act⁹ pur⁹ sicut ē ꝓma cā q̄ ē infinita ꝑture. Alia ē ifinitas mate/rie. z ē ifinitas sm q̄titatē. q̄ materia finit z terminat p ipam q̄titatē. z si nō eēt q̄titas terminās ipam penes terminos extrinsecos z haberet extēsionē tūc eēnt ifini ta. Ad ꝓfirmatōez dom ē. q duob⁹ modis p accipi materia sensibil. vno⁹ sm q ipa repit in determiata spē rei natural. z sic argumētū nō hz locū. Alio⁹ accipit sm rōez corporeitatz z sic etiā inuenit in materia sensibili z sic physic⁹ hz de infinito determinare q̄ ꝓsiderat passio/nes generalr ꝓntes corp⁹ mobile Ad argumentū fa ctū ꝓtra scdaz ptē q̄siti dz ē. q argumētū bñ assumit q antiq falsle attribuebāt illas ꝓditōes ifinito materiali cū sm veritatē debeant attribui infinito formali

Inciduntur dubia quo

rum ꝓmū ē q̄re phs nō determinat de finito. Solo q ideo. q̄ physic⁹ hz ꝓsiderare de illo qd hz aliquā diffi/cultatē. sz finitū eē nō hz aliquā difficultatē. cū ad oculū videm⁹ res naturales eē finitas z suis terminis ꝓprijs terminari. Etiā ex determinatōe de infinito sarz ꝑt haber ri noticia finiti cū finitū z infinitū habeāt oppositōez vnū ār oppositor hz cognosci p reliquū. igit nō fuit neccārius aliquā specialem facere mentōem de infinito.

Secundū dubium est

Si ponat infinitū in actu. An tūc meli⁹ ponat ꝓncipiū q̄ ꝓncipiatū Solo q meli⁹ ponit ꝓncipiū q̄ ꝓncipiatū q̄ oē agēs aut agit p naturā aut p intellectū. agēs ār na/ture reducit ad agēs p intellectū. cū natura sit tāq̄ instru mētū intelligētie. sz nullū agēs p intellectū ꝑt eē ꝓncipiū infiniti. q̄ tale agēs agit p cognitōem illi⁹ qd ꝓducit. sz agēs p intellectū nō ꝑt cognoscere infinitū. cū sit incognos/cibile. igit infinitū nō ꝑt hre rōem ꝓncipiati Preterea ois ꝑt⁹ ab alio ꝓticipata ē finita. sz si infinitū eēt ꝓncipiatum haberet ꝑturē ab alio ꝓticipatā. z sic haberet ꝑturē fini/tā z p cōs nō eēt infinitū nec ꝑture nec magnitudine. q̄m ꝑt⁹ finita nō ꝑt esse in magnitudine infinita. z sic bñ se q̄tur q si esset ꝓncipiatū. q nō esset infinitū.

Tertium dubium est

An passionib⁹ z pūctz ꝓueniat finitū vl infinitū. Et vi/detq sic. q̄ passiones stz quante. q̄ stz in reb⁹ quantis igit ꝓuenit eis rō finiti vl infiniti Solo aristotel in te/xtu dicētz q nō. q̄ illis ꝓuenit dūtaxat rō finiti aut ifini ti q̄ stz p se q̄ta. passiōes ār z pūcta nō stz hmōi. igit nō stz quāte aut q̄ta. Ad obiectū in oppositū dom ē q passiones stz bñ q̄te p accōs. z sic p accōs stz finite aut infinite. sz nō p se cū nō sint aliq̄ spes q̄titatz. pūcta eñ nō stz q̄ta. sz q̄tor ꝓncipia. Sz diceres passiones stz p se q̄te. q̄ illa q̄ p se intrēdunt z remittunt stz p se q̄ta passiōes ār stz hmōi Ad h dom ē. q argumētū bene assumit q pūr intrēdi z remitti in sua natura. z sic stz p se q̄te q̄titate ꝑtutz z p accōs finite vel infinite finitate vl infinitate tali q̄titati ꝑtutz ꝓportionata de q̄ ꝓprie hic nō ē sermo. Sz nō stz passiōes p se q̄te q̄titate mol sz so lū p accōs. z g finiti vl infiniti rō solū ꝓuenit eis p accōs

Quartum dubium est.

An plato numeretur inter phos innaturalr locutos. Et videt q nō. q̄ ꝓmo physicor annūerat inter phos naturalr locutos Solo q plato numerat inter phos innaturalr locutos de infinito loquētes. ꝺa dixit mathe/maticalia ꝓcurrere ad ꝓstitutōez rer physicalū. q̄ po/

nebat res physicales ex nūeris ꝓstitutas qđ ē incōueniens. igit nō ē naturalr locut⁹. tñ q ad ꝓncipia rex naturaliū nūerak inter pbos naturalr locutos. Dicunt em illi pbi innaturalr locuti q ꝓtra naturā locuti sūt. vñ dixerunt ens p se subsistēs ee ifinitū. H em ē ꝺ naturā ifiniti qz ifinitū ē passio corpis mobil. de natura āt passionis ē alteri inherere. igit ifinitū nō ē ens p se. Illi āt dicuntur naturalr locuti. qz posuerūt ifinitū ee accīs alteri inherens. qz hoc est de natura eius

Quintum dubium est.

An extra celū sit aliq̄d. Et videt q sic. qz vt ꝺr pbus ꝓmo celi extra celū sunt q̄dā entia optimā vitā ducētia Solo q duob⁹ modis ꝺr aliq̄d extra celū. vno⁰. qz ē extra circūferētiā ꝓxā ꝓmi celi t sic simplr ꝺz ē. q nihil sit extra celū. imo sic sube separate sunt in celo. Alio⁰ ꝺr aliq̄d extra. qz ē extra influētiā corpis celestis. t sic sube separate sūt extra celū. cū nō recipiāt influentiā a celo. sicut ista iferiora. t sic bñ dixit plato q extra celū nihil ē. Nec tñ ē necē q extra sp dicat locū. pvt voluit plato. sic nec optz q an sp dicat tps. qm an t extra duob⁹ modis capi pñt. vno⁰ affirmatiue. t sic extra notat locū t an tps. Alio⁰ negatiue sm q an negat tps. t extra negat locuz et sic dicimus q extra celum nihil ē silr an ꝓstitutiōem mundi nihil fuit.

Sextum dubium est

An ꝺditōes iste. ab antiqs assignate sint bñ ifinito attribute. Et videt ꝓmo q nō. qz nō ē aliqs effect⁹ ifinitus igit nō ē aliq̄ cā ifinita. Alis ꝓbat. qz oē creatū ē finitū. ois āt effect⁹ ē creat⁹. igit nō ē aliq̄ cā ifinita Scdo si ꝓximū ꝓncipiū eēt ifinitū tūc moueret in nō tpe. qm ẏt⁹ ei⁹ eēt ifinita Solo ifinitū duob⁹ capit modis. vno⁰ p infinito materiali. t sic iste ꝺditōes de infinito assignate nō ꝓueniūt sibi. qz ifinitū in ḡnatiōe hmōi spectat ad ipfectōez ꝺditōes āt ꝓnoiate ad pfectōez spectāt. igit. Alio⁰ capit infinitū p infinito formali. t illi ꝓueniūt ꝺditiōes assignate ab antiqs. qz H ꝓncipiū rex ē. a q oēs alie res dependent. Tale etiā ē maxime in actu. io nō ē generabile qm generabile hz materiā t ē gubernatiuū t diuinū vt patz ex declarat. Ad obiecta in oppositū dōm ē ad ꝓmū q⁹ duplex ē effect⁹. q̄dā ē effect⁹ cause agēt. p naturā t sic vez ē. si cā sit ifinita effect⁹ erit ifinit⁹. Ali⁹ ē effect⁹ ꝓcedēs ab agēte p intellectū t tūc ꝑt cā ee ifinita. effectu tñ exīte finito. qz talr cā ꝓducit effectū sicut vult Ad scdm ꝺz ē. q duplex ē agēs ifinitū. s. fm naturā t de tali ꝓcedit argumētū t nō de agēte p volūtatē t intellectū.

Est āt aliq̄d in ifinitū fides q ex q̄nqz ꝓtingit maxime intēdēti by ex tpe. hoc em in infinitū est. Et ex magnitudinis diuisione vtunt em mathematici infinito Ampli⁹ sic vtiqz nō ē deficere fieri t corrūpi si in infinitū sit. Amplius inducēdo finitū sp ad aliq̄d. q̄re necē ē nullū ee terminū si sp includere necē ē altex ad altex Maxime āt t magz ꝓprie qđ cōem facit dubitatōez oīb⁹. ꝓpt id em qđ intellectū nō ē deficere. t nūer⁹ infinit⁹ videt ee. t mathematice magnitudines. t qđ est extra celum.

Istud ē scdm capitulū in q̄ pbs ponit q̄nqz rōes ꝓbātes infinitū in actu ee t acceptōes eius scdē t diuisiōes vt patebit in ꝓcessu. Prima rō ē tps ē ifinitū. qz octauo huj⁹ ꝓsiderabit. qm de tpe nihil ē accipe nisi nūc pns instās t an q̄libet instās ē accipe futux t neccārū ē tps nec an nec post fieri. igit nec cārū ē infinitū ee. Etiā cuiuslibet generati generatio. t cuiuslibet corrupti corruptō claudit tpe. si q̄ dicat generari tps vl instās. oportz q ei⁹ generatio t corruptio tpe claudant. t sic an tps erit tps et p⁹ tps erit tps. H āt ē impossibile. igit tps nec ē generatuz nec corruptū. igit ē ifinitū. t hec sūt rōnes ꝓpt q̄s oēs pbi dixerūt nō icepisse tpus ꝑter platonē q dixit t ipm genitū icepisse cū celo. Et hec ifinitas accidit tempi vt ostēdet in q̄rto huj⁹. ex eo q ē mēsura circulatōis. qz ex H ꝓstat q an q̄libet instās ē tps t p⁹ q̄libet. sicut an quēlibet pūctū in circulatōe signatū ē mot⁹ circuli t circuli⁹. t p⁹ quēlibet. q̄libet em pūct⁹ ē in rōe ꝓncipij t finis. t qz finis ē. io an ipm ē tps ꝑteritū. t qz ꝓncipiū necessario ē p⁹ ipm futux Si āt tps adiaceret motui recto sicut ꝓmo subiecto t cāe. tūc ab scz dubio finē haberet t ꝓncipiū. qz in linea recta ē accipe pūctū p quē ē tota dimēsio linee. t nihil p⁹. z cū mēsura t mēsuratū sint ꝓportionabilia. opz si motui tali tps adiaceret qđ in tpe eēt nūc a q̄ flueret tps. t nihil eēt an ipm de tpe. t aliud nūc an qđ eēt tps. t nihil p⁹ ipm de eēt tpis. t H nō dixit plato. qz dixit q factio celi a ꝓma cā ꝓcedit in eē an ee p modū mot⁹ recti. t illi adiacet tps ꝓcausatū illi. Et in H nō male dixit plato. hz nō naturalr loqref. Naturalr em supponit motū celi ee cāz generatōnis t illi adiacere tps. t in ipo ꝓmo tps fuisse iuctū fm ordinē nūc t esse passionē ei⁹. qz fm eū mēsura t nūer⁹ motuū adiacz p⁹ et regularissimo motui q̄ nūer⁹ ē t cā ois mot⁹ physici. Est āt tps nūer⁹ t mēsura ois mot⁹. t mot⁹ regularissimus q̄ cā t nūer⁹ ē ois mot⁹. ē mot⁹ ꝓmi mobilis in natura t H ē celū ꝓmū qđ mouet motu diurno ab oriēte in occidētē. t fm q tps adiacet huic motui q̄ eē ponit t physico. Scda rō ē. magnitudo ē ifinita. igit ifinitū est. Ans ꝓbat. qz mathematici vtunt hmōi diuisione in infinitū q imaginatio sup illo fundat. q ipa cōponit ex magnitudinib⁹. t nō ex pūctis. cuius notū sit magnitudinem in ifinita diuidi. nō tñ notū ē oib⁹ ipaz ꝓponi ex magnitudinib⁹. hz H ꝓbat. t eo ꝓbato vtit mathematic⁹ eo q mathematic⁹ nō hz ꝓsiderare ꝓpositōes rex essentiales q̄s ꝓsiderat naturalr. t istud latius ꝓbabit sexto huj⁹. Tercia generatōes t corruptōes sūt ifinite t succedūt sibi inuicē ꝑpetue. vtz p⁹ pigeneseos vt vn⁹ hō generat aliū t ille irex aliū. t sic de alijs in infinitū. q̄ infinitū ē. nō tñ ex eo q sit ifinita materia ex q̄ ē generatio t corruptio sicut q̄dā dicūt. hz potiꝰ ex eo q generatio vnius sit corruptio alteri⁹. Quarta rō ē. de rōe corpis finiti ē q claudat in alio. si igit deb aliq̄d corp⁹ vl H ē finitū vl ifinitū. si 2m habeb ꝓpositū. si ꝓmū oportz q ꝓcludat in alio corpe. vl q̄ H corp⁹ includit in alio vl nō. si ꝓmū erit ifinita corpa in magnitudine t sic ē ifinitū. si nō tūc deueniendū ē ad vnū qđ icludit t nō icludit t tūc H erit infinitū. qz nō claudit in alio. Quinta ratō maxime inductiua fm antiquos ad credendum infinitum esse est. qz qđ videt intellectui t imaginationi est vex vt ponūt antiqui nō discernētes inter intellectū t imaginatōnem hz intellectus siue imaginatio imaginat infinitū. igit infinitum est. Minorē ꝓbāt ex tribꝰ Primo in nūero. qa nō pōt dari tantus nūerus quin ꝑt esse maior fm imagi

natõem. scdo ex magnitudine. qz data quacũq; magnitudine pt dari maior. qz dz in pma petitõe euclidis. q licet lineã definitã in ꝓtinuũ rectũq; quãlibet ꝓducere et ideo nulla est q̃titas cui nõ pt fieri additio p intellectuz. tertio ex spacio qđ est extra celũ. qz pictagorici imaginabant extra celũ esse infinitum spacium

¶ Infinitũ aũt cuz sit extra celũ et corpus infinitũ videt esse et mũdi Quid em̃ magis vacuũ hic q̃z ibi. Q quidẽ in vno loco et vbiq; cẽ magnitudinem. Silr aũt et si vacuũ est. et locus infinitus et corpus infinitũ necesse est esse Lõtingere eĩ ab esse nihil differt in perpetuis.

¶ Hic phs ꝓsequit de tertia ꝓbatõe q̃ est de spacio infinito extra celũ. z vult q; si extra celũ spaciũ infinitũ imaginet. aut ergo illud est repletum corpe fm se totũ. et sic habet ꝓpositũ. aut ꝑ vna ꝑte repletũ. z ꝑ alia ꝑte vacuũ qđ cẽ nõ potest. cũ sit eiusdẽ dispõnis. aut est totũ vacuũ qđ esse nõ potest. qz cũ vacuũ sit locus nõ repletus corpe aptus natus tñ repleri. z in ꝑpetuis siue eternis nõ dz̃t esse z posse. igit sequit q; illud spaciũ est actualiter repletũ corpe infinito Dicũtur em̃ res ꝑpetue siue eterne q̃ sunt vniuersales in natura. sicut est ꝓportio loci ad locatũ hoc est nõ subiacent tpi. sz sicut eterna q̃ ad imutabilitatem suoꝝ sz res ꝑticulares ex natura sua mobiles tpi subiciunt. et ideo non oẽ qđ est in eis possibile. est ne cessariũ. sz qđ ꝓuenit in eis eẽ ꝓuenit etiam nõ esse z subiciunt casui z fortune. fundat aũt hec rõ sup falsum fundamentũ qz intelligentie siue imaginatõi nõ est credendum. qz nõ sicut per intellectũ ꝓtingit in infinitũ ꝑcedere quãtitatẽ. sic ꝑcedit fm naturã. cũ oim natura ꝓstãtiũ terminꝰ q̃dã sit z rõ magnitudinis z augmenti.

¶ Habet aũt dubitatõem de infinito ꝓsidera/to et nãq; nõ esse ponẽtibus multa ipossibilia accidũt et esse. Amplius aũt qualiter ẽ vtz sit genus sicut substãtia aut sicut accñs p se alicui nature aut neutraliter sz nihilominus ẽ infinitũ et in infinita magnitudine. Maxime ãt est phisici considerare si est magnitudo sensibilis infinita.

¶ Hic phs ostendit q; ꝓsideratio de infinito magnã habet dubitatõem siue ponat esse siue nõ. multa vident accidere impossibilia. Si ei ponat nõ esse vident accidere impossibilia q̃ dcã sunt. Si aũt esse ponat. tũc ꝓtingũt illa incõuenientia q̃ in sequẽti capto patebũt. z io ꝓsideranduꝫ est de ipo. Et si dicat infinitũ esse. tũc oz q̃rere An sit substãtia vel accñs p se hoc est ꝓpria passio. aut neutraꝝ et quocũq; hoꝝ modoꝝ dicat nihil minus est infinitum Adhuc si infinita dicant esse multitudine quadã z plura nũero adhuc sunt infinita sz tñ infinituz sit in q̃titate generaliter. Et iõ subdit phs. q; phisici est considerare maxime si aliq̃ magnitudo sensibilis est infinita actu sicut celũ aer aqua vel aliqđ huiusmodi.

Primũ igit determinandũ quot modis dz infinitũ. vno q̃dẽ igit mõ qđ ipossibile est ptrãsire ex eo q; nõ ẽ aptũ trãsiri. vt ẽ vox inuisibilis Aliter ãt trãsitũ hñs incõsũmabilẽ. aut qđ vix aut qđ aptũ natũ ẽ habere nõ tñ hz trãsitũ aut finẽ.

¶ Hic phs ponit acceptiones infiniti dicẽs. q; infinituz multis dicit modis. Primo mõ accipit infinitũ ꝓtradictorie qđ nullo modo pt eẽ de genere trãsibilium. z sic dꝰ dz infinitus z incorporeus z imensus. et in oibꝫ noibꝫ priuatiuis hoc mõ dictis melius noiatur q̃s affirmatiuis et positiuis. Textus tñ dicit. q; primus modus est priuationis quo negat genus priuationis z etiã spẽs. sicut planta vel lapis dicit esse nõ videns. nõ tñ ꝓpter hoc. qz nõ hz oculos sed etiã io qz nõ est aĩal aptũ natũ videre. et talis priuatio vocat priuatio priuãs. qz priuat habitũ z aptitudinẽ naturalẽ ad ipm. sicut vox dz inuisibilis. z ß mõ infinitũ potius dz ꝓtradictorie siue negatiue q̃s priuatiue. Scdo dz infinitũ ꝓtrarie qđ hz q̃titatẽ ex q hz aptitudinẽ vt transeat tñ ꝓpter extẽsionem fine carẽtez ptrãsiri nõ pt. sicut spaciũ infinitũ. et hoc mõ a phisicis infinitum esse dicẽtibꝫ supponebat infinitũ esse actu. qz ipi dixerũt spaciũ vacui vel loci esse infinitũ. eo q; quãtũcunq; trãseat de ipso sp remanet transitus eius ipfectus Tertio dicit infinitũ qđ est ipertrãsibile ex impotẽtia ptrãseũntis. sicut est spaciũ inter oriens z occidẽs. sicut etiam vni claudo ẽ spaciũ infinitũ pambulare ad sanctũ iacobũ. qz sibi est ipertrãsibile licet ptrãsibile. Et extra textũ sugad dunt duo modi a dño alberto z a multis aliꝭ z igit q̃rto mõ dicit infinitũ qđ quidẽ aptũ natũ est ptrãsiriꝫ impedit eius trãsitus p accñs aliqđ extrinsecũ sicut ꝑfundum maris dz infinitũ. qz aqua ipedit trãsitũ eiꝰ Quinto modo dz infinitum. ꝑpe cuius actꝰ finitus sp includit potentiam ad infinitum.

¶ Amplius aũt infinitũ est oĩm̃. aut fm appositõem. aut fm diuisionẽ aut vtroq; modo.

¶ Hic dr phs q; infinitũ ꝓprie acceptũ ẽ triplex. qz qđ daz est infinitũ p appõem tm̃ sicut est nũerus qui in infinitũ crescit p appõem. Aliud est infinitũ p diuisionem vt magnitudo q̃ est diuisibilis in infinitũ. tertiũ est infinitũ vtroq; modo. s. p diuisionẽ z p appositionẽ. vt tempus qz tps est nũerus potẽcialis. z cũ ß q̃titas ꝓtinua.

¶ Sepatũ q̃dẽ igit esse infinitũ a sensibilibus cũ ipm aliqđ ens infinitũ ipossibile est. Si nã q̃z neq; magnitudo neq; multitudo est suba ãt est ipm infinitũ et nõ accñs idiuisibile erit Diuisibile eĩ aut multitudo aut magnitudo erit. si ãt diuisibile est nõ infinituz est: nisi sicut vox indiuisibilis Sed neq; dicũt sic affirmãtes eẽ infinitũ. neq; nos q̃rim̃ sz sicut intrãsibile Si ãt fm accñs est infinitũ nõ erit vtiq; elemẽtum eoꝝ que sunt fm q; est infinitũ sicut neq; inuisibile locutõnis q̃z vox sit inuisibilis

¶ Zstud est tertiũ capm in quo phs ostendit q; non sit infinitũ sicut dixerũt antiq̃ in naturaliter loquẽtes ipm substantiam infinitã esse ponentes tribus rõnibꝫ. Quarum pma est. si esset infinitũ tanq̃z substãtia. aut igit talis substãtia esset infinita per se sine q̃titate z natura aliorũ ꝓdicamẽtoꝝ. aut cũ q̃titate et natura aliorũ ꝓdicamẽtoꝝ. neutrũ illoꝝ dici pt. igitur male dixerũt antiqui infinitũ eẽ substãtiaz infinitã Dinoꝛ ꝓbat. Nõ pt dici pmũ. q; sit ifinita sine natura aliorꝝ ꝓdicamẽtoꝝ qz suba fm se nec est finita nec infinita. Nec pt dici scdm. qz tũc nõ esset elementũ aut ꝓncipiũ rerũ naturaliũ nisi p accidens. z hoc est incõueniens. qz vox est audibilis p se. et

inuisibilis p accns. sz nō est elemētū locutiōis nisi p hoc q̄ est p se audibilis. voci eī accidit inuisibilē esse. igitur substantia infinita nō est elemētū entiū. p hoc q̄ ē p accidens infinita. sz p hoc q̄ est substātia p se existens.

¶ Amplius quo ꝓtingit aliquid esse ipm infinituz. si quidē nō fm nūerū et magnitudinē quoꝝ est p se passio q̄dā infinitū. Adhuc eī minus necesse ē fm nūerū et magnitudinem

¶ Hic phs ponit scdam rōem. illud qđ accidit alij non est p seipm subsistens. infinitū aūt accidit alij. q̄ accidit nūero ⁊ magnitudini. sz nūerus ⁊ magnitudo accidunt substantie. igit si accidit alij nō pōt ipm poni separū. Tertia rō. si subiectū alicuius accidit alij. et nō separat p seipm exns. igit multo minus passio illius subiecti erit separata sz subiectū infiniti qđ est nūerus vl magnitudo nequaq̄ hz esse separū. g̃ multo minus infinitū pōt esse separum et p ꝑns nō potest esse ꝓncipiū. q̄ passio nō potest esse entitatis maioris q̄ subiectū suum

¶ Manifestū aūt est q̄ nō ꝓtingit infinitū esse sicut actu id est ens ⁊ sicut substātiā et ꝓncipiū Erit ei qōlibet ipius acceptū infinitū si ptibile Infinito ei esse et infinitū idē est et nō de subiecto Quare aut indiuisibile est aut in infinita diuisibile. Multa eī infinita eē idē ipossibile ē Atuero sicut aeris aer ps est. sic et ifiniti infinitum Si q̄dē substātia est et ꝓncipiū. Infinito nāq̄ eē et finitū idē esset iptibile. igit ⁊ indiuisibile est. sz ipossibile est eē actu infinitū. Quātitatē eī aliquā ncēe est esse. fm accns ergo infinitū est. sz si sic dictū est q̄ nō ꝓtingit ipm dicere ꝓncipiū. sz illud cui accidit vt aerē aut par. Quare inconueienter vtiq̄ enūciant dicentes sicut pictagorici dicūt Sil'ē substātiā faciūt infinitū ⁊ ptiunt. Sz fortassis hec q̄dē est vtis q̄stio magis. Si ꝓtingit in mathematicis infinitū eē. et ī itelligibilibꝫ ⁊ in nullā hūtibꝫ magnitudinem. Nos aūt intēdentibꝫ de sensibilibus de q̄bꝫ facim⁹ sciam; vtrū in ipsis est aut nō est corpus infinitū in augmentum

Hic ostendit phs q̄ manifestū est. q̄ nō ꝓtingit infinitū esse sicut rē exīstem in actu. ⁊ sicut substātiā denudatam ab accūtibꝫ. et sicut ꝓncipiū. et q̄uis hoc ꝑbatū sit. tū adhuc amplius ostendi pt. q̄ si sit suba simplex q̄ est ꝓncipiū. tūc oz q̄ sit homogenū vel hetrogenū. neutr illoꝝ est dām. Nō hetrogenū. q̄ hoc ꝓncipiatur ab homogenio. igit cū definiat infinitū eadē erit definitio eius qđ est infinitū sicut subiectū infinitat; infiniti fm q̄ infinituz ē Nō hōgenū q̄ in hōgenijs nō fm diuersitatez est rō formalis totius et ptis sicut in linea ⁊ in aqua que sunt hōgenia oīno. q̄ nō sunt mixta. In carne aūt ⁊ homine q̄ꝫ vnū mixtū est ex ꝓtrarijs. ⁊ altez ex dissimilibꝫ ꝓpositū. alia est rō formalis fm se totius ⁊ alia ptis. ḡa forme ille multā variatōem accipiūt in partibꝫ. ⁊ ideo nō est idē caro fm formā. et carnis esse. Si g̃ infinitū formale rez et substantiale ꝓncipiū est fm q̄ est infinituz. tunc vna erit rō infiniti formalis fm se. ⁊ fm esse cuiuscq̄ ptis accepti. igit sicut totū est infinitū ita q̄libet ps est infinita. q̄ fm hoc infinitū fm se ⁊ fm esse ptiū acceptū idem est quo ad rōem infiniti in substantia. et ꝓncipiū dicat eē infinitū. et nō dicat de nūero eoꝝ q̄ denoiatiue dicunt de subiecto sicut accūtia. Si aūt sic idem est esse infiniti et infinitū tūc oportet q̄ aut totū sit indiuisibile sicut punctum. aut totū diuisibile. sz de indiuisibili infinito nō querunt phi nec ipe aresto. h̄ in rectu. si g̃ totuz diuisibile et ratio totius nō variat fm eē ptiū. tūc infinitū p diuisibile oportet eē p multa infinita Et etiā oportet vt p finita diuidat in infinita. sz ipossibile est q̄ multa infinita ī ptibus sint vnū in toto ꝓposito. q̄ impossibile est intelligere q̄ multa infinita aliquo modo vniant in vno aliq̄ vnitate. igit cū nec diuidat nisi in sua ꝓpōētia. infinitū non pōt diuidi p infinita. g̃ nō est substantia ⁊ ꝓncipiū. Ex aūt diuisionis hōgenij. cuius rō nō variat in ptibꝫ p esse ptiū est. sicut aeris totiꝰ q̄libet ps est aer. eo q̄ est aer fm formā et eē cuiuslibet ptis. eo q̄ nec distat pars a forma totiꝰ quēadmodū faciūt ptes mixti vl ꝓpositi ex hetrogenijs. Partes eī mixti simplices sunt. ⁊ nō sequūtur rōem totiꝰ mixti. ⁊ ptes totiꝰ hetrogenij p formas ptiū separātur a toto hetrogenio. sz in simplici quēadmodū dictū est neutrū hoꝝ est. Si g̃ infinitum caleſcit q̄libet ps eius erit infinita hūs rōem totius. Si aūt dicat q̄ ē materia suba q̄ p se ⁊ nō per accns est aliqđ ꝓncipiū iam ostensum est. q̄ tūc erit imptibile. igit etiā erit indiuisibile. sz ipossibile est actu esse infinitū q̄ sic ponit suba sola. Si eī det infinitū esse fm actū. tūc oportebit ipm ponere esse q̄titatē aliquā. q̄ rō infiniti q̄titati ꝓgruit. ⁊ extra q̄titatē nō inuenit. Si aūt infinitū dicat nō eē pura substantia. sz suba q̄ est p q̄titatē est infinita. ⁊ p hoc q̄ est substantia est ꝓncipiū. tūc infinitū nō erit ꝓncipiū p hoc qđ est infinitū. q̄ qđ p accns est infinitū. nō est ꝓncipiū nec ptum est infinitū. sz potius illud cui accidit esse infinitum est ꝓncipiū. sicut aerē aut nūerū parē quibꝫ accidit ifinita eē fm dicta diuersoꝝ phoꝝ. igit ipi phi attulerūt inter ꝓncipia dicētes eē infinitū sicut dixerūt pictagorici Si eī dicāt infinitū esse ꝓncipiū. oz q̄ infinitū in q̄titatem infinitū sit suba ⁊ cū sit sola suba. dicūt diuidi ⁊ ptiri posse subam q̄ oia sunt inconueniētia. vtz ex p̄dictis Et si dicerent infinitū q̄titati ꝓgruere adhuc nō inesset q̄titati p se nisi ꝓgrueret oi q̄titati. cā infinitū sequtur quādaꝝ q̄titatē. vt patebit inferi⁹ Sz fortassis q̄reret aliqs vtr suba separa sit infinitū q̄dā. est q̄stio magis vtis q̄ ptineat ad ꝓpositū. Nō ei pt determinari nisi ꝓsiderēt ens separū et nō separū qđ est vtis scie. vtputa meraphysice et iō hec q̄stio illuc deferat Ibi eī q̄rendū est. si ꝓtingit infinitū esse in mathematicis q̄ q̄nta sunt. ⁊ in separatis q̄ intelligibilia sunt. vt intelligentie. ⁊ rez quiditates. ⁊ iterum si ꝓuenit in his q̄ nullā hūt magnitudinē sicut ē suba p se accepta. Sz hic solū fit mētio de sensibilibꝫ et mēsuris ⁊ phicis de q̄bꝫ in isto libro agit querēdo an in ipis ē aut nō corpus infinitū p additōem et augmētum.

¶ Rationabiliter q̄dē igit speculātibꝫ ex hmōi videbit nō eē vtiq̄ si ei est corpis rō q̄ planicie terminatū est. nō erit vtiq̄ corpus infinitū neq̄ intelligibile. neq̄ sensibile. Atuero nec nūerus sic est. sicut separatus et infinit⁹ Numerabile eī nūer⁹ ē. aut bīs nūez. Si g̃ nūerabile possibile ē nūerari ⁊ trāsire vtiq̄ possibile erit ifinitū.

¶ Hic phs ímprobat opinionē naturaliter loquētiū de infinito et hoc per rōnes logicas z phicas. Et est prima in primis. q; nullū terminatū est infinitū. ois q̄titas cōtinua est terminata. g̃ est finita ℳinor. q; corpus actu acceptū finitur suis dimēsionib; .s. vna vel pluribz. sphericum em̄ finitur vna. z angulo sum finitur pluribz q; corpus fm euclidē est qđ hz longitudinē latitudinē z profunditatem ¶ Et est rō logica q;. est ex his q̄ cōia sunt et in oi corpe rā physico mathematico q̄ metaphisico Secūda rō est i nūeris. Nullū nūerabile est infinitū. sz nūerus est nūerabil. ergo nō est infinitus. q; oē nūerabile p nūerando ptransiri. qđ aūt pertrāsitur nō est infinitū cū infinitū nō habeat terminū. igit. Sed diceret aliqs iste rōes sunt phisice q; sunt de infinito qđ ē passio physica Ad hoc dōm est. q; aliq̄ rōnes dicūtur dupliciter aut phisice. vno⁹ q̄tū ad obiectū de q̄ est demōstratio aut pbatio et sic rōes tacte sunt phisice. vt pbat argumētū Alio⁹ accipiūt q̄ ad modū demōstrandi aut procedēdi z sic sūt logice q; pcedūt a definitōe ad definitū

¶ Phisice āt magis ꝑsiderantib; ex his nec em̄ cōpositū possibile est esse nec simplex. Cōpositū quidē igit nō erit infinitū corpus. si finita elemēta sunt multitudine. Necesse est ei plura esse et equare. ꝯraria sp et nō esse. vnū ipoz infinitū. Si nāq; q̄tūcunq; deficiat potentia q̄ est in vno corpe est potentia alterius. vt si ignis finitus. aer em̄ infinitus est aūt equalis ignis equalis aeri in potentia quātūcunq; duplicatus. solū aūt et nūerū quēdā bñs. tū manifestum est. q; infinitū abundat aut excellit et corrumpit finitum.

¶ Hic ostendit phs ex p̄ncipijs scie naturalis. q; nullū est corp⁹ infinitū. q; si esset aliqđ corp⁹ infinitū. aut g̃ tale corpus eēt ꝑpositū aut simplex neutꝝ illoꝝ ē dōm. igit. Nō ꝑpositū. q; si eēt aliqđ tale. hoc eēt aut ex pribus oib; finitis nūero z magnitudine. aut ex q̄busdā finitis z q̄busdā infinitis. Primū dici nō pōt. q; m ex finitis ptib; nō ꝑponit nisi finitū. Nō scdm. q; vel ea q̄ sunt infinita sunt infinita fm spēm et nūerꝝ. z finita p magnitudinē aut quedā eorū sunt finita magnitudine. quedaz aūt eorū sunt infinita. aut vnū eorū est infinitū. reliq̄ vero finita. aut ecōuerso vnū finitū et reliqua infinita. De primo mēbro diuisionis an sit ꝑpositū ex infinitis spē et nūero. z finitis magnitudine habet phs disputare primo perigeneseos p improbationem opinionis Democriti et collegе eius leucippi Si aūt dicat forma simplicis elemēti. tunc nō possz esse ꝑpositū ex infinitis nisi elemēta simplicia essent infinita. Et illa positio improbat scdo perigeneseos ꝓb; q; probat ibi. tm̄ eē q̄tuor elemēta Nec pt dici q; sit ꝑpositū ex quibusdā infinitis fm magnitudinem et q̄busdā finitis. q; tūc q̄litates elemētoꝝ q̄uis se excedāt. ita q; calor ignis in decuplo excedat caliditatē aeris. tū si aer ponat infinitus in magnitudine ad finituz ignē. calor z hūidū aeris excedent calidū et siccū ignis. q; ois virtus z potēcia naturalis crescit suo subiecto crescēte. z si materia sua siue subiectū crescit in infinitū. sua potēcia in infinitū crescit. sicut patebit octauo huius. cū igit in ꝑposito finitū ūigit infinito vni vel pluribz id qđ est infinitū erit potentie infinite. et excellendo alia corrūperet ꝑpositū. z sic ꝑpositū nō erit infinitū siue vno siue pluribz existentibus in ipso infinitis dūmodo quedam sunt finita in ipo

¶ Unūqōq; aūt infinitū esse impossibile ē corpus em̄ est penitus habens dimensionem Infinitū aūt indeterminate distans est. Quare infinitū corpus oiquaq; distās erit infinitum

¶ Hic phs ostēdit q; impossibile est. q; oia sint infinita que ꝑponūt tale corpus. q; corpus infinituz fm q; tres habet dimēsiones fm qualibet dimensionē est infinitum sz qđ qualibet dimensione distat in infinitū repleret oē spaciū. igit cū ipo nō pt remanere aliud ifinitū nisi duo corpora essent in eodem loco. z sic duo talia corpa aut plura nō possunt ꝑiungi ad ꝑpoēm corpis infiniti. Preterea si ad oēm dimensionē corpus infinitū distat in infinitum tūc nihil pt ꝑiūgi corpi infinito. q; q̄cq̄d ꝑiūgeret ei oporteret q; primo applicaretur extrinsecus p ꝓtractuz et sic oporteret q; haberē vltimū in quo tangeret. habens aūt vltimū est finitū. igit si aliqđ applicaret ei extra ipm esset infinitū. z hoc est cōtra hypotesim. q; positū erat eē finitū ꝑpositū ex pluribz infinitis. Qz aūt corpus infinitū in oib; dimensionib; est infinitum sic ꝓbat. qa si deb aliqđ corpus infinitū in dimensione vna vel duab; z nō in oib; et dicat illi aliqđ infinituz in vna dimensione vel duab;. z nō in tertia applicari. ita q; ꝑponat in dimensione vel dimensionib; in quib; finite sunt sequet inconueniens. .s. vnū infinitū maius esse alio infinito. q; ꝑpositū ex duab; dimensionib; infinitis maius est vtraq; ꝑponēti eo q; oē totū maius est qualibet sua pte. sz inconueniens est vnū infinitū maius eē infinito Sz hoc inconuenies eē nō videt. q; in eo q; ꝑponunt finita sunt z fm hoc q; finita sunt totū potest esse maius pte. et nō in eo q; infinita. Ideo dōm q; ad hoc q; ꝑpositio fiat oportet de simplicib; fieri ꝑpositōem. simplex aūt vnius virturis est et ideo in tali longitudo respōdet latitudini z pfunditate et ecōuerso. z hoc modo itellexit Aresto. qñ dixit. q; corpus infinitū ꝑponēs interminate distans est per oēm dimensionē. sz in ꝑpositis corpib; longitudo magis fit a calido. et latitudo magis a frigido dilatante z retrahente ℙrofunditas āt fit a motu hūidi qđ calidū facit ebullire ad superficiem. z in tali corpore nō segref q; si lōgitudo eius esset infinita q; etiā latitudo z pfunditas essent infinita. nisi eo modo quo calidū infinitū exigit frigidū infinitū. et hūidū infinitū. q; aliter corrūperet ipm

¶ Atuero nec vnū ptingit infinitū corpus eē et simplex. nec sicut dicūt qdā q; extra elemēta est. ex q̄ alia generant nec simplex Sūt em̄ q̄daz qui hoc faciūt infinitū. sz nō aerē aut aquā q̄tenꝰ ei alia corrūpant ab infinitate ipoz Nūt em̄ adinuicē cōtrarietatē. vt aer quidā hūidus aqua aūt frigida. ignis vero calidus q̄z si esset vnū infinita corrūperent vtiq; iā alia. nūc autē dicūt alterū esse ex quo hec sunt.

¶ Hic ostendit phs q; sicut impossibile est corpus ꝑpositū esse infinitū. ita impossibile est corpus simplex ee infinitū. q; aut tale corpus simplex infinitū esset extra elementa. aut intra elementa. neutꝝ illoꝝ est dōm. igit nullum est corpus simplex infinitū. ℙrobatio minoris patebit infra. Sūt tū qdaz phylosophi dicētes infinitū corpus eē extra elemēta z nō intra ea. z dixerūt nō aerē aut

aquã aut ignem aut terrã esse infinitũ. qz videbãt bene. q elementa in suis superficiebꝫ se tangunt. z ideo quodcunqꝫ ipoz dicerẽt esse infinitum illud corrumperet alia. eo q vnũqꝺqꝫ elementuꝫ habeat ꝓtrarietatem ad aliud. vt aq est frigida. aer humidus. ignis calidus. z terra sicca. sed cõtraria se tangentia agunt z patiunk ad inuicẽ. ito qꝺcũqꝫ ipoz esset infinitum. corrũperet oĩa alia z ꝙuerteret in seipm. z ideo ne destruak mundus dicunt. q alterũ ab elementis est quoꝺdã corpus infinitũ qꝺ est extra elemẽta. Impossibile aũt est esse hmõi. non quia infinitum. De hoc em̃ cõmune quiꝺdã ꝺom est. z de omni simili z aere aqua z quolibet. Sed q nõ est huiusmodi corpus sensibile extra vocata elementa. Omne nanqꝫ qꝺ est ex quo est z resoluitur in hoc. Quare esset vtiqꝫ hoc ꝓter aerẽ ignem z terram z aquam. videk autẽ nullũ Ne qꝫ igitur ignem neqꝫ aliorũ elementorũ nullum contingit infinitũ esse aliqꝺ. Omnino em̃ z p/ter id qꝺ infinitũ sit aliqꝺ ipoz impossibile est eẽ si finitũ sit. oportz aũt esse aut fieri vnũ aliqꝺ ipoz sicut eraclitus oĩa fieri aliqñ ignẽ. Eadez aũt rõ est z de vno qꝺ faciunt extra elementa physici. Omne em̃ mutak ex cõtrario in cõtra/riũ. z ex frigido in calidũ. Oportet aũt de oĩ z de bis cõsiderare si cõtingat. aut nõ cõtingat corpus sensibile infinitũ esse.

Hic ꝓbat phs minorẽ ꝑdicte rõnis scz q impossibile ẽ eẽ tale corpꝰ extra elemẽta. qm̃ si eẽt tale corpꝰ extra vocata elemẽta ignẽ aerẽ aquã z terrã ex quo generank alia corpora q vocank elemẽta. tũc oporteret etiã q elemẽta resoluerenk in ipm. sed nullũ corpꝰ est in qꝺ resoluũtur elemẽta qz sic elementa nõ essent elemẽta. Nã definitio elementi est. q nõ resoluik fm formã ad formã. g impossibile est tale corpus esse. ex quo elementa generentur fm hoc em̃ nõ esset generaratio elementi vnius corruptio alterius. z econuerso corruptio vnius generatio alterius. z p ons nõ essz circularis generatio elemẽtoꝝ sed ex quoꝺã alio generarenk. z i qꝺdã aliud resoluerenk in corruptõne. Sũt etiaz aliq q dixerũt vnũ aliqꝺ istoꝝ esse elemẽtũ ad alia ex q̃ generank z in qꝺ alia corrũpũtur. Et p eãdẽ rõnẽ q̃ posita ẽ ostendik. impossibile eẽ ignẽ aliqꝺ elementoꝝ esse tale z infinitũ. Vliter em̃ z oino ipossibile ẽ aliqꝺ corpꝰ taliter se hns ad elemẽta etiã si ponak ifinitũ eẽ. qz ipossibile ẽ sic eẽ vl fieri ex alio elemẽto aliqꝺ elemẽtoꝝ. sic eraclitꝰ dixit oĩa aliqñ ꝑus ignẽ. z ignẽ ꝺt esse elemẽtũ elemẽtoꝝ. Eadẽ rõ est de illo vno z infinito qꝺ physici extra elemẽta esse dixerũt. qz oĩa mutank ex ctrio in ctriũ. vt ex calido in frigiduz. igit illud qꝺ ẽ ex elemẽto ex q̃ p mutatõem fiunt elemẽta est distinctũ ctrietate. z si hz cũ elemẽtis ctrietatẽ tũc corrũperet elemẽta vt patuit supra. sz hoc nõ ẽ vez. igit falsũ est aliqꝺ corpꝰ tale esse z esse infinitũ. oportet ãt de oĩ elemẽto simplici ex rõnibꝫ dictis ꝙsiderare si ꝓtingat. aut non corpus sensibile z distinctũ cõtrarietate z simplex infinitum esse. quia eadem est ratio de oibus.

QÃt oino ipossibile sit corpus sensibile infinitũ eẽ ex bis manifestũ erit. Aptũ em̃ natũ est oẽ sensibile alicubi esse. z locꝰ aliqs ẽ vniuscuiusqꝫ. z idẽ partis z oĩs ẽ. z totius terre z vnꝰ gle be. z ignis z scintille. Quare siquidẽ sit eiusdez speciei aut imobile erit. aut sp mouebik. z ipossibile est vtrũqꝫ. Quid em̃ magis deorsum aut sursum aut alicubi. Dico aũt vt si gleba sit alicubi. ipa mouebik aut ibi manebit. locꝰ enim infinitꝰ erit cognati sui z corporis ꝓximi. Vtrũ igik ꝓtinebit totũ locũ. z quõ. Que igik mãsio z vbi et motus ipius. Aut em̃ vbiqꝫ manebit. nõ ergo mouebik. aut vbiqꝫ mouebik. non ergo stabit. Si aũt dissimile est oẽ. dissimiles et loci sunt. et primũ quidẽ nõ vnũ corpus ois est. sed aut in tangendo. postea autez finita hec erunt. aut infinita specie. z finita quidẽ eẽ non pũt. Erũt em̃ alia quidẽ finita alia vero non. si oĩe infinitũ ẽ. vt ignis aut aq Corruptio autẽ hmõi q tale ex ꝓtrijs erit sicut dictũ ẽ prius Et ꝓpter hoc nullus vnũ z infinitũ ignẽ fecit neqꝫ terrã physiologoꝝ. sz aut aerẽ aut aquam aut ipoz mediũ. qz locꝰ vniuscuiusqꝫ manifestus erat z determinatꝰ. hec ãt se hñt ad ambo sursũ z deorsũ. Si ãt infinita z simplicia sunt et loci ifiniti z elemẽta ifinita erũt. Si aũt hoc ipossibile ẽ. z loci finiti sũt. totũ finitũ eẽ necẽ.

Impossibile em̃ ẽ nõ ꝓpare locũ z corpꝰ. Neqꝫ em̃ locꝰ oĩs maior ẽ qꝫ qꝫtũcũqꝫ ꝓtingit corpus sil eẽ. Sil ãt neqꝫ infinitũ erit corpꝰ. neqꝫ corpꝰ maius qꝫ locus. aut em̃ vacuũ erit aliqꝺ aut corpus nusqꝫ natum est esse.

Hic oñdit. p. q nõ ꝓt eẽ aliqꝺ corpꝰ sensibile actu infinitũ manifestũ erit ex dicẽdis. qz corpꝰ aut ẽ silis spẽi in ꝓtibus aut dissilis vt patuit ex dictis. sz neutꝫ illoꝝ ꝓt eẽ actu infinitũ vt patebit ifra. igit Et loqk. p. h dũtaxat de corpe hñte motũ rectũ qꝺ solũ sẽsibile vocak qz ipz distinctũ ẽ ꝑmis qlitatibꝫ sẽsibilibꝫ q̃ sz obiecta tact9 z cũ sũt oĩa alia sensibilia qlitatũ. Et rõ q̃re dũtaxat de tali corpe hic fit mentio ẽ qꝺ a physici ponẽtes ifinitũ eẽ posuerũt ipm materiale ꝑncꝑ rez. Jd ãt qꝺ ẽ materiale corpoꝝ ꝑncꝑ rectũ motũ hz z ẽ distinctũ qlitatibꝫ tact9 Jnlio ãt ꝺ celo z mũdo gñaliter fiet mẽtio de infinito. qz ibi oñdek. q nec corpꝰ motũ circulariter ꝓt eẽ ifinitũ. nec ifinitũ ecõuerso ipm posse esse. Jstz em̃ ꝑmissis adhuc tres ꝓpones sunt ꝑmittẽde ex qbꝫ ꝓcedendũ ẽ. Quaꝝ ꝑma ẽ q oẽ corpꝰ sensibile aptũ natũ est alicubi eẽ. ita q vniuscuiusqꝫ corpis sensibilis ẽ locꝰ aliqs. Scda ẽ. q i corpe silis i spẽ idẽ ẽ locꝰ totius z ptis. sic idem est locꝰ totius ignis z ptis ei9. Corpꝰ em̃ silẽ i spẽ ꝺt esse corpꝰ hõgenũ z simplex. qz si eẽt hõgenũ z ꝑmixtũ tũc ñ segrek q i carne sũt ꝓponẽtia elemẽta. z locꝰ carnis ẽ deorsũ z tñ qꝺdã ꝓponẽtũ mouẽk sursũ sic ignis Tercia ẽ q corpus simplex silis spẽi ꝺefert i loco naturali qñ ẽ i ipo. z mouek ad ipm quãdo ẽ extra ipm. et pars similis speciei quiescit in loco totius quãdo est in ipo z mouetur ad ipsum quando est extra ipsum. Ex bis iã ꝓbak ꝓpositz. si corpꝰ illꝺ qꝺ ꝺr eẽ ifinitũ ẽ simplex z ẽ silis spẽi z forme erit i aliq loco g ꝓpoez ꝑmã. sz ille locꝰ aut ẽ sibi natural aut nõ si nakal tũc ꝓpetue ꝺefert i loꝰ ifinito sibi nakali. qz extra locũ ifinitũ ñ ẽ locꝰ z ita cũ ñ hẽat ad quẽ moueri possit ꝓpetuo

quiescit. Et si est extra locum suum naturalē ille etiam erit infinitus. ergo in infinitum distat a naturali loco et per ꝯsequens ꝑ infinitū tempus mouebit si moueatur. ſz hoc est impossibile q; qđ mouet mouebit sursum aut deorsum si est corpus simplex habens motū rectum. ⁊ quod mouebit. mouebit sursum vel deorsuz Jn corpore ꝯo infinito ⁊ loco infinito nihil magis est sursum vel deorsum. q; sursum ⁊ deorsum sunt differentie q̄ terminant hic situm determinatum in loco. Si autem dicatur q̄ moueatur motu ptium ⁊ non motu totius. tūc querendū est vbi sit motus ptium. q; premissum est in secūda ꝓpositione. q̄ locus totius in tali corpore idē est cū loco ptū et ecōuerso. ⁊ motꝰ ptis ē motꝰ totius. vbi g̃ gleba mouebit si gleba ē talis corporis ꝑs Si em̄ idē ē locus totiꝰ ⁊ ptis et totum quiescit in loco ꝓnaturali sibi. et gleba quiescit in eodem. igitur quiescente toto ꝙescit ⁊ pars. Eadem aūt ratio est si dicatur gleba manere ꝙeta moto toto. ꝙa locus glebe ⁊ suꝰ ꝑtis ⁊ ꝓnaturalis corporis hoc est totius infiniti est idem. Similiter q̄ri posſz que et vbi est mās̄io ipsius si maneat. et quis est. ⁊ vbi motus ipius si mouetur. q; nullo loco capiꝫ ⁊ ideo oportet q̄ vbiq; maneat etiam pars eius. si ideꝫ est locus totius et ptis. aut in infinitum moueanꝫ ptes eius. q; non est ratio quare magis moueatur sursum in loco totius q̄ deorsum. ptz ſcōz aliā loci drām. q; nullā rationem p̄t quis ostendere nisi in loco totius quiescat pars ⁊ moueatur. cū oīnis locus totius sit sibi equaliter naturalis vꝫ innaturalis. si est pars similis spēi. Nec potest quis ostēdere ꝙs sit motus ptium ipius. aut q̄ quieres in vno loco plus q̄ in alio Si aūt ponaꝫ ista pars dimensionis ⁊ dicatur corpus infinitum ꝓponi ex infinitis nūero spē q̄ oportet esse finita magnitudine. tūc etiam oportet. q̄ loci sint infiniti per ꝓius. q; qđliber corpus in specie locū habet sibi respondentē. tūc ꝑmū incōueniens qđ sequitur ex illo est. q̄ infinita corpora p numerū spē se ꝓtingant vsq; in infinitū. igitur mūdus nō habet vniuersitatez ab vniuersitate circūdantis oīa corpora alicuius ⁊ ꝓtinentis. ſz potius vniuersitas est aggregatio ꝓtingentiū corporum se in infinito em̄. ſz hoc falsum est. vt patet ꝓimo celi ⁊ in libro perigeneseos. scōm incōueniens est illa dissimilia specie. aut erūt finita. aut nō infinita p spēm. cum tamē finita sint magnitudine ⁊ nō potest dari hic q̄ sint finita. cū totum sit infinitum. q; nihil infinitū ꝓponi ex oīno finitis Si aūt dek. q̄ quedam sunt infinita magnitudine cū sint dissimilia specie. sicut si ignis et aqua dicātur esse finita ⁊ alia infinita vl'ecōuerso. ſz hoc est impossibile. q; dictū est superius. q̄ infinita corrūperēt finita. ꝑpter ꝓtrarietatē q̄ est in corporibꝫ simplicibꝫ q̄ habēt motum rectum. et ideo antiqui cauerūt sibi. ne dicerent extrema elemēta esse infinita. q; illa magis habent qualitates actiuas. et locū et motū determinatos ad vnā ptē tim̄. ⁊ ideo ꝑ qualitates corrūperent alia. ⁊ per motus distarent ⁊ distraherenꝫ ab inuicez in infinitū. ſz media elementa quidam dixerūt esse infinita. q; de facili mutanꝫ in qualitatibus. ⁊ loca et motum habēt indeterminata ⁊ emanāt. sicut humidū fluens mō sursum mō deorsum q̄ motus ꝓpetit generationi et corruptōni corporuz. Aer em̄ grauis est in vno ſcz in igne in quo emanat deorsum et leuis est in duobus. ſcz in aqua et terra. in quibꝫ emanat sursum. aqua aūt ecōuerso grauis est in duobꝫ. ſ. in aere ⁊ igne in qbꝫ emanat deorsum. et leuis est in vno in quo manat sursum hoc est in terra. Dixerūt aūt q̄dam physiologorū hec duo esse infinita et principiū omniuz Et alij dixerūt corpus infinitū mediū inter hec ꝓpter hoc q̄ videbant. q̄ aer et aqua non omnino separanꝫ a contrarijs. Si aūt dicatur. q̄ simplicia dissimilia specie sunt infinita p nūez̄ specierū diuersarū. tūc sequiꝫ ex hoc q̄ loca sunt infinita et elemēta locata sint infinita. ſz hoc est impossibile. eo q̄ si loca finita sunt. tunc necesse est q̄ totum infinitum ex diuersis speciebus simpliciū ꝓfectū sit finitū. Non em̄ potest esse q̄ locus et locatū nō ꝙntur. et ideo si loca ſm nūez̄ dr̄ez̄ loci sint finita. tūc oporteret q̄ corpora in eis locata p spēm sint finita. et si locus est tantus tantum est et corpus in eo locatum. quia impossibile est. q̄ locus maior sit q̄ q̄ntū est corpus. nec corpus maius sit q̄ locus. si em̄ locus maior esset q̄ corpus locatum. tūc oportet q̄ aliq̄d esset vacuū. hoc autez impossibile est vt patebit quarto huius. Si aūt corꝰ locatum esset maius loco. tunc oporteret q̄ corpus aliquod nusq̄ esset. et hoc est impossibile et p̄cipue de corpore simplici habente motū rectū. de quo hic ꝓsideratio Et dicit dñs Albertus. q̄ oīnia hec sunt impossibilia de corpore infinito ſm actū accepto. q; hoc nec equale ē alicui nec maius nec minus aliquo corpore. equale em̄ nō est. q; nō est infra terminos aliquos sua quantitas. maius em̄ non est. q; oīne maius in aliqua ꝑte maius ē. et similiter minus in aliqua ꝑte minus est. et infinitum ad infinitum nulla rōne p̄ōt ꝓparari.

¶ Anaxagoras aūt inconuenienter dicit de infiniti mās̄ione Fulcire em̄ seipsum dicit infinitum. hoc aūt est. q; in seipso est. Aliud em̄ continet nihil tanq̄ vbi vtiq; aliquid sit aptum natum sit ibi esse. Hoc aūt nō verū est Erit enim aliquid alicubi vi et nō vbi aptū natū est esse

¶ Hic ph̄s interponit opinionem anaxagore quā etiaz aliquot rōnibꝫ improbat. Anaxagoras em̄ euadere intendēs rationes predictas incōuenientem assumpsit causam de mansione et quiete infiniti dicens. q̄ totū infinitum quod mixtum est ex oībꝫ infinitis homogenijs tō quiescit. q; ipm̄ fulcit seipsum. et ipsum est locus suus. Jn ptibꝫ em̄ que h̄ogenee sunt vna ꝓtiguaꝫ ad aliā in infinitū. ita q̄ non sit locus extra ipsum ad quē posset moueri. eo q̄ vna semper ꝓstringiꝫ ab alia. ⁊ tō necesse est q̄escere. q; sicut in seipso est infinitum. et ipsum est locus suus. vt dictū est. q; tamen extra infinitū nihil sit nō potuit habere locū extra ꝓtinērem. et ideo nihil aliud cōtinet ipm̄ q̄ ipm̄ infinitum. ⁊ sic anaxagore opinio fuit. q̄ omnis res sit apta per naturam esse vbi est. eo q̄ ipe ōt nō esse aliquam naturam locati aut loci que facit rem alicubi esse. sed in illo loco erit res vbi ꝓstringitur circūposita pribus infiniti. et nō habet aliam aptitudinem ad locum. sed hoc nō est verum. q; sic oīnis res ſm dictū suuz esset in loco vbi est vi. hoc est p violentiam et nō habet aptitudinē ad ipm̄ in quo est. cuius causa est. q; ꝓstructum est in loco et vi aliena detinek in loco et nō p aliquā naturam mouentem ad locum in quo est.

¶ Si igitur q̄ maxime non mouetur totū qđ

igitur ipō nanq; fulcit et in seipso est. immobile oīe necesse est Sed quare nō aptū natū sit moueri dicendū est. nō em̄ sufficiens est sic dicentez euadere. Erit em̄ vtiq; t quodlibet aliud nō motum. sed aptū natū est. nihil phibet qm̄ et terra nō fertur neq; si infinitū esset cōtenta tm̄ medio. Sed non q; habet aliud vbi vehat. manebit in medio. sz nō mouebit. q; nō apta nata ē sic. sz tm̄ licebit vtiq; dicere. q; fulcit seipm̄. Si ergo neq; in terra hec causa est cū sit infinita. sz q; grauitatem habz graue aūt manet in medio.

¶ Hic ostendit phūs. si hec est cā quare mouet infinitū. q; totū fulcitur et retinetur in seipo tunc oportet q; sit immobile p accīs. scz q; nō est locus ad quē moueat sed hoc nō sufficit in naturalib⁹ in q̄bus q̄ritur cā p se t nō per accīs. Oportuit em̄ Anaxagorā assignare cām vtiq; quare infinitū nō aptū natum sit moueri ex natura. q; in naturis nō sufficit sic dicentem accītalem cām euadere. Si em̄ cā quā induxit vera est. tunc etiā q̄libet aliud q̄ nō mouet hac de cā nō moueret. sed hoc ē falsum. q; nihil phibet q; id quod retentum est violente in aliquo sicut lapis sursum sit aptus natus moueri ad aliū qui est suus locus naturalis. Et huius exemplū ē in terra q̄ nō mouet. et si poneret p impossibile q; eet infinita. adhuc nō moueret si ꝓtineretur a natura medij q̄ est locus terre naturalis. et nō retineret ex hoc. q; comp̄meretur alijs circūpmentib⁹ ipm̄. nec iō. q; nō essz loc⁹ ad quē possz moueri. sz potius ideo figeretur in medio q; de natura grauitatis sue ibi est apta nata esse t ibi generatur. et tm̄ licebit pm̄ anaxagorā tunc dicere. q; fulcit seipam cū posita sit esse infinita. ptz igitur q; nō est causa quā assignauit p cā. q; p hoc q; negat motus ab alio quo corpe nō negatur aptitudo necessario. q; multa nō mouent q̄ tm̄ apta nata st̄ moueri q̄ st̄ extra vbi. ꝓtiū et h̄ ignorauit anaxagoras. si igit in terra cuz sit infinita adhuc cā sit. q; nō mouetur. q; est in vbi ꝓtio q̄ ē medium. et nihil mouetur in vbi ꝓtio naturalr igit hz grauitatem et p grauitatem quiescit in medio

¶ Similiter et infinitū manet vtiq; in seipo ꝓpter quandā aliā cām. sz nō q; infinitū est. et fulcit seipm̄. Silr aūt manifestū q; t si sit q̄libet ps indigebit manere. Sicut em̄ infinitū in seipso manet se fulciens sic et si q̄libet ps accipiatur in seipa manebit Totius em̄ et partis siles loci sunt. sicut terre totius et glebe deorsum. t oīs ignis et scintille sursuz. Quare si infiniti loc⁹ q̄ in seipo est t idē ptis manebit ergo in seipo.

¶ Hic phūs ostendit. q; p eandē rōem infinitū nō habebit cām mansionis sue q; est in se. sz aliā. istā scz q; nō ē aptū natū moueri ex eo. q; est in loco ꝓtio et hoc nō dixit anaxagoras. et p ꝓns nō habeat. p cā illud q̄ dixit infinitū seipm̄ fulcire. Silr ex dictis manifestū est. q; silles in specie sunt loci tot⁹ hōgenij et ptis. sicut totius terre locus est idē et glebe. et scintille locus idē est. t tot⁹ ignis. q; vtriusq; locus sursum est. et totius terre t glebe locus est deorsum. q̄m p se manifestū est q; nihil est in seipo. vt dicek quarto huius. et q; loc⁹ totius et ptis nō differt nisi quātitate. maior em̄ est locus totius q̄ ptis. cū totū sit maius pte. et iō id q̄ ferk ad locuz vel quiescit in loco p aliquā naturā fertur et quiescit in illo t non q; infinitū est. sz accidit ei finit⁹ vl infinituz. cū si ver dixit anaxagoras q; infinitū sit in seipo. oportet etiā q; ptes infinite sint in seipis. q; infinitū est hōgenū et vbi est totum ibi est ps sm̄ naturā sz manifestū est. q; ps nō manet in seipa. igitur nec totū. t per ꝓsequens dictū anaxagore nō est verum.

¶ Oīno aūt manifestū est. q; impossibile est sil dicere infinitū corpus et locū quendā corporibus esse. si oīe corpus sensibile. aut grauitatem hz aut leuitatē. t si graue q̄dē in medio natura hz ferri si vero leue sursum necesse est. t infinitū corpus silr ferri. Impossibile āt aut vtrū libet aut medū vtrūq; sustinere. Quō em̄ diuides aut quō infiniti erit hoc quidē sursuz Illud aūt deorsum aut vltimū aut medū

¶ Hic ꝓbat phūs q; corp⁹ sensibile nō est actu infinitū p cōparōem ad eius locū. q; oīno et vlr manifestū est q; impossibile est hec duo sil esse aut dicere q; corpus aliquod simplex et phȳsicū sit infinitū. et q; locus aliquis determinatus in natura insit illi corpi. q; si oīe corp⁹ sensibile aut grauitatē aut leuitatē hz. ergo infinitū habet grauitatē et leuitatē. ex eo q; ipi infinitū posuerunt elementū. et nō celū dixerūt esse infinitū. Si em̄ graue ē tunc fertur ad medū. et si leue tunc fertur sursum illud aūt q̄ fertur ad locū finitū et determinatū finitū est. q; infinitū est finituz. q; sursum et deorsum loca sunt in natura. corpus vero infinitū si simplex est et sensibile necē est altero istoz modoz ferri hoc est moueri. Si aūt forte aliq̄s diceret q; corpus infinitū sustinet vtrūq; istorū motuum hoc est impossibile. q; tunc esset cōpositum ex oppositis naturis. et suppositū erat q; eet simplex. Silr est impossibile q; medietas eius ferak sursum et medietas deorsum. q; si infinitū est. quō diuidik in duo media ex quo id q̄ in duo media diuidik finitū est. q; mensurat duab⁹ medietatib⁹ in quas diuidik. quō igit dici pōt q; hec ps infiniti est sursuz. et q; alia eius ps est deorsuz q; q̄ finik ptib⁹ suis ad loca finita est finitū. Si aurem vna ps infiniti q̄ est supior est sursum et finitur ad locū sursum. et alia eius ps deorsum et illa finik ad locū deorsum. et sic in ptibus suis esset finitū id q̄ positū est esse infinitum corpus. sed hoc est impossibile sm̄ hoc etiam oportet ꝓcedere q; corpus infinitū haberet vltimū. scz versus sursum. et haberet medū versus centr. cum tm̄ hoc sit impossibile. q; cuius nō est finis illius nō est vltimum. t cuius nō sunt duo fines illius nō est medū q̄ equedistat ab extremitatib⁹ que sunt fines eius. in tota hac rōne nihil supponik nisi q; loca in natura finita sunt sursum et deorsum. et hoc maxime p septz. et eius declaratio maior patebit ꝓmo celi.

Amplius aūt oīe corpus sensibile in loco ē loci aūt species et dīe sursum et deorsum. aī et retro. dextrorsum et sinistrorsum. Et hec non solū ad nos et positōne sunt. sed in ipso toto determiata sunt Impossibile āt hoc eē in infinito.

¶ Hic oīdit phūs q; oīe corpus sensibile est in loco

sed loci species ⁊ differētie sunt sex sursum et deorsuz dextrorsum et sinistrorsum añ et retro. et he differētie nō solum denominant et distinguūtur quo ad nos ſm positōnem sed sunt denominate et distincte in toto vniuerso siue in mundo. Sunt em̄ iste differētie in celo ante et retro. eo ꝙ a pictagora aiatum dicit. De loci em̄ differētijs duob⁹ modis loqui possumus. vno mō dicimus ꝙ loca naturalia sunt ad que est motus naturalis. et circa loca naturalia duo sunt scz sursum et deorsum ad q̄ mouentur corpora naturalia sensibilia motu recto. q̄m de numero taliū corpoꝝ naturaliū dicebatur corpus infinitum. Alio mō dicimus differentiā loci naturalis scz differentias situs ſm quas est quicūq; motus. et hoc cōtingit dupliciter. vno mō ſm distinctōnem situs duntaxat. et sic sunt in mundo sex differentie loci. alio modo ſm positōnem ptium corporis quod est in loco. ⁊ h̄ cōtingit iteꝝ dupl̄r. vno mō ſm resolutōnem ad nos. alio modo ſm positōnem naturalē ptium corporis ⁊ figurā aut virtutem sine figura. et hoc dicit ꝑpter celum. ⁊ ſm cōparatōem qua ad nos sunt iste differētie in corporibus nō aiatis. ſm añ positōnem ptium ⁊ figurā sunt in corporibus aiatis. et de oīb⁹ his exq̄sita reddet ratio in scdo de celo et mundo. sed ad ꝓpositum sufficit ꝙ quocunq; istoꝝ modoꝝ sumantur loci differentie ipse determināt corpus infinitum extremitate suaꝝ ptium igitur impossibile erit istas differentias accidere corpori infinito. et per ꝙsequens impossibile est corpus infinitum esse in loco.

¶ Similiter añ si impossibile est locū esse infinituz. In loco añ oīe corpus est. impossibile est infinitū esse aliquod corpus. At vero quod alicubi est: et in loco est. et quod in loco est alicubi est: Si igitur neq; quantitatē possibile est infinitum esse Quantū em̄ aliquid erit. vt bicubitum aut tricubitū. Hec em̄ signant quantum sic in loco. q; alicubi. Hec añ aut sunt sursum. aut deorsum. aut in aliqua alia distātia que sunt sex horꝝ añ vnūquodq; terminus aliquis est.

¶ Hic ph̄us ostendit ꝙ impossibile est locum esse infinitum. igitur impossibile est corpus esse infinitū. cuz oīe corpus sit in loco. Añcedēs ꝓbatur. quia hec duo ꝙsequuntur se scz esse in loco et esse in aliquo loco sicut esse quātitatē et aliquā quātitatē. quia nihil ē in genere quin sit in aliqua speciꝝ. impossibile añ est quantū esse infinitū aut locū Nō quantū. q; quicqd est quantū aut est bicubitū aut tricubitū aut aliqua alia spes q̄titatis Nō locus. q; nec locus sursum nec deorsum nec locus aliaꝝ differentiaꝝ positionū. cū vnusquisq; horꝝ locoꝝ est terminus et finis aliquis. q; ipius distantie sunt dare fines. igitur oīe corpus quod est in loco est finitum. et per ꝙsequens est nullū corpus actu infinitum

Q Quidem igitur nō sit corpus actu infinitū manifestū est ex his. Q Añ si nō sit infinitū simpliciter multa impossibilia accidant manifestuz est. Temporis em̄ erit quoddā p̄ncipiū ⁊ finis et magnitudines nō erunt diuisibiles in magnitudines. Et numerus nō erit infinitus Cū autē determinatis sic neutro modo videtur contingere ob hoc videlicz. et manifestū ꝙ sic quidem est. sic añ non est. Dicitur igitur esse aliq̄d quidē potentia. aliud vero actu: Et infinitū est quidez appositōne est autē et ablatōne. Magnitudo añ ꝙ quidem actu non sit infinita dictū est. Diuisione añ est. nō em̄ difficile interimere indiuisibiles lineas. Relinquit igit̄ potētia eē infinitū

¶ Istud est quartū capitulū in quo ph̄us ostendit quō infinitū sit. et ꝙ hoc soluunt rōnes superius tacte ꝑ bantes infinitū esse in scdo capitulo huius tractatus. Dicit igitur ph̄us. ꝙ multa impossibilia accidūt vt patuit ex dictis si oīno negek esse infinitū. Nā sic tpis vt dictū est erit quoddā iniciū. et quidā finis. et magnitudines nō erunt diuisibiles in magnitudines in infinituz nec numerus crescit ſm hoc in infinitū. Cum igit̄ his sic determinatis et ad vtrāq; ptem disputatis neutruz ꝓtingere videatur. Nō em̄ ꝓtingit simpl̄r esse infinitū neq; ꝓtingit infinitū simpl̄r nō esse. igit̄ necessariū est dicere ob hoc. ꝙ infinitū quodā mō est. et quodā mō nō ē et sicut esse duob⁹ dicit modis. scz ſm potentiā et ſm actum. sic dicendū est ꝙ duobus modis dicitur infinitum Est em̄ ſm appositōem in numeris. et ſm diuisionez in ꝓtinuis. Et q; ꝓbatū est. ꝙ magnitudo nō est ſm actū infinita. cum nō sit magnitudo q̄ extendit in infinitū. tm̄ diuisibilis est magnitudo in infinitas ptes et ideo dicit magnitudini in infinitū accidere diuisionē. quia nō est difficile diuidere lineam per atomos qui nō sunt quantitates. scz indiuisibilia q̄dā quonia per ipa linea nō porest amplius diuidi tali diuisione quali est diuisa. Et istud fit quādo magnitudo diuidit̄ per equalia ꝓportōne et quātitate. sicut in duas medietates iam tres tercias. iam quatuor quartas. et sic de alijs ꝓtibus aliquotis magnitudinis. talis em̄ diuisio stat atomalit̄ in magnitudine. q; tali diuisione nō est diuisibilis magnitudo nisi semel. Alia añ diuisione q̄ etiā nō est difficilis dicit̄ in infinitū quādo diuidit̄ in equalia ꝓportōne ⁊ nō quātitate. Quod añ q̄dam dicunt magnitudinis diuisionē stare. eo ꝙ cōponat ex indiuisibilib⁹ ⁊ intelligibilib⁹ lineis nō est difficile improbare vt patebit sexto huius. Relinquit ergo ex oīb⁹ p̄habitis ꝙ infinitū non est nisi in potentia et nō in actu.

Nō oportet añ potentia ens accipere. sicut si possibile est hoc es statuam esse quod erit hec statua. sic et in infinitū quod erit actu. Sed quonia multipliciter esse est quemadmodū dies est et agon in semp aliud. et aliud fieri. sic et in infinitum est. Et nanq; in his est et potentia et actu esse. Olimpia em̄ sunt. et in posse agonem fieri. et est eo quod fit. aliter autē et in tempore manifestum est infinitū esse et in oīb⁹ hominibus et in diuisione magnitudinū.

¶ Hic ostendit ph̄us ꝙ necessariū est distinguere in his que potentia esse dicuntur. vno modo aliqua em̄ dicunt in potentia ita ꝙ potentia eius finitur ad actum

vnum purum. ita ꝙ cū sit in illo actu nihil remanet de potentia ad actum illum. vt es dicit in potentia statua idoli. et sperma in potentia dicit homo. et hoc modo infinitum nō dicitur in potentia. quia sicut es quod est in potentia statua idoli erit aliquando statua. ita oportet ꝙ infinitum in potentia sumatur aliquādo esse ſm actum infinitum. Alio modo quedaꝫ dicūtur esse in potentia ita ꝙ potentia finiti ad actum nō purum qui semp claudit in se potentiā ad actum eundē. ⁊ talia sunt quorum esse est in fieri. ⁊ in ea ratōne ei⁹ ꝙ in actu sunt. ſtꝫ et ratōne eius ꝙ fiant. potentialitatē habent admixtam ad illius actus succedentē priculam vt dictum superi⁹ fuit de motu qui est actus entis in potentia ſm ꝙ est in potentia. hoc etiam mō tempus est gratia motus. quia tempus est motus et ptes temporis sunt hoc modo sicut dies. Et hoc modo sunt etiā motus q̄ dicūtur agones in olimpiadibꝫ ludis et torneamento ⁊ hmōi in his em̄ eo ꝙ in successione sunt. semp sunt aliud et aliud. nō ita ꝙ diuisim fiat. sed quia cōtinue vnum succedit alteri. et in tali genere potentie que actu pmixta est dicit eē infinitum. quia in his sunt que infinita sunt actus ⁊ potentia. actus quidem respectu p̄ius accepti per diuisionem. et hoc est finitū. sed potentia respectu posteriorꝫ accipiendi scz ꝙ est in motu et tempore succedens sibi sine interruptōe hoc est in diuisione infiniti. aut sine appositione hoc est cum interruptōe. ꝓpter quod diuisio vna ꝓtinui semp finitur ad acceptū per diuisionē. sed incohat alia respectu recipiendi. ⁊ talis successio diuisionū siue mente fiat siue ſm accidens ponatur fieri nūq̄ stabit in ꝓtinuo. ⁊ appositio nunq̄ stabit in discreto cuius causa patebit inferius. cum nihil intendit pⁿus dicere mō nisi ſm quem modum potentie ꝓcedat diuisio in infinitum in ꝓtinuo. ⁊ appositio in discreto. In tali em̄ successione qualis dicta est fiunt olimpia. q̄ olimpia dicūtur fieri in eo quod erunt post id quod acceptū est de ipsis in p̄senti. et in eo ꝙ ite⁊ in p̄senti fiunt sicut quilibꝫ motus olimpia fuerunt agones in quibus nudi duella faciebant. ⁊ iterabant post quinq̄ ⁊ quinq̄ annos. vt discerent exercitium belli Et licet infinitū sit dictū ſm hūc modum potentie tamē aliter est in tempore. aliter in hominibus. et aliter in diuisione magnitudinū. ſm ꝙ huiusmodi potentia ad alium actum est in diuersis illis q̄ enumerata sunt.

¶ Omīno quidem em̄ sic est in infinitum in semp aliud et aliud accipiendo. et acceptuꝫ quidem semp esse finitum. sed semp alterū et alteruꝫ Quare infinitum nō oportet accipere. sicut hoc aliquid. vt hominem aut domuꝫ. sed sicut dies dicitur et agon quibus esse non sicut substantia quedā facta est. sed in generatōne aut corruptione finitum quod accipitur. sed semp alteruꝫ et alterum.

¶ Hic pⁿus ponit ꝙuenientiā inter ista tria p̄nominata dicens. ꝙ in his est infinitū omīno ⁊ vniuersaliter in accipiendo semp aliud et aliud ſm successionē interruptam aut non interruptam. et in accepto est finitum sed infinitū in accipiendo alteꝫ post alterum semper. et ideo infinitū respectu potentia accipiēdi. ⁊ nō respectu actu accepti. ⁊ ideo nō oportet putare ꝙ infinitum sit sicut aliquid pmanens et existens actu sicut est homo generatus. aut domus facta. sed oportet ipm accipere sicut id cuius esse est dependens ad succedens in futurū et eo ꝙ in p̄senti ⁊ in ꝓterito est acceptum. sicut dicitur esse tempus dies et agon quibus nō conuenit esse sicut est substantia permanens. ⁊ saluata ſm totum suum eē in hoc p̄senti. sed conuenit eis esse successiuū. Et licꝫ sit finitum quod semp sit aut corrumpit ſm id quod acceptum est. de eo tamen est infinitū respectu recipiendi sem per alterum post alterum. Et quia accipiendū ſm potentiam et non ſm actum dicitur. ideo infinitum dicitur in potentia et non in actu ⁊ hoc quidem conuenit omni infinito.

¶ Et in magnitudinibus quidem permanēte accepto hoc accidit. in hominibus autem et tempore corruptis sic vt nō sit deficere.

¶ Hic pⁿus ponit dr̄ām istoꝫ infinitoꝫ. quia accepta in diuisione magnitudinis pmanent saluata cum accipiendis et econuerso. et sic accidit infinitum ⁊ in magnitudinis diuisione. et eodem modo est in appositōne in numeris. Sed in generatōne hominū que ſm potentiā nō deficit vnq̄. Et in tempore nō oīa accepta remanent cum accipiendis. tamen differunt. quia in hominibus accepta per generatōnem pmanent aliquā diu donec completur periodus. In motu aūt et tempore continue discedunt accepta et succedunt accipienda. q̄ motus et tempus sunt successiua que nō habent partes suas simul sed sibimuicem succedentes. vt cum est mane nō est meridies. ⁊ cum est meridies mane transit. ⁊ vespera expectatur. Generatio tamē ſm ratōnem successionis ſm potentiam nō deficit a motu ⁊ tempore cuius res ipa generata permanet.

¶ Quod aūt ſm appositōnem idem quodaꝫ modo est et quod est ſm diuisionem. Infinito autem ſm appositōnem fit ecōtrario ſm quod em̄ diuisum videtur infinitum. si appositū videbitur aliquid determinatum. Infinita em̄ magnitudine si accipiens aliquis determinatū accipiet eadem ratōne. Non eandē aliquam magnitudinem ratōne accipiens nō transibit finitum. Si vero sic augmentet ratōnem vt semp eandem aliquam sit accipere magnitudinē transibit finituꝫ propter id quod oīe finitum remouetur a quolibet finito. Aliter quidem igitur nō est. sic autē est infinitum potentia. quia et diuisione. Et actu autem est sicut diem esse dicimus et agonem et potentia sic sicut materia et nō p se sicut finitū

¶ Hic pⁿus ponit ꝙuenientiā inter infinituꝫ in magnitudinib⁹ ſm diuisionē. ⁊ in numeris ſm appositōem dicens ꝙ infinitum quod est ſm appositōnem in numeris est quodam modo idem et quod est ſm diuisionem in cōtinuis magnitudinib⁹. idem em̄ est illi. quia vtrūq̄ est in potentia respectu accipiendi sed nō est simpliciter idem. quia infinitum in diuisione ꝓtinui potentiā habet

diuisionis nō respectu pus accepti p diuisionē. sed respectu posterius accipiendi. Infinitū aūt quod est in appositōne habet potentiā sue infinitatis in addendo ad pus acceptum per numez. Et ideo infinitū quod est in appositōne in numero 2uertibiliter se habet infinito per diuisionē. Cuius ratio est. qz in quantū et in quot diuisibile considerak in infinitū respectu accipiendi postea et diuidendi in tantū et in tot additur ad numez prius acceptū in infinitū. Infinitū em̄ in diuisione 2tinui non fit per quēlibet modū diuisionis. quia sunt duplices ptes continui siue magnitudinis. q̄daz em̄ sunt ptes eiusdem 2portōnis et quātitatis simul. et q̄dam sunt ptes eiusdē 2portionis tantū. Si aūt loquamur de pmis pribus. tunc necessario stabit diuisio. Exempli gratia. si quis accipiat lineā decem pedū. et diuidat per decē partes equales. aut p duo equalia aut tria necessario stabit diuisio. qz omis magnitudo tota remouek per diuisionem quādo omes ptes sepank ab ea que aliquotiens sunt in ea. Et si quis velit diuidēria vlterius diuidere nō poterit sumere per diuisionē silla illis pribus pozib illo adiecto q sint etiam equalia quātitate. Et hoc sic ostendi potest. qz si quis diuidat decimā ptem linee decem pedū que iuxta hypotesim sumpta est p diuisionez tunc potest illa iterz diuidi in decē ptes siue in decimas sed notū est cuilibet q nō sunt ille decem ptes siue decime equales pribus decem pme diuisionis que erant in linea decem pedū accepte. et ergo semper stat diuisio quādo sumunk partes eiusdē 2portōis et quātitatis et nō ibit in infinitū sed tota magnitudo necessario cōsumitur. Sed si loquamur de pribus eiusdē 2portōnis et nō quātitatis equalis tunc nunq̄ stabit diuisio sed p/cedet in infinitū. Exemplū est in linea decem pedum si illa diuidak fm quācunq̄ 2portōnem scz subdupli aut subtripli. z sic de alys tunc quelibet pars potest diuidi in suas subduplas et subtriplas in eadem 2portōe que nō sunt equales in quātitate pribz pme diuisionis. Q; aūt quelibet pars accepta per diuisionē potest diuidi in ptes eiusdem 2portōnis et nō quātitatis patz. qz quelibet pars ex quo est 2tinua habet in se ptes in eadē p2portōne licet nō in eadē quātitate. et ergo tales 2portō nabiliter per diuisionē etiam in infinitū possunt accipi. et sic infinitū est in diuisione continui et nō aliter. qz est in potentia in diuisione respectu accipiendi posterius z nō in actu puro simplici. sed potius in illo actu qui in se 2ducit et ostendit potentiā sicut actu sunt dies z agon Et talis potentia est sicut potentia materie que est infinita et principiū infinitatis. sed finitas est sicut forma. z ideo infinitū nō est per se sicut finitum. Et sic ambo infinita in hoc 2ueniunt q sunt in potentia et nō in actu. sicut dicitur q dies et agon sunt in actu.

¶ Et fm appositōnem igitur sic infinitū potentia est quod idem dicimus quodā modo esse ei quod est fm diuisionē. Semp quidem em̄ aliquid ipius extra est accipere. Nō tamen excellit oēm determinatā magnitudinē sicut in diuisione excellit omne determinatū et erit minus Quare excellere omne fm appositōnem neq̄ potentia possibile est esse. siquidē nō est fm accidens actu infinitum sicut dicunt physiologi extra corpus mundi cuius substantia est aer aut aliquod huiusmodi. Sed si nō possibile est infinitū corp9 sensibile sic actu esse manifestū est q nec potentia vtiq̄ erit fm appositōnem. sed aut sicut dictum est econtrario diuisioni aut nullo modo.

¶ Hic pbus ostendit quō infinitū fm appositōnem reperitur in numeris dicēs. q in numeris est infinitū fm appositōnem potentialiter. et vt dictū est quodāmodo est sicut in infinito p diuisionez. qz in vtroq̄ est aliquid recipere extra respectu cuius dicitur infinitū. qz quascūq̄ ptes receperimus per diuisionē adhuc aliquid est extra diuisionē prius factā quod potest accipi per diuisionem sequentē. et hoc est addibile prius acceptis que dicta sunt per diuisionē factā in 2tinuo. Tamē in 2tinuis nō est accipere magnitudinē que oēm magnitudinē excellat determinatā et sumptam. licet in diuisiōe excellat omne determinatū quātumcūq̄ puum z sit minus quod adhuc potentiale est accipi per diuisionē. Impossibile em̄ est q in magnitudine respectu maioris accipiendi z addendi prius accepto 2tinuo sit potentia ad infinituz qz si esset potentia respectu maioris talis nō acciperek p diuisionē. qz maius determinato nō accipitur per diuisionē. sed oportz q intelligek addi et 2tinuari ad magnitudinē prius acceptam. et hoc nō est impossibile nisi cōcederemus q infinitum nō est per accidens sed per se. et actu puro. sicut dicunt quidam physiologi. q infinitum sit extra totum corpus mundi et extra vltimum celum cuius substantia est aer aut aliud corpus simplex sensibile. sed hoc nō est verū. et ideo nō est vez q corp9 continuū in addendo sit maius infinitum fm potentiā Sed infinitū quod est in additōne in numeris est p cōtrarium ad modū diuisionis in infinitū que est in continuis. Exempli gratia. accipiak magnitudo finita q̄ vocatur a.b. et diuidak ipa in duo media in c. et diuidatur eius vna medietas que est a.c. in duo media. et vna illarum additur ad medietatē illius partibus prioribus acceptis sic diuidēdo nunq̄ 2sumetur 2tinuū. ita etiā taliter addendo nunq̄ 2ueniak ad totum q numerus in se claudat omes ptes que fuerunt in linea diuisa. sed partes numerate semp pauciores sunt q̄ fuerunt ptes linee pme. et ideo diuisio in 2tinuis et additio in numeris in infinitum currunt.

¶ Quoniā et plato ppter hoc infinita duo fecit: quia et in augmentū videk excellere. et in infinitum abire et ad annihilatōem faciens tamē duo vt duobus non vtitur neq̄ em̄ in numeris q fm diuisionē infinitum est. Unitas em̄ minimum est neq̄ em̄ augmentuz vsq̄ nanq̄ decem facit numerum

¶ Hic pbs ostēdit. q plato duo posuit infinita propter p̄dictam causam. qz videbat infinitum fieri ex diuisione p diminutōnem. et ex additōne. sed additōem nō dixit esse per collatōnem discretoz. sed potius per extēsionem 2tinui in maiorē quantitatē in infinitum. et hoc fuit vnū in quo peccauit plato. Scōm em̄ fuit. qz cū diceret duo esse infinita nō vtebak fm veritatē nisi vno q̄ per diuisionē est in continuo. qz in numeris nō dixit eē aliq̄ infinitū. qz numerus respectu minimi dixit stare

ad vnitatē et in hoc verum dixit. et in augmento dixit stare vnum incrementum ad decem et ex denario reiterari per numeros cōpositos. et hoc fuit scōm falsum in quo peccauit plato in positōne infiniti.

Accidit aūt contrariū esse infinitū quō est sicut dicunt. nō em̄ cuius nihil est sumere extra sed cuius semp est aliquid extra hoc infinitū est. Signū aūt huius est. Et nāq; anulos dicunt infinitos vt habentes circulatōnem q; semper est extra accipere fm similitudinē quandā dicētes. nō tamē proprie. Oportet em̄ et hoc esse. et nō aliquādo idem recipi. In circulo aūt sic non fit sed semp quod est ꝓsequēter solū altez. nō tamen ab oīnibus ptibus prius acceptis sum̄. Infinitū quidē igitur hoc est cuius fm quantitatez accipientiby semp est aliquid extra accipere.

¶ Istud est quintū capitulū in quo phs determinat de quiditate infiniti et primo fm opinionē antiquoꝝ dicens. q; ptrario modo accidit definire infinituz quō antiqui definiuerunt actu aliquid esse infinitum dicentes. Definiuerunt em̄ sic. infinitū est cuius nihil est extra ℔ est infinitum est illud cuius ptes si quis accipiat p numerum vel mensuram nulla eaꝝ est extra ipm. et sic oporteret q; infinitum oīa sua haberet intra se. et nō eēt respectu alterius accipiendi per diuisionē. et respectu addendi in numeris. sed esset respectu accepti. et sic infinitum esset finitum. quod est impossibile. Et ideo oportet ipm infinitum aliter definire. vt dicatur infinitū est cuius semp est aliquid extra accipere Et hanc definitōez ostendit phs per signum. q; anulus et circulus dicuntur esse infiniti. q; nusq; accipiunt in termino sui. ḡn sp eadem ratōne accipiatur aliquid post illud in quo dicūtur terminari. tamen anulus z circulus dūtaxat dicunt infiniti fm similitudinē. et nō fm veritatē. q; in anulis z circulis ptinue accipiendo nō semper ea que accipiūtur sunt altera fm substantiā sed solum altera fm situm circulatōnis. et multotiens sunt eadem fm substantiaz si sepe repetatur acceptio. Sed id quod ptinue accipitur in infinito extra primū acceptum per diuisionē oportet aliud esse per substantiā. z nunq; esse prius acceptū. sed accipiendum posteriori diuisione ptinue facit infinituz et hoc nunq; priori diuisione fuit acceptuz. q; posteriori diuisione sp accipit ps minor q; fuit accepta pus Et sic infinitū fm veram definitōem est cuius ptes fm quātitatem accipientiby sp est aliqd extra prius acceptū accipe q; tis tm̄ accipiendū nō sit extra. ptinuū qō diuidit. ipm tm̄ accipiendū nō est idē accepto. z q; in ptinuo sp aliqd restat accipiendū. ideo in infinitū pcedit diuisio.

Cuius aūt nihil est extra hoc est pfectū et totum. Sic em̄ definimus totū cui nihil abest. vt hoiem totū. aut archā. sicut iam singulare sic et quod ppie. vt quod totū cuius oīno nihil est extra Cuius aūt absentia extra est nō oīe est cum absit. Totū autē et pfectū aut idē penitus aut proximū fm naturā est. pfectuz aūt nullum habens finem. finis aūt terminus est.

¶ Hic phs improbat definitōnem antiquoꝝ dicētium infinitū esse cuius nihil est extra accipere. q; definitio totius et pfecti nō potest esse definitio infiniti. ista aūt est definitio totius et perfecti. igitur nō est definitio infiniti. Minor ꝓbatur. q; totum est cui nihil deest de his que ptinent ad suum cōplementum vt hominē qui est res naturalis dicimus totum et archam que est res artificialis dicimus esse totam. Sicut em̄ totum est in rebus singularibꝫ que sunt partes vniuersi. sic et ipsum oīne siue mundum dicamus esse totum. quia proprie totum est cuius nihil est extra simpliciter et absolute. sed oīnia habet intra se. et cuius est aliquid extra nō omne vel totum est. cum aliquid desit ei. Totū em̄ z perfectū aut sunt idem penitus. aut proxima sunt fm naturam Subiecto penitus sunt idem q; quicquid est totum est pfectum. et quicquid est pfectum est totū. Sed fm rationem differunt q; pfectum est quod iam attingit finē qui est cōplementum et pfectio eius. totū aūt est quod est integratū ex oīnibus suis ptibus que ptinentur in ipo sub sua forma. pfectum em̄ nullum est quod nō habet finem. Finis aūt terminus est. et terminat illud qō pficit. cum igitur infinitum dicitur a ꝙatōne finis vel termini. nullum infinitum dz esse pfectum vel totum

¶ Unde melius est opinandū pmenidē melisso dicere: Hic quidem em̄ infinitum totū dicit. Totum autem finiri a medio eque pugnās. Nō em̄ sicut linum lino est continuare. et oīnu z toti infinitum.

¶ Hic phs compat opinionē melissi et pmenidis dicens. q; pmenides melius dixit q; melissus. q; cuz posuit ens esse totum vnum et immobile voluit dicere q; esset infinitum. cum hoc q; dicebat ipsum esse totum vel oīne. Sed melissus totum dixit esse ens. et cum hoc dixit ipm esse infinitum. dicebat em̄ pmenides q; totum erat p hoc q; extremitas equaliter distabat a medio et ideo inter ea oīnia ꝓcludebant. Dixit em̄ q; nō erat abire in infinitū ꝓtinuando corpus ad corpus circūdans. sicut si ligarek licū aut linū ad filū sic dixerūt plēs phi.

Quoniā hinc accipiunt dignitatē de infinito quod est oīnia ꝓtinens et oīnia in seipo habens propter id quod habet similitudinē quandā cuz toto. Est em̄ infinitū pfectōis materia magnitudinis. et quod potētia totū est. actu vero nō. Diuisibile aūt est et ad consumptōem et ad oppositam oppositōnem. Totum aūt infinitum non fm se sed fm aliud:

Hic phs ostendit dignitatē et eminentiā quā erronee antiq; attribuerūt infinito dicentes ipm infinitū oīa ꝓtinere z in seipo habere. z eoꝝ cā fuit. q; ipm similitudinē habere dixerūt cū toto. cū ipm sit materia. et subiectum totius. q; infinituz est materia pfecte magnitudinis fm q; magnitudo pfecta est. que nata est per diuisionē vt diuisiones. q; talis magnitudo per ea que potentia sunt in ipa subiicit infinitati. z ideo infinitū quod ex materia est infinitū. potentia totū est. sicut materia in potētia hz terminatōem. actu tm̄ nō est totū fm se. Diuisibile em̄ est fm diminutōem ꝓtinue faciendā. z sic infinitum est

fm apositõem que fit ad prius acceptũ in numeris. et iõ neq totũ est neq finitũ est p se. sz p formã pficientez

¶ Et nõ continet: sed continet inquantũ est infinitũ vnde ignotũ est inquantũ est infinitum Speciem eñ nõ habz materia. ergo manifestũ est q magis in ratõne ptis sit infinitũ q̃z ratiõe totius. pars eñ materia totius sicut es statue.

¶ Hic pbus attribuit infinito tres pditões. Quarum pma est q infinitũ ptinet et nõ ptinet in quantũ ẽ infinitũ. cuius tamẽ antiqui illam pditõem infinito attribuerunt. scda q ipm est ignotũ. q3 oñe quod cognoscitur per formã et finem cognoscit infinitum aũt habet puatõnem forme et finis. igitur est ignotum. licet antiqui oppositum dixerũt. Tercia q ipm potius habz rationem ptis q̃z totius. ex quo ratio ptis est impfecti sicut materia pars est totius. vt es statue.

Quoniã si continet in sensibilibꝫ et in intelligibilibus magnũ et paruũ oportuit ptinere intelligibilia. Cõueniens aũt et impossibile ignotum et indeterminatũ ptinere et determinare.

¶ Hic pbus excludit opinionẽ platonis ponẽtis infinitũ. cuius bene dixit in hoc q posuit infinitũ ee in magno et puo fm q sunt materia oũm. tamẽ in hoc simpr errauit q dixit magnũ et puum oñia ptinere sensibilia et intelligibilia id est formas intelligibiles vt ideas separatas t formas sensibiles que sunt in indiuiduis Cũ eñ infinitum sit ignotũ et interminatũ nõ potest terminare et facere nota ea que noscunt. quoniã cõtinens est terminans et notificans. ergo si infinitũ continet sensibilia et intelligibilia ipm terminat et notificat. vtraq; ergo continet et notificat sensibilia id est formas sensibiles que sunt in indiuiduis et intelligibilia que plato dixit esse principiũ generatõnis et scie. ergo ignotum facit cognosci ea que sunt pncipiuz oñis noticie siue scie qđ est impossibile. igitur impossibile est infinitum continere et terminare sicut dixit plato

¶ Scõm ratõnem aũt accidit. et fm apposition nõ esse videri infinitũ sic. vt oẽm excellat magnitudinẽ. In diuisione aũt esse cõtinet eñ sicut materia intus et infinitũ continet aũt spẽs Rationabiliter aũt est t in numero quidem esse terminũ. ad plus aũt semp oẽm excellere multitudinẽ. In magnitudinibꝫ aũt econtrario. In minus quidem excellere oẽm magnitudinẽ: sed in maius non esse magnitudinẽ infinitã. Causa aũt est. q: vnum est indiuisibile quodcũq; vnuz sit. vt vnus homo et nõ multi. Numerus autẽ est vno plura et quelibet quedã. Quare necesse est stare ad indiuisibile. Duo nanq; et tria denominatiua nomina sunt. similr et alioz numerorum vnusquisq;.

¶ Istud est sextũ capitulũ huius tractat9 in quo pbs infinitatis radicẽ ostendit. pmittendo tri q̃z differenter infinitũ inuenit in ptinuis et discretis Et resumit primo quodã modo qđ prius dixit. q nõ videt ee infinitũ Nec est fm extensionis apositõem ptinue. sic q excellat oẽm determinatã magnitudinẽ. et quia forma extendens est terminans et finiens. et ideo cum augmentum sit fm formam magnitudo oñis erit finita. sed in diuisione est infinitum eo modo quo dictuz est. q: diuiditur fm materiã in infinitum que intus continet et quã species et forma continet. Et ex eadem ratõne t causa numerus crescit in infinitum. et nõ diminuitur in infinitũ quia vnitas est minimum in quod diuiditur numerus et est terminus in quo stat diuisio. Est quia indiuisibile nõ diuiditur ideo numerus nõ diuiditur vltra vnitatem. sed in magnitudinibus econuerso est. q: diuidẽdo magnitudinẽ in minus accipiendo per diuisionẽ excellit omnem magnitudinẽ acceptam. ita q semp efficitur minus. sed in maius stat. q: inuenitur totum et pfectuz cui impossibilis est additio. vt patebit pmo celi. et ideo non est magnitudo fm extensionem infinita vt patuit. Causa aũt status diuisionis numeri est. q vnũ in quo stat diuisio est indiuisibile. quare vere vnum est. q: oñe quod est vnum vnitate et indiuisibilitate est vnum. vt vnus homo est qui indiuisibilis et indiuisus fm speciez est. et ideo nõ est multa. Nihil eñ accipit numeq; ppter se nisi p hoc q accipit diuisionẽ ppter quod etiã plures homines pticipatõne spẽi dicuntur vnus homo. ita nõ differunt abinuicem differẽtia humanitatis sed diuisione materie. et si forma diuidatur hoc est fm esse. qđ quod fm essentiam et nõ fm esse indiuisibilis est forma in vnoquoq;. et ideo est vn9 et nullo modo plures. Numerus aũt est plures vna vnitate aggregate. et est quelibet quedam forma siue quedam discretio ppter id qđ simpliciter retinet formam in numero. hoc est vnum. et quia forma indiuisibilis est. necesse est q vnum sit indiuisibile. et q: numerus ex talibus cõponitur. ideo in talia diuiditur. et ideo constat in ipis tanq; indiuisibilibꝫ diuersis. q: sicut supra ostensum est. numerus nõ colligitur nisi ex vnitatibus diuersis et nõ ex vna ptituunt ergo numerum forme vnitate et discrete quetiam faciunt stare diuisionẽ ipius fm q ad rem referk. et illo mõ hic loq̃mur de numero. Et hoc sic patz. quia duo et tria et alij numeri sunt nomina denominata a numeris quibus numerank res. q: duo denominank a binario t tria a ternario t sic de alijs. t hec sunt tres incõtinuã discretionẽ habentes ex suis vnitatibꝫ tot quot per spẽm numeri signank. q: duo sunt due vnitates. et tria sunt tres et sic de alijs. et ideo stat p:ocessus diuisionis in qualibz illarum vnitatum.

Jn plus aũt est semp intelligere. infinite aũt sunt decisiones magnitudinis quare potentia quidem est. actu vero nõ. sed semp excellit acceptum oẽm multitudinẽ determinatã. Sed nõ sepabilis est hic numer9 decisione neq; manet infinitas. sz fit sp sicut et tps et numerus tpis

¶ Hic ostendit pbus q additio in numeris excedit oẽm determinatã multitudinẽ. q: nõ separatur numerus a ptinui diuisione. sed potius causatur ab illa vt patuit. et ideo licet det speciem numero. et sit indiuisibilis vnitas. tamẽ q: dependet a ptinua diuisione et est in potentia semp addendum. ideo est vt potentia materie t causa infinitatis. eo q infinite sunt decisiones magnitudinis sibi succedentes que sicut potẽtia et nõ actu sunt in

magnitudine. ita potentia et nō actu sunt in additōe numeri. et ideo acceptū p diuisionē et addendū numero sp excellit oēm magnitudinē determinatā. sed fm hoc q̄ sic ꝓtinue addit nullo mō a diuisione magnitudinis sepat neq; infinitas est in aliquo vno manēte. q̄ sic esset actu. sed finit ꝓtinue. sicut tps cuius eē est in successione. ⁊ sic numerus que est genus tempis in ꝓtinuo fm ꝑius et posterius fm successionem numerat.

In magnitudinib⁹ aūt ꝓtrariū est. Diuidit aūt in infinita ꝓtinuū. in magis aūt nō est infinitū. Quantū em̄ ꝓtingit potentia eē. et actu cō tingit tantū eē. Quare q̄m infinita est nulla magnitudo sensibilis. nō cōtingit oīs excellentiam esse magnitudinis determinate. Esset em̄ vtiq; aliquid in celo maius.

Hic ph̄s ostendit q̄ in magnitudinib⁹ ꝓtrariū est q̄ ꝓtinuū ad materialia diuidit in infinitū cū non diuidat fm formā sz fm materiā et in maius nō est infinitū. quia extensio est fm formā. et hec est causa finitatis quantuz em̄ fm augmentū ꝓuenit esse magnitudinē quādā. tantam ꝓuenit esse in mundo et in ꝑtibus eius. q̄ in talib⁹ vt dictū est nō dr̄ posse et esse. cū sint ꝑncipia alioꝝ et ideo necessaria. Et tō. q̄ nulla magnitudo sensibilis ē infinita in maius nō ꝓuenit esse excellentiā in infinitum cuiuslibet magnitudinis determinate. q̄ si hoc daretur esse. oporteret q̄ fm potentiā nature et actū esset aliq̄d corpus maius vltimo celo quod falsum est. vt patebit latius ꝑimo celi.

Infinitū aūt nō idē est in motu et magnitudine et tpe tanq̄ vna quadā natura. sed fm posterius dicit dr̄ā et fm ꝑus vt motus quidē. q̄ ꝑior est magnitudo in qua mouet aut alterat. aut augmentat. Tēpus aūt ꝓpter motū. nunc q̄dē em̄ vtimur his. posterius aūt tētabimus dicere. et q̄d est vnūquodq; et q̄ oīs magnitudo sit in magnitudines diuisibilis

Hic oñdit ph̄s q̄ differēter infinitū inuenit in motu magnitudine et tpe dicēs. q̄ inuenit in eis fm ꝑus ⁊ posterius. q̄ sicut ista se hñt ad q̄titatē. ita se hñt ad rōem infiniti. sz q̄titas repit in eis fm ꝑus et posteri⁹. igitur etiā infinitas. ꝑus em̄ rōez ifinitatis ꝓticipat magnitudo q̄ē infinita p diuisionē. q̄ ⁊ si q̄libet diuisio accepta in se sit finita tn̄ dependentia ꝓtinui ad diuisionē est infinita. Et hui⁹ sile est in materia. q̄ nulla forma finit p diuisionē q̄n dependentiā habeat ad illā formā. ⁊ ita etiam ꝓtinuū nūq̄ sic finit p diuisionē q̄n diuidētia fm̄ potesta tem diuidendo⁊ maneant ad vltiorē diuisionē ex materia et potentia materiali ꝓtinui. Et ab illo est infinitū in numeris. eo q̄ collectio numeri sp dependet ad ea q̄ diuidi ꝑnt ex ꝓtinui diuisione segregante ꝑtes cōtinui. ita q̄ sicut nusq̄ ꝑnt accipi oēs ꝑtes ꝓtinui p diuisionē. ita nūq̄ ꝑ ꝓsiderari numerus q̄ numerat ꝓtinuum per collectōem suaꝝ ꝑtium p diuisionē acceptaꝝ. q̄ aūt iste due sunt simplr̄ spēs q̄titatis. igit simplr̄ ꝓticipāt ratione infiniti. sed motus est infinitus p posterius. q̄a scz magnitudo q̄ mouet aut in qua est mot⁹ est infinita siue ille motus sit localis siue alteratōis siue augmētatio et diminutio. si tempus est infinitū ꝓpter motū cuius ipm̄ est numerus. Sed his vtimur hic tanq̄ suppositis et positis sine ꝓbatōne aut demonstratōe sed posterius in fine quarti et quinti dōm est quid est. ⁊ ꝓpter quid est vnumquodq; istorum.

Non remouet aūt ratio hec neq; mathematicos a considerātōne auferens sic esse aliquid infinitum. vt actu sit in augmentum intransibile. Neq; em̄ sic indigent infinito. Neq; em̄ vtunt sic. sed solum esse quātūcunq; velint finitā: Sumpme aūt magnitudini fm eādem secari inest rationem quantūcūq; magnitudo sit altera. Quare ad demonstrandū q̄dem illo modo nihil differret. Esse aūt in existētib⁹ erit magnitudinib⁹

Hic oñt ph̄us quō mathematici vtunt infinito dicens. q̄ ipi supponēt q̄dā infinitū eē in extēsione augmenti fm quendā modū. tn̄ sic infinitū eē p extēsionē q̄titatis ꝓtinue. ita q̄ dicat. nullū quantū ita magnū eē fm actū q̄ ipm̄ sit intrāsibile si accipiant ꝑtes eius finales in ꝓportōe et equales in quātitate a veris ph̄is negatur. nō tn̄ ipi negant q̄n ponī possz fm imaginatōem q̄titas adeo magna quantā aliq̄s eā velit habere. ⁊ h̄ vocant infinitū mathematici. q̄ nulla adeo magna describitur linea q̄n maior scribi posset si aliq̄s velit eā habere ad demonstrandū aliq̄d. Ext rō hui⁹ ē. q̄ mathematici nō indigēt in sua scia magnitudine actu infinita q̄ nō accipiunt q̄titatē fm eē qđ hz in rep natura. sed fm imaginatōem. Ext ꝓcedūt fm potestatē imaginationis cōponētes et angulos. ⁊ nō fm potestatē rei imaginate. q̄ multe figure geometroꝝ nullo mō sunt in corporib⁹ naturalib⁹. ⁊ multe figure materiales. et ꝑcipue aialiū et plantaꝝ nō sunt determinabiles arte geometrie. et ideo nō indigent infinito qđ sit fm esse. sz potius qđ deseruit imaginatōni. ⁊ sic hz eis ,ptrahere lineas in quātitate quātascūq; volūt. cū vtunt infinito qđ deseruit imaginatōi Alia rō. ad hoc q̄ indigeant infinito fm actū est. q̄ maxime magnitudini inest secari sicut pue. ⁊ ideo quantū ad vim demōstratōnis nihil dē est. an diuisio fiat in parua vel in magna vel in finita vel in infinita. ⁊ tō q̄ negat infinitū esse actu. nihil impedit ꝓsideratōem mathematicoꝝ. sz tn̄ q̄ accidit mathematicam lineam diuidi. ideo ponit mathematic⁹ ꝓtinuum in infinitum numerum crescere per aggregatōem.

Qm̄ aūt cause diuise sunt quadrifariā: manifestū q̄ sicut materia causa infiniti est. et qđ eē q̄ dem ipi ꝑuatio est. Per se aūt subiectū ꝓtinuuz et sensibile est. Uident aūt et oēs alij. sicut ⁊ materia vtentes infinito: Unde inconueniens est continens ipm̄ facere. sed nō ꝓtentū

Hic ph̄s oñdit ad qđ gen⁹ cause infinitū reducit dicens. q̄ cū quatuor sint cause ipm̄ nō dz reduci ad quā cūq; cām. sz materialē cām. q̄ē infinitatis radix siue cā q̄m infinitū fm nomē dr̄ a ꝑuatōe finis. igit optz q̄ esse ipius sit ꝑuatio. Ext q̄ nō ē actu. sz ē passio quāti finiti Necessariū ē q̄ ipi⁹ subiectū sit quātū ⁊ sensibile corp⁹ Cui⁹ cām assignat ph̄s. q̄ oēs alij ph̄i vtunt ifinito sicut materia. ⁊ tō inconueniēs ē dicere q̄ dicat ꝓtinere. cū materia nō ꝓtineat. sz ꝓtineat cui⁹ rō supi⁹ fuit assignata Ex q̄ sequit correlarie q̄ cā siue radix ifinitatis ē materia

Reliquū aūt aggredi est. ſm quas ratōnes infinitum esse videtur nō solū potētia sed sicut determinatū est. alia quidē ipoz nō necessaria sunt alia vero habent quasdā veras ꝓtrarietates Ne qz eīm vt generatio nō deficiat necessariū est infinitum esse actu sensibile coꝛpus. Contingit eīm alterius coꝛruptōem alterius generatōnem esse cum oīne finitum sit.

¶ Istud est septimū capitulum in quo posteqꝫ pbus ostendit quid sit infinitū et qualiter ipm habet esse. et q̄liter nō dicit q̄ reliquum est aggredi ad soluendas rationes quibus ꝓbatum fuit infinitū actu esse et nō solū in potentia. sicut superius determinatū est a pho. quedam aūt illaꝫ ratōnum nō necessitate inferunt suas cōclusiones. quedam vero veras habent ꝓtradictōes. qz veraciter ꝓbant infinitū quodā modo esse actu. que aūt nō necessario ꝯcludunt sunt. sicut ille que ꝓbant infinitum esse coꝛpus sensibile vt generatio nō deficiat. ḋa si infinita sit generatio materialiter ex coꝛpe sensibili infinito. tunc oportet q̄ illud sit in loco infinito. et q̄ motus sit infinitus que sunt falsa. igitur nō est necessariū actu esse infinitū coꝛpus sensibile ad hoc q̄ nō deficiat generatio. sed potius ex hoc generatio in simplicib⁹ est indeficiens. qz generatio vnius est coꝛruptio alterius ⁊ econuerso. cum oīnia elementa circulariter generata sint finita. Causa aūt indeficientie generatōnis oīm est alla tio generantis in obliquo circulo. vt patebit latius in secundo perigeneseos. Quidā tamen modernoꝫ dicunt causam deficientē generatōnis esse. qz generatio est ex infinito coꝛpore ſm diuisionē. qua diuiditur in infinitū cū aūt illa diuisio sit vel in equalia in quātitate. et similia in ꝓportōne. oporteret ſm illos q̄ filius semp est minoꝛ patre in quātitate quod est absurdum. ideo dictum eoꝛ est erroneum et q̄ hoc paꝛs solutio tercie ratōis superius in scō capitulo mote.

Amplius tangi et finiri alteꝫ est. hoc quidez eīm ad aliquid et cuiusdā. Tangit eīm aliquid oē et finitoꝫ alicui accidit finitū aūt nō aliq̄d est. ne qz tangere cōtingenti contingens est

¶ Hic pbus soluit quartā ratōnem inductā qua dicebat anaxagoras mundū esse infinituꝫ. qz cōponitur ex infinitis sese ꝓtingentib⁹ sicut filum filo copulet. Qua arguit sic de ratōne coꝛporis finiti est q̄ claudat in alio ⁊c. Ad quā ratōem est dicendū q̄ falsum est. q̄ oīne coꝛpus quod finit aliquo alio ꝓtinente finit. qz differentia est inter finiri et tangi. qz finiri dicit absolute ⁊ tangi respectiue. et habent se sicut superi⁹ et inferius. quoniā oīne quod tangit finit sed nō ꝯuertit. qz vltimū celū finitur et nō tangit aliquo coꝛpore se ambiente. ⁊ sic vltimū celum terminatur termino sibi essentiali et nō habz terminum extra se. Similiter omne quod habet terminum extra se ad quē terminat habet etiā terminum sibi essentialem intra se et nō ꝯuertit. qz vltimū celum terminatur sua superficie. nō tamen habet aliquid extra se terminans et ambiens ipm. Infinitū aūt nec tangit nec finit nec finitur. et ideo nō est aliquid extra se tangens cōpatum. qz nō q̄libet tangit quodlibet. sed potius tangit id cuius vltima vel vltimū est cum suis vltimis vel vltimo. et ideo cum infinitū nō habeat vltimū neqꝫ vltima neqꝫ tangit neqꝫ tangitur ab aliquo.

¶ Intelligētie aūt credere incōueniēs est. nō eīm re abundantia et defectus est. si intelligentia Unusquisqꝫ eīm nostꝫ intelligit vtiqꝫ aliq̄d multipliciter ex seipō augmentans infinitū. sed non propter hoc extra intelligentiā aliquid est. aut extra tantā magnitudinē quā habemus q̄uis intelligit aliquis. sz qm̄ aliq̄d est hoc accidit

¶ Hic pbus soluit quintā ratōnem qua arguebant mathematici imaginanꝫ infinitum esse extra celum. igit extra celum est infinitū dicens q̄ imaginatōni nō est credendum. qz infinitū nō accipit ſm potestatē imaginatōnis. sed potius ſm potestatē coꝛporis physici. et ideo talis excessus et defectus quē ponit geometer nō est in re. sed in intelligentia imaginata geometri querentis exigere quantitatē demōstrabilē. potest eīm vnusquisqꝫ nostrum imaginari q̄ habeat quantitatē centum pedū vl pluriū. et potest sic intelligere staturam suā quantū voluerit. Et cum hoc quātitas status sue sit in intelligentia sua. et forte ꝓsiderent figure eius et passiones ſm q̄ est imaginata que nō tamē ꝓpter hoc i coꝛporib⁹ nostris est extra maioꝛ quantitas q̄ est ſm naturā. et licet in eo quod est in re formet imaginatō. nō tamē oīne quod est in imaginatōne est in re ipa necessario. et per ꝓsequens q̄uis geometer petat quātitates quantas esse voluerit nō ꝓpter hoc sunt de necessitate in rebus.

¶ Tempus aūt et motus infinita sunt. et intelligentia nō pmanente accepto. Magnitudo aūt neqꝫ in diuisione neqꝫ intelligibili augmentatione infinitū. Sed de infinito quidem quō est et quō nō est. et quid est dictū est.

¶ Hic pbus soluit alias ratōnes ex motu tempoꝛe magnitudine et numero sumptas dicens. q̄ ille ratiōes ꝯcludunt necessario aliquid esse infinitum actu aliquo modo sicut dies et agon. qz in tempoꝛe et motu est infinitum per diuisionē ipo accepto nō pmanente. eo q̄ motꝰ et tempus nō habent in ptib⁹ suis pmanentiā. et fit illa diuisio motus et temporis per intellectū siue mentaliter qz in se tempus et motus nō secantur. sed intellectꝰ accipit poꝛem ꝑtem motus in poꝛi pte spacij ⁊ posteriorē in posteriori et sic etiam est de tēpoꝛe. qz nunc in eo fm rem fit interruptio. licet ꝓtingat accipere nunc imaginarium diuidens ipm sicut dicetur posterius. Magnitudo aūt nō est infinita diuisione. ita q̄ mens et intelligentia sit causa infinitatis. sed potius est infinita diuisione. ita q̄ materia sit causa infinite diuisionis. et nō est infinita magnitudo in extensione in maius Numerus aūt est infinitus per diuisionē continui. Ex quibus paꝛs quō infinitum est. ⁊ quō nō est. ⁊ q̄d ē p definitōez ⁊ naturā

Vtꝫ in rebus naturalibus sit aliquod coꝛpus sensibile actu infinitum quod est ab arestotele bene definitū

¶ Ost arguit primo ꝓtra primam ꝑtem quesitiq̄ in rebus naturalib⁹ sit regibile aliquod coꝛpꝰ sensibile ac

tu infinitū. q3 motus infinitus p̄supponit mobile infi/nitum. motus aūt celi est infinitus. igitur celum est infi nitum. Mino3 patz. q3 est circularis. circulus aūt non habet p3incipiū mediū neq3 finem. q3 alias nō appella/retur circularis. Confirmat in celo reperitur infinitum in diuisione fm potentiā cū sit 3tinuum. igitur ibi est infi/nitum in actu. 3sequentia ꝓbatur. q3 in ppetuis nō dif/ferunt esse et posse. Scdo sic. magnitudo est act9 ma gnitudo est infinita. igitur est actu infinita. 3sequētia ꝓ batur p 3sequentiā a diuisis ad 3iuncta. Tercio ar/guitur 3tra scdam ꝑticulā quesiti. nulla definitio inclu/dit opposita. ista aūt est hmōi. igitur nō est bona. mino3 patz. q3 accepta quātitate rei nihil remanet extra de ipa re. igitur inconuenienter dicit cuius quantitatē accipien tibus semp est aliquid extra recipe. q3 ex illo oportebit sequi q aliquid sit recipere extra et etiā nihil. Con/firmatur infinitū omnia 3tinet et gubernat. igitur extra ipm nō 3tingit aliquid extra accipere. Quarto. si de finitio esset bona. seq̄retur q omnis magnitudo esset infi nita. Nam accepta quacūq3 magnitudinis ꝑte contin/git aliam accipere. z sic semp 3tingeret extra ꝑtem ac/ceptam aliud accipere. In oppositū vtriusq3 quesiti ē doctrina phi. in textu. Ad p3o maiori intellectu istius questionis ponuntur duo discursus. quoz3 maio3 pri/mi est ista.

Actu corpus infinitū sensibile esse. est repug nationi nature instituite. Mino3. Infinitū in potētia est tam in cōtinui diuisione q3 in discre ti appositōne. Cōclusio. Igitur rationabili/ter et physice repugnat nature actu infinitū esse.

Maio3 ad longū patz per phm in textu. q3 de ratōe corporis est esse terminatū superficie. sicut linea terminat puncto. igitur. ꝓterea omne corp9 sensibile est in aliquo loco. sed sunt duntaxat sex differentie loci distincte nō quo ad nos. sed ex natura rei que sunt sursum deorsum ante et retro. dextrorsum et sinistrorsum. prima pars minoris patz. q3 omne illud quod est in rebus. aut est in potentia vel in actu. infinitū aūt in actu nō est ponendū. igitur infinitū in potentia. Est tamē bene aduerten/dum. q3 duplex reperitur potentia. Nam q̄dam est poten tia que respicit actum ꝑmanentē qui est totus simul cō/pletus et pfectus et in facto esse. z illa potentia cū dedu cta sit ad talem actū nō amplius remanet in potētia ad talē actum. vt ex dicit in potentia ad actū permanentez statue. et quando deducit ad illū actum tunc nō est am plius in potētia. et sic infinitum nō est in potētia. Alia est potentia respiciens actū incōpletū et successiuū q̄ nō est totus simul nec in facto esse. sed solum in fieri semp ē potentie ꝑmixtus. sicut dies est in potentia. q3 semp est in fieri et successione. et dum vna ꝑs est. alia est ꝓterita. z alia futura. et hoc modo infinitū est in potentia ad talez actū. ideo nō est sicut ens cōpletū et in facto esse. sed so/lum sicut dies et agon hoc est ludus agonalis qui solū/modo habet esse et fieri. et illo modo reperitur etiā actus in omnibus successiuis. q3 quādo desinit fieri ipoz non amplius habent esse sicut patz de motu. Scda ps mi/noris patz p aristotelē in textu. Ad est notandū fm dōm Albertū q infinitū quod est in additōe numero/rum causat ex infinito quod est in diuisione cōtinui. q3 nihil est causa numeri nisi diuisio. licet em̄ discretio sit aūꝓtinuitatē. eo q simplicioz ē illa ex eo. q3 ꝓcedit ex indi/uisibili quod est simplicius. tamē numerus fm esse qd̄ habet in rebus numeratis causat a diuisione ꝓtinui. et discretio sua est post ꝓtinuitatē fm esse quod habet in magnitudine ꝓtinua. q3 qualiter sit ꝓsiderare oportet hoc modo. Dictū em̄ est in p̄dicamentis. q3 omnis quā titas ab indiuisibili ꝓcedit. Sunt aūt in genere indiui sibili tria. scz vnitas punctus et nunc. Vnitas aūt est in diuisibilis positōnem nō habens. punctus vero indiui sibilis positōem habēs. nunc aūt est indiuisibile quod adiacet mobili qd̄ fertur. Cū igit vnitas nec adiacet ali cui mensurato sicut nunc. nec positōem habet sicut pun ctus simplicius ꝑticipat ratōem indiuisibilitatis q̄ pun ctus vel nunc. ꝓter quod etiā quātitas illa est simplici oz que fluit ab vnitate sicut nunc q̄ quātitas que fluit a puncto. sed si numerus ꝓsideraret fm esse quod habz in rebus numeratis. tunc numerus est post diuisionez ꝓtinui. q3 vbi nō est diuisio materie. ibi nō est numerus Et hoc ostendi potest tribus ratōnib9. quaꝝ prima est que sumitur ex multitudine que est in numero Nume/rus vt dicit Boeti9 nō surgit ex eodē iterato. sicut si di catur marcus est vnus. tullius est vnus. et cicero ē vn9 ex tali em̄ iteratione nō surgit nūer9 ternari9. scz vn9. scz si fiat collectio vnitatū diuersaꝝ cōtinue inferr̄ z colligit numeri pluralitas. sicut si dicat petrus est vnus. corne/lius est vnus. et iohānes ē vnus. ꝓtinue infert q3 illi st̄ z in numero ternario. ꝓstat em̄ q omnia sic numerata sub aliquo vno sunt vniente ea cui cōpetit diuidi in ipa per accidens, cum tamē per se ea vniat. sicut petrus iohan/nes et cornelius sunt tres homines. et homo asinus leo sunt tria animalia. et animal lignum et lapis sunt tres substantie corporee. z nunc q̄ potest aliquid numerari si nō accipiatur aliquod quocūq3 modo vniens ea q̄ nu/merata sunt. sed vniens inquantum vniens nō est prin cipium pluralitatis. sed potius id quod plurificat sub illo. Est ātem forma generalis vel specialis. z sicut vna ē forma. ita correspōdet ei vna materia. q3 vnius forme in genere vna est materia in genere. z vn9 forme in spē vna est materia in specie. Materia em̄ diuiditur p par/tes diuersas per esse quod habet forma in ipa. et ideo p se in pluralitatem agitur materia et pars materie que ē in vno nō est illa que est in alio. Forma aūt nō sic diui/ditur. q3 fm totam essentiam saluat in quolibet. sed for/ma diuiditur p accidens. scz per esse quod habet in ma teria et materia per se diuidit. et sic constat q3 ex vno sur git diuisio ꝑticulariū. q3 materia vnius forme fm q3 hu iusmodi vna est. ergo discretio numeri que diuersitatez rei exigit est ex materie diuisione que diuisa est in ꝑtib9 materie. et nō ex forme diuisione que vna est per ratio/nem in omnibus que numerant sub vno aliquo cōmu/ni. ¶ Si aūt dicatur qualiter hoc esse posset q3 forma diuidat materiā. et tamē ipa nō sit principium discretio nis et numeri. scz potius materia. q3 sicut ē vna singular̄ materia in quolibet. ita ē vna forma singularis in q̄libet

Dicendū q3 forma nō diuidit p se. sed per accidens. hoc est p esse quod habet in materia. nec diuidit nisi fm q3 attingit materiā z terminat ipam et cōplet ad speciē susciendā. et hec omnia cōueniunt forme p suum esse. et ideo forma nō numerat nisi numero materie et potē/tie. Et si obiceret de animabus que in numero esse di/cuntur. et similiter intelligentie. Ad hoc dicendū est fm ꝑporeticos. q3 anime multiplicant ad corpoꝝ mul/

tiplicatōnem et intelligentie multiplicank ad numeruz mobiliū. z tunc numeratur numero ipōrum et nō p se. et sic patz q diuisio materie est causa numeri. et diuidēs ipam est forma. nō p hoc q est essentia cōmunis que in quolibet est tota. sed per hoc q tangens ipam pficit et terminat ipam. et ideo ptem quam tangit de ipa perfi/cit et sepata parte quam nō tangit nec pficit. Scda rō est. idem est pncipiū indiuiduatōnis et numeri. indi/uiduatōnis eiñ pncipiū est materia que facit formam esse hic z nunc. q2 forma vniuersalis est vbiq3 z semper quantū est de se. et ideo etiam materia per hoc diuisa in multis indiuiduis causa numeri est. Tercia ratio sumit ex noīne numeri. Numerus aūt fm latinā linguam ōr nutus memeris. Est em̄ memer diuisio. et sic numer9 idem est q nutus diuisionis id est nutus ad diuisionez Forma aūt de se non diuiditur. sed integra manet. sicut forma generis ē in qualibet specie. z forma speciei in q̄/liber indiuiduo z ille forme diuidunk p differētias. igit phūs in quinto metaphysice dicit. q idē est differre nu/mero et materia. Sunt eiñ aliqua que numerank p ma teriam vt forma motus et tempus. cum igit numerus a diuisione pnui causatur. oportet q infinitas in nume/ro causetur diuisione continui. Non tamē est augmen tum in continuo in infinituz. q2 extensio actiua est ipius forme extendentis materiam ad quantitatē in qua ex/ercere valet suas opatōnes. Et huius signuz est in cor poribus animatis que augmentāt̄ur in quibus pmum augmentās quod non augmentak est forma. z id quod augetur est pars fm formam z nō fm materiā et auge tur ad quantitatē fm materiā determinatam et non vl/tra sicut p̄tebit p̄mo perigeneseos. Et q sic fiat ex/tensio in corporib9 animatis demonstratur. quia forma facit extensionem in oīnibus alijs. facit aūt eam fm p/portionē qua vires forme et potentie eius valent exerce ri in tanto et nō in maiori. et impfecte exercerenk in mi/nori. Et ideo forma extensionis ponit finem vltra quem nō licet ꝓcedere. forma ergo pncipiū est finita/tis et terminatōnis. z oīno quanti. et ergo nullū quā/tum fm materiā aut potentiā vere duci potest in infini tum. et ergo dicit phūs scdo de anima q omniū natura ꝓstantiū est certa ratō augmenti et decrementi. Et iaz si quantū in eo q quantū posset esse infinitum. oporterz q esset infinitum. q2 in rebus talibus idem est posse z ee ergo tunc nō deberet cadere ratio finis in specibus quā titatis. sed hoc est falsum. q2 circulus est figura vna li/nea ptenta. sed contentū est finitum. z corpus est qđ lon gitudinem latitudinē z pfunditatē habet. et sic de alijs igitur. Et si querak quare nō est similiter de diuisio/ne. q in ea sit idem esse et posse. z q ipa vnitas est infini ta respectu accipiendi in potentia. Ad hoc est dicen/dum. q2 pncipiū diuisionis est materia. z ipa est pnn/cipium infinitatis. sed i materia nō est idem posse z esse materia eiñ substat alicui actui q̄ est in fieri sicut dies et agon. et ideo quantū est fm materiā est diuisibile et pn/cipium diuisibilitatis in ipo est materia. sed fm formaz est extensio. et pncipiū extensionis in ipo est forma. et sic patz q in ptinuo est infinitum fm diuisionē z nō fm apositōnem. In numeris aūt infinitū est per diuersum modum. q2 in eis est infinitū fm apositōnem. q2 nume rus causatur ex diuisione ptinui. in diuisione aūt ptinui est ꝓcessus in infinitum. ergo et in apositōne numeri. z nō fm diuisionē. q2 numerus cōponitur ex vnitatibus igitur potest resolui ad illa indiuisibilia in quibus est status ipius diuisionis et p ꝓsequens in ipis nō est p/cessus in infinitū p diuisione Et est notandū q ifini/tū sicut est infinitū. ita hz potentiā infinitā. est aūt infini tum nō fm formā sed fm materiā. ergo habet infinituz potentiā materialē. potentia aūt materialis est fm quā est fieri et nō facere. et ideo potētia infiniti est infinities fieri et nihil facere. z ideo peccant qui dant infinito de quo est hic sermo potestatē diuinaz. q2 nihil est adeo de bile sicut infinitum. z ideo nullo modo est diuinū. Sed si esset infinitum in extensione hoc haberet potentiā in/finitam. sicut si ignis esset infinitus eius causalitas eet infinita. q2 ille potentie naturales crescunt fm cremen/ta suoz subiectoz. Conclusio patz. q2 vel poneretur infinitum in actu a sensibilib9 sepatum vt plato ponebat aut coniunctū sensibilib9 vt pictagorici ponebant neu/trum aūt illoz est dicendū vt patet ex dictis. igitur ra/tionabiliter hoc est logice z phȳsice repugnat nature ac tu infinitū esse Maio2 alterius discursus.

Non est antiquoz definitio de infinito suffi/ciens et bona. sed eius cōtraria Mino2 Nec est ipm vt totum et perfectū ꝓtinens alia sed ma gis econtra. Conclusio. Igitur definitio in/finiti a phō tradita est simplr acceptanda.

Maio2 patz p phm in textu. Nam ipi dixerunt in/finitum esse extra quod nihil est. sed illa est definitio to/tius. igit nō ē definitō infiniti. Mino2. q2 totum est cui nihil deest de reqsitis ad totius ꝓstitutōez. pma ps mi noris patz. q2 infinitum magis habz ratōnem impfecti q̄ pfecti et totius. cum pfectum dicit quod habet finez et terminū. infinitū vero dicitur per carentiā finis. ideo infinitū nō est perfectū. et p ꝓsequens nō est totum. q̄ totum et pfectū idem sunt fm substantiā licet fm ratio nem differant. q2 totum dicit ex eo. q2 habet oīnes par/tes suas. z pfectum dicitur ex ptē termini. Secunda ps patz. scz q infinitū nō ptinet. sed magis ptinek. q2 in finitum habet modū materie. cū sit in potentia z non in actu. materie aūt ꝓuenit ratō impfecti z cōtineri z non ptinere. igitur infintum magis habet ratōem ptenti q̄ ptinentis. Conclusio patz. Nā infinitum vt hic su/mit est infinitū sumptū ex ptē materie. z q̄titas ē pri/etas que oritur ex parte materie et sic infinitū est passio quātitatis. cum igitur passio definiri habet per suū sub iectū ꝓuenienter definik infinitū per quātitatē loco ge neris positā vt sit sensus infinitū est quātitas cui9 nihil est extra accipere. Et q2 phūs loqtur de infinito in po/tentia quod ꝓsistit in quadā successione diuisionis aut apositōnis. sic ꝓuenienter additur semp est aliquid ex tra accipere. q2 in illo quod dicit infinitū semp restat ali quid accipere p diuisionē aut additōnem. Et est ꝓside randū q ista definitio ꝓueniret infinito materiali in ac/tu si esset. z hoc in ordine ad nostrū intellectū. q2 eiñ in/tellectus noster nō potest simul accipere totū infinituz. ideo necessario haberet accipere ptē post ptem. et sic in intellectu illius infiniti esset semp aliquid extra accipere Secus aūt est de intellectu diuino cū ille sit infinitus. Ista tamē definitio nullo modo potest conuenire infi/nito formali quod est deus. quia nō habet quātitatez nec est in eo accipere ptem post partē. q2 est totaliter in/diuisibilis. et ideo vel totū attingit. aut totū ignorat.

Ad obiecta in oppositū

Ad p̄mum dicendum est. q̄ motus celi non est infinitus q̄tum ad extensionē sui mobilis. aut spacij in quo est. infinitus tamen est per reiterationem eiusdem mobilis finiti per idem spacium. Et ad probatōem minoris dicēdū est. q̄ cuius circulus nō habet p̄cipium medium t finez fm actū distincta in circulo. quilibet tamen p̄ctus potest esse principium medium t finis. fm q̄ diuersimode in eo hec per imaginatōem nostram acquirūtur. Et ad ꝓbationem dicendū est. q̄ duob⁹ modis celum ꝓsideratur Uno modo inq̄tum corpus est. t sic celum est tene diuisibile. Alio modo inq̄tum tale corpus determinatus est. et sic ipsum non est diuisibile. Et ad probatōem dom̄ est q̄ auctoritas est distinguēda. cum duplex sit potentia. scz potentia ad esse. t potētia ad operari. Potētia em̄ ad operari duplex. vna est ad operari naturale quod naturaliter ꝓsequitur rez. Alia est que procedit quasi libere siue ex q̄dam electione. ¶ Et vlterius notandū est q̄ duplicia sūt ꝑpetua. Quedam sunt perpetua creata. et quedam sunt perpetua increata. Per hoc dicendū est. q̄ esse t posse in perpetuis non distant. sed tene differunt. et hoc loquēdo de posse ad esse. t de posse ad esse naturale. t non posse ad operari quod procedit ex electione t libere. In perpetuis autem creatis esse t posse necz differunt necz distant. Secus autem est in generabilib⁹ t corruptibilib⁹. cum in illis posse ad esse t ipsum esse plerūq̄ distant t differunt. t sic in omnib⁹ creatis esse t posse differūt. quia actus t potentia non parum differūt. nono metaphysice. non autem in omnib⁹ distant ita q̄ sit ordo temporalis potentie ad actum. Unde etiam notandū est. q̄ est differentia inter distare t differre. q̄m omnia que distant differūt non autez econtra. quia multa sunt que ab inuicem habēt differentiam t tamen nō distant. Distare aūt aliqua dicuntur dupliciter scz loco et tempore. loco sicut vnū individuū de genere substantie distat ab alio. Sed tēpore sicut prius distat a posteriori. ꝺa ergo in reb⁹ generabilib⁹ t corruptibilibus posse ꝛpaliter precedit esse. et potentia temporaliter precedit actum. ideo in illis distant posse t esse quare etiam in eis differūt t distant. In deo vero nec distant nec differūt in celestib⁹ vero corporib⁹ t angelis differūt scz nō distant. t minor est distantia in supcelestibus et angelis q̄m in celestib⁹ Ad scdm dicendū est q̄ male arguitur ibi a diuisis ad cōiuncta. et ideo in illo argumento cōmittitur fallacia accidentis Ad tertiū dicendum est. q̄ accepta quantitate rei finite q̄ est in facto esse nihil potest amplius extra accipi. sed accepta quātitate rei nōdū finite que solū est in fieri adhuc ꝓtingit aliquid extra talem quātitatem accipe. Unde non est oppositio si accipiatur quātitas actualis rei et tamen extra ipsam rem possit accipi aliquid quod sibi ineſt in potentia et non in actu. Aut dom̄ est. q̄ ꝑtes in aliquo continuo in quo infinitū reperitur duob⁹ modis accipitur. Uno modo per cōpationē ad totum absolute et sic nihil est extra accipere. Alio modo fm q̄ habent ordinem ad potētiam diuisionis fm ꝑtes eiusdem proportionis. et sic in continuo semp est aliquid extra accipere Et ad confirmationem dicendū est. q̄ illa conditio dabatur ab antiquis ponentibus infinitum in actu in rerum natura. sed tale non est ponēdum. nec de tali datur p̄sens definitio sed de infinito in potētia quod se tenet ex ꝑte materie. t habet rationem ꝑtis cui nō conuenit cōtinere sed contineri. Sed diceres si infinitum sit in potētia. igit in actu. q̄ omis potētia potest ad actum duci. quia alias eēt frustra Ad hoc dicendū est. q̄ omis potentia potest duci ad actum sibi ꝓportionatū. hoc est ad actū ad quē est ordinatū. vt potentia ad actum pfectum potest duci ad actū pfectum. potētia em̄ ad actum impfectū potest duci ad actum impfectū. tā potentia qua infinituz dicit esse in potentia est potentia ad actum impfectū. igitur potest duci ad actum impfectū cum sit ad talem ordinatum. Aut dicendū est. q̄ in bonis frustra est potētia que nō ducit ad actum. sed nō in malis. tam esse infinitū actu nō est pfectio sed impfectio seu diuidi in infinitum aut fieri in infinitū appositōne alicuius habet de actu q̄ est actus claudens in se potentiā. et q̄ actus ille includit ꝓtinue potentiā possibile est illā per actū terminari aut finiri scz ꝓtinue potētia exit ad actū t actꝰ ꝓtinue ducit secū potētiā. Et est notandū q̄ ē duplex esse impfectū q̄dā eq esse impfectū q̄ est via ad pfectōnem et tale reducitur ad pfectū. Aliud est esse impfectū quod nō est via ad pfectōem. sed ab ipa pfectōne recedit t tale nō est reducibile ad pfectum. Sed diceres actus impfectus est potētia q̄dam. igit per hoc q̄ infinitū quod est in potentia ducit ad actum impfectū. ducit ad potentiam et nō ad actū Ad hoc dicendū est q̄ ꝓ interemptionē ꝓsequentie. Nā actus impfectus est actus t potētia respectu diuersoꝝ. est em̄ actus respectu vlterioris potentie. et est potentia respectu vlterioris actꝰ. t ideo vocatur actus impfectus. quia adhuc habet potentiaz ad vlteriorem actum. Ad quartum dicendum est q̄ magnitudo solum est infinita fm potentiam diuisionis et nō fm extensionem est actu infinita. quia illo modo oportet q̄ data aliqua parte magnitudinis possent cōtinue accipi alie partes eiusdem quātitatis nō resumendo partes p̄ius acceptas

Inciduntur dubia quo

rum p̄mū est. Si poneretur infinitū in actu. An possz tunc ꝑtransiri a finito aut infinito. Et videt q̄ sic. Nā si essent duo infinita essent equalia. igitur possent ab aliquo ꝑtransiri. Solutio q̄ nec a finito nec ab infinito. q̄ oīe quod ꝑtransitur in suo fine et termino magnitudinis ꝑtransitur. infinitū aūt nō hz finē siue terminum sue magnitudinis. igit non ꝑt ꝑtransiri. Et ad obiectū in oppositū est dom̄ q̄ si essent duo infinita illa nō essent equalia. quia equalia dicunt que eadez quātitate in specie mensurantur et terminantur. illa autem infinita nō terminarent eadē q̄titate q̄re nō eēnt eq̄lia

Secundū dubium est

An in maiori corpe sit maior virtus. Solutio q̄ sic. loquendo de corporib⁹ eiusdē spēi simplicibus vt in maiori igne est maior virtus et actiuitas q̄m in puo igne. tm̄ in corporib⁹ diuersaꝝ spēz nō sp est maior virtus in maiori. sicut maior aer nō hz maiorē virtutē minori igne. cū minor ignis sit maioris actiuitatz magno aere Nec etz oportet in corporibus cōpositis q̄m aliq̄n minor equus est maioris virtutis maiori equo. ꝓpter pfectiorē dispositionem eius aut maiorem cōpactōem mēbroꝝ aut ꝓpter aliquā causam in tali re aut sili reperibilem

Tertium dubium est

An si ponat aliq̄d corpus infinitū ꝙuerteret alia in sui naturā Et videt ꝓmo q̄ nō.qm̄ ad actōem req̄ritur debita ꝓportio agentis ad patiens infiniti aūt ad finitum nulla est ꝓportio.igitur ¶ Scdo ponat q̄ illud corp⁹ infinitū sit valde pue virtutis.igitur apparet q̄ nō pōt corrūpere corpa q̄ sunt magne virtutis vt si sit terra infinita q est pue virtutis nō pt talis terra corrumpere finitum ignē Solutio q̄ sic et hoc duab⁹ de causis.quarum ꝓma est.ꝓpter infinitū excessum vnius qualitatꝫ actiue ad aliā.vt si ignis esset infinitus haberet infinitaꝫ virtutē alteratiuā.et per ꝑs tali virtute alteratiua oia sibi ꝓtraria in suā naturā ꝙuerteret et hoc loquendo de substantijs corpalibus nō aūt spiritualib⁹ cū nō sint eiusdem ordinis.Scda est.ꝓpter infinitā extensionē quātitatis.talis em̄ nihil extra se pmittit. Et dr notanter si ponatur infinitū corpus.q̄ ꝓmus motor est infinite actiuitatis et virtutis agens in finitū nō ꝙuertendo oia in suā naturā.cū nō sit agens naturale.sed p intellectū z voluntatē.et io nō oporet q̄ ipe agat fm v.rationē sui posse inquantū infinitus est.sed fm deliberatōem sue virtutꝫ p intellectū et voluntatē. Et ad obiecta in oppositū dōm est ad ꝓmū.q̄ est duplex actio.scz saluatiua z corruptiua.p hoc dōm est q̄ ad actōem saluatiuā req̄ritur ꝓportio agentis ad patiens.nō aūt ad actōem corruptiuam.iā infinitum si esset ageret actōe corruptiua.et illa posset esse a ꝓportōne maioris inequalitatis. Et suppositō p impossibile q̄ sit ignis infinitus z aqua finita tūc actio illius agentis infiniti in finitū nō est actio physica q̄z sibi mortū tpalē ꝙiuncti.sz fieret instantanea z subita vt dr ꝑs octauo huius. q̄ agens infinite virtutis mouet mobile in nō tpe. Ad scdm dōm est.q̄ ōnis eōpando corpa ad inuicem fm eandē quātitatē vnū corpus habeat magnā virtutē in ordine ad aliud. infinitū tñ corpus quantūcunq̄ pue virtutis sic excedit quācunq̄ corpis finiti virtutē.q̄ q̄libet ps corpis infiniti hz in se aliquā virtutē.igit totū corpus infinitū hz infinitam virtutē in se.manifestū em̄ est nullū corpus finitū habere infinitā virtutē.et p ꝑs corpus infinitū excedit inꝓportionabiliter in virtute corpus finitum.

Quartum dubium est.

An infinitū fulciat seipm̄ Et videt q̄ sic.q̄ totū vniuersum.et sibi infinitū nō hz locū extra se.igitur debet fulcire seipm̄. Solutio q̄ nō.q̄ corpus naturale dr esse fulcitū.q̄ corpus naturale p formā grauitatis vl leuitatis naturalē fulcitū ē.z suis locis naturalib⁹ determinatum. ¶ Et ad obiectū in oppositū dōm est.q̄ hz totū vniuersum nō habeat locū extra seipm̄.determinatū tñ est ad naturalē situ fm suas ptes.et sic etiā dōm ē de infinito.q̄ nō obstante q̄ corpus aliq̄d esset infinituz nō habens locū extra.nō dicetur tñ seipm̄ fulcire.p maiori tñ intelligentia habenda notandū est.q̄ oīs forma in materia habente ꝙatōnem annexā tamē terminus intrinsecus mobiliter ꝓtinet suā materiā.ita q̄ egeat pro ꝓseruatōe sua in materia termino extrinseco.scz loco in quo totū fulciat in essendi pmanentia.z in quo materia ꝓtinetur sub forma sua.et io q̄d est intransmutabile et incorruptibile nō eget loco sue indigentie.quare videndum est.si ponat infinitum.an sit ex ea ꝑte incorruptibile.q̄z illo posito clarꝫ est.q̄ infinitū debeat seipm̄ fulcire.id est nō egebit sue ꝓseruatōnis loco.et io dōm est.q̄ si ponatur aliquod infinitum incorruptibile ipm̄ pt seipm̄ fulcire.si vero corruptibile et transmutabile ponat nō pt seipm̄ fulcire.ꝓpter sui infinitatem

Quintum dubium est.

An oīe corpus sensibile siue naturale sit graue vel leue Et videt q̄ nō.q̄z celū est corpus naturale et tñ nec est graue nec leue vt patebit ꝓmo celi et q̄narto ibi dr phs q̄ solum elementa sunt grauia et leuia.celum vero nō ē aliquot quatuor elementorꝫ.igitur nec graue nec leue ē

Solo phi in textu q̄ sic. Ad obiectū in oppositū dōm est fm dōm albertū. q̄ phus in ꝓposito p corpus sensibile intelligit corpus tangibile vt latius patuit supra circa declaratōem textus. Aut dōm est fm aliquos q̄ phus in ꝓposito nō loq̄tur assertiue hoc est fm ꝓpriam opinionē sed narratiue hoc est fm opinionē antiquorum ponentiū celū esse de natura quatuor elemētorꝫ.et sic ista ratio p dicta tenet ac si celum esset igneum sicut ipi volebant.quia ferretur sursum.

Sextum dubium est

An in magnitudine reperiatur infinitū fm diuisionē et nō fm apposītōem. Et videt ꝓmo q̄ nō. q̄z in illo qđ ē determinatū ad vnū nō est ꝓcessus in infinitū fm diuisionem.oīs aūt magnitudo est ad maximū z ad minimū determinata vt patuit ꝓmo phȳsicorꝫ. igit. Scdo ibi ē infinitū fm apposītōem.q̄z oīe illud qđ p diuisionē pt auferri ab aliqua magnitudine pt addi alteri p appositionem fm diuisionē aūt in infinitum ꝓceditur.igitur in apposītōe ad altez pt ꝓcedi in infinitū. Solo q̄ sic. q̄z natura ꝓtinui est.q̄ cōponatur ex diuisibilib⁹ q̄ nūq̄z pt p diuisionē ꝓtinui auferri.igit i magnitudine ꝓcedit in infinitum per diuisionē. Et nō per apposītōnem.qm̄ quantū aliquid est in potentia fm extensionē magnitudinis tantū potest esse in actu. q̄z extēsio magnitudinis ꝓsequitur formā que est actus et terminus eius.ideo si sit aliqua magnitudo infinita in potentia quādoq̄z erit in actu.ergo si esset in potentia materie alicuius corporis quod crescere in infinitū. seq̄retur q̄ esset corpus sensibile actu infinitū et q̄ esset aliquod corpus maius celo

¶ Ad obiecta in oppositū.Ad ꝓmuz dōm est.q̄ entia naturalia dupliciter pnt ꝓsiderari.vno mō in rōne ꝓtinui et sic nō sunt determinata ad minimū.Alio mō ꝓsiderantur fm q̄ in quolibet eoꝝ reperitur vna forma determinate virtutis que acq̄rit in materia determinatā quātitatē et hoc mō sunt determinata ad maximū et ad minimum. Et est notandū.q̄ corp⁹ phȳsicū.scz minima caro aut minimū os nō diuidit sub forma sua substantiali in infinitū ita q̄ ratio diuisionis sit a tali forma phȳsica.q̄z phȳsicus nō solū ꝓsiderat formā substantialem phȳsicā.si mensurā quātitatꝫ ꝓsiderat ꝓut est terminꝰ corporis phȳsici.z q̄z materia phȳsica relata ad illā mēsuram hz diuidi in infinitū fm potestatez diuisi corpis et nō fm ymaginatōem tñ.igit etiā determinatio de infinito spectat ad phȳsicū. Ad scdm dōm est.q̄ hz illō qđ accipit p diuisionē ab vna magnitudine possz alteri addi.ꝓpter hoc tamē nō potest fieri apposītio in infinitū eo q̄ illud qđ potest accipi ab alia magnitudine est finitum in extensionis quātitate.et ideo si totū addat non

erit appositio in infinitū cuius ī numeroꝝ appositōe ꝓt in infimtum procedi.

Septimuz dubiū est

An numerus ꝓt diuidi in infinitū sicut ꝓtinuū. ¶ Et videt q̄ sic. qz sicut numerus resolutk ad vnitatē ita etiā cōtinuū ad pūctum qō est indiuisibile sicut vnū Confirmatur. qz numerus ꝓt diuidi in semp diuisibilia. igit numerus ꝓt diuidi in infimtū sicut ꝓtinuū. Añs ꝓbat. qz partes numeri ex quib ipse ꝓstituit sunt diuisibiles. cuz sint ptes in quas ꝓtinuū diuidit, ille aūt semp sunt diuisibiles ¶ Solutio q̄ nō. qz in eadem est resolutio ex quib est ꝓpositio. ꝓpositio aūt discreti ex indiuisibilib est nō cōtinui. igit. Ad obiectū in oppositū dām est. licz pūctus indiuisibilis sit bene ꝓncipiuz ꝓtinui formale. nō tn est eī ꝓncipiū materiale ad qō stat resolutio que est ꝑ diuisionez que est in partes materiales. vnitas eīn nedū est ꝓncipiuz numeri. sed etiam eius pars ex quo integrat numerus. et sic repugnat ꝓtinuo ex indiuisibilib ꝓponi. non aūt discreto. qz in discreto quelibt pars manet ab altera separata. In ꝓtinuo eīn necesse est vnam partem fm virtutuz eius alteri ꝓiūgi. partes eīn ꝓtinui non sunt ab inuicez separate. sicut in numero. igit ꝛc. Ad ꝓfirmationē dicēdum est. q̄ licet partes numeri materialiter accepte bene sint diuisibiles. non tn formaliter incōcretum cōstituūt nūeꝝ

Octauū dubium est

An infinitum reducat ad genus cause materialis. Solutio q̄ sic. ū reduci debeat ad aliquā causam. quoniā infinitum est passio materie existentis sub quātitate. cuius ꝑmum subiectuz est ꝓtinuū siue corpus sensibile. ꝓprie tamen infinitū non habet rōnez materie. qz oīs causa aliq̄d facit ad esse rei. infinitū aūt nihil facit ad esse rei. cū sit puatio q̄dā formaliter importās negatōem. z ideo nō hz rōnem cause. ¶ Et est notandū fm dām Albertū. q̄ ad intelligentiā istius qualiter infinituz est in genere cause dekent mēmorari ea q̄ in ꝓmo huius determinata sunt. scz qualiter materia abstracta a quātitate indiuisibilis est fm actū. et diuisibilis est fm potentiā. z efficit actu diuisibilis qñ efficitur quāta fm actum. Qz aūt potentia sit diuisibilis in seipsa sicut potentia hz partē extra partē. sic ostenditur. qz diuidat linea physica scz lignea aut ferrea in duo media. z supponat ꝓpositio q̄. ꝓbabit in fine quarti. scilz q vbi non est dzīa distinguēs ꝓprie q̄ ibi remanet vnitas ꝑ se. licz ꝑ accns fiat diuisio. Exempli gratia. hisocheles vel hisopleurus licet sint duo trianguli tn sunt vna figura ꝑ se. qz licet differant dzīa trianguli. non tn differūt differentia figure. qz vtraq̄ est figura triangula. Ita eīn quadratū z quadrangulum sunt vna figura z quadrilatera duo. z sic est in oīb q̄ id qō est rō ꝓuenientie in eis nō ꝓt esse rō diuisionis z differentie. Sic igit ad ꝓpositum q̄ si linea, a. c. in duo diuidat. scz in. b. a. z in. b. c. partes eī nō differūt differētia cōtinuitatis. cū sit vtraq̄ cōta. Sicut autē non differūt nisi qz pars quāta que est in vna parte linee. nō est in alia. z cōtinuitas est alia z alia fm esse z nō fm rationem. Cuius rō est. qz in alijs z in alijs partib materie est. igit diuisibilitas fm potentiā ꝓprie est materie. z actꝰ diuisibilitatis est cōtinuitas. qz ipsa facit materiā habere partem extra partē. Cū igit pars extra partē sit cōta. oportet q̄ tam diu duret diuisio q̄ diu durat acceptio partis extra partē. alla aūt durat in infinitū. cuz diuisio nullo modo collat formā ꝓtinuitatis a partib materie. igit in infinitū durat diuisio. z causat a materia potentialiter diuisibili

Nonum dubium est

Cuius passio est infinitum ꝓprie. ¶ Solo q̄ nō est passio materie tanq̄ subiecti ꝓpmi sed cōti. qz materia quāta est ꝓmū eius subiectū. nō eīn ois materia cōta est diuisibilis a sua naturali forma. qz diuisio separat aut est via separationis materie a forma. materia eīn corpoꝝ celestiū nullo mō separat a sua forma. z ideo materia cōta in illis non est diuisibilis fm naturā. Et si mathematici dicāt eā diuisibilē. hoc solū est fm modū imaginatōis z nō nature. z etiā qz ad diuisionē imaginariā sufficit cōtinuitas in materia intelligibili. z sic vtūtur mathematici diuisione in infinitū aliter q̄ naturales. qz materia fm actū diuisibilis. est materia sensibilū corpoꝝ determinata qualitatib actuis z passiuis. z ideo ꝓprie loquendo subiectū diuisionis in infinitū accipit fm potestatē rei diuise. z nō fm imaginatōez diuidētz. z sic ē corp sensibile cōtū. cui ꝓuenit diuisio actual

Decimum dubium est.

An oīe ꝑfectū sit finitū. Et videt q̄ non. qz de ens est ꝑfectus. cū ipse est infinitus. igit nō oīe ꝑfectū est finitum. Solutio est duplex ꝑfectū. quoddā est ꝑfectum ꝑ partici parionē. illud scz qō est ꝑfecte factū. z sic oīe ꝑfectū est finitū. Aliud est ꝑfectū ꝑ essentiā. z sic deus est ꝑfect. Et qō est ꝑfectū nō ꝓt esse infinitū infinitate materiali. tn bn infinitū infinitate formali. vt pz de substātijs separatis et de deo. cōto eīn aliq̄d est infinitius infinitate formali. tanto ipm est ꝑfectius. z cōto finiti tanto imꝑfectius. Ecōtra aūt est de infinitate materiali.

Undecimū dubium est

An sit respuendū intelligentie hoc est intellectus humani iudiciū. ¶ Et videt q̄ nō. qm intellect de se est in potentia nō potēs surgere in actū intelligēdi nisi ꝑ formas essendi. ideo iudiciū eius esse rei repūtat. vt patuit ꝑ ꝓhm ꝓmo periermenias dicentē. passiones aie esse notas rerum sicut voces sunt note passionū ¶ Solo q̄ nō. dicēte ꝓho intelligētie aūt credere inconueniens est ¶ Et ad obiectū in oppositū dām est. q̄ duplex est iudiciū intellect. q̄dā est ex libertate intellect. ꝑcedēs. incōtū intellect est potētia possibilis ad opposita ꝓtrarie aut cōtradictorie. in q̄ differens ab alijs nō intellectualib potētijs. qz ipe potētie intellectiue pūt intelligere hoc esse tanq̄ verū. z illud tanq̄ falsum. Sīlr volūtas ꝓt velle z nō velle. Aliud est iudiciū intellectus fm q̄ seq̄tur rei intelligibilis ꝓditōez siue ꝓprietatē. Per hoc dicendū est ad argumēta q̄ ꝓmū iudiciū intellect respuendū est. z non secūdū. z hoc qñ in sensibilis iudicij āministratōe nō ꝓtingit error. cū ex defectu alicui potentie āministrātis ꝓt erroneū esse iudiciū intellectus. ¶ Et est notādū. q̄ potentie irrōnales duob modis ꝓsiderari pūt. Uno mō fm se. incōtū potētijs rōnalib ꝓdistinguūtur. z illo mō potentie irrōnales nō pūt ad opposita saltē ꝓtradictorie. qz sunt materiales carētes ex eo libertate. cū sint seruituti materialis ordinati Alio mō ꝓsiderant fm q̄ stant sub ꝓticipatōe potētiarū rōnabiliū. z sic pūt aliq̄ mō in oppositū. qz ex ꝓtactu rōis potētie ille irrōales efficiūt q̄dāmō rōales ꝑticipatiōez et exaltātur a seruitute ad libertatis ꝓditōem

Imiliter autez necesse est physicū ⁊ de loco sicut ⁊ de infinito ꝓsiderare si est aut nō est. ⁊ quō est et quid est

¶ Postq̄ phūs determinauit de passionib⁹ intrinsecis corporis mobilis. scz de motu ⁊ infinito. q̄ ꝓsequūtur corpus mobile inc̄tum hmōi. Hic ꝓsequēter in quarto huius phs determinat de trib⁹ passionib⁹ extrinsecis. scz loco vacuo ⁊ tpe. et fm hoc p̄sens liber in tres diuidit tractatus. In quoz̄ ꝑmo determinat de loco. In secūdo ꝑo de vacuo. ibi (Eodem mō accipit) In tercio de tpe. ibi. (Cōsequens aūt dicet) Primus q̄dem tractatus in septem diuidit capla. In quoz̄ ꝑmo phūs inquirit an locus sit vel nō sit arguendo ad vtrāq̄ eius partē In secōo ostēdit que res sit locus. an sit materia aut forma. ibi (Quoniā aūt aliud q̄dem) In tercio determinat de modis eēndi. ibi. (Post hoc autē). In q̄rto ponit q̄nq̄ ꝓprietates loci. ibi (Quid aūt forte sit loc⁹) In q̄nto ostendit ꝓplete quid est ipsius loci. ibi (Fere aūt quatuor. In sexto phūs ostendit que sunt in loco ⁊ q̄ non sunt in loco. ibi (An q̄dem igit) In septimo soluit rōnes p̄us motas in p̄mo capitulo. p̄bantes locū nō esse. ibi (Manifestū aūt) Et diuidit p̄sens capl'm in tres partes In quarū ꝑma determinat q̄ ad naturalē phm spectat determinare de loco. In secūda ostendit q̄ locus sit. ibi (Q̄ q̄dem igit locus sit) In tercia ꝑo pte ostendit q̄ locus non sit. ibi (Atuero hz defectū) Quātū igit ad p̄mā partē hui⁹ capituli phs dicit. q̄ sicut determinatuz est de infinito an sit aut nō. ita similiter necesse est naturalē phm ꝓsiderare de loco. quia est vnū p̄cipiū de ꝓsequentib⁹ motū. igit necārium est naturalem phm ꝓsiderare de loco. illud em̄ q̄d inquirēduz et sciendū de loco est an locus sit vel nō sit. ⁊ si sit quō est. aut quid est.

¶ Et ea nāq̄ que sunt omnes opinantur alicubi esse. Q̄d em̄ nō est nusq̄ est. vbi em̄ est tragelaphus aut phūlax Et de motu qui ꝑmunis est maxime et magis ꝓprius fm locū est quem vocamus loci mutatōem Habet autē multas dubitatōes quid forte sit locus. nō em̄ eadem vident ꝓsiderantib⁹ ex oīb⁹ que insunt. Amplius aūt neq̄ habemus nihil ab alīs. neq̄ p̄ dubitatū neq̄ bene exquisitū de hoc

¶ Nec phūs ꝓbat trib⁹ rōnib⁹ q̄ physic⁹ hz determinare de loco. Quarū ꝑma est. de illo hz determinare physicus q̄d est ꝑmune oīb⁹ entib⁹ naturalib⁹. sed loc⁹ est cōmunis oīb⁹ entib⁹ naturalib⁹. igit ipsius physici ē ꝓsiderare de loco. Q̄nor ꝓz. q̄ oīe ens naturale est in loco. vt pz auctoritate antiquoz̄ sic arguentiū. q̄d nō est nusq̄ est. igit q̄d est in aliquo loco est. illud aūt q̄d nō est ens ratuz in natura. sicut sunt plura ex his q̄ sunt sola imaginatiōe vt hircoceruus. q̄ grece dr tragelaphus. ⁊ chymera que phylax appellat. nō em̄ ista sunt alicubi. cuz nō sunt nisi in phantasia faciente ꝓpōnem phantasticā ex partib⁹ aliū que sunt diuersarū spēz. Vult'em̄ vt inq̄t ve.do. Alter tus ꝓcedūt ꝓsequēs huius ꝓnē. tez sciant ex logica talē ꝓnam nō valere. eo q̄ arguit a destructione aūtis ad destructōem ꝓntis. et ideo licet verū sit q̄ id q̄d nō est nusq̄ est. tm̄ ꝓpter hoc nō sequit. id q̄d est alicubi esse. q̄ intelligentie q̄ nō sunt c̄pte nō sunt alicubi p̄ naturā suā. ¶ Secūda rō est. physicus hz determinare de motu. ⁊ maxime de motu locali. qui maxime ꝑmunis est corporib⁹ naturalib⁹. eo q̄ in ipso supiora ⁊ inferiora moueant. ⁊ magis ꝓprie motus dr fm locū qui dr loci mutatio. ergo locus est Consequētia ꝑbat. q̄ motus localis nō est sine loco. et p̄ ꝓsequens physicus hz determinare de loco. ¶ Tercia rō est. de illo est determinā dū in aliqua scia de quo sunt multe dubitatōes. de loco aūt sunt dubitatōes multe tā quo ad q̄stionē an est. q̄ quo ad q̄stionē quid est. in tantū q̄ dubitatōes ille faciūt quibusdā antiq̄s credere nihil locū eē q̄ si oīa inspexerimus que dicūtur esse in loco. nō videt locus esse idem fm rōnem. definitiuā in ꝑmuni fm oīa locata. q̄ aliter est in loco mixtuz. ⁊ aliter simplex. ⁊ aliter celū ⁊ elementa. ⁊ aliter superius celū ⁊ aliter inferius. nomen igit loci est ambiguū. ideo definiri nō p̄t in ꝑmuni. q̄ definitio illius nec diuisione nec ꝓpōne acceptoz̄ p̄ diuisionē p̄t inuentri. q̄ diuisum non erit eiusdē rōnis ad diuidentia. nec dīne sumpte p̄ diuisionē p̄ vnam rōnem ꝓponūt essentias spēz̄ eoz̄ que in loco esse dicūtur. Est etiam alia rō difficultatis. eo q̄ multe sunt ꝓprietates ⁊ ptes loci in quib⁹ nō videt idē esse locus fm rōnem. ⁊ iterū difficile est inuenire ꝓpriā eius definitiōem. Preterea q̄ nihil fere p̄ antecessores est bene de loco p̄dictū. igit necessariuz fuit naturalē phm de oīb⁹ istis ꝓsiderare

¶ Q̄ quidē igit locus sit videt ex trāsmutatiōe manifestū esse. vbi nāq̄ nūc est aqua. hinc exeunte sicut ex vase iterū aer inest. Q̄n aūt eūdē locū habent aliquid aliud corpoz̄ detinet boc ab his que insunt ⁊ ꝑmutant alterū oīb⁹ esse videtur. In quo em̄ aer est nūc. aqua in hoc p̄us erat. Quare manifestū est q̄ erat locus alicuius ⁊ receptaculū alterū ab vtriq̄ in q̄ et ex quo mutatum est

¶ Ista est secūda pars huius capli. in qua phūs ostēdit trib⁹ rōnib⁹ locū esse. ⁊ auctoritate Hesiodi poete. Quaꝑma est. si transmutatio fm locū est. locus est. transmutatio aūt fm locū est. igit locus est. Maioz̄ ꝑbat. q̄ trāsmutatio ad formā ostēdit materiā esse aliq̄d a formis distinctum. ita etiā transmutatio fm locū ꝑbat locum esse q̄d distinctū a locato. ex quo locus q̄nq̄ hz vnū locatum. q̄nq̄ aliud. vt pz de aere ⁊ aqua. q̄ vbi est mō aqua ibi iteruz aer fit exeunte aqua de loco sicut de vase. Et aliq̄n aliud corpus q̄d terciū est ab his duob⁹ obtinet hūc locū eūdez q̄n egredit aer inde. videt aūt oīb⁹ q̄ hic in quo fiunt sic successiue multa corpora cuz ipm remaneat idē. aliud sit a corporib⁹ illis. ⁊ illud vocat locus. igit loc⁹ est aliq̄d in natura in quo em̄ vbi aqua est mō. in illo eodē aer ꝑus erat ipso eodē saluato ⁊ manente. igit locus est aliq̄d. ⁊ est receptaculū aeris ⁊ aque. alterū ab vtriq̄ existens in q̄d ⁊ ex quo mutantur corpora.

¶ Amplius aūt loci mutatōes physicoz̄ corpoꝝ ⁊ simpliciū. vt ignis ⁊ terre. ⁊ taliū nō solum ostēdūt q̄ aliquid est locus. sed q̄ ⁊ habeat quādā potentiā locus. Fertur em̄ vnūq̄q̄z in suū locū nō prohibitū. hoc quidē sursum. illud vero deorsum. Hec aūt sunt loci partes ⁊

spēs sursum ⁊ deorsum. et relique sex distātia/
rum. Sunt aūt hmōi nō solū quo ad nos dex
trorsum sinistrorsum. sursum ⁊ deorsum. No
bis quidē nō semp idem sed fm positiōem quo
cūq; vertamur fit ꝓpter qđ idem multotiēs de
xtrū ⁊ sinistrū est. ⁊ sursum ⁊ deorsum. ⁊ ante ⁊
retro. In natura aūt determinatū est sursum
vnūqđq; nō em qm ꝓtingit sursum est: sed vbi
ferē ignis ⁊ leue. Siliter aūt ⁊ deorsum. nō qz
ꝓtingit. sed vbi habentia grauitatē ⁊ terrena
tanq; nō positōe solū dīa. sed potētia. Osten
dunt aūt ⁊ mathematica. Cū em nō sint in lo/
co. tū fm positionem ad nos hūt dextra ⁊ sini/
stra. Quare solū est intelligere ipsoꝝ positōem
nō hūtia natura hoꝝ ⁊ vnūqđq;

¶ Hic phūs ponit secūdā rōnem. corpa naturalia ostē/
dunt locū esse. etiā ostendūt q locus habeat quādā potē/
tiam formaliter ꝓuenientē corporib; que mouenf ad locū
qz vnūqđq; physicoꝝ corpoꝝ naturaliter fertur in suū lo
cum ꝓprīū ⁊ naturalē. nisi fuerit phibitū. tanq; id qđ ē pfec
tio sua fm formaz. ⁊ ideo q̄stum suscipit de forma a gene/
rante tantū suscipit de loco eius. ⁊ vnū ⁊ idē generās dā
do ei formā dat ei etiā locū in quo ꝓpletur ⁊ saluaf forma
illa. et illo mō ignis fertur sursum ⁊ terra deorsuz. De au
tem sunt partes loci nō q̄titatiue sed formales. ⁊ ideo sti/
spēs loci in oppositas formas. ipm locū diuidentes. ⁊ sti/
sex sursum deorsum. ante ⁊ retro. dextrū ⁊ sinistrū. Et dr
phūs q he differentie siue distātie nō solum dīnt quo ad
nos. sed etiā differūt in natura p oppositas formas. qz si so
lum differrent q̄ ad nos. tūc nō semp idem esset dextrū. sz
illud idem nobis efficeref sinistrū. qz vnū ⁊ idez sita nobis
ꝓuertat fm latera diuersa efficit aliqñ dextrū aliqñ sini/
strum. aliqñ ante aliqñ retro. ⁊ aliqñ sursuz q nos sum⁹
sub ipo. ⁊ aliqñ inferius qñ est sub pedib; nostris. eo q su
per ipm ascendimus. Sed in natura vnumqđq; illoꝝ di
stinctū est ⁊ determinatū est ab altero per formas opposi/
tas. Nō em p cām ꝓtingentez est sursum qđ est sursuz in
natura. sicut illud qđ tm est sursum p ꝙuersionē corporis
sed sursum est hoc vbi ferf corpus leuissimū qđ est ignis.
Et siliter deorsum nō est p cām ꝓtingentē. sed port⁹ hoc
est ex natura deorsum vbi ferūtur corpora ⁊ manent ha/
bentia grauitatē. sicut ea que nō solū positōe differūt. sed
etiā potentia naturali. q̄ ꝓgruit hmōi locatis. Et sic con
stat nō solum q̄titatem esse sed etiā qualitatē formalem
messe illi q̄titati q̄ ꝓgruit naturis illoꝝ corpoꝝ que mo
uentf ad ipm ⁊ qđcūq; in ipo. Sed an iste dīne positionū q̄
sunt sex numero ita p oppositas formas in mūdo distin/
gu ātur. sicut distinguitf superius ⁊ inferius. dubiuz est qz
videmus nō esse motuz elementoꝝ nisi ad duas ex ipsis
que sunt sursum ⁊ deorsum. ⁊ hmōi scia vera tradef in li
bro de celo ⁊ mūdo. qm veritas est. q omēs distinguūtur
in mūdo p oppositas formas. ⁊ nō sunt distincte quo ad
nos. sed due que sunt supius ⁊ inferius distinguūtur ad
motū simplicū ināiatoꝝ localē. Quatuoꝝ aūt alie distin/
guūtur quo ad motū aiatoꝝ tm. Ost aūt celū aiatū dictū
a pictagora ⁊ ꝓsentit ei in hoc peripatetici. ⁊ ideo sicut in
elementis simplr ⁊ nō p cām ꝓtingentē erit dextrū ⁊ sini/
strum. ante ⁊ retro. ita sunt istē dīne in celo. et ista mate/
ria subtilius inuenif in ꝓncipio secūdi de celo ⁊ mūdo. Q;
aūt sit locus tale qđ. ⁊ q habeat talē potentiā ostendūt ip/
sa mathematicalia. qz illa nō sunt in loco. ita q locus ha
beat positōnem ad ipsa. sicut ad corpora physica. ⁊ tñ fm
positōem que est in ꝓpatōe ad nos hūt dextra ⁊ sinistra. ⁊
ideo dīna positōis eoꝝ non est nisi intellectualis. sicut ⁊
ipsa p solū intellectū abstracta esse accipiūtur. ⁊ non hūt p
naturā vnāquāq; dīnam istaꝝ sex positionum. qz si habe
rēt eas p naturā tūc mouerenf ad ipsas p naturā. hoc aūt
falsum est cū ipsa sint separata a motu. ⁊ sic pz q ipsa ma/
thematicalia ostendūt etiā locū esse inq̄stum ipis p rōnez
apprehensis cointelligit locus. qz intellecto corpe apprehē
dit hz etiā dīas positōis. licet nō eodē mō sicut physica

¶ Amplius vacuū affirmātes locū dicunt esse
vacuū em ens vtiq; locus ꝓuatus corpore. Q
ꝺdem igit si aliquid loc⁹ ꝑter corpa ⁊ oīe cor
pus sensibile in loco esse p hoc aliq; ꝓcipiet

¶ Hic phūs ponit tertiā rōnem ⁊ est ipsoꝝ antiquoꝝ
et est. vacuū est locus ꝓuatus corpe. sed vacuū est. g̃ loc⁹
est. Peccat em hec rō in materia. qz minor est falsa fm ve/
ritatem. cū vacuū nō sit simplr. tū ex eo pbaf locus. qz si/
cut infinitū est in eo qđ est finitum sicut in subiecto. ⁊ sicut
materia nō est actu nisi sub forma. ⁊ nūq; ab oīm forma ē
separata. ita vacuū licz nō sit absolute. tñ est in pleno quo
dāmō. p̄ q sicut materia ꝓuaf qualibet forma. ita locus
ꝓuaf quolibet corpore diuisum ⁊ nunq; omīb; simul. phi
tñ antiqui dixerūt vacuū esse simplr ⁊ absolute. igit p dic
ta eoꝝ pt aliquis intelligere q locus est aliquid ꝑter corꝑ
pora locata. ⁊ q oīe sensibile qđ qualitatib; tactus distin
ctū est in loco aliquo mō esse

¶ Videf aūt ⁊ hesiodus recte dicere factens ꝓ
mū chaos. Dicit ꝺdez igit omniū ꝓmū chaos
factū. postea vero terrā latā tanq; indigeret pri
mū esse receptaculū bis que sunt ꝓpter qđ opi
nati sunt. quēadmodū multi oīa alicubi ⁊ in lo
co esse Si aūt hmōi est mirabilis quedā vtiq;
erit potentia loci ⁊ ꝓma omniū. Sine qua aūt
nāq; alioꝝ nullū est. illud aūt sine alijs necesse
est ꝓmū esse. Non em ꝑditur locus bis q̄ sunt
in eo corruptis

¶ Hic phūs ꝓfirmat dictū suū auctoritate hesiodi recte di
centis vt apparet qui posuit chaos hoc est receptaculum
inane. Dixit em in creatōe mūdi ꝓmo deū fecisse chaos.
et postea fecit terrā latā sup aquas natantē. ⁊ hoc dixit eo
q posuit q corpora sensibilia ꝓmo indigent receptaculo i
quo generenf. ⁊ sic in hoc non male dixit. qz infra dicef q
locus simpliciū est ꝓncipiū generatōis ipsoꝝ. Sed pecca/
uit hesiodus in hoc q posuit illū locū vacuū ⁊ ipm natu/
ra ⁊ tpe mūdū ꝓcessisse. ⁊ hoc accidit qz putabat illā cōse/
quentiā ꝓuerti ⁊ necessariā esse. si illud qđ non est in loco
nō est. igit id qđ est aliquid de necessitate erit in loco. ⁊ ꝺ
dixit oīa esse in loco ⁊ in aliquo vbi. que ꝓpria non valet.
vt ex dictis patuit Et si hec positio hesiodi de loco essz ve
ra. tūc nedum locus esset. sed mirabilis esset potentia loci
cum em mirabile sit q sua potestate trahit admirantē. nī/
hil esset adeo admirabile sicut locus. qz potentia loci hoc
modo esset omniū ꝓz ⁊ ꝓma omnib; ꝓncipijs nature. ꝓ/

mũ em̃ in natura est sine quo nullũ alioꝝ esse potest. ꝛ ipm̃ potest esse sine oĩbꝫ alijs. ꝛ hoc ꝓuenit loco fm̃ hesiodũ qz fm̃ eum nõ destruit locus. etiã si oĩa destruãtur que sunt in loco. Sũt aũt fm̃ eum oĩa in loco. ergo nõ pdit locus oĩbꝫ entibꝫ pditis. qz dixit eũ vacuũ esse separatũ ab oĩbꝫ his que sunt sine quo etiã nihil entiuꝫ fieri p̃t. sꝫ hoc supra ostensum est esse falsum. ꝛ postea etiã ostendẽ/tur amplius.

¶Atuero habet defectũ si est. quid est. vtrũ est moles q̃dam corporis. aut q̃dam altera natu/ra. Querendũ em̃ est genus p̀mũ. Distãtias q̃/dem igit̃ habꝫ tres longitudinis latitudinis ꝛ pfunditatis q̃bꝫ determinat̃ corpus esse. Im/possibile est aũt corpus esse locũ: In eodẽ nã/q̃ essent duo corpora

¶Ista est tercia pars huius capli. in qua pbus ꝓbat sex tonibꝫ locũ non esse dicens. si ꝓcesserimus locũ esse. tũc ite rum incipimus deficere ꝛ dubit are quid sit locus. qz nõ inuenimus genus in quo ponit̃ locus. igitur possum⁹ du bitare an sit aliquid alicuius corporis sicut pondus eius. eo q̀ mobile inclinat ad se. aut sit quedã alia natura. cum genus p̀mo querendũ sit vt ex eo aliquid ꝓbet̃ esse in na tura. Est igit̃ p̀ma rõ ipsius Xenonis ꝓbantis locuꝫ non esse. qz si locus esset aliquid. aut esset substantia. aut accidens. neutrũ illoꝝ est dicendũ. igit̃ locꝰ non est. Di noꝫ ꝓbat̃ qz non est substãtia. qz vel essꝫ spiritualis aut corporalis. Non spũalis. quia ad spũale nõ mouetur corꝫ pus. ꝛ per ꝓsequens nullum corpus mouetur ad locũ. illꝫ lud aũt falsum est. Etiaꝫ si sit substantia spũalis sicut in/telligentia vel aliorũ separatoꝝ aliquid habebit loci diffe/rentias que sunt sursum ꝛ deorsum. ante ꝛ retro. dextroꝝ sum ꝛ sinistrorsum. qõ est absurdũ. Non substantia cor/poralis. quia sic oporteret q̀ esset corpus. ꝛ tũc duo corpo ra erũt in eodem loco. scꝫ locus ꝛ locatum. Non accidẽs quia vel erit accidens corporis locantis. aut locati. Nõ locantis. qz ꝓprietas loci refertur ad locatũ. ꝛ nõ ad locãs Non locati. qz tũc cum sit accidens in subiecto. oportꝫ q̀ locus sit in locato. sed hoc absurdũ est. cuꝫ potius ecõuer so locatũ dicatur esse in loco. Etiam cuꝫ omne accidens motu sui subiecti mouetur localiter. oportꝫ q̀ motꝰ mo ueatur motu locali. hoc aũt falsum est. igit̃ cũ non sit sub/stantia nec accidens. videbitur omnino q̀ locus nihil sit. Adhuc aũt arguit̃ zeno. q̀ locꝰ hꝫ tres distãtias quibꝫ omne corpus determinat̃. et ex hoc videtur esse corpꝰ. lo/cum aũt esse corpus impossibile est. quoniaꝫ si locus esset corpus. ꝛ corpus esset in loco. tũc corpus locatum dimen sionibꝫ suis penetraret corpus qõ est locus. ꝛ sic duo cor/pora essent in eodem loco. qõ est impossibile. sicut patebit infra latius de vacuo

¶Amplius si vere corporis locus est recepta/culũ. manifestũ ꝛ q̀ superficiei erit ꝛ reliquorum terminoꝝ. eadẽ em̃ consonat rõ vbi nãq̀ p̀us erat aque planicies. erũt iterum que sunt aeris Atuero dr̃iam neq̀ vnã habemus pũcti ꝛ lo ci pũcti. Quare si neq̀ ab hoc est locus alterũ. neq̀ ab alioꝝ nullo. neq̀ est aliquid ꝓter vnũ qõq̀ istorum locus.

¶Nic pbus ponit secũdã rõnem. si locus vere dicat̃ re/ceptaculũ quoddã corporꝫ. in quo recipitur corpus quã/do transfertur de loco in locũ. tũc etiã oportꝫ q̀ superficies li nee ꝛ pũcti esset locus. qz cũ trãsferrur corpus in ipso trãs ferũtur superficies linee ꝛ pũcti. ꝛ si corpus intrat locũ. etiaꝫ superficies linee ꝛ pũcti intrant in locum cuꝫ corpore. qz est vna rõ de motu corporis ad locũ ꝛ de motu terminoꝝ corporis ad locũ. vbi em̃ p̀us erant aque planicies ꝛ linee et puncti ibidem exeunte aqua fiunt planicies aeris ꝛ li/nee ꝛ pũcti. sed pũcti nullus est locus. qz si punctus hab ret locuꝫ locus pũcti non differret a pũcto. qz locus pũcti esset indiuisibile positũ in ꝓtinuo. ꝛ illud idem est pũctus igit̃ pũctus nõ habet locũ. ergo eadem rõne nec superficies nec linea. nec corpus habebit locũ. locus em̃ querit̃ ꝓter corporis motũ. igit̃ nihil est locus fm̃ naturã vt apparet

¶Quid em̃ forte ꝛ ponemus esse locũ. neq̀ ele mentũ. neq̀ ex elementis possunt esse hmõi ha bentia naturã. neq̀ corporeoꝝ. neq̀ incorpore orũ. magnitudinẽ q̃dem em̃ habet locus cor/pus aũt nullũ Adhuc aũt sensibiliũ quidẽ cor poꝝ elementa corporea. Ex intelligibilibꝫ autẽ elementis nulla magnitudo fit

¶Nic pbus ponit terciã istam scꝫ. Si locus est. aut est corpus. aut aliquid incorporeũ. neutrũ illoꝝ est dicenduꝫ. ergo rẽ. Minor ꝓbat̃. Non corpus. qz vel esset elemẽ/tum. aut elementatũ. Nõ elementatũ. qz duo corpora nõ ꝓpetit esse in eodem loco fm̃ penetratiõnem vnius ꝑ ali/ud. Non etiã elementũ. qz elementũ corporis est corpus. Nõ etiã est aliquid incorporeũ. qz locus hꝫ magnitudi/nem ꝛ dimensionẽ quãdam. incorporeũ aũt nihil talium hꝫ. Elementũ aũt sensibiliũ corporꝫ esse non p̃t. qz hoc est corpus. ꝛ locus corpus esse nõ potest. Si vero dicat̃ esse elementũ intelligibiliũ substantiaꝝ siue sint intelligentie si ué forme ideales quas ponit plato hoc nihil est. qz ex ele/mentis intelligibiliũ nulla fit magnitudo. locus aũt mag nitudo esse videt̃ sicut elementa intelligibiliũ sunt ea que sunt partes esse ꝛ q̃ddãtates eoꝝ que ingrediũtur defini tiones. et que nõ faciũt magnitudinem in natura. sed q̃d ditatem simplicem.

¶Amplius ꝛ cuius vtiq̀ q̃s ponet bis q̃ sunt causam esse locũ. Neq̀ em̃ vna causa inest ipsi de quatuor. neq̀ em̃ sicut materia eoꝝ q̃ sunt neq̀ ex ipso cõstituta sunt. neq̀ sicut spẽs ꝛ rõ eorum que sunt. neq̀ sicut finis. neq̀ sicut mo uens ea que sunt

¶Nic pbus ponit quartaꝫ rõnem que est ista. si locus est aut ponit̃ in genere effectus. aut in genere cause. neutꝝ illoꝝ est dõm. igitur locus nõ est. Non p̀mũ. qz motꝰ cor poris est ad ipm̃ tanq̃ ad ꝓtinens ipsum ꝛ pficiens ipm̃ esse. Hic em̃ non est actus effectus sed cause. igitur locus nõ est in genere effectus. Non secũdum. qz si ponat̃ locus in genere cause. aut erit materia. forma. finis. aut efficiẽs. nullũ istoꝝ est dicendũ. igit̃. Minor ꝓbatur. Nõ cã ma/terialis. qz causa materialis est intrinseca ei cuius est ꝛ in separabilis ab eo cuius est re salua manente. Etiã ex lo/co nõ fit res sicut ex materia. cũ ipse sit extrinsecus ꝛ sepa rabilis. Nõ est etiã spẽs ꝛ forma. qz forma est p̀ncipium ꝓstituendi rem in specie. si ergo locus esset forma tũc om

ilium quorum vnus esset locus esset vna forma vel spēs Etiā si esset forma tūc motus a loco esset motus a forma sed motus a forma corruptio est.igit motus a loco est corruptio.z hoc nō est vliter vez.igit locus z forma nō sunt idem. Sed q̄ locꝰ nō sit materia neq; forma patebit sub tilius infra. Non finalis cā.q; locus est potius ꝓpter rez locatā q̄ res locata sit ꝓpter locum.ergo nō est causa finalis. Nō etiā causa efficiens.q; cā efficiens ꝓiūcta ei quod mouet pficit motū.sed corpora ꝓiūcta locis suis non mouent sed quiescūt.igit ꝛc. Etiā causa efficiens est p̄ncipiū motus.sed locus est terminꝰ motus.igit cū locus nec effectus nec cā videat esse.oīno locus nihil esse videt

¶Amplius z ipse si est aliq̄d corp̄ que sunt alicubi erit. Zenonis em̄ opinio quereꝛ quādam rōnem. Si nāq; omne qđ est in loco.est manifestū qm̄ et loci locꝰ erit.z hoc in infinitū ꝓcedet

¶Nec phūs ponit ḡntam rōnem. istaz sez.si locus esset tūc sequeret q̄ loci esset locus. hoc em̄ minus verū est. igit locus nō est. Sequela ꝓbat.q; oīne qđ est.est in loco.si igitur locus est.erit in loco.z p ꝓsequēs loci erit locus.z sic vsq; ad infinitū.q; non est maior rō. quare vnius loci est locus q̄ alterius.hoc em̄ impossibile est.igitur locus nō videtur esse.

¶Amplius sicut oīne corpꝰ in loco est.sic z in oīni loco corpus. Quō igit dicemus de his q̄ augmentant Necesse est ex his simul augmentari locū cū ipsis. Neq; em̄ minor neq; maior locus est vnicuiq; Per hoc qđem igit nō solū qđ est.sed etiā si est dubitare necesse est

¶Nec phūs ponit sextā rōnez.sez istā.sm antiquorum dicta oīne corpus est in loco.z econtra in omni corpore est locus.sed si locus esset tūc sequeret q̄ crescerez decresceret.z sic augmentaret z diminueret.hoc aūt impossibile ē igit locus nō est. Sequela ꝓbat.q; locꝰ est semp eqlis locato.ergo qñ locatū crescit tūc etiā locus crescit.z p ꝓns totus mūdus qđ est inconueniens dicere. Probat.q; locꝰ est aliq̄d imobile.igit ipsum crescere aut decrescere est impossibile. Et ideo phūs dr.q; p rōnes inducras nō solum dubitat q̄ locus sit.sed etiā si oino est aliq̄d dubitare necesse est. Sed solones istaz rōnū patebūt infra capto. vij

¶Om̄ autez aliud qđem sm se.aliud vero sm aliud dicit siliter.z locꝰ alius quidē cōmunis in quo oīa corpora sunt. Alius ꝙ ꝓprius in quo ꝓmo. Dico aūt qm̄ tū nūc in celo es. quia in aere. Hic aūt in celo z in aere.q; in terra.similiter aūt z in hac.q; in hoc loco qui cōtinet nihil plus q̄ te. Sic igit est locus ꝓmū continens vnūqq; corporū terminus qđem vtiq; erit. Quare videt spēs z forma vniuscuiusq; locus esse quo determinat magnitudo z materia magnitudinis. Hec em̄ est vniuscuiusq; terminus. Sic quidē igit ꝓsiderantib locus vniuscuiusq; species est

¶Istud est secūdū capitulū in quo phūs inquirit que res sit locus.an sez sit materia vel forma.arguendo ad vtraq; ptem.z sm hoc istud capm diuidit in tres ptes.in quaz ꝓma ꝓbat q̄ locus sit forma. In scda q̄ locꝰ sit materia. vt inqt plato.ibi.(Sedm aūt q̄ videt esse locus) In tercia pte phūs ponit q̄nq; rōnes.p̄b antes locū neq; ee materiā neq; formaz.ibi (Atuero q̄ impossibile) Et antecq̄ phūs ꝓcedit ad ꝓmā ḡtē ꝓmittit q̄ sicut ē duplex ens.sez p se z p aliud.ita est duplex locus.sez cōis q̄ est sm aliq̄d locus.z ille est cōissimus in q̄ sunt oīa corpora q̄ sunt i loco. Alius vero est locus ꝓprius in quo ꝓprime est aliq̄d z gratia sui. Exēpli gra.vt dicimꝰ petrū nūc esse in celo .q; est in aere.z est in aere q; est in terra tanq̄ in loco ꝓmuni. In loco aūt ꝓprio est tanq̄ in ꝓmo ꝓtinēte qđ nihil plꝰ ꝓtinet q̄ petrū aut bartā. Isto supposito ꝓbat phūs antiquoz rōne.q; locus sit forma. z hoc sic. locus ꝓtinet.forma ꝓtinet.igit locus est forma.forme em̄ est ꝓtinere z potentialitatē materie claudere. Sed hec rō est facilis solutionis.q; ipa peccat penes triplicē fallaciā. Primo q̄dē penes fallaciā eq̄uocatiōis.q; eq̄uoce locus terminat z forma.q; forma terminat z ꝓtinet intrinsece. locꝰ ꝙo extrinsece ꝓtinet z terminat. Scdo penes fallaciam accūtis.q; arguit ex puris affirmatiuis in secūda figura. Tercio penes fallaciā ꝑtis.q; arguit virtualiter a positiōe ꝑtis ad positōem a ptis.sic sez.si aliq̄d est locus ipm est terminus.igit si est terminꝰ ipm est locus.sed hoc nō valet

¶Secūdū aūt q̄ videtur esse locus distantia magnitudinis materia. Hec nanq; altera est a magnitudine. Hec aūt est cōtenta sub specie et definita.sicut sub plano z termino. Est autē hmōi materia z infinitū. Cū ergo remoueant termini z passiones z spēs relinquit nihil ꝑter materiā. Vñ z plato materiā z locuz dicit esse idem in timeo. Receptinū em̄ z locū vnū z idē dicit. Alio vero mō idez dicēs receptinū z in dictis nō scriptis dogmatiz tm̄ locū z receptiuū idem retulit. Dicūt quidē em̄ omnes esse aliq̄d locū.qđ aūt est hic solus conatꝰ ē dicere

¶Ista est secūda ps huius capli.in q̄ phūs ostēdit. q̄ locus sit materia.z hoc sm opinionē platonis.q; locꝰ videt esse distātia magnitudinis.distantia aūt altera videt esse a magnitudine ipsa.z videt ꝓtenta esse sub specie z definita sub forma.sicut sub plana superficie z termino quodaz Cōstat aūt q̄ materia ꝓma hz dimensiones qua magnitudo dr esse in potentia.z tunc nō determinat spēs. z sic dicebāt platonici eā esse sicut distātiā infinitā p termios superficierū.cū aūt ꝓmū habeat superficies tūc efficitur finita et ideo distantia materie q̄ potētia est finita ꝓtinet sub forma z sub spē.sicut sub plana superficie.z sicut sub termino quodā. ¶Et si q̄rat q̄d est illud subiectū ꝓmū ꝓtinēs planū z terminū. Ad hoc dr.q; est distantia aut materia distans.z ideo distātia p se est subiectū ꝓtinēs terminos qui sunt superficies linee z ꝑncti.tale em̄ infinituz est materia ꝓtinēs formā. Plato em̄ dixit materiā ꝓtinere etiā formā. Dixit aūt ꝓsequēter.q; si remoueant a re formata z terminata passiones que sunt qualitates z termini q̄ sūt superficies z linee.tūc relinquitur materia.sed manifestū est.q; remanet distātia infinita.q̄ distātia est materia. Vñ dicebat plato.q; cū materia ꝓtinet formas z trāsmutat se super vnā z candē materiā manentez passiones z terminū

Et siliter ad vnū locū ⁊ eūdē fit trāsmutatio diuersoꝝ. dicebat q̄ ꝓmus locus materia est. ⁊ est locus formaꝝ ⁊ terminoꝝ. qñ em̄ res locata nō est in loco. tūc locꝰ nō est terminatꝰ nisi potētia. sz in ipō est distātia loci saluata soluz. et cū recipit locatū actu tūc terminat ⁊ finit ad receptū. Jn amboꝫ em̄. hoc est in loco ⁊ materia. dixit plato in timeo receptiuū esse locū ⁊ materiā. ⁊ hec duo esse idē ⁊ vnū. Ex quibꝫ ꝑbis sic formak rō. locus recipit. materia recipit. igitur locus est materia. Maioꝛ pz. qz recipit corpus locatū. Minoꝛ pz. qz materia de se est indeterminata. Jn alijs aūt libꝛis suis dꝛ. receptiuū esse aliud ꝙ̄ materiā. cū receptiuū plures habeat ꝓpatōnes. ⁊ ꝑcipue hoc facit in libꝛo q̄ dꝛ doctrina nō inscripta sine titulo. qz noīb discipulozum libꝛos suos inscripsit. ⁊ illū nulli discipulozꝫ asscripsit. cuz etiā ibi dꝛ q̄ receptaculū ⁊ locus idem sunt. ⁊ cū materia q̄dā sit receptaculū formaꝝ ⁊ terminoꝝ. dixit ꝓmū locum esse materiā. Ex quibꝫ pz q̄ oēs antiq̄ ꝑhi dicūt aliquem esse locū. sed solus plato conatꝰ est dicere q̄d sit ꝑ definitiōnē. Rō trū platonis est facilis solutōis. cū in ea ꝓmittantur tres fallacie. Cōmittit em̄ fallacia eq̄uocatōis. qz eq̄ voce locus recipit ⁊ materia. q̄m locus extrinsece recipit. materia intrinsece. ꝓmittit etiā fallacia accidentis. qz arguit ex puris affirmatiuis in secūda figura. Etiā ꝓmittitur falla ꝑtis. qz arguit virtualiter a positiōe ꝑtis ad positō em̄ ptis. sic arguendo. si aliq̄d est locus ipm est receptiuū. igit si aliq̄d est receptiuū ipsum est locus

¶ Merito aūt ex his intendentibꝫ videt vtiq̄ difficile cognoscere q̄d est locus. si quidē hoꝝ q̄cunq̄ est siue materia siue species. Hec em̄ altissimā habent speculatōnem. ⁊ sibi inuicem nō facile est cognoscere ipsa

¶ Nic ꝑhus dꝛ q̄ merito intēdentibꝫ dicere q̄d est locꝰ ex his que dicta sunt videt esse valde difficile. si verū sit illud q̄d dicūt antiqui ꝑhi. q̄ locus sit alterū istoꝝ. sz aut materia aut forma. Cuius rōnē ꝑhs assignat. qz materia et forma cū sint ꝓncipia ꝓma subē altissimā hūt speculatiōnē. ideo difficile est nobis ea cognoscere. Et q̄uis altissima sint in se certissima. tñ sz nobis difficilia. vt inqt ꝑhs in ꝓma ꝑhia. Alia rō est. qz nutrum istoꝝ possibile est cognoscere sine altero. qz forma est hñs esse in materia. ⁊ materia est actu ꝑ formā. ideo vtriusq̄ cognitio dep̄det ad alterū. ⁊ tō si locus ē alterū istoꝝ q̄cūq̄ sit nō poterit haberi scia de vno sine reliq̄. et h̄ mō tradere sciam ē difficile

¶ Atuero q̄ impossibile sit q̄libet horuz cē locū nō difficile videre Spēs q̄dē em̄ ⁊ materia nō separanꝫ a re. locuz aūt ꝓtingit in quo nāq̄ aq̄ erat. in hoc iterū aer sicut diximus ꝑus fit trāsmutatis ad inuicē aereq̄ ⁊ aqua ⁊ alijs corporibꝫ. siliter quare neq̄ ꝑs neq̄ habit? sed separabilis est locus ab vnoquoq̄z. Et videt em̄ bmōi aliq̄d esse locꝰ vt vas Etem̄ vas locus trāsmutabilis. vas aūt nihil rei. Scōm q̄dem igit q̄ sepabilis est a re. sic q̄dē nō est spēs. fm aūt q̄ ꝓtinet sic q̄dem alterū est a materia

¶ Jsta est tercia ꝑs huius capli. in qua ponit q̄nq̄ rōnes ꝑbantes locū nec esse materiā nec formā. Quarū ꝓma ē locus ꝑt separari ab eo cuius est re ipsa salua manente. materia em̄ ⁊ forma nō ꝑñt separari re manente salua. igit locus nō ē materia neq̄ forma Maioꝛ ꝑbat. qz locꝰ in quo nūc fuit aqua nō transmutat. cū ab eo aqua remota. fit in eo aer. cū aqua ⁊ aer transmutanꝫ ad inuicē. qz aqua conuertit ad locū aeris. ⁊ aer ad locū aque fm successionez. et tūc locus manet imobilis. Per eādē em̄ rōnē pz. q̄ locus nō est ꝑs locati nec habitus ipsius. qz nihil hoꝝ separat a locato. locus aūt est separabilis ab vnoquoq̄ suoꝝ locatoꝝ semp. Et videt q̄ ꝓparatio locati ⁊ loci sit sicut ꝓparatio vasis et eius q̄ est in vase. ꝓter hoc solū q̄ locus est intransmutabilis vas aūt trāsmutabile. ⁊ ideo sicut vas separat ab eo q̄ est in vase. ita ⁊ locus. vñ fm q̄ locus separabilis est a re locata. nō posset dici forma. qz separatio forme a re est rei coꝛruptio. igit manifestū est q̄ locus nō sit forma. cū forma sit ꝓncipiū essentiale rei sine q̄ res non manet Et q̄ nō sit materia pz. qz locus ꝓtinet locatū. materia em̄ nō ꝓtinet sz ꝓtinet. igit locus nō est materia

¶ Videt aūt semp q̄d est alicubi ipm esse aliquid. ⁊ alterū aliquid extra ipsum

¶ Nic ꝑhs ponit scdaz rōnem q̄ est. locus est extra locatum. qz ipm mouet in loco. id aūt q̄d mouet in alio hoc ē extra ipm in quo mouet. sed materia ⁊ forma non sunt extra rēcui? sunt materia ⁊ forma. igit materia ⁊ forma nō sunt locus. Aut ꝑt sic formari. oīne q̄d est in aliquo loco hz duo necāria. sz q̄ ipm sit ꝓpletū aliq̄d ⁊ finitū in esse. et q̄ sit alterū ab eo in quo est sicut in loco. sed forma ⁊ materia nō sunt altera ab his in quibꝫ sunt. qz differt modꝰ loquēdi. cuz dicit forma inest materie. ⁊ cuz dꝛ materia est rei cuius est materia. ⁊ cū dꝛ aliq̄d esse in loco

¶ Platoni igit dōm est si optz trāsgredientes dicere quare nō est in loco spēs ⁊ numeri sunt et hoc si vere participatiuū est locus. siue magno et paruo existente participatiuo. siue materia. vt in timeo scripsit

¶ Nic ponit terciā rōnem platoni ꝓtrariā. Si locꝰ essz materia vt voluit plato. tūc sequeret q̄ idee eēnt in loco. Hoc aūt minꝰ verū est fm eū. cum dixit in Timeo. q̄ idee siue spēs ille essent nusq̄. hoc est in nullo loco. Sequla pz. quia participatū est in participāte. sed idee participātur a materia. ergo sunt in materia.

¶ Amplius q̄uo ferent in sui locū. si locꝰ essz materia aut spēs: impossibile est em̄ cuius nō est motꝰ neq̄ sursum aut deorsum locum esse Quare querendꝰ est huiuscemodi locꝰ est Si aūt in ipso locꝰ est. optz em̄ siq̄dem aut forma aut materia est. erit locus in loco. Trāsmutantur em̄ simul cū re ⁊ mouētur ⁊ spēs ⁊ infinitū. nō sp in eodē sz vbi vtiq̄ res q̄re loci erit locꝰ

¶ Hic ponit quartā rōnem. si locꝰ dicat esse spēs vel materia. tūc querendū est quō ferē. i. mouet vnūq̄q̄z in locū suū ꝓpriū. cū manifestū sit q̄ nō mouet ad id q̄d hz tanq̄ ꝑt. sed formā ⁊ materiā hūt q̄ mouenꝫ tanq̄ ꝑtes ipsoꝝ Etiā locꝰ hz sex dīnas positionū sursuz ⁊ deorsuz. ⁊ alias ad q̄s est motus. Forma aūt ⁊ materia nihil hoꝝ hūt. q̄ forma ⁊ materia nō sz locꝰ. Preterea si forma ⁊ materia essent locus sequeret. q̄ locus esset in seipso. hoc mō q̄ locus erit in loco ⁊ q̄ loci erit locus. ⁊ sic esset ꝓcessus in infinitū q̄d est inconueniens Etiā locus detrt rei q̄ moue

tur fm rem sz materia et forma mouenf qñ corpus ꝓpositū ex materia z forma mouentur. ergo materia z forma sunt in loco. si ergo sint loca siue ambo siue alterꝝ eoꝝ sequitur q locus mouef z q loci erit locus.

¶ Amplius cū ex aere fit aqua. pditus est locꝰ siquidē spēi inerat Non eīm in eodē q fit corpꝰ Que igit corruptio ex ꝟbus igit necessariū est locū esse aliquid. et iterū ex quibus vtiqꝫ dubitabit aliquis de substantia ipsius dictum est.

¶ Hic phs ponit ꝺntā rōem. si locus est materia vel forma. tunc ipe corrumpitur ad corruptōnem rei locate vt qñ ex aere fit aqua. tunc eīm forma corrumpitur fm esse et pditur. silr etiam materia corrūpit in qntū est sub forma. q diuersa efficitur fm spēm z formā. sz locus nō corrūpit ad corruptiōem rei locate. igit locꝰ neqꝫ spēs neqꝫ materia est. Et sic pz q hec que dicta sunt iō dicta sunt vt sciaf ex quib rōnib, phatur. q locus est aliquid. z ex quib dubitatur que sit substātia ipsius.

Utrū de loco habeat ꝓsiderare naturalis phs tanqꝫ de passione adequata corporis mobilis

Et arguit ꝓmo cōtra ꝓmū naturalis phs nō hz ꝓsiderare de loco. q ipi⁹ mathematici est ꝓsiderare de eo qm locus est superficies. et superficies est qntitas de q cōsiderat mathematicꝰ. igit et de loco hz ꝓsiderare mathematicꝰ Scdo ar ꝓtra scdm. incorpalia sunt i loco. ex eo q sunt hic z nō alibi. et de illis nō hz ꝓsiderare naturalis phs. sz metaphisicus. igit locus non est adequata passio corporis mobilis Tertio. passio est in eo cuius est passio. vt risibile est hois passio z est in eo. locꝰ ar est passio corporis mobilis. g erit i corpe mobili subiective z p ꝑns ē passio intrinseca qđ falsuz ē. Maior ꝓmi discurs⁹ ē ista

Ostendit antiquoꝝ sophistica rō. q ad naturalem phm ptineat loci ꝓsideratio Minor Locus ēt res natura nō tm materia nec forma aut dimensio separata Cōclusio Igit de loco tā qꝫ de passione rei phisice spectat ad naturalem phylosophum considerare

Maior patz argumēto antiq ar sic arguentiū. qđ nō ē nusqꝫ est. igit q̄cq̄d est. alicubi ē. z q hec rō sophistica sit pz q in ea ꝓcedit a destructōe ānt̄is ad destructōem ꝓnt̄z Et iō licet verū sit q id qđ nō est. nusqꝫ est. tm ꝓpter hoc nō sequitur id qđ est alicubi esse. z licet nō sequaf ex dict̄z tm sunt multi q dicūt q oē qđ est in loco alio q est. et sic illa rō defuit ꝓposito. q ipi nō posuerūt aliq entia nisi sensibilia corpa sensu tactus. quo dato oē ens est̄z ens naturale. z p ꝑns in loco. Preterea phs naturalis ꝓsiderat de motu. motus aūt fm locū inter oēs alios motus est ꝓncip alioꝝ qui nō potest ꝓgnosci ignorata natura loci. igitur ad nāturalem phm spectat determinare de loco.

Sz diceret aliq locū esse est cuilibet manifestuz. igit nō debet ad h adduci aliq rō. Ad hoc dōm est. licet locum esse sit notū. et iō nō dz ad hoc esse. pbatio. tm ex dubitatōe q circa loci ꝺdditatē surgit etiā dubitaf an omo nō sit locus z iō ꝓgruit inquirere locū esse. Minor quatuor hz ptes. qꝫ ꝓma est. q locus sit in rerꝫ natura. pbatur. q illud in quo plura corpa successiue recipiūtur est in rerū natura. in loco aūt successiue plura recipiūtur corpora. vt in loco vbi nūc est aqua ipa recedente recipitur aer. et eō. igit. Allie qꝫ pluras rōes circa textū habite st̄z Scda ps ptz. z tertia. q forma z materia nō ꝑnt separari ab eo cuius sunt. locus aūt est sepabilis a locato. q locꝰ vbi nūc est aer. p trāsmutatōem pt esse aq. quēadmodū in eodē vase suscipiuntur plura corpa. et tm vas sepabile est. Differūt tm vas z locus. q vas est trāsmurabile. nō aūt locus. q̄rta ps ptz. q si eēt ponēda talis dimēsio tūc esset possibilis corporū penetratio h aūt est inconueniens dicere. vt patebit inferius. igit Preterea si esset talis dimēsio aut esset substātia vel accns neutrū illoꝝ ē dōm Nō ꝓmū. q suba fm se nō hz dimēsionē Nec scdm qm accns existere p se nō pt. Cōclusio ptz. ḍa cuiusdē scie est ꝓsiderare naturā z ꝓncipia ad eā. z subiectū z ipm ꝓpria sz ꝓprietates eiusdē. z q ille varie sunt. q̄dā ꝓpinquores aliis. iō aresto. ꝑus determinat de motu z infinito tanqꝫ de ꝓprietatib intrinsecis qꝫ de ꝓprietatib extrinsecis corporis mobilis. Maior alterius discursus est.

Locus habet mirabilē virtutez tam generādi qꝫ ꝓseruandi rē naturalē Minor Dūtaxat corpus mobile et generabile ꝓpter quod locus in digere Cōclusio Igitur est locus ꝓpria z passio adequata rei naturalis extrinseca.

Maior ꝓpō patz p experientiā. q videm⁹ in natura vnū qđcqꝫ gnari i suo loco ꝓprio naturali nisi impediaf p accns Et qñ ē extra locū suū appetit ad locū suū moueri z cōseruari. vñ q̄dā sunt q si extra loca sua detineāf infirmātur z ad corruptōem disponūtur q tm in suis ꝓprijs locꝭ qualescerēt. Etiā in lapidib pciosis pt̄z. vt inquit dñs Albertus. q si extra sua loca ꝓpria fuerint deportati ꝑtutez nō hñt sp quā ꝑus habuerūt in locis ꝓprijs Et istō etiā est de intentōe phi in libro de lōgitudine z brevitate vite dicentis. q hoies vni⁹ regionis sunt longioris vite qꝫ in regione alteri⁹. qđ eē nō posset nisi locus haberet ꝑtutē ꝓseruādi. Dicit aūt hec ꝑtus mirabilis nō iō. q sit supra naturā sicut miraculū sz q est supra naturā pticularez corpis ꝓpme locātis sz fm naturā vsum pmi corpis locātis. z iō occulte mirabiles facit effectus. Mirabiles q̄dē q effectꝰ nobis ꝓgniti sunt z fiūt ad sensum. sz cām ꝓximā ignoramus. illud ei mirabile est qđ sensu ꝓgnoscit. et tm cā eius ignoraf. Sz diceres accns nō est pncipiuz gnātōis. sz locus est accns. z pcipue tale qđ nō est de nūero actiuoꝝ z passiuoꝝ. Cōfirmatur. si in loco eēt virtus ꝓseruatiua locati. tūc sequeret q locatuz in loco suo naturali exns nunqꝫ corrūperetur qđ tm min⁹ verū est. Seqla ptz. q locus p ꝑtutē suā ꝓseruaret locatū in esse et ipm a corruptōe ꝓseruaret. Ad h dōm est. q tribus modis accipit locus. vno⁰ mathematice inqntum est distātia in qua distendit tota corpis qntitas. aut inqntuz superficies corpis est z illo mō nō est gnātōis pncipiū cū qntitas nō sit de gne actiuoꝝ z passiuoꝝ. Sc̄do⁰ inqntū supra ipm fundaf qđā mod⁹ ꝑdicādi fm q denotat pmā ibaz et sic nec est ꝓseruatiu⁹ locati. z⁰ mō accipit inqntū ē ꝑt⁹ qđā celestis ipi locoa pmo locāte infusa. z sic nec dū est pncipiū sz etiā hz mirabilē ꝑtutē gnandi et ꝓseruādi rē naturalē. Et ista ꝑtus celestis nō est gnans pncipale. sz instrumētale. instrumētū qđē ipi⁹ pmi gnantꝭ siue locātꝭ nihil aūt ꝓhibet accns ad gnatiōem subē ꝓcurrere instrumētaliter. quēadmodū i oi gnatiōe naturali subfuit instrumētalr alteratio q est int̄ qlitates pmas materiā ꝓ itro ductiōe vltie forme disponētes. Et q ptz. q loco fm se inqntū est superficies ꝓcaua corpis ꝓtinentis. non ꝓuenit agere. sz fm q habet in se virtutem quādaz ꝓseruatiuā

locati sic ipm bene est agere ꝛ ꝯseruare. Et ad ꝯfirmationē dōm est. ꝙ illa virtus cōseruatiua in loco existens nō est perpetue ipius rei locate ꝯseruatiua inesse. ſ; tamdiu vt pōt. vñ qñ superuenit aliqd ꝯtrariū vincens virtutem ꝯseruatiuā. tūc ipa nō est amplius ꝯseruatiua locati Et ista virtus est qdam qualitas indita ipi loco a corporibꝫ celestibꝫ rōne cuius locus est locati ꝯseruatiuus. vnde locus sursum est qdā qlitas indita a corpibꝫ celestibus ꝛ rōne cuius locus sursum est ꝯseruatiuꝰ leuiū Similiter in loco deorsu; est qdā qlitas indita a corpibus celestibꝫ rōne cuius est grauiū ꝯseruatiuus. Et est virtus illa de secūda spē qlitatis Nec tñ est qualitas pma nec secūda. Nō prima q; sunt tm̄ quatuor qlitates pme Nō scđa. qm̄ ille causant per actōem qualitatū primarū q; illa virtus causat a corporibꝫ celestibꝫ. Et si dicatur ꝙ qlitas diuidit in qualitatē primā et scđam. Ad h̄ dꝛ ꝙ verū est. illa tñ diuisio nō est ipsius qualitatis in cōi ſ; dūtaxat qlitatis sensibilis. Minor pꝫ. q; illud eget loco ꝓprio cuius forma nō pt ꝯtinere materiā. in corpe āt gñabili ꝛ corruptibili forma nō pōt solū ꝯtinere materiā ꝓpter ꝑuationis maleficiū materiā inclināntis ad aliā formam. igit solū corpore gñabili et corruptibili cōuenit eē in loco ꝓprio. quo eget pro sui ꝯseruatiōe. Ad h̄ eñ datur locus necessitate corpis locati. vt scꝫ locus tanq̄ terminus extrinsecus ꝯtineat materiā fluxibilem et mobilem per priuatiōem sub intrinseco termino. s. sub forma Et si celū in loco esse dicat. hoc tñ non est indigētie sue grā. cū eo nō egeat. vt patebit latius inferius. Cōclusio quātū ad primā eius ꝑtem pꝫ. qm̄ illa passio est adeq̄ta et propria q̄ cōuenit cuilibet rei naturali soli ꝛ semꝑ. locus aūt est hmōi passio. igitur est adequata ꝛ ꝓpria rei naturali ꝯueniēs. ꝯuenit āt omī q; nō est res naturalis quin sit in loco indigentie fm actū aut aptitudinem. cōuenit etiam soli rei naturali quia non est alius locus saltem necessitatis. ſ; forte locus ꝯgruentie. ꝯuenit etiā sꝑ et hoc quidē fm aptitudinē. ꝛ hoc loquendo de re naturali ꝓprie. vt si mobilis aut quiescibilis fm ꝙ natura stricte definita est scđo ph'icoꝝ. Scđa ps ꝯclusionis patet. q; illa passio est extrinseca q̄ nō est subiectiue in eo cuꝰ est passio. igit locus nō est subiectiue in eo cuius est passio. q; non est in corpore locato. igitur est extrinseca. Sꝫ illa dicit intrinseca que est subiectiue in eo cuius est passio. vt motus qui est subiectiue i mobili ꝛ risibile subiectiue in homine

Ad obiecta i oppositu;

Ad pmū dōm est ꝙ locus nō est phīce ꝯsideratiōis in q̄tum supficies est solū ꝛ vt est mēsura ſ; mathematice vt ꝓbat argumētū. ſ; est phīce ꝯsideratōis inq̄tū ē supficies corpis ꝯtinētis ꝟtutē ꝯseruatiuā rei locate hñtis q̄ est sibi infusa a corpibꝫ celestibꝫ. vt patuit circa declaratōem minoris. Ad scđm dōm est. ꝙ tribꝫ mōis aliqd dꝛ esse in loco. vnoͦ circūscriptiue. ꝛ sic illud dꝛ eē in loco cꝰ ꝑncipiū mediū et vltimū assignat in loco ꝛ h̄ mō dicunt corpa esse in loco Alioͦ aliqd dꝛ esse in loco definitiue et sic illud esse dꝛ in loco cuius eēntia sic finit et clauditur in vno loco ꝙ extra ipm nihil inuenit. ꝛ hoc mō puncta et indiuisibilia esse in loco dicunt ꝛ intelligētie aie ꝛ huiusmōi. qūo āt vltima sphera sit in loco q̄ nec definit loco nec circūscribit loco ptebit infra. Tertioͦ aliqd dꝛ eē in loco repletiue. vt illud cuius esse nec est infinitum nec clausum aliq̄ mō. vt deus. Et q̄uis hic q̄ ibi operet. ita vt dicat hic eē Nō tñ est h̄ definitiue. q; nō est finite essentie. sicut intelligentie. Nec circūscriptiue. q; nō hꝫ q̄titatem molis. et sic dꝛ repletiue esse in loco ꝛ esse in oī creatura nō tñ sicut ꝯtentū quoddā. ſ; potius sicut ꝯtinēs in triplici genere cause forme exēplaris efficientis et finis et ideo est vbiq̄ ꝑ essentiā ꝑñtiam ꝛ ꝑtātem. Et si dicat ꝙ deus sit in celo nō excludit quin sit in oībꝫ rebꝫ. sed ꝟcat ꝙ in celo est fm digniorem effectū qui est glorificatio scōꝝ. aut si intelligat de deo fm hūanitatē assumptā tūc ē in celo circūscriptiue. et in sacramēto altaris ē sacramentaliter et nō circūscriptiue Nec ꝯuenit eē vbiq̄ mūdo. aut vniuerso. q; ipe aut ipm est vbiq̄ ꝑ accñs. s. grā ꝑtiū. et sic gratia suaꝝ ꝑtiū oēm locū replet. et nō grā totius sicut deus. Nec etiā ꝯuenit vlī nisi ꝑuatiue qm̄ est sic vbiq̄ ꝙ nō determinat ad locū siue tepus sicut singularia Ad 3m dōm est. ꝙ maior solū est vera de passione intrinseca nō aūt extrinseca qualis est locus Sed diceres. accñs nō pt esse sine subiecto. ſ; locꝰ ē accñs. igit est locus subiectiue in corpe mobili cuꝰ ē passio. Ad h̄ dōm est. ꝙ locus cū sit accñs est vtiq̄ in aliq̄ subiecto. s. i corpe locātē. nō tñ ē in eo. vt passio cū nō sit passio locātis corpis ſ; solū corpis locati cuꝰ est extrīseca mēsura

Incidunt dubia quoꝝ

pmū est An loci est attrahere et ꝯseruare suū locatū Et videt ꝙ nō. q; si locus habeat attrahere locatū. g° locatū mouetur violēte ad locū. q; tractio ē motus violentus. vt patebit septimo huiꝰ. h̄ aūt falsu; est. igitur Soͦ phi ꝙ sic ꝓbātis locū eē. q; oē illud ē qđ hꝫ ꝟtutē attractiuā corporū naturaliū. locus hꝫ ꝟtutē attractiuā corporū naturaliū. igitur. Minor ꝓbatur. q; vnūqđq̄ corpꝰ naturale determiate fertur ad vnā dr̄am pōnis vt ignis sursum et terra deorsu; Et ad obiectū dōm est. ꝙ duplex est tractio. vt sufficit ꝓposito. qdā est tractio effectiua. ꝛ illo mō locꝰ nō attrahit locatū. vti assumit argumētū. Etiā tūc idē corpꝰ graue difficilius posset leuari a terra. q̄ in aliq̄ distātia a terra. q; terra q̄ est locus grauis trahit ad se graue. et sic difficiliꝰ graue ab ea separatur Sile est de magnete et ferro. q; difficilius ferrū separatur a magnete si sibi ꝯiūgatur q̄ in distantia. Alia ē tractio in genere cause finalis. qūo ꝑfectio dꝛ trahere suū ꝑfectibile. et sic forā trahit materiā et eo mō locꝰ trahit locatū q; locatū ꝑficit ex h̄ ꝙ accipit in suu; locū et talis tractio est maxie naturalꝭ. q; vnūqđq̄ naturalr̄ iclinatur ad suū finē et opatōem Sꝫ diceres q̄to graue magis appropinquat suo loco. tāto velociꝰ mouetur. igit locatū effectiue a loco trahit. Añs ꝓbatur. q; dꝛ aresto. ꝙ est aliqs motus q̄ est in ꝑncipio tardior ꝛ i fine velocior. vt motꝰ naturalis. Et est etiā aliqs motus q̄ est in fine tardior et in ꝑncipio velocior. vt motꝰ violentus. ꝛ aliqs in medio velocior q̄ in ꝑncipio et in fine. vt ē motꝰ aīalis. ſ; i motu naturali q̄nto mobile magis appropinquat suo loco tanto velocius mouetur. igr̄ trahitur a suo loco effectiue Ad h̄ dōm est ꝑ interꝑtōem ꝯñe. q; ex h̄ nō mouetur graue velociꝰ circa ꝓpriū locū q̄si a tali loco trahatur ſ; in graui descēdēte ꝯfortatur grauitas. ꝛ sic motꝰ fortificat. h̄ eñ nō est sic itelligēdū. q̄si aliqd addatur ad grauitatem corporis descēdentibꝫ. ſ; q; per remotionē; a cōtrario ꝯfortat grauitas quo ad actū scđm. Et quo eñ graue circa ꝓpriū locū existens ꝯiungit sue ꝑfectioni

scz loco deorsum. z elongata ꝓtrario scz a loco sursum ꝑ fectius hz suum actū grauitatis q̄ ꝓius.

Secūdum dubium est.

Quot modis sumūtur in reb⁹ dr̃ie positionū Solo duob⁹ modis Primo mō quo ad nos. et hoc trib⁹ mo/dis primo mō ꝑ iuxta positōem. vt aliq̄ colūna siue sta/tua dicit dextra q̄ ponit ad dextrū aialis. z illa colūna dr sinistra q̄ ponit ad sinistrū aialis. et illo mō dr̃ie pōnum nō sumūtur fm naturā. qz rales dr̃ie pñt ꝑ simplicē mo tum aialis variari. qz colūna q̄ fuit dextra ꝑt statim fieri sinistra. ex hoc q hō mouet ad aliū latus vel colūna mu tet. Scdo mō ꝑ oppōem. sicut est de imagine in speculo. qm illa ꝑs imaginis dicit dextra q̄ opponit sinistro nrō. et hoc ideo. qz imagines recipiūtur opposito mō in spe/culo q̄ inueniūtur in his q̄ rep̄sentant in speculis. Ter tio mō ꝑ silem positionē sicut in statuis et imaginib⁹. da in imagine. illa manus dr dextra q̄ hz silitudinē ad dex/tram nostrā. Alio mō sumunt ex natura rei et tūc sumū tur fm diuersas reales ꝓtates in diuersis reb⁹ aut in di uersis ptib⁹ eiusdē rei existentes Ibi tñ ꝓsiderādū est. q differenter tres dr̃ie pōnū in celo in vniuerso z in aialib⁹ sumūtur. In celo em̄ sumūtur fm tres dimēsiones acce ptas fm diuersas ꝓtates. sic q̄ i polo artico est alia ꝓt⁹ q̄ in polo antartico. z in oriente q̄ occidente z in aquilo ne q̄ in meridie. ito fm illas virtutes sunt diuerse dr̃ q̄ ponūtur in natura rei. In vniuerso em̄ sumūtur sursum et deorsum penes motū elementorū hoc em̄ sursuz est q̄ mouentur leuia. et hoc deorsum quo mouent grauia Et manifestū est. q aliā ē virtus in loco leuiū et alia in loco grauiū In aiatis ei sumunt iste dr̃ie pōnū fm triplicē mo tuz qz fm motū alimēti sumunt sursuz et deorsuz. hoc ei est sursum in quolibet aiato vbi sumit nutrimētū. et hoc est deorsuz vbi emittunt superflua nutrimēti. añ aūt et re tro fm motū sensationis sumūtur. qz illud dr añ vbi vi gent sensus. et hoc retro vbi nō vigent. sz dextrū et sini/strū sumūtur penes motū localē. cū hoc sit dextrū. vnō incipit naturaliꝫ motus. et hoc sinistrū vbi motus natu/raliter terminatur. vñ ptz q̄ in plantis sunt due differen tie pōnū. in aialib⁹ ipsectis q̄tuor. in ꝑfectis omnes.

Tertium dubium est.

An verū sit nō depdit locus his q̄ sunt in eo corruptis Et videt ꝓmo q nō. qz locus est equalis suo locato et eidē ꝓfigurat. sz nō est vna q̄titas aeris aq̄ vel figu/ra corꝑū mutato ꝑ. igit locus corrūpit et nō manet idē q̄ ex ipo mutat locatū. et ꝑ ꝓns male dicit Aresto. q nō depdit locus his q̄ sunt in loco corruptis. Cōfirma tur si aliq̄d corꝑus ponat in aere aut in aqua. recedente aut corrupto illo locato corrūpit etiā locus igit tc̄. Se cūdo accīs corrūpit ad corruptōez subiecti loc⁹ ät accīs est. igit est corruptibilis ad corruptōem sui subiecti. Ter tio locus est subiectiue in corꝑe locato. qz motus z suus terminus ad quem erūt in eodem subiectiue. locus aūt est terminus ad quē motus. igitur motus est subiecti/ue in locato. et ꝑ ꝓns locus qui est terminus ei⁹ erit in locato subiectiue locatum aūt est corruptibile. ꝙ locus.

Solo q sic. vt dr Aresto. in textu. Ad obiecta in oppositū. Ad primū dīm est. q duobus modis acci/pit locus. vno modo fm essentiam suā. et sic locus ma/net idē. qz sic est superficies q̄dā corꝑis ꝓtinētis. Alio mō fm esse quo ꝓcedit ab ipo circūscriptio locati q̄d est in ipso. et sic corrūpit Ad ꝓmā ōem dīm est similiter q locus vtiq̄ corrūpitur formaliter et fm accidētalē fi/guram q̄ est in superficie existens sz nō substātialiter. Exē pli grā. vt si sit aliq̄d vas plenū vino tūc superficies ꝓcua est locus vini. tā vino corrupto nō necessario corrūpit su perficies. Ad secūdū dīm est. q locus bñ corrūpit ad corruptōem locātis. ex quo accidens corrūpit ad corru ptionem sui subiecti. nō tñ corrūpit ad corruptōem loca ti corꝑis. qz locus est locati locus et nō locantis corꝑis. et sic est forma. nō quidē substantialis corꝑoris locantis vt dixerūt aliq̄ antiq̄. sz accīntalis cū sit subiectiue in cor pore locante. ex quo est eius accīs Ad tertium dīm est q duplex est terminus ad quē ipius mot⁹ localis. vn⁹ est terminus intrinsecus qui per motū localez intrinsice acq̄rit in illo quod mouet. et talis terminus est vbi q̄ in/trinsece acquiritur in locato ex quo est in eo subiectus. Alt⁹ est termin⁹ extrinsec⁹ q̄ nō acq̄rit subiectiue in eo. ꝑ hoc dīm est ad argumentū. q mot⁹ et terminus ad quez intrinsecus erūt in eodē subiectiue et nō motus et termi/nus ad quem extrinsecus

Quartum dubium est

An locus corꝑis sit aliud a corꝑore. et an locus pūcti sit aliud a pūcto Solo q superficies corꝑoris locātis et lo cati duob⁹ modis pñt ꝓsiderari. Uno mathematice et ex pte situs. et sic superficies corꝑis locantis et locati sunt vna superficies. qz mathematicus abstrahit a materia. et ideo nō distinguit tales q̄titates nisi ex pte situs. sz su/perficies corꝑis locātis z locati hñt vnū situm. igit. Si ve ro ꝓparent ille superficies ad vnū punctuz in corꝑe locato tunc erit eadem distantia illaꝝ superficierū ab illo pūcto. et illud est qđ dicūt mathematici q̄ ipossibile est duos cir culos eq̄les describi circa idē pūctū cū igit superficies loci et locati sunt eq̄les. nō pñt esse due superficies mathema tice. Alio pñt ꝓsiderari p hyce z ex pte subiecto ꝑ. z sic sunt due superficies corꝑis locantis et locati. qz superficies locātis est in corꝑe locāte. z superficies locati est in corꝑe locato. Et silr ꝑt dici de pūcto et loco pūcti. Est tamē ꝓsiderandū. q nō est per oia silē de pūcto et loco. de sup/ficie et loco superficiei qz superficies et corꝑi deberet ꝑ se locus pūcto aūt nō deberet per se locus.

Quintum dubium est.

Si materia et forma eēnt locus An tūc seqret aliq̄d in/cōueniēs scz q sic loci eēt loc⁹ Et añ. q nō. qz idq̄ mo uet ꝑ se est corꝑ cōpositū. et ꝑ accīs mouet q̄d mouet motu illi⁹ sicut forma z materia. nō ei icōueniēs est. q id qđ ꝑ accīs mouet ꝑ accīs sit in loco. z sic loci nō ē lo cus nisi ꝑ accīs So q sicꝫ ꝑ aresto. in tex. Et ad ob iectū in oppositū dīm est fm alexā. pipoteticū. q ex rōe phi sequit. q loci eēt loc⁹ ꝑ se z nō solū ꝑ accīs. qz opo reret q̄ ꝓueniat eis rō loci q̄ est eē equalē loco. et ꝑ ꝓns materia et forma sunt corꝑi equalia qđ mouet. igit. debe tur eis locus eq̄lis corꝑi qđ mouet. z sic loci eēt locus ꝑ se. z in hoc bñ dixit alexā. vt inquit doctor magn⁹ Sed tñ ꝓmētator auerrois ꝛõt q ex rōe phi nō seqt nisi q loci sit loc⁹ ꝑ accīs. id tñ qđ ꝙ ē ꝑ accīs duob⁹ mōis dr. vno dr aliq̄d ꝑ accīs raz. z ex illo non ꝑt ꝓbari aliq̄d tanq̄ ex eo qđ est per se Scdo mō dicit aliq̄d per accīs sp z ex tali ꝓcludit sicut ex eo qđ est ꝑ se. qz ē ꝓuertibile cuz sua

cā. tale aūt est loci esse locū si locus est forma aut materia tūc em̄ sp cū re mota mouet locus ⁊ sp erit locus per accidens loci p se. Sz ūstud fm veritate nō est. qz fm veritatem locus nō mouet motu locali sp. sz aliqñ. s. qñ locꝰ est sicut vas cuius motu mouet id qđ est in vase. ⁊ fm hec ꝓtus rōis in tex. ꝑtacte ē q si locus est materia aut forma. q tūc loci p se sp erit locꝰ p accīs. H āt nō ē vez.

Sextum dubium est.

An locus crescat cū locato Solo duob⁹ modis aliq̄d dr crescere. vno mō p se ⁊ sic solū corpus crescit qđ extē ditur ad maiores dimēsiones. ⁊ sic locus crescet si significaret tres dimēsiones separatas sicut dicebāt antiq. Alio modo crescit aliq̄d p accīs qz scz accipit p accīs maiores dimēsiones ⁊ sic locus crescit crescēte locato. qz locus extendit ad extēsionē sui locati. ⁊ H fit p cessionez qz corpꝰ locās cedit corpi locato ⁊ sic p accīs crescit locꝰ

¶ Post hec āt accipiēdū est quot modis aliud in alio dicitur: vno q̄dē igit mō. sicut digitus in manu. ⁊ oīno pars in toto est Alio mō vero sicut totū in ptib⁹. Hō em̄ preter ptes ē totum Alio mō sicut hō in aīali. ⁊ oīno sicut spēs i genere Alio vero sicut genꝰ in spē. et oīno ps speciei in spēi rōne Adhuc sicut sanitas in calidis et frigidis. ⁊ oīno spēs in materia Adhuc sicut in rege qui grecorū. et oīno motū in primo motuo. Amplius sicut in optimo et oīno in fine. Hoc aūt est cuius cā fit. Oim aūt maxime ꝓprium est sicut in vase. ⁊ omnino in loco

¶ Istud est capl'm tertiū in quo phs determinat de modis essendi in. et diuidit pñs capl'm in tres ptes. In q̄z ꝓma facit qđ dictū est. In scōa mouet vnā dubitatiōez ibi. dubitabit aūt aliq̄s. In tertia soluit. ex mōis essendi in rōem zenonis. ibi. Q̄ aūt zeno. Dicit igit phs q̄tū ad ꝑmā ptē huius capl'i q octo sunt modi eēndi in. ⁊ H tō facit phs. vt cognoscat ille modꝰ q̄ aliq̄d est i loco. qz ille modus ꝑt optime ꝓgnosci per drām ab alijs modis essendi in. q̄z ꝓmus est q̄ ps integralis est in suo toto vt paries in domo. ⁊ digitus in manu. Scōs est quo totū integrale est in suis ptib⁹. vt domꝰ in tecto parietib⁹. et fundamēto. qz totū tale nō est aliud q̄ ptes sit sumpte. Tertius est quo spēs est in gñe. vt hō in aīali ⁊ vl'r sicut inferius est in suo superiori. quartus q̄ genus est in spē. et vl'r sicut id qđ est eētial' ps spēi in definitōe spēi ē ptes āt spēi sunt genus ⁊ drā. ⁊ sic aīal est in hoīe. quintꝰ est sicut sanitas est in ꝓplexione calidorū ⁊ frigidorū ⁊ vl'r sicut forma est in materia. ⁊ isti q̄nq̄ modi sciunt ex ꝓpatione ad id cuius est forma ⁊ ecōuerso. Forma ei aut ē rei aut rōnis q̄ tñ ē abstracta de re. ⁊ si fuerit res. aut cōparat ad materiā simpl'r. et sic est quintus modus eēndi in. ⁊ ille modus nō ꝓuertit. qz nō est aliq̄ mō materia in forma. cū materia sit id qđ substat. aut ad materiā sub diuersitate ptiū existentē tūc est ꝑmus modus et secūdꝰ qm̄ ille modus ꝓuertit. qz sicut totū vnit ptes. ita ptes dāt integrale ꝓplemētū toti Si āt fuerit forma fm rōem q̄ est p̄dicamētalis. tūc est tertius ⁊ q̄rtus. qz sicut spēs est in habitu generis ita genus fm ee in spēb⁹ determinatōez accipit in illis. Sextus modꝰ est nō ꝓprius. sz potius fm metaphorā dictus. sicut regūnē aut gubernatꝰ grecorū existit in rege grecorū. et vl'ter loquēdo sicut aliquid est in sua cā mouēte et efficiente. Et hic modus ē duplex. qz aliqñ mouēs est intrinsecū. ⁊ aliqñ extrinsecū qñ em̄ est extrinsecū tūc effectus dr esse in illo qz ē in eꝰ ptāte. sicut dr salus infirmi in medico. aliqñ est intrinsecum qñ scz forma ē mortix fm locū. vt aīa i corpe. ⁊ deꝰ in mūdo. et tūc id q̄ dr ineſſe est regēs ⁊ mouēs ⁊ ꝓtinens. ⁊ id cui dr ineſſe est ꝓtentū motū ⁊ rectū. Septimus modus est quo aliq̄d dr esse in alio sicut in optimo et vl'r loquēdo sicut dr esse id qđ est ad finē in suo fine. et iste modus magis est vicinus illi quo aliquid dicit esse in loco q̄m ille qui p̄cessit imediate. Octauus est q̄ locatum est in loco. vt vinū in vase. ⁊ vl'r sicut locatū est in loco. et iste est p̄cipalissimus et de eo est hic ad ꝓpositum solū. qz valet ad pscrutandū definitōem loci Et sumunt modi isti in his ꝓsib⁹. Insunt ps totū spēs genus ⁊ calor igni. Rex in regno res in fine locoq̄ locatum

¶ Dubitauit aūt aliquis. vtz vnū et idē aliud esse in seipso. cōtingit aut nihil sz oīa aut nulq̄s aut in alio esse. Dupliciter aūt hoc est. aut fm se. aut fm alterū. Cū em̄ sint quedā ptes totꝰ et hoc in illis et illa in hoc. dicēt totū in seipso esse. Dicit aūt et fm ptes vt albū. qz superficies alba et sciens. qz rationatiuū Amphora quidē igit nō erit in seipa neq̄ vinū. vini aūt amphora erit. Qđ nāq̄ est in alio et in quo est. vtraq̄ eiusdem ptes sunt idem. Sic quidē igit cōtingit quidem aliq̄d eē in seipso

Ista est scōa ps huiꝰ capl'i in q̄ phs mouet vnā dubitationē circa octauū modū eēndi in. ⁊ est ista. An vnuz et idē posset esse in seipo. aut nihil idē in seipo esse pt. sz oīa nulq̄s sunt. aut in alijs a seipis. et mouet istā q̄stionē duabus de causis. Quaꝝ ꝓma est. vt explicent mōi eēndi in. Scōa ad intelligendū dcm̄ anaxagoze q̄ dixit de infinito q̄ fulciret seipm. ⁊ sic infinitū eēt in seipso. Aresto. igit solues hāc dubitatōem. dr q̄ duob⁹ modis aliq̄d dr esse in alio. vnoꝰ fm se. ⁊ sic ipossibile est idē esse in seipo Alio modo fm alterū qđ tñ ineſt ei et sic possibile ē idez esse in seipo. sicut cū ptes aliq̄ sunt totius. ⁊ ꝓuenit totū denoiari ab vna suaꝝ ptiū. id qđ ineſt pti ꝓuenit fm alterū ineſſe sibi. qz totū denoiak a pte. et totū est in ptibus et ecōuerso. et ideo dicēt totū esse in seipo. exēpli grā. vt totus hō dicit albꝰ ꝓpter corpus albū. ⁊ corpus dr albū qz superficies est alba. Silr totus hō dr sciēs. qz rōnatiuū eius est sciens. ⁊ iō cū hō et albū sint idē. ⁊ albū ineſt hōi ꝓuenit albū ineē sibi nō p se sz p alterū a q̄ totū denominak. Et H mō anphora vini ē in anphora vini qz āphora vini p̄t accipi p toto qđ ꝓstituit ex vino ⁊ anphora sicut trito sermone dicere solem⁹. ⁊ iste hz decē dolia. ⁊ intelligimus q̄ habeat decē dolia vini. qz doliū aut anphora cōsueuit accipi p dolio aut anphora vinis plena Totū igit ꝓpositū ex dolio et vino noiak noie doliꝰ qđ tñ est solum ps illiꝰ totius. Si em̄ querak ab aliquo in quo sunt dolia sua. dicit q̄ in vasis suis. quia accepit doliū pro vino mensuraro per doliū. ⁊ hoc dicit esse in doliis q̄ sunt vasa. ⁊ sic dicimus q̄ aliquis potauit ser amphoras vini. ⁊ tñ manifestū est. q̄ non bibit vasa. sz vinū qđ est pcs vas mēsuratū. vnde vinū denoiak noie vasis. ⁊ sic cū tūc

vinū est in anphora dicimus anphorā vini esse in anpho ra vini. ⁊ sic fm aliud ⁊ nō fm seipsum dicitur esse in se/ ipsa. Unde si querat quātū vini est in anphora. respō de re dicemus q anphora vini est in anphora. ⁊ sic patz q idem fm alterū est in seipso.

¶ Primū aūt nō ptingit. vt albū in corpore. su perficies eī in corpore. scia aūt in anima. fm hec aūt sunt appellatōnes. cū ptes sint sicut in hoīe Amphora aūt et vinū cū seorsum sint nō ptes. Simul ātem cū sint ppt̄ qđ sunt ptes erit idē in seipo: vt albū in hoīe. qm̄ in corpe et in hoc qm̄ in supficie Jn hoc aūt nō amplius quoniā fm aliud est. et altera specie hec sunt. et alteram naturam habet vnūquodq; et potentiā. super ficies q; et album

¶ Hic phs exponit membra posita in solutione dubita tionis p̄dicte. et ostendit p̄mo. quid sit aliquid esse p̄mo in seipo qđ declarat per oppositū. s. vbi aliquid nō reperi tur esse primo in alio. Et dicit. q albū nō est primū i cor pore. sz albū dicit esse in corpore. q; est in superficie q̄ est in corpore Et similiter scia non est in hoie primo. sed est p̄mo in alia. q; ratio disposita est fm sciam ⁊ fm has par tes fiūt denoiationes totius cū tamen ptes sint sicut pa ret in hoie q̄ gratia istarū ptium dicit alb⁹ et sciens. Et eodem modo amphora et vinū qū sunt diuisa seorsuz et vinū nō est mēsuratū per amphorā. tūc nō sunt ptes ad inuicē. vt dicat amphora vini vinū. sed tūc dicit simpliciter vinū. Sed cū sunt simul et sunt mensurata vna per amphorā. tūc sunt ambo vno noie noiata qđ est amphora et neutrū tunc est in se diuisum. ⁊ cū sic sint ptes eius/ dem pleni tūc erit quodāmodo idem in seipo. q; totum plenū dicit amphora vini et iterū ps eius dr amphora vini. eo q vinū mēsuratuz per amphorā dr vini amphora. et sic vere dicimus. q iste bibit anphorā vini. et tamē anphora et vinū sunt diuersa spē. sicut supficies ⁊ albedo Et quib⁹ pz. q esse primo in alio ē fm se totū esse i alio et hoc mō scia est in hoie neq; etiam albedo.

¶ Neq; igit inductiue ꝓsiderātib⁹ nihil i seipo videm⁹ fm nullū determinatoz mōz Et rōne manifestū ē q; ipossibile ē Optet ei vtraq; vtrū q; eē vt anphorā vasq; ⁊ vinū esse Vinū āt ⁊ vi nū et anphorā. si vero primū ptingit et ipm in seipso. eē q; si quidē maxime in alterutris eēnt. anphora quidē acciperet vinū nō fm q; vinuz sz inq̄tū illa Et vinū inerit in anphora nō in/ q̄tum anphora ipa. sz fm q; est illud anphora Secūdū q̄dē igit q; alterū sit manifestū ē Alia nāq; est rō ei⁹ qđ in quo. et alia illi⁹ que i hoc

¶ Hic phs. pbat inductione. et rōne. q; nō pōt aliquid p̄mo eē in seipso. Inductōe ptz in singulis modis essen di in. q; neq; totū est totū sui ipius. neq; ps ē ps suiipi⁹ neq; aliq̄d est genus suiipius. neq; spēs suiipius. g̃ ni/ hil est in seipso p se primo. Rōne sic. q; sic sequeret q; idē esset ꝓtinens et ptentū. ⁊ oporteret vtrūq; illoz eē vtrū q; per definitōem Oporteret eīm q; anphora esset vinuz et anphora. ⁊ vinū essz anphora et vinū. si vere p̄mo ⁊ p se ptingeret idē esse in seipo. ergo si ptingeret qđ esset in alterutris maxime et primo tūc anphora caperet vinuz nō fm q; q̄dē definitur vt vas p modu⁹ ptinentis ⁊ mē surantis capiens vinū. sed potius put ipa est vinū. quia definitio sua est definitio vini. et econuerso sicut dicit hipo thesis. nec vinū esset in anphora p definitōem ꝓpriā put liquoz ptētus ⁊ mēsurat⁹ ē ab anphora. sed potius per hoc q; idē esset anphore. q; vna dr eē definitio vini ⁊ an/ phore. sz hec oia falsa sunt. cōstat eīm q; anphora accipit vinū p hoc q; habet definitōem diuersam a vino. et non fm q; ipsa vinū esse dicitur. et per hoc q; dr vna definitio esse vtriusq;. et ideo capitur vinū put ipa est definita vt vas. et illud vt liquoz in vase ꝓtentus et vinuz capit ab anphora p definitōem p̄opriā vini inq̄tum est vinū. q̄a sic est liquoz ꝓtentus in vase. et nō capit ab ipsa inq̄tuz vinum est anphora. Quia igit diuerse definitōnes vini sunt. et anphore. manifestū est q; vtrūq; istoz est alteruz ab altero fm esse. alia nāq; definitio est eius qđ est sicut in quo est vt in vase. et alia eius quod est sicut qđ est in alio. igit neutrum est in se primo et per se.

Atuero neq; fm accīs ptingit simul duo coz pora in eodē erūt. Jpaq; eīm amphora in seipa erit. si cuius natura receptiua est. hoc cōtingit in seipo esse. Et adhuc illud cuius receptio est vt si vini vinū Q̄ q̄dē igit impossibile sit aliq̄d in seipo esse primo manifestū est

Hic phs. pbat q; neq; fm accīs ptingit idē eē in seipso fm istuz modū quo dr aliq̄d eē in alio sicut in vase. q; tūc seq̄rek q; duo corpa eēnt in eodē loco. sz ipossibile est duo corpa eē in eodē loco p se vel p accīs. igit idēnō pt eē in seipo. p̄ma pz. q; tunc anphora fm ꝓpriā definitōem sum pta erit in seipa p accīs. ⁊ iterꝫ vinuz erit i eadē. et sic in eodē loco erit anphora et vinuz. q; illud cuius natura et rō est esse receptiuum ptingit esse in seipo. et insup illud cui⁹ ipm ē receptiū sicut ē vinū. si anphora dicat vini eē receptiua Hinoz. pbat. q; tūc eēt penetratio dimēsionū

¶ Q̄ aūt zeno opposuit. q; si locus est aliq̄d. in aliquo erit soluere nō est difficile. Nihil eīm p hibet in alio esse primo locū. nō tm in illo sicut in loco. sed sicut sanitas quidē in calidis ⁊ hūi dis. aut ē sicut color in corpe passio. Quare nō necesse est in infinitū abire. Illud aūt manife/ stum. qm̄ nihil est vas eius quod est in ipo Al terū eīm primo ⁊ qđ est et in quo est propter qđ nō erit vtiq; neq; materia neq; spēs locus. sed alterū illius eīm aliquid existētis materia ⁊ for ma. Hec quidē igit sunt opposita.

Jsta est tertia ps huius capli in q̄ phs soluit rōem zeno nis ꝑus posita ex mōis eēndi in de loco dicēs. q; exp̄di ctis pz. q; nō ē difficile soluere rōem quā opposuit zeno destruēs locuz dicēs. q; oē qđ est. in loco est. g̃ si locus ē. in loco est. ⁊ ille iterꝫ in loco. et ita erit ꝓcessus in infinitū Hāc rōnem soluit phs di. q; zeno fm dixit in hoc. q; oē q; ē in loco ē. sz verꝫ dr in h̄ q; dixit locuz eē aliq̄d. ⁊ in h̄ q; dr locuz eē in aliq̄. sz nō est in alio. sicut in loco. sz i alio est sicut sanitas est in ꝓperātia calidi et frigidi. q; est si cut habit⁹ in eqlitate ꝓplexionis Et est in aliquo sicut color est in corpore qui est in eo sicut passio in suo subiec to. et vlter sicut forma est in sua materia. ⁊ ita locus est

in alio. sicut terminus ⁊ superficies est in corpore terminato per superficiē. Et subdit phs ꝙ modū correlatiū. ꝙ habitudo loci ad locatū est habitudo vasis ad id quod est in vase. Vas enī nihil est eius qđ est in vase. neqꝫ enī est materia. neqꝫ forma: neqꝫ pars neqꝫ accidens eius Forma aūt et materia ad aliqđ sunt eiꝰ quorū sunt materia et forma. ergo forma ⁊ materia nō sunt locꝰ sꝫ res locate

¶Quid aūt sit locus. sic fiet vtiqꝫ manifestum. Accipiamus aūt de ipso quecūqꝫ videnť vere ſm ipsum ineſſe ipsi. Significamus igitť locū esse primū qđ continet illud cuius est locus. et nihil esse rei. Amplius primū neqꝫ maiorem neqꝫ minorem esse. Adhuc aūt neqꝫ deficere vnicuiqꝫ et separabilem esse Adhuc autē oēm locū habere sursum et deorsum et ferri natura et manere vnūqđqꝫ corporū in propꝛijs locis. hoc aūt facere aut sursum aut deorsum

¶Istud est capm quartū. in quo phs ponit quiqꝫ suppositōes siue proprietates loci. et diuiditur in tres ptes Jn quarū prima facit qđ dictū est. Jn secūda pte ponit ꝺditōnes loco ꝟenientes. ibi suppositis āt his. Jn tertia vero pte ponit quatuor ꝓambula ad notificandū qđ est ipsius loci. ibi ꝓmū quidē igitť Quārū igitť ad primā ptem dr phs qđ aūt sit locus. fiet vtiqꝫ manifestū si accipimus ea q̄ insunt ei ſm se. ex illis enī sciemus naturā et qđitatem ⁊ vim loci naturalis. sꝫ nō ois locus vulgariter sumptus habet ea. et ideo añqꝫ determinādū est de quiditate ipsius loci. videndū erit de quibuscūqꝫ q̄ vere videnť ineſſe ei ſm ipsum. Et ideo ponit loci quinqꝫ ꝓprietates siue suppōnes. Quarū prima est. locus ꝺtinet illud cuius est locus. i. locatū et nihil est eius scꝫ locati. ꝺtinet enī extrinsecus sicut superficies exterior ad quam finiť cōtitas locati. et cū nihil sit per hoc differt a figura et forma locati q̄ aliquid est eius. qꝛ licet cōtitas locati finiatur ad figuram ipius et ad formā que cōtinet locatū forma et figura est aliquid ipius. Scōa. ꝙ locus prius est equalis locato hoc mō equalitatis ꝙ nec maior nec minor sit locus corpe qđ includit. Et licet i hoc videať cōuenire cū iani siue vacuo nō tamē ꝟenit. qꝛ vacuū nō est. ⁊ ideo nec equale nec inequale est locato qꝛ h accipiť equalitas ſm extensionē. qꝛ locus ꝓprius nō extenditur extra cōtitatem locati. Tertia ꝙ locus nō deficit vnicuiqꝫ locato. id est nulla res locata est sine loco tū separabilis a qualibet re locata sicut materia nō deficit forme. et tū separabilis est a qualibet forma. Sꝫ tū locꝰ materia nō est. qꝛ separatio forme a materia q̄dā corruptio est vtriuscꝫ. sed separatio loci a locato nō est corruptio loci vel locati. vt patuit ex dictis. Quarta locus hꝫ trās pōnū q̄ sunt sursum ⁊ deorsum. qꝛ ille sunt ſm motum naturalem distincte licet alie quatuor scꝫ ante ⁊ retro dextrū et sinistrum non inueniantur nisi in corporibꝫ ānatis eo modo quo superius dcm̄ est. Quinta est vnū qđ qꝫ ferť naturaliter ad suum locū ꝓpriū ⁊ in illo naturaliter quiescit vt experimēto aliter videmus in elemētis qꝛ elemētorꝫ duo ferunť sursum ⁊ duo deorsum

¶Suppositis aūt his reliqua considerāda sunt Oportet aūt tentare intētionem sic fieri vt quid sit reddatur. et quecūqꝫ opposita soluanť. et que videntur loco ineſſe insunt. et amplius dissolue causa et oppositorū circa loca manifesta erit. Sic enī vtiqꝫ pulcherrime demonstratur vnūquodqꝫ.

¶Jsta est secūda pars huius capituli in quo phs ponit conditiones loco ꝟenientes dicēs his suppositis. necessariū est considerare reliqua sicut sunt definitio loci. ⁊ solutiones dubitationū inductarū de ipo. sꝫ oportet ꝑintelligere q̄lis definitio debeat inquin de loco ⁊ ideo phs assignat quales ꝺditōes debeat habere definitio danda de loco. ⁊ dicit ꝙ sunt quatuor. quarū prima est. vt ex definitione inuestiganda reddať quidez quid sit locus ſm substantiā. Scōa vt per eandē definitoem soluanť q̄cūqꝫ opposita sunt circa locū. qꝛ veritatis inuentio est dubitatorum solutio. Tertia est vt per eā manifestenť proprietates que insunt ei. Quarta aūt ꝙ discolie id est cōtradictōnis ⁊ difficultatis causa ex ipsa sciatur ⁊ manifesta fiāt ea q̄ opponūtur a discolis circa locū. qꝛ hoc mō vnūqđqꝫ pulcherrime demonstratur. ꝺa si aliqua definitio assignetur ex qua non possunt oīa ista declarari aut inutilis. est. aut insufficiens. et hoc ꝓcipue in phȳsicis vbi cause definitōem rei ingrediuntur.

¶Primū quidem igitur oportet intelligere. ꝙ nō quereretur locus nisi motus aliquis cēt ſm locū. propter hoc enī et celum maxime in loco esse opinātur qđ semꝑ in motu est. Hmōi autē aliud quidem esse loci mutatio. aliud vero augmentum et decrementū. Et nāqꝫ in augmento et decremento transmutať. ⁊ qđ prius erat hoc iterū trāsmutatur in maius et minus.

¶Jsta est tertia pars huius capli in qua phs quatuor ponit preambula. Quorū primū est. ꝙ nō quereret locus nisi esset aliquis motus ſm locū. licet enī corpa physica quiescāt in propꝛijs locis. non ita tamē scitur locus ex quiete sicut ex motu. qꝛ motꝰ est sicut habitus. ⁊ ꝺes est sicut priuatio. et ideo si aliquo modo ꝟgnoscitur locꝰ ꝑ quietem. oportet tū ꝙ illius ꝟgnitionis principium sit a motu. ꝓpter enī motum localē etiam celū a quibusdā maxime putať in loco esse. q̄m celū habet motū localem ꝑ se et nō ē verū qđ dicūt quidā. ꝙ nō moueať nisi ſm situꝫ hꝫ enī motū ſm situm in ptib⁹. qꝛ ptes sue in motu renouāt situ. sꝫ hꝫ motū localē eo ꝙ circa locū mouet. Et nō approbatur scia eoꝝ q̄ dicūt. ꝙ mouet ſm ptes ⁊ nō ſm totum. totū enī nō est extra ptes. ⁊ iō qđ ſm oēs ptes mouetur. ſm totū etiā mouet. Et subdit phs. ꝙ motꝰ ꝑ quē scietur locus est duplex. quidam est ꝑ se. vt locimutatio. Alius est ſm augmētum ⁊ decrementū qđ est in cōtitate. loci enī mutatio indicat locū ex quo. et ad quez si est recta. aut locum circa quē si est circularis. Jllud aūt qđ augetur crescit in maiorem locū. ⁊ id qđ minuiť decrescit in minorem locum

¶Est aūt quod mouetur aliud quidē ꝑ seipsuꝫ actu. aliud vero ſm accidens. Jpsius aūt qđ ſm accidens est. alia quidem cōtingentia moueri per se. vt ptes corporis. et in naui clauus. Alia vero non contingentia sed sꝫ ſm accidēs

vt albedo ⁊ scientia. Nec enim sic trāsmutāt locū quod in quo sunt transmutatur

¶ Hic phūs ponit secūdū pambuluz. ⁊ est q aliqd mouet fm locū p se ⁊ in actu. sicut corpus qđ p se hz esse in loco. ⁊ aliqd mouet fm locū per accns. Et hoc dupl'r ptingit. q quodda sic est mobile p aliud q cōtingit aliqn p seipsum moueri. sicut digitus in manu. ⁊ vlter pars in toto. hec enim cū separant ab his quoz sunt ptes ⁊ efficiūtur actu p seipsa distincta. tūc p se moueri pñt. Quedā aūt sic sūt mobilia p accns q nūquā eis ꝓuenit p se moueri. ⁊ q sic sunt mobilia inseparabilia sunt ab eis in quibꝫ sunt. vt accidētia in corporibꝫ motis. vt albedo ⁊ scia. hec enim nō trāsmutant locū nisi p illa in quibꝫ sunt

¶ Qm̄ aūt dicimus esse sicut in loco in celo. q in aere. Hic aūt in celo. ⁊ in aere aūt nō oī. sed ppter vltimū ipm. ⁊ ptinēs in aere esse dicim⁹ Si enim omnis aer locus nō equalis erit vnius cuiusq locus ⁊ vnūqđq locatū. Videt autez hmōi pmū in quo est.

¶ Hic phūs ponit tertiū pambulū dicēs. q duplex est locus. quidā enim est ꝓmunis qui est plurū corpoz ptentiu⁹ Exempli gr̄a. vt aer est locus ꝓmunis nobis. dicimur enim esse in aere. q sumus in certa pte aeris. Quidā est loc⁹ p prie ⁊ p se ptinet ⁊ circūdat locatū ðz locus ꝑti⁹. vt vltimū aeris qđ est superficies ꝓcaua aeris ptinēs locatum. igit manifestū est q nihil est in loco ꝓmuni nisi ratōne loci ꝑtis. Si enim totus aer esset locus tūc locus nō esset equalis locato. igit videt q loc⁹ sit aliqd huius pmū ⁊ ptinēs ꝑtis cū actu sit diuisum ⁊ diuersum ab ētia locati. q aliter eēt forma vl figura locati. qđ nō ē verū. vt patuit s

¶ Cū ądem igit nō diuisum sit ptinēs sed continuum Nō dicimus esse in illo sicut in loco sed sicut ps in toto. Cū vero diuisum sit ⁊ ptactum in pmo quodā vltimo ptinentis qđ neq pars est ipsius qđ est in ipso neq maius distātia sed eq̄le. In eodē enim vltima cōtingētiū. Et cū ptinuū ądem sit nō in illo mouet. sed cū illo Diuisum aūt in illo ⁊ siue moueat ptingens siue nō. nihil minus. Amplius cū nō diuisum sit. sicut pars in toto ðz. vt sicut in oculo visus et in corpore manus. Cū aūt diuisuz ē vt in cado aqua ⁊ cipho vinum

¶ Hic phūs ponit q̄rtū pambulū. ⁊ est. qñ ptinēs pmum et ꝑtimū nō est diuisum ⁊ distinctū a locato. sed ptinuuz et tūc nō ðz in eo esse sicut in loco. sed potius ipm ptinens pmū ⁊ ꝑtimū dicet esse in ptento sicut ps in toto. pars essentialis sicut termin⁹ terminati ptinui ps est essentialis Hoc enim mō ðz superficies intrinseca ps ptinui corpis. ⁊ linea ps superficiei. ⁊ punctus linee ps. Cū aūt sit diuisum et ptactū his ad ipm ptentū. tūc ptactus est in pmo quodam siue ꝑtimo. tangit enim corpus ptentū id qđ est continens ipm corpus in pmo occurrente sibi. ⁊ hoc est superficies ꝓcaua corpis ptinentis. ⁊ tūc neq ps est ipsius. q cōtingentia se diuersa sunt. neq distantia q̄ est inter termios superficiei ptinētis est maioz q̄ distantia que est inter terminos superficiei ptente. sed equalis. q̄z vna est. vnū enim bene dicit sibi equale. quando refertur ad diuersa. sicut in geometricis solemus dicere. q latus figure est aliquando sibi equale. Ultima enim sunt ptingentia se in eodez. qđ est distantia vna numero exns. q̄ est inter terminos illarū superficiez. Cū aūt superficies ptinēs nō sit diuersa a ptēto. sed ptinua sibi tūc ptentū nō mouet in illo qđ sibi est cōtinuū. sz port⁹ mouet cū illo. sicut totū mouet cuz parte. ⁊ ecōuerso. Et iā qñ ptinēs nō est diuersum siue diuisum tūc ðz esse in ptento sicut ps in toto. sicut visus in oculo. q̄ est ps que nō pt habere motū p se si diuidat a toto. Cū aūt diuisum est ptinēs pmū siue ꝑtimuz tūc nō ðz esse in ptento. sed econuerso ptentū in ipso. sicut aqua ðz esse in cado aut vina. ⁊ vinum in cipho. ⁊ hoc indicat diuersus motus ipsoz. q manus cū corpe mouet ⁊ nō de corpe ad corpus. aqua aūt mouet in cado. ⁊ de cado ad caduz Et ideo infert Aresto. corelarie. q ex his liqz insufficienter manifestū est quid sit locus ex quibusdā definientibꝫ locum. Est enim locus ptingens ⁊ ptinens equale fm spacium ei quod est in ipso

¶ Jam igit manifestū ex his quid locus. fere enim quatuor sunt quoz necesse est locū vnū aliqđ esse. Aut enim forma aut materia est. aut spaciū aliqđ in medio extremoz. aut extrema si nō est spacium nullus ꝑter impositi corporis magnitudinem

¶ Jstud est q̄ntuz capl'm huius tractatus in quo phūs ostendit pplete qđ est ipsius loci. Et diuidit pñs capitulū in duas ptes. In quarū pma inuestigat definitōnem loci q̄tū ad eius genus. In secūda inuestigat ipam differentiā. ibi (Videt aūt magnū) Quantū igit ad pmaz ptem phūs inuestigat genus ipsius loci dicēs. q fere locus fm genus suū est vel forma vel materia aut spaciū dimensionatū. aut extrema ptinētia. id est extremitas corpis cōtinentis. sed nō pt dici. q sit spēs. hoc est forma. aut spacium dimensionatū. aut materia. ergo est extremitas corpis ptinētis. Maioz pz ex sufficienti diuisione. q̄z omnes qui opinati sunt circa locū ponebāt locū esse vnū ex his

¶ Hoc aūt q tria nō ptingat esse manifestū ē. sed ppterea id qđ cōtinet videt forma esse. In eodē enim sunt extrema cōtinētis ⁊ ptenti. Sūt quidē vtraq terminī sz nō eiusdē. sz spēs ądem rei. locus aūt ptinentis corpis

¶ Hic phūs ꝓbat minoꝛē pdicte rōnis dicēs. manifestuz erit. q nō ptingit locū esse aliqđ triū poz. videbat trī anti quis q locus esset forma. eo q ipse ptinet. in eodē enim vt dicēt esse. hoc est simul extrema ꝓcaua ptinentis ⁊ ptēti. et ꝓueniūt in hoc q forma est terminus ⁊ locus est termin⁹ et q̄ius in hoc ꝓueniant. nequaquā tū locus est forma. q̄z forma est terminus illius cuius est forma. vt forma hoīs est essentialis termin⁹ eius. sed locus nō est terminus illius cuius est locus. puta locati. sed est terminus corpis locantis. eo q est superficies ꝓcaua ambiēs corp⁹ locatū

¶ Sed ex eo q mutatur multotiēs manēte cōtinente ptentū ⁊ diuisum. vt ex vase aqua ipm mediū esse aliqđ videt spaciū tanq̄ alquid sit ꝑter corpus qđ transfertur: Hoc aūt nō est. sed

ꝓtingens incidit corꝑ coꝝ q̄ transferūtur ⁊ q̄ p se apta nata sunt ꝓtingere

¶ Hic ꝓbus ostendit q̄ locus non est spaciū dimensio/ natū. et primo qualiter hoc videbat antiqꝫ diuersimode de eo loquētib⁹. Quidā em̄ coꝝ dicebāt hoc spaciū semp esse plenū sed separatū a quolibet corpore qđ suscipiꝫ in ip so. Et q̄dā dicebāt aliq̄n esse vacuū. ita q̄ nullus corꝑ est in ipso. Rōnes aūt coꝝ quib⁹ ponebāt hm̄oi spaciū pate/ bunt in tractatu de vacuo. sed in ꝓposito sufficit dicere q̄ spaciū illud ponebāt q̄ in ipo ꝑ⁹ oēm dimēsionē corꝑ lo catū reciperet. ⁊ dicebāt ipm̄ esse separatū a quolibet cor/ pore. ita q̄ longitudo locati recipiꝫ inter longitudinē illꝰ spaciꝫ. ⁊ latitudo in latitudinem. ⁊ ꝓfundū in ꝓfundo. ⁊ istas dimensiones separatas in spacio esse dicebāt. ⁊ ideo longitudo ipsius est ipsa longitudo. ⁊ latitudo ipsa latitu do. ⁊ ꝓfundū in ꝓfundo. Et istas dimēsiones separatas in spacio esse dicebāt. ⁊ ideo longitudo ipsius est ipsa lon gitudo. ⁊ latitudo ipsa latitudo. ⁊ ꝓfundū dicaꝫ ꝓfundi/ tas ꝑm se quia non sunt in aliquo corpore iste dimensio/ nes quod per eas longum latum ⁊ ꝓfundum esse dica/ tur. Et ex eo q̄ videbant multotiens manente continen/ te loco ⁊ spacio contentum diuisum ⁊ diuersum ab ipso et in ipm̄ mutari. sicut aqua in vase mutaꝫ. ideo putabāt q̄ aliqđ spaciū mediū esset inter extrema vasis ⁊ loci ꝑter spaciū corꝑis. cuius distātia ꝯtinuatis implet locū in quo ꝑm longitudinem ⁊ ꝓfunditatez corꝑis dimensiones recipiūtur. et ex quo mutanꝫ q̄n mutanꝫ q̄ mouenꝫ ꝑm lo cum. hoc aūt nō est verū. sed potius inter terminos loci ꝑ medū incidit corꝑ vndiqꝫ ꝓtingens terminos loci ⁊ cor pus locatū incidens in locū est de numero eoꝝ que ꝑ se sꝫ apta nata ꝓtingere. ⁊ ideo inter terminos loci non est di/ stantia nisi illa que est locati corꝑis

¶ Si aūt aliqđ esset spaciū a ptū natum ⁊ ma nens in eodem loco Infiniti vtiqꝫ idē essent lo ci. trāsmutante em̄ aere ⁊ aqua idem faciēt om nes ptes in toto qđ quidē oīis aqua in vase. Simul aūt erit ⁊ locus trāsmutās. quare erit loci alius locus. ⁊ multi loci erūt simul. Non est aūt alius locus partis in quo mouek. cum totū vas transmutaꝫ. sed idez in quo em̄ est cō mutaꝫ aer ⁊ aqua aut ptes aque sed nō in quo fiunt loco qui ꝑs est loci qui est locꝰ totꝰ celi

¶ Hic ꝓbus ostendit q̄ si esset aliqđ spaciuz separatum et diuersum a locato. ⁊ manēs in seipso cum locati spacio inter terminos loci. tunc oporteret q̄ infiniti essent loci. H aūt falsum est. igitur ⁊c. Dato ꝛ ꝓbat ꝓbus trib⁹ rō/ nib⁹. Quarū ꝑma est. quia cū spacium sit separatū ⁊ non sit alicuius corꝑis. ita se habet ad totum sicut ad ptes. sed locus totus est per se. ergo locus erit per se partium totius locati. q̄ si per accīs esset partiū hoc non posset eē nisi quia ipsum esset terminus aut dimensio alicuius to/ tius. qđ falsum est. cum sit separatuz. igiꝫ sicut locus totꝰ est ꝑ se locati. ita est per se medietatum eius ⁊ partiū me/ dietatū. ⁊ sic in infinitū. ergo in vno loco sunt infinita lo/ ca. et per ꝓsequēs aliquid est in actu infinitū. qđ est ꝓtra ꝓdicta in tercio Exemplū aūt hm̄oi est. in aere ⁊ in aqua locatis. q̄ sicut quādam distantiā habent totus aer ⁊ to ta aqua in spacio separato per se. ita eandem per similem modū distātie in partib⁹ spaciꝫ illius habebūt partes om nes in toto. quia respiciūtur a partib⁹ spaciꝫ per se. sicut ⁊ totum. ⁊ mouētur a partib⁹ spaciꝫ per se. sicut et totum in toto spacio siue toto vase. q̄ etiaꝫ ꝑm veritatem nō sunt partes spaciꝫ. sed separata spacia infinita. ¶ Secūda rō est. quia dicaꝫ totum spacium ita esse locus totius q̄ par tes nō sunt partiū nisi per accidens adhuc erunt infinita loca per accidens in vno. quia si vas moueatur in aliū lo/ cum. cōstat q̄ tunc mouetur spacium primū in ipso quo recipit in se aquam primā. et iterum recipit in se spaciuz se cundi loci ⁊ partiuz ipsius. igitur iam sunt ibi duo spacia et totius ⁊ partium in quo subiicerentur partes locati sic/ cut in ꝑmo spacio. et si mouebitur ad tercium locū iteruz erunt ibi spacia tercij loci. ⁊ sic in infinitum mutando lo/ cum et colligendo spacia in quib⁹ locantur totū ⁊ partes

¶ Tercia rō est. q̄ spaciū est in spacio. ⁊ si ꝑdicto mō mu tetur vas ⁊ locus secūdum spacium erit in primo. ⁊ terci/ um ⁊ quartum in secūdo ⁊ primo. ⁊ sic in infinitum. sed cum hoc sit impossibile. falsum est locū esse spaciū separa tum inter extrema loca. Simul aūt cuz predictis impos/ sibilib⁹ oīis locus mutaꝫ in locū. spaciū em̄ transfertur in spaciuz. ⁊ sic erit loci locus. ⁊ multi loci in vno loco. qđ est inc̄ueniens ¶ Oportz ergo q̄ dicaꝫ ꝑm veritatem q̄ lo cus nō est spaciū separatum. ⁊ q̄ nō sit alius locus totꝰ et partis. sed idem est locus totꝰ ꝑ se. ⁊ ptis per aliud. q̄ in quo mouek totū ꝑ se mouek ꝑs cū suo toto. ⁊ hoc etiā ē cum totū vas transmutaꝫ ⁊ in ipso locatū mouetur ⁊ par tes eius. q̄ aer ⁊ aqua mutanꝫ motu eius in quo sunt. et partes coꝝ similiter. Nō em̄ retento loco priori veniunt aut fluūt in alio loco que sunt pars loci qui sit spaciuz vel locus totius spaciꝫ quod est inter circūferentiaz celi. sicut dixerūt illi q̄ dixerūt locū esse spacium.

¶ Et materiā aūt videtur vtiqꝫ esse locus. si in quiescenti aliquis ꝓsideret ⁊ non in separato. sed ꝓtinuo. Sicut em̄ si alterek hoc quidē vti q̄ nūc est albū. nūc autez nigrū. ⁊ nūc q̄dē du rum. olim autē molle. Un̄ dicimus aliquid eē materiaz sic ⁊ locus ꝑ talem quādam videk eē phantasiā. Uerūtamen illud q̄dem q̄n quod nūc est aqua ꝓus erat aer. Locus autē q̄ vbi nūc est aqua ibi erat aer. Sed materia q̄dez si cut dictū est in ꝓpoz⁹ neq̄ diuisa est a re neq̄ ꝓtinet. locus aūt vtraq̄.

¶ Hic ꝓbus ostendit q̄ locus non est materia dicēs. q̄ materiā dicentes esse locū moti fuerūt ex hoc. q̄ si locus ꝓsideraretur in quiescente aliquo vase in quo manēte fie ret transmutatio coꝝ que sunt in ipso. ⁊ q̄ poneretur vas illud nō esse separatū. si ꝓtinuū ei qđ est in ipso. Sicut em̄ q̄n alteraꝫ aliquid. hoc em̄ nō est albū. olim aūt erat nigꝝ et nūc q̄dem durū. aliquā do aūt molle fuit. ꝑter qđ hoc dicimus aliquid esse materiā que manet vna numero in tali successione formarū. ⁊ sic locus videk esse ꝑ similitudinē hui⁹ ⁊ phantasiā ⁊ apparentiā. Sed istud est minus verꝫ q̄ in eodem vase si ponaꝫ ꝑmo fuisse aqua ⁊ vas manet īmobile donec ex eo aspirat aqua ⁊ generetur inde aqua tunc non videtur differentia inter locū ⁊ materiam nisi q̄ ad materiā. q̄ qđ erat aqua modo est aer. quo ad locum aūt. q̄ vbi nūc est aer fuit aqua. ⁊ tūc in loco elemētorum

est maior similitudo. qz in illa fit generatio z corruptio elementorū loco z materia manentibꝫ ĩ trāsmutatis. z ideo locus z materia idem esse videbātur. sed hoc non est verum. quia materia neqꝫ diuersa est a re cuius materia nec ꝓtinet id cuius est materia. locus aūt vtrūqꝫ istorꝫ hz.

¶Si igit nihil horū trium locus est. neqꝫ spēs neqꝫ materia. neqꝫ spaciū aliqd. sed semp est alterū ꝑter id quod est rei distantis. necesse est locum esse reliquum quatuor termini cōtinentis corporis. Dico autē corporis qd mouetur ſm loci mutationem

¶Nic pbus ꝓcludit si nullū trium est locus. scz neqꝫ forma. neqꝫ materia. neqꝫ spaciū aliquod separatum alterū ꝓter id quod est rei locate distantia. necesse est qꝫ locus sit reliquū ex quatuor supra nominatis. hoc est terminus siue superficies corporis ꝓtinentis. Dicitur autē. ꝓtentū in loco corpus quod mouetur ſm loci mutatōem. in qua totum mobile transmutat locum. hec autē est loci mutatio recta que sola ꝓprie loci mutatio vocatur.

¶Videt aūt magnū aliquid difficile accipi locus. et ꝑpter hoc qꝫ apparet materia z forma et ꝑpter hoc quidē qꝫ in quiescenti z cōtinenti fit transmutatio eius qd fertur. ꝓtingere em̄ videt spaciuz mediū aliqd aliud a motis magnitudinib. Proficit aūt aliquid et aeri apparēs incorporeus esse. Videt em̄ nō solum terminus vasis esse locus sed ei quod est mediuz tanquā vacuum

¶Ista est secūda pars huius capituli. in qua pbus inuestigat differentiam loci. inuestigato eius genere dicens. qꝫ loci differentia est immobilitas. Et hoc dupliciter pbat pbus. Primo autoritate antiquorū dicentiuz locum esse immobilem. Et ideo dicit pbus qꝫ ex dictis manifestū est qꝫ aliquid magnum z difficile ē accipere quid sit locus ꝓpter dictas loci similitudines ad tria que dicta sunt Apparet em̄ materia z forma. z ideo hesiodiste dixerūt ipm̄ esse materiam. quidā dixerūt ipsum esse formaz. Epicuri aūt dixerūt ipsum esse spacium intermediū extremorum loci. hoc est spacium dimensionatum inter corpora esse locum. quia est immobile. Et quidā ꝑpter id qꝫ transmutatio eius qd mouetur ſm locū fit in vase quiescenti z manenti. ꝑpter hoc videtur eis ꝓtingere qꝫ sit spacium aliqd separatum a loco z vase qd aliud est a motis magnitudinib. in quo magnitudines eorum que mouent recipiuntur z locantur. Unde habuisset error aliqd remediuz si fuissent imaginati extrema vasis corrumpi. Si em̄ spacium fuisset locus tunc oporteret qꝫ aqua in vase adhuc cōtineretur post corruptōem superficiei vasis. z hoc est falsum. vt patet ad sensum. z ideo hoc fuisset remediū erroris eorum. Aliud autē remediū. si imaginati fuissent motum colūne. hec em̄ qz non est ꝓcua sicut vas. non ita videretur habere spaciū separatum sicut vas vacuū. Apud rudes em̄ epicuriorum opinio multū profecit ad assertionem vacui. z hoc qz aer eis incorporeꝰ videbatur, ꝑpter hoc em̄ qz cū vas erat aere plenū videbatur eis esse vacuum. z ideo nō solū terminos vasis sed spaciū intermediuz qd aer accipiebat locū esse dicebant tanqꝫ vacuū

¶Est autē sicut vas locus transmutabilis. sic locus vas ĩmobile. Unde cum qdem in eo qꝫ mouetur moueat z muteꝫ qd intus vt in flumine nauis tanqꝫ vase magis vtitur qꝫ loco cōtinenti. vult aūt ĩmobilis locus esse Ū ois fluuius magis locus est qz ĩmobilis omis

¶Nic pbus inuestigat differentiā loci ſm suaz ꝓpriam opinionem. z vult qꝫ nō sic est intelligenda ĩmobilitas loci quasi ipse sit aliqd ꝓtentum inter corpora locata. sicut dicebant antiqui. sed intelligendum est qꝫ locus sit sicut vas qd est iuxta corpora locata z extra ea. Est tñ differētia inter vas z locuz. qz vas est locus transmutabilis. qz transmutat cum vasato. sed locus qui est sicut terminus est ĩmobilis. Et ideo est duplex locus. Unus est locus ꝑ se. et ille est terminus siue superficies ĩmobilis. z talis est locus corporū simpliciū. sicut elementorū. Alius est locꝰ qui est sicut vas z ille est mobilis. et est locus per aliud. z ideo cū in tali loco mouetur id quod est in eo siue locatuz. sicut nauis mouetur in flumine. tunc magis mouet in eo sicut in vase qꝫ sicut in loco ꝓtinente. quia locus de se vult esse ĩmobilis. et ergo si flumen dicatur locus nauis ꝓpinquius totum flumen dicetur esse locus z terminus qꝫ superficies fluminis. Totuz em̄ flumen est ĩmobile z mouetur ſm partes. z ideo partes sunt sicut vas. z totum sicut terminus mobilis

¶Quare terminus ꝓtinentis ĩmobilis ꝑmum hic est locus. Et ꝑpter hoc medium celi z vltimū ad nos circularis loci mutationis videtur esse. Hoc quidez sursum. illud vero deorsum maxime omnibꝫ ꝑprie. quia hoc qd semp manet: Circulo em̄ vltimū sil'iter se habēs manet quare qm̄ qd leue quidez sursum fertur natura qd vero graue deorsum. Quod quidez em̄ ad mediū ꝓtinens terminus deorsum est z ipsum medium. Quod vero ad vltimum sursum est et ipsum vltimum.

¶Nic pbs ex predictis ꝓcludit loci definitionē dicēs qꝫ locus est intrinsecus terminus ꝓtinentis primū immobilis. que ꝓmuniter sic ponitur. locus est superficies corporis ꝓtinentis immobilis primū. hoc est terminus ꝓtinentis z non ꝓtenti. Et ꝑpter hoc quia locus est immobilis videtur omnibꝫ qꝫ intra circulatōem circuli orbis duo stz que ꝑcipue loca sunt z verā habent rōnem loci. z hec duo sunt mediū celi quod est centrū z vltimū in cōparatione ad nos. quod est ꝓcauū lune. hoc em̄ est vltimuz orbis. et qꝫ vnus istorū locorū est sursum z alter deorsum. Hec em̄ ꝑprie z maxime debent habere ratōem loci. z ista sunt loca ĩmobilia. Id em̄ qd est superius semper manet vno modo. manet em̄ vltimū circuloꝝ orbis semp vno modo. licet em̄ circūuoluat. tñ distantia ipsius que est ſm remotionem a centro eodem mō manet z ꝙescit quo ad hoc qꝫ ĩmobilis est motu locali. et ideo qd est leue fertur sursum. natura. quod est graue fertur natura deorsum. qz cum natura sit ad vnū si loca ista essent mobilia et essent mō sursum modo deorsum. mō aliter z aliter. non posset esse vna natura mobilis inclinans mobilia ad ipsa. sed oporteret

q̄ mobilia ad loca illa essent multarū naturarū fm oēm loci variatōem. Et ideo q̄ hoc est impossibile in mobilibus esse. natura ordinauit locū immobilem. Unde sicut vltimū orbis est immobile. sic t locus deorsum est immobilis. et ille locus est superficies ptinens apud medū t ipm medium. et hoc est ptentū sub pcauo aque t centrū pcauitatis illius qđ vere est apud vltimū orbis lune est sursuz q̄dem. t ipm vltimū totū in circuitu

¶ Et ppter hoc planuz videtur esse quoddam et sicut vas locꝰ ptinēs Amplius simul cū re q̄ dāmodo locus est. simul em̄ finis est t locꝰ.

¶ Hic phus probat definitōem loci esse bene assignatā ppter hoc q̄ locus fm eam tria pgruūt. quorū pmū est. q̄ locus est ptinens immobile. t ideo antiqui ponebāt duo loca. primo centrū mūdi qđ est simplr immobile. secūdo superficiem pcauam lune versus nos. que videt omia ptinere. t sic si alia duo pbinent ptinent duas partes definitionis loci. Secūdū qđ dicit de loco est. q̄ locus est simul cum re locata. et ideo locus ē ptinēs pmū t primū ptentō. Tertiū. q̄ locus est terminus aut supficies. t ideo habet se sicut vas. qz vasatū terminat ad vas. Ex quibꝰ pz q̄ locus est supficies corporis ptinētis immobilis pmū

¶ Cui q̄dem igitur corpori ineſt aliquid extra corpus ptinens. Hoc ipsum in loco est. cui vero nō minime. Uñ t si aqua fiat hmōi partes q̄dem mouent ipsius. ptinent em̄ sub invicē Omis aūt est tanḡ qđ mouebit t tanḡ non. sicut em̄ tota simul locū nō mutat. Circulariter aūt mouebit. partū em̄ hic locus t sursum quidem t deorsum vero circulo. aut quedam alia vero sursum t deorsum quecūq̄ habent densitatem t raritatem.

¶ Istud est sextū capitulū huius tractatus in quo phus ostendit que sunt in loco t que nō sunt in loco. Et diuiditur istud capsm in duas partes. In quarū pma ostendit ꝓpositum. In secūda ostendit q̄ dupliciter aliquid dr esse in loco. ibi. Sicut aūt dictū est. dicens cuicūq̄ corpori ineſt hoc qđ hz extra se circūdās t ptinēs corpus hoc est in loco. pmuniter loquendo de loco. cui em̄ nō ineſt habere extra se circūdans t ptinens corpus illud nō est in loco. Uñ si ponat q̄ celū sit aqua t habeat ptes mūdi sub se distinctas. sicut celū habet sub se spheras inferiores et elementa. tūc partes aque q̄ sunt ptes mūdi ptente sub sphera aque mouebūtur in loco. eo q̄ ptinent sub invicem sicut sphere orbiū sub orbe pmo. t sphera elementorū cōtinet sub sphera lune. totū aūt qđ est aqua. qđ est ambies totū quodāmodo mouet. t quodāmodo nō mouet. Nō enim mouet ita q̄ totus locus transmuteretur simul. quia oporteret esse q̄ totus mūdus ferret de loco ad locū. circulariter aūt mouet fm quasdā partes que sunt orbes. quia motus circularis est morꝰ illaz partiū mūdi que sunt orbes. mouebit aūt sursum t deorsum rone leuiū t grauiuz partiū suaz. Circulo aūt ergo sic q̄dem mouent q̄dā partes mūdi. alie aūt quecūq̄ hñt densitatē t raritatē ex frigido dēsante t calido rarefaciēte mouent sursū t deorsuz

¶ Sicut aūt dictuz est. alia quidē sunt in loco fm potentiā. alia vero fm actū. Uñ cū q̄dem ptinuū sit qđ est silis partis fm potentiā in loco partes sunt. Cū aūt separata q̄dem sunt tangūt aūt se. sicut collectio fm actū sunt.

¶ Hic phus ostendit q̄ dupliciter aliq̄d dr esse in loco. qz q̄dam sunt in loco fm potentiā. q̄dam sunt in loco fm actū Exempli gratia. vt si sit aliqđ ptinuū qđ est silium ptiuz illud totum actu in loco est. partes vo eius manentes cōtinue in ipso sunt in loco fm potentiā. sed si diuidātur partes a toto sunt in loco fm actū. Et istud est verū de toto et partibꝰ similibꝰ plus q̄ de dissimilibꝰ. qz dissimiles partes etiā qñ sunt in toto quādā vident habere diuisionē. t ideo magis sunt in loco q̄ partes silēs. Illud aūt totū dr esse in loco sibi equali. nō q̄ locus habeat oēs dimēsiones corporis locati. qz equalitas duplex est. Una q̄dem fm cōtinentiā. sicut dr circulus equalis figure angulose in geometria Alia dr equalitas qñ duo equalia habent vnā mēsuraz pmunē q̄ mensurant. t hoc mō locus nō est equalis locato corpi. vtiq̄ tñ pmo mō sunt eqlia locꝰ t locatū

¶ Et alia q̄dez p se sunt vt omne corpus aut fm loci mutatōem aut augmentū mobile alicui p se. Celū aūt sicut dictū est nō est alicui totū neq̄ in aliquo est. Si q̄dem nullū cōtinet ipsum corpus. fm aūt qđ mouet sic. sic et locus ē partibꝰ. Altera em̄ ab altera habita ptiū est. Alia vero fm accūs et aīa t celū Partes em̄ in loco quodāmō oēs sunt. In eo em̄ q̄ circulariter sunt ptinet alia aliā. Uñ mouet circulariter solum qđ sursum est. Omne aūt nō alicubi est. qđ em̄ alicubi ipm aliq̄d est. t adhuc aliq̄d oportet esse extra hoc in quo qđ ptinet. Extra aūt omne totū nihil est: t ppter hoc omnia in celo sunt Celū em̄ in quo omne est. fortassis est. Est autē locus nō celū sed celi q̄dā vltimū t tangens mobilis corporis terminꝰ q̄escēs et ppter hoc q̄dem terra in aqua. hec vero in aere. hic autē in ethere. ether vero in celo. celū aūt non amplius in alio.

¶ Hic phus ostendit q̄ dupliciter aliqua dicūtur esse in loco fm actū. Quedā p se sunt in loco. vt que habent extra se aliqđ circūscribens. vt sortes plato t alia hmōi individua de predicamento substātie. que augmentatōem t diminutōem recipiūt. Celū aūt totuz nō est in loco p se. nec in loco quodaz. eo q̄ nullū corpꝰ ē ipm circūdans ptinet ipm sub quo moueat. sed partibꝰ ineſt alicubi esse sicut in loco. t partes vocant orbes celestes. eo q̄ altera illarū partium habita t dispositā sit sub altera. Alia vo sunt in loco per accūs. illa scz que nō habent aliqđ circūscribens extrinsecū. sed alterius gra locari dicūtur. sicut aīa t celū. sz differēter. Anima em̄ est in loco qz subiectuz eius est in loco. celum aūt supremū. qz centruz eius est in loco. partes eiꝰ celi in loco quodāmō sunt omnes. eo q̄ circulariter ordinate vna ptinet aliā. t id qđ est sursuz circulariter mouet cū circa locū. omne aūt siue totū qđ omnia circūdat non est alicubi p se. qz qđ alicubi est per seipm est quod āmodo in alio. t oportz q̄ aliud ab ipso corpus sit extra ipm in quo

ḟm ꝓtinet. sed extra totū qđ vocat oīe. t est mūdus rō/ne vltime sphere nihil est. Et ideo planū est pozitanum mentiri dicentes. q vltima sphera mouet sub supficie sua ꝓxa. t quo ad illā in loco est. qz sic esset in loco extra qđ nō est cozpus diuersum ab ipso. t locus esset supficies eiꝰ qđ est in loco t nō supficies cozporis extra ambiētis. Et qz celū ambit oīa. ideo ꝓpter hoc oīa in celo esse dicun tur. Celum eīm est t ōr oīe qđ ambit oīa t oīa ordi/nant ad ipm. locus aūt ꝓprie sumptus non est celū. sed celi quodāmodo vltimū in descendendo. t hoc est ꝓxauū lu/ne qđ ptingit cozpꝰ qđ habet moueri motu recto t est res eius quiescens. t ideo terra locat in ꝓxauo aque. aqua au tem in ꝓxauo aeris. aer vero in ꝓxauo etheris quē picta/gozas vocauit ignez. ether vero locatur in cōcauo orbis lune qđ est celū. Celū vero fm se totū non amplius locat in alio. Et sic pz qualiter diuersa diuersimode sīt in loco

¶ Manifestū aūt ex his qm t dubitatōes oēs soluūtur sic vtiqz dicto loco. neqz eīm simul au gmentari necesse est locū. neqz pūcti esse locuz neqz duo cozpa in eodē loco. neqz spaciū aliqđ esse cozporeū loci mediū. cozpus aūt quodcūq;z. sed nō spaciū cozporis. et est locus alicubi. nō sicut in loco. sed sicut terminus in finito. nō eīm oīe qđ est in loco est. sed mobile cozpꝰ.

¶ Istud est septimū capm in quo phūs soluit rōnes p/bantes locū nō esse. Et diuidit pens capm in duas par tes. In quarū ꝑma facit qđ dictū est. In secunda assignat duas loci ꝓprietates. ibi (Et ferē igīt) Quantū igīt ad ꝑ mā partē phūs ꝑmo soluit vltimam rōnem. que fuit. illud qđ augef ē cozpus. locus augef cū cozpore locato. igīt ē coz pus. Illā rōnem phūs soluens ōr. q locus nō augef p se sed accidit sibi augeri. quia cozpus sine loco esse nō pt. igi tur ipso aucto necario maioꝛē occupat locū Sz si diceret q locus esset spaciū dimensionatū tūc p se augeret. qz mo to locato dimensiones que sunt intra cozpus p se exten/derent. Et eodem mō soluit secūda. que fuit q pūctū cēt in loco. t sic idem esset pūctum t locus pūcti. Ad illā re/spondet phūs. q illa rō nō ꝓcedit nisi diceret locus coz/pus. hoc eīm falsum est. igīt cozpus p se est in loco. dimen/siones vero t ꝑncipia dimensionū sicut pūcta p accūs sīt in loco. Et ꝓma rō fuit ista. si locus esset tūc duo cozpo ra essent in eodem loco. Ad illam ōr phūs. q hoc seque/retur si locus poneret spaciū dimensionatū. sed ꝓtrariū ōr ctum est in loci diffinitōe. cū ipse sit supficies cozporis ꝓti nētis Et si locꝰ est terminꝰ cozpis ꝓtinentis faciliter solui tur quinta rō. in qua ōr. si locus esset tūc esset in loco siue alicubi. Soluit phūs illam rōnem p interemptōez dicēs q locus est in aliquo nō quidem sicut in loco. sed sicut in subiecto. in subiecto est eīm qđ est cozpus locās. sed est ter minus in eo cuius est terminus. siue eius qđ finit loco. nō eīm omne qđ est in loco est. sed mobile cozpus motu recto per se est in loco. cozpus aūt separatū a motu nō est in loco nisi imaginabiliter. t nō omne cozpꝰ mobile circulariter ē in loco Et sic patz q ille tres rationes innituntur falso fun damento. t ideo sunt facilis solutōis. vt pz vnicuiq; ꝓac ticanti. Sed phūs nō solut terciā t quartā rōnes. qz il/le dicūt q locus sit elementum aut elementatū. causa aut rasatum. sed nullus antiquorum dixit q locus esset ali/quod istorum. Et qz phūs procedit hic ex dictis antiquo rum t ꝓtra antiquos. ideo eas nō soluit

¶ Et fertur igīt in suūpsius locuz vnūqđq; rō nabiliter. Cui eīm ꝓnter t qđ tangit nō vi pro/ximū est. Et simul apta nata impossibilia sunt Que vero tangūtur t actiua t passiua sunt ad inuicē Et manet igīt natura in ꝓprio loco vnū qđq; rōnabiliter. Et nāq; hec pars in toto lo/co. sicut diuisibilis ps ad totū est. vt cuz aliqs mouet aque aut aeris partē. sic aūt et aer habz aquā vt materia eīm. hic aūt spēs Aqua đdem materie aeris. aer aūt sicut actus đdaz ipsius. Aqua eīm potentia aer est. aer vero potētia est aq alio mō Determinādū aūt de his posteriꝰ est

¶ Ista est secūda pars huius capituli. in qua phūs assig nat duas ꝓprietates loci. Quarum ꝑma est. vnūqđq; mobiliū rōnabiliter fertur in suū ꝓprium locū. ꝓprium eīm vocatur illud cui cozpus est ita cōsequenter q inter ipm et illud nō est aliqđ medium ita q tangit ipm. t est ꝓxi mū ei p naturam. t nō vi siue violentia. qz que apta nata sunt esse simul illa sunt impassibilia adinuicem. illa autez que seinuicem tangūt t tangūtur violenter sunt actiua et passiua ad inuicem t pugnātia. t ideo recedūt a se inuicez Secūda ꝓprietas est. vnūquodq; cozpus in suo loco pro pꝛio manet et quiescit rōnabiliter. Et quia locus t locā/tum nō sunt ad inuicem pars t totum. tamen similitudi/nem habent cum parte t toto. qz sicut pars quiescit cū to to quādo ꝓiūgitur ei. sicut cum aliquis ab aqua vel aere remoueat partem illa nō quiescit donec ꝓiūgitur toti. ita etiam de parte locati ad totū locum. cū eīm est extra locū mouet ad ipm. t cū venit ad locū tūc quiescit. Sicut autē se habet aer ad aquā ita se habet locus ad locatum. est eīm aqua vt materia aeris. t aer sicut spēs t forma aque. qz aqua est sicut potentia t materia aeris t cozruptio ipsius aer aūt sicut actus t generatio aque. licet eīm aer potentia sit aqua. cū illud est per alium modū potentie. cum sit per circularem generatōem elementoꝝ. sed fm ꝓparatōem nobilitatis t formalitatis tūc aer est actus aque. t aqua ē potentia aeris. vt patebit latꝰ in qto celi t pº de gnatōe

¶ Sed ꝓpter tēpus necesse est quidez dicere Incerte aūt nūc dictū tūc erit certius Si igīt materia t actus. aqua eīm vtraq;. Sed boc đdem potētia. illud vero actu. Habebit itaq; si cut pars quodāmō ad totū. Ūn t his tactus inest. copulatio aūt cū vtraq; actu vnum fiant Et de loco đdē t qūo est t qđ est dictū est

¶ Hic dicit phūs q illud qđ nunc incerte ōr t supponit ꝓpter necessitatem doctrine tūc erit certius. sicut ergo ideꝝ est materia t actus. aqua eīm vtraq; est. sed materia est ra tione potentie. actus vero rōne pfectionis. t eodem mō vtiq; quodāmodo se habet similiter pars ad totuz hoc est locans ad locatum. quia locatum est sicut materia. t lo/cus sicut actus. t forma fm q formal et cōtinet. t locās cozpus est formale. ꝓpter quod talia cozpora se ptingunt aptitudo eīm t ptinuitas est inter ea. cū vtraq; vnū fiant per transmutatōem potentie ad actū. et hec est eadē ꝓpo tio locati ad locū. Igīt qūo est t quid est dictū est

Questio .utrum idem non ꝑt esse in seipso. cum tamen locus sit equalis suo locato

Et arguit ꝓmo ꝛtra questiū. illud qđ nō est in alio est in seipso. substātia nō est in alio. igit est in seipsa. Confirmatur. totū nihil aliud est ꝙ3 sue partes simul sumpte. sed q3 libet pars est in toto. igit idem est in seipso. Secūdo sic. idem ꝑdicat de seipso. igit idem ꝑt esse in seipso Cōsequētia ꝓbatur. qz dici de ꝓsupponit esse in. Tercio arguit ꝛtra suppositū. scz ꝙ locus nō sit equalis locato. qz equalitas est rerū differentiū eadem ꝙ3titas. locus aūt ꝛ locatum nō habent eandē ꝙ3titatem. igit nō habent equalitatem. Quarto sic. si locus esset equalis locato sequeret ꝙ supra idem centruz circulo nō mutato possint describi duo circuli locato equales quorū vnus alterū ꝛtinet. hoc aūt est impossibile ꝛ ꝛtra euclidē in ꝓmo libro. Sequela ꝓz. qz superficies locantis ꝛ locatī sunt tangē3 duo circuli supra idem centrū Quinto sic. omne ꝛtinens est maius ꝛtento ꝛ excedit ipm. locus aūt ꝛtinet locatū. igit excedit ipm In oppositū vtriusq3 est doctrina pḣi in textu Et ꝓ maiori intellectu q̄stiōis ponūtur duo discursus Quorum maior ꝓmi discursus est ista

¶ Idem nec ſm se totū nec ſm accīs vere in seipso ꝑt esse Minor Attamen pars ꝛtinet partē. ꝛ sic idem dicit esse in seipso per synecdochem Cōclusio Igit ꝓz inductiue ꝙ nullo mō essendi in idem ꝑt in seipso esse

¶ Maior quo ad ꝓmā eius partē ꝓz. scz ꝙ idem ſm se totum nō est vere in seipso. qz illud dr vere ſm se totuz esse in seipso qđ inest ꝓmo ꝛ ꝙ se. sed impossibile est idez esse in seipso ꝓmo ꝛ ꝙ se. igit. Minor ꝓbatur. qz si sic sequeretur ꝙ eidem ſm idem conueniret rō eius in quo est aliud. ꝛ rō eius quod est in alio. ꝛ ꝛtinentis ꝛ cōtenti. sed hoc est impossibile. qz ꝛtinens se habet vt forma vel actus. ꝛ cōtentum sicut materia. Unde si amphore vini ꝓueniat esse in seipa ꝓmo ꝛ ꝙ se sequerek ꝙ nihil recipiat ſm ꝙ est amphora. sed ſm ꝙ erit totum aggregatum ex vtroq3. Secūda pars patz. scz ꝙ idem nō est in seipso ſm accidens. qz aliquid dicitur esse in seipso vere per accidens. quia ſm se totum est in eo rōne tamē alicuius extrinseci in quo est qđ facit ipsum esse. sicut homo est in aqua per nauem in qua est. igit si homo esset aliquid in seipso ꝓmo. sequeretur ꝙ duo corpora simul essent in eodez loco. scz illud quod est in seipso. ꝛ aliud in quo ipsum esset. quod facit ipsum esse in seipso. Consequens falsum est. igitur ꝛc. Minor patz ex differentia illius ſm ꝙ aliqđ dr esse in seipso ſm alteruz hoc est ſm partem. ꝛ illius ſm ꝙ aliquid dicitur esse in seipso ꝓmo. hoc est ſm totum. Unde illud dicitur esse in seipso ſm partez cuius vna pars ꝛtinetur ab alia ꝛ gratia vnius partis totum denominat ꝛtinens. ꝛ gratia alteri denominat ꝛtentum. ꝛ hoc modo albū est in superficie. ꝛ superficies in corpore. ꝛ sic vna pars habet se vt ꝛtinens. et alia vt ꝛtentū. Sed esse in seipso primo potest dupliciter imaginari. Uno mō ꝙ aliquid sit in seipso primo ꝛ per se vt quādo ide imaginat ꝛtineri a seipso per se siue sine alio medio vt si amphora sit in seipsa ſm se totam ꝛ non gratia partis. nec per aliquod corpus in ea existens. Alio mō potest aliquid intelligi esse in seipso ꝓmo ꝛ tū ꝙ accidens. vt qñ totū est in altero. ꝛ illud alterū est in ꝓmo. vt ſ amphora dicat esse in seipsa qz est in vino ꝛ vinū est in ipsa sic ꝙ totū ſm se ꝛtineat a seipso toto mediāte alio corpore Conclusio est pḣi in textu. Maior secūdi discursus

¶ Locus ꝓuenienter a pḣo in ꝓmunē et prius est diuisus Minor Sicut locus cōmunis est pluriū corpoꝝ ꝛtentiuus. sic locꝰ ꝙ prius est vnius corporis adequate ꝛtentiuus Conclusio Igit locus prius est ipsi rei locate equalis

¶ Maior ꝓz ꝙ pḣm in textu. Et ē ista diuisio analogi in sua analogata. qm̄ per ꝓus dr locꝰ de loco ꝓpo ꝙ3 de loco ꝓmuni. Unde locus ꝓprius principalior est loco ꝓmuni. cū locus ꝓprius sit locus ꝙ se. locus vero ꝓmunis locus ꝙ accīs. qm nō locat plura corpora nisi ꝙ aliud siue medū alterius. Exempli gratia. vt ꝓcauū orbis lune nō locat plura corpora generabilia ꝛ corruptibilia īmediate ꝛ ꝙ se. sed mediate ꝛ ꝙ accīs siue ꝙ aliud. vt locat petrum vel iohānem. qz petrus aut iohānes est in aere qui locat ab igne. qui iterū est in celo sicut in loco Et quo ꝓz. ꝙ locus cōmunis nō ꝓprie plura circūdat corpora. sed quodā ordine. Et ideo sicut per accīs reducit ad ꝙ se. ita locus ꝓmunis reducit ad locū per se. Et dr locus ꝓmunis nō ꝓmunitate ꝑdicationis. ita scz ꝙ ꝑdicetur de isto aut illo loco sed dr ꝓmunis ꝓmunitate ꝛtinentie localis ſm duplicez legē. scz ſm legem ꝙ3titatis molis. qz plura locat ꝛ ꝛtinet corpora. ꝛ ſm legem ꝙ3titatis virtutis que est influxa loco a celestib⁹ corporib⁹. ¶ Sed diceres. vnus ꝛ idez est locus ꝓprius ꝛ ꝓmunis. igit nō valet diuisio. cum ipsa danda sit per oppositā. Ad hoc dicendū ꝙ nō dr locus ꝓprius ꝛ ꝓmunis respectu eiusdem sed respectu diuersoꝝ. naz id qđ est locus ꝓmunis ꝙ ꝓparatōem ad corpus qđ ꝓxime locat dr locus ꝓprius. ꝙ ꝓparationem ꝛo ad diuersa que ordine quodā aut sine ordine in ipso ꝛtinentur dr locus ꝓmunis. Minor ꝓz ex differētia loci ꝓpriꝰ ꝛ ꝓmunis ¶ Conclusio ꝓz. qm̄ si locus nō esset equalis suo locato aut esset maior. ꝛ sic esset dandum vacuū. aut esset minor et sic esset corpus sine loco. vtrūq3 aūt impossibile est. igit nō est maior neq3 minor sed est equalis. Et locū esse equalem ipsi rei locate trib⁹ ꝑt intelligi modis. Uno mō ſm ꝛtinentiā. sic ꝙ locus tantuz ꝛtineat sicut replet locatum Secūdo mō ſm superficiem. qz equalia sunt que sibi inuicem suppositā nō excedūt se inuicem. sed superficies locātis ꝛ superficies locati sibi inuicē suppositē ꝙ indistantiā nō excedūt se inuicē. igit locus et locatū adequātur ſm superficiem. Tercio mō quo ad diametros. qz si diametri a centro locati procedentes ad eius superficiem non essent equales cū illis que terminātur ad ipm locū. cūe diameter terminata ad locum excederet illā que terminat superficiem. igit essz linea medians inter locū ꝛ locatuz. ꝙ ꝙsequens sup illam lineam posset fieri triangulus. ꝙ primā ꝓpōnem euclidis. ꝛ ꝙ ꝙsequens ibi esset vacuū inter locū ꝛ locatuz hoc ē impossibile est. ꝙ locus est equalis ipi rei locate

Ad obiecta in oppositū

Ad primū dicenduz est. ꝙ aliquid esse in seipso potest dupliciter intelligi. Uno mō negatiue. ꝛ sic substantia dr esse in seipsa. qz nō est in alio sicut accidens in subiecto Alio modo affirmatiue. ꝛ sic aliquid esse in seipso est ſm

octauū modū essendi in. z hoc duob⁹ modis. vno modo primo et fm se totū. et sic nō pt aliquid eē in seipso vt p̄batum est circa textū. Alio modo fm ptem. z sic aliqd pt esse i seipso. qz si aliqua res duas habeat ptes quarū vna q̄q; hz denoiatōem totius. tunc idem pt dici esse in seipo. inter illas duas ptes quaz vna sit ptinens. z alia ptenta. sic q̄ ptenta sit in cōtinente. sicut dicimus q̄ flescula vini est in flesculā vini. qz vinū ē in ea Et ad confirmationē dom est. q̄ ptes sunt in toto et econtra. nō tn fm q̄ eadem sunt. sed fm q̄ sunt diuersa. qz in oib⁹ modis eēndi in. oportet cōsiderare vnitatem z distinctōem. z sic eodē mō quo aliqua st̄ eadē. sic nō sunt in seinuicē. st̄ eo mō q̄ aliqua hnt distinctōem pnt dici esse in seinuicem. exēpli gratia. genus et spēs sunt eadem fm rem. et ideo vt sic genus nō est in spē. st̄ genus est in spē inq̄tum distinguitur ab ea fm rōnem Et eodem mō dicendum est de toto et suis partibus et econtra. Ad secundum dicēdum est. q̄ dici de predicabilis proprie accepti presupponit esse in. non autem predicabilis communiter siue improprie accepti quod predicatur predicatōne improprie dicta. vt clarius patuit in porphirio Ad tertium dom est per interemptōem minoris qz locus et locatū eandē hnt q̄titatē. q̄uis nō silr. qz licet locus non habeat tres dimensiones fm essentiam hz tn̄ ipas quo ad ptinentiā sicut habet corpus fm essentiā Ad quartū dom ē q̄ licet in eadē superficie supza idē centrū sit impossibile describere plures circulos eq̄les. tn̄ hoc fieri pt in diuersis superficieb⁹. s. corpis ptinentis et ptenti q̄ sunt diuerse nō rōne situs. st̄ rōe suoz subiectoz. ille tn̄ due superficies scz ptinentis siue locātis z ptenti siue locati pnt dupl̄r considerari. vno mō abstractiue nō p respectū ad subiecta i q̄b⁹ sunt. et illo modo hnt rōem vnius superficiei. et si p impossibile possent separari a suis subiectis ille due essent vna superficies q̄ est indiuisibilis fm. pfundū. Alio modo pnt cōsiderari fm q̄ sunt in diuersis subiectis. z hoc mō faciūt duas superficies et nō oz q̄ inter illas duas superficies sit aliq̄d corpus medians. eo q̄ sunt in diuersis corporib⁹ licet oporteret si essent in eodem subiecto. qz sicut sp̄ inter duo pūcta est linea medians sic inter duas superficies mediat corpus Ad quintū dom est. q̄ duplex ē ptinens. q̄ddā est cōtinens. primū q̄ dē est superficies corporis cōtinentis q̄ dz locus et cōtinet tanq̄ quo et tale cōtinens nūq̄ est maius ptento. Aliud est continēs remotum et est id q̄ continet. scz corpus locans z de tali ptinēte verum est. q̄ semp excedit ptentuz. nec illud dz locus saltem primus

Vtrū octo modi essendi in et definitio loci sint bñ a pho assignate

Et arguit primo. q̄ sint plures modi essendi in q̄ octo qz aliquid est in alio sicut in tpe. et etiaz aliqd est in alio sicut in signo. igitur sunt plures modi essendi in q̄ octo Cōfirmatur. qz oia sunt in deo vt asserūt oēs catholici. et tn̄ non fm aliquem modū hic positū. vt patet vnicuiq; practicanti. Scdo definitio loci non est bene assignata. qz locus et superficies sunt distincte species quātitatis. vt dicit phs in predicamentis. igitur nō pōt superficies de loco predicari Tertio. locus est mobilis qz locus est superficies corporis locantis. st̄ tale corp⁹ mouetur. igit superficies q̄ est locus mouet Confirmatur primo imobilitas loci sumitur per respectū ad primum locans qd est ipsum celū si locus habeat imobilitatē. celū aūt non est imobile cū velocissime moueat. igit rōne ipi⁹ nō pueniet imobilitas ipius loci z per pns locus nō pōt esse imobilis. Confirmatur scdo. locus est phice considerationis. igitur locus est mobilis. Cōsequentia pbatur. qz phisicus tractat de corpore mobili vt de subiecto igitur oia q̄ in phyca cōsiderant mouent. Pro intellectu istius questionis ponuntur duo discursus quorum maior primi est ista.

Licet sit modorum essendi in nūerus octenarius. est tamē ad binarium reducibilis Minor Cuius subdiuisio facit modos octo inter quos octauus ē magis proprius Cōclusio Igitur conueniens et sufficiens est modorum essendi in assignatio

Maior pt̄z. qz oē qd est in alio. aut cōuenit realiter cum illo in quo est. aut differt ab illo in q̄ est realiter. Si primum hoc est dupliciter. qz vel est in alio p̄ modum ptis. aut per modū toti⁹. Si p̄ modū ptis hoc est dupliciter aut per modū ptis subiectiue. et sic est tertius modus q̄ spēs est in genere. Est em̄ spēs in genere sicut pars subiectiua in toto vniuersali q̄ non est in toto fm actū st̄ solum fm ptārem. aut per modum ptis integralis. z sic est primus modus. Si per modum totius hoc fit dupliciter. aut per modum totius integralis. et sic est secūdus modus. aut per modū totius vniuersalis. et sic est quartus modus. Si scōm hoc fit dupliciter. qz vel ineſt actualiter vel virtualiter. Si actualiter hoc est dupliciter quia vel illud quod ineſt dat esse ei cui ineſt et facit vnū in esse cū eo. et sic est quintus modus quo forma est in materia. dat em̄ forma materie esse. sicut econtra materia dat forme subsistere aut existere. aut distinguitur ab eo in quo est. z non facit vnū ineſſe. et sic est octau⁹ modus quo locatū est in loco. Si est virtualiter in alio tm̄ hoc est dupliciter. qz vel est in alio virtualiter q̄tum ad virtutē p̄ductiuā qua p̄ducit vnū ineē. et sic est sextus modus quo effectus est in sua causa efficiente. aut est in eo virtualiter q̄tum ad bonitatem. z sic est septim⁹ modus quo effectus habet esse in suo fine. Sed diceres septimus modus eēndi in coincidit cū octauo modo eēndi in. qm̄ fm octauū modū essendi in aliquid dicitur eē in alio tanq̄ in suo loco z penes septimū modum essendi aliquid est in alio. vt in suo fine iam locus est finis locati. Ad hoc dicendum est. q̄ licet septimus modus essendi in. et octauus in illo materiali coincidant. differunt tamen formaliter quia fm aliam rationem formalē aliquid dicitur esse in alio tanq̄ in suo loco et fm aliam dicitur esse in alio. vt in suo fine. Verum est tamen q̄ illi modi non semper coincidunt in eodem materiali qm̄ licet locus naturalis sit finis locati non tamē violentus Et diuisio modorum essendi in est analogica qz per primus dicitur de octauo modo quo aliquid est in alio. sicut in loco. cuius ratio est. quoniā ad hoc q̄ aliquid sit in loco proprie requiruntur due conditiones. Quarum prima est. q̄ contineatur proprie in eo. et propter hoc sextus et septimus modi sunt imperfecti. quia effectus pro prie non ptinet in sua causa. scōa q̄ sit ab eo distinctū. qa idem proprie nō est in seipo. z ideo alij mōi sunt impfecti.

qz nō est distinctio siue distantia illius qđ cōtinet ab eo qđ ꝓtinet. Et qz iste ꝓditiones in octauo mō eēndi inueniuntur. igit ipe est pfectissimus siue magis ꝓprius Et deinde post octauū pfectioz modus essendi in est q̄ totum integrale est in suis ptibus z pars i toto. deinde quo genus in specie et species in genere. Deinde sicut accidens in subiecto. Et deinceps sicut effectus in sua causa efficiente. z vltimo sicut aliqđ est in suo fine. quia isti duo vltimi modi sunt ꝓtuales z nō actuales. qz effectus cause efficientis z effectus cause finalis sunt solum in suis causis ꝓtualiter. Et p hoc patet ipsa minor.

Sed diceres ꝓncipalius analogatū debet ꝓponi. igit octauus modus essendi in erit ꝓmus. Ad hoc dōm est. q̄ via pfectionis est aliꝰ ꝓtioz. cuius nō via generationis. Et est sciendū q̄ꝫ intrinsecū pfectius est extriseco z q̄ꝫ impfectius. vtz in modis eēndi in. cū in illis sit ꝓsiderādū ꝓtinens z ꝓtentū siue recipiens z receptū et ideo. ibi necessario est aliqua distinctio. z quāto fuerit minoz tāto pfectioz est modus ille. hoc ei repit in octauo mō essendi in. quare dz perfectioz absolute tm loquendo intrinsecū est pfectius extrinseco q̄ꝫ nō q̄ ad p̄sentem ꝓsiderationem ¶ Cōclusio est ipsius phi in textu. Ma ioz alterius discursus est.

Diuisio quadrimēbris ad venandū genus loci sufficit quoꝝ tria philosophus in textu rōabiliter interimit Minoz Bene assignatur ad sententiam Arestotelis ꝑ differentia q̄ locus est īmobilis Conclusio Igitur defi/nitio loci a philosopho assignata q̄ dicit locus est terminus ꝓtinentis imobilis primū est conueniens et bona.

Maioz patet q̄m oēs de loco tractātes dixerūt locū esse materiam formā aut spaciū sepatū aut terminū id ē supficiē corpis ꝓtinentis. tria aūt p̄ma superius sunt interempta. igit relinquitur quartū scz q̄ locus est supficies corpis ꝓtinentis. zc. Consequentia ꝓbat ꝑ locū a supficienti diuisione. Vltra em rōnes dictas sunt adhuc q̄/tuoꝝ rōnes subtiliores q̄bus aliq̄ ꝓbabant locū esse spaciū sepatū. Quaꝝ ꝓma est. corpi nō debetur locus ratione sue supficiei. sꝫ rōne corpis inq̄tuꝫ hꝫ tres dimēsiones. sꝫ si supficies esset locus nō ꝓtineret corpus i loco nisi fm supficiē. igit supficies includēs non est locus sed potius spaciū separatū qđ tres dimensiones habet. Secūda est locus est equalis locato. supficies ei sola nō est equalis corpi hñti tres dimensiones. cū igit locus sit separatus a re locata. erit locus spaciū sepatū hñs tres dimēsiones. Tertia est ꝓticule loci ad vnū terminū cōem copulant. nō est aūt terminus cōis nisi duaꝝ distantiaꝝ centrū scz loci z locati. igit locus est spaciū siue distantia hñs centrū cū q̄titate locati. cū g̃ locus sit separ⁹ a loca/to. oportet q̄ locus sit spaciū sepatū in quo recipit res locata. Quarta si locus eēt supficies. tūc q̄n corpus mouetur ad locū mouet ad supficiem. z et est idē mot⁹ ad locum qui est motus ad supficiē. mouet aūt corpus ad locum tanq̄ ad perficiens z saluans. et hoc incōueniens esse videtur. qz supficies alterius corpis est qđ habet q̄ꝫ ꝓtarietatem cū corpe qđ locat in loco z q̄ ꝓtarių pficiat et saluet videtur inopinabile. Pro intelligentia falsitatis istaꝝ rōnū est sciendū. q̄ duplex fuit epicureorum sñia de loco quidā ei ponebant aliq̄ spaciū cē inane. et aliq̄ plenū. z de illis loquēdū est postea in tractatu de vacuo. quidā aūt ponebāt spaciū illud sp esse plenū z separabile tm per successionem mobiliū a quolibet corpore et illoꝝ sñia ꝓbabilioz fuit q̄m fere oēs achademici in illa sñia ꝓcordabāt Sz peripatetici nō placuit ista via sꝫ dicebāt locū esse supficiem ꝓcauam corpis ꝓtinentis. Dicebant em q̄ oē generabile z corruptibile hz ꝑ se primū locū sue gñatōis z corruptōis z h̄ ostēdūt in aialiū generatione q̄by locus generatōis est matrix. z in plāta generatione q̄b⁹ locus generationis est terra. z sic de oibus elemētis. eo q̄ in locis generationū suaꝝ virtus celi est cū virtute elementi ꝓmixta formans et generans generatū. Si aūt quera⁹ si sit in elementis patz manifeste q̄ apertius est in elemētis. q̄ꝫ in elementatis. qz ignis nō pficit in spē nisi in ꝓcauo orbis lune. et aqua nō nisi i ꝓcauo aque. et videmus expresse q̄ motus ad locū vnicuiq̄ mobili datur a generante ipm. qz q̄ꝫ tum dat ei de spē et forma leuis vel grauis tm dat ei de ꝓsequētib⁹ formā q̄ sunt motus et locus ad quē est motus. Exquo etiaꝫ patet q̄ locus debetur ei grā forme et nō materie. forme em variatio variat locū et nō materie. est ergo sñia peripateticoꝝ q̄ cū virtus celestis in oib⁹ sit formans et generans elemēta et elementata q̄ ꝓprie sunt in loco. et formans et pficiens ncēe sit esse distinctū a formato et pfecto ncēe est q̄ illa ꝓtus sit diffusa sicut in subiecto in eo q̄ tangit. ꝓprime formatū et pfectū. Est aūt supficies ꝓcaua corpis supioris qđ ambit locatū. ergo in hac supficie diffundit virtus illa. et ideo ꝓcauum lune et orbis ē formatiuū et pfectiuū materie in spēm ignis et ꝓcauū ignis formatiuū et pfectiuū ē materie in spēm aeris z sic fit defectus in elemētis et elemētatis Ex q̄ ꝑz intellect⁹ ꝑbi porphirij peripatetici dicentis locū esse ꝓncipiū generationis quēadmodū patet Et hoc confirmatur ꝑ Aresto. inquiēte. q̄ oē agens est tangens Nō em dubiū est quin generatio et pfectio generabiliū corpoꝝ ad aliqđ agens reducat. oportet ergo q̄ illud tangat ea. nō aūt tāgit nisi ꝓcaua supficies in qua sunt. est ergo illa formans saluans et pficiens ea q̄ formātur saluant et pficiunt Etiā q̄dā alij dixerūt q̄ locus est corpus ꝓtinēs cū determinata celo distantia z distantia nō esset eis opus nisi videtur q̄ locus a ꝓture i se diffusa celesti haberet ꝓturē formandi et saluandi et pficiendi ea q̄ sunt in ipo. Alij dicebant q̄ locus est supficies ꝓcaua corpis ꝓtinentis cui⁹ basis z summitas est lux orbis. intelligentes ꝑ lucē ꝓturam celestē loco infusam. qz locus hz mirabilem virturē ꝓseruādi creaturas q̄s fecit creaoz Ad primā rōnez dōm est q̄ corpus locatū grā sui totius est in loco. virt⁹ tm loci ꝓsugitur el ꝓmo ꝑ supficiē. et ꝑ superficiē diffunditur in toto locato. et sic q̄ꝫ toti corpi debeatur loc⁹ nō tm dat ei nisi vt ꝓtingens z ꝓtinēs. Ocōtractus ei nō est nisi in vltimo qđ est supficies. et iō locus nō ꝓtinet ꝓprime nisi ꝑ supficiē. nō em tangit supficiē ꝓter supficiē sꝫ tangit supficiē ꝓter totū corpus. Ad secūdā dōm est q̄ vna est distantia loci et locati sꝫ sunt duo termini. loc⁹ em est illius distantie terminus extrinsecus nō ēntialis et figura et supficies locati est eiusdē distātie terminus intrinsecus ēntialis. et sic cadē est distantia loci et locati et sic ad quēcūq̄ terminū copulent pticule distātie illi⁹ vt terminū ēntialē ad eūdē copulāt pticule loci sicut ad terminū extrinsecū non essentialem et sic equātur et per hoc patet etiam solutio rōnis tertie Ad quartū dōm est q̄ non est motus ad locum ꝓnt est superficies sola

sed ꝓout habet potēriā actiuā ⁊ pfectiuā locati et hēc ē a virtute celi loco infusa. Ex ad ꝓbatiōem q̄ epicurꝰ ꝓbabāt. q̄ superficies est ꝓtrarij corpis ⁊ morꝰ ꝓtrarij nō est ad ꝓtrariū corpus dōm est. q̄ licet sit ꝓtrarij corpis nō tñ mouet ad ipm tanq̄ ad ꝓtrariū corpꝰ. qz ꝑtutes formatiue ⁊ saluatiue elemēto ꝓ terminate sꝫ ⁊ vltra terminū ꝓportionate distantie a primo formāte nō extēdūt et iō cū per motū ⁊ lumē celestis corpis materia elementoꝝ calefiat ⁊ rarificet. ita ꝑtus nō est infinita. finit q̄ in aliq̄. ꝓstat em̄ q̄ nō ꝓtenditur vltra subiectū suū qđ est ignis. eo q̄ nulla virtus vltra subiectū ꝓtenditur. finit ergo in vltimo ignis. est aūt hoc superficies ꝓcaua ignis. ergo in illo finitur. ita q̄ nihil sub ipo formatur i genere illo. oꝑtet q̄ ibi incipiat ꝑtus formas aerē. illā ei q̄tū est de primo formāte. oꝑtet esse extra aerem. igit ibi erit ꝑtus formas aerem. nec est inconueniens duas virtutes esse in eodem vltimo vnam sicut deficientem et determinataz Alia sicut perficientē agentē et incipientē. et ideo locus refertur ad inferius locatum. licet sit superficies corpis superioris. qz inferius diffundit ꝑtutē et non superius. Ex quo patet. q̄ nō mouetur ad ipam superficiē trā q̄ ad ꝓtrariū. sed sicut ad formas ⁊ ꝓseruās Nono pz q̄m de rōne loci est q̄ sit terminus corpis ꝓtinentꝫ imo bilis ꝑmū. sꝫ clarū est q̄ q̄liber ps definitiua vere dꝰ de suo definito. vtꝫ sexto thopicoꝝ. igit vere dꝰ q̄ locus est imobilis. Cōsiderandū tñ est. q̄ in corpore ꝓtinēte sunt due superficies. qđā em̄ est exterior q̄ dꝰ superficies ꝓcaua. Alia est interior q̄ dꝰ superficies ꝓcaua et de illa superficie mētio fit in loci diffinitōe ⁊ nō de ꝑma. In loco em̄ duo includunt q̄ꝝ vnū ē materiale. s. superficies ꝓcaua corporis ꝓtinentis. Aliud est formale qđ est influētia celestꝫ in ipo ꝓtinente infusa. ⁊ ista causat in ꝓtinētis superficie ex certa distātia ⁊ determinato aspectu quē hꝫ ad celū. et sic pēalr ad polos mūdi ⁊ ad ipm certū ⁊ q̄ certū ē imobile vt ꝓbatur scdo celi. ⁊ ecia poli mūdi. iō illi aspectus ⁊ illa distantia q̄ causat influentia celestis in loco sunt imobiles. Est tñ mobilis p accns q̄ ad suū esse materiale. qz materiale loci est superficies ꝓtinētis q̄ mouet p accns ad sui subiecti motū. sꝫ qz a formalitate debet fieri denoiatio. iō locus magis dꝰ imobilis gratia sui ē formalis q̄ mobilis grā sui esse materialis qđ est superficies q̄ illa etiā cuz sit accns non mouet p se. sꝫ mouet p accns grā. s. subiecti in quo est. Sꝫ diceres trāsmutato ꝓtinēte trāsmutatur etiā illa distātia que est inter latera corpis ꝓtinētis igit illa distantia ē mobilis quo ad esse eius formale.

Ad hoc dōm est. q̄ dupliciter accipit distātia. vnoᵒ. p spacio intermedio. ⁊ sic est mobilis. ⁊ sic intelligit trāsmutato ꝓtinēte trāsmutat etiā illa distātia ⁊c. Alioᵒ accipit. p quodā respcū fundato i superficie ꝓcaua corpis cōtinentis et terminat ad tria pūcta imobilia. ⁊ sic non est mobilis. Ex q̄uis locus nō necessario corrūpit ad corruptōem illiꝰ cuiꝰ ē. s. corpis locati. tñ necessario corrūpit ad corruptōez corpis locatiꝫ qz moto corpe locāte corrūpit illa distātia et acq̄rit noua. Cōclusio pz. qz illa definitio ē ꝓuenies ⁊ bona q̄ nihil diminuti aut superflui ꝓtinet ista ē hmōi. igit ē ꝓueniēs ⁊ bona. Nono pbat. qz p hoc q̄ dicit terminus ꝓtinētis explicat esse materiale ipius loci. ⁊ p hoc q̄ dꝰ imobilis explicat ee suū formale. ⁊ p primū hoc est imediate secluditur locus ꝓmunis q̄ non est ꝓtinēs ꝑmū ⁊ imediate cū illud solū loco ꝓprio ꝓueniat.

Ad obiecta i oppositū

Ad ꝑmū dōm est. q̄ isti mōi essendi in. ꝓphendunt subalios. modus em̄ essendi in quo aliquid ē in rpe reducit ad octauū q̄ aliq̄d est in alio sicut est in loco ⁊ hꝫ iō. qz sicut locus est mēsura mobilis. ita tps est mēsura motꝰ. ⁊ iō octauus modus ꝓdicat q̄ aliq̄d est in loco. sicut in mēsura extrinseca ⁊ hꝫ est ꝓmune rei tpali in ordine ad tps. ⁊ rei locate in ordine ad locū. Modus aūt essendi in quo aliq̄d est in alio sicut in signo. nō est ꝓprie loquēdo modꝰ essendi in. sꝫ solū modus analogicus. et ꝓpter talem analogiam pt reduci ad dictū modū quo aliquid est in alio. sicut accidēs in subiecto. quia accns ꝓter inherētiā ē ecia signū subiecti. cū accns debeat esse subiecto ꝓportionatū. Aut dōm est. q̄ nō est realis ⁊ iō nō ponit. Aut dōm ē. q̄ nō ꝓprie aliq̄d dꝰ esse in alio sicut in signo. sꝫ potius ad alterum aut ad signū. qz relatiuū potius dꝰ esse ad correlatiuum q̄ in correlatiuo Ad scdm dōm est. q̄ locus non est superficies tñ sꝫ est vltima superficies siue terminus corpis ꝓtinētis. Nec ē inconueniēs superficiē de loco p̄dicari q̄ dꝰ dns Albertꝰ in ꝑma phia. q̄ locus realr est superficies et est superius ad locū. qz locus est superficies ꝓtinēs locatū sꝫ superficies est indifferēs ad superficiē ꝓtinentē q̄liber est locus ⁊ nō ꝓtinētē q̄lis est superficies locati. In p̄dicamētis tñ phs ꝓsiderat locū q̄si mathematice. vt ibi dcm est q̄re etiā ponit ibi vt spēs distincta a loco Ad tciū dōm est. q̄ locus sic est imobilis. qz nō mouet cū locato Aut dōm est. q̄ in loco sunt tria ꝓsideranda. s. materiale loci qđ est superficies corpis ꝓtinētis. ⁊ sic est mobilis cū corpe locāte. Scdo ꝓsideratur in loco formale. et illud ē duplex. s. formale mathematicū ⁊ formale phycū. Formale mathematicū est certa distātia alicuius locati a polis mūdi. et ita est locus oīno imobilis q̄m talis distātia variari nō pt ⁊ sic variato loco aliqs fit ꝓpinquior aut remotior a polis mūdi. et hoc formale ē de p̄dicamēto relationis. Sꝫ formale phycū est virtus ꝓseruatiua locati et ē de scda spē q̄litatis deriuata a primo locāte. et talis ꝑtus influit vnicuiq̄ fm analogiā nature. Ex eo accipit quō ea q̄ ꝓseruant in vno loco corrūpuntur in alio loco. qz nō est eadē virtꝰ ꝓseruatiua i singulis locis imo in oppositis locis ē opposita ꝑtꝰ ꝓseruatiua. vtꝫ de locis grauiū et leuiū. ⁊ istud forale est imobile fm spēm iq̄tuz sꝫ in eodē loco sp succedit sibi ꝑtꝰ. variat tñ fm nūerum et hꝫ ex pte subiecti. qz moto aere in q̄ ē ꝑtꝰ ꝓfuatiua mouet etiā ꝑtꝰ fm nūerū sꝫ i alio aere succedēte in eūdē locū ē eadē ꝑtus fm spēm Ex q̄ pz. q̄ q̄nq̄ ꝓtinue motū est i eodē loco fm formale phycū. vtꝫ de fluuio q̄ cuius ꝓtinue moueat. ꝑtus tñ ꝓseruatiua i aere circa fluuiū ē vnius nature etiā eiusdē nūeri si aer nō moueat circa aquaz vñ ꝓtingit q̄ aliq̄d stans imobiliter mutat locū fm formale phycū. vtꝫ de turri circa quam aer ꝓtinue mouet. qz ꝑtꝰ variat ꝓtinue ad variatōnem subiecti. Ad ꝑmā ꝓfirmatōem dcm est. q̄ licet celuz moueatur circulariter circa centrū. tñ nunq̄ mouet extra suū locū. et sic q̄ aliq̄n maius et minꝰ distet a ipo cētro. iō quo ad illam distātiā dꝰ imobile Et si celū imaginetur per circuluz equinoctialē tunc quelibet pars eius est immobilis ꝓpter imobilitatez polorū respectu quoꝝ sumitur imobilitas loci ¶ Ad secūdā ꝓfirmatōem dicendum est. q̄ nō oportet q̄ oia in scia considerata habeant ordinem ad subiectū scz q̄ subiectū de eis dicat in recto sꝫ sufficit q̄ subiectū de aliquib⁹ verificetur in obliquo. et sic q̄uis locus non est corpus mobile. est tamen passio corporis mobilis.

Incidunt dubia quor

primū est. An celū p accīs sit in loco Et videt pmo q nō. qm corpus hz locū sicut mouetur fm locū. celū aute mouet p se fm locuz. igit p se est in loco. Et ex opposito pñtis pt argui. si celū est in loco per accidens. tūc mouetur localiter p accīs. pñs est falsum. q pmus oim motuū puenit celo q est motus circularis. igit nō pt dici q sit motus p accīs. Scdo oē p accīs hz reduci ad aliqd p se tangēs ad aliqd prius. nihil prius est celo in illis que sunt in loco. igitur celū nō pt reduci ad aliqd prius locatum. et per psequens non est in loco p accīs. Tertio si esset in loco p accidens. aut hoc esset rone suar ptiū interaliū quarū vna ptinet ab alijs vt qrta pars circuli int alias ptes. sed hoc nō. q celū vt dicit sexto huius est in loco fm formā. igit nō est in loco p accīs rone suar ptiū vel rone centri. sicut pt auerrois. hz hoc nō q nihil est in loco per accīs roe illius q d est sibi oino extrinsecū. centrum aūt est extrinsecū celo. igit tc. Quarto celū nō dependet nec in esse nec in moueri ab ipso centro. igit nō dependet ab hoc. quo ad hoc q est in loco. hz respcū illi a quo habet moueri localiter Solo q sic. vtz p phm in tex. dicente. Alia vero sunt in loco p accīs. vt alia t celum. Ozo intelligentia maiori sciendū est. q tribus mōis capit celū. Primo mō p toto aggregato ex oibus corpibus hz p tota vniuersitate corporū. Scdo mō p corpibus circulariter motis inter se distinguunt ab elemētis. t vocat quinta essentia Tertio mō capit celū p vltima sphera. vñ si capiat duobus primis modis sic celū est in loco roe suarum ptiū. eo q vna ps sp ptinet ab alia. t hoc mō totuz vniuersum dz esse in loco fm suas ptes. vñ si aqua eet totuz vniuersum haberet talē dispōem q ptes eius ptinerent sub se inuicē. t nō mouerent fm totū extra suū locū hz aliq ptes eius mouerent sub se inuicē. aliq circulariter. et alique deorsum. t aliq sursuz. sicut nūc ptingit in toto vniuerso. hz capiēdo celū. dcio mō dubiū est. q uo i loco eē possit t ō de locatōe celi multe fuerūt opiniones. vñ quidam dixerūt ipm p se esse in loco. vt ioānes grāmaticus. t ponentes spacium dimensionatū esse locū. qz ad h q corpus p se sit i tali spacio. nō oportet ipm habere aliqd circūdans. hz qz prius. pbatū est tale spaciū nō esse locū. ō reliquit illa falsa positio. Alij vero dixerūt q corpa circularia siue spherica nō sunt in loco qz st finita t termiata in sepis ō nō indigent loco. t ō dt anēphache primā sphērā nō esse in loco. hz solum rectilinea corpa infinita t corpus rectū impfectū qd defluentes hz ptes extrinsecus. t ō indigent ptinente ipa t finiente extra. pter qd oportet illa esse in loco. licet eīm sphericū nō sit in loco tñ mouet. t hoc dixit nō esse ipossibile. qz motus nō dependet ad locū. qz locus nō cadit in defin̄tōe motus nec motus in defin̄tōe loci. t ō dixit corpus pmuz in loco nō eē. et tñ habere motū circulare q est circulatio t nō ē motus fm locū. eo q motus fm locū ē de loco ad locuz. t ō circulatio nō est motus localis. Et hec etiā fuit opinio alphorabij que etiā anēpache inducit. p testimonio sui Sz ipa est multipliciter falsa. tū primo qz motus localis pmus motus est q cā est ois motus. vt in octauo huius dicet. ūsti aūt dicūt q pmus motus localis nō est. ruz scdo. qm oē qd est in gne ē in aliq spē. t pcedit ab ipis pmū mobile habere motū. igit oz q ille sit in aliq spē motus. pstat aūt fm ipos q nō est in spē motus localis. tum z dt phs q celū est i loco p accīs. igit dcm̄ corpa nō pcordat dicto aresto. Alij dixerunt vt alexā. celū nō eē in loco. Et aut cēna insequēs Alexā. sciens q nihil est in genere quin sit in aliq suar spēz. ō cū celū moueat oz ipm moueri fm aliquā spēm mot. ō dixerūt celuz moueri fm situ t nō localiter. Sz hec opinio falsa est. qz locus cadit in defin̄itōe situs. et ō mutatio situs est cā motōis situs. t ō nisi prius celū moueat fm locum nō videt posse mutari fm situz Preterea dt aresto. motum esse soluz in qtuor aut tribus pdicamētis. vt ptebit in ptohuius. Alij dixerunt vltimā sphērā esse in loco rone superficiei pnexe sphere imediate a pma sphera ptente. hz qz locus debet eē immobilis. t locatū dz eē in loco p respectū ad aliqd fixum ō illa superficies nō est locus pme sphere neq p se. qz nō circūdat pmā sphērā. neq p accīs roe dcā. Alij dixerūt vt gilbert porretan et sui sequaces. q superficies pnexa pme sphere est loc. t qz locus est diuisus a locato t nō subiectiue in eo. ō illa positio est falsa. Alij dixerunt vt theomixti t scūs thomas q euz sequitur. q celuz est i loco p suas ptes. eo q vna ps fm circulatōem ptinet int alias ptes. hz istud dici nō pt. qz ptes alicuius toti non hñt motuz neq locuz nisi roe sui toti. igit si totuz nō sit in loco. etiā neq ptes. Preterea ptes alicui ptinui non diuise a toto soluz fm potentiā sunt in loco. si g celū esset in loco rone suar ptiuz. esset solum in loco in poña. t qz illa poña p diuisionē nō pt reduci ad actuz cū celum sit indiuisibile. ō illa poña q celuz diceret in loco nunq reduceret ad actū. Alij dixerūt vt auerrois t venerabilis dñs albertus euz sequēs. q celum z mō acceptum h est vltima sphera est in loco p accīs rone cētri. t nō p se. Et q celum nō sit in loco p se patet. qz q̄cūq est in loco p se habet aliqd corp a q ptinet. cum loc sit terminus corpis ptinētis. sed pma sphera nō habet aliqd corpus a q ptineat. igit nō est in loco p se. Et iā q̄cūq est in loco p se est in alio. celū aūt vt dt phs in textu nō amplius est in alio. vñ terra est in aqua. aq in aere. aer in ethere. ether i celo. sed celum nō amplius ē in alio. igit nō est in loco p se Et q sit in loco patz. qz oē qd mouet localiter ē in loco. celū aūt mouet localr. g est in loco. nō p se vt pbatuz ē. g p accidēs. Aduertēdum tñ ē. q ois mot circularz necessario fit circa aliqd cētrum imobile rone cui dz esse celi. q si celum mouet circularr. necē ē terrā sp in medio q̄scere. eo q mobile qd circularr mouet capit fixionē roe sui cētri. et numq mouet extra suum locum. sed circa tale centrum. Istis suppositis pbat. q celū tertio mō acceptuz est in loco p accīs rone cētri. qz o me corp dz esse in loco p accīs respcū illi a q capit eē fixū. hz sic celū se hz ad cētrū. igit p accīs est i loco grā cētri. Ite vniq dz corp est i loco quo sibi puenit moueri. hz celū numq mouet a medio nec ad medium hz circa mediuz. igit sibi puenit locus respectu medij qd est cētruz. vñ illa similitudo nō itelligit vtr. hz soluz q ad aliquā similitudinē sic q corp hz locum respectu illi qd hz eē fixuz t imobile quēadmodū etiā mouet ab aliq imobili. sicut est i motu ariū. aut circa aliqd imobile in motu circulari vt ad aliqd imobile sicut in motu recto q fit ad locum imobilē. ¶ Ad obiectum in oppositū. Ad pmuz dom est. q nō oz oib modis q aliqd dz moueri fm locū q etiā sit in loco hz soluz q ad aliquā similitudinē. t ō sicut aliqd qd est p se in loco tñ mouet p accīs localr vt hō i naui ita aliqd q d ē p accīs in loco pt p se moueri localr. Ad scdm dom est. q hz nihil sit pus celo q ad h qd est ptinere. ē tñ aliqd pus celo q ad hoc qd ē ptineri. ō celū in loco p accīs reducit

ad hoc quod est centrū esse in loco p se qz centrū p se ē in loco. ideo celū per accidens dicit esse in loco gratia cētri. Sz diceres illud dicit esse in loco per accīs qđ accidit illi quod est in loco per se. celū aūt nō accidit alicui qđ est in loco per se. igit nō est in loco per accidens. Quinoz probatur. qz celū nulli accidit ex quo est substātia. Ad hoc dōm est. q duobz modis accipitur per accidens. Uno vt opponit huic qđ est per se in loco. t sic celū nō est per accidens in loco. Alio modo accipitur per accidens. vt opponitur huic qđ est primo t sic p accidens est in loco qđ nō est pmo in loco. sz gratia alteri⁹ scz centri. aut suarum ptiū nō quidē integraliū sicut dixerūt theomixti⁹ et sanctus thomas sz subiectiuarū que sunt sphere q̄rū vna ptinet aliā et alia ptinet rōe influentie celestis quaz pricipat. Ad tertiū dōm est quo ad eius probatōnem q celū duobz modis pt cōsiderari. vno mō in rōne corporis. et hoc modo centrū est sibi extrinsecū Alio mō quo ad rōem corporis circularis. et qz centrū est de ratione circuli. ideo hoc modo cōsiderando centrū non est sibi extrinsecū sz intrinsecū. Ad quartū dōm est. q in motu celi duo sunt scz substātia motus t circulatio. vñ rōe motus nō dependet ab ipō centro. sz ab intelligentia mouēte tm̄ rōne circulatōis motꝰ illius quodā mō dependet a centro. quia ois circulatio fit circa aliqđ fixū t imobile respectu cuius corpꝰ circulare dicitur moueri circulariter. t non exire propriū locum.

Secūdum dubium est.

An sphere inferiores sint per se in loco. Soldo q duo sunt de rōne loci. primū ē. ptinere locatū qđ sibi cōuenit inq̄tū est terminꝰ corpis ptinētis. scōm q sit generatiuꝰ et conseruatiuus locati qđ sibi cōuenit inq̄tuz mobilis est. per hoc dōm est ad quesitū. q sphere inferiores bene sunt in loco. eo q circundantur loco. scz a superioribus spheris. sz non sunt in loco sic q habeant cōseruari t generari in loco. Et dicunt esse in loco per accidens etiam respectu centri quod est imobile quēadmodū t prima sphera. t eo mō entia mathematicalia in loco ē possunt qz circūdant loco. nō tm̄ qz cōseruari habeant in loco q̄m non sunt corruptibilia. iō nō indiget cōseruatōe loci.

Tertium dubium est.

An elemēta sint in loco per se Soldo q sic qz per se circūdant loco et etiam locus eoz est generatiuus t conseruatiuus ipoz. in vacuo em̄ oribus lune propter propinquitatem ad corpus celeste influentia celestis hz pfectā virtutē. ideo sufficit inflāmare materiā generando caliditatem et expellere hūiditatem. t sic ibi generat elementuz calidū et siccū scz ignis. Sed in vacuo ignis aliqualiter deficit illa virtus. sic q non sufficit inflāmare materiam sz secū pmittit humiditatē. t sic ibi generatur elementū calidū t hūidū scz aer. et deinde fm maiorē recessum ab ipō oribe in vacuo aeris talis influentia celestis totaliter deficit a caliditate. t ideo causat frigiditatem nō tm̄ intēsam sed secū pmittit hūiditatē. t sic generatur ibi elemētum frigidū t hūidū q̄ est aqua. Sed in vacuo aq̄ propter magnā distantiam est intensa frigiditas que nō pmittit secū hūiditatem sz cōstringit materiā ito generat elemētū frigidū et siccū qđ est terra. Ex qbus ptz correlarie q locus elemētoz est causa generationis et cōseruationis eoz.

O dē aūt mō accipiēdū est physici cōsidērare de vacuo. t si ē aut nō. t qūo ē. et qđ ē sicut ē de loco Et nāq̄ silem hz icredulitatē et fidem per ea q̄ opinantur vt em̄ locū quendam et vas vacuū ponūt dicentes. Uidet autē esse plenū quidē cū habet molem cuius susceptiuū est. Cū vero priuatū est vacuū tanq̄ idē quidē sit vacuū et plenū et locus. cē āt ipsis nō idem.

Iste est tractatus scōs huius quarti in quo phs determinat de vacuo. post q̄ in precedenti determinatum est de loco. Et rō ordinis est ista. qz locus hz se ad vacuū sicut habitus ad priuatōem. qz spaciū plenū corpore vocatur locus. t spaciū sine corpe vocat vacuū. habit⁹ aūt aī priuatōem est. igit. Et diuiditur iste tractatus in sex capla. In quorū primo ostendit q naturalis phs hz cōsiderare de vacuo. In scdo inqrit q̄t sunt descriptiones vacui. ibi. ad quale aūt. In tertio ostendit vacuū nō esse ex pte motus. ibi qm̄ aūt nō est vacuū sic diuisum. In qrto phs probat vacuū non esse ex pte velocitatis et tarditatis q fiūt in motu. ibi. Amplius aūt ex his. In quinto probat vacuū non esse ex pte vacui in seipo cōsiderati. ibi. p se aūt cōsiderantib⁹. In sexto docet aresto. q nō est vacuū corpib⁹ imbibitū. ibi sunt aūt quidam. Primū capitulū in duas diuidit ptes. In quaz prima phs ostēdit qūo determinandū est de vacuo. In secūda vero parte ostendit quo ordine determinandū est de vacuo. Quātum igitur ad primā ptem dr phs. q eodem modo acciendū est per intellectum q physici est cōsideratōem facere de vacuo sicut suum est considerare de loco. eadē probleumata quereda sunt de vacuo que querunt de loco q̄ sunt tria scz si est aut nō est. et si ponat esse qūo est. t qđ est. qz quecūq̄ ex eisdē principijs et rōibus ad vtrāq̄ ptem ptradictōis inductis silem hnt incredulitatē ccēdi et fidē siue credulitatem essendi. horū cōsideratio ptinet ad eandem sciam. sz ex eisdem principijs et rōnib⁹ loc⁹ et vacuuz accipiūt silem incredulitatē et fidē ccēdi t nō essendi. cū igit locus sit de cōsideratione phici erit t vacuum de cōsideratiōe phici. Manifestū em̄ est ex hoc q phici ponūt vacuū esse in genere loci. qz ponūt ee vacuū sicut locū quēdā et vas qdā. Uidet āt plenū vacuum et locus idē esse substātia. sz differūt fm ee et definitōez qz antiq̄ dixerūt esse plenū id qđ est. vt locus et vas cuz hz in se graue aliqđ et grossum visibile t tangibile cuius ipm est susceptiuū. sz cū priuatū sit illo tūc dicebāt idem receptaculū esse vacuū. locū em̄ dicebāt idē p rōem q̄ susceptibilis est ill⁹ nō distinguētes inter locū et vas tanq̄ idē sit vacuū t plenū t locus fm subiectū siue substātiā esse āt coz fm rōem definitiuā nō idem esset

Incipere aūt oportet cōsideratōem accipiētes que dicūt affirmātes esse. et iterū q̄ dicūt affirmātes nō ee. et tertio cōes opiniones de ipsis

Ista est scda ps huius capli in quo phs oñdit. quo ordine de vacuo determinandū est. Et dr q oportet nos incipere ab illo qđ intēdūt alii phi assignare per nomē vacui accipiēdo qcūq̄ illi dicūt q̄ asserūt esse. hoc est qđ ponūt vacuū esse. secundo q̄ asserūt nō esse vacuum. hoc est qui non ponunt vacuū esse. et tertio iterū colligēdo communes opiniones que sunt de vacuo et nobis et antiquis.

qz ille videntur esse vere et cõmuniter cognite.

Alij quidem igitur tentãtes mõstrare qz nõ est nõ q̃ hoies volunt dicere vacuũ hoc arguunt sed peccantes dicunt sicut anaxagoras. et qui hoc modo arguunt Demonstrãt em̃ q̃ aliquid est aer litigantes p̃ vtres et demonstrantes q̃ aer est fortis et accipientes in clepsedris.

Hic p̃bs ostendit. q̃ quidã antiqui insufficiẽter ostẽderũt vacuũ nõ esse. qz ostenderũt vacuũ nõ esse in ꝑticulari. qz ostenderũt qđ dã vacuũ nõ esse qđ illi dicebãt eẽ vacuũ. Et ex hoc volũt vlr affirmare q̃ nihil est vacuũ ſz hoc non sufficit. qz nccãriũ est vlr ostendere vacuũ nõ esse. ita q̃ nullus locus sit vacu⁹. ſz ois talis est aliq̃ corpore repletus. et ideo peccant peccõ anaxagore qui cũ deberet ostẽdere nihil esse vacuũ conatus est ostẽdere materiam nõ esse vacuã. ſz potius in se latẽtẽ habere formã et ideo non eodẽ modo argumentant̃ quo illi q̃ dicũt vacuum esse ſz ferũt ꝯtra eos ꝯtradictõem ꝑticularẽ ostendentes vasa esse plena q̃ vacua dicũtur esse ab antiquis Probãt em̃ q̃ aer aliquid est et nõ nihil litigij sui materiam sumentes p̃ vtres. ⁊ mõstrantes q̃ aer fortis ẽ in clepsedris q̃ sunt instrumenta furantia aquas qz clepsẽ ꝓbũ grecũ qđ idem est qđ furor ⁊ idros est aqua. Est aũt instrumentũ superius strictum hñs collũ cũ ore quo qđ digito obstrui possit et inferius est latũ hñs multa foramina in fundo q̃ cum infusa est aqua si obstruit superius foramen non egredit aqua inferius. qđ illi dicebant fieri ꝓpter vim aeris aquã detinentis. Et erãt decepti q̃ licet verũ dicant aerem esse aliq̃d. nõ tamen ꝓpter vim aeris aqua stat in vase. ſz ideo. qz nihil est vacuũ. ⁊ ideo oportet superficies corpor esse ꝓximas. ⁊ ideo aqua nullo modo separat ab aeris superficie nisi aer ipam de instrumento cadentẽ sequi possit. et alius aer seq̃ possit ipsum et hoc est qm̃ foramen superius aperit ⁊ hoc est vnũ ꝑncipiorũ quo vtunt qui faciũt ingenia. fiunt em̃ multa vasa ⁊ ciphones p̃ illud ꝑncipiũ. Et illi qui volunt leuare magna põdera quo instrumento faciũt primo inseparabiles superficies corporis qđ leuare volũt ⁊ instrumẽti et tũc leuant vnũ p̃ aliud. Et ponit hic ista rõ vt ostendat q̃ illi q̃ pbãt nõ esse vacuũ nõ probant ipm nõ esse nisi ꝑticulariter qm̃ dicũt q̃ nõ est vacuũ. qz vasa q̃ videntur esse vacua sunt aere plena. ⁊ ideo necessari⁹ est tractat⁹ iste in q̃ pbabit vacuũ vlr non esse.

Hoies aũt volũt vacuũ esse spaciũ in quo nullum corpus sensibile Opinantes aũt oẽ qđ est eẽ corpus dicũt oĩno in quo nihil est hoc eẽ vacuũ. vñ plenũ aere vacuũ est. Igit̃ hoc nõ oportet mõstrare q̃ est aliquid aer. Sz qz nõ est alterũ spaciũ a corpib⁹ neq̃ separabile neq̃ qđ sit actu qđ distinguat oẽ corpus. vt si nõ cõtinuũ sicut dicũt democritus et leucipp⁹ et alij multi philosophorũ Aut et si aliquid extra oẽ corp⁹ est cũ sit continuũ Hi quidẽ igitur nõ fm̃ posita ad probleuma cõtradicunt.

Hic p̃bs ponit opinionẽ aliq̃ dicentiũ ꝑticulariť vacuũ esse. qz dicũt q̃ vacuũ est spaciũ in quo nullũ corpus grossum sensibile est ad visum et tactũ. opinãtur ei q̃ oẽ qđ est sit corpus grossum ⁊ sensibile qđ resistit tactui et terminat visum. ⁊ dicũt q̃ in quo nullũ corpus tale ẽ qđ hoc est vacuũ Cũ aũt illi q̃ negãt esse vacuũ volũt ꝓtra dicere illis q̃ dicũt vacuũ esse aliud. nõ oportet ꝓbare q̃ aer sit aliq̃d Sz ad̃ducere rões ad hoc q̃ nullũ sit spacium vacuũ sepatũ a corporibus siue infra celũ siue extra. Nec etiã q̃ spaciũ vacuũ infra corpora sit actu. oz igitur ꝓbare eos q̃ tale vacuũ nõ sit qđ capiat totũ mundũ et q̃ nullũ corpus sit vere ꝓtinuũ. sed interceptũ multis vacuis sicut dixit democrit⁹ ⁊ leucipp⁹ ⁊ alij physiologorum aut oz eos ꝓbare ⁊ oñdere si vacuũ sit aliq̃d q̃d sit extra oẽ corp⁹ sepatũ extra celũ cũ sit spaciũ ꝓtinuũ ĩfinitũ extra celũ exñs. sicut dixit pythagoras. ꝓtz igit̃ q̃ illi non fm̃ hypothesim ad ꝓbleumata ꝓdicũt qz ꝑticulariter de mõstrãt nõ esse vacuũ cũ vlter ꝓtradicere deberent.

Sz affirmantes esse magis dicũt vnũ quidez qz motus fm̃ locũ nõ erit. Hec aũt est loci mutatio et augmẽtũ Non em̃ videbitur vtiq̃ motus esse nisi sit vacuũ. Plenũ ei ipossibile est recipere. Si vero recipiat et sunt duo in eodem cõtingit vtiq̃ et quelibet simul esse corpa differentiã em̃ propter quã nõ erit vtiq̃ qđ dictũ est nõ erit dicere. Si aũt hoc contingit et paruissimũ accipiet maximũ Multa nãq̃ pua q̃d dam magnũ sunt. Quare si multa equalia contingeret in eodẽ eẽ et multa inequalia.

Hic. p. oñdit. q̃ illi qui affirmabãt esse vacuũ dicũt vnũ qđ magis est verũ. et inter alia cõuenienti⁹ esse videt. et hoc est. q̃ motus fm̃ locũ nõ erit si vacuũ esse nõ ponat. motus ãt fm̃ locũ q̃ destruit nõ posito vacuo ẽ loci mutatio ⁊ augmẽtũ et decremẽtũ. qz id qđ augeť imutat locum crescẽdo in locũ maiorẽ. et id qđ diminuit decrescit in locũ minorẽ. Nõ em̃ videbit fieri loci mutatio esse q̃cũq̃ mõ fiet nisi sit vacuũ. id em̃ qđ quocũq̃ mõ mutat locũ aut mouet ad plenũ. aut vacuũ. neutrũ aũt horũ dõm ẽ. Nõ ad vacuũ. qz sic habeť ꝓpositũ qz sic vacuũ essz qđ falsum est. Nõ ad plenũ moueri ꝑt. qz plenũ nihil ãplius recipere põt. si vero recipiat tũc erũt duo corpa in eodẽ loco qđ eẽ nõ potest. qz infra oñdeť. q̃ si duo corpa sint in eodẽ loco. q̃ ꝓtingit etiã q̃libet corpa eẽ in eodẽ loco et q̃libet corpa erũt vnũ corpus. Nõ em̃ ꝑt aliquis dicere dr̃ãm quare q̃libet corpa nõ ꝑñt esse in eodẽ loco. sicõ cedat duo corpa posse esse in eodẽ loco. ⁊ si hoc contingat tũc seqrenť multa inconuenięntia. qz tũc maximũ corpus ꝑt esse in mínimo loco Multa em̃ pua pñt esse in loco p̃ uo et multa pua sunt equalia magno. q̃ et maximũ põt esse in loco minimo. cõuenit etiã ineq̃lia esse in loco vno et eodẽ. duo aũt equalia equãtur vni ineq̃li qđ duplum est ad vnũ. ergo et illud põt esse in loco subtripli sibi

Melissus quidẽ igit̃ et demõstrat. q̃ oẽ ũmobile ex his. si eĩ mouebit aliquid nccẽ eẽ vacuũ dicit vacuũ aũt nõ est eorũ que sunt. Vno q̃dẽ igit̃ mõ ex his demõstrãt q̃ aliq̃d est vacuum.

¶ Hic p̃bs ostẽdit q̃ hec oia ineõuięntia putabat seq̃ melissus si ponerek ens moueri. et iõ dixit. ens eẽ vnũ imobile qz ipe ꝓcessit istã ꝓditiõ alẽ. s. si mot⁹ localis ẽ vacuũ est. ſz in illo argumẽto ex oppositio ꝓñt̃ ad oppositũ

ñcedentis. sic scz q; si motus localis est. vacuum est. ꝫ vacuū nō est. igit motus localis nō ē. Et sic ipe et plures alij vacuū esse demonstrāt ex dicta rōe de motu qui nō pt esse ad plenū sed ad vacuū

Alio vero mō. qꝝ vident quidē quedā coeuntia et calcantia vt vinū dicunt cū vtribꝫ recipere dolia tanꝯ in ea que sunt vacua coeunte densato corpore: Amplius aūt et augmentū videt oībus fieri p vacuū alimentū quidem corpus esse. duo aūt corpora ipossibile sit esse. Testimonium aūt et quod est de cinere faciunt qō recipit tantū aque quasi vas vacuū esset

Hic phs ostēdit quō antiq; ꝓbabant vacuū ee corꝓoribꝫ imbibitū duabꝫ rōibꝫ et experimento quaꝝ ꝓma ē. Cōdensatio est igit vacuū ē corꝓoribꝫ imbibitū. Ans ꝓbat. qz in ꝓdensatōe corpa ingrediunt in seinuicē et in rarefactōe elabunt a seinuicez ꝓña ꝓz. qz ptes sic ingrediētes vel recipiunt in plenum aut in vacuū. nō in plenū vt patuit. g; in vacuū. Dicūt em̄ ꝙdā q; sunt quedam res que qñ ex ipis ꝛmpleta sunt vasa vsqꝫ ad summum adhuc vident coeuntia et calcata in minora spacia vacua q; intra se hñt. sicut dicūt fieri de vino Cū em̄ dolia plena sunt adhuc recipiūt vtres quos et tenues et ꝑci/pue recipiūt corpa tenua paulatim immissa sicut cathenas aut nummos. ita q; exptū est q; vas quū plenū vino vsqꝫ ad summū adhuc recipit nummos que pcussure et tenuis cuiꝰ cām dixerūt illi ee. q; corpa illa intrant in spacia vacua q; sunt intra vinū post q; vinū fuerit im/pressum et ꝓdensatū p corpa q; imittūt in ipm. Scda rō ē. augmētatio est. igit necesse est vacuū esse. Ans ē notum ad sensum. ꝓña ꝓz. qz augmētatio fit p apositōez nutrimēti qō est corꝓ. ꝫ nutrimentū apositū aut suscipitur in plenū aut in vacuū. nō in plenū. g; in vacuū. et p ꝓns vacuū est. Experimēto ꝓz de vase cineribꝫ im/pleto Nā vas cineribꝫ plenū tm̄ recipit aque quasi vas vacuū sine cineribꝫ. Cuiꝰ cām dicūt ee vacuū qō sepat inter ꝑticulas cineris et hoc ꝙdēvez ē de cinere. z meliꝰ inuenit in farina z quanto fuerit farina subtilioꝛ tanto plus recipit aque ita q; aliqñ plus aque recipit q; vas vacuū cape ꝑt Cooperat āt ad h̄ siccitas farine z cineꝛ

Esse aūt affirmant et pytagorici vacuū et ingredi ipm a celo ex infinito spiritu tanꝯ respirāti. et hoc esse vacuū qō determinat naturas tanꝯ sit vacuū sepatio quedā eoꝝ q; sunt ꝓsequēter et determinatio et hoc esse ꝑmū in numeris. Vacuū em̄ determinare natura ipoꝛ Ex quibꝫ quidem alij dicunt esse. alij vero nō dicunt. fere tot et huiusmodi sunt.

Hic phs ponit opinionē phoꝝ innaturalr loquentiū Et dicunt innaturalr locuti ꝓpter duo. qz non ꝓcedebant ex naturalibꝫ raōnibꝫ sicut alij phi vacuū ponētes Fuit aūt istoꝝ scz pytagoricoꝝ dicētiū infinitū vacuū ee. et extra celū z mundū ee. et celū dixerūt magnū aial eē qō spiritu suo anhelando et respirando in seipm̄ attrahit vacuū ex infinito vacuo qō est extra elementū. et illud vacuū sic inspiratū separat naturas reꝝ in mūdo distinctaꝝ ab inuicē tanꝯ vacuū sit id qō separat ea q; sunt ad inuicē. z q; sunt ꝓsequēter z dicūt hoc determinans ꝑmū esse in numeris faciens discretōem. et p numeros determinat alia. qz numeri sm̄ eos ꝓncipia erūt reꝝ sensibiliū z eoꝝ rō fuit. qz id qō distinguit et diuidit vacuo aut diuidit vacuo aut pleno. nō pleno. qz hoc est ꝓtinuū in oēm loci sui dimēsionē. g; discōtinuat vacuo et distinguitur. Hec igit sunt fere ex qbꝫ phi dixerūt esse vacuū et ex qbꝫ alij negant ipm̄ ee. Et reducit positio ponētiū ee vacuū ad tria Quidā em̄ dixerūt locū infra celū separatum a corpe sicut democritus et leucippus et hoꝝ sunt inducte rōes de vacuo. Quidā aūt dixerūt ipm̄ ee imbibitū in corꝓoribꝫ naturalibꝫ porosis. z p ipm̄ fieri rarefactōez z ꝙdensatōem sicut dixit xirtes z hmōi rōes nō sunt habite supra. Et ꝓpter ipm̄ dixit arestoteles q; fere tot et hmōi rōes sunt quot et quales posite sunt ex qbꝫ alij ꝓbant ee vacuū z alij improbāt ipm̄ esse.

Inciduntur dubia quo

ruꝫ ꝑmū ē. qre cinis aut farina aliqñ plus capit aque q; vas vacuū Solo ꝓpter tres causas. quaꝝ ꝑma ē cōmiscibilitas. qz subtilis ē cinis et ꝑcipue farina z cōmiscetur aque et terminat eā et aqua ꝓtinet farinā et efficit vtrūqꝫ retentiuū alterius. Scda cā est cineris et farine porositas. qz aqua retinet in poris cineris z farine. qz farina hꝫ poros obliquos ex qbꝫ nō pt effluere aqua. et iō magis ꝓtinuat ꝑ aquā et aqua euaporāte ꝓtinue manet indurata. Cinis aūt magis hꝫ poros amplos z rectos. z iō sorbet aquā fortiter sz nō bñ retinet. z iō aqua effluente et euaporante discōtinuat cinis Tercia cā est corꝛuptio aque sm̄ ptem a siccitate cineris. qz qñ diuiditur in ptes et miscetur aqua tūc in pte corꝛumpit. cuius signū infallibile est. qz qñ postea exꝑmitur nō tanta est quanta fuit qñ infundebat et minus est q; pus. z hoc ꝑcipue euenit in farina. qz in illis poris trāsfusis retinetur ita q; forte nulla aqua exꝑmi possit. quando bene fuerit admixta farine.

Secundū dubium est

An impossibile sit duo corpa esse in eodē loco Et videt ꝓmo q; nō possint duo corpa ee in eodē loco ꝑ potentiaz diuinā. Nā situs est de rōne loci. sed si duo corpa sint in eodē loco manebunt quātа. qz sunt corpa. z p ꝓns non pt situs ab eis separi. Scdo. deus nō pt separe ꝓpriā passionē a suo subiecto. situs aūt de ꝑdicamēto positionis est ꝓpria passio corꝓis. igit non pt a corꝓe separi. Tercio. si duo corpa essent in eodē loco. tunc esset penetratio dimensionū. illa aūt impossibilis est. igitur duo corpa nō pñt esse in eodē loco. Quarto. in ferro ignito sit est ferrū et ignis et sunt duo corpa. igit sꝫ duo corpa sit in eodē loco. Cōfirmat. si duo corpa pñt ee in eodē loco. igit totū vniuersum pt ee in vno grano milij. qz qua rōe duo corpa sunt in eodē loco. eadē rōe z mille milia. et sic deinceps Quinto si duo corpa pñt esse in eodē loco. tunc idem accīs numero est in diuersis subiectis. qz locus causat vbi. igit idem locꝰ causat idē vbi ergo si duo corpora sint in vno loco tunc etiā erit vnum vbi in diuersis corꝓoribꝫ. Solutio duobꝫ modis est aliqd impossibile. vno mō simplr. qz scz ꝑ nullam potentiam fieri potest. et sic illud dicit impossibile quod implicat ꝓtradictōnem. sed quod ꝓtradictōem implicat ꝑ nullam potentiā fieri potest etiā si sit diuina. quia illud

qđ est nihil nō ꝑt cadere sub aliqua potētia. cū obiectū potentie est esse. z p ꝯns aliqđ. illud aūt qđ ꝓtradictionem implicat nihil est. igit nō ꝑt esse obiectū alicui⁹ potentie. Alio mō aliquid est impossibile fm qđ. qz scz nō cadit sub potentia creature. Et rō istius distinctōnis ē qz deus habet essentiā infinitā et p ꝯns potentiā infinitam. qz potentia et essentia se adinuicē ꝯsequunt. z ideo quicqđ aliquo mō hz rōem entis hoc ꝑt fieri a deo. sed creatura hz potentiā finitā. qz hz essentiā finitā. z ideo aliqđ ꝑt cadere sub potētia diuina qđ nō cadit sub potentia creature. p hoc dōm est ad q̄situ. q duo corpa eē in eodē loco est impossibile p potentiā creatā. qz tūc eēt penetratio dimensionū q̄ est impossibilis. et sic seq̄ret vt inquit dñs albertus. q quātitates duor corpor eēnt eedē scz quor quātitates sunt eedē. illa quāta sunt eadē igit duo corpa efficerent vnū quantū. scz hoc ē inconueniens. vt declaratū ē circa textū. nō tn ē ipossibile p potentiā diuinā qm̄ duo corpa eē in eodē loco nō iplicat ꝯtradictiōem. qz ex diuersis ꝑncipijs nō sumit vnitas loci et vnitas corpis. qz vnitas corpis sumit ex vnitate materie q̄ est ꝑncipiū individuatōis. sed vnitas loci sumitur ex vnitate sit⁹. et diuersitas loci ex diuersitate situs Et qz esse in loco circūscriptiue sicut nunc loq̄mur de loco ꝯuenit alicui ex pte situs inde est. qđ deus pōt ꝯseruare aliqđ corpus sub sua materia z separe sitū ab illo corpe et tunc poterit hoc corpus eē cū alio corpe in eodē loco. Ex quo em̄ situs nō ē de rōe corpor scz solū qđā ꝯditō aduenies corporib⁹ p cōparatōnez ad locū extrinsecū. iō ꝑt deus absoluere sitū ab aliquo. corpe z erit hoc corp⁹ cū alio in eodē loco. Ad obiecta in oppositum. Ad ꝑmū dōm est q duplex est situs. Aliqs est situs de genere quātitat̄ fm q quātitas dr habere positōem in ꝑtinuo et ille situs fcat ordinē ptiz in toto et sic ꝯcedit q talis situs nō ꝑt separari a corpib⁹ naturalib⁹. qz corp⁹ nō manet naturale nisi habeat debitū sitū ptiū q̄titatiuarum in toto. Alius ē situs de ꝑdicamēto pōnis aut sit⁹ qui significat ordinē ptium ad totum et ad locum et talis situs non est de rōne q̄titatis z sic dōm ē. qđ h corpus qđ est cū alio in eodē loco sepat a tali situ. z sic corpus xp̄i in ascensu ad celos fuit sil cū corporib⁹ celestib⁹ et hoc iō. qz corp⁹ celeste est indiuisibile. igit nō ꝑt cedere corpiqđ aduenit sibi. oportet g̃ q corp⁹ xp̄i fuit sil cū corpe celesti. sic etiā xp̄s exiuit vtero v̄ginis atq; intrauit ianuis clausis ad discipulos. Ad scdm dōm ē. q duplex ē passio. qđā ē q ortr p̄cise ex ꝑncipijs intrinsecis alicui⁹ nature. sicut risibile dr hois passio. z talis nunq̄ ꝑt separari a suo subiecto p aliquā potētiā. qz ē naturalis subiecto ac fluēs a ꝑncipijs subiecti. et sic ꝑncipijs manentib⁹ nō ꝑt talis passio nō eē. Alia ē passio alicuius q ortr ex aliquo subiecto p cōparatōem ad aliqđ extrinsecū sicut visibile dr passio coloris. qz ortr ex colore p ꝯparatōez ad potētiā visiuā. et eo mō sit⁹ dr ē passio q̄titatis. qa ortr a quantitate p cōparatiōez ad locū extrinsecū. z talem passionē ꝑt de⁹ separe a subiecto. qz nō oportz tūc subiectū variari absolute. scz sufficit ipm variari in ordine ad extrinsecū. z h fit per ablatōem alicuius extrinseci. Eodem mō in corporib⁹ gloriosis ꝑt visibilitas coloris a colore separari. qz talia corpa etiā veraciter colorata. suos colores etiā visui corpali ad nutū ostēdūt aut nō ostendūt Ex q etiā pz. q nō p̄nt esse duo corpa in eodē loco per potentiā naturalē siue creatā. qz illa nō ꝑt īmutare naturalem cursum z habitudinē rei. cū igit sit⁹ naturalr ortiatur ex quātitate nō ꝑt īmmutari p potētiā creatā. vtiqz tn̄ p potentiā increatā scz diuinā. qz sicut potētia diuina ē īstitutrix nature. ita ꝑt etiā mutare ea q̄ sequunt naturā. z iō potentia diuina fieri potest. q sint duo corpa in eodem loco Ad tertiū dōm est. q dimensiones sue q̄titates duobus modis capi p̄nt Uno mō fm q ex eis ortur situs de ꝑdicamēto q̄titatis z vlterius situs de predicamēto pōnis. z sic ipossibile est dimensiones se penetrare z esse simul Alio modo accipiuntur dimensiones siue q̄titates fm q ab eis absoluitur situs de ꝑdicamento pōnis. et sic p̄nt dimensiones se penetrare sine aliquo inconuenienti. qz repugnantia penetrationis dimensionum ex hoc est. q tales dimensiones habent ordinem ad locum si igitur ille ordo absoluitur non est inconueniens dimensiones esse simul per potentiā diuinam z sic possibile est deo facere penetrationem dimensionū. z non est possibile potentie create Ad quartum dicendum fm dōm Albertuz q ferrū et ignis non sunt in eodem loco ita q dimensiones vnius sint intra dimensiones alterius scz ferrū corpus porosum est. z ita in poris ipsius ferri ꝑt ꝯseruari ignis. Aut dōm est fm scm thomā. q in ferro ignito nō sunt duo corpora sed est tm̄ vnū corpus substātialiter. s. ferrū. z aliud corpus ꝓtualiter tm̄. et non substātialiter scz ignis. Sed si dicatur ferrum ignitū generat ignem. igitur hz in se substātialiter ignē. qz nihil generatur nisi a suo sili Ad hoc dōm est q dupl̄r aliquid generat ignez. s. ꝑncipaliter z instrumēntaliter. licet igitur qđ generat ignez ꝑncipaliter est ignis siue alia substantia. sed qđ generat ignem instrumēntalit pōt esse calor in quo saluatur virtus ignis. z sic est de ferro ignito. qz calor existens in ferro ignito generat ignem in stramine aut in alia materia nō ꝑncipaliter scz instrumentaliter Ex simile est de semine deciso ab aliquo animali. quia semen non est aīal et tamē generat aīal. q m̄ in semine est virtus ipsius aīalis a quo diffunditur z grā illius virtutis semen instrumentaliter generat. Ad ꝓfirmationē est dōm. q dupl̄r accipiunt corpa vniuersi. vno modo quātū ad materiā acceptā absolute. et sic nō repugnat totum vniuersum esse sub qua cūq; q̄titate. qz materia de se nec est qualis nec quāta septimo metaphice. et ideo habere magnā q̄titatem vel quā nō repugnat materie. Alio modo capiuntur corpa vniuersi fm formas substātiales. z sic repugnat corpa vniuersi esse sub quacūq; qua q̄titate qz forme rerū nō ꝯseruāt nisi in determinata materia habēte certā q̄titatem. Ad quintū dōm est. qđ illud corpus qđ reperitur in eodem loco cū alio corpore nō habet in se vbi. qz absoluitur a loco et habet locū alterius corporis in quo recipitur. et ideo illud corpus in quod aliud recipitur est in loco. et habet in se vbi. exēpli gratia. si corpus hūanū est in eodem loco cū corpore celesti. tūc corpus celeste est in loco z non corpus humanum quod recipitur penetratiue in corpus celeste. et sic corpus celeste habet in se vbi. et nō corpus humanū

Tertium dubium est.

An idē corpus potest esse in diuersis locis p quācunq; potentiā. Et videtur q sic. qz corpus christi est in diuersis altaribus. igitur idem corpus est in diuersis locis.

Solutio q non. quia illud non est possibile quod implicat contradictōnem. sed idem corpus esse in diuersis locis implicat contradictionem. igitur non est possibile

vnum corpus esse in diuersis locis. Minor patet. quia tale corpus erit idem ⁊ non idem. Et q̄ sit idem corpus in questo supponitur. et si est in diuersis locis tunc hoc idem corpus erit duo corpora. quia locus circūscribit locatum gratia quantitatis quia nō quanta nō sunt in loco circūscriptiue ergo vbicūq; sit diuersa loca sunt diuerse q̄titates corporū locatorū. ſz q̄ritas orit ex pte materie. igitur vbi sunt diuersa loca ibi est alia ⁊ alia materia sed materia est principium indiuiduationis. igitur vbi est alia materia ibi est aliud corpus indiuidualiter. si ergo idez corpus est in diuersis locis erit idem corpus et non idem q̄d implicat cōtradictionem.

Ad obiectum in oppositum dom est. q̄ dupliciter ē aliquid in loco. vno mō localiter. ⁊ circūscriptiue. et sic corpus christi est in celo empireo solū. Alio modo aliq̄d ē in loco sacramentaliter. ⁊ sic est in pluribus locis. Ad parat enim sic ad locū non per se ſz per accns rone speruz sacramētaliū. et illud ꝓcingit ex hoc. q̄ corpus christi fit in loco p̄ uersionem panis in ipsum. q̄ ergo plures partes panis ꝓuertunt in idem corpus christi. iō christus est in diuersis locis sacramentaliter. Et esset sile si centum ligna transubstantiarentur in vnū lapidē tūc idē lapis esset in diuersis locis lignorum.

Quartum dubium est

An positio pytagore possit aliquo mō sustineri Sol sic fm sillitudinē. q̄ extra celū est infinitus spiritus. ſ. dei qui suo flatu. id est sua operatione distinxit res ab inuicē vacuo. i. negatione q̄ negat̄ esse vacuū. q̄ nō ē ens reale Et sic̄ pt itelligi fm vulgares q̄ vulgares distinguunt res ab inuicē per vacuū id est per aerem medū quē ipi dicūt vacuū. sed ꝓprie loquēdo nō est vera. Aresto. tn de ista opinione nihil ꝓsequitur. eo q̄ eius equoce vsi sunt nomine vacui et extra rōem et vsum loquēdi pbor.

¶ Ad quale aūt se habeat oportet accipere q̄d significet nomen. videt aūt vacuū locus esse in quo nihil est. huius aūt causa est. q̄ oīe quod est corpus opinātur esse. Oīe aūt corpus in loco est. vacuū aūt in quo nullum corpus ē. q̄re sicubi nō est corpus nihil esse hic. Corpus ät iterū opinantur esse tangibile. Hmōi ät q̄ habet grauitatem aut leuitatē. Accidit igit ex sillogismo hoc esse vacuuz in quo nihil est graue aliquid aut leue. Hec quidē igitur ex syllogismo sicut ꝓius diximus accidūt Sed incōueniens est si pūctū vacuū sit. Oportet enim locū esse in quo loco corpis sit spaciū tāgibilis.

Istud est scom caplm huius tractatus in q̄ pbs ingrit descriptiones vacui. et excludit rones ꝓbantiū vacuū ee et fm hoc pns caplm in duas diuidit ptes. scda ibi. neq; vna aūt. Quātū igit ad primā pte dicit pbs. q̄ ps affirmatiua aut negatiua de vacuo nō pt declarari nisi ꝓus accipiat. q̄d nois ipius vacui. cū iam id q̄d q̄rit p q̄stionem an res est an non est. debeat determinari. oportet q̄ accipiat nois diffinitio. et postea inq̄rat. vtz hoc sit genus eius q̄d ponitur esse genus. et hec differentia q̄ dr ineē vt dra. et q̄n hoc ita esse inuenit. nec inuenit in alio genere tūc scit q̄m res nō est. Describit aūt vacuū tribus descriptionibus. Quaz ꝑma est vacuū ē locus in quo nihil est accipiendo locū non ꝓ superficie corpis ꝓtinentis. aut spacio q̄d ē inter superficies ꝓtinētis suppositū. ſz ꝓ capacitate cuiuslibet rei q̄libet mō dicta. Et ē hec descriptio vel de eis nō ponēs vacuū aliquā ee naturā determinatā Causa huius ē. q̄ opinant q̄ oē ens ē corp⁹. ⁊ q̄ oē corp⁹ ē in loco. ⁊ sic vacuū dicūt ee in q̄ nullū corp⁹ ē. ⁊ iō vacuū ē id q̄ nihil ē. q̄ vbi nō ē corp⁹ ibi nihil dr ee. Proterea oē corp⁹ dicunt hīe grauitatē ⁊ leuitatē ⁊ ceteras dās tāgibiliū q̄tū igit sequt q̄ in q̄ nullū ē tāgibile corpus q̄ ibi sit vacuū. Hoc igit ex syllogismo accidit qn̄ syllogisat q̄s ex positōe antiq̄z de vacui descriptōe. Sz añq̄z ponant alie descriptones istā reprobat dicēs. q̄ sic accidit eis inconueniēs. q̄ nō ponūt vacuū aliquā naturam determinatā. ſz negatōni vl̄ definiūt ipm dicētes hoc esse vacuū in q̄ nihil ē. sequt fm eos q̄ punctū ē vacuū. q̄ ipsum ē in q̄ nihil ē. hoc em inconueniēs ē cū vacuū sit spaciū q̄dā ⁊ sil̄r locꝰ q̄dāmō. spaciū ät oē diuisibile est. si igit punctū sit vacuū erit spaciū diuisibile in pūcto ⁊ ita diuisibile ē in idiuisibili q̄d ē inconueniēs. igit locꝰ ⁊ vacuū nō debēt sic determinari. scz q̄ vacuū ē in q̄ nihil ē ⁊ locꝰ sit id q̄d capax est alicuius quocunq; modo

Sic igit videt dicta vacuū vno q̄dem mō nō plenū sensibili corpe fm actū. Sensibile ät fm tactū ē grauitatē hns aut leuitatē. Un ⁊ sic dubitabit aliq̄s q̄d vtiq; dicat. si habeat hoc spaciū colorē aut sonū. vtz vacuū an nō Aut manifestū est. si q̄dem accipiat corpus quod tangit vacuū esse. si vero nō minime.

Hic pbs ponit scdam definitōem vacui dicēs. q̄ vacuū ē spaciū nō plenū sensibili corpe fm tactū Et hāc reprobat pbs. q̄ sic definit vacuū a negatōei genere spacij ⁊ nō a negatōe vl̄ simplr. corpis eiꝰ sensibile fm tactū ē id q̄d hz grauitatē vel leuitatē Unde etiā aliq̄s dubitare posſz in hac antiq̄z descriptōne q̄d debeat dici. tali hypothesi facta q̄ spaciū sit plenū colore vl̄ sono. vtz sit vacuū dicendū aut nō. Manifestū ē em si dicat nihil ee plenū nisi q̄d graue vel leue corpe plenū ē q̄ spaciū illud ē vacuū Si ät illud nō dicat em plenū ſz ⁊ alia q̄ plena sunt q̄ā q̄. tunc istō spaciū minime dicet ee vacuuz. Et describēdo vacuū sicut nūc dictū accidit q̄ celū totū ē vacuū q̄ nō ē plenū corpe sensibili hñte grauitatem vl̄ leuitatem

Alio aūt mō in quo nō ē hoc aliq̄d neq; subalīq̄ corporea. Un q̄dā dicūt vacuū esse corpis materiā q̄ q̄dē ⁊ locū dicentes idē hoc ⁊ nō bn̄. Materia q̄dē em nō ē sepabilis a tribꝰ. Vacuū aūt q̄runt sicut sepabile. Oīm ät de loco determinatū est ⁊ vacuū locū necesse est ee si est quatum corpe. Locꝰ ät quō ē ⁊ quō nō ē dictū ē. Manifestū ē q̄m sic q̄dē vacuū nō est neq; sepatū neq; insepabile. vacuum em nō corpus sed corporis spacium volunt esse.

¶ Hic ponit terciā definitōem vacui q̄ ē ipoz platonicoz dicēs. q̄ vacuū est in quo nō est hoc aliq̄d. hoc est subā corporea pfecta p formā subalē in qua rone mor⁹ dicunt q̄dā platonici corpis materiā ee vacuā añq̄z habeat formā. ⁊ hoc innuit plato in timeo. vbi dr q̄ materia est formaz gremiū. hoc em verissime dixerūt ee locū

qz locū z materiā idē esse dixerūt sicut dictum est sup̄ de hesiodo. nō tñ bñ in hoc dixerūt. Et pbs definitōnem istā reprobat dicens. qz materia nō sepabilis est vlr a rebus. ita q ipa sit p se sola vel ab oi forma separata z nuda. Iz vacuū ab antiqs phis ponit sicut sepabile a corpe qđ aliqñ est in ipo. igit materia nō pt dici vacuum. Et ptra oes istas diffinitōes vacui est id qđ de loco supius determinatū est. et vacuum locū necesse est esse Iz corpe puatū. Etiā supra dictū ē in tractatu p̄cedēti qualiter locus est et qualiter nō est. Manifestū ē qñ vacuum hoc mō nō est sicut dicunt ipm ee spaciū extra corp9 sepatum ab ipis aut in ipis corporib ibibitū sicut dicunt dicētes poros rarop corpop ee vacuū et intra corporuz naturā ptentiuū. Ambe aūt iste secte volunt q vacuum sit nō corpus Iz corpis spaciū hoc est hñs dimensiones corpis in qb recipit corpus tres corpis dimēsiones. cū em supra ostensum est. q locus est superficies ptinens et ptingens corpus qđ nō est aliqđ locati. et q locus nō ē ipe dimēsiones spacij q̄ sunt intra superficies corpis ptenti. et qđ est intra superficies corpis ptinētis nō est spaciuz aliquap dimensionū nisi dimēsionū illap q̄ sunt corpis ptenti in loco. Et qbus manifestum est. q vacuuz nō est etiā dimensiones spacij sepati z q nō sunt ibi aliq̄ dimensiones sepate a corpis in loco ptenti dimensionib.

¶ Unde et vacuū videt aliqđ esse qz z locus. et propter hoc acceptū est. Prouenit em motus q̄ est fm locū z locū dicentib esse aliqđ p̄ter corpora incidentia z his qui vacuū. Causam aut motus opinant esse vacuū sic. sicut in quo movetur. hoc aūt erit quale. locū qđē dicunt esse

Hic phs oñdit q vacuū dr aliqđ eop quop est locp qz ponit locatop esse receptaculū. et pter hāc cām acceptū est. et ab antiqs suppositū vacuū esse. Et tō vnam rōnem hñt dicentes vacuū esse. et illi q̄ dicunt locū esse spaciū qđđā separū. dicentib em esse loci mutatōez alicqđ. et aliqđ esse locū puenit etiā fm suā rōem aliqđ esse vacuum pter formā corpop et separū a corporib q̄ per motū incidunt in ipm. Hi em dicunt q vacuū est aliqđ et opinant q vacuuz est cā motus localis hoc mō sicut id dr esse cā in quo et in qđ fit motus localis. hoc em est tale aliqđ quale dicunt esse locū. erit em receptaculi spacium in quo locat fm eos dimensio corpis moti. hoc aūt etiā dicunt vacuū. Ratio aūt hop fuit. qz cū nō pt motp corpis esse ad plenū. eo q duo corpa nō pñt ee in eodez loco. oportet vt eis videt q sit aliqđ vacuū qđ fm suas dimēsiones est receptiuū dimensionū corpis moti.

¶ Neqz vna aūt necessitas est si motp est esse vacuū. Omino qđē igitur omis motōnis neq̄qz. vnde z mellissum latuit alterari nāqz ptingit plenū. Sed neqz fm motū locū. Simt em sub/ingredi ad invicē cōtingit si nullū spaciū sepabile sit p̄ter corpora mota. et hoc manifestū ē etiaz in continuop revolutōib. sicut in his que sunt humidorum.

Ista est secda ps huius capituli in qua phs excludit vacuū esse. et hoc duplr. primo hoc facit de vacuo separato a corporib. secdo de vacuo imbibito corporib. ibi. cōtingit aūt densari. Quantū igit ad primū dr phs. q rationes qbus pbabant vacuū esse. nō esse efficaces. Et solvit primo principalē eop rōem q̄ fuit. motus est. igitur vacuū est. et hoc sic. qz aut accipiunt q motp in genere causatur a vacuo. aut in spē motus q̄ est fm locū. sed neutz illop dōm est. igit ratio illop est insufficiens. Minor p̄batur q nō in genere. qz non est necesse q ideo ois motus excludat nō ponendo vacuū. qz potest aliqđ plenuz alterari. ergo ad minus alteratio q̄ est motp potest fieri sine vacuo. Nō in spē cū nō excludit omis motus localis. qz fieri potest q corpus vnū subingredit in aliud. p hoc q illud cedit sibi p motū localē p modū inspissatōnis siue p̄densatōnis. et istud satis manifestū est in corporibus q̄ ptinua sunt cū ptes revoluunt sicut aer z aqua q̄ sunt de numero humidop. hop em ptes movētur sup alias z alie cedunt alijs p̄ter hoc q aliq̄ spacium vacuū in eis ponat. qz humida corpa cū sint male terminabilia nō pñt in se habere hmōi spacia separata. et sicut est de motu ptiū ipop. ita est de motu corpop que movent in ipis. talia em corpora cedunt sibi et cōmūtur densata in minorē locū. et ampliant rarefacta in locum maiorē p̄ter hoc q aliqđ ipis addat aut auferatur fm materiam.

¶ Cōtingit aūt densari nō in vacuū. sed propter quod ea q̄ insunt elabunt vt aqua colliſa aere qui inest z augmētari nō solū ingrediente aliquo est et alteratōne vt si ex aqua fiat aer

¶ Hic phs soluit rōnes ponentiū vacuū esse corporibus imbibitū et primo soluit eā q̄ est de p̄densatōne dicens. q ptingit densari huiusmodi corpa nō in vacuuz quod extra se vel intra se habent. sed pter id q ea que sunt in ipis elapsa elabunt ab eis ac dissoluunt sicut aer q̄ ptinet aliquādo retentis in aqua spaciis. et egreditur ab ipa et tunc aqua vel alia corpa immissa resident in locis aeris sicut dictū fuit de nummis aut carbonis immissis in dolio aque vel vini. Non solū aūt fit hoc ingrediente alio in aquam et diuidente ipam aut implēte sed etiam ex sola alteratōne qualitatū primap que transmutant substantiā aque. sicut quando ex aqua fit aer. tunc em sine additōne substātie accipiunt ptes quātitatem maiorē z replent maiorē locū q̄z pus. et econuerso cōdensantur p̄ter hoc q aliqđ ipis addat et trahūtur in minorem locum quādo ex aere fit aqua z accipiunt quantitatem minorem.

¶ Omino aūt et que est de augmento ratio z in cinerē diffuse aque ipa seipam ipedit. aut em nō augeť quodlibet. aut nō corpore aut cōtingit duo corpora ineodē esse Dubitatōem igit volunt cōmunē solvere. sed nō demonstrāt vacuuz quō est. Aut oē ee corpus necesse est vacuū. si penitus augetur. et augeť p vacuū. Eadē aūt z in cinerē ratio est. Eadem igitur et ex quibus demonstrant vacuū solvere facile sit manifestū est

¶ Hic phs soluit rōnem de augmento et de experimento dicens. q vniuersaliter ratio quā inducunt de augmento z de experimento aque diffuse destruit seipsam in hoc q pbat esse augmentum qz questio de augmento tali ratiōe posita ita manet postea sicut prius

ãt taliter videri p̃t. Detur em̃ q̃ corpus augeaf̃ p̃ vacuum sicut ipi dicunt. tunc sequitur vnū triū inconvenientium. q̃ vel corpus nō augef̃ in q̃libet p̃te. et sic oportet q̃ vacuū sit in qualibet p̃te. et sic corpus est ipa vacuitas. aut augef̃ nō p̃ corpus augens sed p̃ incorporeuz. hoc ãt inconveniens est. q̃ corpus nō accipit additōem per incorporeū. aut augef̃ p̃ corpus et sic duo corpora erunt in eodē loco fm̃ eos. ergo relinquit̃ q̃ questio de augmento nō est soluta p̃ vacuū. q̃ adhuc q̃ritur q̃liter fiat augmētatio etiā si ponaf̃ eē vacuū. nō ergo ꝓbaf̃ eē vacuū p̃ augmentū. sed potius dubitatōem nobis t ipsis cōmunē volunt soluere p̃ vacui positōem. t tñ solue re eandē nō p̃t. q̃ cū augmentū ꝓprie animatoꝝ est et nō elementoꝝ. t ad hāc sciētiam nō ptinet soluere hanc questionē ꝫ ipa venit soluenda in libro perigeneseos. t etiā in libro de aia. Cadē ãt rō ponit̃ de aqua in cinere infusa quo ad hoc. q̃ p̃ ipam nō ꝓbant vacuū eē. Si em̃ aqua tanta intrat in cinerē quāta in vas sine cinere intrat. oportet fm̃ eos q̃ nō tm̃ vacuū sit inter pticulas cineris. ꝫ oportet q̃ ibi sit cinis vacuus et sit ipa vacuitas qđ est inconveniens. q̃ fm̃ hoc nihil eēt de cinere in vase. Soluēda ãt ē questio de cinere sicut soluta ē supra. Manifestū est igit̃ ex dictis. q̃ facile est soluere rationes illas ex q̃bus intendebāt demōstrare eē vacuuꝫ qm̃ p̃ ipas vacuum esse nō ꝓbant.

¶ Quoniã aũt nō ē vacuū sic diuisuꝫ sicut q̃dam dicũt diceꝫus itez. Si em̃ est vniuscuiuscq; loci mutatio aliq̃ simplicū corpoꝝ natura. vt ignis q̃dem sursum. terre aũt deorsum. t ad medium manifestū est q̃ nō vacuū erit cā loci mutationis. Cuius igit̃ causa erit vacuū: Videt ãt cā eē motꝰ fm̃ locū huius aũt causa nō est.

¶ Istud ē tertiū capitulū in quo pbus ostēdit ꝓtra antiquos vacuū nō eē spaciū separū necessario ex parte motus localis ita scz q̃ vacuū sit eius causa sex rationibus. Quaꝝ p̃ma est. q̃ corpa aliunde habēt q̃ mouentur localiter. igit̃ nō oportet vacuū ponere ꝓpter motum localē. Antecedens patꝫ. q̃ fm̃ suā naturā corpa naturalia ad sua loca mouef̃. ita q̃ in se habēt naturale p̃incipium mouēdi t q̃escēdi t extra sua loca naturalia moueꝫtur p̃ violentiā. Vel sic corpora simplicia q̃ mouenf̃ a sua natura mouenf̃. sicut ignis q̃dē naturalis mutatio loci est moueri sursum. terre ãt deorsum et ad medium. tunc manifestū est. q̃ vacuū nō potest esse cā loci mutationis q̃m̃ ostensum est supra in tractatu de loco. q̃ locꝰ ꝓnaturalitatē hꝫ ad locatū. t ideo habꝫ potentiā trahēntem ad se locatū in ipo quādo mouef̃ ad ipm̃. talē cōnaturalitatē et potētiā nō hꝫ q̃ꝫ ostēdere in vacuo. cū vacuum nō sit nisi dimēsiones que sunt vnius rōnis vbiq; et nusq̃ est in ipis natura superioris t medij natura.

¶ Amplius si ē aliquid velut locꝰ ꝓuatū corpore cū sit vacuū quō mouebit̃ positū in ipo corpus. nō em̃ iam in oñe. Eadē aũt ratio et ad locum esse aliq̃d opinātes separū in quē ferf̃ quod fertur. Quō em̃ mouebit̃ positū aut manebit et de sursum et deorsum. et de vacuo ꝓuenit eadē ratio merito. vacuū em̃ locū facuntes esse dicētes Et quō iam inerit aut in loco aut in vacuo. non em̃ accidit cū totū positū sit sicut in separato loco et sufferente corpe. Pars em̃ nisi sursum ponatur nō erit in loco sed in toto. Amplius si nō est locus vacuum nō erit.

¶ Hic pbus ponit scdam rōnem. si aliq̃d supponaf̃ eē vacuū vt locus qō habeat potentiā tractiuā locati p̃ modū dictū de loco. et dicaf̃ vacuū esse locus corpe ꝓpuatus. cū sit vacuū a corpore separatū. tunc oportet q̃ corpꝰ positū in ipm̃ moueaf̃ alicubi in ipo. hoc est in aliquā p̃tem spacij eius quod dicit̃ esse vacuū. q̃ dictū est. q̃ motus corpoꝝ simpliciū nō est nisi ad vnā p̃tem spacij. t sic ista ratio q̃ inducit̃ est cōmuniter ꝓtra ponētes vacuuꝫ esse spaciū separatū. et ꝓtra ponētes locū esse dimēsiones spacij separari in quod mouef̃ id quod ferf̃. q̃uis em̃ spacium illud quod dicit̃ esse vacuū vel locus ponaf̃ habere potentiā tractiuā corpis. tamē cū spaciū illud nō sit nisi quāritas q̃ vnius rōnis est fm̃ oēm sui p̃tem. oportet q̃ potentia tractiua sit p̃ vnū modū et vnā rationem in oñibus p̃tib; spacij illi⁹. t hoc supponēdo q̃ritur. quō moueaf̃ id qō ponit̃ ipm̃. aut quō manebit aut em̃ ad oēm p̃tem mouebit̃ aut ad nullam. et similr̃ in oñi p̃te ipius manebit. aut nusq̃. Similr̃ q̃ritur qualiter in ipso est sursum et deorsum. Nō em̃ videt̃ esse in ipo nisi q̃ ad nos sicut est in mathematicis dimensionib; sicut dictum est in tractatu de loco. De vacuo ãt merito conuenit eadē ratio cū vacuū etiā ponaf̃ esse locus separatus siue ꝓpuatus corpore Adhuc aũt q̃ritur. quō corpus inest ei. Nō em̃ quādo est in ipo fm̃ vnā p̃tem est magis ꝓnaturale corpori locato q̃ꝫ fm̃ aliā. Si aũt ineſt ei. tūc q̃ritur. an sit in ipo sicut in loco ꝓnaturali habēte ꝓnaturalitatē ad locatū. aut in spacio vacuo tantū quod dicit̃ esse corpis receptaculū. Similr̃ nō possunt dicere cām sic dicentes esse vacuū nec modū per quē id quod est in ipo siue in loco siue in vacuo ineſt ei. aut em̃ est in ipo p̃ se. sicut totū. aut p̃ accidens sicut pars. et dicētes locum esse separatū spaciū. et vacuū esse ponētes causam nō habent quā reddant ita q̃ totū sit in illo spacio per se. t p̃tes per accidens. Nō em̃ accidit totale corpus esse per se in aliquo spacio separato p̃manenti suppositō sicut sepe dictū est. ergo nec ꝑs erit in ipo per accidēs cū totū nō sit in eo p̃ se. pars em̃ nō potest dici esse in spacio illo p̃ se nec accidit q̃ totū sit in toto spacio illo per se. t per dimēsionem p̃tiū sit p̃ se in p̃tib; spacij. q̃ pars nō est in aliq̃ loco p̃ se nisi sursum et diuisa ponaf̃ a toto. sed potius cū totū sit in loco p̃ se. pars est in toto et in loco totius p̃ accidens. si igit̃ locꝰ sit separatus positus nō potest eē eo q̃ nō est causa motus nec q̃etis nec existentie in loco per se vel p̃ accidens. igit̃ ꝓstat q̃ nō sit vacuū. Et pōt ista ratio sentētialiter sic sumi. si ponaf̃ vacuū. tunc non erit ratio assignandi causam motus naturalis et quietiꝫ q̃ corpus naturale mouef̃ ad aliquē locū ꝓpter ꝓuenientiam quā habet cū tali loco. vt grauia deorsum mouenf̃ q̃ ꝓueniunt in grauitate cū illo loco et ideo corpꝰ discedit ab aliquo loco. q̃ disconuenit cū eo in aliquo. sed ponendo vacuū nō erit ꝓuenientia aut disconuenientia corpoꝝ ad inuicem. igitur corpus naturale nō mouebitur nec quiescit.

Accidit aut dicentib; esse vacuū tanq̃ naturam si q̃dem erit motus ꝓtriū magis eē. si ali/

quis intendat nō ꝓtingere moueri nihil si sit vacuum. Sicut eñ ꝓpter sile dicentes terrā ꝙescere sic et in vacuo necesse est quescere. Nō eñ ꝙ magis et minus mouebit. ſm eñ ꝙ vacuum est nō habet differentiam

¶ Hic ostendit pⁿus ꝙ nō tantū ex ratōnib⁹ inductis ex motu ostēdit nō esse vacuū sed etiā insup ostēdit ex ipis ꝙ ex cā ex qua dixerunt esse vacuū separū auctores vacui debent magis dicere cōtrariū hoc est esse plenum id in quo est motus ſm locum Et sic potest sumi tercia ratio si est vacuū tunc nihil ꝓtingit moueri neq; naturaliꝫ neq; violente. sed hoc est incōueniens. Maior patz a sili sumpto ex causa quā ꝙdā antiquoꝝ ponebāt de quiete terre. dixerūt eñ ꝙdā pⁿi terrā ꝙescere ꝓpter hoc. ꝙ vndiq; equaliter attrahit a circūferentia orbis. et nō ex hoc. ꝙ habeat ꝓ naturalitate ad mediū locū. ſz potius ex hoc ꝙ circūferentia orbis sit in circuitu eiusdem dispositōnis cui⁹ ꝓuexū equaliter distat a terra ꝓ circuitum. et ideo attrahit terrā vndiq; equaliter. et sic stat in medio quasi suspensa ꝓ circularem attractum circumferentie. a sili. igit dicit de eo qđ ponit in vacuo. Si eñ vacuū ponat naturā attractiuā habere oportz ꝙ ab oibus ptib⁹ equaliter attrahat. et sic positū in ipo nō est ꝙ magis aut minus moueat. eo ꝙ vndiq; attrahit. qz virtus attractiua nō hz differētiā ſm ꝙ est in vacuo. igitur nusq; mouebit. ḡ si est motus ꝓuenit dicere non esse vacuum sed plenum.

Deinde qñ oīs motus aut violent⁹ ſm natura est. Necesse est aūt si ꝙdem sit violentus esse. et eū ꝙ est ſm naturā. violentus ꝙdem eñ extra naturā posterior est eo ꝙ est ſm naturā Quare si nō ſm naturā est vnicuiq; phȳsicoꝝ corpoꝝ motus neq; alioꝝ erit motuū neq; vn⁹. Atuero natura motus quō erit in vacuo cuz nec vna sit differētia ſm vacuū et infinitū: Sēm ꝙdē eñ ꝙ infinitū est nihil erit sursum neq; deorsuz neq; mediū. ſm aūt ꝙ vacuū est nihil differēs sursum a deorsum. Sicut eñ nullius neq; vna est differētia sicut et nō entis vacuū aūt. cum nō sit aliq̄d ꝓuatio videt esse. Natura aūt loci mutatio differens est. quare erunt ꝙ sunt natura differentia. Si igit non est natura. nusq; z nulla loci mutatio. aut si hec est nō est vacuū

¶ Hic pⁿus ponit quartā rōem si vacuum poneret spaciū separū tunc in eo nullus posset fieri motus. ꝓbatur qz si fieret mot⁹ aut esſz naturalis aut violent⁹. neutrum illoꝝ est dōm. igit. minor ꝓbat. nō naturalis. quia motus naturalis est ad determinatā differentiā loci. scz sursum aut deorsum. Nō violentus. qz motus naturalꝫ nō ꝓt fieri in vacuo. igit nec violent⁹. ꝓna ꝓbat. qz motus violentus est posterior naturali. et naturalē ꝓsupponit. sicut id qđ est ꝙ accⁱs posterius est eo qđ est ꝙ se. et ꝓuatio est posterior habitu. et ex hoc seqtur si corpa non habeāt naturalē motū. ꝙ nō habeāt motū violētum. et vlterius seqtur ex illo ꝙ id qđ nullū hz motū naturales ꝙ oīno nullū hz motū. nec habere ꝓt Igit si ꝓbet ꝙ phȳsici corpis naturalꝫ mot⁹ nō ꝓt eē. si vacuū separū a corpoꝝ ponāt. ꝓbatū erit ꝙ in tali vacuo nō ꝓt eē motus violēt⁹. Queritꝫ ḡ. quō in tali vacuo separato ꝓt esse mot⁹ naturalꝫ. si dicaꝫ ita eē in ipo. cū nō sint in eo dñtie loci siue positōis ſm ꝙ ē vacuū et infinitū. Si eñ ponetur ipm finiri tūc oporteret ꝙ finiret ad plenum. et sic plenū eēt essentialis terminus vacui. ſz hoc est incōueniens. cū oppositū nō sit finis oppositi Adhuc aūt vbicūq; ponereꝫ finiri vacuū ibi nō posset esse motus ſm sententiā eoꝝ ꝙ dicunt vacuū eē cām motus. et cū vbiq; sit mot⁹ dicūt vacuū esse infinitū. ſm igit ꝙ vacuū ē infinitū sic nō hz drās ꝙ sunt sursum et deorsum vt supꝫ declaratum est in tractatu de infinito. et h mō etiā ꝓsideratuz nō hz mediū sicut nec hz ꝓncipiū ſm aūt ꝙ ē vacuū sic nihil dñt in potētia tractiua mobilis id qđ ē sursum. et id qđ ē deorsum. sicut eñ nullū simplr nō ens hz drās forma et potētia naturali dñtes. sic etiā id qđ vacuū dr cū sit ꝓuatio simplr. nō hz drās forma et potentia naturali differētes. qz vacuū cū nō sit aliq̄d videt eē et est ꝓuatio Palā aūt ex oib⁹ ꝓhabitis et habēdis in libro de celo et mundo ꝙ loci mutatio naturalꝫ differēs est. Naturalꝫ eñ differtid qđ mouet sursuz in fōza et materia ab eo qđ mouet deorsum. igit oportz etiā loca ad q̄ sunt isti motus ꝙ habeāt drām in forma et potētia naturali ad formam illam ꝓfite. ḡ clazꝫ. ē ꝙ inter duo oportet vnū ꝓcedere. aut eñ oportet nos ꝓcedere ꝙ nulla mutatio naturalis sit alicui corpi. aut dicere ꝙ si mot⁹ naturalꝫ ē ꝙ tūc vacuum nō ē. ſz ꝑmū ē incōueniēs. qz ostēsum ē supza. ꝙ si mot⁹ naturalis nō ē. ꝙ tūc null⁹ mot⁹ ē. igit oportz ꝓcedere secundū scz. ꝙ extra motu nō ē vacuū. Et sic ꝓz ꝙ ex motu ꝓpter quē dixerūt antiq vacuū eē cogunt ad dōm sui dicti ꝓdictoriū. ſz aūt ex corrolario habeaꝫ nō eē motum violētū in vacuo si nō sit mot⁹ naturalis. tū ꝓpter bonitatem exercicij. ꝓbabiꝫ posterius ex ꝓpriis non esse motum in vacuo.

Amplⁱ nūc ꝙdē. ꝓiecta mouentꝫ. ꝓiectiuo nō tangēte aut. ꝓpter antiparistasim sicut ꝙdā dicunt. aut ex eo qđ pellit pulsus aer velocitati motu ꝫ latio pulsi ſm quā ferꝫ in ꝓpriū locum. In vacuo aūt nihil horū contingit esse. neq; eñ ferri sed aut sicut quod vehitur.

Hic pⁿus ponit ꝺntā rōez dicēs. si ponaꝫ vacuū. tūc nō ꝓnt ꝓiecta moueri. ſz h ē falsuz vt ad sensuz ꝓz. maior. ꝓbaꝫ. qz ꝓiecta mouentꝫ p mediū. in vacuo aūt nulluz ē mediū. igit in eo nō ꝓt eē mot⁹ ꝓiectoꝝ. minor ꝓbaꝫ. qz dr pⁿus octauo huiꝰ ꝙ ipa mouentꝫ ex h ꝙ vna pars mouet a ꝓiciēte q̄ ps vlteriꝰ mouet altā ꝓtē donec cessz ꝑt⁹ ipellētz. ſz posito vacuo nō ꝓt vna ps aeris aliā mouere. cū tūc nō erit aer in medio. Quecūq; eñ mouentꝫ violēte. aut mouentꝫ sic ꝙ mouēs violente sepaꝫ a moto violēte. aut ita ꝙ nō sepaꝫ ab ipo. Que aūt mouentꝫ violēte motore separato ab eo qđ mouet dicunꝫ expulsa mouere. ſm diuersas opiniones stz diuerse cause illiꝰ mot⁹ violēti Quidā eñ sequētes platonē dixerunt h eē ꝓpter frequētiā repcussionis siue ꝓcutientiū. ꝓbi grā man⁹. ꝓiciēs ꝓcutit aerē ꝓximū motui. in h aere manet ipetus man⁹ z ꝓcutit aerē ꝙ ē iuxta eū. et sic aer ꝓcutit tercū. et sic fit iteratio ꝓcussionis donec cessat violēta z tūc cessat mot⁹. z hec ē sentētia oim stoicoꝝ de his. Sillis aūt ē sentētia de cā mot⁹ sagitte a corda arc⁹. Alioꝝ aūt sentētia ē ꝙ ꝑmū ꝓcutiēs ꝓcutit aerē z ille qz leuis ē z nō grauis

simplr naturalr nō ē sine naturali ipetu q̄ ūuat pellere ad locū q̄ dirigit motꝰ ei⁹ qō mouet violēte. vñ aer ve/ lociꝰ ē in expellēdo t fortiꝰ q̄z sit pmū pellēs t sic mo/ tu aerꝭ q̄ nō oīno violēt⁹ ē. pellit expulsum. t hec ē sīa aresotel' i libro de celo t mūdo t fine octaui hui⁹. quā renēt oēs pipatheticī Qualit' āt sit ifra patebit. Sz qō h̄ aduertēdū ē h̄ ē ēm q̄ siue cā pma sit motꝰ violēti si/ ue scōa q̄ in vacuo nihil hoꝝ eē ꝓtingit. q̄z nihil ē in ipo qō recipiat motū ꝓiciēz aut expellēz pmi. igit' ñ ꝓtin git aliq̄d fieri in vacuo ita q̄ id qō ferr' separet' ab eo qō mouet. Si aūt det' q̄ nō sepat' mouēs violente a moto. tūc ē sicut vehat' sup illō sicut si sedēs aliq̄s vehat' in eō aut veh iculo. t h̄ eē nō p̄t. q̄z vehiculū in vacuo nihil hz sup qō ūnitatur ad sustinendū illud qō vehit' sup ipm ergo nullus motus violentus p̄t esse in vacuo

Amplī⁹ null⁹ habebit dūtie aliq̄d ꝓpter q̄d q̄d mouet' stabit alicubi. Quid ēm magz hic q̄z ibi Quare āt q̄escet aut in ifinitū nccē ē ferri nisi ali/ q̄d ipedierit may⁹. Amplī⁹ āt nūc q̄dē in vacuū ob id q̄d cedit ferri videtur Jn vacuo aūt vbiq̄z sil' est huiusmodi quare vbiq̄z fertur

Hic p̄bs ponit sextā rōem istā sez si ponerēt vacuū separtū spaciū tūc corp⁹ positū in eo ꝓtinue mouet'. aut ꝓtinue q̄escit. h̄ falsuz ē t ipossibile. igit' illd ex q̄ seq̄t. se q̄la pz. q̄z null⁹ possz dare cāz ꝓpt' quā id qō mouet' sta/ bit aut q̄escet magz in vna ptē vacui q̄z in alia. cū vacuū nullā habeat loci dām q̄ possz eē cā q̄ magz q̄esceret h̄ q̄z ibi. cū vacuū vni⁹ modi t nature sit in oīb ptib⁹ suis seq̄t g̃ ex illo q̄ aut vbiq̄z q̄escit sic ē in vbi naturali. aut opteꝝ q̄ moueat' i ifinitū t sp si ē i vbi nō naturali. sz vtrū q̄z hoꝝ ē ipossibile. q̄z nihil q̄escit naturalr in oīvbi. t ni/ hil mouet' naturalr ad oē vbi. Jdē āt ē de q̄ere et motu violēz. q̄z nec q̄escūt i oī vbi violēte nec mouent' ad oīa vbi violent'. Hoc idē ꝓbat p̄bs p locū ad quē ē motus violēt⁹ qm̄ ois motꝰ violēt⁹ ē ad vnū vbi q̄d nō ē natu rale. t ad illd vbi ē natū cedere mediū p q̄d ē motus sic patebit i octauo hui⁹ t i libro de celo t mūdo. sz vacuuz vbiq̄z vno⁰ exñs ad oēz ptē natū ē eqlit' cedere. igit' mo tus violēt⁹ vno⁰ ē ad oēz ptē vacui q̄d ē ipossibile. quie tūc id q̄d mouet' ad nullā ptē mouetur naturalr t si ad nullā ptē mouet' naturalr tūc ad nullā ptē mouetur vio lente. ergo a ꝑmo si ad oēm ptē mouet' violente. tunc ad nullam ptem mouetur violente q̄d falsum est.

Amplī⁹ āt ex his manifestū ē q̄d ōz. videm⁹ ēm idē t graue t leue corp⁹ veloci⁹ ferri ꝓpt' duas cās. aut i differēdo q̄d ferr' si alia sunt cadē ꝓpter excellētiā grauitatis et leuitatis

Jstud ē capitulū q̄rtū i q̄ p̄bs oñdit vacuū nō ē sepatū ex pte velocitatꝭ t rarditatꝭ in motu duob⁹ modis. s. ex pte medij t mobil' t fm h̄ diuidit' ist̄ capitulū in duas ptes vt patebit i ꝓcessu. ꝑ⁰ pmittit p̄bs duas cās veloci tatꝭ t rarditatꝭ i motu. Quaꝝ ꝑma sumit' ex diuersita te medij. q̄z q̄sto mediū p q̄d fit motꝰ ē subtili⁹. ranto p ipm velociꝰ fit motꝰ. t q̄sto fuerit dēsi⁹. tāto p ipm tar diꝰ fit motꝰ. Scōa cā velocitatꝭ t rarditatis ē figura mobil'. q̄z corp⁹ eq̄ g̃ue retinēs eādē q̄titatē vna vice ve loci⁹ mouet' q̄z alia. ꝓpt' ali cā duaꝝ cāꝝ. aut ꝓpt' ābas. aut ēm mouet' velociꝰ vl' tardi⁹. q̄z mouet' p diuersa me/ dia q̄ꝝ vnū ē spissi⁹ altero. t alteꝝ magz tenue sic idē la/ pis cici⁹ mouet' p aerē q̄z p aquā. eo q̄ aer ē magz tenuis q̄z aqua. aut etiā si dicat' nō retinere eādē g̃uitatē. si dicā tur eē duo corpa p idē mediū mota. tūc ēm q̄ hz exce/ ssum i leuitate cici⁹ ascēdet. t q̄ hz excessuz i g̃uitate ci tius descēdet. t tūc diuersificabunt' motꝰ duoꝝ corpo/ rum ꝓpter diuersitatē eoꝝ q̄ ferunt' siue mouent'

Hoc igit' p q̄d ferr' cā ē q̄ ipedit maxime q̄dē q̄d ꝑferr'. postea āt remanēs. Magis āt q̄d nō faci/ le diuidit'. Dmōi āt grossi⁹ ē. id igit' in q̄ ē a. mo uebit' p b. q̄d i q̄ c. tps p ipm āt d. cū sit subtilius si eqlis lōgitudo ē ipius b. q̄ ē ipi⁹ d. fm analo/ giā ipediēz corpis Sit ēm b. q̄d aq̄. d. ꝺo aer. Quāto igit' subtili⁹ aer aq̄ t ūcorpali⁹ tāto citi⁹ a. p d. mouebit' q̄z p b. Sz igit' eādē rōez fm quā q̄dē distat aer ab aqua velocitas ad velocitatē. Quare si dupl'r subtile ē in duplici tpe q̄d ē ipm b. trāsibit a. q̄z d. et eriti q̄ ē c. tps duplex i q̄ ē e. Et sp̄ quātūcūq̄z sit icorpali⁹ t min⁹ ipeditū et bñ diuisibili⁹ p q̄d ferr' cit⁹ mouebit' Vacuū āt nullā hz rōez q̄ excellat' sub pleno sicut neq̄z ni hil ad nūez Si ēm q̄tuor tria excellūt vno. pluri āt duo t adhuc vnū pluri q̄z duob⁹ Nihil āt nō āpli⁹ hñt rōez q̄ excellūt nccē ē ei diuidi excellēs in excellētiā t i id q̄d excellit'. Quare erūt q̄tuor q̄ztocūq̄z excellūt t nihil. vñ neq̄z lūnea punctū ex cellit nisi cōponatur ex punctis

Hic ꝓbat p̄bs vacuū nō ē ex pte velocitatꝭ t rarditatis in motu ex pte ipi⁹ medij. q̄z ipedimētū qō ē ex pte medij p q̄d ē mot⁹ oīb⁹ aliis exīt̄b⁹ eqlib⁹ ex pte mobil' vl' mobiliū duoꝝ vl' plurū ē trib⁹ modis. q̄nq̄z ēm maxi me retardat motū. h̄ ē q̄n aliq̄d mouet' ꝺ motum ei⁹ q̄d mouet' p ipm. sic si piscis natet ꝺ ictū fluuij. vl' lapis ꝓ/ ciat' ꝺ ipetū vēti p⁹ h̄ retardat mediū q̄d stat. sz minime retardat id qō ad eādē ptē mouet' ad quā ferr' res mo/ ta. sicut si lapis ferat' fm flatū vēti. vl' piscis fm motū flu uij. id āt q̄d ipedit ex medij ipi⁹ dispositōe h̄ ē q̄d nō fa/ cile diuidit'. sic id qō pingui⁹ t grossi⁹ ē mediū. sz si po/ nam⁹ vnū t idē moueri p duo media diuersa in spissita te t tenuitate erit ꝓportio tpis q̄ mouet' p vnū ad tps q̄ mouet' p altez. eqlis ē ꝓportio mot⁹ ad motū t ecōuerso Jdē āt ē si dicam⁹ eē duo q̄ mouent' q̄ p oīa st̄z eqlia in ꝓture mouēte t dispositōe mobiliū. Adhuc ēm ē vna ꝓ portio mot⁹ ad motū t tpis ad tpus. t hec ꝓportio erit fm spissitudinē ꝓportois vni⁹ medioꝝ ad tenuitatē alte/ ri⁹. q̄ seq̄t si lapis aliq̄s mouet' p aerē. t idē mouet' p aquā. q̄ si aer i duplo tenuior ē q̄z aq̄. q̄ tps q̄ mouet' p aquā i duplo lōgi⁹ ē q̄z tps q̄ mouet' p aerē. t h̄ q̄dē vez ē i oī motu tā naturali q̄z violēto. tali positōne retēta q̄ nihil sit cā ieqlitatꝭ motꝰ i vno aut i duob⁹ mobilib⁹ ni si ieqlitas mediꝝ p q̄d ē motꝰ. h̄ āt sic ponat' i termis cō/ munib⁹ p lrās designata. Id q̄ in q̄ est a. sit id q̄d mouet' vnū nūero exīs delatū p duo media. b. āt mediū sit pin gui⁹ t grossi⁹ p q̄d mouet'. t tps q̄d mēsurat motū ei⁹ p ipm sit c. d. ꝺo sit mediū magz tenue p q̄d etiā mouet' a. q̄d dicimus esse mobile. t tpus q̄d mensurat motum eius per ipsum sit e. et sint ambo media equalis longitu dinis et spaciꝭ. ita q̄ b. grossius sit ita longum sicut d.

qđ est mediū subtili⁹. ⁊ vlter oīa alia sint paria taꝫ ex pte mobilis tam ex pte medioꝝ ꝑter hoc solū q̄ vnum sit grossius ꝯ alterꝫ. tunc eīm tps esset fm analogiā impedimenti quo mouet a. p d. et tps c. est fm analogiam impedimēti quo mouet a. p b. sicut si dicam⁹ b. eē aquā et d. esse aerē. Quāto g̃ subtilior est aer ꝯ aqua ⁊ incorporalius elementū. tāto citius a. qđ mobile esse ponitur mouebit p d. aerē ꝯ p b. aquā. igit hꝫ eandē rōem ꝓportionis velocitas motus p aerē ad velocitatem motus p aquā q̄ ꝓportōe nature distat aer ab aqua in subtilitate. g̃ si aer duplr subtilior est ꝯ aqua duplr breuiori tēpore mouebit a. p d. aerē et duplr longiori mouebit per b. aquā ⁊ tps qđ notat per c. in quo transit p aquā erit duplum ad tps e. in quo transit per aerez. ⁊ ita ꝓportio est vniuersalis in oīb⁹ mediis p q̄ ponit transire a mobile. q; quātūcunq; fuerit mediū subtilius et incorporalius per qđ est motus. tāto citius transibit ipm id quod ponitur moueri p ipm. sed fm mediū qđ ē vacuū nulla potest esse ꝓportio ad plenū quātūcunq; sit subtili⁹ elemētum qđ est plenū qua ꝓportōne excellētia aliqua sit sub corpe medij pleni sicut nec ꝓportio aliqua est numeri ad nihil. Si eīm quatuor cōparem⁹ ad tria habebunt se in ser q̄ tercia ꝓportōe ad ipa. q; excellunt tria vno qđ ē ps ternarij tercia ſz si cōparent ad duo habebūt se ad ea in ꝓportōe dupli. q; excellunt duo in plurali numero q̄ ē binarius. Et si cōparent ad vnū habebit se in ꝓportōne q̄drupli. q; excellunt vnū plus ꝯ in duob⁹ excellūt eīm quatuor vnū in tribus. Sed quatuor in nulla ꝓportiōe se habebunt ad nihil. q; nō habēt aliquā rationem ꝓportionis qua excellant nihil. Cuius ratio est. q; oīne qđ excellit aliqđ fm ꝓportōnis aliquā spēm necesse est diuidi in id qđ excellit ⁊ in id quo excellat excessuz sicut ḡuor excellentia tria. diuidunt in tria et in vnū quo excellunt tria. si igit quatuor excellunt nihil. tunc diuident quatuor in aliqđ ⁊ nihil tūc nihil esset aliquota ps de quatuor quod falsum est. Est aūt eadē ratio in ꝓtinuis. linea eīm excellens lineā fm aliquā ꝓportōem excellit eaz et diuidit excellens in excellentia et in id quo excellit ipsam. ⁊ ideo nulla ꝓportōne se habz linea ad punctū. qa nō diuidit in aliquot lineas ⁊ in punctum nisi ponere⁹ mus q̄ linea componeret ex punctis sicut quidā dixerunt quod tamē falsum est vt patebit sexto huius

¶ Simlr aūt vacuū ad plenū nullā possibile est habere rationem: ergo neq; motū. Sed si p subtilissimū in tanto taliq; ferk p vacuū. oēm exuperat rationem. sit eīm et vacuū. Equale autē magnitudine his que sunt b. et d. a. igit si transibit et mouebit p b. et in quodā quidē tempore quod ē in i. Sed in minori q̄dem in quo est e. et hanc habebit rationem vacuū ad plenū. Sed in tanto tpe quantū est in quo ē i. ipius d. a. transibit subtilius. Transibit aūt: si sit aliquid subtilitate differens ab aere in quo ē. ⁊ fm hāc ꝓportionē quā tpe habz in quo est e: ad tps in quo ē i: Si eīm tanto subtili⁹ est corp⁹ in quo ē z. ipo d. quātū exuperat e. ipm i. trāsibit ecōtrario velocitatez in q̄ est a. si ferak. Si igit nullū sit corp⁹ in q̄ est z. adhuc velociꝰ. ſz erat in q̄ ē i. Quare in eq̄li tpe trāsibit qđ ē plenū ⁊ vacuū. ſz ipossibile est

¶ Hic ph̄us ostēdit q̄ nō potest vacuū ad plenū habere aliquā rōnem ꝓportōnis impediendi motum qui est per ipm. q; sic oporteret q̄ plenū fm potentiā impediendi motū qui est per ipm diuideret in aliquot subtilitates aut potētias impediēdi. ⁊ in vacuū quod esse nō potest. Si igit ꝓcedak quod id qđ fertur quodcūq; est illud p subtilissimū mediū quod fm naturā esse potest. vel etiā qđ poni potest p cogitatōem fertur in tāto tempore quod est determinatū ⁊ tale est tp̄us determinate velocitatis. cū velocitas distet a velocitate sicut mediū distat a medio. oportz q̄ velocitas qua fertur p vacuū nō sit ꝓportionabilis velocitati qua fertur p mediū subtilissimū. Ferk aūt per mediū subtilissimū in breuissimo tempore fm ꝓportōem q̄ p̄t esse pleni ad plenuz. ergo p vacuū nō ferk in tpe aliquo. ſz pot⁹ in indiuisibili tpis quod est nūc. q; hoc ad tempus ꝓportōem nō habet. sicut punctus ad lineā. Cū igit inconueniens sit motum esse in nunc temporis. videt q̄ motus non possit esse in vacuo vacuū aūt ponit ꝓpter motum. ergo nō debz poni esse vacuū. Si forte aliqs dicat q̄ nō est ꝓportio motus ad motū ex dispositōne medij tantū. sed etiā ex potentia qua vincunt motores sup mobilia. ⁊ q; potentia motoris nō est infinita sup id quod mouet ab ipo. ideo quod mouet in vacuo nō mouet in indiuisibili tpis. sed in tpe. q; ph̄us in fine octaui huius ꝓbat. q̄ motor q̄ ē potentie infinite sup suum mobile mouet in indiuisibili tpis. ille ār q̄ est potētie finite mouet in tpe ꝓtimo. Si igit posuerimus. q̄ a. qđ mouet p plenū ⁊ per vacuū. et a motore q̄ est potentie finite mouet. tūc sequtur q̄ motus eius tā in pleno ꝯ in vacuo sit in tpe. Et si aliqs instare voluerit ꝓtra demōstratōem inductā. tunc p̄t induci alia demōstratio illa scz. sit eīm lapis q̄ mouet p medium qđ est aer in aliquo tempe determinato qđ sit decem horaꝝ. ⁊ si sit spaciū vacuū equalis lōgitudinis ipsi spacio aeris p qđ mouetur lapis in breuiori tpe. ꝯ sit tempus in quo mouet p aerē. ⁊ sit illud tempus subdecuplū ꝓmo tempori. ita q̄ sit vni⁹ horе. si igit lapis mouetur p aerē in decē horis p mediū plenū subtilius aere mouek in tempe breuiori. ponak igit mediū qđ sit decuplo subtilius aere. p illud ergo mouebit in subdecuplo temporis ad temp⁹ quo mouet per aerē. sed si hoc tempus est vni⁹ horе. ergo per plenū illud decuplo subtilius aere mouebit lapis in vna hora. positū aūt fuit. q̄ per vacuū etiam moueret in vna hora. ergo in equali tempore mouet per plenū et vacuū. ⁊ per ꝓsequens vacuū et plenū sunt facientia resistentiā equalē ad motuz eius quod mouet per ipa quod est impossibile. Ponak igit hec demōstratio in terminis cōmunib⁹ vt generalr sint ad oēm spēm ꝓportionabilitū. si igit vacuū figuratū per lrām z. sit hoc spaciū equale p magnitudinē his medijs que sunt b. qđ est aqua. ⁊ d. qđ est aer. Si igit a. qđ positū est eē id qđ mouet trāsierit ⁊ mouebit p vacuū qđ ē z. in tpe q̄dā finito. sicut dt aduersari⁹ sicut illd tps in q̄ ē lrā l. hoc aūt vacuum licet transeat in tempore ꝓtinuo. tamē transit ipm in minori tpe ꝯ sit tēp⁹ in quo est lrā e. in quo positū fuit olim q̄ transiret p aerē. ⁊ talem ꝓportōem quā hz tps l. ad tps e. habebit etiā vacuum ad plenū. ponak g̃ q̄ lrā c. nota sit decime ptis aeris. et tps c. id est sit decima ps tpis e. in quo transitus sit per aerē. igit in tanto tpe quantū est in quo est l. id qđ est a

transibit ptem d. q̄ est c. Ite si ponat q aliq̄d corpus in subtilitate differens ab aere. ita q sit decuplo subtilius illud etiā transibit a. in tpe l. sit etiā illud decuplo subtilius aere corpus notatum p lrām z. ita q lra z. sit etiaz nota vacui t nota pleni qd subtilius est aere. si q̄ z. subtilius plenū in tali ꝓportōe subtilius est aere in quali ꝓportōe se hz ad tps l. ad tps e. ꝙstat q in tpe l. transibit a p plenū signarū p lrām z. scdo positū et si tanto z. subtilius corpus z. scdo positū q̄ d. qd est aer quantū exuperat tps e. tps l. tunc ecōuerso in velocitatis ꝓportōe transibit a. p z. scdo positū q̄ transeat p d. in tantū q̄tuz l. breuitate exuperat tps in quo est signū lre e. Si autē oīno nullū sit corp⁹ mediū qd fcat p z. sicut nullū corpus est in vacuo. tunc adhuc velocius transibit p z. vacuum. q̄ p z plenū. Sz positū erat q transiret p vacuū in tpe l. et habitū est etiā q p z. plenū transit in tpe l. q̄ in eq̄li tpe transibit a. et id qd est plenū et id qd est vacuum. sz hoc est impossibile. eo q tunc eēt ꝓportio pleni ad vacuū. et aliquot numeroz ad nihil qd supꝑ ipzobatum est Sz diceret alicꝭ q ista demōstratio fundat sup positōem impossibilē et nō naturalē. qz nullū est corpus phȳsicū subtilius igne. et iō lz dicat mot⁹ fieri in vacuo in tpe quo minori q̄ sit in igne. nō tn̄ pt accipi corp⁹ phȳsicum in natura p qd sit in equali tpe cū vacuo. et si ponatur q aliq̄d corpus tāto subtili⁹ igne q̄to excedit in puitate tps motus p vacuū illud tps quo est mot⁹ per ignē erit positio falsa et impossibilis. sed impossibili posito nō est mirū si illud quod accidit ē falsum et ipossibile. Nec dari pt q ignis vel aer fm subtilitatē sit diuisibilis in infinitū. qz diuidi in infinitū nō accidit corpi phȳsico. Uñ licet linea diuidat in infinitū. tamen linea ignea aut terrea nō pt diuidi in infinitū t p ꝙsequens ipa demonstratio inducta nihil videt ꝓcludere de ꝓposito

Ad hoc est dōm. q in veritate fm naturā nō est deuenire ad corpus subtilius igne vt ꝓbat argumentū. mente tamē accipi potest subtilius. et ideo hec positio licz in corpe phȳsice ꝙsiderato sit impossibilis. tn̄ fm q corporis differētie in subtilitate accipiunt mente ē possibilis. Eo ātē mō q̄ falsum et impossibile ponit accidit falsum et impossibile. qz fm intellectū impossibile est in vno et eodē tempe motū esse p vacuū et plenū et illo mō demōstratio inducta ꝓcludit ꝓpositū. et tā arestoteles q̄ plato sepe talibus demonstratōnib⁹ ad impossibile dicentibus vtuntur.

¶ Manifestū est igit. q si fuerit aliquod tps in quo vacui q̄dlibet ferē accidet hoc impossibile. In equali em̄ accipiet. t quod plenū est trāsire aliquod t vacuū. Erit em̄ aliquod analogon corpus alteꝝ ad alterū. vt tempus ad tempus. Sed sicut capitulo est dicere palā accidētis cā est. qz motus q̄dē ad motū oīno ꝓportio est: in tempe em̄ est. tempis aūt oīs est ad temp⁹ finitus vtrisq̄ vacui aūt ad plenū nō est: Scōm q̄dem igit q differūt p q̄ ferūt hec ꝓtingunt.

¶ Hic pbus dicit q manifestū est ex dictis. q si erit aliq̄ tēpus in quo mouet aliq̄d p vacuū tunc hic accidit impossibile scz q accipiet aliquid in eodē tempe aut equali transire p plenū et vacuū. qz fm intellectū pt accipi aliquod corpus analogon hoc est ꝓportionabile alterum ad alterꝝ sicut tempus ad tps. sed sicut in toto capitulo et in summa est dicere hec est causa q̄ ostensa est esse ꝓclusionis incōueniētis q̄ accidit. qz omis mot⁹ ad terminū motus ꝓportio est. eo q oīs mot⁹ est in tempe breuiori aut longiori. sed tpis ad tps est ꝓportio quando vtrūq̄z est finitū et determinatū. vacui aūt ad plenū nulla est ꝓportio. ideo nō pt motus esse in vacuo. Et ideo ꝓtingūt incōueniētia q̄ dicta sunt fm ꝙsideratōez differētie eoz medioz p q̄ est motus. aut potest esse fm intellectū et si nō sit in rez natura.

Scōm aūt hoz q̄ ferunt excellentiā hec sunt videmus em̄ maiorē inclinatōem habentia aut grauitatis aut leuitatis. si alia simil⁹ se habēt fi/gunis citius ferentia p equale spaciū finitū. t fm rōnem quā hñt magnitudines ad inuicem. quare t p vacuū. sed ipossibile est ꝓpter quā em̄ causam ferē velocius. In plenis q̄dem em̄ ex necessitate. velocius em̄ ex fortitudine manus. Aut em̄ figura diuidit aut inclinatōne quā hz qd ferē aut ꝓtectū. eque velocia q̄ oīa erūt sz ipossibile ē.

Ista est scda ps huius capituli in qua pbs ostendit vacuū nō esse separatū ex velocitate t tarditate motus ex pte mobilis siue ꝙsiderando excellentiā quā hñt ad inuicem ea q̄ ferunt hoc est q̄ mouent. qz videmus q ceteris paribꝰ ea q̄ mouent hñt maiorē motū ꝓpter alterā duaz causaz. aut ꝓpter ambas sil. q̄dā em̄ hñt maiorez motū ascendendi vel descendendi ꝓpter maiorē grauitatem aut leuitatē. q̄dā em̄ citius ferunt ꝓpter figuraz. qz sunt acutioza aut rotūdioza aliꝭ hebetib⁹ vel latis Si igit oīa alia se habeāt simil⁹ in figuris t equalitate spaciȳ p q̄ ferunt. tunc mouebunt citi⁹ vel tardius fm rationem ꝓportōis quā hñt magnitudines mote ad inuicez in grauitate t leuitate. q̄ si vacuū est. oportet istā ꝓportionē seruare in motu q̄ est p vacuū scz q grauis⁹ citius trāseat p ipm descendēdo. t minus graue tardius. sed hoc est impossibile. ꝓpter quā em̄ cām mai⁹ graue citi⁹ moueret p vacuū q̄ min⁹ gue. Causa em̄ q̄re mai⁹ grue citi⁹ mouet p plenū q̄ min⁹ graue inuenit ex necessitate qua grauis⁹ veloci⁹ diuidit mediū q̄ minus graue. Dictū em̄ est. q aut figura diuidit mediū aut potētia mouēte q ē grauitas. siue moueat naturalr siue violēte sicut ꝓtectū. sz in vacuo nihil diuidit. q̄ eq̄lit mouent in eo graue et leuius t acutū t hebes qd ē impossibile.

Quod q̄dem igit si vacuū sit accidat ꝓtrariuz q̄, ꝓpter qd ꝓbant esse vacuū. manifestū ex dictis est. Ui q̄dem igit opinant vacuū ee. Si q̄dē erit fm locū mot⁹ discretū fm se. hoc aūt idē est ei qd est dicere locū esse aliquod separatū. sed hoc quod sit. impossibile esse dictū est ꝑus.

Hic pbus ostendit. q si sit vacuū. tunc ꝓtrariū accidit eis dicere ꝓpt qd ꝓbāt dicētes vacuū ee manifestū est ex dictis. qz accidit dicere nō ee motū si vacuū sit. cū illi ꝓpter motū separū a corporib⁹ posuerūt Opinantur em̄ qdā pbor sicut pithagoras et democrit⁹ t leucippus vacuū ee si ꝙe fm naturā t violēte sit mot⁹ fm locū. t dicūt ipm discretū ee fm se extra corp⁹. t h ē idem dicere ac si dicāt q loc⁹ ē spaciū separū fm se. sz qd h sit ipossibile dcm̄ t oñsuz ē p rōes inductas t demōstratōes

Et p se aũt considerantiby videbiť vtiqꝫ dictũ vacuũ sicut vere vacuum sicut eñ in aqua si ponat aliqꝫ cubũ. distabit tanta aq̃ quãtus ẽ cuby sic eñ est in aere. sed sensui imanifestũ est. Et semp igitur in oñi corpore habenti transmutationem ad quod est aptũ natũ mutari necesse est nisi cocat transmutari aut deorsum semp. si deorsum est motus sicut est terre. aut sursum sicut ignis. aut in vtraqꝫ aut quale aliquid sit impositus Jn vacuo aũt quidem hoc impossibile est: nullũ eñ corpus est sed p vacuũ equale spaciũ transire videť qđ quidẽ erat ꝓus in vacuo tanqꝫ si aqua nõ cederet ligneo cubo neqꝫ aer. sed omnia transibunt per ipsum.

¶ Jstud est capitulũ q̃ntũ huius tractat⁹ in quo pb̃s pbat vacuũ nõ eẽ ex pte vacui in se ꝓsiderati. Secõ. p̃bat vacuũ nõ eẽ ibibitũ corpib⁹ t ſm hoc diuidiť pñs capitulũ in duas ptes. in qua p̃ma ostẽdit p̃mũ an secõa oñdit secm. ibi sunt aũt. p̃mũ pb̃s pbat triby rõnibus quarum p̃ma ẽ. Quia vacuũ p se ꝓsideratũ idẽ sonat q̃ inane. inane aũt nihil ẽ. igiť vacuũ nihil ẽ. vñ ex ipositõe termini vacuũ sonat id qđ abeẽ. vere eñ vacuũ ðt illũ qđ est oĩ essentia p̃uatũ. Vñ si in corpe pleno qđ est aqua imponať cuby siue aliud corp⁹ cubicũ. hoc ẽ ad oẽm ptẽ quadratũ sicut ẽ ille⁹ siue corp⁹ alteri⁹ figure. oꝑtet q̃ cubo intrãte aquã cedat aqua ad tãtã q̃titatẽ q̃tũ ẽ cuby. Et hoc iõ fit. q̃ aqua nõ ibibiť in cubo. ſz poti⁹ aqua expelliť a loco in quẽ cuby itrauit. t tũc aq̃ cedit in aliũ locũ. aut inspissať vt ptes ei⁹ efficiank in loco mino⁹ri q̃s ꝓus fuerũt q̃n nõ fuit in aq̃ missus cubus. Eodẽ aũt mõ cedit aer q̃n cuby ponit in aerẽ. ſz nõ sentiť. q̃ aer est indiuisibil. ſq eñ cubo imisso in aliqđ corp⁹ simplicissimum necẽ ẽ ipm trãsmutari in aliũ locũ in quẽ aptũ natũ est ex natura trãsmutari nisi coeat p dẽsatõem Dicit aũt q̃ mutať in locũ sibi debitũ ex natura. sicut terra deorsum. t ignis sursuz t aq̃ descẽdit in terra t descẽdit in aere et igne. aer aũt descẽdit in igne t ascẽdit in aq̃ t terra t ad hec loca mutanť elemẽta ſm trm spaciũ q̃t⁹ ẽ cubus vt oꝑtet q̃ coeant p ꝺdensatõem. Mouenť g̃ sursuz sicut ignis. aut deorsuz vt terra. aut in vtraqꝫ sicut aq̃ t aer q̃ncuqꝫ quale et q̃tũ aliqđ ipositũ fuerit in ipa cedẽtia illi q đ iponiť. Sz in vacuo ipossibile ẽ fieri talẽ cessionem. q̃ cũ vacuũ nõ dicať eẽ nisi dimẽsiones mathematice. ꝓstat q̃ ipm nullũ ẽ corp⁹ naturale. g̃ nec sursum vt ignis nec deorsuz vt terra. nec in vtraqꝫ vt aq̃ et aer cedere poterit. q̃ materialia non hñt loci dras nisi quo ad nos. t cui⁹ null⁹ ẽ loc⁹ natural. illi⁹ etiã null⁹ ẽ mot⁹ natural. igiť manifestũ ẽ. q̃ intrãte cubo in locũ vacuum nõ cedit spaciũ vacui. ſz remanet vt ꝓus. Et videť q̃ ipm spaciũ vacuũ trãsire eq̃le spaciũ cubo imisso in ipm eo q̃ loc⁹ t locatũ sunt eq̃lia. q̃ etiã ꝓus erat in vacuo. Et b ẽ silẽ illi. sicut si dicerem⁹ q̃ aer nõ cederet cubo ligneo imisso in eũ. ſz spacia aer ſ eẽnt in spaciys cubi t ecõuerso. q̃ cubus etiã nõ cederet aeri. sed oĩa ad dimẽsiones ũstoꝝ duoꝝ ptinentia transirent per seinuicem.

Atuero cuby hz tantã magnitudinẽ quãtũ hz vacuũ. Q si calidũ ẽ aut frigidũ. aut graue aut leue. nihũ min⁹ alteꝝ ineẽ ab oĩby passionib⁹ est et si nõ diuisibile sit. Dico aũt corp⁹ lignei cubi. q̃re etiã si separeť ab oĩby aliys. t neqꝫ graue neqꝫ leue sit. ꝓtinebit eq̃le vacuũ t in eadẽ erit q̃ ẽ loci et vacui parte eq̃le cubi. Quid igiť distabit cubi corp⁹ ab eq̃li vacuo et loco: Et si duo huiusmodi sint ꝓpter quid nõ quelibet in eodem erunt Unde q̃d ẽ igiť hoc incõueniẽs t ipossibile est.

Hic pb̃s ðt q̃ cuby tãtã hz magnitudinẽ quãtã hz vacuũ qđ ẽ loc⁹ cubi. q̃ loc⁹ t locatũ sunt eq̃lia. Et q̃a forte aliqꝫ posset dicere q̃ nõ ẽ incõueniẽs duo spacia eẽ sil. in seinuicẽ q̃ꝫ vnũ ẽ mathematicũ t alteꝝ naturale t iõ videndũ ẽ cui h̃ sit possibile. spacium eñ cubi in quo sunt dimẽsiones ei⁹. lz sit calidũ vl frigidũ. aut leue aut g̃ue. aut aliys passionib⁹ naturalib⁹ dispositũ nihil min⁹ tñ ẽ alteꝝ ſm eẽ definitiuũ ab oĩby passionib⁹ t formis naturalib⁹. Nõ eñ ꝓhit eẽ aut essentiã ab aliq̃ formaꝝ naturaliũ neqꝫ a pluribꝫ eaꝝ neqꝫ ab oĩb⁹ sil. Dicit aũt spaciũ illud qđ diuersuz ẽ a passionib⁹ corp⁹ lignei cubi qđ hz tres dimẽsiones dimẽsionib⁹ vacui eq̃les. g̃ si sepaꝛať ab oĩby aliys passionib⁹ naturalib⁹. t itelligiť nõ esse g̃ue neqꝫ leue. cũ p nullã formaꝝ naturaliũ sit in loco. ſz tñ p dimẽsiões sue corpeitatẽ. tunc ꝓtinebit occupãdo eq̃le vacuũ. sicut q̃n itelligiť cũ oĩby formis naturalib⁹. q̃ occupare locũ ex formis naturalib⁹ nõ hz. ſz ex dimẽsionib⁹. q̃uis tñ ex formis naturalib⁹ ad locũ hz naturalem inclinatõez. t erit in eadẽ pte ꝓtentũ q̃ ẽ ps loci et vacui. t hec ẽ ps vacui eq̃lis sibꝫpi Sic g̃ sunt in vno t eodẽ spacio dimẽsiones vacui t dimẽsiones cubi. q̃ cuz spaciũ vacui supponať g̃te tres dimẽsiones ipm necessario erit corp⁹ t etiã cuby erit corp⁹ hñs tres dimẽsiões illis ꝓoia eq̃les. Querať igiť p qđ distãt dimẽsiões corporis cubi a dimẽsionib⁹ vacui sibi eq̃les. Si eñ lõgitudo sit in lõgitudine. t latitudo i latitudine. t pfunditas in pfunditate. erit q̃libet triũ diametroꝝ ĩtersecatiũ se ad rectos angulos in cubo t spacio in alio. linea aũt nõ põt imaginari eẽ in linea. nisi sint eadẽ pũcta termiata t sic linea i linea imaginata ẽ idifferẽs ab ea ſm eẽ t essentiã. g̃ nulla dra ẽ inſ corpeitatẽ. ubi t corpeitatẽ spaciꝫ. q̃ duo corpa facta ſt ꝫ vnũ corp⁹. q̃uis duo sint ſm diuersuz eẽ naturale t mathematicũ. Si aũt h̃ mõ duo corpa ſt ꝫ in vno spacio p eãdẽ rõez qlibet t qlibet infinita pñt eẽ in vno loco. q̃ oĩa efficienť vnũ corp⁹. ſz h̃ ẽ vnũ incõueniens qđ seq̃ť ex h̃. q̃ ponit aliq̃ đ eẽ vacuũ. Dñs tñ alb⁹tus ãpli⁹ declarat adducẽdo demõstratones sup illud. Dicať q̃ si vacuũ sit sepatũ vt dicũt. t qđ est h̃s tres dimẽsiões in qby recipiť corp⁹. tũc absq̃ dubio vacuũ ẽ corp⁹. t si recipit corp⁹ in se. tũc apparet q̃ duo corpa sint in eodẽ loco. Sz si vacuũ nõ ẽ sepatũ. ſz loc⁹ ẽ superficies in q̃ recipiť corp⁹ vt determiatũ ẽ in tracratu de loco. t loc⁹ ille recipit duo corpa sil. tũc eedẽ demõstrationes q̃ adducũt q̃ in vacuo nõ põt eẽ duo corpa sil. etiaꝫ demõstrabũt q̃ duo corpa nõ põt eẽ in loco. Sint eñ duo corpb i eodẽ loco siue id sit vacuũ siue superficies ãbiens ea q̃ ſt ꝫ a. t b. t loc⁹ sic cuiuscuqꝫ figure volum⁹ d. e. f. g. t sit punctũ in medio illoꝝ corpoꝝ t loci sumptũ quod sit punctum h. sicut videri potest in hac figura. Jsta aũt corpora. a. et b. sint equalia. t locus sit equalis vtriq̃. aut ergo sunt in vno loco simul. ita q̃ dimensiones vnius sint in dimensionibus alterius.

et ꝑmo q̄dē mō nō ꝑñt eē sil'in eodē loco.qz equalia sibi applicata siue naturalia siue mathematicalia siue vnū sit naturale ⁊ alterꝝ mathematicū crescūt in duplū.⁊ tunc oporteret etiā crescere locū. Etiā sic nō eēt vnus locus vtriusq; ꝫ superficies vniꝰ corꝑis efficerek aliq̄d loci alterius inquantū vnū terminak ad alterꝝ. Si aūt sicut ponere oportet q̄ vnū est ūbibitū in alterꝝ.⁊ q̄ dimensiones vnius sint in dimēsionib alteriꝰ.tūc a centro vtriusq; q̄d est h deducek dyameter signās latitudinē vniꝰ eorꝝ q̄ sit e.f.et ducak etiā in vtrāq; prē dyameter signās latitudinē vniꝰ eorꝝ q̄ē a.q̄ sit d.g.⁊ intelligak ꝙ dyametrum mensurantē ꝑfunditatē secare istas duas dyametros in puncto h.qz id q̄d corꝑ ē.ꝫ tres dyametros se ad rectos angulos secātes.aut ḡ iste eedē dyametri st ꝫ et dimēsiones alterius corꝑis q̄d ē b.aut nō.Si st ꝫ eedem ꝼm eē ⁊ essentiā.tūc ista duo erūt vnū.qz quorꝝ corporꝝ dimēsiones corꝑeitat ꝫ st ꝫ eedē.⁊ ipa sunt eadē.qz dimēsiones faciūt ⁊ ꝓstituūt corpus. Si āt sunt alie .ḡ termini eorꝝ sunt alij.si igit semidiameter corꝑis a.ē d.h ꝓstituēs supᵉ lineā e.f.duos angulos rectos .eo ꝙ dyameter longitudinis secat dyametꝝ latitudinis in oī corpore ad angulos rectos.oportet ꝙ dyameter corꝑis b. signās latitudinē terminek.aut supᵉ punctū d.aut infra ipsum.terminek ḡ in pūcto k.supᵉ punctū d.qz idē seqrek si terminek supᵉ siue infra.pducek.igit linea k.h.q̄ erit semidyameter corꝑis b.cū ḡ sit semidyamek corꝑis necārio faciet supᵉ dyametrū lōgitudinis duos angulos rectos. ḡ angulus e.h.k.est rectus.ꝓstat āt ꝙ angulus e.h.d.ē rectꝰ. Qū igit oēs anguli recti sint equales.erit angulꝰ e.h.k.eq̄lis angulo e.h.d.ꝫ angulꝰ e.h.k.pars ē anguli e.h.d.ḡ pars ē equalis toti q̄d ē impossibile.igit impossibile fuit ꝙ corꝑ a.⁊ corꝑ b. duas habeant semidyametros designātes eorꝝ latitudinē. Amplius linea e.f. dyameter est signans longitudinē vniꝰ illorꝝ corporꝝ q̄d ē a.aut ḡ illa eadē erit dyameter longitudinis corꝑis b. aut alia.si est eadē tunc oportet.ꝙ vna numero longitudo sit corꝑis a.et corꝑis b.ꝫ eadē sunt corpora quorum vna ē numero longitudo.ḡ corꝑ a.⁊ corꝑ b.sunt vnū numero corꝑ. Si aūt sunt diuerse dyametri longitudinis.sit ḡ lōgitudo corporis b.linea p.c.si hoc ē possibile illa aūt linea est exiens vtrūq; a pūcto h.q̄d ē centꝝ vtriusq; corꝑis.egrediek ḡ a termino linee.d.h.cum āt illa sit dyameter latitudinis oportet ꝙ sup lineā p.c. q̄ē dyameter lōgitudinis faciat circa se duos angulos rectos ḡ angulꝰ p.h.d.est rectꝰ. ⁊ itē angulꝰ e.h.d. est rectꝰ ḡ illi duo anguli sunt equales.⁊ cū vnus sit ꝑs alterius erit tūc ꝑs equalis toti q̄d falsum est. Adhuc aūt linea h.f.exit a termino linee d.h.faciens rectum angulū cuius ꝑo.et etiā linea p.h.exit ab eadem ad rectū angulum in oppositum. Si linea p.h. ponatur esse semidyameter longitudinis corporis.ergo duo anguli p.h.d. ⁊ linea f. h.d.circa lineā d.h.ꝓsistentes sunt recti. ergo linea p.h. et linea p.f.in puncto h.directe ꝓiuncte sunt.⁊ linea vna sicut dicit decimūquartū thoreuma euclidis in ꝑmo geometrie.que oia falsissima sunt.ergo impossibile est dyametros longitudinis latitudinis et ꝑfunditatis duorū aut pluriū corporꝝ in eodē loco existentiū esse diuersas et corpora esse diuersa.Sunt aūt q̄ ꝓcedunt hoc de corporib mathematicis et nō de physicis q̄d mirꝝ est.cum corpora physica magis sint replentia locū ꝙm mathematica quorꝝ errorꝫ cōuincit ex hoc.ꝙ corpora physica ꝓter formas naturales habent dimensiones facientes corporeitatem in ipis.Quod ergo seqtur de mathematicis ꝓpter naturam corporeitatis seqtur etiam de physicis. Necaduertunt illi q̄ aristoteles posuit suam denominatōem de ligneo cubo qui est corpus physicū Ideo veniunt alij volentes hunc errorem cauere et dicunt ꝙ corpus dicitur duplr scz a corpulentia ⁊ a corporeitate corpus autē dictum a corpulentia est grossum.⁊ hoc cū alio corpore nō potest esse in eodem loco.sed corpus dictum a corporeitate est spirituale corpus.⁊ illud cū alio potest esse in eodem loco sed falsitas est. qz denominationes oēs fundantur super corporeitatē et nō super corpulentiam.si ergo demonstrat ꝙ corpus solum habens corporeitatem nō potest esse cum alio in eodem loco.tunc distinctio eorꝝ ad nihil vtilis est Preterea nullū corpus est adeo spirituale sicut mathematicū. sed duo corpora mathematica nō ꝑñt esse in eodem loco.igit nulla alia duo ꝑñt esse in eodē loco. Sunt etiā q̄dam alij q̄ dicunt ꝙ inconuenientia dicta tenent de essentia corporum et nō de esse. ⁊ iō dicunt ꝙ mathematicalia distinguuntur ꝼm essentiā cum sint essentie corporales. Physicalia aūt distinguunt penes esse.et sic nō seqtur. ꝙ duo corpa physica efficiant vnum corpus sed duo mathematica.qz forme corporꝝ physicorꝝ distinguūt ea. ꝫ iste est pessimꝰ error vt de facili ꝓbari ꝑt.qz forme physice sunt in materia quāta.⁊ si duorꝝ corporꝝ physicorū q̄ntitates sint in eodē loco.necessario sunt eedē.⁊ quorū q̄ntitates sunt eedē illa quāta sunt eadē. ḡ duo corpora efficiunt vnū corꝑ q̄ntū.ꝫ forme physice numerātur ꝑ subiectū.ḡ informant formis physicis.⁊ ꝓ ꝑñs nō erit nisi vnū.⁊ idē.ꝫ qz hoc dictū ē oīm ꝙpatheticorꝝ.nō st ꝫ audiende nuge quorundā in ꝓriū dicentiū ⁊ afferentiū instantiā de luce quā dicunt esse corpus quod falsum ē. vt patuit in argumento vnius dubij

Amplius āt manifestū ē.qz hoc cubꝫ hꝫ trāsmutatus q̄d ⁊ oīa alia corpa hñt Quare si a loco nihil differt q̄d optz locū facere corpib extra vniuscuiusq; corꝑis si ipossibile ē corꝑ. Nihil em̄ ꝓfert si alterꝝ circa ipm equale spaciū hmōi sit.

Hic phs ponit scdam rōem ꝓbās vacuū nō eē ex p te vacui in se ꝓsiderati.⁊ ē ista.si vacuū eēt tūc seqrek ꝙ eēnt eedē dimēsiones vacui ⁊ corꝑis pleni in vacuo.qz illa sunt eadē q̄nō dr̄ñt ꝼm situ loquēdo mathematice. dimēsiones aūt vacui nō ꝑñt distingui physice. ꝫ ēvnꝰ sitꝰ dimēsionū vacui ⁊ corꝑis ꝑpositi ⁊ si sint eedē dimēsiones.ḡ dimēsiones vacui nō distinguunt a dimēsionibus corꝑis.⁊ ꝓ ꝑñs corꝑ ꝓpositū ad vacuū ⁊ vacuū st ꝫ eadē. Sꝫ vt rexꝰ pleniꝰ habeak oñdit phs vacuū nō eē ꝑ ipi vacui naturaz.quia manifestū est ꝙ cubꝫ de quo mētio habita ē in p̄cedēti rextu.H hꝫ q̄d oīa corpa hñt H ē tres dimēsiones q̄ intellecte absq; formis naturalib et sepate ab eis ꝑ intellectū in nullo dr̄ñt a dimēsionibus q̄ supponunt eē in vacuo.ergo nō est magis rō. ꝙ corꝑ recipiatur in loco per dimensiones vacui q̄m ꝑ dimensiones ꝓprias Quod ergo oportet facere locū extra corꝑ locatū.nō em̄ indiget loco extra se cū habeat dimēsiones impassibiles.hoc est sine passionib ꝓsideratas que sunt spaciū ei. Nihil em̄ vtilitatis ꝓfert ei q̄ dicak alterꝝ spacium esse dimensionū circa ipsum que sunt equale suis dimensionibus. Fuit tamen hec causa positōnis vaqui ꝙ locus et locatū sunt equalia.⁊ iō putabak locus

equari locato fm mensurā earundē dimensionū Et istius errozis cā fuit equocatio in noie equalitatis. qz locus nō dz equalis locato eo q̄ vnius dimensiones sint causare sicut alterius. sz potius dicunt equalia ꝓpter equalitatez capacitatis. Adhuc aūt si in nullo dirnt dimēsiones vasi ā dimēsionib⁹ corpis qđ ē in vacuo sicut iā ꝓbatū et demonstratū est. tunc eadē ratōne dimensiones corpis sunt locus vacui sicut econuerso. et ita locus ē in loca/to sicut locatū in loco qđ absurdū est.

Amplius oportz manifestū esse quale vacuū sit in his que mouent. Nūc aūt nusqz infra mundum. aer em̄ aliquid est. nō videt ät. Neqz aqua si essent pisces ferrei Tactu em̄ est discretio illi⁹ quod tangitur. Quod quidem igitur nō sepatuz sit vacuum ex his manifestū est.

Hic ph̄s ponit terciā rōem ad idē et est ista. si vacuū esset in mundo et esset sicut locus ꝑ se exīs separatus oportet q̄ ip̄m aliq̄ mō manifestaret sensui. qz nihil ꝓticulariū ē i mūdo qđ nō aliq̄ mō manifestet. manifestat⁹ ät talis est in his q̄ mouent. sz hoc est minus vez. igit vacuum nō est. Et tunc ph̄s remouet ynā obiectōem q̄ est. q̄ illud est vacuū vbi nihil deph̄endit esse ꝑ visum. Illā soluit ph̄s ꝑ interemptōez dicens. q̄ aer est aliqd et tñ ꝑ visum nō deph̄endit siue sentit. qz nō est aer colozatus. sz nihil sentit ꝑ visum nisi colozatū eo mō quo colo⁹ est forma terminati et ꝓspicui corpis sic em̄ lux est colo⁹ solis et alio⁹ lucentiū. Sit ät si pisces q̄ sunt in aqua essent ferrei manifestū est. q̄ nō viderent. qz ꝓfundarent in aqua. et nō ꝓpter hoc nihil essent. Tactu em̄ posset fieri discretio eoz. sicut tactu discernit qđ tangit. hoc est verius sensibile qđ hz dzās tactus. aer g̃ ē aliqd qđ tactu sentit Igit p̄z. q̄ vacuū separatū extra corpa existens sicut locus nullo mō esse p̄t. siue em̄ dicat vacuuz in quo nihil est siue dicat esse vacuū in quo sola est materia receptibil⁹ dimensionū. siue dicat vacuū locus hñs dimensiones separatas ab oīm corpore

Sunt aūt quidā qui ꝓ raz et densum opinātur manifestū esse q̄ sit vacuū. Si quidē em̄ est raz et densum neqz coire et calcari possibile est. Si vero hoc aut oīno motus nō erit. aut mouet totū sicut dixit zuthos. aut inequale sp̄ est mutare aquam in aerē. Dico aūt sic. vt si ex aqua fact⁹ sit aer. simul ex equali aere tantūdē aquam fieri. aut vacuū esse ex necessitate Conculcari em̄ vel extendi non contingit aliter

Istud est capitulū sertū in quo docet aristoteles. q̄ nō est vacuū corporib⁹ porosis imbibitū sicut qđā dixerunt p̄mittendo trā moriuū illoz opinantiū adhuc eē. et hoc iō vt illud postea soluat. Fuit em̄ moriuū illoz. q̄ si nō sint raz et densum q̄ nihil in ꝓtib⁹ p̄t coire et calcari in minorē q̄titatē et locū. qz dixerūt. q̄ oīe densuz ex raro factū ꝓstringit in sua vacua q̄ intra se hz. rarefactū ex denso. egredit de suis vacuis. ita q̄ ꝓtes que fuerūt egrediunt et reducunt de ip̄is. et disponunt iuxta ꝓtes q̄ in vacuis nō fuerūt. sz si vacuū hoc mō esse nō dicatur dixit auctor illius secte cuius nomē zuthos fuit. q̄ necessario accidit ynū triū inconuenientiū. scz aut q̄ motus nullus est oīno. eo q̄ tunc fozent mobilia in eodē loco. si scz id qđ mouet in vacua q̄ sunt intra corpus in q̄ sunt motus nō reciperet. sicut in vacuū aeris qñ mot⁹ est in aere. aut motovno mobili quocūqz oportet q̄ totum vniuersum moueret. qz si totū esset plenū tūc ꝓximum corpus cedet ei q̄ dmouetur et illi cedit aliud illi ꝓximū. et sic expellit reliquū de loco suo. ita q̄ necesse ē etiā celū impelli. aut necesse est. q̄ in oīni generatiōe qñ raz fit ex denso t ecōuerso equalis fiat diuersoz transmutatio. verbi gra si ex aqua fiat aer et sic raz ex denso q̄ etiā ex aere fiat aqua in tanta quātitate q̄ aliter oportet locū crescere aut decrescere ꝓtinue vsqz ad celum. et illud etiā oportet extendi et cōpmi fm modū q̄ fit densum et raz. Cū aūt q̄libet illoz est falsuz dixit zuthos q̄ necesse est esse vacuum inter corpora physica. qz aliter nō ꝓtingeret ꝓculcari densata et extendi rarefacta

Si q̄dem igit raruz dicunt multa vacua separata habens. manifestū est sic neqz vacuū contingit esse separabile. sicut nec locū habentē aliqđ vacuū suꝫ ꝓpius nec rarum sic.

Hic ph̄s destruit p̄dictā positōem antiquoz dicēs q̄ vacuū eē corporib⁹ imbibitū p̄t duob⁹ modis intelligi. vno⁹ sic q̄ sit distinctū a pleno in corpe. ita q̄ vacuuz in q̄busdā suis ꝓtib⁹ extrinsecus sit separū a pleno. et ḥ intrinsecus in alijs sit corpus plenū. Alio⁹ sic q̄ vacuū toti corpi est imixtū in ꝓtib⁹ ei⁹. t a pleno nō distinctuz sz vbiqz sibi imixtū. Si igit raz dicunt multa vacua separata hñs et distincta a ꝓtib⁹ plenis. tūc ꝑ eadē destruitur positio eoz. ꝑ q̄ destructa est positio ponēti⁹ vacuū locū esse separatū. qz tunc hec positio nō differt ab illa. nisi qz illa in diuersis ponit vacuū sz extra celum. vel intra mundū. vel in q̄busdā ꝓtib⁹ corpis physici. sp̄ aūt ponit actu exīs et distinctū a pleno Igitur manifestū est. q̄ si neqz vacuū ꝓtingit esse separatum sicut ꝓbatū est. q̄ locū nō ꝓtingit esse separatū habentē spaciū suꝫpius sicut q̄dā dixerūt. q̄ locus suꝫpius spaciū hz separatū. sic etiā nō cōuenit rarum intra se habere spacia talia separata.

Si aūt nō est separabile. sed tamē ineſt aliquod vacuū. minus quidē impossibile. Contingit et ꝓmū q̄ nō oīs motus est causa vacui. sed q̄ sursum est. Raz em̄ leue. Unde ignē raz esse dicunt. postea mot⁹ causam nō sic vacuū sicut in quo est. sed sicut vtres in eo q̄ ferunt ip̄i. sursuz ferunt continuū. sic vacuū fert sursum. eqꝫuis q̄literpotest motus esse vacui et locus vacui Vacui em̄ sic vacuū in quod fertur. Amplius quō assignant et graue ferri deorsum. Et manifestū est qm̄ quāto vtiqz rarior et maius vacuū sic magis sursuz ferr̄ t si sit oīno vacuū velocissime vti qz fertur. fortassis aūt hoc impossibile est moueri. Ratio autē eadē sicut ꝓius. q̄ in vacuo sine motu oīa sunt. sic et vacuū quod est sine motu Incōpabiles em̄ sunt velocitates.

Hic ph̄s reꝓbat positōem ponentiū vacuum toti corpi eē imixtū in ꝓtib⁹ ei⁹ et a pleno nō distinctū. sz vbi qz sibi imixtū trib⁹ rationib⁹. quaz ꝓma ē. si vacuū nō ē separatū sz imixtū ē vacuū pleno nō distinctū ab eo nisi fm̄ potentiā qua plenū p̄t eē vacuū et ecōuerso qñ de denso

fit rarū ⁊ ecōuerso. ⁊ ita ponat aliq̄d esse vacuū tūc minus est impossibile ponere ipm q̄ pmū. eo q̄ posito pmo vacuo sequitur motū localē nō esse. vt ꝓz ex pḧabitis. sed hoc nō sequitur posito isto vacuo. sed tm̄ impossibilia ꝓingunt huic positōi. quoꝝ pmū est. q̄ istī positōi ꝓuenit q̄ ipsa est impfecta. cū em̄ vacuū ponat ꝓpter motū a pḧis antiquis ꝓingit pm̄ istā positōem q̄ vacuū nō est cā oīs motꝰ. ſz motus qui est sursum. vacuū em̄ pm actū nō efficit nisi in raro. ⁊ rarū est leue ꝓpter qđ ignē rarū eē dicūt. eo q̄ leuis est ⁊ ascendit sursum. Secūdū aūt qđ ꝓingit positōni est q̄ vacuū hoc mō nō est cā motus vt dixerunt antiqui. q̄ nō est cā motus sicut ad qđ aut ex quo est motus. q̄ tūc oporteret q̄ esset extra corpa distinctuz. sed ꝓuenit ipm eē cām motus. sicut dispositio mobilis que est mouens siue adiuuās id qđ mouet. Est em̄ cā sicut vtres pleni vento sunt cā q̄ sursuz ferant alligata sibi ⁊ ꝓtinuata in eo q̄ ipi enatant ⁊ sursum ferūtur. sic vacuū in raro enatatiuū est. et ideo corpus ascendit qđ talia hz in se vacua colligata ⁊ partib⁹ suis ꝓtinuata. Et etiā pm istos querendū est ab eis qualiter potuit esse q̄ vnū ⁊ idem sit motus ⁊ motuz. et locus ad quē mouet. q̄ vacuū vt iam dictū est est mouens. ⁊ q̄ est intrinsecū corpi. optz etiā q̄ sit motū. ⁊ optz iterū esse receptū a vacuo. q̄ aliter duo corpa essent in eo⁹ dem loco ⁊ hoc qūo p̄t esse. q̄ tūc vacuū erit vacui. ⁊ hoc ibit in infinitū. ¶ Secūda rō est. si vacuum est cā motus vlter vt isti dicūt. quā cām poterūt assignare in graui. p pter quā ferat deorsum. sed manifestū est q̄ si q̄to rarius est sit magis uacuū. tūc etiā q̄to magis est vacuū tāto fit leuius ⁊ magis sursum fertur. igit vacuū nō est cā grauis sed potiꝰ plenū. ⁊ p ꝓsequēs vacuū est cā quare aliq̄d ferat deorsum. ¶ Tercia est. si aliq̄d esset oīno vacuū velocissime fertur sursum. sed hoc est falsuz ⁊ impossibile. sicut dictū est ꝓus. Etiā oīne qđ mouet in tpe mouet. sicut em̄ nō ōr motus esse in vacuo. sine motu em̄ sunt oīa ⁊ immobilia sunt. eo q̄ necesse est fore motū in instanti. ⁊ ꝓporꝫtionē esse inter motū in pleno ⁊ motū in vacuo. ita etiam erit vacuū sine motu. q̄ si causaret motū vacuū oporteret q̄ oīno vacuū causaret motū i istanti. q̄ sunt incōparabiles velocitates pleni ⁊ vacui. ⁊ ideo si aliq̄d plenū rarū causabit velocē motū. ⁊ rarius illo causabit velociorem. ⁊ sic oportz q̄ id qđ oīno est vacuū ⁊ ipsa vacuitas causet motum in instanti. ⁊ hoc est impossibile. igit etiā impossibile est q̄ vacuū sit causa motus

¶ Qm̄ aūt vacuū quidez nō dicimus esse. alia vero vere dubitata aut motus nō erit nisi erit densitas ⁊ raritas. aut turbat celum. aut sem/per eq̄lis aqua ex aere. ⁊ ex aqua erit aer. Manifestū em̄ q̄ plus aer ex aqua fit. Necesse igitur nisi calcare sit aut depulsum qđ habeat vltimū tumultuari facere. aut alibi alicubi equaliter mutare ex aere in aquā. vt omne corpus totius equale sit. aut nihil moueri: semp em̄ transmutato hoc accidet nisi circulariter circūstet. nō semp aūt in circulū loci mutatio. sed aliquādo et in rectū est. Vi quidē igit ꝓpter hoc vacuuz aliquid esse dicūt

¶ Hic ostendit pḧs. q̄ cū dictū sit non esse vacuū aliq̄d iuxta rerum naturā. ideo necārium est dicere q̄ ea que inducta sunt de raro ⁊ denso sunt bene dubitatione digna. ⁊ ideo vere dubitata sunt. Sūt aūt ista q̄ nisi ponat eē densum et rarū ex vacuo ⁊ pleno turbat celū. Itē aut nō est motꝰ oīno. aut oz gñatiōez eoꝝ q̄ ex densis fiūt rara ⁊ ecōuerso semp fieri equalē in eadē hora. vt q̄tū de aere fit ex aqua tantū eadē hora de aqua fiat ex aere. Et manifestū est ex ꝓdictis dubitabilib⁹ Rutos pḧs. q̄ si plus aeris ex aqua fieret ⁊ nō poneret esse vacuū. tūc oporteret q̄ ꝓtinue de pellerent vltime supficies corpoꝝ semp in maiorē locū donec tumultuaret etiā expulsum celū in maiorem locū. Et ecōuerso est q̄n plus de aqua fit ex aere. q̄ tūc necesse videtur q̄ ꝓstringant vltima corpoꝝ in minorē locū. ita q̄ tādem ꝓtraheret elementū qđ est vltimū omniū. aut oportz q̄ supponat alicubi equaliter fieri mutatōnem vnius ex alio in eadē hora ⁊ ecōuerso. ita q̄ oīne corpus vniuersi sit semper equale. aut oz q̄ oīno nihil moueat. in omni em̄ eo qđ mouet accidit talꝫ tumultuario vltimorū ⁊ expulsio. sicut dictū est excepto motu circulatōis. Nō aūt ꝓpter motum circulatōis positū est esse vacuū. q̄ circulatio non recedit de loco suo. sed potius ꝓpter motū rectū positū est esse vacuū. Nō semp em̄ in circulo est loci mutatio. sed etiā aliq̄n fit in rectū. Vi igit q̄ noiati sunt ꝓpter hoc qđ dictū est aliquid vacuū esse dicūt. Et redit dictū eoꝝ ad hoc q̄ vacuum sit rarū. eo q̄ ꝓtes naturales implentes foramina q̄n res est densa exuūtur ab ea intus ⁊ adduntur ei extra ⁊ ideo crescit in maiorē q̄titatē ex interpositōne vacui inter partes suas. Q̄n aūt densum fit ex raro tūc ꝓtes materie adduntur rei intus ⁊ implent foramina vacuo interposito ꝓtib⁹ rari. ⁊ sic nūquā fit rarū ⁊ densuz nisi additiōe ⁊ subtractōe partiū materialiū. ⁊ nō fit hic locutio de augmento aiatoꝝ. q̄m illud fit p additōnem. sed hic fit locutio de incremēto rei ⁊ de incremento facto p rarefactōem ⁊ ꝺdēsatōem. Hoc aūt mō ꝛutos pḧs dixit fieri intensionem q̄n scilz de calido fiebat magis calidum. ⁊ hoc dixit fieri p subtractōem ptiū materialiū frigidaꝝ ⁊ appōnem calidarum. ⁊ hoc mō dixit de frigido fieri calidum. q̄ nō videbat qualiter vna potētia ꝓtrioꝝ esset. Hoc etiā dixit fieri in figuris. q̄ q̄n de arcu maioris incuuatōnis fiebat curuatio minor hoc est remissioz arcus vel ecōuerso de remissiori intensior ⁊ magis curuatus. dicebat hoc fieri per appōnem curuarū partiū vel substractōem rectaꝝ vl ecōuerso. Aut q̄ recte ꝓtes q̄ sunt in maiori arcu interposite curuis ꝓtib⁹ ꝓtrahūtur ⁊ incuuātur. ⁊ tūc fit arcus ꝓtractior. Hec aūt tria adaptabat in elementoꝝ generatione q̄ cū elementū fit ex elemēto ⁊ puū fit maius. ⁊ ecōuerso. et calidū fit calidius. vel frigiduz frigidius. ⁊ sic de ceteris qualitatib⁹ elementoꝝ habentiū simbolū. ⁊ si nō hñt simbolū tūc fit ꝓtrariū ex ꝓtrario. Et q̄ elementa rotūda sīt fit minor arcus ex maiori vel ecōuerso. ⁊ hec oīa vt dem est appositōe ⁊ subtractiōe partiū fieri dicebat rutos. Et hanc additōem ⁊ subtractōem nō dicebat fieri in corpalib⁹ tm̄. sed tam in materialib⁹ q̄ formalib⁹ simul

¶ Nos aūt dicimus ex subiectis q̄m est materia vna ꝓtrioꝝ ⁊ calidi ⁊ frigidi ⁊ aliarū phy sicarū ꝓtrarietatum. ⁊ ex eo q̄ potentia est actu ens fit. ⁊ nō separabilis ꝺdem materia est. esse aūt alterū est ⁊ vna quidē numero. si cōtingat caloris calidi ⁊ frigidi.

¶ Hic pḧs intendit ꝓbare q̄ non oporteat vacuū esse ad soluandū rarefactōem ⁊ ꝺdensatiōem corpoꝝ proces/

dens ex subiectis que determiata sunt in ꝓmo libro phy sicoꝝ. ¶ Et hic in textu ad ꝓbatiõem eius ꝓmittit quatu or suppõnes siue ꝓpõnes. ex quib⁹ oĩa superius dubita ta solui pñt. Quarũ ꝓma est. q eadem est materia ⁊ trari orũ. vt calidi ⁊ frigidi. ⁊ aliarũ omniũ phy sicaꝝ ⁊ trarieta tum. sicut sunt rarũ ⁊ densum. ⁊ graue ⁊ leue. Secũda est ens in actu fit ex eo q est in potentia ꝓter alicuius extrinse ci additiõem. actus em̃ totus est in potentia in materia si cut in ꝓmo libro phy sicoꝝ est ostensum Tercia est. q ma teria nõ est separata a cõtrarijs ⁊ formis. sed semp ⁊iũcta alicui ⁊trarioꝝ. ⁊ alicui formaꝝ. ⁊ ꝑcipue materia simplex que est materia elementoꝝ. Quarta q materia est nume ro ⁊ subiecto vna. sed esse eius est alterũ ⁊ alterũ q̃ ⁊iun git vni vel alteri ⁊trarioꝝ. sicut q̃ ⁊tingit q est sub calo re vel frigore.

¶ Est igit ⁊ corporis materia ⁊ magni ⁊ parui eadẽ. manifestũ est aũt. Cũ em̃ ex aqua aer fiat eadẽ materia nõ accipiẽs aliud aliq̃d facta est sed qõ erat potentia actu facta est. ⁊ iterũ aqua ex aere siliter. aliq̃n q̃dẽ in magnitudinẽ ex par uitate. ⁊ aliq̃n in puitatẽ ex magnitudine Sili ter igit ⁊ cuz multus aer existens in minore sit mole. ⁊ ex minori maiori potẽtia cum sit sic ma teria vtraq;

¶ Hic phs probat ex suppõnib⁹ dictis ⁊tra ꝓtos q nõ nccarium est ponere vacuũ ꝓter rarefactiõem. qz mutari a denso in rarũ attribuit materie. igit nõ debet attribui va cuo mutari a denso in rarũ ⁊ ecõtra. Aũs ꝓbat. qz mate ria existẽs sub densitate hz naturalẽ potentiã siue aptitu dinẽ ad raritatẽ. qz iuxta secundã suppõnem aliq̃d mouet de potẽtia ad actũ ꝓter alicuius extrinseci additiõem Cũ igit materia existens sub densitate est in potentia ad rari tatem ⁊ ecõtra. ꝑt moueri materia a densitate in raritatẽ et ecõtra absq; vacuo. ⁊ sic ꝑz q corporis ẽ eadẽ materia magni ⁊ parui q̃ fiũt ex raro ⁊ denso. et nõ ita q alia ma teria addat̃ paruo ex quo fit magnũ ¶ Et istud ꝓbat ꝑ sike et ꝓmo in generatiõe qz in generatiõe aliq̃d ꝑt transmuta ri de vna forma in aliam sine vacuo. vt quãdo ex aqua fit aer tunc materia est transmutata in maiorem quantita tem nõ accipiens additiões alicuius in partib⁹ materiali bus. sed id qõ in materia erat potentia hoc factũ est actu et tñ ecõuerso fit iterum aqua ex aere materia facta mino ris cõtinuitatis ꝓter alicuius appõnem vel subtractiõem. et sic aliq̃n transmutatur ex paruitate in magnitudinez. ali q̃n ex magnitudine in paruitatẽ. ⁊ huius causa agens nõ est q̃dem nisi frigus aut calor. vel qz substantialis forma aque in densioꝝ ⁊ habẽre magis partes ꝓximates vult esse cõ substãtialis forma aeris que hz partes que sunt extren sioris cõtinuitatis. et ideo maiorẽ requirũt locũ ꝓter vacui in terpositiõem. ⁊ materia aque hz partes minoris cõtinuitatis et ideo ꝓximioris ⁊ minoris loci ꝓter alicuius partis ma terie subtractiõem. potest em̃ vna numero materia susce ptibilis esse maioris ⁊ minoris quãtitatis ꝓter appositi onem vel subtractiõem. vt dictũ est. Siliter etiaz est cum multus aer aliquãdo fit in minori corpore ꝓximus. ⁊ ali q̃n etiã in maiori. ⁊ fit ex minori maior ⁊ ecõuerso. qz cuz materia istoꝝ vtrozũcũq; potentia est maior vel minor ip sa fit vtraq; agentib⁹ in se ⁊trarijs q̃ sunt calidũ ⁊ frigidũ

¶ Sicut em̃ ex frigido calidũ. ⁊ ex calido fri gidũ eadẽ. qz erat potentia. sic ex calido magis calidũ nullo facto in materia calido q nõ esset calidũ q̃n erat minus calidum

¶ Hic manifestat phus idem ꝑ exempla de alteratione qz sicut eadẽ materia mutat̃ ex frigido in calidũ ⁊ ecõtra qz vtrũq; istoꝝ erat potẽtialiter in materia. sic etiã magis caliduz nulla parte facta calida que nõ sit in materia ꝓus calida ⁊ ei apposita vt fieret magis calida. sed oĩis pars materie que ꝓus fuit calida mutata ꝑ intensiones caloris facta est magis calida

¶ Sicut q̃dem nec maioris circulatio ⁊ ꝓue ꝓitas si fiat minoris circuli eadẽ cũ sit. aut alia in nullo alio factus est ambitus q nõ essz am bitus. sed rectum. Non em̃ deficiendo minus aut maius est. Hecz em̃ scintille est accipe ali quã magnitudinẽ in qua nõ est caliditas ⁊ al bedo inest Sic igit ⁊ ꝓor calor posteriori. qua re ⁊ magnitudo ⁊ paruitas sensibilis corporis nõ accipiẽte aliquid materia extendit. ſz qz po tentia est materia vtriusq;. itaq; idem est densuz et rarũ ⁊ vna materia ipsorum

¶ Hic phus ostendit idẽ de quãtitate. siue de qualitate que est circa cõtinuitatẽ dicens. q si circũferentia ⁊ ꝓximitas maioris circuli reducat̃ ad minorẽ circulũ nõ fit curuitas. in aliqua parte circuli que ꝓmo nõ erat curua. sed id ipm qõ ꝓus erat minus curuatũ postea magis curuat̃. Nam in ꝓmõi alteratiõib⁹ nõ fit aliquid maius ⁊ minus deficiẽ do aliquo aut apponendo. sed potius trãsmutatiõe tot⁹ materie de potentia ad actũ. Nõ em̃ ꝑt accipi fm magni tudinem scintilla vel flãma ignis que nõ sit calida aut lu cens siue alba. ⁊ ideo cuz incendit̃ scintilla nõ est hoc. quia partes frigide que sunt in ipsa ignian̄. ⁊ ita efficiat̃ calidi or. eo q plures cõ ꝓus habeat ꝓtes calidas. sed potius qz tota materia ex minori calido qõ potẽtia calidius est trãs mutat̃ in caliditatẽ maiorẽ. Sic igit ꝓor inest calor poste rioꝝ vt potentia est in actu. quare etiã magnitudo ⁊ par uitas corporis sensibilis fiunt circa materiã eandez ⁊ ex renditur materia in cõtinuitatem maiorẽ nõ accipientẽ aliq̃d additiõis in partib⁹ materialib⁹. sed qz materia potẽtia ẽ vtraq; istarũ cõtinuitatũ. ⁊ potẽtia est densum ⁊ rarũ

¶ Est aũt densuz q̃dẽ graue. rarũ aũt leue Am plius sicut circuli circulatio ꝓducta in minus nõ aliud accipit ꝓcauũ. sed qõ erat ꝓductũ est. Sic ⁊ ignis qõcũq; aliquis accipiat oĩe est calidũ. sic ⁊ oĩe ꝓductõe ⁊ distensione eiusdẽ materie. Duo em̃ sunt ab vtroq; denso ⁊ raro. Graue em̃ ⁊ durũ densa videnꝫ esse. ⁊ ecõtra rio rara leue ⁊ molle. Dissonat aũt graue ⁊ du rum in plũbo ⁊ ferro.

¶ Hic phus ostẽdit idẽ ꝑ effectus densi ⁊ rari. effectus em̃ rari est mouere sursuz. ⁊ effectus densi est mouere de orsum. sed illi effectus nõ ꝓuenũt vacuo. sed ꝓuenũt ma terie. igit Desum em̃ semp ⁊ absolute est graue. eo q par tes eius stant simul ꝓxime in parua cõtinuitate ⁊ loco. Ra

rum aūt semp est leue qū simplr & absolute est rarū. eo q̄ partes eius sunt rem ore ab inuicē. eo q̄ sunt magne q̄ntitatis & magn loci. Et subiūgit phs. q̄ amplius sicut circuli circulatio qū ꝓducta & curuata est in minus nullū accipit aliud ꝓcauū q̄tum ad ptes materie de nouo sibi additas ab extrinseco. vel in quib⁹ noua generata sit curuitas. cū ꝑus essent recte in maiori circulo existētes. Sz cōcauū & curuū qđ inne xū erat sibi in oīb⁹ ptib⁹ hoc amplius incuruat. sicz ignis. q̄ q̄cūq̄ est de igne est caliduz. & sic magis calidū oīb⁹ partib⁹ materialib⁹ intēlis in calido sic etiā est in circulo. q̄ oīs incuruatio in minorē aut directio sua in maiorē est ipsius materie. q̄ vna & eadē subiecta incuruatōi & directōi. Et si in mūdo toto fiat ꝓgregatione generatio. oꝑtz q̄ ista fiant circa eandē materiā numero ꝑ esse alterū & alterū numero differentem. Sūt em duo ꝓsequētia tam rarū q̄ densum. graue em & durū dēsum sequūtur. & leue & molle rarū sequūtur. Sed oppositum istius dixit zuthos. q̄ cū rarū sit maioris q̄titatis q̄ densum. & qđ maioris q̄titatis est ei plus additum est in partib⁹. vt dixit zuthos deberet rarū esse & durus & graue q̄ qđ hz plus de materie partib⁹ hoc hz easdē magis cōtractas & duras & ita grauius. per oppositā aūt cām dēfuz deberet esse molle & leue. Et accipiūtur hic molle & duruz in generalib⁹ significationib⁹ cor. put duruz est oīe id qđ nō cedit tangenti. & molle qđ cedit quocūq̄ modo cedat. Qū aūt durū & molle nō accipiūtur ꝑ hīs q̄ absolute dura & mollia sunt & densum & rarū nō accipiūtur ꝑ hīs que absolute & simplr sunt densa & rara. sed etiā ꝑ hīs q̄ sunt quodāmō & respectiue densa & rara. tunc aliqū dissonant ea que sequūtur ipsa. Nō em semp illud qđ durius & densius est etiā grauius est. q̄ plūbum grauius est ferro. & tñ ferrū durius est plūbo & densius. Ex dictis etiā pz. q̄ falsum est qđ dixit zuthos densum & rarū esse q̄titates materie. cū ex q̄titate nō sequantur q̄litates ꝓtrarie causate ꝑ ipsa. Ex denso em & raro sicut ex causis ꝓtrarijs q̄ dicta sunt sequūtur

¶ Ex predictis igit manifestū est q̄ nec discretum est vacuū nec simplr nec in raro nec potentia nisi aliqs velit penitus vocare vacuū cām illius qđ ferr. Sic aūt que grauis est aut leuis materia que hmōi erit vacuuz. Densum em & rarū ꝑm hāc ꝓtrarietatē motū actiua sunt. ꝑm durū & molle passionis & nō passionis receptiua & nō loci mutatiōis sed alterationis magis Et de vacuo q̄dem qūo est qūo nō est determinatum sit hoc modo

¶ Hic ꝓcludit phūs ꝓncipale ꝓpositū dicēs. q̄ ex predictis manifestū est. q̄ nec aliquid discretū neq̄ separatuz est vacuū neq̄ simplr est vacuū neq̄ mixtuz in raro & denso. neq̄ etiā in potentia hoc mō quo dixit zuthos phs. q̄ eēt in potentia & nō in actu. q̄ semp esset ī mixtū & nō sit actu separatū vacuū. Dicit aūt ipm nō esse in potētia. nisi aliqs vocet vacuū ipam materiā q̄ est aliq̄ cā illius qđ ferr & loci mutatōis. sicut subiectū dē esse cā. ꝑm hoc em materia vna q̄ subiectū grauitatis est & leuitatis dē vacuū. sed n̄c nō debuit poni vacuū causa motus. sicut densuz & rarum. q̄ illa sunt actiua & factiua motus. materia aūt non Sz potius debuit. dici q̄ vacuū esset causa motus. ex eo q̄ corpora susceptiua motus localis recti inquantū sunt susceptibilia rari & densi. & cum rarum & densum ꝑm suam ꝓtrarietatē sint actiua motus. durum & molle que sequūtur ipa nō se habēt ad motū localē vt actiua. sed potius vt passiua facientia ad motus facilitatē vel difficultatem. q̄ motus rectus facilis est ꝙ molle qđ cedit. & difficilis aut impossibilis ꝙ durū. Et vt generaliter dicak magis sunt durū & molle ꝑm suā ꝓtrarietatē causa alterationis q̄ loci mutatōis. Et sic patz q̄ materia est vna ꝓtrariox. & cum rarū & densum sunt ꝓtraria. qđ vna est materia eox que est causa istox ꝓtrariox. Patz etiā hoc ex signo infallibili. q̄ causank ex vna materia sine additōe & subtractōe. eo q̄ in oīb⁹ partib⁹ eiusdē materie inueniūtur. sicut postensum est. Qꝫ aūt nō sunt q̄titates addite ꝫ q̄litates causate ex situ partiū materie ex hoc probabitur. q̄ causank ab ipis qualitates ꝓtrarie que sunt durū & molle et graue & leue. Et qūo igit vacuū est. & put ipm dz materia. & qūo nō est. put ipm dz esse separatū extra elementum vel infra ipm exīs sit hoc mō q̄ determinatū est.

Utrum sit cōueniens de vacuo p̄dicta phī ꝓsideratio

¶ Et videk ꝓmo q̄ nō. q̄ de nō ente nō erit ꝓsideratio vacuū aūt est nō ens. igit de eo nō est ꝓueniens cōsideratio. ¶ Secūdo sic. illa ꝓsideratio nō est ꝓueniens que ꝓbat aliqđ esse qđ nō est. phī aūt ꝓsideratio de vacuo ē huiusmodi. igit ipsa nō est ꝓueniens. Minor ꝓbak. q̄ ꝓbat sex rōnib⁹ vacuū esse. vt pz inspicienti textū. In oppositū est sententia omniū vere philosophantiū. Et ꝑ intellectu eius ponūtur duo discursus. Quox maior ꝓmi est

¶ Primi naturales phī varie opinati sunt in positiōe vacui Minor Quox opiniones falsas ꝓuenienter reprobat Aristoteles Cōclusio Igit cū vacuū ponak loci ꝓuatio spectat ad physicū eius ꝓsideratio.

¶ Maior pz ꝑ phm in textu. q̄ qđam ponūt vacuū esse spaciū infinitū inter latera ꝓtinentia separatū a corporib⁹ et receptiuū corpox. q̄ credebant aerē nihil esse. Alij dixerunt vacuū esse corporib⁹ imbibitū ad modū paruox fora minū. sicut in spongea. & sic ponūt Democritus & Leucippus corpora ꝓponi ex multis athomis. & intermedia illox athomaliū dicebāt esse vacuitates quas poros appellabant. ideo dicebāt oīa corpa ꝓponi ex pleno & vacuo et posuerūt tale vacuū esse ad saluandū rarefactōem. condensatōem. augmentatōem. nutritōem. actōem & passionem. et sensatōem. sicut ꝓbat phūs aliquot rōnib⁹ in textu quas tñ soluit. Alij dixerūt sez pictagorici q̄ nō naturaliter locuti sunt. q̄ vacuū esset spaciū infinitum extra celum. & credebant celū esse magnū aīal qđ suo anhelitu attraheret per inspiratōem plenuz. & q̄ sic separaret corpora huius mūdi ab inuicē. ita q̄ vacuū nihil aliud sit q̄ separatio partiū vniuersi que nō potest fieri ꝑ plenū. q̄ ille partes essent ꝓtinue. ideo oportz q̄ sit quoddā vacuū primo in numeris distinguens vnā vnitatē ab alia ne numerus sit cōtinuus. igit ꝓmi naturales phī varie opinati sunt in positione vacui. ¶ Minor patet per phm in textu. & q̄ uis nō reprobat opinionē innaturaliter loquentiū. reprobat tamen positiōes naturaliter de vacuo loquentium

¶ Conclusio patz. quonīa ad eandē scientiā spectat cōsiderare de habitu z priuatione. vacuū aūt est loci priuatio ideo ꝓgruit ipsi Aristoteli mentiōem de eo facere. Ex q̄ patz q vacuū nō est absolute locus. sed est locus cum determinatione diminuente. in hoc em̄ q dr nō repletus corpore diminuit ratio loci. z ideo nō valet ꝓsequentia. est locus nō repletus corpore. igit est locus. sed ꝓmittit fallacia a dicto fm quid ad dictuz simpliciter. Maior alterius discursus est.

¶ Vacuū non est locus corporis. nec p ipsum nec ad ipsum p̄t fieri motus Minor Nec oportz ꝓpter rarefactiōem z ꝓdensatiōem et augmentatiōem ponere vacuū corporib⁹ imbibitū Conclusio Igit tota natura abhorret vacuū. et ideo bene p̄hs reprobat ipsuz

¶ Maior q̄tum ad p̄mā particulā sic patz. qz locus in hoc differt a vacuo. qz locus ꝓtinet corpus. vacuū aūt nō ꝓtinet. igit vacuū nō est locus. Preterea si vacuū esset locus tūc sequeret q duo corpora fierent in eodez loco. sed hoc est inconueniens dicere. igit vacuū nō est locus. Secūda patz. qz si sic tūc ip̄m haberet tres dimēsiones. ergo suscipiendo in se corpus cū non posset cedere suas dimēsiones haberet simul cū dimensionib⁹ corporis. Et q nō posset cedere patz. qz nō haberet maiorē inclinatiōem ad vnū locū q̄ ad reliquū. Et si cederet ipsum moueret. z p cōsequens ei⁹ esset locus. qđ est impossibile. Secūda pars maioris patz. qz oīe qđ mouet fertur in suū locum vt cōseruetur in suo loco cum in ipso sit virtus ꝓseruatiua corporis locati. in vacuo non est virtus ꝓseruatiua locati. igit in vacuo nihil p̄t moueri localiter. z per ꝓsequens nec per ipsum nec ad ipsum fit motus. Preterea vbicūq aliqđ corpus mouet ibi semp natum est quiescere. in vacuo autem nullū corpus aptū natū est quiescere. qz nō esset rō quare ibi quiesceret z nō ibi. ¶ Minor probat. qz si ꝓterea ponerez vacuū corporib⁹ imbibitū. tūc non fieret rarefactio. ꝓdensatio. z augmentatio nisi p aduentum noue materie aut p ablatiōem alicuius partis materie. illud aūt est falsum. qm̄ fiunt per realem trāsmutatiōem materie de paruo in magnū. z econtra. qz eadem est materia ꝓtrariorum. magnū aūt z paruū sunt ꝓtraria. ergo ipsoz est eadē materia. et p ꝓsequēs nō oportz q ad rarefactiōez deperdātur alique partes materie. necz ad ꝓdensatiōem acquirātur. sed parua q̄titas que fuit in raro in potentia efficit actu in denso. z magna q̄titas que in potētia est in denso in raro efficitur in actu. z nō p hoc q aliquando partes q̄ non erant q̄te fiant q̄te. sed qz q̄titas ptiū que ꝑus erat imperfecta pficit. sicut quādo minus calidū efficit magis calidū. nō oportz q alique partes nō existentes ꝑus calide calefiant. sed partes que habebāt caliditatē impfectā acq̄runt caliditatē pfectā. Ex quib⁹ patz q rarefactio z condensatio nō sunt simpl'r motus. sed ꝓsequūtur ad motū alteratōis. qz ad calefactiōem seq̄tur rarefactio. z ad frigefactiōem ꝓdensatio. ¶ Conclusio quo ad p̄mā ei⁹ partem patz. qz natura abhorret ocū. sed posito vacuo sequitur ocium in natura. igit natura abhorret vacuuz. Minor patz. qz posito vacuo nō possunt res naturales suas habere opationes. cū posito vacuo nō possit fieri motus vt ꝓbat p̄hs in textu. Preterea duplex est materia. scilz vīs z particularis. z quelibet horz refutat vacuū. igit tota materia abhorret vacuū. Maior est clara ex dictis in secūdo physicoz. Minor ptz. nam natura vīs abhorret vacuū. nō ꝓpter sui indigentiā. sed aliorz. Nō em̄ p̄t fieri p eam administratio gubernatōis istoz inferiorz nisi nō existente vacuo. qm̄ oīe agens in alterū agit in ipsum p cōtactū qui nō fit nisi p hoc q vltima sint simul. vacuo autez existente vltima nō sunt simul. z p ꝓsequēs nō p̄t fieri actio. cū igitur natura vīs agendo transmutādo gubernat hec inferiora. manifestū est q abhorreat vacuum. Natura etiā ꝑticularis abhorret vacuū ꝓpter salutē sui esse individualis z specifici z esse qđ ꝓuenit sibi in q̄tum est pars totius vniuersi. Nā natura particularis nō posset subsistere si esset vacuū. nec in esse specifico. nec etiaz in esse quo ē pars totius vniuersi. z hoc experimur. qz corpa naturalia exūt sua naturalia loca ad repellendū vacuū. vt videm⁹ aquā ascendere subtracto aere. ¶ Sed diceret aliquis. natura nō abhorret vacuū. qz p motū localē rectū fit vacuū. quia euacuat ank loca. z sic loca fiūt vacua. Ad hoc dōm est q duplex est vacuū. scz vacuū simpl'r z vacuū in respectu. tā natura abhorret vacuū simpl'r. nō aūt in respectu. respectu scz aliquoz corpoz ip̄m nō implentium

Ad obiecta in oppositū

Ad primū dōm est. q de nō ente simpl'r z in se ꝓsiderato nō est scia. de nō ente tn̄ qđ apparet ens p̄t esse scia. z hoc fm q apparens est. aut ostendendo q ip̄m nō habet rōnem veri entis. Vl̄ de quolibet nō ente nō est determinādum. sed de nō ente. de quo dubiū est an sit vel non sit.

¶ Sed diceres. est vere ens in se ꝓsideratū cum ip̄m hic definiat. sed nihil definit nisi vere ens. g̃. Ad hoc est dōm q licet ip̄m definiat definitōe q̄d nois. nō tn̄ definitōe q̄d rei. qz illa est solū entis. sz alia est entis z nō entis. ¶ Ad secūdū dōm est. q illa ꝓsideratio nō est cōueniens q ꝓbat aliq̄d esse qđ nō est assertiue. sed ꝓbans aliq̄d esse qđ non est soluendo illas rōnes q̄b⁹ ꝓbat illud esse qđ nō est. nō est inconueniēs ꝓsideratio. sic aūt facit p̄hus de vacuo. et p ꝓsequēs eius ꝓsideratio est ꝓueniens z bona

Incidunt dubia quorum p̄mū est. An possibile sit vacuū esse.

¶ Et videt p̄mo q sic. qz deus p̄t annihilare oīa que sunt sub ꝓcauo orbis lune. ergo tūc erit vacuū. z p cōs possibile est ipsuz esse. ¶ Secūdo sic. extra celū est vacuū. qz extra celū ē spacium nō corpore impletū. Confirmat. extra celū nihil est. sed vacuū est nihil. igit extra celū est vacuū. ¶ Tercio sic capiat portus aere plenus z ponat supra aquā frigidā cū orificio. tūc ille aer calid⁹ ꝓdensabit ꝓpter aque frigiditatem quo ꝓdensato occupabit minorez locū q̄ ꝑus. igit in aliqua parte illius erit vacuū. z ꝓsequēs vacuū est. Confirmat. si capiat vesica. z cōprimātur ptes eius fortiter ad inuicē. ita q inter partes vesice nō maneāt alique ptes aeris. z obstruat tūc foramen eius. deinde extendāt ptes vesice inter illas ptes erit aliqđ spacium. igit illud spacīū erit vacuū. Confirmat secundo. accipiant duo asseres plani et ponātur sub se inuicem. ita q tangāt se fm oīes ei⁹ partes. ita q inter eos nullus sit aer medius. si tūc ille asseres equaliter separarent a se inuicem. tūc in aliqua parte erit vacuū. qz si illi asseres equaliter separarent. tūc ille aer nō potest in instanti moueri ad oīes partes asseris. sed succedit. igit. Confirmatur tercio. in antiquis ouis aliquando videntur magne rotunde. z ille sunt quedā vacuitates

igitur vacuū est. Confirmat quarto. capiat vas eneum et impleat aqua calida z obstruat. z postea ponatur in loco frigido. illa a qua calida ꝓgelabitur z ꝺcēsabitur. facta aūt ꝓgelatōe z ꝺcensatione illa aqua occupabit minorez locum q̄ ꝑius. igit in aliqua ꝑte illius vasis erit vacuū

¶ Solutio q nō. vt ꝑz ex dictis. supposito hoc statu quez deus ordinauit. qz corpora que sunt in vniuerso ex quibꝫ ꝓstituitur vniuersum ꝓseruātur per hoc q vnū corpus tāgit alterum. qz per talem ꝓtactum vnum corpus ꝓseruat aliud sibi ꝓpinquū. sed posito vacuo nō haberent ꝓpinquitatem fm tactum. z ꝑ ꝓsequens virtus cōseruatiua non posset deferri ad inferiora corpora per media.

¶ Ad obiecta in oppositū. Ad ꝑmū dicendū est. q vtiq̄ potest esse potentia diuina. sed non naturali potentia. cum natura abhorreat vacuū. ¶ Ad secūdū dicendū est. q extra celum nō est vacuū neq̄ spaciū vere. sed solum imaginarie. Et ad ꝓfirmatōnem dicendū est. q illud argumētum peccat penes fallaciā accidentis. qz arguitur ex ꝑtis particularibꝫ affirmatiuis in secūda figura. ¶ Ad tertium dicendū est. q si aer ille calidus ꝺcensatur ꝓpter aq̄ frigiditatē. tūc alique partes aque ascendūt sursum ad ꝓhibendū vacuū. z sic ille portꝰ semper erit plenus aut forte ille est porosus. ita q aer posset intrare per poros potti sicut intrat per poros oui. Unde in cōmuni practica videmus. si capiatur peluis cū aqua frigida. z in ea ponat candela ardens. z supra candelam ardentē ponat pottus cum orificio supra aquam frigidā. ita q aer nō poterit intrare pottum. tūc aqua illa ascendit sursum ꝓpter ꝓhibendum vacuū. vnde flamma candele ꝓsumit aerem existentem in potto. z ꝙuertit aerem in fumū qui tāgens latera potti ꝺcensatur. z sic occupat minorē locum q̄ aer ꝑius si igitur partes aque non ascenderent sursum. tūc in aliq̄ parte potti esset vacuū. sed hoc est incōueniens. Ad confirmatiōem ꝑmā dōm est. q nō est possibile ita ꝑtes vesice ꝓprimere ad inuicē sic q inter illas nulle manerent partes aeris. sed semper ibi manet aliquis aer. licet modicus. et sic per extensionē vesice rare fit ille aer ad ꝓhibendum vacuū. Aut dicendum est q vesica est corpus valde porosum. sic q per poros eius semper intrat aer qui ꝓhibet vacuū. Ad secūdā ꝓfirmatōnem dōm est. q illi duo asseres nō possunt equaliter eleuari fm oēs suas partes. sed ꝑius eleuātur fm vnā partem. z postea fm aliam partem. et sic aer successiue intrat. Aut si equaliter possint eleuari per virtutem aliquam fm omnes eius partes. tūc aer moueturin instanti ꝓtra naturā ad oēs partes eius. Aut dicendum est. q illi asseres non possunt ita planari. quin inter illos semp maneat aer modicus. z ille tūc per separationē illoꝝ asserū rarefit. Ad terciā ꝓfirmatōem dicendum est. q in hmōi ouis nō sunt alique vacuitates. ꝛ in illo spacio qō videtur est aer. aut aliquod aliud corpꝰ subtile. Et si querat qūo aer potest intrare testaz oui. Ad hoc dicendū est. q ingreditur testā oui per poros existētes in testa. Et q in testa oui sint quidā pori patz. quia si ouū ponatur ad ignem sudat saltem si recens fuerit. Ad quartam ꝓfirmatōem dōm est. q illa aqua calida aut nō ꝓgelatur. vel si cōgelaretur. tunc illud vas deberet rumpi vt aer intraret ad ꝓhibendū vacuū. sicut videmus q in hiemie vasa multū fortia rumpūtur. qñ aqua existens in eis ꝓgelatur vsq̄ ad ꝓfundum

Secundum dubiuz est.

An quocūq̄ medio dato potest dari medium subtilius seu rarius. ¶ Et videt q nō. qz in rerum natura nullum est medium rarius siue subtilius igne. ¶ Solutio q sic. vt dicit ꝑhus in textu. ¶ Et ad obiectū in oppositum dicendum est. q medium potest accipi duobꝫ modis. Uno modo fm rōnem generica medij quo corpus est ꝺcensabile aut rarefactibile. et sic q̄cūq̄ subtili medio dato potest dari medium subtilius. Secūdo modo potest cōsiderari medium fm rōnem specifica medij quo est tale corpus. et illo modo est dabile medium subtilissimū quo nō potest dari subtilius. z hoc loquēdo de corporibꝫ rarefactibilibꝫ z cōdensabilibꝫ. et per hoc excludūtur sphere que nō sunt rarefactibiles z ꝺcensabiles. Aut dicēdum est. q illa ꝓpositio potest duobꝫ modis intelligi. Uno mō fm rem. z sic nō est vera. Alio mō fm rōnem siue imaginatōem. z sic ipa est vera. qz mathematici imaginant lineam esse extensaz in infinitū. z hoc in ꝑma opatione intellectus. quia abstrahentium nō est mendaciū ¶ Sed diceres. si sic. tūc demōstratio Aristotelis nō esset realis. sed solum imaginaria. qz est rōnis siue intellectus. Ad hoc dōm est q est duplex ratio siue intellectus Unus est intellectus qui nō habet correspondentiā a parte rei. z talis intellectus non est iste. Alius est intellectus qui habet correspondentiā a ꝑte rei. et hoc ꝓ tanto qz nō repugnat ei habere correspondentiam. z talis intellectus est in demonstratione superius facta.

Tertium dubium est

Si esset vacuū an in eo fieret motus ¶ Et videtur q sic quoniā si spacium inter ignem z terram esset vacuū z ponneretur aliquid graue sursum in ꝓcuo ignis. aut ergo illud graue descenderet deorsum aut nō. neutruz illoꝝ est dicendū. igit ꝛc. Non ꝑmū. qz signetur instans in quo tale graue vltimo est sursum. z in quo est ꝑmo deorsum. vel illa duo sunt vnū z idem instans. z tūc sequeretur q idem corpus simul z semel esset in diuersis locis. et si sint diuersa instantia tūc cum inter quelibet duo instantia sit ꝛēpus medium sequit q tale graue mouebit successiue. z sic in vacuo erit motus. Non secūdum. qz tūc graue nō ꝓhibitum quieseceret sursum. quod est impossibile. Secūdo posito tali spacio vacuo ponatur corpus longū puta lancea. tunc anterior pars illius corporis citius veniet ad terraz q̄ media vel vltima pars. sed vbi est ꝑius z posterius ibi est successio. igitur tale mobile successiue mouebitur in vacuo. Et eodez modo argueret si tale corpus ponatur in igne z ingrediatur vacuū anterior pars citius ingredit q̄ medium. Tercio dicit ꝑhus septimo huius. q omne mobile citius pertransit spaciū sibi equale z deinde maius. si q̄ aliquod corpus descendat per vacuū. tūc ꝑius pertransibit partem sibi equalem. z deinde alias. igitur erit ibi motus successiuus. Quarto aliquod graue habet tantam virtutem supra suū mobile in spacio pleno sicut in spacio vacuo. in pleno autē nō potest moueri in instanti. igit nec in vacuo. ¶ Solutio q si esset vacuū in eo non fieret motus. sed ibi esset mutatio in non tempore. quia motus qui fit per medium vacuū z per medium plenū non habent ad inuicem ꝓportionem in velocitate z tarditate. vt inquit ꝑhus in textu. igitur si mobile moueatur successiue in pleno. mouebitur idem mobile in vacuo positum in nō tempore. ¶ Ꝓo cuius intellectu est sciendum. q duplex est mobile. quoddam eiꝰ est simplex. vt ignis aqua vel alij

quid huiusmodi. ⁊ tunc si vacuū esset ⁊ in eo fieret motus alicuius corporis simplicis tūc talis motus siue magis ꝓprie mutatio erit in nō tempore. Unde in motu corpoꝝ simpliciū tota successio ꝓuenit ex parte medij. iam in vacuo nō est medium. igit ⁊c. Aliud est mobile mixtū ex quatuor elementis. ⁊ tale mobile mouebit in tempore. qz in motu mixti successio nō ꝓuenit solum ex medio. sed etiaz ex parte mobilis. quia elementa manēt salua in mixto. ⁊ sic in quolibet mixto sunt elementa ꝯraria. quoꝝ aliqua ſt̄ nata moueri sursum. ⁊ aliqua deorsum. ⁊ sic causant aliquam resistentiam ⁊ successionem in motu talis mobilis. Preterea dicit pⁿus septimo huius. q si mouens mouet aliquod mobile p aliquod ſpacium in aliquo tempore idem mouens mouebit idem mobile per medietatez ſpacij in medio tempore. ⁊ per medietatez illius spacij adhuc in medietate temporis. si igit medium vacuū non sit. ꝓportionabile medio pleno mouebit per ipsum in nō tempore. Preterea velocitas ⁊ tarditas in motu causantur ex ꝓportione motoris ad suū mobile. aut causant ex parte medij resistentis aut ꝓmouentis ipsum mobile in motu suo. sed mobile simplex in vacuo posituz nec ex parte motoris nec ex parte medij retardatur. igit mouebitur in inſtanti. Non ex parte motoris. qz ipsum est perfecte in actu sui mouentis ⁊ generantis. Non ex parte medij. quia vacuū nihil est. sed nihil nō potest resistere neqz impedire. quin motus fiat in instanti. Et est notandū ſm dominū Albertum. q ista ꝓpositio per se est manifesta. q suppositā equalitate mouentiū in potestate mouēdi ⁊ equalitate figure in ipsis mobilib⁹. q equales erūt motus qui sunt p equalia media in spissitudine ⁊ dimensione. ⁊ ineq̄les erūt qui sunt per inequalia media in spissitudine c̄ꝫuis sint eq̄lia in dimensione. Cuz igitur equalitas motus causetur ab equalitate. ⁊ diuersitas a diuersitate. ꝓcludit necessario q diuersitas medij causat inequalitatem in velocitate ⁊ tarditate. ⁊ ideo si nihil resistentie faciat medium tūc talis mutatio erit in indiuisibili temporis. ⁊ si resistentiā faciat medium. tunc talis motus erit in tempore. et hoc tam in motib⁹ naturalib⁹ c̄ꝫ violentis. vt inquit venera. domin⁹ Albertus. Et necessariū est scire q motus violenti velocitas ⁊ tarditas suppositā equalitate motiue virtutis non causatur nisi a dispositione medij per quod mouetur. Et si ꝓparetur motus ad motum. si vterqz est violētus ⁊ habent motores equales ⁊ mobilia equalia causabitur proportio motus ad motum ex ꝓportione medij ad medium Motus aūt naturalis non habet ꝓportionez ꝓmo ex medio. sed potius ex potentia mouente relata ad medium vt patebit inferius. et ideo medij natura in illo est signū proportiōis habitudinis motus ad motū. sed causa est habitudo motoris ad mobile. ⁊ qūo hoc verū sit hoc modo ē intelligendū. Eoꝝ aūt que mouenť quedaz mouenť ex se ita q ꝓncipiū sui motus nō habent in seipsis. Quedā aūt nō mouenť ex se. qz ꝓncipiū sui motus nō habent in seipſ⁹ Illa aūt que mouenť ex se hñtia ꝓncipia sui motus in seipis sunt aiata. ⁊ omnia talia habent motorē qui est in actu et mobile quod est pfectum in actu. sicut intelligētie que mouent elementū sunt actu. et elementum est actu. Et ſimiliter est de anima que mouet corpus organicū. ⁊ omnia illa mouenť in locis suis ⁊ nō extra loca sua. ⁊ talia ad motum quem faciunt cū sint pfecta in seipsis nō indigēt medio p quod fit motus in quo pfecte acquirat mobile forꝫmam motoris. ⁊ ideo tales mot⁹ c̄ꝫuis nō sint per medū Non tamen ꝓpter hoc sunt in indiuisibili temporis. sed in tempore. Illa aūt que non habent motoreż in seipſis sunt duplicia. quedam em̄ eoꝝ nec primū habent mouēs in se nec etiam formā quam dat motor. quedaz aūt ⁊ si nō habeant primū mouens tamen habent in se per aliquem modū formam motoris. Exempluz est in motib⁹ localib⁹ violentis in quib⁹ nihil cōfert id quod vim patitur ⁊ ideo motor illoꝝ in actu est. ⁊ mobile actu ⁊ seruata equalitate motoris nō causatur in eis tarditas nisi ex medio. Exemplū autē illoꝝ est in simplicib⁹ corporib⁹ que mouēꝫtur a generante. vt probat Aristoteles octauo huius. ⁊ illoꝝ primū mouens est in actu. mobile autē in potentia et de talib⁹ oīno verū est q motus eoꝝ semp causat ex ꝯrarietate motoris ad mobile Ex h̄ em̄ motor mouet ⁊ mobilitas mobilis causat ex similitudine quā habet cuz motore. qz ex h̄ q motor ꝯrariū inuenit in mobili ꝓpter hoc agit in ipsum expellendo illud. ⁊ inducendo formam suam quā si induxisset nō amplius moueret. Mobile autem susceptibile est eiusdem forme. nō vnū ꝯrarium. sed vnū sibi simile per ꝓfusum habitum forme. vt declaratuz est in primo libro phȳsicoꝝ Quantū em̄ dat generās mobili de forma sua. tantū dat ei de ꝓsequente formaz suam hoc est de loco. ⁊ ideo dat ei motū ad locum. Et quia vis motoris per vires ꝓualescit in mobili. ꝓpter hoc in medio agit in ipsum. ⁊ indigent talia mobilia medio in quo procedūt de potentia ad actum. in quoꝝ medio termino cōpleta est generatio ⁊ motus. ⁊ ſm q distant ab illo tanto imperfectior est forma generans in ipsis ⁊ motus Et inde est q motus naturalis intenditur in fine sui. qz quāto plus est iuxta finem tanto pfectius habet formā. et quāto perfectius habet formā tanto perfectius habet motuz ad locum saluatiuū sui in forma. Per hoc etiam patz. q medium per quod est motus naturalis sibi naturale est. ⁊ est aer aut aqua que sunt elementa media. et est vno modo ꝓhibens ⁊ alio modo adiuuās. qz ex ꝓnturalitate adiuuat. aer em̄ magis est terreus iuxta terraz. et aer iuxta ignem est magis igneus. ⁊ ideo oportet q cum generatio sit ignis quanto aer superior est. tanto magis ꝓnaturalis est generationi eius quod fit ignis. ⁊ quāto inferius est tāto minus cōnaturalis est igni ⁊ magis cōnaturalis terre et ideo ex illa ꝓnaturalitate iuuat ad motum ascensionis ignis aut descensionis terre. Idem autem est de aqua c̄ꝫtum ad ea que mouentur per ipsam in ascendendo ad aerem vel descendendo ad terram. inquātum autez pingue dine vel tenuitate ⁊ plus difficulter ⁊ minus est diuisibilis. sic est medium impeditiuū. ⁊ impedimentum illud est in vno sicut in causa. ⁊ in alio sicut in signo ⁊ promouente In causa em̄ est in ꝯrarietate mobilis ad motorem Hec em̄ cōrarietas maior est in principio medij ⁊ vbi incipit motus. et minor est in medio. ⁊ minima in parte que est iuxta terram. et ex illo causatur q motor diuersimode posſt minus ⁊ plus super mobile. Sed tamen medium ꝓ mouet ad hoc inquantum est difficulter aut faciliter diuisibile. Et medium etiam est signū huius ſm distantiam vel ꝓximitatem ad terminū motus. Et si queratur de motu eius qui fit non ex generante. sed quādo remouetur ꝓhibens motum. sicut quādo deiçit colūna. ⁊ cadit lapis qui erat super colūnam. Ad hoc dicendū est. q oīs motor ſm elongationem a loco ad quem mouet trahit debilitatem quandam in virtute mouendi rem motaz. ⁊ ideo licet talis motus tēpus habeat ex medio retardante motum. tñ etiā aliq̄d hmōi hz ex ꝓtute motoris q̄ fortificat plus in descēsu qū descēdit vł ꝓximat loco ad quē mouet

Ex his igit̄ ptz. q̄ ea q̄ mouenť triplicit̄ ꝓportionat velocitatē t tarditatē. vno° ex motore solo. sicut q̄n motor est i actu t mobile ē i actu t nō idiget medio eo q̄ motu illo mobile nō acq̄rit pfectionem essentialē sicut corpa celestia st̄ velocia in motu vel tarda Scdo° ex medio indicāte et unitāte potentiā motoris. sicut corpa simplicia se mouent iuicē generādo Tertio° ex vtroq̄ sicut aialia q̄ mouenť motu ꝓcssiuo i aere aut in aqua. Ex hoc iterū ptz q̄ si det̄ ponā motoris ee pfecta sup mobile. t nō fuerit mediū. pmouēs nec impedies ipam. q̄ tūc sicut hz formaz motoris id qđ mouek. ita habet et motū t locū. hz aut̄ formā motoris totā sine medio ꝓmouente aut impediēte. g̃ habebit nccario locū t motū. ad locū sine medio ali quo ad hoc ꝓferente vel impediēte. Omne aūt qđ nō hz ꝓpatōem nisi ad duos tm̄ nos sine medio mouek nō in diuisibili tpe vel ꝓtinuo. sz i tpe indiuisibili. g̃ tale mobile mouek in indiuisibili tpis. cū aūt motus est in vacuo medium nihil operak ad motū impediēdo aut ꝓferēdo. g̃ nō ē ibi nisi habit° forme pfecte in instāti t acceptio loci eiusdem forme sine tpe. Et hec est causa q̄re dixit aresto. q̄ si nō est mediū impediēs qđ indicat ipotētiā motoris super mobile t pmouēs generatōem forme motoris i mobili q̄ tūc mot° ē i indiuisibili tpis. t q̄ ꝓportio mot° ad motū est. sicut ꝓportio medij ad mediū. Sed ꝓtra istam veritatē est Auicenna t anēpache q̄s imitak doctor sanctus sz decepti sunt. et causa deceptōnis eoz fuit. q̄ putabāt q̄ ad aliud et aliō referret tarditas q̄ causak ex medio in motu simpliciū. et tarditas q̄ ex diuersitate motoris causak. cū h nō sit ver. q̄ cū habitudie medij crescit ꝓt° motoris. t cū ꝓportione ei° decrescit. t iō qđ demōstrak in vno eoz tenet in vtroq̄ eoz. Ad obiecta in oppositū. Ad primū dōm ē q̄ illo casu posito graue erit deorsum in instanti t erit idez instans sm rem q̄no erit sursum t deorsum. differens tm̄ sm rōem. q̄ graue erit sursum in illo instāti inq̄tū illud instans est finis ꝓteriti et erit deorsum inq̄tum est p̄ncipiū futuri. Et licet terminus a q̄ et terminus ad quē nō sint ꝓpossibiles sunt tm̄ p̄me succedentes t hoc in vacuo q̄uis nō in pleno Sz diceres nihil mouek de vno extremo in aliud extremū nisi p aliq̄ medium. Ad hoc dōm est. q̄ verū ē si ibi fuerit mediū plenū. Et si dicak. si totū spaciū int̄ celū et trā eēt vacuū t deorsuz ponerek ignis q̄ mouerek sursuz t sursū molarz q̄ mouerek deorsū illa mobilia obuiabūt sibi in medio. igit̄ talia mobilia ꝓpus erūt i medio q̄s itermino motus. et p ꝓns ille motus nō erit in indiuisibili tpis. Ad hoc dōm est. q̄ ignis nō obuiabit molari sed imediate erit sursum t lapis poneret se deorsum successiue. q̄ est corp° mixtū Sz si supius ponerek terra t deorsum ignis terra in instanti erit deorsum t ignis sursum

Ad scōm dōm est q̄ tale corpus longū in eodē instāti tpis erit sursum et deorsum licet tm̄ prius natura vna ps descendat q̄s alia. et q̄n puenit deorsum inq̄tū intrabit plenū poterit esse successio rone pleni et nō rone vacui et etiā sursum q̄n intrabit vacuū. Ad tertiū dōm est q̄ hoc intelligit de illo qđ mouek p aliq̄d mediū. quia equale et inequale ipsius mobilis attendit̄ p respectum ad mediū qđ ptransit t q̄ in vacuo nulluz est mediū iō non p̄t esse talis cōparatio Ad quartum dōm est q̄ licet mouens sm se in vacuo t pleno habeant eandem ꝓportem. tm̄ mobile nō p̄t eodem mō moueri et suscipere influxū agentis in spacio pleno et vacuo. q̄ in pleno esset mediuz resistens iō nō reciperet formā intentā ab agente. sz in vacuo nullū esset mediū impeditiuū ideo suscipe ret formā in instanti. sicut aer serenus in instanti suscipit illūinatōem a sole. q̄ licet motus totaliter ꝓueniat a mouente. tm̄ successio ꝓuenit aliq̄n ex pte impedientis

Quartum dubium est.

An in motu naturali grauiū et leuiū tota successio ꝓueniat ex pte medij Et videk q̄ nō. q̄ sic mot° celi fieret in instāti. hoc aūt falsum est. igit̄. Dimo ꝓz. q̄ nō fit p medium. nec ibi est resistentia medij So° q̄ sic. q̄ tota successio ꝓuenit in motu ab illo a quo ꝓuenit talis resistentia. tota aūt resistentia est a medio. igit̄ tota successio ꝓuenit ex pte medij. q̄ remoto medio nihil erit ꝓhibens. quin graue sit deorsum Est est notandū q̄ aliq̄d mobile dupl'r p̄t moueri s'm q̄ est in duplici potētia ad motum. vno° p̄t moueri de potētia essentiali ad actū. vt q̄n leue fit graue tūc mouek de potētia essentiali deorsum. et talis motus semp fit a generāte. Alio° p̄t moueri de potentia accītali ad actū. vt q̄n graue sursum ipeditū mouetur deorsum. t ille mot° causak a remouente ꝓhibēs q̄ graue est sp naturaliter deorsum nisi detineak sursuz p aliq̄d ꝓhibens ipm descēdere. et illo mō hic loq̄mur. Quererea si ibi ꝓueniret resistentia ex alio q̄s a medio. hz esset ex pte mobilis. aut igit̄ hoc esset grā materie vl'forme. neutrū illoz ꝓz est dōm. igit̄. Non grā sue materie. q̄r seclusa forma materia de se est indifferēs ad quēcūq̄s motum. Nō gratia forme. q̄ ꝓ formā hz naturalē inclinationem ad talem motū. igit̄ p talē formā nō resistit motori. et sic ibi nō potest esse successio ꝓueniens ex pte mobilis. cū ibi nulla sit resistentia ex pte ipius Ad obiectū in oppositū est dōm. q̄ motus celi nō est naturalis. sed potius intellectualis dicendus. et ideo in ipo ꝓuenit successio. rōne agentis qđ taliter mouet sm exigentiā finis aut sm alios rōnes situs. hic cīm soluz est ad ꝓpositum de motu naturali grauiū et leuium. Est ideo dicit doctor magnus. q̄ corpora celestia nō debeāt moueri in indiuisibili temporis. q̄ aliam cōparationē habent ad suū motorem q̄s elementa habeāt ad suos motores. Sz diceres ꝓportio motus est ex duob° ex vno p̄ncipaliter et ex alio secūdario t sic sm dcā motus nō ꝓportionak motui nisi sm id qđ secundario ꝓ accidēs est in quodā motu. Cīm omnis motus fiat ex victoria potentie motoris super mobile. oportet necessario q̄ motus sit velocior in quo potentia motoris sit magis vincens suū mobile. t motus sit tardior in quo potentia motoris minus vincit mobile. Hac cīm de causa inueniuntur motus diuersi in celestibus in velocitate et tarditate differentes. quia mot° p̄mi mobil' est velocissimus. t mot° stellarū fixaꝝ ē tardissimus. quia spaciū qđ pficit motus p̄mi mobilis in viginti quatuor horis pficit motus stellarū fixarū. vt inquit Aresto. in triginta sex milib° annis t sexaginta

Ad hoc dicendū est. sm dōm Albertū. q̄ nō est ꝓportio cum eo. q̄ secūdario tm̄ in motu est causa velocitatis et tarditatis. q̄ licet secundariū sit tm̄ est signū p̄ncipale

Quintum dubium est.

An ꝓdēsatio et rarefactio sint possibiles Et videk p̄mo q̄ nō q̄ q̄ncūq̄s extreitates alicui° corpis approp̄inquāt centro. vel reperiunt vacuitates in quib° recipiunk. vel oportet q̄ sit penetratio dimēsionū. sz q̄n fit ꝓdensatio extremitates corpis approp̄inquant centro. igit̄ oportet ibi dare vacuū vel penetratōnem corpis. cum igitur vtrūq̄

est impossibile. condensatio est impossibilis et si condensatio est impossibilis ꝛ rarefactio. quia quādocunq; aliquod corpus rarefit oportet aliud condensari ad conseruandū equalitatē corpoꝝ vniuersi. Scōdo si aliqd corpus rarefiat. oportet q cedat in maiorem locū ꝛ q aliud corpus recedat. ꝛ iterū ad illud corpus aliud corp⁹. igitur ad rarefactionē vnius corporis oportet celū moueri. aut oportet dare vacuū in quo recipiunt corpa rarefacta. sed vtrūq; est impossibile. igit. Tertio in oīm̄ ꝺdensatione corpis ptes fiunt minus distantes q̄ fuerūt. impossibile em̄ est q ptes fiant minus distantes cū sp se tāgāt in suo toto. igit sequitur q cōdensatio nō est possibilis. Quarto. si ꝺdensatio sit possibilis ponat q in ꝺuerso ignis p influentiā celestē aliq̄ps ignis cōdenset. tūc oportebit dare vacuū. q̄ cuz ignis sit rarissimū corp⁹. nō pōt rarefieri ad replendū talē locū et corpus ꝺdensatum occupat minorē locū q̄ prius. ꝯs est incōueniēs. igit ꝺdensatio nō est possibilis. Pro solutōe istius dubij tria sūt supponēda. Quoꝝ pmū est. q ꝛrariorꝝ est vna ꝛ eadē materia sicut calidi ꝛ frigidi eo q ꝛraria sp habeāt fieri circa idem subiectū. Scōm q illud qd fit in actu prius erat in potentia fm naturā aīq̄ fieret sub tali actu. Tertiū q materia q̄ est susceptibilis ꝛrariorū nō est separabilis simul ab vtroq; ipoꝝ. Istis suppositis respondet ad quesitū q sic. q̄m eadē materia q̄ prius fuit sub qua q̄titate p̄t fieri sub magna. et cōtra. illis āt duobus mōis fit rarefactio et ꝺdensatio. igit sunt possibiles. Dicit em̄ raz qd hz paucū de materia sub magna q̄titate et eius ptes nō sunt adinuicē ꝺiacentes. Sed densum dr qd hz multū de materia sub qua q̄titate et habet ptes ad inuicem ꝺiacentes. et ideo dr rarefactio q̄n̄ p aliquā alterationem materia existens sub qua q̄titate sub magna q̄titate efficit. vt in calefactione lactis. Et p oppositū ꝺdensatio est. q̄n̄ materia sub magna q̄titate existens efficit sub qua q̄titate. vt q̄n̄ aliqd corp⁹ p frigiditatē restringitur. Et est sciendū. q calidi est disgregare ꝛ mouere ptes a centro ad circūferentiā. iō p calefactōem materia existēs sub qua q̄titate efficit sub magna Et frigidi est ꝺgregare ꝛ mouere ptes a circūferentia ad centrum. et ideo causat materiam sub qua q̄titate q̄ fuit sub magna Et quo ptz. q rarefactio ꝺsequit calefactōem. ꝛ ꝺdensatio sequit frigefactōem Ad obiecta in oppositū Ad primum dōm est. p interemptōem maioris. q̄m ꝺdensatio nō fit per hoc q ptes extremales ingrediant ptes existētes ultra centrū. sz p hoc q materia prius extīs sub magna q̄titate p aliquā aliā alterationem efficit sub qua. ꝛ iō ꝓpter hoc. nō oportet ponere vacuū nec penetrationem dimēsionū Ad scōm dōm est. q q̄n̄ vnū corpus rarefit cedet in maiorē locū. sed aliud ꝺdensat. ideo nō oportet ponere vacuuz. vt recipiant ptes corpis rarefacti. nec oportet ꝓpter hoc celū moueri nec augmētari Ad tertiū dōm est. q ptes ab inuicē remote in ꝺdensatione fiūt. ꝓ priores ꝛ minus distantes. sz tū ptes q̄ prius erāt imediate nō fiūt minus distantes. Ad q̄rtuz dōm est q illa cōdensatōne facta ignis nō rarefier. sz ꝓinqua ps ignis mouet ad replēdū illum locum. ꝛ alia ꝺsequit ipam et alia aliā ꝺsequenter vsq; ad aliqd corpus qd poterit rarefieri puta vsq; ad aerem vel aliquā p̄t ignis cōdensatā prius q̄ erit rarefactibilis. ꝛ sic ptz q ꝓpter rarefactionē ꝛ ꝺdensatōez nō oz ponere vacuū corpib⁹ imbibitū

Sextum dubium est.

An in rarefactōe sit augmētatio. cū ibi fiat motus a minori q̄titate ad maiorez. Solo duob⁹ modis accipit augmētatio Uno mō cōiter. p quocūq; motu de minori q̄titate ad maiorē. ꝛ sic ibi repit augmetatio Alio mō p ꝓie. p muratōe de minori q̄titate ad maiorē aliq̄ extrinseco aduenīente. sicut est in augmētatiōe viuentiū. ꝓpter nutrimēti sumptionem quod ꝓuertitur in substantiam aliti ꝛ sic ibi non repit augmētatio. verūtamē rarefactio nō notat illā augmētatōem imꝑfectā. sz illa augmētatio īpfecta seq̄t rarefactōem. ꝛ diminutio īpfecta ꝺdensatōez

Septimum dubiuz est.

An q̄titas prius existēs sub denso remaneat post rarefactōem. Et videt q nō. q̄ sic sequeret q accīs migraret de subiecto in subiectum. eo q q̄titas densi esset sub raro Solo q q̄titas prius existens in corpe denso remanet cū q̄titate aduenīente fm eentiā et i poña nō tñ remanet sub ꝓprio cē ꝛ sub ꝓpria spē. q̄ sicut ē in nūeris ita est in q̄titatib⁹ ꝺtinuis. sz in nūeris nūerus p̄tīs manet fm eentiā cū numero aduenīente nō tñ sub ꝓprio esse et sub ꝓpria spē. sz accipit spēm sp ab vltima vnitate sicut ternarius remanet sub quaternario nō tñ sub ꝓpio cē talis speciei. ꝛ talis q̄titas neq; simpliciter corrumpitur neq; simpliciter remanet sed remanet sub esse alterius ꝛ in esse eminentiori quēadmodum puncz lumen non simpliciter corrūpit aduenīente maiori lumine. neq; simpliciter remanet sub ꝓprio esse sz sub pfectiori esse maioris luminis. Si corrūperet simpliciter tūc nō posset generare p corruptionem maioris luminis. neq; postea remaneret qd tñ est falsum. Et ad obiectum in oppositum dōm est. q si remaneret q̄titas sub eodē esse. tunc oporet q accīs migraret de subiecto in subiectū. sz h̄ ē impossibile.

Octauum dubium est.

An durū ꝛ graue ꝺsequant densuz. ꝛ leue ꝛ molle rarū

Solo q durum et graue. molle ꝛ leue duob⁹ mōis cōsiderāt. vno⁹ absolute sine ꝓpatōe magis ꝛ minus. et h̄ mō ꝺsequunt rarū et densum. Alio⁹ fm ꝓpatōem magis et minus et sic nō sp ꝺsequunt raz et densuz q̄ ad talem ꝓpatōem. q̄ ferrum vt dcm̄ est durius est plūbo. q̄ius nō sit magis densuz. Sciendū tñ est q aliqd dr durum eo q fortiter sue diuisioni resistit. ꝛ hoc est ꝓpter h̄ q habet ptes fortiter adinuicē ꝺiacentes. Et sūr aliqd efficit graue p ꝺstrictōez materie. eo q multū hz de materia sub qua q̄titate. ꝛ q̄ p ꝺdensatōem ptes fiūt ad inuicē ꝺiacentes ꝛ materia ꝺstringit. iō durū ꝛ graue ꝺsequunt densum. et molle q oppositum dr q nō multū sue diuisioni resistit. sz est faciliter diuisibile. eo q ptes non fortiter adiacēt adinuicē Et ētiā aliqd est leue q̄ hz paucū de materia sub magna q̄titate ꝛ ista duo sequuntur rarefactōem. ideo leue ꝛ molle sequunt rarum

Onsequēs autē dictis est aggredi de tpe. Primū āt bñ se habz opponere de īpo. et p extraneas rōes vtrūq; corū q̄ sunt est āt nō entiū postea q̄ natura īpius

¶ Iste est tractatus tertius hui⁹ in q̄ pbs determinat de tpe post q̄ determiatū in tractatu pcedenti de vacuo Et rō ordinis est. q̄ sicut se hnt locus ꝛ vacuū ad mobile. ita se hz tps ad motū. q̄ locꝰ ꝑm̄ q̄titatē ꝛ vacuū fm opinionē antiq̄ꝝ st⁹ mēsure mobil' sic tps ē mēsura mot⁹

qz mobile est aliquid permanēs. sicut locꝰ z motus ē aliqd successiuuz sicut tps. sz mēsura z mēsuratū debēt esse ꝓformia sicut ḡ mobile precedit motū z sbiectū accūs. ita mēsura mobilis scz locus p̄cedit mēsurā motus scz tps et diuidit in octo capl̄a. in quoꝝ ꝓmo inquirit q̄stionez si est. In scdo determinat de q̄stione quid est. ibi. Quid aūt sit. In tertio soluit vnā questionē in ꝓmo capl̄o motam. ibi. Et sicut motus. In quarto capl̄o determinat de ꝓpietatib⁹ tpis. ibi. minus quidē nūerus In quinto ostendit p phs quō tps ꝓpak ad ea q̄ sunt i tpe. ibi. Cūm aūt tempus est. In sexto phs determiat de his q̄ intrinsece ptinēt ad tps. ibi. ipm aūt nūc. In septimo phus determinat quō tps est mēsura generatōis z corruptōnis ibi. Mutatio aūt ois. In octauo mouet duas q̄stiones quas in eodem capl̄o soluit. ibi. dignū aūt. Primū capitulū in duas diuidit ptes. in quaꝝ ꝓma ꝓmittit de q̄ est determinandū. In secūda exequit intentū suū. ibi. Qd q̄dē igit oino. Quātū igit ad primā ptē dt phs. q̄ꝰ ueniens est post p̄dicta aggrediendū. vt loq̄mur de tpe. eo q̄ ipm est vnū de his q̄ sequunt motū. licet aūt p seipm manifestū sit tēpus eē. eo q̄ ipm pcipit cū motu q̄ manifestus est ad sensum. tū p extraneas rones q̄dam soppiste arguūt ipm nō esse ꝓmū ät bene habet oponere de ipo p rones extraneas Utrū sit de nūero eoꝝ q̄ sunt. aut sit de nūero q̄ nō sunt. Rationes eīm extranee vocant ille q̄ sunt ex cōib⁹ q̄ in multis inueniunt. vt sunt rones logice et ideo logica ꝓpter eandem cām phia extranea vocatur postea vero ex naturalib⁹ z proprijs venit perscrutandū que sit natura ipsius.

QXquidē igitur oino nō fit. aut vix. aut' obscure. ex his aliquis vtiq̄ cōcipiet. Hoc q̄dez eīm ipius factū est et nō est. Illud vero futuruz et nōdū est. Ex his aūt et infinitū et semp acceptum tempus ꝓponit. Ex his aūt que nō sunt cōpositū. impossibile esse videtur participare aliquādo substantiam

¶ Ista est secūda ps huiꝰ capl̄i in qua ꝓsequit intentū suū. pbās duab⁹ rōib⁹ q̄ tps nō sit. aut si sit hoc vix aut obscure ex dictis aliq̄s ꝓcipe poterit. Est eīm ꝑma ratio qz illud q̄d vere est cū sit ꝓpositū ex ptib⁹ ꝓtinuis hz ptes existentes ex quib⁹ est sua cōtinuitas. sz tps nō habet ptes existentes. igit tps nō est. Minoꝝ patet. qz ptes tpis sunt due scz preteritū et futurū. Preteritū aūt nō est sed factū est z trāsyt. futurū aūt nōdum est. pūs aūt cū sit indiuisibile nō est ps ꝓtinui tpis. ḡ infinitū rēpus q̄d sp accipit sine fine ꝓponit ex his q̄ nō sunt Ex his aūt q̄ nō sunt. ꝓpositū nō videt pticipare aliq̄ substantiaz q̄ sit. igit tps oino nihil est aut si est vix est. sicut sunt ea quoꝝ esse est pmixtū p̄uatōni. et cū hoc obscure est. qz p̄m potentiā est. Et forte apud intellectū ē actus eiꝰ. vt q̄dā dixerūt sed de hꝫ inferius dicēt latius.

Adhuc aūt oīs diuisibilis si quidē est. necesse est cū est. aut oēs aut quasdā ptes esse Tēporis aūt alie facte. alie future sunt. Est aūt nihil cū sit diuisibile. Ipsum aūt nūc nō est pars Mensurat eīm pars et ꝓponi oportet totū ex ptibus. Tempus aūt nō videt ꝓponi ex nūc.

¶ Hic phus ponit scdam rōem q̄ tempus nō sit et est ista. oīs diuisibilis q̄d est aut necesse est oēs ptes aut quasdā esse. sed due ptes tpis nō sunt. igit tps non est. Minoꝝ ptz ex dictis. qz preteritū factū est z nō est. futurū aūt nōdū est. et si est in potentia solū est. Sed si q̄s dicat q̄ ipm pūs nunc quedā ps tpis est. cōstat hoc eē falsum. qz omis ps q̄ est vere aliq̄ta totius nūerata z mensurata aliq̄n reddit totum q̄d ꝓponit ex ptib⁹ aliq̄tis. sz nūc cū sit indiuisibile nō reddit totū tempus. ergo tempus ex nūc nō ꝓponit. Si aūt dicat q̄ sit pars nō aliq̄ta sicut binarius est pars q̄narij. adhuc ꝓstat esse falsuz qz pars talis ꝓponit totū cū alia pte. et est q̄ntitas alicuius in toto. sz nunc nō cōponit. tempus nec est alicuius q̄ntitatis in tempore. igit nūc nō est ps tpis. nec punctꝰ est pars linee. sed terminꝰ eius. ita z nūc nō est ps tpis sed terminus eius.

Amplius aūt ipm nūc quod videt determinare preteritū et futurū. Utrū vnū et idē sp manet. aut aliud z aliud nō facile est scire. Si quidē eīm nūc sp alterū et alterū Nulla aūt eoꝝ que sunt in tpe alia z alia ps simul est que nō cōtineat. Alia vero cōtinuat sicut minus tēpus sub pluri ipsum nūc qd̄ nō est prius. aut fuit necesse ē corrupi aliq̄n. et ipa quidē nūc simul ad inuicē nō erūt. Corruptū aūt esse necesse ē esse prius. In eodem quidē igit corruptū esse impossibile est ꝓpter hoc q̄d tūc est: in alio ät nūc corrupi priꝰ nūc nō ꝓtingit. Sic eī impossibile est se habere ad inuicē ipsa nūc. sic eī impossibile habita esse in inuicē ipa nūc. vt pūctū cuz pūcto Si q̄dem igit in q̄d ꝓsequēter est nō corrupit. sz in alio. In medijs nūc q̄ sunt infinita sil'erit. hoc aūt impossibile est

¶ Hic phs mouet vnā q̄stionē. qz sit tps ꝓtinuū est. vt dicunt affirmātes tēpus. tunc oportet q̄ distinguant ptes in indiuisibili nūc q̄d est terminus tpis. sicut pūctꝰ linee. Querit ergo de ipo nūc q̄d determinat z distinguit inter preteritū z futuruz. An sit vnū et idē nūc pmanens in toto tpe. aut aliud z aliud. Et qz hoc nō est facile videre phs arguit ad vtrāq̄ ptē. z postea eam soluit. Primo eīm ꝓbat. q̄ nō sunt plura nūc. qz si essent plura nūc in tpe. aut illa essent simul. aut sibi succedētia. neutrum aūt illoꝝ dici pōt. igit nō sunt plura nunc. Minoꝝ ptz quo ad primā eius ptem. qz si essent simul tūc oporteret. q̄ tēpus eēt de pmanētib⁹ z stantib⁹. sed hoc est falsum. igit. quo ad secundā eius ptem patz. qz nulla pars eoꝝ que sunt in tēpore simul esse pōt cuz alia. nisi ꝓtineatur ab ipsa sicut pars a toto sicut mensis continet sub anno. et septimana sub mense. et dies sub septimana. et hora sub die. et pars horе sub hora. z hoc modo trāsit necessario usq̄ ad indiuisibile nunc q̄d solum est de tempore accipere. minus eīm tempus q̄d est ps pluris semp cōtinetur sub illo z si sic est. tunc plura nūc nō sunt simul nisi vnū ꝓtineat z reliquū cōtineat. sed indiuisibile nihil cōtinet. ergo vnū nunc nō continet aliud vel alia nunc: ergo si sint plura tunc illa sunt succedētia. et sic illud nūc quod est preteritum et fuit prius necessario modo est corruptum ac oīnia nunc vt dictum est non erunt simul sed

semp id qđ est prius necesse est corrupi. aut ergo corrū/pitur in eodem nūc qđ est ipm. ita q corruptū sit in se/ipo. aut corrūpit vl est corruptū in alio nūc ab ipo Non aūt corrūpit in eodē hoc est in se. qz nihil simul est in alio et corruptū est in illo. sed nūc est in seipo. igit nō corrūpi/tur in seipo. Si aūt corrūpit in alio nunc. aut illud aliud nūc est ymediatū cōsequēs ad ipm. aut nō est ymediatus sed inter nūc qđ corrūpit et nūc in quo corrūpitur cadit tempus mediū. Non autē cōuenit corrūpi prius nūc in proximo cōsequēte nūc. qz nūc nō ita se habēt ad inuicez sicut nec in linea ymediate pūctus cōsequit pūctū vt pa/tebit sexto huius. Si aūt dicat corrūpi in nunc nō pro/ximo cōsequēte sed in eo inter qđ et ipsum tēpus est me diū. ergo prius nūc qđ est in preterito manet in esse sal/uatū in infinitis nūc q sunt in tpe itermedio. et simul erit cum oibus illis. sz hoc est impossibile. ḋa ex hoc sequit q illud nūc qđ prius erat in preterito sit manēs in p̄sen/ti. et futuro qđ nō patit natura successionis Sequit etiā ex illo q nunc qđ prius erat sit cū pnti et futuro. g̃ prete ritū p̄sens et futurū simul erūt quod est impossibile. ḋa indiuisibile nō potest habere rōnem cōtinentis Sūt aūt quidā qui dicūt ideo nūc p̄sens nō corrūpi in nūc poste riori imediato vel etiā in seipo. ḋa omis corruptio est in tēpore et in nunc indiuisibili. vt pbabit in sexto huius. sed hoc nihil est. qz corruptio nūc nō est corruptio sim/pliciter sed fm quid. nihil em corrūpi nūc est nisi desine re esse. et talis desitio bene est i indiuisibili sicut mot⁹ in indiuisibili desinit hoc mō desitionis qz nihil inuenitur de ipo vltra ipm et hoc mō linea desinit in pūcto. Sz si fiat vis in pbo desitionis. tūc ponet finiri tēpus in nūc et motū in momēto. et lineā in puncto.

Atuero neq; nūc semp manere idē possibi/le est Nullius em diuisibilis finiti vnus termi nus tantū est. nec si in vno sit continuū. Nec si plura. ipsum aūt nūc terminus est. et tempus est accipere finitum.

¶ Hic pbus ,pbat duabus ratōnib. q nō potest esse vnū nūc in tēpore. Quarū prima est. nullius continui diuisibilis finiti est terminus vnicus. siue in vno indiui sibili sit cōtinuū. siue cōtinuet ad plura siue in pluribus sicut linea cōtinuat in vno indiuisibili fm rōnem qđ est pūctus. et habet necessario duos terminos quādo finita accipitur linea. quia illa nō est circularis. In plura aūt supficies cōtinuat sz in quatuor terminos. qz habet li/neas et pūcta. corpus aūt continuat in terminos sex. p/pter tres diametros se i eodē ad rectos angulos inter secantes. cū ergo nūc ,pter hoc qđ est indiuisibile neces/sario sit terminus et finis. finis autem alicui⁹ finiti finis est oportet tēpus accipere finitū cuius instans siue nūc dicit esse finis. sed nullū cōtinuum est finitū vno tm fine ergo tempus necesse ē habere plures fines et terminos igit nō est vnum nunc sed plura.

Amplius si simul est fm tempus. et nec pri us nec posterius in eodez esse et in ipo nūc est. simul sunt q in annū sunt millesimū his q sunt hodie et nec prius nec posteri⁹ nihil aliud alio De his ḋē ergo q insunt ipi tot opposita sint.

¶ Hic pbus ponit secūdam rōnem ad idem. et est ista si dicatur vnū nūc esse in toto tēpore. tūc ea que fuerunt prius et sunt modo et erūt postea sunt in vno et eodē nūc et per cōsequēs erunt simul oīa fm tempus que fue/runt sunt et erūt. igit que facta sunt ante annū millesimū in preterito simul sunt cū his que sunt hodie. et nihil al/tero est prius aut posterius qđ falsum est. tot ergo op/posita sunt p pbiam extraneā accepta ex his que insunt tempori que sunt preteritū et futurum. et nunc que sunt in tempore.

Quid aūt est tēpus. q ipsius natura simili/ter. et ex traditis manifestū est. et de quiby at/tingimus aduenientes prius. Quidam em to/tius ḋē motū dicūt. Alij aūt ipam spheram. Quānis circulatōnis et pars tempus quod/dam est. Circulatio aūt nō est. Pars em circu lationis est que accipit sed nō circulatio. Am/plius aūt si plures eēnt celi. similiter esset tem pus cuiuslibet ipsorum motus. Quare multa tempora simul.

¶ Istud est secūdū capitulū in quo pbs determinat de questione quid est ipius tpis et diuidit in duas partes In quarū prima determinat de ḋditate ipius tēporis fm opinionem antiquorū. In secūda fm opinionem p priā. ibi. q m aūt videt. Quātū igit ad primā ptem dicit pbs ḋ aūt sit tēpus et que natura eius nō est satis ma nifestū ex iam dictis. nec posset sciri ḋditas tpis ex an/tiq̄ dictis. Quidā em antiquoz dixerūt q tēpus est motus toti⁹. hoc est motus diurnus qui est prime sphe re motus. qui etiā motus vocat mot⁹ vniuersi siue mo/tus totius et in hac sentētia fuit plato. Et fuit sufficien tius dictū qđ dixerūt antiq̄ de tpe. Alij aūt dixerūt q est sphera ipa. sed neutra opinionū est vera Et q prima nō sit vera. scz q tēpus est motus totius siue circulatio celi. ,pbat pbs duabꝫ rōnib. Quarū prima est. ḋa q̄libet pars tpis est tempus. sed q̄libet circulationis nō est cir/culatio. igitur tēpus nō est circulatio celi. Secūda. si tē/pus esset circulatio celi. tūc si plures essent celi primi si/cut dixerūt illi q̄ dixerūt plures eē mūdos. tūc etiā eēnt plures circulatōnes. et p cōsequēs plura tēpora. qz tem pus esset motus cuiuslibet eorū. igit plura essent tēpora simul. sed hoc est incōueniens. igit.

Totius autē sphera visa est quidē dicentiby esse tēpus. ḋa in tēpore oīa sunt. et in totius sphera Est aūt stultius qđ dicit q̄ et qđ est de hoc impossibile cōsiderare.

¶ Hic pbs ostendit qūo antiqui probabāt secūdā opi nionem que fuit q tēpus esset ipa sphera. Est em eoz probatio In prima siue vltima sphera sunt oīa. in tpe sunt oīa. igit tēpus est vltima siue prima sphera. Qua si sic argueret. q hñt easdem cōditiones sunt eadē. sed sic est de tpe et vltima sphera. ergo sunt eadem. Et dt pbs q ista opinio est adeo stulta. q nō oporteat aliq̄ impossi bilia circa ipam ꝓsiderare. qz mā ifeste peccat penes tres fallacias. Primo em ibi est fallacia equocatōis. qz equi uocat esse. qz dr̄ iter aliq̄d est in vltima sphera. et in tpe. q m in vltia sphera sunt oia sicut ꝓtenta in ꝓtinēte. sz ali q̄d ē in tpe sicut mēsuratū in mēsura. qz oia st̄z mēsurata tpe saltē cozgalia et illa q̄ hñt prinuā successionē Secdo ē ibi fallacia accīt̄z qz arguit ex pur̄z affirmatis i scda fig⁹

tertio est ibi fallacia consequentis. dā virtualiter sic argūtur. si aliquid est tempus in ipso sunt omnia. igit̄ si in aliquo sunt omnia. ipm est tempus

Qm̄ aūt videt maxime motus esse et mutatio quedā tēpus hoc cōsideratū est Uniuscuiusq; quidem igit̄ mutatio et motus in ipo mutato per alterationem et augmentatōem est solum. aut vbi fortasse est ipm qō mouet et trāsmutans. Tēpus āt sil'r et vbiq; et apd oia est.

¶ Jsta est secūda ps huius capl̄i in qua phs determiat de quiditate tpis fm opinionē ꝓpriā ꝑmittendo tm̄ duo quorū primū est. q; tēpus maxime videt esse motus et qdā mutatio. et tm̄ nō est mot⁹. scōm q; nō sit sine motu Et q; tempus nō sit motus. ꝓbat phs duabꝫ rōnibus Quarū prima est. qz vniuscuiusq; mutatio aut mot⁹ solūmodo est in eo qō mutat vel qō mouet motu illo. aut vbi est illud quod mouetur vel transmutat. sed temp⁹ sil'r est apud oia tpalia t vbiq;. oia ei tpalia q; vbiq; sunt in vno et eodē sunt tpe scz in nūc ꝓsenti.

Amplius aūt mutatio qdē oīnis velocior aut tardior est. tēpus aūt nō. Tardū aūt et velox tpe determinant. Velox qdē qō in pauco multū mouet. tardū aūt q; in multo paucū Tēpus aūt nō determinat tpe. neq; quo quātū aliquid est. neq; quo quale Et quidē igit̄ nō ē motus manifestum est Nihil aūt differt nobis dicere in ꝓsenti motum aut mutationem

¶ Hic ponit secundā rōnem ad idem et est ista. oīs mutatio vel motus velocior aut tardior est. eo q; passiones motus sunt velox vl'r tardū. sed tempus nō est velox vel tardū. igitur nullum tēpus est motus vel mutatio Dinor patet. qz velox t tardū definiūt tpe. sed tēpus tēpore nō definit. velox em̄ est qō in quo tempore mouetur per multū spaciū. Et tardū est qō in multo tēpore mouet ꝑ paū spaciū. tempus em̄ vt dictū est tempore nō definitur neq; in eo q; quale sit. neq; in eo q; quātū. quia ēritas motus est velocitas et tarditas q; tempore definiunt. ēritas etiam motus tēpore definitur. qz magnus motus est q; est magni temporis. et paruus q; est paui tēporis. Et hꝫ ꝓz. q; tēpus nō est mot⁹. t nō fit in ꝓsito differētia inter motū et mutatōnem. qz nō differūt in mensura temporis. licet alias differentias habēt de quibus in quinto huius dicetur.

Atuero neq; sine motu tempus est. Cū em̄ nihil ipi mutant fm intelligentiā. aut latet trāsmutantes. non videtur nobis fieri tempus. sicut neq; qui in sardo fabulātur dormire apud heroes cum exp̄giscunt. Copulant em̄ nūc primum posteriori nūc. et vnū faciunt remouētes propter insensibilitatē mediū. Tanq; igitur si non esset medium nūc. sed idē et vnū non esset tempus. Sic et qm̄ latet alterū esse non videt medium esse tempus. Si igit̄ nō opinari esse tempus tunc accidit nobis cū non definimus nec vnā mutationē. sed in vno indiuisibili existimatur anima manere. Cum aūt sentimus t determinamus. tūc dicimus fieri tempus Manifestū q; nō est sine motu. neq; mutatione tempus. Quigitur neq; motus neq; sine motu tempus est manifestum est.

¶ Hic phs ꝓbat secūdū suppositū. scz q; tēpus nō est sine motu. qz illud nō est sine motu quod sine motu ꝑcipi nō potest. sz tempus sine motu ꝑcipi nō potest. igitur tempus nō est sine motu Minor ꝓbatur qz cum nos ꝑcipi nihil mutamur fm intelligētiam vel aiam. aut latet nos si transmutamur nō videtur fieri tempus nobis Dicimur em̄ nos trāsmutari fm aiam transmutatione qua nos transmutamur in esse ꝑ tempus. Et dicit aliquis transmutari fm aiam trib⁹ modis. Primus modus ē. quādo nō ꝑcipimus tēpus. nisi quando fuerimus moti motu anīme qui est motus imaginatōnis vel intelligētie. et hoc modo dixerūt galienus t augustinus ꝑcipere tēpus et esse in tempore Dixerūt em̄ q; esse in tēpore est esse in viribꝫ motuū anime vel alterⁱ⁹ creature spiritualis. t cū motus anime sit simplex et nō habeat ꝓprie ꝓpriū et posterius. cōstat q; iste modus ꝓprie nō dicit nos ꝑcipere tēpus. et ideo est sensus corruptus. eo q; nec Galien⁹ nec Augustin⁹ sciuerūt bene naturas rerum. vt inquid dns Albertus. Secūdus modus est q; nos dicimur transmutari fm animā cū ꝑcipim⁹ per alē quem anime motū scz imaginationis vel intelligētie de motibꝫ exterioribus. t hoc modo iterū directe nō ꝑcipimus tempus. quia est percipere motū ꝓter hoc q; numerus ꝓpriⁿ t posterius est in ipso. et tūc nō ꝑcipimus tempus sed motū in rōne motus. ꝓter hoc q; mensuramus ipsum per tempus. Tertius modus est. quo ꝑcipimus motū in eo q; ꝑcipimus nosipsos transmutari. t tūc nēcario ꝑcipim⁹ tēpus in eo q; nos imaginamur vel sentimur fm intelligentiā venire a ꝓriori in posteri⁹. et hoc solo modo verū est. q; cū nihil mutamur fm intelligentiam nostram aut latet nos nostra transmutatio. eo q; ligate sunt virtutes in nobis quib⁹ debuimus ꝑcipere motū. sicut fit in somno aut voluptate q; nos tūc nullum ꝑcipimus tempus. et ideo tūc nobis tempus fieri non videtur. Sicut est de illis poetis qui fabulose dixerunt ꝑ dictamē versuū in rhodo insula alias in sardis. et dictamine heroico. q; qdam dormierūt multis annis q; nō ꝑceperūt tempus quo dormierūt. Illi em̄ copulauerunt nunc ꝓprius quo dormire inceperūt cū nūc posteriori quo euigilauerūt. t nō ꝑceperūt tempus intermediū sed putabant q; in vno nūc essent qñ dormire inceperūt et quādo surrexerūt t remouerūt totuz tempus mediū propter motus insensibilitatem. Et causa huius fuit ꝑ funditas somni. Sunt em̄ quedā aialia valde flegmatica et quidam homines pellis spisse. et est in eis vapor spissus dū morans propter caloris debilitatem. et illi habent multas superfluitates viscosas circa viscera vbi est locus digestionis. Et habent cerebrum frigidū valde. et ideo quia in eis quando ex longitudine temporis calidi sicut est estas aggregat superfluitas et permanet calor aeris aliquātulum aperiens poros cutis non dormiunt. et querūt illo tpe nutrimentum. eo q; calor exterior iuuat calorem interiorem. et sunt vocantia multum propter frigus naturale circa locuz digestionis. dā facit

ebū descendere ꝛ ejici indigestū Cū aūt p frigus exteri
us restringunt pori nō potest exire superfluū p poros ꝛ re
dūdat ad interiora vapor sicut fumus in olla coopta .et
ex illa habūdantia humescūt valde ꝛ humor viscosus ef
ficitur ꝛ aialia efficiunt pinguia ꝛ dormientia et dormi
unt illa que multū sunt spisse pellis ꝛ frigida p totū tem
pus quo pori p frigus restringunt. ꝛ quo habundat hu
mor viscosus in visceribꝫ ꝛ postea euigilantia aduenīūt
et mouent.hoc aūt ex eadem causa fit in hoibꝫ aliqñ ꝛ p
cipue in mulieribꝫ qñ sunt ūmobilis et spisse pellis ꝛ vis
cosarū superfluitatū ꝛ habētes lentū calorē naturalem et
p̄cipue qñ dormiunt sub terra.qr frigus terre iuuat ad
strictōem pororū ꝛ he sunt ꝓfundi somni in quibus nō
sunt ymagines somniales.et ideo in toto ligant in eis vi
res aiales exteriores q̄ sunt quinq; sensus ꝛ interiores q̄
sunt imaginatiua virtus et intellectiua.et ideo tales nul
lum circa se p̄cipiūt tempus.habēt igit se illi ad tempus
copulando nūc prius qñ dormire incipiūt ad nunc po
sterius qñ euigilant tanq; si nō esset nūc medij tp̄is.ꝛ h
ideo.qr latet eos alterū esse nūc quod est cū pori tempo
re et posteriori quod est medium inter tempus inceptio
nis somni et vigilatiōis.ꝛ iō nō p̄cipiūt tempus mediū
a silī ergo accidit nobis nō opinari tempus esse qñ nō de
terminamus esse aliquā mutatiōem. sz in vno et eodem
indiuisibili videt manere apprehensio aie nostre. Et cū
in nobis sentimus et determinamus fieri transmutatio
nem qua nos transmutamur tūc dicimus fieri tempus
Et eadem causa est in delectatōne maxima existentes
sicut homines diuini qñ sunt in vehementi delectatione
ꝓtemplationis non p̄cipiunt tempus. Constat aūt aia
eorū in vno desiderabili et ideo nō p̄cipit motus q̄ in se
sunt.et ideo tanto minus p̄cipitur motus quāto iocun
dius est illud qđ cōtemplatur. Ex quibꝫ patet manife
ste q̄ tēpus non est motus neq; sine motu ꝛ mutatione

**Accipiendū aūt qm̄ querimus q̄d sit tēpus
hinc incipientibus q̄d motus est. Simul em̄
motum sentimus et tempus. Et namq; si sint
tenebre et nihil per corpus patiamur. Motꝰ
aūt aliquis in aia fit subito. simul em̄ videtur
fieri qđam tempus. Atuero et cum tempus
videtur fieri aliquid.simul et motus aliquis fi
eri videt. Quare aut motus aut motus aliq̄d
est tempus. Qm̄ aūt non est motus necesse est
motꝰ aliquid esse ipsum**

Hic phs inuestigat p̄riculas in definitōe tp̄is positas.
Et p̄mo dicit q̄ tp̄s est aliquid motus.qr simul senti
mus motū et tempus.qr si essemus in tenebris ꝛ nihil
paciamur p corpus.motus tm̄ deph̄endatur esse in aia p
imaginatiōem ꝛ intellectū subito.hoc est statim cuz ipso
motu videtur et percipit tempus qđā.etiā ecōtra cum
tempus videtur fieri simul cū illo tpe videt fieri aliquis
motus.ꝺa necesse est tempus alterū duorū esse. sc̄z q̄ sit
motus.aut aliq̄d motui ꝑmcū.sicut ꝓprietas motus
et qr ꝓbatū est sup̄.q̄ tempus non est motus.relinqui
tur q̄ tēpus sit aliquid motus.

**Qm̄ aūt qđ mouetur ex quodam in quoddā
et omnis magnitudo continua sequitur mag
nitudinem motus.propter id em̄ q̄ magnitu
do continua est.et motus cōtinuus erit. Quā
tum em̄ motus est tantum et tēpus videt fieri**

Hic aresto.inuestigat aliā p̄riculā istā sc̄z.q̄ tēpus ē ali
quid motus fm̄ ꝑius ꝛ posterius dicēs.q̄ ꝑtinuitas est
in motu ex magnitudine.ꝛ in tpe ex motu. ꝛ hoc sic ꝓ
bat qm̄ ꝑtinuitas repit in motu. qr ē de quodā in q̄dā
sicut in motu locali ꝑtinuitas repit.qr est de vno loco in
alīū ꝛ qr talis motus est in magnitudine q̄ est ꝑtinua.ꝑ
motus est ꝑtinuus.ꝛ qr oz m̄ esse de tpe sicut de motu
igit oportet tp̄s habere suā ꝑtinuitatē a motu.

**Prius aūt et posterius in loco primū sunt.
Hec aūt positione sunt determinata Qm̄ aūt
in magnitudine primū et vltimū est: necesse est
in motu prius et posterius esse proportionabi
liter bis que sunt ibi Atuero in tempore est pri
us et posterius propter id quod sequitur semp
alterum ipsorum**

Hic phs ꝓbat.q̄ ꝑius et posterius ī motu sunt ex mag
nitudine et ī tpe ex motu. qr in illo repit p̄mo ꝑius ꝛ po
sterius in quo repit p̄mū positio.sz sic est de ꝑtinuo. ꝺa
positio ī ꝑtinuo ꝺt ordinē p̄tiū in ꝑtinuo i magnitudine
em̄ repit p̄mo positio in ꝑtinuo qr illa ē q̄ritas p se ꝛ in
motu nō repit p̄mo positio ī ꝑtinuo.igit sequit q̄ ꝑius et
posteri⁹ in motu sunt ex pori ꝛ posteriori i magnitudie

**Est aūt prius et posterius ipsorū in motu:
quod equidem ens motus est.tamen esse ipi⁹
alterū est et non est motus.**

Hic ost phs quo ꝑius et posterius hñt se ad motū di.
q̄ idē est qđ est ꝑius ꝛ posterius tp̄is et motus q̄ruz
ad id qđ est motꝰ.tamē fm̄ rōnem est alterū a motu Nā
de rōne motus est q̄ sit actus entis in potētia.sz ꝑius et
posterius ꝓueniūt motui ex ordine p̄tiū magnitudinis.

**Atuero et tempus cognoscimus cū defini
mus motuz fm̄ prius et posterius determinā
tes.et tunc dicimus fieri tempus qñ in motu
prius et posterius sensu p̄cipimus.**

Hic phs ost.q̄ tēpus ꝓsequit motū rōne p̄oris ꝛ po
sterioris.qr fm̄ illud tēpus ꝓsequit motū q̄ ꝓgnito i mo
tu ꝓgnoscit tēpus.sz cognito pori et posteriori in motu
ꝓgnoscimus tempus et distinguimus tempus.igit tp̄s
ꝓsequit motū rōne p̄oris et posterioris.

**Determinamus aūt in accipiendo aliud et
aliud ipsum.et medium ipsorū alterū. Cū enim
altera extrema medū intelligimus.ꝛ duo dicat
aia ipsa.nūc hoc quidem prius illud vero po
sterius tunc et hoc dicimus esse tempus. De
terminatum em̄ ipso nūc tempus esse videtur
et supponatur. Quādo q̄dē igitur tanq; ipsum
vnū nūc sentim⁹ et nō sit sicut ꝑius et posteri⁹
in motu.aut vt idem q̄dem prioris aut posteri
oris alicuius nō videt tēpus fieri nullū qr neq;
motus. Cū aūt prius et posterius est tūc dici
mus tempus Hoc em̄ est tempus nūerus mo
tus fm̄ prius et posterius. Nō ergo motus tē
pus est. sz fm̄ q̄ nūerum habet motus.**

¶ Hic phūs inuestigat aliam ptem̄. scz q tempus sit numerus motus. qz hoc est tēpus qđ ꝓcipimus ꝓcipiendo motū. sed ꝓcipimus tēpus numerādo ꝑus z posteri⁹ in motu. igit tēpus est numerus motus fm ꝑus z posterius. ¶ Minor pz. qz determinamus tēpus in accipiendo aliud z aliud nūc q̄ sunt termini ꝑoris z posterioris. z tunc accipimus etiā aliud z aliud mediū ip̄oz nūc. z tūc habebimus ꝑus z posterius in tpe inter q̄tuor nūc accepta. cū em̄ intelligim⁹ altera extrema medij. ita q medū aliud z aliud sit inter ea. z dicat aīa ipsa nūc sic esse duo. hoc ꝺđez ꝑus z illud posterius. tūc hoc dicimus verissime esse tp̄s. qz inter illa duo nunc est tempus. determinato an sit per diuisionē nūc statim videt esse z fieri tp̄s. Supponit ergo sic esse z fieri z ꝓcipi tēpus. Sed qñ nō ponim⁹ duo nunc sed tanq̄ vnuz siue illud accipiat vt stans siue fluens non diuisum. tūc nullū tēpus fieri videt. qz etiā mot⁹ fieri non videt. Si em̄ nos accipiamus idē nunc nō mouēs se z indistincte accipiat. tūc est indiuisibile cuius transitus nō p tpit. z ideo nō diuidit p ptes. Auerrois tñ ꝺt q si accipiat vnū instans aut duo instantia simul inter q̄ nō ponimus ꝑus z posterius. sicut dormientes faciūt nō ꝓcipimus tēpus. eo q nō ꝓcipimus ptes motus. cū ꝯo ꝑus z posterius est p modū ꝓdictū. tūc dicimus esse tp̄s. Relinq̄tur g̃ ex oīb⁹ hīs quid definitiue est tp̄s. videlz q temp⁹ ē numerus motus fm ꝑus z posterius

Signū est aūt. plus q̄dem em̄ z minus iudicamus numero. Motū aūt plurē z minorē tēpore. numerus vtiq̄ quidē itaq̄ tēpus ē. Qm̄ aūt numerus est dupliciter. z nāq̄ qđ numerat z numerabile numerū dicimus z quo numeramus. tempus aūt est qđ numerat z nō q̄ numeramus. Est aūt alteruz quo numeram⁹ et quod numeratur

¶ Hic phūs ꝓbat definitōem tpis esse bonā signo z distinctōe. Signo sic. illud est numerus motus quo motū numeramus. motum aūt tpe numeramus. igit tp̄s est numerus motus. Minor pz. qz tp̄s ponit passiones numeri circa motū. plus em̄ z minus in reb⁹ iudicam⁹ z discernimus generaliter numero. spēaliter ꝯo dicimus motuz pluralem z minorē mensurātes tñ p tp̄s Distinctōe sic qz phūs dicit q numer⁹ realis est duplex. scz formalis et materialis. Numerus formalis est quo numeram⁹ quez sicut formā ponimt circa res numeratas. sicut sunt spēs numeroz q̄ sunt vnū duo tria ꝛc. Numer⁹ materialis est res numerata fm actū vel numerabilis fm potentiā. tp̄s ꝯo nō est numerus numerans. sed en numerus quasi medius inter duos numeros p̄dictos. qz est numerus acceptus in collectōe vnitatū nō simpl'r. sed cuiusdā generis. qz in genere ptiū motus. z quo ad hoc est sicut numerus numeratus. qz ꝯo motui applicat sicut forma materie. ꝓpter hoc est numer⁹ formalis z numerās. z sic esse numeratū est sibi accidentale. z esse numeruz ēentiale. z ideo per hoc definit. cū ꝺt tempus est numerus motus

Utrum bene sit inuestigata ab Aristotele tpis definitio

Et videt ꝓmo q nō. qz illud qđ nō est nō est definibile tēpus nō est. igit nō est definibile. Minor ꝓbat. qz ptes tēpis sunt p̄teritū z futurū. sed p̄teritū abūt z futurū nō dū est. Confirmat. qz cuiuslibet diuisibilis dū est ncēe est aliq̄ ptem esse aut oēs simul. sed tpis nulla ps est. qz nec p̄teritū nec futurū Nec valet si dicat nūc est. qz cū p̄teritus et futurū ad nūc copulant nūc erit indiuisibile. nō g̃ p̄t esse ps tpis qđ est diuisibile Confirmatur secūdo. illud qđ solūmodo fit nō est. tp̄s aūt solūmō fit. g̃ nō est ¶ Secdo sic oīs numerus est multitudo ex vnitatib⁹ aggregata. tp̄s aūt nō est hmōi. cū in tpe non sunt plures vnitates. qz est tm̄ vnū tp̄s omnīū tpaliuz. igit tp̄s nō est numer⁹ ¶ Tercio sic. tp̄s est q̄titas ꝓtinua. igit nō est numerus. ꝺ est q̄titas discreta. cū sint spēs oppositę nō pñt de se inuicē verificari. ¶ Quarto sic. tp̄s est mensura q̄etis. igit nō est solum numerus motus. Añs ꝓbat. qz esse quiescentiū etiaz tpe mensurat. ¶ Quinto sic. ptes materiales alicuⁱ⁹ nō debent poni in definitōe ipsius. sed ꝑus z posterius sunt partes materiales tp̄is z integrales. igit nō debent poni in definitōe tp̄is. ¶ Ꝺo intellectu istius questionis ponūtur duo discursus. Quoz maior ꝓmi est ista.

¶ Tempus non est celi circulatio aut celestis sphera sicut dixit antiquorū sententia Minor Quāuis tempus sit passio primi motus nec sine motu ipsum tñ non est motus Conclusio. Igit tempus est aliquid motus vt deducit ꝺgrue in textu phūs.

¶ Maior patz p Aresto. in textu. qui duab⁹ rōnib⁹ reprobat opinionē de circulatione. Et ꝺt phūs ꝓsequenter q ista positio que ponit tēpus esse vltimā sphērā. est ita stulta q nō oꝑtz aliqua impossibilia circa ipsam cōsiderare. qz manifeste peccat penes tres fallacias. vt patuit circa textus declarationem. Preterea sphera est corpus. tp̄s aūt corpus nō est. igit tp̄s nō est sphera. Etiam ipsa ꝓcedit ex falsis. qz multa sunt que nec sunt in sphera nec in tpe. sicut oīa incorpalia. Et q̄ ptz q ꝓmi philosophantes ꝓpter impericiā logice multotiens in falsas opiniones sunt ꝓlapsi. ¶ Sed diceres. tp̄s est circulatio. qz si non. hoc esset ea de cā. qz quelibet pars circulatiōis non esset circulatio. sed h̄ nō. qz circulatio est motus. sed quelibet ps motus ē motus. igitur quelibet pars circulationis est circulatio. Ad hoc ꝺm est. q̄tus q̄libet ps motus sit motus. nō tm̄ quelibet ps circulatiōis est circulatio. qz circulatio non est totū hōgenū. Unde argumentū deficit penes fallactā cōsequentis. circulatio em̄ nō ꝺt absolute motū. sed motum determinatū. ꝺh̄z idem simpl'r ꝓncipio z fine. ꝑt tñ dici tēpus quod ām̄ō circulare. hoc tñ nō est ꝓ se. sed soluz ex ꝓnti. rōne scz motus cuius est mensura. ¶ Minor q̄tuz ad ꝓmā eius ptem pz. qz tp̄s nō est ps motus. neq̄ subalis neq̄ subiectiua. neq̄ integralis. sed h̄z nccariā habitudinē ad motū. cū nō possit apphēdi sine motu. g̃ ē accīs ꝓpriū ꝓsequēs essentiam primi motus p ꝓncipia eius Et ꝺt ꝓmi motus. qz non est passio cuiuslibet motus. cum sic multiplicarek ad multiplicatōem motuum. qđ falsum est cū nō possint esse plura tpa simul. sed solū est passio mot⁹ ꝓmi mobilis z nō alioz. sed ꝓparat ad alios motus tm̄. sicut mensura z nō vt passio. sed ad motū ꝓmi mobilis cōparat tanq̄ passio z mensura. z qz motus ꝓmi mobilis in oīb⁹ alijs reperitur sicut cā in effectu z mensurat oēs alios. qz ꝓmū in vnoquoq̄ genere est metrū z mēsura omniuz secūdoz illi⁹ generis. ideo tp̄s exq̄ mensurat illū motū ꝓmū ē mēsura oīm alioz. qñ q̄cq̄d mēsurat mēsurā. mēsu

rat mensuratū. aliter tñ ꝑm⁹ motus mensurat alios q̄ tē/pus. qz ꝑm⁹ motus mensurat tanq̄ mensura intrinseca. que est eiusdē generis cū mensurato. z tps tanq̄ mensu/ra extrinseca. Nec ōz tps ꝑm eandē rōnez passio ꝑmi mo tus z mēsura ipsius. Nā est passio eius incḡtum fluens a ꝓncipijs eius. z est mensura ipsius incḡtū est exēplar eter/nitatis q̄ est mensura ꝑ ipō tpe a qua deriuat natura tē poris. iuxta illud Boetij. Qui tēpus ab euo ire iubes.

¶ Sed diceres. tps cū sit q̄ntitas est ens pfectius q̄ mo/tus localis. qui est de genere vbi. igit nō causat ab illo mo tu nec est passio eius. Ad hoc dōm est. q nō cātur ab illo motu absolute. sed rōne mobilis. a cuius subā causat sub stantia motus z subā tpis. qz tñ illud mobile non causat tps nisi mediante motu. ideo tps ōz potius passio mot⁹ q̄ mobilis. Secūda pars minoris pz. sez q tps nō est sine motu. qz nō ꝓcipientes motū nō pñt ꝓcipere tēpus. g̃ tps nō est sine motu. Cōsequētia ꝑbat. qz eodē mō res se hz ad esse z cognosci. Añs ꝑbat de dormientibus in sardis ꝓ longū tps. qz nō ꝓceperūt motū. ideo nō cognouerūt tps. et cū exp̄gefacti sunt copulauerunt nūc pñs cū ꝑmo in quo inceperūt dormire. nō iudicātes aliq̄d tps medū trāsiuis/se. z ideo q̄n aīa nō ꝓphēdit aliquā successionē aut aliquē motū in ipsa vel in corꝑe vel in reb⁹ exterioribus nō iudicat tps esse. g̃ tps nō est sine motu. Tercia ps pz. qz nullū tē pus est velox aut tardū. ois aūt motus velox vel tardus est. igit tps nō est motus. Maior pz. qz velox z tardū tpe determinātur. qz velox ōz q̄ in pauco tpe multū mouet. Sed tardū ōz q̄ in multo tpe paucū mouet. nihil eī de terminat ſeipm. g̃ tps nō est velox nec tardū ¶ Cōclu sio pz ex dictis. Est eī aliq̄d motus nō sicut ps eius. sed sicut eius ꝓprietas. sicut risibile ōz esse aliq̄d hois. Ma ior secūdi discursus est

¶ Tempus est numerus motus inter numerū formalē z materialē quasi medius Minor. Sicut in motu se hñt ꝑius z posteri⁹ sic ex eis ꝓsurgit passio que ōz temp⁹. Conclusio Igit bñ definit tps q̄ est numerus motus ꝑm ꝑius et posterius.

¶ Maior pz. qz duplex est numerus. sez numerus forma lis quo numeramus ipsas res qui est de ꝑdicamento q̄/titatis. vt binarius ternarius. Etiā ōz numer⁹ numerās Alius est materialis. qui est ipse res numerate. vt tres ho mines. tres equi. qui ōz numerus numeratus vel nume/rabilis. Et anteq̄ tps mēsurat motū. optz q aliquo mo/do tps mensurek ꝑm aliquā duratōnem. vt ꝑ q̄ntitatē mi nutoꝝ. vel dieꝝ. quēadmodū vlna. que mensurat pānum anteq̄ mensurat necesse est ipsam mensurari certa quā/titate pedū vel palmoꝝ. Et sicut ꝑ vlnā ꝑt mensurari vna pars pāni. z ꝑ replicatiōem illius ꝓtis ꝑt mensurari tot⁹ pānus. sic etiā q tps ꝑmo mensurat vna ps motus. z per replicatōem illius partis. puta vnius reuolutiōis celi mē suramus totū ipm motū. z sic ꝑ relatiōem ad motū se hz vt numer⁹ numerās. tñ ꝑ respectū ad numerū formalem quo numeram⁹ ꝓtes tpis hz rōnem numeri numerati. q re ōz ꝙuenienter quasi medi⁹. ¶ Minor pz. qz ꝑius z poste rius in motu ꝑm rem sunt idem qđ motus. qz sunt ꝓtes motus. z tñ differūt rōne. Nā de rōne motus est q sit ac tus entis in potentia. sed q habeat ꝑius z posterius ꝓ/uenit motui ex ordine ꝑtū magnitudinis. z ex ista ꝓte ex trahit notitia tpis a motu. ¶ Conclusio pz ꝑ ꝑm in tex tu. Vñ in definitōne tpis numerus ponit loco generis. z qz tps nō est numerus simplr sz numer⁹ ꝓtract⁹ ad ma/teriā. ideo apponit motus. qui se hz tanq̄ subiectū ipsius tpis. z qz tps nō mensurat quēcūq̄ motū q̄cūq̄ mō acce ptū. sed ꝑm⁹ q accipit sub diuisiōe ꝓtis z posteriotis. ideo apponit ꝑm ꝑius z posterius in quo stat formalis rō tpis incḡtum est numerus motus

Ad obiecta in oppositū

Ad ꝑmū ōz. q ptes tpis sunt. z si nō in ꝑmanētia tñ in successione. qz sine interruptōe vna ps seq̄tur aliā. z hoc sufficit ad totū successiuū Unde illud nō est cui⁹ ptes nul lo mō sunt. nec in ꝑmanentia. nec in successione. iā ptes tē poris sunt in successione ꝓtinua in ipso nūc. siue in instāti. qđ est termin⁹ ꝓmunis eas copulās Ex quo ꝑz q dupli cia sunt entia. quedā ꝑmanētia q̄ hñt totum esse simul in oib⁹ ptib⁹. vt hō vel domus. Alia sunt entia successiua q̄ nō hñt esse simul in oib⁹ partib⁹ suis. sed hñt esse ex hoc q vna pars succedit alteri. z oēs ptes copulant ad vnū in/diuisibile qđ ꝓtinuat ipsas. vt in motu momentū. z nunc in tpe. Differūt etiā ex alio. qz ꝑmanentia hñt esse ꝑfec/tum z in facto esse. z q̄n sunt in fieri nōduz sunt. successiua aūt nūq̄ hñt esse ꝑfectū z in facto esse. sed solū habent esse ꝑmixtū potentie z in fieri. z dū sunt in fieri habent suū esse et cū deficit fieri ipsoꝝ nō amplius sunt. z qz tps est de na tura successiuoꝝ. ideo nō oꝑtet q aliq̄ ptes tpis sint simul sed sufficit q copulant ad vnū idiuisibile. qđ est ipm nūc. Ex quib⁹ infert correlarie q tps nō hz esse ꝑmanēs. sed successiuū. Prima ps pz. qz posito aliquo subiecto in esse. ponit passio eius. motus aūt ꝑmi mobilis est. g̃ tps qđ est passio eius hz esse. Preterea nūc in tpe est. igit tēpus est. Cōsequētia pz. qz nūc semp copulat ꝑteritū cum futuro. Secūda pars pz. qz subiectū tpis qđ est motus nō hz eē ꝑmanens. sed solū successiuū. si igit tēpus haberet esse per/manens. haberet ꝑfectius esse q̄ suū subiectū. qđ est incō ueniens. Et q̄uis Aresto. nō soluit duas rōnes quib⁹ ꝑ bat tps nō esse. hoc facit ꝓpter eaꝝ facilitatē. Vñ ad am bas rñderi ꝑt ꝑ interemptōem minoris. qz licz nō sint in ꝑmanentia. sunt tñ in successione. ¶ Sed diceret aliquis si sufficeret q ptes essent in successione. sequerek q oēs ho/mines qui sunt erūt z fuerūt essent nūc. qđ falsum est.

Ad hoc dōm est. q nō ē sile de hoib⁹ z tpe. qz hō est to/tum ꝑmanens z tēpus est totū successiuū. iam in ꝑmanē/tib⁹ esse in successione nō est esse simplr sed esse ꝑm qd. sed in successiuis esse in successione est eē simplr Nec valet ꝓña vn⁹ hō succedit alteri. g̃ homo est totū successiuū. Unde illud est totū successiuuz cuius vna ps succedit alteri. iam vna ps hoīs nō succedit alteri. qz oēs ptes manent q̄n hō est. Nec valet ꝓña. hō corrūpit. g̃ non est totuz ꝑmanens qz hō nō ōz totū ꝑmanēs q̄si semp maneat in eē. ita q nū/q̄ corrūpak. sed ideo ōz totū ꝑmanēs. qz omēs eius par/tes simul manēt. Et ad ꝓfirmatōnem dōm. q ptes tpis diuisibiles sunt. vt tactū est in successione Vñ duob⁹ mo dis accipit nūc. Uno mō vt est ꝑm alteri. z sic est temp⁹ Alio mō vt est ꝑm⁹ se. z sic ōz indiuisibile copulans ptes tē poris. z sic nec est tps. nec ps tpis Aut dōm est q maior ꝑme ꝓfirmatōis intelligit de entib⁹ ꝑmanentib⁹. sez q cu iuslibet diuisibilis ptes habent esse simul. z non de succes/siuis. Qđ mō dōm est ad secūdā ꝓfirmatōem. ¶ Ad secūdū dōm est. licz in tpe nō sunt plures vnitates simplr tñ in ipso sunt plures vnitates suaꝝ partiū. z ꝑ respectuz

ad illas ptes ꝑt dici multitudo aggregata ex pluribꝫ vnitatibꝫ. qz etiã nõ dz numerꝰ nisi rõne suarũ ptiũz q̃ numerant numero formali. z ꝓ respectũ ad ptes motus ꝙs numerat tp̃s. z ideo sicut tp̃s est numerꝰ ſm q̃d z ꝓtractus ad materiã. sic etiã hz plures vnitates ſm q̃d. ¶ Ad tertiũ dõm est. q̃ duobꝫ modis ꝑt ꝙparari tẽpus. Uno mõ ing̃tum motus est ꝙtinuꝰ exitus de potẽtia ad actũ. z ꝟ mõ tp̃s hz rõnem ꝙtinui. Alio mõ ꝙpatur ad motũ ing̃tum accipit motus sub aliq̃ diuisione ꝓtis a posteriori. q̃ puenit ſm q̃ mobile ꝙtinue renouat situ supra magnitudinẽ supra quã fit motus. z illo mõ tp̃s ꝑt habere rõnem discreti. qz tp̃s nõ mẽsurat motũ. nisi ing̃rũ motus accipit sub tali diuisiõe ꝓtiũ. ideo tp̃s magis definit hic ꝓ numerũ q̃ hz rõnem c̃titatis discrete c̃s ꝑ c̃titatẽ cõtinuã. qz hic ꝓsiderat de ipso ing̃tum hz mensurare motũ. et sic tp̃s nõ est c̃titas discreta simplr. modũ tñ hz c̃titatis discrete ing̃tum numerat motũ acceptũ sub aliq̃ discretiõe suaꝝ partiũ. ¶ Ad quartũ dõm est. q̃ primo z ꝓ se tẽpus est numerꝰ motꝰ. sed ꝓ accñs. z ex ꝓñti est numerꝰ quietis que est motꝰ ꝓuatio q̃ per habitũ cognoscit. Et istud videmꝰ. qz sicuti per motũ celi. z ꝓ horas sumptas ex motu celi sumit mensura motꝰ istoꝝ inferioꝝ. ita etiam sumit mensura quietis ex motu istoꝝ inferioꝝ. qz dicimꝰ aliq̃d quieuisse ad tãtũ tp̃s qõ tñ natũ fuit moueri. ¶ Ad q̃ntũ dõm est. q̃ in definitiõe motus nõ ponit ꝑus z posterius. put sunt ptes tp̃is. sz ing̃ritũ sz ptes motꝰ. z ideo ꝟ nõ ponũtur partes c̃titatiue tp̃is. cuiꝰ oppositum tamen dicit Theomistius

Incidunt dubia quo-

rũ ꝓmũ est. An tp̃s sit motus. ¶ Et videt ꝓmo q̃ sic. qz passio ꝑdicat de suo subiecto z ecõtra. tp̃s est passio motus. g̃ ꝑt ꝑdicari de motu. z motus de ipso. ¶ Scõdo sic. ois forma fluens dz motꝰ. cũ motꝰ nolit fluxuz forme de impfecto ad pfectũ. sed tp̃s est forma fluens. qz nõ est aliud c̃s nũc in fluxu. g̃ tp̃s est motꝰ. ¶ Tertio sic. illa sz ea dem q̃ hñt eaſdẽ ptes. tp̃s autẽ z motus sz hmõi. qz dies est pars motus. qz nolit motũ solis supra nostrũ emisperiũ z etiã est ps tp̃is ¶ Solo q̃ nõ. qz differũt triby differẽ tꝫs tp̃s z motus Quarũ ꝓma est ex ptẽ subiecti. qm̃ motus est subiectiue in rebꝫ mobilibꝫ. tp̃s ꝙ est subiectiue in motu ꝓmi mobilis. z ꝓterea est vnũ tp̃s omniũ tpaliuz. sed motus multiplicat ſm numerũ mobiliũ. Scda dñia ẽ q̃ motus est in eodẽ ꝑdicamẽto cũ suo termino ad quẽ. sz termin9 ad quẽ est in q̃uoꝝ ꝑdicamẽtis. z hoc loquẽdo dꝰ motu cõiter. tp̃s ꝙ spẽm hz ex mõ mẽsurandi. z ideo est in vno ꝑdicamento. sez c̃titatis. Et sic motꝰ est reductiue in diuersis ꝑdicamẽtis. tp̃s autẽ p se est in ꝑdicamento c̃titatis. Tercia dñia est. qz tp̃s z motꝰ hñt diuersas ꝓprietates. ꝓprietates enim motꝰ sunt tardũ z velox. tp̃is autẽ longũ z breue. vt patebit in capto sequẽti. ¶ Ad obiecta in oppositũ. Ad ꝓmũ dõm. q̃ passio nõ dz ꝓdicari de suo subiecto in abstracto. sed solũ in cõcreto. ideo nõ cõcedit. q̃ motꝰ sit tp̃s. sed bñ q̃ motꝰ sit tpalis. ¶ Ad secũdũ dõm. q̃ nõ quelibet forma fluens dz motꝰ. sz forma fluens de esse impfecto ad esse pfectũ. tẽpus enim nõ nolit formã fluentẽ de esse impfecto ad pfectũ. qz equalis pfectionis est in ꝓncipio sicut in fine. Etiaz tp̃s importat fluxum essentialr. motus autẽ nõ ꝙportat fluxũ essentialr. sed solũ quo ad esse eius. ¶ Ad tertiũ dõm. q̃ equoce accipitur dies. Uno mõ ꝑ illo motu solis. Alio mõ ꝑ tẽpe mensurante illũ motũ. qz vno mõ accipit vt mensura. z sic est ps tp̃is. Alio mõ vt mensuratũ. z sic dz pars motus

Secundum dubiuz est.

An tp̃s sit de genere ꝙtinuoꝝ sicut motus. Et videt q̃ sic. qz partes motꝰ copulant ad aliquẽ terminũ ꝙmunem sez ad mutatũ esse. sicut ptes tp̃is ad nũc. igit videt q̃ motus sit ꝑse de genere ꝙtinuoꝝ. qz sicut se hz nunc in tpe. ita mutatũ esse in motu. qm̃ nũc est mẽsura ipsius mutari esse sicut ꝓus z posterius i tempoze sunt mensura ꝓris. et posterioris mutari in motu. ¶ Solo q̃ nõ. qz tp̃s est de genere ꝙtinuoꝝ ꝑ se. qz ptes eius copulant ad aliquẽ terminũ cõem q̃ ẽ nũc. quo sue partes intrinsece copulant. z etiã ꝑ accñs. qz tp̃s hz ꝙtinuitatẽ suã materialiter z extrinsece a magnitudine z motu. sicut enim motꝰ ꝙtinuitatẽ suã hz ꝑ accñs a magnitudine. ita tẽpus a motu z magnitudine. ¶ Sed diceres. tp̃s nõ accipit suã ꝙtinuitatẽ a motu. ꝓbat. qz ꝙtinuũ ꝑ se nõ accipit suã ꝙtinuitatez ab eo qõ hz ꝙtinuitatẽ ꝑ accñs. tp̃s autẽ ꝑ se hz ꝙtinuitatẽ. g̃ nõ accipit eam a motu. Ad hoc dõm. q̃ tp̃s intrinsece nõ hz suã ꝙtinuitatem a magnitudine neq̃z a motu. vtiq̃z tñ extrinsece z cãliter accipit ꝙtinuitatez a motu z magnitudine. Et ideo ois motus localis cuius tẽpus est ꝓmo mẽsura fit supra aliquã magnitudinẽ supra quã mobile fertur. et ideo sicut magnitudo supra quã fit motus est ꝙtinua. sic etiã motus localis est ꝙtinuꝰ. z illam ꝙtinuitatẽ capit a ꝙtinuitate spacij. z qz tp̃s se hz ad motuz sicut motꝰ ad magnitudinẽ. ideo tp̃s capit ꝙtinuitatẽ a motu ſm̃ suum esse. sicut motus a magnitudine. licet ſm suã essentiã habeat ꝙtinuitatez a suo ꝓncipio formali. z ideo tp̃s simplr et ſm se est c̃titas ꝙtinua. ¶ Ad obiectũ in oppositum dõm. licet aliqua ꝓportio sit ipsius nũc ad mutatũ esse. qm̃ nũc est mensura mutari esse. sicut ꝑteritũ z futurũ sz mẽsura ipsius mutari ꝓris z posterioris. In hoc tñ est dñia. qz mutatũ esse nõ ꝑt ee terminus cõis. sicut nũc. hoc ẽ nõ ꝑt sic ꝙtinuari. qz mutatũ esse solũ hz rõem finis vt hmõi sed nõ hz rõnem ꝓncipij z finis. vñ c̃uis mutatuz esse sit ꝙtinuũ ꝓri mutari z finis ei9. nõ tñ est initiũ posterioris

Tertium dubium est

Quã differenter reperit ꝙtinuitas in motu locali. z in aliis motibꝫ ad formã. ¶ Solutio. motus localis hz ꝙtinuitatẽ. vt inqt dñs Al. a duobꝫ. quoꝝ vnũ est. ꝓmũ sez fluxus ſm vbi nõ interruptus. Alterũ est ꝓmũ nõ ꝓximum qõ est ꝙtinuitas ipsius spacij. qz nisi esset spaciũ ꝙtinuuz tũc nõ esset fluxus mobilis ſm vbi nõ interruptus. z sic ꝓz q̃ motus localis. sicut a ꝙtinuãte ꝓmo ꝙtinuitatẽ hz a spacio. sicut aũt a ꝓtinuante. ꝓmo hz a fluxu nõ interrupto qui est ſm vbi. Sed motus alij ad formã. eo q̃ nõ fiunt supra spacium habent ꝙtinuitatem a fluxu ꝙtinuo illius in quo est motus. sicut qualitatis aut c̃titatis. qz cũ motus sit exitus de potentia z ꝙtinue in potentia z actu existens manifestũ est q̃ illa potẽtia q̃ exit ad actũ diuisibilis est in medio z in medietate medij. z in illius medij medietate ꝙstat aũt q̃ illud qõ per se est diuisibile est c̃tũ igitur motus est c̃tus. vt inquit Alfarabius. z motus q̃dem in genere acceptus ꝙtinuitatem non habet a spacio quia aliter omnis motus esset supra spaciũ. qõ falsum est vt ꝓz de motu alterationis z augmentationis.

Quartum dubium est

Quo ꝓus ⁊ posterius sunt in motu. magnitudine. ⁊ tẽpore. ¶ Solo dñi Alberti dicẽtis q ꝓus ⁊ posterius cõtũ ad naturaꝫ ꝓoris ⁊ posterioris ꝓus reperiũtur in magnitudine siue spacio. qz si spaciũ loci aspiciamus. vt diuisibile tũc ꝑmuꝫ inueniemus in eo ꝓus ⁊ posterius. qz inuenimus q vna eius ꝑs est ante. ⁊ alia est post illam ꝑm q' positõe distinguũtur ꝑtes magnitudinis. ⁊ sic ꝓus ⁊ posterius ꝓmo in magnitudine reperiũtur. ex ꝯtinuo in motu ꝓportionabiliter. qui fit supra illã magnitudinẽ. ⁊ tercio in tpe qz ꝑm phm cnto metaphy. motus ⁊ tps sunt de genere ꝯtinuoꝝ ꝑ accẽs. igit ꝓus ⁊ posterius ꝑ ꝓus reperiũtur i magnitudine. Sed si velimus subtiliter cõsiderare tunc pars ꝓor ⁊ posterior duplr ꝯsiderant. Uno mõ vt stãt sub forma ꝯtinue magnitudinis. ⁊ hoc modo nõ hñt ad inuicem aliquã distinctõem ⁊ nõ numerant magnitudinem. Alio mõ cõsiderant ꝑm q stant sub forma ꝓoris et posterioris. ⁊ sic sunt in genere cuiusdã numeri. qz ꝓus et posterius nota sunt numeralia. ⁊ sic sunt distincte ꝑtes ille ad inuicem. ⁊ numerãt spacium. ⁊ oportz q tũc sub diuersis accipiant vnitatib ad minus ꝑm intellectũ. ⁊ nõ in ceiligit pars linee distincta a parte linee. nisi et vna ⁊ alia intelligant esse inter duo pũcta terminata. inter que est linea partialis. ꝫ ꝓor ꝑs ⁊ posterior nõ distinguũtur in spacio nisi sic ꝑ duo ⁊ duo pũcta ab inuicẽ distinguãtur. Ñ etiam mõ nihil phibet lineam ꝯtinuã cadere in diuersis generib cõtinuũ ⁊ discreti. sicut etiã euclides in decimo geometrie sue agit de linea ꝯmunicabili supra quã cadit numerus. ⁊ hoc est ꝑmũ fundamentũ ex quo scit natura tpis Qñ ergo in magnitudine ꝯtinua est ꝑmũ ⁊ vltimũ nescisse etiã est in motu esse ꝓus ⁊ posterius ꝓportionabiliter his que sunt in spacio. Et si ꝯs diligenter ꝯsideret necesse est etiã motũ cadere in duplici genere. qz eñ motus ẽ nõ interruptus exitus de potentia ad actũ in spacio cõtinuo necesse est q sit in genere ꝯtinui. Qꝫ aũt vna ꝑs motꝰ est ꝓor ꝑz. qz est in ꝓori ꝑte spacij ⁊ alia posterior. qz est i eo qđ est posterius in spacio motus. necãrio hz ꝓus ⁊ posterius Et ꝓus ⁊ posterius in motu duplr ꝯsiderant. sicut ⁊ partes spacij. Uno mõ ꝑut sunt i toto sub forma ꝯtinui motus. ⁊ sic nõ hñt ad inuicem dñam nec distinctionem. et sunt in genere ꝯtinui. Alio mõ considerant vt stantia sub forma ꝓoris ⁊ posterioris. ⁊ tũc necãriuꝫ est q vtraqꝫ sit vna in se ⁊ ab alia diuisa ⁊ discreta ꝑm q supeas cadit forma numeri. eo q nota numeralia sunt ꝓus ⁊ posterius. oportz ergo q vtraqꝫ accipiat vt terminata duob indiuisibilib motus q ue a quibusdã phis vocant momẽta inter que indiuisibilia est ꝓor pars motus. Inter alia autez duo est ꝑs motꝰ q̃ ẽ posterior. ⁊ sic ꝓus ⁊ posterius in motu numerata numerant motũ. ⁊ hoc est secũdũ fundamentum quo vtit Aresto. ad inuestigandũ definitõem tpis. Atuero ⁊ in tpe est ꝓus ⁊ posterius ꝓpter id qđ seqtur sp alterũ ipoꝝ. Motus eñ semp seqtur tps ꝑm naturã. ⁊ tẽpus seqtur motũ sicut res numerata suũ numerũ. ꝓus autem ⁊ posterius que dicta sunt esse in motu sunt motus. qz motus nõ est nisi talis fluxus ꝯtinuus de ꝓori in posterius. ⁊ sic ꝓus ⁊ posterius accepta sunt ꝑtes ꝯtinui motꝰ et ꝯtinua. ⁊ eoꝝ esse ꝑm q sunt sub forma ꝓoris ⁊ posterius non est esse motus. qz sic sunt discreta stãtia sub forma numeri ꝑm q numerus est in forma nominũ ordinabiliũ ⁊ numerabiliũ. que sunt ꝓus ⁊ posterius. siue ꝑmuꝫ et secũdũ. Sed si accipiamus ꝓus ⁊ posterius stantia in motu sub forma numeri. tũc forma numeri erit aliqđ in ipsis. Forma aũt numeri sic ipsis adherens accepta vt i ipsis adherens est verissima natura ipsius tpis. vt inqt dominus Alber. ꝑm peripateticos. Qñ eñ ꝓus ⁊ posterius accipiũtur in motu accipiũtur vt stantia sub forma numeri. ⁊ tũc aliqđ erit forma numeri in ipsis. ⁊ forma numeri ipsis inherens ꝓut accipitur vt ipsis adherens est ꝑ natura temporis

Quintum dubium est.

Quotuplicem extensionẽ habet motus. ¶ Solo. dupliceꝫ vnã ꝑm relatõem ad magnitudinẽ supra quã mobile fertur. ⁊ ꝑm illã extensionẽ mensurat motus a spacio. ⁊ sic illi duo motus dicũtur equales qui fiunt supra equale spaciũ. Aliam habet extensionẽ in durationẽ. ⁊ ꝑm illã mẽsuratur a tpe. ⁊ sic duo motus facti in eq̃li tpe dicunt eq̃les

¶ Et sicut motus semp aliud. sic et tẽpus. Qđ aũt simul oñe tps idem est. Jꝑm eñ nũc idez est. ⁊ qđ quidẽ erat. esse aũt ipsi alterũ est. Jꝑm aũt nũc tẽpus mensurat ꝑm q ꝓus ⁊ posteriꝰ ẽ ipm aũt. est quidẽ sicut idem. est vero sicut nõ idem. ꝑm quidẽ eñ q in alio ⁊ in alio alterũ est Hoc vero erat ipsi nũc. Jnq̃tum aũt quodcũ q̃s ens est ipsum nũc idem est

¶ Jstud est terciũ capl'm. in quo phus soluit q̃stionẽ motam in ꝓmo capl'o de nũc tpis. Et diuidit istud capl'm in duas ꝑtes. Jn quarũ ꝓma facit ꝓpositum Jn secũda ꝑte ponit phs tres ꝓprietates ipsius nũc. ibi (Manifestũ aũt est) Quãtũ igit ad ꝓmã ꝑtẽ istius capituli dt phus q est quodãmodo idem nũc in tpe ⁊ quodãmodo nõ idẽ. hoc ẽ diuersum. Jpsum aũt nũc est qđẽ sicut idẽ. eo q ipsuꝫ est ꝯstitutũ vnitate eius qđ fertur. ⁊ est sicut nõ idem inq̃tuꝫ in esse variat ꝑ renouatõem situs eius qđ fertur. ꝑm eñ q in alio ⁊ in alio vbi est. alterũ est. ⁊ hoc erat quoddã esse ipsius nũc. inq̃tum est in fluxu a ꝓiori in posterius. hoc ẽ q sit idem nũc ꝑm substãtiã. ꝫ diuersum ꝑm esse. siue idẽ subiecto. q̃uis diuersum rõne

¶ Sequitur eñ sicut dictũ est magnitudinem motus. hunc aũt tempus sicut diximus. Et similiter igit pũcto qđ fertur quo motũ cognoscimus ⁊ ꝓius in ipso ⁊ posterius. hoc quidẽ qđ cũq̃ ens idem est. aut eñ pũctuꝫ aut linea aut lapis. aut aliquid hmõi est. rõne aũt aliud est sicut sophiste accipiũt alterũ cozuscũ in theatro esse et cozuscum in foro. Et hoc igitur in eo qđ alibi et alibi alterum est. Illud aũt qđ fertur se quit ipsum nũc sicut tempus motum. Eo eñ qđ fertur cognoscimus ꝓius et posterius in motu. ꝑm aũt qđ numerabile ꝓius ⁊ posteriꝰ ipm nũc est Quare ⁊ in his qđ qđez ens nũc est idem est. ꝓius aũt ⁊ posteriꝰ ipm nũc est. quare et in his qđ quidem ens nũc est idem est. ꝓius eñ et posterius est quod in motu Esse aũt

alterū fm eā qđ numerabile est prius et posterius ipsum nūc est Et motum maxime hoc est Et motus eī per id qđ mouetur et loci mutatio per id quod fertur. hoc aliquid eī qđ fertur. motus aūt nō. Est quidē igit sicut idem ipsum qđ nūc dicitur semp. Est aūt sicut nō idez Et nāq; est similiter quod fertur.

¶ Hic phūs phat q sit idē nūc fm subam z alteruz fm esse siue rōnem. qz dictū est supra q tps hz ptinuitatem a motu. ptes aūt motus sunt alie z alie fm rōnem manentе vno motu. igit ptes tpis sunt alie z alie fm pus z posterius. Confirmat idē Aresto p simile de pūcto qđ se habet ad lineam sicut nūc ad tempus. sed est idem pūctū fm subsantiā in tota linea. cuius fm esse diuersificatū. ita etiā erit de nūc. sit igit pūctū indiuisibile id qđ fertur sicut geometri ponūt lineā ptitui ex motu pūcti. tūc pūctum est q motū cognoscimus. qz ipm fluxu suo facit motū. qui describit lineā. z eodem pūcto cum motu cognoscimus pus z posterius. et hoc quidē ideo. qz cum hoc est in entitate sui subiecti acceptū idez est in toto motu. Id eī est pūctum vnū fm substantiā si pūctū moueri dicamus. aut ē lapis aut aliquod hmōi si pūctū nō moueri dicam⁹. qz liceт lapis diuisibilis sit. tñ in vnitate moti siue eius quod fertur acceptus accipit vt indiuisibilis z vnicus. z ideo vnitas sua que formalr est in ipso fm⁹ q fertur est indiuisibilis. et hec est natura eius qđ vocat nūc. Hac aūt rōne alterum est fm q rō eius a forma renouati ptinui situs accipitur sicut sophiste alterius rōnis dicūt esse chorizeū in theatro z cūdē in foro. Et hoc ideo est. q alibi z alibi est. Et si nō esset ibi aliqua pluralitas nō dicerent eum esse alterū Et si nō esset ibi aliqua vnitas nō diceret ipm aliquo mō vnū Illud aūt qđ fertur sequit illud qđ vocam⁹ nūc. qm est vnitas eius p se acta in pluralitatē sicut z tempus sequitur motū. qm est numerus motus qui est in pozi z posteriozi motus acceptus Eo vero qđ fertur p id qđ renouatur p situm cognoscimus pus z posteri⁹ in motu. ideo id qđ ferr est nobis substātia notioz cuius esse substātiale nō est in successione. sed pmanens. motus aūt nō hz esse permanens. sed ipm nūc seqtur id qđ fertur. vt dictū est. z fm⁹ q est vnitas eius in pluralitatē quādā actu. sic pus z posterius cognoscimus p ipm. z sic ipsum nūc nobis notius est qz tempus. q oportz etiā q in hoc qđ est z pmanet sub stantialiter ipsum nūc idem sit in substantia. fm vero qđ ē in motu z successione est pus z posterius. z sic nūc in ipso esse agit in pluralitatē z fit alterū z alterū. pus eī z posterius est in esse fm q ipm est numerabile stans sub forma numeri. numerabile aūt maxime fm motū. qz licet etiam sit in quiete mensurans tps. hoc tū nō est imediate. sed mediante motu. qm quies nō refert ad tps nisi gra motus. eo q est motus puatio. Motus eī sicut numerabilis est ppter id qđ mouetur qđ est agens motum numero sui z loci mutatio. sic est numerabilis propter numerum et vnitatē eius qđ fertur in spacio. id eī qđ ferr est aliqua suba nobis nota. sed motus nō est haleus aliquid eē firmū sed fluens z ideo motū p mobile cognoscimus. z per motū tps. Sic igit dictū est sufficienter qualiter id qđ nūc dicit est semper sicut idem. et qualiter est sicut non idem. z hoc est ad similitudinem eius qđ fertur q quodāmodo ē idem in toto motu z quodāmodo sicut non idem. Et sic patet solutio questionis q nūc aliquo modo est vnū z aliquo modo nō est vnū. z quodāmodo manet incorruptūz et quodāmodo corruptū. fm q habet rōem prioris z posterioris. z tūc nec in se nec in alio corrūpitur. qz corruptio eius nō est nisi qz amittit rōnem pozis cū accipit formam et rōnem posterioris

¶ Manifestū aūt est q nisi tēpus sit. ipm nūc nō erit. sed qz ipsum nūc nō erit. tps nō erit. simul eī sunt sicut qđ fertur z loci mutatio. sic z numerus qui est ei⁹ qđ fertur. z qui est loci mutationis Tempus q̄dem eī est loci mutatōis numerus. ipsum aūt nūc vt quod fertur vt vnitas numeri

¶ Ista est secūda pars huius capituli. in qua phūs ponit tres proprietates siue ꝯditiones ipsius nūc. quarū prima est ista. q nihil habemus de tpe nisi nūc. qz manifestuz est ex dictis. q nisi tēpus sit. ipm nūc nō erit. z si ipsum nunc nō erit siue est. tempus nō erit siue est Ista eī simul sunt nccārio. qz sequūtur id qđ fertur fm q hmōi. z loci mutationem. Unde sicut simul sunt id qđ fertur fm q hmōi et loci mutatio. necvnū est sine altero. ita necesse est q simul sint numerus loci mutatōis qui est tempus. z numerus eius qđ fertur. qui est ipm nūc. Si eī tps nihil aliud ē nisi numerus loci mutatōis. z nūc nihil aliud est nisi numerus eius qđ fertur sicut vnitas in numero. Sed alij sic pbant istā ꝯditōem. qm nūc est mensura ipsius mobilis sicut tps est mensura motus. motus aūt sine mobili esse nō pt. igit mensura motus nō est sine mensura mobilis

¶ Et ptinuū iam tempus est ipsi nūc z dividitur fm ipm nūc. Sequitur eī hoc ad loci mutationem. et ad id qđ fertur. z motus eī z loci mutatio vna est ab eo qđ fertur. qz vnum z nō quodcūq; ens. Et nāq; deficiet sed aut rōne. et nāq; determinat pozem z posteriozem motum hoc. Sequit aūt et hoc quodāmodo ad pūctum. Et pūctū eī ptinuat longitudinem et determinat. Est eī huius quidem pncipiū alius aūt finis. Sed cū sic quidez accipiat aliqs tanq; duob⁹ vtens vno necesse est stare si pncipium z finis idem pūctum erit Ipsum aūt nūc ppter id qđ mouetur qđ fertur semp alterū est. Quare tēpus numerus nō sicut eiusdē pūcti. q re z pncipium z finis. sed sicut vltima eiusdem magis. z nō sicut partes. et ppter qđ dictū est Medio eī puncto tanq; duobus vtetur. ergo quiescere accidit

¶ Hic phūs ponit ipsius nūc sedam ꝯditōem. istā scilz q tps ptinuat ipsi nūc. z diuidit tps fm ipm. sed nūerus nō diuidit nisi vnitate z nō ptinuat p ipm. Hoc dicūt alij sic q nūc ptinuat z diuidit tps. Et p hoc patz dicta pūcti ab vnitate. qz vnitas bene diuidit numerū. sed non ptinuat eū sicut pūctū. Sicut aūt hoc est in ipso nūc q ptinuat tps z diuidit. ita illud sequit ad loci mutatōnem. z ad id qđ fertur. Motus aūt z loci mutatio vna q̄dem est z cōtinua ab eo qđ fertur. eo q nō deficit ipsum in forma illati seu translati. sed est vnū in toto motu. z non ita q q̄nq;

sit qñcz nō. Si em̄ nō essz aliqñ vnū in forma trāslatꝫ absꝫ dubio deficeret. Dictū em̄ pus est ꝙ nō deficit nisi rō ne q̄ sumit penes situs renouatōem. Hoc aūt idē ipsum nūc etiā diuidit z determinat pozēt posteriozem motum ꝓhoc ꝙ est finis ꝓteriti z ꝓncipiū futuri. z ꝓ hoc assimilat pūcto. Hoc etiā quodāmō siliter sequit ad pūctū. pūctū em̄ duo facit in ꝓtinua longitudine. ꝓtinuat est em̄ incꝫtū est indiuisibile siue terminus ꝓmunis vniens ptes linee. et diuidit candē incꝫtum est finis vni⁹ ptis z ꝓncipiū alt̄erius. sicut instans cū accipit vt indiuisibile cōe ꝓteritoz futuro ꝓtinuat tp̄s. Incꝫtū aūt est ꝓncipiū vnius z finis alterius ipm nūc diuidit tp̄s. Jsta aūt siliꝫtudo inter nūc z pūctū in actu ꝓtinuādi z diuidendi nō est nisi quodāmō et nō in oīb⁹. qz cū aliqs accipit sic idiuisibile idē bis vtes vno z eodē indiuisibili diuidente tangꝫ duob⁹. tūc nec̄e est stare z quietū manere in suis ptib⁹ ꝓtinuū qō diuidit tali indiuisibili. Si em̄ nō ꝑmaneret ps anteriox accepta. tūc nō posset demōstrari indiuisibile vt finis eius qm̄ qō ipm nō est. illius finis nō est. z si nō ꝑmaneret ps posteriox nō posset idē indiuisibile demōstrari. nec ꝓncipiū eius ꝓpter eandē rōnem. qz scz qō in se nō est illius ꝓncipiū nō ē. Si ergo vtaꝫ vno indiuisibili bis semel in fine z semel in ꝓncipio. necārū est vt z indiuisibile z ꝓtinuū quiescat z ꝑmaneātiam habeat in suis ptib⁹. z sic est in linea diuisa in punc to. siquidē em̄ erit ipm pūctū ꝓncipiū z finis sic diuidēs li neam. sed ipm nūc qō est vnitas eius qō fertur fm ꝙ ferꝫ oportz alterū esse semꝑ qñ diuidit tp̄s. sicut z id qō fertur semꝑ alterū est in spacio z in motu. qz cū ꝓteritum nō sit. fi nis etiā eius nō est. z cū futurū nō sit. ꝓncipiū eius nō est. et ideo alterū altero nūc fm esse est ꝓncipiū futuri z finis ꝓteriti. ita ꝙ nūc ad minus duob⁹ nūc diuisum est tp̄is ꝓteriti z futuri. z ideo etiā cū tp̄s sit numerus. z nūerus ille cātur ab illo nūc siue ab in instanti erit tp̄s nūerus q̄dam ꝓzis z posterioris causatus ab ipso nūc. nō sicut pūctus cuiusdā causantis numeruꝫ. sed sicut duo vltima duoꝝ hoc est sicut duo fines duoꝝ diuersoꝝ tēpoꝝ que tū vlti ma siue fines nō sunt ptes tp̄is. Et ꝓpter hoc qō dictum est ꝙ pars aliquota est in toto. z ideo qñ pūcto diuiso vti mur in rōne duoꝝ velut duob⁹. tūc oportz ḡcedere ptes di uisas z habere ꝑmanentiaꝫ. Et ideo si hoc mō vteremur ipso nūc opteret ptes tp̄is habere ꝑmanētiā z h̄ nō ē vez.

¶ Et adhuc mānifestū ꝙ nulla ps ipm nūc tp̄is ē neczꝫ diuisio motꝰ sicut nec pūcta linee. linee em̄ due partes vniꝰ sunt Scōm q̄dem igitꝫ ꝙ est terminꝰ. ipm nūc nō est tp̄s sed accidit. fm vero ꝙ numerat numerus. termini q̄dem illiꝰ solū sunt cuius sunt termini. Numerus autē q̄ est horū equoꝝ decem alibi z alibi est. ✠ qui/dem igitꝫ tp̄s est numerꝰ motꝰ fm ꝓus z poste rius sit nō ꝓtinuū. ꝓtinui nāczꝫ manifestū ē.

¶ Nic ꝓbus ponit ipsius nūc terciā ꝓditōem. istā scz ꝙ ipsum nūc nulla pars est tp̄is. qz diuisio que est in indiui/sibile in motu cui coꝛrespondet ipsum nūc acceptū in tem poze nulla pars ipsius est motus. sicut nec pūctum cui coꝛ respondet indiuisibile motus z temporis in spacio ē pars aliqua linee super quam est motus. sed potius due linee sunt partes vnius. igitur patet ꝙ ipsum nūc non est tem pus fm ꝙ est terminus siue finis diuidens. sed accidit ei esse finem. quia finis est eius cuius est finis z non alterius nūc vero vnū est in toto tempoze fm eius substantiam. z hoc est fm ꝙ est numerus eius quod fertur numerās ip/sum in toto motu existens. et sic est ipsum agens numeꝛ quia est tempus. z vt sic vt dictum est non est terminus. quoniā terminus est solius terminati z non excedit. Nu/merus autē est omniū numerabiliū z non applicatur vni tm̄. quia numerus formalis qui est horum decem equoꝝ qui numerus est denarius formaliter acceptus. ille etiaꝫ est aliarum rerum numerabiliū. sicut canū vel hominum hoc em̄ est substantiale ipsi nūc. quia sic se habet ad tēpus vt agēs ipsum. sicut patet ex dictis. Manifestum est igit/tur ꝙ tempus est numerus motus fm ꝓzius z posterius Manifestum etiam est ꝙ ipsum est cōtinuū eo ꝙ ipse est ꝓtinuus nūerus. quāuis ꝓtinuitas sit in ipso sicut mate/ria. et discretio quasi forma. Inferius tamen ostendendū est ꝙ ipsum nunc nūquam est terminans z diuidens ni/si per accidens in loco vbi determinabitur qualiter nunc est in tempoze

Minimus aūt nūerꝰ qui simpliciter quidem dualitas est. Quidā aūt nūerus est qui est q̄dē sicut est. aut tangꝫ nō. vt linee minima multitu dine quidē est due aut vna. magnitudine q̄dez nō est minima. Semꝑ em̄ diuidit oīs linea quare siliter z tēpus. Manifestū em̄ est q̄dem fm numerū vnū aut duo. fm vero magnitudi nem non est

¶ Jstud est quartum capitulum istius tractatus. in quo philosophus ponit quinqꝫ ꝓprietates ipsius temporis. Quarum ꝓma est. ꝙ in tempoze est minimū. quia tem/pus est numerus. sed in numero est reperire minimū. vn de si accipiatur numerus formalis qui actu est numerus. sic minimus numerus est binarius siue dualitas. Si tau/tem accipiatur numerus potentia ꝓut est ex vnitatib⁹. tunc minimū in numero est vnitas indiuisibilis. Nume/rus tamen numeratus habet differentiam ab ipso nume ro formali. quia numerus numeratus quodāmodo habz minimū z quodāmodo non habet. quia si consideret nu/merus ꝓut in actuali multitudine existit. minimū habz eam multitudinem que paucissima est. z illa est dualitas ꝓut autem est ex indiuisibilib⁹ minimū habet ꝓmum diuisibile. qnod est vnitas. Sed si accipiatur numerus li nee quo numeratur ꝓut partes sue sub forma discretio nis ꝓsiderantur. tūc ille numerus est numeratus. z vltcri us numerans lineam per partes suas. Et tūc ille si accipi atur sub forma discretionis minimū habet. z illud aut est multum minimū. z sic sunt due linee. aut ex his que vt i/diuisibilia accipiūtur. z tunc est linea vna. Sed si accipia tur numeratum sub forma cōtinui tunc non habet mini/mū. quia cōtinuū diuisibile est in infinituꝫ. quare similiter est de tempoze. Minimū em̄ tempus fm se quod est nu/merus duplex est. quoniā ꝓut est numerus ꝓzioris z po steriozis sic est duo tempora. sed cum conficitur ex nume/ro eius quod fertur. tunc minimum eius est vnum indi/uisibile nūc. Ꝓout autem ꝓsideratur ꝓtinuū ad simili/tudinem magnitudinis. tūc nō habet minimū. sed est di/uisibile in infinitum. et sic hec ꝓprietas ꝓsequitur tempus inquantum est discretum z ꝓtinuū fm diuersum z diuer sum modū. scz ꝓout est discretū habere minimū. ꝓout ē ꝓtinuū non habere minimū

Manifestū est autē ꝓpter qđ tardū et velox non dicit. Multū aūt et paucū. et breue et longum. Secūdū eīm quidē ꝙ continuū est. ꝛ longum et breue. Secūdū aūt ꝙ nūerus multum et paucū. velox aūt tardū nō est. Neq; eīm numerus quo nūeram⁹ velox ꝛ tard⁹ vllus est.

Hic phs ponit scđam ꝓprietatē dicēs. ꝙ manifestū ē ꝙ tps nō đr velox neq; tardū. sz đr longū et breue multuz et paucū. Primū ptz. qm velox ꝛ tardū determinātur tpe. sz idem nō determinat a seipso. Etiā velox ꝛ tardū sunt passiones motus. sz tempus nō est mot⁹ q̄ius nō sit sine motu. vt dictū est ꝓius. scđm ptz. scz ꝙ tempus đr longū et breue multū et paucū. fm ꝙ ipm est ꝯtinuū qz longitudo ꝛ breuitas passiones sunt ꝯtinui. fm aūt ꝙ ē i gñe nūeri. sic đr multū et paucū. qz mltitudo ꝛ pauci tas st passiões discreti siue nūeri. velox aūt ꝛ tardū nō đr eo ꝙ velocitas ꝛ tarditas passiones mot⁹ st. ꝓius aūt oñsuz ē ꝙ tēpus nō est mot⁹. Cū ei tps ꝯpositū sit ex natura discreti et continui. discretū quidē formale est i ipso et ab illo definit fm ꝙ est tempus. ꝯtinuū tū nō est intrī secū. qz in veritate nūc in tpe nō est diuidēs ipm nisi pones itellectū nostrū. vl ꝙ ꝓpatōem ipsius ad alīd motū sz de natura ipi⁹ nūc est. ꝙ sit ꝯtinuās ipsum vt patebit latius inferius.

Et idē aūt vbiq; simul et ꝓius et posterius nō idem. qz et mutatio pñs quidē vna facta āt et futura altera est. Tempus aūt nūerus ē non quo nūeramus. sed qđ nūerat. Huic āt accidit ꝓius et posterius sp alterū. Ipa eīm nūc semp altera Est aūt nūerus vnus quidē et idem q̄ est centuz equorū ꝛ qui est centū hoīm. Quoꝝ āt nūerus aliter est equi ab hoībus

Hic ponit phs tertiā ꝓprietatē ipius tpis inq̄tū est numerus nūerat⁹ q̄ differt a numero formali q̄ simplicit numerus est Et est ista. ꝙ simpliciter est vnum ꝛ idem tempus vbiq; hoc est respectu oim. Quius rōem assignat. qz nō multiplicatur ꝑ multiplicatōem eoꝝ q̄ mouet sz sic nō est de ꝓri et posteriori sz potius vnū sunt ꝛ altera ē futuruz adhuc. et hoc ī⁹ est. qz temp⁹ ē numer⁹ motus sz in motu id qđ mouet est vnū. sed ꝓius et posterius sunt diuersa. ꝛ ī⁹ etiā nunc in toto motu est vnum. ꝓius āt ꝛ posteri⁹ dr̄ñt fm eē ad min⁹ licet subiecto sint idē Et istud ex ꝓhabitis planū ē itelligere. cū igit tps sit sicut nūerus nūeratus ꝛ nō q̄ nūeram⁹ simplr sicut numerus formal. ꝛ ꝓpt̄ h accidit ꝓius ꝛ posteri⁹ alera ꝛ altera habere. qz ipsa nunc que sunt diuidentia ꝓius et posteri⁹ sunt altera et altera. sz nūerus formalis totus idē ē apud oīa nūerata ꝛ sit. qz idez est nūer⁹ q̄ est cētuz eq̄ꝝ et etiā cētuz hoīm. sz ea quoꝝ est numerus sicut materia numerabilis altera sunt. qz equi alij sunt ab hoībus

Amplius sicut contingit motū esse eundē ꝛ vnū iterū et iterū. sic et tēpus ꝯtingit vt byemē aut ver aut autumnum

Hic phs ponit q̄rtā ꝓprietatē tpis q̄ ꝯsequit ipm inq̄tum est numer⁹ circulatōis ꝛ nō cuiuslibet motus ꝛ est ista. ꝙ tps ē vnū ꝛ ꝓmuz ꝛ circulare. Cui⁹ rō est. qz sicut ꝯtingit motum ipm q̄ circulariter ē eē vnū. ꝑ hoc qđ sp reuoluit in seipm iterū ꝛ iterꝝ. sic ꝯuenit etiā tpi ipsuz etiā eē vnū ꝑ hoc ꝙ reuoluit in seipm. Et istud oste⁹dunt q̄litates tēpoꝝ q̄ sp reueniūt eodē mō sicut hiems et ver autumnus ꝛ estas q̄ q̄libet anno reiterant. et ī ista ꝓprietate etiā differt tps a nūero formali q̄ ē q̄ nūeram⁹ tm. qz ille numer⁹ nō reuoluit in seipm sz ꝓcedit i infinitū

Nō solū aūt motū tpe metimur. sz motu tē/pus ꝓpter definiri adinuicē. Tempus quidez eīm determinat motū cū sit nūerus ipsius. motus aūt tempus. Et dicimus multū aut pau/cum esse tēpus motu mensurātes sicut ꝛ in numerabili nūerū. Numero quidē equoꝝ multitudinē ꝯgnoscimus Iterū aūt vno equo equoruz nūeꝝ ipm Silr āt ꝛ in tpe ꝛ ī motu ē Tpe q̄dez ei motū. motu āt tempus mensuramus

Hic phs ponit q̄ntā ꝓprietatē tpis in q̄ ꝯuenit cuz numero formali ꝛ est ista. ꝙ nō solum metimur. hoc est nō solum mēsuram⁹ motuz tpe. sed ecōtra tps mēsuram⁹ aliq̄ motu. Cui⁹ rō est. qz q̄cunq; eisdē ꝓprietatib⁹ determinātur ꝛ certificant ad inuicē quātum ad suā q̄titatē illa mēsurant ad inuicē. sz motus ꝛ tps mutua vice sic terminant ad inuicē. cum đr tps magnuz. qz mot⁹ est magnus. et ecōuerso mot⁹ magnus qz tps est magnuz. ergo ista mutua vice se mēsurāt ad inuicē. sed tū tps mēsurat motū per se. qz tēpus formaliter est nūerus mot⁹. Motus āt mēsurat tps ꝑ accīs. sicut mēsuratū quo ad nos aliq̄ certi⁹ est ꝛ notius q̄ q̄titas mēsure. ꝛ sic aliq̄ dicim⁹ tps ē mltū et paucū mēsurādo ꝑ motū. sicut dicere ꝓsueuim⁹. ꝙ multū trāsiuit de die. qz sol eleuat⁹ videt ad mediū hemisperij. vel qz aliqs pfecit viā longā q̄ nō nisi longo tpe pfici ꝓsueuit. Et hui⁹ silr ē in nūero formali. qz licet nūerabilia mēsuram⁹ nūero ꝑ se ꝛ ēntialr tū nobis aliq̄ dubitatio fit de nūero formali. ꝛ tūc certificam⁹ ipm ꝑ nūerabilia. tūc āt vno eq̄ ꝯgnoscim⁹ eq̄ruz multitudinē formalē siue nūerū si nūeram⁹ ꝑ vnitatē vni⁹ alios equos mensuratos ꝛ in ipis ꝯgnitōem accipientes discrete multitudinis q̄ est nūer⁹ formalis iporuz siue eē eq̄ꝝ in mltitudine materiali ꝯgnoscim⁹ multitudinē formalē. sicut faciūt illi q̄ multitudinē nūeri formalis q̄ venit in dubiū nūero digitoꝝ aut articuloꝝ rimant. sicut faciūt illi q̄ ꝓputāt ratiocinia. illi articulis vl lapillis rimant summā nūeri quā q̄rūt. tū ꝑ se ꝛ substantialr ꝯuenit nūero formali certificare nūerabilia. Tūꝑ accīs ꝛ q̄ ad nos aliq̄ ꝛ raro fit ecōuerso ꝓpt̄ cām supra tactā. Silr āt est in tpe ꝛ in motu. tpe q̄dē motū. motu aūt etiā ecōuerso aliq̄ mēsuram⁹ tps vt dictū est

Et hoc accidit rōnabiliter. imitat eīm magnitudinē q̄dē motus. Huic āt tēpus. eo ꝙ q̄ta et ꝯtinua sunt diuisibilia. ꝓpter quidē ei magnitudinē eē hmōi motus hoc sustinet. ꝓpter āt motū tempus. et mēsuramus magnitudinem motu. et motū magnitudine. Multā ei dicim⁹ esse viā si ꝓcessus multus. Et hūc multum si via multa. Sic igit tps si mot⁹ ꝛ motū si tps

Hic phs ostendit idez ex ꝓparatione motus ad magnitudinez dicens ꝙ rōnabiliter accidit hoc. qz temp⁹

ūitaſ magnitudinem motus ſiue accipiaſ ſub forma diſcreti ſiue ſub forma continui. vt patuit ſupra. Motum eñ in vtraq; iſtaꝝ formarū imitatur tēpus in eo q̄ quātitates ꝛ ꝓtinue ꝛ discrete ſunt p modū ſupdictū. ḡa ei magnitudo ſuſtinet motū etiam idē ſuſtinet temp⁹ Cōtingit aūt aliq̄n q̄ menſuramus magnitudinē motu. et hoc eſt per accñs et quo ad nos. aliq̄n aūt menſuramus motū magnitudine et hoc eſt magis per ſe et eſſentiale. q̄ magnitudo de ſe menſura eſt q̄d nō eſt motus. Dicimus eñ aliq̄n viā eſſe longā et multā q̄n ꝓceſſus ē multus et longus. et aliq̄n ecōuerſo dicimus ꝓceſſum magnum eſſe ſi via ſit magna. ſicut dici ꝓſueuit q̄n venimus de vna ciuitate ad aliam. ꝛ ōz nobis. q̄ multū ꝓceſſum⁹ eo q̄ vna ciuitas diſtat ab alia p longā viā que nota eſt nobis. aliq̄n aūt via nō eſt note q̄ſtitatis. et dicimus q̄ multū diſtat eo q̄ per viā illam viꝝ trib⁹ diebꝫ ꝓceſſum⁹ Sic igiſ motus et tempus ſe hñt ad inuicem q̄ vtrūq; menſuraſ per alterū. ſz tps p ſe menſura eſt mot⁹. ſicut magnitudo mēſura motus. ſz motus q̄ ad nos et p accidens eſt menſura tpis ſicut mot⁹ ſpacij Hec igiſ dicta ſunt de ꝓprietatib⁹ tpis inq̄tū eſt ꝓtinuū et diſcretum.

Vtrū licidem nūc in tēpore cui bene attribuunſ paſſiones numeri et continui ab Ariſtotele

Oſt videſ ꝓmo q̄ nō ſit idē tunc in tpe. q̄ ſicut ſe habet vnitas ad nūerū. ſic nūc ad tps. vt ōt p⁹ in textu. ſz in nūero ſunt plures vnitates. igiſ in tpe erūt plura nūc. et nō ſolū vnū et idem Scōo oē ꝓtinuū ncce eſt habere plures termios. cū ergo tēpus ſit ꝓtinuū. oportet ipſum habere plures termios. igitur. Tertio q̄cūq; ſunt in eodē nūc ſunt ſimul tpe. ſi igiſ in toto tpe eſſet vnū nunc ſequeꝛeſ q̄ oīa q̄ fuerūt i toto diſcurſu tpis eēnt ſil tpe qd eſt incōueniēs. Quarto nulla ꝓpō eſt verioꝛ q̄ſitta in qua idem p̄dicatur de ſeipō. ſi ergo ſit vnum nūc in toto tpe. iſta erit vera nunc ꝓteritū eſt nunc futuꝝ. cum ſit vnuꝫ nunc. ꝓñs eſt falſuꝫ. igiſ nō eſt vnum et idez nūc in toto tpe. Quinto ꝓtinuuꝫ et diſcretuꝫ ſunt q̄ſtitates oppoſite. g̃ nō p̃t. ꝓpetates ꝓtinui et diſcreti ꝓuenire tē pori. Ꝛio intellectu iſtius q̄ſtionis ponunſ duo diſcurſus quorum maioꝛ primi iſta eſt

Ipſum nūc in toto tpe manet vnū et idez re. q̄ſtuis diuerſificeſ rōne. Minoꝛ Tēpus menſura extrinſeca ſubſtātie habet in ſe rōem q̄ſtitatis ꝓtinue et diſcrete Cōcluſio Igitur conueniūt tpi diuerſe ꝓprietates continui et diſcreti.

Maioꝛ ptꝫ q̄ ſicut ſe hꝫ mobile ad motū. ſic nunc ad tempus. mobile aūt eſt vnū ꝛ idē in toto motu dr̄ñs fm rōem ſiue fm eſſe. igiſ erit vnuꝫ et idem nunc fm rem hꝫ eſt fm ſubſtātiā in toto tpe. dr̄ñs fm eſſe Ꝙeterea ſicut ſe habet punctus ad lineā ſic nunc ad tēpus. ſz eſt vnus et idē p̃ctus in tota linea fluxo ſuo cauſans lineā g̃ erit vnum ꝛ idem nūc in toto tpe. et ſicut punct⁹ hꝫ aliō et aliud eſſe in diuerſis ptib⁹ linee ſic etiaꝫ nunc in diuerſis ptib⁹ tpis. Ex quo etiam ptꝫ ꝓuenientia puncti ꝛ nūc. q̄ punctum eſt terminus cōis linee. ita etiā nunc eſt terminus cōis ipſius tpis. Eſt tñ dr̄ā inter ea Hā nūc nō eſt ꝑmanens ſicut punctum. et ideo bñ cōtingit vt vno p̃cto vt duob⁹. ſed nō vno nūc vt duobus. vt patet de motu reflexionis. In illo eñ vtimur finali p̃cto ipſius ſpacij. vt principio ſimplr ꝛ fine ſimpliciter. ſed ꝓpter ſucceſſionem tpis nō vtimur ſic vno nūc vt duob⁹. ḡa duo nūc diſtāt i reflexionis motu p medīū ꝓtinui tpis Sz diceres ꝓtingit etiā vti vno nūc vt duob⁹. q̄ ꝓtingit vti nūc in principio ꝛ fine. q̄m eſt terminus cōis qui eſt p̃n cipium ꝑioris tpis et finis tpis poſterioris. Ad hē dām q̄ ꝓtingit bñ vti vno p̃cto. vt duob⁹ fm q̄d. quāuis nō ſimpliciter. ſz ꝓtingit vti vno p̃cto. vt duob⁹ ſimpliciter. tūc eñ vtimur vno puncto vt duob⁹ ſimpliciter q̄n accipim⁹ punctū aliq̄d vt finē ꝛ vt principium. Aut dām eſt. q̄ poſſumus bñ vti vno nunc. vt duob⁹ fm imaginatōem ſiue intellectū intelligendo ipſum eē principiū vnius et finez alteri⁹. ſz nō fm eſſe. ſ. per realem demonſtratōem ita. ſ. q̄ poſſumus demōſtrare aliq̄d nūc ſil. vt ē principiū vnius tpis tpis ꝛ principiū alterius tpis tēporis. Minoꝛ ptꝫ quo ad eius primā ptē q̄m illa mēſura dicit eſſe extrinſeca q̄ nō eſt ſubiectiue in eo cuius eſt menſura. tempus nō eſt ſubiectiue in eo cuius eſt menſura. igiſ tempus eſt mēſura extrinſeca ſubſtātie. Scōa pars minoris ptꝫ ex ꝓprietatib⁹ quas Ariſto. attribuit tpi. Quaꝝ prima eſt. q̄ in tpe eſt quodā mō dare maximum ꝛ minimū ꝛ quodā mō nō Hā fm q̄ ꝓtinuū eſt in eo nō ē dare minimū. q̄ ē diuiſibile i infinitū. ſz in eo p̃t dari maximū. q̄ in ꝓtinuis nō eſt infinitū p appositōem Sz inq̄tuꝫ eſt q̄d diſcretū in eo eſt dare minimū tēpus. ſicut eſt dandū minimū in nūero q̄d ē vnitas. ꝛ minim⁹ nūerus qui eſt binarius. vt duo momēta ſunt minimū tēpus. ſz in eo non p̃t dari maximū. q̄ in appoſitiōe nūeri eſt ꝓceſſus in infinitū. Scōa ꝓprietas. q̄ tempus bene ōz multū et paucū. longū ꝛ breue. inq̄tum diſcretū dicit multū et paucū. inq̄tum ꝓtinuū ōz lōgū ꝛ breue. q̄m lōgum et breue ſunt paſſiones q̄ſtitatis ꝓtinue. et multuꝫ et paucū ſunt paſſiones nūeri. ſz non ōz tēpus velox vel tardū. q̄ ſunt paſſiones mot⁹ ꝛ nō tpis. Tertia q̄ tēpus fm ſe monet ſp vnū ꝛ idē. tū diuerſificaſ fm ſuas p res quēadmodū ꝛ motus cui⁹ tps eſt paſſio. Quarta ſicut ꝓtingit vnū ꝛ eūdē motū ꝓtinue reuolui in ſeipm ſic etiā tps reuoluiſ in ſeipſum. ſicut ꝓtinue poſt vnā hiemen reiteraſ alia. q̄ eodē mō variaſ paſſio ſicut ſuū ſubiectū ꝛ hec ꝓprietas ꝓuenit tpi reſpcū motus circularis cui⁹ eſt paſſio. Quinta q̄ ſicut nos mēſuramus motū p tps ſic etiā eꝫ. vt latius patuit circa tex. Et q̄uis hec ꝓpetates q̄ſtitatiꝫ ꝓtinue ꝛ diſcrete tpi ꝓuenīāt p̃ncipaliter tñ ſibi attribuunſ ꝓpetates q̄ſtitatis ꝓtinue q̄m ſimpliciter tps eſt q̄ſtitas ꝓtinua. et fm q̄d eſt q̄ſtitas diſcreta Ex hꝫ tēpus maioꝛē ꝓuenientiā cū q̄ſtitate diſcreta inq̄tuꝫ eſt oꝛō. q̄ꝫ inquantū eſt nūerus. q̄ ſicut ꝑres oꝛōnis ſtꝫ ſucceſſiue ꝛ nō ꝑmanētes. ita etiā ꝑres ipſius tpis ſunt ſucceſſiue. Sz diceres igiſ poti⁹ tēpus definereꝫ ſic. q̄ tēpus ſit oꝛatio motus fm prius ꝛc. q̄ nūerus motus Ad hoc eſt dicēdū. q̄ nūerus in tpis definitiōne nō accipiſ ꝓprie ſed cōiter inquātū extendit ſe ad oꝛationem. vñ oꝛatio eſt nūerus ſuarū vnitatū ſucceſſiuaꝝ. Concluſio patet ex dictis. Maioꝛ alterius diſcurſus.

Magnitudo motus et tēpus ſunt ꝑportionabiliter quāta. ac ſeinuicē mēſurantia Minoꝛ Tempus menſurat per ſe et ſimpliciter motū. motus per accidens et quo ad nos menſurat tēpus. ſimiliter eēntialius motū mēſurat

magnitudo ꝙ fiat econuerso Conclusio.
Igitur in his rō mēsure. reperiť analogice

¶ Iste totus discursus ptz ex dictis phi in textu. Et sicut ista tria scz magnitudo motus et tēpus se consequūtur quo ad ptinuitatez et quo ad prius et posterius. sic etiaz ista tria indiuisibilia a qbꝫ fiūt nature ipoz. scz punctus in magnitudine. momētū in motu et nūc in tpe.

Ad obiecta ī oppositz

Ad primū dōm est ꝙ licet sit in aliquo silē inter nūc et pūctū. cū habeant se in rōne principioz respectu illoz q̄ ꝓstituūt. tn̄ in multis est dissimile. Nā nunc est q̄daz mō vnitas ipius mobilis faciens p diuersitatē eius fm esse ipm tēpus q̄si haberet rōem nūeri et discreti. Quantum em̄ nō est vnitas cuiuscūq; neq; facit lineā habere modū ꝙtitatis discrete. Et dr ꝙ nūc est quodā mō vnitas. qz ꝓpe vnitas dici nō pōt. sic ꝙ sui replicatōe ꝓstituať tpis. sz dat aliq̄ mō modū ꝙtitatis discrete ingtuz distinguit et nūerat inter prius t posterius in tpe Etiā qz pūctū suo fluxu causat aliquid vnuz pmanēs. sed nūc fluxu suo causat vnū successiuū Ad scdm dōm est. ꝙ sufficit aliquid ꝓtinuū habere diuersos termios fm esse et tn̄ illi termini pōt esse vnū et idem substātialiter. et sic etiam in tpe duo nūc terminātia vnū tēpus diuersa sunt in esse. q̄uis vnū in substantia Ad tertiū dōm est. ꝙ dūtaxat illa dicunť esse simul q̄ sunt in eodē nūc fm substantiā et esse. modo multa fuerūt in tpe q̄ nō fuerūt i eodem nūc fm esse. et iō nō sequiť in ipis simultas tpis. sz fuerūt in eodem nūc fm substantiā Ad quartū dōm est negando ꝓnam. qm̄ nō accipiť vnū t idē nūc ingtuz idē est. sz accipiť cū diuersitate sui esse. iō nō pōt illa ꝓpositio verificari. Et licet ista sit vera sortes est sortes. nō tn̄ ꝓter hoc ista est vera sortes in domo est sortes in foro. qz in secūda ꝓpone pdicať idez acceptū sub diuersis esse de seipo. Ad quintū dōm est. ꝙ tēpus modū hz ꝙtitatis ꝓtinue et discrete mō supius expresso. t sic pprietates vtriusq; sibi differenter attribuunť Vn̄ sicut ē per se ꝙtitas ꝓtinua ita per se ꝙtitatis cōtinue ꝓprietates sibi ꝙueniūt Sz qz ptic. pat de discrete ꝙtitatz natura. iō ꝓpetates ꝙtitatz discrete sibi aliq̄ mō accōmodať

Incidunt dubia quoz

primū est. An mobile et motus sunt simul. Et videť ꝙ nō. qm̄ mobile pōt esse nō exīte motu. qz mobile est substantia. motꝰ āt accīs. suba aūt est ꝑ accīte. t ꝓbis male dr in textu ꝙ mobile et motus stz silť Solo ꝙ sic vtz p phm in tex. dicēte ꝙ silťz sicut qd̄ ferť et loci mutatio Et ad obiectū in oppositū dōm est. ꝙ suba ē bn̄ ꝑ accīte pfectōne. ita etiā mobile est prius motu. sunt tn̄ simul tpe et duratōne

Secūdum dubium est.

An indiuisibile. s. nūc pōt mēsurare diuisibile. s. tēpꝰ Et videť ꝙ nō. Nā mēsura et mēsuratū debēt ꝓportionari. indiuisibile aūt t diuisibile nō hnt ꝓportiōem. igiť indiuisibile nō pt mēsurare diuisibile. Soº ꝙ duplex ē mensuratio. qdā est ꝙtitatiua fm quā aliq̄d mensurať ꝙtitatiue. t sic tps nō mēsurať nūc. qz mēsura ꝙtitatiua debz ꝯrrespondere mēsurato. sicut vinū vasi. Alia est mēsuratio notificatiua. eo mō q̄ forma dr mēsurare illud cuiꝰ ē forma q̄ est mēsura specificans t fm talez mēsuratōem ipm nūc mensurat tēpus. Et hoc patet ex textu. vbi dr ꝙ magis notū mensurat minus notū qđ ꝓprie est verū de mēsuratione notificatiua Et est notandū. ꝙ mobile dupliciter pt accipi. vno mō fm suā substantiā. et sic nō necessario mensurať nūc tpis. Alio accipiť formaliter. fm ꝙ mobile. et hoc duplr. vno mō fm esse sue nature q̄ manet inuariabile. t sic mēsurať nūc tpis fm subam Scdo mō fm esse q̄ variaťr accītaliter. t illo mō mensurať nūc tpis fm esse. et ideo sicut nūc tpis fm essentiā est idē. ita mobile fm esse eius absolutū nō variať. ꝙuis fm eē accidentale sicut nunc Sed diceres mutatū eē mēsurať nunc temporis sicut motus mensurať tempore igitur non mēsuratur mobile fm nunc temporis quocūq; etiā modo accipiať Ad hoc dōm est. ꝙ mutatū esse ꝑpe est mensuratū nūc tpis fm esse accepti. licet non ꝓpe fm essentiam Et propterea sicut mutatū esse est duplex in motu fm esse sz perfectū qđ est motus consummatio. et imperfectū qđ apprehendiť a qualibet ptē motus. sic nūc tpis fm eē aut est simpliciter finis tpis. aut fm qđ alicuiꝰ determinate ptis tpis. et licet mobile acceptum fm esse quo variatur mēsureť nūc tpis. hoc tn̄ nō est ꝑ mo et per se. sz p medium mutati esse. ita ꝙ ꝑmū ipm nūc mēsurat mutatū esse t p mutatū eē mobile qđ mutať.

Tertium dubium est

An tēpus sit reiterabile. Et videť ꝙ nō. qm̄ tēpus qđ ꝓteritū est nō est reiterabile. vt dies q̄ heri fuit non pōt adhuc semel fieri aut reiterari Soº ꝙ tēpus est reiterabile fm spēm. nō aūt fm nūerum. et sic dies bn̄ pt resumi fm ꝙ dies est. sz nō fm ꝙ illa dies. qm̄ impossibile ē aliq̄d successiuum idē nūero redire etiā p diuinā potētiam. qz implicat ꝯtradictōem cū eoz vnitas in sui rōe habeat duratōnis ꝓtinuitatē. tēpus em̄ est aliq̄d successiuū. igiť nō potest idē nūero redire etiā p diuinā potentiam. Et ideo q̄uis deus pōt reparare angelū annihilatū eundē nūero qm̄ est aliqđ pmanens in sua natura. nō tn̄ pōt reiterare idē tempus nūero. qz in ipsis rebꝰ successiuis esse rez ꝓsistit in fluxu. igiť nō est tēpus reiterabile fm nūez. Et ꝑ hoc ptz solō ad obiectū in oppositum.

Quartum dubium est.

An tempus sit longum aut breue. Et videť ꝙ nō. qm̄ nihil est longū vel breue nisi linea. aut id in q̄ est linea. tēpus aut tē nō est linea neq; in ipso est linea. igiť Soº ꝙ sic. vt dicit phs in tex. Ad obiectū in oppositū dōm est ꝙ duplex ē longitudo. s. extēsionis t duratōis p hꝫ dicendū est ad maiorē. ꝙ nihil est longū longitudine extēsionis nisi linea siue id in quo est linea. vtiq; tn̄ aliq̄d pōt dici longum lōgitudine duratōis. et sic ē de tpe Sic pariformiter dōm est de breui tempore

Quintum dubium est.

Quot modis aliquid mensurat altrerum. Solutio duobus modis. vt patuit in minore. Vno modo per se et ex sua ꝓpria natura et sic tempus mensurat motum Alio modo quo ad nos et per accidens. et sic motus mensurat tempus. ex quo patet ꝙ non habent se eodem modo ad mēsurandū. Et potest dari vnū simile. ꝺa ꝙ ae

tidens qñz vinū mēsurat amphorā. per se tñ amphora mensurat vinū. Unde contingit q̄ qñcz motus est nobis notior q̄ tempus. ⁊ sic qñcz mensuramus tempus p motum ipsum. sicut scriptores quandocz noscūt horas ex actione scribendi. Sed diceres tempus cātur ex motu. g̃ in motu est prior ratio mensurandi q̄ in tpe.

Ad hoc dñm est. q̄ tempus et motus dupliciter p̄nt ad inuicem ꝓpari. vno modo in ratōne existēdi ⁊ sic motus p̄cedit tēpus ⁊ est eius causa. Alio ꝰ ꝓpantur in rōne mensure ⁊ sic tempus nō est causa motus

Qm̄ aūt tempus est metrū motus. et ei⁹ qđ est moueri. Mensurat aūt sic motū in determinando quēdam motū quo mensurabit totū sicut longitudinem cubitus in determinādo aliquam magnitudinē que metit totū. Et est motum in tpe esse. Mēsurari tpe. et ipsum et esse eius. Simul em̄ et motū et esse motus mensurat. et hoc est ipsi in tpe esse mensurari ipius eē

¶ Istud est q̄ntum capt̄n in quo p̄hs determinat qđo tempus ꝓpat ad ea q̄ sunt in tpe dicens cū tempus sē metrum ⁊ mensura motus. oportet etiam q̄ sit mēsura ei⁹ qđ mouetur fm q̄ refertur ad motum. igit̄ nccārū est declarare qualiter est mensura aliorum. Est em̄ temp⁹ mensura motus in hoc q̄ determiat quēdaz motū ptialem q̄ vt pars mensurat totū motū. ⁊ p illū tunc nūerat totū motū. Et illius exemplū est. q̄ cuz nos volumus mensurare diurnū motum p̄mo accipimus motū vni⁹ horе vel mométi vnius horе. et ad equalitatem illi⁹ mēsuramus motū duodecim horarū. ⁊ dicimus q̄ motus⁹ ille ē diei artificialis. Mensuram⁹ ei motū vigintiq̄tuor horarū. ⁊ dicimus q̄ ille est motus diei naturalis. ⁊ hoc p̄mo facimus in motu p̄mi mobilis. eo q̄ ille equalissimus ⁊ simplicissimus est in ptibus. vt patebit in octauo huius. ⁊ ex illo referimus mēsuram eandem ꝓportionabiliter ad motus alios. Est aūt huius silē in cubito sue in vlna ⁊ panno. qñ em̄ volum⁹ scire totā q̄titatē pānī. supponimus q̄ vlna siue cubitus sit nobis certe q̄titatis. ⁊ tunc applicamus vlnā panno et ad equalitatem vlne accipimus q̄titatē panni ptialē. ⁊ replicando illam q̄titatē circa oēs ptes ipam mensuram⁹ q̄titatē pānī. ⁊ certificatur nobis tota q̄titas. et oportet supponere q̄ q̄titas equaliter expāsa sit in oib⁹ ptib⁹ pānī. sicut etiā motus in oib⁹ ptib⁹ p̄mi mobilis. Est aūt motū esse in tempore idē q̄ motū mensurari a tempore et ipsum et esse ipsius. Dicitur em̄ tpe mensurari qñ q̄titas ei⁹ mēsuratur. esse autē ipsius q̄ ipe fm esse et essentiam tpalis est. cū sit quoddā successiuū. hoc aūt nō ē in alijs Id em̄ quod ferē mensurat fm q̄ hz q̄titatem motus in se. hz tñ nō fm essentiam mensurat tpe. q̄ nō per se est i tpe licet tpi coexistat. Mensurat igit̄ tempus motū sil'quātum et esse mot⁹. et hoc est motui esse in tpe sic a tpe mēsurari ⁊ ipm et esse ipius

Manifestū aūt q̄ et in alijs. hoc est in tpe esse mēsurari esse ipoz sub tpe. In tpe em̄ esse duorum est alterū. vnū quidē esse tūc qñ tēpus est. vnū aūt sicut quedā dicimus. q̄ in nūero sunt Hoc aūt fcat aut sicut ptē nūeri et passionem et oino qđ nūeri est aliquid. aut qđ est ipi⁹ numerus. Qm̄ aūt nūerus tempus est. ipm q̄dē nūc est prius. et quecunq̄ sunt hmōi sic in tpe sunt: sicut in nūero vnitas et supfluus et par. Hec quidē nūeri aliquid. illa vero tpis aliquid sunt. Res aūt sicut i nūero i tpe sunt sicut aūt hoc ē ptinent̄ sub nūero sicut q̄ sunt i loco sub loco

¶ Hic p̄hs ostendit qđo tēpus se habeat ad alia dicēs. q̄ alia a motu esse in tpe est duratōem eoz tpe mēsurari et q̄ hoc sit esse in tpe p̄hs oñt p hoc q̄ aliquid tripliciter dicitur esse in tpe. s. q̄ simul est cū tpe hoc ē est eē qñ tēpus est aut ipm est aliq̄d tpis. vtputa passio. aut ps ei⁹ vel q̄ ipm mēsurat tempore Sic similiter aliquid dr dupliciter in nūero. q̄ vel dr in nūero sicut aliq̄d ei ꝓnctū essentialiter sicut ps nūeri. aut p se passio ipsius erylitter qđ aliq̄d est nūeri. dr etiā aliquid eē in nūero. q̄ ipi⁹ est nūer⁹. eo q̄ ipsum sit nūerabile p nūerū. Quia aūt tps nūerus est sicut dictū est erūt oēs isti modi in tpe p aliquē modū. Ipm em̄ nūc qđ est indiuisibile tpis et prius et posterius q̄ sunt ptes tpis sic sunt in tpe vt aliq̄d rem potis ex natura et ēntialiter ei ꝓuncta sicut vnitas ē in nūero. et par et ipar et supfluū et diminutū et pfectuz q̄ sunt nūeri. aut ptes. aut essentiales passiones essentialit illi ꝓuncte. cū nūerus cadat in definitione eoz. Hec igit̄ sunt nūeri aliq̄d. et illa p eūdem modū sunt tpis aliquid exñtia. Res aūt q̄ sunt in tpe sunt in ipso sicut in numero nūerante eas. eo q̄ in se sunt materia nūeri. si aūt hoc ē verū. tūc oportet q̄ contineat̄ sub vno q̄ excellit ea sicut ea q̄ sunt in loco ꝓtinent̄ sub loco excellente locabilia. q̄ ambit ipsa et terminat.

Manifestū aūt est qm̄ nō est in tpe eē qñ tēpus est sicut necz in motu esse necz in loco qñ locus est et motus Si em̄ erit qđ est in aliquo sic oēs res erūt in quolibet et celū i milio. Qñ em̄ miliū est celū est. Sed hoc quidē accidit illud aūt necesse est sequi. et ei qđ est in motu eē tunc motum.

¶ Hic p̄hs excludit p̄mū modū essendi in tpe dicens q̄ manifestū est q̄ nō est hoc esse in tpe eē qñ tēpus est. q̄ illa q̄ talia sunt coexistūt tpi. Sicut ei nō est eē in motu idem q̄ esse qñ motus est. necz est esse in loco qñ locus est ita nec est esse in tpe qñ tps est. q̄ si daret̄ q̄ idez esset esse in aliquo et eē cuz ipo tūc seqret̄ q̄ oēs res eent in qualibet re. q̄ oēs res se ꝓcomitātes in eē sunt qñ ille sunt. et fm hoc totū celū eēt in grano milij qñ celū ē. qñ granū milij est. Constat igit̄ q̄ coexistere tpi res tpales accidit ex ꝓcomitantia tpis ad ipa tpalia. hz illud qđ est esse tpus rei ꝓpriū ex eo q̄ res est in tpe sicut in nūero hz seqtur nccario. q̄ accidit ei qđ est in tpe esse qđdaz tēp⁹ qđ est qñ illud est. q̄ hz nō sequat̄ esse tps vtr. sequit̄ esse tps ꝓpriū illi. sicut ex esse hāc rē in motu licet nō seqt motū esse vtr et simplr. accidit tñ seq hūc motū esse huic rei ꝓpriū et p hoc ptz q̄ modus ille nō vz q̄ dr aliq̄d eē in tpe q̄ est passio tpis hz alij illū modū esse insufficientem sic probant. quia quando dicimus aliquid esse in tpe dicimus aliquid esse in alio. sicut in mēsura extrinseca sed subiectū alicui⁹ passionis nō est mēsura extrinseca passionis. g̃ relinq̄t tert⁹ modus q̄ eē in tpe ē mēsurari tpe

Qm̄ aūt est sicut in nūero. in tpe accipietur

ad plus tempus. oī eo qđ est in tempore. Ūñ necesse est oīa que sunt in tpe contineri sub tempore sicut alia quecūq; in alio sunt vt q̄ sunt in loco sub loco. Et pati iam aliquid sub tpe sicut et consueuimus dicere. q; tabefacit tempus et senescūt oīa sub tēpore. et obliuiscīt ꝓpter tempus sed nō didicit neq; nouū factū est neq; bonum. Corruptōnis em̄ causa p se est tēpus Numerus etenim motus est. Motus aūt distare facit quod est.

¶ Hic phs ostendit q; ea que sunt sp nō sunt in tpe ad cuius tñ intellectū duo p̄mittit q̄ requrunt ad hoc. q; aliquid proprie dicatur esse in tpe. quoꝝ primū est q; ad hoc q; aliqđ sit in tpe sicut nūerabilū in nūero necē est q; tēpus aliqđ accipiat plus oī eo qđ est in tpe. q; oportet q; tēpus excellat ipm̄ fm̄ vtrāq; extremitatē eo q; tempus accipitur infinitū. Oīne em̄ qđ est in tpe accipit finitum habēs principiū et finē fm̄ naturam. Ex inde ptz. q; nihil est dictu qđ quidā dicūt. q; dupliciter aliqđ est in tpe vno mō aliqđ est in tpe. ita q; cōmetit se toti tpi. sicut totus celi motus simul accept. Alio modo aliqđ est in tēpore qđ mēsurat tpe tpis. sicut hic motus finitus ē vel ille. Sicut em̄ nihil est dictu. q; aliqđ accipit nūerabilū ab vlna qđ adequat oīb; vlnis in nullo nūero acceptis. sed in pāno indefinite extēsis. ita nihil est dictu. q; aliqđ est in toto tpe qđ toti tpi ꝓmetit. Non em̄ maior certitudo et nūerus est in q̄ztitate oīm̄ vlnaꝝ nō nūerantiū q̄ztita tem pāni q̄z in ipa q̄ztitate panni. et sine causa diceretur vlna applicari panno. nisi ex nūero vlnarū panni quātitas certificaret. ita etiā totū tp̄s indistinctū adiacēs motui sine cā adiaceret ei nisi nūeraret ipm̄. z fin nūerat ipm̄ tunc primo adiacet pti et p illam metit totū. z tūc verū est. q; oē illud cui primo adiacet nūerus qui est tēpus excellit fm̄ naturā a tpe fm̄ vtrāq; extremitatē. et sic tēp⁹ est plus oī eo qđ est in tpe. Undenēce est. q; oīa q̄ sunt i tpe sub tempore ꝓtineri. sicut et oīa que sunt in aliq̄ sicut in ꝓtinēte cōtinent sub loco fm̄ q; necē est. q; q̄cunq; ſtz in tpe aliqđ pati a tpe. hoc est ab eo cui sicut nūerus adiacet tēpus hoc est a motu. z ideo q̄daz paccūs patiunt a tpe ſz patiunt p se ab eo cui ꝓuenit tempus. sicut dz q; oīa senescūt in tpe. et q; obliuio accidat ꝓpter tēpus. neq; q; qđ nouū id est inouatū est ꝓpter tēpus. neq; q; boni tatis z emendationis sit cā tēpus. Tempus em̄ est cā corruptōis p se hoc est p id cui p se ꝓuenit tēpus id ē p motū. Sz gnationis cā nō est nisi p id qđ ꝓuenit ei p accūs. Ex huius cā est. q; tp̄s est nūerus mot⁹ ſz mot⁹ distare facit id qđ mouet fm̄ subam in pncipijs cōponē tibus ipsum

Quare manifestum est. qm̄ que sp̄ sunt fm̄ q; sp̄ sunt. non sunt in tpe Neq; em̄ cōtinentur sub tpe. Neq; mensurat esse eoꝝ sub tpe. Signuz aūt hmōi qm̄ neq; paciunt nihil a tpe tā/q̄z non entia in tempore

¶ Hic phs concludit ex duob; suppositis ꝓpositū dicēs q; manifestū est q; ea q̄ semp sunt fm̄ substantiā fm̄ q; sunt semp̄ imutabilia non sunt sub tēpore. necessaria em̄ inesse imutabilia sunt. et illis nihil abicit nec acq̄rit. q̄ in illis nec est p̄teritū nec futurū. sicut sunt corpa celestia q̄ licet mobilia sunt sicut i tpe vel in nūe tēporis. tñ fm̄ substantiā sunt necessaria. et quo ad hoc eterna q̄dē sunt intransimutabilia. q; nō ꝓtinent quo ad substantiā sub tpe neq; esse eoꝝ sub tpe mēsurat. Huius aūt signū est qm̄ nihil patiunt a tempore. sicut ea q̄ sunt in tempore

Qm̄ aūt est tempus mēsuratio motus erit et quietis metrū fm̄ accūs. Omis em̄ quis in tempore. Nō em̄ sicut qđ motū est necesse moueri. sic et quod in tpe est. Nō em̄ motus tempus est. sed nūerus motus. In nūero aūt motuz ꝓtingit esse et quiescēs. Nō em̄ oē imobile quiescit. sed priuatū motu. aptū aūt natū moueri sicut dictū est in prioribꝫ. Esse aūt in nūero ē eē quēdā nūeruz rei et mēsurari esse ipsius nūero in quo est. Quare si in tpe et sub tpe est. Mensurabit aūt tempus qđ mouet et quiescēs. fm̄ q; hoc quidē motū illud aūt quiescēs Motuz em̄ ipōz et quietē mensurabit fm̄ q; q̄nta q̄dā

¶ Hic quia aresto. supra dixit q; tēpus est mēsura motus. vult ostendere q; tempus sit mēsura quietis fm̄ accidens hoc est fm̄ q; priuatio refertur ad habitum vel mensura priuatōnis ad mēsuram habitus Omne ei fm̄ naturā quiescens est tpale et in tempore. Nō ei dicim⁹ aliquid esse in tēpore sicut aliqđ dicimus esse in motu. q; tunc oporteret q; id quod esset in tpe necessario moueretur sicut id qđ est in motu nēcario mouetur. Dictum em̄ est supra z probatū. q; tēpus nō est motus sed nūerus motus sed in nūero motus p̄t aliquid esse qđ nō est in ipso motu. z p̄cipue in nūero motus est quiescens qđ fm̄ q; est quiescens est relatum ad motū Non em̄ dicimus oē mobile quiescere fm̄ naturaz. ſz tñ id qđ ē aptum natū moueri fm̄ naturam. cū tñ fm̄ actū sit priuatum motu. sicut est terra lapis et hmōi. Si aūt aliquid esset oīno imobile. ita q; nullā possibilitatem haberet ad motū illud nō essz in tpe fm̄ qđ hmōi. vt patebit inferi⁹ Sz rem eē in tpe vt dictū est. est rem esse in quodā numero. sed esse rē in nūero nō est eē aliquid numeri essentialiter coniunctum numero. sed potius esse quendam numerum rei et mensurari esse ipsius a nūero in quo est quare si hoc est esse sub tpe. et tempus mensurat id qđ mouet tūc oportet etiam q; mēsuret quiescens fm̄ q; est quiescens. mensurabit ergo motū eius qđ mouet z q̄dem eius qđ quiescit fm̄ q; sunt quāta q̄dā. q; nihil mēsurat nisi fm̄ q; est q̄ntū quidda existens. hoc em̄ modo non sunt tota simul. sed aliquid abiciūt in p̄teritū z aliquid acq̄runt in futurū. ꝓpter qđ cadit circa ipa temp⁹. et hoc est verū de oī q̄nte. siue sit quies in forma. siue q̄es in loco. z ideo etiam longitudinē quietis mēsuram⁹ dicētes q; a motu quieuit trib; annis aut plus aut minus aut quiesset octo mēsib; vel plus vel minus.

Quare quod mouet nō simpliciter erit mensurabile sub tpe fm̄ q; q̄ntū aliqđ est. sed fm̄ q; motus ipius q̄ntus. Quare quecūq; nec mouent neq; quiescūt neq; sunt in tpe. In tpe em̄ esse est mensurari tempore. Tempus aut motus et quietis mensuratio est.

Hic ostendit phs q id qđ mouet nō simplr fm q est substantia qđā erit mensurabile sub tpe. qz tunc substantia corpoꝝ celestium caderet sub tpe quod nō cōtingit sed cadet sub tpe fm q ēntū aliqđ est. cuius ēntitatis nō oēs ptes sunt simul z hoc ē fm q motus ipius quātus est ēntitate successiua. Ex his aūt p cōtrapositionē ostendit. q illa q̄ neq; mouent fm naturā neq; quiescūt nō sunt in tpe. qz si oē qđ est in tpe mouet vel qescit. tūc p ꝙuersionem p ꝑōem qđ neq; qescit neq; mouet nō ē in tpe. qz in tpe esse est a tpe mēsurari z pari aliqđ a tpe tēpus em̄ est mēsuratio motus et quietis igit qđ nō sic mensurat et parit vt sub motu ens vel quiescens a tpe non mensuratur.

Manifestū igit qm̄ neq; qđ nō est oē in tēpore erit. vt quecūq; nō ꝓtingit aliter sicut diametrū lateri sumetrū. Oino em̄ si mensura est tempus motus p se aliorū aūt fm accns. Manifestum est q quorū esse mēsurat his oibus inerit esse et in moueri et quiescere. Quecūq; quidez igit generabilia et corruptibilia sunt: et oino q̄ aliquando qđ̄ sunt aliqñ aūt nō sunt necesse ē in tempore esse. Est em̄ quoddā tempus plus qđ excellit esse ipoz et mensurat substantiam. Ipoz ātq nō sunt quecūq; ꝓtinet tēpus. Alia quidē erant vt homerus aliqñ erat. Alia vero erunt vt futuroꝝ aliquod vtraq; ꝓtinet Et si ad ambo vtraq; et erāt et erūt. Quorū aūt nō ꝓtinet nequaq; neq; erit. neq; est. neq; erat. Sunt aūt hmōi eorū que nō sunt quorūcūq; opposita sp sunt. vt asumetrū esse diametrū sp est. z nō erit hoc in tpe. ergo neq; sumetrū. Unde semp nō est. qz ꝓtrariū est ei qđ sp ē. Quorūcūq; autē nō sp est cōtrariū. Hec aūt et pñt eē et nō esse. et est generatio et corruptio ipoꝝ

¶ Hic phs qz superius dixit q illa q̄ sunt semp non mensurantur tempore. vult ostendere etiam q illa que impossibilia sunt esse non mensurantur tempore. vt diametrū esse sumetrum. Et vlr si tempus est mensura motus per se. et alioz q̄ nō mouent p accns hoc est fm q referunt ad motuz Hūc manifestū est. q oibus illis quorum esse mēsurat inerit esse in motu si per se sunt in tempore. vel esse in quiete si sunt in tpe per accns. Ex subiūgit. p. q duplicia sunt entia qđā sunt entia generabilia et corruptibilia. et vlr q̄ aliqñ quidē sunt. aliqñ aūt non sūt et talia sunt nccario in tpe et nō alia Est em̄ tps sicut dictū est plus eis q̄ sunt in tpe z excellens eē ipoz. z est mensurans esse eoꝝ fm substantiā z ēntitatē. Quedā aūt sut entia de nūero eoz q̄ nō sunt q̄cunq; ꝓtinet tempus vt mēsurans scz q̄ erāt in ꝑterito. vt homerꝰ aliqñ erat et plato. Alia vero erunt in futuro finito vt ꝓceptꝰ iam aliqñ nascetur vtraq; em̄ istoꝝ ꝓtinet tempus Ex si aliq̄ sunt q̄ sūt ambo ℏ est ꝑterita z futura illa z erant et erunt. sicut illa q̄ iterātur siue corruptibili substantia. siue incorruptibili substantia. corruptibili quidē substātia sicut si nubes fuit postq̄ terra madefacta euaporauit sursum. nccē est etiam nubem adhuc ex illa eā fieri. z hec sunt ꝑterita et futura eadem existentia fm substantiam substantia aūt incorruptibili reiterātur fm ꝑteritum et futurū. sicut ortus z occasus stellarū et eclipses z cōiunctiones z ꝑuētiones et oppositiones stellarū z planetaꝝ. ℏ tñ obseruādū est. q ea q̄ sunt i ꝑterito quedā sunt in ꝑterito finito ad ꝑteritū qđ finitur ad pñs. z quedā sunt in ꝑterito qđ nō finitur ad pñs sed includit ipm nō finitum ad ipm. Illa aūt q̄ sunt in ꝑterito finito ad ꝑsens ita q pñs sit circa actus ꝑteriti. dicūtur in ꝓterito pfecto eē. sicut cū dicit homerus fuit. vel virgilius scripsit eneida intelligit em̄ existentia homeri. z scriptura virgilij iā eē finita ad pñs. Illa aūt quoꝝ esse finitur nō ad pñs sed ad ꝑteritū perfectuz qđ finitur ad pñs. sunt in ꝓterito pluſq̄pfecto. sicut dicitur q bella troie fuerūt qñ scripsit virgilius eneida. quorū aūt existentia includit pñs z nō terminatur ad ipm sunt in ꝑterito impfecto. sicut dz q sortes legebat viuēte platone Quecūq; em̄ sunt in futuro dupliciter sunt in ipso. aut em̄ sunt in futuro finito. aut in infinito. In futuro finito dicūtur esse q̄cūq; iam sunt in ꝑprie materie ꝓcretione et ordinatōne sicut homo futurꝰ est qñ iam ꝓiunctū est sperma cū sanguine mēstruo. sed q̄ sunt in materia prima et in potētia infinita sunt in futuro infinito et non magis sunt futura q̄z nō futura. z ideo nō est futurū nisi qđ inchoat a pñti in materie ꝓcretōne et cause ordinatōe. sicut sunt futura q̄ sunt in ordinatōe cursus supioꝝ tm̄. sicut sunt eclipses et illis similia. vlr q̄ sunt in ordinato cursu supioꝝ z ꝓcretione materie supeꝝriorū sicut futurus est homo q̄ iam ꝓceptus est in semie Alia aūt sunt nō entia que nō ꝓtinet tempus sicut sunt impossibilia illa nequaquā sunt vel erāt in ꝓterito vel erunt in futuro et ista sunt de nūero eoꝝ q̄ nō sunt q̄zum opposita sp sunt et nccaria sunt sicut diametrum esse asumetrū. hoc em̄ sp nō est sicut illud sp est qđ est ei oppositum. ꝓtrarie em̄ opponūtur sp esse et nunq; esse Ex a aūt q̄ sunt de nūero taliū nō existentiū q ꝓtraria eoꝝ sp sunt ſz aliqñ sunt aliqñ qđē nō sunt illa sunt nō existentia que pñt esse et nō esse. et talia sunt generabilia et corruptibilia. et est generatio ipsorū et corruptio. et ideo talia sunt iam in ordine materie et causaꝝ mouentiū ad esse ipsorū. et tō talia sunt in tpe futuro finito vlr infinito. vt supdem ē

Ipsum aūt nunc est cōtinuatio temporis vt dictū est prius. Continuat em̄ tempus preteritū et futurū et oino terminus tpis est Est em̄ huius quidez principiū illius aūt finis. ſz hoc nō sicut et linea in pūcto manēte manifestū. diuidit aūt potentia Et in q̄ntum quidē huiusmodi est sp alterū est ipsum nūc In q̄ntum āt copulat sp idem est. sicut et in mathematicis lineis. Nō em̄ sp idē punctū intellectu est. Dividendum em̄ semp aliud est. Scdm aūt q copulat vnū idēq; penitus est. sic z ipsum nunc aliud q̄dem tpis diuisio fm potentiam est Aliud aūt terminus vtroꝝq; et vnitio. Est aūt idē et fm idem diuisio et vnitio esse aūt nō idem. hoc q̄dem igitur sic dicit ipoz nūc. aliud aūt cū tempus qđ est buiꝰ prope sit veniet nūc. qz bodie

veniet. venit ꝛ nūc q; hodie venit. Sꝫ in ilion facta nō sunt nunc neqꝫ diuuiū factū est nunc. tm̄ tempus ꝓtinuum est sed quia nō est ꝓpe

Istud est capitulū sextū huius tractatus in q̄ phs determinat de his q̄ intrinsece ptinent ad tempus cuiusmodi sunt nunc tūc iā olim repente. ꝛ q; nunc est substantialius tpi q̄z q̄cunqꝫ alioꝝ. igit̄ ꝓius determinat de nūc q̄z de aliis Dicit igit̄ phs q nunc dupl̄r accipit vno⁹ fm q̄ ē numerus ei⁹ q̄ fertur aut mouet. ꝛ h̄ vocatur nunc fm se ꝛ sic ip̄m nunc est ꝓtinuatio tpis. quia ꝓtinuat sicut indiuisibile cōe ꝓteritū tp̄s ꝛ futuꝝ et vl̄r hoc mō loquēdo est ip̄m termin⁹ indiuisibilis tpis. qm est ꝓncipiū futuri et terminus ꝓteriti. Et vt iste textus intelligat necārū est scire. q; ptes tpis dupl̄r accipiunt. vno⁹ fm q; sunt sub forma ꝓtinui tm̄. Alio⁹ fm q; st̄ sub forma discreti. ꝓmo q̄dē mō nō dr̄ fm rōnem ꝓteriti et futuri. sed sunt hō genere ptes ꝓtinui tpis . ꝛ hoc mō accipiūtur sub stātialiter et nō h̄nt diuisionē sꝫ ꝓtinuatōem in ipo nūc indiuisibili q̄ est ꝓtinuatio ptiū et hoc solo mō se hꝫ nūc in natura tpis. et illo mō est vnuꝫ in toto tpe fm subam et hoc mō nihil habemus de tpe nisi nunc. et ꝓteritū ꝛ futuꝝ sunt fm q̄d. sc̄z fm q; habēt ad ip̄m nunc ꝓtinuatōem. Sꝫ si accipiant ptes tpis fm q; stant sub forma discretōis. vt ostensum est sup̄. ꝛ sic nunc est inter eas diuisiuum. q; ipsum variatur in esse ꝛ definitōe et efficitur ꝓncipiū futuri ꝛ finis ꝓteriti. finis em̄ et ꝓncipiū opponūtur ꝛ oppositas h̄nt definitōnes et sic per diuersos respectus efficit idē nunc ꝓncipiū et finis. q; nihil est incōueniens q; vnū et idē in suba p diuersos respectus pricipet oppositas fm formā et definitionē. tamē ratio qua ip̄m est diuisiuū nō ita manifesta ē in ipo nunc sicut in puncto manente et fixo in continuo. sed tm̄ diuidit potēcia Et dr̄ potentia diuidere ip̄m nūc duobꝫ modis. vno q̄dē mō q; nunc sit in potentia sicut punctū in actu. q; cū diuidat ip̄m nunc tunc nō ꝓt idem bis remanere demonstratū sel' sc̄z in ꝓterito ꝛ sel' in futuro. q; nihil est actu de ꝓterito ꝛ nihil est actu de futuro. ꝛ ō nunc q̄ est ꝓncipiū vnius et finis alterius nō est actu bis idē sꝫ in potēcia. Et hec est sentēcia auerroys eo q; in arabica translatōe dr̄ aristoteles q; ip̄m instans ē punct⁹ potēcia. eo q; instans sit in potentia ꝛ nō in actu q; nō est fixū. punctū aūt. q; fixū est ꝛ manēs ō est in actu. ꝛ sic instans fm veꝝ similitudinē est punctus in potēcia. Alio⁹ intelligit̄ et verius. q; cū sint duo act⁹ ipius nunc. quoꝝ vn⁹ est ꝓtinuare et alius est diuidere. cōtinuat em̄ ip̄m nunc ꝓut accipitur actu exīs in tpe et in ptib⁹ eius fm q; stant sub forma ꝓtinuitatiꝫ actus āt q̄ est diuidere nō est ipius nunc. nisi in potēcia accepti. Et hoc duobꝫ modis. vno⁹ in cōparatōe ad nostꝝ intellectū. sc̄z inquantū nos p ip̄m diuidimus tp̄s. Alio⁹ in cōparatione ad aliquē motū inferioꝝ q̄ est in tpe et terminatur ad nunc aliqd tpis. Et hoc nō est in suba ipius nūc. q; si ip̄m nunc actualiter diuideret tp̄s vlter cū oīe continuum actu sit finitū ad indiuisibile diuidēs oportz q; totum tp̄s actu ēēt finitū ad indiuisibile diuidēs. ꝛ aliud tp̄s inchoaret actu post ip̄m. et sic tp̄us interrūpereꝫ et hoc est falsum. igit̄ falsum est q; sit actu diuidens tpus ip̄m nunc. Et iste est intellectus auicenne. Sic ergo pz qualiter nunc p id q̄d actu est ꝓuenit ei ꝓtinuare temp⁹ p id aūt q̄d est in potēcia ꝓuenit ei diuidere. In quantū nūc huius est diuidens sic absqꝫ dubio sicut dictum est aliud et aliud est nunc fm esse in tempe. ꝓpter hoc q; ptes tpis nō ꝑmanent. In quantū em̄ copulat sp̄ ē idem in toto tpe sicut et vnitas ipius q̄d fertur q̄ est spyna in toto motu Et sic̄ est in lineis mathematicis. q; in illis nō sp̄ est idē punctū fm intellectuꝫ diuidens lineas. q̄a punctus diuidēs sp̄ est aliud et aliud fm rōnem. q; est in ratōne finis et etiā in rōne ꝓncipij. sed fm q̄d ē vnuꝫ cōe sic est ꝓtinuās ꝛ idē punct⁹ termin⁹ cōis duoꝝ. Cōtinuū em̄ est cui⁹ ptes ad eundē terminū copulant. sic etiā nunc ip̄m fm q; est tpis diuisio aliud et aliud est in potentia. Scōm aūt q; est cōtinuatio termin⁹ cōis est vtriusqꝫ sc̄z ꝓteriti et futuri et est vnitio ꝛ copulatio eorum. Est aūt idē in suba et fm idē hoc est vt indiuisibile in ꝓtinuo acceptū q̄d est vnitio et diuisio tpis. cē tamē suū formale nō ē idē. Alio⁹ accipit nunc vulgariꝫ et dr̄ q̄n q̄d derelictū est ex tpe q̄d est ꝓpinquū pūti. ꝛ hoc dr̄ alio mō nunc fm alterꝫ fm aliquos sicut dicimus de sorte q; veniet nunc. q; hodie veniet. vl' q; venit plato nūc q; hodie venit ita q; tp̄s cui⁹ q̄n dr̄ nunc remouet a ꝑsenti nunc p vnū dic̄. Bella āt q̄ facta sunt in ilion q̄ fuit turris troie nō dicimus facta esse nunc. nec diuuium dicim⁹ esse factū nunc. q; ls totū tp̄s ꝓteritū ꝓtinuetur ad ꝑsens nunc tamē tempus belloꝝ troie et diluuij non sunt ꝓpe nunc ꝑsens.

Ip̄m āt tunc tp̄s determinatū p ꝓius nunc ē vt tūc destructa est troia et tūc erat diluuiū. Optz em̄ includi ad ip̄m nūc. Erit em̄ quātū aliqd ab hoc tpe in illud et erit ad ꝓteritū

Hic phs exponit q̄dā q̄ determinant p ip̄m nūc Et ꝓmo ponit q̄d fcat ip̄m tunc dicēs q; tunc est tp̄us determinatū ad ꝑs nunc siue accipiat in ꝓterito siue in futuro et sic tunc est q̄n derelictū a tpe distante a pūti nūc q̄ ꝓtinuat ad ip̄m. et sic dicimus q; tunc destructa est troia. et tunc erat diluuiū. vl' tunc capietur ciuitas. q̄n oportz ip̄m tunc includi ad ꝑs nunc. q; cum q̄ritur q̄n destructa ē troia dicim⁹ tali die talis mēsis talis anni q̄ cēresim⁹ vl' millesim⁹ ē ad ꝑs nūc. ꝛ tūc dies determinatur p mēsem et mēsis p annū et ānus per numeꝝ dieꝝ. ostendit ꝓtinuatōem ad ꝑs. Et sic̄ est q̄n q̄ dr̄ tunc in futuro remoto ab hoc pūti. Quando igit̄ q̄ dr̄ tunc oportet habere quātitatē notā tpis ex quo relinquit̄ et quātitas eius est a nunc quod est ꝓncipiū facti vsqꝫ ad nunc ad q̄ finitur factū. sicut dicimus q; bella troie fuerunt tunc et intelligit̄ q; trib⁹ annis durauerūt vl' plus vel minus fm q; durauit bellū illud. quātitas q̄ ei⁹ erit a ꝓmo nunc q̄ est ꝓncipiū facti ad posterius nunc q̄ ē post ip̄m. et econuerso a posteriori nunc in ꝓmū. Et q̄ ꝑz. q; tunc sp̄ dr̄ tp̄us determinatū et finitū

Si vero neqꝫ tp̄s est q̄d nō sit tunc. oīe erit temp⁹ finitū. aut ergo deficiet. aut nō. Si q̄dez sp̄ est mot⁹. Aliud igit̄ aut idē multotiens. Manifestum q̄m et vtiqꝫ sicut motus. Sic et tempus est. Si q̄dē em̄ vnus et idē sit motus aliqn erit et tempus vnū ꝛ idē sinautē nō. nō erit Quīm aūt ip̄m nunc ꝓncipiū et finis est: sed nō eiusdez sed ꝓteriti q̄dem finis: ꝓncipiū aūt futuri habebit sicut circulus quodā mō et in eodē ambituꝫ et planū. sic et tempus sp̄ in ꝓncipio et fine. Et

ꝓpter hoc videt ſp alterū. Nō em̄ ſp eiuſdē ꝑn cipiū ⁊ finalitas ipm̄ nūc. Sil'em̄ ⁊ fm̄ idē op ſita eēnt. ⁊ nō deficiet ita ꝙ ſp em̄ in ꝓncipio ē.

Hic ꝓbus remouet quādā dubitatōez. dixerūt em̄ q̄dā q̄ tūc includit infra ꝑs nūc ⁊ ꝑteritū. ⁊ tūc ſequet q̄ tps ſit finitū. ⁊ per ꝑs videt q̄ deficiet. Ecōtra aūt videt q̄ nūq̄ deficiet ſi motus ſp ſit. q̄m ſiłiter dām est de motu ⁊ tpe. Ad illā rñdet ꝓbs. q̄ manifeſtū est ex p̄dictis. q̄ ſicut motus est. ſic est etiā tps. vñ ſiquidē motus vn⁹ ⁊ idez ſit tūc etiā tps q̄ est eius nūerus erit vnū ⁊ idem. Si autez motus nō ſit vn⁹ ⁊ idem. tūc etiā tps nō erit vnū ⁊ idez Conſtat em̄ q̄ mot⁹ circuli est vnus ⁊ idē ſp reiterat⁹ p̄ circulū. ḡ etiā ſi tps accipit nūerus illius erit vnū ⁊ idem tps reiteratū vt nūerus circulatōis. Rectus aūt mot⁹ nō est vnus ⁊ idē. ⁊ ideo tps q̄ est numer⁹ illi⁹ nō essz vnū et idem niſi in alio eſſet ſicut in ſubiecto. hoc est ī ꝓmo mobili. Et ideo ſicut p̄ctū recte linee est. ſic est ꝓncipium q̄ nō est finis. ⁊ aliud ſic est finis q̄ nō est ꝓncipiū Sic est etiam de tpe ſibi adiacēte q̄ ipm̄ finit ad nūc q̄ ē tm̄ finis ⁊ ꝓncipiat ad nūc q̄ est tm̄ ꝓncipiū. Sed in circulo nunq̄ est accipe p̄ctū q̄ nō vnum ⁊ idem exñs ſit ꝓncipiū ⁊ finis. Cū igit nūc talis p̄ncti moti ſit nūerus. non ꝑt accipi nūc in toto tpe q̄ nō ſit ꝓncipiū futuri ⁊ finis ꝑteriti. q̄ nō ꝑt vnū ⁊ indiuiſibile nūc eſſe ꝓncipiū ⁊ finis eiuſdē ſed oz q̄ reſpiciat diuerſa in rōne finis ꝑteritū. in rōne ꝓncipij futurū. Nec em̄ nō ſunt oppoſita reſpectu diuerſoruz. q̄ ſicut peripheria circuli in eadē linea indiuiſibili ſm̄ latitudinem hz ambitū. hoc est ꝙauū ⁊ ꝙuexū. q̄ due forme ſunt quodām̄ oppoſite ⁊ hoc nō est incōuenies. eo q̄ vnam habuit ad intus. ⁊ aliā ad extra. ita nō est incōueniēs tps in vno indiuiſibili habere rōem ꝓncipij ⁊ finis reſpectu diuerſoz. ſcz ꝑteriti ⁊ futuri. Jn hoc ḡ ſemp videt eē altera rū tps. q̄ nō est eiuſdē ꝓncipiū ⁊ finis ipm̄ nūc. q̄ fm̄ hoc oppoſita ineſſent eidē ⁊ fm̄ idem. Patz igit q̄ tps nunq̄ deficit ſicut circulus nūq̄ deficit. eo ſcz q̄ ſp est ſcz in ꝓncipio ⁊ ī fine. quicq̄d aūt in ꝓncipio ⁊ in fine est nūq̄ deficit tps aūt fm̄ q̄ agit ab ipſo nūc ſemp est in ꝓncipio ⁊ in fine. ḡ nūq̄ deficit. Et nō ꝓbat ex iſta rōne. niſi q̄ tps ī motu circulari manēte ipſo nō ꝑt deficere. ſed ſi deficiat motus abſq̄ dubio deficiet tps. niſi forte remaneat vt numerus recte motionis.

Jpm̄ aūt iam ꝓpe est p̄ti athomo nūc pars futuri tpis. Q̄ vadit iam. q̄ ꝓpe est tps in quo futurū est. ⁊ ꝑteriti tpis q̄ nō ꝓcul est ab ipſo nūc. Q̄ vadis. iam iui. Jlion aūt deſtrui iam nō dicim⁹. q̄ ꝓcul multū est ab ipſo nūc.

¶ Hic ꝓbs oſtēdit q̄d ꝑcat ipſuz iam dicēs. q̄ iam ȯt q̄ in ꝑterito ⁊ futuro q̄ relinq̄tur ex tpe q̄ ꝓpinquū est ꝓsenti indiuiſibili. ſicut dicim⁹ q̄ vades. ⁊ rñdet iam. q̄ ꝓpe est tps in quo futurū est vt eamus. ⁊ q̄ iuiſti. rñdetur iam iui. q̄ nō est ꝓcul ab ipſo nūc in ꝑterito. Jlion aūt ſiue troiā deſtructā nō dicim⁹ iam eſſe. q̄ tēpus deſtructionis eius multū ꝓcul est a ꝓſenti nunc.

Jpm̄ aūt mō ꝓpe p̄ti nūc est ps ꝑteriti. Q̄ venit mō ſi ſit tps ꝓmū p̄ti nūc. Olim autē q̄ ꝓcul. repente autem q̄ in inſenſibili tpe est ꝓpter paruitatem

¶ Hic ꝓ̄ter exponit q̄dā alia ad tps ꝑtinentia dicēs. q̄ mō ſiłiter est q̄ q̄ relinq̄tur ex tpe ꝑterito q̄ ꝓpe nūc ꝓſens est. ſicut dicimus q̄ veniſti. ⁊ rñdet mō veni. ſi ſit tēpus aduentus ꝓmū p̄ti nūc. Olim aūt est q̄ q̄ relinq̄uit ex tpe ꝑterito q̄ longinquū est a p̄ti. ſicut dicim⁹ q̄ olim fuit diluuiū. Repente aūt fit q̄ in ſe duo hz. ſcz breuitatē tpis in quo fit. ⁊ inſenſibilitatez tpis cuius ꝙtitas ſentiri non ꝑt. Sic ḡ exposita est diuerſitas ipſius q̄ q̄ relinq̄uit ex ꝑterito ⁊ futuro. Ex ꝑterito quidē ſiue fuerit remotū a p̄ti ſiue ꝓpinquū. Ex futuro aūt nō est niſi ꝓpinquū. q̄ id q̄ q̄ est remotū a p̄ti nūc nō hz ordinatōem in materia. ⁊ hoc est de q̄ mēſurabili. Q̄ aūt nō mēſurabile a nobis est q̄ relinq̄tur ex tpe inperceptibili. Et licet alia multa ſint que importāt diuerſitatē eius q̄ ē q̄ tū oīs alia diuerſitas reducit ad iſtaz. Si em̄ ꝑcat q̄ aut ꝑcat ꝓmuniter. put relinq̄tur ex ꝑterito ⁊ futuro. ⁊ tūc ſignificat per iam ⁊ tūc. vnū q̄dez iuxta ꝑs ꝓpinquū. aliud iuxta remotū. aut ꝑcat ꝑ diſtinctiōez ꝑteriti tm̄ ꝓpinque vel remote. tūc ꝑcatur per modo ⁊ olim.

Mutatio aūt oīs a natura remotiua est. in tpe aūt oīa fiūt et coꝛrūpūtur. Vñ et alij q̄dem ſapientiſſimū dicebāt. pictagoricus autez paron penitus indiſciplinabile. q̄ obliuiſcūtur ī hoc rectius dicens. Manifeſtū igit q̄m̄ coꝛruptionis magis erit per ſe cā q̄ generatōis: ſicut dictum est ꝓus. Deſtructiuū aūt mutatio ꝑ ſe est. generatōis aūt et ipſius eſſe est fm̄ accn̄s.

¶ Jſtud est ſeptimū capm̄ in quo phs oſtēdit quō tps ē mensura generatōis ⁊ coꝛruptōis. ⁊ ꝓ̄ter mēſura cuiuslibet motus. Et p̄ns capm̄ in duas diuidit ptes. Jn q̄z ꝓma oſtēdit ꝓmū. Jn ſecūda ſecūdū. ibi. (His aūt mos dis) Quātū igit ad ꝓmā ptē ȯt phs. q̄ oīs mutatio ī eo q̄ a tpe nūeratur. hoc est ꝓ ꝓus ⁊ ꝑ posterius. remouet et abiicit aliq̄d a natura eius q̄ mutat. Vñ etiā gra mutationis in tpe fiūt oīa ⁊ coꝛrūpūtur. ꝓpter q̄ etiā q̄dā phorum dixerūt tps esse ſapientiſſimū. eo q̄ qui ꝓeſſerunt in tpe multa ſunt experti. experimentū em̄ indiget multo tē poze. Pictagoric⁹ em̄ paron penitus indiſciplinabile dixit esse tēpus. eo q̄ memozie ſenū ſunt ſicut ruinoſa edificia. q̄ ꝓſtrui nō poſſunt ꝓpter naturalis ꝓncipij coꝛruptōem. et ideo in tpe magis obliuiſcūtur homines q̄z addiſcūt. ⁊ hic rectius dixit q̄z pozes qui dixerūt tempus esse ſapientiſſimū. Jgit manifeſtū est ꝑ autozitatē paronis. q̄ tps magis est per ſe cauſa coꝛruptionis q̄z generationis. q̄ facit rem diſtare a ꝓncipio ſui eſſe ⁊ tendere ad nō eſſe. igit magis ē cauſa coꝛruptionis q̄z generationis. Et cū multiplicit diꝛcat per ſe ⁊ cauſa. vt patz in quinto libro ꝓme phie. Jn ꝑposito em̄ accipit ꝑ ſe q̄ accidit per id cui tempus semper et per ſe ꝓiungitur. Et cauſa ȯt. q̄ per hoc q̄ est materia numeri qui numerus est tempus. hoc est ꝓus ⁊ posterius in mutatione ſunt ſicut cauſantia coꝛruptōem. Mutatio em̄ per ſe est gratia ſui deſtructiua. q̄ mutatio paſſio quedam est. aut nō ſine paſſione. vt patz ex ſuprādictis. ī tercio phyſicoꝛ. Mutatio aūt est generatōis cā. ⁊ ipſius eē niſi per accn̄s. hoc est per formā ⁊ actū generantis. q̄ forma ⁊ actus nō ſunt in patiente fm̄ q̄ patiens. ſed potius est extra ipſum a generante fm̄ q̄ illud est generās. licet forma ſimilis illi ſit in patiente potentia.

¶ Signū aūt ſufficiens q̄ fit quidez nihil niſi

moueat ipm quodā mō ꝛ agat Corrūpūtur autem cū nihil moueat Et hanc maxime solem⁹ dicere sub tpe corruptōem. Atuero neq; hāc tē pus facit. sed accidit in tpe fieri et hāc mutationē. Q̄ qdem igit tēpus est ꝛ qd est. ꝛ quot modis dr ipm nūc. ꝛ quid mō qd iam ꝛ qd olim ꝛ quid repente dictum est

¶ Nic phus ꝓbat idem a signo. qz nihil fit aut generat nisi moueat ab aliquo sibi ꝟuenienti. ꝛ aliqd agat in ipsuz qō est extra ipsum. sed ipm qō corrūpitur. corrūpit a ꝟtrarijs agentib⁹ in ipso. etiā cū nihil oīno mouet ab extrinsec⁹ co. Et cū res sic deficit ex seipsa ꝟuenīter vocat corrup⁹tio que est sub tpe qz res antiquat ꝛ senescit in eo. ꝛ ex h̄ ꝓ ꝓtie interitū est. ꝛ hāc corruptōem ꝓtie tp̄s nō fecit ꝫ ac⁹cidit in tpe fieri hanc corruptōem ꝓpter mutatōez quam mutat tp̄s. sed tñ accidit ꝓ hoc cui ꝓ se ꝟiūgit tp̄s. Generatio aūt accidit ꝓ hoc qō ꝓ accīs se hz ad tēpus. hoc ē ꝓ accū generātis. ꝛ ideo dcīm est superius. q̄ oīa que sunt in tpe aliquid patiuntur a tpe. qz esse coz mensurat periodo que excellit a tpe. ꝛ hoc est qō ꝟsueuimus dicere aliquem habere centū annos q̄ hz effectū derelictū a centum annis et ideo etiā ꝓ accīs est cā discipline. Nō em̄ ꝓ mutatōem quā numerat est causa discipline. sed ꝓ experimētū qō ac⁹repisse ꝟuenit in multo tpe ꝛ non ex subiecto ipō tp̄is. qō est ꝟplexio que ꝓ tp̄s est variata. Ex quib⁹ iam pz. q̄ tp̄s est. ꝛ quid est ꝓ definitō nem. ꝛ numerū. ꝛ quot modis dr ipm nūc. ꝛ quid sit ipsum nunc. ꝛ quid iam. ꝛ quid olim. et quid repente

¶ His aūt nobis sic determinatis manifestū ē q̄ oēm mutatōem ꝛ oīne qō mouet necesse est moueri in tpe. Veloci⁹ em̄ ꝛ tardi⁹ dicim⁹ ꝑm oēm mutatōem. in oīb⁹ em̄ sic videt. Dico aūt velocius moueri ꝓus trāsmutās in subiectuz ꝑm idem spaciū. ꝛ qō ꝑm regularē motū moue tur vt̄ loci mutatōe. si vtraq; ꝑm circulatōem mouent aut vtraq; ꝑm rectū. sil'r aūt ꝛ in alijs

¶ Ista est secūda ps huius capīi. in qua phs ꝓbat q̄ tē⁹pus sit mensura cuiuslibet motus. incōplētum nō distinguit ꝟtra mutatōem duab⁹ rōnib⁹. Quarū ꝓma est ex passio ne ꝓprīa motus. qz quicq̄d est ꝓ se velox aut tardū tēpore mensurat. motus est hmōi. q̄ motus mensurat tpe. Da⁹tor pz. qm̄ velox ꝛ tardū tpe definītur. qz velox est quod modico tpe multū de spacio ptransit. et sic dr veloci⁹ mo ueri id qō ꝓus transmutat in id qō subijcit vel inēditur esse acq̄situm in motu ꝑm idem ꝛ equale spaciū ꝛ vniuo⁹cū ꝛ ꝓ ꝓparabilem motū. sicut dicimus motū ꝓparabilē esse motui in loci mutatōe si vtraq; mouent ꝑm circulati ōnē aut vtraq; ꝑm rectū. Motus em̄ rect⁹ nō est ꝓpara⁹bilis motui circulari. qz in circulatōe nō est velocius ꝛ tar dius ꝑm diuersas potestates circuli. sed in recto est velo⁹cius ꝛ tardius ꝑm diuersas partes. qz naturalis in fine ī⁹tendit in recto. ꝛ violentus intendit circa ꝑncipium ipius Silr inteligendū est de ꝓportione alioꝝ. Q̄ definitio ne em̄ velocis pz etiā definitio tardi. Tardū em̄ est quod modicū de spacio ptransit in multo tpe. Aut tardū est qō qō posterius mouet in subiectū siue ꝓ motuz intentū ꝑm idem ꝛ equale spaciū ꝛ motū regularē.

¶ Atuero ꝓus in tpe est. ꝓri⁹ em̄ ꝛ posteri⁹ di cimus ꝑm q̄ ad ipsum nūc distantiā Ipm aūt nūc terminus ptēriti ꝛ futuri est. Quare qm̄ ip sa nūc in tpe sunt ꝛ ꝓus ꝛ posteri⁹ in tpe erunt In quo em̄ est ipm ꝛ ipsius nūc distātia. Con trario aūt ꝓus dr ꝛ ꝑm ptēritū tp̄s ꝛ futurū In ptērito qdem em̄ ꝓus dicim⁹ qō longius ē ab ipso nūc. posteri⁹ aūt ꝛ qō ppe est. in futuro au tem ꝓus qdē qō ꝓpinqui⁹ est ipsi nūc posteri⁹ aūt ꝛ qō pcul. Quare qm̄ ꝓius in tpe est. ꝛ ad oēm aūt motū sequit ꝓus. Manifestū ē q̄ oīs mutatio ꝛ motus oīs in tpe est

¶ Nic phs ponit secūdā rōnem. istā scilz. oīne qō hz ꝓus et posterius mensurat tpe. oīs aūt motus hz ꝓus ꝛ poste rius. ḡ oīs motus mensurat tpe. Minor ꝓbatur rōne ꝓris ꝛ posterioris. que sunt in tpe. qz manifestū est omne ꝓus ꝛ posteri⁹ in tpe ē. sicut partes sunt in toto. ꝓus em̄ ꝛ posterius dicimus esse distantiā ad ipsum nūc pn̄s. ꝛ hoc qn̄ ꝓus ꝛ posterius sunt finita. dictū em̄ est supra q̄ ipsuz nūc est terminus ptēriti ꝛ futuri. igit qn̄ ipsa nūc in tēpore sunt tūc oportz ꝛ ꝓus ꝛ posterius in tpe esse. que ad ipm nūc terminātur. In q̄ em̄ est ipsuz nūc qō est finis indiui sibilis. in eodē oportz esse distantiā ipsius nūc. Differen ter tñ sunt in tpe ipm nūc. ꝛ ꝓus ꝛ posterius. qz nūc est in tpe sicut finis in infinito. sicut pūctū in linea. ꝓus aūt ꝛ po sterius sunt in tpe sicut partes tp̄is ꝛ sicut partes linee de terminate ꝛ finite ad pūctū. ꝓ ꝟtrariū aūt modū dr ꝓius et posteri⁹ determinari ad ipm nūc ꝑm ptēritū ꝛ futuz. In p̄ terito em̄ dicimus ꝓus qō longe distat ab ipso nunc. sicut dicimus diluuiū fuisse ꝓus q̄ bella troie. ꝛ platonē ꝓius floruisse q̄ aristotelem. Posteri⁹ aūt in ptērito dicimus. qō ꝓpinquius est ipsi nūc sicut bella troie fuisse post diluui⁹um. ꝛ aristotelē fuisse post platonē. In futuro aūt dicimus ꝓus qō ꝓpinquius est ipsi nūc. sicut dicimus crastinū ortū solis ꝓus fore q̄ meridiē crastinā. Posterius aūt in futu⁹ro dicimus qō a pūti remotius est. Sic igit pz q̄ oīne ꝓri⁹us ꝛ posterius est in tpe. sed oēm motū ꝛ mutationē sequi tur ꝓus ꝛ posterius. ḡ oīs motus ꝛ mutatio sunt in tpe. licet em̄ nō sit in motib⁹ ꝛ mutationib⁹ que sunt ad formā renouatio situs in qua nascitur ꝓus ꝛ posterius in motu tñ est ibi renouatio mobilis ꝑm formā que est in ꝟtinuo fieri. ꝛ sic est ibi ꝓus ꝛ posterius cuius numerus est tēpus ipsum. ꝛ est ibi vnitas mobilis variata ꝑm esse cuius nu⁹merus est ipm nūc idē in subā exīs. ꝛ diuersum ꝑm eē

¶ Dignū aūt ꝟsideratōe est. ꝛ quō se hz tp̄s ad aīam. ꝛ ꝓpter qd in oīni videt esse tp̄s. ꝛ in ter ra et in mari et in celo Aut qz motus est passio quedā vel habitus nūerus existens. Nec autē mobilia oīnia. In loco em̄ sunt oīa. Tēp⁹ aūt et mot⁹ sil' sunt ꝛ ꝑm potētiā ꝛ ꝑm actum

¶ Istud est octauū capīm. in quo phus mouet duas q̄⁹stiones de tpe quas soluit. Quarū ꝓma est. qualiter tem pus se habeat ad aīam. Secūda est. quare in oīnib⁹ videt esse tempus. ꝛ oīnia vident esse in tpe. Videt em̄ esse in celo ꝛ in terra ꝛ in mari ꝛ in oīnib⁹ que in eis sunt. Q̄ se cūdā soluit phus ꝓmo. qz ipsa est naturalioꝝ q̄ ꝓma. Et

q̄ motus sit in oībꝫ sez in mari in terrā ⁊ in cēlo. ⁊ in oīb⁹ que in eis sunt p3.qz hec oīa mouenť potentia vel actu. qm̄ ipsa sunt in loco. sed locus ꝓpter motū querit. ḡ. Luz igit tps sit quidaz habitualis nūerus motus. oportz q̄ in oīb⁹ his sit tēpus. cuius nō in omnib⁹ equaliter. in celo em̄ tēpus est fm actū. eo q̄ semp̄ mouet. In alijs aūt fm po3 tentiā qñ quiescūt. ⁊ fm actū qñ mouenť. tps em̄ ⁊ motus et ea que ad motum referūtur sunt simul ⁊ fm potentiaz. et fm actum.

¶ Utrū aūt cū nō sit aīa erit vbicz tempus an nō dubitabit vticz aliqs Impossibile em̄ cum sit numerantē esse aliquē impossibile ⁊ nume/ rabile esse aliqd. Quare manifestū. qz neqz nu/ mer⁹. numer⁹ em̄ aut qđ nūerať est aut nume/ rabile. Si aūt nihil aliud aptū natuz est q̄z aīa numerare ⁊ aīe intellectus. impossibile est tps esse aīa si nō sit. Sz aūt hoc qđ vtcūqz ens ē tē/ pus vt si ꝓtingit motū esse sine aīa. ꝓius aūt ⁊ posterius in motu sunt. tempus autez hec sunt fm qđ numerabilia sunt

¶ Hic pbs soluit ꝑmā questionē istā sez. an tempus de pendeat ab aīa siue qualiter se habeat ad aīaz. Et q̄uis huius q̄stionis solutio nō sit ꝓpria naturali pho. eo q̄ ipsa nō est naturalis. sed metaphysica. de bonitate tñ doctrine ꝓgruū est eaz soluere. Anteqz tñ eam soluit. arguit ꝑmo q̄ tps nō p̄t esse sine aīa tali rōne. cū nō sit possibile esse ali quē numerantē nisi sit aīa. cū ipsa sit numerans. videť q̄ impossibile sit aliqd esse numerabile fm actū numeratum existens. ergo etiā impossibile videť esse numerū. qz nume rus nō videť esse nisi duplex. sez quo numerať qui est ac/ tio numerantis. ⁊ numerabile ipm qđ est materia nume rantis circa quā est actio. si aūt nihil aptū natū sit nume/ rare nisi aīa. ⁊ nō oīs aīa sed intellectiua dūtaxat. impossi/ bile est tps esse si nō sit aīa intellectiua. Et q̄ nihil nume ret nisi intellectus p3. qz alia aīalia nō dephendūt p nume rū q̄titatem suoꝝ pullorꝝ. sed solū hoīes. Deinde subiū git pbs solonem q̄stionis mote dicēs. q̄ tēp⁹ est ens vtcū q̄z sine aīa. hoc est fm intentōem auerrois hz esse potētia/ le sine aīa ⁊ materiale. sed non formale ⁊ actuale. sicut em̄ numerus hz esse potentiale sine aīa numerāte. ita tēp⁹ cū sit numerus motus fm ꝓus ⁊ posterius hz esse potētiale sine aīa numerāte. sed nō esse actuale. Sed solutōez istaz ōt do. Alb. esse impfectā. vt patebit infra

¶ Dubitabit aūt vticz aliquis. ⁊ qualis mot⁹ tps numerus sit aut cuiuslibet. Et nāqz fit in tpe ⁊ augmētať ⁊ alterať in tpe ⁊ ferť. Scōm igit q̄ mot⁹ est sic. est vniuscuiusqz motus nu mer⁹. Uñ mot⁹ simplr numerus est ꝓtinui. sz nō cuiusdā Sed est nūc moueri vnuz ⁊ aliud quorum. vtriusqz motus erit numerus. Alte rū ⁊ alterū igit tps. ⁊ simul duo tpa eq̄lia erūt aut nō. Oīne nanqz tps vnū siliter ⁊ simul est. specie aūt ⁊ qđ nō simul Si em̄ ⁊ bi sint canes illi vero equi. vticz aūt septē idē numer⁹ est. sic em̄ ⁊ motuū simul terminatoꝝ idē tempus est

Sed hic velox fortassis. aliꝰ ꝓ nō. alius q̄dē loci mutatio est. hic aūt alteratio. Tps tñ idez est sicut ⁊ numer⁹ eq̄lis sit et simul alteratiōis et loci mutatōis. ⁊ ꝓpter hoc motus quidez al teri sunt ⁊ seorsum sunt. tps aūt vbicz idē. qz ⁊ nūer⁹ vn⁹ ⁊ idē vbicz est q̄ est eq̄liū ⁊ simul.

¶ Ista est secūda ps huiꝰ capli in qua pbs ponit vnā q̄/ stionē de vnitate tpis. ⁊ ōt q̄ dubitatio est cuius vel eq̄lis motus tps sit nūer⁹. vtrū sez sit nūerus cuiuslibet motus eq̄liter. An sit vni⁹ ꝑmo ⁊ posterius sit nūerus ⁊ mēsura alioꝝ. Et videť q̄ sit cuiuslibet motus eq̄liter. ꝙ hoc. qz h q̄ fit ⁊ generať. generať ⁊ fit in tpe. ⁊ silr q̄ alterať. alte/ rať in tpe. ⁊ eodē mō id q̄ fertur ad locū ferť in tpe. igit videť q̄ tps sit mot⁹ fm q̄ est mot⁹ in genere. ⁊ ideo sim pliciter ⁊ vniter tps est numerus ꝓtinui mot⁹ ⁊ nō cuius/ dam ꝑmo. ⁊ ꝙ ꝓs alioꝝ. ¶ Et in oppositū arguit sic. qz nūc ꝓtingit simul moueri. ⁊ vnūqđqz mouek vno motu. ⁊ aliud qđ mouek motu diuerso ab illo vel in numero vl in specie. quoꝝ vtriusqz motus tps est nūerus. ⁊ si tps ē nu/ merus motus fm se. sicut dictū est ꝑus. tunc multiplicať tps fm quēlibet motū. sicut forma multiplicať q̄ suū subie ctum. igit erit vnū tps mēsurans vnū motū. ⁊ tps aliud mensurās motū aliū. ⁊ sic erūt plura tpa qđ est impossibi le. ḡ ipossibile ē q̄ mot⁹ sit mēsura cuiuslibet mot⁹ eq̄liter. qz sic sequereť q̄ duo tpa essent simul eq̄lia. q̄ duo mot⁹ equales essent simul. Non aūt sic dōm est. qz oīne tps est vnū qđ fm silitudinē vnū est omniū tpaliū. ⁊ qđ est simul apud oīa tpalia sicut nūerus vnus apud nūerata diuersa tñ numerata sunt aliq̄ diuersa specie vel genere. ⁊ nō st̄z simul in vna spē vel genere. Cuius exēplū est. qz si hec nu merata sint canes ⁊ alia numerata sint equi ⁊ vtraqz sint septē. idem est nūerus formalis vtrozūqz. vt p3 ex ꝓdictis Et q̄ oēm eūdē modū motus diuersi spē simul terminati sunt vni⁹ tpis. licz vnus eoꝝ sit velox. ⁊ alius tardus q̄ ꝓueniūt specie. Et licz hic forte sit loci mutatio ⁊ alter al teratio. q̄ñ nō in spē sed in genere ꝓuenūt. licet em̄ sic diffe rant motus mēsurati. tñ idē est tempus q̄ñ simul ad vnū nūc terminātur. Si quidē verū sit qđ dictum est q̄ tps sit numer⁹ taliū motuū equalis ⁊ simul. eo q̄ mot⁹ st̄z equa les ⁊ simul loci mutatio sez ⁊ alteratio. Et ꝓpter hoc q̄dē mot⁹ alterī sunt ⁊ seorsum. tps aūt vbicz hoc ē apud oēs motus est idē. qz nūerus est idē ⁊ vnus vbicz apud oīa nūerata qui est eoruz que sunt equalia. ita q̄ tot sint hic si/ cut illa ⁊ simul cū ipsis. Et cā huius non scit nisi ꝓsideret mot⁹ eoꝝ q̄ mensurant ⁊ ea q̄ mensurantur.

¶ Oīm aūt loci mutatio ⁊ huius circularis. nu merať aūt vnūqđqz vno quodā ꝓmo vt vni tates vnitate. equi vero equo. sic ⁊ tēpus tpe q̄ dam finito. Mensurať aūt sicut diximꝰ tēp⁹ qz motu et mot⁹ tpe. Hoc aūt est qz determina to motu ⁊ tpe mēsurať mot⁹ q̄z q̄titas tpis.

Hic pbs añ verā solonē q̄stionis mote ꝑmittit tres sup positōes. q̄ꝝ ꝓma est. q̄ ꝑmꝰ motuū ē loci mutatio. ⁊ nō ois loci mutatio. sz q̄dā spēs loci mutatōis ē ꝓma motuū ⁊ hē mot⁹ circularis q̄ ōr circulatio Scōa vnūqđqz mēsu rať minio sui g̃z ⁊ etiā ꝓrio vt vnitates siue nūer⁹ vnitate Tertia q̄ nō solum tempus mensurat motū. sz etiā ecō tra motus mensurat tempus tñ dūiter. et sic necesse est q̄ mensuret tempus. totū a quodā tpe finito ⁊ certo no/

bis.et hoc mensura vnuoca. Mensurat etiam vnūqꝺ ḡ nō vnuoca mēsura.ꝛ h̄ duplr.s.essentialiter ꝛ accīntalr. Ēntialr qñ p ḡtitatē mēsure accipim⁹ ḡtitatē mēsurati sic mēsuram⁹ p vlnā pānū. ꝛ p lagenā vinū Accīntalr sicut qñ p mensuratū accipimus ḡtitatē mensurantis. sicut p ḡtitatē vini cuius ḡtitas est nobis nota accipimus ḡtitatē lagene.hoc em̄ mō mensurat tempus motu.et motus tpe qz tēpus et motus mēsurant sub termino quodā motu qui est simplicioꝝ oībus.

Si igit qꝺ est primū mensura oīm primoꝝ circulatio que regularis mensurat maxime ḋa nūerus huius notissimus est.Alteratio quidē igit neq; augmentatio nō sunt regulares loci autem mutatio est

Nicp h̄s ex premissis ꝺcludit q illud qꝺ est primus est mensura oīm primorū que sunt sui generis ideo nēce est q motus circularis qui est maxime regularis hoc est ꝺtinu⁹ ꝛ vniformis sit mēsura oīm aliorū motuū q̄ non sunt regulares.eo q nec sunt vsquequaq; ꝺtinui.nec st̄ equalis velocitatis. Et qz mēsura debet esse certissima qualia sunt illa q̄ maxime vniformiter se habēt. ī⁹ primus motus circularis q̄ est maxime vnifōmis est mensura oīm aliorū motuū.tempus aūt primo mensurat primus motū circularē.et per illū oēs alios motus.et inde est q ꝓpter vnitatē primi motus est vnū tempus. Et dicitur notanter mēsura oīm aliorū q̄ nō sunt regulares.alterationis em̄ motus nō est regularis neq; generatōis neq; ois loci mutatio s̄z circular̄ vt lacius patebit in octauo Et ꝑ ptz cozrelarie q motus circularis p̄m⁹ siue p̄ma circulatio est mēsura oīm aliorū motuum.

Unde et videt tps esse spbere mot⁹ qz hoc mensurant alij motus et tps hoc motu. ꝓpter hoc aūt et ꝓsuetū dici accidit. Dicūt em̄ circulū esse būanas res et alioꝝ motū habentiū natu/ralem et generatōem et cozruptōem. Hoc aūt est qz oīa tpa iudicant et accipiūt finē et principiū sicut si fm circulatōem sit. Et tps em̄ ipm vi/deť circulus quidā. Hoc aūt iterū videt ob hoc q huj⁹ loco mutatōnis mensura est et mensu/rat ipm ab hmōi. Quare dicere esse rez q̄ sunt circulū. dicere est tps esse quēdā circulū. Hec aūt est qz mēsurat circulatōne. Extra em̄ metrū nihil aliud videt esse ḡ qꝺ mēsurat.s̄z aut multa metra totum.

Nicp h̄s approbat duob⁹ silr̄ib⁹ q sit vnū tempus oīm subiectiue exīs in primo motu. Quorū primū est testimoniū antiquoꝝ dicentiū tps ee circulatōnem celi siue motū pme spbere.eo q motu illius mēsurant alij mot⁹. et ipm tempus etiā mēsurat per accīs hoc motu Scdm est testimoniū vulgariū.qz ꝓsuetū est dici apud vulgares. q hūane res sunt sicut circul⁹ ꝛ rota fortune. ꝛ silr̄ oīm aliorū motuū habētiū naturalem generatōem et cozruptōem ꝺz esse circulus periodalis.eo q oīm horū fortuna iudicat tpe.ꝛ finem ꝛ pncipiū accipiūt sue fortune in genere.q̄si tps dicat fm quādā instabilē circulatōem et tps hac de cā ꝺz circulus.qz cātur a circulatōne celi. Et hoc videt ob h̄ fieri q tps est mēsura talis loci mutatōnis et ecōuerso etiā mēsurant tpa tali loci mutatōe igit nihil aliud est dicere rerū q̄ generant esse quēdā circulū. ḡ dicere tpis esse quēd ā circulū. Hoc aūt ideo est. qz tps mēsurat a q̄dā circulatōe et tps qꝺ mēsurat hoc mō nihil aliud videt ee extra mēsurā. qz ipm eēntialiter metrū ꝛ mēsura ḡest et totū tempus est multa metra et multe mēsure ad diuersa mensurata ꝓpatum

Dicit aūt recte q nūerus quidē idē est ꝛ ouiū et canū si equalis vtrq; sit. Decē aūt nō idē.ne q; decē eadē sunt.idem aūt ꝺz a quo nō differt differentia sed nō a quo differt vt triangulus a triangulo differt ꝺnia Alteri quidem em̄ triangulj sunt a figura aūt nō. Sed in eadē diuisione et vna. Figura em̄ hec quidē talis circulus Alia vero hmōi triangulus.hmōi aūt alia quidem equilatrū. Alia vero gradatū Figura quidem igit eadē et hec triangulus em̄ est. Triangulus aūt nō idē est. Et nūerus iā silr̄. Nō em̄ differt a nūero ꝺnā nūerus hoꝝ Decē aūt non idē est. In quib⁹ em̄ dicitur differūt. Hec quidem em̄ canes Alia vero eq̄ Et de tpe qꝺēipo et de circa ipm ꝓpr̄ijs hac intētōe dictū est

Nicp.etiā ꝓbat a silr̄.q sit vnū tps oīm.q̄m est vn⁹ numerus diuersarū rerū nūeratarū. vt est vn⁹ nūerus decez hoīm et decem canū hoꝝ tm̄ nūerata nō sunt eadē specie nūero vel genere necessario.qz nihil multiplicat p nūerū nisi per ꝺnām sibi essentialē.qz nūerata non sunt de eēntia nūeri.ꝛ ideo nō multiplicāt nūez.nūerata ei decē nō st̄ necēario eadē. Et h̄ p̄z sic. Nā sicuti est in figuris. ita est in nūeris. in figuris aūt sic ē.q plurīū figurarū aliqñ est vna figura vt ysopleur⁹ scaleron ꝛ isocheles sunt vna figura nō tm̄ idē triangulus.eo q nō exeūt a figura p̄me/diatā et eēntialē diuisionē figure qz figura diuidit in triangulū et q̄dratū et alia ꝺnās figure Idē em̄ ꝺz a quo. nō differt differentia ꝓpria et eēntiali. Non aūt idē ꝺz a quo differt ꝺnā ꝓpria et essentiali. Triangulus aūt isocheles differt a triangulo ysopleuron ꝺnā trianguli.qz alteri trianguli sunt. s̄z non differt ab eo ꝺnā figure.qz figura diuidit in trilaterā et quadrilaterā. ꝛ cūs iā clarū est q̄ illē trianguli cadūt ab vno mēbro diuisionis. Silr̄ aūt est de nūero qñ ꝓpat ad rem nūeratā. Non em̄ nūerus ist̄oꝝ formalis differt a nūero formali ist̄oꝝ p ꝺnām nūeratoꝝ qz nūerat ū nō est de eēntia nūeri: s̄z pot⁹ par et ipar facūt differre nūez formalē a nūero formali.qz iste st̄ differentie eēntiales nūeri. Decē igit nūerata nō eadē st̄ rerum diuersa ꝛ et tm̄ denarius est idē Nō em̄ sunt eadē res in quib⁹ ꝺz denarius s̄z ꝺnūt he em̄ sunt canes alie vero eq̄. Et oīno eodē mō ē de tpe ꝓpato ad diuersos motus q tps quidē est in vno motu sicut forma in subiecto sicut et cetere res naturales In aliis aūt est sicut nūerus extrīsecus applicatus reb⁹ nūeratis. De tpe qꝺē et de p̄rietatib⁹ q̄ sunt circa ipm hac intentione dictum est

Vtrū oīm rerum tēporalium et motuū sit tempus vnum.

Et aī p̄mo q nō qz sicut illa q̄ augmētāt in tpe augmētant. ꝛ illa q̄ mouent localtr in tpe mouēt. sic illa q̄ altrant

in tẽpore alterank. ergo erunt plura tpa mensurãtia illos diuersos motus. Scdo ois mensura debet esse vnita mensurato. sed tẽpus est in primo mobili. igit nõ pt applicari motib⁹ istoꝝ inferioꝝ. et per cõsequẽs nõ ẽ mẽsura istoꝝ inferioꝝ. Tertio si esset idem tẽpus oĩm tũc sequerek q oĩes res essent eiusdẽ etatis. Pro itelle ctu istius questionis ponuntur duo discursus. Quoꝝ maior primi est ista.

Esse in tempore est sub ipso cõtineri. t ab eodem excelli Minor Tẽpus est pse causa generatõnis. ac per accidẽs causa corruptõis Cõclusio Igit dumtaxat generabilia et corruptibilia sunt vere tpalia dicenda

Maior est pbi in textu. Etiam pt sic pbari. q eẽ in tpe est mẽsurari tpe. mensura ptinet suũ mensuratuꝫ. tõ tẽpus ptinet oĩa illa que sunt i tpe. Et q tps est pria t adequata mẽsura motus pmi mobilis. tõ oĩa generabilia t corruptibilia ppie dicunk esse in tpe. t motus eoꝝ excedunk a tpe. q3 excelli a tẽpore nõ est aliud q3 tempus esse nõ existẽtib⁹ his que excedunk a tpe Et est notandũ q differenter celũ. quatuor elementa. t mixta. dicuntur esse in tpe. Nam celũ fm suũ esse suue essentiã. acceptũ nõ mẽsuratur nũc tpis neq3 tpe fz euo. formaliter aũt acceptũ in q3tum est mobile motu locali mẽsuratur nũc tpis quẽadmodũ eius motꝰ mensurak toto tpe. toto dr. q tẽpus nõ excedit motũ celi. nec econtra excedit. t ideo dici solet q motus celi mensurak toto tẽpore. Ex quo patet falsitas quorũdam dicentiũ. q pria lis quedã reuolutio celi mẽsurak tempore. nõ ãt totꝰ motus celi. q3 totus motus celi habet totũ tẽpus id ẽ sempiternitatẽ suã adequatã et ppriã mensurã. Elementa aũt mensurank fm suas operatõnes t motus mẽsurãtur tpe nõ solũ fm motꝰ ad locũ. fz fm motum ad formã. et ipsa fm q sunt substantia motꝰ mẽsurank nũc tpis Mixta vero que nõ soluz monent ab extrinseco pncipio. sed etiã ab intrinseco principio nõ soluz fm motus mẽsurãtur tpe. veruz etiã fm esse. q nõ hñt esse stabile. licet eĩ eẽ subale maneat p totã piodũ mixti. tñ p eãdẽ periodũ mouek motu alteratõis t disponik ad nõ eẽ. Minor ptz q t tps est mensura motꝰ et ẽ passio eiꝰ fz motꝰ ẽ pse cã corruptõnis. igit tempus est per se cã corruptõis 2 pac cidens cã gnatõis quẽadmodũ et motus. Minor patz q3 oẽ illud qd abijcit aliqd abijcit de substãtia mobilis ẽ corruptiũ. motus aũt aliqd abijcit de substãtia mobilis. q3 facit rem distare a pncipio sui esse. igit est cã corruptõis Morus tñ dupliciter est considerabilis. vnoꝰ fm se in q3tum est quidã fluxus faciens distare rem a suo principio et hoc modo est per se cã corruptõis. Alioꝰ in q3tuz est instrumentum agentis qd intendit introducere formaz in materia. t hoc mõ motus est causa gnatõnis. fz hoc ẽ per aliud. fz in q3tum piungit forme et actui generantis sicut instrumẽtũ vnit pncipali ageti. et sic motus celi fm se est causa corruptõnis istoꝝ inferioꝝ. in q3tum tñ ẽ instrumẽtũ intelligentie agentis intendẽtis explicare formã gnabiliũ in materia est cã generatõis istoꝝ inferiorũ et ẽ tanq3 vita ipsoꝝ. eo q pseruat ipa in esse Sz diceret aliqs q̃cũq3 gnank in tpe gnank sic illa q corrupunk in tẽpore corrupunk. igit si tempus sit p se cã corruptõis etiã erit p se cã generatõis Cõfirmak sic. qcqd puenit alicui p se sibi puenit extrinseco secluso. igit si tps p se est cã corruptõnis. secluso motu primi mobilis adhuc tẽpus esset causa corruptõis qd tñ est falsuz. qm̃ destructo primo motu destruunkoẽs posteriores. Ad hoc dom est per interemptoem pne. q licet tam generatio q̃ corruptio fiant in tpe. hoc tñ nõ est ex pte motus. fz ex pte generantis. t iõ nõ oportet q sicut tẽpus est causa corruptionis p se. q ita sit cã generatõis. qm̃ tempus est mensura motus q̃ motus facit rem distare a suo pncipio Sciẽdum tñ est. q aliquid pt dupliciter alicui puenire. vnoꝰ per se primo. sicut passio puenit subiecto suo primo et immediate. sicut risibile homi. Alio mõ p se secdo sicut passio cõuenit inferioribꝰ sui subiecti. eo q suum subiectũ in suis inferioribꝰ repik. vt risibile inest sorti. t hoc mõ p se dicik illud qd̃ puenit alicui p alteruz. t hoc mõ tẽpus dr p se causa corruptõis fi est p alteꝝ. s. motũ t nõ p se primo. et sic tẽpus nõ dr cã corruptõis. ita q faciat aliqd ad corruptoem. sed ppter hoc q per se accidit illi scz motui. vñ licet forma gnantis sit p se causa gnatõnis. q3 tñ tẽpus nõ accidit sibi p se sicut accidit motui. fz se hz extrinsece ad ipam. ideo nõ dr per se cã generatõis fz solũ p accns. Nec tps est causa corruptõis q̃si eã efficiat fz solũ psecutiue. q3. s. est mensura motus quo formaliter res tendit ad corpus. Cõclusio sequik ex premissis talia ei sunt q̃ tpe excedũk. sed motus celi t celestia corpa nõ sunt tpalia dicenda fz vt euiterna aut sempiterna Nã si celũ acciptak fm suã eẽntiã t fm suũ eẽ. ppuz mẽsurak euiterno fz acceptũ secdm suũ esse q̃ forma mouek sic mẽsurak nũc tẽporis t suus motꝰ toto tpe. i. sempiternitate Sz dicere dr beatus aug⁹. q deus mouet spũales substãs p tẽpus t nõ per locũ. igit nõ solũ generabilia t corruptibilia tpe mẽsurank. Ad hoc dom est. q spũales substãe non mensurank tpe nostro siue primuo de q̃ in ꝓposito est sermo. fz tpe discreto mẽsurank. Maior secdi discursus

Tempus est nũerus et mensura cuiuslibet motus attamen est solum primi motus passio in quo est vt in subiecto Minor Primus motus simplex et regularis. est mensura cuiuslibet alterius Cõclusio Igitur est subiecto soluz tempus vnum. quod tamẽ est nũerus et mẽsura omniũ motuum

Maior q̃ ad primã eius ptẽ pbak. q3 quilibet motꝰ hz prius et posteriꝰ q̃ q̃libet mẽsurari pt et nũerari pt. Verum tñ est. q mutatõnis simplicis tẽpus ppie nõ ẽ mẽsura fz nũc tpis. qm̃ sicut nũc tpis aliqñ accipik vt terminus indiuisibilis tpis. sic mutatio q̃ pcomitak aliquem motũ ppie dictũ habẽtẽ prius t posterius mensuratur nũc tpis qd est terminus tpis mẽsurãtz motũ quẽ pcomitak mutatio. Ex quo patet. q si sit aliqua mutatio q̃ nõ pcomitak aliquẽ motũ ppie dictũ illa nõ mensurabik ppie nũc tpis nostri. Et iõ vtrum ũ alterationis pune mutatũ esse disponẽtis ad generatõnem mensurak sil cũ generatione et corruptõe nũc tpis. quẽadmoduz alteratio pcedens mensurak ipo tpe. Secda ps maioris patz. qm̃ primus motus cũ sit simplicissimus inter motus habẽtes prius et posterius tẽpus tan q̃ mensura pmum sibi adiacet. ita q ex priori et posteriori illiꝰ motus tẽpꝰ causak. sicut igit nũerus et mensura ppria est in suo mẽsurato. sic tps ẽ in pmo motu. vñ diter respicit pmũ motuz et alios motꝰ. Nã pmũ motũ respicit sic suũ subiectũ t

sicut suum ꝓpꝛium mensuratū quod non excedit nec ab eo excedit. alios aūt motus celi respicit sicut mensurata non adequata a quibꝫ tñ nō excedit nec ea excedit. ſz motus cōuenientes his gñabilibꝫ ⁊ corruptibilibꝫ respicit sicut mensurata inadeq̃ta cū illa excedat. Vltimo quo ad primā eius ptem. ptz per pḣm octauo huius. Scōa ps patet per eūdem duodecimo metaphisice dicentē. Primum in vnoquoq; genere est metrū et mensura oīm posteriorū. Conclusio ptz. q; ꝓpꝛietas nūerak ad nūerū sitatem siue subiecti. tempus aūt est ꝓpꝛietas primi motus. igitur tēpus vnū nūero est sicut ꝑmus motus. Et cuius tēpus extrinsece mēsuret alios motus a ꝑmo. nō tñ est in eis sicut accīs in subiecto. sed solū ipsis extrinsecus p̄modū extrinsece mēsure applicak. vnde sicut locꝫ est subiectiue in corꝑe locante. et extrinsecus applicak corꝑibꝫ locatis tanq; eius extrinseca mensura. sic tēpus intrinsece mensurat motū primi mobilis in quo est subiectiue. ⁊ per mediū illi⁹ motus mensurat oēs alios motus inq̃tum em est mensura mensure est etiaz mensura mensurati.

Ad obiecta i oppositū

Ad primū dōm est. q; licet tēpus sit mensura cuiuslibet motus. nō tñ est prima mensura cuiuslibet motus. sed tm primi motus. et ideo nō oportet ipm multiplicari ad multiplicatōem mobiliū et motuum. Ad scōm dōm est. q; temp⁹ p̄t alicui applicari duobꝫ modis. vno mō ꝑmo ⁊ sic applicak primo motui. ⁊ sic est forma accidentalis illius cui applicak. Alio mō secūdario ⁊ sic applicatur aliis motibꝫ. Et cuius quilibet mot⁹ habeat bñ suū ꝓpꝛiū tempus ꝙ extrinsecā applicatōem. nō tñ hz quilibet motus suū tꝑs ꝙ applicatōem intrinsecā. ſz solū ꝑmus motus sic hz suū ꝓpꝛium temp⁹. Et iō magis ꝓpꝛie dicit. q; quilibet motus hz suū ꝓpꝛiū q̃n ſz nō suū ꝓpꝛium tēpus. sed bñ appꝛopꝛiatū. Ad tertiū dōm ē. ꝙ interemptōem ꝓñe. q̃n licet sit idem tēpus oīm seorsum acceptū. nō tñ est oibꝫ applicabile equaliter et ꝺ est ꝓpꝛter inequalitatē rerū contingentium.

Incidunt dubia quo

ruz ꝑmū est. An oīs mutatio habeat eē in tꝑe. Et videk q; non. q̃n generatio est mutatio. ⁊ tñ nō fit in tꝑe. Haz in hoc differt ab aliis motibꝫ. ¶ Scōo illūiatō medij dia ꝑhoni est q̃dā mutatio. et tñ fit in ınstanti. Sol⁹ q; sic. qz oē habens velocitatem ⁊ tarditatē mensurak tꝑe. oīs mutatio hz velocitatē et tarditatez. igit oīs mutatio fit in tꝑe. Ad obiecta in oppositum. Ad primū dōm est. q; duobꝫ modis accipitur generatio. vno⁰ ꝓut ē continuꝫ alteratōni ꝓxie. ⁊ hoc mō generatio nō fit in instanti ſz in tꝑe. et sic in ea est dare ꝑus ⁊ posteri⁹. Alio⁰ accipik generatio ꝑ t̄mino mutatōis in q̃ acq̃rik forma substantialis. et hoc mō generatio dr magis finis mutationis. q̃ mutatio. q̃n sicut terminus ꝓcinui nō est aliquid ꝓcinuū. sic terminus mutatōis nō est ꝓpꝛie mutatio. et hoc mō generatio fit in ınstanti ⁊ nō in tꝑe. Vñ dem ꝑhi intelligik de mutatione successiua ⁊ nō de mutatione ınstantanea. Ad scōm dōm est. q; cuius illūiatio medij fiat subito ⁊ nō in tꝑe. ꝓsequik tñ mutatōnem factā in tꝑe. ⁊ se hz sicut terminus illius mutationis. sicut illuminatio aeris per solem. sequik motum solis sup nostrum emisperium.

Secundū dubium est

An mensura ⁊ mēsuratū debeant esse hōgenia hoc est eiusdem nature. Solō q; mēsura ⁊ mensuratū duobꝫ modis capi p̄nt. vno mō ſm ꝓpꝛias eorū naturas. ⁊ sic nō oportet ea esse hōgenia siue vnigenia. qz mēsura p̄t eē alterius nature q̃ mensuratū. sicut ptz de vlna et panno. Alio mō accipiunk ſm rōem mensure ⁊ mēsurati. et sic debēt esse vnius generis hoc ē vni⁹ rōnis siue ꝓportionis q̃n ipm mēsuratū debet eē ꝓportionatū mēsure ⁊ ecōtra.

Tertium dubium est.

Ponak per impossibile q; sit aliq̃s motus simplicior ꝑmo motu. An tūc tꝑs sit in illo subiectiue. Sol⁰ q; sic. et ita in ꝓposito quodā mō est ſm ꝑhm q; ipe dr solū octo posuisse spheras et ideo ſm eū tꝑs est subiectiue in octaue sphere motu. Sz qz a ptholomeo ⁊ a multis aliis astronomis inuentū est q; supra octauā sunt due alie sphere q̃rum prima inter illas duas siue nona moueak duobꝫ motibꝫ ⁊ decima vno motu tm. iō simpliciter. ⁊ ſm veritatem ꝺciudik q; tꝑs est subiectiue in motu decime sphere. In hoc tñ est oīm ꝑhoꝝ ꝓcordia q; tꝑs est subiectiue in motu primi mobilis cū ipse sit simplicissimus.

Quartum dubium est.

Si eēt aliq̃s motus qui nō dependeret a ꝑmo motu celi. an talis mēsurek etiā tꝑe. Sol⁰ aliq; q; nō. vt videk dicere doctor sanct⁹ et sui seq̃ces. Sz tñ dñs Albertus et sui sequaces ꝑbabilius dicūt. q; non obstāte illo. q; ad huc talis motus mēsurarek tꝑe q̃uis cāliter nō dependeret a motu ꝑmi mobilis. vñ dr q; oīm euiternoꝝ ē vnuz euū licet vnū euiternū nō sit dependens ab alio causaliter. ⁊ hoc ex eo. qz vnū est altero simplicius.

Quintum dubium est.

An tēpus habeat esse ab aīa exist̄ēte. Et videk ꝑmo q; sic. q̃n tꝑs est nūerus motus ſm ꝑus et posterius in motu. prius aūt et posterius nō sunt aīa nō exīte. igit si nō sit aīa tꝑs nō hz esse. Minor ptz. qz ꝑus et posteri⁹ nō st̄z aīa nō exīte. qz ꝑus dr respectū ad posteri⁹. talis aūt relatio nō est nō exīte aīa q; ꝓpꝛat prius ad posteri⁹. Secūdo si impossibile est nūerābile esse. nihil aūt nūerat ꝑter aīam intellectiuā. q; si nō sit aīa intellectiua nō erit aliq̃d nūerabile neq; aliq̃s nūer⁹ et ꝙ ꝑns nō erit tꝑs cū sit nūerus motus. Tertio. si tꝑs eēt nō exīte aīa rōnali hoc maxime esset eo q; ē subiectiue in motu ꝑmi mobilis ſz hoc nō. qz cū motus primi mobilis sit expansus ꝙ totū ipsum mobile. oporteret tꝑs habere esse expānsum in ipo mobili. ⁊ sic essent plures ptes tꝑis sil. Quarto si esset subiectiue in illo motu tunc nullus ꝓciper tꝑs nisi ꝓcipiendo illū motum. ꝑns est falsum. q̃n exīs sub terra nō ꝓciperet motū ꝑmi mobilis. ⁊ tñ ꝓciperet tēpus. igit tꝑs nō est in motu primi mobilis vt passio eius. et sic nō habebit eē aīa nō exīte.

Sol⁰ ista q̃stio p̄t dupl̄r intelligi. vno mō de aīa nobili q̃ē motrix celi ⁊ ab illa aia effectiue dep̄deret tꝑs. Est etiā cā tꝑis iuxta illā regulā ꝓmētatoris octauo phicoꝝ. Dās formā dat ꝑna formā. cū igit tꝑs ꝓseq̃t motū naturalē. iō sic aīa nobil⁹ est cā motꝝ ita etiā est cā tꝑis. ſz ad

istā intrētōez nō mouet aresto. istā questionē. sz ista questio mouet in textu. An tps dependeat ab aia nostra Dicerūt em aliq tps nō esse aliqd p̄ter opatōnem aie eo q̄ tps ē numerus mot⁹ fm pus t posteri⁹. numer⁹ āt simil⁹ pus t posterius non sunt aia nō existentē. igit fm ipos. tps nō hz esse aia nō exīte et hec ē opinio auer roys quē imitant doctoz sanctus dicens. q̄ tps dependeat in esse suo quātitatiuo t actuali ab ipa aia intellectia imaginanf em illā positōem sustinētes. q̄ tps hz duplex esse. scz potentiale et actuale. Dicunt ergo q̄ tps quantum ad eius esse essentiale qđ hz a nunc nullo mō depēdet ab aia. Neq; etiā quantū ad eius ē quātitatiuū et potentiale. sed solū quātū ad ē quātitatiuū actuale Sz hec opinio ē impfecta. Et iō fm auicennā t dām albertum dām est. q̄ tps nō habeat ē ab aia exīte nec quātum ad ē eius actuale. nec quantū ad ē ei⁹ quātitatm potētiale. qz sic tps eēt ptim ens reale et ptim ens rōis q̄m ad cōplementū sue nature eēt ens ratōnis t q̄tum ad eius esse potentiale eēt ens reale. istud āt est incōueniens. qz ex diuersis entib⁹ realib⁹ nō fit aliq̄ mō vnum p̄prie. igit nec ex ente reali t rōis q̄ plus dr̄ī q̄ duo entia realia p̄t fieri vnū hoc mō. Preterea nō plus temp⁹ dependet ab aia q̄ motus. mot⁹ vero nullo mō dependet ab aia. igit nec tps. Maioz p̄z. q̄m si tps plus dependeret ab aia q̄ motus hoc esset ex eo. qz tps numerus ē aut ex eo q̄ tps hz ptes successiuas. neutz illoz dām ē Nō p̄mū. qz tunc oīs numerus dependeret ab aia qđ falsum est. aia em̄ lz sit p̄ncipiū numeratōis nō tm̄ ē p̄ncipium numeri neq; facit effectiue numez sed solū dividens ptinuū. Nō successiuū q̄m tūc nō minus motus dependeret ab aia q̄ tps. eo q̄ ptes mot⁹ nō sunt plus pmanētes q̄ ptes tpis. Preterea ōr dr̄īs albert⁹ si tps ab aia dependeret. seqret vna derisio. scz q̄ essent plura tpa. uel q̄ eēt sil tps t nō eēt. neutz illoz est ꝓueniens. p̄mū nō est ꝓueniens. qz ad multitudinē numerantiuz multiplicarenf tpa. Scōm nō est incōueniens. nā tpus erit vno numerāte. et alio nō numerante tps nō erit. et sic sil erit et nō erit. Et est notandū. q̄ ad numerandū tria requrunf. scz illa q̄ numeranf q̄ sunt res numerate. t illud qđ numerat qđ est ipa aia intellectiua cui solū cōuenit numerare. qz brutis hoc nō ꝓuenit. t illud q̄ numerat res qđ est numerus formalis de genere quātitatis. talis āt numerus est in reb⁹ numeratis subiectiue et aia numerans reperit ipm̄ in ipis reb⁹ et nō fingit in sua numeratōe. et etiā talis numer⁹ distinguit ab ipis reb⁹ realiter. t sic secluſa opatōne aie repitur materiale numeri in ipis reb⁹ et etiā formale q̄ est quātitas discreta inherens ipis reb⁹. Exquo p̄z. q̄ secluſa opatōne aie numerus hz esse actu in reb⁹. lz tm̄ actualr non numeret res ipas aia nō exīte sed solū aptitudine. Unde ad h̄ q̄ sit actu numerus nō requrit q̄ actualr numeret res. sz sufficit q̄ actualr res numerari possint p̄ talē numez. sicut ad hoc q̄ sit mensura vini nō requrit q̄ actualr mensuret vinū. sz sufficit q̄ aptitudinaliter mensuret. Sed diceres numerus est multitudo ex vnitatib⁹ aggregata. tales āt nō sunt aggregate nisi p̄ aiam. igit. Ad hoc dām est. q̄ ille vnitates sunt aggregate aptitudine t nō actu nō exīte aia. t h̄ sufficit. qz aggregata in diffinitōe numeri ōr aptitudinē ¶ Ad obiecta in oppositū Ad p̄mū dām est. q̄ secluſa aia pus et posterius in tpe sunt actu numerabilia. qz actu hñt aptitudinē vt possint accipi inesse discreto. Et ad impzobatōnem dām est. q̄ ad rōnem p̄oris t posterioris nō requrit actualis cōparatio q̄ solū fit p̄ aiam. sed sufficit cōpabilitas quā hz non exīte aia. iō ih̄s actu pus et posterius p̄ter aie opatōez

Ad scōm dām est. q̄ si nūq; esset aia numerans adhuc decē canes essent numerabiles p̄ decē vnitates. t iō neganda est maioz. q̄ si nō esset numerans impossibile esset numerabile esse. t illā p̄oem phs ponit arguendo ad vnā p̄tē questionis. nō tm̄ asserēdo ea. Ad tertiuz dām est. q̄ tps nō est subiectiue in motu. qz hz esse expansum in ipo mobili quēadmodū t mot⁹. sed est in eo subiectiue in quantū in ipo est pus t posterius fm duratōem. q̄m tps mensurat motū fm extensionē duratōnis quā hz. et nō rōne extensionis quā hz in suo mobili. aut rōne sue magnitudinis supza quā fit mot⁹. Ad quartū negat minoz. Et ad eius pbatōem dām est. q̄ exīs sub terra lz nō peciperet motū p̄mi mobilis fm se. vtiq; tm̄ peciperet ipm̄ in suis effectib⁹ scz gra alicui⁹ motus localis aut alteratōnis t sic de alijs. qz oēs illi motus causantur a primo motu.

Sextum dubium est

Quot modis accipit eternitas. Solo trib⁹ modis. p̄mo mō p̄prie et sic est spaciū p̄ncipio t fine carens nō hñs in se pus t posterius. nec aliqđ successionis. qz nō mensurat id q̄ fit vel mutat sed poti⁹ q̄ stat. vno mō nihil amittens in p̄terito nec acq̄rens aliqđ in futuro. et sic loquendū est in p̄posito de eternitate. Scōo mō accipit mun⁹ p̄prie et sic est spaciū rei incōmutabil fm oēz spēm mutatōis lz habeat p̄ncipiū in eē t hoc mō necessaria dicunt esse eterna t impossibilia simplr. et iō necessaria et impossibilia p̄ se nullo mō hñt esse in tpe. qz in p̄terito t futuro eodē mō se hñt sicut dyametr⁹ eē assimetr⁹ t dyametr⁹ esse simetr⁹. vnū em̄ hoz sp fuit est et erit vez. alterz vero sp fuit est et erit falsum. Nō āt sic est de necessarijs et impossibilib⁹ p̄ accūs q̄ fm esse recipiunt variatōem et illa de cā cadunt sub tpe t in h̄ sensu pipatetici mentōem videnf facere de eternitate. t sic nō distinguit ꝓtra euitternitatē Tercio mō accipit eternitas impzopriissime t est spaciū variatū. qđ nō hz p̄ncipium neq; finē. sub q̄ mō adhuc minus p̄prie dr̄ eternitas spaciū hñs p̄ncipiū et nō finē t vtroq; illoz modorum mund⁹ a phis q̄busdā dr̄ eternus. cū tm̄ absq; dubio tpalis sit. q̄m corpa q̄ sunt in ipo movenf t mutanf q̄ mutatio hz pus t posterius. t iō si p̄ impossibile poneref nō habere p̄ncipiū et finē. adhuc tpalis eēt cū motus ei⁹ mēsurēf tpe t mobilia sua numerenf nūc tpis

Septimum dubium est

Quid ē eternitas p̄prie accepta. Solo est mora siue spaciū ptinuū nō intersectū. qz totū suū esse sil hz t pfecte. Mora q̄dē vocat eternitatē gilber⁹ porretanus. spaciū āt ysaac ysrahelita phs. Cū āt dr̄ mora nō est intelligendū q̄ sit mora tpis. vel aliqs cursus momenti tpis. sed vocat mora p̄manentia eius indeficiēs q̄ eadē mora spaciū vocat fm q̄ ambit totū ē indeficiens Et dr̄ ptinuū spaciū. nō qz hz ptes sicut q̄ntitas ptinua. lz qz nunq̄ defuit nec deest nec deerit vnq̄ stans sp incōmutabiliter in seipa. Intersectū em̄ dr̄ qđ hz ptes vtriusq; abcisas sicut tps cui⁹ poz ps p̄terijt t nō est. t ps posterioz futura expectat t nō ē. Jd āt qđ de ipo est accipere quietū indiuisibile pūs nunc est qđ instat sed sic nō

est de eternitate. sed potius nihil amittit in toto preterito eo q ipsa est mensura rei p oēm modū incōmutabilis et nihil acquirit in futuro. qz est mensura eius qō nullo mō est in potētia. z tota ipa est stans pſentialiter. ꝓpter qō dr Boetius. q nūc stans z nō moues se eternitatē facit. Et ergo dr Augustin⁹ q vera eternitas nō est nisi vera incō mutabilitas. Et dr eternitas suū esse simul habere perfecte. ꝓpter quasdā subas que in hoc q sunt simul esse suum habent. cū in hoc q aliquid pūt vel volūt vel intelligūt nō habent simul. quū nō oia sunt pſentia intellectib⁹ intelligē tiarū ad que extendi pt intellectus intelligentie. sed ꝑti⁹ ꝓtinue illuminātur ab intelligētia ꝑma. z ideo vices q̄s dam hūt fm posse z fm suū intelligere euiternū licet fm q est simul sit. ꝓpter qō etiā nō pfecte possidet suum esse si mul sicut eternū qō totū est pūs. eo q oia sua sibi sunt pſentia quo ad esse z viuere. z intelligere z velle. z nulla pre obūbrat. z ideo apud ipm nec est transmutatio in esse nec vicissitudo obūbrationis in viuere z in intelligere z in vel le. quin potius ea que sparsa sunt in toto tpe que fluūt ab ipso eterno simul pſentia sunt sibi. ꝓpter qō etiā omīa pui det z pſcit anteq̄ fiant z vno mō sunt in ipso pſentialiter. sc̄z que fuerūt z que sunt z q̄ futura sunt. Hanc aūt pos sessionē pfectā sui esse simul sic stantis nō hz nisi eternū pſ mū. z est sibi hoc est deo ꝓpria. Propter qō eternitatez in eterno ꝓsiderans boeti⁹ definit dicens. q est interminabi lis vite possessio tota simul z pfecta. z vocat vitā totā si mul. que fm omnē modū ipsius esse stat in totalitate sua que nō est dicta tota eo q ptes habeat. sed qm̄ nihil sui est extra ipsam. sed oia sub ipsa ꝓtinentur. et dr simul. qz non hz pus nec posterius nec aliquā successionem. Et dr pfec ta. qz sibi nihil deest. Perfectū aūt vt exponit Boetius at tribuitur ad modū perfectiōis que est in esse posse z viue re. intelligere z velle simul. z habere. z nihil hoz extensum extra alteruz z extra pūs nūc. Interminabile em̄ dr in cu ius duratione nō est finis ante vel post. hoc est carens ꝑn cipio z fine. sicut nōnulli dixerunt de mūdi duratione qui si interminabilem haberet duratiōem. nō tñ esset eternus eo q esse suū z vitam suā nō simul possideret. sed potius ꝑ partes amittit eam z acquirit. Preteritū em̄ amittit z fu turū acquirit. Viuere aūt ponit in definitione eternitatis eo q in eterno fm optimā sui perfectiōem ꝓsiderat. z hoc est ad nutū habere vitam. que vita est fm intellectuz z cō templationis delectatiōem. que nō habet ꝓtrariū. que eti am dum temporales homines afficit non ꝑcipere temp⁹ facit. z quēdam gustare statum eternitatis. ꝓpter tñ ma gis eternitas refertur ad esse stans simul modo ꝑdicto. si cut z ipm nomē eternitatis demōstrat. qz eternitas dicit esse interminatū oīm modo. quod etiā ꝓpter sui simplicita tē z ꝑzitatē definit ꝑ negatiōem. cū dr interminabile eē

Octauū dubium est

An tres mensure duratōis sint ab inuicem distincte Et arguit ꝑmo q nō. qz si eternitas essz mensura. tūc essz mē sura ipsius ꝓmi. hoc aūt nō est dām. qz infiniti vt hmōi nulla est mensura. sed ꝑmū ens est infinitū. igit non habz mensurā ¶ Secūdo sic. oīs mensura realiter distinguit a mensurato. sed eternitas nō est distincta realiter ab eter no. ergo eternitas nō est mensura eterni. Confirmat. om nis mensura certificat aliquā q̄titatem. si ergo eternitas est mensura certificabit aliquā quātitatem eius. qđ ꝑmo et ꝑncipaliter z ꝑ essentiaz eternū est. sed hoc est falsum. qz deus siue substantia diuina que ꝑma z essentialiter eter na est quātitatem nō habet. ¶ Tercio sic. nullū indiuisibi bile mensurat nisi ꝑ reiteratōem eius. sed vnitas nō men surat numerabilia. nisi per ꝓtinuā reiteratiōez ipsius. nūc aūt eternitatis reiterari nō potest. quoniā ibi esset ꝑus et posterius. z eternitas nō esset tota simul. cū igit idez nunc sit indiuisibile. seqūtur q non potest mensurare. z sic eterni tas nō est mensura distincta ꝓtra tempus ¶ Quarto sic impossibile est plures mensuras duratōis simul esse. ſz tē pus euiternitas z eternitas sunt simul. ergo non sunt di uerse mensure. Confirmatur. euum est totum simul sicut eternū. ergo nō differt ab eternitate.

¶ Solutio q sic. qz diuersa mensurata diuersas requirūt mensuras. sed diuersa sunt mensurata. ergo requirunt di uersas mensuras. Minor patz. qz triplicia sunt entia que mensurant. Nam quoddā est mensurabile qđ est totuz si mul fm substantiā z operationem. vt ipsum eternū z mē sura ipsius est eternitas. Alia sunt mensurabilia que ha bent totum esse simul. vt sunt intelligentie create z celuz. q̄ nō inceperūt per generatōem. sed per creatōnem. sed non hūt posse z agere simul. sed per quādam successionem. et mensura istoz est euiternitas. ¶ Pro quo aduertēdū est q euiterna fm substantiā eorū mensurant euiternitate. et tñ quo ad operatōnes eorū mensurant tempore. fm q dr in de causis. q alique sunt substantie quarū esse est in mo mento euiternitatis. z operatio in tpe. hoc tamē est diuer simode. q operatōes euiternoz tempore mensurant. quo niam operatio intelligentie que est velle intelligere mēs surant quodā tempore discreto z nō ꝓtinuo ꝓposito ex in diuisibilib⁹. fm q illе opatōes fiunt vicissitudinaliter. qz ta lia indiuisibilia nō ꝓtinuātur inter se. sed celum fm ope rationem eius. que est motus mensuratur tpe ꝓtinuo. sī cut alia tempozalia. Nec hoc est ꝓtra ꝑus dicta. qz licet ꝑ us dictum sit q nulla ꝑpetua mensurant tempore. hoc ī telligit de tempore qđ est q̄ntitas ꝓtinua z mensura tem pozalū. z nō de tempore discreto. qđ est q̄ntitas discreta. et alterius rōnis a tempore. qđ mensurat motū. Alia sunt mensurabilia que nō sunt simul. nec fm esse. posse. z ope rari. vt sunt generabilia que acquirūt esse ꝑ generationem quoz esse semper est in ꝓtinua trāsmutatōne z in quadā tpis successione. z mensura eorū est tempus. Et a quibuſ dam assignatur alia dr̄a per hoc q eternitas caret ꝑnci pio z fine. sed tempus habet ꝑncipiū z finez. z euiternitas habet ꝑncipiū sed nō finem. que tñ differentia nō est om nino sufficiens. qz posito per impossibile q mūdus nō ha beret ꝑncipium nec̄ finem. adhuc nō mensuraretur eter nitate ꝓprie dicta. qz in ipso esset ꝑus z posterius z succes sio in suis partib⁹ qđ non ꝙuenit eternitati. Et quib⁹ in fertur. q sunt tres mensure ab inuicē distincte. qm̄ omnis mensura mensurat esse alicuius rei. aut igit rei que est to ta simul fm esse posse z agere. z sic est eternitas. aut que est tota simul fm esse z nō fm posse. z sic est euiternitas. aut in omnib⁹ hz ꝑus z posterius. z sic est tēpus Et q̄uis iste mensure sint distincte. habent tñ quādā ꝙuenientiā inter se. qz euū fluit ab eternitate z ꝓtinet in ea tanq̄z in suo exē plari. z sīliter tēps fluit ab euo z ꝓtinet in ipsa euiternita te. Uñ quecūq̄ mensurant tpe sub euo ꝓtinētur. non sī cut mensura ꝓpria. sed sicut in mensura excedente q̄ emi nenter ꝓtinet quicq̄d ꝓtinet a mensura inferiori. z sīliter quecūq̄ mensurant euo ꝓtinent sub eternitate que oēs alias ꝓtinet z a qua oēs alie ꝑcesserūt in esse.

¶ Ad obiecta in oppositū Ad ꝑmū dām est. q licz ꝑmū

ens sit infinitū in duratōe. qz caret ꝓncipio ꝛ fine duratiōnis. ꝛ in virtute. qm̄ virtus eius nō est limitata. cm̄ ꝑm se est finitissimū. qz suū esse est simplicissimū. ꝛ ꝓ eternitatem certificak tale esse ꝓfectissimū cui nihil deest. ¶ Ad secundū dōm est. q nō oꝓz semp mensurā realiter distingui a mensurato. qz mēsuramus aliqñ totā q̄titatem per ptes ipsius eiusdē q̄titatis. nō tm̄ tota q̄titas est alia ab ea q̄titate que est ptiū simul sumptarū. ꝛ ideo sufficit q mēsura a mensurato ꝑm rōnem distinguak. Nā distinctio rōnis sufficit ad hoc q aliq̄d accipiatur vt notius ꝛ ignotꝰ vt certificans ꝛ certificatum. ¶ Ad ꝛfirmationez dicendū est. q verū est q ſuba diuina nō habeat aliquaz q̄titatē dimensiuā q̄ est corpoꝛ q̄titas. habet tm̄ maximā sue virtutis q̄titatez. que sic se ꝛtinet vt nūquā aliq̄d sui extra seipsam excedat vel excedak. et hec indeficientia sui stans infra seipsam mensurā hz que vocak eternitas. Ad tertiū dōm. q nullū indiuisibile ꝑt mensurare multa inq̄ꝝtum hmōi. nisi p reiteratōem. sed tm̄ bene ꝑt esse mensura adequata vnius. qz est tm̄ vnū eternū simplr. ꝛ licz sub se ꝛtineat oīa euiterna ꝛ tpalia. hoc est tm̄ inq̄ꝝtum ꝙuenit in hoc q vtrūq̄ fluit. ꝛ causak ab ipso eterno. ꝛ sic ꝛtinet ipa ꝑm q capiūtur ꝑ motū. ¶ Ad quartū dōm est q duplices sunt mensure durationū. quedā sunt vnius generis siue rōnis. Alie sunt mensure diuersoꝝ generū siue diuersaꝝ rōnū. Per hoc dōm est ad argumentuz. q licet impossibile sit mensuras vnius generis siue rōnis esse simul. nō tm̄ impossibile est mensuras diuersarū rōnū esse simul. mō sic est q eternitas. euiternitas. ꝛ tps sunt diuerse mensure. habentes tm̄ subordinatōem. ¶ Sed diceres omniū motuū est vna mensura. igit omniū habentiuz esse erit vna mensura. Ad hoc dōm ꝑ interemptōem ꝙsequētie. qz esse omniū nō sunt vnius generis quēadmodū motus. oīes em̄ motus locales qui ꝑ se ꝓpue tpe mensurantur sunt vnius generis. Sed eē genere distinguūtur. vnū em̄ est esse simplr increatū. alterū creatū indeficiens. ꝛ alterum genitū. Et ad ꝛfirmatōem dōm est. q aliq̄d oꝛ totū simul duplr. Uno mō ꝑm esse tm̄. qz nō hz successionem in pmanentia essendi. ꝛ sic euū est totū simul sicut eternuz Alio mō aliq̄d est totū simul. qz non hz successionē nec in essendo nec in operādo. ꝛ sic eternitas est tota simul. ꝛ nō euū. qz in euiterno succedūt sibi opatōes mutuo. q̄uis nō sit successiuo in esse sicut in tpalib⁹.

Nonum dubium est

An sit vnū euū. sicut est vnū tēpus. ¶ Et arguit q non. qm̄ tot sunt eua quot sunt euiterna. ḡ. Añs ꝓbak. qz tempus ex hoc est vnum. qz est in motu ꝑmi mobilis q̄ est cā aliox motuū. sed ꝑmū euū nō est cā aliox euiternoꝝ. ḡ nō est tm̄ vnū euū ¶ Solo q sic. Nā sicut tps est in ꝑmo omniū tpaliū. scz in motu ꝑmi mobilis subiectiue. ꝛ est in aliis tanq̄ in mensura extrinseca. ꝛ nō multiplicatur ad multiplicatōez aliozū. sic etiā euū est in ꝑmo euiterno subiectiue. ꝛ conuenit aliis solum sicut mensura extrinseca. q̄re nō multiplicak ad multiplicatōem euiternoꝝ. ¶ Ad obiectū in oppositū dōm est. q maior est falsa. qm̄ ex hoc ꝑmus motus nō hz in se tps subiectiue. qz est cā aliox. sed qz simplicissm⁹ est. ꝛ ideo sufficit q ꝑmū euū sit simplicissimū ad hoc q sit mensura aliox

Decimum dubium est.

An sit idem nūc eternitatis. euiternitatis. ꝛ tpis. ¶ Et videk q sic. qz ꝛ Boetius. sicut nunc fluens facit tps. ita nūc stans ꝛ ꝑmanens facit eternitatē. sed idē subiecto est nunc stans ꝛ fluens. ḡ. ¶ Solo. q nō. nam sicut ille tres mensure ab inuicē sunt distincte. ita nūc ipsaꝝ ab inuicez distinguūtur. qz sicut se hz nūc tpis ad tps ꝛ est idem cuz eo. sic nūc euiternitatis est idez cū ea. ꝛ nūc eternitatis idez cū ipsa eternitate Sicut nūc fluens causat tps. sic nūc semper stans eodē modo se habens causat eternitatē. ꝛ nunc medio mō se habens euiternitatē. Unde sciendū. q licet nūc eternitatis ꝛ eternitas idē sint ꝑm rem. differūt tm̄ ꝑm rōnem. qz ꝛ nūc inq̄ꝝtum assistit ipsi eterno. sicut nūc in tē poze ipsi mobili. sed ꝛ eternitas ꝑ negatiōem terminoꝝ vt ꝑus dictū est. ¶ Ad obiectū in oppositū dōm est. q nūc eternitatis ꝛ nūc tpis ꝛ nūc euiternitatis nō solū differūt. qz vnū est stans. ꝛ aliud est fluens. sed qz sunt ꝓncipia mensurarū diuersaꝝ rōnū. ꝛ ideo si nūc stans ꝛ fluens ꝙparenk ad eandē mensurā. nō differūt realiter. sed būi ꝙparentur ad diuersas mensuras

Undecimū dubium est

Quo ꝓba que ꝙsignificāt dñas tēpoꝝ dicantur de tpe euo ꝛ eternitate. ¶ Solo. q dñe tēpoꝝ que ꝙueniūt eterno ꝛ euiterno notāt indeficientiā duratōis. vt cū ꝛ deus fuit. nō est sensus q aliquid ꝑterꝫ in ipso. sed cū duo sint in rōne ꝑteriti. scz ꝑteritio ꝛ existentia in ꝑterito id qō nobilitatis est debet attribui deo. ꝛ id qō ignobilitatis debz remoueri ꝑm ꝓba Damasceni dicentis. q optima queq̄z deo imponēda sunt. Uñ cū ꝛ. deus fuit. notak existentia indeficiens ꝑm ꝑteritū sine ꝑteritōe Sic etiā de pñti dicē dū est q hz duo. scz subam ipsam nūc ꝛ fluxū ꝑm quez est numerabilitas in ꝑteritū. ꝛ cū ꝛ de deo notat nisi ꝑmum Similiter cū ꝛ deus erit notank duo in futuro. scz ꝓtentio esse vltra ꝑsens nunc. ꝛ hoc est nobilitatis. vnde ꝑm hoc ꝛ de deo. ꝛ expectatio entis in potentia qō non est actu. ꝛ hoc est infirmitatis. ꝛ ꝑm̄ ꝟ nō ꝛ de deo. ꝛ ille videk eē sensus augustini dicentis q nō notat tpales motus sed solam substantiam

¶ Finit quartus phȳsicoꝝ

Kansmutak autem transmutās oīe Aliud q dem ꝑm accīs. vt cuz dicim⁹ musicū ambulare. qm̄ cui accidit musicū esse. hoc q̄dem ambulat. hoc autē in quo aliquid hmōi est mutari ꝛ simplr ꝛ mutari. vt quecūq̄z dicuntur ꝑm ptes. sanatur em̄ corp⁹. qz oculus aut thoraxhec aūt partes totius corpis sunt Est aūt etiā aliq̄d qō neq̄z ꝑm accīs mouek. neq̄z ī eo q aliquid ipsius. sed in eo q ipm mouetur ꝑmū Et hoc est ꝑm seipsum mobile. ꝑm aūt aliū motuz et aliū alterū est. vt alterabile ꝛ alterationis sanabile. ꝛ calefactibile alterum

Postq̃ phūs determinauit in libris p̃cedentib⁹ de p̃ncipijs corporis siue rei mobilis. z de ipso motu. z de his q̃ p̃sequũtur mobile z motũ in p̃mun. p̃sequenter determinat phūs in q̃nto libro physicor⁹ de partib⁹ subiectiuis ipsius motus. Et diuidit p̃sens liber in tres tractatus. In q̃r⁹ p⁹ determinat de diuisione mot⁹. In secũdo de vnitate motus. p̃mittendo septẽ intentiões siue definitiões septez terminor⁹. ibi. (Post hec aũt dicam⁹) In tercio de p̃tra rietate motuũ ad inuicẽ. ibi (Ampli⁹ aũt determinãdũ) Primus tractat⁹ in tria diuidit capl'a. In quorũ p̃mo distinguit motũ p se a motu p accẽs. In secundo diuidit mutatiõem p se in suas spẽs. ibi (Quñ aũt mutatio) In tercio ponit diuisionẽ motus p̃dicti. z ostẽdit ad que p̃dicamenta est motus per se. z ad que nõ est motus. ibi. (Si igit in p̃dicamentis) Et primũ capl'm subdiuidit in tres ptes. In quaz p̃ma ponit diuisionẽ motus ex pte mobilis z mouentis. In secunda pte ostendit q̃ q̃nq̃ req rũtur ad motũ. ibi (Quñ aũt est) In tercia ponit diuisiones mot⁹ in p se z p accẽs ex pte termini ad quẽ. ibi (Est aũt in illis) Quãrum igit ad p̃mã ptem dr phūs. omne qđ trãsmutat vno triũ modor⁹ transmutatur. Uno mõ eñ trãsmutat aliq̃d p accẽs. ita q̃ illud nunq̃ pt moueri p se sz semp accidit ei qđ p se mouet. vt musicũ ambulat. musicũ eñ nũquã pt ambulare. sed semp accidit homini cui⁹ est ambulare. Secũdo mõ dr trãsmutari gra partis qđ q̃dem p se nõ mouet. sed in toto. licz posset per se moueri si pars seperaret a toto. z hoc pcipue in parte a cui⁹ dispositione totũ denoiat. sicut cũ dr socrates sanari q⁹ thorax vel oculi sanãtur. que tñ sunt ptes totius. Et in isto mõ ẽ differentia. q⁹ aliqua dispositio est que in partib⁹ paruis p̃ncipaliter existens coafficit totũ corpus in pte illa. sicut est egritudo que est in dente vel digito existẽs. si vehemẽs sit coafficit totũ corpus. z ideo illo paruo mẽbro sanato dr totum corpus esse sanatũ. Est aũt aliqua dispositio que sic est in parte q̃ nõ coafficit totũ corpus. z de illa nõ est verũ q̃ pte mota moueat totuz. sicut si aliq̃s denigret in dente nõ seq̃tur q̃ ipse fm se denigret. Tercio⁹ aliq̃d trãsmutat nõ i eo q̃ fm accẽs pure moueat. neq̃ i eo q̃ ipsi⁹ aliq̃ ps moueat. sed potius in eo q̃ ipm met mouet p̃muz. hoc est p se. z illud dr mobile fm seipm. vt q̃ infirmus sanat aut q̃ graue cadit deorsum. Qđ aũt qđ mouet per se diuersifícat. q⁹ aliud est qđ est p se mobile in vno motu. z aliud in alio vt alterabile p se. aliud est ab eo qđ est mobile fm locum. licet p accẽs forte sint idem. Et in motu vnius generis p̃dicamenti aliud z aliud est mobile fm diuersas spẽs spẽalissimas motus. sicut etiã alteratõe aliud est qđ p se est sanabile. z aliud qđ p̃ter se est calefactibile

¶ Est aũt z in mouẽte sil'iter. aliud q̃dẽ eñ fm accẽs mouet. aliud vo fm ptem in eo q̃ huiꝰ aliqua. aliud vero p seipsum p̃mũ. vt medicus q̃dem sanat. manus aũt pcutit

¶ Hic phūs ostẽdit q̃ sicuti sunt tres modi ex pte illius qđ transmutat. ita etiã sunt tres modi ex pte ipsius mouentis. Primo mõ aliq̃d mouet fm accẽs. secũdo⁹ aliq̃d mouet fm ptẽ. vt cũ man⁹ pcutit hõ pcutit rõne partis. Tercio⁹ aliq̃d mouet p seipm p̃muz. hoc est essentialr. vt medicus q̃ sanat p se. Et dr do. Al. q̃ sicut est in mouente z moto q̃ aliq̃d in oĩ motu p se est p̃mum. hoc est. p̃mũ. z essentiale erit hec diuersitas q̃ dicta est in mouentib⁹ et motis. etiã in alijs que circũstant motum.

¶ Quñ aũt est aliquid mouẽs p̃mũ. est aũt z aliquid qđ mouet adhuc in quo temp⁹. Et p̃ter hec ex quo z in quid. Oñe eñ motus a quodam est in quiddam

¶ Ista est secũda pars huiꝰ capli. in qua phūs dr q̃ q̃nq̃ circũdant motũ siue req̃runt ad eũ. sez mouẽs z id qđ mouet hoc est mobile. z tps in quo est mot⁹. termin⁹ a quo ẽ motus. z termin⁹ ad quẽ est motus. z illa duo sunt termini motus. q⁹ oĩs motus est a quodã in quiddã. hoc ẽ de termino a quo in terminũ ad quem

¶ Alterũ eñ est qđ p̃mũ mouet. z in qđ mouet et ex quo. vt lignũ in calidũ z frigidũ: Hoc autem aliud qđ mobile est. aliud vero in qđ. aliud ex quo. Motus aũt manifestũ q̃ in ligno non in specie est. neq̃ eñ mouet neq̃ mouetur spẽs aut locus aut q̃tum hoc. sed est mouens quod mouetur in id qđ mouetur.

¶ Hic phūs ostẽdit. q̃ mobile distinguat a duob⁹ terminis. q⁹ sicut est alterũ qđ p̃mũ. id est essentialiter mouet ab eo qđ p accẽs z fm ptem mouet. sic alterũ est qđ essentialiter mouet ab eo qđ p accẽs z fm ptẽ mouet. ita est alterũ ex quo vel in qđ est p accẽs aut fm ptem. Et q̃ ista sẽ in motu ostẽdit phūs exẽplariter. nã dicim⁹ q̃ lignũ est qđ mouet. z frigidũ est ex quo mouet. z calidũ est in qđ mouet qñ calefit lignũ. Et quo elidit error eor⁹ q̃ dixerunt q̃ motus est in spẽ siue forma sicut in subiecto. ita q̃ forma moueat. Motus eñ calefactiõis qñ calefit lignum in ligno est. z nõ in spẽ calidi. q⁹ aliud ẽ id qđ mouet. z aliud est ex q̃ z in qđ est motus. Spẽs eñ que est finis mot⁹ neq̃ mouet neq̃ mouet nisi forte mouet intentiõnem efficiẽtis sicut forma z finis mouet. sed nõ mouet influendo motũ materie. quẽadmodũ mouet efficiẽs. Uñ licet efficiens p se z essentialr sit idẽ spẽ cũ forma. q̃ est finis mot⁹. nunq̃ tñ est idez numero cũ ipso. z ideo spẽs absq̃ dubio nõ mouet neq̃ mouet fm q̃ ipsa est finis motus siue id in qđ est motus. z vocat dñs Al. spẽm formã subalem vel q̃litatez. Et locus etiã z q̃tum fm q̃ sunt termini mot⁹ in q̃s sunt motus nõ mouẽt neq̃ mouenť. mhil tñ ꝓhibet illud qđ mouet p accẽs esse alterũ terminor⁹. vt cũ dr lignũ calefit. z tñ frigidũ p accẽs calefit. z tamen frigidum est terminus a quo calefactionis

¶ Magis aũt in qđ q̃ ex quo mouet denoiatur mutatio. Uñ corruptio in nõ esse mutatio est. q̃uis ex esse mutet qđ corrũpitur Et generatio in esse q̃uis ex nõ esse

¶ Hic phūs ꝓparat duos terminos ad inuicẽ dicens. q̃uis in oi motu sint p se mouẽs. z qđ p se mouet. z in qđ p se mouet. mot⁹ tñ magis essentialr est ꝓductus ei in qđ est q̃ ei a q̃ est. z ideo mot⁹ potius denoiat ab eo in qđ est. et nõ ab eo ex quo est. vt generatio denoiatur ab esse in qđ est. z corruptio denoiat a nõ esse in qđ est. Et sic est de augmento z decremẽto. z in oĩb⁹ alijs denoiatiõnib⁹ motus spẽaliter denoiatis. sicut dealbatio. denigratio. calefactio et ifrigidatio. z cẽs oĩb⁹ Et rõ ẽ. q⁹ id ex q̃ mot⁹ abijcit i motu. z ideo motuz nec ifozmat nec denoiat. sz id ad qđ ẽ mot⁹ acq̃rit. z ideo informat motũ z denoiat ipm

¶ Q̃dẽ igit motus sit dictũ est ꝓus. spẽs aũt et locus z passiões in que mouenť immobilia sunt. vt scia z calor. Et dubitabit aliq̃s si passi

ones motus sunt. Albedo aũt ꝛ passio est Erit eñ in motu mutatio. ꝛ fortassis nõ est albedo motus. sed albatio

¶ Nic phs soluit vnã ꝙstionẽ q̃ ꝓt oriri ex ꝓdictis. ꝛ supponit duo. Primo ꝯd sit motꝰ. qđ patuit in tercio huiꝰ. Scđo q̃ spes subales in q̃s sunt mutatões generationũ. et passiones q̃ stꝫ q̃litates in quas alterant q̃ alterant. ꝛ locus in quẽ mouet id qđ mouet localiter. sunt ĩmobilia im mobilitate negatie dẽa. ita q̃ nullo ꝑñt moueri ꝑ se. ꝫ ꝑ accñs solũ. ꝛ qui ꝺt talia moueri nõ est loquendũ cũ eo in phỹsicis. qz ipse negat ꝓncipia motꝰ que sunt diuersa mobilia esse ab his in q̃ est motus. ꝛ talia sunt scia ꝛ color. et oĩa talia ad q̃ est motus. ¶ Est igit ꝙstio. an hmõi passiões et passibiles q̃litates sunt motus sicut albedo. q̃ est passio corpoꝝ alboꝝ. Et huiꝰ dubitatõis rõ est. qz tales q̃litates quasi cõtinue variant in copibꝫ in qbꝫ est actio ꝛ passio. sicut sunt corpa phỹsica inferioꝛa. Sed iste sic arguẽs nescit q̃ subiectũ est qđ transmutat. ꝛ ex mutatõne subiecti ꝙsequitur variatio talũ passionũ ꝛ formarũ. Si eñ diceret qualitas talis mutatio. tunc oporteret dicere q̃ mutatio esset in mutatõem. qz mutatio aliq̃n est in albedinẽ vel aliam passionẽ. ꝛ ideo ꝺt phs q̃ albedo fortassis nõ est motus alteratõis sed albatio Et ꝺt phs fortassis. qz nõdũ ꝑ bauit motũ nõ eẽ in suo termio. ꝫ ĩ sexto huius patebit.

¶ Est aũt ꝛ in illis ꝛ qđ est ſm accñs. ꝛ qđ est ſm ptẽ. ꝛ ſm aliud. ꝛ qđ ꝑmo est ꝛ nõ ſm aliud vt id qđ fit albũ in id qđ intelligiꝫ mutaꝺ ſm accidẽs. Colori eñ accidit intelligi. in colorẽ aũt qz ps albũ coloris est. ꝛ in europã qz ps europe athene sunt. in albũ aũt colorẽ ꝑ se. Quõ aũt ꝺez igiꝫ ꝑ se mouet. ꝛ quõ ſm accñs. ꝛ quõ ſm aliud aliq̃d. ꝛ quõ ipm ꝑmũ in mouẽti ꝛ in eo qđ mouet manifestũ est. ꝛ q̃ motꝰ nõ in spẽ. ꝫ in eo qđ mouet ꝛ mobili ſm actũ sit

¶ Ista est tercia ps huiꝰ capli. in q̃ phs ponit diuisiones motꝰ in ꝑ se ꝛ ꝑ accñs ex ptẽ termini ad quẽ dicẽs. q̃ motus ex ptẽ termini ad quẽ distinguit tripl'r. Primoꝰ dicit moueri aliq̃d ad id qđ est oĩno ꝑ accñs se hñs ad motum vt si dicamus album moueri in id qđ intelligiꝫ. eo q̃ accidit albedinẽ intelligi ꝛ hoc est pure ꝑ accñs. qz intelligibile vt hmõi nõ est terminꝰ motus. sed potius a materia ꝛ motu separaꝺ ꝑ intellectuꝫ. Scđo mõ ꝺt moueri in aliq̃d ſm ptẽ. vt in colorẽ. qz mouet in albedinẽ q̃ est ps subiectiua coloris. ꝛ hoc mõ in loci mutatõne ꝺt aliq̃s moueri in europã. qz mouet ad athenas. q̃ sunt ptes eius. ꝛ aliq̃s ꝺt moueri in hyspaniã qz mouet in ꝓstellã. q̃ est ps hyspanie. et mouet in germaniã. qz mouet in coloniaꝫ. q̃ est ps germanie. Tercioꝰ ꝺt aliq̃d moueri ꝑ se in aliq̃d. sicut q̃ mouet in albũ vel nigrũ. Et sic patꝫ ex ꝓdictis manifeste quõ q̃dẽ aliq̃d ꝑ se mouet. ꝛ quõ q̃dẽ ſm accñs. ꝛ quõ ſm aliud siue gra ptis. ꝛ q̃liter ipm ꝑmũ qđ essentiale est ꝛ in mouẽte. ꝛ in eo qđ mouet. Et manifestũ est q̃ motꝰ sicut ĩ subiecto nõ est in spẽ ad quã est motꝰ q̃cũq̃ sit illa. ꝫ est sicut in subiecto in eo qđ mouet. ꝛ hoc est eẽ motũ vt ĩ subiecto ĩmobili. qđ ſm actũ sit. qz actꝰ mobilis inq̃ntũ mobile est motus. vt in tercio huius declaratum est

Scđm q̃dẽ igiꝫ accñs mutatio dimittaꝺ. In oĩbꝫ eñ est ꝛ ſp ꝛ oĩm. q̃ ꝙ nõ ſm accñs ẽ. nõ ſn oĩbꝫ ẽ. ſz in ꝙtrarijs ꝛ medijs ꝛ in ꝙtradictõe Huiꝰ aũt fides ex inductõe est. ex medio autẽ mutaꝺ. vtiꝫ eñ ipõ sicut qđ ẽ ꝙtrariũ ad vtrũ q̃ Est eñ q̃dã medium vltima. vñ ꝛ hoc ad illa ꝛ illa ad ħ q̃dã dicunt ꝙtraria. vt vox media. grauis ad vltimã. subtilis ad extremaz. et fuscũ albũ ad nigrũ. ꝛ nigrũ ad album

Nic phs ostẽdit de quo sit agẽdũ dicẽs. q̃ motꝰ siue mutatio q̃ vel q̃ est ſm accñs dimittendꝰ ẽ vel dimittẽda ẽ. qz est in oĩbꝫ gñibꝫ ꝛ est ſp. eo q̃ infinitas ħz cãs ꝛ ꝙtinua est. qz vna eaꝝ ſz mutationũ terminaꝺ ad aliã. qui eñ factus est albꝰ. factꝰ est silis alicui ꝛ dissilis alicui. ꝛ forte diꝫ dicit ꝛ cũꝫs mutatõibꝫ. qz mutatio ꝑ accñs multis modis fit ꝛ nõ ad artẽ redigibilis. Illa ꝙ q̃ nõ est ſm accñs ita est ꝑ se ꝛ nõ est in oĩbꝫ generibꝫ nec in oĩbꝫ speꝫ generũ. sed est in ꝙtrarijs tm̃. ꝛ in medijs ꝙtrioꝝ ꝛ in ꝙtradictõe ꝛ hmõi fides ꝛ ꝓbatio est ex inductõe motuũ. qz generatio corruptio. alteratio. ꝛ alie mutatões hoc modo hñt fieri Id eñ qđ mutat id qđ mouet ex medio. mutat ipm ex eo sicut ex ꝙtrario. qz medium ꝙtrarioꝝ nõ est sicut subiecta natura. sed potius sicut id qđ habitualiter habꝫ aliq̃d de vtroq̃ ꝙtrario. ꝛ ideo mutãs ex ipso vtiꝫ ipso sicut ꝙtrario ad vtrũq̃. qz medium est q̃dã medium vltima ꝛ extrema ꝑ hoc q̃ ꝓticipat aliq̃d de vtroq̃. ꝛ ideo extrema ꝙpata ad medium. ꝛ ipm ꝙpatum ad extrema dicũt ꝙtraria. sicut vox media ꝺt grauis si ꝙparet voci acute. ꝛ si ꝙpret voci graui ꝺt acuta. Sillter fuscũ ꝺt albũ q̃n ꝙpat ad nigrũ. ꝛ idem ꝺt nigrũ q̃n ꝙparatur ad album

Utruꝫ tripliciter ex parte mouẽtis mobilis ꝛ termini ad quẽ motꝰ sit ꝙuenienter ab Arestotele diuisus

Et videt ꝓmo q̃ nõ. qz nõ est aliq̃s motꝰ ſm ptem. q̃m oẽ qđ est. aut est ꝑ se. aut ꝑ accñs. cũ ens sufficiẽter diuidaꝫ in subam ꝛ accñs. q̃ oĩs motꝰ aut est ꝑ se aut ꝑ accñs. qz tot sunt speꝫ motꝰ ꝙt sunt speꝫ entis. q̃ sequtur q̃ nullus sit motus ſm ptem. Cõfirmaꝫ auctoritate phi. viij. phỹsicoꝝ. diuidẽtis motũ in motũ ꝑ se. ꝛ in motũ ꝑ accñs. Secũdo sic. oĩs motꝰ ꝙuenit mobili ꝑ accñs. q̃ male ꝺr q̃ aliq̃d mouet ꝑ se ꝓmo. Cõfirmaꝫ auctoritate phi. viij. phỹsicoꝝ. dicẽtis. q̃ q̃cq̃d mouet. mouet ab alio ¶ Tercio sic. q̃cq̃d mouet ſm alterũ mouet ſm ptẽ. qz moueri ſm alteruꝫ est moueri ſm ptẽ. sed oĩe qđ mouet. mouet ſm alterũ. qz mouetur ſm ipm mouẽs qđ est cã motꝰ. ꝛ mouet ratõne forme. ꝛ oĩe mobile mouet rõne materie. ꝛ sic nullꝰ erit motus ꝑ se. ꝛ ꝑ ꝙñs male est ab Aresto. diuisus ¶ Ꝙro intellectu istiꝰ q̃stiõis ponũt duo discursꝰ. q̃ꝝ maiꝰ ꝓmi ẽ ista

¶ Motꝰ est actio mouentis ꝛ passio mobilis Minoꝛ Ipe est ſm se fluxꝰ q̃dam intermediꝰ de termio a quo qui abijcit in terminũ ad quez qui acq̃rit Conclo Igit tripl'r ex ptẽ mouẽtis mobilis et termini ad qđ motus ꝙuenit̃ est ab arestotele diuisus

Maiꝛ ꝑz. qz motꝰ actio ꝛ passio materialr idem noiane quõ loq̃tur phs de eis tercio phỹsicoꝝ. ꝺt eñ ibi q̃ motꝰ est actio mouẽtis ꝛ passio mobilis. definiẽs actõez sic. Actio est motꝰ huiꝰ ab hoc. Et passionẽ sic. q̃ sit motꝰ huiꝰ in hoc. ꝛ q̃m ibi motꝰ in recto de actõe ꝛ passione ꝓdicaꝫ

ideo ibi materialr loqtur de actõne z passione. sz si actio z passio formalr ꝓsiderent quãd modũ loqtur Gilter. porritan⁹ de eis in sex ꝓncipijs. sic nõ noiant vnũ z eũdẽ motũ. qm̃ sic suis formalibꝫ q̃ditatibꝫ distinguũtur. z nõ solũ ab inuicẽ. sz etiã actio z passio a motu. fm̃ eñ Aristo. ꝓmo posterioꝝ z theomixtrium. necce ẽ ẽntias p̃dicamẽto roꝝ. eẽ impmixtas nã actio z passio sẽ diuersa p̃dicamẽta et mot⁹ est ad multa p̃dicamẽta reducibilis. vt patebit i fra. pt eñ hoꝝ triũ formalis distictio pẽsari ex pte diuersarũ cãlitarũ. nã actio noiat id formalr quo agẽs agere dr. siue effluxũ mot⁹ ab agẽte. q̃ q̃dẽ efflux⁹ ab ipa forma fluente distinguit. passio ꝓ noiat influxũ forme aut magꝫ affectõem ipi⁹ mobilis q̃ mobile pati dr. z ita passio cãtur m̃ h̃itudine ꝓncipij materialis. sz mot⁹ noiat intrinsecuz actũ forme fluẽtis. z qz effect⁹ formalis nõ distinguit ab eo cui⁹ ẽ. ideo mot⁹ ẽ eiusdẽ p̃dicamẽti cũ suo termio ad quẽ. z isto⁹ loquẽdo de actõe z passiõe dr Gil. por. q actio firmat in motu sicut cã in suo effectu. z ecõtra motus firmat in actõe sicut effect⁹ in sua cã. z sil'r motus fundat in passione q̃dãmõ sicut cã in effectu. z ecõtra passio in motu sicut effect⁹ in sua cã. nec actio nec passio noiant formã formalr. nã actio noiat exitũ forme q̃ formalr distinguit a forma. z passio noiat influxũ forme q̃ formalr z q̃ditatiue ab ipa forma distinguit. sz mot⁹ noiat fluxũ forme q̃ nõ supaddit forme fluẽti realẽ entitatẽ. nec a forma fluẽte distinguit. sicut nec eẽ ẽntie nec eẽ existentie distinguit a forma sicut eñ hz eẽ ẽntie vel eẽ existẽtie ad formã pfectã. q; intrãsitiuꝫ actus sẽ vtriuscz. sic mot⁹ noiat intrãsitiuũ actũ impfectũ ipi⁹ forme tendẽtis de eẽ impfecto ad eẽ pfectũ. Vñ sicut forme act⁹ intrãsitiu⁹ pfecte est eẽ. ita act⁹ pfectus forme impfecte est fieri. z sic fieri a forma fluente non distinguit. Ex q̃ pz. q sicut forma impfecta nõ distinguit a forma pfecta in eode. ita etiã non distinguit fieri ab ipo esse. sz idẽtificat ei. ¶ Minor pz. qz fluxꝰ est intermedius inter terminũ a quo q̃ abijcit. z inter terminũ ad quẽ q̃ acq̃rit. z ideo etiã mot⁹ potꝰ respicit terminũ ad quẽ a q̃ sumit denoiatõnem mot⁹. cui⁹ terminũ a q̃. qm̃ denoiatio dr fieri a fine. teste Aristo. ij. de aia. iustũ est oia a fine appellari. termin⁹ eñ ad quẽ est finis mot⁹. q̃ mot⁹ dr denoiari a termio ad quẽ. ¶ Sed diceres. medicatio z edificatio sẽ motus. tñ nõ sumũt suã denoiatõem a termino ad quez nã medicatio hz ꝓ termino ad quẽ sanitatẽ. tñ nõ denoiatur a sanitate sed a medico. Sil'r edificatio hz ꝓ termino ad quẽ domũ. tñ nõ denoiat a domo. sz ab edificatore

Ad hoc dõm ẽ. q duplices sunt mot⁹. sez naturales z artificiales. q hoc dõm est ad oppositũ. q motus naturales accipiũt suã denoiatõem a termino ad quez. vt calefactio capit denoiatõem suã a caliditate. z frigefactio a frigiditate. z de illis loqtur pbs hic. nõ aũt mot⁹ artificiales cuius modi sẽ medicatio z edificatio denoiatõem suã accipiũt a termino ad quẽ. sz potꝰ ab efficiẽte. vt medicatio a medico. z edificatio ab edificatore. Et licz habito termino ad quem cessat motus quo ad esse pfectũ habito tñ termino ad quẽ q̃ ad eẽ impfectuz nõ cessat mot⁹. qz terminus ad quẽ sq̃ fluit de eẽ impfecto ad eẽ pfectũ. q̃ꝓpt mot⁹ accipit denoiatõem a termio ad quẽ. ¶ Cõclo pz. qz motus diuisionẽ capit ex pte mouẽtis. mobilis. z termini ad quez sz vnusq̃qz illoꝝ illo⁹ diuidit. sez p accñs. p alterũ. z p se pmo. q̃ mot⁹ illo⁹ diuidit. Etiã mot⁹ materialr accept⁹ est actio mouẽtis z passio mobilis. z formalr est fluxꝰ intermedius inter terminũ a q̃ q̃ abijcit. z inter terminũ ad quẽ q̃ acq̃rit. ideo pmo⁹ motus distinguit ex pte mobilis. sed o⁹ distinguit ex pte termini ad quẽ. mot⁹ eñ fm q̃ est actio mouẽtis distinguit ex pte mouẽtis. z fm q̃ est passio mobilis distinguit ex pte mobilis. z fm q̃ est fluxꝰ medians inter terminũ a q̃ z terminũ ad quẽ sic distinguit ex pte termini ad quẽ. z qz formalr motus noiat fluxuz forme. ideo ꝓcipualr mot⁹ accipit distinctõem ex pte termini ad quẽ ex pte mouẽtis z mobilis. Maior sẽbi discursus

¶ Quincz circũstant motũ. sez mouẽs. mobile tps. z duo termini a quo z ad quẽ Minor. Tps est extrinseca mot⁹ passio. z magis essentialis est motui termin⁹ ad quẽ q̃ termin⁹ a q̃. Cõclusio. Igit q̃ncz sunt motui neccãria quib⁹ ꝓuenit motus diuisio tripartita.

¶ Maior pz. qz ad oẽm motũ q̃ncz ꝓcurrũt. sez mouens mobile. tps iũ q̃ fit mot⁹. termin⁹ a q̃. z termin⁹ ad quez. q̃ oia realiter inter se distinguũtur. vñ ibi repit termin⁹ a q̃. z termin⁹ ad quẽ. qz ois motus est a quodã in q̃ddam et illa realiter distinguũtur. vt caliditas a frigiditate. que sunt termini mot⁹. Etiã oẽ mobile p se mouet. mouẽs autẽ necz termin⁹ a q̃ necz terminus ad quẽ mouent nisi seclũ p accñs. Etiã mouẽs distinguit ab ipsis terminis z a mobili. qz mouẽs mouet. mobile aũt necz termin⁹ a q̃ mouet necz termin⁹ ad quẽ. De tpe pz. qm̃ tps alteri⁹ ẽ generis cz motus. Et cuius diuisio mot⁹ sumi possz ex pte illoꝝ q̃ncz. tñ pbs nõ inuestigat mot⁹ diuisiones nisi ex pte trũ. sez mouẽtis. mobilis. z termini ad quẽ. z nõ ex parte tpis. qz ipm̃ est extrinsecũ motui. z nõ est cã eius. Vñ licz mouẽs sit extrinsecũ motui. tñ est cã eius. ideo magis sumit diuisio ex pte mouẽtis cz tpis. qz etiã termin⁹ a q̃ abijcit in motu z ꝓtrahit motui. ideo penes ipm̃ nõ attẽdit motus diuisio. z sic ois motus entis impfecti hz illa q̃ncz realiter distincta. Dicit notãter entis ipfecti. ꝓpt motũ circularẽ q̃ nõ est entis impfecti. q̃ termin⁹ a q̃ z termin⁹ ad quẽ ipi⁹ nõ realr distinguũtur. sz rõne solũ. ¶ Minor q̃ ad pmã ei⁹ pte pz p pbm. viij. physicoꝝ. Et q̃ ad ei⁹ secũdã pte pz. nã termin⁹ a q̃ abijcit. z termin⁹ ad quẽ acq̃rit. z cz termin⁹ ad quẽ sit posterior motu q̃ ad viã generatõis. ꝓ tñ est via pfectõis. ¶ Cõclo pz ex dctis

Ad obiecta in oppositũ

Ad pmũ dõm ẽ. q p accñs dr dupliciter. Uno⁰ capit cõiter ꝓ oi illo qđ est p alterũ. Allio⁰ spẽaliter. p illo qđ nullo⁰ pt eẽ p se. sed sp est in alio. z sic mot⁹ ptis dr p accñs pmo⁰. sed nõ sc̃o⁰. Sil'r p se dupliciter dr. vno⁰ dr illud qđ est p se pmo z sic opponit ei qđ est p alterz. Allio⁰ capit p se ꝓ illo qđ nõ est pure p accñs. z h̃ mõ solũ distinguit ꝓtra h̃ qđ ẽ eẽ p accñs. z hoc mõ motus ptis bene dr p se. Nõ tñ intelligendũ est q inter ens p se z inter ens p accñs dcꝫ aliquod medium fm̃ rem. vtcz tñ dak fm̃ modũ aliqđ medium qđ pticipat modũ eẽndi vtriuscz. Et p hoc etiã pz solo ad ꝓximatõem ¶ Ad secũdũ dõm ẽ. q dupliciter pt accipi motus. vno⁰ p motu actuali. z sic mot⁹ nõ ꝓuenit mobili p se. sz p accñs. Allio⁰ accipit mot⁹ p motu aptitudinali. z sic motus bñ ꝓuenit mobili p se. Et ad ꝓximationẽ dõm ẽ. q iste ꝓpones. nihil mouet p se primo. z q̃d mouet. mouet ab alio. nõ sẽ opposite. q p dr circũstãtia cause formalis. et sic hoc dr moueri p se pmo ad qđ motus hz immediatez ꝓnexionẽ fm totũ. sic q illi toti formalr inest mot⁹. vt hõ p se pmo dr sanari qm̃ totus hõ acq̃rit sanitatẽ fm oẽs eius partes. z oculus dr p se primo sanari qm̃ totus oculus p se

sanak. Sed illa ꝓpositio. a. vel. ab. ꝺr circūstantiā cause efficientis. sz nihil mouet seipm effectiue. q̄ non ꝓt aliqḋ a se ꝑmo moueri. Et loqtur ꝓbs hic de motib⁹ coꝛpalib⁹. motus em̄ intellectuales subax separatax potius dicunk operatões q̄ motus. ¶ Ad terciū dom̄. q̄ in illo argumēto ꝓmittit falla equocatōis. nā fm alteruz dupliceꝫ ꝓt dicere circūstantiā. vno⁰ ꝺr circūstātiā cause materialis. z sic maꝛ est vera z minoꝛ falsa. Alio⁰ ꝺr circūstantiā cause efficientis. z sic minoꝛ est vera z maioꝛ falsa Et ad ꝓbatōez minoꝛis dom̄ ē. licz ipm mouēs originalr habeat moueri a forma eius. tū ꝓpositū totū ꝺr mouere. z nō solum forma eius mouet. qz actꝰ p se ꝑmo sunt suppositoꝝ licz cāliter a ꝓncipijs ꝓueniant. Et siliter aliqḋ ꝺr mobile p se ꝑmo h̄ est fm totū. licz tū hoc sibi ꝓueniat causaliter rōne sue materie. sicut hō ꝺr per se ꝑmo risibilis licz causaliter risibile fluat ex ꝓncipijs eius.

Incidunt dubia quorū ꝑmū est.

An q̄nqz circūstent motū ¶ Et videt ꝑmo q̄ nō. qz terminꝰ ad quē nō circūstat motū. qz terminus ad quē est de intrinseca rōne motꝰ. nec mobile circūstat motū. cū motꝰ sit subiectiue in mobili. qz circūstare est extrinsece adiacere ¶ Secūdo. plura req̄runk ad motū q̄ q̄nqz. qz etiā ad motū req̄ritur spaciū sicut tps ¶ Solo q̄ sic vt ps ꝑ ꝑbm in textu. ¶ Et ad obiecta in oppositū Ad ꝑmū dom̄ ē. q̄ circūstare capik hic cōiter z nō ꝓprie. put est circa aliud stare Ad z⁽ᵐ⁾ dom̄. q̄ Aresto. loqtur hic de motu in cōi. nūc aūt ad quēlibet motū nō req̄rik spaciū saltez qḋ est distinctū a forma fluente. sed solū ad motū localem. ad oēm em̄ motū req̄rik tps. nec locꝰ circūstat quēlibz motū. sz dūtaxat vnā spēm motus. scz motū localem

Secundum dubiuz est.

An motus distinguat a forma fluente. Solo q̄rūdā q̄ motꝰ nō solū distinguk a termino ad quē. sz etiā a forma fluēte. z h̄ qḋē sicut ens alterius nature. z h̄ videt esse de opinione Scoti ponētis q̄ motus ꝺr fluxū formē fluenti realiter supadditū. Sz hoc est irrōnabilr dcm̄. q̄m formē fluxꝰ ē intrāsitiuꝰ actꝰ. z formal⁹ formē nō ponens in nūeꝝ Etiā tūc fluxꝰ cū sit in eodē h̄ō fluit. esz in forma fluente et ꝑ ꝑns motꝰ esz in forma q̄ ꝑ hoc diceret moueri. illud em̄ in q̄ est motus moueri ꝺr. sz manifestuz est fm ꝑbm in textu q̄ ipsa forma nec mouet nec mouet. Et ideo aliⁱ dicendū ē. q̄ motꝰ nō distinguk a forma fluēte vel a termino ad quē. sz realiter sibi idētificat licet ꝑ⁽ᵛ⁾ modos essendi differāt. z isti modi essendi nō sunt solū rōnis. sed etiā reales. sicut ꝑz de altedine ꝑfecta z impfecta.

Tertium dubium est

An forma accītalis. vt q̄litas. q̄titas. aut vbi moueak ꝑ se Solo q̄ nō. qz si sic tūc seq̄rek cū q̄libet illaꝝ formarū sit terminꝰ motꝰ. q̄ terminꝰ ipi⁹ motꝰ moueret. z sic motꝰ terminaret motū. qḋ est falsum. qz sic motus esset indiuisibilis. cū oīs terminus ꝓmi⁹ est indiuisibilis.

Quartum dubium est

An mediū ꝓt esse terminus a quo. Et videt q̄ nō. qz terminꝰ in motu ꝓrariat. ¶ Solo est duplex mediū. scz ꝑticipatōem. z ꝑ abnegatōem. Mediū em̄ ꝑ abnegationē est qḋ nō participat naturā vtriuscz extremi. quale mediū repik inter ꝓtraria imediata. z inf puatiue oppositā. Mediū ꝑticipatōez duplex est. scz ꝑticipatōez absolutā. z ꝑticipatōem respectiuā. Mediū ꝑticipatōem respectiuā est eiusdē simplicitatis cū extremis. vt aer z aq̄ sunt media inf ignē z terrā. Media ꝓ ꝑticipatōez absolutā sūt in duplici dīna. qḋā sūt determinate spēi ꝑ ꝓprias dīnas ꝓstitutiuas distincta ab extremis. sicut inter albū et nigrū. mediāt rubeus color. glauc⁹. blauꝰ. viridis. qḋā nō sunt determinate spēi. neq̄ h̄nt spēm nisi a suis extremis. sicut impfecta altedo spēm h̄z a ꝑfecta. Etiā terminus a q̄ motꝰ duplex ē. scz simplr. z fm qḋ. ꝑ h̄ ꝓt rnderi ad q̄stū. q̄ mediū ꝑ abnegatōem nō ꝓt esse terminꝰ a q̄ q̄m necesse est. q̄ terminꝰ a quo z ad quē ꝓtrarient. z per ꝓns genere ꝓuenūt. sic aūt nō h̄z se mediū ꝑ participationē. Siliter mediū ꝑ participatōem absolutā qḋ nō est determinate spēi nō ꝓt esse terminꝰ a q̄ simplr. cuius ꝓt esse terminꝰ a q̄ in respectu. Exēpli gra. impfecta altedo non est terminꝰ a q̄ simplr motꝰ alterfactōis. ꝓt tū esse terminus a q̄ in respectu. Sed mediū ꝑ ꝑticipatōem absolutā determinatū ꝑ suā ꝓpriā dīnam specificam ab extremo distinctā ꝓt eē terminꝰ a quo motꝰ simplr. z sīr ꝑ ꝑticipationē respectiuā. vt ꝓt esse motus de aere in ignē. z de aq̄ in terrā. ¶ Ad obiectū in oppositū dom̄ est. q̄ terminꝰ a q̄ simplr z terminꝰ ad quē ꝓtrariant i motu ꝓprie dicto. nō aūt terminꝰ a q̄ fm qḋ. talis em̄ solū differt a termino ad quē sicut impfectum a perfecto

¶ Om̄ aūt ois mutatio est a quodā in qḋdam Manifestat et vtiq̄ hoc nomē. post aliud em̄ aliqḋ. z aliud qḋē ꝑus. aliud aūt mōstrat posterius. z mutabit mutās quadrifarie Aut em̄ ex subiecto in subiectuz. aut ex subiecto in non subiectū. aut ex nō subiecto in subiectū. aut ex nō subiecto in non subiectum. Dico aūt subiectū ex affirmatōne mōstratū

¶ Istud est secūdū capm in quo ꝓbs diuidit mutatōem p se in suas spēs. sumēdo ꝓncipiū huius inuestigatiōis a diuisione eoꝝ inter q̄ est oīmis mutatio. Et ꝺr ꝓbs q̄ ois mutatio est ex quodā in qḋdā z hñ nomē mutatiōis manifestat. qz in oi mutatōe est aliqḋ post aliud qḋ fuit ante mōstrat em̄ mutatio p hoc q̄ ꝺr transitū de vno in aliud vnū esse ꝑus ex quo est. z aliud esse posteri⁹ ad qḋ est. qm̄ re manente in vna dispōne non mutatur. sed tunc mutari ꝺr q̄n fluit de vno in aliud siue fm formaz siue fm locum mutek. sed mutans siue mouens mutabit id qḋ mutak q̄ dīfarie. qz duo termini inter quos est motus ꝑt q̄tuoꝝ modis ꝓbinari. qz mutatio aut est inter duos termios affirmatiue sumptos. sicut q̄ est ex subiecto in subiectū. aut inter duos terminos negatiue sumptos. sicut si esz ex nō subiecto in nō subiectū. Aut inter duos quox vn⁹ subiect affirmatiue z alter negatiue. z hoc dupl̄r. aut ꝑor est affirmatiuus z posterior negatiuꝰ. sicut est in mutatōe q̄ est ex subiecto in nō subiectū. Aut ꝑor est negatiuꝰ z posterior affirmatiuꝰ. sicut illa q̄ est ex nō subiecto in subiectū. et vocak hic subiectū qḋ affirmatiue monstrat

Quare neē est ex his q̄ dicta sunt tres esse mutatões. s. ex subiecto in subiectū. et ex subiecto

in nō subiectū ⁊ ex nō subiecto in subiectū

Hic phs ꝓcludit ex ꝑdcā diuisione q̄ sunt tres species mutatōis. vna ē ex subiecto in subiectū. vt motus ꝓprie dicꝰ. Alia ē ex subiecto in uō subiectū vt corrupc̄. Alia est de nō subiecto in subiectū. vt generatio

Que cū est ex nō subiecto in non subiectū nō est mutatio ꝓpter hoc q̄ non est ſm ꝓtrapositionē neq; cī ꝓtradictio neq; ꝓtraria est

Hic p. oñt q̄ nō est aliq̄ spēs mutatōis de nō subiecto in nō subiectū. q; ois vera mutatio est de opposito i oppositū nō ens ät ⁊ nō ens nō hñt aliquā oppōez. igit nō est aliq̄ mutatio de nō ente in non ens. Vlno; ꝓbatur q; nō ꝓtrariant q; ābo extrema ꝓtraria sunt entia ponitiua. vt albū et nigrū. calidū et frigidū. Nō etiā ꝓtradictorie aut ꝑuatiue opponūtur. qm̄ in talib; vnū extremoꝝ est ens. vt patuit ex diffinitionib; eorum

Ex nō subiecto quidē igit in subiectū mutatio ſm ꝓtradictōem gñatio ē. alia q̄dē igit simplr simplex. alia vero q̄dā cuiusdā. vt ex nō albo in albū gñatio q̄dē hmōi est Que vero ex nō esse simpliciter in substātiā est: generatio simplex ē ſm quā fieri ⁊ non fieri simplr dicimus

Hic. p. oñt. q̄ mutatio q̄ est ex non subiecto in subiectū vocat gñatio. et est inter ꝓtradictoria. Est ät duplex generatio. q̄dā est generatio simplr et sine determiatione. q; est eiꝰ q̄d ē simpliciter. sicut est gñatio formе substalis. Alia ē generatio q̄dā siue ſm q̄d. et est cuiusdaz h ē ſm q̄d entis et nō in eo q̄ ē simplicit. sicut gñatio q̄ ē ex non albo in albū. gñatio dr ſm q̄d siue q̄dā et cuiusdā et non simplicit entis. Illa ꝓo gñatio q̄ ē ex nō eē q̄d nō ē. hoc est ſm substam nō actu ē. q; h simplicit nō ē. ⁊ ē in subam actu existē ē gñatio simplr vl fieri vl nō fieri. q; qñ aliq̄d simplicit fieri vel nō fieri dicim⁹. h dicim⁹ ſm substātiā

Que ꝓo ex subiecto i nō subiectū corruptio est Simplr q̄dē q̄ ex suba in nō eē est Quedā ät est q̄ ē in oppositā negatōem sic dcm ē in gñatōe

Hic p. oñt. q̄ illa mutatio q̄ ē ex subiecto in nō subiectū est corruptio. et est inter ꝓtradictoria sicut gñatio. Et ē duplex corruptio q̄dā est simplicit dicta q̄ est formе substalis. Alia est corruptio q̄dā cuiusdā siue ſm q̄d. ⁊ est illa q̄ est i oppositā negationē illi gñatōi q̄ dicta eē fuit ꝛ q̄d q̄ fuit in id q̄d est ſm q̄d siue ſm accidēs. vt corruptio formе accidentalis.

Si igit q̄d nō est dr multiplr. et neq; q̄d est ſm ꝓpōem aut diuisionē ꝓtingit moueri. neq; q̄d est ſm potentiā ei q̄d est simplr ſm actū oppositum est. Hoc q̄dē cī nō albū aut nō bonū. tm ꝓtingit moueri ſm accns. Erit cī hō nō albꝰ Q̄d ät simplr non hoc aliq̄d est. hoc nullo mō ꝓtingit moueri. impossibile est ei q̄d nō ē moueri. Si ät hoc et gñationē esse motuz ꝑpossibile erit. fit ei q̄d nō est. si cī ⁊ q̄d maxime ſm accidens fit. ꝛ tñ verū est dicere q̄d est q̄d nō est de eo q̄d fit simplr. silr ät et quiescere hēe igit accidūt incōuenientia si moueat q̄d non est. Et si oīe q̄d mouet in loco est q̄d ät non est. non est in loco esset cī alicubi

Hic phs oñt duab; rationib; q̄ gñatio non est motus ꝑsupponendo tñ q̄ non ens ſm phm trib; dr modis. vt sufficit ꝓposito q̄b; diuersificat non ens. primo dr non ens p ꝓpositionē et diuisionē. qñ ꝓponuntur ea que hñt diuidi. sicut cū dr homo est asinꝰ vel chimera aut hirco cernus. vel diuidunt ea q̄ hñt ꝓponi. sicut cum dicit hō non ē asal et huiusmodi ⁊ hec sunt absolute nihil oīno. ⁊ ideo non ꝓtingit tale nō ens moueri oīno. q; q̄d nihil est nō subijcit motui vel mutatōi Secdo mō dr non ens q̄d non actu est ens demōstratū. sicut oīa entia q̄ ꝑfecta sūt in natura. ⁊ de q̄b ꝓtingit dicere vere qm̄ sunt. ⁊ hoc ē ens poña materie solū quod modū oppōis hz ad id q̄d est actu ꝑ formā. et hoc non ens non mouet eo q̄ motui subici non ꝑt. Tertio mō dr non ens ꝑ accns. q; videlicet non est ꝑ accns illud cuius ꝑuatio fcatur in ipo ſm quā etiā ꝑuationē dr et fcat. vt nō ens. sicut dr nō ens non bonū. et non albū. et hoc non ens contingit moueri q; illud ens simplr q nichē est. et ſm accns nō est. vt hō ē non albꝰ. et ideo illud moueri potest His dictis probat phs duab; rōib;. vt p̄missum est. q̄ illud non ens q̄d simpliciter non est eo q̄ ſm actum non est nō ꝓtingit moueri. aut q̄ generatio non est motꝰ. Prima est. ipossibile est tale non ens moueri. iō impossibile est etiā gñatōem motuz esse. q; si moueat. tūc mouebit q̄d simpliciter non est. Q̄ cī dr aliq̄d fieri ſm generationē. oꝑtet q̄ illud q̄d fit non sit simpliciter et ſm substātiā. Si cī in generatione ſm q̄d est non ens ſm q̄d de q̄ verū est dicere. q̄ ipm est simpliciter. oz q̄ in eo q̄d simpliciter ē generatio sit non ens simpliciter. de quo nullo mō verū est dicere. q̄ ipm est ens. Vnde de eo q̄d simpliciter fit. hoc ē de eo q̄d simpliciter generat verū est dicere. q̄ ipm simpliciter est non ens. Idē ät ꝓtingit si dicat non ens simpliciter quiescere q; quies nō oponitur nisi motui. ideo q̄d non contingit moueri non ꝓtingit quiescere Hec igitur sunt inconuenientia que ꝓtingunt si dicatur nō ens moueri. et si dicat quiescere. s. q̄ simpliciter illud q̄d non est mouetur. ⁊ illud q̄d simpliciter non est quiescit ⁊ h ideo est inconueniens. q; non entis non est motus neq; q̄es Secda ratio est. oīe q̄d mouet est in aliq̄ loco. cū ipm sit q̄tū corp Nz q̄d simpliciter non ē ens i nullo loco ē. q̄a tale non ens ē nisi in potētia materie et grā materie simplicis non debet corpib; locꝰ. cuiꝰ signū ē. q̄ materia ſm q̄ altera ps est eētialiter ꝓponens corpus est in oi corpe in q̄cūq; loco sit. Et ideo q̄d non est simpliciter non in loco est alicubi siue in aliq̄ loco. et sic cī q̄d ē non ens simpliciter ⁊ ē potētia esset aliq̄s locus ꝑticularis. Et se q̄ret ex illo q̄ poña ad ens ⁊ ad nō ens simplicit saluare tur in aliq̄ loco et corrūperetur extra locū aliq̄ exns q̄d est inconuenies. cū materia sit incorruptibilis ⁊ ingenita. vt patuit in primo libro.

Neq; iā corruptio motus est. contrariū quidem cī motui motus aut quies. Corruptio aūt generationi cōtrarium est

Hic phs ostendit q̄ corruptio non ē motꝰ q; motui nichil ꝓriat nisi motꝰ vel q̄es. nz corruptōi opponit gñatio

q̄ nō est motꝰ. sz solū mutatio. igit corruptio nō ē motꝰ. Qm̄ aūt motus mutatio quedā est. mutatiōes āt tres sunt dicte. Hax āt que sunt fm generationē et corruptiōez nō sūt motꝰ He āt sunt fm ꝓtradictōem. necesse ē ex subiecto in subiectuz mutatōem motū esse solū. subiecta aūt ꝓtraria aut media. et ꝑuatōi opponik ꝓtrariū ꝛ monstra k affirmatōe nudū et albū et nigrū

Hic ꝓbs. ex ꝓmissis infert. q cū motus sit q̄dā spēs mutatōnis et nō sunt nisi tres spēs mutatōis. quax due sc̄z gñatō et corruptio nō sunt motꝰ. q: sunt fm ꝓtradictōnem q̄ nō hz medīū p q̄ō fit motus. ḡ relinquik q mutatio illa q̄ est de subiecto in subiectū sit motus tm̄. ḡ est de affirmatiue fcato in id q̄ opponitū est illi affirmatie fcatū Duo ei affirmatiue fcata opposita sunt duobꝰ modis. s. fm oppōem ꝓriā et fm oppōem ꝑuatiuā. ꝛ iō cū dicūꝰ motū esse de subiecto in subiectū sumimꝰ subiectum in cōi. ꝑ ꝓtrijs ꝛ oppositis fm ꝑuatiōem ꝛ habitum ꝛ vocak vtrūq; illoꝝ ꝓtrarium in cōi. ꝛ iō subiecta dicūꝰ ꝓtraria et media inter ꝓtraria q̄ ꝓpata extremis ꝓtraria sunt. Pruatio em̄ in cōi ponik ꝑ ꝓtrario. q: affirmatiue mōstrari ꝑt. vt nudū albū et nigrū. q: sicut nuduz ad vestitū ꝑuatio est affirmatiue designata. et cecū ad vidēs. ita ꝑuatio albi est nigrum

Vtrū tātū tres sint spēs mutatōis ꝑ se. s. gñatio corruptio ꝛ motꝰ dictꝰ ꝓprie

Et arguik ꝓmo q sunt tm̄ due spēs mutatiōis q: solū gñatio et corruptio dicūt mutatōnem ¶ Scōdo motus est genꝰ mutatōis. vtz in postꝓdicamētis. igit nō est spēs eiusdē ¶ Tertio stz plures spēs motus q̄ iam noiare sunt. q: creatio annihilatio et trāssubstātiatio. igit ¶ Quarto nulla est mutatio a termio negato ad terminum affirmatū nec ecōtra. q: inter ꝑuatiue opposita solū est mutatio. negatio aūt opponik affirmatōi ꝓtradictorie Pro itellectu istiꝰ q̄stionis ponunt duo discursus quoꝝ maior ꝓmi est ista.

Termini mutatōis cōbinank quatuor modis Minor Examboꝝ terminis negatiuis. nō sumik aliqua spēs. mutatōis Cōclusio Igitur q̄tuor mōs cōbinent termi mutatōis sumi tm̄ ꝓtigit dūtaxat ex eis ts spēs mutatōis

Maior est ꝓbi in textu dicētis. q termini mutatōis stz in quadruplici ꝛbinatōe q̄m aut mutatō est de subiecto in subiectū. hoc est de termino affirmatiue designato ad terminū affirmatiue designatū. aut de nō subiecto in subiectū aut ecōtra. aut de nō subiecto in nō subiectū. Qz nor ꝓbak quia sicut in actu rōnis ex puris negatiuis nō fit bonꝰ syllis. ita in actu nature ex amboꝝ terminis negatis nō sumik aliq̄ spēs mutatōis. Cōclusio ptz q̄a mutatio solū ꝑt intelligi fieri q̄tuor mōis. sz vltimus modus nō est mutatio quo mutatiōem fieri intelligimꝰ de nō subiecto in nō subiectū. igit erūt tm̄ tres. Ad ꝑbak q: ois mutatio naturalis est inter opposita vl ꝓtraria vt ꝓtradictoria. sz due negatiōes nō opponunk inter se nec ꝓtrarie nec ꝓtradictorie. q: necessariū est vnū extremoꝝ esse ens. Maior scdi discursus

Vis motus ꝓprie dictus. est de vno ꝓtrario in aliud trāsitus successiuus Minor Generatio et corruptio subales sunt de nō esse in esse vel de ee in nō ee mutatōes simplices Cōclusio Igit gñatio ꝛ corruptō nō sūt motꝰ ꝑ ꝓpe dictꝰ

Maior ꝓz q antiqua dicēbē q motus est ꝓtinuꝰ extitus de poña ad actū nō subito. Et in hoc distinguik a mutatione q̄ est instātanea. s. a gñatōe et corruptōe Minor ꝓz ꝑ definitōem vtriusq; q: gñatio ē ꝓgressio a nō ee actuali ad ee actuale. vtz i gnatōe rez naturaliū. ꝛ corruptō ē ꝓgressio ab ee actuali ad nō ee actuale Et q: forma subak nō suscipit intensioez ꝛ remissionē. igit gñatio ꝛ corruptō sunt mutatōes simplices et nō extitus successiui de poña ad actū. ꝛ hoc quēdo de gñatōe ꝛ corruptōe fm se. Nā fm q̄ ūmixte sunt alteratōiby ꝓuijs dicunk habere successionē. nō tm̄ intelligēdo q nature gñatōis ꝛ corruptōnis sunt successiue. sz q: sequūk ꝛ ꝓcomitank successiue generās ꝛ corrūpēs nō solū facit gñatōem sz alteratiōem ita q alteratio sit q̄si via inter generatioez ꝛ corruptōem ordinata. Cōclusio ptz ꝑ ꝓbm in textu

Ad obiecta ī oppositū

Ad ꝓmū dōm est. q dupl'r accipik mutatio. vno° ꝓpe. et sic ipiꝰ sunt solū due spēs. s. gñatio ꝛ corruptio. Alio° accipik mutatio generaliter. vt est nomē cōe ad mutationē ꝛ ad motū. ꝑ dictū. ꝛ sic sunt tres spēs motus. ꝛ iō est hic regula topica de ꝓpo q̄ō est cōe ad definitōem et ad ꝓpū. ꝓpe dictū. ꝛ sic vna spēs q: nō hz nomen spēale ꝑpositū seruat nomē generis Ad scōm dōm ē q dupl'r accipik motꝰ vno° i gñali. ꝑ q̄cūq; mutatōe tā successiua q̄ instātanea. ꝛ h mō capik in postꝓdicamētis. ꝛ h mō generatio ꝛ corruptio stz motꝰ. Alio° capik motus. ꝓpe solū ꝑ mutatōe successiua. ꝛ illo mō motꝰ sp reqrit aliq̄ subiectū q̄ō sit ens ꝓplerū in actu q̄ō manet sub vtroq; tmiloꝝ. q̄ō imik i rez. cū dz. dico āt sbiectū ex affirmatōe mōstratū ꝛ h mō capik h motꝰ ꝛ sic mutatōes ilstātanee nō stz motus. vñ etiā ꝓz. q aliter accipik h subiectū q̄ in ꝓmo ꝛ scōo hui. Nā ibi capik ꝑ oī illo q̄ō ꝑt stare sub forma subali siue accītali. ꝛ sic materia ꝑt dici subiectuz hic āt accipik solū ꝑ entei actu ꝓplero ꝛ subali. ꝛ sic materia ꝓma dici nō ꝑt subiectū Ad tertiū dōm ē. q diuplices sunt mutatōes q̄dā stz naturales ꝛ ꝓhice. ꝛ de talibꝰ mutatōibꝰ loquik h arꝫ. ꝛ nō iuenik aliq mutatio talquin ꝓhendak sub aliq̄ ꝑdictoꝝ mōꝝ mutatōis. Alie sunt mutatōes excedētes facultatē nature et naturalia agētia q̄ vocātur mutatōes cōi noie et nō ꝓprio. ꝛ tales nō oz h cōphendi sub ista diuisione. ꝛ hmōi sunt mutatōnes ꝑdcē. q: creatio est ꝓductio totiꝰ entis de nihilo. sz ois actio naturalis fit ex aliq̄ ꝑ suppositū. igit nō ꝑt dici. q creatio sit mutatō naturalis Nec annihilatio fit fm naturalē modū q: i mutatōe naturali manet materia incorrupta. in annihilatōe aūt nihil manet. igit ipa non est trāsmutatio naturalis. Etiā trāssubstātiatio excedit facultatē nature q: tota suba nō mutak in rotā subam nisi ꝑ autorē nature ¶ Sz diceres. illūiatio ē motus naturak. ꝛ tm̄ nō ꝓphendit sub aliq̄ istaꝝ spēz mutatōnis. Non sub duabꝰ ꝓmis spēbꝰ. quia est de subiecto in subiectum Nec sub vltima. quia est subitanea. Ad hoc dicēdū est. q ꝓtim comprehenditur sub motu ꝓprie dicto: ꝛ partim sub generatione et corruptione. in q̄tum em̄ est instaneanea sub generatione ꝓprehendit in q̄rū est de subiecto in subiectū ꝓphendit sub motu ꝓprie dcō. et sic reducik fm ꝙd ad primā spēm motus. q: est generatō fm ꝙd. et reducik ad terciā spēm motꝰ simpliciter. ꝛ hoc fm

rhetorē phi. qz talis mutatio est de subiecto in subiectuz Nec ois talis est successiuus. sz aliquis successiuꝰ z aliquis instātaneus. z ideo nō potest ad intentionē phi ih extra motus vlr distingui a generatione et corruptōne. qz scz motus est successiuꝰ extus mobilis de potentia ad actū. sed ex eo q motus est de subiecto in subiectū sz generatio z corruptio st̄z de nō subiecto i subiectū z ecōtra corruptio. Aut dōm est q illuminatio ex ꝓsequēti est mutatio. qz ꝓsequit motū localē illuminātz. z io si accipiat illuminatio fm se sine ordine ad motū localē quez ꝓsequit p̄t dici q ꝓprie nō sit mutatio. sz q̄dā diffusio luminis in corpus illumiabile. scz in diaphonū Ad qr tum dōm est. q duplex est negatio. q̄dā est extra genus hoc est extra subiectū. z sic negatio opponit affirmatōni ꝓtradictorie. Alia est negatio in genere phisico. hoc est in subiecto. et talis est priuatiua. qz priuatio est negatio in subiecto apto nato. et eo mō due mutatōnes sunt int̄ terminū affirmatū et negatū. Unde pz. q creatio nō est mutatio naturalꝫ qz ipa ē int̄ termios ꝓtradcōis simplr.

Incidunt dubia quoꝝ

pmū est. quare phs dr mutatōem fieri de subiecto i subiectū z nō de forma in formā. cū trī mutatio sit de forma in formā cuius subiectū idem manet So° ad innuendū q mutatio nō sit de forma in formā abstractiue accepta. sz de forma ꝓcretiue in formā. Inter formas em̄ cōtrarias est motus aut mutatio fm esse qđ hñt in subiecto. subiectū ei dr moueri de vno oppositoꝝ ad reliquū sicut in altez. igit grā formaꝝ dr motus esse de subiecto in subiectum. aut de subiecto in nō subiectū aut ecōtra.

Secūdum dubium est.

An sola mutatio que est de subiecto in subiectū sit motus. Et videt primo q nō. Nā nulla ē mutatio de subiecto in subiectū. qz ois mutatio ē de opposito in oppositum. sz subiectum et subiectū nō hñt oppōem ad inuicem igit zc. Scdo sic. sicut se habet subiectū ad subiectum ita nō subiectū ad nō subiectū. g̃ si sit motꝰ de subiecto i subiectū etiā erit motus de nō subiecto in nō subiectum et p ꝓns nō sola mutatio de subiecto in subiectū est motus So° q sic. qz motꝰ ꝓprie dictus est aliqua mutatio. qz in tali motu fit aliq̄d post aliud et nō est mutatio de subiecto in nō subiectū nec ecōtra mutatio de subiecto in nō subiectū. et cū nō sint nisi tres spēs mutatōnis. igit sola mutatio q̄ est de subiecto in subiectū est motus.

Ad obiecta in oppositū. Ad primū dōm est. q argumentū ꝑbat q mutatio nō ē de q̄libet subiecto in q̄libz subiectū. sz trī nō ꝑbat quin sit de subiecto in subiectum q̄ sic se hñt q sunt ꝓtraria Ad scōm dōm est. q q̄uis nō subiectū et nō subiectū ꝓueniāt in negatōe. sicut duo subiecta in affirmatiōe. Dissimile trī est in hoc q nō subiecta dicūt duas negatōes q̄ nō opponūt. subiecta vero dicunt formas positiuas in quibꝰ p̄t ee oppō. ideo in ipsis potest fieri motus.

Tertium dubium est.

An g̃natō z corruptio sint motꝰ Et videt primo q sic. qz g̃natio ē entis in poña in q̃tū hmōi. Nā est actꝰ g̃nabilis in q̃tū generabile est. igit g̃natio est motus. ¶ Scdo sic ois mutatio successiua est motus. g̃natio est mutatio successiua. q̄ vbicūz est ꝓius et posteriꝰ ibi est successio. in g̃natōe est ꝓius et posterius. qz in oi g̃natōe ē ee post nō ee. g̃ in g̃natōe est successio. et ꝑ ꝓns erit ibi mutatio talis ¶ Tercio in oi g̃natōe substātiali acq̄rit vna forma in materia post aliā. aut g̃ ille forme i eodē instāti sit in materia. aut i diuersis. Nō ꝓmū. qz tūc seqret q idē sil' essz duo entia. q̄ sil'hz duas formas substātiales q̄z q̄libet dat esse pfectū z substātiale. Nō in diuersis instātibꝫ. qz tūc ibi eet tps mediū z ꝑ ꝓns mēsuret tpe z erit mutatio successiua. z cū eadē sit rō de g̃natōe et corruptione. qz sil'fiūt. z g̃natio vniꝰ est corruptio alteriꝰ. seqtur q corruptio sit motus Cōfirmat alteratio vocat g̃natio octauo huius z ecōtra. sz alteratio est motus ꝓprie dictꝰ. igit g̃natio ē motꝰ ꝓprie dictꝰ So° q nō. q̄m nō ens nō mouet illud qđ g̃nat ē nō ens. igit nō mouet. Maior ptz duabꝰ de causis. q̄z vna est. qz nō p̄t tale nō ens moueri subici sicut mobile. Scda est. qz nō ē in loco. Et huius cā est. qz motui nō p̄t subici tale non ens. qz si motui subijceret sicut dicunt Auicenna et auerrois. opteret q aut subijceret motui grā materie in q̃tū suba q̄dā ē. aut grā p̄uatōis q̄ est in ipsa. Nō ꝓmū. qz ois motus ꝓtinuus est diuisibilis. z sic oz habere mediū et extrema iter materiā ātz z formā nihil est mediū. et ideo nullus p̄t esse motꝰ vniꝰ ad alterā. Nō scōm. qz p̄uatio vel est in ipsa et per p̄uatōem materie dr nō ens. z sic seqret q grā nō entis z in q̃tum est nō ens simplr esset aliq̄d subiectum motui. g̃ vlteriꝰ cū sit subiectū motui erit simplr subiectuz. z sic opteret q in q̃tū est nō ens simplr esset qđ est absurdū. Et si dicat q subiectū relinquat aptitudinez formalē ad actū z grā illiꝰ supponat motui. h̄ itez ee nō p̄t. cū aptitudo illa sit ēntialit forma substātialis q̄ simplex est z indiuisibilis. q̄m qđ simplex est z indiuisibile nō p̄t intercipi vt fm p̄tē habeat. In oī aūt motu ex igit hoc. q vbi aut forma habita p motū fm ptē habeat et io generatio nō est motꝰ. sz finis motꝰ Si aūt g̃natio nō est motꝰ. nec̄ corruptio erit motꝰ p eandē rōem Ad ei qđ ꝓtrariat motui large sumpto ꝓtrario vt sub se cōphendat. z oppōem ꝓtrarioꝝ et habitꝰ et p̄uatōis oz ee motū vel q̃tē. et io cū oppositoꝝ idē sit genꝰ. z g̃natio q opponit corruptioi nō sit in g̃ne motꝰ. sz mutatōnis simplicis nō erit corruptio in g̃ne motus Alia rō est. qz cū ois motꝰ sit actꝰ ipfectus successiuus. vt in tercio ꝑbatuz est indiget ipe subiecto qđ p motū deuenit de vno in aliud ꝓtinue. g̃ si materia simplex subijceret motui opteret nccario q ipa p motū cōtinue veniret ab vno in aliō. igit aut ab vna materia in aliā. aut ab vna forma in aliā Nō ꝓmū cū illud nō sit nisi vnū qđ subijcit g̃natōi simplici Nō scōm. qz tūc ē i vna forma et i alia. g̃ fuit actus ens et nō materia simplr q̄ est nō ens. Alia rō est. si materia in poña tm motui subijceret et sufficiens essz ad h tūc cū natura operet p minima nō q̃ret aliud subiectū motꝰ. sz q̃rit aliud vt manifestū est. igit ipa p se non potest esse subiectum motus. Preterea materia est susceptibilis forme subito non interueniente tēpore. si igitur talis materia subijceret motui. oporteret q ois motus esset subito qđ est falsuz. et ideo diuini sapientes dicunt. q cū materia esset creata q̄ subito est receptibilis forme substātialis q creatoꝝ oīm formis eā informat subito. et sic creauit oia sil'. sicut aer ad oppositōem rectā lūiarz vbi cūqz sit sil'recipit lumē Ad obiecta i oppositū Ad pmū dōm est. q illa definitio motus dat de motu in cōi. et io bñ ꝓuenit generatōi. z non solū dat de motu ꝓprie dicto de q̄ ꝑbatū est. q generatio nō sit motus. Ad

scom dom est. q in generatione repit prius et posteri⁹ natura. ō bn ꝓcedit q in gnatōe est quedā successio fm naturā. tn ubi nō reperit prius t posteri⁹ in tpe. qz ideo dez instāti tpis ee t nō esse. ō ubi nō est successio tpal q solūm ō denotat successiuā mutatōem simplicit. Quod aūt nō ꝓuenit ei p pus et posteri⁹ sic declarat qz qcd p prius et posterius ꝓuenit alicui id ꝓuenit vni et alij per ꝓatōem ad illud. fz nomē t rō motus nō ꝓueniūt generationi pmo nec in ꝓatiōe ad aliquē motū. ō nullo⁹ est motus fz muratio simplex vel finis mot⁹ Ad tertiū dom est. q in generatōe substātiali due forme habēt esse in materia in eodē instanti tpis fm rē. qō trū instans differt fm rōem. qz forma q abijcit est i materia in illo instanti f⁹ q illud instans est finis ꝑteriti. t alia q acqrit hz esse in eodē instāti. aut est pncipiū futuri Ad confirmatōem dom est. q dupl⁹ accipit generatio. vno⁹ p prie. p generatōe simpl⁹ dicta. t sic alteratio nō est generatio. Alio mō capit generatio cōiter. aut extēdit se ad gnationem simpliciter et fm quid. qz in ea acqrit ee accidētale. Aut dom est. q dupliciter accipit alteratio. vno mō p quacūq alteritate. t sic ois motus ꝑt vocari alteratio qz in oi motu est alteritas termioꝝ. Alio⁹ accipit alteratio. p alteritate q est inter qlitates ꝓtrias rātuz. et sic alteratio est spēs mot⁹ distincta ꝓtra generatiōem

Quartum dubium est.

An generatio t corruptio sunt mutatōnes de ꝓtradictorio in ꝓtradictoriū. Et videt q nō qz sunt de ꝓtrario in ꝓtrariū qm pncipia nature sunt ꝓtraria. generatio aūt et corruptio sunt inter pncipia nature. ō sequit q generatio et corruptio pñt esse de ꝓtrario in ꝓtrariū. Sed⁹ q generatio t corruptio dupl⁹ accipi pñt. vno⁹ fm eēntiā. t sic sunt mutatōes de ꝓtradictorio in ꝑdictoriū et hoc qdē ꝓtradictōne in genere t nō extra genus. qm generatio est de nō esse ad esse simpliciter. corruptio ꝑo ecōtra. ee aūt t nō esse opponūtur ꝓtradictorie ꝓtradictione in genere. fz qz generatōi aliqd subijcit. ita sz q ex puro nihil nō sit generatio nec in purū nihil corruptio ō nō sunt de ꝑdictorio in ꝓtradictoriū extra gen⁹. fz in genere. t hoc est qd dr in textu. q mutatōnes sunt de ꝓtradictorio in ꝓtradictoriū motus vero de ꝓtrario in ꝓtrariū Alio modo accipiunt fm esse. fm q physice cōmiscent alijs motib⁹ q sunt de ꝓtrario in ꝓtrariuz. t illo modo generatio et corruptio sunt de ꝓtrario in ꝓtrariuz Principia em nature de genere substātie hñt oppositionem ꝑuatiuā aut oppōem ꝓtrariā. oppōem quidē ꝑuatiuā fm se. fz ꝓtrariā fm q ꝓtrarijs admiscent.

Quintum dubium est.

Quare nō dr q augmētatio et alteratio sint de ꝑdictorio i ꝑdictoriū fm ee sicut generatio et corruptōni sz fm esse de ꝓtrario in ꝓtrariū So⁹ q ideo. qz t si generatio t corruptio alteratōni admisceant et ecōtra. nō tn eodem mō. Nam generatio admiscetur alteratōi sicut terminus ꝓcomitās silr corruptio. sed ecōtra alteratio admiscet generatōi t corruptōni sicut via termino ꝓcomitanti. t ō generatio t corruptio quodā mō instrumētaliter depēdent ab alteratōe. t nō ecōtra. Alteratio ei in generatione t corruptōem quodā mō terminat. igit generatio t corruptio alterationis naturā sortiunt. t nō eō

Si igit ꝑdicamēta diuisa sunt substātia. et qualitate. et vbi. et qn. et ad aliqd. et cꝛtitate. et facere. et pati. necesse est tres ee motus cꝛtitatis et qualitatis et fm locum

¶ Istud est tertiū capl⁹ in quo p⁹ ponit diuisionē motus ꝓprie dicti. t ostēdit ad q ꝑdicamenta est motus per se. vt patebit in processu. pmittendo istā ꝓditionalē. Si ꝑdicamēta sufficienter diuisa sz. qn diuidunt in substātiam. t cꝛtitatē. t qlitatē. et vbi. et qn. et ad aliqd. t facere. t pati. t situ. et habere. tūc necesse est motus ee tres spēs fm genera scz motuz qlitatis. et motū cꝛtitatis. et motum fm locū Et rō huius est extra textū. qz sicut dictū est q motus sit de subiecto in subiectū. t subiectū ꝑtens in actu. ō est de aliquo ꝑdicamēto. nece est q spēs motus distinguant fm gna ꝑdicamētoꝝ. sed tria sz genera ꝑdicamētoꝝ ad q ē mot⁹ igr sz solū tres spēs mot⁹

Scom substātiā ät nō est motus ꝓpter nullum entiū substātie cōtrariū esse

¶ Micphs ostēdit. q in substātia nō est motus. ois em motus est inter ꝓtraria t media. fz substātie nihil est cōtrariū. igit nullus mot⁹ est in substantia Minor est phi i ꝑdicamēto substātie. qz subiecto ꝓrioꝝ nihil ē ꝓtrariū. qz si sic tūc eet ꝓcessus i infinitū. qz de rōe ꝓtrarioꝝ q sint in aliquo subiecto. igit si substantie esset aliqd ꝓtrariū. tūc esset in alia substātia. t illa iterū in alia. ꝛcūs Jtē de rōne contrarioꝝ est q successiue vni insint. fz hoc est ꝓtra rōem substātie q habet esse per se.

Nec est in ad aliquid ꝓtingit em altero mutante verū esse. alterum nihil mutans. Quare fm accidens motus horū est.

¶ Micphs oñt q in ꝑdicamēto ad aliqd nō est motus nisi p accns. qz ad illud nō est mot⁹ qō acquiri ꝑt denuo sine oi mutatōe. fz ex sola mutatōe alteri⁹. ad aliqd ē hmōi. igit ad adaliqd nō est mot⁹ ꝓprie dict⁹. Minor probatur. qz aliqs extūs alicui dissimil ꝑt fieri similis nulla mutatōe facta in eo p solā mutatōem alteri⁹ vt cū chorisc⁹ dexter sit colūne trāseunte chorisco in sinistrū efficit colūna sinistra colūna nō mutata in aliq. g variatio fit me ad aliqd q fit circa colūnā a dextro in sinistrū p accns fit. qz fit moto aliq quodā alio Sz t in eo qō mouet motus fit p accns in forma relatōnis. qz chorisc⁹ nō efficit sinister nisi p motū localē a dextro in sinistrū. g variatio formaꝝ fm qs dr ad aliqd causat ex alio motu p accidens. ergo fit talis motus.

Nec agētis. nec patiētis. nec ois qō moueatur. aut mouētis. qz nō est motus mot⁹ nec gnatōis gnatio nec oīno mutatiōis mutatio

Micphs ꝓbat q ad actōem t passionē nō est mot⁹. et hoc vlr loquēdo de agēte t patiēte fm q oē agēs ē mouens. et oē motū est patiens Nec solū ostēdit q motus nō est in agēte t patiēte. fz etiā q nulla mutatio p se ē in ꝑdicamētis dictis nec generatio nec corruptio qz motus nō est motus. nec generationis generatio nec alicuius mutationis mutatio. fz actio t passio sunt motus igit ad actōem t passionem nō est motus. Minor parz p phm tertio phicoꝝ dicēte. q actio t passio sz vn⁹ motus materialiter in ꝑcūs vna forma nūero

Primū quidē em ꝓtingit dupliciter motus esse motū. aut sicut subiecti. vt bō mouet qz ex

albo in nigrū mutat. sic et motus aut calescit. aut frigescit. aut locū mutat: aut augmentatur aut diminuit. Hoc ät ipossibile est. Nō ei subiecto⁹ aliq̄d est mutatio. aut in mutando alterum aliq̄ subiectū ex mutatōe in alterā spēm. vt hō ex egritudine in sanitatē. Sed neq; hoc possibile nisi fm accūs. hic em̄ motus ex alia spē in aliā mutatōem. Et generatio et corrupt/tio. silr̄ p̄ter q̄ he sunt in oppositā sic. Motus aūt non silr̄. Sil' igitur mutabil' ex sanitate in egritudinē et ex ipa hac mutatōne in aliam.

¶ Hic phs̄ pbat maiorē p̄dicte rōnis scz q̄ motus nō sit motus. septē rōnib⁹ quarū prima est. Nam si motus esset motus. aut mutationis mutatio. hoc cōtingeret altero duoruz modoru. scz q̄ sit ei⁹ tanq̄ subiecti. vel tanq̄ termini. si in habitudine subiecti sensus est q̄ motus sit motus. z mutatōnis mutatio. sicut eius qđ mouet. sicut hoīs q̄ mouet dr esse motus qñ mutat ex albo i nigrū. vel ex alia q̄litate in aliā q̄litatē. Si aūt cōstruat in habitudine finis siue termini. tūc sensus est. q̄ mot⁹ est motus. ita q̄ motus essentialiter sit ad motum sicut ad terminū. sicut motus albi eēntialiter z p se est ad nigrū. sed vtrūq; illoz est ipossibile. igit̄ motus nō est motus. Primū quidē est impossibile. qz si motus esset mot⁹ sicut subiecti qđ mouet. tunc oporteret concedere q̄ motus moueretur p̄opie et omne quod in genere est i aliqua specierum est tunc oporteret concedere. q̄ motus calesceret aut frigesceret aut locuz mutaret. aut augeret aut diminueret. sz illud est ipossibile. qz si motus vel mutatio nō est aliq̄d de nūero subiectoz̄um. eo q̄ subiectuz est ens in se ꝓpletū qđ est cā esse accūtis in ipso. Mutatio aūt et motus imcōpletius esse hīt q̄ accūs quietuz Etiā si motus subiceret motui. tūc oporteret q̄ ois motus esset subiectū alterius z sic scđs tertio subiceret. et tertius quarto subiceret. z sic in infinitū qđ est impossibile. Etiā si motus esset subiectum. z motus esset i motu. esset subiectū in subiecto qđ est ipossibile. Sz si forte diceret ad hoc. q̄ vnus esset subiectū z alter nō. sz res existens i subiecto oporteret q̄ due res q̄ sunt eiusdem generis z rōnis fm genus. igit̄ impossibile est motū esse motus et mutatōem mutatōis p modū subiecti. Eodē mō ē impossibile q̄ motus sit motus p modū finis et termini. qz si motus esset mot⁹. aut mutatiōis mutatio isto mō. hoc erit in mutādo alterq; aliq̄ subiectū ex mutatōe vna in alterā spēm mutatōis q̄ eēntialiter ē finis z termin⁹ eius. qm̄ oz q̄ ois mutatio terminū habeat essentialē z p se sibi ꝓuenientē. sicut ptz cū homo mutat ex egritudine in sanitatez. sanitas adepta est essentialis terminus mutatōis q̄ dr sanatio. sz hoc nō est possibile. q̄ hoc mō mutatio sit terminus essentialis mutatōnis. sz p̄t terminari mutatio ad mutatōem p accūs vt patebit infra Hic em̄ mot⁹ q̄ sic ipse termiari ponit ad aliā mutatōem erat motus ab vna spē mutationis transiens ad aliam speciem mutationis sicut ad finē sibi essentialiter p se ꝓuenientez Et generatio et corruptio erunt silr̄ terminare ad alias mutatōes. qz quo ad hoc simile est de generatōe z corruptione. Neq; est dīa in alto p̄ter hoc solū q̄ generatio et corruptio sunt in oppositā sic q̄ hīt modū ꝑdictionis qui est de subiecto ad nō subiectū. et de non subiecto ad subiectū. Motus aūt nō similiter his ad oppositā. sz potius est inter ꝓtraria quoruz vtrūq; est subiectū Sz quo ad ꝓstructōem impossibiliū idē est motuz esse mot⁹ qđ gnātōem eē gnātōis et corruptōez corruptōis Si ei sic mot⁹ eēt motus vel mutatio mutatōis tūc oporteret q̄ simul aliqua res mutaret dupliciter. qz ei mutatio ē iter cōtrarias formas oporteret q̄ transiret de forma in formam sicut ex sanitate in egritudinē. Et cū hoc. qz mutatio ponit eē terminus mutatōis oporteret q̄ p illā mutatōem trāseat ad' quācūq; aliā q̄ dr ēmin⁹ ꝑme mutatōis

Manifestū aūt q̄ cū infirmetur mutat⁹ erit in qualibet. Contingit em̄ quiescere z amplius nō in ꝓtingentē sp z illa ex quodā in q̄ddam alterū est Quare et oppositā erit sanatio. sz fm q̄ accidit vt si ex recordatione in oblitionē mutatur. qm̄ cui inest illud mutatur aliqñ in scientiam. aliqñ vero in sanationem

Hic ponit scđam rōem istā. s. si mutatiōis eēt mutatio tāq; ēmini. aut termiata ad motū oppositū sibi aut i quē cūq; indifferenter neutrū illoz̄ ē dām. igr̄. Minor. pbat Nō ꝑmū. qz tūc aliq̄d moueret ad oppositā. et simul sanaret et egrotaret. qz cū moueat a sanitate in egritudinē in termino motus esset motus siue mutatio ex egritudine in sanitatē et cū illi motus sint ꝓtinui essent vnus mot⁹ numero. z sic eodē motu aliquid moueret in oppositā. Nō scđm. qz tūc destrueret tota doctrina transmutationum que est. q̄ transmutatio nō est ad q̄cūq; ꝓtingens. sed ad oppositū z ita si transmutatio ē ad transmutatōem non erit ad quācūq; ꝓtingētē. sz ad oppositā. z illa oppositā erit etiā in qđā alterū oppositū ex quodā oppositō illi. Et ex hoc ꝓtingit duplex incōueniēs. si dicat q̄ mutationis sit mutatio. Quoz̄ primū est. q̄ cū aliq̄s mouetur ex sanitate in egritudinē. q̄ tūc etiā sanatio q̄ oppositā est egrotatōi etiā inerit eidē. et sic aliq̄s simul sanat et infirmat. sz hoc est impossibile. igit̄ mutatōis nō est mutatio. Scđm incōueniēs est. q̄ mutatio tūc non erit fm regulā mutatōis ex oppositō in oppositū sz potius ex hoc qđ accidit. Cū em̄ simul moueat ex sanitate in sanitatē. et ex egritudine in egritudinē. nō p̄t aliq̄s istoz̄ terminoz̄ mutatōis esse p se termin⁹. qz si ex vno moueretur eēntialiter. tūc nō moueret eēntialiter in eūdē simul. qñ mouet ex ipo. Nec tūc posset moueri simul ex oppositō et in oppositū illi sic igit̄ sp erit mutatio ex eo qđ accidit. et in id qđ accidit. vt si aliq̄s mutat hoiem ex scia vel ex recordatiōe in oblitionē nō erit ħ iō. qz recordatio z oblitio sunt oppositā. sz potius mutāt ipm. qz ineſt ei accūtaliter oblitio. z nō iō. qz oblitio est termin⁹ eēntialis motus q̄ est ex recordatōe. z tūc sufficit termin⁹ accūtal' ad mutatiōem. aliqñ venit ex recordatōne in sciam q̄ eadē spē vel genere est cū recordatōe. aliqñ aūt venit ex recordatōe in sanitatē q̄ est diuersa genere a recordatiōe. q̄ oia st̄ ipossibilia. z sic nō ē possibile q̄ sit mutatō mutatōis

Amplius ät in infinitū vadit si erit mutatōnis mutatio. et gnātōis gnatio. Necesse ē igit̄ esse ꝑmā si vltima erit. vt si simplr̄ gnatio fiebat aliquādo. et qđ fit fiebat. quare nondū erat qđ fit

simpliciter. sed aliqd cū fit et factū est iam. z ite rum illud fiebat hoc aliqñ: quare nōdū erat tūc quod fit. Oīa aūt infinitoz nō est primum nō erit quid vltimū Quare neq habitū neq fieri igit neq moueri possibile est neq mutari nihil

¶ Nic phs ponit tertiā rōem. si motus esset motus. z mutatōnis mutatio. tūc etiam generatōnis esset genera tio. z sic vadit in infinitū quia qua rōne vnius generatio nis esset generatio etiam alterius. sed hoc est inconueni ens. igit. Ost p3o intelligentia ist9 rōnis supponēde sūt tres ꝓpones. Quaz vna est. q id qd generat dū gene rat non est sed fit. et ideo q ponit generatōem generari eo q est terminus generationis nēce est q generatio nō sit dū generat sicut finis gnatōnis Scōa aūt p3opositio est q id qd est finis generationis qñ generat est. z ideo si generatio est finis generatōnis generatio est. qñ attin git eam illa generatio que est ad ipam Tertia ꝓpositio ē q si hoc p3ocesserit in infinitū ante et post q ista que dcā sunt de generatione in infinitū se extendūt in ante z ip9 Si igit generatōis esset generatio. oporteret generatōem esse p3iozem si detur esse posterioz. cū posterioz sit nata ex p3iori. vt si generatio simplex q substantialis est fie bat aliqñ p generatiōem aliā. tūc nēce est q illud fiebat et generabat qd fit z generat hoc est generatio generata fm q fit et generatur adhuc nōdū est. igit generatio dū fiebat nōdū erat. Deinde sic ꝓcedendo generatio gene rata q fit z est finis generationis ꝑtis iā facta est qñ ge neratio ꝑ facta est. igit vna generatio nūero q est finis facta est. z est per precedentē generatōem z fit. et nōduz est p seipam. igit idem nūero est. et nōdū est simul et se mel. et sequitur q hoc fiat iterū. q3 ex generatione ista se quitur alia in infinitū. Illud aūt fit ex quo fit generatio ergo hec generatio facta fiet iterū in sequenti generatio ne et erit. et nō erit in illa simul et semel. vt patet ex p̄dic tis. Si aūt fiet ex ꝓsequenti sicut semen fit homo. ita ge neratio ex generatione tūc nō dū erat generatō. igitur nō fuit ꝓstituta in esse per p̄cedētē generatiōem q oia ipossi bilia sunt. Adhuc aūt qñ eoz q sunt infinita fm rectū nō est aliqd primū tunc in hac via qua generatio fm re ctū est ex generatione essentialiter et per se non erit aliq prima generatio. sz vbi nō est primū ibi nō est immedia tum ꝓñs ex illo p3iori qd vocatur iuxta dicenda habitū vbi em non est prima generatio nec ꝓsequēs. ibi impossi bile est aliqd fieri aut moueri aut mutari. g nihil fit aut mouet nec mutat. sed illud est falsum. vt p3z ad sensum. ergo falsum est generatōem esse generatōnis. et motum motus et mutatōem mutationis. Ost idē inconueniēs se quitur de motu si motus dicatur esse ex motu in infinitū quia nō esset motus primus

Amplius eiusdez motus cōtrarius est z ad huc ces et generatio et corruptio. Quare qd fi at cum fiat qd fit tūc corrūpit. Neq ei cū mor fit neq posterius. esse em oportet quod cor rumpitur.

¶ Nic ponit quartā rōem que est. si ipsius motus est motus sequitur. q idem subiciat ꝓtrarijs z q idem ē qd generat z corrūpitur z qd quiescit z mouet. hoc est si ge neratōis est generatio tūc etiā corruptio erit generatōis et sic generatio aliqñ corrūpit. Ost hoc ꝑ sic ostendi. qa suppō est. q id qd ē finis generatōis qñ gnat est. z sic st generatio est finis generatōis. generatio est qñ attingit eam illa generatio q est ad ipam. corrūpet aūt qñ sic est. sed est generatio qñ fit. igitur generatio corrūpitur qñ ē generatio. ergo aliqñ res aliqua corrūpitur qñ fit z gene rat. et hoc est inconueniens. Non em pōt aliqd corrū pi imediate cū fit hoc est dum est in fieri. q3 tunc generat et generatio et corruptio nō insunt simul. Nec etiā gene ratio potest posterius corrūpi cꝫ fit. q3 posteri9 cꝫ fit nō est. q3 nō est nisi dum fit. et id qd corrūpit oportet eē. igi tur generatōnis non est generatio. neq motus motus. neq mutationis mutatio.

Amplius oportet materiā subesse. z ei qd fit et mouenti Que igit erit sicut alterabile. vt cor pus aut aia. sic aliquid qd fit motus aut gene ratio. Et iterū aliquid in qd mouet. oportet ei aliquid esse huiusmodi ex hoc in hoc motū nō motum aut generationem.

¶ Nic phs ponit quintā rōem. In oī motu oportet eē materiaz et naturam alicuius generis in qua est motus diuersam a motu. sicut nigratio est in materia et in natu ra q est albedo vel nigredo. et tamē nec est albedo nec ni gredo. sed si ad motū esset motus et ex motu esset mot9 nō esset determinatū subiectū qd sic mutaret. et etiā non esset determinata natura circa quā est motus. sz ista sunt inconuenientia. igit z̄c.

Similiter aūt et qūo erit. Non em erit do ctrina que doctrine generatio. Quare neq ge nerationis generatio neq quedā eiusdem

¶ Nic phs ponit sextā rōem. si motus esset motus. tūc sequeretur q doctrinatōnis esset doctrinatio. z genera tio non esset generatio. sed generationis est generatio. sz ista sunt inconuenientia. quia doctrinatio non generat doctrinationem sed sciam. multi em habent sciam q doc trinatōem alicuius qui nō habent doctrinatiōem. q3 ali os docere non possunt. g relinquit q neq in vlī genera tionis est generatio. neq qdam generatio est cuiusdam generationis.

Amplius si tres spēs sunt motus. horū ali quam necesse est esse subiectā naturā et in quā mouet. loci ergo mutatōnem alterari aut ferri Omnino aūt qñ mouet. oē qd mouet triplici ter aut in eo qd est fm accidēs: aut quia ps ali qua. aut q3 per se. fm accidens solum cōtingit mutare mutationem. vt si quis sanus sit curr rat aut discat. Hāc āt fm accns diuisim9 olim

¶ Hic phs ponit septimā rōem si mutationis est muta tio ita q vnus motus supponatur alteri tunc oportet q aliqua trium mutationum supponat alteri z sit ad ipam q3 in oīm motu optet aliquā materiam esse subiectā z alt quam naturā in qua est motus. g si mutationis est mu tatio. oportet q loci mutatio sit alteratōnis siue ad alteq rationem. Ost cum illud dicat mutari quod mouet ad aliquid. vt albū aut nigrū. tunc loci mutatio alterabitur aut si mutat ad idē in genere vel spē tūc loci mutatio fe retur. et oīno vliter loquēdo. qñ oē qd mouet movetur

vno triũ modor. vt dcm̃ est in p̃ncipio huiꝰ q̃nti. scz aut in eo qđ est fm̃ accn̄s. aut in eo qđ est ps eiꝰ aliqua mouet aut p se. fm accn̄s ꝓuenit solũ mutatōis esse mutatōem vt cũ aliq̃s sanat q tũc currat. talē aũt mutatōnem q̃ est accn̄s dimittenda est. vt supra dictũ est. g̃ nō est mutatio nis mutatio Jn oib aũt his rōnib videt esse q idē sit motum esse motus qđ actōem esse actōis. vel passionē passionis. et hoc ideo est. qz vno mō motus est passio. z semp h̄ mō ꝓtingit actiōi. sicut sue cause. ꝓpter hoc q vlterius sequitur motũ nō esse motus. sicut nec passionis passio

Qm̃ aũt neq̃ subē neq̃ adaliq̃d neq̃ ipius facere aut pati Relinq̃tur fm̃ q̃le aut q̃tuz z vbi motũ eē solũ in vnoq̃q em̃ hoꝝ ē ꝓtrietas

¶ Hic pb̄s ex p̄dictis ꝓcludit diuisionē motus in ptes subiectiuas dicēs. q neq̃ subē. neq̃ adaliq̃d. neq̃ ipsius facere. aut pati. neq̃ habit⁹. neq̃ situs. neq̃ qñ est motus. vt pbabit statim infra. igit relinq̃tur q motus solũ est fm̃ quale. q̃tũ. z vbi. qz mot⁹ est de ꝓtrio in ꝓtrariũ. sed in vnoq̃q istoꝝ est ꝓtrietas. g̃ in his trib est solũ mot⁹

Motus q̃dē igit fm̃ q̃le alteratio sit: huic em̃ alludit ꝓmune nomē Dico aũt q̃le nō in subā et nāq̃ dr̃ia quale est. sed qđ passiuũ fm̃ qđ dr pati aut impassibile esse

¶ Hic pb̄s ostēdit q motus reptiat in qualitate q̃ dr alteratio Jn entiā motui in q̃litate ꝓuenit hoc ꝓmune nomē qđ est alteratio. ideo qz alterũ dr qđ ab altero differt fm̃ q̃litatē. Et accipit hic q̃litas nō p q̃litate subali. qz que sic differũt qualitate. illa differũt essentialr. sed capit hic qualitas fm̃ q refert ad spēm q̃litatis q̃ est passibilis q̃litas

Qui ꝓo fm̃ q̃tũ fm̃ cōe q̃dem innoiat⁹ est sed fm̃ vtrũq̃ aut augmentũ aut decrementũ Qđ quidē est in pfectā magnitudinē augmentũ est qđ ꝓo ex hoc decrementum.

¶ Hic pb̄s ostēdit q motus est in q̃titate. z ille nō ē nominatus fm̃ vnũ nomen ꝓmune siue fm̃ suuz gen⁹. sicut motus qui est in q̃litate. sed noiat fm̃ suas spēs. q̃ stz augmentũ z decrementũ. Mot⁹ em̃ qui est in magnitudinez pfectā vocat augmentũ. z qui in magnitudinē impfectaz dicitur decrementum

Qui aũt est fm̃ locũ z fm̃ ppriũ z cōe innoiatus est Sit aũt latio vocata qđ cōe est. q̃tuis dicāt̃ ferri hec sola ppie cum nō in seipis sit stare mutantiby locum. Et quecūq̃ non seipsa mouent fm̃ locum

¶ Hic pb̄s ostendit qđo inuenit motus in vbi dicēs. q motus q̃ est ꝓmunis fm̃ locũ z vbi nō h̄z nomen ꝓmune quo ad genus. nec nomē ppriũ quo ad spēs. qđ vno noie teat motũ. sed p circūlocutōem dr loci mutatio in ꝓmuni qz sola illa que mouent fm̃ locũ dicūt̃ ferri ppie z moueri q̃ mouent a natura. nō ab aia. Mouent aũt a natura que nō habent in seipis pncipiũ standi siue quiescendi sed nēcario ferūtur ad sua loca. z hec sunt quecūq̃ seipsa nō mouent fm̃ locũ. sicut aīalia mouent se q̃ z vbi volunt z dēsciũt a se q̃ z vbi volũt. z ideo nihil naturalr motum mouet in loco suo sed cũ est extra ipsum

Que aũt in eadē specie mutatio in magis z minus alteratio est Aut em̃ ex ꝓtrario in ꝓtrariuz motus est: aut simplr aut sic Jn min⁹ quidem em̃ vadens in ꝓtrariũ dicet mutare Jn magis aũt tanq̃ ex ꝓtrario i ipm̃ Differt em̃ nihil fm̃ quid mutare: aut simplr nisi q sic indigebit cōtraria cā Magis aũt z minus est in q̃ plus aut minus ꝓtrariꝝ insunt aut nō. Q̃ꝺez igitur bi tres soli motus sunt ex bis manifestum

¶ Hic pb̄s soluit vnā dubitatōem que p̄t moueri circa p̄dicta. istā scz. ad quā spēm debet reduci motꝰ fm̃ magis et minus. Ad illā dubitatōem rñdet pb̄s. q debeat reduci ad alteratōem. qz est eadē in specie cũ ea. Nā alteratio physica est motus ex ꝓtrario in ꝓtrariũ. ita q ꝓtrariuz sumat in ꝓmuni ad vere ꝓtrariũ. siue quodā mō ꝓtrariũ et hoc est mediũ qđ ꝓtrariũ est ꝓparatũ extremo qđ ipm̃ participat aliquid de ꝓtrario. z cũ talis motus sit in minus alicuius spēi. tũc dr remissio. z fit tũc in ꝓtrariũ. qz in physicis forma alicuius spēi nō remittit nisi p ꝓtrariꝝ interceptōem z admixtionē. Cũ aũt motus sit in magis alicuius spēi tũc dr intentio. z tunc mouet tanq̃ ex ꝓtrario. qz nō fit intentio in physicis nisi p ꝓtrariꝝ separatiōem. z nō est dr̃ia quo ad genꝰ z motus nomen. An motus sit inter ꝓtraria simplr. aut inter ꝓtraria quodāmō. Nō em̃ differũt isti motus in genere. sed potiꝰ in hoc q oportz vnō mō illa esse ꝓtraria simplr inter que est motus. alio autez mō fit motus in eo q plus vel minus ꝓtrariꝝ insit forme eiusdē spēi. Qz igit tres p̄dicti motus soli sint fm̃ genera diuersa ex his q dicta sunt satis manifestũ est

Jmmobile aũt est qđ oīno impossibile est moueri sicut sonꝰ inuisibilis: z quidē multo tēpore vix mouet aut quidē tarde incipit aut quidē dr grauiter mobile Et qđ aptũ natũ est moueri z possibile nō mouetur antē tũc cum aptum est z vbi. z sic qđ quidē dēscere voco īmobilũ solum Contrariũ em̃ q̃es motui est. q̃re priuatio erit susceptiui Quid q̃dez igitur motꝰ z q̃d quies z q̃t mutatōes z q̃les motꝰ manifestũ ē ex dictis

¶ Hic pb̄s ostendit q tribꝰ modis accipit imobile. p̄mo mō accipit ꝓtra dictoꝛie qđ nullo mō mouet neq̃ natum est moueri sicut sonus dr inuisibilis. eo q videre nec videri p̄t. z sic imobile est qđ nullo mō p̄t moueri. Secdo mō ꝓtrarie. z sic dr illud qđ difficulter moueri p̄t. z hoc fit duobꝰ modis fm̃ Aresto. z Alexandrũ pb̄os. Vno mō qđ multo tpe vix mouet. z hoc est in quo mobile continue vincit mouēs. Secdo mō dr imobile qđ tarde incipit moueri. z hoc dr grauiter moueri. z hoc est illud in quo p̄mo mobile vincit mouēs. sed postea mouens ꝓualescit ex alia causa. z tũc fortiter mouet. Tercio mō dr imobile ꝑuatiue qđ aptũ natũ est moueri. sed nō mouet tũc cũ aptũ natum est moueri. z de hoc numero imobilũ solũ dicit dēscere. qz fit circa idem subiectũ cũ motu. sicut ꝑuatio z habitus volũt circa idem subiectũ esse. Cum em̃ quies ꝓtraria sit motui. oportz q quies sit ꝑuatio eius qđ est susceptiuũ motus fm̃ q est susceptiuũ. Est aũt mobile susceptiuũ motus tpe quo debet z vbi debet. z vt debet moueri. dēs

ergo ꝓbabit motū ſm modos dictos. ¶ Et ſubl̃gitꝫ phs ꝙ dictū eſt q̃d eſt motus ſm diffinitōem. z dictū eſt q̃d eſt q̃es. z añ hoc dictū erat in hoc lib̃o q̃nto quot ſt̃ mutati ones q̃ nō ſunt motus ſm verā motus rōnē. z ſic de alijs manifeſtum eſt ex dictis

Vtrum motus ꝓprie acceptus dūtaxat reperibilis in predicamētis tribꝰ ſit quieti oppoſitus

¶ Et videt ꝓmo ꝙ motus ꝓprie dictus nō ſit ſolū repi/bilis in p̄dicamētis tribꝰ. ſcilz q̃litate. c̃titate. z vbi. qz in ſuba reꝑitur motus. nā vbicūq; reꝑitur q̃litas ibi p̄ repi ri motus. in ſuba reperit qualitas. g̃ in ſuba eſt motus

¶ Secūdo ſic. in relatōe eſt motus. qz in ea ē ꝛrarietas. qz q̃d ſuſcipit magis z minus eſt terminus motus. z i eo eſt motus. qz ſuſceptio magis z minus fit ꝑ intentiōez et remiſſionē. ſed relatiua ſuſcipiūt magis z minus. vt ſi/mile q̃q; eſt magis z minus ſi'le. etiā equale. ideo in rela tione eſt alteratio z motus. Confirmat. magnū z paruū dicūt relatōes. z tñ fit motus ad magnū z paruum. vt in motu augmentatōis z diminutōis. g̃ in relatōe eſt motꝰ

¶ Tercio ſic. ambulatio eſt motus z terminat ad calefac tionē. ſed calefactio eſt actio. ergo motus eſt ad actōnem.

¶ Quarto. ad oēm motū ſeqũtur q̃daz affectio in mobili cauſata. talis añt affectio eſt paſſio. g̃ motus eſt ad paſſio nē. Cōfirmat. vbicūq; reꝑitur ꝛrarietas ibi etiā reꝑitur motꝰ. in actōe añt z paſſione reperit ꝛrarietas. qz calefa cere z frigefacere ꝛrariant. ſiliter calefieri z frigefieri Pre terea ſi in actōe z paſſione nō eſſet motus. hoc eſſet. qz mo tus nō eſt motus. ſicut arguit phs in textu. ſed hoc non. qz motus acq̃ritur in ſubiecto z nō niſi ꝑ motū. g̃ motus eſt motus tanq̃ termini. z etiā tanq̃ ſubiecti Nam moto ſubiecto mouenꝫ accña eius. cū g̃ motus ſit accñs. ſeqũtur ꝙ motus mouebꝫ. z ſic motus erit motus. ¶ Quinto. in q̃ eſt motus. q̃m q̃ ex adiacentia tꝑis in re tꝑali relinqui tur. ſed in tꝑe eſt motus. cū motus fit in tꝑe. g̃ z in q̃.

¶ Sexto. in ſitu eſt motus. nam vbicūq; eſt mutatio de forma ad formā nō ſubito ibi eſt motus. ſed in ſitu ē mu tatio de forma ad formā non ſubito. qz aliqs ſedēs mutaꝫ ad ſtatiōez nō ſubito q̃ ſurgit. g̃ ꝛc. Confirmat. celū mu rat ꝛtinue ſitum. z tñ nō mouebꝫ ſm locū. qz ſemꝑ manet in eodē loco. g̃ mouebꝫ ſm ſitū. z ꝑ ꝙs in ſitu eſt motus.

¶ Septimo. in habitu eſt motꝰ. nā q̃cūq; acq̃ritur forꝫma de genere habitus tūc ibi fit applicatio illoꝝ q̃ adiacēt corꝑi ad ipm corꝑ. hoc añt nō ꝛtingit niſi ꝑ motum. g̃ ad habitū eſt motus. ¶ Octauo. in qualitate nō eſt mo/rus. q̃m ad illud nō eſt motus ꝑ ſe ad q̄ fit motus ſoluz ſm̃ ptem eius. qz motus ꝑ ſe z ſm̃ partez diſtinguūtur ab inuicē. in q̃litate añt nō eſt ſolū ſm parte. nam nō fit mo/rus ad oēs ſpēs qualitatis. cū nō fiat in ꝑma. neq; in q̃rta g̃ in qualitate nō eſt per ſe motus ¶ Nono. in c̃titate nō eſt motus. qz motus eſt de ꝛrario in ꝛrariuz. in c̃titate nō eſt ꝛrarietas. g̃ nec motus. Minor eſt phi in p̄dica/mentis dicentis. ꝙ c̃titati nihil eſt ꝛrariū. ¶ Decimo. motus ad vbi eſt motus ſm locū. locus añt eſt de gene/re c̃titatis. g̃ ille motus eſt ad quantitatē. z ſic nō erit ad tria p̄dicameta ꝑ ſe. Nec valet ſi dicaꝫ. ꝙ ille motus intrin ſece terminat ad vbi. z extrinſece ad locū. quia locus ꝑe dit vbi ſm naturā. qz eſt cā eius. g̃ talis motus ꝑus ter/minat ad locū c̃ ad vbi. z ſic erit ꝑ accñs ad vbi. Con/firmat. ad ens reſpectiuū nō eſt motus. ſed vbi eſt ens re/ſpectiuū. g̃ ad vbi nullus ē motus ¶ Pro intellectu iſtius queſtionis ponūtur duo diſcurſus. q̃z maior ꝑmi ē iſta

¶ Subſtātia: adaliquid. actio. paſſio. z q̃n de/ficiūt a requiſitis ad motū nceārio Minor. Nō ꝑ ſe loquēdo motus in ſitu habitu reꝑitur generibꝰ Concl'o Igit̃ in p̄dicamentis qua litate c̃titate z vbi dūtaxat generibus per ſe in uenitur motus

¶ Maior ꝓz ꝑ phm in textu. z hz iſta q̃nq; partes. quarū ꝑma eſt. ꝙ ſuba deficiat nceārio a req̃ſitis ad motū. qz mo tus req̃rit ꝛrarietatē. vt ꝓz ꝑ phm in textu. ſed ſube nihil eſt ꝛrariū. qz ſubiecto ꝛrariꝰ. nihil eſt cōtrariū. ſz ſuba eſt ſubiectū ꝛrariꝰ. vt ꝓz ex ſexta ꝓprietate ſube. g̃ ad ſubam nō eſt motus. Preterea ad nullā formā ē mo/tus cuius eſſe ꝓſiſtit in indiuiſibili. qz vna forma ſubalis nō ꝑt miſceri alteri. g̃. Etiā ſubiectū formaꝫ ſubaliuz eſt ens in pura potentia ſicut materia. ſed ens in pura poten tia nō mouebꝫ. g̃ inter formas ſubales nō ꝑt eſſe motꝰ. ꝑ/ꝓprie dictus. qz ille fieret in materia. z ſic oporteret materiaz per ſe moueri. Scōa ꝓs ꝓz. q̃m ad illud nō eſt motus q̄ acq̃rik in aliquo ſubiecto nulla trāſmutatōne facta in eo. relatio añt acq̃ritur in aliquo nulla facta trāſmutatiōe in ipſo. qz ſolo ſorte exiſtēte albo ſi fiat alter albꝰ acq̃ritur ſili/tudo in ſorte nulla facta tranſmutatōe in eo. Etiā relati/ua poſita ſe ponūt in eſſe. ſed ꝛraria nō poſita ſe ponunt g̃ ꝛrarietas nō ineſt relatiuis. z ꝑ ꝙs neq; motus. cum oīnis motus ſit inter ꝛraria Etiā ꝛraria nunq; ſe ſimul ꝑatiūtur actu in eodē ſubiecto. ſed duo relatiua ſimul ſe ꝑatiūtur in eodē ſubiecto. vt idē ſubiectū reſpectu diuerſo rum eſt ſi'le z diſſi'le. g̃ in relatiuis nō eſt ꝛrarietas. z per ꝙs in ipſis nō eſt motus ꝑ ſe. ¶ Sed diceres. nullū ens reale acq̃rik in altero ſine mutatōe facta in ipſo. ſed ſic eſt de relatiōe q̄ eſt ens reale. g̃. Ad hoc dōm eſt. ꝙ relatio realis nō acq̃ritur in aliq̃ de nouo vt in ſubiecto totaliter ſic ꝙ ante nō ꝑfuit in eo in radice. ſed relatio exiſtēs in aliq̃ vt in radice acq̃ritur bene quo ad ꝓplementū abſq; hoc ꝙ ipm cui acq̃ritur mutebꝫ. Aut dōm eſt. ꝙ nullum ens reale ꝑt acq̃ri de nouo in ſubiecto ſine oīmoda mutatōne. pura vtriuſq; extremi. ſed bene ſine mutatōne illius extremi cui aduenit. Cuius exemplū eſt. vt iohānes petro eſt diſſi'lis inq̃tum iohānes eſt albꝰ z petrus niger. ꝑt añt iohānes fi eri petro ſi'lis ſine ſui mutatōe. nō tñ ſine mutatōe petri. mutaꝫ enī in petro q̃litas que eſt nigredo ꝑ modū altera/tionis in albedinē. Tercio dōm eſt. ꝙ licz relatio acquiraꝫ in ſubiecto nulla mutatōe ſenſibili facta in ipſo. tñ q̃n acq̃/ritur relatio in ſubiecto fit mutatio reſpectiua inſenſibilis. qz acquirik in ipſo quodd̄ reale ens de nouo q̄ ꝑus nō fuit in eo. z ſic ſubiectū tale aliquo mō mutaꝫ. eo ꝙ ſe hz aliter nūc q̃ ꝑus. Alij dicūt ꝙ eſt duplex mutatio. ſcz acq/uiſitiua. z depditiua. Mutatio acq̃ſitiua eſt ꝑ quam aliq̃ quid acq̃rik. Sed mutatio deperditiua eſt ꝑ quā aliq̃d deperdik. licz igit̃ relatiuū acq̃raꝫ in ſubiecto nulla muraꝫ one deperditiua facta in ipſo. tñ neccārio fit aliqua muta/tio acquiſitiua. q̃m aliq̃d acq̃rik q̄ ꝑus nō fuit. Nō tñ di cendū eſt ꝓprie. ꝙ aliq̃d acquirik. ſed adaliquid. Vnde eſt ꝙ relatio nō facit ꝓpoſitōem cū eo cui adūigik dicēte dño Alter. ꝙ albū ſi'le nō eſt ꝓpoſitius q̃ albū tm. eo ꝙ oīs ꝓpoſitio ē penes eſſe in z nō penes eſſe ad Tercia z quar/ta partes ſic ꝓbank. qz motus non eſt motus. vt deduc/tum eſt in textu ſeptē rōnibꝰ. ſed actio z paſſio ſunt motꝰ

tgik ad actōem ⁊ passionē nō est mot⁹ Minor est phi ter cio physicor dicentis. q actio ⁊ passio sunt vnus motus materialiter. inq̄tum vna forma numero p̄t materialr di ci actio ⁊ passio ⁊ motus. Q uinta ps pz. qm̄ qñ relinqui tur ex adiacentia tpis in re tpali. sz tps nō pt esse termin⁹ motus. qz sp est cū motu. g̃ neq̄ qñ. ¶ Minor pz. qz sit⁹ importat ordinē quēdā. sed ordo est relatio q̄dā. Similiter habere ōt quādam habitudinē corporis ad id qō ei adia cet. ⁊ ita est p̄dicamentū respectiuū. sicut g̃ in relatōe non est motus. ita nec in istis. Et ideo nō oportuit Aresto. pro bare q ad ista tria p̄dicamenta scz ad qñ. situm. ⁊ habe re. nō est motus cū dicant respectū. habitate tū doctrine fieri potuit. vt visum est Etiā in istis p̄dicamētis non est ꝓtrarietas. g̃ in eis nō est motus Cōsequētia ꝑbat. quia motus est de vno ꝓtrario in reliquū. vt de albo in nigrū est motus. ¶ Conclusio pz. qz in illis reperitur ꝓtrarietas sufficiens ad causandū motū. ⁊ solū in illis q̄ in alijs septē generibꝫ nō reperit. g̃ solum ad ista tria p̄dicamenta ē mo tus. Et quo etiā sequtur. q quies est ꝑse solū in tribꝫ p̄edi camentis. qz in eodē genere reponūtur oppolita. sed mot⁹ et quies sunt oppolita. g̃ ⁊c. Et q̄ q̄ ad tria p̄dicamenta sit dūtaxat motus ꝑ se. sunt tñ quatuor spēs motus ꝙrie dicti. Cuius rō est. qz omis motus est ad vbi aut ad for mā. si p̄mū nō hz nomen impositū. nec fm genus nec fm spēm. sz circūloquutiue ōr loci mutatio. ⁊ non ꝙrie dz dici motus ad locū. qz locus est extrinsecus mobili. cum sit in corpore ꝓtinente. Si ad formā hoc fit dupl'r. aut ad for mam subalem. ⁊ sic nō causat motus. qz in suba nō ē mo tus. aut ad formā accīntalem. ⁊ hoc dupl'r. vel ad formaz respectiuā. aut absolutā. nō ad formā respectiuaz. qm̄ ad aliqd nō est motus. Si ad formā absolutā hoc fit dupl'r aut ē ad qualitatē. ⁊ sic ē alteratio. aut ad quātitatē. ⁊ hoc fit dupl'r. aut ad q̄titatem ꝑfectam. ⁊ sic est augmentatio aut ad impfectā. ⁊ sic est diminutio. Maior alter⁹ dis.

Tripliciter ōr īmobile. scz ꝓtradictorie. con trarie. ⁊ ꝑuatiue Minor Immobile p̄ma tiue aut ꝓtrarie solū dicit quiescere Conclu sio Igit quies est motus ꝑuatio in eo qō ap tum natū moueri: nō aūt mouet vbi tūc ⁊ tali ter qñ ⁊ qualiter natum est moueri.

¶ Maior est phi in textu. Minor ꝑbat. qz quies nō ē ne gatio motus simpl'r. sed eius carentia est in mobili aut fa cilīter aut cū difficultate. ⁊ sic ꝙrie loquēdo quies magis ōr ꝙuenire mobili ꝑuatiue q̄ ꝓtrarie. ⁊ sic magis opponi tur motui ꝑuatiue q̄ ꝓtrarie. ¶ Conclusio sequtur ex p̄ missis. ⁊ est definitio q̄etis que est bona. qm̄ ꝙuenit ꝙuer tibiliter q̄eti. ⁊ sufficienter explicat naturā eius. qz datur p ꝑuatōem motus a quo hz cognosci q̄es. cū ꝑuatio p suū habitū cognoscit. Et videt q ipsa nō sit bona Probat qz quies est pfectio motus. cuz mot⁹ pficiat p suū termi nū ad quē in quo est quies. Ad h ōm ē. q dupl'r ꝙsidet rat motus. Uno mō ꝙsiderat in rōne forme quā impor tat. ⁊ sic pficit in termino ad quem. Alio mō ꝙsiderat sub rōne fluxus ⁊ esse impfecti. ⁊ quo ad hoc non pficit in ter mino ad quē. inq̄tū ōt impfectiōez ee. licz inq̄tū dicat esse mō quies opponitur illi inq̄tum ōt tale esse. Et siliter q̄ es dupl'r p̄t ꝙsiderari. Uno mō in rōne ꝙmuni quietis. ⁊ hoc tam definitū est. ⁊ ōr solum motus ꝑuatōem. ⁊ sic si bi opponit ꝑuatiue. Alio mō fm q est in determinata na tura alicuius quiescentis. ⁊ hoc mō opponit nō solū ꝑua tiue. sed etiā ꝓtrarie. ⁊ quo ad illā naturā ōr pfectiōez fo me que erat in motu. Et est sciendū. q illa particula ap tum natū moueri in definitōe q̄etis p̄t dupl'r referri. Uno mō ad mobile fm se acceptū. ⁊ sic illa definitio ꝙuenit tā quieti violente q̄ naturali. Alio mō p̄t referri ad mobile fm q est in determinato loco. ⁊ c̄ circūstantijs. ⁊ h mō solum ꝙuenit quieti violente.

Ad obiecta in oppositū

Ad p̄mū ōm est. q tripl'r accipit ꝓtrarietas Uno mō ꝙmuniter. p omī repugnātia pfecti ⁊ impfecti. ⁊ sic exten dit se ad oppōnem habitus ⁊ ꝑuatōis. Secūdo. p repug nantia duaꝝ formaꝝ que agūt ⁊ patiūtur inter se siue acti one ꝙrie siue actione aliena. sicut due forme substātiales agūt actōe suarum qualitatum. et istis duobus modis in suba reperitur ꝓtrarietas. Sed nullus istoꝝ modoꝝ ꝓtra rietatis sufficit ad motū ꝙrie dictū Tercio mō accipit cō trarietas p repugnātia duaꝝ formaꝝ que agunt ⁊ patiū tur adinuicem formal'r ⁊ actōe ꝙrie dicta. siue hoc sit p se p̄mo sicut qualitates p̄me. vt calidū frigidū humiduz et siccū. siue p se secūdo. vt q̄litates secūde que causant a p̄ mis. ⁊ ideo agūt mediantibꝫ p̄mis. vt albū nigrū. Et ad istam ꝓtrarietatē q̄tuor requirūtur ꝓditiones p⁹ do. Alb. Prima q sint forme actiue ⁊ passiue ad inuicē per se pri mo. sicut qualitates p̄me. aut p se secūdo. vt q̄litates secū de causate ab ipsis p̄mis. Secūda q sint forme non sim pliciter simplices sed multiplicate in materia. ita q sint in subiecto maiori maiores. ⁊ in subiecto minori minores. si cut sunt forme corporales. Calor em̄ maior est in maiori calido. ⁊ minor in minori. si id sit ꝙriū subiectū eius Ter cia q ille forme ꝓtrarie habeāt mediū inter se p qō fit mo tus. vt viride ⁊ blauū inter albū ⁊ nigrum q̄ oportet q in motu sit transitus de extremo in extremū p̄ mediuz. ideo requirit q ille forme sint miscibiles inter se in ipso medio. ¶ Sed diceres. q inter ꝓtraria īmediata vt inter sanuz et egrū est motus. ⁊ tñ illa nō habent mediū. qz sunt īme diata. g̃ nō requirit q forme ꝓtrarie in quibꝫ est mot⁹ ha beant mediū Ad hoc ōm est. q licz ꝓtraria īmediata nō habeant mediū determinatū ad spēm ⁊ cui attribuit inten tio alicuius spēi. eo q sit status in illo medio. tū habent be ne mediū fm esse qō habent in motu. in quo ille forme ad inuicem sunt miscibiles. ⁊ de tali medio motus intelligit q requiritur inter formas ꝓtrarias motū terminātes Quarta ꝓditio est. q ille forme mutuo se expellāt expul sione ꝙrie. ⁊ ista sequitur ex p̄ma. ¶ Ad secūdū ōm est q in relatiuis nō est alteratio. neq̄ susceptio magis ⁊ mi nus ꝑ se. sed solum per accīs gratia fundamenti relatio nis. qō suscipit magis ⁊ minus. vt similitudo p accīs inten ditur ⁊ remittitur per hoc q qualitas ad quam sequitur similitudo intendit ⁊ remittit. Et siliter est de equalita te. ⁊ sic de alijs. Et sic querere an ad aliqō p̄dicamētum sit per se motus nihil aliud est. q̄ querere an forma alicui⁹ p̄dicamenti possit esse terminus p se ⁊ intrinsecus alicui⁹ veri motus. ⁊ sic q̄rere an ad subaz sit p se motus est que rere an aliqō reponibile in p̄dicamento sube possit esse ter minus p se ⁊ intrinsecus alicuius veri motus. ⁊ sic certuz est q ad subam nō est mot⁹ p se. nec ad adaliqd. vt pz ex dictis Et ōr notanter per se terminus. qz forma alicuius p̄dicamenti bene potest esse terminus p accīs alicui⁹ ve ri motus. q tñ ad tale p̄dicamentū non est motus per se.

Verbi gratia. motus localis terminat ad locū tanq̄ ad terminū extrinsecū. tñ motus localis nō est motus ad q̄ritatem. sed ad vbi. ꝯ manifestū est q̄ ad hoc q̄ ad aliqđ p̄dicamentū sit p se motus. req̄ritur q̄ aliq̄d reponibile i tali p̄dicamento possit esse terminus intrinsecus z p se alicuius veri motus. Ad ꝓfirmatōem dom̄ est. q̄ motus non est p se ad magnū z paruū. sed p accñs. p hoc eñ q̄ mot⁹ augmentatōis est ad q̄titatem pfectam cui accidit q̄ dica magna aut parua respectu alterius. ideo motus p accidens est ad magnū z paruū. ¶ Ad tertiū dom̄ est. q̄ licet motus nō sit terminus motus p se. eo q̄ omnis terminus motus est indiuisibilis. tñ motus p̄t terminare aliuz motum p accñs. sicut ambulatio p accñs terminat ad calefactōem. z calefactio ad sanatōem. z cūjs. sed de motu p accñs nō est hic ad ꝓpositū. sed solum de motu per se.

¶ Ad quartū dom̄ est. q̄ affectio illa que dr passio simul est cū motu. nec sequitur ꝓprie ipm motuz. ideo nō terminat ipsum. sed cessante ipo motu cessāt actio z passio. q̄ semp sunt in motu. Et ad ꝓfirmatōem dom̄ est. q̄ ꝓtrarietas nō reperit p̄mo p se in actōe z passione. q̄ due actiōes nō sunt forme actiue. sed solum p accñs z ex p̄ncipali rōne qualitatū a quibus causat. vt calefactio z frigefactio ꝓtrariant p alterū. scz p caliditatē z frigiditatē a quibus fiūt. Ad aliā ꝓfirmatōem dom̄ est. q̄ motus nō acq̄ritur in suo subiecto ꝓprie. sic q̄ sit terminus acq̄sitōnis. sed solum acq̄ritur tanq̄ quo aliquid scz terminus ad quē acq̄ritur in mobili nec oportz illud qđ acq̄ritur in subiecto tanq̄ quo mediante alio acquirat. Motus etiā nō mouet nisi per accñs ad motum sui subiecti. z adhuc si loquat de motu locali ille mouet nec per se nec p accñs. q̄ nō est aliquid p̄manens in suo subiecto ¶ Ad quintum dom̄ est. q̄ motus non est in rpe sic q̄ tempus sit terminus eius. sed solum tanq̄ in mensura. z sic est ibi eq̄uocatio. ¶ Ad sextū dom̄ est. q̄ in situ nō est mutatio de forma ad formā. de genere situs p se. sed solus p accñs. q̄ cū aliquis surgit de sessione ad stationem. ibi fit motus localis. z statio sequitur illū motuz localem. z p accñs terminat ad ipm. Ad ꝓfirmatōem dom̄ est. q̄ celū mouet p̄mo p̄m locū. z p accñs p̄m situz. licz eñ nō moueat localiter sic q̄ moueat de loco ad locū. tñ mouet circa medium z in loco suo. vt si esset aqua in cipho. licet non exiret ipm locū. possz tñ moueri p̄m locū in cipho Et ꝓtrarietas q̄ est in differentijs situs non est ꝓpter situm. sed ꝓpter loci dñas in quibus est situs. z a quibus causat Ad septimū dom̄ est. q̄ ad habitū est bene motus p accñs. q̄ habitus sequit aliquē motū localem p quē fit applicatio illorū que adiacent corpi ad ipm corpus. sed tñ ad ipm nō est motus p se. ¶ Ad octauū dom̄ est. q̄ ad q̄litatem nō fit motus p̄m partem integralē. sed p̄m ptem subiectiuā. Uñ verū est. q̄ motus p̄m ptem integralez distinguatur ꝓtra motū p se. nō aūt motus p̄m ptem subiectiuā. Etiā Aresto. nō ponit hic ꝓpōnem vlem. scz q̄ ad oēs q̄litates est p se motus. q̄m scie z virtutes sunt qualitates. z tñ ad eas nō est motus. sed ponit vnā indefinitā. que redditur vera. p aliqua qualitate vel aliq̄bus qualitatibus. ¶ Ad nonū dom̄ est. q̄ dupl̄r p̄t cōsiderari q̄titas. Uno mō p̄m se p̄m q̄ p̄cedit natura materiā sensibilē. z hoc dupliciter. Uno mō p̄m intentōem ꝓmunē q̄titatis p̄m quā cōuenit oīb⁹ q̄titatibus. z hoc mō ꝓsiderat a logico Alio mō i rōne mēsure. p̄m q̄ fluit ab vnitate z terminat lineis vl̄ superficieb⁹. z sic ꝓsiderat a mathematico. z his duob⁹ modis sibi nō ꝓuenit ꝓtrarietas. Alio mō ꝓsiderat p̄m q̄ est terminus corpoꝝ physicaliū. z habz rationem perfecti et imperfecti p̄m q̄ vnicuiq̄ rei naturali est certus terminus sue q̄titatis z augmenti. inq̄tum hz q̄titatē pfectaz et hoc mō q̄titas hz esse ꝓiūctū qualitatib⁹ actiuis z passiuis i ipsa materia. z hoc mō ꝓuenit sibi ꝓtrarietas. q̄ in eo sunt forme actiue z passiue. scz q̄titas pfecta z imperfecta. qđ tñ ꝓuenit eis p̄m ꝓcretōnem ad q̄litates actiuas z passiuas. Et sic pz qđo in q̄titate est ꝓtrarietas. z qđo nō Est tñ notāđ. q̄ est triplex ꝓtrarietas. qđā est effectiua et illa reperit in q̄titate. z illa orit a forma subali extrēde te materiā ad q̄titatē debit ā tali spēi. aut deficiente a virtute extrinseca ipsius. z sic pfectū z imperfectum vt dcm̄ est ꝓtrariant. Formalis est triplex. scz cōtraria. q̄ in quoli bet genere reperit. ꝓprie dicta. q̄ reperit taz in formis substātialib⁹ q̄ accñtalib⁹. ꝓp̄ūssime dicta. q̄ solū reperit iter q̄litates tercie spēi. Finalis aūt ꝓtrarietas reperit in vbi q̄ locatū mouet ad locū nō inq̄tum locus est q̄titas. sed inq̄tum locus hz virtutē ꝓseruandi locatū. z sic in ꝓtrijs locis sunt ꝓtrarie virtutes. ¶ Ad decimū dom̄ est. q̄ in oīni motu terminus ad quē dz esse in eodem subiecto cū motu. z q̄ vbi est subiectiue in ipso mobili. qđ mouet localiter. z non locus. ideo ille motus terminat intrinsece ad vbi z nō ad locū. Ubi eñ a loco causat. z in loco naturali reperit ꝓtrarietas p̄m diuersas dñas p̄nis. eo q̄ in vbi sunt diuerse īfluētie. ideo in vbi reperit ꝓtrarietas q̄ tñ causat a ꝓtrarietate loci. Quia tñ ꝓtrarietas loci inq̄tum hmōi dr imobilis. z ꝓtrarietas vbi q̄ recepta est i ipso loco p̄t esse mobilis. ideo ꝓtrarietas q̄ est in vbi est sufficiens ad causandū motū. nō aūt illa q̄ est in loco Unde ad hoc q̄ inter duo ꝓtraria sit motus req̄ritur q̄ due forme ꝓtrarie sint adinuicē p̄miscibiles z q̄ ibi sit medium inter ipsas. ¶ Et ad replicā dom̄ est. q̄ licet locus sit prior natura q̄ vbi. tñ nō p̄cedit vbi quo ad hoc q̄ est terminare motū localem. q̄ termin⁹ intrinsecus motus p̄us z p̄pinquius terminat q̄ extrinsecus. Ad ꝓfirmatōem dicēdum est. ad ens simpl̄r z p̄m esse respectiuū nō ē mot⁹. scz ad ens respectiuū p̄m dici bene est motus. z tale est vbi

Incidūt dubia quorū

primū est. An solo sorte existente albo in eo sit relatio similitudinis. aut acq̄rat de nouo alio albo generato. ¶ Solō q̄ in sorte albo est tota essentia z entitas relatōis in cē habituali. nō tñ in esse actuali relatōis. Primū pz. q̄m relatiuitas est tota entitas ipsius relatōis. in sorte aūt albo ē referibilitas ad oēs illos q̄ p̄ñt cē albi. q̄ hz in se formā qua p̄t referri z habere similitudinē cū oīb⁹ ipsis. q̄ ipo est tota entitas et essentia relatōis. Nam entitas relationis. nō est actualis ꝓparatio extremoꝝ q̄ fit p aiam. vt q̄dam diterūt. sed est referibilitas vnius relatiui ad correlatiuū Etiā dans formā dat ꝓna formā. que sequūtur immediate ad illā formā. sed similitudo sequitur ad formā albedinis q̄ est ꝓximū fundamentū similitudinis. q̄ ꝓducta aliq̄ albedine in subiecto. in ea ē eēntia similitudinis. q̄ se hz tanq̄ passio ꝓnis ipam albedinē vel aliquā vnā qualitatē in spē. Et silr dr de relatōib⁹ q̄ fundant in q̄titate z in actōe et passione. Scdm pz. q̄ relatio nō habet cē actuale relatōis nisi sit terminus illius relatōis. nā licz in sorte esset referibilitas. tñ nō possz actu referri ad aliud nisi posito alio extremo. z hoc mō intelligit hoc qđ dr in textu. q̄ relatio acquirit de nouo sine trāsmutatōe facta in eo.

Secūdum dubium est.

An ſeqꝫ h̄ inconueniens ſi ipſius gñatōis eſſz generatio. q̄ tūc nō eſſet danda p̄ma generatio. ſed eſſet ꝓceſſus in infinitū. ¶ Et videt q̄ nō ſequatur. qm̄ Ariſtoteles dicit mūdū eſſe eternū. Etiā generatōes z corruptōes ſunt ꝑpetue. g̃ nō eſt danda p̄ma generatio. ¶ Solo q̄ ſic. vt pz ꝑ Ariſto. in textu. ¶ Et ad obiectū in oppoſitū dām eſt vnā generatōez ſequi ad aliā p̄ intelligi dupl'r. Uno mō ꝑ ſe. ſic q̄ quelibet generatio ſit ꝑ ſe z neccārio ſuppoſita an re aliā generatōem. z hoc Ariſto. reprobat. qz ſic vna generatio nō ſequitur ad aliam. ꝑ accīs eīm eſt q̄ ſortes generet petrū. qm̄ ſi petrus fuiſſet p̄or ſorte generaſſet ſortez. Alio mō vna generatio ſeqtur ad aliā ꝑ accīs. z ſic poſita eternitate mūdi ſemꝑ generatiōnem p̄cedit generatio et ſic nō eſt inconueniens generatōem ꝓcedere in infinituz Et ideo verū eſt qđ dr Ariſto. in p̄mo de generatiōe. q̄ generatōes z corruptōes ſunt ꝑpetue. ita q̄ nec ſit danda aliqua generatio ſimpl'r p̄ma. Ariſto. tm̄ intendit hic dicere. ſi ipſius generatiōis eſſet generatio. q̄ tūc nō eſſet danda prima generatio reſpectu alicuius particularis indui dui. hoc autem inconueniens eſt.

Terciū dubium eſt.

An eſſe oporteat illud qđ corrūpitur. ¶ Et videt q̄ nō. qm̄ illud qđ corrūpitur nō eſt. qz corruptio eſt inſtātanea mutatio z hz ꝓ ſuo termino nō eſſe. g̃ ſimul eſt cuz ſuo termino ad quē qui nō eſt. g̃ male dr in textu. eſſe oportz qđ corrūpitur. ¶ Solo q̄ corruptio poteſt dupl'r accipi. Uno mō ꝑ mutatōib⁹ puſis ſubiectū ad corruptōem et ad nō eſſe diſponentib⁹. z illo⁹ accipit corruptio in ꝓpoſito et ſic ſenſus illius auctoritatis eſt. eſſe oportet qđ corrumpit id eſt illud qđ diſponit ad corruptōem debet ꝑus eſſe anteq̄ corrūpat. Alio mō accipit ꝑ mutatōe inſtantanea. et illo modo nō capitur hic.

Quartū dubium eſt

Quare motus qui eſt ad q̄titatem nō hz vnuz nomen ſicut motus q̄ eſt ad qualitatem. ¶ Solo q̄ ideo. qz eodem mō in aliquo p̄dicamento reperit mot⁹ quo mō in eo reperit ꝓtrarietas. qz motus eſt de ꝓtrario in ꝓtrariuz ſed ꝓtrarietas reperit in qualitate ſm ꝓprias rōnes ſpēz. ſm quas ꝓtinentur ſub genere. z ideo in p̄dicamentis dr ꝑ⁹ q̄ qualitati eſt aliq̄d ꝓtrariū. quaſi diceret. q̄ ꝓtrarietas ꝓuenit qualitati in ratiōe ſui generis. z ideo eſt ibi aliq̄d ꝓmune nomen genericū. qđ eſt alteratio. ſed in p̄dicamento q̄titatis inuenit ꝓtrarietas nō ſm q̄ ſpēs cōtinētur abſolute ſub genere q̄titatis. qz ſic q̄titas nō hz maximū z minimū. z ꝑ ꝑns nō eſt maxima diſtantia in q̄titatib⁹ quā reqrit ꝓtrarietas. ſed eſt ibi ꝓtrarietas ſm q̄ ſpēs q̄titatis referūtur ad ſpēm rerū naturaliū. z ſic q̄titas hz maximū z minimū. ideo in q̄titate aſſignant duo noīa. qz a maximo inſtituit nomē augmentatiōis. z a minimo nomen diminutōis. Alia rō. in motu alteratōis motus denoiat ſubiectū. in motu aūt q̄ eſt ad q̄titatē nō denoiat ſubiectū. ſed terminos ſiue quantitatē. dr eīm in alteratōne q̄ ſubiectū alteratr. in augmentatōe dr q̄ q̄titas augef vel diminuit. cū igit ſubiectū motus eſt vnū. termini q̄titatis vero diuerſi. ideo motus alteratōis qui denominat a ſubiecto noīatur vno nomine. z motus q̄ eſt ad q̄titatem duob⁹ noīat nominib⁹.

Quintum dubium eſt.

An motus intenſiōis z remiſſionis q̄ fit in eadē ſpē diſcat alteratio. ¶ Et videt q̄ nō. qz ille nō fit de vna qualitate ꝓtraria in aliā ꝓtrariā. cū in vna ſpē nō repiatur ꝓtrarietas. g̃ talis motus nō eſt alteratio. ¶ Solo q̄ ſic. qz omis mot⁹ de ꝓtraria q̄litate in cōtrariā eſt alteratio. intenſio et remiſſio ſunt hmōi. g̃. Uno mō ꝓbat. qz ille mot⁹ vl'r fit de ꝓtrario ſimpl'r. aut de ꝓtrario ſm q̄d. ſez a medio. naz mediū ꝓparatū extremis vtriq̄ ꝓtrariat. z ſic ad rōnem motus ſufficit q̄ fiat aut de ꝓtrario ſimpl'r. aut de medio qđ hz rōnem alteri⁹ extremi. ¶ Ad obiectū in oppoſituz dām eſt. q̄ licz in vna ſpē nō ſit ꝓtrarietas ſm ſe. ꝑ tm̄ ibi eſſe ꝓtrarietas ſm diuerſa eſſe incēſtū illa ꝑt accipi in eē ꝑ mixto cū ꝓtrario z depuratū a ſuo ꝓtrario

Oſt hec aūt dicam⁹ q̄d eſt ſimul. z q̄d eſt tāgere: z q̄d eſt mediū. z q̄d ꝓſequēter: et quid habitū. z q̄d ꝓtinuū. z in qualibet re vnū quodq̄ boꝝ eſſe aptū natū ſit:

¶ Iſte eſt tract⁹ ſecūdus. in quo p̄bus determinat de vnitate mot⁹. p̄mittendo ſeptē intentōes ſiue definitōes nominū. Et diuidit iſte tract⁹ in duo capl'a. In quoꝝ p̄mo determinat de ſeptē definitōnib⁹ nominū. In ſcdo de vnitate motus cēntiali z accidentali. ibi. (Un⁹ autez mot⁹) Primū capl'm diuidit in duas ptes. In quaꝝ p̄ma p̄bus facit qđ dictū eſt. In ſcda ꝓparat aliq̄ ad inuicē ibi (Et ſi q̄dē) Quātū igit ad p̄mā ptē p̄bs enumerat ſe ptē intentōes ſiue definitōes. z ſunt iſte. q̄d eſt ſimul eſſe q̄d ſeparatū. q̄d tangere. q̄d mediū. z q̄d ſequēter. z q̄d habitū. z q̄d ꝓtinuū. z poſt q̄s determinatū eſt de vnoq̄q iſtoꝝ ſm ſuā definitōem. determinādū eſt de ſubiectis ipſorū in q̄b⁹ z q̄lib⁹ vnūq̄q ipſoꝝ. hz eē. z h̄ in ſexto huiꝰ

Simul q̄dem ergo dicūtur hec eſſe ſm locum quecūq̄ in vno loco ſunt p̄mo Separatim autē q̄cūq̄ ſunt in altero. Tāgere aūt quoꝝ vltima ſimul. Mediū vero in qđ aptū natū eſt primū ptingere mutās q̄s in qđ vltimū mutat ſm naturā ꝓtinue mutās. In minimis aūt eſt mediū trib⁹ vltimū q̄dē eīm mutatōis cōtrariū eſt

Hic p̄bus definit ſimul. ſeparatū. tangere. z mediū. Et dr p̄mo q̄ ſimul ſunt q̄cūq̄ ſunt in vno loco p̄mo. hoc eſt ꝑpio ſiue ꝑpimo. ita q̄ vltima eoꝝ ſe cōtingūt. z ſic cadit ſimul in definitōe eius qđ eſt tangere. Separata dicūtur q̄cūq̄ ſunt in loco altero z diuerſo. qz illa nō ꝓtingūt ſe in locis ſuis ꝓprijs Sedm aūt q̄ opponit ei qđ eſt tangere ſiue ꝓtingere. tūc ſeparatim ſunt quoꝝ termini a ſe inuicez per ſpaciū diſtinguūtur. Tāgūt aūt ſe phyſice quoꝝ termini ſiue vltima ſunt ſimł. Non ſunt aūt ꝑte ſimul niſi qñ remanēt diuerſa. Cuz eīm tactus ſit in mathematicis magnitudinib⁹ tūc dicūtur ſe tangere mathematice magnitudines. q̄ſ ſibi ſm duos terminos ſupponūtur. vñ corpora mathematica tūc ſe tangūt qñ ſupponūtur eoꝝ ſuperficies ad inuicē z ſuperficies ſe tangūt qñ p̄cta ad ſe inuicē ſupponūtur. qñ aūt linea tangit lineā tūc p̄cta in vno extremo lineaꝝ ſupponūtur directe ſibi aut obliq̄. z tūc ſi dirrecte applicant dr euclides. z ꝓbat in geometricis lib⁹ ꝓmo. tūc efficiūtur p̄ctū vnū. Si aūt oblique ſibi applicātur. tūc faciūt angulū qui in ꝓtactu duaꝝ linearū in p̄cto vno applicatōe nō directa fact⁹ eſt. z tūc iterū duo p̄cta efficiūtur vnū. Et ſilr fit in applicatōe ſuperficiez q̄ efficit vna linea in q̄ ſibi applicant. Et ſilr in corpoꝝ mathema-

ticoꝝ applicatõe efficit vna ſupficies cũ duabꝫ. ꝛ ideo tangentia ſe mathematice nõ hñt vltia ſiʒ vnũ ſi tãgẽtia et applicata ſibi phyſice retinẽt eẽ diſtinctũ. ꝛ ideo nõ vnũ tur nec idẽ fuit ſua vltima. ſʒ ſiʒ mõ pdco. Mediuʒ qđ grece intermediũ vocat ẽ illud in qđ ipm qđ mutat mobile aptũ natũ ẽ pmũ dimittere id qđ mouet ꝙ in qđ mouet vt vltimũ. Cũ em phatũ ẽ ſupra q mutatõis nõ eſt mutatio. neꝙ motꝰ ſit motꝰ nec pt eẽ motꝰ ex motu. neꝙ motus ad motũ. oʒ q in eo ex ꝙ eſt motꝰ nõ ſit motꝰ. qm aliꝫ motꝰ eſſʒ ex motu. Eodẽ mõ oʒ q in vltimo ad qđ ẽ motus nõ ſit motꝰ. cũ motꝰ nõ ſit ad motũ. ideo neccariũ ẽ q in int̃medio qđ ẽ int̃ terminũ a ꝙ ꝛ terminũ ad quẽ ſit motus. ideo intermediũ in phyſicis ẽ in qđ pmũ id qđ mouetur dimittit. ℔ eſt extendit id qđ mouek fm qđ mouek. ꝛ ℔ eſt in iſto ꝓtinue ꝑus ꝙ veniat ad terminũ vltimũ motꝰ in ꝙ eſt motꝰ in motũ eẽ. ꝛ ℔ fm naturã ꝓtinue mutatõis q ſi mutatio ſit int̃rupta. tũc nõ neccario veniet ad vltimũ ſʒ ſiſtet in aliꝙ medioꝝ. Eſt ꝙ fm q in phyſicis accipit in termediũ ad qđ pmũ nata eſt ire trãſmutatio aliꝙ anteꝙ veniat ad illud ad qđ poſtremo trãſmutat in ꝙ tranſmutatio ẽ in trãſmutatũ eẽ. Intermediũ aũt ſicut ꝑʒ in phyſicis fm q in phyſicis accipit ad mĩꝰ ẽ in tribꝫ. qꝫ oĩs motus ẽ int̃ duo ꝓtracta. ꝛ iõ vnũ ꝓtrarioꝝ ẽ pmũ ꝓncipiũ ꝛ alterũ finis motꝰ. ꝛ intermediũ eſt in ꝙ eſt motus de vno in aliud. qđ hʒ quodã mõ vtrũqꝫ ꝓtrarioꝝ

¶ Cõtinue aũt mouek qđ nihil aut pauciſſimũ deficit rei nõ tpis nihil em ꝓhibet deficiẽtẽ rei et nõ tpis. ꝛ ſtatim aut poſt ypatim. id eſt pmã ſonare vltimã. ſʒ rei ĩ ꝙ mouek. hoc ãtꝛ ĩ bis ꝙ ſunt fm locũ ꝛ ĩ aliꝭ mutatõibꝫ manifeſtũ eſt

Hic. p. oñdit qđ ſit ꝓtinue moueri. qꝛ ponit in definitõe mediꝭ. Et ỏꝛ q ꝓtinue moueri ẽ. qñ ĩ motu nihil aut pauciſſimũ deficit rei ꝛ nõ tpis. ꝛ ℔ ſic oñdit. qꝛ aliꝙs ẽ motꝰ ĩ ꝙ nihil ꝓhibet moues aliꝙtulũ deficere rei mote. vt clare ꝑʒ in motu ꝓgreſſiuo ꝝrũdã aĩaliũ. ſʒ ſi ꝓtinuꝰ eẽ dẽat ne ceſſarũ eſt q ĩ nullo deficiat tpe. Eſt em motꝰ ꝝrũdã aĩaliũ ſicut armonia citharе in ꝙ facies armoniã ꝑcutiẽdo citharã aliquãtulũ deficit chorde. qꝛ ꝑus ꝑcutit pmã ĩ acumine ꝙ ỏꝛ grece ypatim. ꝛ poſtea ſine interruptõe tpis dimiſſis intermedijs ꝑcutit vltimã in grauitate. ꝛ cũ ꝑcutiens deficit rei ꝑcuſſe. tñ ſonꝰ iſtaꝝ chordaꝝ fm armoniã ẽ in diſtãs ꝛ ꝓtinuꝰ. ꝛ ꝙ ẽ vna ꝓtinua armõia fm̃ tps Ita etiã in ꝓnũciatõe lrãꝝ in ſyllaba. qꝛ ſyllaba ẽ lrãꝝ ꝓphẽſio in diſtãter plata. ꝛ ſic etʒ motꝰ ꝝrũdã aĩaliũ. ſicut eoꝝ ꝙ ãbulant. Manifeſtũ em eſt q nõ ſiſtit̃ inmtũ pedibꝫ vtriuſq; lateris. ſʒ ꝑns fixa vna ꝑte pedũ leuat altera ꝑs ſi plures ꝙ duos habeãt pedes. ꝛ ſi hñt duos pedes tũc eleuato vno figit alter. tñ qꝛ ſine interruptiõe tpis ꝛ motꝰ mouẽs mouet vnũ pꝰ alterũ. ideo ꝓtinua ỏꝛ ambulatio. Volãtia aũt ꝛ natãtia nec rei mote deficiũt nec tpi. qꝛ optʒ q ſiſt ꝛ ſemel ꝑrus mouẽs alas ad volãdũ aut pẽnas ad natãdũ ſimꝫ nitat inſtrumẽtis vtriuſq; lateris Et ideo etiã ars natãdi in hoibꝫ nulla alia ẽ niſi q ſiſt ꝓtrahit ꝛ extẽdit vtrãqꝫ manũ ꝛ vtrũqꝫ crus vel ſaltẽ crus vtrũqꝫ Qñ em motꝰ naturalis eſt nõ aĩalis. tũc eſt oĩno ꝓtinuꝰ. ꝛ ideo nõ deficit rei. hoc eſt q nõ deficit ei qđ mouek fm rem illã in quã mouek. et hoc eſt manifeſtũ in oĩnibꝫ motibꝫ. Eſt em ꝓtinua loci mutatio in qua mouens nõ deficit mobili fm rẽ in qua eſt motus. hoc eſt fm vbi. ꝛ eſt ꝓtinua alteratio in qua mouens nõ deficit mobili fm qualitatẽ ad quã eſt alteratio. Et ſiliter intelligendũ eſt de augmento ꝛ decremento. Et illud qđ dictũ eſt de intermedio. qđ eſt in quo eſt pmo ꝓtinuꝰ motus qui eſt inter ꝓtraria. hoc maxime apparet verum in hʒ q̃ ſunt fm locũ ꝓtraria

Cõtrariũ aũt fm locũ ẽ fm rectitudinẽ diſtãs plurimũ. Minima em̃ finita. metꝙ aũt finitũ ẽ

¶ Hic ꝓhus definit ꝓtraria fm locũ. ꝛ hoc ideo. qm̃ ſi inter loca nõ eſſet ꝓtrarietas. ſic nõ eſſet motus localis. cũ motus ſit inter ꝓtraria. ꝛ tollit ipm qđ eſt ꝓtinue moueri Dicit ergo ꝓhus q ꝓtraria fm locũ dicũtur que pluriꝫ mũ hoc eſt maxime diſtãt fm̃ lineam rectam. non em poteſt meſurari diſtantia niſi per lineam rectaʒ. qꝛ iſta vnita eſt inter extrema Curue aũt ſunt infinite. recta aũt eſt minima ꝛ breuiſſima. ꝛ ideo notiſſima nobis ꝛ fm rõnem. propter qđ ꝙ ipſam menſuratur diſtantia. ꝛ ideo illa ſola fm naturam eſt media, ꝓpter quod illa eſt int̃er medium per quod eſt motus leuis aſcendendo ꝛ motus grauis deſcendo. Sic aũt eſt ꝛ in aliꝭ motibꝫ naturalibꝫ. quia natura ꝓcedens ab extremitate in extremuʒ ſemper mouet per intermediũ breuiſſimũ. ꝛ hoc eſt rectum. ꝛ ideo rectuʒ eſt iudex ſui ꝛ obliqui. qm̃ per rectum cognoſcitur vtrũqꝫ ſcʒ rectum ꝛ curuũ.

¶ Conſequẽter ãt q cũ poſt ꝓncipiũ ſoluʒ ſit aut poſitione aut ſpecie aut aliquo ſit determinatorũ. nullum mediũ eſt eorum que ſunt in eodem genere. ꝛ cuius cõſequẽter eſt. Dico autem in linea linee fm q ſunt linee. aut vnitatis vnitas. fm q ſunt vnitates aut domus domꝰ Aliud autẽ nihil ꝓhibet eſſe mediũ. ꝓſequẽter autem eſt alicui. cuʒ poſterius aliquid eſt. Nõ em̃ vnũ ꝓſequenter eſt duobꝫ. neꝙ noua luna ſecũde ꝓſequenter. licet hec illi.

Hic. p. definit ꝓñter. Et ỏꝛ q ꝓñter ỏꝛ qñ vnuʒ eſt poſt aliud. ita q nihil mediat eiuſdẽ gñis. Aut ꝓñter fm q in phyſicis ꝛ in aliꝭ cõiter ſumit eſt. q cũ ſit ſolũ poſt id qđ eſt eius ꝓncipiũ aut põe. ſicut vnũ coꝛpꝰ poſt aliud. aut ſpẽ ſicut vnꝰ nũerus eſt poſt altũ. aut ordine. ſicut miles poſt regẽ. aut aliꝙ mõ ſic determinato. ſcʒ q aliꝙd ſit ꝓncipiũ ꝛ aliꝙd poſt ipm nullũ hʒ mediũ qđ ſit de nũero eoꝝ q̃ ſunt eiuſdẽ generis cũ ipo ꝓncipio ſuo reſpectu cuius ỏꝛ ipm eſſe ꝓñter. ſicut dicimꝰ q linea ſequitur lineã põne. ſi nulla ſit linea inter eas. vnitas ſequitur vnitatez ſi nulla ſit eaꝝ media vnitas. ꝛ domꝰ domũ ſi nulla ſit domꝰ intermedia. Et ſiliter fm ſpẽm aĩal bipes ſequit̃ hominem ꝛ hmõi. ſʒ nõ ꝓhibet quin res alterius generis poſſit eẽ inter ea que ſunt ꝓſequẽter. vt ſi ſtat canis aut equus inter duas domos adhuc habent ſe ille due domus ꝓſequẽter. qꝛ oĩne illud qđ eſt alicui ꝓñter ẽ fm aliquẽ modũ ꝓñter eſt et oʒ q ſit poſterius illo ex quo accipit ꝓñter eẽ. ꝛ ideo nõ ỏꝛ in ordine numeri q vnũ ſit ꝓñter ad duo. nec in acceſſionibꝫ lune ỏꝛ q ꝓma luna ſit ꝓñs ſecũda ſed ecõuerſo.

¶ Habitũ aũt eſt qđ ꝓſequenter eſt cuʒ tangat qm̃ autẽ oĩs mutatio in oppoſitis eſt. oppoſita aũt ꝓtraria. ꝛ ꝙ fm ꝓtradictiõem ſunt: ꝓtradictionis aũt nihil medium. manifeſtum eſt q in ꝓtrarijs erit medium

¶ Hic phs definit quādā spēm eius qō est ꝑñr. qz aliꝙ quid habitū supaddit ꝑñti. Est em̄ habitū qō ꝑñr est ita ꝙ tangit tactu large accepto ſm ꝙ oē illud tāgit qō est imediatū siue sit corpus siue non. ⁊ sic inter habita nihil oīno debet mediare nec eiusdem generis nec alterius generis. Hoc autē est qō vocaꝭ arabice sese. qō latine vt inquit dñs Albertus succedens appellatur. Ex qb⁹ infertur. ꝙ oīne mediū est inter contraria. qz in motu est medium ⁊ oīs mutatio est inter ꝓtradictoria aut ꝓtraria. et qz inter ꝓtradictoria nō est medium. ideo motus est inter contraria.

Cōtinuū aūt est quidem habitū aliqō Dico aūt esse continuū q̄d idem fiat et vnus vtriuscz terminus eorū q̄ tangunt. et sic ꝼcat nomē continuū. quia contineatur. Hoc aūt esse nō pōt cū duo sint vltima Sed hoc determinato manifestū est. ꝙ in his est quidē ꝓtinuū. ex qb⁹ vnū aliqō aptū natū est fieri ſm ꝓtactū. Et sicut aliqñ fit continuū vnū sic et totū erit vnū. vel aut penetratione. aut latione. aut tactu. aut adnascentia. aut inserto. Manifestū aūt et quod prius ꝑñr. Contactū quidem em̄ ē necesse ꝑñr esse q̄d ꝑñr aūt nō oīne tangere. Unde et prioribus rōne ꝑñr est vt in nūeris. tact⁹ aūt nō est

¶ Hic definit phus continuum quod est q̄dam species ipius habitus dicens. ꝙ continuū est qō est aliquo mō habitum. habitum est quando vltima sunt simul et si de his que sunt simul terminat aliquo modo vnum tūc erit cōtinuū. Cōtinua autem sunt quorum vltima sunt vnū. hoc est cū vtriuscz continuoꝝ sit vnus ⁊ idem terminus. ⁊ ita continuanꝭ ad inuicē sicut ꝼcat nomē. Continuū em̄ ōz quasi in vno se tenens. aut in vno se tāgēs. sed hoc nunqz potest esse si termini qui sunt vltima sint duo vel plura. qz tunc tangentia sunt solū et nō ꝓtinua. Sed ex ipso noie ꝓtinui manifestū est. ꝙ in his est continuum solū ex quib⁹ vnū aliq̄d aptū natū est fieri siue mathematice siue naturaliter siue artificioſe. vnde si se tangant oportet ꝙ vnianꝭ sicut dicūtur mēbra alis ꝓtinua q̄ se tangūt et fiunt vnū in forma ⁊ colligatione. Sicut et cōtinuū est vnum in multis vnitis ita ⁊ totum vnitiuz ꝓtiū se tangentiū fit vnū. Fit aūt de se sic tangentib⁹ multipliciter vnū. Aut em̄ sunt se tangentia. ⁊ sibi inuicem pmixta sic ꝙ plurimū vnius sit in plurimo alterius. ita ꝙ vnū sit alteri imbibitū. Aut sunt se tangentia non tñ sibi inuicem ibibita. Primo quidem modo vnū recipitur inter spacia siue poros alterius. sicut sunt mixta elementata in corporib⁹. et hec vocaꝭ ꝓtinuatio porosis. qz fit porosmin⁹ puis q̄ grece pori dicūtur. Si secūdo mō tūc nō hñt vniens vltima sua extra se. Aut vniunꝭ vltima eorū seipsis. ⁊ siquidē hñt vniens extra se hoc nō pōt vnire vltima se tangentia nisi per modū ligamenti. sicut vniūtur ossa duo in mēbris ad inuicem se tangentia. et hec vnio vocatur colligatio sicut collum colligatur capiti ⁊ corpori. ⁊ pres in collo sibi inuicem vniunꝭ. Si autē vniens non sit extra seipa. aut vniunꝭ vltimis sibi cohe rentibus ꝙ se. aut quia vtrūqz vltimoꝝ recipitur ab alt̄ero in ꝓtem sui. Primo quidem mō per simplices. tactū vniuntur sibi mēbra sicut caro vene nerui et similia. Secūdo mō vocaꝭ vnio insectōis aut in castratute. sicut dicimus ossa capitis esse continua. qz vnū recipitur inse parabiliter in altero et econuerso In mathematicis vero tangentia vltima efficiuntur simpliciter vnū. et ideo ibi vere est ꝓtinuitas. sed de tali nō est sermo in phisicis

Et si quidē continuū est necesse ē tangere. Si vero tangūt nōdū continuū est. Nō em̄ necesse est vnū esse ipoꝝ vltima si simul sunt. sed si vnū sunt necesse est et simul esse. Quare inserius vltimus est ſm generationem necesse em̄ est tangere si adunata erunt vltima. cōtacta āt nō oīnia adunata sunt. In quibus aūt non est tactus. Manifestū est ꝙ nō est ꝑsertus in his

¶ Ista est secūda pars huius capli in qua phus ꝓpat ista tria ad inuicem scz ꝑñr ꝓtactū ⁊ ꝓtinuū dicēs. ꝙ cōsequenter est primum ſm ratōem ⁊ intellectū inter ista qz oē ꝓtactū q̄ō est habitū ꝑñr est. sed nō oē q̄ō ꝑñr est. est tangens. cō ſm rōem definitiuā id q̄ō ꝑñr est est primū In nūeris em̄ inuenitur ꝑñr esse. sed nō ꝓtactus. ergo ꝑñr se habet ad cōtacta esse sicut a quo nō ꝓuertiꝭ cōsequentia. Eodem aūt modo se habet ꝓtinges ad ꝓtinuū. qm̄ si cōtinuū est necesse est tangere esse. Iz nō ꝓuertitur. qz si ꝓtingat nōdū necesse est ꝓtinuū esse. Nō em̄ necesse est ipoꝝ vltima esse vnū si simul esse cōcedantur sed si cōcedanꝭ aliquoꝝ vltima esse vnū. tūc necesse ē cōcedere ꝙ sint simul. qz dictū est vltima naturaliū corporum possunt esse simul. ⁊ tñ remanēt distincta ⁊ nō vnū vltima em̄ mathematicoꝝ nō sunt simul nisi fiant vnuz et iō nō ꝓprie dictū est ea simul esse in mathematicis Ex quibus ꝓz. ꝙ inserens qui est adunatio ex receptōe vnius in aliud vltimū est in esse inter hec quatuor. qz si vltima sunt inserta sibi necesse est esse vnuz. et si vnū sunt nō necesse est esse inserta. sicut patet in mathematicis. Est igiꝭ insertus vltimū ſm generationem istoꝝ que ē ex ꝓpositione definientium ipa. qz aliam nō habent generationem. Similiter necesse est. ꝙ tangant se vltima si se ꝑserūtur. ꝓtacta em̄ vltima nō vniuersaliter apta nata sunt esse cōserta. sed qz negato superiori negatur inferiꝰ ideo si nō sint ꝓtacta absq̄ dubio nō erūt ꝑserta. qz in qb⁹ non est ꝓtactus non erit etiām consertus

Quare si et vnitas et punctū qualia dicunt separata. Nō possibile esse vnitatem et punctū idem his quidē inē tangere. vnitatib⁹ aūt ꝑsequenter et horū q̄dē cōtingit esse medium Dis em̄ linea mediuz punctorū est. Harū aūt nō est necesse Nullum em̄ mediū ē dualitatis et vnitatis. Quid q̄dē igiꝭ ē simul et extra. et q̄d tangere: et quid mediū. et quid ꝑñr. et quid habitū et quid cōtinuū. et in qualibet vnūqōqz eorum ineſt dictum est.

¶ Hic phs ostēdit ꝙ si puncta et vnitates essent separata. hoc est p̄ncipia corporum ⁊ corpora cōponi ex illis adhuc puncta. et vnitates non possint esse idem. qz punctis ineſt tāgere. vnitatib⁹ āt nō ꝓuenit tāgere. si ꝑñr eē. Si em̄ ꝓcedaꝭ corpus ꝓponi ex punctis. tunc puncta se

tãgũt cõposita in corpore. sz illud est falsum. vt patebit in sexto huius. Alio ãt mõ vere inest pũctis tãgere. qz linee se tangũt in pũctis. cuius sic se tangentia cõtinent. sz in talibꝫ neutro istoꝝ modoꝝ cõtingit tangere. igitur pũcta nõ sunt vnitates sepate. Alia est dã inter ea qz inter duo pũcta est aliq̃d mediũ. etiã si dicant fm imaginationem esse separata. sz nõ est nec̃e q̃ aliq̃d sit mediũ int̃ vnitates Primũ pz. qz pũctũ pt habere positionẽ in continuo t ab hac potentia nõ est sepabile ita q̃ remaneat pũctũ. et cũ positũ est. tũc oportet q̃ inter q̃libet duo pũcta sit linea. qz nõ pt habere sitũ in cõtinuo nisi sitũ termini et termin⁹ sp alicuius terminati termin⁹ est qõ ãt situaliter t̃minat duoꝝ terminis termiat. t sic int̃ q̃libet duo pũcta est linea media. Octã dñs Alber. pbat in ꝓmento suo. q̃ ois linea recta est inter duo puncta. igit si illa cõuertat̃ pticulariter sequtur. q̃ inter quelibet duo pũcta sit linea media. Si ei det q̃ nõ. sit possibile int̃ q̃libz duo pũcta esse lineã. g̃ non inter q̃dã duo pũcta erit linea. ex illa aũt sequit destructio prime. q̃ non ois linea est inter duo pũcta qõ est inconueniens manifestũ in geometria Scõm pz. qz nullũ mediũ fm ordinem nũeri est int̃ vnitatem et dualitatẽ aut inter binariũ et ternariũ. quapꝛopter vnitates cõsequẽter sunt et nõ cõuenit eis tangere sed puncta non sunt consequenter et tangere conuenit eis. et ideo vnitas non est punctum. cuius etiam separata esse ponantur.

Incidunt dubia quorum primũ est.

An possibile sit aliq̃ esse simul fm definitionem hic positã. Octr videt primo q̃ nõ Nã impossibile est duo corpora esse in eodẽ loco. igit impossibile est duo corpa esse sil. Scõo mouẽs et motũ sunt simul. et illa sunt corpora. igit duo corpa possunt esse simul Soo q̃ sic. qz simul dicunt fm locum quecũq; sunt in vno loco pmo. vt duo corpa Ad obiecta in oppositũ Ad pmũ dm est. q̃ definitio debet sic exponi. sil̃ sunt que sunt in eodẽ loco pmo hoc est ꝓximo ita q̃ vltima. eoꝝ se cõtingunt. et sic cadit simul in definitione eius qõ est tangere Alij exponũt illã definitiõem sil̃ sunt tẽ. pmo. id ẽ ꝓpo ꝓpo q̃dem nõ vni corpi tm̃. sz duobꝫ corpibꝫ aut tribꝫ. qz sicut locus adequate cõtinens vnũ corp⁹ t nihil aliud dr sibi ꝓximus. sic etiã locus adequate cõtinens duo corpora t nihil aliud dr ꝓximus illis duobꝫ corpibꝫ t continens tm̃ tria corpa dr illis tribꝫ ꝓximus. Et dicũt illi sic ad argumentũ q̃ aliqua esse in eodẽ loco ꝓxio intelligit dupl̃r. vno⁰ q̃ penetrationem dimẽsionũ ita. s. q̃ dimẽsiones vni⁹ penetrãt dimẽsiones alterius. et sic ipossibile ẽ duo corpa aut tria q̃ se subsistentia esse in eodem loco. p ꝓximo. Alio⁰ intelligit aliqua esse in eodẽ loco q̃ instãtiam et sic duo vel tria q̃ se subsistentia bñ pñt esse in eodẽ loco ꝓximo t sic dm est de mouente et moto q̃ sint sil̃ q̃ in distantiam aut ꝓximitatem sine medio. ꝓprie tñ loquendo duo corpa nõ sunt sil̃. qz nõ sunt in vno loco ꝓximo cuius bñ sint in vno loco cõi t hoc impꝛoprie est eẽ simul Naz si hoc sufficeret esse simul tũc oia pñt dici simul q̃ in celo ꝛcludunt. Octr ex eodẽ fundamẽto nõ dicunt in ꝓximo aliqua sil̃ rpe vt duo gemelli. nec etiã duo relatiua cuz nõ definiat hic sil̃ in cõi in cuius extẽdit se ad oẽs mõs sil̃tatis sz in ꝓximo definit simul fm locum.

Secũdum dubium est.

Cuius tangere et simul se hñt. Soo sicut supaddẽs ex supadditũ. Nam oia q̃ se tangũt sunt aliquo mõ simul fm sua vltima. vñ esse sil̃ supaddit illi qõ est tangere habitudinẽ ad aliq̃d extrinsecũ. s. habitudinẽ ad locũ. ita q̃ sicut tangere dr per ũmediatõem vltimorũ adinuicez fm se ita sil̃ dicit eandẽ ũmediatõem ꝓpatõem ad aliq̃d extrinsecũ. s. ad locũ. Et iõ dr dñs Alber. q̃ separatũ oppoñit duobꝫ istis sc̃z tangere et esse simul

Tertium dubium est.

An duoꝝ mobiliũ separatoꝝ pt esse vnus ꝓtinu⁹ motus. Octr videt q̃ nõ. qz motus accipit suã cõtinuitatẽ a mobili. sz diuersoꝝ mobiliũ nõ est vnus motus. igit. Soo q̃ sic. vt pz ꝓ phm in tex. de pcussione duaꝝ chordarũ faciẽtiũ sonũ armonicũ Ad obiectũ in oppositũ dm est. q̃ in motu est duplex cõtinuitas. s. formalis et materialis. Formalis q̃dem ꝓtinuitas est in motu ex rpe qõ est ꝓtinua mẽsura ipius mot⁹. Cõtinuitas vo materialis est ex vnitate spacij t mobilis ꝓ hoc ad obiectum dm est. q̃ diuersoꝝ mobiliũ pt esse vnus ꝓtinu⁹ motus ꝓtinuitate formali. nõ aũt ꝓtinuitate materiali. Octr q̃ pz. q̃ pfectissima motus ꝓtinuitas est q̃ ẽ ex vtro qꝫ sc̃z ex rpe t mobili. t illa nõ pt esse diuersoꝝ mobilium. sz dũraxat vni⁹. Octr tẽpus. vt dictũ est supꝛ nõ accipit ꝓtinuitatẽ a quocũq; motu sz a motu pmi mobilis

Quartum dubium est.

Cuius debet exponi illa pticula mutans in definitõe medij posita Soo q̃ dz exponi passiue. t sic sensus definitõis ẽ Mediũ ẽ supple illud in q̃ mutãs id est id qõ mutat̃ est aptũ natũ ptingere. pmũ. id ẽ pximo. q̃ in qõ vltimũ mutat. id est mutat̃ fm naturã. Nec etiã hic definit mediũ generaliter acceptũ. qm̃ sic inuenit in syllis t in nũeris. sed hic definit mediũ spẽaliter acceptũ in q̃tũ est mediũ in motu phico. Nam sic necesse est pmo mediũ attingere q̃ vltimũ terminũ. Octr ipa medij definitio intelligit pncipaliter de medio in motu locali. qm̃ ibi oportet oia media necessaria ptransire. Et intelligi pt de motu alterationis si fiat fm naturã vt in fructibus. natura eim̃ pcedit in cerusis de albo in viridẽ colorẽ. de viridi in glaucũ. de glauco in rubeũ. et de rubeo in nigrũ.

Quintum dubium est.

An ꝓtraria sint bñ definita Et videt q̃ nõ. qm̃ ex ea sequeret q̃ solũ motꝫ elemẽto q̃ haberet ꝓtrarium. qz ille hz maximã distantiã fm lineã rectã Soo q̃ sic vt pz ꝓ Aresto. dicentẽ. q̃ ꝓtria fm locũ dicunt q̃ plurimũ id est maxime distãt fm lineã rectã Ad obiectũ in oppositũ dm est. q̃ illa distantia fm lineã rectã nõ intelligit de distantia simpliciter dcã. qz tunc motus istoꝝ inferiorum nõ haberet maximã distantiã sz intelligit ꝓparatiue ꝓpando ad determinata loca mobilia

Sextum dubium est.

An mensura contrarietatis localis sit recta distantia Octr videtur q̃ non. quia motus celi qui est ab oriente in occidẽs cõtrariatur motui qui est ab occidente in oriens. et tamen non est per lineam rectam. Solutio q̃ sic. qz cõtraria dicuntur. quasi ꝓtra se euntia. sed vnus motus localis directe nõ pt esse alteri obuius nisi fiat fm rectã lineã. igit Ad obiectũ i oppositũ dm ẽ q̃ sz

illi motus aliquo mō ꝓtrarij videant habere distātiam et repugnātiā fm lineā circularem. ꝓtrarietas tm̄ in talibus si q̄ sit attendenda est penes lineā rectā q̄ ptēdit ab vno pūcto scz orientis ad reliquū pūctū. s. occidētis;

Septimum dubiuꝫ est.

An ꝓfr sit bñ definitū. Et videt q̄ nō. qz si inter duos hoies mediaret canis. tūc nō possent dici ꝓfr qm̄ medi/at mediū eiusdē generis So° q̄ sic. qz ꝓuenit oī ꝓtento sub definito z soli z sp Et ad obiectū i oppositū dām est. q̄ definitio phi intelligit de genere phico. hoc est de his q̄ sunt eiusdem rōnis seu spēi spēialissime z nō de genere logico. Et notandū est q̄ ꝓprie vna luna nō est cō sequens post aliā fm substantiā. sz fm actū incēsionis et lunatōnis vna luna dicitur post aliā esse.

Octauum dubium est.

An ꝓtinua sint bene definita cū dr. ꝓtinua sunt q̄ꝝ vltima sunt vnā. Et videt primo q̄ nō. qz ptes linee circularis sunt ꝓtinue. et tm̄ vltima illaꝝ nō sunt vnā. ḋa in linea circulari nō est dandū ꝑmū neq; vltimū igit Secūdo vltima ꝓtinuoꝝ sunt diuersa. igit nō sunt vnum. Añs ꝓbat. qz vltima sunt. termini ꝓtinuoꝝ. in eodē ät ꝓtinuo termini sunt diuersi. igit a fortiori due extremitates linee sunt abinuicē diuerse. Tertio. ramꝰ q̄ inserit trūco cōtinuatur ipi trūco. z tm̄ vltima illoꝝ duoꝝ non sunt vnum. qz sunt in diuersis subiectis. igitur continua male definūntur. Solutio q̄ sic. quia in omnib⁹ continuis reperitur aliquid vnum qđ est vltimum vtriusq; partis siue fuerint p̄ arte siue p naturam siue p insertionem. zcētis. Ad obiecta in oppositū. Ad primū dām est. licet in linea circulari fm se totā nō sit ꝑmū nec vltimū. tm̄ respcū ptiū ibi est dare ꝑmū et vltimū nō tm̄ in actu sz in potētia. z ille ptes ꝓprie dicūtur ꝓtinue ad inuicē. qz illarum ptiū vltima stāt vnā Ad scām dām ē q̄ i ꝓtinuo est duplex vltimū siue termin⁹. Nā q̄dā est tmin⁹ terminans tantū. vt sunt extremitates linee. Alius est terminus ꝓtinuans z terminās simul. et de tali termino loq̄ndo ptes ꝓtinui habēt idem vltimū. licet habeant diuersa vltima terminantia tm̄. vñ ille terminus fm aliā rōem est terminās et ꝓtinuans. qz terminat vnā ptē linee fm se. sz dicit ꝓtinuās p respectū ad aliā ptem linee. cū q̄ ꝓtinuat aliā ptē Ad tertiū dām est. q̄ ille ramus ꝓtinuatur rōne nutrimenti qđ transit de vno in aliud z causat ibi ꝓtinuitatē. z rōne illi⁹ vltima illoꝝ duoꝝ sunt vnā q̄ añs q̄ ꝓtinuant⁹ oz q̄ ibi sit talis trāsfusio nutrimenti et licet ꝑmo sint diuersa subiecta. tm̄ postea fiūt vnum subiectū p talem continuitatem

Nonum dubium est.

Quō hñt se ꝓfr. ꝓtiguā. z ꝓtinuā. So° hñt se sicut superius et inferius. qz q̄cūq; sunt tāgentia aut ꝓtigua sunt ꝓfr se hñtia. qz in illis vnā se hz post aliud z nō est mediū eiusdē gñis. sz nō ecōtra. In aliq̄b⁹ ei est ꝓfr vbi nō est tāgere. sicut in formis sepatis a materia. aut i vnitatib⁹ alicuius nūeri q̄ ꝓfr se hñt et nō se tangūt. qz tactus est solū corpm. Sīlr ꝓtinuā est ꝓtiguā. sz nō ecōtra qz illa q̄ꝝ vltima sunt vnā hñt vltima sīl. sed aliq̄ bñ hñt vltima sīl. itatā q̄ vltima nō sunt vnā. vt sunt corpa q̄ simul in vno loco simul. z sic pz. q̄ ꝓtinuū est inferi⁹. z de inde ꝓtiguum. et vltimo ꝓfr se habens qđ est cōmuni⁹ illis et de ipsis verificatur

Decimum dubium est.

An oia ꝓtinua sint tangentia. Et videt ꝑmo q̄ nō. qa tangētia sunt ab inuicē diuersa. cōtinua autē nō sunt diuersa sed faciūt vnā nūero. igit aliq̄ sunt ꝓtinua q̄ nō sunt tangētia ¶ Secūdo ꝓtinua hñt vnā vltimā inter se. tangentia plura habent vltima. qz ad hoc q̄ aliqua sint sīl oportet q̄ sint plura So° sic. vt ptz ex dictis. Ad obiecta in oppositū dām est ad ꝑmū. q̄ ptes ꝓtinui duobus modis ꝓsiderant. vno modo inq̄tum sunt sub forma ꝓtinui. et sic faciūt vnā nūero cū suo toto. Alio° ꝓsiderant in rōne ptiū. et hoc mō ille ptes sunt diuerse inter se. tō p̄nt habere rōem tangentiū. qz licet ꝓtinuitatē habeant rōne totius tm̄ in rōne ptiū hñt diuersitatē. z p ꝓsequens diuersa vltima Ad scām dām est. q̄ ille ptes habent tm̄ vnuꝫ vltimū in actu illud tm̄ vltimū est plura i potentia et illa p̄nt reduci ad actū p diuisionē z illud vltimū inq̄tū plura i poña hz rōem simul. sz inq̄tū vnū in actu nō dat illis ptib⁹ rōem contigui neq; simul. sed dat ipis rōnem continui

Undecimum dubiū est

An pūcta p̄nt ꝓfr se habere. Et videt q̄ sic. vt pūcta diuersaꝝ linearū se hñt ꝓfr ad inuicē. igit pūcta p̄nt se ꝓfr habere. So° q̄ nō. qz int⁹ q̄libet duo pūcta ē linea media. Et ad obiectū in oppositū dām est. q̄ dictū aristo. intelligitur de pūctis in eodē ꝓtinuo q̄ vt dr Aristo. nō p̄nt se ꝓfr habere. Nec etiā pūcta sunt que tangunt. sed sunt ea quib⁹ linee se tangūt. Et dā inter pūctū z vnitatē est. qz punctus superaddit vnitati pōem in continuo Etiam vnitas nō solū est ꝑncipiū nūeri. sz etiā ps. nō ät pūctus est linee ps. sz ꝑncipium solum

Unus aūt motus dicitur multipliciter Unū quidē eⁿ multipliciter dicimus. Genere quidem igit vnus est fm figuras p̄dicamenti loci mutatio q̄dē eⁿ oi loci mutatōi genere vna est Alteratio ät loci mutatōe altera genere est

¶ Istud est secūdū caplm huius tractatus in quo phs determinat de vnitate mot⁹. Et diuiditur p̄ns capitulū in duas ptes. In quarū ꝑma determinat de vnitate essentiali mot⁹. In secūda de vnitate motus q̄ fit p modū accidētiū inseparabiliū in ipo motu. ubi. amplius ät dr vn⁹ Quārū igit ad primā ptem dr phs. q̄ motus multipliciter dicitur vnus. qz vnuꝫ multipliciter dr. Et dicit q̄ motus dicitur vnus genere cuius termini ad quos est motus sunt in vno genere. hoc est in eodem p̄dicamēto. sicut oīs loci mutatio vna est in genere cū loci mutatōe sicut circulatio vna est cū recto motu. z motus sursum hoc modo vnus genere cū motu deorsum Alteratio ät et loci mutatio non sunt vnā in genere. qz finis alterationis est in genere qualitatis. z finis loci mutationis est in genere vbi.

Specie aūt vnus est. cum genere vnus est. et individua specie sit. vt colozis quidem sunt differentie. Jam igitur alius specie denigratio et dealbatio. Omnis autem dealbatio

oñi dealbationi idē ſm ſpeciē erit. et oīs denigratio denigratōi Albedini autem nō amplius Unde ſpecie vna dealbatio dealbatiōi oñi Si aūt ſunt quedā que et genera ſil' et ſpecies ſunt. manifeſtū eſt q vt ſpē vnus erit. ſimpliciter aūt vnus ſpē nō vt doctrinatio. ſed ſcia que dam ſpēs exiſtimatōnis. gen⁹ āt ſcia⁊ aliarū

¶ Hic phs oñdit. q̄s motus ꝺr vnus ſpecie dicens. q motus ſpecie vnus eſt qui cū genere vnus ſit. ⁊ cū hoc per indiuiduā ſpeciem que eſt ſpēs ſpēaliſſima Sūt em coloris qui eſt finis alterationis multe differētie ſm ſpeciem. et tō alteratio cuius finis eſt vna ſpēs coloris nō ē eiuſdem ſpēi cū illa cuius finis eſt alia ſpēs. vt denigratio in alia ſpē eſt q̄ dealbatio ſed oīs dealbatio cū oī dealbatione erit eadem alteratio. et idē motus ſm ſpēm et oīs denigratio eadem eſt cū oī denigratione in ſpē. Nigratio tñ cū dealbatione nō ē eadem ſm ſpēm Unde cū ſit ſpē vna dealbatio cū oī dealbatōe habet ⁊patrōem ad oēm dealbationē. q⁊ nō eſt ⁊patio niſi eo⁊ q̄ ⁊ueniunt in aliquo vno in quo fit ⁊patio eo⁊ adūnicē Sūt aūt q̄dā fines motuū qui ſunt ſimul et gña et ſpēs ſicut ſubalterna q̄ inter genus generaliſſimū et ſpēm ſpecialiſſimā ſt̄ Motus quidē ad tales fines ꝺr q̄dāmō vn⁹ in ſpē. q̄⁹ uis nō dicit abſolute et ſimpliciter vn⁹ ſm ſpēm. q⁊ abſolute ⁊ ſimpliciter nō eſt ſpēs niſi ſpēs ſpēaliſſima. ſicut eſt motus qui dicit doctrinatio. ſi dicak ſcia in cōi ſumpta eſſe ſpēs acceptōis ſiue opinionis ,put opinio ꝺr oēm acrōem p intellectum. Licet ei ſcia q̄ eſt habit⁹ demonſtratiu⁹ ſm Hſit ſpēs acceptōis aut opinionis .rñ eſt gen⁹ ha⁊ ſcia⁊. ſ. geometrie aſtronomie arithmetice ⁊ muſice. tō doctrinatio in cōi nō eſt motus vn⁹ ſm ſpēm ſpecialiſſimā q̄ ſimpliciter ſpēs eſt. ſz potius quodāmō vn⁹ q⁊ eſt vnus ſm id q̄ eſt ſpēs ad q̄dā alia. ſic g̃ ſm ſpēm eſt vnus qui eſt ad idē ſm ſpēm motus.

Dubitauit aūt aliq⁊ ſi ſpē motus vn⁹ ſit. cū ex eodē idē in idē mutet. vt vnū pūctū ex hoc loco in hūc locū. ite⁊ et iterū Si āt h eſt erit circulatio rectitudini eadē. ⁊ volutatio ābulatōni

¶ Hic phs mouet vnā dubitatōnem circa deā ſcz. An plures motus q̄ ſunt ab eodē ad idē ſint vn⁹ ſpēi. q⁊ ad motū vnius ſpēi ſufficit vt videk terminus vnius ſpēi. Et videk q nō. q⁊ poſſibile eſt vt vnū pūctū aut hō aut aliq̄d mobile moueak ex hoc loco in illū locū iterū ⁊ iterum. ita q his aut ter diuerſo motu moueak. vt ex, a in b ita q prima vice moueak p arcū circuli ſup quē ſunt a et b. Seda aūt vice moueak p diametrū q̄ eſt inter a et b. et tertio veniat volutatū. et quarto veniat ambulās Et cū oēs iſti motus ſint ab eodē ad idem videbik ſm dicta q oēs iſti motus ſint eiuſdē ſpēi. ſed hoc eſt incōueniēs igit nō eſt ſp vnus mot⁹ in ſpē q̄n idē mobile mouetur ab eodē ad idē. vtz de motu circulari et recto.

Aut determinatū eſt id in quo eſt. ſi alterū ē. ſpē. q̄n alter motus eſt. Circulare aūt a recto alterū ſpē eſt genere quidē igit et ſpecie. motus vnus ſic eſt.

¶ Hic phs ſoluit dubitatōem dicens. q in veritate non ſufficit ad hoc q motus ſit vnus ſpecie vnitas ſpecifice termini ad quem. ſed etiam requirit vnitas medij ita q medij in quo ſolūmodo eſt motus ſit idem. Ex quo ꝑz q motus circularis et rectus etiā ſi ſint ex eodem in idē nō er ūt eiuſdem ſpēi. Et in alterationib⁹ ſil' eſt. q̄n ſicut teſtat Auicēna nigrū venit ad albū multis vijs. aliq̄n eī venit per viride. ⁊ glaucū ⁊ fuſcū ⁊ ſubalbuz. aliq̄do p nūoſuz ⁊ rubeū et croceū. aliq̄n p iacinctinū et lucens ⁊ licet iſti motus ſint ad idem ſpē ⁊ ex eodē. non tñ ſunt idem ſpē. q⁊ mediū p q̄ eſt trāſitus in q̄ ſolūmō eſſentialiter eſt motus eſt ad aliud ⁊ aliud ſpē igit mōis p̄dictis ꝺr mot⁹ eſſe vnus ſm genus ⁊ ſm ſpeciem

Simpliciter aūt vn⁹ motus qui ſuba q̄dez vnus et nūero eſt. q⁊ aūt h mōi ſit manifeſtum eſt diuidentibus. Tria em̄ ſunt ſm nūe⁊ circa que dicimus motū vnū q̄. et in quo. ⁊ q̄n. Dico aūt q̄ q̄n neceſſe eſt aliquid eſſe quod mouetur vt boiem aut alterū. et in aliq̄ hoc mouere: vt in loco aut in paſſione, et q̄n. In tpe ei oē mouek. Hoz iterū aūt genere quidē aut ſpecie eſſe vnum eſt in re in quam mouetur. habitum erat in tempore.

Hic phs oñt quis motus dicitur vn⁹ dicens q ſimplr et abſolute et ſine determinatione eſt motus vnus aut ſubſtantia aut nūero. Dicik aūt ſubſtantia vnus q̄ ex ſubſtantialib⁹ motui ⁊ueniētib⁹ eſt vnus. eo modo quo oīa ſibi ſubſtantialia ſunt. eodem modo ſicut vnus ē in quo non inuenitur diuerſitas in nūerando. Quis āt ſit motus raliter vnus manifeſtum erit ſi per diuiſionem accipiank ea q̄ exigunk ad vnitatē motus. Sunt aūt tria ſm numerū circa que dicik motus vnus. q̄n illa tria eadem ſunt. ſcz id q̄ mouek. et in quo mouek ⁊ temp⁹ q̄n mouek. Dicik em̄ q̄ mouetur. q⁊ in oī motu aliquid ne ceſſe eſt eſſe q̄ mouek hoc eſt mobile vt boiem aut aſinū aut pūctū ſm eos qui dicūt pūcta moueri Et iterū neceſſe eſt. vt in aliquo ſit motus eius vt in loco. aut in paſſione aut in qualitate alia. et iterū aliq̄n mouek. q⁊ in tpe oīs motus. Sz inter hec tria non oſtendik vtrum motus ſit vnus genere. aut ſpē vn⁹. niſi penes illud in quo eſt vn⁹ motus quod eſt natura fluens in motu. Sed ꝓñs ⁊ habitum ad eē motū in genere eſt eſſe eū in tempore. quia omnis motus eſt in tēpore ſed non oportet q idem motus in genere vel ſpecie ſit in eodem tpe. q⁊ tales mot⁹ poſſunt eſſe in eodem tempore aut in diuerſis tpib⁹

Simpliciter aūt vnū in oībus bis eſt. Et nāgz in quo eſt vnū. oportet eſſe ⁊ indiuiſibile. vt ſpēm. Et ip̄m q̄n vnū tēpus ⁊ nō deficiens Et q̄ mouek vnū eſſe. nō ſm accīs. vt albuz nigrū fieri et chorizcū ambulare. Unū aūt eſt chorizcū et albū. ſed ſm accīs Hecz cōe eſſet em̄ duos boies ſimul ſanari ſm eandē ſanitatem vt obtalmie: ſed non vnus hic eſt ſed ſpecie vnus eſt.

¶ Hic phs oñt quis ꝺr vn⁹ nūero dicēs ſimplr āt eſſe motū vnū ē. q in oib⁹ idez fit. Et ſic intendit p hs q ad

vnitatē numeralē motus tria requrūtur Primo q̄ oport esse vnū et idē nūero id in q̄ est motus sicut in natura q̄ fluit de vno termio motus ad aliud. vt spēs aut forma in qua est mot⁹ sit vna nūero. t indiuisibilis. hoc est vnitas termini ad quē. Scdo requirit q̄ tps q̄ est aliq̄n in q̄ est mot⁹ sit vnū et indiuisibile. hoc est indiuisum et quiete nō interruptū. hoc est requirit vnitas tpis Nā tps est ppa mēsura ipsius motus. vñ si aliq̄s moueatur diuersis tpib⁹ etiā si esset vn⁹ mot⁹ fm spēm mot⁹ ille tm nō est vn⁹ nūero ꝓpter tpis interruptōem Tertō requirit q̄ subiectū mot⁹ q̄ mouet sit vnū hoc est requirit vnitas numeral' ipi⁹ subiecti q⁹ accūs nō nūerat nisi ad nūerositatē sui subiecti. mot⁹ āt accūs est. igit adeq̄ vnitatē requirit vnitas mobil' Nec ad vnitatē nūeralē mot⁹ sufficit vnitas ꝑ accūs. q⁹ si sic. tūc duo motus gñe diuersi essent vnus fm nūer. qm̄ chorizcus siue tōsor t albū sunt vnū nūero. sz mot⁹ chorizci siue tonsoris t albi non sunt vn⁹ motus nūero cuius fiāt in eodē tpe. q⁹ motus chorizci est localis. et mot⁹ albi est mot⁹ alteratōis siue dealbefactionis. q̄ nec sunt idē spē. nec genere. nec sufficit ad vnitatē nūeralē motus. vnitas mobilis fm spēm tm̄ q⁹ tūc duo hoīnes ambulātes in vno tpe vno motu spē mouerent vno motu nūero qđ falsuz est. Et idem est si duos sanari dicam⁹ fm sanitatez eiusdē spēi. puta ab oftalmia q̄ dr oculatio q̄ est apostema oculi. talis ei mot⁹ nō ē vn⁹ simplr sz ē vnus fm spēm

Socrates aūt fm alteratōem eādē alterari spē et in alio aut tpe et iterum in alio. si q̄dē ꝓtingit corruptū itez vnū fieri nūero erit et ħ vnus si vero nō idē q̄dē. vnus aūt non

Nic phs introducit quādā dubitatōem An socrates alterat⁹ fm vnā t eādē spēm alteratōis q̄ est albificatio aut alia q̄cūq⁹. et alterek in alio et alio tpe. si spēs q̄ ē finis alterationis est vna nūero in duab⁹ illis alterationib⁹ tūc videk q⁹ iste alteratōes sūt eedē nūero cuius sint in diuersis tpib⁹ Ad istā phs respōdit q⁹ spēs ad quā alteratur socrates nō ꝑt ee eadē nūero nisi corruptū idē nūero reiterek et reuertak. q⁹ socrates non alterak bis in eandez spēm albedinis. aut sanitatis nisi ꝓius corrūpak albedo vel sanitas ad quā ꝓmo alterat⁹ est. vt in scōa alteratōe itez alterek ex ꝓtrario ad albedinē vel sanitatē. si igit reiterek idē nūero in secūda alteratione tunc illi duo mot⁹ sunt vnus nūero. sz si spēs illa siue forma ad quā alterak in secūda alteratōe nō reiteratur eadē nūero. tūc nō erūt ille due alterationes eedē nūero. Vino aūt idē videt in motu vno nūero et cōtinuo. q⁹ motus nihil aliud ē nisi vbi generatur post vbi. vel forma generata post formam fm ꝓtinuū ꝓcessum de vno i aliud. sed manifestū est. q⁹ ꝓmū corrūpitur ꝓtinue. et posterius ꝓtinuē in motu generatur. et ideo si corruptū et generatū in motu sūt alia et alia. tūc etiā non videtur idē esse mot⁹ substantialiter sz alius et alius. sz si in motu reiteratur idē nūero generatum quod fuit corruptuz tunc motus substātialiter erit idem numero.

Habet aūt dubitatōem huic sil'em. et vtrū vna sanitas et oīno habitus t passiones subē sint in corpib⁹ moueri nāq⁹ videntur hūtia et fluentia. Si igit eadē et vna q̄ diluculo t nūc sanitas quare non et cū deficiens accipiat iterum sanitatē hec et illa vna numero erit.

Nic phs mouet quādā aliā dubitationē sil'em ꝓcedenti. et est de formis. An forme q̄ sunt in subiectis ꝓtinue trāsmutatis sicut est sanitas q̄ est in ꝓtēperātia hūorū et ꝓmixtione elemētoꝝ in aiali Et sit de oi habitu siue forma q̄ est in subiecto qđ fm ꝓponētia ipm est in continua variatione maneant eedē vel non. Et videtur q⁹ vriāk. q⁹ subiecta hūtia tales formas ex ꝓtinua alteratōe ꝓplectionātium mouētur et ꝓtinue sunt fluēcia. eo q⁹ alias et alias hūt q̄litates et ꝓres deperditas et restauratas ergo forme q̄ in illis subiectis sunt variantur. q⁹ q̄libet forma requirit subiectū ꝑtū. t q̄n variatur tūc nō ē ꝑpuz et ita videtur destrui forma q̄ est in subiecto Si āt dicak q⁹ forma in tali subiecto variato remanet eadē. et q⁹ ē eadem sanitas ꝓtinue q̄ fuit heri et hodie. non esset ratio. quare non simul diceretur vna nūero sanitas quā q̄s habuit añ egritudinē t quā recupat p⁹ egritudinē. cū vtra q̄ sanitas redeat post q̄ corrupta est.

Eadē eīm rō est nisi qđ in tantū differt. quare si q̄dē duo idē. sicut nūero vn⁹. et habit⁹ eē necesse ē vn⁹ ei nūero. act⁹ vn⁹ nūero. si vero habitus vn⁹ est. fortassis nō alicui videbit vnus et actus esse. Cū ei pauset ambulās nō āplius est hec ambulatio. Iterū aūt ābulāte erit. si igit vnus et idē est. ꝓtingit vnū et idē corrūpi. t esse multotiens. De quidem igit sunt dubitatōes extra que nūc est intentio nem.

¶ Hic. p. determinat veritatē circa ꝓmā dubitatōem dicens. q⁹ non est dicēda nisi in hoc. q⁹ in vno nō est sanitas interrupta p suū habitū opposituz. sz est variata de spē in spēm similē. In altero āt nō est interrupta et variata de ꝓtrario in ꝓtrariū. Et si aliq̄s dicat. q⁹ hec duo sunt idē et sunt vnus motus vel act⁹ sicut nūero dr vnus mot⁹ vel act⁹ q̄ sunt ad ꝓmā sanitatē t scōam. tunc nccē est q⁹ etiā habit⁹ siue forma ꝓma t scōa sit eadē nūero. vn⁹ eīm nūero actus siue motus sanitatis est q̄ est vnus numero habitus siue forma sanitatis. ħ est ad quā est sanitas. sz non ꝓuertit. q⁹ si sit vn⁹ habitus vel forma. q⁹ ꝓpt hoc etiā vnus nūero sit actus vel motus eius. q⁹ cuz q̄s pausat post q̄s ambulauerit. tūc cessat actus vel motus ambulatōis eius. Cū aūt itez ambulat. tūc est ali⁹ motus ambulatōis eius. t tm̄ habitus a q̄ est ābulatio que est ꝑtus ambulantiū est vn⁹ et idē. Si aūt ꝓpt hoc dicatur. q⁹ similiter habitus t forma sanitatis ē vnus et idē habitus nūero et actus t mot⁹ sunt diuersi. sic sequtur q⁹ vnū et idē qđ est habitus sanitatis corrūpik et erit multotiēs fm quālibet subiecti variatōem. sz istud est iopinabile. Ne igit dubitationes sunt extra pscrutatōnem q̄ nūc est. sz ꝓpter similitudinē inducte sūt. q̄n sicut subiecti variatio inducit formaꝝ variationē. ita et ipa mot⁹ successio videk inducere variationem forme et nature in qua est motus. Venerabilis tn̄ dns Albertus dr ad ꝓncipalē dubitatōem. q⁹ motus ꝓtinu⁹ et vnus est nūero. q̄n non interrūpik ꝑ aliā formā et aliam que fit in ipo. et hoc ideo. q⁹ ꝓus in ipo nō distinguik actualiter a posteriori q⁹ nihil discontinuat aliq̄d nisi qđ actualiter distinguit ipsuz. Vnde cum in motu sit potētia tm̄ et nō actus nisi ingfectus remanet totus ꝓcessus qui motus dicitur

vnus numero et cõtinuus Sed cũ motꝰ fuerit ad duas sanitates iste actualiter ab inuicẽ distinguunt p quietez interpositã. aut etiã p ꝓtrariũ actu intereuentens ꝛ ideo duo illi motus nõ sunt vnus nec ad idẽ nũero. Sz de hꝫ dicetur latius in secundo dubio qđ tñ phꝫus nõ soluit. cuz talem dubitationem soluere spectat ad metaphꝫsicum qui habet cõsiderare de vno ꝛ multo. Ad dubitationem tñ illam q̃ qrit. An sanitas vel alia forma q̃ est in subiecto fluente sit eadẽ cũ esse ipius sicut qđã fieri continue. diuersi diuersimode dicũt. Dicũt em quidã. q tales forme habitu sunt eedẽ sed nõ actu. Sz ista solutio vt inquit dñs Albertus nõ videt esse vera. qz mutato subiecto nec habitus manet idem nec actus. Nam si habitus maneret tũc qualitas maneret eadem. sed hoc ẽ impossibile. si manere nõ ponatur eius ꝓpriũ subiectum. Et propter hoc dicũt qdã alij. q tales forme habẽt duplex subiectũ. s. cõe. et ꝓpriũ. Subiectuz cõe est materia corꝑis ꝛ ptes fm materiam dicte. Subiectũ aũt ꝓpriuz est corꝑus idẽ fm formã ꝛ ptes eius fm formã Si ergo iste forme referantur ad subiectũ cõe qđ est corꝑ fm ptes materiales acceptũ. tunc nõ manet ille forme eedem fm nũerũ sz fm spẽm. Si vero referãtur ad subiectũ ꝓpriũ qđ est corꝑus fm ꝓpositiõem suã quã hz in ptibus fm formã acceptis tunc forme sunt eedez nũero. qz non sunt interrupte p ꝓtrariũ. Et hanc solutionem reputat dñs Albertus esse vanaz. subdens q falsum est. q eẽ talium formarũ sit quoddã fieri ꝓtinuum. sed sunt forme quiescentes et fluxus ꝓtinuus fit tm̃ in ptib materialibus. que sunt sub ipsis ꝛ non sunt subiecta imediata ea ruz sed potius subicũntur eis p ptes formaliter acceptas. et sic talia sunt subiecta cõia ad quoꝫ variationem nullo modo sequit variatio ipoꝫ q̃ sunt in ipis.

Qm̃ aũt ꝓtinuus est omnis motus simpliciter. qm̃ vnũ necesse est continuũ esse. si quidẽ oĩs diuisibilis est. et si ꝓtinuus vnus. Nõ em̃ oĩs fiet continuus oĩ. sicut neq̃ aliud nullum contingenti ꝓtingens. sed quorũ vnũ sunt extrema vltia aũt aliorũ non sunt quidẽ. aliorum aũt sunt sed specie dꝛña et equiuoca sunt Quo nam q̃ tangit. aut vnum fiet vltimum linee et ambulationis.

¶ Hic phꝫs ostendit q oĩs motus est de genere ꝓtinuoruz. igitur oportet q motus q̃ simpliciter est vnꝰ sit continuus. Omne em̃ diuisibile est cõtinuum. et ideo etiam cũ motus diuisibilis sit in ptes. oportet q motus vnus sit ꝓtinuus. Et eadem est rõ quare tempꝰ est quid continuum. Et licet motus sit continuus hoc modo quo ẽ de genere continuoꝫ tamẽ non oĩs motus ꝓtinuat oĩmi motui sicut nec aliqđ aliorũ qđ est de genere ꝓtinui ꝓtinuat oĩbꝫ. qz sic eẽnt omnia continua Unde sicut in alijs nõ ꝓtinuat ꝓtingens ꝓtingenti sed ꝓtinuat cũ rebꝫ sui generis et siue speciei ꝛ illoꝫ ea ꝓtinua sunt tm̃ quoꝫ vltima sunt vnũ. et ideo nõ oĩbꝫ oĩa sunt ꝓtinua Ultima em̃ quorũdam nõ sunt qz nõ oĩa habẽt vltima sz ea q̃ stz in genere ẽntiatis tm̃ et illa hñt vltima. Et quedã etiã q̃ habẽt vltima habent etiam ea spẽ differentia. sicut tẽpus et linea et oratio. et iõ vltimũ si in rõne phꝫsica q̃ p se dak p̃dicetur de eis eq̃uoce p̃dicabitur. et iõ etiam talia se non tangunt neq̃ continuant in vltimis. qz irrõnabile esset si vltimũ linee diceret tangere vltimũ ambulationis. iõ linea et ambulatio nõ ꝓtinuant. et ideo motꝰ diuersi genere neq̃ spẽ possunt esse ꝓtinui.

Habiti quidẽ igitur sunt et qui neq̃ idẽ spẽ neq̃ idem genere sunt. Currens em̃ aliqs stat̃im febricitabit: et vt lampas ex diffusione loci mutatio est habita. continua aũt nõ. ponũtur em̃ cõtinua quorũ vltima vnũ sunt. quare habiti et ꝓñr sunt q̃ tempus continuũ est ꝓtinuũ aũt est quo motus hoc aũt est cum vnum vltimum fiat ambobus

¶ Nic phꝫs ostendit q habiti quidem simũliter eẽ pñt ꝛ sunt aliqñ. hoc est imediate sibi succedentes. motus illi qui neq̃ genere neq̃ spẽ sunt idem. qz currens aliqs poset febricitasse statim cũ cursu vel imediate post cursum ita q vltimũ instans desitionis cursus sit pmũ instans febricitationis. ita q nullũ intercedat tempus. sed tamẽ illi motus licet habeant vnũ ꝓtinuum tempus. nõ tamẽ sunt vnus simpliciter et continuus. et sicut lampas vel flamme siue lumẽ qđ facit morũ ex succedente sibi diffusione loci. qz in illo loco diffundit et hoc est quãdo cãdela aut flãma vicissitudinãl de manu i manũ ita q sp vltimũ instãs diffusionis vnius sit pncipiũ alterꝰ absq̃ interpositiõe tpis. tũc em̃ ille diffusiones habent tempus vnũ. et tñ nõ sunt vnus motus cõtinuus sz potius habiti sunt siue succedentes. cõtinua em̃ sunt quoꝫ vltima sunt vnũ. Tales igit motus habiti sunt et ꝓñr. qz tempus eorum continuum est nõ interruptũ. et ideo nõ sufficit ad hoc q vnus numero et ꝓtinuus sit motus q tẽpus sit continuum nõ interruptũ. sz potius ꝓtinuus dicit ipse motus quo ipse est ꝓtinuꝰ in sua essentia. et vnus et hoc est qñ vltimũ vnum sit ambobus motiby siue ptibus motus.

Unde necesse est eundem fm speciem eẽ et vnius mobilis. ꝛ i vno tempore simpliciter cõtinuum motũ ꝛ vnũ Tempore quidẽ vt nõ immobilitas intersit Indeficiẽte em̃ quiescere necesse est Multi igit et nõ vnus motus est quorum quies in medio est Quare si aliqs motus statu occupet neq̃ vnꝰ est. neq̃ continuus intercipitur aũt si in medio tempus est. Qui autẽ specie nõ vnus motus est et si non deficiat tẽpus. Tẽpus quidem eĩ vnũ est. specie autem alius. Unum quidem em̃ necesse est. et specie vnum esse. bunc autez simpliciter vnũ esse nõ est necesse. Quis igitur motus quidẽ simpliciter vnus dictum est.

¶ Nic phꝫs infert corelariũ dicẽs. si debeat esse vnꝰ numero ꝛ continuus motus tunc oportet q tria obseruẽtur scz vnitas forme fm quã fit motus. vnitas mobilis siue subiecti non quidẽ cõiter nec p accidẽs dicti. ꝛ vnitas tẽporis ita q nõ intercidat ꝺes siue immobilitas. Si em̃ tẽpus deficiat. tũc necesse est quiescere ꝛ tũc quies interponitur. ꝛ tunc motꝰ nõ ẽ vnus ꝛ continuꝰ sz plures siue

multi erũt motꝰ quoꝝ quies est media. qz si aliquis motꝰ statu siue ḋete occupet ille neqz vnus numero est neqz ꝓtinuꝰ. Recipiť eñ ḋes media si in medio intercidit int duo sez silr. cꝫuis nõ deficiat tps aliqñ. sed sit ꝓtinuũ z vnum si tñ motus nõ sit fm spẽm vnã in qua est motus nõ erit motus ille vnꝰ z ꝓtinuꝰ. qz in talib⁹ tps quidez est vnũ. sz tñ motus sunt alij fm spẽm. z ideo nõ ꝓtinuãtur. qz diuersoꝝ fm spẽm nõ est vltimũ vnũ. Motꝰ eñ qui est vnus simplr hoc est nũero z ꝓtinue necesse est vnũ esse fm spẽm sed nõ ꝓuertitur. qz nõ est necesse q vnus fm spẽm z tps simplr sit vnꝰ. tgit oꝑtz oia tria adesse. sez mobile vnũ simpliciter z ꝙ se motui suppositũ ad hoc ꝙ sit in spẽ vna z ꝙ sit tps vnũ nõ interruptum

Amplius aũt ỏz vnus z pfectus siue fm genꝰ siue fm spẽm siue fm subam sit sicut z in alijs pfectũ z totũ vnꝰ est. Est aũt aliqñ z si impfectus sit vnꝰ ỏz si solũ sit ꝓtinuus

¶ Ista est secũda ps huius capli. in qua pbus determinat de vnitate motus que fit ꝙ modũ accidentiũ inseparabiliũ in ipo motu. z ꝙ illã vnitatẽ ꝓparat motꝰ ad motum. vt sciať ḋs magis sit vnus inter motus. Et ỏt ꝙ cũ motuũ alius sit pfectus. alius impfectus. vt ostendeť i oc tauo huius. erit pfectus magis vnus cꝫ impfectꝰ. Perfectus eñ motus ỏz tribꝰ modis. sez fm genus. fm spẽm. et fm subam. Perfectus ḋem fm genꝰ est cuius genꝰ ẽ pfectius. sicut motus localis est fm genus pfectioz cꝫ altꝰ qz est cã altioꝝ. Perfectus fm spẽm est cuius spẽs pfectioz est inter spẽs motus pfecti fm genus. z hoc mõ motꝰ circularis est pfectior inter spẽs motus localis. qz nõ recipit additõem nec diminutõem. Perfectus aũt fm subaz est qui est pfectus fm numerũ. hoc est fꝰ ea ꝙ exigũtur ad vnũ motũ fm numerũ. z sic iterũ motus circularis pfectior est. qz suũ mobile est pfectius. z qz est ab eodẽ ad idẽ et suũ tps est pfectissimũ. z isto mõ vnũ opponiť impfecto

Amplius autẽ aliter ꝑter predictos ỏz motus vnus regularis. irregularis eñ nõ videť vnus sed magis regularis sicut rectus. irregularis eñ diuisibilis est. videť aũt differre sicut magis et minus

¶ Hic pbus ostendit motũ esse vnuz. qz est regularis siue equalis in omnib⁹ partib⁹ suis. z hoc ideo. qz regularis est magis vnus cꝫ irregularis. Et est motus regularis ille ꝙ ꝑ omnia est equalis velocitatis z tarditatis in ꝓncipio. medio. z fine. Irregularis aũt siue diuersus siue inequalis est qui nõ videť vnus dicto mõ. qz diuersus est fm modum licet in suba sit vnus. Regularis eñ videť esse vnus sicut in lineis rectum videť vnũ. qz rectũ est vnũ cꝫtum ad modum. qz quelibet pars eius operit aliã z supponiť ei si aspiciať in pũcto a ꝙ vna. Curua aũt siue tortuosa linea nõ est talis. sed est ꝓposita ex recta z obliqua. z ideo vna ps eminet extra aliam. z alia depmiť infra aliam. z ex hoc sẽt multe forme lineaꝝ que nõ partiũtur lineam formaliter eẽ vnã. licet ꝓtinuãtur eẽ. z subiecto sit vna. Et sic motus irregularis est diuisibilis. qz est ꝓpositus ex multis motib⁹ et differt in partib⁹ suis ꝙ magis z minus qđ est additio velocitatis z diminutio ipsius in partib⁹ eius

¶ Est aũt et in oñi motu qđ regulariter est aut non est Et nãqz alterabiť regulariter z fertur ir regulariter vt circulo aut rectitudine z circa augmentũ siliter et decrementuz. Irregularitatis aũt ḋña est aliqñ ḋem in quo mouebť. impossibile est eñ regularẽ esse motũ non in regulari magnitudine vt reflexi motus aut obliqui aut alicuius magnitudinis quaꝝ non ꝓuenit ꝓtingẽs in ꝓtingente partẽ. Aliqñ aũt neqz in vbi neqz in qñ neqz in quid. sed in eo qđ vt est. velocitate eñ et tarditate aliqñ determinať. cuius ḋem eñ velocitas est eadem. regularis est. cuꝰ aũt non irregularis est

¶ Hic pbus ostendit in quib⁹ motib⁹ regulare z irregulare inueniũtur dicẽs. ꝙ in oñi genere motus inueniunť. Et hoc ostendit inductiue. qz aliqđ aliqñ alterať regulariter. qñ alterať equaliter non velocius z tardius in toto motu. Et aliqñ fertur localiter in regulari magnitudine et regulariter. sicut qđ fertur in circulo aut in recta linea. et ideo erit equalis motus. licet aũt nullus motꝰ naturalis equalis sit in recta linea. eñ aliqñ fm rectũ fit motus regularis. sicut auri aut pũcti. aut alterius alicuius. Motꝰ aũt qui est a generãte in recta linea nullo mõ est cẽlis. et declarebit in libꝝ sequentib⁹. Utrũcqz eñ istoꝝ aliqñ fit regulariter. aliqñ irregulariter. Irregularitatis eñ ḋñe sẽt quatuor. sez irregularitas mouentis. qđ nõ equaliter mouet. z irregularitas moti qđ non disponiť semꝑ z equaliter ad motũ. et irregularitas in quo est motꝰ. qđ nõ semper eodẽm mõ est finis motus. sed aliqñ facilius ꝑtingit ꝓsequi aliqñ difficilius. z ꝑcipue cã irregularitatis. z ḋña est id in quo est motus. siue ꝙ qđ est motus. qđ aliqñ est regulare. z aliqñ irregulare. qz impossibile est regulariter esse motũ qñ magnitudo in qua est motus nõ est regularis. z ideo sunt irregulares motus reflexi z obliqui. aut etiã alterꝰ magnitudinis irregularis. Reflexi eñ motꝰ neꝯario habent vti vltimo posito in quo fit reflexio sicut finis ꝑcedentis motus. z sicut ꝓncipiũ sequentis. In fine aũt ꝑcedentis motus nõ fuit motus nisi in motũ pfectum esse. z tũc nõ erat motus. qz cũ pfectus motus est tũc nõ est. Et in ꝓncipio sequẽtis fuit inceptio motus. ḟ nõ sunt regulares ꝑter quietẽ intermediã. Siliter aũt est in obliqua magnitudine ꝙ eiusḋem mobilis motus ascensionis in ꝓcuꝝ nõ est equalis motui descensionis in deuexum. Et si sit linea curua multis curuitatib⁹. tũc erit penitus irregularis motus in illa. cuiuscũqz ḟ magnitudinis nõ quelibet ps fm oꝛdinẽ situs nõ ꝓtingit irregulariter quãlibet partez et oꝛdinate supponiť ei. z illius nõ ꝑt esse motus regularis et ideo in recto solo z circulo est motus circularis. nõ ḋem motus supra circulũ. sed motus qui est circuli circulatio. Aliqñ aũt nõ est cã irregularitatis in vbi. neqz in qñ. neqz in eo ad qđ est motus. sed in eo ꝙ ipm mobile. sicut disponiť ꝙ irregulariter mouebť. qz cũ in trãsitu efficiť susceptibile motus plus vel minus. z ex hoc causať diuersa velocitas z diuersa tarditas. Regularitas eñ motus definiť et determinať velocitare z tarditate. cuius quidẽ eadẽ est in oib⁹ ptib⁹ motꝰ. est velocitas. regularis est motꝰ. cuꝰ aũt nõ in oib⁹ est eadẽ velocitas z tarditas. non est regularis motus

Uñ neqz spẽs motꝰ neqz ḋñe sunt velocitas.

et tarditas. quia oēs sequūtur differētes ſm ſpēm. Quare neq; leuitas neq; grauitas pdu/cens ad vnū t eūdem locū q̄ in idem est. vt terre ad ipam aut ignis ad ipsum.

¶ Hic pb̄s ostendit q̄ velocitas t tarditas nō sunt dīe essentiales diuidētes motū in spēs. Neq; sunt spēs mot⁹ sed sunt accītia p se motus in eo q̄ mot⁹. t ideo accidūt oīmi motui sicut par t impar numero accidūt. t ideo oēm spēm motus seqūtur velocitas t tarditas. q̄ oīnis mot⁹ est velox aut tardus. Et cuz grauitas t leuitas diuersifi/cant motū eiusdē spēi in velocitate t tarditate. oportz etiam q̄ grauitas t leuitas nō sint spēs mot⁹. q̄ si ꝓtingat duo descendere sicut plūbū t aurū. mouebit velocius id qđ est maioris grauitatis. cū tñ motus eoꝝ sit idem ſm speciez. Est em̄ vterq; ad medīū. Si vero ꝓtingat duo ascende/re ascendit velocius id qđ maioris est leuitatis. cū versus/q; motus sit vnus spē. q̄ a medio in sursum. q̄m terra in eo q̄ grauis est motū habet in idem terre. q̄ mouet ad ter ram. Et siliter ignis motū habet ad idem igni. q̄ mouet ad ignē. Hā cū iste motus sic sit naturalis terre t igni di/uersificat in eadē spē mouens ex diuersitate leuis t grauis et ideo grauitas t leuitas nō diuersificāt motū ſm̄ spēm

¶ Unus quidez igit̄ irregularis est qui est con tinuus. Minus aūt qđ reflexiuo accidit mo/tui Quod aūt min⁹ ꝓmixtio semp ꝓtrarij. Si aūt vnū oēm ꝓtingit t regulare esse t nō Non erūt q̄ nō ſm spēm habiti ipsi vnus t ꝓtinuus Quo em̄ erit regularis ex alteratōe ꝓpositus. et loci mutatōe indiget em̄ ꝓuenire

¶ Hic pb̄s ostendit quo motus irregularis p̄t dici vn⁹ inq̄tum est ꝓtinuus. minus tñ vn⁹ est q̄ regularis t vni formis. q̄ illud qđ est minus tale est minus tale ꝓpter p/mixtionē ꝓtrarij. sed motus irregularis est minus vn⁹ q̄ regularis. g̃ hz aliq̄d de multitudine. q̄ hz aliquid de cō trarietate. Etiā min⁹ erit vnus q̄ est plurium modoꝝ q̄ bus diuersificat. t hoc accidit p̄cipue reflexo motui Ex q̄ bus pz q̄ oēm modū qui est vn⁹ ꝓtingit esse ꝓtinuū. siue sit regularis siue nō. Etiā pz ex illo q̄ habiti siue mot⁹ cō tingentes se nō ſm vnā spēm ipsi nō erūt vnus motus t ꝓtinuus. Similiter aūt est si nō sit in genere vno. q̄ nō est possibile q̄ sit vnus ꝓtinuus motus regularis ille q̄ cōpo situs est ex diuersis motib⁹ ſm spēm. sez ex alteratōne et loci mutatōe. p̄cipue cū ꝓponi nō posset nisi ſm tpis cōti/nuitatem. Hec em̄ ꝓtinuitas nō sufficit ad hoc q̄ motus sit numero vnus. oportz em̄ q̄ vnius motus ptes ꝓueniāt sibi in vnitate forme t mobilis t eius in quo. t eius quod mouet. Et hanc ꝓuenientiā q̄dam pb̄i vocant suppōnez q̄. vnuz supponitur alij ad ostendendum q̄ diuersum est genere ab ipso

Utruz ad hoc q̄ motus sit vn⁹ nūero requirat ꝓiūctim triplex ꝓditio

¶ Et videt ꝑmo q̄ nō requirit vnitas mobilis. Nam sic/cut mobile req̄ritur ad motū. ita t mouens. ad vnitatez em̄ motus nō req̄ritur vnitas mouentis. g̃ neq; mobilis Minor pz. q̄ duo mouentia p̄nt causare vnū motum in vno mobili. ¶ Confirmat sic. si canis cadat deorsum et moriat in medio motus eius erit vnus. q̄ est ꝓtinu⁹. sed ꝓtinuitas sufficit ad vnitatez motus. t tñ mobile non est vnuz numero. q̄ habebit diuersas formas subales. g̃ ad vnitatē numeralē motus nō req̄rit vnitas mobilis.

¶ Secūdo. tp̄s ꝓsequitur motū vt eius passio. sed subiect̄ tum nō capit vnitatē a suo accīte. q̄ vnitas subiecti p̄ce dit vnitatē accītis. g̃ motus nō capit vnitatē a tpe. t per ꝓns nō req̄ritur tempus ad vnitatē numeralē motus

¶ Tercio. si mobile ꝓtinue moueat de nigredine ad albe/dinem t medios colores. ibi erit vnus motus. t tñ habe bit plures terminos ad quos. g̃ ad vnitatē motus nō req̄ quiritur vnitas termini ad quē. ¶ Confirmat. ad vnita tem numeralē nō req̄ritur tm̄ vnitas termini ad quē. sed etiā vnitas termini a quo. ¶ Pro intellectu istius q̄stio/nis ponūtur duo discursus. Quoz maior p̄mi est ista.

¶ Motus triplr vn⁹ est gratia sui termini ad quē in genere ponendus Minor Ad vni tatē motus in genere cuius nō numero aut spē sufficit terminū ad quē inquirere Cōclusio. Igit̄ ꝓgrue ab Arestotele modis trib⁹ dicitur motus vnus

¶ Maior pz quo ad ꝑmam eius partez. Nam eo modo aliquid dr esse vnū quo mō ipm est p suā formā indiuisuz sed per formā res dr tripliciter indiuisa g̃ motus dr tripli citer vnus. Minor ꝓbatur. q̄ forma ad quam ꝓsequit vnitas triplr se habere p̄t. q̄ aut ipsa accipit ſm essentiaz aut ſm esse. Si ſm essentiā tūc aut ꝓsiderat ipsa ſm q̄ est pars essentie rei. aut ſm q̄ est tota essentia rei. ꝑmo mō ē genus. t ab ipsa cātur vnū genere. qđ est vnū ſm figuraz p̄dicamenti t coordinatōem p̄dicabiliū. Scdo mō ē spe/cies. q̄ quelibet est post spēm in his q̄ sunt formalia t non materialia est de indiuiduātib⁹. t ab ea sic ꝓsiderata cau/sat vnū spē indiuidua q̄ est spēs spēalissima. q̄ non diuidit in alias spēs. quēadmodū diuidūtur spēs subalterne. Si ipsa accipiat ſm esse mōtum est actus t effectus eius in suo ꝓprio subiecto. tūc ipsa est forma indiuiduata p subiec tum. t sic ꝓsiderata causat vnū numero. Et hoc loquen do de vno p se ſm suam formā essentialē t nō de vno per accīs qđ hic omittit. Et est notandū q̄ dūa est int̄ vnuz et vnitū. Nam vnū ꝓprie dr qđ p suam essentiam est vnū et hoc ſm̄ ꝓclum dr vnū vniale. t sic solum ꝑmū ꝓncipiuz qđ est deus dicit vnū. Sed vnitū dr illud qđ nō est vnuz per essentiam. sed p participatōem. t quod sic dr vnū siue vnitum trib⁹ dr modis. Et inter illa que habent vnitatez p participatiōem est ordo. nam vnitas generica est mini/ma. post hoc vnitas specifica t vnitas numeralis est ma/xima. q̄m maioreꝝ pluralitatē excludit. opposito em̄ modo habent se vnitas t diuersitas. t ideo sicut diuersitas gene rica est maxima. ita nūeralis minima Et cuius sit aliqua vnitas analogie. illa tñ nō est vnitas simplr. sed tm̄ ſm quid. ¶ Sed diceres. vnitas numeralis ex parte materie attendit. q̄ materia est ꝓncipiū indiuiduatiōis. idē em̄ est ꝓncipiū vnitatis t indiuiduationis. Ad hoc dōm est. q̄ materia est tripe ꝓncipiū incōicabilitatis. t p tanto indi/uiduatōis ꝓncipiū. sed nō est quie ꝓncipium vnitatis nu meralis. nisi intelligendo ꝓncipiū sine quo nō. q̄ sine ma/teria nō est vnitas numeralis in corporalib⁹ substantijs. t in spūalib⁹ substantijs sine ꝓportiōata materia. sez illatim. Secūda pars maioris manifesta est ex supradictis. quia

Motus est eiusdem essentie cū suo termino ad quē ꝙ gratia sui termini ad quem est in genere ponendus. Minor patz. qm̄ illi motus dicūtur vnus in genere qui terminātur ad formas eiusdē generis p̄dicamentalis. z illi diuersi genere qui terminātur ad res diuersor̄ p̄dicamentorū quia motus distinguitur fm distinctiōem sui termini ad quē. z ab illo termino capit vnitatē. z diuersitatem ab alijs. ergo illi motus q̄ sunt ad eūdem terminuz in genere sunt vnus motus fm genus. z p ꝓns ad vnitatē mot⁹ in genere sufficit terminū ad quē inquirere. nō aūt ad vnitatem motus specificā sufficit vnus termin⁹ ad quē. qz sic motus p chordā z arcū essent eiusdē spēi qđ est falsum. et ideo ad vnitatē specificā motus nō solū req̄ritur vnitas termini ad quē. sed etiā requirit vnitas medij siue spacij. Sed ad vnitatē numeralē motus que est vnitas simplr req̄ritur vnitas mobilis tp̄is z termi ad quē ¶ Conclusequit ex p̄missis. z est phi in textu. Maior alteri⁹ dis.

¶ Si motus debeat simplr vnus dici. necesse est identitatē eius in quo est motus z temporis obseruari Minor Ad motū numero vnū idem numero requiritur subiectū Conclusio Igit ad hoc ꝙ motus sit vnus numero requiritur ꝓiūctim triplex ꝓditio

¶ Maior p̄z qm̄ per id in quo est motus intelligitur forma aut dispositio fm quā fit motus. vt fm calorē fit calefactio. z fm quātitatem augmentatio. z fm vbi motus localis. z oportz ꝙ tale sit vnū fm spēm. z oportz etiā tp̄s esse nō interruptū q̄te. qz teste Aresto. motus dr vn⁹ in q̄tum cōtinuus est. sed ad ꝓtinuitatē mot⁹ req̄runt id in quo est z tempus ¶ Minor patz. nā si duo homies eodē tpe sanarent fm eandē sanatōem. scz ab obtalmia. tūc sanatio vnius esset eadem spē cū sanatōne alterius. sed non numero ¶ Conclusio p̄z per illas ꝓditōes ad vnitatē numeralem motus requisitas q̄ sunt vnitas mobilis tp̄is z termini ad quē. Q̄ cm̄ req̄ritur vnitas mobilis p̄z. quoniam vnitas accīntis p̄supponit vnitatem sui subiecti. sed motus est accīs mobilis. g̃ vnitas eius p̄supponit vnitatem mobilis. Etiam si motus esset vn⁹ numero z simplr et haberet duo mobilia diuersa. tūc sequerek ꝙ vnū accīs numero esset in diuersis subiectis. Et ꝙ requirak vnitas tp̄is patz. qz tp̄s dr vnū qm̄ mensurat motum aliquez nō interruptū quiete media. sed si tp̄s mensurans motū non esset hoc mō vnū. tūc oporteret motū interrūpi quiete media. ergo nō esset vnū. Itē ad vnitatē mensurati req̄ritur vnitas tp̄is qđ est mensura ipsius. Et ꝙ erit vnitas termini ad quem patz. qz nullus motus interrupt⁹ q̄te media est vn⁹. sed si motus haberet plures terminos ad q̄s esset interruptus q̄te media. Nam semper in termino ad quem motus fit quies. si ergo haberet plures terminos successiue in ꝓmo tunc esset q̄es. z sic ille motus esset interruptus per q̄tem mediaz. Unde si ibi nō fieret q̄es tūc ille motus nō terminarek illo termino in actu. sed soluz in potentia. ideo ille terminus nō diceret terminus ad quē motus simpliciter.

Ad obiecta in oppositum. Ad ꝓmū dōm est ꝙ ad vnitatē motus req̄ritur vnitas mouentis. qz vnitas termini. puenit rōne mouētis illum finem intendentis. tm̄ qz mouens est extrinsecuz. ideo hic de ipso nō fit mētio. Etiā vnitas mouētis p̄t intelligi p vnitatē termini ad quē. qz in de generatōe dr ꝙ diuersitas agentiū inducit diuersitatem formarū Un̄ licz aliqn̄ ad eūdem motū cōcurrāt plura mouentia fm id qđ sunt tm̄ subordinātur inter se z faciūt vnū in ratōne mouentis Ad ꝓfirmatōem dōm est. ꝙ ille motus nō est vnus z cōtinuus simplr. qz motus cū sit accīs corrūpitur ad corruptionem subiecti. tm̄ veruz qz manet q̄titas z corporeitas eiusdem rōnis in tali mobili. ideo ille motus est eiusdē rōnis. sed qz subiectū eius simplr variak in numero. ideo ille motus simplr variak. z nō est vnus simplr. Nam vnitas accīntis p̄supponit vnitatez numeralē sui subiecti. z q̄uis maneat eadē forma corporeitatis in ꝓmuni. z eadē portio materie. qz tm̄ non manet eadem forma subalis vltima q̄ p̄supponitur ante aduentū accidentiū. ideo diuersificak ille motus. ¶ Ad scōm dōm est. ꝙ motus nō capit vnitatē numeralē a tpe tanq̄ a causa. sed tanq̄ a ꝙuertibili signo. Exempli gr̄a. dici solet ꝙ ꝓditōes indiuiduātes nō dicūtur indiuiduātes causaliter. sed solum indiuiduatōis sig̃ signa. z sic est in posito Sed alij dicūt ꝙ tempus non est plene extrinsecū ꝓmo motui. qz idē fm subam est cā motus z tp̄is. Nam vnitas ꝓmi mobilis antecedit motū z vnitatem motus. z ꝓsequitur tp̄s z vnitatem tp̄is. est etiā portio tp̄is ad motū z q̄tum ad subam z esse. ideo tempus mensurat motū fm id qđ est. z fm durationem eius ideo ad vnitatē numeralē motus aliquid facit formaliter vnitas tp̄is. z qz ꝓmus motus est in omnib⁹ alijs vt causa in effectu. ideo tp̄s nō est totaliter extrinsecū alijs. z sic dicūt ꝙ ad vnitatem numeralē mot⁹ facit aliqđ tp̄s causaliter z nō solum vt signū. vt dr ꝓma solo. ¶ Sed dicēres. accīs capit numerū a suo subiecto. motus accīs est. ergo accipit vnitatem a suo subiecto. z nō a tpe. Ad hoc dōm est. ꝙ duplex est accīs. quoddā est absolutū siue permanens. z quoddā est respectiuū siue successiuū. iam maior intelligit de accīte absoluto z ꝓmanente z nō de accidente respectiuo siue successiuo ¶ Ad terciū dōm est. ꝙ ille motus si sit ꝓtinuus de nigro ad albū. tūc rubrum nō erit eius terminus nisi in potentia. qz nō terminabit actualiter motū. cum ibi non sit q̄es. z si ponatur ibi esse quies tūc mobile nō mouebit ꝓtinue. qz erit interruptio motus et sic nō erit vnus. Ad ꝓfirmatōem dōm est. ꝙ phūs terminū a quo ꝓprehendit hic sub termino ad quem. nam si terminus ad quem sit vnus numero. tunc etiaz terminus a quo erit vnus numero

Incidunt dubia quorum ꝓmū est. An motus sit vnus. Et videtur ꝙ nō. naz illud dr vnū qđ est indiuisibile. motus aūt nō est indiuisibilis. qz est ꝓtinuus. ꝓtinuū aūt est diuisibile. ergo motus nō est vnus. ¶ Solo ꝙ sic. vt p̄z per phm in textu Et ad obiectū in oppositū dōm est. ꝙ triplr aliqđ dr esse vnū scz indiuisibilitate. ꝓtinuitate. z rōne. licz ergo illud quod est vnū indiuisibilitate sit indiuisibile. nō tm̄ illud quod est vnū ꝓtinuitate. z sic determinat phūs de vnitate motus hoc est de ꝓtinuitate motus.

Secundum dubiuz est. Penes qđ attenditur vnitas essentialis in motu. ¶ Solutio penes illa que necār̄io requirūtur ad motus essentiā Unde ad essentiam motus requirūtur ista tria. scz mo

bile tp̃s ⁊ terminus ad quē. Sed vnitas accidentalis ad tendit̃ penes q̃d ā accñtia motus q̃ sunt regularitas et irregularitas ¶ Sed diceres. illa tria nō sunt de essentia motus. Ad hoc dñm est. licet nō sint de essentia motꝰ h̃ est de intrinseca rōne motus. qz nō sunt p̃ncipia eẽntialia intrinsece motū ꝓstituentia. tñ necc̃ario ad motus essentiaz requruntur. Et vnitas essentialis motus est triplex. scilz generica. specifica. ⁊ numeralis. Ad vnitatē genericā req̃ritur vnitas termini ad quē. Ad vnitatē specificaz vltra terminū ad quē requirit vnitas spaciꝰ. ⁊ hoc in motu locali. Ad vnitatē numeralē requirit vnitas triū. scz mobilis tpis. ⁊ termini ad quē. ¶ Sed diceres motus denoiatur a termino ad quē. q̃ ad vnitatem specificā motus sufficit vnitas termini ad quē. Ad hoc dñm est. q̃ verū est q̃ motus denoiat a termino quē. vt dealbatio est motꝰ ad albedinē. q̃ sumit nomen ab albedine. Sed vnitas specifica termini ad quē nō sufficit ad vnitatem specificā motꝰ in motu locali. vt pz de motu recto ⁊ circulari.

Tertium dubium est

An motus irregularis sit vnus. ¶ Et videt q̃ nō. quia omis vnitas est ab vna forma. motus aūt irregularis nō hz vnā formā. q̃ nō est vnus. Hinor ꝓbat. qz motus irregularis est diuersarū formaꝝ in suis ptib⁹. qz est maioris velocitatis in vna pte q̃ in alia. qz in eo fit motus rectus fm ptem ⁊ fm partē circularis aut ꝓponit ex ascensu vel descensu. ¶ Sed̄o sic. oīs motus vnus est ꝓtinuus. sed motus irregularis nō est ꝓtinuus. qz motus irregularis q̃cz ꝓponit ex recto ⁊ circulari. sed nullus motꝰ rectus est ꝓtinuꝰ cū circulari. eo q̃ motus diuersarū spēz sicut sunt circularis ⁊ rectus nō possunt ad inuicē ꝓtinuari. Et siliter q̃n ille motus p̃mo est velocior ⁊ deinde tardior. illa aūt retardatio nō fit nisi p̃ quietem mediā. q̃ ille motus q̃ interrūpitur quiete media nō est ꝓtinuus. Tertio sic. motꝰ reflexiōis est motꝰ irregularis. ⁊ tñ ille nō est vnus. qz nullus motus interruptus est vnus. sed ille motus p̃ quietem interrūpitur. Nam semp necesse est mobile in p̃cto reflexionis q̃escere. q̃ motus irregularis nō est vnus. ¶ Sol̄o. q̃ motus dr̃ dupl̃r vnus. vno mō fm substantiā inq̃ntum dr̃ vnū genere spē aut numero. Alio mō p̃t dici vnus fm accñs aut etiā diuersus. Et hoc dupl̃r. Uno mō dr̃ vnus qz pfectus. Nam sicut aliq̃d se hz ad esse pfectum. ita ad esse vnū. Secūdo mō dr̃ vnus. qz est regularis. Unde in qualit̃r spē motus p̃t fieri motus regularis ⁊ irregularis. scz in alteratiōe. loci mutatiōne. augmentatione ⁊ diminutiōe. Et irregularitas in motu locali fm mentem pl̃i dupl̃r attenditur. Uno mō ex parte magnitudinis supra quam est motus. qz si sit regularis. motus erit regularis. Et dr̃ magnitudo regularis cuius oīes partes fm eandē disp̃onem semuicē ꝓsequūtur. vt est magnitudo pure recta aut pure regularis. ⁊ p oppositum dr̃ magnitudo pure irregularis. vt est magnitudo reflexa aut curua. Alio mō accipit̃ irregularitas in motu in q̃ntum mobile velocius aut tardius mouetur. ⁊ fm hoc motus regularis dr̃ cuius est eadem velocitas in toto motu. hoc est in oīb⁹ suis partib⁹. sicut est motus p̃mi mobilis. Et p oppositū motus irregularis dr̃ cuius est ineq̃lis velocitas. sicut est motus grauiū ⁊ leuiū. qui est in fine intensior ⁊ in p̃ncipio remissior. ⁊ motus aīalis qui est velocior in medio q̃n calor naturalis est motꝰ. ⁊ membra ipsius aīalis sunt exercitata ad motum ⁊ in fine ⁊ in principio est tardior intelligendo p̃ p̃ncipiū illam partem mobilis in qua virtus agentis pfecte impssa est motui. Per hoc dñm est ad quesitū. q̃ motus irregularis p̃t esse vnꝰ fm subam. puta inq̃ntum est ꝓtinuus. eo q̃ hz tria req̃sita ad vnitatem motus. tñ est minus vnus q̃ motus regularis. qz motus irregularis in suis partib⁹ hz diuersitatē accñtalem. p q̃ pto vna pars est recta ⁊ alia reflexa aut curua ex parte magnitudinis. sed q̃ntum hz de diuersitate tantum deficit ab vnitate. ergo motus irregularis minus est vnus q̃ regularis. qz regularis est vnus fm substantiam et accñs. alius aūt vnus fm subam tm̃. Ex dictis infertur. q̃ motus p̃mi mobilis est maxime vnus. qz est maxime regularis. vtroq̃ mō capiendo regularitatē ⁊ est maxime pfectus. ¶ Ad obiecta in oppositū. Ad p̃mū dñm est. q̃ licet motus irregularis habeat plures formas accidentales in diuersis partib⁹. scz velocitatem ⁊ tarditatez tñ hz vnā formā sibi essentialem q̃ remanet vna. ¶ Ad secūdū dñm est. q̃ nulla circulatio pfecta p̃t ꝓtinuari cum recto motu. eo q̃ talis circulatio est in se pfecta ⁊ terminata. sicut linea circularis. si ibi sit pfectus circulus nō p̃t cōtinuari cū recta. ipfecta tñ circulatio sicut est aliq̃ curuitas motus p̃t ꝓtinuari cū motu recto. sicut linea recta p̃t ꝓtinuari cū vna portiōe linee circularis. ¶ Ad tertiū dñm. q̃ ille motus circularis qui est reflexus nō est vnus sz plures. Nec etiā dr̃ q̃ oīs motꝰ irregularis est vnꝰ. qz tñ illa q̃es que est in motu reflexiōis est nobis insensibilis. ideo iudicatur vnus.

Quartum dubium est

Quot modis ꝓtingit irregularitas in motu. ¶ Sol̄o. q̃ tuor modis. Primo mō ex parte medii aut spaciꝰ supra q̃ fit motus q̃ sz tale medium nō se habet equalit̃ fm oīes eius partes. sed habet irregularitatē in ipsis. Unde impossibile est motū esse regularez nisi spaciū supra q̃ fit motus sit regulare. Secūdo mō ꝓtingit ex pte mobilis. puta q̃ mobile nō est equaliter dispositum ad motū qui sibi influitur a mouente. vt quādo est grauius in vna parte q̃ in alia. vel est circulare in vna parte ⁊ nō in alia. Tercio mō ꝓtingit ex parte mouētis. vt quādo mouens habet pfectiorem virtutem supra mobile in vna pte motus q̃ in alia. rōne cuius fit motus velocior aut tardior. Quarto mō ex parte termini ad quē. puta q̃n terminus ad quem nō est semp equaliter dispositus vt acq̃ratur a mobili. sed q̃cz magis vel minus. aliq̃n citius aliq̃n tardius. Unde licz nō oēs isti motus ab Aristotele enumerentur. tñ oīb⁹ istis modis ꝓtingit irregularitas in motu. Sciendū tñ q̃ ab aliquib⁹ ponit̃ drīa inter irregularitatem motus ⁊ vniformitatē. in hoc q̃ regularitas sumit̃ p̃ respectum ad tēpus. sz q̃n mobile equaliter mouet̃ in vna parte tpis sicut in alia. ⁊ non in vna velocius q̃ in alia. Sed vniformitas attendit̃ p̃ paratiōem ad mobile et ad spaciū q̃n sz mobile fm oīes eius partes mouetur eque velociter. tūc ille motus dr̃ vniformis. Et per oppositum irregularitas sumit̃ etiam in tpe per respectū ad regularitatem. ⁊ difformitas respectu mobilis sicut vniformitas. Uerūtamē hic accipitur regularitas put se extendit ad vtrūcz aliorꝝ. ⁊ siliter irregularitas

Quintum dubium est.

An motus pfectus sit magis vnus q̃ impfectus motꝰ

Et videt q nō. qz pauciora requrūtur ad motū impfectū q̄ ad motū pfectū. q̄ est magis vnus mot⁹ impfectus q̄ pfectus Confirmat mot⁹ pfectus nō est magis ptinu⁹ q̄ motus impfectus. q̄ mot⁹ pfectus nō est magis vn⁹ q̄ mot⁹ impfectus. ¶ Solo q sic. qz oīs diuisio repugnat vnitati. nam ipsa est in plura. vnū t plura opponūtur. sed in oīm motu impfecto est q̄dam diuisio. qz talis motus nō hz oīes partes quas dz habere. cū dicat impfectus. pter carentiā alicui⁹. sicut hō p diuisionē brachij est impfectus. motus aūt impfect⁹ nō est simplr vnus. hz qz talis diuisio nō est in motu pfecto. ideo motus pfect⁹ est magis vnus q̄ motus impfect⁹. Et inter oīes mot⁹ mot⁹ localis dz esse pfect⁹ fm genus. alij p̄o mot⁹ q̄ sunt ad alia p̄dicamēta sunt impfecti fm gen⁹. qz motus localis nihil absolute abijcit qō est de suba mobilis. q̄ mot⁹ localis nō facit mobile tendere ad corruptionem. sed oēs alij motus abijciūt aliq̄d de suba mobilis t faciūt ip̄m rēdere in corruptionem. Et inter motus locales motus circularis est pfect⁹ fm spēm t motus rect⁹ impfect⁹. qz motus circularis q̄uenit solū mobilib⁹ celestib⁹. sed mot⁹ rectus q̄uenit solū elementis. Et inter mot⁹ circulares motus circularis p̄mi celi est pfectissimus. ¶ Ad obiectum in oppositū dōm est. q aliq̄d nō dz magis vnū. qz pauciora requrunt ad eius ꝓstitutionem. sed fm q magis ꝓticipat indiuisionem. que est de ratōe illius. ideo negat ꝓna. Vnū q̄to aliq̄d est pfectius tanto plura requirūtur ad ip̄m. sicut plura media requirūtur ad habendū pfectionē finez. et sic motus etiā dz pfectus rōne sui finis aut gratia pfectionis termini ad quē. Aut dōm est. q vbicūq̄ est maior pluralitas eoꝝ que minus vniūtur ad inuicem. ibi minor est vnitas. sed nō oportz q vbicūq̄ sit maior pluralitas eoꝝ que vniūtur ad inuicē q ibi sit minor vnitas. Jam licz ad motū pfectū plura requrant q̄ ad motū impfectū. tamē illa plura magis vniūtur ad inuicē q̄ alia pauca que requrunt ad motū impfectum. Ad ꝓfirmatōnem dōm est. q alicꝰ motus dz cē magis vnus alio dupl̄r. Uno⁹ vnitate cōtinuitatis. que vocat vnitas essentialis. t sic verū est q motus pfectus nō dz magis vnus q̄ motus impfectus. t ꝑ si ambo sint ptinui. Alio mō alicꝰ motus dz vnus vnitate pfectionis que vocat vnitas accītalis. t sic accipit in p̄posito. quando dz q motus perfectus est magis vnus q̄ motus imperfectus

Oplius aūt determinādū est qualis motus ꝓtrarius motui. t de māsione eodem mō. Sed p̄mo determinādū est. Utrū ꝓtrarius motus sit qui est ex eodē ei qui est in idez. vt qui ex sanitate ei qui est in sanitatē. vt generatio t corruptio vident. Aut qui est ex ꝓtrarijs vt qui est ex sanitate ei qui est ex egritudine: aut qui in ꝓtraria. vt qui est in sanitatē ei qui est in egritudinē. aut qui est ex ꝓtrario in ꝓtrariū. ei qui est ex ꝓtrario in ꝓtrariū. vt qui ex sanitate ī egritudinē. ei qui est ex egritudine in sanitatem Necesse est em̄ aut vnū quēdā hoꝝ esse modorum aut plures. nō em̄ est aliter ꝓtraponere

¶ Iste est tercij⁹ tractatus. in quo ph̄s determinat de cōtrarietate motuū. postq̄ determinauit de septē intentōib⁹ nominū que sunt simul sepārata tangentia tē. t de vnita te motuū. Et diuidit iste tractatus in duo capl̄a. In q̄ p̄mo ostendit qualiter sit accipienda cōtrarietas in motu et q̄ete. In secūdo mouet tria dubia. ibi (Dubitabit aūt aliq̄s) Primū capl̄m diuidit in tres ptes In quarū p̄ma ph̄us determinat qūo q̄nq̄ modis imaginātur mot⁹ cōtrarij. In secūda pte ostendit qui sunt veri modi sumēdi ꝓtrarietatē motuū. ibi (Relinq̄tur aūt ē) In tercia determinat de ꝓtrarietate motuū ad quietē. ibi (Cm̄ autez motui. Quātū q̄ ad p̄mā ptē ph̄s dr. q amplius determinādū est qualis motus quali motui est ꝓtrarius. t eo dem mō determinādū est que mansio siue quies. cui motui t cui quieti ꝓtrarie. Primus tū pscrutandū est de ꝓtrarietate mot⁹ ad motū. Cū igit mot⁹ sit de subiecto i subiectū vt dictū est in p̄ncipio huius q̄nti. si debeat mot⁹ contrariari ad motū. hoc erit aliquo hoꝝ q̄nq̄ modoꝝ. quibꝰ p̄t aliquis imaginari q motus sint ad inuicē ꝓtrarij. Primo mō q illi motus. dicūtur ꝓtrarij qui sunt ex eodē subiecto ad idem subiectū. vt ille q̄ ex sanitate sit ꝓtrarius illi qui est ad sanitatē. sic em̄ mutatōes vident esse ꝓtrarie. Nā sic opponit generatio corruptōi. Secūdo mō illi motus imaginātur ꝓtrarij qui sunt ꝓtrariorū terminorū a q̄bus. vt motus q̄ est ex sanitate ꝓtrar⁹ sit ei qui est ex egritudine. Tercio mō illi motus imaginātur ꝓtrarij q̄ sunt in ꝓtraria. vt motus q̄ est in sanitatē imaginat ꝓtrarius ei qui est in egritudinē. Quarto mō illi motus imaginā tur ꝓtrarij qui sunt ex ꝓtrario in ꝓtrarium hoc est ꝓtrarietas sumit penes terminū a quo in ordine ad terminuz ad quē. vt ꝓtrariet motus q̄ est ex sanitate motui q̄ est i egritudinē. Quinto mō. q motus qui est ex ꝓtrario in ꝓtrariū ꝓtrariet ei q̄ est ex ꝓtrario in ꝓtrariū. hoc ē accipit ꝓtrarietas motus fm ꝓtrarietatē tā terminorū a quibꝰ q̄ terminorū ad quos. vt motus q̄ est ex sanitate in egritudinē. ei qui est ex egritudine in sanitatē. Necesse em̄ est quēdaz aut vnū istorū esse ꝓtrarium alij. aut plures vni vel pluribꝰ qz nō q̄uenit fm diuisionē aut ꝓtraponere subiectum ad subiectū. cū de subiecto ad subiectū sit motus.

¶ Est aūt qui quidē ex ꝓtrario ei qui est in ꝓtrarium nō ꝓtrarius. vt qui est ex sanitate ei q̄ est in egritudinē. Idē em̄ est t vnus est. Esse q̄dez igit nō idem est ipsis. sicut nō idē est ex sanitate mutare in egritudinem

¶ Hic ph̄s improbat quartū modum quo dicebat mot⁹ qui est ex ꝓtrario ꝓtrarius illi q̄ est in ꝓtrariū. vt motus q̄ est ex sanitate non est ꝓtrarius illi q̄ est in egritudinē. eo q illi motus duo fm subiectū sunt vnus t idē. q̄uis esse eoꝝ qō vocat rō definitiua nō sit vnū t idem. qz nō est idē fm definitōem mutari ex sanitate t mutari in egritudinez. qz definitio assignat fm nomen. t p̄mus istoꝝ motuū nō dicit nisi terminū ex q̄ est motus. t alter dr terminū ad quē

¶ Neq; qui est ex ꝓtrario ei qui est ex contrario Simul q̄dem em̄ accidit mutari ex ꝓtrario in cōtrariū aut in mediū. Sed de hoc quidē posterius dicemus. Sed magis in cōtrariū mutare videbit vtiq; causa esse cōtrarietatis q̄ ex cōtrario. Hic quidē em̄ mutatio ꝓtrarietatis ille vero acceptio. Et dr autē vnusquisq; in qō mutat magis q̄ ex quo. vt sanatio in sanitatez. egrotatio aūt in egritudinem.

¶ Nic phs reprobat secūdū modū quo imaginant motus ꝓtrarij penes ꝓtrarietatē terminoꝝ a quib⁹ trib⁹ rōnib⁹. Quaꝝ ꝓma est. illi motus nō sunt ꝓtrarij q̄ nō terminant ad eūdē t̄minū. sz mot⁹ q̄ fūt ex ꝓtrarijs terminis nō terminant ad eūdē terminū. g̃ nō sunt ꝓtrarij Minor pbat. qz motus q̄ est ex albo t nigro nō terminant in contrariū aut in mediū. Maior pbat. qz ꝓtraria maxime distant. g̃ nō nūt in idem terminari. Secūda rō. si deberet sumi rō ꝓtrarietatis penes aliquē terminū. magis sumer⁹ penes terminū ad quē q̄ penes terminū a quo. qz denoiatio potius dz fieri ab eo qō acq̄rit in motu q̄ ab eo qō abijcit. terminus aūt a quo ꝓtinue abijcit. t terminus ad quē acq̄ritur. g̃ magis esset sumenda ꝓtrarietas motus penes terminū ad quē. vt motus in sanitatē vocatur sanatio t nō egrotatio. licet sit ex egritudine. t motus in egritudinē dz egrotatio. t nō sanatio. q̃uis sit ex sanitate Tercia rō a quo aliquis accipit spēm siue nomē ab eo accipit ꝓtrarietatē. sed sic est de termino ad quē. g̃. Maior est phi decimo metaphy. dicentis. q ꝓrietas est dr̃a fm spēm Minor pbat p phm tercio huius dicentē. q mot⁹ est eiusdē essentie cū suo termino ad quem

Relinq̄tur aūt qui est in ꝓtraria t qui est in cōtraria ex cōtrarijs. fortassis quidē igit accidit bos q̄ in ꝓtraria ex cōtrarijs esse. sed esse fortsitan nō idem. Dico aūt qui in sanitatē ei qui ex egritudine. t qui ex sanitate ei q̄ in egritudinem

¶ Ista est secūda pars huius capli. in qua phs ostēdit q̄ sunt veri modi sumendi ꝓtrarietatē motuū dicēs. q tercius t q̄nt⁹. tercius quidē fuit. q ꝓtrarietas motuū sumer⁹ penes terminos ad quos. t q̄ntus q sumerc⁹ penes ꝓtrarietatē terminoꝝ a quib⁹ t ad quos. Et isti duo modi sunt vnus subiecto. sed differūt rōne. qz qō dr̃ implicite in tercio dr̃ explicite in q̄nto. qz ꝓtrarietas terminorum ad quos implicat ꝓtrarietatē terminoꝝ a quib⁹ Et q isti motus sunt diuersi rōne patz exemplariter. qz qō mouet in sanitatē nō est idem ei qō est ex egritudine. t illud qō ē ex sanitate. nō est idē ei qō est in egritudinem

Qm̃ aūt differt t mutatio t mot⁹. ex quodam em̃ subiecto in quoddā subiectū mutatio ē motus qui est ex cōtrario in cōtrariū ei qui ē ex cōtrario in cōtrariū motus cōtrari⁹ est. vt qui est ex sanitate in egritudinē. t qui est ex egritudine in sanitatem

Nic phus ꝓbat q ꝑa ꝓtrarietas motuum sumit penes vtrūq̄ terminū. hoc est q ꝓtrarietas sumit penes ꝓtrarietatē vtriusq̄ termini. sz a q̄ t ad quē rōne t inductione Rōne sic. nā ꝓtrarietas sumēda est penes specificā rōem eoꝝ q̄ sunt ꝓtraria. qz ꝓtraria sunt forme specifice sub eodem genere repugnātes. sz ꝓpria rō mot⁹ est q sit de subiecto actuali in subiectū actuale q hoc dr̃ns a g̃natōe que est de subiecto potētiali ad subiectū actuale. g̃ ꝓpletā rōnē ꝓtrarietatis hz mot⁹ ille q̄ est ex ꝓtrario in g̃riuz ad eū q̄ est ex ꝓtrario in ꝓtrariū. vt q̄ est ex sanitate in egritudinē ꝓtrariat ei q̄ est ex egritudine in sanitatem

Manifestū est aūt ex inductōe qualia videtur cōtraria esse. Egrotari em̃ ipsi sanari. t ipsi addiscere decipi ꝓmutatū nō ꝑ ipsum. In cōtraria aūt sicut in scia est. sic t in deceptōe t ꝑ ipm habere t per aliū. t sursum motus ei qui est de orsum. Cōtraria em̃ hec sunt in longitudine t qui ad dextrā ei qui est ad sinistrā. cōtraria em̃ hec sunt in latitudine. t qui est ante ei qui est retro. ꝓtraria em̃ hec sunt in altitudine

Nic phs idē ostendit p inductōem tā in motib⁹ corpis q̃ in motib⁹ aīe. t in motib⁹ mūdi. In motib⁹ q̄dez corpis sic ostēdit. qz sanari est ꝓtrariū ad egrotari. t vnū illoꝝ est mot⁹ ex egritudine in sanitatē. alterū aūt ecōtra ex sanitate in egritudinē. t sic sunt ibi termini a q̄b⁹ t ad q̄s ꝓtrariū. In motib⁹ em̃ aīe sic ostēdit. qz addiscere qō est accipe sciam a quodā alio docēte est ꝓtrariū ad decipi. ita q decipi ꝓmutet in deceptōem ꝑ aliū t nō ꝑ seipm. Cuius rō est qz motus discipline t deceptōnis dz esse in ꝓtraria. qz sicut acceptio scie dupl⁹ dr̃. ita etiā deceptōis acceptio. sz q vtrūq̄ accipit ꝑ seipm t ꝑ alterū. Scia em̃ dupl⁹ acquirit. vno mō ꝑ ꝓpriā inuentōem. t sic opponit ei qō ē decipi a seipo. Alio mō acq̄rit scia ab alio per doctrinā. t illi opponit decipi ab alio. qz q̄ decipit ab alio nō accipit sciaz ab eo. In motib⁹ mūdi phus sic ostendit. quia motus q̄ est sursum contrariatur ei qui est deorsum. quia sursum t deorsum contraria sunt in longitudine. t motus qui ē ad dextram contrariatur ei qui est ad sinistram. quia dextrū et sinistrum contraria sunt in latitudine. t motus qui est ante contrariatur ei qui est retro. eo q̄ sunt contraria in altitudine siue in profunditate. et sic patet omnem motum qui est ex contrario in contrarium esse contrarium illi qui est ex ꝓtrario in ꝓtrarium.

Qui aūt est in ꝓtrariū solū nō est mot⁹ sz mutatio. vt fieri albū nō ex q̄daz est. q̄b⁹ aūt nō est ꝓtrariū qui est ex ipo ei q̄ est in ipm mutatio cōtraria est. vñ g̃natio corruptōi ꝓtraria est. t remotio acceptiōi. De aūt mutatōes q̄dē. mot⁹ autem non sunt.

Nic phs ostendit qūo sumit ꝓtrarietas in mutatiōibus subalib⁹. in quib⁹ ꝓprie nō reperitur ꝓtrarietas. sed ꝓmuniter dicēs. q ꝓtrarietas in illis sumit penes ꝑmūm modum ita q mutatio q̄ est ex ipso ꝓtraria sit ei q̄ est ad ipm. t sic generatio t corruptio sūt opposite mutatiōes. t generabile acceptio forme est ꝓtraria remotōi forme. t ita remotio opponit acceptōi forme. De em̃ mutatiōes nō sūt de subiecto in subiectū. sed solū sunt in subiectū. aut solum ex subiecto. nā nō esse qō est terminus a quo generatiōis et et ad quē corruptōis nō appellatur subiectū. qz non ē ens affirmatiue acceptum

Qui aūt vt in mediū motus sunt. q̄busdā ꝓtrarior⁹ est mediū tanq̄ in ꝓtraria q̄dāmō ponēdi sunt. sicut em̃ ꝓtrario vtiq̄ medio mot⁹ in vtra q̄ vtiq̄ vteq̄. vt ex fusco q̄dē in albū tanq̄ ex nigro. t ex albo in fuscū tanq̄ in nigrū. ex nigro aūt in fuscū tanq̄ in albū: fuscuz mediuz aūt ad vtrūq̄ dr̃. quodā mō vtrūq̄ vltimoꝝ. sicut dcm̃ ē ꝑius. Mot⁹ q̄dē igit motui ꝓtrari⁹ ē sic q̄ est ex ꝓtrario in ꝓtrariū ei q̄ ē ex ꝓtrario in ꝓtrariū

¶ Hic phs remouet vnā obiectionē que est de motib⁹ qui sunt de medio ad extremū. aut ecouerso de extremo ad medium. igit nō sp est motus de ꝯrario in ꝯrariū

Ad istā dicit phs. q motus ꝙ terminant ad mediū ꝙ dāmō ad ꝯrariū terminant. sicut mor⁹ qui est ex fusco i albū est quasi esset ex nigro. Nā ex fusco nō est mor⁹ i albū nisi intēdtū hz aliqd de nigro. t ex albo est motus i fuscum tanq̄ in nigrū. q motus qui pcedit in qcūq̄ medium aut mediū in extremū vtr medio sicuti cōtrario. qa mediū ꝑatū ad extrema quodāmō dr vtrūq̄ extremorum sicut patuit in ꝓncipio huius ꝙnti. igit motus ē cōtrarius motui ei ꝙ ē ex ꝯrario in ꝯrariū. vt ꝓius dcm est. Et quibus ptz. q in motibus repitur cōtrarietas fm analogiam. ꝓmo ei t principaliter illi mor⁹ sunt cōtrarij qui sunt de ꝯrario in contrarium. vt motus ab albo in nigrū t ecōtra. scdo illi mor⁹ sunt ꝯrarij qui sunt a medijs ad extrema. vt de fusco in nigrū t de fusco in albū tertio. illi mor⁹ sunt ꝯrarij ꝙ sunt ex ꝯrarijs in media. vt mor⁹ ex albo in fuscum t ex nigro in fuscū. quarto illi mor⁹ sunt ꝯrarij qui sunt ex medijs in media sicut motus a fusco in blauium.

Quoniā aūt motui non solū videt esse mot⁹ cōtrarius. sed et quies. hoc determinandū est. simpliciter ꝙdē cōtrarius ē motus motui Opponitur aūt et quies ꝓuatio em̄ est. Est autez sic q ꝓuatio contraria dicitur.

¶ Ista est tertia pars huius capli in qua phs ostendit q nō solū motus ꝛiak motui. sed etiā mor⁹ ꝯrariatur quieti. simpliciter tñ et absolute ꝯrariak motus motui. et quies opponitur motui quodāmō p h. q quies ē ꝓtuatio motus. qz ꝓtingit aliqñ t ꝑcipue in ꝓhabitis q ꝓuatio dr ꝯraria forme. qz dcm est in ꝓmo q materia nunq̄ motui subijceret nisi subijceret ꝓuationi t fm q ꝓuatio radicak in forma ꝯrarij ex qua est motus t iō ꝓuatio est ꝯraria motui nō simpliciter sed quodāmodo Que ei simplr sunt ꝯraria sunt duo actus spē differentes in vno genere exītes. sz motus nō est act⁹ pur⁹ sz diminutus t pone ꝓmixtus. t ideo ꝯrariak eidē cui ꝯrariak act⁹ ad quē vadit motus. sicut via ad ꝓplemētum. et iō cū quies ad quā est mor⁹ aliqd est motus ꝛiak ei ex quo est motus. mor⁹ opponit eidem t ecōuerso.

Qualis aūt quali vt est ei qui fm locū ꝙ fm locum Sz hoc non dicit simplr. Utrū em̄ cui ꝙ est hic mansioni qui est ex hoc aut qui ē in hoc motus opponit. Manifestū igit est quoniā in duob⁹ motus subiectis est. Huic quidē qui ex hoc in ꝯrariū ꝙ est in hoc quies huic aūt ꝙ ex cōtrario in hoc ꝙ in contrario quies.

Hic phs oñt qualis quies ꝯrariak motui. An. s. ꝺes i termino a ꝙ aut quies in ītmino ad quē qñ sz motus est ꝓplet⁹ vt in motu denigrationis ē quies ꝙ fuit ab albo t in termino eiusdē mor⁹ est ꝺes sub nigro. Et ad soluendū istā ꝙstionē ncce est resumere qd habitū est. s. q motus sp est in duob⁹ subiectis exītib⁹ cū sit ex subiecto in subiectū. ex sic dcm est ad dubitatōnem motā. q motui nō opponit ꝙlibz ꝺes sz aliqlis ꝺes opponit aliqli motui et sic quies ꝙ est in ītmino a ꝙ ꝯrariak motui ꝙ est ab illo termio a quo in oppositū terminū ad quē. sicut ꝺes in albo opponit ꝯrarie denigrationi ꝙ est motus in nigredinem t sic motui nō ꝯrariak quies quā facit t ad quam tēdit mobile ꝑ motū. sz potius illa quā destruit t a qua recedit facit em̄ motus quietē in termio ad quē t destruit eā ꝙ est in termio a quo. igit ꝛiak illi a ꝙ recedit. t hec est illa ex qua est mor⁹ et nō illa ad quā est motus

Simul aūt et adīnicē cōtrarie he sunt. Et nāq̄ incōueniēs ē si motus ꝙdā cōtrarij sunt. ꝺetes aūt opposite nō sunt Sūt aūt in oppositis be vt ꝙ in egritudine quies ei ꝙ est in sanitate

¶ Hic phs oñdit ꝑ eandē rōem q ille quietes cōtrarie sunt ꝙ mutuo expellūt se inuicem ab eodem susceptibili hoc est que sunt ex ꝯrarijs terminis. Nam inconueniēs est dicere q motus habeant ꝯrarietatem ad inuicem t nō quietes. Et cū dicit quietes sunt sibi contrarie. non quecūq̄ quies intelligitur esse cōtraria cuilibet. sz quietes ꝙ sunt in ꝯrarijs sunt ꝯrarie ad inuicē. sicut ꝺes ꝙ est in sanitate ꝯraria est quieti ꝙ est in egritudine

Motui aūt ei qui est ex sanitate in egritudinē ei em̄ qui est ex egritudine in sanitatē irrōnabile. Qui em̄ in ipso motus est in quo stetit quietatio magis est. fm q accidit sil fieri motui Necesse autem est aut hanc aut illam esse. nō em̄ que est in albedine quies. contraria est ei que est in sanitate.

¶ Hic ostendit phs q eadē quies ꝯrariak motui egrotationis qui est ex sanitate in egritudinē. sz irrōabile ēet si ꝯrariarek illi motui qui est sanatio ꝙ est ex egritudine in sanitatē. qz motus qui est in ipm qd ē quies hz illud in quo stetit ꝓ quietante magis t ꝑficiente q̄ ꝑ ꝯrario Naz nulla res stat in suo ꝯrario. nec accedit ad ipm nec ꝑficitur in ipo. sed potius aufugit ab ipo t corrūpit ab eo Nā em̄ quietē ad quam est motus accidit silem fieri ipsi motui. qz ex hoc est. q motus est forma post formam aut vbi post vbi. motus ipe inducit quietās vltimum. et ideo nō possunt habere ad inuicem cōtrarietatē Cū ergo motui egrotationis vna dictaꝝ quietū cōtrarietur. et non cōtrarietur ei illa ꝙ est in egritudine ad quā motus vadit oꝑtet q ꝯrarier illa ꝙ est in sanitatē a qua recedit motus egrotationis. Necesse em̄ est q cōtraria sint eiusdem generis ꝑtimi et ideo quies in albedine nō cōtrariatur quieti in sanitate. quia ambo pñt esse in vno susceptibili

Quib⁹ aūt nō sunt ꝯraria hoꝝ mutatio quidem est oppositā que est ex ipso ei ꝙ est in ipm. motus aūt nō est vt que ex esse ei qui est in esse quies quidē horū nō est. imutatio āt est. et sic quidē aliquid essz subiectū que inesse non mutatio ei ꝙ est in nō esse cōtraria erit. Si vero nō est aliqd ꝺd nō est dubitabit aliquis cui sit cōtraria. que est in esse non mutatio et quies est. Si autem hoc est aut non omnis quies motui ꝯraria est aut generatio et corruptio mot⁹ sunt Manifestū igit q ꝺes nō dicēda est. si nō et be motus. Simile aūt aliqd est et imutatio

Contraria aūt est aut nulli aut ei que est nō eē aut corruptōi. Hec ei ex ipa gnatio aut ī ipam

¶ Hic phs determinat de ꝓtrarietate quietis in mutationib⁹ di. q⁹ in quibusdē generibus nō sunt ꝓtraria horū. mutationes quidē sunt oppositē. ſz nō ꝓtrarie. ſz potius hñt modū ꝓtradictōis. ꝛ in talib⁹ mutatio q̄ est ex ipso opponit mutationi que est in ipsum idē. ſz tales mutatōnes nō sunt mot⁹ sicut mutatio q̄ est ex nō esse opponit mutatōi q̄ est in eē. sicut corruptio opponit generatōi Sed ꝓuatio hmōi mutatōis q̄ nō est mot⁹ nō. ꝑ ꝓie dr quies. sed appellari ꝓ sueuit imobilitas. talis ei mutatio duplex est. ſ. ꝑ se ꝛ ꝑ accīs. ꝑ se quidē est suba in qua nullus est motus. qz ibi nō est ens in actu ſz solū in poña. vt materia sicut fit in generatiōe et corruptōe q̄ in suba est ꝑ accīs aūt q̄ ꝑ se quidē mutatio est ex ꝓtrario. ꝑ accidēs aūt ex ꝓuatiōe. vt ex nō albo fieri albū. tunc em ꝑ se fit ex nigro aut medio cui accidit nō albū esse ꝛ tūc est aliquid subiectū nō albū Sz q̄ est aliq̄d subiectū ex q̄ ē mutatio tūc mutatio est vere ꝓtraria mutatōi ꝛ hz q̄dē oppositā q̄ vere est quies. Q̄ñ aūt nihil subicit nō eē q̄d sit subiectū. sicut in nō esse substātie. tūc ꝑt aliqs dubitare cū sit ꝓtraria mutatio que est ex nō esse ꝛ vtrū habeat aliquā quietē oppositā siue ꝓtrariā. Si em hoc cōcedat q⁹ ſz habeat quietē. tūc sequit alterꝫ duoꝫ incōueniētiū ſz q⁹ nō ois quies motui ꝓtrarie. sed quedā ꝓtrariatur mutatōi q̄ nō est motus. aut q⁹ ois mutatio sit mot⁹. et terū generatio et corruptio sint mot⁹. ſz manifestū ē. q⁹ talis imobilitas siue imutatio q̄d melius dr nō est dicēda esse quies. nisi generatio ꝛ corruptio dicāt esse mot⁹ Est igit fm veritatē nō quies ſz aliq̄d ſile q̄ti. ꝛ ideo ꝑt vocari imutatio hoc est ꝓuatio mutatōis in eo q̄d aptum natū est mutari. Et oportet dicere q⁹ hec imutatio aut nulli est ꝓtraria. aut dicē ꝓtraria mutationi q̄ est in nō esse ꝛ mutatōi q̄ est corruptio Corruptio em est ex imutatione q̄ est in esse. et generatio q̄ opponit corruptiōi est in illam mutatiōem q̄ est in eē. vt ex ꝑdictis. Sicut generatio et corruptio opponūtur. sic opponūtur imutationes q̄ sunt in esse et in nō esse Et sicut quies dupliceꝫ hz oppōem. vnā ad motū q̄ est ex ipsa. ꝛ alterā ad quietē oppositā. ita etiā imutatio opponit tā mutatōi que est ex ipa q̄ imutationi q̄ est in oppositō. Sicut em i naturis oia alia fm esse accipiūtur. ita etiā quies accipit. Si āt quies fm esse accipiat ꝛ imutatio nō solū est in ea intellectus ꝓuationis ſz intellectus nature quietantis. ꝛ sic habet nomē ꝓtrarietatis ꝛ mutatio accipit rōem oppositionis ꝓuatiue vel ꝓtradictionis

Dry motus ꝓtrarietur motui et etiam quieti.

Et videt ꝓmo q⁹ nō. motus ꝓtrariat motui. q̄ non quieti. qz tm vnū vni opponit Scdo aut quies termini ad quē ꝓtrariat motui aut quies termini a quo. neutꝫ illoꝝ dm est. igit. Nō ꝓmū qz terminus ad quem est ꝑfectio mot⁹ igit sibi nō ꝓtrariat Nec scdm qz sicut i motu est termin⁹ ad quē ita et terminus a quo. si ergo terminus ad quem non contrariat motui nec terminus a q̄.

Tertio due quietes sunt ꝓuationes. sed ꝓuationes nō ꝓtrariantur eo q⁹ possunt sil esse in eodē ꝛ nō sunt forme positiue. igit quies nō ꝓtrariat quieti. In oppositum est phs in textu. Q̄o intellectu istī⁹ questionis ponūtur duo discursus quoꝝ maior ꝓmi est ista.

Quinq̄ sunt modi quib⁹ imaginant motus ꝑ terminoꝝ ꝓtrariari Minor Cū motus sit de subiecto in subiectū. vera ꝓtrarietas motus sumit penes vtrūq̄ terminū. fm ordinem tm ꝓtrariū Cōclusio. Igit motus ꝛ mutatio nō hñt ꝓtrarietatē eodē modo

Maior est phi in textu. Minor ꝓtz. qz ꝓtrarietas ē int terminos positiue entitatis. igit vera cōtrarietas sumit⁊ penes repugnantiā vtroꝝ terminoꝝ ordine econuerso. ꝛ dr ordine ecōuerso. qz si sumeret fm eūdē ordinem tūc sequeret q⁹ idem ꝓtrariet sīpi Sz diceres ex eo q⁹ mot⁹ est de subiecto in subiectū nō oportet motū esse de ꝓtrario in ꝓtrariū. ꝛ ꝑ ons nō dr q⁹ ꝓtrarietas motuū attēdat ex ꝑte repugnātie vtroꝝ terminoꝝ. q̄m in oppositōne relatiua extrema etiā se habent sicut subiectū ꝛ subiectū cū sint entia affirmatiue designata. Ad hoc dm est. q⁹ q̄uis in oppōne relatiua extrema sint entia positiua ꝛē. tm cū ad relatiōem nō est motus. tūc manifeste relinq̄t cū motus sit de subiecto in subiectū tā q̄ de oppositō in oppositū. q⁹ mot⁹ sit de ꝓtrario in ꝓtrariū et ꝑ ons relinquit. q⁹ ꝓtrary motus hñt repugnātā penes vtroꝝ terminū Cōclusio ꝓtz qm motus duobus modis ꝓtrariant ꝑmo penes ꝓtrarietatē vtroꝝ terminoꝝ ordine econuerso. Scdo mō penes ꝓximitatē ad terminū ad q̄s. mutationes vero ꝓtrariant fm accessuꝫ ꝛ recessum ab eodē termio in eūdem terminū. ꝛ hec cloquēdo de mutatōnib⁹ simpliciter ꝛ ꝑ se. q̄ sunt ad subam. vt q̄n ex aq̄ fit aer ꝛ nō loquendo de mutatōnib⁹ fm q̄d et ꝑ accidens. Nā ille ꝓtrariant penes ꝓximitatē termioꝝ ad quos Maior secūdi discursus est.

Quies in termino a quo motui qui recedit ab illo. ꝓtrariat q̄dāmō Minor Mot⁹ simpliciter opponit motui. fm q̄d vero aut fm accidens q̄ti Cōclusio Igitur motus nō solū ꝓtrariat motui. ſz etiā q̄dāmō quieti

Maior ꝓtz. qz quies in sanitate cōtrariat egrotatōni q̄a sanitate recedit. ꝛ dr notanter quies in termio a quo. Nā quies in termio ad quē. nō ꝓtrariat motui ſz ē ꝑfectio motus et ꝑ motū ꝓtinue acq̄rit. vt motus albefactionis terminat ad albedinē qua cessat albefactio. Et motus ꝓtrariat quieti. vt circa textū declaratū est Minor ꝓtz. qz quies est ꝓuatio motus cui motus q̄s diu ē aliq̄ mō miscet. motus em nō miscet motui. opponit aūt motus q̄ti nō cuicunq̄ ſz q̄ti in fmio ad quē. qz quies in fmio ad quē specificat ꝛ cōpleꝫ entitatē ꝛ naturā ipi⁹ mot⁹. ita q⁹ quies in termio a q̄ ꝓtrariat motui. qz talis nō ꝓt stare ꝑfecte cū motu. Cōclusio est phi in textu.

Ad obiecta ī oppositū

Ad ꝑmū dm est. q⁹ auctoritas intelligit de illis q̄ non sūt q̄dāmō eadē. ſz act⁹ ꝑmixt⁹ ponie q̄dāmō idē est cū actu q̄ educit ex ipa. ꝛ sic q̄s ad quā tēdit mot⁹ ē aliq̄d mot⁹ eiusdē ꝛ ꝑ hoc q⁹ sic sunt eiusdē nature eidē oppōnunt. Aut dm est. q⁹ in his que cōtrariant ex ꝑte bene ꝑt vni esse plura ꝓtraria. ſz tñ hoc est in ꝗbus illa plura ex ꝑte ꝑticipāt rōem alicuius forme in qua ꝑmo fundat ꝓtrarietas mō motus ꝛ quies solū ex ꝑte ꝓtrariant rōe formarū ꝓximarū Ad secūdū dm est. q⁹ non est eadem rō termini a quo. ꝛ termini ad quem respectu motus. qz terminꝰ a quo abijcitur in motu. ꝛ terminus

ad quê acḡrik. ideo termin⁹ a q̄ ꝓtrariaḳ ipi ⁊ nō termi/nus ad quê. Ad tertiū dōm est q̄ due quietes dupl'r pñt ꝓsiderari. Uno⁹ incḡtum dicūt ꝑuationē motus. ⁊ sic nō ꝓtrariaṅ. Alio mō incḡtū fulciunḳ sub terminis positiuis ⁊ sic ꝓtrariaṅ rōne suaꝝ formarū cū quib⁹ hñt esse. Et iō ꝓñr dōm est q̄ ꝓtraria vera ꝓtrarietate de/noiatōe intrinseca debent esse entia positiua. tam due q̄/tes nō ꝓriaṅ denoiatione intrinseca. ꝫ gratia terminoꝝ sub quibus fulciuntur.

Incidunt dubia quoꝝ

ꝑmū ē An mot⁹ ꝓtrariē eo q̄ ſtꝫ de ꝓtrarijs terminis in cōtrarios termios. Et videḳ q̄ nō. q⁹ oia ꝓtraria ſtꝫ for/me ꝓplete ⁊ pfecte. eo q̄ sunt forme actiue et passiue inḳ se. sed duo motus nō sunt forme pfecte. ḋa motus noiat formā que tendit de esse imperfecto ad esse pfectum. igiṫ motus nō ꝓtrariantur inter se Sedo inter oia ꝓtraria que pñt habere mediū ꝑt fieri motus. ḡ si duo motus cō/trariarētur inter ipos ꝑt esse mot⁹. ⁊ ꝑ ꝓns motus erit motus qđ est improbatū supra So⁹ q̄ sic. qm̄ aliqui motus sunt ꝓtrarij. vt nigrefactio ⁊ albefactio. Ad obiecta in oppositū. Ad ꝑmū dōm est. q̄ licet illa q̄ pri/mo cōtrariatur debēt esse forme perfecte ⁊ ꝓplete. nō tñ hoc oportet de his q̄ cōtrariaṅ ex ꝓñti sicut sunt motus. i/ter se. et ideo motus non sunt entia in actu pfecto vtiq; tñ in actu ipfecto ⁊ ille sufficit ad ꝓtrarietatem Ad se cūdū dōm est. q̄ inter duo cōtraria pfecta que hñt medi/um potest fieri motus sed qñ ꝓtrariaṅ ex ꝓñti ⁊ ipfecte nō oportet in ipsis esse motus.

Secūdum dubium est.

An sufficiat i motib⁹ accipere cōtrarietatē penes termi/nos ad q̄s So⁹ q̄ motus dupl'r accipiṫ. vno⁹ ꝑ mo/dū motus. et sic oꝝ sumere ꝓtrarietatē ex vtroq; termio. q⁹ de rōne motus est esse de subiecto in subiectū ⁊ h̄ ex/plicite vel implicite. Alio mō accipiṫ motus ꝑ modum mutatōis. ⁊ tūc sufficit ꝓtrarietas termioꝝ ad q̄s. Naz mutatio ſm q̄ hmōi nō hz in se ꝓtrarietatem termioꝝ. q⁹ vel est ex nō esse ad esse aut ab esse ad nō esse ⁊ hoc est qđ ōr phs ꝑmo huius q̄ materia ꝑt facere mutatōnem ꝑ alteꝝ cōtrariū. id est per vnū terminū positiuū ad quē accedit ⁊ a quo recedit.

Tertium dubium est.

An duo motus ex ꝓtrarijs terminis terminati ad vnū mediū sint eiusdē spēi Et videḳ q̄ non. q⁹ ibi variaṫ me/diū vt ꝑ alia ⁊ alia media trāsit mot⁹. vt de albo ad ru/beū ⁊ de nigro ad rubeū So⁹ q̄ sic si sint mot⁹ ꝓtinui ⁊ sine intruptōe ⁊ ad idē mediū specificū ſmiati eo q̄ ꝓri/orū ē eadē poña ꝑuatōis grā cui⁹ ſtꝫ trāsmutabilia vni uoce ad eandē formā mediꝝ q̄ quidem poña est habitus formalis gñis ꝓximi sub q̄ ambo ꝓtinenḳ. ⁊ ꝑ qđ i vno subiecto ꝑmutabili ponūtur vicissim Ad obiectū i op/positū dōm est. q̄ si vterq; motus fuerit cōtinu⁹ et non interruptus ꝑ actū pfectū alicui⁹ termini citra formam mediꝝ de qua est sermo tūc vtriusq; via intermedia ēvna ſm formā. vtputa exitus eiusdē potentie talū cōtrario/rum ad formā specificam talis mediꝝ

Quartum dubium est.

An quies sit motus pfectio Et videḳ q̄ nō. Nā il/lud nō est mot⁹ pfectio qđ destruit motū et quo habito cessat motus sic est de termino ad quē. igiṫ So⁹ q̄ sic q⁹ est finis motus nō cōsumptōis q⁹ ad hoc aliq̄d mo/uetur. vt in termio quiescat Ad obiectū in opposituꝝ dōm est. licet motus destruatur et cesset habito termino ad quē quo ad modū eēndi ſm quē ōr fluxus forme nō tñ cessat ſm essentiā suā ex quo forma q̄ prius fuit i mo/tu et est imperfecta hz esse pfectū in termio ad quē. Exem/pli gratia vt cū facta est calefactio aq̄ tūc in quiete calefa/ctōis caloꝝ qui est essentialiter mot⁹ est simpl'r pfect⁹ ꝫ modus essendi caloris sub esse imperfecto quo modo ōr motus cessat in termino a ad quem

Dubitabit aūt aliqs quare in mutatōe qui/dem ſm locū sunt. et ſm naturā et extra natu/rā et quietes et mot⁹. in alijs aūt nō. vt altera/tio. Hec q̄dē ſm naturā illa aūt extra naturaz. Nihil em̄ magis sanatio aut egrotatio ſm na/turā. aut extra naturā. neq; dealbatio neq; de/nigratio. Similiter aūt est ⁊ in augmēto ⁊ de/cremēto neq; adinuicē hi ꝓtrij aut ſm natu/ram hi aūt extra naturā. Neq; augmentū aug/mento. Et in generatione vt et corruptiōe ea/dem rō est. Neq; generatio quidē ſm naturaz. corruptio aūt extra naturā. Senescere em̄ ſm n aturā est. neq; generatōem videm⁹ aliā q̄dem ſm naturā. aliam vero extra naturam.

¶ Istud est scōm caplm̄ in quo Aresto. mouet tria du/bia ⁊ ſm hoc istud caplm̄ diuidiṫ i tres ptes Post q̄s de terminauit de oppōne mot⁹ ad motū et mot⁹ ad quietē. et quietis ad motū q̄ est oppō formalis ⁊ eēntialis i ipis sumpta penes formas eorū et iō ꝓsideratōe dignūē cōsi/derare de oppōe accūtali q̄ sumiṫ penes mō oppositos i/ vna spē mutatōis. sūt ei mōi oppositi naturale ⁊ violētū et delectabile et triste Est igiṫ ꝑmū q̄re in mutatōe ſm locū sunt motus ſm naturā et extra naturā siue violenti Et silr q̄etes tam ſm naturā q̄ extra naturā. et non in alijs motibus est hec diuersitas. Terra em̄ violenter ⁊ extra naturā quiescit sursum. ignis aut ē extra naturam mouetur deorsum et extra naturam quiescit deorsum In alteratione aūt nō sic esse videḳ vt hec quidē ſm naturā sit illa aūt sit extra naturā. Nō em̄ dici ꝑt quare sanatio magis sit ſm naturā quā egrotatio vel extra naturā Si/militer āt neq; dealbatio neq; denigratio Silr āt de aug/mēto et decremēto. q⁹ illi mot⁹ nō videnḳ esse ꝓrij adin/uicē in hoc q̄ vn⁹ ſm naturā sit ⁊ alter extra naturā In gñatōe āt ⁊ corruptōe eadē videḳ esse rō. Nō em̄ ꝑt dici q̄ generatio sit ſm naturā. corruptio āt extra naturā. q⁹ corruptio ſm naturā est senescere et ois corruptio est ꝑ modū senectutis. Neq; in eadē spē mutatōis videḳ hec oppō. vt scz gñatio vna sit ſm naturā et altera sit extra na/turā Et ē notāndū ſm venerabilē dōm Alber. q̄ rō dubi/tatōis oꝝ ex cōparatōe mouētis ad mobile. q⁹ i motu lo/cali naturale mouēs influit mobili formā suā. ⁊ q̄tū dat ei de forma tantū dat ei de cōsequentib⁹ formā q̄ ſtꝫ mo/tus et locus. Mouēs āt violēte nō dat formā ⁊ iō cogit ad motū extraneū ⁊ ad locū extraneuz. Sz in oib⁹ alijs mutatōib⁹ ⁊ motib⁹ mouēs ꝓximū est intra. et q⁹ intra est videḳ esse naturale et ideo surgit dubitatio predicta.

Aut si est q violentia fit extra naturā tūc et corruptio erit corruptioni cōtraria que violenta vt que extra naturā ei que fm naturā Ergo nature et generationes quedā sunt violente et nō fatate quibus cōtrarie sunt que sunt fm naturam. Et augmenta sunt violenta et decremēta vt augmēta que velociter ꝓpter alimentum pubescētiū sunt et tricōta cito adaucta et nō cōstricta. Jn alteratione aūt qualiter aut simpliciter. Erūt em̄ alie quidē violente alie vero naturales vt dimissi nō in creticis diebus alij autē in creticis: alij quidem extra naturam alterant alij vero fm naturam

¶ Nic phs soluit predictū dubiū p interēptōem hoc ē p negationē. qz in alijs motib⁹ repit contrarietas penes naturale z violentū q̄uis expressius reperiat in motu locali. z vt ista solutio clare habeat Sciendū est q natural⁹ dupliciter. s. fm pfectā rōem naturalis z fm diminutā rōem naturalis. Naturale fm pfectā rōem naturalis est qđ est a principio intrinseco mouente p se z nō p accūs fm ordinem quo natura pticularis ꝯiuncta mouet a natura vniuersali nō ꝯiuncta que est in celo⁹ stellis naturā pticularem ois rei ordinantib⁹. Naturale aūt fm diminutā rōem naturalis est qđ deficit in aliquo mēbro ist⁹ definitiōis scz qz aut est fm inferiorez naturam et nō fm superiorem. aut ecōuerso. aut qz est a natura mouente p aliqđ accūs. aut qz natura impedit p aliqđ accidens. Similit etiā innaturale dicit dupliciter. aut em̄ ⁊ innaturale. oppositū principio intrinseco fm oia illa qb⁹ ordinat ad actū tam in supioribꝫ q̄ in inferioribꝫ z hoc est violentū simpliciter. qz ad talē actū nihil oīno coperat id qđ violentiam patit sicut mot⁹ lapidis sursum. Aut est innaturale qz priuatū aliquo principiorū dictorū et hoc est idē cū naturali fm diminutā rōem naturalis fm subiectū licet fm rōem differat ab ipso. Et hoc innaturale nō est violentū oīno scz est preter naturā et hoc inuenitur in oīb⁹ motib⁹ z mutationib⁹. Jstis igit suppositis probat phs inductiue q in alijs motibus a motu locali repit ꝯrarietas penes naturale et violentū. Nam corruptio vna bene ꝯrariat alteri per hoc q vna est naturalis et alia ē extra naturā. qz id qđ violēter est ē extra naturā. qđā aūt corruptio est violēta vt interfectio qđā naturalis vt senectus. Quedā etiā generationes quorū dam sunt violēte et quorūdā nō violente q̄modū ꝯrarietatis hūt ad eas q sunt fm naturā. Silr z augmenta violenta sunt sicut illa quib⁹ iuuenes pubescētes velociter augentur qz sunt carnis spongiose nō cōdensate ꝓpt calorem velociter dissoluentē et nō ꝓsumentē humidum nutrimentale. Cuius sīle est in seminib⁹ q̄ pullulant in aquis. Illa em̄ ꝓpter hūidū aqueū qđ ē delectabile multum cito augent⁹ in latū z sunt rare subē z hec vocantur ab Aresto. tricōta cito adaucta z nō ꝓstricta. Et q aristoteles vocat tricōta arabes vocāt semē luxuriosuz cui⁹ hūiditas defluit et nō ꝓdensat. eo q hūidū supfluū non ꝓsumit in talib⁹ ꝓpter calozis debilitatē. Et hec est etiā rō quare mulieres citius augētur et hūt carnē laxā rece ptiuā multaz supfluitatū q̄s a mēbris eaz non expellit virtus debilis q̄ est in eis. Silr in alteratoib⁹ est qz qđā sunt naturales et qđā violente. et hoc est videre in his q alterant ad sanitatem in febre acuta aut in febre alia qđā em̄ alterantur in die non ꝓgrua que non est dies crisis quando nec tempus est q humor moueatur nec natura iuuatur a respectu oportuno celestiuz. z est illa alteratio ꝓpter aliqđ accidens febris et materia facta. ideo plerūq̄ terminat ad malū illi em̄ alterant alteratione q̄ est extra naturam. alij aūt alterant dieb⁹ ꝓgruis motui aut digestioni hūoris fm ꝓgruū respectū superiorū et sunt q alterant fm naturā. et ideo tales alteratōes siue crises q fiūt in dieb⁹ creticis sunt bone. quia vt in plurimū terminantur ad bonum.

Erūt igit corruptōnes ꝯrarie ad inuicē nō generatōi. z qđ probibet. est em̄ sic. Et nāq̄ si hec quidē dulcis. illa vero tristis est. quare nō simpliciter corruptōni corruptio contraria est. sed hec quidem hmōi alia vero hmōi harū est.

¶ Nic phs remouet vnā obiectiōem q̄ est ista Hō stz alique generatōnes fm naturā et aliq̄ extra naturā. qz si sic tunc vni multa essent oppositā. Nam corruptōes stz ꝯrarie adinuicem et etiā ꝯrariant generatōnib⁹ Ad ill̄ am obiectōem respōdet phs q nō est incōueniēs vnū opponi multis fm diuersas rōnes. qz generatio et corruptio opponūtur fm rōem generis. sed corruptio opponit corruptioni fm rōem spēi sicut corruptio tristis opponitur corruptōni dulci z generatio tristis gnationi dulci.

Ex p̄dictis igit ꝯstat oppositōnem istā esse in motib⁹ et mutatōib⁹ oīb⁹. z est oppositio nō substantialis stz penes modū accepta. qz nō simpliciter corruptio corruptōi est ꝯraria. sed modus vni⁹ est ꝯrarius mō alteri⁹. qz fm hos modos hec quidē est hmōi alia vero alteriusmodi

Omnino q̄dē igit ꝯrarij motus et quietis dicto mō sunt vt qui est sursum ei q̄ est deorsuz loci em̄ ꝯrarietates he sunt. Ferr aūt sursuz q̄dem motū natura ignis. deorsum vero terra. z ꝯrarie ipor loci mutatōes sunt ignis aūt sursum q̄dē natura. deorsum aūt extra naturā. Et ꝯrarius est qui est fm naturā ipius ei q̄ est extra naturā. et q̄etis āt silr. Que nāq̄ est sursum quies qui est desup deorsum motui ꝯraria est fit aūt terre. illa quies extra naturā. motus aūt hic fm naturā. quare motui q̄es ꝯraria q̄ ē extra naturā ei q̄ est fm naturā eiusdē. Et motus em̄ eiusdē ꝯrarius sic est alia q̄dē et fm naturā ipor erit sursuz aut deorsuz alia āt extra naturā

¶ Nic phs ponit principale qđ intēdebat in dubio moto. scz q motus z quies nō solū opponūtur penes tm̄inos. vt supra dictū est sz etiā fm naturā et extra naturā hoc est fm naturale et violētū. Dicit igit phs q nō solū gnatio ꝯriat gnatōi z corruptō corruptōi penes naturale et violentū. sz oīno b̄ est vlr oēs mot⁹ z quietes stz b̄ mō ꝯraria. Et hoc patet in motib⁹ localib⁹ in quibus magis apparet ꝯrarietas. vnde qui est sursum ꝯrari⁹ est ei q̄ est deorsuz. qū est relatū ad idē mobile. hec ei stz ꝯrarietates fm locū Jgnis aūt naturalr motu suo fertur sursum. terra aūt suo motu naturaliter deorsum. et ipor loci mutatōes sunt ꝯrarie incōpr̄ū sunt ad loci differentias ꝯrias. Et iō qū referunt isti mot⁹ ad idē mobile tūc hūt ꝯrietatē p̄dci mōi q vn⁹ motuū ē fz naturā z alt

extra naturā. Ignis igit qui sursuz mouet naturalit̄ de/ orsuz ār extra naturā Nā ille mot⁹ q̄ est ſm naturā ipi⁹ nō tm in modo ſz etiā in spē ad quā est motus ꝓtrarius est illi q̄ est extra naturam. q: sursum ⁊ deorsuz ſm spēm sunt ꝓtraria. Cōtrarietas igitur illa q̄ est penes mōs sumpta ſm q̄s vnus est ſm naturā ⁊ alter extra naturā non tantū ĩuenit in motib⁹ vnius spēi sed etiā in motib⁹ diuersis spē q̄n referunt ad idē mobile Quietes aūt mo tuū silr oīno se hn̄t in opatōe ista siue sint quietes vn⁹ spēi siue sint quietes diuersaꝝ spēꝝ. Dictū em̄ est supra q̄ quies ꝓtraria est motui qui recedit ab ipsa. et hic est ille qui est desup in deorsum. q: si referuntur ad idē mo/ bile. tūc illa q̄s q̄ est de sursuz in deorsuz fit ei ſm naturā. ḡa in eis est duplex ꝓtrarietas fuit etiā inter motus di/ uersos in spē q̄ sunt sursum et deorsum q̄n referunt ad idem mobile. Cū ergo mot⁹ ad quietē aliquā sit eiusdē spēi siue forme ad quā vadit. habebit eandē ꝓtrarietatē quies ad motū quā habuit motus ad motū. Silr autē est de quietib⁹ sibi inuicem respectu eiusdē ꝓpatis. Alia em̄ quietū ſm naturā erit sursum et alia deorsum extra naturam si referant ad idē. Oppō ergo que ē penes mo dū cōtiale et extra naturaz in q̄tib⁹ nō est tm̄ in quiete eiusdē spēi. sed etiā in quietib⁹ diuersis in spē ad idē rela tis. Sz dzā est in quietib⁹ ſm locū. q: si oppō accipiat in eis in quietib⁹ eiusdem spēi. oportet q̄ quietes ad diuersa referant sicut due quietes deorsum vna erit naturalis terre ⁊ alia erit innaturalis igni. Luz aūt sumit hic oppō in quietib⁹ diuersis spē. tūc oportet q̄ ad idē referant si quies terre sursum est innaturalis. deorsum aūt natura lis ſz in aliis nō est ita euidens hoc.

Habet aūt dubitatiōem si est oīs quietis q̄ non sp generatio et hec ipsum stare Manētis igit extra naturā vt terre sursum erit generatio. Cū ergo ferebat sursum violentia stetit. Sed qđ semp stat videt ferri velocius ad qđ mouet que aūt violentia est cōtrariū est. Non factum ergo quiescēs erit q̄escēs Amplius videt stare aut oīno esse in ipsius locū ferri aut accidit sil'

Hic pbs mouet scōm dubiū ex quo dem̄ est. q̄ q̄es violēta quieti naturali opponit. An cuiuslibet quietis q̄ nō sp fuit sit aliqua generatio. hoc ē an quies violēta ge nerat sicut generatur quies naturalis. et vocat pbs gene rationē quietis stare. vt terra ōz sursum manere si sit ge/ nerata sursum. Et pbs ꝓmo arguit ad ptē negatiuam scōo arguit ad ptem affirmatiuā. Tertio soluit eā Pri mā ptē. pbat pbs sic. si q̄tis violente eēt aliqua. genera/ tio tūc sequeret q̄ motus p̄cedens talem quietē ⁊ p quā acquirit illa quies. esset in fine velocioz. q: quāto mobile magis accedit ad terminū tāto velocius mouet. igit ter/ ra ascēdens sursum tanto velocius ferr̄ q̄nto magis ascē dit ad quietē sursum. ſz hoc est falsum q̄m id qđ violen/ tia ferr̄ ꝓtrario mō se hz. ḡ quies terre sursum non gnat p motū terre sursum sicut quies naturaliter generat p motū naturalē q̄ intendit iuxta quietē Si aūt quies illa fit p motū tūc nō fit p aliq̄d aliud. ḡa nihil facit quietez nisi motus. igit terra erit quiescēs sursuz violente. ita q̄ quies eius qui nō sp fuit nō est facta ab aliquo ⁊ hoc est inopinabile. q: oē qđ nō sp fuit fit ab aliq̄ qđ est siue facti onis p̄ncipiū ⁊ cā. Si aūt dicat q̄ nō hz quietē separam a motu suo tunc accidit simul vtrūq; ꝓtie dici. ſ. q̄ mo uet in ꝓpriū locū debitū sibi ſm naturā. et nō in euz qui est extra naturā et quiescit ⁊ hoc est magnū incōueniens q: nō p̄t sil' quiescere quiete nō naturali et moueri motu naturali cū illa sint ꝓtraria Sequit aūt dem̄ incōueniēs de eo q̄ positū est stare q̄te nō naturali. si em̄ nō ponere tur stare tūc in infinitū mouerent violentia. ⁊ hoc est ab/ surdū dicere. Qz aūt vera sint q̄ dicta sunt. pbat. q: mo tus naturalis ꝓcessus. est in naturalez formā aut vbi et q̄to magis ꝓcedit tanto magis acquirit vigorē forme. et tunc si motus sit ꝓis formā naturalē oportet ꝓcede/ re q̄ q̄to magz acquirit formā tanto velocius ⁊ vigoro sius mouetur. ⁊ ois motus naturalis q̄ pure naturalis est velocioz est in fine q̄z in p̄ncipio aut medio ⁊ velocioz est in medio q̄z in p̄ncipio. In motu aūt violento ecōtra ē q̄m̄ ois res p violentiā mota aliquātulū recedit a vigo/ re forme sue et ideo cū redit ad vigorē redit ad naturalē motum. ⁊ cū ꝓcedit in motu q̄nto plus ꝓcedit in ipo tā to magis vigorat ⁊ tanto velocius mouet Vñ aūt ge/ neret quies post motū violentū et quare retardat in fine posterius dicendum est.

Habz āt dubitatōem si ꝓtraria ē quies q̄ est h̄ q̄ ē hic motui. cū ei mouear ex hoc aut reijciat Adhuc videtur habere qđ obiectū est. quare si hec quies cōtraria est ei qui huic est incōtra/ rium motui sil' erūt ꝓtraria Aut sic quiescit ſm q̄ adhuc manet. Oīno aūt eius qđ mouet ali ud q̄dē ibi aliud aūt est in quod mutat. Vñ et magis motus motui ꝓtrarius est q̄z quies

Hic pbs ponit tertiū dubiū. An in motu ꝓtraria sint simul ex quo iam dictū est. q̄ quies que est hic. in aliquo ꝓtraria est motui qui est hinc siue ex illo eodē. q: si sic di cat tūc videt sequi incōueniēs. q: q̄n aliq̄d mouetur nō statim abicit terminū a quo ſz aliquid retinet de illo Nā si in toto abiceret terminū a quo tūc nō esset ampli⁹ mo tus sed quies. vt q̄n aliq̄d abiciat siue separat a nigro habz adhuc aliquid nigri. q: si in toto esset separū a nigro. iaz quiesceret in albo. Si ergo cōcedatur q̄ hec quies con traria est illi motui qui est ex ipsa oportet q̄ simul in eo/ dem sint ꝓtraria. cū illud in quo fuit quies adhuc rema net i mobili. q̄n est in motu. Et istud tertiū dubiū pbs ꝓmo soluit dicens. q̄ illud qđ mouet ex aliquo sic. hoc est quodāmodo quiescit ⁊ quodāmō mouetur ⁊ nō sim pliciter Uniuersaliter em̄ loquēdo de oi eo qđ mouetur hoc est de oīi mobili qđ nō mouetur nisi in intermedio duoꝝ extremoꝝ ita q̄ aliquid eius sit ibi vbi fuit ḡs ex qua est motus. et aliq̄d eius ibi vbi est quies post mo tum. hoc est oīe mobile ptim est in termino a quo ⁊ ptī in termino ad quem. quia cū dicitur q̄ aliquid est et⁹ ibi et aliquid alibi sicut cum dicitur ptim est hic et ptim est ibi non intelligitur de parte et pte eius quod mouetur. q: tunc oporteret q̄ vna pars eius quiesceret et ⁊ alte/ ra moueret. ſz intelligit q̄ ſm aliq̄d siue ſm vnā ptē ē in termio ad quē ⁊ ſm aliā in ſmio a q̄. q: he diuerse ptes

nō sunt eius quod mouetur sed formaꝝ aut vbi inter q̄ est motus. qz cuz motus sit in intermedio. vt declaratū ē supra. et ome intermediū ptim est vnius extremi z ptī est alterius extremi. necessariuz est q̄ id quod mouetur sp dū mouet sit ptim in eo a quo et ptim in eo ad quē est mot⁹. et sic ꝓtraria nō st̄ simpliciter in eodem. qꝛ ꝫ essz inconueniens. pst tū bene esse in eodē ſm esse remissuz et ſm quid. Ex phs colrelarie infert q̄ motus magis cō trariatur motui q̄z quies motui. qꝛ duo contrarij mot⁹ nullo modo sunt in eodem. qꝛ retardarēt et impedirent seipsos. quies autē cum contrario motu in eodem non impedit ipsum.

Dubitabit aūt vtiqz quis et de stare. si et q̄/cūqz ꝓter naturam motus. bis ē quies opposita si q̄dē igitur nō erit incōueniens manet eīm violentia. quare quiescens aliquid erit nō sp sine fieri. Sed palam qō erit. sicut eīm mouetur ꝓter naturā et quiescit vtiqz aliq̄d ꝓter naturā

¶ Nic phs soluit scōm dubiū ꝓnus motū. An mot⁹ unaturalis. hoc est violētus aliquā habet quietē sibi oppositā. qꝛ ex ꝓhabitis videt irrōnale. si nullā habeat quietem oppositā. qꝛ si nullā habeat quietē ab ipso motu generatam. tūc sp remanebit violentia et nūq̄z veniet ipse mot⁹ ad statū. cū q̄es ab eo nulla generet Manifestū est igit q̄ talib⁹ motib⁹ opponit aliq̄ q̄es Jd ei qō extra naturā mouet ad aliquē locū etiā extra naturā hz q̄esce/re in eodē loco. ꝓter qō dōm est. q̄ motus violenti sursum z quies sursum nō sunt ꝓtrarij sibi ad inuicē. hz terre q̄ sic violente mouet et quiescit z qꝛ quies illa generat ab eodē. a quo generat motus. a violēta videlicet.

Qm̄ aūt est in quibusdā motus ſm naturā et ꝓter naturā. puta ignis qui sursum ſm naturā. qui aūt deorsum ꝓter naturā. Utrū autē hic ꝓtrarius. aut qui terre Ferk eīm hec ſm naturā deorsum aut palā. qꝛ ambo. sed nō eodem modo. sed q̄q̄d ſm naturā existentis ei⁹ autē qui sursum ignis eius q̄ deorsuz vt ſm naturā existens ꝓter naturā existenti: similiter aūt z in mansionib⁹. Forte aūt quieti motus aliquatenus opponit. Cū ei mouear ex hoc et abijcaat ad hoc videt habere qō abijcit. q̄re si ipa q̄es contraria ei que huic in cōtrariū motui simul existant contraria. si aliquatenus quiescit aut adhuc manet Totaliter autem eius quod mouetur hoc quidem ibi hoc autē in qō mutatur ꝓpter qō et magis motus motui cōtrarium q̄z quies. Quis quidē igit motus simpliciter vnus dictum est et de motu q̄dē et quiete qūo vterqz vnus et qui cōtrarij quibusdā dcm est.

Nic phs ad declarandū ꝓmū dubiū. mouet vnuz aliud dubiuz ex quo eīm oē qō mouetur motu recto ſm naturā habet etiā aliquē motum oppositū illi extra naturaz. vt patebit latius in libro de celo z mūdo. vt ignis sursum naturaliter motus extra naturā mouet inferius Jgitur forte aliquis dubitabit An motui naturali sursum ꝓtrariet motus ignis violentus deorsuz. vel mot⁹ naturalis terre deorsum. Ad hoc respōdet phs q̄ ambo motus ꝓtrariant hz nō eodē mō. qꝛ motus naturalis vnius ad motū naturalē alterius. naturalē et essentialez hz oppositōez q̄ sumit penes termios motuū oppositos Et cū hoc motus ignis sursum opponit motui eiusdem extra naturā deorsum. Ex eodē mō dōm est de ꝓtrietate quietū. et phūc duplicē motū etiā quies est oppositā motui z quies ḡri. hz dr̄iter. qꝛ mot⁹ opponit quieti aliq̄liꝫ z nō ꝓfecte sic opponit motui qꝛ mot⁹ opponit motui ꝓtrarie. et quieti ꝓnatiue. Et subiūgit phs qūo motus sit vnus simpliciter et qūo nō. z qūo ꝓtrariatur motui z qūo quieti patuit plane ex dictis.

Vtz in omni motuū genere sit ꝓtrarietas penes violentū et naturale.

Et videt ꝓmo q̄ non. Nam ois alteratio z augmētatio fiunt naturaliter. ḡ nulla est violenta. An⁹ ꝓbat. qꝛ motus q̄ fit a ꝓncipio intrinseco cōferente vim passo dūmō nō sit aialis est naturalis. ois aūt motus alterationis et augmentationis fit ab aliquo ꝓncipio intrinseco vim cōferente passo. igit in oi genere motuū nō est ꝓtrietas penes violentum et naturale Scōo. ois generatio est ad esse rei et per ꝓsequens ois generatio est naturalis. et ois corruptio est ꝓter naturam qꝛ est ad nō eē rei. qꝛ vt dicit in de celo mozs et senectus sp fiūt ꝓter naturā. igit in oi spē motus nō est reperibile violentū z naturale Confirmat. generatio z corruptio ꝓtrariantur ergo si due corruptōes cōtrariant penes violentū z naturale. tunc sequitur q̄ vni erunt plura cōtraria hoc inconueniens est. igit Tertio vnūqō q̄z fit vti aptum natuz est fieri. igitur nihil fit violente. Jn oppositū est phus in textu Et ꝓ intellectu istius questionis ponūtur duo discursus. Quoz maioz ꝓmi est ista

Violentia est ꝓticulari nature contraria

Minoz Sicut natura est ꝓncipiū mouendi intrinsecū ita qō est a ꝓncipio extrinseco non conferente vim passo dicitur violentū

Conclusio. Jgitur cū ꝓtingat naturalia pati ab extrinsecis ꝓtrijs naturale et violentum reperiunt in singulis motuū generib⁹.

Maioz patet. qꝛ violentia est nature impeditiua. igit est sibi repugnans et contraria. eo modo quo est ꝓhibitiuum actōnis alterius aut motuū eius ꝓtra naturalē suā inclinationē dicit sibi ꝓtrariū. Nō debet aūt violētia hic intelligi ꝓtraria nature in genere sed in spē. vt mot⁹ naturalis deorsum habet sibi oppositum motum eiusdē sursum q̄ tamē motus sursum z deorsum cōueniūt genere z ſm generalem rōem mobilis nō repugnāt sibi q̄ cunqz motus. sed vt est mobile habēs naturam talē repugnat sibi motus talis. Ex dicit nature ꝓticulari qꝛ natura in coꝛpib⁹ celestib⁹ nihil inuenitur ꝓtrariū. Minoz quo ad ꝓmā eius ꝑtem ꝓz per Aresto. scōo phicoꝝ. ex definitione nature. Ex quo ad secūdam eius ꝑtem ꝓz q̄ eūdem tertio ethicoꝝ dicentē q̄ violentum est qō fit a ꝓncipio extrinseco nō cōferente vim passo in qua quidē

definitõe duo tangũtur. Primũ est. q ipm violentuz fiat a ꝓncipio extrinseco. Secũdũ est q passum nõ habeat aptitudinẽ ad fieri extrinsecum. quãdocũq; eĩm aliquid fit a ꝓncipio extrinseco ꝓferente vim passo. tũc nõ dr fieri violẽte. Ex quo pz. q naturale nõ dr illud solum qõ fit a ꝓncipio intrinseco. sed etiã extrinseco. dũmodo tñ passum ad ipm hz naturalem aptitudinẽ. ¶ Conclusio sequit et premissis. ex quo in oĩm genere motuũ ꝑ fieri motus ab aliq extrinseco ꝓtra ꝓpriam naturã mobilis. vt patuit ꝑ Aristotelem in textu. Maior alterius discursus

¶ Sicut sunt q̃dã generatões naturales z fatale z extra naturã alie z nõ fatale. ita sunt quedam corruptões naturales z dulces. z alie violente z tristes Minor Sũt z alteratões naturales z violente simplr z augmentatões supra modũ nature veloces. z q̃dã sunt cursui nature ꝓformes. Cõclusio Igit in singulis motuũ generib9 est naturale z violẽtũ licz hoc in motu locali sit magis manifestũ.

¶ Maior quo ad ꝓmã ptem pz ꝑ Aristo. in textu. Dicũtur eĩm generatões fatale siue naturales que fiũt fm ordinẽ z cursum fatalem. hoc est fm cõem influentiã z cursum nature vlis z pticularis. Que aũt nõ fiũt fm cõem cursum nature dicũtur esse nõ fatale. vt generatiões rosarũ in hyeme. Vñ fatũ fm Boetiũ sic definit. Fatũ est dispõ inherens reb9 mobilib9 qua diuina puidentia quecq; nectit suis ordinib9. Ex ipsius fati est triplex origo. ꝓma est fm quã exijt z deriuat ab vlo ordine diuine puidẽtie. Secũda est fm quã descendit ꝑ ordinẽ cãz vsq; ad ꝓpagatõem nature ꝓcurrentiũ. z illis duob9 modis fatũ est oĩno ĩmobile. Tercia est fm quã descẽdit in pticipatiõnẽ cãz agentiũ vsq; ad vltimos effectus naturales. z sic est mobile z impedibile. z ꝑ cõs violentabile. z ideo natura subiecta huic fatali dispõi est capax ꝓtrarietatis. z nõ ꝓmis duob9 modis. Vñ fatũ fm esse qõd hz in generabili z corruptibili est mobile. sic eĩm est modificatũ ꝑ ꝓpriam naturã z specificã talis generabilis. vñ est q generatio egrediens ordinẽ z mensurã ꝓprie speci ꝓxime generatiũ ꝓpter aliqd accns supueniens talib9 generatib9 dr non fatata. z illa q̃ fit fm ordinẽ nature vlis z pticularis dr fatata vt dcm est. Secũda ps etiã pz ꝑ Aristo. Et q corruptões naturales q̃dã sunt dulces. aliq tristes. nõ est intelligendũ quo ad appetitũ sensitiuũ. sed ꝓpter senectutẽ z defectũ caloris naturalis. cuius virtus. q finita est deficit in sua periodo. sed corruptões q̃ sunt ꝑ interruptõem sunt violente. Et cuius tristicia ꝓprie dicta non inueniat in reb9 pure naturalibus z in appetitu naturali. sed dũtaxat in appetitu ꝓsequẽte appetituz sensitiuũ. in eis tñ repit tristicia cõiter dicta. ¶ Minor pz ꝑ fm in textu. vt alteratões naturales dicũtur q̃ fiũt in die cretica. q fiũt ꝑ adiutoriũ nature vlis coadiuuãtis nature pticulari ad sanitatis effectũ. z ille q̃ nõ fiunt in die cretica fiunt cõtra cursuz nature vlis ex potestate nature pticularis. Ex q̃ pz. q ille sanatio q̃ fit in die cretica dr naturalis. Silr est de augmentatõib9. vt patuit etiã i textu. Cõcio seqr ex pmissis

Ad obiecta in oppositũ.

Ad ꝓmũ dm est. q cuius in augmẽtatõe z alteratõe sepe reperiat aliqd ꝓncipiũ naturale a que fiant. in aliq̃bus tñ repitur defectus alicuius ꝓncipij naturalis aut respectu nature vlis. aut respectu pticularis rõne cuius ille mutatões fiũt ꝑter naturam z ꝑter actũ determinatũ a natura ¶ Ad secm dm est. q generatio nõ dr naturalis q̃ fit ad esse. nec corruptio ꝑter naturam q̃ fit ad nõ esse. sed dr generatio naturalis z corruptio aut ꝑter naturam q̃ fit ꝑter determinatũ tempus ad talem generationem. z nõ fm ordinẽ quo natura vlis respicit z disponit naturã particularẽ. sicut q̃ aliq̃s gladio interficit talis corruptio nõ fit fm ordinatũ motũ nature. ¶ Ad tertiũ dicendũ est. q naturale z violentũ possunt dupliciter ꝓparari. Uno mõ ad potentiã actiuã mouẽtis. z sic dr q ea q̃ fiũt violente fiunt sicut apta nata sunt fieri. q potentia violentis fortior est in mouendo q̃ mobile in resistendo Alio mõ fit ꝓparatio ad naturã mobilis z ad formã intrinsecam ꝑ quam ponit in spẽ. z talis motus est violent9 Exẽpli gratia. si lapis moueat ꝑ eius motus sẽ naturalis z violentus. Naturalis q̃dem si moueat fm virtutez ipsius forme ipsum deorsum inclinãtis. si vero moueat fm virtutem alicuius impellentis ipsum deorsum. tũc talis motus est violentus

Incidũt dubia quorũ

primũ est. An in motu locali inueniat violentũ. ¶ Et videtur q nõ. nam mobile quodcũq; rõne sue materie potest esse in quolibet loco. ¶ Solo q sic. vt pz de motu lapidis sursuz ¶ Et ad obiectũ in oppositũ dm est. q mobile motu locali natũ est esse in quolibet loco potentia remota z mediate. sed nõ potentia ꝓpinqua z immediate. Et ideo si mobile moueat ad locũ a mouẽte quod imprimit formã. ita q locus formã ꝓsequat. tunc nullus talis motus localis erit violentus. sed quãdo fit motus localis a mouente qõ nõ imprimit formã z non fit hmõi motus fm formam mobili ꝓus ꝓcessum. sicut est motus terre sursum. tunc motus talis semper est violentus nisi fiat fm influentiam vniuersalis nature ꝓtra particularẽ. talis eĩm qui est fm influentiam vlis nature est motus violentus fm quid. sicut quãdo mouetur elementum inferius graue fm naturam vlem ꝓtra naturam particularẽ sursum ad repellendũ vacuũ aut ad locũ mixtionis

Secundum dubiuz est.

Quotuplex est status violentie ¶ Solutio. quadruplex Primus est in generatione eius quãdo incipit mouere. q motus violentus non est intensior q̃ potest eẽ in ꝓncipio fm opinionẽ Aristotelis. licz ita sit fm opinionez platonis. Secũdus est in augmento. quãdo scz violentia ꝑfecte est inducta ab ipso opponente. z sic est in maximo posse. z tunc est intensior motus violentus in fine q̃ in eius principio. Tercius est in decremento eius. quãdo scz virtus impellentis incipit deficere. z sic tam fm Aristotelez q̃m fm platonem motus violentus in fine est remissior

Quartus est in desitione motus violenti. quãdo scz virtus impellentis in tantũ debilitatur q non sufficit amplius mouere. z tũc stare incipit violentia. tenet tamẽ aliquã tulũ id qõd violente ante mouebat. z hoc modo generat ꝺe rem. Et sic patz q hec quies non generat accessione omnimoda violentie. q tunc oporteret q generaretur a natura. quod falsum est. Et patet etiam q non fit per motũ

violentū quēadmodū quies naturalis fit ꝙ motū nāturalem. sed potius fit ꝙ violentiā que ꝑm vigorē est causa motus. ꝛ ꝑm minimū posse suū est cā quietis. ꝛ hoc verū est de violentia qua graue mouet ꝛ quiescit sursuz nō remouens ipm a natura ꝛ forma grauis.

Finitur quintus phȳsicoꝝ.

Jaūt est continuū ꝛ qđ tāgit ꝛ ꝙsequēter sicut definitū est ꝓus. ꝙtinua q̄dē q̄ꝝ vltia vnū. Que ꝓo tangūtur quorū vltima simul cō sequēter aūt quoꝝ nihil est mediū ꝓtimi gñis. impossibile ex indiuisibilibȳ esse aliqđ ꝙtinuuz vt lineam esse ex punctis. si vere linea q̄dē continuū est pūctū aūt indiuisibile

¶ Jste est sextus liber phȳsicoꝝ. in quo pbs determinat de partibȳ q̄titatiuis motus. posq̄z in q̄nto determinatum est de partibȳ subiectiuis eiusdē. Partes em̄ subiectiue sunt ēntialiores ꝙtibȳ q̄titatiuis siue integralibȳ. ergo etiā q̄ntus p̄cedit sextum. Et diuidit iste liber in tres tractatus. Jn q̄ꝝ ꝓmo pbs ꝓbat q ꝙtinuū nō p̄t ꝓponi ex indiuisibilibȳ. Jn secūdo oñdit diuisionē motȳ ꝛ illa q̄ ꝓtinēt ad motū ꝛ q̄tem. ibi (Nec̄e est autez ipm nūc) In tercio ponit tres opiniones. ibi (Xenon aūt rōcinat) Primus tractatus in tria diuidit capla. Jn quoꝝ ꝓmo ꝓbat ꝙtinuū nō posse ꝓponi ex indiuisibilibȳ ex parte ꝙtuz integrantiū. resumendo tū quasdā definitiōes in q̄nto huius positas. Jn secūdo capło ꝓbat idem ex ꝑte velocitatis ꝛ tarditatis que sunt in motu. ibi (Silr aūt nec̄e est) Ꝓtimū capłm diuidit in duas partes. Jn quaruz ꝓma resumit quasdā definitiōes ꝛc. Jn secūda ꝓsequitur ꝓncipale ꝓpositū. ibi (Neq; em̄ idem sunt) Quātum igit ad ꝓmam partē ꝺr ꝓbs. q si ꝙtinuū ꝛ qđ tangit ꝛ ꝙsequēs tenē sint definita in libro ꝓcedenti. tūc impossibile est aliqđ ꝙtinuū ꝓponi ex indiuisibilibȳ. Dicit em̄ est in q̄nto huius. q ꝙtinua in phȳsicis ꝛ mathematicis sunt quorū vltima sunt idem. ꝛ q illa sunt ꝙtigua siue ꝙsequēter se tāgentia quoꝝ vltima sunt simul. q; quecūq; in phȳsicis cōtinuātur oꝑtz ꝓmo esse ꝙtingentia. q; vltima eoꝝ non fierent vnū nisi ꝓus sint sit in loco se tangentia. Jn mathematicis aūt quecūq; se ꝙtingūt vniūtur. sicut ostensuz est in q̄nto huius. Et etiam dem̄ est. q illa sint ꝙsequēter q̄ꝝ nihil est medium sui ꝓtimi generis. ꝛ hec ita ꝛ in phȳsicis erūt ante ꝙtigua ꝛ ante ꝙtinua. q; nulla se ꝙtingūt i phȳsicis nisi que sibi imediate ꝙūgūtur. ꝛ postea adunātur illa ꝙtinuatōem. Si ergo ista sic esse supponātur. tūc manifestū est nullū ꝙtinuū esse ꝙpositū ex indiuisibilibȳ. ꝛ per ꝙsequens nullū ꝙtinuū diuidi in indiuisibilia. q; omne qđ diuidit nō diuidit nisi in ea ex quibȳ ꝙponit. ꝛ sic impossibile erit lineam esse ex pūctis. si vere punctum indiuisibile esse supponitur

¶ Neq; em̄ vnū sunt vltima pūctoꝝ. nō est em̄ hoc qđ vltimū pūctoꝝ aliud aliqđ. illud aūt aliqua pars indiuisibilis neq; simul sunt vltima Nō em̄ est vltimū nihil imptibilis. alteruz em̄ est vltimū ꝛ cuiꝰ est vltimū Amplius necesse est aut ꝙtinua esse pūcta aut tāgentia se ad inuicez ex quibȳ est ꝙtinuū: Eadē aūt rō est ꝛ in oīibȳ indiuisibilibȳ. ꝙtinua q̄dem igit nō erūt ꝓpter ꝓdictā rōnem. Tangit autem omne. aut totuz totum. aut pars ꝑtem. aut totū pars. Qm̄ aūt impartibile est indiuisibile. necesse est totū tangere totū. Totū aūt tangēs totū nō est ꝙtinuū Cōtinuū em̄ �varia hoc q̄dem aliā. illud vero aliam partē. ꝛ diuidit in semper diuisibilia ꝛ loco discreta Atuero neq; ꝓter inerit pūctū pūcto aut ipm nūc ipsi nūc vt ex bis sit lōgitudo aut temꝰ. ꝙsequēter em̄ est quoꝝ nullū est mediū primum. pūctoꝝ aūt semꝑ est medium linea ꝛ ipsoꝝ nūc temꝓis

¶ Jsta est secūda pars huius capituli in qua pbus ꝓbat duabȳ rōnibȳ ꝙtinuū nō posse cōponi ex indiuisibilibȳ. Quarū ꝓma est. si ꝙtinuū esset ꝙpositum ex indiuisibilibȳ aut hoc esset ex indiuisibilibȳ ꝙtinuis ꝙtingentibȳ vel cōsequenter se habentibȳ. sed nullū istoꝝ est dām. g. Nō cōtinuis. q; quoꝝ non est aliqđ vltimum hoꝝ vltima nō sūt vnū. sed pūctoꝝ aut alioꝝ indiuisibiliū quotūcūq; non est aliquod vltimū. ergo pūctoꝝ ꝛ alioꝝ quotūcūq; indiuisibilium nō sunt vltima vnū. Quinoꝝ ꝓbabꝫ qm̄ oīne qđ habet vltimū quod est aliquid sui ꝙpositum est. vnde nihil est vltimū impartibilis. q; alterum est vltimū alicuius. ꝛ alterum est illud respectu cuius vltimuz esse ꝺr. sed impartibile non habet alterū ꝛ alterum q̄ sunt aliquid sui ergo nō habet vltimū. ꝛ per ꝙsequens puncta diuersa nec vnū habent vltimū nec simul habent vltimū. ergo nec continua sunt nec ꝙtigua. Eadem aūt rō est de oīibȳ indiuisibilibȳ in ꝙtinuo exīstentibȳ. sicut de instantibȳ in ꝑte. ꝛ de momentis. Nō ex ꝙtingentibȳ. q; q̄cquid tāgit aliud aut totū tangit totum. aut pars partez tangit. aut pars tāgit totum. Nec ꝑt esse quartus modus tangentiū. q; idez est si totum tangat ꝑtem. ꝛ si pars totū. sed nullum istoꝝ est dām. g. Nō ꝓmū. q; sic ex vnione indiuisibiliū non fieret ꝙtinuū. q; de rōne ꝙtinui est q habeat partem extra ꝑtem sicut ꝑz ex eius definitōe. sed q̄n totum tangeret totū tūc nō esset distantia ꝑtium indiuisibilium. ꝛ sic nō fieret ꝙtinuū. Non secūdum. q; tunc indiuisibile haberet ꝑtem ꝛ partē. ꝛ sic nō esset indiuisibile. Nec tercū. q; si ꝙtinua sūt indiuisibilia. tūc oꝑtz q totum totū tangat. g totū vnum est cum toto alio in eodē loco. ꝓpto. ꝛ ꝓ ꝙsequens vnū aliꝰ supponit. ꝛ ecōuerso in q̄titate vna. Cū aūt sic aliq̄ ꝙuenīūt nō ꝙstituūt ꝙtinuū. q; omne ꝙtinuū ꝙponit ex ꝑtibȳ q̄titatiuis quaꝝ due eq̄les maiores sunt vna. ꝛ sunt in se inuicē ꝛ locis suis discrete q̄n in ea diuidit cōtinuū. Nō ex ꝙsequēter se habentibȳ. ita q ꝑtem ꝙsit ꝑcto in contiuno aut ipm nūc aliꝰ nūc in ꝑte. ꝛ sic neq; lōgitudo erit ex pūctis nec ꝑs ex ipsis nūc. q; ꝙsequēter habentia dicūtur inter que nō mediat medū eiusdem generis. sed inter q̄ libet duo pūcta est mediuz eiusdē gentris. q; inter quelibet duo puncta est linea media. in linea em̄ sunt assignabilia

pūcta.qm̄ suba linee est ex pūctis.z sic etiā inter duo nūc est tps medū.g̃ nō hūt se ꝓxīter ad minus directe.

¶Amplius diuidīt in diuisibilia. si quidez ex quib̄ est vtrūq; in ipsa diuidīt. sed nullū est cōtinuoꝝ in impartibilia diuisibile Aliud aūt genus nō ꝑt esse medū pūctoꝝ z hoꝝ nullū si nā q; erit manifestū q; aut esset diuisibile aut indiuisibile erit. z si diuisibile aut in īdiuisibilia aut in semp diuisibilia. hoc aūt est ꝓtinuū. Manifestū aūt z q; oīe ꝓtinuū diuisibile in semp diuisibilia. Si em̄ in indiuisibilia diuideret cōtinuū esset indiuisibile indiuisibili ꝓtactū vnū em̄ z vltimū z que tangūtur ꝓtinuorum.

¶Hic ꝑbs ponit secūdā rōnem ducentē ad impossibile qua ꝑbat ꝓtinuū nō posse ꝓponi ex īdiuisibilib̄. q; ex eisdem res ꝓponit in que resoluitur z diuidit. sed ꝓtinuū diuidit in semp diuisibilia. ergo ꝓponit ex diuisibilib̄. z per ꝓns nō ꝑt ꝓponi ex indiuisibilib̄. Si em̄ ꝓtinuū diuideret in indiuisibilia. tūc staret diuisio ꝓtinui. q; indiuisibilia nō sunt vlterius diuisibilia. sed manifestū est q; nō potest aliud genus entis q̄m ꝓtinuū diuisibile esse medū inter pūcta aut inter ipsa nūc. q; si medius ipsorum sit aliud genus hoc erit aut diuisibile aut indiuisibile. z si est diuisibile indiuisibile erit ꝓsequens ad indiuisibile. qđ improbatū est. et indiuisibile est ꝓstitutū ab indiuisibili. q; medium oīa ab extremis qđ iterū falsum est. Si aūt dicat q; est diuisibile medū. aut ergo diuidet in indiuisibilia. aut in ea q̄ semper diuisibilia sunt. et si ꝑmo mō dicat sequitur idem qđ ꝓus. si secūdo mō. tūc sequitur q; medū pūctoꝝ z ipsoꝝ nūc est cōtinuū. q; definitio ꝓtinui est qđ diuidit in semp diuisibilia si em̄ diceret diuidi in indiuisibilia. tūc oporteret q; indiuisibile esset indiuisibili ꝓtactum. q; ea que cōtinuantur in physicis sunt ea que se ꝑmo tangūt z postea eoꝝ vltima sunt vnum z idem

Eiusdē aūt rōnis est z magnitudinem z tps z motū ex indiuisibilib̄ ꝓponi z diuidi in indiuisibilia. aut nihil manifestū est aūt ex his Si em̄ magnitudo ex indiuisibilib̄ ꝓponit z motus q̄ hmōi ex eq̄lib̄ erit motib̄ indiuisibilib̄ vt si ipa. a.b.c. ex. a.b.c. est indiuisibilib̄ motꝰ in quo. d.e.z. ꝑm quē motū ē ipm̄. o. in spacio qđ ē. a.b.c. vnāquāq; partē hz indiuisibilē. Si igitur pūctis motus necesse moueri aliquā ptez

¶Istud est secūdū capitulum. in quo ꝑbus determinat q; ꝓtinuū non potest ꝓponi ex indiuisibilib̄ ex parte motus. q; magnitudo tempus z motus sunt eiusdem rōnis Et est rō ista. motus localis est supra magnitudinem sue spacium. si ergo magnitudo ex indiuisibilib̄ ꝓponatur tunc oportebit dicere. q; motus qui est supra illam magnitudinem etiam ex indiuisibilib̄ motib̄ equalib̄ indiuisibilibus illius magnitudinis componatur. q; motus sequitur magnitudinem. z ꝑus z posterius in motu sunt a ꝑori z posteriori in spacio siue magnitudine. vt si dicam̄ q; magnitudo que per istas significatur litteras. a.b.c compōnitur ex talibus indiuisibilib̄. que sunt. a. primum. z b secūdum. et. c. tercium. tunc oꝑtet nos etiam concedere q; motus illius qui mouetur super spacium illud componatur etiam ex indiuisibilib̄. z dicamus q; id quod mouetur super illud spacium vocetur. o. z motus eius significetur per istas litteras. c.e.z. z tres partes indiuisibiles motus sint. d. ꝑmum. que est in prima parte īdiuisibilis spacij. z. e. in secūda. que est in secunda parte spacij. z. z. tercia que est in tercia parte spacij. Si em̄ dicatur motꝰ esse et non ens. hoc est mobilis quod vocatur. o. tūc oportz q; de ꝑsenti motu eius moueatur ꝑm aliquam partez ipsius motus. q; nō explicat totum motum nisi partes eius successiue vnam post aliaz explicent

¶Et si mouet aliq̄d ad esse motū z mouere erit ex indiuisibilib̄ ꝑm quidē igit. a. motū est ipm̄ o. motu q̄. d. mouet ꝑm vero. b. q̄ ipm̄. e. z ꝑm c. quo ipm̄. z. Si igit necesse ē q; mouet vnde et vbi. nō simul moueri z motum esse quo mouit quādo mouit. vt si thebas aliquis it impossibile est simul ire thebas z iterū thebas ēe: ꝑm a. q̄dem igit ipartibilē motuz est ipm̄. o. ꝑm q; ipm̄. d. motus aderat. Quare si q̄dem posteri deuenerit q; venit. diuisibilis vtiq; erit. Cū: a em̄ veniret neq; quiescebat neq; transierat sed mediū erat. si aūt simul venerit z venit veniēs cū venit veniēs cū venit ventū ibi erit z motuz esse vbi mouet. Si vero ꝑm totū. a.b.c. moueatur aliquid z motus quo mouet. d.e.z. est. ꝑm aūt impartibile. a. nihil mouet sed motū ē. erit vtiq; motꝰ nō ex motib̄ sed ex momētis z motum esse aliq̄d nō motum. ꝑm em̄. a. trāsiuit nō trāsiens Quare erit aliq̄d trāsituz esse nō aliq̄n iens Hanc em̄ trāsiuit non transiens hanc. si igit necesse est aut quiescere aut moueri omne quiescit aūt p vnūqđ q; eoꝝ que sunt. a.b.c. ergo est aliquid ꝓtinue quiescēs simul z qđ mouetur. Per totam em̄. a.b.c. mouebatur. o. z q; escebat ꝑm quālibet partem quare z per omnē Et si quidē indiuisibilia que sunt. d.e.z. motus sunt motu ꝑsente cōtingit vtiq; nō moueri sed quiescere. Si aūt nō sunt motus. motum non ex motibus esse

¶Hic ꝑbus declarat propositum. q; manifestum est q; si aliquid mouetur. tunc oportet q; sit eius motus. z econuerso cum motus alicuius est. tūc oportet q; ipsum moueatur. Si ergo dicatur q; ipsuz mouere siue ipse motus sit ex indiuisibilib̄. tūc oportet q; ipsum qđ fertur quod vocatur. o. feratur ꝑm primam partem spacij quod dr. a. explicando primam partez motus. que dr. d. z secūdam partem spacij que vocatur. b. explicabit secūdam partē motus que vocatur. e. et ꝑm terciam partem spacij que dr. c. explicat terciam z vltimam partem que dr. z. q; sicut non transit spacium nisi per partes eius mouendo. ita non explicat motum nisi partem per partem in spacio explicans

do.qz si partes spacij dicãtur indiuisibiles erũt z partes motus indiuisibiles. Qđ si ꝓcedak ostenditur esse impossibile per hũc modũ.qz si omne qđ mouetur vnde. vbi. h est de aliquo loco ad aliquez locũ necesse est non simul moueri et motum esse a loco a quo mouit se.z quãdo mouit se ab illo. Tũc etiam impossibile est ꝙ aliqua pars motꝰ sit in indiuisibili parte magnitudinis. Qđ aũt ꝓmuz sit impossibile sic probatur ꝑ exemplum. si em̃ aliꝯ vadit thebas impossibile est ꝙ hec duo simul sint in tempore. q̃ ſtire ad thebas.z itum esse ad thebas. sicut nec simul sunt ire ad balneum z esse in balneo siue itum esse ad balneuz qz si simul essent hec duo tũc aliꝯ cum incipit ire romaz esset rome. z tunc ire esset supfluũ z simul esset in quiete et motu.qđ est impossibile A simili ergo si dicatur.id quod mouetur qđ vocatur.o.moueri in impartibili. tũc partez motus q̃ est.d.vocata explicat in illo indiuisibili magnitudinis que vocat.a. Jn illo ergo.a.oportz ꝙ ꝓus sit in moueri cꝫ in motum esse per ea que probata sunt in sili. Et simile est in aliꝯ partib⁹ motus. manifestũ em̃ est ꝙ cũ mouebatur transiuit spaciuz aliquod in quo non fuit in motum esse. ergo si illa pars magnitudinis que vocat.a. cõposita est ex spacio quod transiuit ipsuz quod vocatur.o. et ex illo in quo fuit in motum esse postcꝫ transiuit ipsum ergo non est indiuisibile. Et penitus eodem modo,pbatur ꝙ spacium quod vocatur.b. est diuisibile. z similiter illud quod vocatur.c. suppositio ꝙ ad quodlibet eoꝝ posterius hoc cum ventum esse fuerit cꝫ venit. hoc autem est cꝫ veniendo fuit. Nõ em̃ potest dici ꝙ quiescebat in partib⁹ magnitudinis z mouebatur in tota magnitudine. qz id quod mouetur non explicat spacium aliquo㝵 in transiundo in partes eius. Necꝫ iterum potest dici. ꝙ quiescebat cum transiret. qz sic oppositia vt ꝓuatio z habitus essent simul in eodem z ꝑm idem z respectu eiusdem z cõstat ꝙ inter medium est in spacio in quo solo fuit motus. vt ostensum est in quinto huiꝰ. Si aũt dicatur ꝙ hec duo sunt simul in tempore. tunc sequitur ꝙ cum iam aliq̃d venit per hoc ꝙ in veniendo est presentialiter ꝙ erit ventuz in locum in quem venit. z erit ibi motum esse. vbi iam est in mouendo. ergo ꝓsens omne ꝑm se totum est preteritum. que omnia sunt impossibilia. ergo non potest dici ꝙ aliq̃d simul veniat z ventum sit ad illud. ¶ Sed si aliquis dicat adhuc sicut ꝓius. ꝙ id quod vocatur .o. mouetur ꝑm totum spacium magnitudinis que est.a.b.c. et motus q̃ est in tota illa magnitudine totus quidem est qui vocatur .d.e.z. sed.o. nihil mouetur ꝑm aliam partem spacij. et ideo in.a. que est impartibilis pars spacij nũquam mouetur ꝑm aliam partem motus. sed potius motum in quolibet partibili spacij. eo ꝙ sunt indiuisibiles. Sed ex hoc sequũtur multa incõuenientia. Primũ est. ꝙ motus nõ cõponeretur ex motib⁹. sed ex momentis indiuisibilib⁹. quia positum est ꝙ motus cõstat ex tribus indiuisibilib⁹. quorum primũ est. d. secũdum. e. tercium. z. que sunt proporꝯionata tribus partib⁹ spacij que sunt. a. b. c. z hoc est incõuenies. qz ex indiuisibilib⁹ nulla componitur quãtitas. Secũdum est. ꝙ aliquid sit motum quod tamẽ nũquam ꝓus mouebatur. quia erit aliquid in transitum esse per totum qđ nũquam transiuit ꝑtes illius spacij totius. et sic aliquid erit in transitum esse romam qđ nũquam fuit vel vadens romaz. constat em̃ ꝙ id qđ vocatur.o. significãs mobile transiuit magnitudinem spacij totam z nũquam transiunt eandem magnitudinem ꝑm partes. z tamẽ impossibile est aliquid transire totum spacium nisi ꝓius ꝙ transeat partes illius spacij. Tercium incõueniens. ꝙ cõtinue quiescens mouetur. z sic simul mouetur z quiescit. et quiescit z mouetur. qz mobile ꝓus significatũ per. o. q̃ escit per vnũquodcꝫ indiuisibilium que sunt. a. b. c. que tamen ꝯponũt totum spaciũ z mouetur per totum. ergo cõtinue in oĩb⁹ partib⁹ quiescens per totum mouebitur. et hoc est incõueniens z aperta ꝯtradictio ex quo totũ cꝫtinuitatem habens non sit extra suas partes omnes. z sic in toto quieuit z non quieuit. Quartum incõueniens est. ꝙ si ea que vocantur. d. e. z. ponũtur esse indiuisibilia. z cuz hoc sint partes motus presentes qui dictus est motus eius q̃ vocatur. o. tunc contingit ꝙ. o. non mouetur sed quiescit qz indiuisibile motus non est esse nisi ꝑm indiuisibile magnitudinis Jn indiuisibili aũt magnitudine nihil mouetur necꝫ diuisibile necꝫ indiuisibile. eo ꝙ nihil mouetur ꝑ spacium equale sibi. qz in illo spacio quiescit qđ est equale sibi. sed cum mouetur transit de spacio ad spaciũ. z spaciuz est maius se. z hoc intelligendũ est de motu recto. ergo id quod vocatur. o. in qualibet parte spacij ꝯtingit quiescere et in nulla moueri. Si autem ꝓcedatur ꝙ. d. e. z. nõ sunt motus. ꝯtingit ꝙ motus est ex non motib⁹. qđ falsuz est. cũ cꝫtum sit ex quantis necessario.

Similiter autem necesse longitudini z motui indiuisibile eẽ tempus. et componi ex ipsis nũc entib⁹ indiuisibilib⁹. si em̃ omnis diuisibilis est. in minore autẽ equaliter velox transibit minorem diuisibile erit et tempus. Si aũt tẽpus diuisibile erit. in quo fertur aliquid ꝑ ipm a. et que est ipsum a erit diuisibile.

¶ Jstud est terciũ capitulum. in quo ꝓus probat ꝯtinuum non posse componi ex indiuisibilib⁹ ex parte velocitatis z tarditatis q̃ ſtz in motu. z h ex ꝑte tꝑis Diuidit aũt istud capl̃m in duas partes Jn quarum ꝓma facit quod dictum est Jn secũda parte ostẽdit ꝓus ꝙ equaliter se habent magnitudo motus z tempus ad finitum z infinituz ibi(Et si quodcũcꝫ infinitum est. Quãtum ergo ad ꝓmam partem ꝺt ꝓus ꝙ similiter sicut dictum est de longitudine z motu ꝙ si sint indiuisibilia ex indiuisibilib⁹ tũc necesse est tempus esse indiuisibile z componi ex indiuisibilib⁹. qz in hoc capitulo demonstrandum est ꝙ equaliter velox est quod equaliter mouetur in toto suo motu. hoc ẽ in minori tempore ꝑtransibit minorem magnitudinez cꝫ idem pertransibit maiorem. Si ergo detur magnitudo esse diuisibilis equaliter velox citius transiet partez illiꝰ spacij cꝫ totum transiet. ergo partẽ spacij transibit in ꝑte tꝑis. z ꝑ ꝓsequens si magnitudo est diuisibilis erit z tempus diuisibile. z econuerso. si tempus fuerit diuisibile erit et spaciuz in quo fertur id qđ fertur diuisibile. z si hoc spacium ponatur esse. a. tũc. a. erit diuisibile spaciũ. esto em̃ ꝙ tempus sit diuisibile in parte tꝑis. nõ feretur equaliter velox ꝑ totum spaciũ. sed ꝑ partẽ spacij. g̃ habet spaciũ ꝑtẽ z partẽ totius. z sic est diuisibile necessario

Quoniã aũt oĩs magnitudo in magnitudines diuisibilis. ostensum est em̃ qm̃ impossibile est ex atomis ꝯtinuũ esse aliqđ. magnitudo aũt oĩs ꝯtinua. necesse aũt est velociꝰ in equali tempore maius z in minori plus moueri et in minori equale. vt definiũt q̃dã ipm velo

ēius. Sit enī ipm in quo a t qđ in q̄ b velocī

¶ Hic phūs ostendit quid est velox. t ex eius definitōe etiam erit manifesta definitio tardi. Dicit ergo phūs. q̄ omnis magnitudo spaciī supra quod est motus est diuisibilis in magnitudines quę sunt partes ipsius. qz ostēsum est supra q̄ impossibile est magnitudinem ꝯstare ex ꝯpositionem ex atomis. cum oīis magnitudo sit ꝯtinua. ideo necesse est eam esse cōpositam ex magnitudinib⁹ que sunt partes eius. Quia ergo hec ostēsa sunt. t velox t tardū ꝯsiderantur in hoc q̄ vnū plus t alterum minus transit de partib⁹ magnitudinis spaciī in tēpore equalib⁹ oportz q̄ velocius habeat in se tria. quorum ꝑmū est q̄ velocius transeat in tempore equali plus de spacio q̄ tardum. Secūdum est q̄ in minori tpe velocius plus transeat de spacio q̄ tardum. Terciū est. q̄ velox in minori tempore trā seat eq̄le spaciū cū tardo. t pñt dici diffinitōes velocioris

¶ Oīm igit velocī qđ ꝑmū mutat in quo tempore ipsum a mutatū est ab ipso c in ipsuz d s in tempore z i. in hoc ipsum b nō erit iuxta ipm d. sed deficiet. Quare in equali tempore plus abibit velocius.

¶ Hic phūs ostendit ꝑmū horum trium dicens. signek velocius nomine litterā. a. et tardius per litterā. b. t magnitudo spaciī qđ transit velocius significetur per litteras c. d. tempꝰ aūt qđ mensurat motuz velocioris per hoc totum spacium significek per. z. i. tūc per se notum est q̄ velocius est qđ ꝑmū siue citius mouet suū subiectum q̄ movens id quod est tardius. necessario sequitur q̄ cū velocius qđ vocatur. a. est in termino spaciī q̄ terminus ſcatur per litteram. d. in quez terminū venit motū a ꝓncipio spaciī qđ vocak. c. hoc est in tpe qđ ſcatur per. z. i. z in illo eodē tpe tardius qđ vocatur. b. nō est in termino spaciī quod vocak. d. z. sed potius deficit t erit in aliq̄ intermedio eiusdem spaciī. ergo velocī est qđ in equali tpe plus habebit siue ptrāsibit de spacio q̄ tardius

Atuero et in minori plus In quo enī ipm a factum est iuxta ipsum d. ipsum b erit iuxta e. cū tardius est: Ergo quoniā ipsum a ad ipsum d factum est in oīi in quo est z i tēpore ad ipm t erit in minori. t erit in quo z k. Ipsum ꝯdem igitur c t qđ transierit ipm a maius est ipso c e Tempus aūt qđ est z k minus est omni eo qđ est z i. Quare in minori abibit maius.

¶ Hic phūs ostendit secūdū. scz q̄ velocī in minori tpe plus transeat de spacio. qz distātia qua distat tardi⁹ mobile a termino magnitudinis quā ptrāsit velocī est diuisibilis in duas ptes. sed ꝑmā ptem mobile velocī ptrānsit in minori tpe q̄ tardius mobile eandē spaciī ptē. q̄ velocius in minori tpe ptransit plus de spacio. Et istud manifestat phūs p litteras. vt mobile velocī. a. t mobile tardius. b. t locus in quo tardius remansit p. e. t totū spaciī um p. c. d. t. r. ponit media inter. e. ſraz t. d. in eodē spacio vt. c. t. sit maior pars totius spaciī q̄ sit. c. e. qz q̄ iam habitum est. q̄ cū velox qđ vocak. a. in toto tpe qđ vocak. z. i. transiuit totū spaciū qđ ꝺz. c. d. oportz neccario q̄ idez velocius partē maiorē eiusdē spaciī q̄ ꝺz. c. t. siue in breuiori tpe transeat q̄ totū spaciū. q̄ transit ipm in parte tpis totius qđ ꝺz. z. i. Ponak ergo q̄ illa ps tpis in qua velocius trāseat partē spaciī que ꝺz. c. d. fcet p. z. k. ita q̄ tps. z. k. sit pars tpis. z. i. q̄ breuius erit. z. k. q̄ z. i. tps. sed positus fuit ꝓus q̄ tardius nō transiuit in toto. z. i. tpe. nisi p illā partē spaciī que ꝺz c. e. cū q̄. c. t. maius sit spaciū. c. e. spacio. t z. k tps breuius sit tpe. z. i. velocius in breuiori tpe trāsit plus de spacio q̄ tardum

¶ Manifestū aūt ex bis t q̄ velocius in minori tempore abibit equale. Oīm quidē enī maiorem in minori transit tardiori. ipm aūt t ēm se ipsum acceptū in pluri tēpore maiorez minori vt que est in ea que est l m magnitudo ei que ē l r. plus vtiq̄ erit tempus q̄ p r in quo ipsum a transit l m q̄ est p s. in quo transit ipsum l r. Quare si quidē est p r tempus. minus est eo in quo est p b in quo ē tardius trāsit ipm l m r. et qđ ē p s tps minus ē eo in quo ē p b. ipso enī p r minus est. minore autē minus. et ipsum minus est. quare in minore mouebik equale

¶ Hic phūs ostendit terciū dicēs. q̄ ex his eisdē manifestū est. q̄ velox in breuiori siue minori tpe trāseat eq̄le spaciū cū tardo. qz habitū est q̄ transit in breuiori tpe spaciū maius. q̄ si accipiak velocius fm se nō ꝓparatū ad tardius. tūc in pluri tpe trāsit maiorē magnitudinē t in minori tpe minorē. Dicak ergo q̄ maior magnitudo quā i maiori tpe transit velox fcetur p. l. m. tota. t minor magnitudo quā trāsit in breuiori tpe fcetur p. l. r. tūc enī spaciū. l. r pars est spaciī totī⁹. qđ ē. l. m. t dicak q̄. l. m. sit equale spaciū ad. c. d. t. l. r. sit equale spaciū ad. c. t. que sunt pars maior spaciī totius. c. d. ponak etiā q̄ tempus in quo velocī tm sit totū spaciū. l. m. vocek. p. r. t pars eius tpis in q̄ idez velocius trāsit ptē eiusdē spaciī q̄ ꝺz. l. r. vocek. p. s. ex quo sequtur q̄. p. r. est sicut tps. z. i. qz pars eiusdē tpis. p. s. dicta ē. sicut pars alterius tpis que dicebak. z. h. t tps in quo tardius transit partē spaciī que vocatur. l. r. sit fcata p litteram. h. ex quo sequtur q̄ tps. h. sit longius. z. i. tpe. t. p. r. tpe diuisum sumptis. cum enī. l. r. sit plus spaciī q̄ c. e. eo q̄ tantū sicut. c. t. t citius. c. e. fuit pars. t tardi⁹ in toto. z. i. tēpore nō sit motū nisi p. c. e. qđ est minus q̄. l. r. oportz q̄ in maiori tpe tardius p. l. r. q̄ sit totū tps. z. i. vel. p. r. istud ergo maius tps signek p litterā. h. vt dem est. Cōstat enī q̄ id qđ est maius maiori. est multo maius minori. t id qđ ē maius toto. multo maius parte. Cū ergo tps. h. in q̄ tardum transit p. l. r. sit maius q̄. p. r. in quo velox transit p. l. m. erit tps. h. multo maius tpe. p s. in quo velox transit p l. r. qđ est spaciū equale ei qđ trāsit tardū. cū sit illi idē. t luc pz q̄ velox i minori tpe ptrāsit eq̄le spaciū spacio tardioꝛ

¶ Amplius aūt si oīe necesse qđ est aut in eq̄li. aut in minori. aut in pluri moueri. t qđ quidem in pluri tardius est. qđ aūt in equali eque velox. Velocius aūt nō ē equaliter velox neq̄ tardius. neq̄ vtiq̄ in pluri aut equali mouetur ipsum velocius. relinquetur igitur in minori. Quare necesse et equalem magnitudinem minori tempore transire velocius.

Hic ꝺz phūs q̄ si oē qđ est necesse est moueri cū alio aut in tpe eq̄li aut ineq̄li. t si mouek in tpe ineq̄li. tūc necē est mo

ueri.aut in pluri aut in pauciori.z qđ mouek in pluri ẽ tardius.et qđ mouek in tpe eq̃li p eq̃le spaciũ est eque velox. et si velocior ẽ nec tardior est.nec eq̃ velox tunc nccario sequit q velocior neq̃ mouek in pluri tpe q̃ tardiũ.nec in eq̃li tpe cũ ipo tardo. Relinq̃tur g̃ fm pdcam diuisionẽ.q velocius mouek in tpe minori.si g̃ cũ tardo trãseat eq̃lem spaciũ magnitudinẽ absq̃ dubio transibit eam in tempore breui ipsum velocius q̃ tardiũ

Qm̃ ãt ois motꝰ in tpe ẽ z in oi tpe possibile ẽ moueri.Oẽ ãt qđ mouek ꝓtingit z velociꝰ mouerī z tardiꝰ in oi tpe erit velociꝰ z tardiꝰ mouerī. Hec aũt cũ sint nc̃ce ẽ tps ꝓtinuũ cẽ. Dico aũt ꝓtinuũ eẽ diuisibile in semꝑ diuisibilia. Hmõi em̃ supposito continuo necesse est et tẽ pus continuum esse

¶ Nic ꝓñr pbs oñt tã magnitudinẽ q̃ tps ꝓtinuũ esse qz ex determinatis supioꝛib pz q oĩs motꝰ ẽ in tpe. z cũ motu accidit velocitas z tarditas.oz q in tpe ꝓtingat velocius z tardiꝰ moueri.qz oñe qđ mouek inq̃tũ mouek cõtigit velociꝰ z tardiꝰ moueri. Dicit em̃ inq̃tũ mouek.qz sicut obijcit Alex̃ader motores naturaliũ determinatarꝫ sunt ꝑ rutũ.z ideo nullũ elemẽtorꝫ pt velocius moueri q̃ mouek.z etiã motoꝛib elemẽtorꝫ ꝙuenit deuenire ad tãtã velocitatẽ.q nõ est accipe in illo gñe velocitatez maiorẽ.et ideo videbat q̃busdã falsum eẽ qđ dc̃m est.q oñe qđ mouek ꝙuenit velociꝰ z tardiꝰ moueri.Sz dc̃m ẽ.q si ꝓsidere tur motꝰ in mobili vñ nõ ꝓtracto ad materiã hãc vñ ãbsq̃ dubio oẽ qđ mouek ꝓtingit velociꝰ z tardiꝰ moueri et sic hic ꝓsideraꝫ de motu z mobili.qz mobile incõtractũ nõ ponit aliquã formã determinatã q̃ vel tardek aut velocitek motꝰ eiꝰ.Sz si ꝓsideret mobile ꝓtractũ z determinatũ tũc absq̃ dubio verũ est q accipik determinata velocitas motꝰ eiꝰ.q̃ fm naturã nõ ẽ accipe maiorẽ.sic̃ obijcit Alex̃der. Ex dĩs dictis sequit vl̃ter.q in oñi tpe ꝓtigit velociꝰ z tardiꝰ moueri oñe mobile inq̃tum est mobile. Accipiaꝫ g̃ definitio ꝓtinui q̃ dr.q ꝓtinuũ ẽ id qđ diuisibile est nõ p atoma sed in semꝑ diuisibilia. His em̃ suppositꝫ demõstrari pt ex definitõe velocis z tardi tã magnitudinẽ q̃ tps ee diuisibilia in semꝑ diuisibilia.z sic esse ꝓtinua.

¶ Qm̃ em̃ oñsum ẽ q velociꝰ i minori trãsibit eq̃le sit qđ q̃dẽ in q̃ est a velociꝰ.qđ aũt est in q̃ est b tardiꝰ.z sit motũ tardiꝰ q̃ est c d.p magnitudinẽ in q̃ ẽ z i tpe Manifestũ igit ẽ q velociꝰ in minori q̃ hoc mouebik p eãdẽ magnitudinẽ et sit motũ in q̃ ẽ z t. Itez aũt qm̃ velociꝰ in eo qđ ẽ z t trãsiuit totã.q̃ ẽ c d ipm tardiꝰ in eodẽ tpe minorẽ trãsit. Sit igit in q̃ ck Qm̃ ãt tardiꝰ qđ ẽ ipm b in eo qđ ẽ z t tpe ipam q̃ ẽ ck trãsiuit velociꝰ in minori trãsibit.q̃re itez diuidik qđ est z t tps.hoc aũt diuisio z ck magnitudo diuidik fm eãdẽ rõnez:si ꝑo magnitudo z tps z hoc sp erit accipiẽtibꝫ a velociori tardiꝰ.z a tardiori velociꝰ.z eo qđ demõstratũ ẽ vtẽtibꝫ Diuidet aũt qđ est velociꝰ tps.tardiꝰ aũt lõgitudinẽ.Si igik sp verũ est ꝙuerti.ꝙuerso ãt sp fit diuisio.manifestũ q̃m oẽ tps ꝓtinuũ est.silr aũt manifestũ z q magnitudo ois ꝓtinua ẽ p easdem em̃ z equales diuisiones tempusq̃ et magnitudo diuiditur

Nic pbs ꝺt q̃m oñsum ẽ ꝑus in vltima demõstratõe q velociꝰ in minori tpe trãsibit eq̃le ei qđ est tardiũ trãsiuit in maiori.ponamꝰ g̃ vt ꝑus q velociꝰ fcek p.a.z tardiꝰ p.b.z ponamus q id qđ est tardius mouek p magnitudinẽ spaciꝫ sui z signek p.c.d.in toto tpe qđ fcatur per.z.i. Tũc pz ex dictis.q idem spaciũ totꝰ in breuiori tpe trãsibit idẽ spaciũ.dicamus g̃ q id velocius qđ vocak.a.trãsibit p spaciũ.i.per ptem tpis ꝑus dicti.z illa ps vocek.z. t.z sit pars totius tpis qđ est.z.i.Iterũ aũt dicimꝰ q q̃ velocius in parte tpis q̃ est.z.t.trãsiuit totuz spaciũ qđ ꝺr c.d.tũc in eadẽ parte tpis.k.qđ est tardius p minorẽ magnitudinẽ spaciꝫ transibit.Trãseat g̃ partem spaciꝫ ꝑus dicti in pte tpis ꝑus habiti.z signek illa pars trãsita a tardo p.c.k.adhuc q̃ tardius transiuit.c.r.in tpe qđ est.z.t. idem spaciũ transibit velociꝰ in breuiori tpe ex motu g̃ velociori.et iterum secũda diuisione diuidik tps.si ergo ex cõparatõe velocioris ad tardius sup quãcũq̃ partẽ magnitudinis iteratis semꝑ diuisionibꝫ tpis.hec aũt diuisio etiã pars magnitudinis que est.c.r diuidek p ꝓparatiõez tardioris ad velocius.z si magnitudo diuidek necesse est iterum tps diuidi.hoc aũt fit in infinitũ. Si autẽ accipiaꝫ in ꝓparatõe velocioris tardius qđ transit minus spaciuz in eodẽ tpe in quo velociꝰ trãsit maius.z si accipiaꝫ ecõuerso in ꝓparatõe tardioris velocius qđ transit equale spaciũm in breuiori tempore.dũmodo aliquis vtatur velociori z tardiori in definitõe.q̃ superius demõstratum est de ipsis.qz velocius semꝑ ostendit diuisionez temporis si accipiatur in equali tpe cum velociori.sed si semꝑ tenet huiꝰ ꝓparatio tũc semper verũ est ꝙuerti tardiũ ad velocz z ecõuerso. Nam quotiensc̃q̃z ꝙuertũtur ad se totiens ostendunt fieri diuisiones magnitudinis z tpis. Et cũ ꝓtinuũ diuiditur in semper diuisibilia oportz magnitudinẽ ꝓtinuã esse. Cũ em̃ tẽpus ꝓtinuũ sit manifestũ est q similiter oĩs magnitudo ꝓtinua est per hmõi em̃ z equales diuisiones tam magnitudo q̃ tẽpus diuidik.forma aũt linearum debet esse hmõi q signa sectionis infinite sint in duobus signis sez longitudinis z tpis

Amplиꝰ aũt ex ꝙsuetis rõnibꝫ dici manifestũ ẽ vt si tps q̃dẽ ꝓtinuũ ẽ qz z magnitudo. si q̃dẽ i medio tpe mediũ trãsit z silr i minori minꝰ. Ee dẽnãq̃ diuisiones tpis z magnitudinis sunt

¶ Nic pbus idem ꝓbat quasi logice ex his que ꝙsueta sunt dici.qz manifestũ est q si tps ꝓtinuũ est.q etiã magnitudo ꝓtinua est z ecõuerso.qz oẽs dicunt.q si aliquid in regulari motu transit aliqđ spaciũ qđ in dimidio illius tpis trãsit mediũ.z in dimidio medietatis tpis iterũ dimidiũ medietatis spaciꝫ z sic in infinitũ Hẽnãq̃ diuisiones in eodẽ etiã mobili sumpte sc̃z tã tpis q̃ magnitudis

Et si qđcũq̃ infinitũ est z alterũ: z sicut alterum et alterum est.vt si quidẽ in vltimis infinitum est tempus et longitudo vltimis. si vero diuisione.diuisione et longitudo.si autem in vtrisq̃ tps vtrisq̃ longitudo.

¶ Ista est scda pars huius capli in qua phs ostendit q̄ equaliter se hñt magnitudo mot⁹ t tps ad finitū t infinitū. qz sicut in vno iuenit finitū t infinitū. ita etiā i alio Postq̄ ostendit q̄ magnitudo mot⁹ et tps eq̄liter se hñt ad hoc qđ est ꝓponi ex indiuisibilib⁹ Ost dt q̄ qđcunq̄ istoꝝ infinitū dr erit et alterū nec̄ario infinitū et fm quē cunq̄ modū infinitatis vnū eoꝝ est infinitus fm eundē modū infinitatis est alterū infinitum. vt si tps est infinitū in vltimis. ita q̄ nō habeat vltimū vel finem. ita q̄ sit extensiōe infinitus. tūc etiā longitudo est infinita fm distātiā vltimo⁹ qđ est infinitum esse p extēsionē infinitū. Si āt diuisione sit tps infinitū erit et magnitudo diuisiōe infinita. et si vtroq̄ istoꝝ mōꝝ tēpus est infinitum tūc etiā vtroq̄ istoꝝ modoꝝ longitudo est infinita.

Uñ et zenonis ratio falsum opinat q̄ est nō possibile infinita ptrāsire. aut tangere infinita fm vnūqđq̄ in finito tpe. Dupliciter em̄ dr et longitudo et tps infinitū. t oīno eē ꝓtinuū aut fm diuisionem aut vltimis Infinitis quidez igit fm q̄titatē nō ꝓtingit sese tangere infinito tpe. eis aūt q̄ sit fm diuisionem ꝓtingit et nāq̄ ipm tps sic infinitū Quare et i infinito tpe t nō finito accidit transiri infinitū t tangere ifinita in ipis infinitis et nō finitis. Neq̄ iā ifinitum pōt infinito tpe trāsire. neq̄ in ifinito finitū sz si quidē tēpus sic et magnitudo erit infinita si q̄ magnitudo et tempus.

Hic p. ex p̄dictis soluit rōem zenonis dicētis nullū motū esse localē. t fuit rō sua ista. si fieret mot⁹ localis tunc nec̄ario fieret sup̄ spaciū. sz qđlibet spaciū est infinitū. qa eē ꝓtinuū. et infinitū nō ꝓtingit ptrāsiri. g̃ nō ꝓtingit p̄ trāsiri aliq̄d spaciū quātūcunq̄ puū Ista zenonis rō est soluenda p interēp tōem qz falsum opinat. qz q̄ ad eē finitum t infinitū ꝓportiōabiliter sehñt magnitudo siue spaciū et tempus. et g̃ phs dt rōem illā soluendo q̄ dupl⁹ altq̄ longitudo siue magnitudo et tēpus et oē ꝓtinuū in finitū. dr. vno⁹ fm diuisionē. eo q̄ est in infinituz diuisibile. et tale infinitū est bñ ptrāsibile. qz illud infinitum nō ē actu sz solū poña. t sic etiā ipm tps est infinitū. t iō i tpe hoc mō infinito ꝓtingit id qđ mouetur trāsire in infinitum fm diuisionē. t sic poña t nō actu tangūt se infinita in ipsis. Alio⁹ dr infinitū in actu qđ caret vltimis hoc ē in distantia suaꝝ extremitatū est infinituz. t hoc mō spaciū sup̄ qđ fit motus nō est infinitū. et si esset infinitū non possent ptes spacij tangi in finito tpe. Ost si p impossibile poneret q̄ haberent vltima cū hoc tñ sit ꝓtra rōem in finiti actualis. adhuc non ꝓtingerent se in illis vltimis. qz media q̄ actu sūt infinite extēsionis nūq̄ pñt ptransiri Ost hoc modo si esset infinita magnitudo. Verū dicet zeno sz oñsum est supra in tertio hui⁹ scie q̄ hoc mō nihil est infinitum. Ois āt q̄ sunt infinita fm diuisionez eo q̄ diuidunt in infinitū ꝓuenit hoc mō trāsire infinita q̄ ꝓtingūt se in cōtinuo. qz illa infinita nō sunt actu. sz potentia. et hoc mō etiā ipm tps est infinitū t iō in tpe hoc modo infinito qđ nō est infinite diuisionis ꝓtingit id qđ mouet trāsire i infinitū fm diuisionē sicut etiam ꝓtinuū spaciū et h̄ mō ꝓuenit q̄ poña se tāgūt infinita in ipis q̄ hoc mō sūt infinita q̄ sunt ꝓtinua Ost iō nō finita p diuisionē Sz si dicat aliq̄d eē actu p extensionē infinitū id nō potest transire spaciuz finitū t nedū in tēpore finito sed etiam nec in tpe infinito. qz si transiret tūc aliq̄n vltimuz ei⁹ ꝓtingeret vltimū spaciū t sic nō eēt infinitū sz finitū qđ est ꝓ ypotesim q̄ positū fuit ipm esse infinitū Sz oportet dicere q̄ p modū illū quo tps est infinitum q̄ per eundē magnitudo est infinita t econuerso si magnitudo est infinita p aliquē modū p eūdē erit tps infinitū

Sit em̄ magnitudo finita in qua est a b. tēpus aūt infinitū in quo est g. Accipiat igit tpis aliq̄d finitū in quo sit g. d. Jn hoc igitur trāsibit aliquid magnitudinis. Et sit qđ trāsitū est in quo est b. e. hoc est aut mensurabit in quo ē a b. aut deficiet aut excellet. Differt em̄ nihil. si ei sp equalē q̄ est in b. e. magnitudinē in equali tpe transibit. Hoc aūt mensurat totū. finitum erit oē tempus in quo trāsibit in equalia em̄ dividetur sicut et magnitudo

¶ Hic phs ostēdit q̄ nō p̄t tēpus esse infinitū si magnitudo sit finita per talē demonstrationem. signet⁹ magnitudo rcā finita vtrūq̄ finē hñs p lineā a. b. tēpus āt infinitū motui adequatū q̄ est supra ipsum signet⁹ g. tunc oporteret nec̄ario q̄ tps illud finitū sit ad vnā suā extremitatē in qua incipit motus. qz ad vtrāq̄ suā extremitatez nō pōt imaginari infinitū esse ex pte ergo finite extremitatis tpis resecemus ex tpe ptē finitā q̄ sit p g. d. t inciplat mot⁹ tpis motū magnitudinis in extremitate linee a b. in parteque signat p b. illud ergo qđ signat p lineam a. b. in parte finita tpis quā resecam⁹ ab infinito tēpore aliā partē magnitudinis trāsibit. et sic illa signata per lineaz b. e. q̄ est pars totius linee. a. b. pars g̃ illa q̄ est b. e. aut ē ps aliq̄ta linee a. b. ita q̄ sit dimidia aut tertia aut q̄rta. t sic deinceps Aut deficit ab aliq̄ta. ita q̄ est minor. aut excellit aliq̄tā. ita q̄ ē maior. sicut si vellet aliq̄s accipere ptes eius qđ est sex. aliquote ptes sue eēnt q̄ aliquotiēs sumpte ꝓstituerēt totū sicut si tria eēnt dimidia et duo eēnt tcia et vnū essz sexta. pars deficiēs ab aliq̄ta ē sicut si aliq̄s vellet accipe octo. deficiēs a dimidia esset ternari⁹. et excedēs aliquotā eēt q̄narius et senari⁹ t se⁹ ptenari⁹ t h̄ mō dr pars q̄ minor est toto cū tñ sit in ipo Si g̃ dicerem⁹ q̄ linea b. e. aliquota esset linee a. b. tot⁹ tūc oz q̄ mēsuret totū t rddat ipm si iterek toties i toto q̄t vnitates hz nūer⁹ a q̄ denoīaf. vt si est altera aut itera reddet totū. t si ē tercia tūc iterata ꝓstituet totū t cēs Cōstat āt q̄ eq̄liter velox motu regulari eq̄les partes spacij trāsunt in pribꝫ eq̄libꝫ. si g̃ trāsiuit partē q̄ est b. e. i tpe g. d. alias partes transibit i tot tpibꝫ eq̄libꝫ illi quot sunt ptes eq̄les linee b e t tota linea a b sz qđ ꝓponit ex eq̄libꝫ finitis aliq̄tis ē finitū. g̃ tps mot⁹ q̄ est sup̄ lineā a b. erit finitum t tñ dcm̄ erat ab aduersario q̄ erat ifinitū Si āt dicat q̄ ps illa q̄ dcā est b e deficit aut excellit idē sequit. qz tūc sicut linea ꝓponit expte minoꝝ t pte maioꝝ ita et mot⁹ sup̄ ipam. et tūc tps adequat motui. q̄re oz q̄ totū tps ꝓponat ex maioꝝ et minoꝝ finitis. t tūc totū erit finitū. t dcm̄ erat q̄ eēt infinitū. t h̄ totū sequit. qđ illud q̄ semper per equalia additur magnitudo et motus et tempus. quia tantus est motus quanta est magnitudo spacij in quo est motus. et quantus est motus

tātū est mēsurās ipm. Aut pt sic formari ratio vbicūq; sunt ptes finite ibi nō potest totū esse infinitū. ſz partes tēporis correspōdentes magnitudini ſt; finite. g̃ nō pñt ꝓstituere tps infinitū. Dabitur ꝓbatur. qz totū ex partibus depēdet. Minor ptz qz cū magnitudo sit finita aliq; pars tēporis correspondet alicui parti magnitudinis. cū ergo partes magnitudinis ponūtur esse finite. oz q; ptes tpis correspōdētes ptib; magnitudinis sint etiā finite

Amplius aūt si nō oēm magnitudinē in infinito tpe trāsibit. ſz ꝓtingit aliquā et infinito tēpore trāsire. vt qđ ē b.c. hoc aūt mēsurabit z eq̄lem in equali trāsibit. quare et finitū erit tēpus Q aūt nō in infinito tpe trāsit qđ est. b e. manifestū est si accipiat in altera finitū tēpus. si ei in minori pte trāsibit. hāc necesse ē finita esse altero termino existēte Eadē āt demōstratio ē. z si longitudo q̄dā infinita sit tps aūt finitum

¶ Nic phs remouet vnā cauillatōem qua posset aliq; dicere. q; q̄uis verū sit q; nō oēm magnitudinē trāsibit in tpe infinito ſz transibit aliquā in tpe finito. sicut illā q̄ est ptiū. ſz tū illā q̄ est totius ſm se trāsibit in tpe infinito ſz istud stare nō pōt. qz sic dicens intendit magnitudinē q̄ est ptis q̄ dz b.c. trāsibit ipsam in tpe finito. cū illa siue sit aliquota siue excellat siue deficiat ab aliquota sp reddit totū. et ꝓcessum est q; equaliter in equalib; tpib; eq̄les ptes transit. oportet necessario sicut ꝓius q; totū tps ex finitis ꝓpositū sit finitū. qz totū ꝓtinuū et quātitatiū nō hz q̄ntitatē nisi illā q̄ est ex ptiū q̄titate. Si forte dicat aduersarius q; etiā ptes trāsit in infinito tpe. sicut ptem q̄ est b e. hoc iterū est falsum. qz sicut dictū est. oportet q; tps tale in altera extremitate sumak finitū. illo em dato accipiem⁹ ꝓpōem p se manifestā q̄ est. q; oē qđ trāsit aliqđ spaciū eqliter velox in toto spacio exūs i minori tpe trāsit ptē illi⁹ spacij q̄ totū spaciū. g̃ illud qđ mouek sup spaciū a.b. in minori transibit hāc ptē q̄ est b e q̄ totū. ſz qđ est minus infinito necesse est finitū esse cū infinita oīa equalia sint. g̃ ptē b.e z sibi rōne alias ptes trāsit in tpe finito. Sz ꝓius habituz est. q; illa pte tpis finita necē est et alias finitas eē. g̃ totū tēpus est finitū. Nec aūt demōstratō figurak in lineis hoc mō. qz linea magnitudinis et spacij finita sic ponak. vt primus termin⁹ ei⁹ ꝓnotek lrā b. et vltimus terminus signek lrā a. z pars eius q̄cūq; fuerit siue aliquota siue deficiens siue excellens eā fcek versus b. p e. lrām. sub illa aūt linea ducak linea designās tēpus infinitū. q̄ quidē finita sit in extremitate ꝓxima ꝓsius b z illa extremitas fcek p g. et ab altera pte ducak in infinitū. z ps tpis in qua est motus b e significek p d. Et eadē demōstratio cōuersa demōstrabit ipossibile si dicak magnitudo eē infinita in altera extremitate. z sup illā esse motū q̄ mensurek tpe finito. qz tūc eodem modo ab infinita magnitudine ex pte extremitat; finite secabūm⁹ ptē sup quā est motus in pte tpis finiti et ꝓbabim⁹ q; illa ps mēsurabit totam magnitudinē et sic erit finita.

Manifestū igit est ex dictis q; neq; linea neq; planuz. neq; oīno nullū ꝓtinuoz erit atomum nō solū ꝓpter id qđ nūc dictū est. sed qz accidit diuidi atomum

¶ Nic phs resumit ex his q̄ in ꝓncipio isti⁹ libri dicta sunt dicēs. q; neq; linea neq; planū hoc ē superficies. neq; vllo modo aliq̄d qđ est de nūero ꝓtinuoz est ꝓpositū ex atomis hoc est indiuisibilib;. z hoc nō solū ex dictis manifestum est. ſz etiā idē phs ꝓbat hic duab; rōib; q̄rū ꝓma est. qz si sic sequerek q; indiuisibile diuideret ſz hoc est inconueniens. igit Sequla patet. q̄m de rōe ꝓtinui est. q; habeat multas ptes copulatas ad aliquē terminum cōem vt patet p eius definitiōem. illud em qđ hz ptes z ptes est diuisibile. g̃ indiuisibile erit diuisibile.

Q̄m em in oī tpe velocius et tardius est. velocius aūt plus transit in equali tpe. ꝓtingit āt et duplicē eē hemioliā transire et longitudinez Sit em hec rō velocis Adducak igitur velocius ſm hemioliā in eodē tpe et diuidank magnitudines q̄ quidem velocioris sunt a b c d. in tres atomos q̄ vero sunt tardioris in duos in quibus sunt e z i Itaq; et tēpus diuidek in tria atoma. Equalem em in equali tempore transibit. Diuidak igit tempus in ea q̄ sunt k l m n Iterū āt q̄m deductū est tardius p e z. i et tempus secabik in gemina. Diuidek ergo atomuz et iptibile in nō atomo transit ſz in plus Manifestū est ergo q; nbil cōtinuorū iptibile est.

Nic. p. ponit scdam rōem ducentē ad ipossibile z antecēdēs eā ponit tria supponit. Quoz primū est. q; in oīni tpe ꝓtingit aliqđ velocius z tardius moueri. Scdm ē q; velocius in equali tpe plus ptrāsit de spacio Tertiū est q; in singulis motib; ꝓtingit ꝓportiōem velocitatis ad velocitatē f^m omnes spēs ꝓportionū. ita q; possunt esse i. p; portione dupla z in ꝓportione hemiolia q̄ sesquialtera dz ab arithmeticis. Quib; suppositis est ista rō. si ponak in istis ꝓportiōib; se habere duas magnitudines ad duo pūcta. z sit hec ꝓportio velocioris ad tardū. z i eodē tpe adducak velocius ſm hemioliā ꝓportionem z diuidātur magnitudines ſm atoma siue indiuisibilia ex q̄bus dicunk ꝓponi. ita q; linea fcās magnitudinē cuius motus fcak p. a.b. c.d. z diuidak in tres atomos. a.b. b.c. c.d et sup illā fit motus velocioris. et magnitudo sup quaz est motus tardioris fcek p lineā e z i. diuisaz in duos atomos e.z. z. i. qz tria ad duo se hñt in ꝓportōne hemiolia in q̄ positū est se habere velocius ad tardius. Positū em est q; tps sit vnū vtriusq; motus Et qz supza positū est q; necē ē tps diuidi ſm diuisionez magnitudinis. z econuerso. tūc tps in q̄ velocius transit lineā triū atomoz necesse est diuidi in tres atomos ꝓponentes totū tempus mot⁹ sui. qz equale spaciū trāsit equaliter velox. in eq̄li tpe. z ideo in q̄nto transibit ꝓmū atomū spacij in rātū trāsibit scdm et tertiū. g̃ tpus tres eq̄les atomos habebit. Signek ergo totū tps p k.l.m.n. Sz eadē rōne ides tps qđ etiā mēsurat motū tardi p e z. i. magnitudinē. secabik in duo. sicut secak sua magnitudo in duo que sunt sub hemiolia ad tria q̄ st; hemiolia ad duo. z illa duo cū designēt idē tps eū tepore velocis sunt sicut tria atoma velocis. Sed si equaliter tardū trāsit aliqđ spaciū in tpe aliq̄ tūc medietatē illi⁹ spacij trāsibit in medietate illi⁹ tpis. ergo tardū quod transit e. z. i. spaciū in toto tempore k. l

m n. medietatez transibit in medietate illius temporis sed dimidium illius temporis sunt vn⁹ atomus. z dimidius. g atom⁹ tpis diuidit. Jdē ät sequtur si tps triū atomoꝝ diuidat in duo eqlia. sicut diuidit magnitudo quā trāsit tardū. qz tria atoma nō diuidūt i duo equalia nisi p vnū et dimidiū. z sic sequit⁹ q⁹ idiuisibile z iptibile diuidet. ſz ꝓstat q⁹ tardū medietatem sui spacij nō trā sit in vno atomo toti⁹ tēporis. ſz in pluri. cū equalia spacia transeat in tpib⁹ eqlib⁹. Jgit manifestuz est ex ꝓhabitis. q⁹ nihil ꝓtinuoꝝ neqz in partib⁹ neqz in toto ē iptibile figura ät lineaꝝ hoc modo ꝓtrahat. vt ꝑmo ponat linea velocis in tria diuisa scata per qtuoꝝ lras a b c. d. deinde linea temporis significata per momenta k. l m n. deinde linea tardi scata per duo atoma que sunt e. z. z debet referri ad motum velocis z ad motū tardi. et ad partes vtriusqz motus.

Vtz ꝓtinuum nō posse cōponi ex indiuisibilibus. cōgrue demonstret processus Aristotelis

Et videt ꝑmo q⁹ nō. Nā linea ꝓponit ex ꝑctis. sed puncta sunt idiuisibilia. g ꝓtinuū pōt ꝓponi ex indiuisibilib⁹. qz ꝑctus est tota substantia linee Octiā tps ꝓponit ex nūc. qz nūc est tota substātia tēporis. Scdo sicut se hz vnitas ab nūeꝝ sic punctus ad lineā. ſz nūerus ꝓstituit ex vnitatib⁹. igit linea ex ꝑctz Tertio si due linee distincte ab iuicē applicent⁹ ꝑm suas extremitates. tūc ꝑcta illaꝝ pñt se tangere aut ꝓtinuari. g nō ē repugnātia qui linea ꝓstituat ex ꝑctis. qz si eēt repugnātia h eēt vt arguit ꝓhs qz ꝑcta nō pñt ꝓtinuari nec ꝓtiguari in linea Quarto si aliq̄ cozp⁹ sphericū moueatur sup planū tūc illud cozpus rotūdū tāget aliud in ꝑcto qz si tangeret aliud per aliq̄ diuisibile tūc vel rectū curuareť aut curuū fieret rectū z sic tale cozpus nō esset pfecte sphericū. g in motu illius cozporis sup rectū ꝑm diuersa ꝑcta tāgeret rectū et per ꝓsequēs erit ꝓpositum ex punctis Jn oppositū est ꝓhs in textu Pro intellectu isti⁹ qstionis ponunt⁹ duo discursus q̄z maioꝝ ꝑmi est

Cōtinuū est cuius vltima sunt vnū. aut q̄d est diuisibile in sp diuisibilia Minoꝝ Ex hac vtraqz definitione ꝓtinui repugnat sibi ex indiuisibilib⁹ ꝓponi Cōclusio Jgit⁹ continuū nō pōt ꝓponi ex indiuisibilib⁹ sicut demōstrat egregie ꝓcessus Aristotelis

Maioꝝ patet qm̄ ꝓtinuū dupl⁹ est definibile. s. formali definitōe z materiali Definitōe em̄ formali definitur in ꝑdicamēt⁹. cui⁹ partes copulant⁹ ad aliquē terminuz cōem Aut sicut hic Cōtinua sunt quoꝝ vltima st⁹ vnū vltima aūt partiū ꝓtinui st⁹ vnū q̄m partes eius copulantur ad vnū terminū cōem. z sic ille due definitōes eq̄ualent et sunt ꝑtualiter vna definitio. Sed alia est definitio materialis que dat⁹ de ꝓtinuo quo ad partes nō vt formaliter vnitas ſz vt diuisibiles ab iuice Et iō etiaz ꝓxima ꝓuenienter dr formalis q⁹ datur per ꝑncipiū formaliter ꝓtinuatiuum. Scda vero materialis q⁹ datur per partes integrales q̄s materiał poteſtatiue in se ꝓtinet et hz Sed diceres ꝓtinua nō hnt vltima sua vnuz. Nam q̄cuqz distinguunt⁹ in indiuisibilib⁹ suis ꝑncipijs nō sunt vnū. vltima cōtinui sunt hmōi q̄m partes linee terminātur ad duo vltia indiuisibilia quib⁹ terminātur

Ad hoc dōm est licet ꝓtes ꝓtinui pñt habere vltima indiuisibilib⁹ ꝑncipijs distincta. s. ꝑncto termināte z pūcto iniciante hñt tñ vltima vnitatē in ꝑncto ꝓtinuante. Minoꝝ ptz. quo ad primā ei⁹ ptē sc⁹ q̄tū ad definitionem formalē q⁹ sic oporteret q⁹ vltima pūctoꝝ indiuisibiliū copularent⁹ ad vnū terminū cōem. sed pūcta nō habent vltima. igit⁹ nō pñt ꝓtinuari aut etiā ꝓtiguari vt dt ꝓhs in textu. Scda pars ptz Nā eadē sunt principia cōpositōnis z resolutionis. resolutio aūt nō est ad indiuisibilia. igit⁹ eius ꝓpositio nō est ex indiuisibilib⁹. Conclusio sequitur ex premissis et ex his que circa textum dicta sunt. Maioꝝ alterius discursus.

Magnitudinis motus et tpis ꝓportionabiliter ratio est vna. quo ad cōponi aut diuidi in idiuisibilia Minoꝝ Linea mediat inter quelibet duo puncta. et tempus inter quelibet duo instantia Conclusio Jgit⁹ neqz magnitudo neqz motus aut tempus pñt cōponi ex indiuisibilibus:

Maioꝝ patz. nā si aliq̄d cozp⁹ ptranseat ab alio mobili tūc manifestū est q⁹ ps illius in minori tpe ptrāsit q̄z totū z p ꝑs eadē est diuisio ꝓportionabiliter magnitudinis mot⁹ z tpis. eo q⁹ tāta est ps mot⁹ z tpis sicut magnitudinis. Et dr notant⁹ ꝓportionabiliter z nō silr: qa magnitudo ē ꝓtinua ꝑmanenter. tps ät et mot⁹ sunt cōtinua nō q̄dē ꝑmanent⁹ et p se. ſz successiue z p accīs ꝓtinua. vt patuit in q̄rto huj⁹. Minoꝝ ꝑz p ꝓhm in text. qa linea nō pōt ꝓponi ex ꝑctis. qz duo ꝑcta nō pñt vniri p ꝓtinuationē. vtz ex definitōe ꝓtinui neqz p modū contactus nec p modū ꝑntis. vt ꝓhs inductiue ꝓbat. Et sicut dr de linea sc⁹ q⁹ sp mediat int⁹ duo ꝑcta. ita dōm est de motu et de tpe q⁹ sp mediat int⁹ duo instātia ꝓpt⁹ eādē inductōem factā Conclusio ptz p ꝓhm in textu

Ad obiecta i oppositz

Ad primū dōm est. q⁹ Aresto. ꝑmo posteriorū itelligit dictū suū de ptib⁹ formalib⁹ originalib⁹ z substātialibus et nō integralib⁹ Nā sicut ꝓpat forma inchoata ad formā formātem z fons ad riuolū ita ꝓpat⁹ ꝑctus veluti idiuisibile ꝑncipiū ad lineā z ꝑtz linea ad superficiez. z sic illa pūcta in linea ꝓpant⁹ ad lineā sicut partes substātiales siue essentiales ad totū z nō sicut partes quātitatiue Pro q̄ sciendū est. q⁹ in oī ꝓtinuo st⁹ duo. s. illud q̄d cōtinuat⁹ vt sunt partes materiales linee in linea. et ē ibi aliq̄d q̄d ꝓtinuat sicut punctus. Ubi ꝑctus pt tripliciter ꝓparari ad lineam. vno⁰ tanq̄ ꝑncipiū linee. eo q⁹ p fluxum eius in cōtinuū et directū causat lineam ꝑm consideratōem mathematicā. Alio modo cōparat⁹ ad ipsam tanq̄ cōtinuās diuersas partes linee. eo q⁹ est ꝑncipium vnius et finis alterius Tertio mō ꝓparat⁹ ad eaz sicut ter̄minās. qz linea ter̄minat⁹ p ipa ꝑcta z qz ꝑncipiare ꝓtinuare z ter̄miare st⁹ ꝓditōes formal. iō ꝑct⁹ respcū linee ꝓuenient⁹ dr ps formal⁹ linee. iō dr ꝑmo posterioꝝ q⁹ linea ē p se ex ꝑctz nō tñ ex ipis tāq̄ ex ptib⁹ integralib⁹ sicut dixit plato. ſz ex puis lineis Sz diceres. g idē ꝓponeret⁹ ex seipo ſz illud est inconueniens igit⁹ Ad hoc dōm est q⁹ idē nō ꝓponit⁹ ex seipo ꝑm q⁹ idē est ſz ꝑm q⁹ diuersuz

est et sic pue linee ex ḧb linea ꝓponit hñt se vt ptes sed linea hz se vt totū Dicūt tñ ꝙdā ꝙ pūcta nō sunt de eēntia linee qz sic ista esset ꝙ se in ꝓmo mō ꝙ se. linea est ex pūctis qō falsum est. qz tūc essent ptes eēntiales q̄ sunt genus et drā. sed hoc nō. igit. Minor ptz. qz genus ⁊ drā ꝙueniūt oi ꝓtento sub definito sic aūt nō est de pūctꝫ. qz nō ꝙuenit illa ptcula linee circulari tñ linea circularis ē linea et iō definiendo lineā illa ptcula dz omitti. Et ad auctoritatē p̄hi ꝓmo posteriꝰ positā dicūt ꝙ illa ꝓpō linea est ex pūctis in ꝓmo mō ꝙ se nō loq̄tur assertiue. h̄ est ꝑm opinionē ꝓpriā ſz loq̄tur narratiue hoc est narrādo opinionē antiquoꝝ illo tpe famosam q̄ fuit ꝙ ꝓtinuū ꝓstitueret ex idiuisibilib⁹. hoc aūt falsuz ē. vt ptz ꝙ arestō. in textu. Ad ꝓfirmatōem est dōm ꝙ duplex ē ꝓstitutio q̄dā est integralis. sicut aliq̄d ꝓstituit ex ptib⁹ integralibus. ⁊ sic tps nō ꝓstituit ex nūc. ⁊ sic loq̄tur phs hic in textu. Alia est ꝓstitutio eēntialis sicut aliq̄d cōstituit ex ptib⁹ eēntialib⁹ definitiuis ⁊ sic tēpus ꝓponit ex nūc Nā sicut termin⁹ cōis in q̄libet ꝓtinuo est substātia ꝓtinui. ita etiā nūc in tpe est substātia tpis Ad secūdū dōm est. ꝙ q̄uis vnitates ⁊ pūcta in h̄ ꝙueniāt ꝙ vnūq̄dq; est diuisibile dz̄ñt tñ. in duob⁹. Primo qz q̄libet vnitas hz ꝙ se esse ſz pūcta nō hñt per se eē ſz solū in ꝓtinuo. igit pūcta nō ꝙcurrūt ad ꝓstitutōem ꝓtinui ⁊ ꝙ ꝑs ex punctis nō ꝑt aliq̄d ꝓstitui sicut ex vnitatib⁹. Secōo ptes numeri ꝓponentes sunt idiuisibiles ptes aūt cōstituentes ꝓtinuū sunt diuisibiles qz in nūero ptes nūeri habēt esse sub actu ꝓprio cū ex eis fiat q̄titas discreta h̄ ē q̄titas que est cū diuisione ⁊ discretione ptium. ptes vero ꝓtinui nō hñt esse sub actu ꝓprio sed sub actu totius ꝓtinui igit oꝑt ꝙ ptes ꝓtinui habeāt vnionē q̄ nō ꝑt ee inter pūcta Ad tertiū dōm est. ꝙ duo pūcta i diuersis pñt esse ꝙ accns cōtinua ⁊ nō ꝙ se ſcz rōne suoꝝ subiectorum Nec oz inter duo pūcta mediare lineā. qz nō sunt eiusdē ꝓtinui ⁊ ꝙ dz ꝙ inter q̄libet pūcta est linea media intelligitur de duob⁹ pūctis eiusdē ꝓtinui. Ad quartū dicēdū est ꝙ duplex est tactus. ſ. phȳsicus ⁊ mathematicus. tactus mathematicus bñ fit ꝑm aliq̄d idiuisibile ꝑm imaginatōnem mathematicā ſz tactus phȳsicus ſp fit ꝑm aliq̄d diuisibile qz fit ꝑm pūctū phȳsicū qō est diuisibile. et ḣa nulla est res mathematica nisi in materia phȳsica. iō nūq̄ ꝑt dari aliq̄d corpus mathematicū moueri nisi per accns ad motū corꝓris phȳsici

Incidunt dubia quoꝝ

ꝓmū est. An ꝙenienti ordine sextus liber phȳsicoꝝ sequaḣ quintuz. Et videt ꝙ nō. Nam in isto libro agit de ptib⁹ integralibus ⁊ materialib⁹ motꝰ. In quito ꝥo de ptib⁹ formalib⁹ motus. ptes aūt materiales sunt ptib⁹ formalib⁹ ꝓriores. qz materia ꝓcedit ipam formam

Sꝯ ꝙ sic duplici de causa. Prima cā est. qz absolutum ꝓcedit respectiuū. in ḣnto aūt libro phȳcoꝝ agit de ptib⁹ motꝰ absolutꝫ In sexto vero libro de ptib⁹ ꝓportionabiliter respectiuis. igit ḣntus ꝓcedit sextū. Minor ptz qz ptes subiectiue ille sunt equalꝫ absolute. cū eo cuiꝰ ſtꝫ ptes. ſz ptes integrales ſtꝫ respectiue nō ḋdē ꝑm esse ſz ꝑm dici. Secūda rō est. qz cōitas forme ipius motꝰ de q̄ agit in ḣnto ꝓcedit multiplicitatem diuisibilē eiusdē motus de qua agit in sexto Ad obiectū in oppositū dōm ē. ꝙ materia ꝑm potētiā ꝓpōis formā ꝓcedit. tñ ꝑm viaz ꝓfectōnis forma ꝓcedit materiā ⁊ seipam ꝑm viā ꝓpōis acceptā ꝑm ꝙ sumit ꝑm potentiā diuisionis. Vñ materia accipit dupl̄r. Uno mō ꝑm viā generationis. Alio⁰ ꝑm viā ꝓfectōis. ꝑm viā generatōis ꝙsiderat dupl̄r uno mō ꝑm potētiam ꝓpōnis qua nata est ꝓponi cuiz forma et sic materia formā ꝓcedit Alio mō ꝑm potētiā diuisionis q̄ uo ex ptē materie sumūtur ptes integrales. ⁊ illo⁰ materia sequit formā

Secūdum dubium est.

Quare phs ꝓbat istā ꝯclusionem. ꝙ nullū ꝓtinuū pōt ꝓponi ex indiuisibilib⁹ Sꝯ ꝙ iō. qz phs vult hic determinare de diuisione motus in ptes integrales. ſz ḣa diuisio motus in ptes integrales nō ꝑt bene ꝙgnosci nisi ꝙgnoscaḣ ex ḣb cōponit tanq̄ ex ptib⁹ integralib⁹. ideo ꝓbat nullū ꝓtinuū posse cōponi ex indiuisibilib⁹

Tertium dubium est.

An inter quelibet duo pūcta sit mediū eiusdem generis. Et videt ꝙ nō. nam vltima quarūdā q̄titatum possunt esse simul. sed duo puncta possunt esse vltima. duarum linearū. igit possunt esse simul ⁊ ꝙ ꝑs inter ea nō est mediū. Sꝯ ꝙ duo pūcta ꝑt dupl̄ capi. vno⁰ in diuersis lineis q̄ distinguūt ex ptē subiectoꝝ. ⁊ sic nō oꝑtet ꝙ inter ea sit aliq̄d mediū sicut ptz si imaginētur i aere ⁊ aqua due linee tūc in cōtactu aeris et aque essent duo pūcta quoꝝ vnū est in aere ⁊ aliud i aqua. et distinguunt ex ptē subiectoꝝ. q̄m hñt diuersa subiecta. Alio⁰ accipiunt duo pūcta in eadē linea. ⁊ sic nccariū est inter duo pūcta esse lineā mediā ⁊ sic loq̄tur phs hic in textu et sic ꝓz ꝙ inter duo pūcta in eadē linea ſp est mediū eiusdem generiſ. qz ibi est linea q̄ est i eodē gñe cū punctis

Quartum dubium est.

An in q̄libet linea sint infinita pūcta Et videt ꝙ nō. qz vel essent in actu aut in poña. neutrū illoꝝ est dōm. igit. Nō in actu. qz ibi sunt tñ duo termini in actu. nec ꝑ⁹ qz cū oīs poña possit reduci ad actū tūc linea posset diuidi in q̄dlibet pūctū. Sꝯ. ꝙ i linea ſtꝫ infinita pūcta in potētia ⁊ nō in actu. ⁊ hoc si ꝙsiderek pūctꝰ in q̄ꝫtū terminꝰ linee. ſz si ꝙsiderek pūctus ꝓtinuās tūc etiā hz rōem vnius pūcti solū ⁊ nō diuersoꝝ. ꝑmū ptz. qz oīs diuisio ꝓtinui fit sup̄ pūctū. in illa aūt diuisione ē ꝓcessus in infinitū ḡ ⁊ i pūctꝫ ⁊ h̄ loquēdo de diuisione in ptes eiusdē ꝙꝑ toꝝ nō aūt de diuisiōe i ptes eiusdē q̄titatꝫ Et ad obiectū in oppositū dōm ē. ꝙ illa poña nūq̄ posſ reduci ad actū ꝙpletū ⁊ ꝑfectū. ſz solū ad actū icōpletū ⁊ ipfectuz siue potētie ꝑmixtū sicut diuisio ꝓtinui.

Quintum dubium est.

An eiusdē rōnis ſtꝫ magnitudo motꝰ ⁊ tps ita ſcz ꝙ ꝓportionabiliꝫ ꝙdiuidāt in infinitū et i ſp diuisibilia Et videtur ꝓmo ꝙ nō. Nā tps ꝑm ꝑipateticos ponit sine fine. ⁊ tñ nulla magnitudo est infinita. Silr motꝰ celi est infinitus ⁊ tñ magnitudo ē finita. Secōo nō est eadē rō rei succeſſiue ⁊ rei ꝑmanēꝫ. ſz motꝰ ⁊ tps sunt successiua magnitudo est ꝑmanēs. igit. Maior ptz. qz successiuum et ꝑmanēs nō hñt ꝓpatōem iter se cū nō sint eiusdē nature Tertio entia naturalia ſtꝫ ad maximū et minimuz determinata. vt dz ꝓ⁹ phȳsicoꝝ. igit nullū ens naturale necz aliq̄ magnitudo ē diuisibilis in infinitū qz q̄cūq; aliq̄d ꝑt diuidi in minima ⁊ in indiuisibilia illud nō est di

uisibile in infinitū. Quarto in tpe est dare minimum vt dicit quarto huius. ergo sequit q tēpus nō est diuisibile in infinitū Solutio phi in textu. q sic Et q motus diuidat ad diuisionē mobilis t tpis. pz q motus ē accīs mobilis in mobili existens sicut in subiecto. accīs āt diuisibile est ad diuisionē subiecti. igit motus diuidit ad diuisionē mobilis. sicut albedo diuidit ad parietis diuisionē. Et motus etiam diuidit ad diuisionē tpis. q ē accīs successiuū q m diuisio cuiuslibet mensurati attendit fm ordinē ad suā mensurā. q tm pot est habitudo accidentis ad subiectū q ad mensurā extrinsecā. ideo motus pmo t pncipaliť diuidit ad diuisionē subiecti. t ex 2sequēti ad diuisionē tpis. t sic deriuat ista diuisio ptiū integraliū in motu a mobili ad motū Ad obiecta i oppositū Ad primū dom est fm dm Alber. q q tēpus ponit infinitū hoc dr q est. quidā circulus. et idē tps redit. hic aūt sermo est de infinitate fm extensionē rectam. Et qd dicit de motu celi p idē soluendū est. q text⁹ h intelligit de magnitudine recte mota et nō circulari Nā in circulari pt eē reiteratio ptiū mot⁹ i mobili t sic pt mot⁹ esse infinitus et silr tps in magnitudine finita. q tūc eadem magnitudo sepe reiterat. magitudo tm recta nō pt reiterari sine quiete ipius mobilis. vt patebit latius i octauo huius Ad secm dom est. q licet pmanēs t successiuū quo ad rōnes specificas 2pationem nō habeāt. tm fm q 2ueniūt in rōne 2tinui pnt habere inter se 2pationem. q mot⁹ et tēp⁹ accipiūt illā a magnitudine. t passiones q de ipis demōstrāt. s. eē 2positū ex diuisibilibus et esse diuisibile in infinitū et in sp diuisibilia sunt passiones 2tinui et nō 2siderant hic sub rōnib⁹ specificis Etiā illa que sunt diuersoz generū et pdicamentoz t diuersarum naturarū pnt habere eandē rōem diuisionis si i eis ueniat vna cōis rō diuisibilitatis vt pz de liquidis. q liquida sunt diuersaz naturaz. vt pz de vino oleo et aqua et tm pnt vna mensurari mensura pter hūidū qd in eis repit sic etiā est in posito de oib⁹ istis in eis tm repit vna cōis rō diuisibilitatis. s. 2tinuitas. Ad tertiū dom ē. q q cuius nullū ens naturale sit in infinitū diuisibile diuisione phisica in qua materia sp manet sub aliqua forma naturali: tm entia naturalia sunt sp diuisibilia in infinitū diuisione mathematica de qua est hic ad ppositū. q quocunq corpe dato illud habet ptes et sic est diuisibile.

Ad quartū dom est. q q cuius 2siderando tpus in rōne discreti ipm habeat minimū. tm cōsiderando ipm in rōne 2tinui sicut hic 2siderat nunc in ipo est dare minimuz q diuisibile in sp diuisibilia

Sextum dubium est.

An in tpe infinito possit ptransiri magnitudo finita Et videt pmo q sic. q m magnitudo finita pt ptransiri tpe finito. ergo pt ptransiri tpe infinito. Cōsequentia patet q quicqd potest pertransiri in minori tempore pōt pertransiri in maiori tpe. vt qd pōt ptransiri hora potest p transiri die. tempus aūt infinitū est maius tempore finito. ergo illud quod potest pertransiri tēpore finito pōt pertransiri tempore infinito Secūdo. ois magnitudo est infinita cū habeat infinitas ptes. sed aliqua magnitudo tempore finito ptransitur. igitur in tempore finito pt pertransiri magnitudo infinita. igit eadem rōne magnitudo finita in tempore infinito poterit ptransiri. Tertio si aliquid mouens moueatur supra magnitudinem finitam possibile est q supra quālibet ptez magnitudinis continue retardatur fm diuersas partes ꝓportionales vnius hore aut alicuius tpis. cū ergo in tali retardatiōe pcedat i infinitum. etiam in tempore mesurante illū motum, pcedit in infinitū. t p 2ns magnitudo finita potest pertransiri in tpe infinito So° q non. qa si sic sequeretur q eadem magnitudo aut equalis ptransiret ab eqli mouēte in tpe finito t infinito. 2sequēs est falsuz. q mobile eque velox trāsit sp equale spaciū in equali tempore vt patuit circa textus declaratōem Ad obiecta i oppositū. Ad primū dom est. q tempus finitū t infinituz non se habent ꝓpie sicut maius t minus. Nam int maius et minus est ꝓportio. finiti aūt ad infinitū nulla ē ꝓportio. et dato q sit maius adhuc non sequit q in tpe infinito transeatur magnitudo finita. q illa maior intelligitur q qcqd potest ptransiri in tempore finito in minori tpe potest pertransiri in maiori dūmō habeāt ꝓportionem inter se qō non cōuenit finito et infinito Ad secūdum dom est. q q cuius magnitudo habeat infinitas partes in potentia. fm q est in potētia ad diuisionem fm q nec habet ptransiri necz tangi ab ipo mobili. non tm habet infinitas ptes in actu fm quas ptransitur cū ille sint actu finite Ad tertium dom est q procedēdo p diuisionez tpis p continuā reiteratōnem mobilis non est ꝓcessus in infinitū fm ptes ipius tpis. in potentia nō tamē in actu. q licet cōtinuū sit in infinitum diuisibile tm nūqz potest esse actu diuisuz. et ideo bene erit ꝓcessus i infinitum in potentia, nō tamen in actu. q qñ illa magnitudo est ptransita tam tempus erit actu finitū. Et ista ꝓsecutio magnitudinē finitā ptransiri tpe infinito pōtest intelligi dupliciter. Uno modo p acceptōem nouarū ptium ita scz q accipiantur alique noue ptes que pus non fuerunt acceptе. t sic magnitudo finita nō pertransiť in tēpore infinito et hoc intendit phus hic dicere. Alio mō potest intelligi nō p acceptōnem nouarū ptium. sed per continuam reiterationem ptium prius acceptarū. et sic magnitudo finita potest pertransiri tēpore infinito t magnitudo celi est finita tm tpe infinito ptransitur.

Septimum dubiuz est.

An magnitudo infinita pōt ptransiri in tēpore finito So° q nō. nam qcqd ptransiť. ptransitur in suo fine. sed magnitudo infinita nō habet finē. igitur nō pōt ptransiri. Et est notandū. q est duplex infinitū quoddā est infinitū in vltimis. vt si aliqd cōtinuum careat terminis et tale infinitū fm q̄titatem nō potest ptransiri. q mobile nō potest trāgere omes ptes talis infiniti. Aliud est infinitū in diuisione et tale infinitū bene potest ptransiri in tpe finito. q nō hz ptes infinitas in actu sz solū in potētia q ad diuisionē. eo mō q̄ tal' magitudo dr infinita

Octauum dubium est.

An ps tpis infiniti sit finita Et videt q nō q m dicit Aresto. tertio physicoz q q libet ps infiniti est infinita Solo q sic. vt patet p Aresto. in textu. Et ad obiectū in oppositū dom ē. q duplices sūt ptes infiniti. qdā sunt ptes aliq̄te et quedā sunt ptes nō aliq̄te. Partes aliq̄te dicūtur que aliquotiens sumpte reddūt totū sicut ternarius respectu senarij aut nouenarij t cūs nūeris qui possunt cōstitui ex replicatiōe ternarij. Partes ꝓo nō aliq̄te dicunt q aliquotiens sumpte nō precise reddunt ipsum

torum. sed aut plus aut minus. per hoc dñm est ad obiectum. q̄ quelibet pars aliquota infiniti est infinita ⁊ de illis loquit phs tertio phȳsicoꝝ. sed nō oportet q̄ quelibet ps nō aliq̄ta sit infinita. et de illis loq̄tur phs h q̄m totū tempus est infinitum tū alique ptes sunt finite scz hora dies annꝰ Et sic ptz. q̄ dupliciter pōt aliqua pars se habere ad totū suū scz vt pars aliquota ⁊ vt pars nō aliquota ⁊ illa est duplex aut excellens aut deficiens Dicitur em̄ pars excellens q̄ per eius reiterationem redd̄it aliquid maius suo toto vt quinarius respectu nouenarij q̄. per eius reiterationem resultat denarius. Sed pars deficiens dicitur q̄ aliquotiens sumpta reddit minus q̄ suum totū. sicut quatuor ad decem.

Nonū dubium est An

contingat sp̄ post tardius accipere velocius et econtra. et hoc in infinitū Et videtur q̄ non nā oīm in natura ꝟstantium positus est certus terminus augmenti ⁊ decrementi. igitur est dabilis velocissimus motus et tardissimus Solutio q̄ sic. q̄ continuū diuisibile est in infinitū. sed velox ⁊ tardū sumunt penes cōtinui diuisionem tardū em̄ penes diuisionē magnitudinis. et velox penes diuisionez tp̄is. igit̄ dato quolibet tardo pōt dari aliq̄d tardius ⁊ quolibet veloci dato pōt dari velocius.

Ad obiectū in oppositū dñm est. q̄ accipiendo tardius et velocius fm q̄ ꝟueniunt motui fm rōem generalem. tūc possunt crescere in infinitū velocius ⁊ tardius in motu. non aūt si accipiantur fm rōem specificā fm q̄ sunt passiones huius aut huius motus. sicut est motus ignis terre ⁊ sic de aliis.

Decimum dubium est.

An definitiones velocioris sint ꝟuenientes So° q̄ sic. q̄m illud dr̄ velocius q̄ ad terminū motus venit prius. hoc aūt ꝟtingit tribꝫ modis. scz ex diuisione tp̄is tm̄ aut ex additione magnitudinis tm̄. aut vtroq̄ mō. primo dr̄ velocius q̄ in minori tpe pertransit equale spaciū. Secundo modo dr̄ q̄ in equali tpe pertransit maius spaciuz Tertio mō dr̄ q̄ in minori tpe pertransit maius spaciuz Et licet penes magnitudinem sumatur velocitas sicut penes tempus nō tñ eodem mō. q̄ principalius penes tp̄s q̄ penes magnitudinem. cuius est duplex ratio. vna q̄ velocius ꝓprie dr̄ idem q̄ citius et tpe prius Alia ē q̄a p multū ⁊ paucū ipsius motꝰ dr̄ñt velox et tardū. modo multū et paucū sūt passiones nūeri q̄ nō attribuunt motui nisi vt sit nūeratus q̄ nūerus motus est tempus Ex quo ptz. q̄ plus magnitudinis nō est dicā velocioris nisi per ꝟns in q̄ntum presupponit prius tpe respectu eiusdē magnitudinis aut equalis In cuius signū nō dr̄ hoc velocius q̄ in equali tpe aut minori pertransit plus de spacio nisi quia velocius prius peruenit ad terminum equalis magnitudinis

Undecimum dubiū est

Quare velocius nō definit̄ per cām efficientē scz velocitans cū tū velocitās etiā intenditur ex ꝑtute mouentis So° q̄ iō q̄ efficiens est cā extrinseca mō nihil debz definiri nisi per sibi intrinsecū. Etiam mouens est causa efficiens eq̄uoca. ex quo mouēs sub ratione mouētis nō ē motū. et si mouēs mouet̄ ꝟ accidit sibi fm q̄ mouēs ē.

Duodecimū dubiū est

Que ꝓportio i textu appellat hemolia Solutio ꝓportio sexquialtera. Et dicitur ab hemi in greco q̄ idē est q̄ dimidiū. et olon totū et alterā eius ptē. et ergo hemolium est q̄ est ꝓtinens alterā ptem et totuz. Sicut tria ꝓtinēt duo et alterā ptem duoꝝ. ⁊ sex habent se ad quatuor in eadem ꝓportione. quia sex continent semel quatuor et alterā ptem de quatuor.

Eceſſe ät ipm nūc q̄ nō fm alteꝝ ſed p ſe et ꝓmū dictū indiuiſibile et in tpe hmōi eē

¶ Iste est tractatus secūdus huius sexti in quo ostēdit motus diuisionem. et illa que ptinēt ad motum ⁊ quietē Et diuidit iste tractatus in septem capla. In quoꝝ primo ostendit q̄ ipsum nūc est indiuisibile. In scdo capło determinat de diuisione motus. ibi motus aūt diuisibilis. In tertio oñt duabꝫ rōnibꝫ q̄ oē q̄ muratur quādo muratū est esse in termino ad quem muratuz est. ibi. q̄m aūt oē q̄ murat. In quarto ostendit q̄ muratū esse. est prius mutari. ibi q̄m aūt oīne In quinto ostendit q̄ añ oē muratū esse est mutari. ibi nō solū aūt. In sexto ostendit q̄ño finitū et infinitum se habēt ad motū. ibi q̄m autē oīne q̄ mouetur. In septimo determinat de his q̄ spectant ad quietē. ibi. q̄m aūt oē aut mouet. Primū capitulū in duas diuidit ptes. In quarū prima dicit q̄ est duplex nūc In scda pte ꝓbat q̄ ipsum nūc fm se est indiuisibile. ibi Si āt diuisibile. Quātū igit̄ ad primā dr̄ phs q̄ est duplex nūc in tpe. scz nūc fm se. et nūc fm alterum Nūc fm alterū est tempus breue cōpositū ex preterito ꝓpinquo ad pns. et ex futuro q̄ ꝓtingitur ꝓpinque presenti et appellatur apud grāmaticos et vulgares ꝑsens q̄ cōponitur ex ꝑterito et futuro sicut dicim̄ petrꝰ nūc legit. Sed nunc fm se est indiuisibile copulans ptes tē poris adinuicē existens terminus cōis vtriusq̄

Est em̄ aliquid vltimū eius quod factuz est. cuius sup hoc nihil futuri est. et iterū futuri est cuius super hoc. nihil est illius q̄ factū est q̄ vtiq̄ diximus vtriusq̄ esse terminū. Hoc aūt si demōstretur q̄m hmōi hoc est per se et ipm sil. manifestū erit et q̄ indiuisibile est

¶ Nic phs ostendit si nūc est indiuisibile q̄ tūc oportz idem esse nūc q̄ dr̄ finis preteriti ⁊ initiū futuri. q̄ duo tpa. s. ꝑteritū ⁊ futurū continenꝫ aliquo q̄ dr̄ finis vniꝰ et principium alterius. eo q̄ oīne cōtinuū sic cōtinuatur oportet q̄ aliq̄d sit vltimuz futuri. ita q̄ nulla ps futuri sit. et ideo vltimū continuans vtriusq̄ In ꝑterito quidē nihil ē futuri p modū ptis. et in futuro nihil est preteriti ⁊ q̄d sic neutrius ps est ē vnū et idem tanq̄ terminus cōis. igit̄ est vnū nūc indiuisibile Si ergo demonstretur q̄ talis est terminus huius per se ⁊ q̄ nihil futuri in ꝑterito ⁊ nihil ꝑteriti in futuro ⁊ q̄ sit idem ipm fm se licet differat rōne fm q̄ est finis vnius et principiū alterius. tūc simul cū eo declaratū est q̄ idē nūc est indiuisibile. q̄ si esset diuisibile cū ipsum sit tam futuri q̄ ꝑteriti terminus oporteret etiam q̄ esset ps vtriusq̄ tp̄is. q̄ id q̄d diuidi potest est pars q̄titatiua ꝓtinui ⁊ sic cū sit cā ꝑteriti et futuri. vt dictuz est seq̄retur q̄ aliq̄ ps preteriti essz

in futuro ⁊ q̄ alia ps futuri essz in preterito. ⁊ ideo necessario sequitur q̄ si idem est in p̄terito ⁊ futuro q̄ sit indiuisibile. nec pars p̄teriti nec pars futuri.

Necesse est igit̄ idem esse ip̄m nūc qđ vtri⁹ usq; tpis vltimū est si eē alterū est. ꝓsequēter nō erit alterū alteri ꝓpter id qđ nō est ꝓtinuum ex impartibilib⁹: si aūt seorsuz est vtrūq; inter/est tps. oēe eē ꝓtinuum huius est. quare erit vniuocū mediū terminor̄. Atuero si tps medium est diuisibile erit. Oēe eē tps ostensuz est q̄ diuisibile sit. Quare diuisibile est ip̄m nūc

¶ Hic phs ostendit ꝓsequēs ad p̄missa. dicēs q̄ si nūc est indiuisibile tūc oportz esse idez nūc qđ est termin⁹ vtri⁹usq; tpis. hoc est vnū nūc qđ est finis p̄teriti ⁊ p̄incipiū futuri. q̄ si nō esset idem nūc. tūc erit alterū. ⁊ si alterū sit cū sit in tpe oportebit q̄ illa nūc q̄ altera sunt in tpe aut imediate se ꝓsequantur in tpe ⁊ tangant se in ipso aut nō immediate sequūtur. ita q̄ sint separata p̄ aliqđ intercidens mediū inter ea. Si aūt detur q̄ nūc q̄ altera sunt ꝓsequenter se tangāt in ꝓtinuo tempore. tūc oz p̄ ea que in p̄ncipio huius sexti dicta sunt. q̄ ꝓtinuū tps sit ex indiuisibilibus. ⁊ que ꝓsequenter se tangūt in ꝓtinuo vnūtur p̄ formam ꝓtinui. sed istud est impossibile q̄ ꝓtinuū sit ex indiuisibilib⁹. q̄ nūc altera nō sunt ꝓsequenter in ꝓtinuo tempe Si aūt esse dicātur separata ab inuicē in ꝓtinuo tpe. tūc oportz q̄ aliq̄d inter ea incidat mediū sui generis. Veduz aūt oportz q̄ sit de genere extremor̄. ⁊ ideo inter duo nō incidit mediū nisi tps. q̄ oēe ꝓtinuū talis nature est q̄ oz q̄ inter duo extrema sit mediū qđ est de genere illorum extremor̄. Vñ inter duo p̄cta nō intercidit p̄ctus sed linea. et inter duas lineas nō intercidit nisi supficies. ⁊ inter duas supficies nō intercidit nisi corpus. q̄ ꝓtinuū fluit ab indiuisibili. ⁊ ideo ab indiuisibili qđ est vnius generis nō fluit ꝓtinuū qđ est alteri⁹ generis. Sic ergo cū omne mediū intercidēs inter duo indiuisibilia sit vnicū ⁊ vnius generis cū ipsis. oportz q̄ etiam inter duo nūc separata non intercidat nisi tps. q̄ indiuisibile non intercidit inter duo indiuisibilia. q̄ sic indiuisibile ꝓsequēter esset in diuisibili. ⁊ sequerek idem qđ ꝓus Manifestū eē est q̄ si tps intercidat mediū hoc tps est diuisibile. q̄ in quarto huius determinatū est q̄ sit diuisibile. si ergo dicak hoc totuz esse nūc. scz duo indiuisibilia diuersa cū tpe qđ intercidit sicut ponit aduersarius ip̄m nūc est diuisibile.

¶ Si aūt diuisibile est ip̄m nunc erit aliq̄d qđ factū est in futuro. et futuri in eo qđ factum est Secūm q̄ eē diuidek hoc determinat p̄teritum ⁊ futurū tps. Simul aūt nō p̄ se erit hoc nūc. sed ꝑm alterū Diuisio eē nō ꝑm ip̄m ē Adhuc aūt ipsius nūc hoc q̄dem factum erit illud aūt futurū ⁊ uō semp idem factū est ⁊ futurum Neq; itaq; ip̄m nūc idem est simul. Multipliciter eē diuisibile est tēpus. Quare si hoc impossibile est ineesse ipsi nūc necesse est idez ei qđ in vtroq; nūc est. Atuero si idem est manifestū q̄ et indiuisibile. Si eē diuisibile iterū ꝓtingent eadem que p̄us. Q̄dem igit̄ sit aliquid in tpe indiuisibile qđ dicim⁹ esse ip̄m nūc manifestū est ex his que dicta sunt

Ista est secda ps hui⁹ capli. in qua phs ꝓbat q̄tuor rōib⁹ q̄ ip̄m nūc est indiuisibile. Quar̄ p̄ma est. si ip̄m nūc ꝑm se esset diuisibile. tūc sequerek q̄ aliqua ps p̄teriti esset in futuro. ⁊ aliq̄ ps futuri in preterito. hoc aūt est incōueniēs. q̄ nūc ꝑm se nō est diuisibile sed indiuisibile. Secūda ptz q̄ nūc est finis p̄teriti ⁊ initium futuri. Nec dici p̄t q̄ aliud nūc sit in p̄terito ⁊ aliud in futuro. q̄ sic tps non essz ꝓtinuū. cū in ꝓtinuo debeat esse vnus terminus cōis. Secūda rō est. si nūc ponak diuisibile tūc nō erit nūc ꝑm se sed ꝑm alterū. sed hoc est ꝓtra hypotesim. Tercia rō est. si nūc diuidak in p̄teritū ⁊ futurū tūc nō erit sibiipsi idē. q̄ p̄teritus et futurū nō sunt idē. q̄ nō est idem semp qđ factus est. et qđ futurū est. q̄m id qđ factum est abijt ⁊ non est. ⁊ illud qđ futurū est nōdū est. ⁊ sic ex duob⁹ nō entib⁹ ꝓponik nūc qđ hz entitatē solū in tpe. Ḥ aūt valde magnū incōueniēs est. Quarta rō est. si nūc esset diuisibile tūc sequerek q̄ ipsuz ꝓtinuās ptes tpis nō est idē simk. ⁊ si ip̄m nō est idē simul tūc nō est ꝓtinuatio p̄tiū tpis ad idē. ⁊ sic tps erit nō ꝓtinuū. qđ est incōueniēs. ¶ Et si dicak nūc p̄dicto mō ꝓponi tūc est indiuisibile in multa sicut tps. q̄ oēe temp⁹ in multa p̄t diuidi. q̄ si oīa hec impossibilia est cōuenire ipsi nūc. tūc oportz dicere q̄ idem est nūc qđ est in vtroq; tpe p̄terito. scz ⁊ futuro. vt termin⁹ vtriusq; existens. ⁊ si idem est tūc manifestuz est q̄ est indiuisibile. q̄ si esset diuisibile tūc oporteret q̄ ꝓponerek ex tpe intercedente. ⁊ tūc ꝓtingerent eadē incōuenientia q̄ p̄us. vñ indiuisibile ip̄m esse p̄ se manifestū est ⁊ ex indiuisibilitate sua ꝓbak esse idē ꝑm subam suā licz diuersas habeat rōnes ꝑm q̄ est finis vnius ⁊ p̄incipiū alterius. Ex his ḡ q̄ dicta sunt manifestum est q̄ aliq̄d est in tpe quod est indiuisibile. ⁊ illud vocatur ipsum nunc ꝑm se.

¶ Q̄ aūt nihil in ipso nūc moueak ex his manifestū est Si nāq; est ꝓtingit ⁊ velociꝰ moueri in ipso nūc ⁊ tardius Sit igit̄ ip̄m nūc in quo n. moueak aūt velociꝰ in ipso p̄ a b ergo tardiꝰ in ipso per minorem q̄s sit a b moueblk vt p̄ a g Q̄m aūt tardius in toto ipso nunc mouebak per a g velocius in minori q̄s hoc mouebitur. Quare nō diuiditur ipsum nūc sed erat indiuisibile. Nō ergo est moueri ipso nūc.

¶ Hic phs ostēdit q̄ in indiuisibili tpis hoc est in nunc ꝑm se nihil mouek. Nam si detur aliq̄d moueri in ipso nūc ꝑm se. tunc sequitur q̄ oportebit dare q̄ aliq̄d mouek in ipso velociꝰ ⁊ aliq̄d tardiꝰ. hoc autez est incōueniēs. q̄ in ipso nūc ꝑm se nō p̄t fieri motus. Sequla ptz. q̄ signek q̄ nūc in quo ponik aliq̄d tardiꝰ ⁊ velocius moueri p̄ litteram. n. id aūt qđ mouek in ipso velocius moueak in nūc p̄ spaciū. a. b linee. q̄ totū tardius in eodem nūc mouebik p̄ miniꝰ spacium q̄s velox dicak q̄ tardū in nūc tranlit partē. a. b. spacij. et illa ps fcak p̄. a. g. sed ꝑstat q̄ etiā velox mouek p̄ partē illā spacij q̄ est. a. g. cum ergo tardius trāseat illam partē spacij in nūc. velox trāsibit in minori tpe q̄s sit nūc. q̄ nūc est ꝓpositum ex breuiori ⁊ longiori tpe. Minor ptz. q̄ sic nūc esset diuisibile. qđ improbatum est supra.

¶ Atuero neq; quiescere. quiescere eē dicim⁹

aptū natū moueri qđ nō mouet qñ aptū natus est z quo z sic. Quare qñ in ipso nūc nihil aptum natū est moueri. Manifestū etiā qz necz q̄escere. Amplꝰ si idem q̄dem nūc in vtriscz tpibus est. ptingit aūt hoc q̄dez moueri. aliud autem q̄escere totū. Qđ aūt mouet in tpe toto: in quolibet mouebiť huiꝰ fm qđ aptū natū est moueri. z q̄escēs siliter q̄escit. ptingit idē simul q̄escere z moueri. Idē em̄ vltimū tēpoꝝ vtrozūcz ipsum nūc. Amplius aūt quiescere q̄dem dicimus qđ silr se habet z ipm z partes z nūc z prius. in ipso aūt nūc nō est pus. quare necz quiescere. Necesse est ergo z moueri qđ mouet in tempore q̄escere quiescens.

Hic ostendit phs trib9 rōnib9 qđ in nūc nō pt esse q̄escere hoc est q̄es. Quaꝝ pma patz ex diffinitiōe q̄etis q̄ posita fuit in q̄nto huius in quo dem fuit qđ id q̄escit qđ in natura materie hz moueri. z tūc q̄escit qñ z vbi aptuz natū est moueri. sed in nūc nō est aptum natū moueri. g̃ nec q̄escere. Minor est phi in textu p̄cedēti. Secūda rō est. si fieret q̄escere in nūc. tūc vnuz z idem simul mouerek z q̄escere. sed hoc est icōueniens. g̃. Sequela patz. qz si acciptant duo tpa quoꝝ vnū est p̄teritū z alterū futurū. tūc poterit aliq̄d in toto p̄terito moueri. z in toto futuro quiescere. si g̃ ponak posse moueri in nūc. z posse quiescere in nūc. tūc oportz p̄cedere qđ cū mouet in p̄terito toto qđ mouet etiaz in extremo nūc p̄teriti. z tū quiescit in futuro toto qđ quiescit etiā in nūc qđ est p̄ncipiū futuri. sed vnū z idem nūc fm subam est postremū p̄teriti z p̄ncipiū futuri. g̃ i vno et eodē nūc p subam mouet z q̄escit aliq̄d. qđ est icōueniens z impossibile. g̃ etiā est impossibile aliq̄d in nūc q̄escere. Tercia rō est. qz q̄escere dr qđ eodē mō se hz in toto et i ptib9. z posteriꝰ sicut pus. si g̃ in nūc fiat q̄escere. tūc ipsum nūc habebit pus z posteriꝰ. z p ꝑs esset diuisibile. et g̃ necesse est oīe qđ mouetur moueri in tpe. z qđ q̄escit quiescere in tempore

¶ Qđ mutak aūt oīe necesse est diuisibile esse qñ em̄ ex quodā in q̄ddam oīs mutatio. z cuz q̄dem sit in hoc in qđ mutatū est non amplius mutak. Cū aūt in eo ex quo totū est. z ipsum et partes oēs nō mutātur. Qz em̄ siliter se habent et ipm z partes oēs nō mutātur. Necesse igiť hoc q̄dē aliq̄d in hoc cē. aliud ꝺo in altero mutantis. Nō em̄ in vtriscz necz in neutro possibile est esse. Dico aūt in qđ mutat pmū fm mutatōem. vt ex albo in fuscū nō in nigrū Nō em̄ necesse est qđ mutak in q̄cūcz cē vltimoꝝ. Manifestū igiť ē qđ oē qđ mutak erit diuisibile

¶ Hic phs ostēdit qđ oīe qđ mutak siue mouek est diuisibile. qz oīe qđ mouek est ex quodā in q̄ddā. vt paruit q̄nto huiꝰ. Et hoc sic ostēdit. qz cū id qđ mutak est i eo ad qđ est motus aut mutatio tūc nō amplius mutak. sed est in mutatū esse. Cum aūt est in eo ex quo est motꝰ aut mutatio. z ipm z ptes eius oēs q̄escit z non mutak. qz qđ similiter se hz nūc z pus z ipm z oēs ptes eius quiescit z nō mutak. qz q̄ diu id qđ mutak est in eo ex quo mutak. z ipm z ptes eius tunc manet in forma vel vbi in quo pus fuit. z ideo in illo nō mouek sed q̄escit. g̃ optz q mutatum qñ mutak sit in intermedio. ita q sit partim in eo ex quo. z partim in eo ad qđ est motus. vt patuit in q̄nto huiꝰ. qz nō possumus dicere q in vtriscz terminis motꝰ sit in actu. Nā tūc z esset mutatū quo ad terminū ad quē. z non esset adhuc mutatū quo ad terminū ex quo. qz supza probatū est q nō pt id qđ mouek qñ mouek esse in vno termino diuisim. qz si esset in termino ad quē. tūc nō mutarek sed esset mutatū. z si esset in termino a quo z ipm z ptes eius tūc nō adhuc mutarek sed q̄esceret. Siliter nō possumus dicere q nullo mō sit in terminis motus a quo z ad quē. qz nihil mouek ad hoc qđ nullo mō hz in se ipso. ergo relinq̄tur dām q fm aliq̄d sit in termino a quo est motꝰ z fm aliq̄d in termino ad quē est motus. z hoc esse est in in termedio qđ quodāmodo est extrema. vt dem fuit in q̄nto huius. Et ideo dr phus. q est in eo in qđ p̄mū mutak fm mutatōem p tinuā. anteqz sit in extremo fine mutatiónis. z illud esse est intermediū extremoꝝ. Et hoc est duplex. est em̄ aliqđ mediū fm formā qualitatis aliquaz que est diuersa specie ab extremis. z nō tm̄ differens ab extremis p magis z minus. siue p intensionē z remissionē. sicut est fuscū z pallidū inter albū z nigrū. Et siliter est in spēb9 sapoꝝ z odoꝝ z necesse est q id qđ mouendo venit in medīū hēat oppositū vtriuscz extremoꝝ sui motus. z est in medio qđ potentia est extremū. Aliud est mediū qđ non differt forma z spē ab extremo. sed tm̄ p magis intensum et minus intensum. sicut inter calidum z frigidū est tepidum. z ideo tepor nō est diuersa qualitas a calore. z ideo talia ꝺ traria videnť habere media. cuz tū nō sit transitus ab extremo vno in aliud. nisi p mediū. nō q spē sed intentione differat ab extremo. g̃ necesse est q illud qđ mouek nō sit statim in quolibet vltimoꝝ finitū sui motus. Ex quibus manifeste pz. q ē oīe qđ mutak sit diuisibile. Et h aliť breuiter sic, pbant. oīe qđ mutak est ptim in termino a q̄ et ptim in termino ad quē. illud aūt qđ hz partē z partez est diuisibile. g̃ oīe qđ mutak est diuisibile. Minor pbak qz qñ est in termino ad quē tūc est mutatū esse. z qñ ē in termino a quo tūc nō mutak. g̃ mutak qñ est in medio inter terminū a quo z terminū ad quem.

Motus aūt est diuisibilis duplr. Uno q̄dem mō tpe. Alio ꝺo fm partiū illius qđ mouek motus. vt si ipm a c mouek totū z a b mouebiť z b c. Sit igiť ipsius q̄dem a b qui ē d e ipsius b c qui est e z motus partiū. Necesse est igiť totū in quo est d z ipsius a c esse motū

¶ Istud est secūdum capl'm in quo phs determinat de diuisione motꝰ. z ponit ꝓmo duos modos q̄b9 motus diuidiť. Uno mō fm tps. Alio mō fm ptes mobilis. qz totus motꝰ a nobis accipiť nisi duob9 modis. quoꝝ vnus ē qñ dr totus motꝰ alicuius q̄ sibi inest gra omniū partiuz moraꝝ p totū spaciū. z dr dimidius motus eiusdē qui sibi inest gratia ptis medie mote p totū spaciū. z dr tercia ps motus q̄ ineſt eidē p totū spaciū gra partis tercie mote p totū spaciū. Hec em̄ diuisio nō est fm ptes spaciū. cū quelibet moueak p totū spaciū. p̄cipue cū fm diuisionē spaciū nō diuidak motus principalis sua diuisione. qz si diuidak u

ſpacio nō nō eſt motus vnus ꝯtinuus. hic em̄ fit mentiō de diuiſione vnius motus ꝯtinui. Dicit em̄ motus vn⁹ qui eſt in tpe vno. z illius medietas eſt in dimidio illi⁹ tēp̄oris. z ſic deinceps. qz vero p̄mus modus diuiſionis eſt ſentialiꝰ eſt motui. eo q̄ illa ꝓuenit ei p ſubiectū ꝓpriuꝫ in quo eſt. Dicit aūt q̄ in illa motus eſt totius in totali diuiſione. motus vero eſt alius a motu ptiū ſimul aggregatarum. Et hoc ꝓbat in exēplis. Sit em̄ magnitudo e⁹ qō mouet tota ꝑcata p totā lineā. a. c. z diuidat in duas ptes ſup lineā. b. ita q̄. a. b. ſit ps p̄ma eius z. b. c. ſit eius ps ſequēda. qz g̃ ſic ſe hz in ꝯtinuo q̄ moto ipſo mouet pars ei⁹ verū erit dicere q̄ ſi ſuppoſitū. a. c. mouet totū q̄ vtraq; ps eius mouebit. ſcz tam illa q̄ eſt. a. b. q̄ illa que eſt. b. c. Si⁹ gnemus g̃ ꝑticulares mot⁹ partiuꝫ z dicamus q̄ motus ptis. a. b. ſit partialis mot⁹. d. e. partis. a. q̄ eſt. b. c. ſit ꝑticularis motus. e. z. tūc totus motus totius erit mot⁹. d. z. qui ꝓponit ex partialibꝫ motibꝫ. d. e. z. e. z. ſicut totū. a. c. ꝓponit ex. a. b. z. b. c.

¶ Mouebit em̄ ſm̄ hūc qm̄ q̄dem vtraq; ptiū mouebit ſm̄ vtraq;. nulla em̄ mouebit ſm̄ alterū motū. Quare z totus motus totius eſt magnitudinis motus. Amplius aūt ſi oīs mot⁹ alicuius eſt. totus aūt motus q̄ eſt ꝓſequenter d z. neq; partiū eſt neutre. pars em̄ vtraq; neq; alterius nullius. Cuius em̄ totus totius z ptes ptiū ſunt. ptes aūt ipſius d z. ſunt ipſaꝝ q̄ ſunt a b c. z nullaꝝ aliaꝝ. Plurimū em̄ nō erat vnus motus. z vtiq; totus mot⁹ erit ipius a b c magnitudinis. Amplius aūt ſi q̄dem eſt totius alius mot⁹. vt in quo t i remouebit ab eo. qz vtraq; rūq; partiū motus. Si aūt equales erāt bis q̄ ſunt d e z. vni⁹ em̄ vn⁹ motus. Quare ſi totus q̄dem diuidit qui eſt t i in partiū motus eq̄lis erit qui eſt t i. ei q̄ eſt d z. Si vero deficit aliq̄d vt qō eſt k l. hic nullius erit motus neq; em̄ totius neq; partis ꝓpter id qō vnus vni⁹ eſt neq; alterius nullius eſt. Cōtinu⁹ em̄ motus eſt ꝓtinuoꝝ quorūdā. Siliter aūt eſt z ſi excellat ſm̄ diuiſionē. Quare ſi hoc impoſſibile eſt neceſſe eūdem eſſe z equalem: Hec q̄dem igit diuiſio ſm̄ partium motus eſt. z neceſſe omnis eſſe partibilis ipſum.

¶ Hic ꝑbus ꝓbat tribꝰ rōnibꝫ q̄ motus diuidit ad diuiſionē mobilis. Quaꝝ ꝓma eſt iſta. moto toto mouētur ptes. z motus vnius ptis nō eſt motus alterius partis. g̃ motus totius diuidit per ptes mobilis ſicut accēs ad diuiſionē ſui ſubiecti. Secūda rō eſt. oīs motus eſt alicui⁹ moti motus. qz motus eſt in aliquo ſubiecto z id mouet g̃ neceſſe ē q̄ tot⁹ motus qui ꝑcat p. d z. ſit alicuius mot⁹ aut ergo talis motus eſt omniū partiū ſimul aut alicuius partis tm̄. aut alicuius extrinſeci. Nō aūt talis mot⁹ eſt alicuius partis tm̄. qz ps mobilis mouet ſm̄ ptem. Nō extrinſect. q̄m tūc nō eſſet in eo qō motus denoīat. mot⁹ em̄ denoīat ſuū mobile z nō extrinſecū. Relinq̄tur g̃ q̄ totus motus eſt totalis mobilis. hoc eſt oīm partiū. qz ſi totus motus ſignet p. d. z. z diuidat in duas partes mō p̄dicto tūc ptes ſunt ptium magnitudinis. a. b c. q̄ poſita eſt moueri illo motu. z nō ſunt aliquaꝝ ptiū aliaꝝ. qz dictū eſt in q̄nto huius q̄ ſubiectoꝝ pluriū nō poteſt eſſe vnus motus numero ꝯtinu⁹. g̃ motus ille q̄ cōſtituit ex ptibꝫ que ſunt motus ptiū eius qō mouet eſt idē cum motu totius Tercia rō ducens ad impoſſibile ſi detur oppoſitū. qz ſi detur q̄ totius magnitudinis alius eſt motus q̄ motus partiū magnitudinis. ſic ille motus q̄ eſt totius q̄ ſignat p t i. z diuidat in pūcto in quo ponit. k. hic g̃ mot⁹ ſeparat z remouet a motu ptium. ſicut vna res diuerſa ab alia. Iſte g̃ motus qui eſt totius motus z nō partiū aut eſt equalis partiū motui. aut deficit ab ipſo aut abūdat z excellit motū. ſi eſt equalis ei. ergo partes motus huⁱ⁹ diuidūtur ſicut partes motus ꝓtis. qui eſt. d. e. z. Manifeſtū em̄ eſt q̄ vnius moti nō eſt niſi vnus motus ſimul acceptus in ipſo. Si g̃ totus motus totius mobilis q̄ eſt t i. diuidat diuiſione ſubiecti in mot⁹ partiū ſubiecti. motus p̄me ptis. a. b. qui eſt. t. k. erit idē cū motu. d. e. z motus ſecūde ptis. c. b. q̄ eſt. k. i. idem cū motu. e. z. z totus. t. i. equalis z idem erit motui. d. z. z datū erat q̄ eſſet diuerſus Hoc em̄ ſequitur ideo qz vnius nō eſt niſi vnus motus ſimul z ſemel z ſm̄ eandē ſpēm motus acceptus z oīno ſi eſt totius cū oſtenſum ſit q̄ oīne totū cuius eſt motus aliquis diuidit. optz etiā q̄ motus in partiales mot⁹ ptiuꝫ diuidat. Si ꝑo diceret q̄ motus totius deficit a motu ptium. Ponamus g̃ q̄ pars illa que eſt. k. i. deficiat. cū ergo ꝯtinuū nō habeat totalitatē extra ptes nō habebit motuꝫ extra partes ſuas. cū g̃ pars motus. k i. nullius ſit ptium nō ꝑt etiā eſſe totius. z ſic. k. i. nullius mobilis eſt motus et ſic eſt aliquis motus qui nullius eſt. qō falſum eſt. nā oīnis motus eſt alicuius mobilis motus. vñ iſte motus nec eſt totius neq; ptiū. qz vnus mot⁹ eſt vnius. Nec ꝑt dici q̄ ſit alicuius magnitudinis que diuerſa eſt ab ipſa. q̄m in q̄nto ꝓhyſicoꝝ dictū fuit. q̄ ꝯtinu⁹ motus eſt quorūdam ꝯtinuoꝝ z diuerſa ab inuicē nō ſunt ꝯtinua. Idez aūt oīno ſequitur ſi detur q̄ iſte motus qui eſt totius excellat alium ſm̄ diuiſionē. qz in parte in qua excellit partiales motus nō eſt alicuius partis. z cū totum nō ſit extra partes nō erit ab illa ps excellens etiam totius motus. z ſic erit nullius. quare ſi hec oīnia impoſſibilia ſunt optz q̄ motus partiū ſit eiuſdē mobilis cū motu totius. z q̄ ē eq̄lis z idem illi z diuidit in motus partiuꝫ eius qō mouet. Hec ergo eſt diuiſio que eſt ſm̄ motus partiales ptiū ei⁹ qō mouet. z iſtā diuiſionē neceſſe eſt ꝓuenire oīm motui q̄ eſt motus alicuius partibilis p q̄ntitatē Motus em̄ intelligentie q̄ eſt diuiſibilis p q̄ntitatē etiā eſt eius qō nō diuidit per q̄ntitatē. Deſcriptōes aūt lineaꝝ ſunt iſte. accipiamus em̄ p̄mo lineā magnitudinis q̄ eſt. a. b. c. deinde accipiat motus ptiū p aliā lineā. q̄ eſt. d. e. z. tercio illā q̄ repreſentat motū totius. q̄ oꝫ remoueri a motu partiū qui eſt. c k. i. ſic hic vides. a. b. c. Alius aūt modus quo motus. d. e z. diuidit eſt ſm̄ tp̄s. c. k. i. vt dem̄ eſt ꝑus. Licet em̄ tēpus nō ſit cā que facit motū eſſe diuiſibile. cū ipſum ſit ſignuꝫ oſtendens ipm̄ eſſe diuiſibile. hoc tm̄ ſignū ſepe in demonſtratōibꝫ ponit. p medio demonſtratōis. Et ꝑt breuiter tercia rō formari ſic motus totius aut eſt maioꝝ motu ptium aut minoꝝ aut equalis. Nō ꝑt dici maioꝝ. qz tūc erit aliq̄ pars mobilis que nō erit mota. qō videt implicare. Nec ꝑt dici minoꝝ. qz tūc pars excederet totū. g̃ relinquitur terciū. ſcz q̄ mot⁹ totius ſit eq̄lis motui ptium. z p ꝑs mot⁹ diuidit ad diuiſionē partiū mobilis.

Aliis aūt fm tps. qm̄ em̄ ois mot⁹ in tpe. tē/ pus aūt oē diuisibile est. in minori autē minor motus. necesse est oēm diuidi motū fm tps

¶ Hic phus ostendit modū secūde diuisionis dicens q ois motus sit in tpe. sed oīe tps est diuisibile. vt pz ex dictis. g̃ ad diuisionē tpis diuidik ipe motus. q̄ eadē est diuisio mensurati z mensure. nam vna q̃titas est vtriusq̄. si em̄ motus alicūs totus est in tpe toto minor motus qui est pars totius motus aliquota erit in pte tpis aliquota. naz dimidia pars motus est in dimidia temporis. z tercia in tercia z sic deinceps

¶ Qm̄ autē omne qđ mouek in aliq̄ mouek z q̄ dam tpe. z ois est motus. Necesse est easdē diuisiones esse tpis z mot⁹ z ipsius moueri. z qđ mouek. z in quo motus est sed nō omniū siliter est in quibꝫ est motus. sed q̃sti q̄dem fm seipm qualis aūt fm accūs. Accipiak em̄ tps in quo mouek in quo sit a. z mot⁹ in q̄ b. Si igitur p totū in omni motū est tpe in medio p minorez et iterū hoc diuiso p minorē huic z sic semper. Siliter aūt z si motus diuisibilis sit z tps diuisibile. Si em̄ p totū in oīm. per mediū in medio. z iterū p minorē in minori

¶ Hic phs ostēdit q erdē sunt diuisiones tpis motus z moueri. q̄ oīne qđ mouek motū suū hz in aliquo genere. et in aliquo tpe mouek. z q̄ ois tpis est alicūs mot⁹. vt pz ex tpis definitōe. cum sit numerus motus g̃ necesse est q eedē sint diuisiones tpis motus z moueri ipm. hoc est motio ipsa z magnitudo que mouek z natura in qua est motus habebūt ꝛsiliꝫ diuidi p̃ter hoc solū q ea ad q̄ est mot⁹ siue natura in quaz genere est motus nō semp habebunt diuisionē vnius rōnis. q̄ motus q̄ est in qualitate z q̃sti/ tate nō eodē mō diuidik. nā q̃ titas diuidik p se in ptes si bi essentiales. z q̃litas diuidik p accūs. q̄ nō diuidik oīno nisi q̄ subiectū eius diuidik p̃ mo. z ideo q̄ q̃litas q̄dam distendik situaliter in subiecto. ideo etiā diuidik ipsa. z illa q̃litas q̄nō hz subiectū ꝓpriū sez magnitudinem. vel est in subiecto nō multiplicata. ꝓpter q̃titatē subiecti illa nō diuidik. Et q̄ motus diuidak fm diuisionē tpis sic probak. sit em̄ tps in q̄ est mot⁹ alicūs signat⁹ p. a. mot⁹ aūt fcek per b. si tūc ꝓcedak q̄ regulari motu aliq̄d motū est in toto tē pore mot⁹ q̄ fcak p. b. tūc in dimidio illi⁹ tpis expleuit totū motū minorē q̃ sit. b. z in dimidio illius medietatis itez minorē partē mot⁹ expleuit. z sic semp diuidik motus ad diuisionē tpis. q̄ ista est p se nota. q̄ si totus mot⁹ regularis est in aliquo tpe toto q̄ medietas illi⁹ erit in dimidio illius tpis. z medietas medietatis in dimidio medietatꝫ tpis. z sic deinceps. z ꝓpter hoc etiā ecōuerso verū est. q̄ si motus diuidak q̄ etiā tps diuidak. q̄ si p totū motū mouek in toto tpe. tūc p mediū motū trāsit mediū tps. z itez p minorē ptem mot⁹ q̃ sit medietas trānsit minorē ptem tpis q̃ sit medietas. z sic deinceps

¶ Eodē autē mō z ipm moueri diuidek. sit em̄ in quo est c ipm moueri. fm igitur mediū motum minor erit in toto. z iteruz fm medietatis mediū z sic ꝛp. Est aūt z potētē fm vtrūq̄ motū ipm moueri. vt fm d c z e. dicere q̄ totuz erit fm totū. Si nāq̄ aliud plus erit ipm moueri fm eūdē motū. sicut determinauim⁹ z motum diuisibilē in ptiū motus esse Accepto em̄ ipso moueri fm vtrūq̄ ꝓtinuū erit totū.

¶ Hic phs ostēdit. q̄ siliꝫ mō diuidik ipm moueri fm tē pus. sit em̄ ipm moueri totuz signatū p. c. illud g̃ moueri est minus toto fm mediū motū z fm mediū tpis. z iterū minus medietate fm minorē partem motus z tpis q̃ sit medietas motus z tpis. z sic deinceps. z hec oīa p se sunt manifesta. Siliter lr̄e demōstratōis sunt tales. vt hic ſtꝫ descripte. Siliter aūt ꝓuenit motio quā ipm moueri vo/ camus. que est passio mobilis diuidi ipso motu diuiso. q̄ si ponamus moueri vnū esse ꝓtinuū fm vtrāq̄ ptē vnus motus q̄ sit fm se totuz signat⁹ p. d. e. z diuidak in. c. tunc moueri erit ꝓiūctū ꝑme pti motus q̄ est. d. e. z secūde pti eiusdē motus q̄ est. c. e. q̄ sicut tota motio siue totū moueri se hz ad totū motū. ita partes eius se habēt ad ptes motus. aut detur oppositū. Et si aduersarius dans oppositū dicat q̄ motio sit alicui⁹ alteri⁹ motus q̃ ptiū istius mo/ tus. z sic nō adequak ptib⁹ mot⁹. tūc opteret q̄ ipm moueri sit plus q̃ mot⁹ fm quē inest ipm moueri. g̃ illud moueri qđ est in plus q̃ motus nō ꝓtinuak illi qđ est fm motum istū in suo mobili. q̄ plurū nō ꝑt esse vnū moueri cōtinuū. q̄ superi⁹ determinatū est motū esse diuisibilem in motus partiū eius qđ mouek. ita oportz q̄ ipm moueri diuidak. q̄ ꝓiūctū est motui. Qđ si accipiak moueri fm vtrāq̄ partē motus moueri est ꝓtinuū. z si excedat extra ptes motus in aliud subiectū. tūc nō erit ꝓtinuū. z hoc est ꝓtra positōem. qm̄ hic loq̄mur de vno moueri ꝓtinuo. Jd aūt sequtur si in minus est motio q̃ mot⁹. q̄ cū motio siue ipsum moueri extendat se p subiectuz motus. si in plus est motus. oportz q̄ motus extendat se extra subiectū. et sic motus q̄ est in pluribꝫ subiectis est vnus z ꝓtinu⁹ qđ est impossibile. linee aūt demōstratōis sic formant. q̄ ducak linea q̄ans motum. et alia sub ipsa q̄ans ipm moueri eis dē lr̄is. q̄ vnū idiuisibile ē abalio sicut hic vides. d. c. e

Siliter aūt demōstrabik z longitudo diuisibilis. z oīno illud oīne in q̄ est mutatio p̃ter q̄daz que fm accūs. Qđ em̄ mutatur est diuisibile. vno em̄ diuiso oīa diuidētur. z in ipso finita eē aut infinita siliter se habebit ꝺ oīnibꝫ Secutū aūt maxime est diuidi omnia z infinita esse ab ipo mutante. maxime em̄ ineſt mutanti diuisibile z in infinitū. diuisibile q̄dem igik ostensuz est ꝑius. Infinitū aūt in sequētibꝫ erit mānifestū

¶ Hic phus ostēdit q̄ ex his demonstratōib⁹ etiam de monstrabik q̄ si longitudo spacij est diuisibilis q̄ mot⁹ diuiditur z oīne hoc est vsque ad qđ est motus z in quo est motus. sicut in aliquo p̃dicamento p̃ter q̄ quedā fm accidens diuidūtur. vt patuit ex p̃dictis. Cui⁹ rō est. q̄ id qđ murak est diuisibile. vno em̄ illoz quocūq̄ diuiso oīa diuidūtur Et si vnū eoz sit infinitū p diuisionē aut finitū omnia simul erūt finita vel infinita p diuisionem. Et licet ex quolibet proberur diuisio aliozꝫ omniū. tñ p̃incipiū p qđ alia ꝓbata sunt diuidi est id qđ semper est in omni motu in rōne sua imporzat diuisionem. z hoc est illud qđ mouek

motū eīm qđ noīat id qđ mouet fm̄ q mouet in rōne sua ī
portat diuisionē in infinitū. qz motū ōz ptim̄ eē in termio a q̄
et partim in termino ad quē. z q diuidat ostēsum est ꝓus
et q in infinitū diuidat patebit postea.

¶ Qm̄ aūt oīne qđ mutat ex quodā in aliquid
mutat. necesse est qđ mutat cū mutatū est esse
in quo mutatū est. Quod mutat eīm ex quo mu
tatur distat aut deficit ipsum. z aut idez est mu
tari z deficere aut sequit ad mutari ipm defice
re. Nam qđ est mutatum esse defecisse. simili
ter eīm vtrūq; se habet ad vtrūq; Qm̄ ergo vna
mutatio numeri est fm ꝓtradictiōem. quando
mutatū est ab eo qđ nō est inesse: deficit nō ens
erit igit inesse. Oē eīm necesse est esse aut nō esse
Manifestū igitur q in mutatiōe fm ꝓtradicti
onem qđ mutatū est erit in quo mutatum est. si
aūt in hac z in alīs est sīl eīm in vna z in alīs

¶ Istud est terciuz capm̄ in quo pbus ostendit duabus
rōnib; q oīne qđ mutatū est. est in eo ad qđ mutatuz est.
et nō in eo ex quo mutatū est. hoc est omne qđ mutat qm̄
mutatū est. est in termino ad quē z nō in termino a q̄. Et
diuidit pēns capm̄ in tres partes. In quaꝝ pma ostē
dit ꝓpositū. In secūda ostendit q pmū mutatū esse sit in
diuisibile. ibi (In quo aūt pmo) In tercia soluit vnā du
bitatiōem. ibi (Dicit aūt in quo) Quantū q̄ ad pmā ptē
pbus ꝓbat duabꝫ rōnib; q oīne qđ mutat qm̄ mutatuz ē
est in termino ad quē. Quaꝝ pma est ista. oīne qđ muta
tur quacūq; mutatiōe. siue illa sit simplr mutatio. siue mo
tus venit ex quodā in quoddā. z cū id qđ mutat deserat
id ex quo mutatū est. z acq̄rat id ad qđ mutatuz est. oz q
sit in eo ad qđ mutatū est. z nō in eo ex quo mutatū est. z
ipm deficit in eo qđ mutat p mutatiōem. qz mutari ex ali
quo aut est idem qđ deficere id ex quo mutat ab ipo. aut
ad mutari sequtur deficere id ex quo mutat deficere ī eo qđ
mutat. Si eīm mutat accipit vt passio eius qđ mutat. tūc
necārio mutari est deficere ab eo ex quo est mutatio. quia
passio magis facta abīcit formā que ꝓtrariat agenti in ip
sam. Si aūt mutatio accipiat vt actus siue pfectio ei⁹ qđ
mutat fm q ipm est in potentia. tūc abīcere id ex quo est
mutatio sequtur ad mutari. quocūq; aūt istoꝝ modoꝝ mu
tari se habeat ad deficere id ex quo est mutatio. semp vez
est q id qđ mutatū est nō est in eo ex quo mutatū est. ꝫ in
eo ad qđ. eo q hoc q̄dem simplr. vel fm q̄d acq̄situm est
p mutatiōem. Et mutatū est nō tm̄ ōz qñ pfecte est mu
tatum. sed etiā q̄tumcūq; paruū mutatū sit statim qñ at
tingit ꝓmū medium qđ est post id ex quo mutatum est
et id ex quo mutatū est z iam incipit deficere id ex q̄ mu
tatū est. z id qđ mutatū est in eo ad qđ mutatuz est. Et h̄
manifestū est in mutatiōe q̄ est fm ꝓtradictōnem. eo q ibi
extremū mutatōis ꝓsūgit sine medio. Qñ cū mutatiōes
que sunt in subā sint iter ꝓtradictoria nō ē medū inter ea
q; inter ꝓtradictoria nō est medium. Cuius rō est. qz for
ma substalis simplex est z nō pmixta ꝓtrario nec habēs cō
trariū. z ideo aut fm totum z pfectum esse habet aut nullo
mō habet. qz q̄ id qđ mutat in subst̄ātia statim vt muta
tum est est in extremo illo ad qđ est mutatio. z ideo illud
qđ dictū est manifestius est in suba q̄ in alīs mutatiōib;
Qm̄ ergo vna mutationū fm genus est fm ꝓtradictio
nem. z manifestū est in mutatiōe q̄ non hz medū q id qđ
mutatū est esse. qz nō deficit. z distat ante esse necessarium
est q sit in esse. Cū eīm de quolibet sit affirmatio vel nega
tio vera. Oīne quod est necesse est aut esse aut nō esse. er
go manifestū est q etiā id qđ mutatū est in mutatiōe fm̄
ꝓtradictōem erit aut in esse aut in nō esse. sed nō in nō ē
eo q deficit z distat a nō esse. ergo erit in esse qđ mutatum
est. Si aūt in hac mutatiōe sic se hz. tūc necesse est q in oī
bus sīliter se habeat. qz omes mutatiōes in hoc sunt sīles
q sunt ex aliquo in aliquid z distāt ab eo ex quo sunt.

¶ Amplius aūt z fm vnāquāq; accipientibus
manifestū est. Si q̄dem igit necesse est qđ mu
tatū esse alicubi. ex quo mutatum est aut in ali
quo. Quoniā aūt ex quo mutatū est deficit. ne
cesse est autez esse alicubi aut in hoc aut in alio
erit. Si quidē igit in alio vt in ipo c qđ in ipm
b mutatū erit. iterū ex c mutat in b. Non eīm c
erit habitū ipsi b. mutatio eīm ꝓtinua est. Qua
re qđ mutatū est qñ mutatū est mutat in quod
mutatū est. hoc aūt est impossibile. Necesse est
ergo qđ mutatū est esse in hoc in qđ mutatum
est. Manifestū igit est et qđ factū cū factū ē erit
et qđ coꝛruptū est nō erit. Uniuersaliter eīm di
ctū est. z de oīni mutatiōe z maxime est manife
stum in ea que est fm ꝓtradictionē. Q̄d igit
mutatū ē cū mutatū ē pmū in illo manifestū est

¶ Hic pbs ponit secūdā rōnem ad idem ad impossibile
ducentē. z hoc pz manifeste. si accipiat vnaquecz mutatio
sigillatim. Et est ista. illud qđ mutat qñ mutatū est neces
se est q sit alicubi siue in aliquo. sed si nō sit in eo in qđ mu
tatū est. tūc necessario aut erit in eo ex quo mutatū est. aut
in alio. Nō ē aūt in eo ex quo mutatū est. qz id qđ deficat z
distat ab ipso nec est in alio. ergo est in eo in qđ mutatum
est. hoc est in termino ad quem. Et q nō sit in alio pz. nā
si dicat q sit in alio. sit ergo id aliud ad quod mutatuz est
b. et id aliud in quo est id qđ mutatū est qñ mutatū est sit
c. sed ex pmissis manifestū est. q mutatio sit ꝓtinua erit id
ꝓtinue mutatū vsq; ad b. qz positū est q b. sit in qđ muta
tum est. iterū cū sit. c. aliud ab ipso b. sicut positum est. oz
q transeat id quod mutatum est. a. c. in. b. qz aliter muta
tio nō esset ꝓtinua. ergo cū est in. c. transit in id quod est ī
b. sed dictum est q erat in. c. quādo mutatū est. ergo qñ
mutatuz est transit adhuc in. b. qđ est impossibile. qz si qñ
in. b. mutatū est. erat in. c. z transit de. c. in. b. tūc qñ muta
tum est ad. b. transit adhuc ad. b. qđ est absurdū. positum
eīm erat q. c. non sit cum. b. nec etiā ꝓtrariū siue ꝓtradicto
rium eius. qz sic. c. esset id ex quo mutatū est Cū ergo mu
tatio ꝓtinua est sicut dictum est. tunc id quod mutatū est
qñ mutatū est adhuc mutat in id qđ mutatū est. sed hoc
est impossibile. ergo necesse q id qđ mutatuz est sit in id in
quo mutatū est. Ex his eīm manifestū est. q etiā id qđ
factum est. est in esse. z qđ coꝛruptū est qñ coꝛruptuz ē erit
in nō esse. qñ vlter dem est de oīni mutatiōe. z maxime
manifestū est in ea que fm ꝓtraditōem est. Et sic pz q id
qđ mutatū est cū pmō mutatū est ad proximum iuxta id
ex quo mutatū est. siue id sit medū siue extremū est in illo
in quod mutatum est. Et hoc potest sic declarari. qz linee

indirecte in linea fcātur. ita q. c. ꝛ. b. sint due linee ab vno ꝓncipio exeuntes. ꝛ qđ mutatū ponit esse in altera q̄ est. c. cū mutatū est in. b. ſm veritatem.

Jn quo aūt ꝓmū mutatū est qđ mutatuz est necesse est atomū esse. Dico aūt primū qđ non per alterū aliquid ipsius esse hmōi fit. Sit igi tur diuisibile qđ est a c. ꝛ diuidat ſm b. si q̄dez igit in a b mutatū est. aut iterū in b c. nō vtiq; in ꝓmo qđ est a c qđ mutatū est erit. si aūt trans mutabat in vtroq; necesse est in vtroq; trans/ mutatum esse. aut trāsmutari. ꝛ vtiq; in toto transmutabat. sed erat mutatū. Eadē aūt rō et si in boc q̄dem mutat. in hoc aūt mutatum est Erit em̄ aliq̄d ꝓmo ꝓus. quare non erit vtiq; diuisibile in quo mutatuz est. Manifestum est igit q; et qđ corruptū est et qđ factū est in ato/ mo. hoc q̄dē corruptū. hoc aūt factū est

¶ Jsta est secūda ps istius capli. in qua phus ostendit. q ꝓmū mutatū esse sit indiuisibile. qđ greci atomū vocant. q; si aliq̄d mutatuz est in aliquo diuisibili. aut ḡ in vtraq; parte illius diuisibilis est mutatū. sed hoc est impossibile. q; oportz solū vnū terminū motus esse qui dr hic mutatū esse. aut est mutatum in vna parte ꝛ non in alia. ꝛ sic habe tur ꝓpositum. q; tunc vltimum est indiuisibile in quo est mutatum esse primum. Et ſm textum sic declarat. Di citur autem ꝓmum cui gratia sui ꝛ nō gratia alterius at tribuitur motus alterius. Alterius dico qđ sit pars eius vel totum ad ipsum. et non loquitur hic phus de primo qđ ſm tempus est primū. sed potius de primo qđ ſm idē est primū et per se. ꝛ hoc est illud cui sic conuenit mutatio aut mutatum esse. q; non potest inueniri tempus in quo mutatio cōueniat alteri q; sit aliquid. hoc est aliqua pars ei⁹. et de hoc dicimus q; est diuisibile cui ꝛuenit mutatuz esse. aut mutationem esse ab ipso. Non em̄ sunt nisi duo q̄ bus hoc modo attribuitur mutatum esse in mutatione. q̄ rum vnū est finis mutationis. et alterum principium. ꝛ si militer est in ꝛtinuo oīa. quia omne ꝛtinuū est inter duo indiuisibilia. et ideo cum motus ꝛ mutatio accepta cū mo tu sint ꝛtinua. oportet q; sint inter duo indiuisibilia. Hoc quidem declaratur per deductionem ad impossibile. Si em̄ det aduersarius veritatis q; primū in quo mutatum est q̄n mutatum sit diuisibile. tūc id primum sit signatum per. a. c. lineam. et diuidatur illa ſm pūctum quod signat per. b. vt vna pars eius sit. a. b. ꝛ alia pars sit. b. c. Si ergo id quod mutatum est sit mutatū in vtraq; istarum parti um in. a. b. s. ꝛ. b. c. tūc per defnitōem primi quā dixim⁹ seq̄tur q; non sit mutatum in toto. a. c. sicut in ꝓmo. q; p̄/ mum vt dictum est est idem qđ per se cui ꝛuenit mutatū esse. nō gratia alterius qđ sit aliquid eius. hoc est q; sit ps eius. Si aūt dicat aduersarius. q; in vtraq; partiū transi/ mutatur ꝛ in toto est i trāsmutatū esse. ꝛ sic transmutatū esse ꝛuenit gratia totius ꝛ non gratia partium. hoc im/ possibile est. q; totum nō hz aliquid nisi in suis partib⁹. et hoc accipiendo totū in rōne ꝛtinui. q; ꝛtinuū ex ꝛtinuis ꝛstituit. ꝛ ita nō potest dici q; in vtraq; parte sit transmu tari ꝛ in toto transmutatum esse. sed potius necessarium est si in vtraq; parte transmutat. q; etiam in toto trasmu tetur. Et si in toto est transmutatum esse. q; etiā in parti/ bus sit in transmutatū eē. sed tamen positum erat q; in to to esset in transmutatum esse ꝓmo. ꝛ hoc vt ostensum est impossibile est. Eadem autem rō est si aduersarius veri/ tatis dicat. q; id quod transmutatuz est in vna parte est in trāsmutari ꝛ in alia in mutatum esse ꝛuenit mutatuz esse toti gratia partis. ergo ꝓus ꝛuenit parti q̄ toti. sed posi/ tum est q; ꝓus ꝛueniret toti. ergo aliquid est ꝓius ꝓmo. quod est impossibile. ergo nō potest dici q; illud cui ꝓmo ꝛuenit mutatum esse sit diuisibile. quare nō erit diuisibi/ le in quo ꝓmo mutatū est. Linea aūt demonstratiōis est hec. a. b. c Ex quib⁹ phus infert correlariuz. q; id qđ corru ptum est ꝛ id quod factū est in indiuisibili. sicut in primo hoc q̄dem corruptum est. illud aūt generatū est

¶ Dicit aūt in quo primo mutatū est duplicit Aliud q̄dem in quo primo perfecta est muta/ tio. Tūc em̄ verū est dicere qđ mutatū est. Ali ud vero in quo primo cepit mutari. Scōm q̄ dem igit finem mutatōis qđ primum dicit ex istit ꝛ est. ꝛtingit em̄ pfici mutatōem ꝛ est mu/ tationis finis. qđ ostēsuz ē idiuisibile eē ꝓpter id qđ finis est: Qđ aūt ſm ꝓncipiū oīno nō est nō em̄ ꝓncipiū est mutatōis neq; in quo quis primo mutabatur

¶ Jsta est tercia pars huius capituli. in qua phus sol/ uit vnam dubitatōem. ꝛ est ista. An sit dare ꝓmū muta tum esse No solutōe phs distinguit q; duob⁹ modis ꝑt aliquid dici ꝓmū mutatū esse. Uno⁹ dr in q̄ ꝓmo pfecta est mutatio. quando scz iā venit ad finem. hoc est ad ter minū motus in quo mutatio est perfecte terminata ꝓmo et sic est dare ꝓmum mutatum esse in motu. quia est dare terminū motus indiuisibilem vbi motus terminatur in quo amplius nō est motus. sed statim ante hoc fuit mo/ tus. Secūdo modo dicitur primum mutatum esse in q̄ primo cepit mutari. hoc est accipitur primum mutatū esse ꝓo prima parte in qua primo incepit motus. ꝛ sic nō est dare ꝓmum mutatum esse in motu. Dicitur em̄ in quo ē sicut in ꝓncipio. ꝛ non in quo esse habuit mutatio. q; nō est mutatio in indiuisibili. licet sit ab indiuisibili sicut a ꝓn cipio. ꝛ id ꝓncipiū necesse est indiuisibile esse si ipm̄ sit pri mū ꝛ p se ꝓncipiū mutatōis p eādē necessitatē p quaz fi/ nis mutatōis est indiuisibilis. ꝛ oīno in ipso nō est muta/ tio. sed ꝛtinue post ipm̄ ꝛ ab ipso. sicut nec in indiuisibili qđ est finis est mutatio. sed ante ipm̄ ꝛ ad ipsum. sic em̄ li nea se hz ad duo pūcta inter que est ipsa linea. Illud aute ꝓncipiū qđ dicitur esse ſm finē mutatōis existit in esse ꝛ h est etiam illud qđ est p se ꝛ ꝓmo in hoc qđ mutatum est q; oportz q; mutatio pficiat non aūt pficit nisi in suo fine. Sed iam clare patz ex dictis q; mutatōis finis est indiui sibilis. aliter nō esset finis per se. sed p alterum. quod essz pars eius. Illud vero primū qđ omnino primū est illud est a quo est mutatio. ꝛ illud non habet esse cum primum probatum sit. q; mutari est deficere vel sequitur ad defice re. ꝛ illud quod deficit est ꝓncipium ex quo est motus et mutatio. quia principiuz mutationis non est ꝓpter hoc q; mutatio est de numero successiuoꝝ. ꝛ nō dr ꝓmum tm̄ id ex quo a principio est motus aut mutatio ſm actum. sed est in toto motu. id ex quo est motus non est neq; manet vbicūq; accipiatur. neq; etiaz est tempus aliquod in quo primo et per se mutatum illud quod mutatum est. Sed est indiuisibile temporis

Sit em̄ primū in quo sit a d hoc igit indiui
sibile quidem nō est. accidit em̄ habita esse ipa
nunc. Amplius si in c a. tpe om̄i quiescit pona
tur em̄ quiescens et in. a quiescit. quare si iptibi
le est a d simul quiescit et mutatū erit. In a q̄/
dem em̄ quiescit. in d aūt mutatū est Quoniaꝫ
aūt nō est iptibile necesse est diuisibile esse ⁊ in
quolibet huius mutatum esse diuiso em̄ ipso
a d siquidem in neutro mutatū est. neq; in toto
est a d. Si aūt in ambobus mutat et in om̄i. si
ꝥo in altero tm̄ mutatū ē nō in toto ꝑmo Qua
re necesse est in quolibet mutatū esse Manife/
stuꝫ igitur est q̄ nō est in quo primo mutatū est
infinite em̄ diuisiones sunt.

Hic p. ꝓbat q̄ nō sit dare ꝑmū mutatū eē in q̄ ꝑmo ce
pit mutari tripliciter. s. ex pte tpis ex parte mobilis et ex
pte spacij. Ex pte tpis sic ꝓbat phs. si esset dabile ꝑmū
mutatū esse in motu aut prima pars motus. aut ergo il
la prima pars est diuisibilis aut indiuisibilis. sꝫ non p̄ot
dici scd̄m. qz tūc etiam tempus illi pti ꝓportionatū esset
indiuisibile sꝫ hoc est incōueniens. qz nō possunt duo in
diuisibilia in tpe sibi esse imediata. qz sic tempus esset ex
indiuisibilib⁹ ꝓpositū. g̃ relinquit q̄ sit diuisibilis cū mu
tatio sit ꝓtinua nō p̄ot accipi quātūcunq; ꝑuū q̄ muta
tio ē quin sit i infinitū diuisibile. ergo ante quācunq; pte
est ps prior et post quācunq; pte est ps posterior. ⁊ sic nū
q̄ erit mutatio alicui attributa. ita q̄ nō alteri cōueniat
Sed si dicat aduersarius q̄ in mutatōne nō est accipere
ꝑmū qd̄ est mutationis ps ⁊ mutatio. eo q̄ ql̄bet pars
mutationis mutatio sit. sit igit ꝑmū a d. tota aūt muta/
tio aliqua cuius a d. sit pars cui primo ꝙuenit eē muta/
tionem si ergo. a d sit id mutationis cui primo conuenit
esse mutationem. aut diuisibile aut idiuisibile Sed non
est diuisibile quia indiuisibile. mutationis non est in di/
uisibili tpis sed in indiuisibili potius. Sicut igitur mu/
tatio est ex indiuisibilib⁹. ita tēpus erit ex indiuisibilib⁹.
q̄ sunt ipa nūc. si igit a d mutatio ꝓponit ex idiuisibilib⁹
ita ⁊ tēpus in quo est mutatio illa. qz ois mutatio est in
tpe. Et si a d est q̄dā indiuisibilis mutatio. sit tēpus il/
lud in quo quiescit illud quod illa mutatōne mutat a. c.
Qd̄ aūt q̄escit in toto alio tpe q̄escit in qualibet pte ipsi
us. g̃ quiescit in pte tpis q̄ est a. si g̃ a d ponit esse iptibi
le. tūc erit in spacio indiuisibili ⁊ in indiuisibili tpis. sicut
inter finem quietis ⁊ pncipiū motus nō est tps. et iterū
tunc nō est medium. qz nūc nō est ꝙns ad nūc. g̃ in eodem
et grātia eiusdē est aliq̄d quiescens et motū sit q̄d est im
possibile. qz absq; dubio in a ponit quiescere ⁊ illud ē in/
diuisibile et etiā in indiuisibili loci ⁊ tpis Cū aūt ꝓcedat
mutatio vsq; ad d tūc est mutatio ⁊ indiuisibilis ⁊ cum
sit indiuisibilis est in eodem tota mutatio a. d in quo est
a qd̄ est ꝑmū mutatōis ⁊ sic erit tota in indiuisibili tpis
qd̄ est a. c. qz si motus est indiuisibilis ⁊ tps erit indiuisi
bile. ꝙstat aūt q̄ quiescit in pncipio illi⁹ tpis ⁊ post prin
cipiū cōtinue mouet cū sit indiuisibile pncipiū tpis ē idē
cū toto tpe. sed in toto mouetur et in principio quiescit.
ergo in eo qd̄ est idē re indiuisibile tēpus quiescit et mo/
uetur. Silr aūt sequtur de fine tpis. si em̄ in toto tpe mo
uetur in fine tpis nc̄cario quiescit. ⁊ si tēpus dicat indiui
sibile erit subiecto idē tps ⁊ finis tpis Si igit in fine q̄esc
cit ⁊ in toto mouet. sequit q̄ in eodez indiuisibili tēpore
quiescit. sꝫ hoc est ipossibile. igit nō potest dici q̄ d a sit in
diuisibilis sicut alia pars mutatōnis. Si aūt sit mutatio
diuisibilis tūc in ea nihil est ꝑmū. sit ei tota mutatio cui⁹
illa p̄dcā est pars signata p c a d. ita q̄ vna pars sit a c. et
alia a d igit mutatio fit in vtraq; ptiū mutatōis aut i neu
tra aut in altera tm̄. si in neutra est mutatio tūc cū totum
nō sit nisi ex ptibus ꝙstitutū sequit q̄ nō sit mutatio i to
to. sed hoc est falsum. cū positū sit q̄ in toto sit mutatio.
si in vtraq; sit mutatio tūc cū mutatio sit ꝓtinua ⁊ suc/
cessiua. sequit q̄ prius est fm̄ primā ptē q̄ fm̄ totū. si in
altera tm̄ sit mutatio. tūc nō erit verū q̄ esset post in to/
to fm̄ definitōem pri⁹ habitā. siue g̃ dicat primū indiui
sibile siue diuisibile nō potest esse primū q̄ sit mutatio in
alia mutatione. et figura demōstratōis est hec c a d.

¶ Neq; ita q; in eo qd̄ mutatū est qd̄ prius ē qd̄
mutatū est. Sit em̄ d igit qd̄ primo mutatum
est ipsius d e om̄e diuisibile esse demr̄atum est
qd̄ mutat. Tempus aūt in quo d z mutatū est
sit in quo est t i. Si ergo in om̄i d mutatum est
medio minus est quod mutatum est. et prius ē
ipso d z: et iteruꝫ hoc aliud et illo alterum et sic
ꝙ quare nihil erit ꝑmū mutātis qd̄ mutatū est.

¶ Nic phs ostendit q̄ nō p̄t dari ꝑmū mutatū esse ex p
te mobilis qz nō est dabilis prima ps mobilis igit nō est
dabile primū mutatū eē. ꝙña ꝓbat ꝙt ꝓportiōabilitatē
motus ⁊ mobilis. Añs ꝓbat qz mobile est q̄ddā conte
nuū. ⁊ sic silr demōstrabit q̄ ca in eo qd̄ mutatū est inq;
tuꝫ mutatū est nō est aliq̄d ꝑmū qd̄ sit ꝑmū fm̄ p̄dictā
definitōem. Et si dicat q̄ id qd̄ trāsmutat hꝫ primū añ
qd̄ nihil sit accipere de ipo tūc dām erit q̄ tūc trāsmuta
tū totū fcat p d e ⁊ diuidit in p̄cto. z. ita q̄ ꝑma ps ei⁹
q̄ primo est transmutata sit d z. ⁊ vltima pars eius que
transmutat sit z e. ⁊ tota magnitudo d e transmutat suc
cessiue fm̄ ptes. ita q̄ ꝑma pars in ꝑma pte tpis. ⁊ secū
da ps ei⁹ in scda tpis transmutat. ⁊ sic deinceps de pti/
bus tpis. et pti⁹ trāsmutati. sit q; tps in quo prima ei⁹
ps q̄ est d z. trāsmutat t i. qz superius demōstratū est. q̄
om̄e qd̄ mutat esse diuisibile ⁊ iō ypotesis est impossibi/
lis. fm̄ igit ūtā positōem tota pars eius qd̄ mouet qd̄
est d z mutat in toto tpe t i. cū illud temp⁹ habeat ptes
oportet q̄ medietas ei⁹ q̄ est d z mutet in medietate tpis
et sic in infinitū g̃ in eo qd̄ mutat nō est accipere aliā ptē
primā. qz añ qualibz est accipe aliā priorē cui ꝑ prius cō
uenit mutatū eē. ⁊ gratia cui⁹ ꝙuenit alteri que in ipam
diuidit. g̃ in eo qd̄ trāsmutatur nō est accipere ptē ꝑmā.
Figura aūt hec est. d z et i.

Quod igit neq; i eo qd̄ mutatur neq; in quo
mutat tpe nihil prius sit. Manifestū est ex his
q̄ dicta sunt. ipm aūt qd̄ mutat aut fm̄ qd̄ mu/
tat. nō etiā silr se habebit Tria nāq; sunt q̄ di/
cuntur fm̄ mutatōnem quod mutatur. et in eo
et in quod mutatur vt homo tempus album.
Nō q̄dem igit ⁊ tps diuisibilia sūt de albo aūt
alia rō est ꝓpter qd̄ fm̄ accīs oia diuisibilia
sunt Cui ei accidit albū aut q̄le illd̄ diuisibile ē

Oñ quecūq; diuiduntur ſm ſeipa diuiſibilia. et nō ſm accidēs neq; ī his erit ꝑmū vt ī magnitudinib⁹. Sit eñ in quo eſt a b magnitudo motū ãt ſit ex b in c. ꝑmū igit ſiqdē indiuiſibile erit. b c iptibile iptibili erit cōiunctū. Si ꝙo diuiſibile erit aliq̄d ipo c prius in qō mutatū eſt. et in illo iterū aliud et ſic ſp. ꝓpter id qō nullo modo deficit diuiſio in b. ſi primo motū ſit a b in c. Quare nō erit primū in qō mutatū eſt Similiter aũt et in q̄titatis mutatione. et hec quidem eñ in ꝯtinuo eſt. Manifeſtū igit q̄ in ſola mutatione q̄ eſt ſm qualitatem contingit in diuiſibile per ſe eſſe.

¶ Hic oſtendit ꝓbs q̄ manifeſtū eſt ex predictis q̄ neq; in eo q̄d mutatur neq; in quo mutat hoc eſt i tpe ſiue etiam in ipſa mutatione ſit accipere primum mutatum eſſe. tū id qō mutat vt forma ſiue vt genus ſm q̄ mutatio. nō ſilr ſe habet Oꝛia eñ ſunt q̄ a mutatione denoiantur ſcz illud qō mutat et in quo eſt mutatio ipa. et illud in quod eſt mutatio. et hoꝝ exẽpla ſunt. q̄ id qō mutat eſt ſicut homo vel aſtrū. et illud in quo eſt mutatio eſt tẽpus. z illud in q̄d eſt mutatio eſt. ſicut albū vel locꝰ aut aliud tale. et hō quidem z tẽpus z generaliter illud qō mutat et illud in quo eſt mutatio ſunt diuiſibilia ꝑ ſe. ꝙa q̄nta ſunt per ſe. ſed de albo ſiue de eo in qō eſt mutatio eſt alia ratio Non eñ ſemper per ſe diuiſibile eſt illud in qō fit mutatio. ſed illud eſt diuiſibile ꝑ ſe z p accñs. z ſi large ſumatur diuiſio ad diuiſionē per ſe et p accñs tunc oīa tria ſunt diuiſibilia. eo q̄ ſubiectū cui accidit album aut quale eſt ſit per ſe diuiſibile Quecūq; eñ diuidunt ꝑ ſe z nō ſm accñs illis nō ꝙuenit habere primū ſicut in magnitudinib⁹. Si eñ dicat aliquis q̄ aliq̄d qō mutat habeat ꝑmū ſicut magnitudo q̄ mutatur. ſit igitur magnitudo q̄ mutatur a b. z moueatur ex ꝑte b in c. ſpacium ergo in quo mutatur figuratur ꝑ c b linea. Querat tūc An ſpaciū b. c. ſit indiuiſibile vel diuiſibile ſi idiuiſibile tūc oꝑtet q̄ magnitudo ſpacij ſit ꝙpoſita ex indiuiſibilib⁹. ſz hoc eſt falſum. vtz ex dictis. Si aũt ſit diuiſibile tunc quelibet pars eius eſt diuiſibilis. q̄ cuz ꝑs eius diuiſibilis diuidit. igitur etiã anterioꝝ pars eius q̄ eſt c erit prioꝝ ipa in eo qō mutatū eſt. et iterū ꝑ eandē neccitatem erit alia ꝑs prioꝝ iſta. z ſic ī infinitū. eo q̄ diuiſio ſpacij ſignati ꝑ b. nullo mō deficit. ſicut nō deficit diuiſio alicuꝰ cōtinui. et ideo prius motū eſt. a. b in id qō vocat c. igit nullū eſt primū mutatū. ita q̄ añ ipm nihil ſit accipere i qō ꝑius mutaretur. Silr ãt eſt in mutatōe q̄ eſt in genere q̄titatis. q̄ illa mutatio eſt ad id qō eſt ꝑ ſe ꝙtinuū. Manifeſtū igit eſt q̄ nō ꝙtingit diuiſibile eſſe ꝑ ſe i quo ē mutatio niſi in q̄titate. z in illo genere ē diuiſibile ꝑ ſe z nō p accñs diuiſibile q̄m motus nō eſt niſi ad formā q̄ diſtē dik ſm q̄titatem in ſubiecto inuentā. Figurat autē ſic demōſtratio et mobile quidē ſit linea a b ſpaciuz ſit linea b c. aut aliter. b c. d b b c. Alij eñ ſupficialiter ꝓbant ex iſto textu q̄ nō ſit dare ꝑmū mutatū eſſe ex ꝑte ſpacij Nã nō eſt dabilis ꝓma ps ſpacij igitur nō eſt dabilis ꝓma ps motus. ꝓbatio añtis z ꝙſequẽtie habetur vt ſupra.

¶ Qñ aũt oē qō mutat in tpe mutat. Dicitur autē in tpe mutari. et ſicut in primo et ſicut ſm alterū vt in anno q̄ in die mutat in quo primo tpe mutat qō mutat et in quolibet hmōi neccẽ mutari Manifeſtū igit et ex definitione primi primū eñ ſic diximus.

¶ Iſtud eſt quartū caplm in quo ꝓbs oſtendit q̄ mutatum eſſe ꝑcedit mutari ꝑmittẽdo vnã diſtinctōem. z ſm hoc ꝓns caplm diuiditur in duas ꝑtes ſcda ibi. oſtenſo aũt hoc. Quãtū igit ad primã ꝑtẽ dt. p. q̄ dupliciter aliquid dꝛ mutari i aliquo tpe. vno mō ꝑmo z ꝑ ſe. inq̄tū ſcz tempus eſt ſua menſura prima ꝓpria et adequata ei qō mouet. vt aliquis dꝛ ꝑ ſe moueri in die q̄ mouet in qualibet hoꝛa diei Scdo mō ſm alterū hoc eſt mutat in tpe qō nō eſt ſua menſura prima et ꝓpria z ei adequata. ſed in ꝑte ſua mutat. vt aliquis mouet in anno. nō q̄ ꝑ annū duꝛauerit. ſed potius q̄ fuit in die illius ãi. z tūc menſura cōis motus eſt annus. ꝓpria autē eſt dies in q̄ duꝛauit motus. z ſic illud vocat primū cui vt menſure motus attribuitur nō grã alterius ſed grã ſui. q̄ adeq̄t ei ſm ꝓncipium et finẽ. licz ei motus nō habeat primuz tẽpus in quo primo ſit. ita q̄ ante ipſum nō ſit in alio. tñ hz primū tempus in quo eſt totus motus. et hoc eſt id qō ꝙtrahitur inter duo nūc. quoꝝ vnū eſt ꝓncipiū motus z alterū eſt finis eius. et illo ſuꝑpoſito. tūc manifeſtū eſt. q̄ ſi aliquis motus ē in toto tpe. oꝛ q̄ liber ꝑs eiuſdem mot⁹ ſit in aliq̄ parte eiuſdē tpis. z mobile qō mouetur motu illo mouetur in qualibet ꝑte tpis illius. z ꝓbatur ex definitōe ꝑmi ꝓnius poſita quare nō eſt neceſſe eam repetere.

¶ Sz ex his manifeſtū ſit eñ i quo primo mouet qō mouet ꝑ. r. et diuidat ſm k. Oñe ei tẽpus diuiſibile eſt in ꝑ k tpe. aut mouetur. aut nō mouet in k r. Silr ſiqdē igit neutro mouet quieſcit vtiq; in oi moueri eñ in nullo eius qō mouet ipoſſibile Si vero in altero ſolū mouet nō vtiq; in primo mouet qō eſt ꝑ. r. ſm eñ vtrū q; mot⁹ eſt neceſſe eſt igit in quolibet ipſius ꝑ. r. motum ipſum eſſe.

¶ Hic ꝓbs ꝓbat q̄ ſi aliq̄s motus eſt in toto tpe oꝛ q̄ liber pars eiuſdē mot⁹ ſit in aliq̄ ꝑte eiuſdē. q̄ ſi aliq̄s dicat q̄ aliq̄d mouet in aliq̄ tpe q̄ eſt primū z ꝓncipiū motus z nō mouet in q̄libet ꝑte illi⁹ tpis. tūc ponamus q̄ tps totū qō ē ꝓncipiū motus ſignet ꝑ ꝑ. r. z q̄ oē tempꝰ eſt diuiſibile vt ſupra oſtenſum eſt. licebit nobis illud tẽpus diuidere in duas ꝑtes. z ſignū diuiſionis ſit k. ita q̄ prima pars ſit ꝑ k. z altera ſit k r. ſicut hic videri poſſ3 ꝑ k r. Querit igit. An illud qō mouet in toto tpe ꝑ r. moueatur in ꝑte tpis q̄ ē ꝑ k. z vltra ſilr mouet in ſecūda ꝑte q̄ eſt k r. Si eñ dicat q̄ in neutra hꝛ mouet. tūc oꝛ q̄ quieſcat in toto tpe. q̄ nō eſt motus in toto tpe niſi ꝑ hoc q̄ eſt in ꝑtib⁹ eius. vñ ipoſſibile eſt moueri ipm in toto z tñ in nulla ꝑte illius totius Si aũt diceret q̄ mouetur ſolū in altera ꝑte. tūc motus totꝰ in altera ꝑte expleꝛ et ſic illa ꝑs fuit ſuū ꝑmū z ꝓpriū tẽpus z nō totū z hoc eſt ꝙtra ypotheſim q̄ dicebat q̄ totū tẽpus erat ſuū tempus ꝓpriū et primū z nō cōe. Cū ergo totū tẽpus ꝑ. r ſit ꝓpriū eius. oꝛ q̄ moueaꝛ ſm vtrãq; ꝑtez ipius. q̄ neccẽ eſt q̄ id qō mouet motū ſit in qualibet ꝑte tpis dicti.

¶Ostenso aũt hoc manifestũ est q̃ oẽ qđ mouek necesse est motũ cẽ prius si eñ in ꝛ k primo tpe ipm k l mota est magnitudo in medietate q̃ eque velociter mouetur et simul inceptũ ẽ mediũ erit motũ. Si aũt eq̃ velox in eodẽ tpe motum est aliq̃d. et alterũ necesse eandẽ motã esse magnitudinẽ quare erit motũ ꝑus qđ mouek.

¶Ista est secũda pars capituli in qua pbs determinat q̃ mutatum esse p̃cedit mutari duab9 rõnib9. Quarũ prima attendik ex pte mobilis. secũda ex pte tpis. Est igitur ꝓma si aliquod mobile mouek p aliqđ spaciũ i ali quo tpe tũc eque velox mobile mouebitur per medietatem spacij in medietate tpis. igitur mobile qđ ponik per aliquam magnitudinẽ fuit prius motũ in medietate tẽporis et per medietatẽ magnitudinis in illa aũt medietate est mutatũ esse. igik mutatum esse p̃cedit moueri. Ex istud pbs ostendit tali demonstratione. accipiak tpus dimidiũ scz ꝛ. k. l. ꝛ dicatur q̃ magnitudo alia sit illa que fcak p k l mouetur in aliquo spacio in illo tpe sicut in ꝛ k k l. Sed melius intelligik demõstratio si accipiamus in eo qđ est, actu separatum q̃ si acciperem9 in pte alia. potentia exñte separata. igik si magnitudo q̃ est k l. cũ tẽpore qđ est ꝛ k ptransit spaciũ aliqđ. cũ alia magnitudo q̃ ẽ eque velox cũ k l. transit medietatem spacij illius in dimidio dcĩ tpis dũmõ simul incipiant moueri iste magnitudines que mouẽtur per spaciũ. sed cũ illa magnitudo mouetur p dimidiũ spacij tunc etiaz magnitudo k l. mouebitur p dimidiũ eiusdem. ergo mora fuit cũ mouebak in secũda pte spacij. ꝛ sic id qđ mouetur añ motuz fuit p spaciũ qđ iam transiuit eque velox sibi in dimidio tpis Si aũt diceref q̃ nõ est eque velox qđ cũ ipso mouetur in eodẽ spacio ꝛ in dimidio tpis sui. et in ipso incepit moueri et nõ sequitur q̃ cũ k l transiuit spaciũ qđ in dimidio illius tẽporis minus velox aliquid trãsiuit de spacio et illud idem necesse est iam trãsiuisse id quod vocek l. l. ergo in illo spacio tã motũ est. ꝛ p ꝙsequẽs quod mouetur iam ante motum est.

¶Amplius aũt et si in oĩ tpe qđ est. ꝛ k. motum esse dicimus aut oĩno in quolibet tpe ĩ accipiẽdo vltimũ ipius nũc tpis. hoc ei determinatũ est ꝛ mediũ ipsoꝝ nũc tps est et in alijs sik9 dicetur motũ esse. medietatis aũt vltimũ diuisio ẽ. quare et ĩ medio motũ erit et oĩno in qualibet ptium Semp eñ simul diuisione tempus est determinatum ab ipsis nũc Sic igik oẽ tẽpus diuisibile est mediũ aũt ipoꝝ nũc tps est. oẽ qđ mutak infinite mutatũ erit.

¶Hic pbs ponit secũdã rõem istã scz tẽpus in quo aliquid mouek est diuisibile fm aliq̃d nũc qđ est terminus prioris ꝛ pncipiũ posterioris. in illo ergo nũc mobile est motũ ꝛ cuz sit ꝓbatũ q̃ nõ habeant se ꝓñ duo nũc. oportet q̃ tẽpus p̃cedat illud nũc ꝛ in illo tpe est aliq̃d mutatum. igik mutatũ p̃cedit moueri. Aut sic pbs ostendit Nam si in toto tpe qđ vocak ꝛ l. dr aliud eẽ motũ aut etiam vl̃r in quocũq̃ tpe si accipiak vltimũ nũc tpis in q̃ est motus ille. eo q̃ nũc est termin9 tpis motũ mensurãtis et nũc aliud est pncipiũ eiusdem tpis ꝛ tẽpus ẽ inter/ mediũ illoꝝ nũc si diuidatur tempus. tẽpus erit motuz fm pte aliquã motus. igitur in tpe qđ fuit ante hoc nũc tam motũ fuit q̃ mediet9 aũt illi9 tpis iterũ possibilis est diuisio. ꝯ in medietate medietatis motũ tã fuit ante. et vl̃r sic dividendo tpis q̃titatẽ in qualibet pte tpis tã motũ fuit anteri9 q̃ accepta. qz sp in oĩ diuisione tpis erit aliqua pars tpis accepta inter duo nũc quoꝝ vnũ ẽ pncipiũ ꝛ alterũ finis tpis accepta p diuisionẽ. Qũ igik oẽ tẽpus diuisibile sit in infinitũ ꝛ qlibet acceptũ tempus sit inter duo nũc. oportet q̃ oẽ qđ mouek si p diuisionem temporis accipiatur diuisio motus eius infinicies tam mutatum sit ante

¶Amplius aũt si ꝓtinue qđ mutak et nõ cozrũpitur neq̃ pausat a mutatione. aut mutari aut mutatũ esse. necesse est in quolibet in ipo autẽ nũc nõ est mutari. necesse est mutatũ eẽ fm vnũ qđq̃ ipoꝝ nũc quare si ipa nũc infinita sunt necesse est qđ mutak infinite mutatũ esse

¶Hic ostendit pbs q̃ si id qđ mutak ꝓtinue mutak. vt supra ostensum est. ꝛ sciatur q̃ mutatio eius qđ mutak nõ cozrũpik sicut zeno dr. nec pausatio iterponik ꝓtinue mutationi sicut dixerũt quidã eoꝝ tũc necesse est q̃ in q̃libet nũc in quo accipik tpis diuisio aut mutek aut sit mutatũ. sed manifestũ est q̃ nõ mutak in nũc. ꝯ in quolibet tpe ꝛ in qualibet pte tpis qñ aliq̃d accipik vt nũc mutatum Infinicies aũt hoc mutatũ erit ꝛ mutabatur

¶Nõ solũ ãt qđ mutak necesse est mutatũ esse. sed etiã mutatũ necesse est prius mutari Oẽ ei qđ ex quodã in q̃ddã mutatũ est in tpe mutatũ est. Sit eñ in ipo nũc ex a in b. mutatũ ergo in eodẽ qđ nũc in quo est in ipo a nõ mutatũ est. sil̃ eñ eẽt in ipo a et in b Qđ eñ mutatũ est qđ nõ est in hoc ostensuz est prius. si vero in alio ẽ in medio erit tps Nõ eñ ꝓiũcta erãt tpa nunc

¶Istud est quintũ capl̃m istius tractatus in quo pbus ostendit q̃ añ oẽ mutatũ esse est mutari. ꝛ hoc ostendit trib9 rõnib9. Quaꝝ prima est. finis ꝓsupponit id cuius est finis. sed qđlibet mutatũ esse est finis mutari. igik añ q̃dlibet mutatum esse est mutari. Vnoꝝ hac demõstratione ostenditur. qz oñe qđ mutatũ est siue pfecte siue iperfecte iam venit ꝛ puenit ex quodã in quoddã in qđ ẽ motus. pfecte eñ mutatũ dicik cuius mutatio cõpleta ẽ tota. Impfecte aũt mutatũ est cuius mutatio nõ est completa nisi fm quid Jn toto eñ tpe in quo mutatio manet p diuisionem ꝑ aliqs accipe ptem tpis et mutatiõis. et illa pars inter duo indiuisibilia q̃ sunt termini eius et in quolibet indiuisibili qđ est terminus. vt finitum est mutatũ est Et in ꝓtinuo qđ terminak ad illũ finẽ fuit in mutari ꝛ hec est nccitas q̃ cũ qđlibet mutatũ esse infinicies est mutari. qz si aliq̃d mutatur ex a in b siue b sit res pfecte mutatõnis siue ipfecte qui termin9 est p diuisionem mutatõis acceptus. tũc etiam in eodẽ nũc in quo est in a qđ est pncipiũ motus nõ est mutatũ. qz hoc est indiuisibile post quod continue erit motus. Vnde si in a mutatum est cum non sit mutatum nisi in termino motus. hoc est in fine. et finis est. b. oporteret q̃ simul esset in a. et. b. hoc autem est impossibile. Quia iam ostensum

est supra q̄ id qđ mutatū est quando mutatum est non est in hoc ex quo mutatū est. sed potius ab illo deficit et distat. Sed deficit in eo ad qđ mutatū est. qz id acq̄rit p motū. Ex q̄ igit in illo nō est oz q̄ sit in altero termio in diuisibili qui est b. qz inter duo indiuisibilia tpis est tps cū ipa nūc nō sunt continua aut habita in tpe. ḡ in toto illo tpe mutabit añ suū mutatū esse in fine tpis q̄ est nūc terminans tempus

Om̄ igit in tpe mutatū est. tps aūt oē diuisibile. in medio aliuderit mutatū. et iterū in illū medio aliud et sic sp. Quare mutabit prius

¶ Hic phs ponit scđam rōnem q̄ sumit ex pte tpis. t ē ista. qcqđ mutatū est in tpe hoc pus mutabit in medietate illi⁹ tpis. t eadē rō est de medietate illi⁹ medietatis et sic in infinitū. ḡ ante qđlibet mutatū esse ē infinicies mutari prius.

¶ Amplius aūt in magnitudine manifestius ē qđ oz. ppter id qđ ptinua est magnitudo in qua mutatur qđ mutat. Sit em̄ mutatū ex c. in d. Ergo si indiuisibile est ipm c d iptibile erit im ptibili ꝓiunctū Om̄ aūt hoc impossibile est. ne cesse est magnitudinē esse qđ interest et in infinita diuisibile. Quare si illa mutat prius Manifestū ergo oē qđ mutatū est mutari prius

¶ Hic phs ponit tertiā rōem q̄ sumit ex pte magnitudinis et est ista. sicut se hz indiuisibile i magnitudine. ita se habet mutatū esse in motu. sz añ q̄dlibz indiuisibile in magnitudine est accipere aliud indiuisibile in infinitum igit añ q̄dlibet mutatū esse in motu est dare mutari in infinitum. Quoz phat. qz ois magnitudo spacij in qua aliqđ mutat est ptinua. et iō diuisibilis t iō qlibet ps accepta p diuisionē est termiata in duo indiuisibilia. Sit em̄ magnitudo spacij linea. c. d. t sit aliqđ mutatū ex c in d. tūc em̄ motus ipius fit in spacio qđ scat p c. d. Aut ḡ c d. sunt indiuisibilia aut diuisibilia. si sint indiuisibilia tūc iptibile erit imptibili ꝓiūctū. sz hoc est falsum. si aūt diuisibilia tūc id qđ est inter duos termios d. t c. est magnitudo q̄ est diuisibilis i infinitū. et cū indiuisibili quolibz impossibile sit esse motū. sz poti⁹ mutatū esse in indiuisibili finali. oz nccario q̄ añ qđlibz mutatū esse qđ est i indiuisibili illius spacij p diuisionem accepti sit mutatio in spacio qđ ad illud indiuisibile finitur igit tc

Eadē em̄ demōstratio est in nō cōtinuis vt in ꝓtrarijs et ꝓtradictōne. Accipiemus em̄ tē pus in quo mutatū est. et iterū eadē dicemus. Quare necesse est mutatū esse mutari prius et qđ mutat mutatū esse. et ē ipo mutari mutatuz esse ꝑus. ipo aūt mutatū esse mutari. et nullo cō prehendit primū. Cā aūt huiꝰ est nō esse ipti bile imptibili ꝓiūctū Jn infinitū em̄ diuisio est sicut in his q̄ augmētantur t minuntur lineis Manifestū igitur qm̄ qđ factū nccē ē fieri ꝑus et qđ fit factū est quecūqz indiuisibilia et continua sunt. Nō tū sp qđ fit factū est sz aliqū aliud vt illius aliquid. sicut domus fundamētū Similiter aūt et in eo qđ corrūpitur et qđ corrumpitur est. mox ei ineest ei qđ fit et q̄d corrūpit infinitū q̄ddā est cū sit ptinuū sz nō est in fieri nisi aliqđ factū sit prius. Necz factū esse nisi fiat aliquid. Silr aūt et in corrūpi et in corruptū esse Semp em̄ erit ipo corrūpi corruptū esse prius corrupto aūt esse corrūpi. Manifestum igitur qz qđ factū est necesse est fieri prius et q̄d fit factū est. Oīs em̄ magnitudo et oē tps sp diuisibilia sunt Quare in quocūqz fit aliqđ nō erit vti qz sicut in primo.

¶ Hic phs ostendit q̄ añ qđlibet mutatū esse sit mutari et ecōuerso in motib⁹ ad formā q̄uis hoc magis appareret in motu locali. qz eadē demonstratio est etiā in his q̄ p se nō ptinua sunt. sicut i mutatiōe q̄ est inter ꝓtraria t in mutatōe q̄ est inter cōtradictoria siue de affirmatiua ad negatiuā aut ecōuerso hoc est in alteratōe generatiōe et corruptōne. Sed trī est drā. qz in illis nō posset accipi spaciū aut locus in quo est mutatio. p cā et medio demōstratōnis. Nec etiā possit accipi illud in qđ est mutatio qz illud nō est diuisibile nisi p accīs. sz accipit rēpus in quo est mutatio talis. et demōstrandū est pariformiter sicut demrātū est in motu locali ergo oē mutatū generaliter nccē est prius fuisse in mutari et ecōuerso Est causa q̄ oē qđ mutat necesse est ꝑus fuisse mutatū est ista. qz in ipo mutari est mutatū esse. qñ p diuisionē accipit diuisibile terminās ptes acceptas p diuisionē. et in ipso mutatū esse claudit mutari qñ per diuisionē accipiunt partes ptinue terminate ad indiuisibilia et in neutro istorū ꝓphendi potest aliqđ pmū cui mutatio nō grā alterius prioris attribuat. qz iptibile nō est ꝓiunctū iptibili. nec ptinuū ꝓpositū ex indiuisibilib⁹ t iō currit ipa diuisio cōtinui in infinitū. sicut in lineis q̄ diuidunt in infinitū. et sic ex diuisionib⁹ eaz surgit aggregatio infinita nūeri pti una lineaz. Ex his etiā manifestū est q̄ etiā qđ factū ē p gnatōem fm q̄ generatio est motus ptinuꝰ t ꝓpositus et nō ꝑus est simplex finis alterationis fiebat añ et qđ fiebat añ factū est. Jn hoc trī est drā in cōsiderando formas gnarorū. Est em̄ triplex generatio sz simplex generatio ꝓplexionis. et generatio organici corporis Jn generatōe q̄dē simplicis verū est simpliciter q̄ id qđ factum est sub eadē forma fiebat ꝑus. t id qđ fit sub eadez forma factū est prius eo mō q̄ dcm̄ est. s. vel ꝓplete vl in cōplete t nō est ibi venire ad pmū p diuisionē. Jn generatōe aūt ꝓplexionis silr est. sz nō sub eadē forma sz poti⁹ qđ ꝓplete factū est in forma ꝓplexionis Sed id qđ añ accipit est ad illā formā t nō sub forma. sz trī nec ibi ē accipere pmū p diuisionē. Jn generatōne aūt ꝓpositi organici est accipere organū pmū sicut cor in aialib⁹. sz trī i generatione eiusdem organi ex sanguine nō est accipere primum. qz ptinue alteratur sanguis donec fit caro. t hec ē alteratio diuisibilis in infinitū. sicut et alia mutatio. et ideo nō est accipere pmū p diuisionē. et ideo in raliū generatione nō semp factū est qđ fit. sz aliqñ est in alia forma q̄ est forma ptis eius sicut cū facta est domus. est añ illud factū ee fieri nō domꝰ sz fundamēti aut alteriꝰ ptis Silr aūt est i eo qđ corrūpit. qz mox p rōem ptinui nest qđ fit p gnatōez. t i eo qđ corrūpit i infinitū fm diuisionē

et nunq̃ est fieri nisi aliquid factū sit ꝓius. neq; corrūpitur nisi aliq̃d corruptū sit ꝓius. neq; ecōuerso factū esse aut corruptū esse nisi aliquid fiat & corrūpat ꝓius. q; sp in ipo corrumpi est corruptum esse ꝓius. & in ipso corruptum esse ꝓius est corrumpi in potentia ſm diuisionem ꝓtinue mutatōnis. quia in quolibet per diuisionē accepto sunt duo. scz continuum rōne cuius est mutari et terminus ꝓtinui rōne cuius inest ei mutatuz eē. Igit manifestū est qđ factū est necce est ꝓius fieri & qđ fit necesse est ꝑus factū esse. q; ois magnitudo et oē tps diuisibilia sunt sp et iō in quocūq; tpe vel magnitudine fit nō est in ipso sicut in ꝓmo

Qm̃ aūt oē qđ mouet. in tpe mouet. & in pluri maior magnitudo et in infinito tpe ipossibile est moueri magnitudinē finitā nō eandē sp & illius aliq̃d. qđ mouet: scz in oi omnē Q; quidē igitur si aliq̃d moueat eque velociter necesse ē finitū infinito moueri manifestū est. Accepta eī ꝑte q̃ mēsurabit totū in equalibus tpib; tantis quot ptes sunt p totū motū est. Quare qm̃ he finite sunt in ēxtitate vnaquaq; & tot modis oēs et tēpus vtiq; erit finitū. Totius em̃ erat tātū quātū tempus. quod est ꝓtis multiplicatio ſm multitudinem partium

¶ Istud est sextū capitulū in quo Aresto. determiat de finito et infinito q̃ūo se habeant ad motū. Et diuidit in duas ptes. In qua; ꝓma phs in tertu ꝓbat. q; nō req̃rit tps infinitū vt mobile finitū ptrāseat magnitudinez finitā. In scda pte phs ꝓbat. q; infinitū nō pōt moueri neq; quiescere. ibi. eadē aūt rō. Quātū igit ad primā p̃tem phs duo supponit. quoz ꝓmū est. q; oē q̃d mouet. mouet in tēpore Scōm est q; in maiori tpe ptrāsit maior magnitudo & in minori minor. scz finitā magnitudinē ſm vltima ipossibile est moueri in tpe infinito aut ſm tēpus infinitū. nisi illa magnitudo eadē sp iteret ſm situ in motu vno sicut celi circulatio aut nisi sit aliqua pars illi⁹ qđ mouetur sicut diceremꝰ aliq̃ ptes moueri in toto aut aliq̃ sed de tali motu cū sit p accīs nō fit mētio in ꝓpoſito. Oportet ergo q; in toto tēpore ꝓmo & ꝓpo motus alicuius magnitudinis expleatur totus motus & tota magnitudo. Istis igitur suppositis phs ꝓbat qđ intendit. scz q; nō req̃rit tēpus infinitū ad ptranseūdū magnitudinē finitam. si em̃ motus finite magnitudinis est in tpe infinito aut est eq̃ velox aut nō est eq̃ velox in toto motu si fuerit eq̃ velox tūc manifestū est. q; motus talis mobilis nō fit in infinito tpe. q; tale mobile ptrāsit aliquā p̃tē aliq̃ta talis magnitudinis puta medīā tertiā vel decimā in aliq̃ finito tpe. q; sicut se hz totū tēpus infinitū ad totā magnitudinē motā. ita ps tpis ad p̃tē magnitudinis q; sicut tota mouet in toto tpe ita ps in pte tpis. & medietas in medietate tpis & tertia in tertia. & decima in decima. q̃ ptes tpis sunt equales ptib; magnitudinis. sed ptes magnitudinis mote sunt finite nūero & extensione ſm vltima. ergo etiam ptes tpis nūero & extēsione sunt finite ſm vltima. q; tot sunt ptes magnitudinis mote q̃t sunt ptes tpis q̃ multiplicat ptes ſm oēm multiplicatōem ptiū. velox ei qđ diuidit tēp⁹ vt sup̃ dictū ē. & q̃ tiens velox diuidit totiens tps ponit distinctōem in partibus magnitudinis mote. et ille erūt eq̃les. cū supposituz sit id qđ mouet esse eq̃ velox in toto motu. q̃ finite erūt ptes tpis nūero & extensione ſm vltima scz ex finitis ſm vltima & nūerū nō ꝓponit infinitū. q̃ tps totiꝰ magnitudinis mote nō est infinitum neq; ſm nūez neq; ſm vltima. & ꝓ ꝓpoſitum. q; positū fuit q; esset infinitum.

Sed si nō eque velociter differt nihil. Sit eī in quo a. et b. spaciū finitū qđ motū sit in infinito tpe. et tps infinitū in quo. c: d. Si igit necesse est ꝓius alterū altero motū esse. Hoc aūt manifestū. q; tpis in ꝓori & posteriori altez motū ē Semp ei i pluri altez erit motū eē siue eq̃ velocit mutet siue nō eq̃ velocit mutet & siue intēdat motꝰ siue remittat siue maneat nihil minus. Accipiat igit aliq̃d a b. spaciꝰ qđ sit a e qđ mēsurat a b hoc ita q; infiniti in quodā factum est tpe In infinito em̃ nō pt esse O mē em̃ in infinito est. Et iterū alterū iam si accipiamꝰ ēqtum est a e. necesse est i infinito tpe eē. Oē em̃ in infinito. & sic accipiens q̃m infiniti quidem nulla pars q̃ mensuret. Impossibile ei infinitū eē ex finitis et equalibus et inequalibꝰ ꝓpter id qđ mensurat infinita multitudine et magnitudine a quodā vno siue equalia siue inequalia. finita aūt magnitudine nihil minꝰ Spaciū ātem finitū tātis q̃ sunt a b. mēsurat in finito tpe a. b mouet Silr aūt et in quiete quare neq; fieri neq; corrūpi possibile est sp aliq̃d vnū et idem

¶ Nic phs oñdit scōm. q; si fuerit eq̃ velox tūc sequit idē inconueniēs. q; et si ptes tpis sint ineqles in motu. ita in vna pte velocius mouet & in alia tardius. tm̃ oēs ptes sunt finite ſm multitudinē & vltima. igit ex ipis non pōt infinitū ꝓstrui. Et pt sic ostēdi. Iacius ponat ei spaciuz finitū signari p lineā a b. & dicam⁹ q; id qđ motū est in tēpore infinito qđ sit p c d. et ex hīs q̃ in tertio phisicorū determiat. ſtz in distinctōe motus. & resumat q; moueri in oi motu illi⁹ nature in qua est motus sicut in genere p̃dicamenti aut spē alteruz altero sit ꝓius ſm motū qđ vocat alterū altero ꝓius motū esse cū ibi ostēsum est. q; motus ē gñatio aut ꝓductio forme post formā q̃dāmō hoc ei manifestū est ex tpe q; ſm ꝓcessuz tpis ex ꝓori in posteriꝰ ꝓcedit etiā motꝰ ex pte ꝓris in posteriorē. & sp ſm tps plus etiā motū esse motū. et plus siue eq̃ velociter. & siue motꝰ diminuat siue ꝓlongef et extendat siue etiā maneat extēsus aut diminutus. & scōm vez est ſm subiectū motꝰ qđ est res p̃dicamēti in quā & ad quā est motꝰ generaliter in oi motu hz nō sp verū sit subiectū motus qđ ē indimidiū substāriē qđ mouet. Illud em̃ aliq̃ fit in plus & plus ſm ptes In mutatōe ei gñatōis & alicui⁹ alteratōis fit ipm plus & plus. q; id qđ factū est iaz tm̃ fiebat & qđ fit iā an factū est ſm p̃tē & p̃tē. & in altera rōne aliq̃ silr est. sicut cū calefit lignū. q; illud calefit ſm p̃tē et p̃tē. hz in motu ſm locū. et in motu augmēti sil'mouet id qđ mouet ſm totū et nō ſm p̃tē et p̃tē. Hz qđ iā dictū est generaliter est verū ſm q; id qđ mouet dr id qđ subicitur motui. vt genus ꝓdicamneti siue natura in qua est mutatio. His igitur habitis accipiamus

ptez spacij totius quod est a.b. ptem aliquā q̄ est aliq̄ta sicut dimidiam aut tertiā. z sic deinceps z illa ps ei⁹ sit signata a.c. Nanc em̄ ptem id qđ inequaliter velociter mouet trāsibit i aliq̄ta pte toti⁹ tpis infiniti. eo q̄ nō pt dici q̄ ptem illam transeat in toto tempore. q̄z positum est q̄ totam magnitudinē transeat in infinito tpe. Cū si ptem transiret in tempore ifinito esset pars equalis toti qđ est impossibile Parte igitur illa accepta accipiem⁹ de eodem spacio. ptem illi equalem q̄ fcek illi ꝓiūcta prius p a e. eo q̄ linea illa tota diuidiſ locis tot q̄t volum⁹ fm pūcta. c. z e. z alia quotcūq̄ voluerimus. hāc autez ptem eadem nccitate q̄ ꝑus transit. et in quadam parte tpis infiniti. q̄z aut transit eam in toto tempore. aut in pte. sed nō in toto. q̄z totū spacium transit in toto. et si trā siret etiam ptem i toto tpe esset ps equalis toti qđ eē nō potest. si accipiamus semp ptem spacij post ptem et accipiamus ptes equales spacij. q̄z tūc aliquādo stabit diuisio spacij. z quelibet pars expleta erit p motum in parte tpis finita. licet ptes tēpor̄ sint equales in longitudine ꝑter id quod mouetur positū est esse inequaliter velox q̄z igit nulla pars accepta in eo q̄ est finitum in actu remetitur ipm totum. Necz cū equali finita necz cū inequli finita sumpta. eo q̄ impossibile est infinitum esse z ꝑpo ni ex finitis fm numerū. z fm vltima siue sint equalia siue inequalia erit tempus finitum quod constituiſ ex actu z fm nūerū ex finitis ptib⁹. eo q̄ illud tempus mensuratur a quodam vno qđ est pars spacij per finitam etiaz magnitudinem ptiū temporis q̄ etiam finita est fm magnitudinē in vltimis siue illa finita sint eqlia siue inequlia. q̄z dictū est. q̄ illud spaciuz quod mēsuraſ p. ptes temporis fm inequalia tpa mensurat motū ꝑter id quod motū inequaliter positū est moueri Spaciū em̄ finituz est et mensuratuz tantis finitis z tot que sunt partes aliquote totius spacij quod significatur per. a b. totum. ergo ipsum. a. b. totum mouetur in tempore finito. Dicitū enim erat q̄ moueretur in tempore infinito. Similiter autem est in quiete. cū em̄ quies sit ꝓuatio motus habebūt esse circa idem. z sic motus finitus fm vltima non potest esse in tēpore infinito ꝓter eandem cām. Ex ista declaratōne seqtur vlterius. q̄ i mutatōibus gnationis z corruptōnis nō est possibile vnū et idem sp generari z corrūpi. eo q̄ finitum z diuisuz est fm rep⁹ vtriusq̄. cū ipe mutationes sint infinite si tempus earū eēt infinitum. cum ipse mutationes sint finite vnū z idē eēt tempus mutatiōis vtriusq̄ in eodē z sic necessario eēnt finite simul generatio et corruptio in eodē. q̄z illa stz sil que sunt in vno tempore

Eadem aūt ratio et q̄ necz in finito tempore infinituz possibile est moueri necz quiescere. necz qđ irregulariter Accepta em̄ quadaz pte que metitur totū tēpus. in hac aliquid tantum transibit magnitudinis z nō totā. In oi em̄ tota et iterū in equali aliā et in vnoquoq̄ sil'iter siue equalis erit siue inequalis ei que est a principio. Differt em̄ nihil. si soluz sit finita aliqua vnaq̄z Manifestū em̄ q̄ diuisio tpe infinituz nō aufertur finita ablatione facta. et quotā eo q̄ tot modis. Quare nō transibit in finito tpe infinitū. Nihil aūt differt magnitudinem z in altera aut vtramcz esse infinitam. Erit em̄ ea/dem ratio.

¶ Jsta est secūda ps huius capituli in qua phs ostēdit q̄ infinitū non pōt moueri in tēpore finito necz ꝺescere siue moueaſ regulr siue irregularit. q̄m si ponaſ ab aliq̄ aduersario veritaz infinitū moueri posse i tpe finito tūc accipiaſ aliq̄ ps tpis q̄ aliq̄ties sumpta reddit totū tēpus. tūc in illa pte trāsibit aliquā partem magnitudinis ipm infinitū z illa pars nō transibit totū spacū. q̄z i toto tēpore pertrāsibit totam magnitudinē spacij. sz totuz et pars nō sunt equalia. Jn alia vero parte equali ptiꝓrius accepte transibit aliam partē spacij. z in tertia pte tēporis tertiaz z sic de oib⁹ alijs siue partes spacij p q̄s transit sint equales siue inequales. q̄z hoc nō affert aliquā drām q̄tum ad id qđ hic intendit phs. Si aūt regularis est motꝰ tūc stz ptes equales. si aūt irregularz ē motus tunc partes spacij pertransite sunt inequales. z vtro q̄z modo sunt finite. eo q̄ stz fm nūerū partiū tēporis. et in longitudine sunt etiam finite. q̄z manifestū est q̄ tempus sic diuisum per partes q̄ sunt aliquote et equales nō vadit in infinitum. Nec partes spacij sunt infinite. g̃ nec totū spaciū erit infinitū et per ꝰsequēs infinitū non ꝓtingit ptransire in tpe finito et nihil differt ad pūs siue magnitudo ponatur in vtracz parte infinita siue in altera ponaſ infinita. dūmō ponaſ tēpus motus eius finitū q̄z per eandē rationem que nunc dicta est ꝓbabitur etiā q̄ magnitudo sit finita.

Demonstratis aūt bis manifestū est q̄ necz finitā magnitudinem infinitū contingit transiri in finito tpe ꝑpter eandem cām. Jn pte em̄ tpis finitū transibit z in vnoquoq̄ sil'r quare in oīm finitū. q̄m aūt finitū trāsibit. et in vnoquoq̄ sil'iter. q̄z in omni finitum

¶ Hic phs ōt q̄ demōstratz his manifestū est q̄ nō est possibile. q̄ finita magnitudo in tpe finito transeat spaciū infinitū. Ex. pñt assignari due rōnes quarū prima est habita. ista scz partes tēporis et mobilis ꝓportionantur sed manifestū est ex phabitis. q̄ infinitū qđ moueri supponiſ in aliquota parte tēporis finiti transibit aliq̄d de spacio infinito siue sit regulariter motū siue irregulariter et in alia pte tēporis transibit simpliciter aliq̄d et ptib⁹ oib⁹ trāsibit oēs ptes spacij infiniti. q̄z in toto tēpore positū est q̄ transeat totum. sed qđ ex finitis nūero z vltimis ꝰponiſ est finitū. igit qđ ꝰponiſ ex partib⁹ illis q̄s transit in partibus tpis finiti finitū erit sed totū spaciuz ꝰponiſ ex talib⁹ finitis. g̃ totū est finitū. z hoc est cōtra ꝓpositum q̄z dictū est. q̄ esset infinitum.

Qm̄ aūt finitū nō transibit infinitū in finito tpe manifestū ē sicut necz infinitū finitū. Si em̄ in finitū finitū necesse est z finitū et infinitū transire. nihil em̄ differt quodlibet esse quod mouek. vtrobicz em̄ finitū ptransibit infinitum: Cum em̄ moueatur infinitū in quo est a. erit aliquid ipius fm b. finitum c d. et iterū aliud et aliud et sp sic. Quare simul accidit infinitū motū eē per finitum et finitū transire infinitum. Necz

em̃ fortassis possibile est aliter infinitū mutare finitū q̃ finitū trāseat infinitū. aut ita q̄ ferat aut metiat. Quare qm̃ hoc impossibile est nō transibit infinitum p finitum.

¶ Hic ph̄s ponit secūdā rōnem istā sez. si mobile infinitum pertranseat spaciū finitū. tūc mobile finitū pertransibit spaciū infinitū. et nihil refert quid illoꝝ moueat vel quiescat. ex quo vtrūq; illoꝝ est q̄tum. sed illud semp̄ ꝺr spaciū qđ quiescit et qđ mouetur mobile. qz si dicat q̄ infinitum qđ ponitur moueri sup finitum sit. a. oportz necessario q̄ aliquid equale spacij partib⁹ sup qđ mouet qđ est pars infiniti sit finitū. et dicat q̄ spacium supra qđ mouetur sit. c et pars quam p̄mo accipit de spacio sit. e. tunc em̃ equale illi parti de infinito qđ mouetur. vt. a. b. est finitū. et cum totū infinitum transeat totū spacium. accipiat̄ similiter alie partes spacij et numerando partes infiniti qđ mouetur. et p̄bando q̄ sic̄iter seq̄tur finitum spacium motus esse per infinitū. et ecōuerso infinitū p finitum. qz semp̄ infiniti partes numerāt̄ partib⁹ eius qđ finitū est. et sic sequitur infinitū esse finitum. qz forte etiā non est possibile mutare se infinitum super finitū. nisi qđ finitum in transitu illo expleret et numerat partes infiniti transeūdo sup ipm̃. qz infinitum nō ht̄ spaciū sup quod moueat nisi hoc mō. q̄ finitum transeat p ipsum aut feratur sup ipm̃ aut metiat ipsum numerando partes eius. et ideo licz ꝓpter ꝓpationis diuersitatem dicat infinitū transire sup finitum. cū ꝑm rē nō possit aliter transire finitum nisi p motum finiti super ipm̃ infinitū. sed demonstratū est impossibile esse q̄ infinitum in tempore finito transeat finitū. erit etiā demōstratū q̄ impossibile est q̄ infinitū in tpe finito transeat finitum. Ut nec demōstratōis huius sic ponende sunt q̄ linea infiniti nō signetur nisi vno termino. Nam infinitū alterū termi nū nō habet. sed pars cōmensurata spacij parte in vtroq; termino litteris terminalib⁹ p̄signatur. quia illa finita est Spaciū aūt licz sit finitum. tamen qz supponit esse spaciū infiniti in altero termino nō signat̄ ībi. sed ps eius tm̃

¶ Atuero neq; infinitū in finito tpe trāsibit infinitū: Si em̃ infinitū et finitū. inest em̃ infinito finitū. Amplius aūt et tpe accepto eadē erit demonstratio. Qm̃ aūt neq; finitū trāsibit infinitum. neq; infinitū finitū. neq; infinitū infinito tpe mouet. Manifestū est q̄ neq; motus erit finitus in finito tpe. Quid em̃ differt motum aut magnitudinē infinitū facere Necesse em̃ si quidē hoc infinitū alteꝝ et alterū infinitum esse Omnis em̃ loci mutatio in loco est.

¶ Hic ph̄us ostendit q̄ est impossibile infinitū mobile transire p infinitū spaciū in tpe finito. qz si mobile infinituz pertranseat spaciū infinitū in tpe finito. tūc cum in spacio infinito p̄ncat spaciū finitū seq̄tur q̄ mobile infinitū pertranseat spaciū finitū in tempe finito. qđ est ꝓtra ꝑus dicta Et subiūgit ph̄us q̄ eadē demōstratio erit si accipiat temp⁹ infinitū et spaciū finitū. qz sic in aliqua parte tpis que est finita mobile infinitū pertransibit spaciū finitū. qđ est superius improbatū. Et sic ꝑz q̄ nec infinitū potest transire finitum. nec ecōuerso finitū potest transire infinitum. nec infinitum potest moueri in ꝛtempore finito. ergo manifestum est ex ꝓsequenti q̄ neq; motus infinitus vnus et idem nō circularis ꝑt esse in tpe finito. Non em̃ est dr̄a in hoc q̄ motus vel magnitudo ponat infinita. qz qđcūq; hoꝝ ponatur infinitū seq̄tur et alterum esse infinitū. qz motꝰ vnā hz diuisionē penes magnitudinē in qua est motus. et aliā p̄m tempus. Omnis em̃ loci mutatio ē in loco. et si loci mutatio est infinita seq̄tur et locū infinitū esse. et ecōuerso

Qm̃ aūt omne aut mouet aut q̄escit qđ aptum natū est quādo aptū est et quo et sic. necesse omne qđ stat cū stat moueri. si em̃ nō mouetur q̄escit. sed nō ꝓtingit quiescere quiescens. Hoc aūt demonstrato manifestū q̄ in tpe mouetur quare necessitate est in tēpore stare Qđ em̃ mouetur in tpe mouetur. qđ aūt stat ostensuz est omne qđ mouetur. quare necesse est in tpe stare. Amplius aūt si velocius et tardius in tpe dicimus stare aūt est velocius et tardius

¶ Istud est capl̄m septimuz in quo ph̄us determinat de his que ꝑtinent ad quietē. p̄mittendo tū stare. Et ꝓ hoc istud capl̄m diuidit in duas ꝑtes In quaꝝ p̄ma determinat de stare. In secūda de quiescere. ibi(Necq; igit q̄escēs Postq̄ determinauit de diuisione motus. et quo equaliter se hz ad finitum et infinitū. motus. tempus. et mobile Quātum ergo ad p̄mā partē istius capl̄i ꝺr ph̄us. q̄ oē qđ mouetur aut q̄escit non q̄escit nisi qđ aptum natuz est moueri. et qñ aptum natū est moueri. et quo aptū natum est moueri. sic vt aptū natum sit moueri. vt dictū fuit in ꝓhuius. Et ideo ꝺr ph̄us. q̄ necesse est q̄ ome qđ stat cū stat moueri Et hoc sic ꝓbat. qñ ome quod stat natuz est moueri et. sed q̄ stat nō quiescit. ergo mouet. Walor ꝑz qz qñcūq; ꝓuatio et habitus ꝓparantur ad idem subiectū tūc necesse est alterum eoꝝ inesse. ergo ome qđ aptū natuz est moueri mouet vel quiescit. Minor ꝓbat. qz stare ē ad quietem tendere. ergo nō dū quiescit. Et ideo ꝺr do. Albertus. q̄ stare in ꝓposito vocat mutatio ad quietē. Cum em̃ post motum res sit in quiete est ante quietem vltima pars motus qñ res incipit stare qđ hic vocatur statio Et hec q̄dem statio in naturali motu est velocior ipso motu. Jn violento aūt tardior q̄ ipse motus. sed in volūtario aliqñ est eque velox aliqñ tardior. aliqñ aūt velocior. et q̄ cū sit stare adhuc mouet. qz si nō mouet oīno tūc quiescēret. sed non ꝓuenit quiescere id qđ incipit ire ad quietem qđ sic a q̄busdā grecis ꝺr quiescēs eo q̄ tam incipit ire ad q̄rem. q̄ ꝓstat q̄ adhuc mouet. Et q̄ ome stare est in tēpore. ꝓbat ph̄us duab⁹ rōnib⁹. Quaꝝ p̄ma est. qz ostensum est supra. q̄ ome qđ mouet mouet in tpe. sed ome qđ stat mouet. vt ꝑz ex dictis. q̄ necesse est stationē fieri in tēpore. Secūda rō est. si velocius et tardius dicant esse in tēpore tūc stare est in tpe. sed velocius et tardi⁹ ꝓuenit stare ergo necārio ome stare est in tempore

Jn quo aūt p̄mo qđ stat et statur in qđlibz huiusmodi necesse est stari. Diuisio em̃ in tpe si q̄dem in neutra partiū statur. neq; in toto quare neq; vtiq; stat qđ statur. Si vero in altero nō primo toto statuz est. Sedm em̃ vtrūq; in hoc statur sicut dictū ē. et eo qđ mouet ꝑs

Hic phs ostēdit qđ ōr stare in toto tpe. t primo fm q; p mū oponit ei qđ dicitur fm partē dicens. q; si aliqđ in ali quo tpe dicat stare primo et p se necesse est q; stet fm quā libet tpis partē. q; si nō staret fm quālibet partē. tūc staret solū fm vnā partē. t sic idē inconueniens sequerek qđ sup illatū est. qđ dem fuit de diuisione motus ꝓportiōabiliter ad diuisionem temporis.

¶Sicut aūt qđ mouek nō est in quo primo mo uek. sic vtiq; neq; in quo stak qđ stat cū stat mo ueri. Nō em in ipso moueri. neq; stari est aliqđ primū. Sit em in quo primo stak in quo est a b. Hoc qđem impūbile nō ꝓtingit esse. Mot⁹ em nō est in impartibili ꝓpter id qđ motū ē ali quid ipsius. Qđ aūt statur demōstratū est esse qđ mouek Atuero si diuisibile in qualibet ipsi us partiū stak: Hoc em ostēsum est pus q; in q̄ primū statur in quolibet illi⁹ statur. qm ergo tē pus est in quo primo statur t nō atomū est. om ne aūt tempus in infinitū partibile non erit in quo primo statur

¶Hic phs ostendit q; nō est dare primū in statiōe. q; si cut dem est de motu q; necessariū est motū esse in qualibz pte tpis illi⁹. qđ est suū tps primū t ꝓximū t nō excellēs ip sum. ita necārium est q; qn statio est in aliquo tpe suo ad equato sibi qđ est suū tps primū t ꝓximū. nō cōe t excellens ipm. q; statio illa fiat in qualibz pte illius tpis. q; si diuida tur tps. qđ est primū t ꝓximuz in duas aut in plures partes tūc oportz q; aut statio fiat in qualibet pte tpis aut in nu la. aut in aliq̄ t in aliqua nō. si em fiat in qualibet pte tpis. tūc habek ꝓpositū. q; tūc statio q̄ est in aliquo tpe primo in qualibet parte illius tpis fit ¶Et si dicak q; in nulla pte fiat statio tūc etiam nō fit in toto tpe sicut in primo t ꝓximo q; nō ꝓuenit toti nisi rōe partiū. t hoc est ꝓtra ypotesim q̄ supponit q; statio fiat in toto illo tpe sicut in primo t proximo subiecto. Si autez in altera parte fiat t in altera nō tūc tps alia parte excellit statōem. sed tūc excellens nō est primū sed ꝓmune. g; statio nō fit in toto tpe sicut in primo. qđ est ꝓtra ypotesim. g; oportz q; statio fiat fm vtrāq; ptē tpis sicut dem est pus. in eo qđ mouek cuius motus est in aliquo sicut in primo t primo. Ex hoc etiā vlterius patz q; sic in eo qđ mouek t motu nō ē dare primū cui gra sui t nō ptis attribuit motus. q; motus diuisibilis est in infi nitū t ante quālibz ptem datam iam fuit alia. sic etiā i eo qđ stak t sistitur nō hz primū sue statōis ꝓpter eius diuisio nem in infinitū. q; nec in ipso moueri nec in ipso stari ē ali quid pus cui ita attribuak motus aut statio. q; nō ꝓueni unt alteri pti pus. q; si dek opposituz eadē demōstratio est repetenda q̄ est habita de motu. Ponak em q; primū cui cō uenit statio sit. a. b. hoc em nō pt esse impūbile. q; in ipar tibili nō saluak mot⁹. q; nullū ꝓximū ꝓponit ex idiuisibi libꝫ sp qualibet pte data est accipe ptē porē in q̄ fuit mo tus. q; demōstratū est supi⁹ q; id qđ stak siue sistit est ad huc id qđ mouek. g; sicut motus nō est in indiuisibili. ita nec statio eius qđ sistit. Et si ponak q; sit diuisibile ipsa. a. b. in quo stak. tūc fm pus habita oportz q; statio fiat in q̄ libet ptiū eius. eo q; tam mot⁹ q̄ statio ꝓtinue fiant p ptes tpis. q; g. a. b. in quo ponit q; primo stak est tps cōtinuū et nō atomū tpis. t oē tps est diuisibile in infinitū. g; nō erit aliqđ illi⁹ tpis in q̄ stak pus. q; quocūq; primo dato illud erit diuisibile. t habebit ptem añ ptē ꝓpter pus t posteri⁹ q̄ sunt in ipo. t sic erit accipe in ipo aliqđ pus cui attribui tur statio. qđ est impossibile. q; si sic aliqđ esset pus primo ergo nō erit aliqđ pus fm tps neq; fm ꝓtinuationem sta tionis. Et ad demōstratōem isti⁹ sufficit. ptrahere lineaz tpis. q; q̄ ꝓtigit in linea tpis ꝓtingit etiā ex ꝓtinuitate statōis. test linea. a. b. b.

¶Neq; igit quiescēs cū primo quieuit ē. In im partibili em nō quieuit ꝓter id qđ nō mot⁹ in atomo. In quo aūt ḋescere t moueri. Tūc em dicim⁹ quiescere qñ t in q̄ aptū natū est moue ri. nō mouetur qđ ap tū natū est.

¶Ista est secūda ps hui⁹ capli in q̄ phs determinat de q̄ escere. Et ōr q; nō est accipe primū in ḋete. q; ḋes ḋescētis nō est tota simul in vno indiuisibili tpis. ꝓpter id etiā mo tus eius qđ mouek nō est in vno indiuisibili tpis. q; i quo sicut in mēsurāte est ḋescere. in eo sicut in mēsurante est eti am moueri. Et sic resumit hic duas rōnes in ḋnto hui⁹ positas. Quaz prima ē. nā tūc res ōr ḋescere qñ est i quo aptū natū est moueri t nō mouek id qđ moueri aptū na tū est. nō ē em aptū natū moueri nisi in tpe t nō in indiuisibi li tpis. g; neq; ḋescit nisi in tpe t nō in indiuisibili tpis

¶Amplius aūt id dicim⁹ quiescere cū siliter se habeat nūc vt pus tanq̄ nō vno qđam indicā tes. sed duoby minimis. quare non erit in quo ḋescit imptibile. Si vero partibile tps vtiq; erit t in qualibet ptiū istarū quiescit. Eodē em mō demōstrabik quo t in pozib⁹. quare nulluz erit primū. Huius aūt cā est. q; ḋescit qđē t mo uek omne in tpe. Tempus aūt nō est primū neq; magnitudo neq; oino nullū ꝓtinuū. Omne em ꝓtinuū in infinitum diuisibile

Hic ponit secūdā rōnem q̄ est ista. q; illud dicik ḋescere qđ se hz eodē mō nūc sicut pus. in indiuisibili em nō ē nūc et pus. g; oz ḋetē esse in diuisibili qđ hz nūc t pus. Et ex his oñdi pt. q; nō sit dare primū in ḋete. q; omne qđ ḋescit t oē qđ mouek ḋescit t mouek in tpe. sed nō est dabile tps p mū quo nō est aliqđ pus accipe p diuisionē. neq; etia mag nitudinē pma neq; vlter aliqđ qđ est de genere ꝓtinuo rū. q; omne ꝓtinuū est diuisibile in infinitum

¶Omne aūt omne qđ mouek in tpe mouek: t ex quodā in qđdam mutak. in quo tpe fm se t nō in quo in illius aliq̄ impossibili est. tūc fm aliq̄d esse primuz qđ mouek quiescere em est. eo q; in eodem sit tpe quodā t ipm t partiū vnaq̄q Sic enim dicimus quiescere cum in alio t in alio ipsorum nunc verum sit dicere q; in eo dem t ipsum et partes. Si aūt hoc est quies cere nō ꝓtingit q; mutak fm aliquid esse totuz fm primū tempus. Tempus em diuisibile om ne. quare in alia t alia ipsius parte. verum erit dicere q; in eodē sit ipsuz et partes. Si em nō sic est sed in vno solo nūc: erit tēpus nulluz fm aliquid: sed fm terminū tpis. in ipso aūt nūc ē

quidē fm aliqđ mouens nō tm̄ q̄escit. neq; em̄ moueri neq; q̄escere est in ipso nunc. Sed non moueri q̄dem est verū in ipso nūc. z esse fm aliquid. Jn tpe aūt nō ꝓtingit esse fm aliquid q̄escens Accidit em̄ qđ fertur quiescere

¶ Hic pbus ponit quādā ꝓsideratōem p quam dīst in guit id qđ mouet ab eo qđ q̄escit. Et dr q; ex pdictis patz q; oīne qđ mouet in tpe mouet. z ꝓtinue venit ex quodaz in q̄ddā in toto tpe illo qđ motuz mēsurat sicut mensura ꝓpria z adequata sibi. z nō sicut mēsura excellēs z nō cō/mune in cuius pte est mot⁹ z nō in toto. g̃ impossibile est q; fm aliq̄d motoz aut quiescētiū sit aliq̄d pmū. qm̄ qui/escere est nūc qm̄ in ipso est accipe tps q̄ddā in q̄ etiā ipm q̄escit. z oēs ptes sue z ptes q̄ris sicut ī ptib⁹ illi⁹ tpis. si cut ptes mot⁹ sunt in ptib⁹ illi⁹ tpis qđ est tps illi⁹ mot⁹ fm se z ꝓprīū q; vt ex dictis pz. q; hoc est q̄escere cū verus sit q; in qđ fm formā z vbi est hoc aliq̄d z ipm z ptes ei⁹ in alio z alio ipsoz nūc q̄ sunt extrema illi⁹ tpis in quo dr vno mō se habere nunc z pus. z ideo etiā oīs quies est in tpe. z si hoc est q̄escere tūc non ꝓtingit q; id qđ mutat vel quiescit fm aliquid qđ est motus vel q̄ris esse pmū tps cui ita attribuat mot⁹. q; añ ipsum nō sit aliquid aliud p⁹ ipso. qm̄ oīne tps diuisibile est. z in alia z alia eius pte verū est dicere de quiescēte z moto. q; in eodē tpe sit qui/escens vel motū z ipm z ptes eius. Et si q̄s dixerit q; il lud qđ mouet z quiescit nō mouet z quiescit in tpe. z po/tius in solo nūc. tūc nullū tēpus erit fm motū z quietem. sed vtrūq; istoz est fm nūc indiuisibile qđ est terminus z finis tpis. sed hoc est impossibile. vt pz ex dictis. licet em̄ in ipo nūc aliquid sit manēs fm q; manētia dr illoz. q̄ nul lo mō sunt apta moueri. sicut sunt necāria. nō tm̄ aliq̄d q̄/escit in ipo nūc. q; eadem est mensura motus z q̄ris. Cū g̃ in ipso nūc nō sit moueri. nō erit in ipso q̄escere. sed tm̄ bene ꝓuenit nō moueri in ipso nūc (nc̄tuz nō moueri dr negatōem oppositā ei qđ est moueri. z est in ipo nunc esse fm aliq̄d. q; fm nc̄itatē fm quā nō referk aliq̄d ad mo/tū Jn ipo aūt nūc est manētia q̄ est ꝑuatio mutatōis sim plicis. que est generatio z corruptio. sicut dictū est quinto phȳsicoz. q; cū in talib⁹ nō sit motus nō opponit eis qui/es. q; quies z motus nō sunt in nūc. Manentia em̄ ge/neratoz z corruptoz est in nūc. Tm̄ nō moueri talū est in ipso nūc. z etiā esse ipoz fm aliq̄d est in ipso nūc. q; eē ipo rum qđ est fm formaz subalē in eo q; esse illud fluit a for/ma est in ipo nūc. z de hac materia patuit in quarto de tē pore z ānto phȳsicoz. vbi agit de mutatōib⁹ z spēb⁹ ei⁹ sed in tpe nunq̄ ꝓtingit q; id qđ quieuit fm aliquid indi uisibile qđ est simul totū sit. q; si hoc ꝓtingeret in q̄escente tūc etiā ꝓtingeret in eo qđ ferk. q; ad eandē mensurā refe/rūtur id qđ q̄escit. z id qđ mouet. z sic esset dare pmū in q̄ esset quies z motus. sed hoc est impossibile. Et hoc mani feste est verum in motu locali. z in alijs motib⁹ etiā est ve rum. sed nō adeo manifeste. alteratio em̄ est quale ꝓtinue fluens z augmentū est q̄tum ꝓtinue fluens. Hec g̃ dic/ta sunt de diuisibilitate motus in infinitum

Vtrū omnis motus sit in tpe. ac oē qđ mouet sit diuisibile

¶ Et arguit ꝓtra pmuz. generatio z corruptio sunt mo tus z fiunt in nūc tempoze. ergo motus potest fieri in ip so nūc Confirmat. q; dicimus sortem nūc scribere. ergo in nūc potest fieri motus ¶ Secūdo sic. q̄cquid mouetur de extremo in extremū mouetur per mediū. aliq̄d aūt moue tur de ꝑterito in futurū. ergo aliq̄d mouetur per ipsuz nūc Cōsequentia ꝓbatur. q; nūc est mediū inter ꝑteritū z fu turum. Confirmat. alioꝫ motus potest esse in toto tem/pore. illud aūt qđ potest fieri in toto tempore fuit in parte eius. ergo aliq̄d potest fieri in nūc. ¶ Tercio sic. in quocū q; est finis motus in illo est quies. q; quies est finis mot⁹. sed in nūc est finis motus. ergo in nūc potest fieri quies. et p̄ ꝓsequens motus. cuz opposita habeant fieri circa idem. ¶ Contra secūdū arguit sic. est danda minima pars ig/nis que nō est ampli⁹ diuisibilis. q; entia naturalia sunt ad maximum z minimū determinata. z tm̄ illa pars ignis mouebit ad suū totum. qm̄ idem est motus ignis z vni⁹ scintille eius. cū ergo illa pars sit indiuisibilis. seqūtur q; nō oīne qđ mouetur sit diuisibile. Cōfirmatur sic. sicut se hz nūc in tempore. sic se habet mobile in motu. vt habet quar to huius. sed nūc in tpe est indiuisibile. ergo illud qđ mo/uetur in motu est indiuisibile. ¶ Secūdo sic. forma accī/dentalis in suo subiecto sicut caliditas aut aliqua alia foz ma est mobilis. z tm̄ est indiuisibilis. g̃ zc. Probat. q; ta/lis forma fluit de potentia ad actum. g̃ est mobilis. Cō/firmat de pūcto qui fluit in linea. z fluxu suo causat lineā Et siliter nūc in tpe. z tm̄ non est diuisibile. g̃. Pro in/telligentia istius questionis ponūtur duo discursus. quoz maior ꝑmi est ista

Nūc dictū ꝓprie qđ reperitur in oī tpe est p se primo indiuisibile. Minor Oīs mo tus proprie dictus est diuisibilis fm ꝓus z po sterius Conclo Jgit incōuenīēs est aliq̄d in nūc moueri. cū motus fit in tpe diuisibili

¶ Maior pz ex his q̄ dicta sunt in quarto. z etiā ex tex/tu iam expolito. ¶ Minor pz. qm̄ motus diuisibilis ē ad diuisionē spacij. z tps ad diuisionē motus. z q; mot⁹ nō habet esse ꝑmanens. sed successiuū. g̃ partes mot⁹ sunt ꝓ/ius z posterius. Preterea illud qđ mouet aliter se hz ꝓus q̄ posterius z ecōtra. Et dr notāter in ꝓpōne motus p/prie dictus. ꝓpter mutatōem que fit in instāti fm ei⁹ essen tiā. q̄uis nō fm eius esse. cū sic sit mutatio ꝓprie dicta. sc̄z generatio z corruptio alteratōi īmixta ¶ Conclusio seq̄/tur ex premissis Maior alterius discursus

¶ Omne mobile partim est in termino a quo z partim in termino ad quē Minor Hoc tm̄ nō est referendū ad partes mobilis. sed q; mo/bile est in medio mot⁹ qđ participat cū ambo bus extremis Conclo Jgit cū termini mo tus sint diuisibiles. oz ipm mobile eē diuisibile

¶ Maior pz. q; cū mobile est in termino ad quez nō am plius mutat. z p ꝓsequēs illud qđ mutat siue mouet non pt esse totū in termino ad quē. nec illud qđ mutat pt eē in termino a quo. Nā illud qđ siliter se hz nūc z pus fm se et fm suas partes nō mutat. sed sic habet se mobile quā/do mutat dūmodo adhuc est in termino a quo. g̃ ibi non mutat. neq; illud quod mutatur est in vtroq; termino fm actū. q; sic esset simul mutatū z nō mutatū. Nec pt dici q; illud qđ mutat nullo⁹ sit in aliquo terminoz aut in neutro q; qđ nō est in aliq̄ terminoz. hoc nō mouet. qm̄ em̄ mobi/

le est in medio p qđ duo termini distãt. tñc nõ đr eẽ in neutro terminoꝝ. sed partim in vtroqꝫ. ḡ. Preterea dũ mobile mouet de vno termino in aliuꝫ nõ statim est in vltimo motus qđ est terminus ad quẽ. sed ꝓus mutat in medũ antecꝫ mutet in illud. sicut cũ quis mouet de albo in nigrum ꝓmo puenit ad fuscũ aut blauũ qꝫ in nigrũ, ḡ medium necãrio ꝑticipat aliqđ de vtroqꝫ extremoꝝ. ꝛ p ꝯns sequtur q dũ mobile sit in medio dũ mouet ꝑtim est in termino a quo ꝛ partim in termino ad quẽ. Medium aũt per qđ fit motus nõ est medium p abnegatõem sed p participationem. nõ qđẽ per ꝑticipatõem respectiuã. sed p participi partõem absolutã. nec etiã per qđcũqꝫ medium per ꝑticipationem absolutã. sed p medium qđ nõ est determinate spẽi Uñ medium per ꝑticipatõem absolutã est duplex. qꝫ qđdam est medium qđ differt spẽ ab extremis sicut medius color existẽs in determinata spẽ. vt rubedo q̃ differt ab albedine ꝛ nigredine fm spẽz. ꝛ tale medium nõ est ꝓprie medium motus. sed magis termin⁹. qꝫ in illo motus terminat. Aliud est medium inter extrema qđ nõ differt spẽ ab extremis. sed se hz ad extrema fm intensionẽ ꝛ remissionẽ. ꝛ fm hoc ab illis differt. ꝛ tale est medium motus qđ nõ est determinatũ ad esse actu in spẽ. sed hz in se vtrũqꝫ extremoꝝ et nõ hz in se rõnem extremi. ¶ Minor pz. qꝫ mobile nõ đr ꝑtim in termino a quo ꝛ partim in termino ad quem. qꝫ ps ei⁹ est in termino a quo ꝛ pars eius est in termino ad quẽ. qm̃ id qđ mouet equalr se hz fm ꝑtes ꝛ totũ. vñ sicut totũ partim est in termino a quo ꝛ partim in termio ad quẽ. ita silr eius ꝑtes. ꝛ ideo referendũ est ad ipm motum aut ad medium motus. qđ partim hz naturã termini a q̃. ꝛ partim naturã termini ad quẽ. nõ qđẽ sic q mot⁹ sit ꝯposit⁹ ex vtrisqꝫ terminis fm esse perfectũ. sez ex termio a q̃ ꝛ ex termino ad quẽ. sed qꝫ debilit hz naturaꝫ termini a q̃ ꝛ etiã naturaꝫ t̃mini ad quẽ. qm̃ termin⁹ a q̃ ꝛ t̃min⁹ ad quẽ sunt pfecte ꝛtrarij. q fm esse pfectũ nõ pñt eẽ in eodẽ. ¶ Concło pz ꝯtũ ad ꝑmã eius ꝑticulã. sez q termini mot⁹ sunt diuisibiles. qm̃ termini mot⁹ saltẽ ad quos sunt q̃litas ꝯtitas ꝛ vbi. tales eñ sunt diuisibiles. ḡ. cẽ. Preterea termini mot⁹ sunt ꝛtrarij. ꝛtraria aũt intensionẽ ꝛ remissionẽ suscipiũt. ḡ termini mot⁹ sunt diuisibiles. ¶ Sed diceres. t̃min⁹ est idiuisibil. sequtur q termin⁹ ad quẽ motus est indiuisibilis. qꝫ hz rõem vltimi. sz vltimũ est indiuisibile. Ad hoc đm est. q liez termin⁹ formalr acept⁹ sit indiuisibilis. materialr tñ bñ est diuisibilis. Pro intellectu scđe ꝓtis est sciendũ. q oẽ illud ad qđ fit mot⁹ ẽ diuisibile p se. aut p accñs Dicit eñ p accñs diuisibile qđ diuidit ad diuisionẽ alteri⁹. sic̃ q̃litas existens in subiecto est diuisibilis ad diuisionẽ subiecti. ꝯtitas p se est diuisibilis. Et qꝫ nihil est susceptiuũ diuisibilis nisi illud qđ est diuisibile. cũ ḡ terminus ad quẽ q̃ partim habeat in motu sit diuisibilis. sequtur q mobile p hoc q ꝑtim ẽ in illo ẽ diuisibile est. qꝫ nõ esset in termino ad quẽ nisi esset susceptibile ipsius. ꝛ ideo demõstratio ꝓbat bñ ꝓcedit q si illud qđ mutat ꝓtim est in termino a q̃ ꝛ ꝑtim in termino ad quez ncẽ est ipm esse diuisibile. Qꝫ aũt oẽ ad qđ fit mot⁹ sit diuisibile pz p inductõem. qꝫ q̃litas. ꝯtitas. ꝛ vbi sunt diuisibilia. ꝛ sicut đr de termino ad quẽ. ita etiã ꝑt dici de termio a q̃. qꝫ cũ sint termini ꝛtrarij in eodẽ gñe reponibiles si vni ꝓpetat diuisio ꝛ etiã alteri

Ad obiecta in oppoſi.

Ad ꝑmũ đm est. q generatio ꝛ corruptio nõ sunt mot⁹ ꝓprie dicti. sed cõiter dicti Sic etiã đm est de illuminatione. ¶ Sed diceres. motus ꝑt videri. sed visio fit in istãti. ḡ mot⁹ fit instãti. Ad hoc đm est. q visio fit in instãti ibi nõ capit instãs. p idiuisibili tpis. sed capit. p valde paruo tpe in q̃ ꝑt fieri mot⁹. Et ad ꝓfirmatõem đm ẽ. q in nũc fm alterũ bñ ꝑt esse motus. qꝫ illud đr ꝑñs tpis in nũc tñ fm se nõ ꝑt fieri mot⁹. ¶ Ad secũdũ patuit soło in declaratõe maioris. Ad ꝓfirmatõem đm est p interemptõem ꝓñe. qꝫ nũc nõ est ps tpis loquẽdo de nũc ꝓprie dicto. ¶ Sed diceres. potẽtia ad mouẽdũ est passio corpis mobilis. ḡ ꝓuenit sibi in indiuisibili tpis. ꝛ p ꝯns sequtur q aliqđ ꝑt moueri in nũc. Ad hoc đm est p distinctõem ꝓñtis. qm̃ nũc ꝑt determinare hoc ꝑbũ ꝑt. ꝛ sic cõcedit ꝓñs. Alio mõ ꝑt determinare hoc ꝑbũ moueri. ꝛ illo mõ negat ꝓñs. Uñ liez vnũ mobile in nũc indiuisibili habeat potentiã ad mouẽdũ. nõ tñ optz q illa potentia reducat ad actũ in ipso nũc eo mõ quo ꝓuenit mobili. sz solum reducit ad actũ successiui. ¶ Ad tercũ đm ẽ. q nõ qlibet finis motus aut cessatio đr q̃es sed solũ finis mot⁹ in eo in q̃ mobile est aptũ natũ moueri đr q̃es. mõ in nũc nihil ꝑt moueri. vt dcm̃ est. ideo finis mot⁹ nõ đr q̃es

¶ Sed diceres in nũc nõ fit mot⁹. ḡ in in ipso nũc fit q̃es ꝓña. ꝑbat. p locũ a ꝑuatiue oppositis. sed mot⁹ ꝛ q̃es opponũtur ꝑuatiue. Ad hoc đm est. q ibi nõ arguit p locũ a ꝑuatiue oppositis. qꝫ ad hoc q bñ arguat requirit subiectum susceptibile respectu talis mensure in q̃ ipm subiectũ est susceptibile talis habitus. iam nũc nõ est talis mẽsura in q̃ mobile est aptũ natũ moueri. ¶ Ad ꝑmũ ꝯtũ ad secundũ quesitũ đm est. q illa ps ignis nõ sit ampli⁹ diuisibilis diuisione physica. i qua partes diuise manẽt sub eadem spẽ ꝛ sub aliq̃ forma naturali. tñ est diuisibilis diuisione mathematica. qꝫ adhuc est corpus. qđ sufficit ad ꝑpositũ. qm̃ hic ꝓbat ꝑs diuisibilitatẽ mobilis incꝫtũ cõtinuũ est in quo ꝓuenit cum entib⁹ mathematicis. ꝛ nõ solum vt ens naturale. Et ad ꝓfirmatõem đm est. q liez mobile in motu sit indiuisibile fm substãtiaꝫ fm q mouet vnũ ꝛ idem. tñ est diuisibile fm suũ esse. qm̃ fluxus ei⁹ est diuisibilis. ¶ Ad secũdũ đm est. q liez forma accñtalis fluat de impfecto ad pfectũ. tñ nõ đr proximũ moueri tanꝫ qđ. sed ꝛne mouet tanꝫ quo. Uñ fluxus ꝛne attribuit forme ipsi. qm̃ de rõne forme est fluere ꝛ nõ de ratõe materie. ꝛ tñ moueri sibi nõ attribuit. Etiam forma substãtialis scz aia nõ mouet per se. sed per accñs ad motũ totius ꝓositi. ¶ Et si diceres. aia quãdo est a corpore seꝑarata p se mouetur ꝛ tñ est indiuisibilis. ergo indiuisibile ꝑt p se moueri. Ad hoc đm est fm ꝓncipia naturali ꝑhi. qm̃ aia est a corpore separata non mouet p se nec angel⁹. qꝫ ꝑhus in ꝑsenti libro đr. q indiuisibile nõ ꝑt per se moueri. Et qũo đm est fm fidem pz p theologos. Et ad ꝓfirmatõem đm est. q pũctus in linea fluat fluxu imaginario. ꝛ non fluxu reali. nisi capiat in materia sensibili. sed illo mõ nõ mouet nisi p accñs. Hoc tñ verum est q talis fluxus est realis mathematicus. qm̃ motus realis physicus hz ꝓo subiecto aliqđ diuisibile ꝯtinuz. vt pz p Aresto. in textu. Et sic pz q pũctus suo fluxu causat lineaz. ꝛ non vna linea alia saltez in eodem subiecto. qm̃ sic duo accñtia vnius spẽi essent in eodẽ subiecto. etiã sequeretur q idem esset ꝓpius cã. Silr nũc in ꝛne fluit ad motũ mobilis primi motus

Incidũt dubia quorũ

primū est. An verū sit q̄ oīe mobile ptim est in termino a quo ⁊ partim in termino ad quem. ¶ Et videtur q̄ nō. qm̄ tunc sequeret q̄ idem haberet simul mutatum esse ⁊ et nō esse mutatū. ¶ Solo q̄ sic. vt tactū est in maiore sc̄ cūdi discursus. Et intelligit q̄ mobile sit partim in termino a quo ⁊ partim in termino ad quē ptib⁹ terminoꝝ ⁊ formaꝝ inter quas est motus. nam mobile in motu ē in medio qđ pticipat naturā vtriusq̄ terminoꝝ. ⁊ nō intelligit de partib⁹ quātitatiuis mobilis. sic q̄ mobile p̄us ſm vnā partē eius transmutet ⁊ acquirat terminū ad quem q̄ſ ſm aliā. licz hoc qnq̄ ꝛingat q̄ mobile p̄us altereť ſm vnā partē q̄ſ ſm aliā. aut q̄ moueat localiter ⁊ c̄ſs.

¶ Et ad obiectū in oppositū dōm est. q̄ licz mobile sit partim in termino a quo ⁊ partim in termino ad quem. nō tm̄ est in actu pfecto sub vtroq̄ terminoꝝ. ⁊ ideo nō sequit q̄ habeat mutatū esse simplr. sed q̄ moueat

Secundum dubiuz est.

An subiectum mutatōis instātanee sit diuisibile. ⁊ sic sit partim in termino a quo ⁊ partim in termino ad quē. Pro solone istius dubij est sciendū. q̄ est duplex trāsmutatio. Quedam est supnaturalis. que fit ab agente supnaturali infinite virtutis. in qua nullū p̄supponit subiectū vt est creatio. Alia autem est naturalis. illa scz que fit ab agente naturali finite virtutis. Et hec est duplex. scz instantanea. vt generatio ⁊ corruptio. Alia est successiua. vt augmentatio aut calefactio. cui conuenit rō motus. ꝓprie dicti. Per hoc dōm est dimissis varijs opinionib⁹ q̄ illō quod dictū est intelligitur de mutatōe successiua in q̄ reperit medū participās naturā vtriusq̄ termini. ⁊ non de mutatōne instantanea. que potius vt ōt Auerrois est finis mutatōis q̄ſ mutatio. ⁊ hoc ex eo. q̄ phs solūmō hic ostendit demōstrare q̄ mot⁹ successiu⁹ est diuisibilis.

Utrū ꝓueniens sit Aristotelis doctrina de mot⁹ diuisionib⁹ tradita

¶ Et arguit̄ p̄mo q̄ non de mobili. qm̄ si motus diuiderek ad diuisionē mobilis. sic q̄ motus ⁊ mobile equaliter ꝓdiuiderentur sequeretur q̄ finitum ⁊ infinitū equaliter diuiderentur. hoc aūt falsum est. Nam motus celi est infinitus ⁊ ipsum celum est finitum. ergo si celum et motus diuidārur equaliter etiā finitum ⁊ infinitū diuidūtur equaliter. Confirmat. qm̄ ōt Aristo. q̄ motus est diuisibilis ad diuisionē mobil. q̄ mobile totuz simul mouetur et vna ps illi⁹ nō mouet motu distincto a motu alteri⁹. ḡ sequitur q̄ motus nō diuiditur ad diuisionē mobilis Consequētia p̄z. q̄ in tali diuisione oporteret distinctos mot⁹ esse partū mobilis ¶ Secūdo vnūqđq̄ accīs ad diuisionem sui subiecti diuidit. tempus aūt est accidens ḡ diuiditur ad ipsius motus diuisionem. ⁊ p̄ ꝓsequens mot⁹ nō debet diuidi ad diuisionem temporis. ¶ Tercio. motus diuidit ad diuisionem mobilis. ergo nō diuidit ad diuisionem temporis. Cōsequētia p̄z. qm̄ vnū non diuidit ad diuisionem plurū. In oppositū est doctrina phi in textu. Et ponūtur duo discursus Maioꝛ p̄mi est ista

¶ Sicut se habet totus motus ad totū mobile. ita partes motus ad partes mobilis. Minoꝛ Tempus est ꝓpria mensura ipsius motus ipsi motui ꝓdiuisibilis. Conclo Igit mot⁹ est diuisibil ad diuisionē mobilis ⁊ tpis

¶ Maioꝛ patuit in p̄mo tractatu huius sexti ¶ Est tm̄ notādū. q̄ motus duob⁹ modis potest diuidi. Uno mō ſm q̄ntitatem extensionis. ⁊ hoc mō motus diuidit ad diuisionem magnitudinis aut mobilis. ⁊ sic ipse diuiditur i plures partes. que habēt simul est. quemadmodū quodlibet accīs ad diuisionē sui subiecti diuidit. Unde motus manus ⁊ pedis bene simul sunt in suo subiecto. Alio mō do diuidit motus ſm q̄ntitatem sue durationis. ⁊ talis diuisio sumit penes relatōem ad tempus ⁊ in tali diuisione nō possunt accipi plures partes mot⁹ simul. sicut nec tēporis. Ex parte mobilis iterū duob⁹ modis motus potest diuidi. Uno mō sic q̄ mot⁹ p̄mo ꝓueniat vni parti mobilis. ⁊ deinde alteri. ⁊ hoc mō nō debet attendi diuisio motus penes mobile p̄mo. qm̄ motus p se cōuenit toti. ⁊ ex ꝓsequenti ptib⁹ ⁊ secūdario q̄ talis diuisio magis sumit penes tpis successionem ⁊ per relatōem ad temp⁹. Alio mō potest intelligi q̄ diuidat in plures ptes sui mobilis in q̄bus reperitur motus. sicut vnūqđq̄ accīs diuiditur diuisione sui subiecti. ⁊ hoc mō intelligit diuisio mobilis ex parte mobilis. ¶ Minoꝛ quo ad p̄mā eius partem patet p̄ phm quarto physicoꝝ. Secūda pars ptz ex his que dicta sunt i .vi. Conclo sequitur ex p̄missis. ⁊ fuit sufficienter declarata in p̄cedentib⁹

¶ Motus nō p se sed per accidens est de continuoꝝ genere Minoꝛ Motus est inter duo indiuisibilia ipsum terminātia in quorum tm̄ nulla est ratio motus vera Conclusio Igit ꝓueniens est Aristotelis doctrina de diuisionib⁹ motus tradita

¶ Maioꝛ est phi quarto huiꝰ. Etiā oīe diuisibile ē de genere ꝓtinuoꝝ. motus aūt est diuisibilis. ḡ est de genere ꝓtinuoꝝ. Et ōt p accīs. qm̄ accipit suā ꝓtinuitatē a magnitudine. ⁊ sic nō est de genere ꝓtinuoꝝ. quasi sit spēs q̄ntitatis ꝓtinue. sed q̄ attinentiā hz ad q̄ntitatem ꝓtinuam. hoc tm̄ verū est q̄ alique eius spēs mot⁹ augmentatio ⁊ diminutio sint q̄ntitates p se. ¶ Minoꝛ p̄z. q̄ oīe ꝓtinuum finitū est inter duo indiuisibilia ipm̄ terminantia. vt linea inter duo pūcta. motus tm̄ nō est in aliquo illoꝝ indiuisibilium. q̄ motus est q̄ddam ꝓtinuū successiuū qđ incipit ab vno ⁊ terminat ad aliud. ⁊ sic vnū est ante motuz ⁊ aliud post ipsum. sicut etiā linea nō est in pūcto. q̄ pūctus non est pars linee. ⁊ vnde linea incipit a puncto ⁊ terminatur ad p̄nctum. In hoc tm̄ est dīa inter lineaz ⁊ mōtū qm̄ linea est p̄manens. ⁊ sic habet p̄ncipiū ⁊ finem in se p̄manentia. Sed motus est fluxus q̄dam ꝓtinuus a p̄ncipio vsq̄ ad finē. ⁊ sic nō datur aliqđ p̄ncipiū intrinsecū in motu. sed datur bene vltimū mutatū esse. qđ est sicut p̄mū nō esse motus. q̄ motus incipit a p̄uatōe ad habituz a potentia ad actū. Conclo p̄z p̄ phm in textu

Ad obiecta in oppositū

Ad p̄mū dōm est. q̄ licz motus celi sit infinitus ſm q̄ntitatē durationis ſm phm. tm̄ nō est infinitus ſm q̄ntitatem sue extensionis quam habet in suo mobili. ⁊ quo ad illam extensionem diuidit ad diuisionem mobilis ⁊ non penes suam durationem ſm quā est infinitus. Aut dōm est ſm alios q̄ Aristo. intelligit dictuz suū de mobili qđ mouet

motu recto. ꝛ nō de mobili qō mouet motu circulari. qm illud qō mouet motu recto hz sp hz nouas ptes spaciꝫ circa quas mouet ꝛ quas ꝓus nō habuit. ꝛ nō reiterat eadē ps sicut in motu circulari. ¶ Ad ꝓfirmatōem dōm est. q ꝯdu motus est vnus mobile est vnū. si tñ mobile diuiderek ibi fierent plures motus ꝑticulares partiuꝫ ipsius mobilis ¶ Ad secūdū dōm ꝙ motus nō diuidit ad diuisionē ꝑtis. sic ꝙ diuisio ꝑtis sit cā diuisiōis motus. sz magis ecōtra diuisio motus est causa diuisionis ꝑtis. sed diuidit ad diuisionē ꝑtis. qm illa diuisio est verum signū diuisionis motus. ¶ Est ḡ duplex ꝓtinuitas. q̄dam est intrinseca ꝛ formalis. ꝛ illam nō accipit ꝑs a motu. qm motus nō est ꝓtinuꝰ tali ꝓtinuitate. qz sic ꝓtinuū est cuius ptes copulant ad aliquē terminū ꝓmunē. ptes aūt motus non habent talē terminū ꝓmunē. Alia est ꝓtinuitas materialis aut effectiua. ꝛ illā ꝑs accipit a motu. ꝛ motus a magnitudine. ¶ Ad tertiū dōm est. q̄ non est inconueniens vnū diuidi ad diuisionē plurū. dūmō sit hoc diuersimode. sic aūt est in ꝓposito. qz motus aliter diuidit ad diuisionem mobilis. ꝛ aliter ad diuisionem ꝑtis. Vñ motus diuiditur ad diuisionē mobilis fm partes extensionis. ꝛ ad diuisionē ꝑtis fm ptes durationis

Incidūt dubia quorū

ꝑmū est. An motus diuidatur ad diuisionē illius in q̄ est. ¶ Et videt ꝙ nō. Nam illud in quo est motus aut est magnitudo circa quam fit motus. vt in motu locali. aut forma ad quā est motus. vt in augmētatōe aut alteratione. sed motus nō diuidit ad diuisionem magnitudinis. qz sic sequeretur ꝙ motus inequales equaliter possint diuidi. Nam sup equales magnitudines possunt fieri duo motus vnus in die ꝛ alter in anno. si ergo illi duo motus diuidantur ad diuisionem magnitudinis. illi motus inequales equaliter diuidātur Nec etiam ex pte forme ad quā est motus. quoniā forma que est terminus motus est indiuisibilis. cum sit terminus continui. ergo ad diuisionē eius non diuiditur motus. ¶ Solo. ꝙ sic. et per id in q̄ est potest intelligi vtrūq; in diuersis motib. scz potest intelligi magnitudo in motu locali. ꝛ in alijs forma terminat ad quem ¶ Ad obiectū in oppositū ꝯtūad ꝑmaz ipprobationem dicendum est ꝙ illi duo motus quo ad quantitatem extensionis sunt equales. ꝛ illo modo equaliter diuiditur ad diuisionem magnitudinis. licet tamen sint inequales quo ad quantitatem durationis. que attenditur ex parte temporis. et quo ad illam inequaliter diuidūtur per respectum ad inequalia tempora. Et ad aliā ipprobationem dōm est. ꝙ quāuis in aliquib motib forma terminat ad quem sit indiuisibilis fm essentiam. tamen quelibet est diuisibilis fm suum esse ꝛ ratōe sui subiecti. quod est diuisibile. ꝛ per hoc ꝙ esse forme variatur penes perfectum ꝛ imperfectum

Secūdum dubium est.

An in oī motu possit dari ꝑmū mutatum esse ¶ Et videtur ꝙ sic. nam sicut se habet pūctus in linea. sic se habet mutatuz esse in motu. in linea em a parte anteriori potest dari primus punctus. ergo in motu potest dari ꝑmū mutatum esse ¶ Secūdo sic. vbicūq; est dabilis primus terminus motus perfecte motum terminans. ibi datur primum mutatum esse. quia mutatum esse non est nisi finis motus. sed in aliquo motu potest dari primus terminus ad quem motus. ergo in ipso potest dari primuz mutatum esse. ¶ Tercio sic. primum mutatum esse est finis ꝑme partis motus. finis autem ꝑme partis motus dari potest. ergo et primum mutatum esse. Minor ꝓbatur dupliciter. Primo quoniam prima pars motus non est infinita. ergo habet finem. Secūdo signata magnitudine decem pedum motus supra primam partem magnitudinis pedalem est prima pars motus totius. et tamen potest dari finis illius ꝑme partis

¶ Solutio. ꝙ non. vt patet per Aristotelem in textu probantem ꝙ non posset primum mutatum esse dari ex parte temporis. quia nō est dabilis prima pars temporis. cum tempus sit diuisibile. Nec ex parte mobilis. cum mobile sit in infinitum diuisibile. Nec ex parte magnitudinis. ꝓpter eandem causam

¶ Et ad obiecta in oppositum. Ad primum dicendū est. ꝙ in aliquo est simile de puncto in linea. ꝛ de mutato esse in motu. et in aliquo est dissimile. Simile est in hoc q̄ nia sic pūct⁹ terminat lineā sic mutatū ee terminat mutari. Sed dissimile est in hoc. quia pūctus terminans non semper requirit lineam a parte anteriori. vt patet de puncto a quo fluit linea. sed semper mutatum esse in motu p̄ supponit mutari. ratione cuius non potest dari primū mutatum esse in motu sicut primum punctum in linea. Et quāuis omnia indiuisibilia sint ḡne eiusdem rationis specifice et essentialis. non tamen accidentalis. quoniam aliqua sunt indiuisibilia in motu que habent moueri precedens vt indiuisibila continuantia ꝛ etiam terminantia et illa solū vocant mutata esse. cuius ratio est. quoniā hoc nomen mutatum esse cōnotat ordinem ad moueri precedens. Aliud est indiuisibile in motu quod non habz aliquod moueri precedens. sicut est indiuisibile initians motum. ꝛ hoc non debet vocari mutatum esse. eo ꝙ cōnotatum istius termini nō ꝓuenit sibi. ¶ Ad secūdū dōm est ꝙ ꝑmū duob⁹ dicitur modis. Uno mō ꝺr ꝑmū negatiue. qō est ꝑus alio. ꝛ nihil est ante ipsum. Alio mō ꝺr ꝑtiū cui ꝓuenit aliqd ꝑ ꝓ se ꝛ nō gratia ꝑtis siue ꝑ alterum et illo modo accipitur ꝑmū quādo queritur an in motu sit dandū ꝑmū mutari. Et sic primuz mutatum esse ꝺr duobus modis. vno modo ꝺr ꝑmum mutatum esse perfectum in quo primo est perfecta mutatio. ꝛ hoc modo ꝑmum mutatuz esse est finis vltimus alicuius totius motus qui est in termino ad quez. ꝛ talis finis potest dari in aliquo motu. Secūdo modo ꝺr ꝑmū mutatuz esse in quo primo mobile incipit mutari. ꝛ illud est primū mutatum esse imperfectum. ꝛ ꝺr finis ꝑme partis motus. sed nō potest dari finis ꝑme partis motus. ergo nec primū mutatum esse imperfectum ¶ Ad tertiū dōm est ꝑ interemptionē minoris. scz ꝙ possit dari finis ꝑme ptis mot⁹. cuz ipse sit infinit⁹ in diuisione. Et ad aliā ꝓbatōem ꝺr. ꝙ dividendo magnitudinē ꝛ motū in partes eiusdē ꝯtitatis ḡne daretur ꝑma pars motus ꝛ etiam ꝑmū mutatū esse sed diuidendo motum per partes eiusdem proportiōis scz ꝑ duas medietates. ꝛ iterū ꝑmā medietatem ꝑ duas medietates. ꝛ sic deinceps. Sz diceres est dandū ꝑmum ḡnatū esse. q̄ est dabile ꝑmū mutatū ee in motu. Ad hoc dicendū est. ꝙ uis in mutatōib est ḡne dandū ꝑmū mutatum esse ꝑfectū. nō tñ est dandū ꝑmū mutatū esse imꝑfectum. ꝛ hoc vult text⁹ dicere. vñ generatū esse est mutatū esse ꝑfectū in mutatōib instātaneis. nō aūt in successiuis

Tertium dubium est.

An ante omne mutari sit mutatū esse et econuerso. Et videtur q̄ non q̄m mutatū esse est finis ⁊ terminus motus. terminus autem rei non precedit illud cuius est terminus siue finis q̄z finis ē vltimū rei. igitur mutatū esse nō precedit mutari. Secūdo oīe q̄d est in motu aut est mutari aut mutatum esse. sed p̄incipiū motus est in ipso motu ⁊ non est mutatū esse. ḡa sequeret mutari. et sic ante p̄incipium motus esset motus. ergo illud p̄incipium est mutari ⁊ ante ip̄m non est aliquid mutatum esse. igitur non ante oīe mutari est mutatū esse Tertio. si ante oē mutari esset mutatū esse ⁊ ecōtra sequeretur q̄ oīs motus esset infinitus. ḡa nō est danda p̄ma pars motus nec̄ vltima hoc aūt falsum est cum omnis motus est de termino a quo in terminum ad quē. igitur omnis motus est finitus. ⁊ per cōsequens nullus erit infinitus Solutio q̄ sic. vt patet per Aresto. in textu. p bantem q̄ ante omne mutari precedit mutatū esse. ⁊ aī oīe mutatum esse est moueri ⁊ in dubio fit mentio de mutato esse inperfecto Et potest a simili ostendi q̄m si⁹ aut p̄ctus se habet in linea sic se habet mutatum esse in motu. sed quacūc̄z linea data inter duo p̄cta terminantia possunt dari infinita p̄cta que nō terminat in actu. sed solum in potentia. sic etiam in quolibet motu inter terminum a quo et terminum ad quem possunt dari infinita mutata esse que non actu motum terminant. sed solum in potentia quāc̄z in ipsis vt dictū est nō sit oīmoda similitudo Ad obiecta in oppositum. Ad p̄imuz dicendū est. q̄ mutatū esse non precedit illud mutari cuius est terminus. sed precedit mutari quod fit in sequenti p̄te motus. ⁊ q̄m in diuisione motus est p̄cessus in infinitum ideo non posset alicȝ quenire ad aliquod mutari ante q̄d nō precessit mutatū esse. Ad secūdū dicendū est. q̄ si capiatur p̄incipium motus p̄ principio sui esse in quo habet esse motus. tūc illud non est dandū. ḡa dato quocūc̄z esse motus illud iterū est diuisibile. ⁊ sic illo non dabitur p̄imū. ⁊ si illo modo capiatur tunc in ipso dabitur mutari et mutatum esse. sed hoc est impropꝛie capi p̄incipium motus. sed si accipiatur p̄incipiū motus p illo a quo incepit sc̄z p termino a quo illud nō est in motu nec̄z in ipso est mutari nec̄z mutatum esse

Ad tertium dicendum est. cūius motus sit infinitus p̄m diuisionem in potentia. tamen actu finitus est

Quartum dubium est.

An in motu sit dare p̄imum et vltimū Solutio motus duobus modis potest comparari. Uno modo cōparatur ad partes subiectiuas. et tunc habet simpliciter p̄imum et vltimum. quia dabilis est p̄ima species motus et vltima. Alio modo cōparatur ad partes quantitatiuas hoc iterum duob⁹ fit modis. Uno modo de p̄tibus p̄m equalem diuisionem acceptis que appellantur partes eiusdem quantitatis. et sic est dabile p̄imum et vltimum in motu sicut in quolibet continuo vt in ligno tetracubito p̄ima ps eius est p̄mus cubitus ⁊ vltima est vltimus cubitus. et in tempoze vnius diei p̄ima hora est p̄ima ps et vltima est vltima pars. Et eodē̄ mō est in motu qui condiuiditur proportionabiliter magnitudini et tempoꝛi Secūdo modo vt de partibus motus eiusdem proportionis ⁊ sic non est dare p̄imuz nec̄z vltimū in motu. q̄m oportet motum esse in tempoze diuisibili et in spacio diuisibili et in mobili diuisibili. igitur sicut continuum diuiditur in infinitum. ita q̄ quacunc̄z parte data versus p̄incipium aut finem dabitur prioꝛ pars versus p̄incipium et vltenoꝛ versus finem. Sed quo ad terminos dicitur vltimuz in motu sed non p̄imum. quia est dabile mutatum esse perfectum siue completū ⁊ hoc est terminus indiuisibilis motus. sed nō datur p̄mū ex parte termini a quo. Et q̄ in motu est dare p̄imum et vltimū patet. quia in continuis successiuis fit p̄ocessus de potentia ad actum. et sic actus est solum in termino ad quem. et sic ex parte finis est dabile vltimum indiuisibile in actu. sed nō potest dari p̄imū puta terminus a quo. quia tale indiuisibile non habet oꝛdinē ad motum cum nō sit initium motus. sed indiuisibile in termino ad quem est terminus motus. et sic motus bene terminat in indiuisibili. sed non incipit in indiuisibili In continuis vero permanentib⁹ secus est. quādo ibi terminus est vtrobiq̄z in actu ex parte p̄incipij et finis. vt patet in linea que habet duo puncta terminantia.

Quintum dubium est.

Quō debent exponi p̄opositiones de incipit et desinit vt dicendo motus incipit. motus desinit Solutio q̄ diuersimode in his que incipiunt per motum successiuuz et que incipiunt per mutationem. In his em̄ que incipiunt per motū successiuum. vt habet Petrus hyspa. intractatu syncathegoꝛematū datur ieepcie p vltimū nō esse ex pte inceptōis. et illo modo ista ꝓpositio motus incipit debet sic exponi motus iam non ē et statim post hoc erit. Ex parte vero desitionis datur desitio per p̄mū non esse. quia in illo indiuisibili termino motus nō est motus et ante ipsum fuit motus. et hec ꝓpositio motus desinit debet sic exponi motus nunc non est sed statim ante hoc fuit. In his q̄ incipiunt et desinūt in instanti aliter sunt exponende p̄opositiones de incipit et desinit quantum ad inceptionem q̄m inceptio datur per p̄imum instans esse et sic debent exponi affirmatiue. vt homo incipit esse. hoc est homo nunc est. et statim immediate ante hoc non fuit. Et ratio ad hoc est. quia in instantaneis simul sunt fertur et factuz est. sic aut ē non est in successiuis. igitur dicit p̄hus in octauo huius. q̄ mutatio tenet se cuz passione siue forma exteriori que acquiritur. igitur ab illa debet denominari sicut quando embꝛio coꝛrūpitur ⁊ homo generatur. tunc debet fieri denominatio ab homine. et ergo exponitur per p̄imum instans ipius esse. Et istud satis patet. quia ex quo generatio vnius est coꝛruptio alterius cum contrarie forme nō possint simul materiā informare quādo aliquid generatur tunc per totū tempus q̄d precedit vltimū instans est materia sub forma p̄ori q̄ ab ea abicitur ⁊ in vltimo instanti est sub forma que per generationem acquiritur et ergo datur p̄imū instans esse sequentis forme quod est vltimum instans p̄ioris motus. et illa forma que generatur non fuit ante hoc instās in materia Et istud q̄d iam dictum est debet intelligi de generatione et coꝛruptione p̄m essentiam acceptis. quia sic p̄opꝛie appellantur mutatōes sed si accipiantur p̄m esse inc̄ztum sunt imixte alterationibus p̄euijs tunc p̄opositiones in eis de incipit et desinit debent eodem modo exponi sicut in motibus sc̄z per vltimum non esse quo ad inceptionē. et p p̄imum non esse ex pte desitionis.

Sextum dubium est.

An in desitione forme sit vniuersaliter idem modus et positionis So° q non. q3 aliqñ aliq̃ forma p corruptionem desinẽte sequitur noua forma in materia positiua. vt qñ homo corrũpitur generatur forma tabulatis que est positiua. et tũc debet desitio exponi negatiue per primũ instans nõ esse. vt socrates desinit esse. hoc est socrates nũc nõ est et statim ante hoc fuit. q3 generatio et corruptio sunt in eodem instanti. q3 alias staret materia nuda sine forma saltem specifica. Nam si in vno instanti abiceret forma et in alio acquireret forma tũc cũ inter q̃libet duo instãtia sit tempus mediũ materia p3o illo tpe staret nuda cũ nec haberet p3iorẽ formã nec posteriorem q3 ergo in illo instanti ineſt forma posterior que per generationem acquirit et due forme substantiales nõ pñt simul informare materiã. oportet exponere desitionez p3iotis forme per primũ instans non esse. qñ vero desinente p3iori forma nõ generat noua forma tũc desitio dz exponi affirmatiue per vltimũ instans esse. vt lumẽ desinit esse iam in aere et statim post hoc nõ erit

Septimum dubiuz est.

An ista spacium tempus mobile et motus eodẽ modo se habeant penes finitũ et infinitũ Et videt q nõ q3 aliquod mobile potest moueri per potentiaz diuinã p spacium fm ptes cuiusdẽ ꝓportionis et ille ptes sunt infinite igit mouebit mobile finitũ p spaciũ infinitũ Secũdo quies infinita non requirit subiectũ infinitũ. igit nec motus infinitus requirit mobile et spaciũ infinita. Solo q sic. q3 vbicũq3 sunt eadem ꝓncipia ibi sunt eedẽ passiones cũ passiones a ꝓncipijs oriant. sed ratio ẽtitatis in qua fundatur finitas et infinitas est vna in istis. q3 deriuatur ẽtitas a magnitudine ad motũ et ad tẽpus qõ ẽ motus passio. igit habebũt easdẽ passiones Ad obiecta in oppositũ. Ad primũ dõm est. q hoc est impossibile scz q moueat aliquod mobile p ptes euiusdẽ ꝓportionis in ꝓtinuo cũ tales sint solũ in potẽtia. sed oportet q ps supra quam mobile mouet sit in actu. q3 actu tangitur p mobile. si ergo moueret aliq̃d mobile fm partes euiusdẽ ꝓportionis tũc ille ptes essent in actu. q3 p eas fit motus et nõ sunt in actu q3 sunt ptes euiusdẽ ꝓportionis. et sic aliquid idẽ simul esset in actu et in potentia qõ implicat cõtradictionẽ Ad secũdũ dõm est. q nõ est sile qm̃ terra in infinitũ quiescit et tñ ipsa nõ est infinita qa qõ quiescit per totũ manet in eodẽ loco. illud aũt qõ mouetur mutat ꝓtinue locũ. et ex illa mutatõe surgit diuisio in ptes tam mobilis q̃ tpis q̃ spacij. cũ igit ptes hinc inde debent ꝓportionari sic scz si vnum est infinitũ etiam alterũ erit infinitum. ergo si partes mobilis sunt infinite oportet motum esse infinitum.

Octauum dubium est.

An in quiete sit dabile primũ et vltimũ Et videtur q nõ. q3 in termino indiuisibili motus est quies. igitur est dabile primũ in quiere So° q non. q3 quies fit semp in tpe. igit dato tali tpe dabit ꝓtior pars in eodẽ tpe Et eadem ratio de hoc quo ad stare. ẽtuis em̃ stare et quiescere vulgariter videant esse multũ ꝓpinqua in fcato. tamen fm veritatẽ multũ differũt qm̃ stare est ad quietem rendere. et ideo stare est moueri. quiescere aũt nõ est moueri Et ad obiectũ in oppositũ dõm est. q in indiuisibili termino motus nõ est motus nec quies. q3 motus et quies solũ habent fieri in tpe. h̃ aũt vltimũ est indiuisibile temporis. ergo in eo non põt esse quies nec motus Est autem quies statim post hoc indiuisibile assignatũ in tpe sicut motus fuit ante h̃ indiuisibile p totũ tps. et tõ dat inceptio quietis per vltimũ nõ esse sicut inceptio motus Debet igitur sic exponi quies incipit esse hoc est quies iã nõ est. sed statim post hoc erit. Et q3 paret. q idẽ est indiuisibile qõ est primũ nõ esse motus et quod est vltimũ non esse quietis.

¶ Zeno aũt deratiocinatur et ꝑalogisat. Si em̃ sp dicit quiescit oñe aut mouet cum sit fm equale Erit aũt sp quod fertur in ipso nũc imobile esse sagittã que fertur hoc autem falsuz est Non em̃ componitur tempus ex ipsis nunc indiuisibilibus sicut nec alia magnitudo vlla

¶ Iste est tertius tractat9 et vltimus huius sexti in quo phs remouet quozũdam antiquoz errores quos habebant circa motũ. Et diuidit in tria capitula. In quoruz primo reprehendit zeno qui negabat motũ penitus. In secũdo reprehenditur democritus qui dixit imobile moueri. ibi. Ostensis aũt his. In tertio cõfundit eraclitus qui dixit ꝓtinue oia moueri. ibi. Mutatio aũt neq3 vna Et diuidit istud capl'm in tres ptes In quarũ prima ponit quatuor rones zenonis qbꝫ nitebat destruere motũ localem. In secũda ponit vnam rõnem ad excludenduz motum inter contradictoria. ibi. Neq3 igit fm mutationem. In tertia pte ponit vnã rõem ad destruẽdũ motũ circulare. ibi Ite i circulo. prima ps diuidit in duas pticulas in q3 prima ꝓponit vnã rõnem q̃ ptinet ad illud qõ statim de motu et quiete dictũ est. In secũda ꝓsequitur intentũ ibi. ẽtuor aũt sunt rones. Quantũ igit ad primã pticulã dt q zeno paralogisat seip̃m et alios et deratiocinatur fm equocationis sophisma occultũ. Et est ratio ista. Omne qõ est aut mouet aut quiescit qñ est fm eq̃le sibi spaciũ in magnitudine. sed impossibile est. q moueatur quãdo est fm equale spacium sibi eo q motus ẽ ꝓcessus de vno loco ad alium. vnus aũt locus et ali9 nõ sunt equale aliquid rei mote sed maius. ergo qõ est fm equale sibi in spacio nõ mouetur. ergo quiescit. fm q fertur in ipso semp quiescit fm equale sibi in spacio. Quod aũt id qõ fertur sit in nũc ꝓbat zeno ex hoc. qa nunc non est aliud nisi nũerus eius quod fertur in motu. sicut tempus est nũerus loci mutationis. vt patet ex quarto hui9 Et ex his etiam est tragedia hoc est increpatio cõtra eos qui motũ esse asserebant. Inferebat zeno. et sagittaz que velocissime videtur ferri imobilem esse. Sed ista argumentatio falsum supponit. quia supponit q id qõ deficit quiescat in nũc hoc autẽ falsum est. vt paret ex tractatu precedẽti. qa credebat q sicut est ꝓuatio motus q ita etiam esset ꝓuatio mẽsure motus que est tempus. hoc autem falsum est. q3 ꝓuatio non ꝓuat nisi id qõ ei opponitur. tempus aũt nõ opponitur ei et tõ non ꝓuat tempus ipm. paralogisat aũt zeno semsum penes fallaciam equiuocationis qñ dicit. q id quod est fm equale sibi in spacio nõ mouetur. sed id qõ videtur ferri est fm equale sibi. ergo non mouetur; in maiore stat equale sibi p loco determinato fm actum et sic verũ est. q est fm equale sibi in spacio non moueri. sed in minori stat p equali fm potentiã. q3 id qõ ferr nõ est fm equale sibi in spacio nisi

fm potentiã.et sic mediũ in tali argumẽtatõne equocat.

¶Quatuor aũt sunt rationes de motu zenonis habentes difficultatem soluentibus. Prima quidem de eo qđ nõ mouet,ppter hoc q; prius in mediuz oportet accedere qđ fertur q̃ ad finẽ de qua diuisimus in poziby rõniby.

¶Hic phs in scda pticula exequit intentũ suum ponẽ do quatuor rõnes.quas pcipue zeno inducit ad ,pban/dum q; nõ est motus que ingerũt difficultatem volen/tiby illas soluere. Est igitur prima Omne qđ mouet p spaciũ aliqđ oportet prius accedere p motũ ad mediũ illi9 spacij q̃ accedat ad finem eiusdẽ.ergo eadem rõe prius accedet ad mediũ illius medij q̃ ad finẽ eiusdem. z ite rum ad medietatẽ illius medij z sic in infinituz.ergo i tẽ pore finito in quo dicitur aliquid moueri ptrãsit infinita fm numerum. Ex infinitis aũt p nũez cõponit infinitũ p vltima.ergo in tpe finito id qđ mouet ptrãsit infinitũ ꝛ hoc est ipossibile.igit. Et hec ratio debet sic solui ad hoiem.qz infinitũ vt patz ex prioribz accipit dupliciter. Uno modo ,p infinito in potẽtia sicut in diuisione con/tinui z tale infinitũ põt vtiq; ptransiri in tpe finito Alio modo accipit pro infinito in actu vt est infinitũ fm vlti/ma z tale non potest ptransiri.posterius patebit alia so/lutio fm rem.

¶Secũda aũt vocata achilles. Est aũt hec nã qđ tardius nequaq̃ iungetur currẽs a velocis/simo. Nã necesse per sequẽs ire. vnde nouit fu giens. Quare semper aliquid habere necesse ẽ tardius. Est autem eadem ratio in decidendo in duo. Differt aũt in diuidendo nõ in duo ac ceptã magnitudinem Non quidem igitur con iũgi tardius accidit ex ratione. Fit aũt ad idez in duo desitioni In vtrisq; eñ accidit nõ iũge re ad terminũ diuisa quodãmõ magnitudine. Sed apponit in hoc quod neq; velocissimum qđ cũ tragedia dictuz est in psequendo tardi9 Quare necesse est esse eandẽ solutionem: vel/le autem q; precedens nõ iungat falsuz est. Cũ eñ precedit nõ ꝓiũget.ꝛ tñ ꝓiũget.siquidẽ da bit trãsire finitã. De quidẽ igit rõnes sunt due

¶Hic ponit phs tertiam rõem zenonis quã phs ,ppter fortitudinem sue ꝓclusionis vocauit achillem.eo q; esset inuincibilis vt ipe arbitrabat et est ista. Si motus loca lis esset.tunc sequeret q; mobile velocissimũ posteri9 mo tuz nõ posset ptingere mobile tardissimũ prius motum sed hoc est falsuz.igitur illud ex quo sequtur. Sequla ptz qñ illud spacium quo mobile tardissimũ pcessit mobile velocissimũ est infinitum Infinitũ eñ nõ ptingit pertrã siri.igit nõ contingit aliquid localiter moueri.z sic equ9 velocissimus nũq̃ in motu potest cõsequi limacẽ. Cui9 exemplum est.vt ponat q; limax ptransisset in spacio leu cam z postea velocissimus equus insequit limacez tunc voluit zeno q; equus nũq̃ consequi posset limacem. ꝺa necesse est q; sit aliqua ꝓportio motus equi ad motũ li/macis.tunc eñ qñ equus ptrãsit leucã limax fuit ante equũ.z sic ptrãseat millesimã ptẽ leuce ylterius in spacio et qñ equus ptransit illã millesimã tũc limax iterũ ptrã sit millesimã millesime et sic in infinitũ igit sp limax ẽ añ equũ ğ tardissimũ nũq̃ assequit velocissimo seqnte qđ est incouenies.ğ nõ est motus. Est aũt hec rõ eadez re cũ pcedenti.qz fundat super illam q; illud nunq̃ sequit nisi per diuisionẽ spacij quaz zeno actu opinatus est fieri in motu.sed differt ratio hec fm sermonẽ.quia non vtit in eadem diuisione in duo media z iterũ diuisione medij in mediũ.sed vtit velocissimo z tardissimo. cũ tñ ex rõe diuisionis sequit velocissimũ nõ posse cõprehendere tar dissimũ.et ideo hec rõ eadẽ fit illi que est per diuisionis rõem i duo media magnitudine accepta sup quã fit mo tus. In vtraq; aũt harũ rationũ accidit q; nõ potest con iungi terminus magnitudinis ,ppter hoc q; modo quo/dam alio diuidit in infinita ab eo qđ mouetur sup eã ac/cipiendo medias ptes ante vltimã. Sed ipse apponit in secũda rõne q; neq; id qđ est velocissimũ ꝓsequit tardis/simũ et hoc potius est tragedia hoc est vituperia eoruz q; motũ esse aliud dicunt q̃ q; variat mediũ rõnis prio/ris. Et ideo necesse est q; ad vtrãq; rõnũ solutio sit ea/dem. Et ideo falsum est quod dicit q; velocissimũ non cõprehendit tardissimũ. z hoc patet ex ratione velocis et tardi prius posita velox eñ est.qđ in equali tempore mouetur plus q̃ tardũ.ꝺa omne qđ in eodẽ tẽpore moue tur plus aliqñ cõprehẽdit id qđ mouet minus.ğ velox aliquãdo ꝓprehẽdit tardũ. Uerũ tamẽ est. q; in q̃tum istud precedit et illud sequit non cõprehendet.si vtrũq; accipereret hoc modo ea potentia sunt in spacio sicut di/cit zeno.sed nõ sic accipit.sed potius determinatũ z finẽ tum accipit q̃titatem habẽtia.z hoc modo plus accipit de spacio velox q̃ tardũ in equali tempore.z ideo nõ cõ prehendet.id eñ qđ fertur nõ transit per spacia hoc mõ diuidendo sicut fit diuisio in infinitũ. qz tũc oporteret q; in secũda hora motus sui minus transiret q̃ in ꝑma. si/cut qñ diuidit cõtinuũ in infinituz.ꝑma diuisio relinq̃t maiores ptes q̃ secũda.et secũda maiores relinquit p/tes q̃ tertia.et sic in infinitũ. Non aũt sic fertur id qđ fer tur p spaciũ siue regulariter siue irregulariter moueatur Si eñ moueat regulariter ptib equalibus accipit ptes equales spacij sicut mouent celestia Si aũt irregulariter moueat tũc forte ,pcessu tpis accipit maiores. In motu violento aliqñ maiores.sicut post ꝓncipiũ motus.z ali/quãdo minores sicut circa finẽ mot9. igit manifestũ est q; accipit ptes aliquotas spacij z determiatas z finitas et sic nccario id qđ est velox aliquãdo cõsequit tardum Aut dicendũ est.q; si velocissimuz et tardissimũ in sensu cõposito capiant tunc velocissimũ sequens nunq̃ attin get tardissimũ pcedẽs ꝛ bñ si accipiãtur in sensu diuiso et he quidẽ igit sunt rõnes due zenonis.

¶Tertia aũt q̃ nunc dicta est.qñ sagitta q̃ fer tur stetit. Accipit aũt fm q; accipit tempus cõ poni ex ipis nunc.non dato enim hoc non erit syllogismus.

¶Hic phus ponit tertiam rationem zenonis.nihil mo uetur qđ est in loco sibi equali. sed omne qđ mouetur est in loco sibi equali in quolibet nunc. igitur non moue tur Minor patet.quia sagitta que fertur stetit. Sed ista ratio non procedit nisi dicatur tempus componi ex

indiuisibilib⁹ scz ex ipsis nunc. et motus aggregatio mo mētorū. et id qō ferk sit p vices in equalib⁹ sibi in spacio et si hoc nō concedak nō potest facere syllogismū. qualiter aūt hoc sit patet ex prehabitis.

¶ Quarta autem est ex his que mouētur stadio ex cōtrarietate equaliū magnitudinū iuxta equalia horum nāq; quidem a fine stadij: illorum autem a medio equali velocitate: In quo accidere opinatur equale tempus duplici medio. Est autem deceptio in eo q; hic quidem. secus motum illud autem secus quiescēs equalem magnitudinē velle eq̄li velocitate fm eq̄le fieri tempus hoc aūt falsum est vt sint stantes equales fieri magnitudines in quib⁹ sunt a aa alie aūt in q̄bus ipsa b b b. incipiētes a medio equalis fm nūez his entes et magnitudinem Alie aūt in quibus ipsa c c c ab vltimo equales nūero his et magnitudine eque veloces ipsis b. Contingit igit primū b. simul cum vltimo a. esse. et primum c. secus inuicē motorum Accidit aūt ipsum c iuxta oīa a trāsisse ipm aūt b. secus media a. quare mediuz esse tēpus. equale eīm vtrūq; est secus vnūqq; Silr autē accidit ipsum b secus oīa c transactū esse. Simul ei erit primū b et primū c. in cōtrarijs vltimis in equali tpe ad vnūqq; factū ipoz b. q̄ntum quidem ipoza vt ait propter ambo equali tpe secus ipsa a fieri Ratio quidē igit hec est accidit aūt dictā falsitatem

¶ Hic phs ponit quartā rōem zenonis que est ex silitudine eoruz q̄ mouenk sicut hoīes mouentur super stadiū quorū vnus currit cōtra aliū. ita q; equales magnitudines moueank iuxta equales magnitudines quiescentes quarū q̄dā mouenk a fine stadij moti. z alie a medio stadij quiescentis z moueank equali velocitate sz in hac positiōe opinak seq̄ inconueniens q; scz dimidiū equale fiat duplici tpi. Aut pōt rō sic formari. si motus localis sit moueank duo mobilia eque velocia in aliquo tpe. vnuz mobile super spaciū quiescens et aliud mobile supza spaciū ptra motū tūc idē qō mouek supza spaciū ptra motū ptingit in eodē tpe transire spaciū duplū ad spaciū qō p transit mobile motum supza spaciū quiescens et hoc erit in duplo tpe et sic idem tēpus erit dupluz z dimidium ad seipm. et sic tempus dimiduz erit equale duplo. Ot soluit phs istam rōem dicens. q; nō oportet tempus eē duplex in quo duplex spaciū ptransik nisi cetera sint paria qualiter nō est in proposito. qm̄ vnū mobile ponitur moueri supza spaciū quiescēs et aliud supza spaciū ptra motū tūc nō possunt ptransiri equales magnitudines in tpe equali Ot empli gratia vt sint due magnitudines sic directe piuncte z quiescētes p. a. a. a. et piūganki pūcto cui p̄ notak media a ita q; sit q̄si magnitudo vna Alie aūt magnitudines signenk p. b. b b piūcte in b media q̄si sint magnitudo vna z sint mote ita q; motus earū incipiat a media lrā a. in qua signak piūgi due magnitudines quiescentes z moueank ad vnā partē quācūq; volueri/mus. verbi gratia versus dextrā. sint q; magnitudines quiescentes et mote per oīa equalia iste igitur magnitudines mote mouētur in quiescentib⁹ z nō ptranseūt nisi dimidiū magnitudinū quiescētiū. z iō si in toto tpe magnitudo mota transit totam magnitudinem quiescentem tunc in dimidio tpe transit mediā. cū positū sit esse equalis velocitatis et regularis motus. Sunt iterū due alie magnitudines mote q̄ prosignenk litteris c c c. que etiaz sunt equales numero et q̄titate prioriby z sint mote eq̄velocit cū illis q̄ signank per tria. b b b Tali em̄ ypotesi facta pcigit necessario. q; qñ pmū b qō est simul sub primo c. eo q; c positū est moueri sup ipm est sub vltimo a. quod tūc est etiam sub eodem. primū c. sed vltimū a vocatur nō qō dispōne est vltimū in figura sz potius in q̄ est vltimū b sicut in fine motus mouek z hoc quidē accidit inter duas magnitudines que ab inuicem mouentur ita q; vna cōtra aliam econtrario. qz vna mouek ad dextram et alia ad sinistram. Accidit aūt in hac positione q; ipm c. qō est magnitudo mota super magnitudinē contra se motā transit id quod est iuxta oīa. a a a. z accidit in eodem tempore q; magnitudo b. que etiam magnitudo mota non transit nisi media spacia que signank p a. a. a. z sic conuenit fm zenonē duplum tempus esse equale dimidio. eo q; positū est q; vtrūq; spacioz motorum equale sit ei ad vnūq qō motorum spaciorū z quiescentium. et ideo vnū debet esse tēpus motus eorū. Sequik em̄ q; c c c est cum vltimo a quod tunc translatum est p oīa. c c c. z sic in eodem tēpore in quo transit dimidiuz spaciū a a a transit totū spaciū. c c c. quia in cōtrarijs motibus in vno et eodem momento primū b. et pmum c. simul sunt in cōtrarijs finib⁹ siue vltimis. quorū vltima sunt fm oīa. b b b. que sunt tanta fm nūerū z extensionem quātū est vnūqq; eorum q̄ sunt. a a a. Hec autez oīa obscure posuit zeno sicut recitat Aresto. in textu. Igit dicit phs q; retenta positione et figura suppositis hec positio dicitur esse nota per se. q; si alia magnitudo regularis motus in toto tempore aliquo transit totum spacium aliquod q; in dimidio illius tēporis transit dimidium. Ot iam hec est p se nota q; due magnitudines eque veloces duo equalia spacia transeunt in tēpore vno et equali Ot his sic arguitur. q; si magnitudo. b b b. trā sit totum spacium. a a a in toto tempore aliquo. in dimidio illius temporis transit dimidium spacium eiusdem sed iam positum est. q; incipiat moueri a medio a. igit in dimidio tpe trāsiuit medium magnitudinis sz eq̄les sz magnitudines a et b. z eq̄lis velocitatz sz b et c magnitudines. g̃ in equali tpe trāsit magnitudo b tota magnitudinē a. z magnitudo c totam magnitudinē b. sicut dicit secūda ꝓpositio propositōne aūt superiori retenta q̄ primū b est sub vltimo a in figura. tūc vltimū b. est sub prima a eiusdem figure. Sed quando primum b est sub vltimo a tūc primū c est sub vltimo a moueri motu contrario. sed quando vltimū b. est sub primo a tūc primū c est sub eodem primo a. ergo cū vltimo b. igitur c tūc transiuit per oīa b. ergo in tepore in quo b transit per dimidia a in eodem c transit p dimidia sed in dimidio tempore b transit per dimidia a. ergo totum tempus duplum equale est dimidio. Hec igitur ratio zenonis peccat penes fallaciam a dicto fm quid ad dictū simpliciter. quia zeno arbitratur simpliciter esse verum in omni spacio. tam contra id quod fertur motu q̄ quiescente z non est

verum nisi in spacio quiescente qm̃ si aliquis vadat colo niam et ponat q̃ eque velociter vt ipse peragit spacium veniat contra illum ille dimidio tempore veniet colonia q̃ veniret si spaciū staret.

Neq; igit̃ fm mutatōem in ꝓtradictōne no bis nullū erit ipossibile. vt si ex nō albo in albū mutet̃ z in neutro est. Tanq̃ ergo neq; album erit neq; non albū. Nō em̃ si in nō totū in quo libet est non dicet̃ albū aut nō albū Albū enim dicit̃ aut nō albū. Non q̃ totū sit hmōi. sz quo plures aut magis ꝓprie ptes. Non aūt idem est nō esse in hoc et nō esse in hoc totū. Silr̃ ät est z in esse. et in nō esse. et in alijs q̃ fm ꝓtradi ctiōem sunt. Erit quidē em̃ in necessitate in al tero oppositoꝝ. in neutra aūt semp totum.

¶ Jsta est secūda pars huius capituli in qua phs ponit vnā rōem ad excludendū motū inter ꝓtradictoria Et est ista. si esset motus hoc est mutatio inter ꝓtradictoria tūc illud qđ mutatur de nō esse in esse. aut est in eē vt ge neratio. aut in nō esse vt corruptio. aut in neutro illoꝝ aut in vtroq; sz nullum istoꝝ dici põt. Maior ptz a suf ficienti diuisione. Minor ptz. q̃ nō est in esse q̃n mutat̃ q; esse magis est quies q̃ mutatio et iō res tūc mutata est q̃n est. Nec etiā est in nō esse. q; cū mutat̃ iam recessit ab eo et res nō est in eo a quo mutatur. Non in neutro q; alterū ꝓtradictoriorū ineſſe necesse ē Nō in vtroq; sil. q; tūc ꝓtradictoria verificarent̃ de eodē. Ost sili mō pro bat̃ q̃ nō ē emutatio inter cōtraria q̃m mutatio nō ē in eo ex quo est. q; a illo recessum est. Nō etiā est in eo ad qđ est. q; cū est in illo quiescit Nō põt esse in neutro. q; vnuz illoꝝ ponit̃ vt principiū mutatōis z alterū vt finis. sz il la duo sunt essentialia cuilibet mutatōi. eo q̃ alias essent infinita ꝓter qđ nēcariū est ista ineē rei mutate q̃ē sub iectū mutatōis Nec põt dici vtrūq; illoꝝ ineſſe subiecto qđ mouet̃. q; tūc ꝓtraria ineſſent eidem. Dis igit̃ rōni bus ꝓbant nullā esse mutatōem neq; inter ꝓtradictoria neq; inter ꝓtraria dicentes q̃ si aliq̃d ex nō albo in albū mutet̃ et in nullo istoꝝ esse põt vt videt̃ esse ꝓbatum. q̃ tūc neq; albū neq; nō albū erit qđ est inconueniēs cū iste mutatones sint rei essentiales. et iō oz ipsas ineſſe ei cui ineſt mutatio. Solutio aūt istius rōnis est fm phm illd qđ mutat̃ est aliq̃ mō in vtroq; termio. magis tñ in eo ad qđ est motus hoc est magis in termio ad quē q̃m in termi no a quo. vt q̃n aliq̃d mutat̃ de nō albo in albū aliq̃ mō est nō albū z aliq̃ mō est albū: sed tñ magis est albū. ḋa nō solū illud ōr albū qđ in toto hoc est ꝓfecte est albū ℔ est qđ hz albedinē in toto a nigrationis ꝑmixtione sepa tam. q; albū aut nō albū ōr aliq̃n z nō qđ totū et ꝓfecte sit hmōi. sed qđ habet plures ptes aut magis ꝓprias al bedinis. Ost sic nō est idē dicere q̃ aliq̃d nō est in hoc et q̃ aliquid nō est in hoc totū et ꝓfecte. z sic cū res mutat̃ inter ꝓtraria in vtroq; est quodāmō fm eē impfectū. sz ꝑ motū plures accipit ꝓtinue ptes et magis ꝓprias ei⁹ ad qđ mouet̃ Nec ex hoc sequit̃. q̃ ꝓtraria sunt i eodē q̃n simpliciter nō insunt neq; fm actū sz fm potentiā sicut in fieri. z hoc mō ꝓtraria bñ põt esse in eodē. eo q̃ vnum est sicut exiens. z alterū sicut intrans. z ideo vtrūq; ē in potentia aut in actu q̃ potentie est ꝑmixtus vt est mot⁹

Similiter aūt est de mutatōe q̃ est inter ꝓtradictoria q̃ est inter esse et non esse. Et hec mutatio que vere muta tio et motus est. est ímixta alterationi et fm hūc moduz ꝓsideratū illud qđ mutat̃ neq; ꝓfecte est in esse neq; ꝓfec te in nō esse est tñ magis in altero oppositoꝝ ad q̃ est mutatio sed in neutro est totū sp et perfecte. Et hec qui dem perfecta est solutio rōnū zenonis q̃uis q̃dā dicant hanc esse q̃stionē ꝑ se circa motū et mutatōem. fm em̃ q̃ est q̃stio per se certificās. An id qđ mutat̃ sit in eo ex q̃ est mot⁹ aut in eo ad qđ aut in vtroq; aut in neutro. taz per ante dicta patuit solutio in quinto huius sed hic est inducta non ꝓpter se sed ad destruendum motum et mutationem.

Jtem in circulo et sphera et oīno que ī ipis mouent̃. quia accidet ipa quiescere et i eodē lo co fm tempus q̃dam sunt et ipsa et ptes. Quā re quiescūt simul z mouebunt̃ primū quidē em̃ ptes nō sunt in eodē nullo tpe. postea z totum mutat̃ semp in alterū. Non em̃ eadē est ab ipo b z c z aliorꝝ vnoquoq; signoꝝ nisi sit musicus hō et homo q; accidit. Quare mutat̃ sp altera in alterā et nequaq̃ quiesceret. Eodē aūt modo est et in sphera et in alijs q̃ in ipis mouent̃

¶ Jsta est tertia pars huius capli in qua phus ponit vnam rationem ad destruendū motum circularez. quia sicut dixit in his que mouētur motu recto q̃ accidit q̃n quiescūt dum putātur moueri. similiter dixit in circulo et sphera et vniuersaliter in oībus que mouent̃. q; oīa talia ꝑ syllogismū accidit quiescere dum putant̃ moue ri. Ost est ratio eius ista. ḋa quecūq; fm ꝓtinuum aliqđ corpus sic se habent q̃ ipa z ptes sunt in eodē loco qui escūt sed circulariter tm̃ sphericemota fm ꝓtinuū tem pus in eodē loco sunt. et illa et ptes. q̃ quiescūt. Maior patz q; circulus et sphera circa idem centrū in eodē loco sunt igitur semp quiescunt. et iō quiescere ea putant aut si po nant̃ moueri tunc simul quiescūt z mouētur qđ est incō ueniens. Nanc em̃ rōnem phs duab⁹ solutionib⁹ soluit Primo em̃ eā soluit ꝑ interēptōem vni⁹ ꝓmissaꝝ sui sy logismi sez ḋa ptes circuli z ptes sphere nunq̃ aliq̃ con tinuo tēpore sunt in eodem loco licet totū fm subiectum sit in eodem loco z illa est potius solutio ad hoiem q̃ ad rem. Ost ideo phs fm veritatem dat istam solutionem dicens. q̃ in circulo et in sphera totum continue ꝓcedit ad aliū z aliuz locū. Sz est duplex totalitas circuli. z du plex alietas loci. Una est totalitas circuli fm materiā et subiectū et hec nō refertur ad motum circuli z locum nisi per accidens. accidit em̃ ei talis motus in q̃tum foz ma circularis est in eo. Alia est totalitas circuli fm foz mam ꝓuexi et ꝓcaui quod est in ipo. eo q; figura circula ris habz duas superficies. sez ꝓcauam et ꝓuexā. sicut sa tis clare paret in pelui in qua exterior superficies qua cō tingit terram appellatur ꝓuexa. et interior in qua fundi tur aqua. concaua. et ideo si aliquis imaginetur in con cauo siue in conuexo puncta vocata litteris a. b. c. d. et sic de alijs circulis circunductis describet tot circulos fm formam quot puncta fuimus ymaginati signari in

ꝑcauo vel ꝙuexo eius Et hoc sic ostēdit. qz cum eleuat
a pūcrū et redit in vbi in quo eleuabat. z similiter est de
c z de oīb⁹ alijs. et cū forma circuli descripta ꝑ a pūctū ē
ꝙpleta. nō dū ē ꝙpleta forma circuli descripta p. b z̄cīs
sed vna descriptio ꝓtinue ꝙpletur post aliā. z sic manife
stum est. q in circulatione circuli continue talia pūcta si
bi succedūt. z vnus semper est vt pellens et alter vt pul
sus post alium. et ita ꝓtinue se pellunt et pellunt. igitur
ꝓtinue forma descriptōis circulorū formaliter variatur
et p̄cipue in circulo naturaliter mobili in quo est oriēs
et occidens z dextrū et sinistrū. g̃ ꝓcedit ꝓtinue circul⁹
in formas multorū circulorum licet subiecto sit vn⁹ Si
militer aūt est de loco. locus em̄ motus circuli est supra
centrum. et q̃uis ille locus idē sit subiecto tū formaliter
variatur. locus em̄ vn⁹ forme circuli descripti nō ꝙplet
cū descriptione alterius circa centrū. Est em̄ formaliter
locus circularis vbi in quo ꝙpletur descriptio circuli. et
ergo circulus tot⁹ formali totalitate ꝓcedit de loco ad
locū. z de circulo ad circulum continue in motu circuli.
et ist̄i circuli nō sunt idez formaliter ſz subiecto sicut idē
nūero sunt. et ꝑ accīs homo et homo musicus. et ideo
per se mouentur circulariter de loco ad locuz. et per acci
dens est in loco vno et ergo falsum est. q ptes mutāt lo
cum et totū manet vt quidā dicūt. qz tūc circulus nō mo
ueret nisi per accidens z nō ſm se. Etiam falsum est qđ
dt Auicenna q motus circuli sit ſm situ z non ſm locū
motus. qz in situ nō est motus nisi ꝑ accidens. eo q ē fo
ma indiuisibilis. Etiam situs nō est sine eo qđ est ad ali
quid z in illo nō est motus nisi ꝑ accīs. Verū tamē est
q circul⁹ ꝓcedit ſm ptes de situ ad situ ſz h̄ ꝙuenit etiā
ei qđ mouet ſm motū rectū. q̃uis in recte motis sit di
uersus loc⁹ et sit⁹ z forma et substātia Sz in circulariter
motis locus diuersus est ſm formā sed nō ſm substan
tiā et illud est ꝓpriū eoz. q̃ mouent ſm circulū. Et sicut
dcīm est de circulo q variat ſm formas circulorū ꝓpter
puncta orientia z depressa ita eodem modo dām est de
sphera si signētur super eā semicirculi aut pūcta inter po
lum et polum ex ptē dextre sphere. vñ est motus. qz illi
actus ſm pūcta ꝺducta variāt formaliter z describūt ꝓti
nue spheras diuersas i forma. z cū hoc ꝓtinue fiat i mo
tu sphere ncēe est q locus descriptōis vnius differat for
maliter a loco descriptōis alterius ꝑ eādē q̃ de circulari
one est inducta rōem. et ideo tota sphera ꝓcedit de lo
co ad locū formaliter licet substātia maneat in eodē lo
co. Sphera ei est qđ generat z describit semicirculo idu
cto vt ait euclides. Hoc em̄ ncēario habet tria pūcta i
mobilia scz centrū z duos polos. igit sphera sp muratur
ab altera sphēralitate in alterā ſm forme siue totalitatez
et nequaq̃ quiescit. et sic circulus de vna circulatiōe i ali
am ſm ꝓtinuū motū q̃ circulario vocatur Sic aūt ē de
oībus q̃ mouent in ist̄is q̃ sunt circulus z sphera. et hec
aliq̃ dicunt in seipsis moueri. qz nō egrediuntur eundē
locum ſm substantiam

**Ostensis aūt his. dicimus q imptibile nō
cōtingit moueri nisi ſm accīs vt corpore mo
to aut magnitudine in qua est. sicut vtiq; erit
qđ i naui mouet a nauis motu aut pars toti⁹
motu Imptibile aūt dico qđ est ſm q̃titatem
indiuisibile. et nāq; ptium motus alī sunt ſm
q ptium z ſm q totius motus. Videbit aūt
in sphera aliquis maxime differentiam. nō em̄
eadē erit velocitas eorū que iuxta centrū sunt
et que extra et q̃ totius. sicut nō vnius existen
te motu Sicut igit dicebā. sic quidē contingit
moueri imptibile sicut in naui sedēs naue eun
te per se autem non contingit.**

¶ Istud est secūdū capl'm in quo p̄hs ponit opiniones
democriti dicētis imobile moueri quā reprehendit Et
diuidit istud capl'm in duas ptes. In quaꝝ prima resu
mit aliqua q̃ in pte dicta sunt in principio quinti. In se
cūda ptē p̄hs probat quatuor rōibus q indiuisibile nō
p̄t moueri. ibi. Dutet igit. Quantū igit ad primā ptez
p̄hs facit qđ dictū est Et dt p̄hs q ꝓcedendū ē q indi
uisibile mouet ꝑ accīs sicut motu corporis aut magni
tudinis in qua est idiuisibile sicut terminus z hoc est si
cut si aliqs moueat in naui a nauis motu p̄ter id q mo
uet in naui a nauis motu extrinsecū est centia nauis. Et
ideo sile magis est id qđ mouet extīs in corpore aliquo
a motu illius corporis in quo ipsuz est. sicut pars moue
tur motu totius corporis z indiuisibile ad motū diuisi
bilis in quo est Nice em̄ motus in hoc silis est motui ac
cidentiū qz sicut accīntia nō mouentur ex se ſz motu sub
iecti ita neq; ꝑs q̃dū ꝓuicta est tori ex se mouet ſz mo
tu sui totius. Imptibile em̄ dr illud qđ oīno ē indiuisi
bile ſm q̃titatē. Et est hec distinctio necessaria. qz licet
pars nō habeat nisi motū totius tū motus idez ꝑ accīs
ꝙueniens ipi aliq̃ sicut in sphera mota habz alietatem
velocitatis et tarditatis in ptib⁹ diuersam a motu toti⁹
qz motus totius vniformis est in toto. z tū in sphera ma
xime iudicat esse definita in ptes. qz ꝙnque centro aut
polo ꝓpter hoc q transeūt quos circulos in eodē tpe in
quo ptes remote a polo aut centro transeūt magnos. ne
cesse est esse tardioris motus q̃ illas. z ideo stelle iuxta
polū in austro et aquilone tardi sunt. et motus et stelle
iuxta equinoctialem q̃ est vnus magnoꝝ circulorū sphe
re sunt velocis motus. z sic iuenitur triplex diuersitas in
ptib⁹ a motu totius. qz q̃ cū sit intus in centro aut polo
quiescit. z que iuxta centrū aut polū tarde mouētur. et
sic q̃ sunt remota ab vtroq; polo et centro velociter mo
uentur et cū iste motus est per se vnius totius et ꝑ accīs
ptiū. igit multo magis et in his in quib⁹ motus ptiū est
eiusdē velocitatis cū motu totius. et cū ptib⁹ alīs mot⁹
attribuit ꝑ se toti et ꝑ accidens ptib⁹ Igit ꝓcludit p̄hs
q nō ꝙuenit moueri imptibile. cuz sphera sit in alio nisi
sicut mouet i naui sedēs naui eūte. ꝑ se aūt nō ꝙuenit ipi
ipsum moueri. qz ꝑ se dr moueri cū motus ꝙpetit per se

**Dutetur igit ex a b in b c siue ex magnitu
dine in magnitudinē siue ex specie in spēm siue
ſm contradictōem Tempus aūt sit in quo p̄ri
mo mutatur in quo est d. ergo necesse est ipsuz
ſm q mutatur tēpus in a b. esse. aut in. b. c aut
aliquid quidē buius in hoc aliud vero in alte
ro. Omne em̄ qđ mutat sic se habuit. In vtro
q̃ quidem igitur nō erit aliquid ipius. ptibile
em̄ vtiq; esset. Atuero neq; in b. c. mutatū em̄
erit. concessum est aūt mutari. Relinquit igit
ipm in a b esse ſm q mutatur tempus quiescit**

ergo. In eodem igit esse ꝑ tempus q̄ddam q̄/escere. Quare non ꝓtingit impartibile moueri neq; oīno mutari. Solū em̄ sic esset ipsius motus si tps esset ex ipsis nūc. Semp em̄ in ipo nūc est motū esse ⁊ mutatū. quare moueri q̄dez nequa q̄ est. motū aūt esse semp Hoc aūt q̄ impossibile sit ostensum est. neq; em̄ ex ipsis nunc tps neq; linea ex ipsis punctis. neq; motus ex momentis est. Nihil em̄ aliud facit hoc dicēs aut motū ex indiuisibilib. sicut si tps ex ipis nūc aut magnitudinē ex pūctis. Amplius autez ex his manifestū q̄ neq; pūctum neq; aliud indi/uisibile nullum ꝓtingit moueri.

¶ Jsta est secūda ps huius capli. in qua phs ꝓbat q̄tuor rōnib. q̄ impartibile nō ꝑt moueri ꝓtra ipm Democri/tum q̄ dixit impartibile id est indiuisibile moueri. Posu it em̄ ipse corpa aromalia multa. ⁊ illa posuit ꝓncipia cor/poz. ⁊ ꝑ ꝓsequēs dixit illa localiter moueri. Quaz ꝓma est. si indiuisibile mouerek. tūc seq̄rek q̄ indiuisibile essz di/uisibile. sed hoc est incōueniens. g̃. Seqla pz q̄ oīe quod mouek est a quodā in q̄ddā. ⁊ illud est diuisibile. Minor pz deducendo ad impossibile. signek em̄ motus trāsitus eius ꝑ lineā. a. b. c. cuius ps ꝓma ex qua est mot⁹ sit. a. b. et secūda ps in qua est motus sit. b. c. ⁊ accipiak motus ge neraliter ad motū in loco ⁊ ad motū q̄ est ex magnitudi/ne in magnitudinē. sicut est motus augmenti diminutio nis ad motū alteratōis. q̄ est ex spē in spēm. ⁊ ad mutati onem ꝓūctā alteratōi que est inter ꝓtradictoria. sicut est generatio ⁊ corruptio ¶ Secūda. rō est. oīs mot⁹ fit i tpe indiuisibile em̄ si mouerek nō mouerek in tpe. sed in nunc tpis. g̃ indiuisibile nō ꝑt moueri. Minor ꝓbak. q̄ tps dz ꝓportionari ipsi mobili. g̃ si mobile indiuisibile esset. g̃ tē/pus esset indiuisibile. tps aūt ꝓpriū ⁊ ꝓmū huius motus. quo mouek impartibile sit signatū p. d. in isto tpe fm q̄ mu tak si est fm ꝓmū ⁊ ꝓpriū tps necesse est ipm impartibile. aut esse totū in. a. b. ex quo est motus eius. aut totū esse in b. c. q̄ cū in mutatōe nō sunt nisi hec tria. oꝑtz q̄ omne qd̄ mutak vno istoz modoz se habeat. sed nō ꝑt dari q̄ tercio mō sit aliq̄d ipsius in vtroq; tam seq̄z in eo ex quo est mo/tus q̄ in eo ad qd̄ est motus. q̄ in quinto ⁊ etiā in p̄senti libro ꝓbatū est. q̄ oīe qd̄ est partim in vno termio ⁊ par tim in alio ē diuisibile. ⁊ tam suppositū est id qd̄ mouek sit indiuisibile. Nec ꝑt dici q̄ sit mot⁹ in. b. c. in qd̄ est mot⁹ q̄ cū est in eo ad qd̄ est motus tūc est tam mutatū. ⁊ posi/tum est ipm mutari. Jgit relinq̄tur q̄ totū sit in eo ex quo est motus. hoc est in. a. b. ꝑ totū tps qd̄ signak p. d. Et seq̄ tur ex illo q̄ quiescat ⁊ non moueak. q̄ illud dz q̄escere qd̄ dz in eodē fm vbi aut fozmā manere ꝑ totū tps aliq̄d. sz positū fuerat q̄ mouek. Ex q̄bz oīb. seq̄tur manifeste q̄ impossibile est q̄ impartibile moueak aut vlter mutek fm aliquā spēm mutatōis. Et rō huius est. q̄ oīe mobile ē ꝓtinuū ⁊ diuisibile. ⁊ ꝓtinuitas ei⁹ est cā ꝓtinuitatis mo/tus et tpis. Vñ nō posset esse motus eius qd̄ est indiuisi bile nisi hoc mō q̄ tps ꝓponerek ex indiuisibilib. seq̄z ex ip sis nūc. ⁊ motus ex momētis. q̄ sunt fines motus. q̄ ei⁹ qd̄ est indiuisibile est motus indiuisibilis ⁊ spaciū indiui/sibile. ⁊ illius mensura nō possz esse diuisibilis. sed mensu ra eius esset indiuisibile nūc. sed hec oīa sunt impossibilia.

eum in nūc nō ꝑt fieri motus neq; q̄es. sed potius mōtz esse in nūc. ⁊ ideo si tps esset ex nūc in oīnib. aut nūc essz id qd̄ est indiuisibile in motum esse ⁊ nūcz fuisset in moueri. q̄ moueri nō est nisi in tpe. ⁊ sic motus esset in fine ⁊ nūcz fuisset in via ad finem. que oīa sunt impossibilia etiam ad intelligendū. Neq; em̄ ex ipsis nūc est tps. neq; linea ex pūctis. neq; motus ex momētis. q̄ qui dz q̄ impartibile mouek nihil aliud facit nisi q̄ dz motum esse ex momētis. aut lineam ex pūctis. ⁊ tps ex ipsis nūc. sed hoc est ꝑ impossi/bile. cū nullum coz habeat aliquā q̄titatē. q̄ q̄z nō cō ponit ex nō q̄tis. ⁊ ꝑ ꝓsequēs pz manifeste q̄ nullū indi/uisibile possit moueri.

Omne em̄ qd̄ mouek impossibile est ꝑus ma/ius moueri ipsius q̄ aut equale aut min⁹. Si igitur hoc manifestū. q̄ ⁊ pūctum minus aut equale mouebik ꝓmū. Oīe aūt indiuisibile est impossibile est minus moueri ꝑus. equale er/go ipsi quare erit linea ex pūctis: Semp em̄ ꝑ equalem motū omnē lineā pūcti mensurabit. si autem hoc impossibile est ⁊ moueri indiuisibi le impossibile est

¶ Hic ꝓbus ponit terciā rōnem. ⁊ est ista Oīe qd̄ mo uek ꝑus ꝑtransit spaciū minus se. ⁊ deinde spaciū equa/le. ⁊ postea spaciū maius se. sed nō est aliqd̄ spaciū minus indiuisibili. g̃ nō ꝓtingit indiuisibile moueri. Minor ptz. q̄m si esset aliqd̄ spaciū minus indiuisibili tunc esset aliqd̄ minus minimo. etiam tūc esset diuisibile. ergo oporteret q̄ transeat equale sibi. Et ex hoc sequitur vlterius. q̄ linea spaciꝰ ꝑ quā transit ꝓponak ex pūctis. q̄ cuz id qd̄ fertur transit per spaciū. tūc per equalia sibi ministrando. reddit q̄titatem spaciꝰ. ⁊ ex illis ꝓponit. Equale aūt puncto est pūct⁹. ⁊ ideo linea ꝓponerek ex pūctis. sed hoc est impossi bile. vt patet ex ꝓdictis. igitur impossibile est q̄ indiuisi bile moueatur

¶ Amplius aūt si oīe in tpe mouek in ipo nūc nihil: Omne aūt tps indiuisibile erit vtiq; ali quod tempus min⁹ quolibet coz que mouenk in quo mouetur q̄tum ipm motū est. Hoc q̄/dem em̄ erit tps in quo mouetur ꝓpter id qd̄ mouetur esse in tpe. Tēpus aūt oīe diuisibi/le esse ostensum est ꝑus. si igitur punctū mouek erit aliqd̄ tps minus in quo ipm motū est sz im possibile ē. Jn minori em̄ necesse est min⁹ mo ueri. quare erit diuisibile in min⁹ diuisibile si/cut ⁊ temp⁹ in tempus. Solūmodo em̄ moue tur impartibile ⁊ indiuisibile si erit in ipso nūc possibile moueri atomo. Eiusdem em̄ ratiōis est i ipo nūc moueri ⁊ idiuisibile aliqd moueri

¶ Hic ꝓbus ponit quartā rōnem. que est ista. si oīe qd̄ mouek in tpe mouek ⁊ nihil mouek in ipso nūc. ⁊ oīe tem pus est diuisibile. vt pz ex ꝓdictis. tūc necarium est ex q̄li/tate tpe quod est alicuius motus accipere aliqd̄ tempus minus illo. q̄ tempus est diuisibile in infinituz. ⁊ pars est minus toto. ergo si indiuisibile mouerek oporteret q̄ mo/

uerek in tpe. eo q̄ oīe qđ mouek mouek in tpe 7 ē diuisibi/
le. si g̃ pūctum moueak. optz q̄ sit accipe tempus minus
illo qđ est p̄mū 7 p̄xū tps motus sui. sed hoc est impossi
bile. qz si aliq̄d mouek in aliq̄ tpe regulariter oz q̄ ipm di
midium mouetur in medietate illius tpis. eo q̄ cōtinui/
tas mot⁹ sicut a p̄ma cā est a p̄tinuitate mobilis in eo q̄
mobile et p̄tinuitas tpis est a p̄tinuitate mot⁹. 7 sic opor
teret q̄ esset accipe aliquid minus pūcto. 7 sic id qđ est in
diuisibile esset diuisibile in minus sicut 7 tps diuidit in
tpa minora se. Hoc eīm solo mō seq̄tur diuidi id qđ est ato
mū 7 indiuisibile si possibile esset q̄ mouerek in ipso nunc.
qđ est atomū. Eiusdem eīm rōnis est in ipso nūc moueri.
qđ est indiuisibile moueri 7 moueri ex ipso

¶ Mutatio aūt nō est neq̄ vna infinita. Dis
eīm erat ex quodam in quiddā et que est in con
tradictione 7 in p̄trarijs. Quare eorū que sunt
f̄m p̄tradictōnem affirmatio et negatio termi
nus est vt generationis quidē esse. corruptōis
aūt nō esse. Eorū aūt que sunt in p̄trarijs p̄tra
ria. Hec eīm vltima sunt mutatōis quare 7 al/
terationis oīis. Ex p̄trarijs eīm quibusdā est
alteratio. Siliter aūt 7 augmenti 7 decremen
ti. Augmenti q̄dem terminus est qui est f̄m p̄
priam naturā pfecte magnitudinis. Decremē
ti aūt que est ab hac remotio

¶ Jstud est terciū capl'm in quo phūs ponit opinionem
Eracliti. q̄ dixit q̄ p̄tinue oīa mouenk quā ipe phs hic
reprobat. Et diuidit istud capl'm in duas ptes. In qua
rū p̄ma facit qđ dictū est In secūda parte remouet vnam
cauillatōem. ibi (Sed si sic) Dicit g̃ phūs q̄tum ad p̄
mam ptem. q̄ nō est possibile oīa p̄tinue moueri. 7 hoc p̄
mo pbat de motu ad formā. Et ad hoc est talis rō. oīs
motus qui est inter duos terminos quoz vnus est p̄nci/
pium ex quo est mutatio 7 alter est finis ad quem ipa ea/
dem est mutatio. nō p̄t esse p̄tinuus 7 ppetuus sed finit⁹
cum claudak terminis. sed quilibet motus ad formaz est
hmōi. g̃ nullus motus ad formā est perpetuus. 7 p̄ p̄ns
nihil p̄t p̄tinue moueri ad formā. Minor pz. qz oīs mo/
tus ad formā est de p̄trario in p̄trariū. aut est de p̄tradic
torio in p̄tradictoriū. iam oīis mutatio que in p̄tradicti
one terminos habet. scz affirmatōem 7 negatōem. vt ge/
nerationis q̄dem que est ex non esse terminus in quo stat
est esse. 7 corruptōis. que est ex esse terminus in quē stat ē
non esse. Siliter que est inter p̄traria. qz in alteratōe ter/
mini sunt p̄trarij. vt pz de alteratōe calidi in frigidū. al
bi in nigrū. 7 cōis. Similiter pz de augmento 7 decremen
to. qz pfectio q̄titatis f̄m naturā est terminus augmenti
et in illo stat. qz oīe qđ naturaliter hz q̄titatem in mini/
mo maximo 7 medio f̄m naturā. sicut embrionis maxi/
mi 7 minimi determinati sunt in natura. Siliter homies
pfecti sunt minimi maximi 7 medij f̄m speciem homis
Et si inueniak q̄titas siue in embrionib⁹ siue in hominib⁹
maior aut minor q̄ determinatū est in spē embrionū aut
hominū. erit innaturalis res. 7 nō saluata. sed ad corrup/
tionem tendēs siue corrupta. Perfectio eīm q̄titatis ē il/
la q̄tas in qua virtutes q̄ti perficere possunt expedite
suas operationes. Diminutio aūt est que deficit ab hac
sic determinata q̄titate distantia determinata in natura
et sicut ex hoc diminuik corrūpitur quod diminuitur. Et
sic patz q̄ mutatio que est in quantitate est finita f̄m p̄n/
cipium 7 vltimum

¶ Loci aūt mutatio sic q̄dem nō erit mutatio
Nō eīm omnis in p̄trarijs est sed q̄tum qđ im
possibile decisum esse. eo q̄ nō p̄tingit decisuz
esse. Multipliciter dr impossibile: Nō eīm cō/
tingit sic impossibile decidi neq̄ oīno impossi
bile factum esse fieri. neq̄ mutari. impossibile
p̄tingit vtiq̄ mutari in qđ impossibile est mu
tari. Si ergo quod fertur mutatur in aliquid
et possibile est mutari quare non infinitus mo
tus neq̄ fertur infinito. Jmpossibile eīm est trā
sire ipsum. Q̄ quidē igit sic nō sit infinita mu
tatio. vt nō finiak tps manifestū est

¶ Nic phūs probat idem in motu locali. quāuis de loci
mutatione hoc mō nō p̄t probari q̄ sit finita. qz nō oīis
loci mutatio que etiā est recta est inter p̄traria. vt pz de
motib⁹ pgressiuis aialium que nō sunt inter p̄traria. 7 sic
oportz p aliam viam pbare loci mutatōem rectā non esse
infinitaz. sicut aliq̄d impossibile est decidi aut diuidi. qđ li/
cet f̄m genus suū decidi aut diuidi posset. tñ in spē accep/
tum f̄m quēcūq̄ pūctum in ipso diuidi non p̄t. Jmposši
bile eīm decidi siue diuidi dr multipl'r. Aliquid eius ex ge
nere suo indecisibile siue indiuisibile est sicut vox sonus 7c
qz nō sunt de genere q̄titatis. Aliud aūt ex genere suo ē
decisibile siue diuisibile. 7 tñ ex sua spē nūq̄ decidi aut di
uidi p̄t. qz decisio eius nunq̄ p̄t incipere. sicut celū cui⁹ ge
nus corpus est 7 clarū est q̄ omne corpus f̄m suū genus
est diuisibile. 7 tñ celū p̄ter formā suā nunq̄ recipiet diui
sionem f̄m aliquem pūctū acceptū in eo. Siliter etiā p̄tin
git impossibile mutari. qr aliq̄d impossibile est mutari. vt
pz de impartibilib⁹. Aliquiq̄d autē est impossibile mutari
nō oīno. sz sic sicut ponit mutari. hoc est. qz mutatio eius
qne attribuik ei nunq̄ p̄t incipere. 7 nō ita dr ipm imuta/
bile qđ f̄m suū genus imutabile sit. Ex quib⁹ pz. q̄ im/
possibile est aliquid mutari in hoc in qđ impossibile est ip
sum mutari. sed in infinitum impossibile est mutari. g̃ im
possibile est mutationē rectam esse que sit in infinitum Et
q̄ non est possibile aliquid in infinitum mutari sic patz. qz
nihil est actu infinitū. 7 ideo mutatio que est in infinitum
est in non finem. se qđ est in nō finem in nihil est. ergo mu
tatio que est in infinitū nunq̄ nihil est. 7 cū in secūdo hui⁹
ostensum sit. q̄ oīs mouentis est aliquis finis. seq̄tur ne/
cessario q̄ mutatio que est in infinitū nō habet motorē. et
si nō habet motorē nunq̄ incipiet. ergo mutatio que est ī
infinitum nūquam incipiet. 7 si nūquam incipiet impossi/
bile est eam esse. ergo est impossibile mutationem rectam
esse infinitam. Si ergo omne quod fertur recte semp mu
tatur in aliquid determinatum nō erit motus localis ex
istens rectus aliquis vnus numero infinitus. quia non
est possibile transire infinita. et per cōsequens talis muta/
tio finietur. ¶ Alij istum textum sic pertranseūt. impossi
bile est fieri quod impossibile est factum esse. sed impossibi
le est motum continuū 7 perpetuū factum esse. ergo 7c.
Maior patz. quia fieri fit p̄ter factum esse. 7 ideo hoc fieri
est frustra ad quod non sequitur factum esse. sed in reb⁹
nihil est frustra. Minor patet. quia infinitum non potest

ptransiri. Et sic infertur corrolarie q nulla mutatio recta est infinita ita q nullus terminus finiatur.

¶Sed si sic ptingit vt t in tpe sit infinitus idē existens t vnus ꝑsiderandū est. Non vno q̄dē eñ facto nihil fortassis ꝓhibet vt si post loci mutatōem alteratio sit. t post alteratiōem augmentū et iterū generatio. Sic eñ semp q̄dem erit tpe motus. sed nō vnus. ꝓpter id qđ nō est vnus ex oñib⁹. vt aūt fiat vn⁹ nō ptingit infinitum esse tempore preter vnum. Hic autē est vnus scz circulatio

¶Ista est secūda pars huius capli in q̄. p. remouet vnam cauillatōem qua aliquis posset dicere q motus celi est infinitus. qz caret ꝓncipio t fine. sicut patebit latius in octauo huius. g̃ ptingit vnū t eūdem motū localē esse ꝑpetuū. ¶Ad illā cauillatōem dām est. q q̃uis aliq̄d pt tpe moueri ꝓtinue t ꝑpetue motu locali circulari. nō tamē motu locali recto. Potest eñ vt dr phus in textu aliq̄ mō esse ꝑpetuitas in motu locali recto p successionē. Et ideo dr phus. nihil eñ fortasse phibet infinitatē esse in motib⁹. q̄ nō accipit motus vnus t idem. sed motuus successio. vt si post loci mutatōem accipiat alteratio t post alterationē generatio. t iterū post generationem augmentū. aut ecōuerso. Si eñ talis sit successio cōtinua motuū in toto tpe erit motus. q̃uis nō sit vnus numero motus. qz vn⁹ mot⁹ numero nō ꝓponit ex diuersis motib⁹ genere. Patet igit ex predictis q vnū t eūdem motū numero nō cōtingit in infinitum fieri. ꝓter vnum solum motum. qui est motus circulationis.

Utruz vera sit determinatio Arestotelis dicentis q omnis motus p se est finitus

¶Arguit ꝓmo q nō sit motus. g̃ nō oīs motus p se est finitus. Añs pz. qm̃ si esset motus. aut esset motus localis aut ad formā. neutrū illoz. dici pt. g̃ nō est motus. Minor pz q nō motus localis. qz talis fit supra spaciuz. sed spaciū ptransiri nō pt. cū sit infinitū. Nec motus ad formā. cū talis supponat motū localē. g̃ ipso nō existente non est motus ad formā. ¶Secūdo sic. illud qđ est diuisibile in infinitū hoc nō est finitū. motus aūt est diuisibilis in infinitū. cū mobile motus rps eius in quo est t supra qđ est habent se ꝓportionabiliter. sed mobile est i infinitū diuisibile. g̃ et motus. In oppositū est phus in textu. Ꝓ intellectu istius q̄stionis ponūtur duo discursus. Quoruz maior ꝓmi est ista.

¶Rationes zenonis sunt sophistice in malo intellectu infiniti fundate Minor Infinitū potentiale nō actuale est motu ptrāsibile Cōclusio Igit infinitas diuisionis spaciꝫ nō p/hibet quin supra ipsum pt aliq̄d moueri

¶Maior pz. qz oēs rones Zenonis fundātur in intellecta infiniti potentialis sm ptes eiusdē ꝓportionis. ita scz q ipse nō distinguit inter infinitū exte̊sione in actu. t inter infinitū in potentia. qđ est sm partes eiusdem ꝓportionis et ideo sophisticat zeno in suis rōnib⁹ penes fallaciā a dicto sm q̄d ad dictū simplr. t etiā penes fallaciaz equocatōis vt pz circa solones eaꝝ circa rectū. Hoc tñ verū est q sue rones sophistice multis ingerūt difficultates ex earūdem apparentia. ¶Minor pz quo ad eius ꝓmā partē. qz infinitū potentiale existēs spaciū motus localis est actualiter finitū t supꝫ ipm fit motus. g̃ pt ptransiri. qz oē tale infinitum ptransiri pt. Secūda ps pz. qm̃ infinitū in actu non pt ptransiri qz sic infinitū esset finitū. qđ ꝓtradictōem implicat. ¶Conclusio pz. qz spaciū hz rōnem medij motū deferentis. qđ natū est variare spēm motus. vt patz ex tro huius. nihil aūt variat spēm rei nisi per dr̃iam actualem ideo mobile vtiꝫ spacio ꝑtes eius actuales que sunt ptes extensionis eiusdē. Cuius etiā rō sumit ab eo q metū est via cuius actus est ducere ad terminū sed ptes actuales sunt in quolibet spacio vnite. ergo nō obstante infinitate potentiali ptiū ꝓportionabiliuz qlibet spaciū est ptransibile. imo si mobile numeraret ptes ꝓportionabiles spaciꝫ. tūc potius iret versus ꝓncipiū q̃ ꝓsus finem. eo q partes potentiales sunt toto ꝓtes. Similiter etiā loquendū est de loco potentiali qñ dr q illud qđ mouet sm qlibet instans sui motus est in loco sibi equali. ¶Maior secūdi discursus

¶Oīs motus est inter suos terminos finitus Minor Nō tamē phibet motuz celi per accūs infinitari Conclusio Ergo vera est determinatio Arestotelis. q oīs mot⁹ per se sit finitus.

¶Maior pz. Nā oīs motus est a quodā in q̄ddaz. qđ aūt est a quodā in q̄ddā est finitū. g̃ t. c. motus tñ circularis celi p reuolutōem quādā accipit infinitatē. t hoc non repugnat eius finitati Et q̃uis motus celi nō habeat ꝓncipiū t finē simplr. hz tñ ꝓncipiū t finē in respectu. non dū tactat in vna parte. sed vndiqz. t ideo nō est ibi infinitas nisi p reuolutōem. ita q vna succedit alteri. hoc tñ verū est q ille reuolutōes nō sunt numeraliter distincte. sed sunt vnus motus numero manens. Et q hoc etiā pz minor que dr q nihil phibet motū celi p accūs infinitari ¶Cōclusio sequitur ex premissis

Ad obiecta in oppositū

Ad ꝓmū dām est. q q̃uis infinitū in actu nō sit ptransibile. vtiqz tñ infinitū in potentia sm q est actu finituz. Et sic nec fit motus supra infinitū in actu nec supra infinituz in potentia. qz talis motus nunqz ꝓsumeret. Et licz motus ad formā motū localē supponat. nō tñ quēcūqz hz motum localē circularem. ¶Ad secūdū pz solutio ex minore primi discursus.

Incidūt dubia quorū

ꝓmū est. Que fuit opinio zenonis. ¶Solo ista q nihil ptingit moueri. Et illud qđ ipse supponit est falsum. quia supponit q id qđ quieuit quiescat in nūc. qz credebat q sicut quies est ꝓuatio motus. q ita etiam esset ꝓuatio mensure motus. Hoc eñ falsum est. qz ꝓuatio nō ꝓuat nisi id qđ ei opponit. sed tempus nō opponit ei. ideo nō ꝓuat tēpus ipm. Sed diceres. motus est cā temporis. t ideo ꝓuata causa necesse est effectū ꝓuari. t sic redit inconueniens

ſcz ḋetem eſſe in nūc. Ad hoc dōm eſt. q nec motus in genere nec in ſpē cauſat tempus. ſed potius vnus q̄dz motus mobilis p̄mi ſcz. z ideo p̄uatio hoc motu aut illo nō p̄uat. q: p̄mus eſt qui ſemp eſt. z ideo tempus p̄uari non pt. Supponebat etiā falſum. qm̄ ſupponebat q id qō fertur in ipſo nūc eſt in qualibet parte ſpacij. q: ſic motus nō eſſet ⁊tinuus. hoc aūt inc̄ueniens eſt dicere. ergo illud ex quo ſequitur.

Secūdum dubium eſt.

An mobile in aliquo motu maneat ꝑ aliqō temp⁹ in eodem loco aut in eadem diſpō̄ne. ¶ Et videt q ſic. qm̄ in toto motu mobile hz vnam formā. q̄ manet in motu per aliqō tempus in aliqua diſpō̄ne. ¶ Solo. q non. qm̄ illud qō eſt ꝑ aliq̄d tempus in eodem loco aut in eadē diſpoſitione habet ſe eodem mō ſm p̄us z poſteri⁹. illud aūt qō eodē mō ſe habet ſm p̄us z poſterius ōr quieſcere. ergo ſi aliqō mobile eſſet ꝑ aliqō tempus in eodē loco q̄ſceret z mouereť. qō eſt impoſſibile. ¶ Et ad obiectū in oppoſitum dōm eſt. q̄uis mobile in motu ſemp habeat eandē formā ſubalem. tm̄ nō eſt in eadem diſpō̄ne ſm eandē formā accn̄talem ad quā fit motus. ſed ſm illam ⁊tinue fit in plus z plus ſm q magis accedit ad terminū. ¶ Sed diceres. eſſe poſſis forme accn̄talis que acquirit ꝑ motum manet cum eſſe poſteriori. ergo mobile in motu manet in eadē diſpō̄ne. Ad h̄ dōm eſt. q illud cē quodāmō manet et quodammodo nō. q: illud eſſe manet ſm illud poſitiuum qō importat. ſcz inc̄ptum ōr eſſe. z ſic pficitur ſm hoc continue. z ſm negationem perfectionis quam importat non manet ſed abiicitur

Tertium dubium eſt

An impartibile ⁊tingat moueri. ¶ Et videtur q ſic. q: vnitas. p̄ncta. z multa alia accidentia ſunt indiuiſibilia z tamen mouenť motis corporib⁹ in quib⁹ ſunt. Confirmatur. anima eſt indiuiſibilis ſimiliter z intelligentia. tamen vnūquodq; illorum ⁊tingit moueri. Minor patz. q: anima mouetur de ignorantia in ſcientiam. z econtra. Etiā intellectus z intelligentia mouentur de bono in malum. ¶ Secūdo. quicquid mouetur per accidens etiam mouetur per ſe. ſed indiuiſibile per accidens mouetur ad motū ſui ſubiecti. ergo mouetur per ſe. Maior patz quoniam omnis motus per accidens in aliquo ſubiecto preſupponit motum per ſe. ¶ Solutio q non. vt patz per Ariſtotelem in textu. ¶ Ad obiecta in oppoſitum. Ad primum dōm eſt. q argumentum bene probat q aliqua impartibilia bene mouentur per accidens. quia moto ſubiecto mouentur omnia que in ſubiecto ſunt. non tamen mouentur impartibilia per ſe. Et ad ꝓbationem dicendū eſt. q duplex eſt motus. ſcz ſpiritualis z corporalis. iam anima et intelligentia bene mouentur motu ſpirituali qui eſt entis perfecti. non tamen mouentur motu corporali qui eſt actus entis imperfecti. ¶ Ad ſecūdum dicendum eſt. licet omnis motus per accidens p̄ſupponat motum p ſe. ſicut omne accidens preſupponit ſubſtantiam. nō tamen preſupponit motum per ſe in illo quod dicitur moueri per ſe. ſed bene preſupponit motum per ſe alicuius alterius. ſicut motus ꝑ accn̄s p̄ncti p̄ſupponit motū per ſe ſui ſubiecti. z nō motū ꝑ ſe ipſius p̄ncti.

Quartū dubium eſt

Quā differenter accidens dicitur moueri ad motū ſubiecti z impartibile ad motum partibilis z pars ad motū toti⁹. ¶ Solutio. tam differenter. qm̄ accidens z impartibile mouentur per accidens tam ſm̄ actum q̄ ſm potēciam. quia nullo modo poſſunt per ſe moueri. ſed ꝑs mouetur per accidens ſolum ſm actum z non ſm potentiaz ad motum toti⁹. quia apta nata eſt per ſe moueri. ſcilz ſi diuidatur a toto. Et ſic non accipit pḣus impartibile ſed p̄mo mō. q: illud ōr ſm cū impartibile quod nec actu nec potentia eſt diuiſibile

Finis ſexti phyſicoꝝ.

Mne aūt quod

mouek neceſſe ē ab aliquo moueri. Si quidem igitur in ipō nō hz p̄ncipium motus. manifeſtuz q ab altero mouetur aliud eīm erit mouens. Si aūt in ſeipſo accipiatur a. b. qō moueatur ſm ſe. ſed nō eo q eorū que hmōi aliquid mouek. Primū q̄dem igitur opinari. a: b. a ſeipſo moueri ꝓpter hoc q totuz mouek. z a nullo exterioꝝ ſile eſt. ſicut ſi q̄s ipſo. d. e. mouente id qō eſt. e. z. z ipſo moto opinek. d. e. z. a ſeipſo moueri ꝓpter id qō nō videt vtrū ab vtroq; moueak. vtrum. d. e. ab. e. z. aut e. z. a d. e. moueatur

¶ Poſtq̄ determinatū eſt de cō̄poſitione z diuiſione cō̄tinui. Hic pḣus conſequenter in hoc ſeptimo phyſicorum determinat quomodo in mouentib⁹ z motis nō eſt procedendum in infinitū. ſed q ſit deueniendum in ordine mouentium z mobiliū ad p̄mum mouens immobile z p̄mū motum. quoꝝ ꝓprietates in octauo huius veniunt inueſtigande. Et diuiditur preſens liber in duos tractat⁹. In quoꝝ p̄mo facit qō dictum eſt. In ſecūdo determiat de ꝓparatione motuū adinuicem. ibi (Dubitabit aūt vtiq; aliquis. Primus tractatus diuitur in quatuor capitula. In quoꝝ p̄mo pḣus oſtendit q omne qō mouek mouetur ab alio. In ſecūdo pḣus oſtendit q in mouentibus z motis non ſit proceſſus in infinitum. ibi (Quoniam omne quod mouek) In tercio oſtendit q omne mouēs eſt ſimul cum moto ibi (Primū aūt mouens). et q: etiaz in eodem capitulo aſſumit q alteratio fit ſm ſenſibiles q̄litates. ergo in quarto oſtendit q ſolū eſt alteratio ad terciam ſpēm qualitatis. ibi (Quoniā autez que alterant.) Quantum ergo ad p̄mū capl̄m ōr pḣs. q omne qō mouetur neceſſe eſt ab aliquo motore moueri. Et hoc ꝓbat inductiue. z rōne. Inductiue ſic. omne quod mouek. aut mouek ab aliquo extrinſeco ſibi z diſtincto ab ipſo. ſicut mouentur ipſa que mouēt̄ violente. Aut habent p̄ncipium z efficientem cauſam motus ſui in ſeipſis. ſed illa q̄ mouentur violente z nō habent in ſeipſis p̄ncipiū ſui motus manifeſte mouentur ab alio motore ſibi extrinſeco. qō mouet ea. Et iam mouentur ab aliquo illa que habēt

in seipsis causam sui motus. qz acciplatur magnitudo. a. b. que ponat a seipsa moueri. ita q motus sit totius ita q nõ attribuat toti ꝓpter partem vnã mota que sit totius illius aliqd. Sz tali positõe facta dõm est. q si aliqs opinatur. a. b. magnitudinem moueri a seipsa. ꝓpter hoc q non videt distinctũ eius motozẽ. z tñ videt q totũ mouet qđ est. a. b. erroz illius causat a quodã simili. sicut si aliquis dicat. d. e. mouet magnitudinẽ. e. z. ita q etiã ipsum. d. e. moueat totum. d. e. z. a se ipso moueri. z nõ habere aliquẽ motozẽ. eo q ipse nescit distinguere que pars moueat ꝑ se et que moueat. vtrum scz illa que est. d. e. moueat illam que est. e. z. aut ecõuerso. illa que est. e. z. moueat illaz que est. d. e. qz tales hoies quãdo nõ vident motozẽ exteriozẽ nesciunt distinguere inter motozem z motũ in ꝓtinuo qđ totũ vident moueri. z ideo ipsi dicũt ipm moueri a seipso z nõ habere motozem. Et ad hoc videndũ in exemplo ꝓdicto protrahat. a. b. sic hic videri posset. a. b. que ponit tota nõ alicuius partis sed totius motu moueri. protrahat etiaz alia linea. d. e. z. sicut hic videri posset. d. e. z. cuius ꝓma ꝑs ponit esse mouens mota. que est. d. e. z secũda pars mota tñ que est. e. z. tũc em qz. d. e. non est extrinsecũ separatum ab. e. z. ignorat qđ mouens sit illozum duozum.

¶ Amplius qđ a seipso mouetur nullo modo pausabit cũ mouetur. in stando aliquid alterũ qđ mouetur. Necesse est ergo si aliquid pausat qđ mouetur in stando aliquid alterũ hoc ab altero moueri Hoc aũt manifesto facto necesse est omne qđ mouetur cum diuisibile moueri ab aliquo. Qm em acceptuz est a b qđ mouet diuisibile erit. Oe em qđ mouetur diuisibile erat Diuidat igitur a b in c. necesse igit b c quiescẽte ꝙescere et a b Si em non accipiat mouetur b c. igit ꝙescente mouebit vtiqz b a non ꝑ ca Non ergo mouetur ꝑ se a b. sed concessum est per seipsum moueri primum. Manifestuz igit q b c quiescente quiescet z a b. z tũc pausabit quod mouetur. sed si aliquid in quiescendo aliud stat et pausat moueri. Hoc ab altero mouetur. Manifestũ est igitur q oe qđ mouet ab aliquo mouet z nõ a se Diuisibile em est omne qđ mouet z parte ꝙescente ꝙescit totum

¶ Hic ꝓbus probat idem rõne. qz nihil mouetur a seipso per se primo. quia omne quod mouetur a se ipso per se primo ita q ipsum est causa sui motus non pausabit siue quiescet ad quiẽ alterius a se. ergo quod quiescit ad quiẽtem alterius non mouet a se ipso per se. sed omne qđ mouetur quiescit sua parte quiescente. quonã si tota magnitudo mouetur. z quelibet ei⁹ pars mouetur. z si aliq ꝑs quiescat tũc non moueretur tota magnitudo. quia totus motus dependet a motu partium. ergo non mouetur a seipso ꝓ⁹ Maiorẽ pz. quia posita causa ponitur effectus. et destructa causa destruit effectus. z ideo si ipm est sibi causa semper mouetur ꝯ dm est. z non stat per hoc q stat aliquid aliud. z hoc verum est de his que sunt ꝑ se causa motus. quia de talibus hic loquitur phs. ergo a destructione consequentis et conuersione facta per contrapositionẽ si aliquid eorum que mouentur per se pausat motum ꝑ hoc q aliquid alterum a se stat necesse est hoc non moueri a seipso. Cum autem moueatur vel a se vel ab alio. tunc necesse est q moueatur ab alio. Hoc autem sic facto z declarato necesse est q omne quod mouetur per se moueri ab alio. quia dictum est in sexto huius. q omne quod mouetur est diuisibile. quonã em in ꝓiore positione acceptũ est id quod signatur per. a. b. lineam esse. quod mouetur ꝑ se et non ꝑm partem aut ꝑm accidens. oportz q ipsum qđ vocatur. a. b. sit diuisibile Diuidatur ergo in puncto qđ signatur per litteram. c. sicut hic videri potest. a. b. c. tũc dici potest q. b. c. que est pars magnitudinis mote per se q escente. necesse est quiescere totam magnitudinem. a. b. si em non est necessarium quiescere totum parte quiescente Ponatur ergo moueri tota magnitudo. a. b. quando ꝑs eius que est. b. c. quiescit. ergo. b. c. quiescente mouetur tota. a. b. ꝑm q in sexto huius probatum est. q quando totum mouetur. tunc mouetur quelibet eius pars. ergo. a. b mota quelibet eius pars mouetur. ergo mouetur pars illa que est. b. c. z hoc contra ypothesim. quia positum fuit q illa quiesceret. Sequitur etiam ex illo. q si. b. c. quiescente mouetur. a. b. q. a. b. non mouetur nisi motu alteri⁹ partis sue que est. a. c. sed quod mouetur motu ptis non mouetur per seipsum. ergo. a. b. non mouetur per seipsum. et hoc est contra ypothesim. quia positum erat q totum. a. b. mouetur per seipsum. ergo manifestuz est q parte que est b. c. quiescente. quiescat tota. a. b. z tũc id qđ mouetur ꝑ se pausat. Sed supra dictuz est q si aliquid pausat propter hoc q aliquid aliud stat z pausat a motu suo. q hoc ab altero mouetur. ergo manifestum est q id quod per se mouetur ab aliquo motore mouetur. Eadem autem ratio ẽ de omnibus. ergo omne quod mouetur ab aliquo motore mouetur. eo q diuisibile est omne illud quod mouetur per se z parte quiescente quiescit totũ. qđ non fieret si nõ ab alio moueretur. quia adhuc moueretur reliqua pars motu totius. Et dicit dñs Albertus q hec demonstratio optima est in qua multi hactenus errauerũt

Om aũt oe qđ mouet ab aliquo mouet necesse est z qđ mouet o ẽ in loco moueri ab altero Et mouens igitur ab altero qm z ipm mouetur. z iterum hoc ab altero. nõ aũt in infinitum abibit. sed stabit alicubi z erit aliquid qđ primo causa erit motus. Si em nõ. sed in infinitum ꝓcedit sit a quidem qđ ab ipso b moueatur. b vero ab ipso c. c aũt ab ipso d. et hoc igitur mõ in infinitum ascendat. Qm ergo simul mouens et ipsum qđ mouet manifestum est qm simul mouet et a z b. Cuz em mouetur b. mouebit a. et cũ mouetur a. z ipsum c. z cum ipsum d. Erit igitur simul motus qui ẽ a z b. et reliquorũ vniuscuiusqz motus z accipere igitur vnũqđqz istorũ poterimus Et nãqz si vnũquodqz ab vnoquoqz mouetur. nihil minus vnus numero vniuscuiusqz motus z non infiniti vltimis. Quoniã quidem qđ mouet omne ex quodam in quoddã mouetur

¶ Istud est secūdum capitulum huius tractatus in quo philosophus ostendit .q̄ in mouentib⁹ z motis non sit p cessus in infinitum. quia in capitulo precedenti probatū est q̄ omne quod mouetur .mouetur ab aliquo alio. ergo etiam hoc quod mouetur f̄m locum qui prim⁹ est motum mouetur etiā ab alio z mouens illud si mouetur mouetur iterum ab alio. z non potest hoc abire in infinitum. sed necessario in aliquo stabit. quod est primum mouens quod nequaquam mouetur. z illud erit primus quod est prima causa motus. Sed si aliquis hoc neget dicēdo oppositū huius. scz q̄ in infinitum abibit. tunc ponatur q̄. a. sit vocatus aliquid quod mouetur ab alio. quod signatur per litteram. b. et quia etiam. b. mouetur quando mouet a. eo q̄ sicut dicit aduersarius. b. non mouet .a. nisi motu suo ponatur etiam q̄. b. moueatur ab eo quod vocatur c. et quia etiam. c. mouet motu suo. ponatur tunc p̄sequēter q̄ moueatur ab ipso quod vocatur. d. z hoc modo ponatur q̄ ascendat in infinitum in numero mouentium et motorum .quia igitur simul tempore mouens mouet et motum mouetur. z positum est q̄ quodlibet mouēs mouet motu suo quo et ipsus mouetur. oportez necessario q̄ quando mouetur q̄ omnia moueantur. igitur manifestū est q̄ simul moueātur et. a. z. b. et quodlibet aliorum. z q̄ aliter simul non moueret mouens z moueretur motum cum tamen motus nihil aliud sit q̄ actus mouentis in eo quod mouetur. Cum ergo. b. mouetur .c. mouetur. et ipsum. d. propter eandem causam. ergo simul erit tempus motus. a. z motus. b. z mot⁹ vniuscuiusq̄ ceterorus

¶ Est tamen aduertendum .q̄ quāuis motus talium q̄rum vnus mouet alium z mouetur ab alio simul sit per tempus non tamen necessario q̄etes sunt simul vniuscuiusq̄ istorum. z sic ex his habetur q̄ quecūq̄ sunt mota z mouentia ad se inuicem q̄ omnis illorum motus simul erit tempore .c̄uius non de necessitate quietes eorus simul sunt in tempore. Cum igitur quilibet istorum motuus sit f̄m se licet simul sit cum alio tempore. sic p̄t accipi vnūquodq̄ ipsorum f̄m se. c̄uius vnūquodq̄ supradictorus ab altero moueatur etiā simul cum ipso. tamen nihilominus vniuscuiusq̄ istorum vnus est numero motus f̄m q̄ in ipso mobili consideratur. et si sic accipiatur vnus motus numero. non erit infinitus f̄m vltima .sed determinatus. quia vnūquodq̄ istorum mouetur ex quodā in q̄dam. vt patet ex prehabitis. ergo non est infinitus sed finitus. vt sexto huius patuit.

¶ Aut eī numero accidit eundem esse motum aut genere aut specie. Numero quidez igitur dico eūdem motuz qui ē ex eodem in idem numero .z in tempore eodem numero fit. vt ex hoc albo quod est vnum numero in hoc nigrū f̄m hoc tempus quod est vnū numero. Si eī f̄m aliud non adhuc vnus erit numero. sed specie. Genere autem motus vnus est qui in eodem predicamento substantie vel generis est. Specie autem qui ex eadem specie in idez specie. vt ex albo in nigrum. aut ex bono in maluz Hec autem dicta sunt in prioribus. Accipiatur igitur qui est motus ipsius a. et sit in quo ē e. et qui est ipsius b. sit in quo z. et qui est c d in quo i t Et temp⁹ in quo mouetur a sit k. Determinato autem motu ipsius a. determinatū erit z tempus. et non infinitum quod est k. Sz in eodem tempore motum est a z b et reliquor ū vnumquodq̄. Accidit ergo motum qui est e z i t. cum sit infinitus in tēpore finito moueri q̄ est r. In quo eī a motum est. et que sunt ipsius consequēter omnia mota sunt infinita. quare in eodez mouetur Et nanq̄ aut equalis motus erit qui est ipsius a ipsi q̄ b aut maior Differt aūt nihil penitus eī infinitū motū in finito tpe accidit moueri. hoc aūt impossibile est

¶ Hic philosophus pro maiori declaratione resumit quedam que dicta sunt in quinto huius. tractatu secūdo. capitulo secūdo. videlicet de vnitate mot⁹. Et dicit philosophus. q̄ motus dicitur vnus qui est ex eodē in idem aut est numero vnus. aut genere. aut specie. Numero eī vnus dicitur ille qui est eiusdem mobilis ex eodem in idē numero z in eodem tempore. vt ex hoc albo quod est idez in numero in hoc nigrum quod est idem in numero. z secūdum hoc tempus quod est idem numero. qui si secūdum aliud tempus fuerit non erit idem numero sed specie. Genere autem motus vnus est siue mutatio qui est in eodem predicamento substantie aut alterius generis predicamentalis. Specie autem est motus vnus qui ex eadem specie est in idem specie. vt ex albo in nigrum. aut ex bono in malum. Et hec materia latius patuit quinto huius. loco prenominato. Isto autem presupposito accipiatur per ypotesim. q̄ motus ipsius .a. vocetur .e. z motus ipsius. b. vocetur. z. z motus eius quod est .c. et eius quod est. d. vocetur. i. et. t. Et quia tam habitum est q̄ motus omnium istorum est simul. sic tempus in quo est motus vnius ipsorum quod est. a. signatum per litteram k. cum autem determinatus id est finitus sit motus ipsius. a. secundum numerum z speciem z genus oportet q̄ tempus eius quod est. k. sit terminatum z non infinitum. sed in eodem tempore mouetur. a. et. d. quod est. b. et aliorum vnumquodq̄ que infinita dicuntur. z ergo totus motus infinitorum qui signatur per .e. z. i. c. erit in tēpore finito. quod est. k. z hoc ideo sequitur .quoniam tam ante habitum est q̄ in eodem tempore in quo mouetur. a consequentia ipsum. a. omnia infinita mouētur .ergo omnium motus erit in eodem tempore. quia motus eorum aut est equalis aut maior. quia minor esse non potest. quia tantum vel plus est de motu in eo quod mouetur. q̄ influit ei id quod mouet. z nullo modo minus. Dicit eī plus de motu in ipso. quia adhuc virtus motiua manet in eo quod mouetur quando etiam non mouet id quod mouebat. Et in hoc non est differentia ad presentem intentionem. qz in vtroq̄ modo mouentia supponūtur esse infinita. Unde secūdum vtrunq̄ modum sequitur vniuersalit̄ .q̄ infinitus motus sit z moueatur in tempore finito. sed hoc est impossibile. vt probatum fuit in sexto huius. ergo impossibile videt q̄ hoc abeat in infinituz q̄ vnū moueat semper ab alio.

Sic quidem igitur videtur demōstrari qd̄ est a principio nō tamen demōstrat ꝓpter hoc

q nullum inconueniens accidit. Cōtingit em̄ in finito tpe infinitū motum esse Nō eundem aūt sed altetū et alteruz multis et infinitis motis qđ accidit et in his que nūc. Sed si qđ mouetur primo fm locū et corporalem motum necesse est tangi aut cōtinuū esse mouenti sicut videtur hoc in omnib cōtingere Erit em̄ in oīmibus vnū ipsum totum aut cōtinuū. Hoc igit cōtingens accipiatur. et sit magnitudo q̄dem: aut continuū in quo sunt. a. b. c. d. Huius aūt motus est e. z. i. t. Differt autem nihil magnitudinē finitam aut infinitā esse. Similiter enim in finito tpe q̄d est r. mouebitur aut finita aut infinita. Horū aūt fm vtrūqz impossibile est

¶ Hic fm apparentiam videtur demonstrari intentum scz q nō potest esse processus in infinitum in mouētib et motis. nō tamē fm veritatē adhuc demonstratur. q̄a vt dicit phus non est inconueniens q fiat motus infinitorū mobilium fm multitudinem in finito tempore. eo q quodlibet mobile est finitum sed esset inconueniens si vnum mobile infinitū mouerek tēpore finito. Et ergo demōstrationi priori aliquid addēdū est. vt dicit phus scz q oīa ista corpora fm multitudinem infinita continentur. ita q fiat vnū corpus infinitū. sed hoc est impossibile qm̄ illud quod mouek primū z mouet alia fm locū corporalem mouetur z oīe quod mouek necesse est tangi. z p cōsequēs necesse est ipsum cōtinuum esse suo moueti eo q immediatuz existēs ad aliq̄d ipsum tangit et tactus in mathematicis z physicis ordinatur ad vnum sicut videk in omnibus mouentibus et motis physice. igitur oportet supponere q ex omnib illis corporib fiat vnū cōtinuum z per cōsequens motus infinitus erit in tēpore finito. hoc em̄ est incōueniēs. igit in mouentibus et motis non erit processus in infinitū. Et istud declarat Aresto. in terminis trāscēdentib accipiatur q cōtingat vnū fieri corpus ex oibus illis que posuim⁹ esse infinita. z sit illa magnitudo siue ptinuum infinitum significatum per a. b. c. d. z motus ei⁹ cōgregatus ex oib motib ptcularīū ptinuoz sit signatus p e. z. i. t. et nō ē differētia quo ad propositum nostrum siue sit quelibet magnitudo sigillata finita siue infinita dūmodo infinita ponik eē fm numerū. q̄a siue numero siue alio modo sit semp compositum est infinitum quod ꝓponitur ex infinitis per nūerum siue sint infinita fm vltima siue finita et quodcūqz istoruz dicatur scz q in tēpore finito mouebitur infinitum. quod est in cōponentib fm vltima aut est finitū aut infinitum semp incōueniens vtroqz modo sequitur.

Manifestū igitur quia stabit aliqñ et non in infinitum abibit quod semp ab altero. sed erit aliq̄d quod primū mouebit Nihil aūt differat cōcesso q̄dam hoc demōstrari. Cōtingēti em̄ cōcesso nullum incōueniens poterit accidere

¶ Hic phus ostendit q manifestū est ex dictis q in mouentibus et motis non sit processus in infinitū quia stabit aliquando si vnum mouetur ab alio ita q aliquid sit primū mouens. ita q ipsum ab alio nullo mouek. oportet igitur per istam rationem esse aliquid primum quod mouetur a primo mouente. Sed forte aliquis dicat. q demōstratio in textu precedenti formata non valet. quia non cōcludit simpliciter sed concesso quodā falso hoc est q oīa mouentur et mota contiguētur aut continuētur

Ad hoc respondet phus. q hoc non impedit nostrā demonstrationē. qz licet hoc sit falsum fm corpora physica in specie et forma accepta. tamē est possibile et contingens fm genus mobilis incōptum est mobile. Quando autem possibile aut ꝓtingens supponitur licet sit falsum nihil debet sequi impossibile z si sequatur hoc non est ex falso assumpto sed potius ex positione illa qua ponitur abire in infinitū. quia vnum semp mouetur ab alio

Oēz omne qđ mouetur habeat motorē ab eo distinctū ac in mouentibus et motis sit deueniendū ad mouēs primū

Et videtur primo contra primum q non. q̄a animalia mouentur a seipsis. igitur aliquid potest moueri a seipso. et per consequens non habēt motorem ab eo distinctum. Antecedēs patet per philosophū in octauo huius distinguētem per hoc motū animalium a moto grauium et leuium. Secundo aqua calefacta per ignem mouetur a caliditate in frigiditatem a seipsa. ergo aliquid mobile mouetur a seipso z non ab alio Nec potest dici. q illa aqua reducatur ad frigiditatē per corpus circundans puta per aerem. q̄a tale corpus est minus frigidum q̄ aqua. cum igitur nihil agit vltra sue perfectiōis gradum illud corpus non potest reducere aquam ad frigiditatem. Et similiter graue existens sursum mouet se deorsum. vt dicit Aristoteles octauo huius Tertio dicit phus quinto physicorū. q aliquid transmutatur per se primo. Quarto demonstratio philosophi innititur impossibili. igitur ipsa nihil concludit. q m̄ impossibile est q totū moueatur per se primo et tamē pars totius quiescat. ☞ Contra secundū arguitur primo q non sit deueniendū ad mouens primū in mouentibus et motis. Nam si in illis esset deueniendū ad mouens primū. aut igitur illud esset corporeum aut incorporeum. Non incorporeuz. quia de illo in octauo huius consideratur. Non corporeum quia oīe mouens corporeum siue physicū mouetur. quia mouentia non mota non sunt amplius physice considerationis. scz oē quod mouetur ab alio mouetur. vt dicit philosophus in textu igitur in eis est processus in infinitū Secundo generationes et corruptiones sunt infinite. ergo in generantibus z generatis erit processus in infinitum. q̄m illud q̄d generat ab alio generatur et illud aliud ab alio. et sic procedendo in infinitum. Tertio omne bonū est sui diffusiuum. sed omne mobile est aliquid bonum: igitur omne mobile debet se diffundere et mouere illud. Pro intellectu istius questionis ponūtur duo discursus. quorum maior primi est ista.

Nihil quod quiescit ad quietem alterius a motu suo mouetur a se et p se primo Minor. Omne qđ mouek quiescit ad quietem alterius scz sue ptis Cōclusio Igit impossibile ē aliq̄d

moueri per se primo a seipso

Maior patet. qz qđ cõuenit alicui per se nõ remouet ab eo ad remotionem eius ab alio. Minor patet qz oĩe qđ mouetur est diuisibile. vt patuit sexto huius pte aũt quiescente totũ nõ mouet per se primo. igitur minor vera. Conclusio patet ex premissis Et sic ostendi põt qm nihil mouet a se p se primo qđ quiescit ad quietẽ alteri⁹ et per hoc q motus remouet ab aliquo alio a se. oẽ autez qđ mouet quiescit ad quietem alterius scz ad quietẽ sue ptis. igitur nihil mouetur a se p se primo. Maior patet qz posita causa ponit effect⁹ z destructa causa destruitur effectus. et ideo si aliquid est sibi causa motus semp mouetur q̃diu est et nõ stat ad statum alterius si sit causa p se motus de qua hic fit mẽtio Dicitur aũt p se primo quia nõ est inconueniens idẽ moueri a seipso gratia ptis sicut animal mouet seipsum. qz diuidit in ptem mouẽtẽ et motam. z gratia vnius ptis mouet et gratia alterius mouet z sic dicit mouere seipsum. vt patebit octauo. huius. modo qđ conuenit toti fm seipm nõ conuenit ei fm p/tem q̃m est alia rõ ptis z alia ratio totius z ideo motus qui est totius et alicuius p se primo nõ conuenit ei gratia ptis cũ igitur animal mouet gratia ptis nõ mouet a seipso per se primo. Quidã tñ magne autoritatis viri sicut galienus arabs et plato dixerũt q aliquid posset moueri a se per se primo. aut si forte haberet motorem q ille esset vel posset esse aliqua ps eius qđ mouetur p se. ꝺa plato posuit aiam mũdi moueri a seipsa per se primo et alijs oibus ꝓtere motum sed istud satis potest improbari. quia oĩe qđ mouet est corpus. anima aũt nõ est cor/pus. igitur nõ potest moueri a seipsa per se primo nisi accipiatur motus in cõmuni ꝓut extendit se tam ad motũ corporalem q̃ spiritualem. Et galieno placuit q cor/pus animalis mouetur a seipso per se primo. eo q mouetur a calore naturali eius qui est pars eius et istud dictum galieni est simpliciter falsum z in duobus deceptus est. Primo quidem quia ipe nesciuit distinguere inter hoc quod est moueri per se primo aut gratia ptis. quia dato q corpus animalis a calore naturali eius moueretur tamen nõ mouet a se primo sed ab eius pte Etiam decem prius fuit credens aial moueri a calore naturali quia animal nõ mouetur a calore naturali eius nisi instrumentaliter solum z ab aĩa principaliter qui tamẽ voluit cõtradicere Aresto. dicenti oĩe qđ mouetur ab alio mouet. Etiam in hoc galienus cõtradixit aristoteli q dixit q principium motus in aiali est cor z causa contradictionis est. qz vidit q in quibusdam animalibus corde extracto adhuc mouentur per passum aliquando plus et aliquã/do minus. z ideo dixit q si cor esset principium mot⁹ extracto corde quiescerent oĩa que mouent z mouent in aiali. z ideo dixit q caput z non cor est principium mot⁹ naturalis. qz putabat q sequeretur q si aliquorũ mouẽtium se motus est simul tpe etiaz eorum quies eẽt sil'tpe sed hoc non sequitur. q̃m inuenitur in secundo et tertio motu virtus et vehiculum virtutis quod est spirit⁹ influxus a primo mouente. et hec mouent mouẽtia aliquo tempore quo etiam post q̃ cessat mouere mouẽs primũ et ideo cũ cor ponitur primũ mouẽs influit musculis spiritus motiuũ cũ ꝓture. et musculi influunt ipsum corde et corda influit eum membro et remanet virtus motiua cũ motu in musculis z cordis z membris aliq̃diu etiam post q̃ extrahit cor. Qđ aũt galienus adducit p signo q virt⁹ motiua nõ sit in corde qz extracto corde adhuc mouent aliq̃diu quedã animalia est signũ inconuertibile Etiã narrat q auerrois vidit arietez q abciso capite se/pius ambulauit huc z illuc. et ideo etiaz caput nõ debz poni principium motus z narrat cõsequenter dñs Al/bertus q quidam de suis socijs caput amputauit quo animali quod vocat cicada cãtans in campis et postea fere per spacium dimidium miliaris mouebatur in ma/nu et cantabat vt prius. De istis tñ in libro de animalibus latius est dicendũ Maior secũdi discursus.

Nullus motus potest fieri infinitus si sibi correspondeat finitum tempus. Minor Hoc tamẽ fieret si nullum primũ mouens esset Conclusio Igitur in motis per se et mo/uentibus nõ est in infinitũ processus.

Maior patet. quia tempus et motus debent ꝓportionari in finitate z infinitate. vt patuit sexto huius. Mi/nor pz. q̃m si esset processus in infinitũ in mouentibus z motis tunc essent infinita mobilia. et tñ quodlibet illorũ mobiliũ moueret tempore finito. qz motus est inter de/terminatos terminos. igitur motus infinitorum mobili/um fieret tempore finito. eo q eodem tẽpore moueretur tur oĩa ista mobilia vt pz manifeste si omnia mouẽtia et mota adinuicem cõtinuarentur tunc eĩm erit vnum cor/pus infinitũ q̃m habet infinitas ptes z mouebitur sicut prius oĩa corpora mouebantur. Et sic erit verum q motus vnius corporis infiniti fieret tempore finito qđ est impossibile. Pro intellectu cõclusionis est scien/dum. q duplicia sunt mouentia mobilia. quedam sunt mouentia mobilia essentialiter subordinata in quib⁹ secũ/dum mouens non mouet nec aliquid aliud sequens ni/si primũ mouens moueat et in illis pmo mouente agente oĩa alia mouent et ipso cessante cessant oĩa alia se/quentia quẽadmodum est in motu corporũ celestiuz in/ter se z in motu elementorum. Alia sunt solum subordi/nata accidentaliter in quib⁹ non oportet q agẽte primo oĩa alia agunt nec q ipso cessante cessent posteriora si/cut est in generationib⁹ z corruptionib⁹ qz non oportet q agente primo omnia alia agant. nec q ipso cessante ces/sent posteriora. Et ideo dicit conclusio in motis z mo/uentibus per se. Ex ista eĩm distinctione sequitur q in mouentib⁹ et motis essentialiter subordinatis nõ sit pro/cessus in infinitum. q̃m si sic tũc sequeretur q motus in/finitus fieret in tempore finito. sed hoc est inconueniens igitur illud ex quo sequitur. Minor patet ex ꝓportione motus et temporis. Sequela patet. ꝺa sic sequeretur q essent infinita mobilia z tamen motus oĩa taliuz erit in finito tempore sicut phs deducit in terminis nõ signi/ficatiuis. bene tamẽ est ꝓcessus in infinitũ in mouentib⁹ et motis non essentialiter subordinatis q̃m in causis per accidens est ꝓcessus in infinitũ secũdo metaphysice.

Ad obiecta i oppositu

Contra primum Ad primum dicendum est. q ali/quid potest dupliciter moueri. Uno modo per se primo quãdo scz mouet fm qualibet ei⁹ partẽ Secõdo mõ p accns et ꝺ duplr. uno⁰ ꝺ: aliqd moueri p accns. qz mouet pu/re p accns sic q nũq̃ mouet p se cui⁹ modi sunt accntia. Alio⁰ fm ptẽ z ille motus dicit per accidens per cõpa/

ratõem ad motũ qui fit in aliquo per se ꝓmo q̃uis nõ fit per accidens si caperet per accidẽs ,put opponitur ei qđ est per se accepto in cõmuni ,put extendit se tam ad motum ꝑ se ꝓmo q̃ ad ꝑ se scđo. ⁊ hoc modo risibile ꝙueniens homini per se ꝓmo dr ꝙuenire alicui per accidẽs qr per alterũ. Et siliter sorti accipiendo accidens in cõi ꝓ omni illo qđ opponitur ei qđ est per se ꝓmo. licet nõ diceretur ꝑ accidens accipiẽdo accidẽs ,put opponit ipi ꝑ se in cõmum accepto ⁊ hoc modo etiam motus conueniens mobili per se ꝓmo dicit ꝙuenire ꝑti eius per accns Et sic alia bñ mouentur a seipsis ſz nõ ꝑ se ꝓmo. sed per se secũdo qm̃ alia habet i se duas ꝑtes ſcz ꝑtem ꝑ se mouentem ⁊ ꝑtẽ per se motã ⁊ sic totũ alicui mouet nõ ꝙ dem rõne totius sed rõne ꝑtis mouẽtis que est alia. ⁊ totum mouetur nõ ꝑ se ꝓmo sed ratõne ꝑtis ſcz mobilis ſcz rõne corꝑis. Et sic dicitur de celo ꝙ mouet seipsum gratia ꝑtis qr vbi est intelligentia q̃ est pars mouens ⁊ corꝑus celi pars mota. qm̃ capit celũ ꝓ aggregato ex illis duobus Ad secũdũ dđm est. ꝙ aqua calefacta reducit seipsam a caliditate ad frigiditatem quam habet in habitu et etiam remotio corꝑis calidi est causa ꝑ accidens illius motus sicut absentia naute est causa peregritatõis nauis Nec oꝑtet dicere ꝙ reducatur a corꝑe circũdãte ad frigiditatem q̃uis tamen illud corꝑus circundans q̃ntũcũq coadiuuet per accidens Et graue manet sursum ꝑ hoc ꝙ detinetur sursum cõtra naturam ꝓpriã. si ꝙ detinens remoueat tũc remouet ꝓhibẽs descensum lapidis deorsum Ad tertiũ dđm ẽ. ꝙ aliqđ penetrãs bene transmutat ꝑ se ꝓmo. quia est aliquod totũ cui formaliter conuenit motus ⁊ hoc est moueri per se ꝓmo sed nõ mouet a seipso per se ꝓmo hoc est ꝙ est causa effectiua motus. ſz cm̃ ipm totũ mouet ⁊ mouetur ratione alteri⁹ ⁊ alteri⁹ ꝑtis Ad q̃tũ dđm est. ꝙ demõstratio ꝓhi est cõditionalis ⁊ igitur potest esse vera vtra ꝯz ꝑte exñte falsa sicut patet in ista. si asinus volaret asinus haberet pennas. ⁊ sic in ꝓposito dicit ꝓbs si aliq̃ ꝑs mouentis seipm̃ quiescat tunc totum nõ mouet a se ꝓmo ⁊ sic vult ꝓbs hic ꝙ motus totius dependet a motu ꝑtiũ. quia ad quietem ꝑtium sequit quies totius i vera conditionali Et ad illud qđ arguit ꝓtra secũdũ. Ad ꝓmũ dđm est. ꝙ oẽ mouens ꝓhysicũ mouetur. nec tamen sequitur ꝙ in mouentibꝫ et motis ꝓhisicis ꝓcedat in infinitum. quia datur vnũ ꝓmũ mouens mobile qđ licet nõ moueatur a se per se ꝓmo tm̃ mouetur a se ꝑ alterum et illud est celum sed ꝓmũ mouens simpliciter nõ mouet nec a se nec ab alio nec ꝑ se nec per accns ⁊ illud ẽ ꝓhysice ꝓsiderationis in ordine ad motum. Ad secũdum dđm est ꝙ generationes ⁊ corꝛuptões nõ sunt infinite nisi per successionem plurium indiuiduorũ ⁊ ideo in eis est bene infinitas ſm potentiam successionis ⁊ nõ ſm actum. Etiam vt dictum est ꝙ in mouentibꝫ ⁊ motis essentialiter subordinatis non sit ꝓcessus i infinitũ vtiꝫ tamen in non subordinatis. Et dicitur notanter essentialiter qm̃ in accidẽtaliter subordinatis bene cõtingit ꝓcedere in infinitum iam generans et genitus sunt subordinata accñtaliter. Vnde illa dicunt essentialiter subordinata q̃ sic se habent ꝙ scđm dependet a ꝓmo in fieri in facto esse et in conseruari sicut inferiora dependẽt a superioribus. Accidẽtaliter em̃ subordinata sunt que sic se habent ꝙ secũdum dependet a ꝓmo sed non in facto esse ⁊ in cõseruari. ⁊ hoc modo genitum dependet a generante sicut filius a patre sed non in cõseruari.

Primus autẽ mouens non sicut quod cuius causa. sed vnde est principium motus et simul cum eo quod mouetur. Similiter autem dico quia nihil ipsorum medium est Hoc em̃ cõe in omni qđ mouet et mouente est

¶ Istud est tertium capitulum in quo ꝓbs ostendit. ꝙ omne mouens est simul cum moto. Et diuiditur istud capitulum in duas partes. In quarum ꝓma ponit intentum suum. In secũda ꝓbat intentum suum in omni specie motꝰ. ibi. qm̃ aũt tres. ⁊ ſm hoc. secũda ꝑs diuiditur in tres ꝑticulas ſm tres species motus. Quãtum igitur ad ꝓmam partem ꝓbs dicit ꝙ omne mouens effectiuum ꝓximus est simul cum moto hoc est motor et id quod mouetur sunt ĩmediata ita ꝙ inter ea nec plenum sit nec vacuum ſm oẽm motũ in genere. Manifestum em̃ est per se ꝙ inter generans ꝓximum et generatum nõ est aliquod medium. quia virtus formatiua q̃ est ꝓximum generans est in semine. ideo non oꝑtet multum solicitum esse. qũo venit ꝓbandum. ꝙ generans et generatum sint simul sed in illis in quibꝫ est occultũ ad ꝓbandũ qũo mouens ⁊ motũ sunt simul.

Qm̃ autẽ tres sunt motus qui ſm locus et qui ſm qualitatem et qui ſm q̃titatem necesse est et ea que mouentur tria esse. qui quidem igitur ſm locũ loci mutatio. qui vero ſm qualitatem alteratio Qui vero ſm quãtitatem augmẽtum vel decrementum.

¶ Ista est secũda pars capituli in qua ꝓbus probat inductiue mouens esse simul cum moto quia tres sunt species motus. vt patuit quinto huius scz motus ſm locus qui vocatur loci mutatio. et ſm qualitatez qui vocatur alteratio. et ſm q̃titatem qui vocatur augmẽtatio et diminutio. sed in omnibus istis mouẽs est simul cũ moto. igitur mouens est simul cum moto.

Primũ quidem igitur de loci mutatõne dicamus. Hic em̃ primus motus est. Om̃e igitur quod fertur. aut ipm̃ a seipso mouet aut ab altero. Si quidẽ igitur a seipso. manifestũ ꝙ in ipo mouẽte exĩstẽte simul mouens ⁊ qđ mouet erit. et nullũ illius mediũ. Quod ãt ab alio mouet quadrifarie mouet. Qui em̃ ab altero motus quatuor sunt pulsio tractio vectio vertigo Et nãq̃ oẽs alios in hoc reduci accidit. Pulsiones quidem alia impulsio. alia expulsio impulsio quidẽ est cũ mouẽs ei qđ mouet nõ deficit. Expulsio cũ expellens deficit. Vectio aũt in tribus erit actibꝫ. oportet em̃ qđ vehitur nõ ſm se moueatur sed ſm accidẽs. in eo em̃ qđ est in eo qđ mouet aut sup id qđ mouet. mouet ipm̃ Vehens aũt mouetur aut pulsum aut tractum aut vertigine ductũ. Manifestũ igit qm̃ vectio in tribus modis erit.

Hic phs ostendit propositum suum in motu locali qui fm naturam est primus motuum et hoc per diuisionem eius quod mouetur localiter quia omne illud quod fertur id est mouetur fm locum aut mouetur a seipso aut ab altero qđ ē extrinsecū ei. Si āt mouet a seipso sicut alia mouent aut p se videret moueri sicut elemēta. tūc manifestū est q motus sit cuz talibz z in seipsis mouētibus habēt in se mouens z ita simul erit mouens z quod mouetur ita q inter ea nullus est mediū necz plenū necz vacuū. ḥa cū in principio huius ꝓbatum sit q oīe qđ mouetur mouetur ab aliquo motore. si igit nō habeat motorez extra se habet eū intra se sine quocūcz medio. z sic sunt ibi simul. Sed si moueat ab aliquo extrinseco tunc mouet violēte Et hoc contingit quadrifarie hoc ē quadrupliciter fm q quatuor sunt spēs motus violēti que sunt pulsio tractio vectio et vertigo. z ihas quatuor oēs motus violenti necēario reducimt in quibus phs ostendit ꝓpositum suū facta diuisione harū quatuor specierū Prima aūt spēs motus violenti diuiditur in duos modos spēales scz in impulsionē z expulsionem Impulsio quidem est. qū id qđ mouet nō deficit ab eo qđ impellit sed coꝛpaliter ꝓiūgitur ei per totum spaciū z p totū tempus impulsiois. sicut si quis manu suppositā sua sup lapidem ipellat eū ita q manus nō separet a lapide in pelēdo. Et in tali motu satz manifestū est mouens esse sit cū moto. Expulsio vero est qū mouens siue pellēs defecit ab eo qđ pellitur ita q tangens ipsuz suo impetu pellit a se Exemplū est in motu ꝓiectionis lapidis a manu et in illo motu etiam mouens simul est cū moto. Nō q/dem primū mouens siue ꝓiciens vt inquit dns Albertus. sed primum siue imediatuz. z hoc est virtus primi ꝓicientis. qz aer p quē mouet est naturalis locus eius quod ꝓicit z virtus ꝓicientis est in ipo cū lapide sicut in tertio de celo et mundo ostendet. z sic manifestum est q in oi motu violento qui est pulsio mouens z motum sunt ꝓiūcta sine medio Vectio em est motus per accns qz illud qđ vehitur nō mouet ꝓprio motu naturali. sed p ficitur tribus actibz siue modis motuuz in speciali dictz q im generaliter verū est q illud quod vehitur qñcz nō mouetur motu ꝓprio necz naturali necz alio sed per accidēs. sed illud qđ vehitur qñcz mouetur motu impulsionis sicut ceruisia in dolio super carrucaz siue bigā. qñcz mouet motu tractionis sicut vehitur is q sedet in curru quē equus aut bos trahit. qñcz vero fit motꝰ vectionis vertigine sicut musca tacens in circūferentia rote mouēdini vehitur circulariter ad motum ipsius rote igitur manifestum est q vectio perficitur his tribz modis motuū. et cum qlibet istorum vehens sit mouens id aut quod vehitur sit motum et inter illa nihil sit mediū. etiam manifestum est q in hoc motu violento inter mouēs et motum nihil est medium.

Tractio aūt est cū etiam ad ipm vel ad alterum velocior sit motus trahentis nō separatꝰ ab eo qui trahitur. Et namcz ad ipsum est tractio et ad alterum et reliqui tractus idez specie in hos reducuntur vt inspiratio et expiratio et spuitio et quicuncz coꝛporum emissiui aut receptiui sunt: et spathesis et karkesis. Aliud est quidem ipsoruz cōgregatio aliud disgregatio

Et omnis igitur motus qui est fm locum aggregatio et disgregatio est. Uertigo autem cōponitur quidem extractu et pulsione Hoc quidem em pellit mouens illud aūt attrahit Manifestum igitur est q sit quidem simul pellens et trahēs cum eo quod pellitur et trahitur nullum medium eius. quod autem mouetur z mentis est.

¶ Hic phus ostendit qđ sit tractio dicēs. q tractio est cum ad ipsum trahentē aut ad alterū a trahente velcioꝛ sit motus trahentis nō separatꝰ ab eo qđ trahit Et dicitur velocioꝛ sit motus. Nam cum tractione que est motus violentus potest concurrere motus naturalis sicut si lapis descendens trahat per restim. tūc cuius descendat naturali motu. tñ ꝓpt tractōem velociꝰ descenderet si ꝓprio motu naturali moueret. qz fortioꝛ est virtus trahentis cū inclinatio naturalis. Et diuiditur tractio in duas species scz in attractōem et extractōem. Attractio est cū fit motus ad trahentem. Et extractio cū fit motus ad alterū. Et omnes alij modi motuū q sūt animales z nō violenti similitudinē habent cū istis motibz violentis cuius non habeant eandē rationem sicut est in anhelitu inspiratio que est per modū attractionis. z expiratio q est per modū extractionis. Similitudinē etiā habent cum his omniū coꝛpoꝛū modi motuū qui sunt per modum emissionis aut receptionis. ḥa emissio semper est per modū extrusionis. z receptio est per modū attractionis sicut est in viribz naturalibz in quibus virtus emittitur inoꝛgana et habet oꝛganū quodlibet fila lacertos z coꝛdas per quas attrahitur z si ita sint accidentalia z coꝛrūpēntia tñ in hoc reducūtur sicut tussis stemutatio q per modū extrusionis sunt. et tractus qui est p modum attractionis. Similiter aūt est de speculatione et radiatione. qz omnis speculatio cū fiat intus suscipiendo est per modum attractōnis z cū radiatio fiat in emittendo lumen z radiū ipsa fit per modum extēsionis. qđ libet em vnū fit per modum attractionis. et alterum segregationis et extrusionis. Et radiatio que greco nomine vocatur karkesis que vocatur motus factus p instrumentum texturis quod vocatur radium reducitur ad pulsionem z tractōem. ḥa fit per modū extrusionis. et per vnū tale instrumentū trahit et iterū per aliud pellitur Et subūngit phus q omnis motus qui ē fm locū aut est per modū ꝓgregationis aut segregationis eo q omnis motus localis aut est ad mouentem aut a mouente. si fuerit ad mouentem tūc est motus per modum attractionis siue ꝓgregationis. z si fuerit a mouente tūc est motꝰ p modū extractionis siue segregationis. Et sic omnes motus reducūtur ad duos motus tractionis. qz illi duo reducūtur ad vnū motū in cōmuni scz ad attractionem cōmuniter dictam. igitur oīs motus violentus reducitur ad vnū modū motus. Et hec forte etiā fuit cā q antiqui ponebant duo principia mouentia scz litē q mouet p modū segregationis z amicicia q mouet per modum ꝓgregationis. Uertigo autem componitur ex pulsu z tractu. vertigine em ducit quod circumdatur circulariter sicut rota. sed in motu rote est semicirculus qui est ex gre mouentis attrahit. z iōz similitudinē cū tractu z ꝓficit tractu scz semicirculꝰ q distat a trahēte

expellitur.et ideo habet similitudinem cū pulsu ⁊ pficit pulsu.vectio vero est motus per accidēs in alijs fundat⁹ q⁹ illud qđ vehit mouet ad motū alterius ❧ Et sic ex p̄ce dentib⁹ manifestū est.q⁹ si pellens ⁊ trahens simul sunt cū eo quod pellitur et trahit.⁊ inter ea nihil est medium q⁹ tunc etiam inter circūducens vertigine et circūductū nihil est mediū neq⁹ plenū neq⁹ vacuū.ergo illud quod mouet est momentu.⁊ p̄ ꝓns mouens ⁊ motū ſt⁊ ſil.

Hoc aūt manifestū ex definitōnibus dictis Pulsio quidē em̄ aut a seipso aut ab alio ad aliud motus est Tractus aūt ab alio ad ip̄m aut ad aliud est. Adhuc aūt synesis et dyasis disgregatio.

¶ Hic p̄bs ostendit duab⁹ rōnib⁹ q⁹ in pulsione ⁊ tractione mouens ⁊ motū sunt ſil'Quare p̄ma sumit ex definitōib⁹ vtroꝝ⁹.q⁹ pulsio sicut aū dc̄m est ēmot⁹ aut a seipso aut ab alio ad aliud.q⁹ pficitur duob⁹ motib⁹ im pulsionis ⁊ expulsionis.nihil aūt mouet alterū a se q̄d ē ei p̄iunctū in p̄incipio Tractio etiā vt dictū est.pficitur duob⁹ motib⁹ q⁹ vel fit ab alio ad ip̄m trahens. aut ab ipso trahente ad aliud.igit in oib⁹ his motib⁹ verū est.q⁹ inter mouens ꝓximū et motum non est mediū Secūda ratio sumitur ex nominib⁹ q̄m pulsio apud grecos appellatur dyasis id est disgregatio sed tractio est synesis hoc ḡre aut disgregatio nisi assit ei quod congregatur aut est congregatio aut vnio sed non potest aliquod congregatur.

Proiectio aūt q̄n velocior motus fiat q̄ꝫ qui ſm naturā lati fortiori facta pulsione et hoc facto tam diu accidit ferri quousq⁹ fortior fit motus eius qđ fertur. Manifestū igit q̄m qđ mouetur ⁊ mouēs sil'sunt ⁊ nullū mediū ē ip̄oꝝ

¶ Hic p̄bs ostendit q⁹ p̄iectio fit duob⁹ modis.aut ei fit ſm naturā motus p̄iecti.aut p̄tra naturaꝫ. si p̄tra naturam motus p̄iecti fiat tūc cessat motus q̄n cessat impetus p̄icientis.sicut fit cū lapis iacit sursum. ❧ Et si fiat ſm naturā mot⁹ p̄iecti tūc non cessat mot⁹ q̄n cessat impetus p̄icientis ❧ Et si ipetus in talib⁹ addat sup motū naturalē rei p̄iecte.vt si lapis p̄iciat deorsum ille ei velociter fertur deorsum q̄ꝫ si ſm naturā moueret.⁊ in talibus verū est.q⁹ p̄iectio fit q̄n velocior mot⁹ fit eo motu quē habet id qđ ſm naturā fertur. eo q⁹ fortior fiat impulsio q̄ꝫ sit inclinatio ad motum naturalem in eo qđ p̄icit. et tunc ille motus fortior vsq⁹ ad hoc fit quousq⁹ fit motus eius qđ fert q̄ꝫ sit naturalis motus ei⁹.q⁹ violentia ei⁹ impetus p̄icientis addit sup motū naturalē aliq̄d ⁊ in tali etiā vltimū p̄iectiū ꝓximū est rei pducte ⁊ sic in ea nullū est mediū.igit manifestū est q⁹ sunt simul id qđ mouetur et mouens ꝓximū.

Atuero neq⁹ alterati neq⁹ alterātis nullum mediū. Hoc aūt manifestū ex inductione. In omnibus em̄ simul esse accidit alterans vltimum et primum qđ alteratur.

¶ Hic p̄bs p̄bat q⁹ inter alterans et alteratū nullū est mediū inductione.et rōne.Inductione sic q⁹ in oib⁹ motib⁹ alteratōis accidit sic alteratio.q⁹ vltimū alterantis est cū p̄imo alterati.igitur sunt simul.et inter ea non est medium aliquod.

Quale em̄ alterat eo q⁹ sensibile est. Sensibilia aūt sunt q̄b⁹ differūt corpa adsecunicē.vt grauitas leuitas duricies mollicies sonus nō sonus albedo nigredo dulcedo amaritudo humiditas siccitas dēsitas raritas et horū media Sil'r aūt et alia q̄ sub sensu sunt q̄rū est ⁊ calor et frigus et leuitas ⁊ aspitas Hec ei sunt passiones subiecte q̄litatis. His ei differūt sensibilia corporū aut ſm aliq̄d horū maꝫ et mīꝫ et in patiendo aliq̄d horū. Calefacta em̄ et frigefacta aut dulcefacta aut amaricata aut ſ̄z aliq̄d aliud predictoꝝ.Similiter et aīata corpoꝝ et inaīata Et aīatoꝝ quecunq⁹ ptiū sunt inaīate Et ipi sensus alterant patiunt em̄.actio enim ipoꝝ motus est per corpus patiente sensu aliquid. Scōm quecūq⁹ igit aīata alterant non ſm hec alterant inaīata Scōm em̄ sensus nō alterant. Et latet cū alterant inaīata. Nihil āt phibet et aīata latere.cū alterant cū nō ſm sensus accidit qđ est alteratōis ipis.siqđē igit sensibiles passiones p hoc aūt alteratio

¶ Hic p̄bs ostendit idem rōne q⁹ alterans et alteratuꝫ sunt simul.omnis alteratio est simulis alterationi que est ſm sensum In alteratione aūt ſm sensum alterans et alteratum sunt simul.igit sic est in omni alteratione. Probatem tripliciter p̄obat accipiēs vnā suppositōnem quā postea p̄bat q⁹ solum alterat alteratōne p̄opria.et physica quale hoc est ſm qualitatem informatā in eo. q⁹ ipsa est sensibilis qualitas ſm aliquod obiectū sensus.Secūdo p̄bat.q⁹ corpora tam animata q̄ꝫ inaīata alterātur ſm ista sensibilia hoc est ſm istas qualitates sensibiles. quāq̄ꝫ diuersimode.da corpora naturalia inaīata alterātur per istas qualitates alteratione corruptiua. sed animata alterantur per istas qualitates sensibiles alterationē perfectiua.Tertio quia ſm illas qualitates fit alteratio ſm quas corpora differunt. sed corpora naturalia per istas qualitates differunt. igitur per illas nata sunt alterari.igit alteratio fit per qualitates sensibiles. ❧ Et p̄bs.in textu enumerat aliquas qualitates naturales sensibiles.scz grauitas leuitas duricies mollicies.son⁹ nō sonus siue son⁹.grauis et acut⁹.albedo nigredo dulcedo.amaritudo.hūiditas siccitas dēsitas et raritas ⁊ q̄ sunt media inter ista. Similiter aūt et omnia alia q̄ sunt sub sensu aliquo hoc est que sunt obiecta sensuuꝫ de quorum nūero sunt calor et frigus.asperitas et lenitas. ❧ Et omnes iste qualitates sunt passiones et passibiles qualitates q̄ subiciunt contrarijs sicut species generi et per ea differunt naturalia corpora sensibilia aut per aliquid horum in eo q⁹ magis aut minus patiuntur aliquid horum Sensibilia ei corpora dicuntur que sensibilib⁹ qualitatibus distinguuntur.sed quecūq⁹ sensibilibus distinguuntur necesse est q⁹ p̄imis sensibilibus distinguātur Prima autem sensibilia sunt calidum frigidum humidum et siccum. ❧ Et his p̄imo differunt homogenea que sunt elementa sicut patebit latius in secundo libro

perigeneseos. Et iste qualitates sunt qualitates actiue et passiue t iste qualitates dissoluendo et constringẽdo naturã inducũt rarum t densum ex eo q ꝓpinque aut remote a seinuicem disponũtur partes materie t sic etiam rarum et densum sunt qualitates vicinioꝛes materie et post has sunt siccũ et humidũ calidũ t frigidũ et sic oia coꝛpoꝛa phȳsica pacuntur ab his t ipsoꝝ pati est cũ alterari ipsoꝝ. Alterantur eñ cũ fiunt frigidioꝛa aut calidioꝛa aut dulcioꝛa aut amarioꝛa aut aliq̃d patiãt ſm aliquam qualitatẽ de his que sunt predicte. et qꝛ aiata ꝓponũtur t generant ex primis sensibilib⁹ et simplicib⁹. oꝛ etiam q aiata ſm pres. ram aiatas q̃ inaiatas hoc ẽ insensibiles sicut sunt vngues t pili alterenᵗ eisdẽ qualitatibus. Minoꝛ patet. s. q in alteratione ipsius sensus simul sunt alterans et alteratũ. qꝛ sensus patiuntur recipiendo formas suoꝝ obiectoꝝ per coꝛpus hoc est per oꝛgana coꝛporalia. igitur sensus alterantur qꝛ recipiũt aliquam qualitatem sensibilem: vnde ſm q̃cũq̃ sensibilia alterantᵗ inaiata ſm eandem etiã alterantᵗ aiata. sed nõ conuertitur. qꝛ aiata alterantᵗ pfectiue. qꝛ ois forma inẽ ſm tale esse quale permittit subiectum in quo est. t cum sensus sunt pres aie t oꝛgana sensuum sunt aiata non pñt eis ineẽ forme ille nisi ſm eẽ spirituale. et ergo nõ insunt his q̃ sunt inaiata. et ideo nõ alterantᵗ inaiata ſm oia illa ſm que alterantᵗ aiata. q̃m alteratõe sensus non alterantᵗ inaiata et nõ pcipiunt cũ alterantᵗ inaiata. qꝛ non habẽt ꝓtutes apprehensiuas suarũ alterationũ quẽadmoduꝝ aiata. vnde nihil prohibet q lateat alteratio inaiatoꝝ eo q alteratio eoꝝ nõ accidit ſm ꝓtutes sensibiles. Si igit oĩs q̃litates passibiles sunt sensibiles t tñ pcas fit alteratio. tunc manifestũ est q alterans et alteratũ sint simul et non est medium inter ea.

Ex hoc ergo manifestum est q̃d passio t patiens simul et horum nullũ mediũ est Huic q̃dem igitur aer est continuus Aeri aũt cõtinuatur coꝛpus et superficies quidẽ terminat ad lumen. lumen aũt ad visum. Similiter ãt t auditus et odoratus ad mouens ipsius primũ Eodem autem modo simul et gustus et saꝛoꝛ est. Similiter aũt et in iaiatis t in sensibilibus

Nic phȳs ostẽdit. q patiẽs q̃ alterat t passio alteraꝝ sunt simul t nonest inter ea medium inductiue Et primo in visu in quo minus apparet veꝝ qꝛ vbi aer est contiguus oculo. aeri aũt est cõtiguũ coꝛpus coloꝛatũ q̃ nõ mutat visum. t superficies illius coꝛporis terminat ad lumen q̃ abstrahit colorẽ et ponit eũ in medio visus q̃ est aer. et ille aer terminat cũ lumie ad visum. t sic int visum et aerem infoꝛmatum foꝛma visibili nõ est mediũ Similiter aũt se habent auditꝰ t odoratus ad sua obiecta t media. qꝛ inter mediũ t obiectũ q̃ alterat mediũ nihil est mediũ. t inter mediũ alteratũ t oꝛganũ sensus q̃ alteratur a medio nihil est mediũ inter eñ verberaꝝ primũ q̃ facit sonũ t aerem ꝓcauũ auris nihil est mediũ Similiter aũt de odoꝛante. q sicut est camphoꝛa q̃ inter eam t aerem et aquã nihil est mediũ. t aer imutatꝰ odore pingit vsq̃ ad instrumentũ olfactꝰ in anteꝛioꝛi pre cerebꝝ collocatũ. q̃ inter mouens primũ hoc est ꝓximũ q̃ non per aliud sed per se mouet. et sensus t oꝛganum nihil est mediũ in sentibus qui fiũt per mediũ extrinsecũ

Eodem aũt modo sit est gustus instrumẽtũ t saꝛoꝛ immutans ipsum De tactu autem constat q oia tangẽtia sunt simul ita q inter ea non est mediũ. et ista imediatio agentis t patientis ſm vnam similitudinẽ est in his q̃ sunt aiata et in illis q̃ sunt inanimata

Et q̃ augetur et augens Appositio eñ q̃dam est augmentũ Quare simul sunt et quod augetur augens et decrementũ Decremẽti eñ causa est ablatio quedam Manifestum igitur q mouentis vltimi et moti primi nullum est medium inter mediũ et medium mouentis et eius quod mouetur.

¶ Nic phȳs pbat q mouens t motum sunt simul i motu augmẽtationis et diminutionis. qꝛ augmẽtatio fit p appositõem nutrimẽti q̃m augens ẽ nutrimẽtũ q̃ ad dict. t auctũ est illud cui fit additio. igitur inter augens et auctum nõ est mediũ. Silr aũt est de decremẽto. quia decrementũ siue diminutio fit per ablationem eius q̃ additum est. t inter illa non põt esse mediũ. igit vlr verũ est. q mouentis primi id est ꝓximi quod non p aliud mouet t eius q̃ mouet vltimũ hoc est q non per aliud mouet nihil est mediũ q̃ sit medium ſm modũ mouentis et eius q̃ mouetur igit mouens et motũ sunt simul in motu augmẽtationis t diminutionis

Hꝛc sufficiens sit Aristotelis deductio q in omnibus simul est mouens cum moto.

Et videt q non. qꝛ generatio et coꝛruptio sunt motus vt patet tertio phȳsicoꝝ. t tñ phȳs nõ pbat in eis q sint simul. igitur eius inductio non est sufficiens Secũdo sol calefacit terrã t tñ non est imediatus terre nec sibi cõiunctus. igit non oĩe mouens est simul cũ suo motu Confirmatur qꝛ magnes attrahit ferrũ ad se in magna distantia. t tamen non ꝓiũgitur moto Etiam ꝓiectum mouetur cum est in magna distantia respectu proiẽtis. igitur in tali motu mouens non est simul cum moto. Tertio augens non est simul cum aucto. igit mouens non est simul cũ moto. Quarto sensibile positũ supꝛa sensum non facit sensationem. vt dꝛ scõdo de aia. eo q oportet sensibile esse in aliqua distantia ad hoc q fiat sensatio. igit In oppositũ est phȳs in textu. Et p responsione questionis more ponũtur duo discursus Quorum maioꝛ primi est ista.

Motus a mouẽte exeritur et in mobile recipitur Minoꝛ Ipse aũt est imediate a mouente. et in mobili subiectiue. Conclusio Ergo oportet omne mouens ꝓximũ et mobile simul esse.

Maioꝛ patet. quia motus non excellit suum mobile q̃m sic esset aliqua pars motus cui non esset motum sicue mobile et p cõsequẽs accñs esset sine subiecto nec mobile excellit motum. eo q tunc aliqua pars mobilis esset sine motu. igit oportet q adequẽtur. vt sicut totꝰ motus est in toto mobili ita pars motus in parte mobilis Etiã tertio phȳsicoꝝ dictum est. q motꝰ est actio mouentis

et passio mobilis. z sic exerika mouente z in mobile recipit fm eiñ q a mouēte exerit dr actio. z fm q in mobile recipitur dr passio. fm vero q est forma fluēs in mobili vocat motus. ¶ Minor patz. qz oñe accñs ncēe est esse in suo subiecto. motus autē accñs est. g̃ necesse habet esse in suo mobili qō est subiectū. Ex quo pz. q motus est subiecta tus in mobili vt in suo subiecto z est a mouente sicut a pncipio effectiuo qō facit ipm mobile moueri. ¶ Conclo pz inductiue fm tres spēs mot⁹ superius tactas. In motu eiñ locali pz. q fit a pncipio intrinseco illa dicūtur simul ad ꝓpositum inter que nullū est mediuz. in motu eiñ facto a pncipio intrinseco nullū est medīū inter mouens z motum. g̃ in illo motu mouēs est simul cū mobili. De motu violento sic pz. qz in motu pulsionis semp mouens adest mobili aut fm virtutē. aut corporaliter. Similer pz de motu tractiōis. qz in tractu mouēs non separat ab eo qō trahit. g̃ simul est siue imediatū ē mobili z alie spēs mot⁹ ad eam reducūtur. ideo sufficienter pz ꝓclusionis veritas. Et q in motu alteratōis mouēs z motū sint simul. supponit q oīs motus alteratōis fit p qualitates sensibiles cuiusmodi sunt calidū z frigiduz. z alie q̃litates. que sensu tactus ꝓcipiūtur. vt graue z leue molle z durum. z sīliter oīa alia obiecta aliop sensuū exteriozum. Uñ ab istis q̃litatiby fit duplex alteratio. qm̃ q̃libz facit alteratōnem fm corpus. z illa est alteratio physica. aliq̃ aūt facit alteratōem fm sensum. z illa non est alteratio physica. z h̄ nō ptingit nisi fm q ille q̃litates habent duplex esse. qz q̃ñ q̃ habent esse reale. z fm hoc causant alteratōem corporalē. z q̃libz ꝓsideranꝝ in esse intentōali. z fm hoc causant motū sensatōis. Et inde pz q corpa aiata duplici alteratione alterantur ab istis qualitatibus. Uno modo alteratione corpoz ali. qz illa q̃ seinuicē tangūt sunt simul sīue ad inuicez imediate ꝓiūcta. sed in oīi alteratōe corpa li alterans tangit alteratū. g̃ est imediatū ipsi mobili. Alio mō alteratōe sensatōis. qm̃ in tali motu forma rei sensibilis nō alterat sensuz. nisi fm q̃ p medīū sua species diffunditur ad sensum. g̃ in tali motu mouēs est ꝓpinquū z imediatū mobili. qz illa spēs in esse intentōnali accepta est mouēs ꝓpinquū. Maior alterius discursus est.

Omnis motus est naturalis aut violentus qui est in quatuor species diuisus Minor In alteratōe alterās ꝓmū est simul cū alterato. et in augmentatōe augens est simul cū aucto Conclusio Igit sufficiēs est Arestotelis deductio. q i oīby ē simul mouēs cū moto

¶ Maior pz. ex dictis ipsi⁹ phi in q̃nto huius in q̃ dicē est. q naturale z violentū maxime reperiūtur in motu local. g̃ ꝓuenienter diuidit motus localis in naturalē z violentū. Et accipit naturale in ꝓposito ꝓmuniter incipiēdo se extendit ad motū ad talem De motu vero naturali cū ille habeat pncipiū intrinsecū clarus est q ibi mouēs est simul cū moto. Sed motus violentus in quatuor diuidit species. que sunt pulsus. tractus. vectio. z vertigo. qm̃ oīs motus violentus aut est per se aut p accñs. Si secūdū sic est vectio. que ꝓiūgit alijs tribus. Si aūt fuerit motus p se. h̄ fit dupl'r. aut est simplex. aut ꝓpositus. si ꝓpositus sic ē vertigo. que ꝓponit ex pulsu z tractu. sicut cuz rota volubilis ipsa pellit per totum semicirculū vnū z trahit q aliuz. aut saltem per aliquam partē si nō sit circulatio ꝓplera. Si fuerit simplex hoc fit dupl'r. aut est a mouere. z sic est pulsio aut ad mouentem z sic est tractio. Et sub diuisio eop pz in littera. Et ideo si in pulsione z tractu mouens est simul cū moto vt ostensum est in p̄cedenti discursu. tūc habetur ostensum in singulis motibz localibz. ¶ Minor pz ex pmo discursu. ¶ Conclusio sequitur ex pmissis et est ipsius phi in textu

Ad obiecta in oppositum.

Ad pmū dom est. q phus. phat intētum suū in his motibz in quibz est occultū mouens esse cū mobili. In generatione aūt z corruptōe manifestū est q inter generans ꝓmū z generatum nullū est medīū. qz virtus generatiua q est. ꝓmū generans que appellat a Platone paruus pater est in semine. z ideo nō oportet ꝓbare in generatōe et corruptōe q generans z generatū sint simul. ¶ Ad secūdum dom est. q sol non alterat terram nisi p media in quibz pōagit. nam pmo alterat aerē aut aquaz. z ideo sol nō est mouens proximū respectu calefactōis terre aut aq̃ sed corpus ꝓpinquū terre aut aque ipsi. qō tñ non calefacit nisi virtute solis. ¶ Sed diceres. sic sequeret q sol calefaceret spheras inferiores se. scz saturnū mercuriū z lunam cū omne agens pus agat in ꝓpinquū q̃ in distans. Consequens est impossibile. cū sphere nō sint alterabiles. Ad h̄ dom est. q̃uis sol agat in spheras inferiores se aliq̃ actione. puta illuminando eas. nō tamen agit in ipsas eadem spē actionis sicut agit in elementis. qz non sunt susceptibiles talis actōis. actio eiñ fit in patientibz dispositis. Ad confirmatōem pmā dom est. q magnes nō attrahit ferruz nisi pus alterando aerem intermediū. z ille aer alteratus alterat ferrū. z est ibi mouens ꝓpinquū z nō magnes Nō tñ oportz q attrahat aerem. qz nō est eadē dispositio aeris z ipsius ferri. Ad secūdā confirmatōnem dom est. q in motu ꝓiectionis mouens ꝓpinquū siue ꝓmū est imediatum ꝓiecto. vt patebit latius in octauo huius. ¶ Sed diceres. in motu ꝓiectionis mouens z motū sunt diuersa corpora que nō possunt esse simul. Ad hoc dom est. q dupliciter aliqua dicūtur esse simul. vno mō illa dicūtur esse simul. que sunt in vno z eodem loco ꝓrio. z sic mouens z motum nō dicūtur esse simul. cū contingit ea esse diuersa corpora. Alio mō dicūtur aliqua esse simul per indistantiam. ita scz q inter illa non est medium. z sic mouēs z motum dicūtur esse simul. ¶ Sed diceres. dr phus secundo de anima. q corpora dura non possunt se tangere nisi per medium. ergo mouens z motum non possunt esse simul. Ad hoc dicendū est q inter mouens z motum non ē medium causale. quandoq; tñ bene est medīuz situale. qō est aer aut aqua. ꝓter phibitōem vacui adherēs superficiebus talium corpoꝝ. ¶ Ad quartū dicendum est. q alimentum dupl'r accipitur. Uno modo in pncipio quādo ꝓiūgitur animali. z sic non vocatur ꝓprie alimentū. qz sic non alit. z tunc nō ꝓiūgitur cuilibet parti aliti. quoniam ꝓiūgitur solum stomacho. Alio modo sumitur alimentū fm q est in fine decoctionis. z sic alimentum est ꝓiūctuz cuilibet parti aliti. ¶ Ad quintum dicendum est. q̃us sensibile fm esse materiale positum supra sensuz non faciat sensationem. vtiq; tamen fm esse intentionale. z sic est cōiunctum mobili. Etiam ibi est motus metaphoricus et non realis. sicut etiam est inter amantem z amatum. Et sic patet q omne mouens effectiuū proximū est simul cuz suo mobili.

¶ Quoniam autem que alterātur alterant om

nia a sensibilib⁹ .z solum horū alteratio est q̄/ cūq; fm se dicūtur pati ab his ex his conside/ rauimus Aliorū em̄ maxime vtiq; quis existi/ mabit in figuris et translationib⁹ z habitudini bus.z horum remotionib⁹ z acceptionib⁹ Ui detur em̄ esse q⁹ alterationis. Non est autem neq; in his que fiunt hec cū quedā alterantur Densata aūt aut rarefacta .aut cum fiat calida aut frigida materia

¶ Istud est quartum capituluz .in quo p̄bus ostendit q⁹ solum est alteratio ad tertiā spēm qualitatis.que est pas/ sio aut passibilis qualitas inferens passionem in sensu vel illata in sensu.quoniā ipsa alteratio ꝓprie est fm prima sen sibilia.eo q⁹ verissime illa z per se ꝯtraria sunt que sunt ca lidum z frigidum.humidū z siccum. In alijs autem con trarijs est ꝯtrarietas causata ab istis.z ideo etiā in secun dis sensibilib⁹ est alteratio.sicut in duro z molli. aspero et leni z in alijs que sunt obiecta tactus Similiter est in gu/ statiuis.q; sapores sequūtur qualitates cōplexionantes et ideo causantur a primis qualitatib⁹.z ideo inuenitur in eis ꝯtrarietas. Odor aūt iuxta sapores est.ꝓter qō etiaz in illis inuenitur vera ꝯtrarietas. Est aūt similiter in om nib⁹ coloribꝰ qui sunt obiecta visus .sed in obiectis audi tus secus est.quia illa non generātur a qualitatib⁹ p̄mis. sed potius a percutiente z sonante. Propter quod etiam quidam p̄borum dixerūt q⁹ alteratio que est inter acutum et grauem sonū in auditu equiuoca est ad alterationez q̄ est in obiectis aliorum sensuū. Et deinceps p̄bus probat ꝓpositum dicens. q⁹ si in alijs qualitatib⁹ preter q̄s in qua litatib⁹ sensibilib⁹ tercie spēi sit alteratio. hoc maxime erit in qualitatib⁹ p̄me spēi vel quarte.sed in istis non est alte/ ratio.igitur solum in tercia specie qualitatis est alteratio. Minor patebit infra.

¶ Alteratio aūt nō est ex q̄ quidē em̄ est forma statue non dicimus formam.neq; ex quo figu ra piramidis est aut lecti. sed denominatiue. sunt h̄ q̄dē eneū. illud ꝯo terreū.aliud āt ligneū quod aūt alteratur es dicimus. Es quidē em̄ humidū esse dicimus.aut forte aut calidum.z non solum sic.sed humidum et caliduz es equi uoce dicentes passio in materiam: Quoniam igitur ex quo quidez forma et figura et quod fa ctum est nō equiuoce dicūtur cum figuris que ex illo sunt.que autē alterantur cum passioni/ bus eque dicūtur. Manifestum q⁹ in solis sen sibilib⁹ alteratio est

¶ Hic p̄bus probat duab⁹ rationib⁹.q⁹ in quarta specie qualitatis.que est forma aut circa hoc aliquid ꝓstans fi/ gura non est motus. Quarum prima est. subiectum po test vere predicari de forma ad quam est alteratio.sed il/ lud ex quo est figura.nec in naturali corpore nec in artifi/ ciali predicari potest de figura.ergo ad figuram nō est al/ teratio. Maior patz. quoniam bene dicitur hoc calidum est es.z econtra hoc es est calidum. Minor patet.q; non dicitur proprie loquēdo q⁹ statua ydoli est es .aut q⁹ pira/ mis est lapis aut ,circulus ferruz aut figura hominis car nes z ossa.sed potiꝰ a materia denominātes ea enea aut lapidea.aut lignea.aut carnea.aut ossea.aut terrea.aut fer rea. Illud aūt quod alteratur predicatur de forma sup/ posita que ꝯcretiue signatur sicut proprie habet significa ri.eo q⁹ accidens alterans potius est esse qō habet in sub iecto q̄ sit essentia absoluta. vt dicendo hoc caliduz est es Similiter autem de humido z forti z duro.z alijs qua/ litatib⁹ sensibilib⁹.fm quas est alteratio. In omnib⁹ em̄ his equiuoce hec natura secundum nominis cōmunita/ tem dicitur z predicatur materia.hoc est subiectū de pas sione.z econtra. Et huius nulla alia causa est.nisi quia cū figura sit terminus naturalis corporuz phȳsicoꝝ. z sit spe cies artificialium non erit alia z alia figura cum materie et subiecti transmutatōe sed h̄ in naturalib⁹ corporibꝰ ma nifestum est.quia in materia transit z non manet in specie vna.quia non potest esse q⁹ figura hominis z asini sint cir ca subiectum.quod in substātialib⁹ idez est.quia sicut dif ferūt naturalia corpora formis suis substantialib⁹.ita dif ferūt figuris z tanta potest esse distantia a figura spēi debi ta q⁹ id quod generatur non saluatur.sicut patet in homi nibus maxime capite generatis.z sic de alijs monstris. vt patuit secūdo huius. In artificialib⁹ aūt non est adeo manifestum.tamen etiam in eis est.q; ipsa figura in artifi/ cialib⁹ est spēs.sicut patz de domo.circulo. z de omnib⁹ alijs.z cum supponatur vt species z de specie non predi/ catur subiectum suū quod est materia.cū spēs querat ma terie transmutationem in substantialib⁹.ideo in artificia/ libus etiam nō predicatur materia ꝓprie.sed in his que al terantur in illis omnino nihil mutatur de substantialibus subiecti.z ideo idem in natura manens quod ante fuit p̄ dicatur de forma que alterauit ipsum.sicut dicitur q⁹ hoc es ē calidū.aut hūidū aut durū.aut molle. z ecōuerso.figu ra autem nō est in ipso nisi sit mutatum a statu a quo an/ te fuit.et ideo non generaliter dici potest.q⁹ hoc figuratū est es.sed hoc potius est ereum aut ligneum.aut carneuz aut osseum vt per talem denominationem signetur q⁹ ma teria antequā esset susceptibilis talis figure mutata est a formis in quib⁹ prius fuit si figura est ꝯsequens formaz substantialem.sicut fit in phȳsicis aut accidentalib⁹.si fi/ gura est artificialis sicut in artificiatis. Quoniam q̄dem ex quo fit z facta est figura nō equiuoce dicitur fm nomi nis ꝯmunitatem de figura z econuerso.sed illa que alte/ rantur fm nominis ꝯmunitatem predicantur de seinui/ cem.z non fm denominationez.quia non dicitur hoc ca lidum est ereum sed es. Manifestum est igitur.q⁹ in figu ris nō est alteratio.sed in solis qualitatib⁹ sensibilib⁹

¶ Amplius et aliter dicere incōueniēs est Di/ cere em̄ hominē alteratum esse.aut domū acci pientem finem ridiculum est:si pfectionem do mus tectionem aut lateratiōem domus altera tionem esse. Domo aūt laterata aut cooperta laterari domū manifestū autē est.q; qō est alte rationis non est in his que fiunt.

¶ Hic philosophus ponit secūdam rationem ad idem incōueniens est aliquid dicere alterari cum suscipit suam perfectionem.sed res naturales aut artificiales accipiunt perfectionem suam per figuras.igitur ad figuras non est alteratio Maior patet.quia ridiculuz est dicere hominē esse alteratum.aut domū esse alteratam.quando latera/

ta est ⁊ recta. siue in debita figura disposita. quia tūc pfecta est. Minor est in singulis rebꝫ manifesta. qz sicut in artificialibꝫ figura est dans spēm ⁊ rōnem. ita etiā figura est in naturalibꝫ formis vel physicis corporibꝫ. qz ꝓportionata talem formā talis figura. et ideo etiā figura est de pfectione in physicis. ad minus cōtum ad extra. ergo ꝑ formam ⁊ figurā non est alteratio. Manifestū est ergo q id qō est de rōne alteratōis nō est de numero eoꝝ que fiūt p generatōem. Forma em̄ ⁊ figura sunt de comitantibus necessario spēm ⁊ formā substātialē que inducitur p generatōem. ergo in talibꝫ nō est alteratio. Figura em̄ omnis spēi duo hz extrema ⁊ medīū ⁊ si ꝓtingit distare extrema illa nō erit generatū saluatum in illa specie. Et huius signū est. q figura in generato nūq̄z variat ꝑm eratem. sed qualitates alterantes variant quasi ꝓtinue. Ex quibꝫ pz q nō est ꝓtrarietas in figuris ⁊ etiā perfecte cognoscit q nō est alteratio in forma siue circa hoc aliq̄d ꝓtās figura

¶ Neq; in habitibꝫ. habitus em̄ ⁊ virtutes et malicie sunt. Virtus aūt oīs ⁊ malicia ad aliquid sunt. sicut sanitas q̄dez calidoꝝ ⁊ frigidorum mensuratio q̄dam est. aut eneū aut ad cōtinens. Similiter aūt ⁊ pulcritudo et macies ad aliquid sunt. Dispōnes em̄ quedam pfecti ad optimū sunt. Dico autem perfecti quod sanatum et dispositum est circa naturam. Quoniā ergo virtutes et malicie sunt ad aliquid. hec autem neq; generationes sunt neq; generationes ipsorū. neq; alteratio omnino manifestuz est q nō est oīno qō est alteratiōis circa habitū.

¶ Nic pbus oñdit q non sit alteratio in qualitatibꝫ pme spēi. ⁊ hoc in duplicibꝫ habitibꝫ. scz corporis ⁊ aīe. Et ꝓmo in habitibꝫ corporis que sunt sanitas. egritudo. pulcritudo. robur Et hūmodi Ad ad aliq̄d nō est motus siue alteratio. vt patuit ꝯtro huius. sed habitus corporales sūt ad aliq̄d. ergo ad eos non est motus. Minor patz. qz habitus corporales sunt quedam virtutes ⁊ malicie tā corporum q̄ aiārū existentes in habitudine aliquoꝝ ad inuicem. qz oīs virtus talis est ꝓmixta ꝑm suas essentias ⁊ eēntialem rōnem cū relatōe. q hoc q est ad aliquid. Et istō declarat pbus inductiue de sanitate. ꝓplexione. ⁊ pulcritudine. ⁊ que sunt eis similia. Sanitas em̄ ꝓsistit in habitudine aliquoꝝ ad inuicē ⁊ ad aliquid. ⁊ sic nō est forma absoluta. nam ꝓsistit in debita ꝑm spēm aliquam ⁊ naturam ꝓmensuratōne calidoꝝ frigidoꝝ. humidoꝝ ⁊ siccorum. ⁊ in debita habitudine membroꝝ interiorū. ⁊ in debita ꝓmensuratione ad ꝓtinentem aerem ꝑm omnes aeris qualitates. ⁊ ita sanitas in pluriū habitudine ad inuicem ꝓsistens. Similiter aūt est de ꝓplexione que est qualitas resultans ex permixtione humoꝝ ⁊ elementoꝝ ex eo q pluriū cuiuslibet est cum plurimo alterius cuiuslibet vbiq; alterans ipsum ⁊ alteratum ab ipso Eodē modo est pulcritudo in proportione ꝓmensurationis mēbrorum ad inuicem ⁊ colorū. ⁊ eodem modo est de corporis roboze. ⁊ omnibꝫ aliꝫ similibꝫ Hec em̄ omnia in plurium ꝓsistūt ad inuicem habitudine. ⁊ non solum habent hoc quod dictum est. sed etiam non absolute sunt in corporibus. sed potius sunt ad aliquid ad qō mensura ꝓportōis attendit. Omnes autem tales corporis virtutes sunt et dicūtur dispositiones animaliū perfectoꝝ non absolute. scz relate ad optimū statum naturalem alicuius animalis in quo in summo sunt omnia sua naturalia ꝑm spēm illius animalis. Est em̄ alia rō sanitatis hoīs pfecta ad quā omnis alia sanitas ꝓmensuratur. ⁊ dicit maioz aut minoz ꝑm accessum ⁊ recessum ab illa. Et similiter de ꝓplexione ⁊ pulcritudine ⁊ roboze est intelligendum in vnoquoq; animali. Et similiter in quolibet climate dicitur esse pfectum ꝑm hoc animal ⁊ ꝑm hoc clima quod optime salvat ⁊ optime dispositum est ꝑm naturam illius speciei et talis climatis. Et sic patz. q tales virtutes ⁊ per consequens malicie corporum sunt ad aliquid. ⁊ in adaliquid vt inḋt phūs neq; generationes sūt neq; alteratōes eoꝝ talium per se neq; sit generatio neq; alteratio. ⁊ per consequens pz q oīno non sit alteratio circa habitꝰ corporales

¶ Neq; enim circa anime virtutes ⁊ malicias Virtus em̄ q̄dem pfectio est. Vnūquodq; em̄ tūc maxime perfectū est. cum attingit proprie virtuti. ⁊ tūc est maxime ꝑm naturaz. vt circulꝰ tunc maxime ꝑm naturam est cum maxime circulus sit. Malicia autem corruptio horum et remotio est:

¶ Nic pbus probat q in habitibꝫ anime non sit alteratio. ita scz q virtutes ⁊ scientie acquirāntur p alterationē. Et hoc ꝓmo pbus probat de virtutibꝫ ⁊ vicijs que spectant ad partem appetitiuam. que dicūtur virtutes morales. Et post hoc ostendit idem de virtutibꝫ spectantibus ad partez intellectiuam. Qz aūt ad virtutes morales nō sit alteratio patz. Nam ad pfectōem rei non est alteratio sed virtus moralis est hmōi. ergo. Maioz patz. qz ꝥtus moralis pfectio est. sed oīs pfectio est indiuisibilis. ⁊ in indiuisibili temporis datur. ergo virtus moralis indiuisibilis est. ⁊ in indiuisibili rpe dar. scz alteratio sicut ⁊ alij motus non sunt nisi ad diuisibile. vt patuit in sexto huius. ⁊ per ꝓsequens alteratio non est circa virtutē moralem nec etiā circa vicium morale. Minor patz. quia vnūquodq; tūc maxime est pfectum ⁊ maxime ꝑm naturam quando attingit id qō est ꝓprie virtutis pfectio. sed virtus moralis est quedam pfectio anime. ergo cum attingit illā dicit maxime pfecta. Cum igitur omnis perfectio detur in indiuisibili temporis omnis virtus moralis est indiuisibilis ⁊ datur in indiuisibili temporis. Et istud pbat pbus a simili. qz tūc circulus maxime est pfectus quando attingit perfectam rōnem ⁊ virtutem circuli. Et sicut dictum est de virtute morali. ita dōm est de malicia eidem opposita. qz malicia nō est aliqua qualitas positiua aut habitus ꝓtrarius. sed potius corruptio ⁊ remotio virtutis. sicut malum nō est positio alicuius. sed ꝓuatio illius habitus cui malū opponit. sicut in ethicis patebit

¶ Fit quidem igitur cum quiddā alteratur et acceptio virtutis et remotio malicie. alteratio tamen horum neutrum est. q autem alteretur aliquid manifestum est. Virtus quidē em̄ impassibilitas quedam est aut passibile sic est. malicia autem passibile aut ꝓtraria passio virtuti est. Et totam moralem virtutez in suis voluptatibꝫ et tristicijs accidit esse. Aut em̄ ꝑm actū

q voluptatis aut per memoriam aūt a spe. Si quidem igitur fm actum sensus est causa: Si vero aut per memoriā aut per spem ab ipso est. aut eīm equalia passi sumus reminiscen/tibꝫ voluptatis. aut qualia patiemur sperātibꝫ

¶ Hic phūs remouet vnam cauillatiōem. qz posset aliqs dicere q virtus z malicia de nouo acquirūtur. ergo videt q alteratione acquirantur. Ad hoc respondet phūs. q virtus et malicia ei opposita nō acquirūtur alteratione. sz eam sequūtur siue sunt fines alteratōnis Et hoc duplici ter probat. pmo sic. Nam virtus moralis vt habet determinari in ethicis. aut est impassibilitas vt dixerunt stoici hoc est remotio omniū passionum ab anima aut passibilitas siue moderatio passionū anime fm peripateticos. hoc modo quo ꝓuenit. hoc est quādo oportet z vbi z quādo et quomodo. z qualiter. z qua de causa. z quantum. sed nō contingit passionem omnino moderari nisi per alterationem. ergo virtus z malicia sequūtur aliquam alterationem. siue sunt fines alterationum in passionibꝫ Exempli gratia. mansuetudo est quedam virtus circa iram. Dicebant ergo stoici q habens virtutem mansuetudinis amplius non teneret passionem ire. sic q quandoqz possz irasci. sed remouetur ira in māsueto simpliciter. Arestoreles tamen dicit quinto ethicorum q mansuetus tenet aptitudinem ad iram quāuis non habeat immoderatam iram. Malicia eīm passibilis est. quia passioni non resistit. aut est aliquando passio virtuti ꝓtraria. quia virtus sequitur laudabiles passiones. malicia autem vituperabiles. et sic cōiuncta eis per causam. Secūdo sic. omnis virtus moralis consistit in voluptatibus z tristicijs. sed voluptas siue delectatio z tristitia non fiunt sine alteratiōe. ergo virtus moralis non fit sine pcuia alteratione. Maior patet quia nullus habet virtutem moralem nisi delectetur in virtuosis operibꝫ. teste phō secūdo ethicorum dicente. q delectatio in opere est signum perfecti habitus. Minor patet. quia in delectatione alteratur pars sensitiua z corpdilatat. et ex illa dilatatione cordis fit in parte sensitiua dilatatio. Aut ergo fm presens ab actu sensus sic est voluptas aut est fm preteritum. sic est reminiscentia. eo q reminisci mur similium qualia passi sumus in preterito. Aut fm futurum. quia speramus talia pati fm voluptatem. z sic est spes. z ita omnis voluptas fit a sensu aut secūdum actum aut fm potentiam

¶ Atuero neqz in intellectiua parte anime est alteratio. Sciens eīm ad aliquid maxime dicitur. hoc autem manifestum. Secūdum enim nullam potentiam motis factum est quod est scientie: sed cum extiterit quiddam. Ex ea eīm que est fm partem experientia accipimus vniuersalem scientiam. Neqz igitur actus generatio est nisi aliquis respectionē z tactū generationes dicat huius eīm actus

¶ Hic phūs probat. q in habitibꝫ anime non sit alteratio. qz ad adaliquid nō est alteratio. sed habitus anime scz scientia est ad aliquid. ergo ad habitum anime nō est alteratio. Maior est phī quinto phȳsicorum. Minor patet. quia scientia ōz relatiue ad scibile Etiam nulla forma absoluta potest alicui de nouo aduenire siue mutatōe eius cui aduenit. sed scientia fit in intellectu sine quacūqz mutatione intellectus ex cognitione experimentali z sensibili q est fm partem. sicut ymago generatur in speculo terso et polito sine alia potentia mutante speculū. quia resultat in speculo imago per lucem abstrahentem formam rei z directam z ꝺ gruam oppositionem speculi. z ideo sicut alio quodam mutato speculo vno permanente resultat imago. ita in intellectu possibili vno modo permanēte fm omnia sua que habet in seipso resultat in eo vniuersalis scientia ex cognitione experimentali particularium per lucem intellectus agentis. Et ideo sicut dictum est de colūna q̄ sine mutatione sui per motuz petri fit dextra z sinistra. ita etiam scientia fit in intellectu sine mutatione intellectus possibilis. ita q non mutatur nisi corpus impediēs abstractionem intellectus fm scientiam. Et huius simile est fm dīm Alb. si aliquis remoueat obiectū lignū aut lapidem a fenestra. tunc amoto illo sine omni mutatione domus q solis radium domus illustratur. ita etiam fit in intellectu remoto omni impedimento corporum per etatem z exercitium studij statim resultat in intellectu vniuersalis scientia ex apprehensione particularium. ergo scientia fm actuz que accipitur in anima non est generatio quedam rei in se generate per potentiam mouentium aliquoz. sed est resultatio eius in nobis. nisi aliquis improprie loquens dicat reuersiōes sensibilium ad sensus sicut visibilū ad visum. z tangibilium ad tactum esse quasdam generationes formarum. qz visibilia in visu etiam fiunt sine transmutatōe. ita q nulla potētia transmutat visum. sz ꝓpꝫ remotis ab obiecto visus impedimentis subito resultat forma in visu. Et eodem modo etiam est de tactu. non quidem fm medium tactus. sed fm q species tactus resultat in parte anime que iudicat de tangibilibꝫ. Cū eīm forma tactus generatur in medio tactꝫ quod est intra in animalibꝫ subito per resultationem fit intentio illius forme in parte que perceptiua est tangibilium nulla potētia mouente partem illam anime. et talis quidem actus est vniuersalis scientia in anima. et ideo si aliquis vere z proprie loquens tales sensibilium in sensitiuis potentijs resultationes dicat nō esse generationes z alteratiōes. tunc multo minus dicere debet q resultatio vniuersalis scientie in anima sit generatio aut alteratio ꝓprie dicta. quia resultat in intellectu sine oīni sua transmutatōe ex sensibilium acceptōe q lucem intellectus agentis

¶ Que aūt ex principio acceptio scientie nō est generatio neqz alteratio. In residentia quieta/ri eīm z anima sciens fit z prudens. Sicut igitur neqz cum dormiens excitetur aliquis. aut ebrius pauset. aut infirmans ordinetur factus est sciens quāuis prius nō poterat vti z fm scientiam agere. sed mutata perturbatiōe z in statum reuenientē mente inerat potentia ad scientie ꝺgruitatem. Huius igitur aliquid fit ex pncipio in scientie existentia. Turbationis eīm q/es quedam et residentia. Neqz igitur infantes possunt addiscere neqz iudicare sensibꝫ. similiter neqz senioribꝫ. Multa eīm perturbatio circa eos z motus. stat autē z pulsat turbatio alī

quando quidem a natura. aliquando autē ab alijs Jn vtriscꝫ eīm his alterari aliquid accidit sicut cum surgat et fiat vigilās ad actum. Manifestum igitur ꝙ ipsum genus alterationis in sensibilib⁹ est et in sensibili parte anime Jn alio autem nullo nisi ſm accidens

¶ Nic ph̄s ostēdit ꝙ acceptio scie que fit a principio. vt cum aliquis ex ignorante factus est sciens. non sit generatio neꝫ alteratio. quia illud quod aduenit alicui per quietationem corporalium motuum ⁊ per residentiam passionum sensibilium illud non aduenit alicui per motum siue per alterationem. sed scientia que est cognitio speculatiua et prudentia que est cognitio practica sunt huiusmodi. ergo non aduenīūt per generationem. Dato⁹ patz. quia alteratio abijcit aliq̄d a substantia mobilis ⁊ non aduenit nisi per motum ⁊ inquietationem corporis ⁊ passionū sensibilium. Mino⁹ patet. Nam eo modo acquiritur scientia quo modo est vsus ſm scientiam. quia per vsum scientia conseruatur ⁊ per vsum acquiritur. sed non potest aliquis vti scientia. si abundent in eo passiones. sicut in pueris qui instabiles sunt propter inquietudinem cōplexionis. quia in eis complexio multum abundat in subtili humore qui est facile mobilis ⁊ in eis est calidum multuz cuius calo⁹ non est ita acutus sicut in iuuenib⁹. ⁊ ille calo⁹ multum mouet. et sic confusio motuum corporis impedit actum anime per intellectum. ⁊ sic species accepte ab ipsis continue mouentur ⁊ non ordinate ⁊ pure deferunt a spiritib⁹ animalib⁹. ⁊ ideo super eas non potest figi lux agentis intelligentie. vt resultationes vniuersales ponat in intellectu possibili. Et simile huius est. dicit dom⁹ Altertus in fozmis resultantib⁹ in aqua fluente. ille eīm sunt confuse ⁊ distincte videri non possunt. Et ideo dicit plato. ꝙ est in pueris sicut in dozmiente ⁊ ebzio et infirmo ex humore cerebzi infecto. qz sicut ebzius non considerat terne nisi digesto vino cuius calore ⁊ humore phantasmata distincta esse non permittebantur. ⁊ conceptiones firme esse non poterant Et sicut dozmiens humido frigido descendente a capite. ⁊ habz virtutes ligatas animales precipue exteriozes. Et sicut infirmus humore innaturali opilante impeditur ab apprehensione ordinata in quadam, amentia. ita pueri propter humidum fluidum opilans cerebzum ⁊ dissipans imagines apprehensas nō terne iudicant ſm sapientiam prudentiam ⁊ scientiam. sic ergo non est factus sciens per alterationem quādo aliquis dozmiens surgit aut ebzius post digestionē aut infirmus si ozdinetur in capite. ita etiam ille qui primo accipit scientiam. ⁊ ideo non est alteratus in intellectu ab aliquo moueute. Ebzius eīm aut dozmiens aut infirmus non poterat vti scientia ſm actum. sed facta tamen mutatione in corpe non in intellectu. ꝑ quā mutatiōem corpus venit in statum ordinatum tunc potest vti scientia. quia tunc inerat ei potentia vtendi scientia ſm ꝙ congruū erat. ⁊ hui⁹ aliquid fit in existentia scientie quando ex principio accipitur. quoniam quies turbationis in corpore quedaz est restauratio intellect⁹ vt resultare possint in ipso que ante nō resultabant. Et hac de causa infantes non possunt addiscere in infantuli etate. ⁊ etiam cum primo incipiunt iudicare de rebus. Similiter dicit philosophus ꝙ senioꝛib⁹ in quibus quies iam facta est non competit bene iudicare. Et subiungit philosophus ꝙ pluribus de causis fit status turbationum. aliquando enim fit a natura. ⁊ hoc quando etas debita accedit. et hoc est cōmune in omnib⁹ aliquando autem fit per studium ordinans passiones. operantur autez ad hoc exercitia bona ⁊ literalia. ⁊ precipue virtus que est castitas. quia peccatum incontinentie subijcit hominem passionibus que impediunt intellectus cōprehensionem. sicut in pueris impedit etas. quia illud qđ in pueris facit etas hoc facit in luxuriosis passio. propter quod in ethicis peccatum incontinētie inter puerilia, peccata computatur. Jn vtriscꝫ autem his accidit intellectus facta quadam in corpore alteratione. sicut dictum est de dozmiente. qui digesto humido frigido organis sensuum solutis surgit ⁊ fit vigilans ad actum Est similiter est in eo qui accipit scientiam mutatione facta in corpore suo ſm modum prehabitum. ideo non fit scientia in intellectu. ita ꝙ intellectus alteretur per se ⁊ essentialiter. neꝫ sic fit in eo ꝙ scientia sequatur quandam alterationem factam circa intellectum. sed fit in eo ꝙ sequitur per accidēs quandam alterationem factam in corpore. Dicitur eīm per accidens scientiam sequi alterationem. Nam illa alteratio non per se est causa scientie illius. sed facta alteratione ozdinata fit experimentalis collectio particularium ⁊ remanens stat in anima sensibili. et tunc luce intellectus agentis fit scientia in anima sine aliqua intellectus mutatione. Manifestum est igitur ex predictis ꝙ solum vera alteratio est in corporibus distinctis sensibilibus qualitatibus. et etiam in sensibili parte anime exteriori ⁊ interiori. que est cōcupiscibilis ⁊ in nullo alio. ⁊ ideo partes anime sensibilis cum indigeant corpore nō possunt ſm illos actus ſm quos eo indigent separari.

Utruz solū contingat fieri motum alterationis ſm qualitates sensibiles tercie speciei qualitatis

¶ Arguitur primo ꝙ non. quoniaz habitus ⁊ dispositiones acquiruntur de nouo in aliquo subiecto ⁊ etiaz remouentur. sed hoc fit nisi per mutationem. sed oīnis mutatio ad qualitatem dicitur alteratio. Confirmatur per Aristotelem quinto huius dicentem. ꝙ motus de sanitate in egritudinem contrariatur motui de egritudine in sanitatem. quod non poneretur nisi in ipsis esset alteratio. Confirmatur secundo. ad omnem qualitatem est per se motus que suscipit magis ⁊ minus ⁊ intenditur ⁊ remittitur. sanitas aūt ⁊ egritudo suscipiunt magis ⁊ minus. intenduntur ⁊ remittuntur. ergo ad ipsas est alteratio.

¶ Secundo sic. vbicunqꝫ est mutatio de vna qualitate contraria in aliam qualitatem contrariam ibi est alteratio. de virtute aūt ad vicium aut econtra est mutatio de vna qualitate contraria in aliam. ergo ⁊c. ¶ Tercio sic. si in qualitatibus prime speciei non esset alteratio per se hoc esset ideo. quia prius facta est alteratio in alijs qualitatibus. vt sanitas ad alterationem factam inter qualitates actiuas ⁊ passiuas. sed hoc non impedit. quia ad qualitates secundas tercie speciei sicut ad altedinem et nigredinem est per se alteratio. ⁊ tamen ipsa non fit in ipsis nisi per actionem ⁊ per passionem qualitatum primarum. ergo nō solum in qualitatibus tercie speciei est per se alteratio ¶ Quarto sic. durum ⁊ molle sunt de secunda specie qualitatis. ⁊ tamen ad ipsas est per se alteratio. sicut etiaz ad rarum ⁊ densum. humidum ⁊ siccum. ergo ad quali-

tates secunde speciei est per se alteratio. Confirmatur sic de naturali potentia potest fieri mutatio ad naturalem impotentiam. qz naturalis potentia causatur ex victoria forme super materiam. z naturalis impotentia ex victoria materie supza formam in composito autem successiue materia quandoqz dominat supza formā z econtra. ergo ibi est mutatio de naturali potentia ad naturalem impotentiam ¶ In oppositum est doctrina phi in textu ¶ Et pro intellectu questionis mote ponūtur duo discursus. Quozū maioz pmi est ista

¶ Alteratio vera existens motus species est inter ꝓtrarias qualitates Minoz Vere cōtrarie sunt qualitates de tercia specie ac maxime ꝓtrariantur que sunt qualitates prime. Cōclusio Igitur motus alteratiōis est solū pfecte in tercia specie qualitatis.

¶ Maioz patz Nam omnis motus est de ꝓtrario in cōtrariū. vt patuit quinto huius. Alteratio autem est motꝰ fm qualitatem. ergo erit inter qualitates ꝓtrarias. lz em̄ sit de medio in extremum aut econtra. hoc tamen nō fit nisi quia medium habet rationem extremi. Et dicitur vera alteratio. quoniā inuenitur alteratio quedaz improprie dicta. que non est de ꝓtrario in ꝓtrarium. sed potius de p̄uatione in habitū. vt est alteratio sensus a suis sensibilib⁹ et alteratio ignorantie in scientiā Et ꝺ spēs. quo ad qualitatem impositionis nominis. vt latius patuit in quinto huius. z in post predicamentis. ¶ Minoz patz. quoniaz qualitates tercie spēi habent veram operatōem ꝓtrariā. agūt em̄ z patiūtur ad inuicem. z mutuo se expellunt expulsione ꝓpria z immediata. Inuenitur aūt illa ꝓtrarietas ꝑma in qualitatib⁹ tangibilib⁹. z inter illas primo in qualitatib⁹ ꝑmis. que sunt quatuoz. scz calidum. frigidū humidū z siccum. vt patebit in secūdo perigeneseos. ex q̄bus est actio z passio in omnib⁹ qualitatib⁹ secūdis. z omnes alteratōes naturales reducūtur ad alterationes factas fm istas qualitates. In alijs aūt ꝓtrarijs qualitatibus est ꝓtrarietas causata ab illis. Etiam in alijs sensibilib⁹ vt in gustu sapoz causat a qualitatib⁹ ꝑmis. similiter odoz. z coloz. ¶ Sed diceres. sonus nō generat a qualitatib⁹ ꝑmis. sed a percutiente z sonāte. vt ꝺz secūdo de aīa. quare etiam q̄dam philozum dixerunt q̄ alteratio que est inter grauem sonū z acutū in auditu est equiuoca ad alterationem que est in alijs obiectis aliozum sensuū. sed tales alteratōes non habent aliquā alteratōis rōnem. Ad hoc ꝺm est. q̄ꝫ q̄tum ad ꝑmū sonās generatio sonoꝝ fiat a violētāte. tū nō q̄tū ad illud qꝺ é mediū deferens sonū Nā fm diuersitatē medij sonus diuersificat. mediuz em̄ soni est humidū mobile z hoc est diuersificatiū penes spūale z corpozale. z penes calidū z frigidū aliter z aliter sonat humidū em̄ aeris melius sonum defert z facit sonos magis resonare q̄ medium alteratum p humiduz aeris. Et nō solū he qualitates ꝑme faciūt ex parte medij diuersitatē sonoꝝ. sed etiam ꝓuenit diuersitas sonoꝝ ex parte corpozū sonantiū. ¶ Conclo pz. nā alteratio é mutatio per se de vna qualitate in aliā qualitatē ꝓtrariā subiecto manente eodem. ista em̄ mutatio non est p se in alijs spēb⁹ a tercia. q̄ꝫ est in tercia spē qualitatis Diuersimode tū est in ipsis. qm̄ ꝑmo reperit inter obiecta sensus tactus q̄ dicuntur qualitates ꝑme. qz obiectuz gustus vt sapoz dulcedo et amaritudo ꝛc̄ p̄supponūt alteratōem in q̄litatib⁹ ꝑmis

¶ Maioz alterius discursus.

¶ Alteratio est quādo subiecto substantialiter eodem manente fit mutatio in suis qualitatibus Minoz Nō variant naturales potētie aut impotentie nisi fiat variatio substantie. Conclo. Igit ad eas nō est alteratio q̄ꝫ ex ꝓsequēti generatio aut corruptio

¶ Maioz est phi ꝑmo de generatōe. ibi ponit dñam inter alterationem z generatōnem. qm̄ generatio est mutatio huius totius in hoc totum nullo sensibili manente eodem. Alteratio vero est qm̄ subiecto manēte eodem solum fit mutatio in sensibili q̄litate ¶ Minoz pz. qz naturales potētie aut impotentie fluūt ab essentialib⁹ principijs rei. g̃ nō p̄t esse variatio in ipsis nisi variatis essentialib⁹ subiecti ꝓncipijs. z qz nō variant essentialia subiecti nisi p generatōem z corruptōem. ergo ad eas nō p̄t esse alteratio. z per ꝓsequens. sequit ꝓclusio q̄ naturales potentie variant p generatōem z corruptōez z nō p alteratiōez Dicit aūt in ꝓclusione ex ꝓsequēti fit generatio aut corruptio. qz terminus generatōnis est duplex. scz ꝓprius siue ꝓpinquus siue ꝑmarius z ꝓcomitans siue secūdarius. ꝑmarius terminus est suba siue esse generatōnis z nō esse corruptōis. sed ꝓcomitans siue secūdarius est q̄ infallibiliter ꝓcomitatur z sequit essentialia ꝓncipia rei. scilz spēi et individui. z ideo ad eas ex ꝓsequēti z p accīs est generatio. Et ꝓpter istam naturalem sequelā potentie naturalis z impotentie ad ꝓncipia subē dixit Alexander peripateticus q̄ naturales potentie aut impotentie essent subales formе. z nō ꝓpria accītia. qꝺ intelligendū est sub bono intellectu sic q̄ nō sunt accītia cōtingenter variabilia fm se. sed sunt accītia ꝓcomitantia inseparabiliter subam in secūdo mō p̄scitatis. z ita possunt dici forme subales accipiendo subale vt nō distinguit ꝓtra ꝓsubale.

Ad obiecta in oppositum.

Ad ꝑmū ꝺm est. q̄ alteratio duob⁹ accipit modis. vno mō p quacūqz acq̄sitōe q̄litatis de nouo. z sic etiā in ꝑma spē qualitatis est alteratio. cū in ea de nouo q̄litates acquirant. Alio° accipit alteratio ꝓprie. z sic due ꝓditōes req̄rūtur ad alteratiōez. Prima est. q talis forma terminet intrinsece alteratiōez. hoc est q̄ talis forma imediate acq̄rat p alteratōem. z nō seq̄tur alteratō nem. Secūa é. q forma sit talis q̄ fm eā res dicat altera. z ideo req̄rit q sit forma que oriꝝ ex natura subiecti. sed neutrū illoz ꝓuenit formis de ꝑma spē qualitatis. Nec etiam de quarta. qz tales forme nō imediate acquirūtur p alteratōnem. sed sequūtur alteratōem factā in tercia spē q̄litatis. Exemplū pz de sanitate. scia. z virtute. qm̄ sanitas seq̄tur ad alteratōez q̄ꝫ tuoz q̄litatū siue humoꝝ in corpe aialis. scia em̄ ꝓsequitur alteratōem fantasmatū. z ꝓtus ꝓsequitur alteratōem passiōnū. z sic pz. q eis deficit ꝑma ꝓditio. Secunda etiā deficit q̄litatib⁹ ꝑme spēi. z etiā q̄rte. nā fm illas q̄litates res nō ꝺz ꝓprie alterari. qz nō oriūtur ex p̄ncipijs subiecti. sed aduenīūt ab extrinseco. sicut pz de scia z figura accītali. z p ħ vadūt multa argumēta z ꝓfirmatōes vt pz vnicuiqz i ꝑticipienti. nec sanitas nec egritudo magis z min⁹ suscipiūt p se sz p accīs ad alteratōez q̄litatū ꝑmaꝝ. Ad scōm ꝺz q̄ꝫ inter ꝓtutē z vicū sit mutua successio. illa tū successio nō est per se virtutis z vicij. sed est aliquando in aliquib⁹ transmutatōib⁹ quib⁹ acq̄ritur virtꝰ moralis etiā

virtus ⁊ viciū nō ꝓtrariant̄ inter se ꝓtrarietate phȳsica qm̄ illa est inter qualitates actiuas et passiuas expellentes se ab eodem subiecto actione ꝑpria. sic aūt non est de ꝑtute ⁊ vicio Ad tertiū dōm est. q nō est sile de qualitatib⁹ prime spēi et de qualitatib⁹ tertie spēi primo qm̄ qualitates tertie spēi ꝓtrariant̄ ꝓprietate phȳsica qō nō ꝙuenit illis de prima spē qualitatis. Ad quartū dōm est. q durū et molle duob⁹ accipiuntur modis. vno⁹ ab aliena humiditate. aut siccitate. ⁊ sic nō sunt naturales potentie aut impotentie. et fit in eis mutatio sine mutatōe substantialiū Alio modo a propria ⁊ illo modo nō variant̄ sine variatione substantie ⁊ tunc est generatio ad ea et nō alteratio Aut dōm est ⁊ fere in idem redit. q durū ⁊ molle cōsiderantur duob⁹ modis. vno modo ꝑut sunt naturales poñe in ꝯtuz sez sequūt̄ h̄ūidū et siccū naturalia ꝓncipia rei in qb⁹ ꝙsistūt. et hoc mō in ipsis nō est ꝑ se alteratio. Alio modo ꝙsiderant̄ fm q sunt qualitates actiue ⁊ passiue. ⁊ ꝑut sunt in aliquo subiecto per humidum et siccū que nō sunt naturalia ipsi rei. sed per accidēs ⁊ per aliq̄d extrinsecū in ipa re causant̄. et hoc modo in ipsis est alteratio. Unde manifestū est. q h̄ūidū ⁊ siccū aliqñ conueniūt et reperiunt̄ naturaliter in aliqua re sicut terra. Ali quādo vero per accidēs et fm hoc durū et molle diuersimode in diuersis subiectis reperiuntur. Ad ꝙr matōem dōm est. q non potest fieri mutatio de naturali potentia ad impotentiam. Nam si aliq̄d subiectū habeat naturalem potētiam ad aliq̄d operandū nō potest habere naturalē impotentiaz ad illud. sed si habeat impotētiam ad illud operandū illa erit ꝓter naturam nec potest esse in aliquo subiecto. quia forma naturaliter dominatur supra materiam et deinde materia habz dominiū supra formam

Incidūt dubia quorū

primū est Propter quid in quarta specie qualitatis nō sit alteratio cū tñ in ea fiat trāsmutatio de figura in figuram Solutio q duplices inueniunt̄ figure. s. naturales et artificiales. Naturales em̄ sunt que consequūtur formam rei genite sed artificiales siue accidentales sunt forme accidētaliter aduenientes sicut sunt figure artificiales. per hoc dōm est. q forme naturales cōsequunt̄ generatiōes sicut naturales potentie. et ergo nō possunt eē tales nisi cū substantiali transmutatione subiecti. Nam sicut differūt naturalia corpora formis suis substātialibus ita differūt figuris. ⁊ tanta potest esse distantia in figura naturali ipsius speciei q illud qō generatur nō saluetur in spē illa. In artificialib⁹ aūt figura est tanq̄ spēs taliū sicut patet de domo et circulo. et ergo significātur velut substantie substātiuis noīb⁹. et ideo nō potest recipi noua figura nisi materia ipsa transmutet̄ a forma sub qua prius fuit. A forma quidē substantiali in figuris naturalib⁹ aut ad modū substantie in figuris artificialibus In vera aūt alteratōe ipsum subiectū fm substantialia sua penitus manet idem et nō variatur quare potest predicari ꝓprio noie de qualitate fm quam fit alteratio. si tāla in ꝯcreto accipiatur. vt dicēdo hoc calidū aut frigidum est es. sed sic ꝑprie nō ꝑt dici in figurȝ. q. nō ꝺr ꝓprie q circulus est es sed circulus est eneus. Nec ꝑprie dicit̄ q dom⁹ est lignū sȝ q domus sit lignea. q. figura non est in materia nisi sit mutata a statu suo in quo fuit ⁊ illa mutatio materie a statu in quo prius fuit facit hic denoiatiuā p̄dicatōem vbi aūt nō variata manet eadē ibi ꝑt sub proprio noie predicari. Sciendū etiam q calidū et frigidū sua ꝙgregatione et disgregatione sunt cā rari et densi ad quam ꝙdēsatōem et rarefactōnem sequit̄ alia et alia figura accidētalis. ꝺa ad eā non est alteratio tanq̄ ad terminū intrinsecū et proprium. sed figura consequit̄ extrinsece ad h̄moi alterationem

Secūdum dubium est.

An sanatio et egrotatio sint veri motus alterationis terminati ad sanitatē et egritudinē Ad videtur q sic Naz sanatio et egrotatio denoīnatur a termino ad quem. igit̄ ad istas qualitates est per se alteratio Solutio q nō. vt patet per phm in textu. Ad obiectū in oppositum dōm ē. q sanatio et egrotatio nō dicūt solū motū alterationis ꝑ se fm q refertur ad proprium et intrinsecū terminū cū alteratio ꝑ se est ad illas qualitates q̄ fm se et nō gratia alteri⁹ terminat̄ alterationē sicut ad calidū ēp se alteratio. ꝺa calidū per se et nō gratia alterius terminat calefactionē. sed sanatio ⁊ egrotatō nomināt alterationē in ordine ad suum terminū cōcomitantē et per accidens ꝺa ad illas qualitates est alteratio ꝑ accidens que non fm se sed gratia alterius terminant alteratōem. Ad sic sine inconuenienti ꝑt motus denoīari a termino intrinseco et a ꝙcomitante siue extrinseco.

Tertium dubium est.

An sanitas sit virtus Ad videt̄ q nō. nā virtute laudamur sc̄do ethicoꝝ sȝ sanitate nō laudamur. igit̄ nō est virtus Solutio phi dicētis virtus et malicia ad aliquid sunt fm dici q̄uis nō fm esse. cuz hoc sit realiter a qualitate distinctū. vt ptz in predicamētis Ad obiectū in oppositū dōm est. q virtus duob⁹ modis capit̄. vno⁹ ꝑprie fm q est habitus originaliter dependens ex voluntate ⁊ sic ꝑtutes morales dūtaxat dicunt̄ ꝑtutes ⁊ ill'laudamur aut vituperamur. q. disponūt ad bñ opandū opa moralia Alio⁹ accipit̄ ꝑt⁹ cōiter ꝑut oē illud ꝺr ꝑt⁹ qō disponit ad bñ aut male opādū penes opa moralia aut naturalia. ⁊ sic sanitas ē ꝑtus. ꝺa disponit hoiem ad bñ operādū ⁊ egritudo ē malicia. q. disponit ad male opandū quātū ad opa naturala. Ad istud ꝑbū phi in textu qñ dicit q sanitas ē debita ꝙmensuratio calidoꝝ et humidoꝝ nō intelligit̄ p̄dicatōne formali. q. sanitas est de p̄dicamēto qualitatis et ꝙmensuratio de predicamēto ad aliquid sȝ intelligitur p̄dicatōne causali. vt sensus sit q sanitas causatur rex debita proportiōe calidoꝝ et humidoꝝ. et sic in predicatōne causali aliquid quod est vni⁹ predicamenti bene potest p̄dicari de alio qō est alterius predicamenti.

Quartum dubium est.

An virtus moralis sit quedam perfectio Ad videtur q nō. quia virtus nō est perfectio ⁊ ꝑ ꝑns nō acquiritur in indiuisibili tēporis. Antecedēs ꝑbat. q. virtus non est ad esse. sed ad bene esse. sed illud qō nō est ad eē non est ꝑfectio simpliciter sed tñ fm quid. sicut albedo

est ꝑfectio albi et nigredo nigri Solutio ꝙ sic. eo ꝙ oīnis ꝑfectio indiuisibilis ē. et in indiuisibili tpe datur. ꝫ sic est de virtute morali. igit Ad obiectū in oppositū dicendū est ſm dīm Albertū cuius nati sumus suscipere virtutes. perfectio trī est ab assuefactione. igitur sicut forma substantialis se habet ad materiaz ita virtus moralis ad practicaz ptem aie. et ideo sicut indiuisibilis est substantialis forma t in indiuisibili tempore datur. ita etiam est de virtute morali. nec impedit ꝙ nō sit ad esse. eo ꝙ vnū est esse rei qō est a forma substātiali t ante tale esse rei nihil est. alterū aūt est ad pfectiōnem potentie practice ad actū. t hoc est post esse rei sicut t ipsa potentia. nihilominus ꝑfectio ipsius est indiuisibilis. t ideo eriaz nō intercipitur contrario. et ideo nemo ſm ptem est i vicio. et ſm ptem in virtute. neqz in motu neqz extra motū existens. sicut est ſm aliquid in albo et ſm aliquid in nigro ille ꝙ mouet et albo in nigrū. qz albū nō est indiuisibilis et simplex forma sicut virtus moralis ꝓpter qō nō est motus ad ipsam. ergo nec alteratio sed potius finis ē alterationis cuiusdā. sicut generatio finis est alterationis Et si circa virtutem moralem nō sit alteratio tūc eriaz circa maliciam ꝓruri morali oppositā nō est alteratio. qz malicia nō est positio alicuius qualitatis aut habit⁹ cōtrarij. sed potius est corruptio et remotio virtutis sicut et omne malū nō est positio alicuius sed priuatio illi⁹ habitus cui malum illud opponitur.

Quintum dubium est.

An virtus moralis sit ipassibilitas sicut dixerūt platonici Solutio ꝙ nō. qz habens virtutem moralem adhuc sentit passionem sicut māsuetus sentit iram. qz nisi sentiret irā potius diceretur mollis q̄ mansuetus. virtus em̄ est moderatrix passionū. ita ꝙ est ipassibilitas ℔ modo quo ꝓuenit hoc est qñ oportet vbi et qūo et qualiter et sic de alijs circūstantijs. ergo etiam virtus moralis ꝓpter passiones circa quas est ē ꝓiuncta alteratōni. Tristicia em̄ t delectatio sunt passiones illate a sensibilibus t sunt circa sensibilem ptem aie que est ꝓcupiscibilis aut irascibilis ſm ꝙ plato eam definiens dixit. ꝙ voluptas siue delectatio est generatio in sensibilē aiam Et est notandū ſm dīm Alber. ꝙ duplex est delectatio quedam em̄ est sensibilis t illa est corporalis t sensibilis passio. Alia est simpliciter delectatio t solius mentis t illa nō est necessario cū passione. qz talis nō habet cōtrarium qz ipsa nō est vere passio. sed potius sicut dicit ꝑs decimo ethicoꝝ est operatio ꝓpriꝫ t cōnaturalis habitus non impedita.

Sextum dubium est.

An ꝑs bñ dicat in textu In residentia t quietari aia sciens fit et prudens. Et videt ꝙ nō. qm̄ quies siue quietari t residentia sunt idem. qz qō quiescit residet et per ꝓsequens in textu est superfluitas Secūdo si scientia fiat in nobis per quietatōem tunc surgit opinio platonis dicentis ꝙ scie sint nobis ꝓcreate. Solutio ꝙ sic. vt patet auctoritate ꝑhi. Et ad obiecta in oppositū est dicendū ad primū. ꝙ ille ptes referuntur ad diuersa. quia quies refertur ad turbationem corporalis motus. et sic in senibꝫ est quies. residētia vero referrur ad passiones ꝓprias sensitiue q̄ dicuntur residere qñ nō stꝫ in suis ꝓpꝛijs operationibꝫ ꝫ sequūtur iudiciū rōis. Nec oīno verum est. ꝙ idem sint residere et quiescere. quia quiescere dicit oēm absentiam motus. sed residētia dicit quietem q̄ est in aliquo ꝓius moto sicut aqua dicitur habere residentiam qñ separatur purū ab impuro. sic etiam in hominē dicunt residere passiones qñ subdunt dominio siue imperio rōis. t qz ꝑ virtutes morales passiones ꝑfecte subdunt dominio rōnis. ideo exercitiū ꝓrutū moraliū multum valet ad scie acq̄sitionem. qm̄ ꝑ tales ꝓrutes refrenantur passionū motus quibꝫ impeditur acquisitio scie. Et ex istis ꝓtꝫ ꝙ qñ dt Aresto. aia sedēdo fit prudens nō intelligit de sessione corpali. ꝫ de sessione que ē ſm remotionem motuū corporaliū in corpalibus humoribꝫ et passionū ptis sensitiue Ad secūdū dīm est ꝙ duobus modis potest intelligi sciam nobis aduenire ꝑ qietationem. Uno modo sic. ꝙ nullus motus fiat in acquirente sciam t illo modo nō intelligitur textus. Alio modo potest intelligi ꝙ scia adueniat per quietatiōem qz ſcz in intellectu nō est aliqs motus ꝫ in sensu t illo modo intelligitur textus qz illa alteratio que est in phantasmatibus nō est in subiecto scientie qō est intellectus

Dubitabit aūt vtiqz aliquis vtrū oīs motꝰ oīni cōparabilis sit aut nō. Si igitur oīs comparabilis est. et equaliter velox est. qō in equali tpe equale mouetur erit circularis aliquis eq̄lis recto. et maior esset et minor. Amplius alteratio et loci mutatio quedā equalis cū equali tpe aliud quidē alteret. aliud vero ducatur Erit ergo passio equalis longitudini. sed impossibile est Si ergo cū in eq̄li tpe ſm equale mouear tūc equaliter velox eq̄lis est aut nō ē passio oīs longitudini quare nō erit alteratio loci mutati oni eq̄lis neqz minor Quare nō oīs ꝓpabilis.

¶ Iste est tractatus secūdus t vltimus huius septimi in quo ꝑs determinat de ꝓpatōe motuū. Et diuidit i tria capla. In quoꝝ primo ponit quedam requisita ad ꝓpatōem. In secūdo applicat illa ꝓpatiōem motuū. ibi sic et circa motum. In tertio ponit aliquas regulas circa ꝓpatōem velocitatū et tarditatū in motibus. ibi qm̄ aūt mouens. Et diuidit primū capm̄ in duas ptes. In q̄ꝝ ꝑma mouet vnā dubitationē. In secūda pte soluit eā ponendo ea q̄ generaliter requirūt ad ꝓpatōem. ibi Et q̄cunqz nō equiuoca. Quātū igit ad primā prē ꝑs mouet dubitatōem istā scz. An oīs motus sit oi motui ꝓpabilis aut nō ꝑ eque velox et magis et minus velox. Et primo ad ptē negatiuā. Nā si oīs motus oi motui esset ꝓpabilis tunc motus circularis motui recto erit cōpabilis ſm ꝓportiōem velocitatis ita ꝙ posset vere dici ꝙ aliquis motus circularis ſm velocitatem est equalis motui recto aut minor ipso aut maior ſm ꝓportionē velocitatis. et sic sequeret ꝙ alteratio et loci mutatio eēnt adinuicem ꝓpabiles t sic passibilis q̄litas erit equalis q̄ntitati. qz loci mutatio fit ſm q̄ntitatē spacij. t alteratio ſm passibilem qualitatē ꝫ incōueniēs est illa ad inuicem ꝓpari. ꝫ etiā motus circularis nō est motui recto ꝓpabilis qz alias linea recta t circularis ad inuicē ꝓpari possent. qz ꝺcia q̄ ꝓpanē ſm magis t min⁹ et equale mēsurāt se inuicē ꝑ ꝑtes t iō sunt sibi inuicē supponibilia. t iō oz ipa esse vnius nature omnino. ꝺa vnūqꝺqz mensuratur minimo sui generis ſm excessiuz et defectū t equalitatē.

Si igitur ſm predicta concedat. ꝙ equaliter velox eſt cum illo qđ in equali tpe mouet ꝑ equale aliqđ. oportet ꝙ habeat velocis diffinitionē ꝙ equalia ſunt per que tranſeunt equaliter velocia ſed nulla paſſio eq̄lis eſt lōgitudini. neq; maior neq; minor. igitur mota per paſſionem t longitudinē nō mouent ꝑ equalia nec ꝑ maiora nec ꝑ minora. ꝯ nec eq̄lit nec velociꝰ nec tardius mouentur et per ꝟſequēs alteratio nō poteſt cōparari loci mutationi. et ſic nō omis motus omi motui eſt cōparabilis ſm ꝓportionē velocitatis. Si aūt equaliter velocia ſunt que in equali tempore per equalia tranſeūt oportet ꝙ in equaliter velocibus duplex ſit eq̄litas vna ſc3 tpis. et alia eius per qđ ſiue in quo eſt motus ſicut in natura q̄ fluit in motu. tam manifeſtū eſt. ꝙ nulla equalitas eſt inter circulū et lineam rectam

In circulo aūt et recto qūo cōtingit Inconueniens quidē em̄ eſt niſi ſit in circulo ſimiliter aliquid moueri et hoc in recto Sz mox neceſſe eſt aut velocius aut tardius ſicut ſi hoc deorſum. hoc aūt ſurſum. Amplius nihil differret in rōne ſi aliquis dicat neceſſariū eſſe velociꝰ mox aūt tardius moueri Erit aūt maior et minor circularis recto. quare et equalis. Si em̄ in a tēpore ip̄m b. trāſit aliud aūt ip̄m c. maius erit b ipſo c. ſic em̄ velocius eſſe dictū eſt Ergo ſi et in minori equale velocius eſt. Quare erit aliqua pars ip̄ius a. in quo ipſius b. circuli trāſibit et in toto a ip̄m c. Atuero ſi ſunt cōparabilia accidit mō dictū equale eſſe rectū circulo. ſz nō cōpabilia ſunt neq; ergo motus.

¶ Nic pbus ꝓſequitur de motu circulari et recto dubitationem. et arguit ad ꝓtem affirmatiuam ꝙ motus circularis t rectus poſſunt ad inuicē cōparari. t hoc ſic aliquid poteſt moueri aliquādo in circulo t illud idē ꝑ̄ moueri in linea recta. t ſi illud fieri poteſt tūc neceſſariuꝫ videtur eſſe. ꝙ motus eius in circulo ſit velocior aut tardior aut equaliter velox motui eiuſdez aut ſimilis ſibi in recto. ſicut ſi diceretur ꝙ aliquid aliquando aſcendit ꝑ lineam rectam t aliquādo deſcendit de iſto em̄ ſtatim videtur ſequi ꝙ aut eque velocius aut minus velociꝰ aſcēdit ſicut deſcendit Sed iſtud vt videt nihil differt ſm rōem velocis. vt ſi aliquis dicat ꝙ dato ꝙ aliquid mouetur in circulo t in recto mox ipſum moueri velocius vel tardiꝰ in vno motu ꝯ in alio. ſicut ſi diceret ip̄m ſic ꝓparari i motu aſcēſionis t deſcēſionis ſm h̄ em̄ motꝰ circularis erit maior t minor recto. t cū excedentia et exceſſa ducant ad equale tūc erit circulus ꝓpatus recto ſm eq̄litatē maius em̄ reſecare t minori apponere vt reducātur ad equalitatem. Et iſtud pbus oſtēdit in terminis nō ꝓcatuis dicat a. b. ſignet circulū et c. ſignificet lineam rectam et dicamus ꝙ duo tranſeūt ꝑ iſtas magnitudines quecūq; ſint illa in vno tempore qđ eſt a. cū circulus ſit ſpacij maioris ꝯ linea recta. ſi inter eadē duo puncta vnū moueatur ꝑ arcū ſemicirculi et alterū ꝑ dyametrū. videt ꝙ illud quod vadit ꝑ arcū tranſit maius ſpaciū in eodez tempore in quo aliud tranſit per rectam diametrū. ſz velocius eſt illud qđ in equali tpe trāſit per maius ſpaciū. ergo velocior eſt motus in ſemicirculo ꝯ in diametro et ꝑ ꝟſequēs circularis t rectus ſunt hoc modo ꝓpabiles Preterea dictū eſt in ſexto huius ꝙ illud eſt velocius qđ in minori tēpore ptranſit equale. addamus igit velocitatē illi qđ mouetur ſuper circulū tūc ip̄m mouebitur velocius ꝯ prius. et dicamus ꝙ illud qđ mouetur ſup rectam lineam que eſt c. moueatur vt prius. tunc id qđ mouet ſup circulū in pte tēporis a circulū et in toto tempore aliud qđ mouetur ſuper lineaz rectā tranſit lineam rectā. ergo velocius eſt id qđ mouet ſuper circulu ꝯ id qđ mouetur ſup lineam rectā ꝑ diffinitōnem velocioris. igitur vident ee adinuicem ꝓparabiles Sed ſi iſtud cōcedatur tūc ſequit inconueniēs ſupra dictū ſc3 ꝙ rectum ſit equale circulo hoc eſt motus rectus ſit equalis circulari. et per conſequens illa que ſunt diuerſarū ſpecierum et naturarum ſunt equalia et excedētia t exceſſa. ſed hoc eſt magnū inconueniēs vt ſupra oſtenſum eſt**

Et quecūq; non equiuoca oīa cōparabilia ſunt. puta quare cōparabile vt vtrū acutius ſtilus aut vinū aut vox vltima. Quia em̄ equiuoca nō cōparant. Sz vltima ei que iuxta vltimam cōparabilis eſt. q̄m̄ idem accidit acutuz in vtriſq; ergo nō idem velox et hic et ibi Multo autem adhuc minus in alteratiōe et loci mutatione.

¶ Iſta eſt ſecūda pars capl̄i in qua pbs ſoluit dubitatiōnē motā ꝑ hoc ꝙ oſtēdit ꝙ tres ꝓdirōnes ad cōparationem requirūtur. Prima eſt. ꝙ illud in quo fit ꝓportio ſit vniuocū vt ſi q̄rat quare non fit ꝓportio inter iſta ſtilus vinū et vox vltima in neumatib; in acutiori. ꝑ̄ reſponderi ꝙ ideo qz acutius dicit equiuoce de illis. in equiuocis em̄ nulla fit ꝓportio. Nam acutius in ſtilo eſt qđ pungit et penetrat in tactu. acutius aūt in vino eſt qđ penetrat in lingua. et acutius in neumate. vltimo i acumine ē qđ fortius alijs penetrat in auditū. et ideo qz equiuocantur nō fit inter ea ꝓportio. cū oīa q̄ ꝓportantur nō poſſunt ꝓportiri niſi per vnā naturā que eſt in vtriſq; in equiuocis aūt nō eſt vna natura ſed tm̄ eſt in his ꝟnientia in noie. Vltima enim nota in cacumine comparabilis eſt voci aut neumati minus acuto. eo ꝙ acutum vnius rationis eſt in vtriſq;.

Aut primū quidē hoc non verū eſt. ꝙ ſi non ſint equiuoca cōparabilia. Multū em̄ idē ſignificat in aqua et in aere et nō ſunt cōparabilia Si aūt nō duplū quidē idem Duo em̄ ad vnū et non cōparabilia ſunt Aut et in his eadem rō Et nāq; multū equiuocū eſt Sed quorūdā et rationes equiuoce ſunt. vt ſi dicat aliq̄s ꝙ multum eſt tm̄. et adhuc et ſi aliqđ tantūdē et equale equiuocū eſſet Et vnū aūt ſi cōtingit ſtatim equiuocū. ſi aūt et hoc et duo.

¶ Nic pbus arguit contra illud qđ dictum eſt dicens: ꝙ nō ſit verū ꝙ illa ſolū ſint ꝓpabilia q̄ nō equoca ſt̄ qz ſm hoc oīa vniuoca eēnt ꝓpabilia ſz hoc eſt falſuz. qa multum videtur eſſe vnius rationis in quocunq; ſumatur ſcilicet in aere et in aqua. cū multum ſit quod eſt tm̄.

et amplius.et sic aqua esset ꝓparabilis aeri per multū et paucum.sed hoc est inconueniens. quia cum aer et aqua distent essentialibus differentijs nihil idem est in eis. ſz quecūq; ꝓantur ꝑ aliqđ idem in vtroq; cōparabiliū. igit aer et aqua nō ꝓpanť adinuicē. Et si dicať q multū nō est eiusdem rōnis in aere ꝛ in aqua. tūc accipiatur duplū quia illud in oibus videtur esse eiusdem rōnis ꝛ tamen nō ꝓpanť aer et aqua in eo. Nam nō dicit q aer sit duplus ad aquā. q; sic etiā essz equalis sibi. ꝛ sic calidū eēt equale frigido. ꝛ ſpūale corpali. qđ falsum est. igitur non sufficit vniuocatio rōnis. Ad iſtud argumētum respondet ꝑ hs dicens q multum et duplum sunt equiuoca. q; multum dicitur qđ habet trīn ꝛ amplius. ꝛ duplū est ꝗđ est sicut duo ad vnū. iſte trīn definitiones ſm esse phȳsicuz in diuersis accepte equiuoce sunt. q; cū dicitur multum esse in aere qđ est trīn et plus. et duplum qđ est sicut duo ad vnū. Illud em plus quod ponitur in definitione multi non erit eiusdem rationis cū eo qđ dicit multum aque et duplum aque quinimo potius erit ꝛ trīn equiuocuz et plus erit equiuocū q ponūtur in definitione eius qđ est multuz. et duo erit equiuocum. et vnū erit equiuocuz q ponūtur in definitione dupli.

Qm̄ ꝓpter quid comparabilia alia quidem sunt alia veronon. siquidem erat vna natura. Aut quia sunt in alio primo ſuſceptiuo Equus quidem igitur et canis cōparabilia sunt vtrū albius. In quo enim primo idem est ſupficies et magnitudo ſimiliter. aqua aūt et vox non in alio namq; ſubiecto sunt.

¶ Nic phs cōfirmat obiectōem prius motā. q; si inter vniuoca quedam sunt compabilia ꝛ quedā nō. tūc maior queſtio est quare quedam eorū sunt comparabilia et alia nō. Et iſtā queſtionē ſoluendo ponit ſcdam ꝓditionem ad ꝓpatōem requiſitā. ꝛ est iſta. q ad hoc q aliqua ꝓpentur ad inuicem requirit q illud in quo ꝓpenť habeat idem ſubiectū cōe in ꝓpabilib. ſiue ſcđa ꝓditio est q forma illa in qua aliqua duo cōpanť habeat in cōparabilib primū id est. primū ſuſceptiuum Unde plato voluit q inter res nature duplex reperitur diuersitas vna qua alique res dicuntur diuerſe. q; rōnes earū sunt diuerſe. ꝛ sic canis ſe habet reſpectu canis latrabilis ſyderiz celeſtis ꝛ belue marine. alique res sunt diuerſe nō q; rōnes earū sunt diuerſe. ſed trīn ꝺa ſuſceptibilia. ſiue ſubiecta earū sunt diuerſa. ſicut multum in vino ꝛ nūeris et in aere. Et ſiłt duplum et dimidiū in diſcretis et ꝓtinuis. et hoc modo forte aliqs dicet velox esse diuersum in recto et circulo. q; ſcz ſuſceptiuū ē diuerſum. Et sic equus et canis possunt comparari in albedine eo q ſuſceptiuū eorum quod est ſuperficies aut magnitudo est eiusdez rationis in equo et cane. Aqua vero et vox non possunt comparari in grauitate. licet vtrūq; eorum dicatur graue. q; in eis non est ſubiectum grauitatis eiusdez naturę aut eiusdē rōnis. Etiam nō possunt ꝓpari in magnitudine. q; primū ſubiectū magnitudinis aq est ſubstantia ꝛ primū ſubiectum magnitudinis vocis est ſon⁹. ꝺa vocis magnitudo fundať in magnitudine ſoni primi

Aut manifeſtū est q; erit oīa sic facere vnuz Jn alia aūt vniqđq; dicere esse. q; erit idē cōle et dulce et albū Sed in alio amplius ſuſceptinum cuiuslibet accidentis nō ꝓtingens ē Sz vnū vnius est primum Si ergo non ſolū oportet ꝓpabilia non equiuoca esse. ſed non habere differentiā neq; qđ neq; in quo

Hic phs. ꝓbat duabȳ rōnib; q; nō ſufficiat q forma illa q̄ in aliq̄ duo ꝓpanť habeat. primū ſuſceptiuū Quaz prima est q; ſi sic tunc ſequit q oīa sunt vnū et vniuocuz quecūq; sunt in diuerſis ſubiectis. ſed hoc est inconueniens. igit Sequela patet. q; tūc dici potest de oīb. q; vnū qđq; eorū est in alio ꝛ in alio ſubiecto. ꝛ sic equale vbicū q; ſit idem erit in rōne. et dulce ſiue in voce ſiue in melle erit vnū et vniuocū ꝛ ſilr albuz ſiue ſit in voce ſiue alibi. Nam dicitur de oīb. talib; q; ipſa sunt in vna ratione ſed sunt in alio et alio ſubiecto. Hoc aūt inconueniens est. igitur inconueniens est dicere. q; iſta sunt vnū in rōne ſz differunt per ſubiecta. Secunda ratio est. ſuſceptiuum vniuſcuiuſq; non debet esse ꝓtingēs. ſed ꝓpriū ꝛ primū et ꝑ ſe ſubiectum est vnum. igitur ſubiectū ē in definitione eorū. Jn definitione em accidentiū per ſe cadit ſubiectuz ꝛ est quaſi dŕna cadens in rōne eorum ſicut docet phūs ſeptimo metaphiſice cū ergo nūq; ꝓpanť niſi ſubiecta ꝛ numq; fiat ꝓpatio niſi per aliquā paſſionem q̄ est in ipſis non erūt illa vere vniuoca que habēt diuerſa ſubiecta ſm genus vel ſpeciem. igitur nō ſufficit ad cōparationē q; ſint vnū in rōe cōmuni. et differāt per ſubiecta et hoc ꝓcipue in phȳſicis vbi oīa ad esse referuntur et non attenduntur ſm definitiones logicas que in cōmuni dantur de ipſis. ꝓpter quod multum in nūeris ꝛ in continuis ſiue liquidis et aridis non cōparantur Et idē est de duplo ꝛ omnibus aliȳs et hoc patet per inducti onem. quia curuum in tibia et in naſo non ſunt comparabilia. et ſimiliter nudum in homine et in equo. Nudum em in homine priuatio est veſtiuz. et in equo priuatio est pellis ↄcijs. Si ergo ſm predicta nō ſolum oportet esse non equiuoca in rōne cōmuni. ſed etiam non habere differentiam formalem et ſubſtantialem. neq; in quiditate ipſorum ſm que est comparatio neq; in ſubiecto ꝓprio in quo ſunt tunc plana erit ſolutio ꝓobiectorū de multo et duplici et veloci in recto motu et circulari.

Dico aūt ſicut color habet diuiſionem nō ergo ꝓpabile ſm hoc. vt vtrū coloratū magis ſit album q̄z nigrū. Hoc em̄ ꝓpanť nō ſm aliquez colorē inq̄ſtum color est ſm album.

¶ Nic phs ponit tertiam conditionem ad cōparationē requiſitam includentē duas precedentes. et est iſta. q; illud in quo fit cōparatio et ea que comparanť sunt accepta in indiuiſibili ſpecie. hoc est in ſpē ſpecialiſſima. q; non fit comparatio aliqua niſi vbi potest esse maius et min⁹ et equale. Non aūt fit ꝓpatio talis niſi in accidētali forma q̄ per ſe vel per accidēs accidit et precipue fit ſm paſſionem ꝑ ſe accidēt. Cōmune aūt vt genus ita nō ꝓparatur ad ea quoz est gen⁹. q; est ps ꝺditaz eorū. ꝛ hoc ſicut color habet diuiſionem in ſpecies. et ideo colorata non cōparantur ſm habere colorem querendo an magis album q̄z nigrum ſit coloratum. q; ſic non fieret cōparatio ſm aliquem colorem in ſpecie acceptum. ſed fieret comparatio ſm q; est color in genere cōmuni. modo omnis cōparatio debet fieri in ſpecie ſpecialiſſima. ſicut ſi fiat ſm album vt q̄rendo an ois canis ſit albior equo

Sic et circa motum eque velox qđ in equali tempore mouetur equale tm̃ longitudinis in hac Si autem aliud quidem alteratum est aliud vero ductum. Equalis ergo hec alteratio Et similiter velox loci mutatio. sed inconueniens causa aut quia motus habet species Quare si que in equali tempore ducta equali longitudine eque velocia erit equalis rectus ꝛ circularis. Utrum ergo causa: quia loci mutatio genus aut quia linea genus. Tempus quidem em̃ semper idem atomus specie aut simul. Illa autem specie differũt et loci mutatio species habet. si quidem illud super qđ mouet

¶ Istud est secũdũ capitulum in quo phs applicat illas cõditiones ad ꝓparationẽ motuũ. Et diuidit istud capitulum in duas ptes In quarũ prima facit illud in cõmuni in secũda in speciali. ibi. De alteratõe aũt. Quantus igitur ad primã partem dicit phs q eadem q̃ requirũtur ad ꝓparatõem. etiam requirunt ad ꝓparatõem motuum. et ideo non bene ꝓpantur alteratio ꝛ loci mutatio penes eque velox. Nam eque velox est qđ equali tpe mouet fm equale. ita q si duo mobilia moueant localiter ꝛ pertrãseant equalia spacia debent moueri eque velociter Et si duo alterent et acquirãt qualitates similiũ graduũ diffuntur alterationes eque veloces ꝛ ergo bene dictũ est. si vnũ mobile moueat localiter ꝛ aliud alteret q non est eque velox motus cũ non sint eiusdem speciei ex quo motus in cõmuni diuidit in alterationem ꝛ loci mutationẽ. Si aũt dicat fm hoc q illa sunt eque velocia q̃ fm equalem longitudinem sunt ducta motu locali. et hoc sufficit ad ꝓparationẽ motuũ ad inuicez. tũc sequetur inconueniens. scz q ois motus localis sit ꝓpabilis in velocitate oi motui locali. sed hoc est inconueniens cũ superius sit reputatum inconueniens. q motus circularis ꝛ rectus sint ad inuicem ꝓpabiles. Et causa huius inconuenientis est qđa loci mutatio genus est ꝛ habet species diuersarũ naturarum in quibus nõ est velocitas vni⁹ rõnis. Aut cã est q linea q̃ est mensura spacij sup qđ est motus est genus et diuidit in rectã et circularem. ꝛ ideo motus vni⁹ nature non põt esse sup hec duo spacia. ꝓpter qđ vltery⁹ velocitas nõ erit eiusdẽ rõis Nõ em̃ dici põt q cã sit equocatio tpis. qa tẽpus oim tẽporaliũ q̃ tpe mensurãtur est in atomo. id est in indiuisibili spẽ. qz ꝓ subiecta nõ variantur. eo q in temporalibus reb⁹ nõ sit sicut in subiecto. sz sicut in nũeratis. vt dictũ est in q̃rto huius. ꝛ si tẽpus habeat spẽs ille sunt fm ptes integrales eius que sunt pteritũ ꝛ futurum Aut dõm erit absq; dubio q ambo spẽ differũt et motus ꝛ spacium et loci mutationes sunt specie diuerse in quib⁹ velocitas non oino est vnius rõnis. ꝓpter hoc q illud spaciũ in quo est loci mutatio habet species que sunt rectũ et circulare. et ideo loci mutatio eadem in specie cũ alia ꝓpabilis erit ei. qz velocitas earũ est vnius rationis

Aliquando aũt in quo vt si pedes ambulatio. Si ale volatio aut nõ sed figuris loci mutatio alia. Quare que in equali tempore mouẽtur fm eandem magnitudinẽ eque velocia sed idem indifferens spẽ et motu indifferẽs specie.

¶ Hic phs excludit q̃ddã qđ videt requiri ad cõparationem motuum localiu⁹ Nam alicui posset apparere. q motus locales diuersificarent specie fm instrumenta q̃ que fit motus. Exẽpli gratia. vt si queratur an volatio que fit per alas ꝛ ambulatio que fit per pedes sint conparabiles fm ꝓportionem velocitatis Ad hoc respondet phs q motus locales facti penes dtam instrumentorum sunt eiusdem speciei. Dtam penes figuram differunt. Nam aliter fm figuram acceptiones spacij transiti volans spaciũ ꝛ aliter ambulãs. ꝛ ideo si sint fm eãdẽ longitudinẽ pfit dici eque velocia et plus et min⁹ velocia qz figura nõ dat nisi accñtalẽ dtam motui. et hẽ vez fm q mot⁹ ꝓparatur ad id sicut in quo natura spẽi aut generis est motus qz per illud specificatur et noiatur localis aut alterationis aut augmenti. Sed si cõsideretur motus vt est actus mouentis ꝛ mobilis tũc non solum accñtalem dtam habẽt a mouẽte et mobili sed differũt specie mouentis et mobilis ambulatio volatio ꝛ natatio. Et signũ huius est sicut in quinto huius dictũ est. q alia est continuitas ambulationis et alia volatiõis. qa ambulatio nihil tẽporis interponit q̃uis interponat aliquid rei. sed volatio nec rei nec tpis aliqđ interponit. et quo ad hoc velocitas erit equiuoca in ambulatõe et volatione. Sic igitur in oib⁹ ꝓpabilibus rebus esset idez. et fm spẽm indifferens q̃tuz ad naturam in qua ẽ motus. hoc est cuius fluxus est ipe motus. sicut est linea recta aut circularis. quia etiam ipm moueri siue ipse motus debet esse indifferens. Et sic patet q motus locales facti penes differentiam instrumentoruz sunt eiusdẽ spẽi si spaciũ fuerit eiusdẽ speciei. sed si ambulatio fiat per lineam circularem. ꝛ volatio per lineam rectam sunt diuersarum specierum

Quare hoc considerandum est que differẽtia motus. Et signat ratio hec q gen⁹ nõ vnũ aliqđ est. sed iuxta hoc latẽt multa. suntq; equiuocationũ alie quidẽ multũ distantes alie vero babentes quandã similitudinẽ. Alie vero ꝓxime. aut genere aut similitudine. vnde nõ videnk equiuocatõnes cũ sint.

¶ Hic phs ostendit q quando fit cõparatio motus ad motum considerandа est que sit eius differentia. Et ex ratione iam dicta elicit aresto. q genus nõ est aliqđ vnũ simpliciter. cũ in eo latent multa hoc est ꝓpter similitudinẽ ꝛ propinquitatem ad vnitatẽ generis multoz eq̃uocatões latent. Sũt em̃ qđam equiuocationes multũ distantes. sicut sunt equiuocarõnes eoz que a casu ꝛ fortuna sunt equiuoca. vt qñ canis dicitur equiuoce de cane latrabili. sydere celesti. ꝛ belua marina. ita q eq̃uocata illa nullã habẽt a seinuicẽ ꝓportionẽ Alie vero sunt eq̃uocatõnes fm attributionẽ vnius fcatõis ad alia sicut fcatões analogoz q̃ habẽt quandã similitudinẽ ꝛ proportionem eo q referunk ad vnum. Et illorum adhuc quedam sunt proxima ꝛ paruz distantia. siue distẽt fm genus in quo sunt siue distent fm similitudinem comparatõis ad vnũ. Dicunk enim paruũ in genere distare que distant parum in natura illa a qua est impositum nomen cum tamen sit diuersa natura illa in se. Sed dicuntur parum distare in similitudine comparatõis siue

in qualitate in qua fit comparatio qñ natura cõmunis ẽ vna ſm rationem logicam. et eſt alia ꝓportio ipſius ad ſubiectum vnũ. z alia ad aliud. z qñ ille ꝓportiones parum diſtant tũc facile decipitur aliquis. vt credat illud eſſe vniuocũ qđ eſt eq̃uocũ. Alie ſunt plus diſtãtes z in his non eſt adeo facilis deceptio vt credant equiuoca eſſe vniuoca. Qñ igitur tot modis fiat equiuocatio impediens ꝓpatõnem. ſolerter q̃rẽdũ eſt de forma in q̃ debeat fieri ꝓpatio inter comparabilia. An ſcz ſit vna ſimpliciter puta ſpẽ ſpecialiſſima aut tm̃ vna genere aut analogia. et ſm hoc aut fit ꝓparatio aut nõ fit

Quãdo ergo altera eſt ſpecies ſi idem i alio aut ſi aliud in alio. Et quis terminus aut quo diſcernimus quod idem eſt album z dulce aut aliud. quia in albo videtur altera. aut quia oĩno non idem.

¶ Hic phs inquirit an ſpecies ſit alia ex hoc. q eadẽ natura eſt in alio et in alio recepta ſicut poſuerũt platonici. Reſpondet phs q nõ. ſed ex hoc q alia natura eſt i alio ſuſceptiuo. Et inquirit deinceps quis ſit termin⁹ hoc ẽ q̃ ſit definitio declarans ſpeciem. Et reſpondet phus q illa eſt ꝓpria definitio rei qua poſſum⁹ diſcernere An aliquid ſit hoc aut illud puta albũ z dulce. Eſt autẽ album aliud a dulci. q̃ aut differũt in ſubiecto aut vt dictum eſt non ſolum ex hoc q differant ſubiecto. ſed etiaz ex hoc q nominãt aliam et aliã naturam

De alteratione aũt qũo ẽ equaliter velox altera alteri. Si itaq̃ eſt ſanari alterari. Eſt autẽ hũc quidem velociter alium tarde ſanatũ eſſe et ſimul quoſdam. Quare erit alteratio equaliter velox. In equali eñ tẽpore alteratũ eſt equale eñ hoc non dicit ſed q̃ in q̃ſtitate equalitas eſt. ita hic ſimilitudo. ſed ſi ſit idem qđ mutatũ eſt in equali tpe eque velox

¶ Iſta eſt ſecũda pars in qua phs applicat illas ꝓditiones in ſpẽ ali ad ꝓparatõem motuum. z oſtendit phs q vna alteratio ꝓparat alteri. mouẽs vnã queſtionẽ dicẽs q in q̃rẽdũ ẽ de alteratõe qũo alteratio vna eq̃lis vel magis aut minus ſit velox alteri. ſi eñ ſanari eſt alterari tũc ꝓtingit de eadem infirmitate vnũ citius ſanari z alterũ tardi⁹. Etiam ꝓtingit qñq̃ aliquos ſimul ſanari ſm tempus. ita q ita cito ſanatur vn⁹ ſicut z alius. et tũc ille alterationes ſunt eque veloces. cum ſint alterationes eiuſdem ſpẽi Sz diceret aliquis eq̃litas reperiẽ in q̃ſtitate. ſilitudo aũt in qualitate. cũ ergo alteratões ſunt ad qualitates. videt q nõ poſſint dici alteratões eq̃les ſed potius ſimiles. q̃ tempus eſt extrinſecũ rei cuius eſt tempus. igitur oportet ꝓparatõem alterationũ fieri penes aliq̃d extrinſecũ qđ nõ eſt q̃ſtitas. Ad hoc reſpondet phs illo nõ obſtante alteratões dicunt eque veloces que ſunt ſm eandem qualitatẽ z in equali tpe. z intelligitur p eandẽ qualitatem q̃litas eiuſdem ſpẽi z eq̃lium graduum. Unde licet qualitas nõ eſt q̃ſta per ſe et extenſiue. tamen eſt q̃ſta intenſiue. z ſic dicuntur alteratões eq̃ veloces ex intẽtõe eq̃li qualitat⁹ z eq̃litate tpis

Utrũ ergo in quo paſſio. aut paſſionẽ oportet ꝓparare. Hoc quidẽ igit q ſanitas eadẽ ſit optet accipere aut neq̃ maius aut neq̃ min⁹ ſed ſimiliter exiſtat. Si aũt altera paſſio ſit. puta alteratur qđ ſit albũ et quod ſanatur. his nihil idem neq̃ equale neq̃ ſimile. aut iam hec ſpecies faciunt alterationis z non eſt vna ſicut neq̃ loci mutatio. Quare cõſiderandũ q̃t ſunt ſpecies alteratõnis z quot loci mutatõnis Si quidẽ igitur que mouentur ſpẽ differũt quoruz ſunt motus ſm ſeipſa et nõ ſm accñs z motus ſpẽ differũt. Si vero genere gñe. ſi ãt numero nũero Si igit vtrũ oportet ad paſſionem reſpicere ſi idez ſit aut ſimiles aut eq̃liter veloces alteratiões. aut i id qđ alteratur vt ſi huius q̃dem hmõi albatuz ſit bui⁹ aũt tm̃. aut in vtra q̃. Et eadem quidem. aut alia paſſione ſm q̃ eadem. Equalis autem aut inequalis ſm q̃ illa inequalis.

Hic phs mouet circa ꝓdictã ſolutõem vnã q̃ſtionẽ An in cõparatõe alterationũ ſit reſpiciendũ ad paſſionẽ tm̃ ſm quã eſt alteratio. aut ad ſubiectuz tm̃. aut ad tẽpus tm̃. cũ in ꝓhabito exemplo qđ eſt de duobus qui eq̃citro ſanant eſt accipere q ſanitas eſt eadez cũ vnũ ſubiectuz neq̃ maius hoc eſt ſm ptẽ maiorẽ neq̃ ſm ptẽ minorẽ ẽ ſz ſilr Aut etiã dicam⁹ q ſanitas eſt ſilis ſanitati q̃ vna nõ eſt ſm maius neq̃ ſm minus tẽpus q̃ alia Si ãt ſit altera paſſio in duab⁹ alterationib⁹ qñ aliqua alterantur ita q vnũ ſubiectũ alterẽ et alterũ ſanetur his nihil eſt cõe neq̃ ſilẽ neq̃ equale ſm q ꝓparari poſſunt Et reſpõdet phs q ſi fiet ꝓpatio duaꝝ alterationũ penes q̃ſtitatem ſubiecti vt ſcz tantũ alteret de vno q̃ſtum de altero. tunc erit ꝓparatio et equalitas motuũ alteratõnis p accidẽs q̃ equalitas nõ eſt alteratõnis p ſe ſz p ſuũ ſubiectũ Sz ſi attendaf ꝓpatio eq̃litatis in ipa paſſione ſm quã alterant ea q̃ ꝓpanf. tũc erit ꝓpatio imꝑfecta z impꝛopria imꝑfecta q̃dẽ. q̃ nõ eſt penes oĩa q̃ ſunt in motu. impꝛopa aũt. q̃ eq̃litas nõ dꝛ de qualitate ſed potius ſilitudo Et diligenter hic conſiderandũ eſt. q̃ ſi fiat alteratio ſm paſſiones duas ſpẽ differentes q ibi ſint due alterationes ſm ſpẽm z nõ vna ſicut dictũ eſt. q nõ oĩs loci mutatio cũ oĩ loci mutatõne eſt eadẽ ſpecie. igit etiã alterationes et loci mutatõnes ſunt ſm ſpẽm differentes. Nõ eñ hic cõſiderat tm̃ de motibus ſicut in q̃nto phyſico ꝛ. ſed conſideratur dꝛñtia motuum in ipis ſubiectis q̃ mouenf q̃ illa ſubiecta ſunt per ſe ſubiecta motus et nõ per accñs. Et iõ q̃ ſubiecta motus p ſe ſpẽ differũt: tũc etiã ipſi motus dꝛñt ſpẽ. vt patuit de volatione et ambulatione Et ſi ſubiecta differãt genere tũc etiam ipi motus differunt genere. Et ſi ſubiecta differant nũero tunc et motus differunt numero. Nec aliquis debet mirari in illo qđ dicitur q ſubiecta motus differunt genere q̃ius oẽ qđ mouetur ſit in genere ſubſtantie. q̃ non accipitur hic genus p genere generaliſſimo. ſed p genere ſubalterno ſicut dici ſolet q mobilium coꝛruptibiliũ et imobiliũ incoꝛruptibiliũ non eſt idem genus. cum termini ſint in eodem genere ꝓdicamentali Et ſic patet ex predictis q ſi queratur An in ꝓpatione et equalitate alterationum oportet reſpicere ad ſolã paſſionem ſi eadẽ ſit paſſio aut ſimilis aut equaliter veloces alterationes ipſarũ ſm tẽpus. aut oportet reſpicere ſolũ id in qđ alteratur qđ eſt

subiectū alteratōis inuestigando q̄ hmōi q̄dem subiecti pars est. ⁊ alterius tanta est albata q̄nta sit alba. ⁊ sic necessarium est respicere in hec vtraq; id est tam in subiectum q̄ in passionē. qz ex vtroq; variat spēs alteratōis. et variata spē nō fit ꝓparatio. ⁊ sic necessariū est determinare de alteratōe an sit eadē aut non. sed alia ꝑ passionē. qñ ipsa est eadem vel alia. ⁊ an sit equalis alteri aut inequalis per hoc q̄ cōsiderat an passio in subiecto vno est equalis passioni eidē fm spēm in altero vel inequalis. Si em solū respectus fieret ad subiectum tunc esset comparatio per accns in alteratōne. Et si ad solam passionē tūc esset impfecta ⁊ impropria. Nec deberet fieri ꝓparatio soluz penes tempus. qz tūc nō fieret cōparatio in moribꝫ penes aliqd extrinsecū. qd est inconueniens. et ideo respiciendus est ad omnia illa simul.

¶ Et autem in generatiōe ⁊ corruptione idem ꝓsiderandū est. qūo eque velox generatio est. si in equali tpe idē ⁊ idiuisibile. vt bō sed nō aīal. Velocior aūt est si in equali tpe alterū est. Nō em̄ habem⁹ aliqua duo in quibꝫ alteritas sicut dissimilitudo

¶ Nic phus ostendit qūo deberat fieri ꝓparatio in generatione ⁊ corruptōe dicens. q̄ in generatōe ⁊ corruptione idem ꝓsiderandū est qd̄ in aliis ꝓsideratum est. qz generatio ⁊ corruptio nō tm̄ sunt muratōes simplices. sz etiā cōpucte motibꝫ. ⁊ sic sunt diuisibiles ⁊ ad inuicē ꝓparabiles sicut aliꝫ motus. Et sic generatio dr eque velox generationi si idem fm spēm indiuisibile. id est spēm spēalissimā generet in tpe equali cū alio indiuiduo eiusdē spēi. vt si dicat q̄ hmōi ꝓpatio fiat in hoie ⁊ nō in aīali. eo q̄ aīal sit diuisibile in spēs nō aūt hō. Et tūc erit iequalis generatio generatiōi qñ in equali tpe pluri aut pauciori alteruz altero generat. Et ꝓportionabiliter dōm est de corruptōe. Nō em̄ sunt in ꝓparatōe generatōis ⁊ corruptōis duo noīa. sicut in motu locali ⁊ alteratōis. qz cuz ꝓparant motū q̄ sit i q̄titate tūc ꝓuenientia motuū. ꝓpio noīe vocat eqlitas ⁊ discōuenientia ieqlitas. ⁊ qñ ꝓpant alteratōes tūc ꝓuenientia vocat similitudo. ⁊ discōuenientia vocat dissimilitudo Et in motu locali est spaciū qd̄ e eqle aut inequale. ⁊ in alteratione est intensio qualitatis aut remissio In generatōe aūt et corruptōe nō habētur ꝓpria noīa. qz vnū qd̄ est in substantijs dr absolute ⁊ nō est in pluribꝫ aut duobꝫ ꝓparatis ad inuicē penes subam. sed potius simplr est in vno et ꝑ ons nō habētur duo noīa dbz exꝑmit ꝓparabilitas generationis ad generatōem fm ꝓuenientiā ⁊ in vna velocitate ⁊ fm discōuenientiam.

¶ Et si numerus suba maior ⁊ minor numer⁹ silis spēi. Sed si innoiatum est qd̄ cōmune. ⁊ vtrūq; sicut que plus passio aut excellens magis. q̄tum aūt maius

¶ Nic phus agit de ꝓparatōe generatōis fm opinionē Platonis dicēs. q̄ si numerus sit suba rerum vt dicebāt platonici. tūc suba que esset eiusdem spēi ex parte vnitatis. quā plato posuit esse spēm ⁊ formā hz maioritatē fm magnū ⁊ paruū. que plato ex parte materie posuit. sz q̄litas eiusdem spēi in alteratōe recipit magis ⁊ minus. In substantia vero fm platonicos non est nomen impositum. sicut in qualitate ⁊ q̄titate. Nam in q̄titate excellens dr maius. ⁊ excellens in q̄litate dr magis. Sed si hec positio platonis vera esset. tūc in equalitate generatōis non soluz oporteret respicere identitatē substantie fm spēm. sed etiaz fm maioritatē ⁊ minoritatem. sicut in alteratōe oportet q̄ qualitas sit eadem ⁊ similiter insit

Vtruz triplex cōditio in textu Aristotelis tacta sit in ꝓparatōe prōprie dicta obseruanda

¶ Ost videt q̄ non. nam geometer ꝓparat q̄titates diuersarum spērum ad inuicem. dicens lineam rectā esse brēuissimam linearuz que est inter duo pūcta. ⁊ circulum esse equalem figure pologonie. ¶ Secūdo sic. deus ⁊ creatura ad inuicem ꝓparant. ⁊ tamen in nullo vniuoce ꝓueniūt Etiā dr Gilbertus porr. q̄ aīal est animātius planta. ¶ In oppositum est doctrina phi in textu. Et ꝑ intellectu questiōis ponūtur duo discursus. quoz maior ꝑmi est

¶ Comparatio est quedā ꝓparabiliuz vnio. Minor Hec vnitas si sit ꝓpria est realis ⁊ vniuoca Conclō Igit si ꝓpatio debeat esse vera et perfecta tūc ad eam requirūtur tria

¶ Maior pz. qz ꝓparatio est mutua habitudo comparabiliū. sed hec est fm aliquid in quo ꝓparabilia vniūtur et ꝓueniūt. ergo est mutua ꝓparabiliū vnio. Nam si in nullo ꝓuenirent ad inuicem cōparari nō possent. ¶ Minor pz. ex eo qz equiuocatio impedit ꝓparatōem ꝓprie dictaz cum in ea dūtaxat inueniatur vnitas nomis aut vnitas fm quid. ⁊ hinc est q̄ penes acutum stilus. chorda. vox. et vinū non possunt ad inuicem ꝓparari. cū illis nō ꝓueniat vniuoce acutuz. vt latius patuit circa textum. Ad cōparatōem em̄ requirit vnitas realis. quare nō possunt ad inuicem ꝓparari aliqua duo fm genus. ita q̄ forma ꝓparationis vnitatem habeat genericam. cum illa nō sit realis vnitas. sed rōnis tm̄. et ideo aqua ⁊ aer nō possunt ad inuicem ꝓparari. multum ⁊ paucū. duplum ⁊ dimidium. et sic de silibꝫ. ¶ Conclusio pz. Nam ad ꝓparatiōez in trinsece tria requirūtur. scz duo ꝓparabilia. que ꝓparātur inter se ⁊ vna forma in qua ꝓparant fm excessum ⁊ defectum. vt cū dr canis est albior equo. canis ⁊ equus sunt cō parabilia. albedo aūt forma in qua fit ꝓparatio Aliud exē plū. vt iohānes est albior petro Maior alteri⁹ dis.

¶ Cōparatione abusiua aut improprie oīa entia vniuersi sunt ad inuicem ꝓparabilia Minor Faciendo ꝓprie dictas ꝓparatōes reqrūtur tres dicte ꝓditiones Cōclusio Igitur ad ꝓprie dictā ꝓparatiōez necessariū est obseruare triplicem ꝓditionem.

¶ Maior pz. nam omnia possunt comparari fm maius ⁊ minus ꝑfectum respectu ꝑmi. ⁊ sic ꝓsueuit dici q̄ in oīm genere primū est mensura aliorum. Etiā quinto ethicorū dr q̄ omnia venalia ad humanā indigentiam ꝓparātur. Est aūt triplex ꝓparatio. quedam em̄ est ꝓparatio abusiua. ⁊ ē qñ forma in q̄ fit ꝓparatio non ꝓuenit vtriq; ꝓparabiliū. vt cū dr deus est melior diabolo. Secūda est ꝓparatio improprie. et est qñ ꝓparabilia nec genere nec specie ꝓueniūt. sed analogia. vt suba est magis ens q̄ q̄litas

ant aliquod accūs. Tercia est ꝓparatio ꝓprie dicta ⁊ pfecta ⁊ est qñ ꝓparabilia ꝓuenīūt in vna natura specifica. vt fortes est albior platone. Minor pz p phm in textu. Et est ꝑma ꝓditio. q forma in qua fit ꝓparatio vniuoce ꝓueniat ꝓparabilib⁹. rōne cuius acutū in stilo ⁊ in chorda ⁊c. nō sunt ad inuicem ꝓpabilia. qz acutū nō ꝓuenit eis vniuoce. Secūda ꝓditio est. q illa forma in qua fit ꝓparatio in ꝓparabilib⁹ recipiat ꝑm vnū ꝑmū susceptiuū. vt albedo in cane ⁊ equo. ⁊ ideo multum ⁊ paucū in aere ⁊ aqua nō sunt ꝓparabilia. Tercia est q forma in qua fit cōparatio sit eiusdem spēi spēialissime. rōne cuius non fit ꝓparatio iter albū ⁊ nigrum. penes hoc q est magis vel minus colo ratum quamuis bene inter duo alba. Aut assignat sic ꝑm aliquos q ꝓparabilia debeant esse eiusdem spēi spēialissime. ⁊ ideo ꝑm illos hic nō est ꝓparatio ꝓprie dicta. hō est albior equo cuius nō sit ꝓpriissima siue abusiua. qz ꝓparabilia habent distinctōem specificaz. nō em̄ ꝓprie hō ⁊ equus ad inuicem ꝓparant. eo q superficies est primus susceptiuū in vtroq. Et istud etiam ꝑfirmat autoritate Alexandri dicētis Cōgrua hoc est ꝓpria ꝓparatio nō est hec fortissimus est leo lineū. ⁊ tñ fortitudo ꝑm vnū ꝓximū susceptiuū pt ꝓuenire leoni ⁊ lineo. sicut albedo. Quidam tñ dicūt q illa ꝓparabilia ꝓparant ad inuicem ꝓparationē ꝓprie dictā. ꝓpter vnitatem forme specifice ipsius ꝓparationis ⁊ ꝓpter vnitatem subiecti. primi qō est subiectum quo ⁊ nō qō. Et cuius hō ⁊ equus differāt specie simplr. tñ non in ordine ad ꝓparatōem. accidit em̄ homini ⁊ equo q spē differant inq̄tum cōparant. ⁊ sic albedo eis nō ꝓuenit ꝑm q spē diuerse sunt. sed inq̄tum sunt mixta. Conclusio sequitur ex ꝑmissis.

Ad obiecta in oppositū

Ad ꝑmus dōm est. q geometer vtit large siue impropprie equalitate ⁊ breuitate ⁊ fere equoce. vt inquit do Alber. ¶ Ad secūdū pz solo ex maiore. Et est notandū. q trib⁹ modis aliqd pt esse ꝓmune ad alterū. Uno mō simpliciter equoce. ⁊ in illo ꝓmuni non pt esse ꝓparatio. vt ꝺr phs in textu. Alio mō ꝺr aliquid ad aliq̄ vniuoce. ⁊ in illo potest esse ꝓpria ꝓparatio. Tercio mō aliqd est ꝓmune analogice. ⁊ in illo est quodāmodo ꝓparatio cuius non ꝓpria inq̄tum em̄ analogata habent ordinē ad vnū sic accedūt ad vniuocatōem. ⁊ ideo cū deus ⁊ creatura habeāt pfectiones ꝑm analogiā. nam illa q̄ sunt pfecta in deo sunt imperfecta in creaturis. ideo possunt ad inuicez ꝓparari magis deus ⁊ creatura cuius stilus ⁊ chorda instrumenti in acuto. Et cuius celum ⁊ ista inferiora nō habeant vnū subiectū ꝓmū. cum materia sit alterius nature in celo ⁊ in inferiorib⁹ habēt tñ vnū subiectū. primū qō est superficies. qz lumen est imediate in superficie celi. sicut etiam est in superficie aeris. ⁊ postea in aere sicut in subiecto remoto. ⁊ sic dicitur celū esse lucidius aere. Ad ꝑfirmatōem dōm est. q illa ē ꝓpatio ipropꝛe dcā. Aut dōm ē. q aial duob⁹ modis accipitur. Uno⁰ ꝑm absolutā rōnem generis. ⁊ sic nō fit ꝓparatio in eo. Alio modo intelligit esse in vna suaz spēz et sic in eo potest esse ꝓparatio

Incidūt dubia quorū

ꝑmū ē An oīs motus sit oīmi motui ꝓpabilis. ¶ Et videtur q sic. qz quecūq̄z ꝓuenīūt in aliquo vno possunt inter se ꝓparari respectu illius. omnes aūt motus in aliquo vno ꝓuenīūt. cum omnes fiant in tempore. ergo omnes motus sunt ad inuicem ꝓparabiles ¶ Secūdo sic. velox et tardū sunt passiones motus omni motui cōuenientes sed omnia inferiora quib⁹ ꝓuenit vna passio rōne sui superioris. possunt in illa passione ꝓparari. ergo omnes motus in velocitate ⁊ tarditate sunt comparabiles Confirmatur. qz velocitas ⁊ tarditas in motu ꝓuenīūt ex ꝓportione diuersa mouentiū ⁊ mobiliū. omnis em̄ ꝓportio est alteri ꝓparabilis. ergo ꝓportio vnius mouentis ad suum mobile est alteri ꝓportioni ꝓparabilis. et per ꝓsequēs omnis motus est alteri ꝓparabilis in velocitate ⁊ tarditate. ¶ Tercio sic. phus ꝺr quarto physicoz de vacuo. q oīs motus est oīmi motui ꝓparabilis.

¶ Solo q non. nam si omnes motus essent ad inuicē cōparabiles. sequeret per locum a toto in cōtrate. q motus rectus ⁊ motus circularis essent ad se inuicem ꝓparabiles. Consequens est falsum. quoniā tūc in vtroq equale spacium transiret in equali tempore. ⁊ p ꝓsequens oporteret lineā circularem ⁊ rectam esse equales. sed hoc est manifeste falsum. ergo ⁊c

¶ Ad obiecta in oppositū. ad primū dōm est ad maiorē q quecūq̄z ꝓuenīūt in aliquo vno vniuoce possunt ad inuicem ꝓparari. iam manifestū est q nō oīes motus vniuoce rpe mensurant. sed analogice. Nam motus localis per pus mensurat tempore. ⁊ ex ꝓsequenti motus ad formam. ⁊ ideo in tempore nō habēt ꝓparatōnem pfectam cuius habeant ꝓparatōem imꝑfectam in cōtum duratōne ꝓueniūt. ¶ Ad secūdum dōm est. q ille passiones in ipis reperiūtur analogice. ⁊ ideo in ipsis nō inuenit ꝓprie comparatio ¶ Ad ꝑfirmatōez dōm est. q ille due ꝓportiones possunt dupl⁹ considerari. Uno modo ꝑm se ⁊ abstracte. non ꝓsiderando mobilia ⁊ mouentia in quib⁹ habent esse physicū. ⁊ illo⁰ sunt ꝓparabiles. Alio modo ꝓsideran tur ꝑcretiue ꝑm esse physicū quod habent in illis mobilibus ⁊ mouentib⁹. ⁊ sic nō habent ꝓparatōem nec vniuocationem. ¶ Ad terciuz dicendū est. q phus loquit ibi de cōparatione impropꝛie dicta

Secūdum dubium est.

An motus sursum ⁊ deorsum possint ad inuicem cōparari. ¶ Et videtur q non. qz motus rectus ⁊ mot⁹ circularis non possunt ad inuicem ꝓparari. ergo.

¶ Solo q sic. qm̄ ꝓditiones comparationis ꝓueniūt eis ¶ Ad obiectū in oppositū dōm est q nō est simile. qz motus sursum ⁊ deorsum fiunt p spaciū vnius speciei. sic em̄ nō est de motu circulari ⁊ recto.

Tertium dubium est

An multum ⁊ duplum dicātur vniuoce in aere ⁊ aqua. hoc est an sint eiusdem rōnis an nō. ¶ Solo do. Alberti. q duob⁹ modis definiri possunt. Uno modo logice ꝑm q abstrahūt ab hoc ⁊ ab illo ⁊ a quolibet multo et duplo. ⁊ hoc modo erūt eiusdem rōnis definitōes istorū Alio modo possunt definiri physice ꝑm esse qō habent in his que sunt multa ⁊ dupla. ⁊ hoc modo nō sunt in aere et in aqua eiusdem rōnis. Et tñ ponūtur eadem in definitionib⁹ istorum multi scz ⁊ dupli. qz nō habent ꝓpria nomina definitiua multum ⁊ duplum ꝑm q variātur in singulis naturis. ⁊ sic ꝺr multum est quod habet tantum ⁊ amplius. ⁊ duplum est quod est sicut duo ad vnum. ⁊ tñ

iste definitiones ſm esse physicum accepte in diuersis ſz diuerse z equiuoce. Nam multum in aere est qđ est tantum z nō amplius. z duplū qđ est sicut duo ad vnum. ibi tantū et plus qđ ponitur in definitōe multi nō erit eiusdem rōnis cum eo quod dr multum aque z duplū aque. sed potius tantū erit equiuocū z similiter plus et duo erit equiuocū z vnū que ponūtur in definitione dupli. Qz autem duplum sit equiuocū potest sic ostendi. qz ſm diuersas rōnes de multis dr. Nam aliquando aliquid dr esse duplum alicui ſm mensuram linealem. aliquādo ſm mē suram superficialem. z aliquādo ſm mensuram corporalē Etiam omnia quatuor dicūtur dupla omnib⁹ duob⁹ ſm̄ multitudinem acceptam penes illas ratiōes discretiuas ſm quas illa dicūtur quatuor z illa dupla. tamen simpl'r non omnia quatuor sunt omnib⁹ duob⁹ dupla. qz quatuor linee pedales hoc est q̄ttitatis vnius pedis non ſz duple duab⁹ lineis pedalib⁹. id est quarum quelibet est bipedalis. sed sunt eis equales. Et eodem modo dicendū est in qualitatib⁹ q̄ albedo pueri ē equalis albedini viri ſm̄ intentōem z tū nō est ei equalis ſm extensionem

Quartū dubium est

Utrū ad ꝓparatōem ꝓprie dictam requirat vnitas proximi susceptiui ſm q̄ eis inest natura ꝓparatōis. ¶ Et videtur q̄ non. Nam equus z homo ad inuicem cōparantur penes. album. tamen impossibile est q̄ album. eq̄ et homini conueniat ſm idem susceptiuum proximū. cuz non sit eadem superficies equi z hominis ¶ Solutio q̄ sic. vt patet per philosophum in textu. ¶ Et ad obiectuz in oppositum dicendum est. quāuis non sit eadem superficies numero in homine z equo. vtiq̄ tñ est eadē in spē

Quintum dubium est.

An equalitas alterationum sumatur penes subiectum alteratum aut penes qualitatem ad quam fit comparatio. ¶ Solutio ſm vtrūq̄. quoniaz requiritur q̄ equales partes subiecti alterentur. z q̄ ille partes in principio illarum alterationum sint equaliter disposite ad susceptiōem qualitatem ad quam est alteratio. Etiaz requiritur q̄ ſm idem esse perfectum siue imperfectum acquirat in vtroq̄ alteratorum

Sextum dubium est

¶ Quomodo debeat cognosci q̄ eadem qualitas sit aut diuersa que in pluribus reperitur. ¶ Solutio. illud debet cognosci ex essentiali diffinitione. sicut per diffinitionez cognoscitur an dulce sit idem cum albo aut diuersum. albuz autem videtur esse diuersum in ratione. hoc est diffinitione quando comparatur ad alba. sicut cum dicitur. vox alba color albus. z sic discernitur q̄ forma siue dispositio altera est in quibusdā equiuocis. que multum distant. aut que non omnino idem sunt. sicut equiuoca que paruz distant z non distant ſm se. sed ſm participatiōem qua participantur a subiectis. Documenta autem quib⁹ ipsa cognoscūtur sunt considerationes tradite in septimo topicorum de eodem et diuerso

Septimuz dubiū est

An genus sit equiuocum. ¶ Et videtur primo q̄ non Nam illud est vniuocum quod predicatur vno nomine z vna rōne de suis inferioribus. genus autem est huiusmodi. vt patet autoritate omnium logicorum ¶ Solutio q̄ sic. vt patet per philosophum in textu dicentem in genere latent multa. Et potest illa autoritas duob⁹ modis exponi. Primo mō sic in genere latent multa. hoc est multe species. quarum quelibet habet propriam rationem. ꝓpter quod dicit Arestoteles primo de anima. q̄ ratio animalis ſm vniq̄q̄z aial est altera z altera. et hoc mō ꝓpositio est vera. Alio modo potest sic exponi. in genere latent multa. id est propter similitudinem ad vnitatem generis logici latent multe equiuocationes. quia equiuocationuz sunt multa genera. qz quedam sunt multum distantes. sicuti patuit circa textus declarationem

¶ Ad obiectum in oppositum dicēdum est. q̄ est duplex vniuocatio. Quedam est vniuocatio metaphysica supra quā fundat vniuocatio logica z illa sumit ab vnitate forme que ſm se est vna vnitate ꝓncipij formalis. et per indifferentiam antequam in diuersis speciebus aut indiuiduis diuersificatur. Alia est vniuocatio physica. que sumitur ab vnitate forme in esse physico Cuius ratio est. quia ad vniuocationem requiritur vnitas nominis z rationis Et quia ratio dupliciter potest cōsiderari. Uno⁹ ſm̄ q̄ datur de re in eē metaphysico. z alio modo in esse physico. et ideo bene stat q̄ aliqua sint vniuoca ſm rationem logicaz. aut metaphysicam. que tamen non sunt vniuoca vniuocatione physica. cum non habeant eandem rationez physicam. Quia ratio physica includit materiam que non est eiusdem rationis in diuersis specieb⁹. Ex quo patz. q̄ genus ſm esse physicum quod habet in diuersis specieb⁹ nō est vniuocum. sed magis equiuocum. sed in esse metaphysico vt accipitur in prioritate nature qua precedit suas species et in esse logico dicit aliquid vnum ſm rem. vt patet quarto topicorum. Aut dicendū est. q̄ est bene vniuocum vniuocatione rationis. sed non est vniuocum vniuocatione realis. qualis est solius speciei ¶ Sed diceres species specialissima etiam diuiditur in plura. ergo nō est vniuoca ¶ Ad hoc dicendum est. q̄ duplex est diuisio. Quedam est materialis. z tali diuisione diuiditur species specialissima. Alia est diuisio formalis. z tali non diuiditur species specialissima. cum ergo species specialissima diuidatur diuisione formali. sic manet vnitas realis formalis in specie specialissima. sicut vnitas materialis aut numeralis est in indiuiduis. sed cuz genus diuidatur formaliter. sic non habet in se aliquam vnitatem realem. et ħ est quod dicit Theomixtius. q̄ genus est quidam conceptus sine ypostasi reali ex tenui similitudine singularium collectus. physicus tamen considerat de passionibus generis nō ſm̄ intentōem siue vnitatez generis. sed ſm q̄ inuenitur in suis speciebus. sed logicus de passionibus generis ſm q̄ huiusmodi. cum ei sic ꝓueniant passiones intentionales. de q̄b⁹ physicus oīno nihil ꝓsiderare habet

¶ Quoniam autē mouens mouet semper aliquid et in aliquo et vsq̄ ad aliquid. Dico autez in aliquo. quia in tempore vsq̄ autem ad aliq̄d quia ad quantam aliquam lōgitudinem. semp eñ simul mouet z mouit. quare q̄tum aliquid erit quod motum est et in quanto

¶Istud est tercium capitulum huius tractatus.in quo philosophus ponit aliquas regulas ꝓportionuꝫ .scz circa velocitatem ⁊ tarditatem in motibus. Et diuidit̃ tur istud capitulu in duas partes.In quarum prima h facit de motu locali.In secūda idem facit in alijs motib ibi.(Sic igitur in alteratione.) Et diuiditur prima ps in duas particulas.In quarum prima ponit penes que motus locales comparantur.In secunda colligit sex regulas.ibi(Sit igitur.a.mouens) Quantum ergo ad p mam partꝫ̃ dicit philosophus q in oī motu sem per est aliquid mouēs.⁊ in aliquo.⁊ vsq; ad aliquid. Dicitur em̄ in aliquo tempore.quia in aliquo tempore mouet omne mouens.Et dicit vsq; ad aliquid. qz in motu locali vsq; ad aliam longitudinē certam mouet omne mouens quod est corpus aut virtus in corpore. Omne em̄ tale mouens mouet motu recto.quia id quod circulari ter mouet est intelligentia que non diuiditur. ⁊ tale mouens semper mouetur.cum non moueat nisi motum.⁊ h in infinitum. Omne ergo qđ sic motum mouet est quantum aliquid ⁊ diuisibile.⁊ ita vtrunq; diuisibile est sicut et mouens.et hec omnia in sexto huius sunt demonstrata. Et quo elici potest.q si deberat fieri comparatio motuum localium q ibi sunt quatuor.scz mouēs. mobile.spacium ⁊ tempus

¶Sit igitur .a.quod est mouēs.b autez qđ mouetur quātacūq; autem longitudo mota c in quantocūq; est tempore in quo est d. in eq̄li igitur tempore equalis potentia ei in quo est a.medietatem ipsius b:duplicem ipsius c transibit.ipsum autem c in medietate ipsius d.sic em̄ erit analogia. Et si eadem potentia idez in hoc tempore tandem mouet et medietatem in medietate mouebit.⁊ media virtus mediū mouebit in equali tempore equale.vt ipsius a potentie sit et medietas que est ipsum c.et ipsius b r sit medium.Similiter igitur se habent et ꝑm analogiam virtus ad graue. quare equale et in equali tempore mouebit

¶ Ista est tercia particula istius partis.in qua ponit philosophus terminos generales huic doctrine competētes.que generalis est ⁊ non contracta ad aliquam speciale naturam mouentium ⁊ motorum .ex quibus eliciuntur regule .vt patebit in processu. Dicit ergo philosophꝰ q .a. littera significat nobis mouens quantum. b.autem significat mobile quod mouetur.⁊ est proportionatuꝫ ad suum mouens quod est.a.quantūcunq; etiam fuerit longitudo mota siue super quaꝫ est motus sit significata per litteram.c.⁊ motus iste expleatur in quantocūq; tempore aliquis voluerit quod significatur per litteram.d. Et ex quibus elicūtur alique regule.quaruꝫ prima est ista.Si aliqua virtus moueat aliquod mobile per aliquam longitudinem siue spacium in aliquo tempore.tunc eadem virtus aut similis mouebit medietatem illius mobilis ꝑ duplex spacium in eodem tempore.quia eadem est ꝓportio totius spacij ad totam potentiam ⁊ medij spacij ad mediam potentiam.si ergo diuidatur mobile tunc spacium duplicatur propter victoriam mouentis super mobile.⁊ sic mouebit in eodem tempore per duplex spacium Secūda.si aliqua virtus moueat aliquod mobile per aliquod spacium in aliquo tempore.tunc eadem aut equalis virtus mouebit medietatem mobilis per idem spacium in medietate temporis.quia si diuidatur mobile tūc mediatur tempus. ¶Tercia regula est.si aliqua virtus mouens mouet aliquod mobile per aliquod spacium in aliquo tempore.tunc media virtus mouebit medietatez mobilis per idem spacium in eodez tempore.quia in hoc seruatur analogia ⁊ proportio mouentiuꝫ ad mobilia .qz ꝑm eandem proportionem ꝑm quam se habet tota virtꝰ mouens ad totum mobile ꝑm eandem se habet pars virtutis mouentis ad partem siue medietatem mobilis. Et potest sic ostēdi in litteris.vt dicatur q medietas ipsius.a.quod est mouens sit signata per litteraꝫ.c.⁊ medietas eius quod est.b.quod mouetur sit notata per litteraꝫ 3.ꝑm em̄ analogiam qua se habet totum ad totum.habet etiam se pars proportionabilis toti mouenti ad proporti onabilē partem eius quod mouetur Causa huius est.qz omnis motus prouenit ex victoria virtutis mouētis super mobile.⁊ cum illa virtus mouet oportet potentiam passiuam eius quod mouetur sibi esse proportōabilem et cum non sit infinita oportet q sit in tempore. Si em̄ esset infinita tunc eius motus esset in nūc.quod est indiuisibile temporis. Et necessario surgunt tres proportiones siue regule.due ex diuisione solius mobilis vna cum additione longitudinis ⁊ non temporis.⁊ alia est cum temporis diuisione ⁊ sine temporis additione ꝑm duo que cadunt in diffinitione velocitatis.hoc em̄ eodem tempore q transit plus ⁊ in minori tempore procedit equale. Manifestum em̄ est q vna manens virtus mouens velocꝰ mouet dimidium cū integrum. Et super istas proportiones optima ⁊ pulcerrima fundantur theorematata ingeniorū et scientia de ponderib⁹ ⁊ in his que subalternantur ꝑm aliquid geometrie.⁊ ꝑm aliquid physice.quia ꝑm eandez analogiam virtus mouens regulariter se habet ad graue quodlibet regulariter motum.⁊ ideo equaliter graue mouet eadem virtus in eodem aut equali tpe.⁊ sic ꝓportōes elicite sunt ex ꝓportione totius ad totum.

¶Et si e ipsum z mouet in ipso d ꝑm c nō necessarium est in equali tempore e duplum ipso z mouere ꝑm medietatem ipsius c.Si vero a b mouebit in ipso d quanta est ipsum c. medietas ipsius a.que est in quo est e.ipsuꝫ b non mouebit in tempore in quo est d. neq; in aliquo ipsius d ipsius c ꝑm qđ est analogū ad totum e.sicut est a ad z.omne em̄ si contingit non mouebit nihil.Si em̄ tota virtus totum mouit.medietas non mouebit neq; quantam neq; in quocūq;.vnus em̄ mouere nauem si q dem nauem trahentiū decidit potentia in numerū ⁊ lōgitudinem quā omnes mouerunt

¶Hic philosophꝰ ponit duas regulas negatiuas.quarum prima est.que tamen est quarta in ordine regularū. q si concessum ab aliquo fuerit q medietas virtutis mouentis que est .e.mouet medietatem motꝰ que est.z.in toto tempore per totum spacium.e.tunc non est necessariū q eadem medietas mouentis que est.e.moueat duplum

moti quod duplum ad.z.et est eğle ipsi.b.integro in equali tempore ei quod est.d.fm medietatem spacij quod notatur per.c.hoc est tantū dici si aliqua virtus moueat ali quod mobile per aliquod spacium in aliquo tempore.tūc non est necessariū ꝙ equalis potentia moueat duplex mobile per medium spacium in eodem tempore ¶ Quinta est. Si. a.mouens positum sit mouere.b.totum. in toto tempore.d.per longitudinem.c. non tamē oportet ꝙ medietas ipsius.a.mouentis moueat totum .b.in tempore quod est.d.in altam partem spacij que est.c. que pars ꝓportionem talem habet ad totum spacium.c. qualem habet proportionem.e.ad.a. hoc est medietas ad integrū totum.potest em̄ contingere ꝙ omnino nō mouebit ipm et in nullum spacium necz in magnum necz in paruuz. qz si tota virtus moueat aliquam quantitatem totam potest contingere ꝙ medietas illius virtutis non mouebit totum omnino necz in toto tempore.necz in parte temporis.necz in aliquo maiori tempore mouet fm aliquod spacium.quia contingit ꝙ triginta homines moueāt nauim.z tamen diuiso spacio in triginta partes stat ꝙ nullus illorum solus potest trahere nauim per aliquam partem spacij.quia vnus solus nō potest mouere nauim.qz non est necessarium si tota virtus mouens potest in totū mobile ꝙ pars virtutis mouentis posset etiam super totum mobile.

¶ Propter hoc zenonis ratio non est vera ꝙ sonet milij quelibet pars.nihil em̄ prohibet non mouere aerem in nullo tempore tantū quātum moueret cadens totus modius. Necz itaqz tāta pars quantacūqz mouebit cum toto si sit ꝑ se hoc non mouet. Necz em̄ non est nisi potentia in toto.

¶ Nic pbus ex predictis improbat opinionem quādā zenonis.qui voluit ꝙ si totus modius milij percutiendo aerem z mouendo facit tantum sonū ꝙ quelibet pars ꝑ se cadens faciet sonū proportionabilez sue quantitati. Hec em̄ positio non est vera.quia posset tantū diminui grauitas ꝙ nō esset sufficiens et potens diuidere aerem ad sonandum. vt videtur manifeste in paruis corporib⁹ terrestrib⁹. vtputa in atomis qui in aere cōmentur.qz non habent potentiā diuidendi aerem. cōuenit em̄ parti aliquid quando est in toto.quod non cōuenit sibi quando accipitur vt diuisa a toto.z sic virtus vnius partis est disponēs ad alteram.z illa ad terciam donec ex virtutib⁹ partialib⁹ colligitur virtus totius.z tūc vltima pars est ꝓplens dispositionem omniū partiū ꝑcedentiū vltimam z hoc ignorauit zeno.sicut patz in cauatione lapidis. Et hoc est dupliciter.scz diuisim z ꝓiūctim. Diuisim quidez in guttis lapidem cauantib⁹.qz vna illarum non cadit cum altera nec remanet cum ipsa.z tamen non quelibet radit aliquid de lapide.sed vna post aliam percutiendo disponit vt aliquid de lapide separetur.z cum sufficienter lapis dispositus est.tūc venit vna que tollit hoc de lapide quod dispositum fuit ad separationem. Cōiūctim autē sicut in modio milij sonante.quia quodlibet granum milij affert virtutem sonandi fm ꝙ coniūgitur cum alio.z id quod vltimo additum est complet mensure sonantis quātitatem. et illud cum alijs ꝑcedentib⁹ educit potentiam ad actum sonandi. Sed si accipiantur duo aut plura diuisim que sunt ad inuicem ꝓportionabilia fm ꝓportionem vnā que sunt mouentia z comūgantur diuisim mota in eadem ꝓportōne.tunc verum est ꝙ si duo mouent duo diuisim.ꝙ mouentia contūcta mouebūt mota coniūctim.ita ꝙ verum ꝙ ꝓiunctim mouet vtrūqz mobilium. Et hoc si sint in ꝓportione vna.qz srin diuersis accipiant tūc nō est verum

¶ Si vero duo z vtrūqz horum aut vtrūqz mouet tantum in tanto z composite potentie compositum ex grauibus equali mouebūt longitudine:et in equali tpe analogū nāqz

¶ Nic pbus ponit sextam regulam.istam scz.si ergo duoruz,mouentiū ꝓportiōabiliuz vtrūqz diuisim mouet tantam quantitatem per tantum spacium in tanto tēpore.tūc etiam ille potentie mouentes composite mouebunt illud quod compositum est ex quātis gravib⁹ motis per equalem longitudinē z in equali tpe.qz tūc sūs est analogia partis ad partē.z totius ad totum

¶ Sic igit in alteratōe z in augmento aliqd ꝙdem em̄ est augens.aliquid aūt z quod augetur. In quanto igitur tempore z quantum aliud quidem auget. aliud autem augetur. Et alterans quidem et quod alteratur similiter aliquid et quantum fm maius z minus alterata sunt z in quanto tempore:in duplo duplum.et duplum in duplo. Medium autem in medio tempore.aut in medio mediū.aut in equali duplum. Si aūt alterans aut augēs tantū in tanto tempore auget aut alterat nō necesse est. et medium in medio.z in medio medium. Sed nihil si cōtingit augmentabit aut alterabit sicut et in graui

¶ Ista est secūda pars huius capituli.in qua pbus idem facit in alijs motib⁹ dicens.ꝙ eodem modo dicendum est de alteratione z augmento. In omni em̄ augmentatōne est aliquid quidem augens z aliquid quod augetur.et in aliquanto tempore.z fm aliquam determinatam quantitatem auget augens z augetur auctum. sicut dictū est de motu locali. Similiter autē est in alteratione.quia in omni alteratione oportet ꝙ sit aliquid alterans z aliquid alteratum.z ibi est quantitas intensiua fm ꝙ magis z minus alterata eē cognoscūtur.z hec alteratio est in aliquo tempore determinato. His igitur suppositis tam in augmentatione cꝫ in alteratione sicut in loci mutatiōe potest fieri proportio que in loci mutatione habita ē. Nam si alterans alterat alteratum tantum in tanto tempore.tunc idem alterans alterabit medietatem alterati eiusdem in duplo passionis in eodem tempore. Et si in eodem tēpore alterat totum in toto tempore.tunc in duplo illius tēporis alterabit fm duplū intensionis qualitatis fm quaz alterat.z in medio illius temporis alterat totum fm medietatem intensionis qualitatis.aut etiam alterat in medio tempore medium.hoc est fm medium passionis. aut etiam in equali tempore alterabit tota virtus alterans dimidium alteratum fm duplum passionis quam induxit per alterationem. Quocunqz em̄ modo ponatur virtus alterans augeri super alteratū in tanto tpe poneretur crescere alterationis velocitas z tempus diminui z ecoīs

uerso si diminuatur necesse est velocitatem diminui ⁊ tē/pus augeri. Sed si concessum fuerit ab aliquo ꝙ alterās et augens que quanta sunt augent totum ⁊ alterant in ta li tempore totum. non necesse est propter hoc ꝙ mediū al/terantis virtutis aut agentis totum alteratum in medio illius temporis augeāt aut alterēt. ita ꝙ medium augmē ti ⁊ intensionis sit inductum in medio temporis. sed for/te nihil omnino de ipso augmentabit vel alterabit ꝑm ali quod tempus. sicut dictum est de graui circa proportiōez mobilis localis ad mouens localiter. Sed hoc est verum ꝙ si duo augentia aut alterantia in proportione vna exi/stentia augeāt vel alterent duo proportionabilia sibi ꝑm intensionem aliquam in tempore vno determinato. tunc illa duo coniūctim augentia et alterantia augebūt aut al terabunt coniūctim proportionabiliter sibi respondētib⁹ ꝑm tantūdem in equali tpe. ⁊ tm̄ de ꝓpatōe motuū

Verū regule de mouentium et mobilium comparatione a pho assignate sint vere.

¶ Et videtur primo ꝙ non. Nam si aliquis posset por/tare duas libras per vnum miliare vna hora non opor/tet ꝙ possit portare vnam libram in eodem tempore per duo miliaria. ergo non oportet ꝙ si mouens moueat ali/quod mobile per aliquod tempus ⁊ per aliquod spacium ꝙ moueat medietatem mobilis per duplex spacium. ⁊ p consequēs prima regula non est vera ¶ Secundo ar/guitur contra secūdam. quia si aliquis posset proijcere la pidem per aliquod spacium in aliquo tempore non opor tet ipsum proijcere medietatem lapidis per equale spaci/um in medietate temporis. quia quandocz stat ꝙ aliquis non possit proijcere paruum lapidem. sed melius possit maiorem proijcere. ergo. ¶ Tercio sic. si aliquod mouēs moueat aliquod mobile non oportet medietatem ei⁹ mo uere medietatem illius mobilis. ergo. Antecedens pro/batur. qz virtus vnita est fortior seipsa dispersa. ergo non oportet ꝙ cuius totum mouens moueat totuz mobile ꝙ pars eius moueat mobile ¶ Quarto sic. intelligentia est indiuisibilis que est mouēs celum. ergo impossibile est ꝙ medietas eius moueat medietatem celi. ¶ In oppositum est doctrina philosophi in textu ¶ Pro intellectu istius questionis mote ponūtur duo discursus. Quorum maior primi est ista.

¶ Fundātur he regule in proportiōe actiue virtutis mouentis et passiue mobilis Minor. Ad quarum vnitatem requiritur ꝙ mouēs sit simpliciter ⁊ absolute habēs virtutem actiuaz et mobile virtutem dūtaxat passiuam Conclusio. Igitur accipiendo motus naturales et animales in suo esse completo. tunc nō sal/uatur in his barum regularum proportio

¶ Maior patet per phm in textu. comparantez semper virtutem mouentem ad mobile. Et est hec comparatio analogica siue improportia. ⁊ non ꝓpria siue vniuoca. ⁊ ideo non oportet ꝙ virtus actiua mouentis conueniat genere aut specie cum virtute mobilis. sed sufficit habitudo act⁹ et potentie que plus differunt q̄ genere. ⁊ ideo non con/uenit eis comparatio proprie dicta. sed ꝓportio siue analo gia vt dicit phus in textu. ¶ Minor patet. nam si accipi antur mouens ⁊ mobile ꝑm ꝙ virtutibus actiuis ⁊ pas/siuis permiscentur. ita scz ꝙ in mouente non solum sit vir tus actiua. sed etiam passiua. Et similiter in mobili tūc ꝓ pter confusionem virtutum talium non potest seruari de bita proportio mouētis ad mobile. ⁊ ideo he regule non habent veritatem in motu violento animali ⁊ naturali. quando mouentia ⁊ mobilia in talib⁹ motib⁹ sic se habēt ꝙ virtuti actiue permiscetur virtus passiua. ⁊ econtra. In motu eīn naturali mouens plus dominatur mobili in fi/ne q̄ in principio. ⁊ in motu animali plus in medio. et in motu violento plus in principio. ¶ Conclusio patz ex predictis. Et habent se ꝓparatio ⁊ ꝓportio sicut supe/rius ⁊ inferius. Omnis eīn comparatio est proportio nō autem econuerso Nam ad comparationem triplex requi ritur vnitas. scz vnitas speciei specialissime. subiecti. ⁊ sus/ceptiui proximi. Ad ꝓportionem eīn que alio nomine ap/pellatur analogia sufficit vnitas analogie. Maior alterius discursus

¶ Velocitas motus causatur ex victoria mo/uentis supra id quod mouetur Minor. Ve locius eīn est quod plus pertransit in equali tē pore. et equeuelocius quod in equali tempore pertransit equale Conclusio Igitur regu le de mouentium et mobiliuz comparatione a pho assignate sunt vere.

¶ Maior patz. quia quanto mouens plus vicerit mobi/lis resistentiam. tanto minus motus retardatur ⁊ fit ve/locior. vt patz per phm quarto physicoruz in tractatu de vacuo ¶ Minor patz sexto huius ¶ Conclusio sequi tur ex premissis.

Ad obiecta in oppositū

Ad pmū dom est ꝙ interemptōem ꝓsequentis. qz ibi nō fit diuisio totius mobilis ad omnia illa que talem respiciūt ꝓparatōem. cum in tali motu sit resistentia. cū ibi non sit solum due libre. sed etiā corpus animalis qđ est de se gra ue. Et ideo vt iste regule efficaciam habeāt tres ꝓditōes requirūtur. Quarꝝ pma est. ꝙ sub virtute motiua ꝓpre/hendatur omne illud qđ actiue potest ꝓcurrere ad motū sicut sunt raritas ⁊ densitas medij. ⁊ etiā ꝙ nō fiat fatiga tio in mouente sic ꝙ teneat eandē dispōnem ad mouēdū. et ꝙ mobile intelligit omne illud qđ quocūcz modo pōt passiue ꝓcurrere ad motum. Secūda ꝓditio est. ꝙ iste cō ditiones dūtaxat valent ꝑm ꝓmunē rōnem mouentiū ⁊ mobiliū. qz si fiat descensus ad certa mobilia ⁊ mouentia tunc nō habent veritatē. ¶ Tercia est. ꝙ iste regule intelli gūtur de motu agentiū naturaliū. qz agēna volūtaria nō agūt ꝑm vltimū posse. sicut agentia naturalia. ¶ Ad se/cūdum dom est ꝙ ibi non remanet eadem virtus totalis respectu illius motus. qz ꝓiciens nō ꝑt causare tantū im petū ī aere cū paruo lapide sicut cū magno sibi ꝓpozōato ergo non remanet ibi totum illud qđ facit ad velocitatem motus. ¶ Ad terciū dom est. ꝙ quemadmodum dispe gitur virtus mouens ⁊ debilitatur. ita etiaz similiter de bilitatur mobilis resistentia qđ diuidit sicut ꝑtus mouēs ¶ Ad quartū dom est. ꝙ phs hic solū loquitur de mo uentib⁹ naturalib⁹ agentib⁹ ꝑm suū totum posse

Incidunt dubia quor

primū est. Quor sunt species mouentium. Solutio tres. Quedā em̄ sunt que mouēt que nec sunt corpora nec virtutes corporales siue virtutes in corpore sicut dixerūt peripatetici. et sunt illi motores indiuisibiles q̄ nō multiplicantur q̄titate corporis multiplicata. nec diminuunt q̄titate diminuta per se vel per accidens sicut intelligentie mouent celestia. et corpus humanū quod monetur ab intellectu. q̄dam aūt sunt mouentia q̄ non sunt corpora sed tm̄ sunt virtutes corporales. hoc est que crescunt et decrescunt multiplicata materia sua propria t diminuta. sicut est grauitas leuitas t hmōi. Alia mouentia sunt corpa que tantū mouēt p virtutes corporales in eis existentes. sicut talentū plūbi mouet brachiū libre p grauitatem q̄ est in eo. De mouentib⁹ em̄ primo modo dictis nō est ad ꝓpositum sed in fine octaui huius de eis venit dom̄ sz de mouentib⁹ secūdo et tertio modis dicēdum est in ꝓparatōe ad sua mobilia q̄m̄ que sic mouent diuidi possunt sicut t ipa que mouentur ab ipsis. et ideo cōparationes que hic facte sunt nō habent locū in motoribus celorum.

Secūdum dubium est.

An ꝓportio velocitatis in motib⁹ sumak penes ꝓportionē potentiarū motiuarū aut penes resistentiam mobilis Et videk q̄ ꝓportio velocitatz sumak penes ꝓportionē potentiarum motiuarū. Nam proportio effectuum sumitur penes suarū causarum ꝓportiōem potētia em̄ motiua est causa velocitatis motus. igitur ex ꝓportione virtutū mouentiū sumitur ꝓportio in motibus. Secundo arguik q̄ sumitur penes mobilis resistentiam. Nam dicitur in quarto huius q̄ talis sit proportio velocitatz in motibus qualis est ꝓportio medij ad mediū. a medio autem sumitur resistentia in motu. ergo ex proportione resistentiarū attēditur ꝓportio velocitatis in motibus.

Solutio q̄ duob⁹ modis accipitur ꝓportio. vno modo cōmuniter et sic est duorū cōparatorū in aliquo habitudo Alio modo accipitur ꝓprie t sic est duarū q̄titatū eiusdem generis penes equale t inequale habitudo Et hec diuiditur in proportionē rationalem t irrationalem Rationalis que est inter q̄titates conmēsurabiles. Et irrationalis que est inter quātitates nō cōmensurabiles Dicuntur em̄ q̄titates cōmensurabiles due quātitates inter se habentes vnā mensuram cōmunē qua queliber mēsurari potest. sicut duodenarius t nouem habent ternarū. Et incōmēsurabiles dicuntur que nō habent aliquā mensuram cōmunē qua possunt ad inuicem conmensurari vt diameter t costa quadrati. Et sic dicendum est ad quesitum q̄ proportio velocitatis in motu non sumitur penes ꝓportiōem potētiarum motiuarum absolute Nec penes resistētiam potētiarū. Nec penes ꝓportionem excessuum potentiarū attenditur ꝓportio velocitatis in motibus sed attēditur penes proportionem excessus mouētis supra mobile. Primū patet sz q̄ ꝓportio velocitatis in motu nō sumitur penes ꝓportionem potētiarū motiuarū absolute. Nam si accipiak virtus mouēs que potest mouere octo libras t alia que potest mouere quatuor. et prima applicetur ad septē et alia ad quatuor. tunc illi motus nō se habebunt in proportione dupla in velocitate t tamen potentie motiue se habēt in proportiōe dupla. igitur penes proportionem illarum virtutū absolute nō sumitur ꝓportio velocitatum ipsius motus. Secūdū patet sz q̄ ꝓportio velocitatū in motibus nō attenditur solum penes resistentiā potētiarū. qa si accipiantur octo libre ad virtutem que pōt in octo et quatuor ad illam que potest in quatuor tūc ille resistentie se habebunt in proportione dupla t tamē illi motꝰ fm̄ velocitatem non se habebunt in proportione dupla imo magis erūt equalis velocitatis. igik penes proportionem illarū potētiarum tm̄ non attenditur proportio velocitatis in motib⁹ Tertiū pz sz q̄ penes ꝓportiōem excessuū potētiarū nō attēdik ꝓportio velocitatz in motibus. quia si virtus potēs mouere octo applicetur ad sex tunc illi duo excessus potentiarū motiuarū se habent in ꝓportione dupla. et tamē velocitas motuū non erit in ꝓportione dupla. sed virtus ibi est excessus in vno velocius mouebit q̄ illa q̄ excedit in duobus. Igitur relinquitur quartum. Cuius ratio est qa quāto ꝓportio virtutis motiue supra resistentiaz mobilis est maior. tanto mouens velocius mouet et fortius. et quanto est minor excessus virtutis mouentis supra mobile tanto tardius mouet. igitur fm̄ illam ꝓportōnem excessuū virtutū ad resistentiā sumitur proportio velocitatū in motibus Et hoc dūtaxat intelligik in motib⁹ naturalibus qui fiunt ab agente naturali per volūtatē quia in talibus quādoq̄ fit motus velocior aut tardior manēte eode excessu virtutis mouentis supra mobilis resistentiam Ad obiecta in oppositū Ad primū dom̄ est. q̄ ꝓportio effectuū sumik fm̄ ꝓportōnem suarū causarū totaliū et vniuocarū q̄n virtus mouens nō est totalis causa respectu velocitatis motꝰ maioris aut minoris. sed requirik causa materialis cōcurrens ad illum effectum que diuersimode se potest habere ad causam efficientem. licet sit totalis causa efficiens. vt dictum est supra. Ad secūdū dicēdum est q̄ phūs quarto huius nō intelligit q̄ illa ꝓportio motuū sumatur ex parte mediorum absolute. sed ex pte mediorum supposita proportione excessus mouentium supra mobilia.

¶ Finitur septimus physicorum

¶ Incipit octauus physicorum Aresto.

Truz autem factus sit aliquando motus. cuz non esset prius. et corrūpik iterum. sic q̄ moueri nihil sit. aut neqz factus est. neqz corrūpitur sed erat semper et erit. et erit hoc imortale: et sine quiete existit in his que sunt. vt vita quedaz ens natura oibus subsistentibus.

¶ Iste est octauus et vltim⁹ liber phyſicoz in quo phūs determinat de pmo motu t pmo motore Et diuidit in q̄tuor tractatꝰ. In quoz pmo determinak q̄ motꝰ nūq̄ naturaliter incepit et nunq̄ desinet In secundo tractatu

ostendit primū motum specialiter non incepisse sed esse perpetuum et primū motorem esse immobilē. ibi primū aūt considerationis. In tertio ostendit quid et qualis sit primus motus. ibi. At vero aliquid facientes. In quarto ostendit que sunt proprietates et cōditōnes primi motoris. ibi. Oē aūt necesse ē. Primꝰ tractatus in quatuor diuidit capitula in quorū primo phūs mouet dubitationem de motus perpetuitate circa hoc recitando opiniones antiquorū. et de hoc cōsiderare multū est vtile non solum ad cognoscendū naturas rerū sed etiaz ad ꝯgnoscendū oīm rerū principiū primuz. In secundo phūs probat motū naturaliter nō habere principium et finem siue durationis. ibi Incipiemus autem. In tertio phs reprehendit antiquos diuersimode locutos de inceptione motus et mūdi. ibi. Sed non aliquando quod erat. In quarto soluit aliquas ratōnes propter quas videtur motus incepisse. ibi. Ocontraria aūt his. Primum capitulū diuiditur in duas partes. In quarū prima mouet vnam dubitatōnem. In secūda recitat opiniones antiquorū. ibi esse quidē igit Quantū igitur ad primam partē mouet hanc questionem. An motus aliquando sit factus aut generatus. ita ꝙ nō essz ante hoc in aliquo tēpore preterito id est ꝙ aliqō fuerit tempus preterituz in quo omnino nō esset motus in aliqua parte mundi. ita ꝙ primus motus qui est causa omnis motus tūc nō fuerit. aut motꝰ desinet aliquādo siue corrūpetur ita ꝙ residuum sit aliquod futurum tēpus in quo nihil moueri cōtingit oīno. eo ꝙ duraturus sit primus motus qui est causa oīnis motus in omnib⁹ mūdi partib⁹. aut oppositū istius questionis pro vtraq; parte sit verū scz ꝙ motus neq; factus est siue generatꝰ in aliquo tempore preterito. neq; corrūpetur in aliquo futuro sed erat semper ꝑm oīne preteritū tempus. et erit semp in oīni futuro. ita ꝙ aliquis motus continuus ꝑm oīne tempus ineſt entibus que ꝑm naturā sunt. vt īmortalis et inquietus. sicut vita ineſt his que subsistūt ꝑm naturam. Nā sicut in viuis est anima cuius actus cōtinuus in corpus est vita et non existēte anima nō existit in animalib⁹ vita. ita et motus vnius continuus et inquietus causa est influens omnibus transmutabilib⁹ continuitatem z inquietudinem per hoc ꝙ ipse primus motus immobilis ex suo motore. et inquetus ex simplicitate sui mobilis et incorruptibilitate.

Esse quidē igitur motum oīnes affirmant. de natura aliquid dicentes propter hoc ꝙ mūdum faciunt. et de generatōe et corruptōe esse oportet considerationem omnib⁹ ipis quā impossibile est esse nisi sit motus

¶ Ista est secūda pars huius capitulī in qua phūs recitat opiniones antiquorū vt veritas magis luceſcat. z primo in generali dicens. ꝙ oīnes illi phylosophi qui de natura naturaliter aliqd dixerūt affirmant motum esse. ꝯa ipi dicunt mūdū fieri siue generari. et dicūt omnib⁹ mūdis qui successiue fiunt ita ꝙ ex corruptione vnius sit generatio alterius ineſt consideratio de generatōne z corruptōne mūdorū. Impossibile em est generatōem z corruptionem esse nisi sit motus. quia generatio et corruptio sunt motus aut non sine motu. vt in prehabitis est ostensum. et sic ipsum motum esse presuppomit in scientia naturali

Sed quāti quidē infinitos mundos dicunt esse et quosdam quide fieri. quosdā aūt corrūpi. mūdorum semp dicūt esse motū. necessariū enim generationes et corruptōnes cum motu esse ipsorum.

¶ Hic phūs tangit diuersitatem illorū antiquorū ponēntium mundū fieri. vnde quidam phyloſophi quāri hoc est famosi posuerūt mūdos infinitos successiue generari siue fieri. ita ꝙ fiant quidam et quidam corrūpātur. cuz generatio vnius sit corruptio alterius sicut patet in simplicibus mūdi partib⁹ que sunt elementa. ꝯa corruptio vnius illorum cōtinue constituit generationem alterius Dicūt em esse perpetuū motū in genere z nō in numero aliquem esse perpetuum. et hoc est ꝙ perpetua sit motuuz successio z non vnius in individuo motus sit perpetuus. ꝯa isti dicūt semp esse motum. eo ꝙ necessariuz est generationes z corruptiones mūdorū esse cum motu. et generatōes z corruptōnes mūdorū per successionem sunt semper et perpetue.

Quicunq; autē vnū et nō esse semper et de motu apponūt ꝑm rationem. Si igitur cōtingit aliquādo moueri dupliciter necesse est hoc accidere. Aut em sicut anaxagoras dicit. inquit em ille simul oīnibus existentibus et quiescentibus in infinito tēpore motū facere intellectū et disgregasse Aut em sicut Empedocles in parte moueri et iterum quiescere. Moueri quidem cū amicicia ex multis faciat vnuz. aut discordia multa ex vno. Quiescere autē in medijs tpibus dicens sic. in quātū quidē ex pluribus vnum didicit nasci. inquātuz iterū ex vno geminato plurima perficiunt. Sic q; fiunt res ꝙ et nullo modo ipsius est seculū vnū Sic aūt permutātur. neq; simul perficiūtur. Sic autez semper sunt imobiles ꝑm circulum. Hoc em quod sic permutatur ab hinc inde dicere ipsuz opinandum est.

¶ Hic phūs ponit opinionem cōtrariā dicens. ꝙ quidam ponebāt solū vnū esse mūdum z hunc nō esse semp in omi tēpore ꝑterito. z illi dicūt de motu ꝑm eādē rōem ꝙ scz motus non fuit semp in omni preterito. z iste fuit Plato qui dixit mūdū incepisse in preterito et tempus incepisse cū ipso Quocūq; aūt modo dicta phyloſopho rum varientur circa motus perpetuitatē. tamen ad duos modos in cōmuni dicta corū reducūtur qui dicunt motum aliquando nō fuisse. et aliquādo non esse futurum. quia si motus aliquando nō fuit z incepit cū non fuerit hoc contingit dupliciter. aut ꝑm modum quē dixit anaxagoras italicus. aūt ꝑm modum quē dixit empedocles Inquit em anaxagoras ꝙ ꝑmo omib⁹ homogeneis simul existentibus in permixto illo in quo simul omnium forme latebant cuius actu essent et quiescentibus. hoc est sine motu existentibus in illo intellectus actuus; practicus et impermixtus facit moueri hoc mixtuz per

hoc quod ipse disgregauit latentia in ipso. et fecit exire in apertum per hoc q plura vnius rationis existentia dominari in aliquo vno ipsorum inceperunt. Istum autem intellectum intellexit esse intelligentiam que formis idealibus agit vnumquodq; de occulto in apertum producens Produxit autem intellectus illas res formatas postquam per infinitum tempus quieuerāt in eo quod dicitur latentia t hec fuerūt omia homogenia congregata. et tēpus infinitū esse dixit qđ ponitur ex infinitis t hoc infinitum actu esse dicebat t fine carere qđē in preterito sed non in futuro in quo dixit incipere motū. Nō ei potuisz dixisse q incipet mot⁹ si posuisz tēpus fm vtrūq; sz p̄teritū et futurū eē infinitū Et iste fuit intellect⁹ anaxagore. vt inquit dñs Alter. t patz ex his q̄ dicta sunt i sexto physicorū. ibi em dictū est. q nō est possibile ymaginari aliq̄d infinitū eē fm vtrūq; terminū Empe. aūt dixit incipe motū i pte tpis finita fm vtrūq; finē et iteruz post motū illū in alia pte tpis incipe quiete. Moueri em dixit empedocles q̄n amicicia vūs ex multis disgregatis in multas formas corrūpēdo facit vnū mixtū ex oibus hoc est cum oia p̄ticularia generata reducūtur ad vnū materiale mixtū ex oibus. iterū āt dicit incipere motum q̄n discordia vūs ex vno mixto materiali p̄ducit p̄ticularia generata. sed quiescere dicit res in medijs tpibus. cū em oia congregantur in vnū materiale mixtum p amicicia nō statim post congregationē pfectā incipit discordia p̄ducere ea in disparitatē generatoz. sed quiescunt i mixto aliquo tpe Eodē aūt modo cum discordia eduxerit generata in disparitatē formaz nō statim reducit ea amicicia. sed quiescūt aliquo tpe. t ita sunt duo tēpora quietis t duo tpa motus fm empedoclē. Qđ aūt induxit empedoclem ad hoc dōm q̄d dixit de amicicia t lite fuit q̄z didicerat q ex pluribz aptum natum est fieri vnū p resolutionem. et iterū ex vno geminato p formas et distincte didicerat fieri plura p cōpositōem. Sic em fiunt res t pficiunt. hoc aūt q̄d dictū est nullo modo p̄t eē ppetuū fm vnū modū siue ille sit congregatōis siue disgregationis. sz potius sic p̄mutantur ad inuicē t non pficiuntur hec simul. sed potius sp sic sunt mobiles fm circulum. q̄z congregatio causat disgregatōem p viam resolutionis multorū ad vnū. t ꝫ mō voluunt hec ad inuicē vñ absq; dubio opinandū est q empedo. sic dixit p̄ter hoc. q res huius mūdi. ad inuicē vidit p̄mutari. t ideo etiā iste nō dixit vnū motū esse eternuz. sed potius duos sibi sic succedentes continue.

Considerandū igitur de hoc qūo se habet pre opere em est non solum ad nature considerationem scire veritatem. sed ad scientiā de p̄incipio primo.

¶ Nic phs ostēdit necessitatē terminandi q̄stionē motā dicēs. q scire veritatē illius questionis nō est solū necessariū ad absolutā cōsideratiōem de rebus naturalibus. sed etiam ad sciēdum p̄mū p̄incipium. quia ip̄m nō ē cognoscibile a nobis nisi ex posterioribz se. t etiam metaphysicus in hoc p̄mū motum ppetuum a physico accipiens per motum p̄obat motore esse. quia ille non cognoscitur sub ratione qua primus motor est. nisi ex ipso primo motu

Incipiemus aūt primū ex definitis a nobis in physicis p̄ius Dicimus aūt motū esse entelechiam id est actum mobilis fm q mobile. Necesse ergo existere res possibiles moueri fm vnūquēq; motum. Et sine aūt motus definitione omnis vtiq; confitebitur necessarium esse moueri possibile moueri fm vnūquēq; motum. vt alterari alterabile. ferri aūt fm locum mutabile. Quare p̄ius oportet eē cōbustibile q̄z cōburere et cōbustiuū q̄z cōburere.

¶ Istud est secūdū caplm in quo phs p̄bat motū naturaliter non habere p̄incipiuz t finē siue duratōnis duabz rationibus t fm hoc diuidit p̄sens caplm in duas p̄tes quarū p̄ima sumit ex pte mouētiū et mobiliū. aī tamē illam rationē ponit vnā suppositionē. et sēda sumit ex p̄te tēporis. ibi. Adhuc aūt p̄ius et posterius. t aī illam remouet vnā tacitā q̄stionez ibi. alia quidē em. Suppositio aūt est. q ante oēm motum necesse est esse motiuū et mobile. t illa est manifesta ex his que de motu dicta sūt. cum mot⁹ sit entelechia hoc est pfectio mobilis siue eius qđ mouetur fm q mouet. Cū autē pfectio nō sit nisi in eo quod pficitur. igitur necessariū est esse ea q̄ possibile est moueri cuz ipsa sint subiecta motus fm quēlibet motum aut quietē. et hoc etiam sine resumpta definitione motus quilibet cōcedit t fatetur. quia per se notum est. q perfectio non est nisi in perfecto. et ideo ad hoc q motus sit necesse est esse mobile qđ mouetur motu illo qui dicitur esse perfectio ipsius fm quēlibet motum. Nō em alteratur hoc est alteratione mouetur nisi id quod est alterabile fm q alterabile est. nec ferri potest fm locuz nisi illud qđ est fm locū mobile. Sic autem est p eandem rōnem de mouente. quia motus etiam actus mouentis. licet aliter sit actus mobilis t aliter actus mouentis. et ideo sicut motu existente necesse est mouens esse. cuz mouens et mobile sint p̄incipia motus p̄ius natura vel tēpore vel vtroq; modo. necesse est esse motiuuz et mobile p̄ius q̄z motum. sicut cōbustibile p̄ius esse necesse est q̄z motū cōbustionis qui est cōburere. et per eandem rationem necesse est cōbustiuum esse p̄ius q̄z comburere. Hoc aūt dupliciter est. q̄a in omnib⁹ motibus qui sunt ad formam sicut est augmentum diminutio t alteratio. oportet q mobile sit ante motum fm duplicem potētiā. Quarū vna est ad esse. et altera ad motum. q̄a nō augetur nisi quod possibile est augeri. t nō alteratur nisi qđ possibile est alterari. t ante hāc potētiam oportuit illud quod augetur t alteratur esse. Non aūt est nec possibile fuit ip̄m esse si ipsum esse incepit eo q oīne qđ incepit esse a potentia essendi procedit ad actum. In motu autē locali id quod est fm formam substantialem statim operatur motum nisi aliquid sit quod p̄hibeat et ideo id quod mouetur localiter nō est p̄imo t postea mouetur localiter. sed statim localiter mouetur si nihil fuerit p̄hibens motum eius. ¶ Ex his omnib⁹ patet. q si motus localis qui est causa omniū motuum est perpetuus tūc etiam id qđ mouet est perpetuū fm substantiā et id quod mouetur est perpetuū

Ergo et hoc necessariū est aut facta aliquā do esse cū non essent aut perpetua esse. Si quidem igitur factū est mobiliū vnūq̄dq; necessa-

rium est prius accepta aliam mutatõem factã esse et motum fm q factũ est possibile motu eẽ aut moueri. Si aũt q̃ sunt preerãt semp motu nõ existente irrationabile quidem videt et ab inscientibus. Atuero sed amplius magis ingredientibus hoc necessariũ est accidere. Si ei alijs q̃dẽ mobilibꝫ exĩtibꝫ alijs motiuis aliquãdo quidem erit aliqꝺ primũ mouens Hoc aũt quod mouetur. aliquãdo quidem nihil sed quiescit oportet hoc mutari prius. Erat enim aliquid causa q̃etis. quies eñ ꝓuatio motus est. Quare ante primam mutationem erit mutatio prior.

¶ Hic phs ostendit ꝓpositum suum ex ꝓtemouentis et mobilis Nam si motus inceperit. aut ergo incepit ꝑ hoc q facta aliq̃ essent cũ nõ essent hoc est q mouens et mobile inceperũt de nouo. aut per hoc q mouens et mobile fuerunt ꝑpetua. Non potest dici primum q: scz oportuit prius fieri vnũc ꝺq̃ mobilũ ante suũ motum cũ mobile ponatur non esse tunc oportuit facturam illi⁹ mobilis esse fm processum de potentia ad actum sz factura illa generatio est. ergo generatio fuit ante illũ motũ qui ꝑ hypothesim positus fuit esse primus. Est aũt generatio finis motus. igit ante generatõem est motus. ergo etiam ante generationem primi mobilis est motus. igit etiam motus est ante primũ motuz qꝺ est impossibile. et per consequens nõ fuit causa q motus non esset semper in omni preterito tpe q oporteret primuz mobile prius generari in esse et postea moueri. ꝺa absq̃ dubio seq̃ret q quedam mutatio esset ante illaz que est accepta q sit prius omni motu fm quam mutatõnem factũ est id qꝺ mouetur primo motu qꝺ est impossibile et non intelligibile. Non potest dici scõm scz q mouẽs et mobile erãt in omni tẽpore preterito. ita tamẽ q nõ existebat motus quia sic mouens nõ moueret mobile ꝓpter aliquam dispositõem in altero aut in vtroq̃ inuentã qꝺ impediuit ne mouẽs moueret aut mobile moueret. z h̃ in ꝓmo motore et primo mobili sz hoc inscientibꝫ z imperitis videtur irrõabile. eo q ꝓmũ mouẽs et primũ mobile nõ pñt talibꝫ impedimentis subiacere. Etiam vulgus hoc dicit Et subiũgit phs. q si aliquis ꝑ subtiles rões magis ingrediat ꝯsiderãdo ꝓprietates primi motoris z primi mobilis tũc necessariũ est q illi magz videat irrõabile ꝺ qꝺ dictũ est. Si eñ dicatur q in primis z ꝑpetuis q̃dã fuerũt mobilia fm substantiam existentia et alia fuerunt mouentia existentia fm substantiã et eñ nõ erat motus. eo q impedimentũ erat mouendi in mouente vel mobili vel in vtroq̃. z tunc aliq̃ primũ mouens est mouens et aliq̃ non. et primũ mobile aliq̃ mouetur z aliquãdo nõ. sicut dixerũt anaxagoras et empedo. q aliq̃ ẽ mot⁹ et aliq̃ q̃es. tũc añ̃q̃ mouẽs moueat et mobile moueat vel vtrũq̃ disponat ad alterũ z accedit ad ipsum. oportet mutari per alterationẽ primũ mouẽs vel primũ mobile. vel vtrũq̃. oportuit eñ si aliquãdo mouit z aliq̃ nõ q aliqua fuit causa quietis Cũ aũt quies sit ꝓuatio motus oportuit q ante hãc quietẽ fuerit mot⁹. ergo ãte illum qui positus est esse prim⁹ mot⁹ esset alius motus ꝺ hoc est impossibile qz nulla causa esse pt q prima cã nõ sp moueremisi moueret aliq̃d ad q̃etẽ. et tunc oporteret illam dispositõem tolli per motum alteratõnis. sed alteratio nõ potest esse primus motus. vt patebit inferi⁹. ergo oportet aliũ motũ localẽ esse cãm huius alteratõis. et sic est aliquis motus localis prior motu locali primo q̃ hoc iterũ est impossibile.

Alia quidem eñ mouent singulariter alia aũt nõ et fm contrarios motus vt ignis quidẽ calefacit. frigefacit aũt nõ. Scientia aũt videtur contrariorũ esse vna. Videtur igitur et ibi aliquid esse simili modo frigidũ eñ calefacit cõuersum quodãmodo et abscondẽs. sicut et peccat voluntarius sciens quãdo ecõtrario vtitur scientia. Si igitur quecũq̃ sunt possibilia sunt facere aut pati. aut mouere aut moueri Hec ãt moueri nõ penitus possibilia sunt. sed sic se habentia et proxima alterutris sunt. Quare cum proximantur aliud mouet. aliud autem mouetur cum sint. vt sit hoc quidem motiuum illud vero mobile.

¶ Hic phylosophus remouet vnam obiectionem prẽdicte ratõni contrariam dicens. q duplicia sunt agentia Quedam sunt agentia que agunt et mouent singulariter hoc est ad vnum tm̃. sicut agentia naturalia. Alia eñ agunt et mouent fm contrarios motus. vt agentia per voluntatem z intellectũ. potentie eñ naturales non agunt nisi vnum. eo q natura est ad vnum tm̃. sicut ignis calore suo non nisi calefacit et nunq̃ infrigidat quãdo agit essentialem operatõem. Nix aũt infrigidat z nũq̃ calefacit eẽntiali actõne. Sz potẽtie rõales z ꝓphetice siue generaliter que sunt potẽtie anime ratõalis z sensibilis sicut scientia et rõ z hmõi sunt actiue cõtrariorũ. Ex empli gratia vnus et idem medicus per suam scientiam medicinalem potest interficere aut sanare. Et ideo ꝺa primũ agens est agens per intellectum et voluntatem. ideo ipm potest esse causa motus noui z quietis precedentis. et sic non oportuit remoueri causam quietis anteqũ inciperet motus cũ eadem esset causa motus z quietis. Sed ad istam obiectionem dicit phs in textu. ibi videtur igitur. q aliquo modo videtur esse simile de agẽtibus potẽtia naturali z ratõnali que dicuntur apprehẽsiue. Simile quidem aliquãdo est q vtraq̃ quandoq̃ est actiua cõtrariorũ. ꝺa frigidum aliquãdo calefacit per accidẽs. quãdo accipitur vt cõuersum z propellens z excellens ante se calidum circũstans et ambiens ipsum et cõstringens in vnũ locum in centro rei infrigiditate qꝺ dicitur fieri per antiparistasim. qũo ventres in hyeme et vere propter circũdans frigus loci et temporis sunt calidiores cuius istud sit per accidens sicut sciens per se recte cõsiderat tamẽ voluntarius peccat aliquando. quando non operatur fm eandẽ scientiam que est in ipso sed ab ipsa reuertitur z vtitur ea ad cõtrariũ. Dissimile quidem est quia agens naturale nõ agit per se nisi alterũ cõtrariorũ. sed agẽs voluntariũ potest per se z directe agere vtrumq̃ licet ꝓncipaliꝰ inmatum sit ei agere vnũ q̃ agere alterũ. Sed de his nihil ad presens nisi tãtũ q agẽtia naturalia ad vnũ sunt. z agẽtia volũtarie et ꝑpoi

siue ad opposita t illa q̄ sunt agētia naturalia nō pñt esse causa motus et q̄etis nisi mutent̄ p diuersas dispōnes. fm quas aliq̄n mouēt et aliq̄n non mouent. Illa enim que agunt per ꝯgnitōem vt videt̄ p̄o libito agūt t sunt aliquādo causa motus t aliq̄n causa q̄etis. eo q̄ in ipis est quiescere t moueri p̄ volūtatis arbitrio. Sed tamē hoc verum est. q̄ in illis oportet esse diuersas ꝯceptiones. si aliq̄n deberēt mouere t aliquādo non mouere. ꝯa vna nūero et eodem modo cōceptione manente non erit animal cā motus t quietis. Neq̄ manente vno numero appetitu fm speciē q̄ mouet appetitus. Diuersarum aūt conceptionum t appetituū cā est id qđ occurrit i varietate rēporis t motus pfecti per corpus. igit̄ aīa reno/uationem ꝯceptōnuz t appetituū erit motus in tempore t a corpore. Et ideo dicit p̄bus q̄ quecūq̄ siue animalia siue naturalia possibilia sunt mouere t moueri facere et pati. nō penit⁹ neq̄ omnīmodo sunt possibilia sicut mouere t moueri et facere et pati. sed oportet ea esse dispōsita t sic se habere. t p̄ma t ímediata eē. t sibi fieri quādo mouere t moueri incipiunt. Cum aūt hec nō mouerēt t mouerentur sicut necesse dicere habet q̄ motum nō dicit esse perpetuum tunc per alterationem fm dispōnes illas efficitur vnū motiū ū et alterum mobile et per illam alterationem inerit eis tanq̄ hoc sit mouens fm actum et alterū motum fm actum

Si igitur nō sp mouebatur manifestum est q̄ nō se habebant sicut nūc possibilia hoc quidem mouere illud vero moueri. sz oportuit mutari alterū illoꝝ Necesse em̄ in his que sunt ad aliquid hoc accidere: vt si cū nō sit duplum nunc aūt est duplū mutari. sz nō vtraq̄ alteruz. Erit ergo quedā p̄ior mutatio p̄ma

¶ Nic p̄bus ꝯfirmat solutionem positam dicēs. si dicatur q̄ motus nō semp fuerit t tamen mouēs et mobile semp fuerūt. tūc oportet dicere q̄ mouēs et mobile non semp sic se hñt vt sufficienter dispōsita ad hoc q̄ vnū sit mouēs et alterū sit mobile fm actum. ita sc̄z q̄ vnum sit nūc actu mouēs et alterū sit nūc actu motum. tūc manifestū ē q̄ incepit mot⁹ fm actum q̄ oportuit mutari fm dispōnes illas mouēs t motum vel alterum eoꝝ. et tūc fm rationem p̄dictam oportebit motum esse aī p̄imum motū. Preterea mouens t mobile fm actū accepta dicūtur ad aliq̄d. ea vero q̄ sunt ad aliquid necesse est aliquo modo mutata vel ad mín⁹ necesse est alterū eoꝝ aliter se habere q̄ p̄ius et mutari. Si igit̄ mouēs nō sp mouit fm actū t mobile nō sp fuit motuz. necesse est q̄ facta sunt mouentia et mota p trāsmutatōem q̄ mouēs aliter se habet q̄ mouet. et sic sequeret̄ q̄ ante p̄mū motum esset mutatio p̄ior. et si est mutatio ante p̄imū motum tunc etiā erit motus ante p̄imum motum qui est causa illius mutationis.

Adhuc aūt p̄ius et posterius q̄o erūt tpe nō existente. Aut tempus nō sit motus Si igitur tempus nūerus motus aut motus q̄dā Si quidem tempus sp est. et motū necesse est ppetuum esse. Atuero de tpe extra vnū cōcorditer habentes videntur oēs Ingenitū em̄ esse dicunt et propter hoc democritus demōstrat tā/q̄ impossibilia oīa esse facta. impossibile em̄ est tēpus factū esse plato aūt tēpus generatū/lus. Simul em̄ cū celo factum esse celum autē factū esse dicit

¶ Ista est secūda pars capīs in qua p̄bs ꝓbat motū naturaliter nō habere p̄ncipiū t finē sue durationis ex pretxpis. autoritate et rōne. p̄mittēdo duo suppositā Quoꝝ p̄imū est. q̄ p̄ius et posterius nō pñt esse in reb⁹ nisi sit tempus. q̄z p̄ius et posterius p̄imo sunt in tpe. Et in reb⁹ nō motis nō videtur eē p̄ius et posterius nisi ex hoc q̄ ponitur tempus circa res illas. In reb⁹ aūt que mouentur sunt p̄ius et posterius per se. et ex hoc verificat̄ q̄ vbicūq̄ p̄ius et posterius p̄o/pe dicunt̄ q̄ ibi est tēpus. sed vbicūq̄ ponit̄ aliquid incipere illud est nunc et nō fuit p̄ius. igitur in oīm nouo qđ incipit ponit̄ p̄ius et posterius. et p ꝓsequēs tēpus fuit aī ipm in quo ipm nō fuit. et tempus fuit posterius illo in quo ipm nō fuit. et tēpus fuit posterius illo in quo ipm fuit. et incepit sēcūdū q̄ tempus nō pōt esse nisi motus sit. ꝺa tēpus est nūerus motus. vt patuit quarto huius et est quid ipi⁹ cū sit eius p̄ria passio igitur si tēpus est ꝑpetuū. q̄ et p̄ria ei⁹ passio q̄ nō est sine eo cui⁹ est p̄ria passio. Istis suppositis ꝓbat intētū suū autoritate t rōne. Autoritate. q̄z oēs p̄hi vno dēpto. Dixerunt tēpus sp fuisse et nūq̄ incepisse intantū q̄ vnus eoꝝ noie democritus culpauit oēs q̄ dixerūt q̄ oīa inceperūt aliq̄n et nō sp fuerūt sicut dixit anaxagoras et empedocles. et institit eis per tēpus qđ dixit impossibile esse q̄ sit factuz et in hoc erat mirū de antiquis. q̄z viderūt bñ tēpus sp fuisse sz nō motum. cū tñ tēpus sit nūerus motus oīs vel cuiusdam. et hoc ideo fuit. q̄z non viderūt ꝑfecte p̄riū subiectū temporis. sz acceperūt ipm ꝓut omnes res tales sunt in tē/pore sicut in quodā nūero. et non retulerunt ipm ad aliq̄d subiectū vnū. Ille aūt vnus qui dixit tēpus incepisse plato est. et ille vidit bñ q̄ erat passio motus. t ideo etiā dixit motū incepisse. q̄z dixit q̄ celum incepit esse et moueri et tēpus incepit esse et hec dixit facta ab opifice p̄/mo mundi.

Si igitur impossibile est esse dicere t intelligere tempus sine ipo nūc. nūc aūt est medietas quedam et p̄incipiū et finē habens simul. p̄n/cipiū aūt futuri tpis. finem vero preteriti neces/se semp esse tēpus. Ultimū em̄ finiti accepti tēporis in aliquo ipoz nūc erit. Nihil em̄ est accipere in tpe preter nūc. Quare q̄m̄ est finis et p̄incipiū ipsum nūc. necesse est ipius in vtraq̄ pte semp esse tēpus Atuero si tempus manifestum est. q̄z necesse est et motum esse. Si quidē tempus est passio quidē motus. Eadem autez ratio est. et de eo q̄ corruptibilis sit motus. si/cut de fieri motum accidit p̄iorem quandam esse mutationē. p̄ima sic hic posteriorem posteriori. Non enim simul quiescit. et quod mouet t qđ mobile est qđ cōburit et qđ ꝓbustibile

Contingit em̃ cõbustibile esse quod nõ cõburitur Neq; motiuũ et mouens. et corruptibile igitur indigebit corrũpi cũ corrũpatur. et huiusmodi corruptiuũ iterũ posterius. Corruptio em̃ mutatio quedã est. Si igit̃ hoc ipossibile manifestũ est q̃ est ꝑpetuus motus.

¶ Hic phus probat idem ratione q̃z si tempus incepit tunc incepit in ipo nũc. sed hoc nõ. igit̃ tempus non incepit. Minor patet. Nam certum est ex his q̃ dicta sunt in quarto huius. q̃ impossibile est intelligere tẽpus nisi per intellectum eius quod est nũc siue instans. ſz nũc ẽ finis preteriti. igit̃ ante ipsum est tẽpus preteritum ergo ante tẽpus fuit tẽpus qđ est impossibile. ergo tempus nõ incepit. Oportet em̃ q̃ quicũq; intelligit tps q̃ ad minus intelligat duo nũc inter que est tempus. q̃z q̃ copulat ipsa nũc nõ ꝓcipit tempus vt faciũt dormientes Non aũt intelligitur sicut quedã medietas inter preteritum et futurum hoc est sicut media dr̃ia. sic etiã medium mũdi indiuisibile in quo ꝓtinuant et distinguunt preteritum z futurũ et ideo accipit vt finis p̃teriti z inicium futuri. In toto em̃ tpe nõ est accipere aliquid actu exis nisi nũc et illud nunq̃ stat ꝓpter qđ instantis nomen accipit. z ideo nõ potest bis demonstrari sicut fit in puncto qui permanet z stat in cõtinuo qđ habet ꝓmanẽtiam et positiõem in suis ptib. z non põt intelligi nũc aliquo modo in rõne principij tm̃. z in rõne finis nisi accipiat per modum linee. z sic nõ potest accipi. q̃z sic deficeret tempus. cũ igitur ista sic se habeant. z si tẽpus potest incepisse tũc oporteret q̃ incepisset ialiquo nũc. ſz hoc improbatum est. igitur. Et eadem rõne quia ꝓbatur q̃ motus nõ incepit hoc est. est perpetuꝰ ſm omẽ tẽpus preteritum. ꝓbatur. etiam perpetuo duratur ſm oẽ futurũ ſm Aresto. qui princeps fuit secte peripateticorum. Ipsi em̃ dicunt q̃ motus incorruptibilis sit per eandẽ rõem q̃ ꝓbat esse ingenitꝰ. sicut em̃ sequit ad hoc q̃ si incepit motus in preterito q̃ motus alius precedat motum primũ. ita etiaz sequitur ad hoc q̃ si motus corrũpit. q̃ aliquis erit motus post motũ vltimũ. Et ꝓbatur ex hoc q̃ non sunt hec duo necessaria simul q̃ſtz cessare z quiescere a motu z cessare siue quiescere a mobilitate siue ab aptitudine illa qua natũ est moueri sicut ptz in eo qđ ꝓburit ſm actũ. z q̃ est cõbustibile. q̃ em̃ aliquid cessat a cõbustione ſm actũ nõ ꝓpter hoc necessario cessat vel quiescit a cõbustibilitate. q̃z frequenter inuenitur cõbustibile qđ nõ ꝓburitur. vt dictũ est de mobili. z de eo qđ aptum natum est mouere. q̃z nõ necessario aliquid cessat simul ab actu mouẽdi. ita q̃ nõ moueat. z ab aptitudine mouendi. ita q̃ nõ sit natũ mouere ſm actum ꝓpter aliqđ impedimentũ qđ accidit ei extrinsecus in seaut in eo qđ debet moueri ab ipo aut forte i vtroq; igit̃ si motus corrũpatur in aliquo tpe futuro q̃ hoc ꝓuenit altero duorũ modorũ. ſcz q̃z mouens et mobile aut alterũ ipsorũ corrũpitur. vel q̃z sunt ꝑpetua. z tm̃ non mouebunt aliquãdo. Si em̃ dicatur q̃ corrumpit̃ mobile aut mouens aut vtroq; ipoꝝ. tũc optet corruptiõem eorum esse post motus cessationem. sed corruptio est finis motꝰ igitur motꝰ erit cuius finis est corruptio post vltimum motũ. et oportet q̃ in illo motu aliq̃d sit mouens ad corruptiõem z hoc vocatur corrumpens. q̃ erit mobile aliquid z mouens z motũ post vltimũ motũ qđ non ẽ intelligibile. q̃z in illo genere potest intelligi q̃ aliquid sit post vltimũ. si igit̃ hoc est ipossibile. tũc manifestum est q̃ ex pte illa motus est ꝑpetuus

Vtrũ efficaciter demõstrat phylosophꝰ q̃ nõ icepit nec desinet motꝰ.

Et videtur q̃ nõ. Nam si essent demonstratiões certe tunc verũ concluderent iuxta sniam phi ꝓmo posterioꝝ hoc aũt esse nõ potest. q̃z cõcludũt cõtra fidem catholicã ponentem motũ incepisse cũ tpe z postea desinere Secũda oĩe illud qđ claudit̃ inter duos terminos finitos est finitum. ois em̃ motus inter duos clauditur terminos cũ ois motꝰ sit de quodam in q̃ddam. q̃ oĩis motus est finitus. z per ꝓsequẽs nõ est ꝑpetuus Tertio sicut est in minori mũdo scz in aiali sic apparet esse in maiori mũdo. q̃z ꝓueniunt in hoc q̃ vtrũq; mouet a principio intrinseco. sed in minori mũdo post vlem quietẽ põt incipere motus. igit̃ in toto vniuerso. Minor patet. q̃a animalia post oĩmodã quietem incipiũt moueri a seipis et añ talem motuz nullus fuit motus in ipis. ergo eadez rõne ꝓmũ mobile q̃ mouet seipsum põt aliq̃n incipere moueri z non moueri. z per ꝓsequẽs motus nõ est ꝑpetuus In oppositũ est phs in textu. Pro intellectu istius questionis ponunt duo discursus q̃z maior ꝑmi est.

Ex nature principijs nõ potest demonstrari inceptio aut desitio primi motus Minor De demonstratiões Aresto. stant in limitibus phylosophie naturalis. Conclusio Ergo constat phylosophũ bene probasse naturaliter nõ incepisse nec desinere motum

Maior patet. q̃ oĩis ꝓbatio que sumitur ex principijs nature illa sumitur aut ex pte cause efficientis aut ex pte ꝑncipiorũ mobilis. neutro em̃ horũ modorũ põt ꝓbari inceptio z desitio motꝰ. vt patet ꝑ phm in textu ꝓbantem motũ sic nõ incepisse. Preterea q̃cq̃d naturaliter incepit ꝑ motũ incepit et desinet. ante em̃ motũ ꝑmũ nõ est motus z post ipm̃ nõ est motus. igitur nõ potest ex principijs nature probari inceptio aut desitio motus Et intelligenda est hec de natura ꝓpria dicta z non de natura simpliciter naturante q̃ est ipe deus. Nam talis natura nõ agit necessario per motũ. imo potest produce re ipas res sine motu. Et dicitur notanter demonstrari. q̃z dialetice potest probari inceptio z desitio motus et etiam improbari. teste Aresto. ꝑmo thopicoꝝ q̃ sit ꝓblema neutrũ de ꝑpetuitate mũdi siue motus Nam eq fortes habet rõnes dialeticas ad vtrãq; ptem. Verum tamen q̃z idem potest materialiter esse ꝓblema z q̃ſtio scibilis sicut idẽ potest eẽ materialiter scibile z opinabile. ideo de ꝑpetuitate mũdi. z ꝑmi motus potest eẽ q̃ſtio vere scibilis q̃ est diuersimode terminabilis scientialiter em̃ aresto. hic demonstrat perpetuitatem ꝑmi motꝰ. igit̃ nõ potest ex principijs nature demonstrari eius inceptio aut desitio. Et tamen simpliciter incepit non per naturam sed per virtutem infiniti agentis. Minor patet. q̃a demõstratiões phi ex pte mouentis mobilis z tpis sumunt. Illa tamẽ que sumitur ex pte mouentis z mobilis a priori ẽ data. q̃ vero ex pte tpis a posteriori. Iste tm̃ rõnes nõ necessario ostendũt mũdũ z motũ nõ incepisse

per creatōem q̄ ē ex nihilo. ꝛ ꝯ ōt dō. Al. q̄ Aresto. ōt in libro de natura deoꝝ. mūdū a deo opifero incepisse. sed soluꝫ ostendūt mūdū nō incepisse p motū siue p generatiōez ¶ Conclusio pz p rōnes phi in textu. que physice loquēs do sz̄ sufficientes ita q̄ ꝓtrariū dicere est ipossibile. licz fi de ꝓtrariū teneri deberat. vt patebit infra. ¶ Maior alterius discursus

¶ Contra veritatē fidei nō militant rōnes phi

Minor Incepit mūdꝰ i esse in nūc tpis per simplicē operatōem ṗme cause Conclo Igitur cū hec ꝓpositas fidei nō repugnat phie noluit Aristoteles ꝓtrarium demonstrare

¶ Maior pz. q̄ rōnes phi in principijs naturalibꝫ quibꝫ dixit mūdū ꝛ motū naturalr nō incepisse sunt fundate. veritas em̄ fidei ostendit motū ꝛ mūdū simplr incepisse. nō quidē p naturalē transmutatōem. sed p simplicē operatiōnem siue emanatōem ṗme cause. talia em̄ nō habēt repugnantiā. cū nō tendant ad idē. ꝛ ideo noluit Aristote. vt apparet p suas rōnes simplr cōcludere q̄ mūdus nō incepit. sz̄ q̄ a naturali trāsmutatōe nō inceperit. ꝛ hoc pz p eūdem ṗmo topicoꝝ dicentē q̄ est ꝓblema neutrū. Et in xū. metaphysice. q̄ a deo dependet mūdus ꝛ tota natura Et in secūdo eiusdem. sicut oīs veritas depēdet a ṗmovero. sic omne esse a primo esse. ꝛ sic apparet intellexisse mundū ꝛ motū incepisse a ṗmo. Dīs tñ al. ōt q̄ si aliquis credat Aresto. fuisse deū. credit ipm nō posse errare. sed si credat ipm esse hominē. credit ipm posse errare. ꝛ ideo nō est impossibile q̄ intellexit motū nullo mō incepisse. Rōnes aūt phi supponūt q̄ motu existente ꝓpetuo mobile ꝛ mouens erūt ꝓpetua. Et si motus nō sit ꝓpetuus ꝓpter hoc ꝓtingit. q̄ mobile nō est ꝓpetuū sed q̄cūq̄ generatū. sicut dicebāt de mūdo Anaxa. ꝛ Empedo. aut q̄ motu existēte ꝓpetuo ṗm esse nō fuit in ipo dispositio mobilitatis eiꝰ que sufficienter disponeret ipsum ad hoc q̄ esset mobile licet em̄ hoc posset referri ad dispōnem primi motoris. tū nullus ita dubitauit de motore sicut de mobili. Si g̃ ōtatur q̄ mobile ꝛ motꝰ simul inceperūt. ita q̄ mobile cū motu suo educātur de nihilo. ita q̄ mobile nō p̄cedat motum tpe sed natura. sicut subiectū suā passionez que est in ipso qō inducte rōnes phi nō destruūt Et sic pz solo quo ad ṗmā rōnem. q̄ falsum supponebat q̄ oīne qō incepit incepit p motū. ¶ Minor pz quo ad ṗmā eius ptē. scz̄ q̄ mūdus incepit in esse p simplicē operatōnem ṗme cause. q̄ nō potuit mūdus incipe p naturalē ꝓductōem. cū illa sp aliq̄d supponat. g̃ ꝓcessit in esse p operatōem ṗme cause. ꝛ hec operatio est creatio mūdi q̄ rōne non valet ꝓbendi. et de hac ōt Damacenꝰ. libro ṗmo. capº. viij. q̄ creare est ex nihilo aliq̄d facere. ꝛ sumit ibi facere inq̄ntuz distinguit cōtra agere p operatōem imanētem q̄ ōt agere. mūdus em̄ ꝓductus nō est p operatōem imanentē. sed p operationem transeūtem q̄ in ꝓposito ōt factio. hec em̄ factio qua mundus ꝓductus est differt a factōne aliox artificū. artifices em̄ deliberando nō ex nihilo aliq̄d ꝓducūt. sed ex aliquo p̄supposito. q̄ agūt circa determinatā materiā quibusdam instrumentis. sed artifex alius q̄ est increatus scz̄ deus ad extra operatur p̄ imutabilem ꝛ infallibilē artem. sine deliberatione ꝛ instrumentis sine quocūq̄ defectu ex nihilo Creatio em̄ duobꝫ accipit modis. scilz̄ actiue ꝛ passiue. creatio q̄dem actiua est idem cū deo. passiua vero est acceptio esse post non esse. ꝛ nō distinguit realiter a creatura. vt q̄dam motus est. sicut em̄ non distinguit generatio a subā genita. ita creatum vt motus q̄dam est ad subam nō distinguit a re creata. ꝛ fundat realem relatiōem que est ipsius creature ad creatorē. Et ista ꝓpositio ex posita in definitione creatōis nō ōt circūstantiā cause materialis. sed circūstantiam ordinis. Ex quibꝫ pz. q̄ mūdus siue motus incepit p creatōem. ¶ Sed ꝓtra hoc arguit. oīs terminus creatōis hz̄ esse in instanti ꝛ in indiuisibili. motꝰ em̄ hmōi nō est. cū solum habeat esse in tpe. Confirmat. q̄ creatio fit nullo subiecto p̄supposito. sed ad esse motus p̄supponitur subiectū eius. g̃ motus nō incepit p creatōnem. Ad ꝟ dōm est. q̄ p creatōem aliq̄d ōt fieri duobꝫ modis. Uno mō p se ṗmo. ita q̄ sit imediatus terminus ꝛ eam terminet. ꝛ sic motus nō exiuit in esse p creatōem. nam eadē p ductōe fuerūt. pducta ṗmū mobile ꝛ motus. subiectū em̄ motus p̄us natura exiuit in eē q̄ motus. g̃ imediatꝰ terminat creatōem q̄ motus. Alio mō ex ꝓnti. ꝛ sic motus exiuit in esse p creatōem. q̄ ꝓcreatur illi sicut ꝓpria passio suo subiecto. Et illa ꝓmunis auctoritas phoꝝ dicentiū q̄ ex nihilo nihil fiat vera est p generatōem. sed vtiq̄ p actū causantis. hoc est p creatōem Et auerrois q̄ creationem negat ōt esse impossibile q̄ fiat alicuius rei. pductio nisi p generatōem. generatio em̄ est ex subiecta materia. Sed falsum ōt. nā si deus operatur p generatōem ex aliq̄ materia. tūc virtus eius essz̄ ꝓportionata potētie nature. ꝛ natura est effectus dei ṗm phos peripateticos. g̃ virtus cause q̄ est deus excellens ꝓportionat effectui suo. qō est ipossibile. cū causa ṗma sit superioꝝ narratōne. ꝛ deficiāt lingue a narratōe eius ꝓpter excellentiā ipsius esse. Utiq̄ tñ cōcedi p̄t q̄ si essz̄ impossibile deum operari sine materia. tūc operari cū materia subiecta nō essz̄ diminutio potentie eiꝰ. sed q̄ nō est impossibile sed potiꝰ necessariū deū sine materia operari. ideo ōt q̄ si semp̄ reḡeret materiā q̄ hoc sonaret diminutōem potentie eius aut minoratōem. q̄ tūc ꝓportionaret virtus eiꝰ virtuti nature. que est potētie mēsurate siue finite. ꝛ nō p̄t operari subito. nec etiam de nihilo. Oz̄ aūt sit necārium deum operari ex nihilo aliq̄d sic ostendit. q̄ ṗma forma que hz̄ eē in materia quocūq̄ mō siue potentiale siue actuale est ab aliquo efficiente ꝓducto aut p seipsam. Nō aūt p seipam. q̄ sic nunq̄ indigeret efficiente. q̄ si materia ṗma nō indiget. tūc secūda nō indiget. Nam vna ꝛ eadem rō est de oīi forma quo ad exitū in esse. inq̄ntum forma est. nisi q̄tum ad hoc q̄ secūda potentia est in materia. ṗma aūt forma nō p̄t educi de materia. q̄ si de materia educeretur. tūc opteret inchoatōem eius esse in materia. sed inchoatio eius est aliquid formē g̃ ante ṗmā formaz̄ est aliq̄d formē. qō est impossibile. g̃ oportz̄ q̄ ṗma materia sit ab efficiēte ṗmo. sz̄ manifestū est q̄ nihil p̄cedit ṗmā formā ex quo fiat. g̃ ipsa p actum causē ṗme educit de nihilo. ꝛ sic ꝓstat q̄ ṗmū oparur creando ex nihilo. ꝛ ideo cū sit sibi potentialis hec operatio minoratio ipsius potentie essz̄ si requireret in ṗmis creatis subiici sibi materiam. Secūda ps minoris pz. q̄ motus incepit in nūc tempis. q̄ sicut mūdus incepit ita ꝛ incepit mūdi duratio. ꝛ p ꝓsequēs dabile est ṗmū nūc ipsius tēporis qō est totius tpis initiū. ¶ Sed diceres. de rātione ipsius nūc est q̄ sit finis ꝑteriti ꝛ initiū futuri. Ad ꝟ dōm est q̄ est triplex nūc in tpe. sicut est triplex p̄ūctum in linea scz̄ nūc imitians. nūc ꝓtinuās. ꝛ nūc terminās. tam de rōne nūc ꝓtinuantis est q̄ sit finis ꝑteriti ꝛ initiū futuri. nō aūt de rōne nūc imitiantis ꝛ terminātis. q̄m nūc imitians est solum p̄ncipiū futuri. ꝛ nūc terminās est solū finis ꝑte

rti. z sic mūdus incepit in nūc initiante qō non hz ante se tempus. Et sic ōr do. Al. q veritas in hac materia est q oīa sunt simul creata. z q tps coeuū est celo z eius motui et a motu celi fit motus materie actiuoz z passiuoz q̄ sūt generabilia z corruptibilia. z hanc sententiā ꝓfirmāt multi peripatetici. ¶ Sed diceret aliqs. si esset p̄mū nūc. tunc ante hoc nihil esset. sed ante ōr tps. g̃ ante p̄mū nūc est tēpus. Ad hoc dīm est. q ante accipit dupl'r. Uno mō affirmatiue. z sic ſcat tps. sicut ōr iohānes venit ad domū ante petrū. hoc est in tpe ante petrū. z sic p̄mū nūc incepti/ onis mūdi z tpis nō definit ꝑ ante. Alio mō accipit negatiue p̄m q negat tps. z sic ponit ante in definitōe p̄mi nūc qō est initiū totius tpis. ¶ Conclo sequtur ex p̄missis. p/cedit em̄ pbus ex p̄ncipijs nature. z illo mō mūdus in eē nō ꝓcessit. sed quodā alt̄iori mō ex simplici opatiōe p̄me cause q̄ in esse ꝓstituit nō solū rem ipsam. sed etiā rei p̄ncipia. quare ōr rabi moyses q causa erroris quoꝝdā pboꝝ circa inceptiōez mūdi fuit q̄ idē iudicabāt de mō inceptionis quo p̄ncipia exiūt in esse. z quoꝝpleta ex p̄ncipijs incipiūt esse. z ideo p̄dicto mō rōcinātes silles sunt puero cuidā cui cū dicerek modus sue natiuitatis. scz q nouem mensib⁹ fuiſſz in vtero matris arguebat in ꝓtrariū. qz hō ꝑfectus sine respiratōe viuere nō posset. puer em̄ ille deceptus fuit putans esse eūdem modū inceptōis hois z hominis tam ꝓducti z viuentis. sic etiā pbi decepti sunt putantes eūdem esse modū p̄marie institutōis z ꝓpagatōis generabilium z corruptibilium

Ad obiecta in oppositū

Ad p̄mū pz solo ex ꝛclone secūdi discursus. z añ sui productionem mūdus siue motus fuit possibilis. nō q̄dez in potentia reali z physica. sed logica. ¶ Ad secūdū dīm ē q omnis motus clauditur inter duos terminos p̄m se totum aut p̄m suas partes. sed hoc nō oportz q omnis mot⁹ p̄m se totū clauđ inter illos terminos sicut est de motu circulari celi Et q̄uis partes illius motus sint inter illos duos terminos. tū possunt ꝓtinuari inter se z facere vnū totū numero. qz illi termini nō sunt ꝓtrarij. ideo ex duobus terminis p̄t fieri vnus. licz ex diuersis motib⁹ q̄ sunt inter duo ꝓtraria nō possit fieri vnus motus. cū non possint ꝓtinuari ¶ Ad tertiū dīm est p interemptiōem minoris. nam si animal incipiat moueri oportet q fiat aliqua mutatio in toto animali ab extrinseco. a quo potest causari alteratio in aiali aut ab obiecto appetibili. aut ab aliquo simili. nec simile est de toto vniuerso z de omnib⁹ et⁹ partib⁹. qz totū vniuersum habet aliquas partes que mouentur a seipsis. q̄m nūquam quiescūt. sed etiā alique partes eius mouentur a p̄ncipio extrinseco. z in his que mouentur ab extrinseco non est inconueniens q q̄dz mouebantur z quādoqz quiescāt p̄m q extrinsecū mouens q̄dz applicatur quandoqz non

Utrū consideratio de perpetuitate motus valet ad primū principiuz cognoscendum. quod durationē eternitatis precessit mundum

¶ Contra primū arguitur sic p̄mū p̄nciptū est penit⁹ immobile. de illo em̄ qō est oīno immobile nō hz ꝑsiderare physicus. ergo nō potest ex motu cognosci. Minor pz q p̄m secūdo huius vbi ōr q de mouentib⁹ nō motis non habet ꝑsiderare physicus ¶ Contra secūdū arguit̄ inter illa que semp fuerunt nō ꝓcessit aliud. sed tam motus q̄z p̄mus motor semp fuerunt. ergo ꝛc. Minor patz q̄m in qualibet parte tēporis fuit motus. ergo motus semp fuit et si motus semp fuit tūc etiā p̄mus motor ¶ Secūdo sic si p̄mus motor ꝓcessisset motū duratione. aut hoc fuisset q tempus finitū aut per tēpus infinitum. si q tempus finitum. tūc sequerek q p̄mus motor quandoqz incepisset. si per infinitū tēpus. tūc motus nūquam incepisset. qz oportuisset illud tempus finiri ad tempus inceptōis motus ¶ Tertio sic. qz aut deus ꝓducere potuit mūdū z motum ab eterno. aut nō potuit. si nō potuit. tunc nō fuisset semp omnipotēs. qō falsum est. si potuit ipm̄ ꝓducere ab eterno. tūc aut voluit ipsum ab eterno ꝓducere aut non voluit. si voluit tūc ab eterno. ꝓduxisset. q̄m quecūqz voluit fecit. si nō voluit z postea voluit. tūc fuisset mutatio in eius volūtate. qō est impossibile. cū volūtas eius sit immutabilis. ¶ In oppositū p̄mi est pbus in textu. In oppositū secūdi est. nam p̄ma causa mensuratur eternitatate. mundus aūt tpe. sz eternitas est mensura duratōis altioz z p̄oz q̄ tps. Et pro intellectu questionis ponūtur duo discursus. Quoꝝ maioz p̄mi est ista.

¶ Primū principiū a priori nec per seipsum cognoscere possumus. sed inuestigamus ipsum a posteriori per effectū Minor Primi motoris effectus posset ꝛuenienter dici motus perpetuus Conclusio Igit̄ eius cognitio valet ad scientiā de p̄ncipio primo q̄uis sint vie alie quib⁹ ipm̄ possumus cognoscere.

¶ Maioz quo ad primā eius partem patz. scz q ipm̄ cognoscere non possumus a priori. Nam quo nihil est pus a pōri nō est cognoscibile. primo em̄ p̄ncipio nihil est pus ergo a pōri ipsum nō est cognoscibile. Nec etiā primū p̄ncipiū est cognoscibile a priori. quali p̄ncipia notionalia que sunt ens necessariū. quēadmodū quidam dicūt ponētes deū sub latitudine entis ꝓpēdi. hoc em̄ falsuz est. naz sup ens est transcendēter acceptū z supra totā eius latitudinez. Cognitio em̄ a pōri est p̄ncipia rei cognoscibilis a posteriori vero est p effectus. z istud verum est loquēdo de cognitōe im̄ptum se tenet ex parte cognoscibilis. Sed ex pte cognoscētis sic distinguunt. vt scz dicat cognitio a pōri. q̄ē p̄ncipiū cognoscendi qō est. ꝓpria similitudo rei cognoscibilis. Sed a posteriori ōr illa q̄ nō est p. ꝓpriā similitudinem sed p similitudinē effectus Et p̄mū p̄ncipium a pbo vocatur p̄mus motor. z ab autore libri causaruz vocatur p̄ma causa. z duodecimo metaphysice vocat p̄mus princeps. z a theologis vocat deus. Secūda pars pz. qz infinitū a finito in se intelligi nō potest. p̄mū em̄ p̄ncipiū est infinitū. ergo ipm̄ p seipsum cognoscere nō possumus Maioz pz. qz necessariū est esse ꝓportiōem intelligentis z intelligibilis. finiti aūt z infiniti nulla est ꝓportio. z q̄uis p̄mū p̄ncipiū p se ipm̄ cognosci non p̄t a nobis naturaliter. est tū p seipsum cognoscibile nō a posteriori. cognitōe sez qualidem est p̄ncipiū cognoscēdi z ipm̄ cognitū. z hoc ꝓuenit ꝓpter simplicitatē z pfectionem essendi. parifoꝝmiter sicut lumen corporale est p̄ncipiū videndi z illud qō videt. vū lumen nō videt p similitudinē suā. sed p suā essentiā. z ita deus p seipm̄ est cognoscibilis. z sic p̄mū p̄ncipiū est a seipso

p seipm cognoscibile naturalit. a nulla tñ creatura ꝓpter infinitā eius pfectōem. vtiqꝫ tñ cognoscit a creatura cognitione beatifica qua cognoscit a beatis in patria. In patria em deus ipse est ꝓncipiū cognoscendi. z etiā illud qđ ꝓcognoscit cognitōe glorie. qm ipse supplet vicem spēi intelligibilis. z ita est illud quo mediāte fit cognitio. z etiaz obiectū siue ipm cognitū illabit. illabit em diuina essentia p modū spēi intelligibilis intellectui beati. z ita intellect⁹ beati p diuinā essentiā habentē modū spēi intelligibilis ipsum deū apprehendit z cognoscit. Dicit em apprehendit qz a nullo intellectu creato ꝓprehendi pt ꝓpter sui infinitatē. Vñ seipm cognoscendo nō ōt se ꝓhendere q̄si terminos eius ꝓspiciat cū terminos nō habeat. sed qz nihil eius est extra sui cognitōem. Circa qđ aduertenduz ē. q nulla creatura quātūcūqꝫ eminēs z pfecta poterit p suaz essentiā cognosci. ita scz q sit ꝓncipiū cognoscendi quo z res cognita. h em dūtaxat diuine entie videt ꝓpetere z ita nō pñt cognosci angeli p suā essentiā. sicut nec alia rōnalis. Contrariuz tñ ōt doctor scūs volens q spūales subste cognosci possunt p suas essentias. z hoc ꝓpter earūdē immaterialitatē. sed hoc nō videt ꝓbabile. qz nō soluz materia ꝓprie dicta cognitōem impedit verū etiā materia cōmuniter dicta siue potentia cuius minus. Tercia ps ptz qz ōt autor libri causaꝝ q p̄mū principiū solū a posteriori est cognoscibile. ꝓpter hoc dicens q p̄mū ꝓncipiuz est incognoscibile z inenarrabile. z q deficiāt lingue ab enarratione eius. lingua em loqtur qđ intellectus ꝓcipit. sed intellectus p̄mū ꝓncipiū nō ꝓcipit a ꝓori sed a posteriori p effectus scz. q̄ effectus ducūt nos in cognitōem p̄mi ꝓncipij. nō quidē pfectam. qz effectus finiti sunt. tñ aliquo mō primi ꝓncipij pfectio in effectibz relucet. Dimoz ps. qz motus ꝓpetuus a nulla cā q̄ a ꝑma cā descendere ōt p̄m doctorem. Alter. vt latius patebit infra ¶ Conclusio q̄tū ad p̄mā eius ptē ps. nam effectus ducit nos in cognitōem sue cause. sed p̄mus motus est effectus p̄mi mororis. q̄ ducit in eius notitiā. z sic p primū motū cognoscim⁹ primū ꝓncipiū vt primus motor est. Secūda ps ps. qz sex pñt colligi vie quibz p̄mū ꝓncipiū cognoscimus Quarū ꝑma est ex naturali instinctu. qm naturaliter insertū est nobis deū cē Est em nobis hec notitia naturaliter inserta in quodam ꝓfuso ita q solū experimentū sine pbatōe sufficit ad eius intellectualē z determinatā notitiā. dei em notitia inhabitu lucis intellectus agentis que est eius similitudo naturaliter inserta est intellectui possibili. z hec cōfusa notitia vt ad actū determinatū ꝓducatur nō exigit nisi experimentum tale quale sumit pro cā. hec em via est experimentuz effectus illius cause in tantū q ipse Aristo. in libro de natura deoz ōt q si essent hoies q̄ semper sub terra habitassent z postea deducerent extra terrā apud nos z eis diceret aliqđ numen spūale videndo scz mare. celū. z nutres. et solem z stellas. z motus eoz statim naturaliter cognoscerent p hmōi deū esse. Verum tñ est. vt inqt dñs Vlricus q hec dei notitia pt p abusum z malam viuendi ꝓsuetudinē abscondi. sicut legitur factū fuisse de illis de quibus psalmista ōt. Dixit insipies in corde suo nō est deus. Ex quo ps. q p̄ma ꝓncipia quoꝝ notitia est nobis inserta facilius a nobis cognoscūtur q̄ de⁹. qm p̄m phm ārto metaphysice illis ꝓncipijs mente ꝓtradicere nō possum⁹. primo tñ ꝓncipio possumus cōtradicere. erroze. oze. z mente Secūda via cognoscendi est via abnegatiōis qua cognoscimus deū p negatiōes pfectionū in creaturis. vt cognoscimus deū esse subam. qz nō est accūs. z esse spūale substantiam. qz nō est corporea suba. nō tñ est creata suba. ꝯ increata. z ideo est supra subam. quare negatiōes de deo dicte sunt vere. affirmatiōes vero incōpacte. hoc est vere sunt negatiōes quibz aliqđ negat de deo. sed affirmatiōes sunt impropie. Tercia via cognoscendi a pho secūdo p̄me phie sumit. vbi ostendit q in actiuis causis nō est processus in infinitū. sed est status in sursum. z sic est p̄mū efficiens summa forma z vltimus finis. in eo tñ non est forma informans sed formans. z est hec via. via causalitatis qua cognoscimus ex creaturarū pfectionibz que sunt p̄mi ꝓncipij pfectiones. qm quicqđ pfectiōis reperitur in effectibz. hoc est a causa. z a causa in effectū. z est in ipsa causa actu aliter z eminentiori modo. nihil em ducit aliud ad actū nisi sit actus. vt ōt phus nono metaphysice. Vñ sicut videm⁹ diuersas pfectiones esse in diuersis entibz. ideo oz deuenire ad vnū p̄mū qđ sit omniū pfectissimū cōtinēs vnite omniū rerū pfectiones. z hoc est p̄mū principiū. qđ est simpliciter pfectū cui simplr nihil deest. Quarta via cognoscendi sumit ex ordine possibilis z necessarij. qz oportz singula ꝓtingentia ad aliqđ vnū simplr necessariū reduci. sicut colligit pt ex sexto z nono metaphy. Et q̄ius contingens ex natura sua nō sit cognoscibilius necessario. pt tñ nobis aliqua cognitiōe esse notius necario. cuz nostra cognitio ex sensibilibz que sunt ꝓtingentia originem trahit. ¶ Sed diceres. ꝓtingens z necessariū sunt differentie entis creati. ergo p hmōi differentiā nō possumus deuenire in cognitōem p̄mi ꝓncipij. Ad hoc dōm est q̄ius p̄muz principiū nō sit necariuz necessitate entis creati que est necessitas p participatōem. est tñ necarium necessitate simpliciter dicta que precedit ens. Quinta via cognoscendi sumit ex gubernatōe entium. qz entia nolūt male disponi ergo ꝓtingit deuenire ad p̄mum principiuz qđ omnia gubernat. hoc est omnia in suos fines ꝓportionabiliter dirigit et mouet. Sexta via cognoscendi est quam ponit dñs Aluertus in libro de intellectu z intelligibili que stat in continua perfectōe intellect⁹ humani p̄m diuersos status. Vñ ipse ōt q humanus intellectus in ꝓncipio creatiōis est habitibz p̄moz principioz informatus. per studiū autē discipline z p gratiam inqsitōem. hoc est p visum z auditum cōsequēter fit in effectu discurrendo de noti notitia ad ignoti notitiā. hoc aūt ꝓtinue fit donec p̄m esse inferius omnia naturaliter cognoscibilia aliquo mō cognouerit. quo facto incipit pfici p̄m esse eius superius z quo ad se. ita scz q cognoscendo se z omnia que sunt infra se ōt esse intellectus adeptus. quoniā adipiscitur intellectus possibilis omnem naturalē pfectōem sibi naturaliter possibilē. Adept⁹ aūt existens pficitur ordinate lumine angelico. z ita fit angelicus. scz cognoscendo substantias separatas. qđ fit per hoc q lumen angelicū descendit p̄miscetur z cōtemperat lumini intellectus agentis. in cuius p̄mixtione descendit ad intellectū possibilē faciens ipsum potentez cognoscere angelos. non q̄dem a ꝓori ꝓprehensiue neqꝫ a posteriori p effectus alteri⁹ generis z in lumine alieno quēadmoduz nūc cognoscimus angelos. Unde solet distingui duplex cognitio Una q̄dem est in lumine ꝓprio. z alia est in lumine alieno. z postq̄ intellectus noster sic factus angelic⁹ fit assimilatus z diuin⁹. p hoc scz q lumen diuinū lumini angelico est permixtum. z sic deinceps lumen intellect⁹ agentis descendit ad intellectuz possibilem ipsum pficiendo. q hmōi em pfectōem intellectus noster possibilis cognoscit diuina z occulta q̄dam de deo z ipsum deum. z ita intellectus possibilis in lumine intellectus agentis p̄m se z que

sunt infra se. sed virtute luminis eiusdem sublimati ex cō tactu duplicis supioris luminis. scz angelici z diuini cognoscit ea que sunt supra se. scz deū z angelos. z ista via cognoscendi pmū pncipiū est pfectissima. Unde dr Auicenna q de mille milib⁹ vir vnus deuenit ad tales intellectū Et per has sex vias naturales sunt due alie vie supernaturales. quaruz vna est gratuita. z alia gloziosa. gratuita puenit per fidem viatoribus. z gloziosa puenit solū beatis in patria que via cognitōis est finis oīs cognitōis in quo pfistit quodāmō beatitudo Maioz secūdi discursus

¶ Eternitas. euiternitas et tempus dictū proprie sunt mensure rerū ab inuicem distincte Minoz Mūdus aut motus nō est pmo pncipio coeternus: Conclusio Igit psideratio de perpetuitate motus valet ad primū pncipiū cognoscendū quod duratiōe eternitatis precessit mūdum

¶ Maioz pz. qz mensure distinguūtur sicuti mensurata sed mensurata sunt ab inuicē distincta. g̃ z mensure Maioz patuit in fine quarti. Minoz pz. nā nullū creatū est primo pncipio coeternū. mūdus eī est creatus vt dictuz est illud aūt qd creatū est icp̃tum hmōi est ex nihilo. nam in hoc differt creatū a genito. cū omne genitum est ex aliquo Uñ sicut genitū hz pncipiū sui esse qd ipm p̃cedit videlz generans z pncipiū materiale ex quo fit qd etiam ipm tēporaliter p̃cedit. sic creatum pncipiū ante se habet suū pncipiū effectiuū. Et sic pz q creatū oīne nō solum hz pncipiū sui esse ante se. sed etiā principiū sue duratōnis. Et ꝫ stat vt dr do. Alb. fm dicta peripateticoz deū esse ante mūdū eternitate z cā. p hoc q dr deus p̃cedere mundum eternitate. ergo necārio pcludit deū p̃cedere mūdū duratione. cum eternitas duratio qdam sit indeficiens z oīno imutabilis. Et si q̃ratur an ista duratio que est soli⁹ dei eterni habeat extensionē in ptes simul stantes aut sibi succedentes. Ad hoc dōm est q non hz ptes simul stantes qz si sic tūc esset pticuū habens pmanentiā in suis partib⁹ cuz eternitas sit in genere mēsure. oporteret etiā q suū mēsuratum haberet partes simul stantes. eo q mēsura z mēsuratum ꝓportiū sunt eiusdē p̃dicamenti. z sic deus haberet ptes et esset p̃tus qd est falsum. Nec etiā hz partes succedentes. nam sic seq̃retur q haberet ptes eiusdem rōnis. qd est absurdū. Et si talib⁹ partib⁹ cōpereret diuisio tūc in nullo differret a tpe. sed hoc falsuz est. vt pz ex p̃dictis. Igit sequitur ineuitabiliter q cū pmū pncipiū hoc est deus duratōne eternitatis p̃cessit mūdū. q eternitas eius dicat nūc indiuisibile eternitatis quo sine pncipio esse p̃cessit mūdū. Et hoc qd dr q pmū pncipiū p̃cessit mūdū nō dr spaciū magnū aut paruū. aut diei aut alicuius tpis. sed potius ordinem eternitatis ad tp̃s. z cause ad causatuz. ꝓpter qd nihil querūt q̃ dicūt cur deus tam diu expectauit facere mūdum. aut quid fecit deus in tanto spacio eternitatis añ icp̃ faceret mūdū. qz in illa eternitate non est diu neq̃ cito. neq̃ spacium longū neq̃ breue. cum omnia hec dicāt distensionem q̃titatis alicuius per partes. sed iam ostensuz est quoniā eternitas dei indiuisibile nūc est qd nō est terminus alicuius pticui. sed potius ipsa substantia eternitatis. Ex his etiā eluceſcit q falsum dicūt qui dicūt volūtatem dei dilatoziam in creando mūdum. Dicūt eī deuz exīte ab eterno volūtate non nēcitate nature. pduxisse mūdū. z tō non ab eterno pduxisse qz volūtas ē eā q̃ pt differre pduct̄oem sui causati. Causam aūt q̃re distulit mundi creationem dicunt esse. ne mūdi duratio diuine durationi equaretur. Sed istud dictū est friuoluz. cū omnis dilatio fit respectu futuri. processio eī eternitatis nō est a tempore. Nec causa coz valet. qz impossibile est fm duratōnem causatū equari cause sue. quādo causa z causatū non sunt coessentialia. Et si aliquis dicat q aliquādo fuit verum q nūc est mūdus. z ante hoc instans fuit verum mūdum fore. sed ante primū instans mūdi nō fuit temp⁹. ergo cuz dicebatur mūdum fore hoc designabat aliquid eternitatis. z ita futurū z p̃teritū sunt in eternitate. z sic duratōne diuisibili z extensa deus p̃cessit mūdum. ¶ Ad hoc dicendū est fm dominū Albertū. q in primo instanti temporis fuit verum dicere mūdus est. z ante hoc nō fuit verum dicere mūdum fore. qz ratiōe illius nō fuit aliquid aptum enūciari p̃ ꝓpositionem. nec fuit aliqua temporis differentia. ¶ Sed diceres. q quicquid est verum de p̃senti fuit verum in futuro qđ ꝓtinuabat ad hoc p̃sens. Ad hoc dicendū est. q ante mūdum nō fuit futurū qđ ꝓtinuaretur ad p̃sens instans temporis. in quo fuit verū dicere q mūdus nūc primo est. z ideo non potuit tūc aliquid significari de futuro. ¶ Si dicas. si mūdum fore tūc nō fuit verum q eius ꝓtradictoziū fuit verum. scz mūdum non fore. z si ꝓtradictoziū fuit verum. q tūc aliquid de futuro fuit verum. z sic aliquid fuit futurū. Ad hoc dicendū est. q nec eius ꝓtradictoziuz tūc fuit verū. eo q non esset aliqua differentia temporis futuri nec aliqua ꝓpositio que notaretur componi aut etiam diuidi respectu alicuius temporis. z ante in illis locutionib⁹ non significat tempus. sz ordinem eternitatis ad tempus. Et sic patz qualiter deus precedit mūdum non spacio extenso sed eternitatis nūc indiuisibili z causa. causa eī non coessentialis z proxima causato hoc modo precedit causatum suū. ¶ Sed cōtra hanc veritatem quid ā sunt. sicut doctor sanctus z sui sequaces dicentes q omne creatū habet bene principiuz sui esse. sed non durationis. ponūt eī q creatum potest principio primo esse coeternū. nō quasi sit eadem mensura ipsius primi pncipij. hoc est dei creatoris z creati. sed q duratio creati semper esse potuit cum eternitate. Sed cōtra hoc est. nam ex illo sequeretur alterū incōuenientiuz. scz q creatura non esset vere creata. aut q ꝓtradictoria starent simul in veritate. vtrūq̃ aūt illoz est incōueniens. qm̃ si ponatur q mūdus nō habuerit sue durationis initium. tunc non p̃t dici q mūdus sit creatus. nā sicut nūc non dr mūdus creari. sic nec ab eterno diceretur creari. Unde creatus est participiū preteriti tēporis. ꝓpositio aūt de p̃terito nō potest dici vera nisi aliquando in presenti fuerit vera. z ergo oportz deuenire ad tempus aliquod anteq̃ mūdus fuit. Etiam ꝓseruare nō est creare. sed fm illum modū dicendi mūdus ab eterno esset ꝓseruatus. z nō creatus. ergo si dicatur q mūdus sit creatus tūc oportuit simul mūdum aliquādo fuisse z non fuisse. ¶ Et si dicatur mūdus est creatus tūc habuit initium sue durationis et si dicatur fuisse semper nō habuit pncipium sue durationis. Unde esse semper z aliquādo nō esse implicat contradictionem. z sic implicat mūdum esse factum siue creatum. z cum hoc esse primo principio coeternū Alij autem dicūt non implicare contradictionem ¶ Conclusio sequitur ex premissis.

Ad obiecta in oppositū

Ad primū dicendū est. q̄ cuius primū principium sit immobile. tamen bene cognoscitur ex motu q̄ est. 7 de immobilitate primi principij latius patebit infra. ¶ Ad primum ꝓtra secūdum dicendū est. q̄ ista est duplex. motus semp fuit. q̄ vel semper dicit distributionem solum pro oīb⁹ temporis partib⁹. 7 sic illa est vera. motus semper fuit. aut dicit distributōem cuiuscūq; durationis. 7 sic illa est falsa ¶ Ad secūdum dicendū est. q̄ duplex est duratio. q̄dam est tēporalis que est in ꝓtinua successione. Alia est que est in eternitate que est sine aliqua successione. sed est tota simul. quoniā eternitas nō habet aliquas partes. quia si in eternitate essent alique partes. aut ille essent permanētes aut successiue. si permanentes tūc causarēt vnum ꝓtinuū fm magnitudinē q̄d est impossibile. quia ipsum eternum nullam habet magnitudinem. si essent successiue tūc non esset differentia inter eternitatem. euiternitatem. 7 tēpus ꝓprie dictum. q̄d falsum est. vt ptz quarto huius. 7 sic patet q̄ in eternitate non est citius nec tardius nec ante nec post. quia non habet partes. ipsa tamen eternitas habet ꝑioritatem ad euiternitatem 7 ad tempus vt dictū est q̄rto huius. Per hoc dicendū est. q̄ primus motor precessit inceptōem motus duratōe eternitatis. q̄ esse primi motoris mensuratur eternitate. esse autē motus mēsuratur tempore. sed eternitas simpliciter precedit tempus. q̄ nō habet principium nec̄ finem. 7 tempus est tanquā principiatum ab eternitate. 7 ad ipsum ordinatur tanquā ad finem. ergo primus motor precessit motum duratōe eternitatis. primus tamen motor non precessit mūdum siue motum duratōe temporali. q̄ tempus est ꝓpria passio motus. ergo ante motum nō fuit tempus. 7 per cōsequēs primus motor nō precessit motum durationē temporali. et sic nihil est querere vt dictus est quare deus in vno determinato nūc voluit ꝓducere mūdum 7 motum 7 non prius. quia in illa mensura qua precessit motum non est ꝓius nec̄ posterius. 7 ideo illa questio fit ꝓpter ignorantiam nature eternitatis. 7 sic in illa questione supponit falsum. Ex quo patz q̄ primus motor non precessit mūdū aut motum nec per tempus finitum nec per tempus infinitum. eo q̄ non precessit ipsum durationē temporali.

¶ Sed diceres. primus motor est potentie infinite 7 non agit per partem aliquotam sue potentie. sed per totaz suam potentiam. ergo agit infinitum effectum in durationē. sicut est ipse infinitus durationē. Ad hoc dicendū est. q̄ illa rō multos achademicoz decepit. sed tamen facilis est solutionis. quia dicimus deus nūquam agere nisi tota potentia sua. cum sit sua potentia indiuisibiliter simplex. sicut est sua essentia. Sed ordo qui necessario ponitur inter causam 7 causatum exigit q̄ mūdus durationē inceperit aliquando. 7 ideo dixit Aristoteles q̄ actus cause efficientis que vere est efficiens 7 ꝓma causa precedit tēpore substantia 7 ratione. vocans tempus durationem indeficientem eternitatis. licz causando simul producat materiaz ꝑfectam sub forma. tamen non potest esse materia receptibilitatis infinite. q̄ non posset terminari talis receptibilitas. 7 ideo etiam mūdus quātitate finitus est sicut 7 duratione. 7 ideo licet deus agat fm potentiam infinitam. tamen impossibile est mūdum agi fm potentiā infinitam quo ad fieri. ꝓpter quod mūdum necesse est esse finitum. quia in nullo potentia dei proportionatur potentijs causatorum. ¶ Ad vltimū dicit ur. q̄ deus ab eterno potuit et voluit mūdum producere. ita tamen q̄ ab eterno determinat voluit 7 nō producere. Et ad ꝓbationem eius dicendū est. q̄ volens producere effectum 7 nō producit habet impedimentum aut aliquid expectat loquendo de agente particulari qđ agit ꝓpter aliquē finē extra seipm 7 nō de agente vll. qđ agit ꝓpter finem in se

Incidunt dubia quatuor

rum primū est. An motus ꝑmus sit quedam vita oīb⁹ deorsum subsistentib⁹. ¶ Solutio illa ꝓpositio dupliciter potest exponi. Uno mō vt sit locutio effectiua. vt sit sensus. q̄ motus ꝑmus in istis inferioribus causat vitam. 7 sic est vera. nec tamen ꝑbus videtur illum sensum in textu intendere. Alio modo vt sit locutio formalis. ita q̄ forma liter motus esset vita. 7 sic est falsa si sit locutio ꝓpria. sed si sit locutio metaphorica sic iterum est vera. 7 illa est intentio ꝑbi fm venerabilis dñi Alberti expositionem. Nam sicut in viuis est anima cuius actus ꝓtinuꝰ in corpus est vita. 7 nō existente anima non est vita in animalib⁹. ita ꝑ silitudinem motus vnus ꝓtinuꝰ 7 inquietꝰ est causa influens omnib⁹ transmutabilib⁹ ꝓtinuatē 7 inquietudinē per hoc q̄ ipse sit primus motus imobilis ex suo motore et inquietus ex simplicitate sui mobilis 7 incorruptibilitate. ¶ Sed diceres. cessante motu celi erit vita in omnib⁹ viuentib⁹. ergo ꝑma expositio est minus vera. Nam post mortuorū resurrectōem homines viuent. 7 tamen celum cuius motus ordinatur ad ꝓtinuationez generationū nō erit. q̄ tūc electoꝝ nūerꝰ est ꝓpletꝰ. ¶ Ad hoc dīm̄ q̄ cuius post resurrectōem homines viuent vita nobiliori 7 incorruptibili. que nullo indiget nutrimento. motus tamen celi est quedam vita omnib⁹ deorsum subsistentib⁹ 7 viuentib⁹ vita naturali 7 corruptibili. dicente ꝑho primo metheorum. q̄ necesse est hūc mūdum esse ꝓtinuū latio nib⁹ superioribus vt tota eius virtus inde gubernet

Secundum dubium est.

An motus esse sufficienter ostendit generatio. cū tamen generatio non sit motus sed mutatio. ¶ Solutio q̄ sic. quoniā licet generatio non sit motus. non tamen est sine motu. exquo generatio physica non potest esse in natura nisi precedente alteratione. q̄ est terminꝰ ꝓcomitans alterationē. ita q̄ in nūc quo finit alteratio fit ipa generatio

Tertium dubium est

An dictum Anaxagore potest aliquo modo sustineri ¶ Solutio. simpliciter loquendo Anaxagoras maxime fidei concordat. quia vt inquit dominus Albertus ꝑ intellectum segregantez intellexit intelligentiam primam que formis idealib⁹ agit vnūquodq; de occulto in apertuz producens. produxit autem intellectus illas res formatas postq̄ per infinitum tempus quieuerant in eo q̄ dicitur latentia. Tempus em̄ infinitum dixit quod componitur ex infinitis. 7 hoc infinitum esse actu dicebat 7 fine carere in preterito. sed non in futuro. in quo dixit incipere motum. Non em̄ potuisset dixisse q̄ inciperet motus. si posuisset tempus fm vtrūq;. sez preteritum 7 futurū esse infinitum. vt patz latius circa declarationem textus. Et ꝑ chaos intelligitur possibilitas rei siue nihil creabile qđ vocatum est per talem intellectum separatum ad actum

essendi. In hoc nihilominus errauit q̄ dixit entia omnia actu existere in illo confuso chaos. nisi forte chaos vocauit intellectum diuinum. ꝓpter eius inscrutabilitatez sicut in dictū illius intellect⁹ dr abissibile. hoc est, pfundū

Quartū dubium est

¶ An motus conuenienter probetur perpetuus ex eo q̄ primum mouens z primum mobile sint semper in actu

¶ Solutio q̄ sic ad intentionem philosophi Dicit enim phūs. q̄ primum mouens z primum mobile semper mutuam habeant proportionem naturalem. ita q̄ mouens naturaliter moueat mobilez nō libere illo aūt supposito manifestum est. q̄ si primum mouens z primum mobile semper fuerunt in habitudine eiusdem proportionis q̄ semper fuit motus. Cuius signū est. q̄ ignis applicatus cōbustibili statim ꝙburit. simpliciter aūt loquendo nō est verum. qz pmū mouens nō mouet neccārio sed libere.

Quintum dubium est.

¶ An sit irrationabile primum mobile prius esse in q̄ete q̄z in motu. ¶ Solutio q̄ sic. et hoc priozitate temporis. qđ est p se numerus motus et nō quietis nisi p habitudinē ad motum. vñ motus naturali ordine p̄cedit q̄etem

Sextum dubium est

¶ An noua relatio mouentis ad mobile adueniat p mutationem vnius tantū aut vtriusq̄. ¶ Et videtur q̄ nō quia ad relationem non est motus.

¶ Solutio q̄ sic. Nam non potest noua acquiri relatio nisi per mutationem vnius extremi vel vtriusq̄. Et videtur velle dominus Albertus q̄ non adueniat extremis referibilibus noua realis relatio nisi per mutationem vtriusq̄ simul. ¶ Ad obiectum in oppositum dicendum est. q̄ ad relationē non est motus formaliter fm esse eius ad. sed materialiter quo ad esse eius in. hoc est ad relationem vt huiusmodi non est motus. vt dicitur quinto phȳsicorum. cuius ad eam sit motus gratia fundamentorum

¶ Sed diceres. ad fundamentum relationis nō est motus sicut nec ad relationem. sed quia plerumq̄z relationis fundamenta sunt actio z passio. ad actionē em̄ z passionē nō est mot⁹. eo q̄ mot⁹ nō ē mot⁹. vt patz loco allegato

¶ Ad hoc dicendum est. quāuis ad actionem z passionem formaliter non sit motus. vtiq̄z tamen ad actionis z passionis principia. vt ad actiōem ignis nō est mot⁹ vtiq̄z tū ad calidū quod est p̄ncipiū agendi in igne

Septimuz dubiū est

¶ An tempus sit factum. ¶ Et videtur q̄ non. quia illud quod est factum. illud est terminus per se z intrinsecus factionis. sed tempus est coeuum.

¶ Solutio. q̄ tempus esse factum dupliciter intelligitur Uno modo per se aut per accidens factione naturali. et sic tempus non est factum Alio modo aliquid dicitur esse factum factione supernaturali qua mundus processit in esse. ex consequenti motus primi mobilis incepit z deinceps tempus ita sez q̄ creatio primo et per se ad esse mundi est terminata. z concomitanter ad naturalem operationem mūdi. sez ad motum z ad tempus.

Octauū dubium est

¶ Quid prohibet mundum non semper fuisse in preterito. cum tamen semper manebit in futuro ¶ Solutio q̄ illud. quia omne creatum ex proprietate sue intrinsece originis prius non est q̄z est. ergo suum esse non potest a parte anteriori esse infinitum. z quia vnumquodq̄z fm suam naturam natum est reduci ad suum principium. ideo quodlibet tale fm se est annihilabile. quare non permanet infinite a parte posteriori nisi pura bonitate prime cause. vt inquit autor libri causarum. que quidem bonitas secūdum Platonem in timeo est efficatior in custodiendo et conseruando q̄z est infirmitas creata ad annihilandum. Unde dicit Plato. O dij deorum quorum pater opifex q̄z ego sum natura quidem vestra dissolubiles estis. sed mea voluntate pmanebitis.

Nonum dubium est

¶ An mundus potest produci per actionem agentis naturalis. ¶ Et videtur primo q̄ sic. effectus finitus potest produci a causa finita. mundus autez est effectus finitus. ergo potest produci a causa finita. sed causa finita est creata z naturalis. ergo potest produci ab aliqua causa naturali ¶ Secundo sic. partes vniuersi mouentur ab aliquo naturali agente. ergo totum vniuersum. ¶ Tercio sic. virtus corporum celestium potest agere in animaz rationalem. ergo multo magis in omnia alia corpora. et per consequens potest producere mundum. Antecedens patet. quia affectiones anime rationalis mutantur penes mutationem corporum celestium.

¶ Solutio q̄ non. quoniam agens naturale producit aliquid per motum naturalem. mūdus autem non producitur per motum naturalem. ergo cē. Minor patz. nā in illo quod producitur per motum naturalem p̄supponitur materia. que est subiectū talis motus. sed mūdus nō potest habere aliquam materiam ante sui pductionem. qz materia non est sine forma. ergo si presupponatur materia sic mūdus esset anteq̄z produceretur. illud autem incōueniens est. ergo cē. Preterea. nihil potest producere seipsum. omne autem agens naturale ad istum mūdum spectat sicut eius pars. ergo si agēs naturale produceret mūdum tūc mūdus seipsum produceret. Ex quo patet q̄ mūdus solum per creationem est producibilis. qz in creatione producitur tota substantia simul. quia materia producitur simul cum forma

¶ Ad obiecta in oppositū Ad pmū dōm est. q̄ dupl'r ꝙducit finitus effect⁹. Uno mō p naturalem mutatōez. q̄ est ex materia psuppositā. z sic est verū q̄ effectus finitus ꝙducitur a causa finita. sicut hō qui est effectus ꝙducitur ab homine qui est causa finita. Alio mō ꝙducit effectus finitus mō supnaturali. scilz sine materia psuppositā. sicut p creatōez. z sic effectus finitus necessario ꝙducit a causa infinita aut a virtute infinita. nō tamē ꝓpter rem ꝙductaz sed ꝓpter modū producendi. ¶ Ad secūduz dōm est p̄ interemptōem cōsequentie. qz non est simile. quia vna pars vniuersi pōt alteri pexistere fm naturalem virtutē z potentiam. z sic potest naturaliter alia partez mouere vt nūc de facto celū mouet ista inferiora. cū virtus celi prevalet viribus aliox corpox. tortem̄ vniuerso nihil preexistere potest in rerum natura creatum

Ad tertium dicendum est. q̄ dupliciter aliquid agit in alterū. Uno modo directe quādo scz ipsum patiens recipit in se formā agentis ⁊ sic celum nō potest agere in aiam rationalē. ḡa qualitates per quas agit in ista inferiora sunt corporales vt calidū frigidū que non possunt recipi in aiam rōnalē. Alio modo aliquid agit in alterū indirecte q: scz agens agit in alterū cui reliquū ꝓiungit et sic celum potest agere in animam quia agit in sensus interiores quibus anima cōiungitur et quorūz obiectis et operationibus vtitur.

Sed non aliquādo quidem erat aliquando aūt non. Et nāq̄ assimilatur sic dicere figmento magis. Similiter aūt et dicere q: aptuz natum sic est et hoc oportet opinari esse principiū sicut videtur vtiq̄ empedocles dicere q̄ tenere et mouere amicitiā in ꝑte et discordiaz inest rebus ex necessitate. quiescere autem mediū tēpus Fortassis aūt et vnū principium facientes sicut anaxagoras sic vtiq̄ dicerent

¶ Istud est tertium capitulum in quo phūs reprehendit antiquos diuersimode locutos de inceptōne motus et mūdi. Et continuatur textus ad precedētem postq̄ phūs posuit rationes ostendentes motus perpetuitatez hic phūs reprobat cōtrarium ponentes. Et diuiditur istud capitulum in duas ꝑtes In quarū prima reprobat positōnem eorū et subiungēdo cōparatōnem opinionis anaxagore ⁊ empedoclis. In secūda excludit phūs quādam falsam resp̄ōsionem istorum antiquorū. ibi. omnino em̄. Quantum igitur ad primā ꝑtem dicit phūs ponere. q̄ motus aliquādo sit et aliquando non sicut aliqui philosophi scz Empedocles ⁊ Anaxagoras posuerunt hoc ꝓculdubio stultum est et figmēto assimilatur. Et q̄ dictum ipsius empedoclis assimilatur figmento q̄ scz motus aliquando quidem sit ⁊ aliquādo non sit nō esset aliqua causa huius nisi quia sic aptum natum est esse in natura vniuersali rerum. ⁊ q̄ nō oporteat querere causam huius. sed oportet opinari hoc esse principium cuius causa nō est inquirenda. sicut dixit empedocles. q̄ oportet amiciciam tenere ipsas res ⁊ mouere in parte temporis. ⁊ q̄ oportet in alia parte tēporis discordiam inesse rebus ex necessitate. ⁊ q̄ oportet quiescere in aliis mediis tēporū sicut dictū est prius q̄ empedocles nullā dixit huius causam. nisi quia casu fiat. eo q̄ nō dominatur amicicia. nec semper dominat lis. Et licet dixit mobile esse vno modo quod vocat mixtum. non tamē semp dixit motū esse vno modo. sed quādoq̄ dicit motum esse. quandoq̄ quietem ⁊ huius causa nō est inquirenda. sed supponēdum est illud tanq̄ principium. eo q̄ vicissitudo amicicie ⁊ litis principia entiū sunt quorū dominio dicto modo sibi succedit. sed istud dicere non sufficit ad probādum quare sic natum est esse. quia illa que sunt a natura habent causam. ⁊ ideo nō est illa ratio sufficiens quare quādoq̄ motus est ⁊ quandoq̄ non est. sicut non sufficit q̄ terra mouet deorsum q̄m sic natum est esse. sed ḡa grauis est Fortassis aūt et anaxagoras qui dixit q̄ ꝑncipium effectiuum generatōnis ⁊ motus post tēpus infinituz vnū solū fuit quod est intellectus agens ⁊ non dixit factiua esse duo sicut de principio motus dixit empedocles Nam si quereret ab eo quare agens intellectus expectauit tempus infinitū ⁊ postea mouit plus in quodam tēpore q̄s in alio. non poterat respondere nisi q: vbi intellectus agens principium est. ⁊ ideo nō debet queri causa actionis eius. quia principia non habent causas. sic ergo probatur q̄ motus sit incorruptibilis ⁊ q̄ alia dicta nō sint conuenientia.

Atuero nihil inordinatū eorū que natura et fm naturā sunt Natura em̄ oībus cā ordinationis est. Finitum autem ad infinitum nullaz rationem habet Ordinata aūt oīs ratio est. In finito autē tēpore quiescere. postea motum esse aliquādo. Huius aūt neq̄ vnā differentiā esse. quare tūc magis q̄s prius. Neq̄ iterū aliquā ordinationē habere. non iam nature opus est. Aut em̄ simpliciter se habet quod est natura. et non aliquādo quidem sic. aliquando vero aliter. vt ignis natura sursum fertur. et non aliquādo quidem. aliquādo vero nō. aut rationē habet q̄ nō est simpliciter. Quare dignius est sicut empedocles. et si quis aliter dixit sic habere in parte quiescere omne et moueri iterum? Ordinatōnem em̄ iam hz quādam hmōi.

¶ Hic phūs comparat opinionem anaxagore ⁊ empedoclis dicens q̄ nihil inordinatum in natura est Et vocamus naturā vniuersalem cursum nature ab vniuersali natura ordinatum que regit omnē naturam. Et ordinem nature vocamus nō quēlibet cursum nature. sed illum qui est fm naturam illius que ordinata est dicitur ꝓpter utilitatem hec em̄ natura omnib⁹ est causa ordinationis. eo q̄ forma rerū naturalium cursum exigit determinatum in ordine ⁊ rōne speciali ⁊ iste ordo explicat duobus modis in natura. Nam quedam res sunt talis ordinis q̄ semper cursum vnū seruant nature. sicut ignis q̄ semper ascēdit extra vbi suū existens. ⁊ sol eclypsatur ab interpositione lune inter solem et visum nostrum in capite ⁊ cauda draconis. q̄dam em̄ res sunt succedentes que habēt causas et tēpora determinata quare fiant q̄nq̄ et quādoq̄ nō sicut tempus generatōnis et corruptionis q̄ sibi succedit ab accessu et recessu solis in circulo obliquo. Et quo patet. q̄ empedocles cōuenientius est loquut⁹ q̄s anaxagoras. q: anaxagoras dixit duo cōtra ordinem nature. quorū primū sumitur extra textum p̄sentem. ⁊ est q̄ dixit mixtum in infinito tempore quieuisse in cōfuso chaos necessario esse distinctum per generationem factam ab intellectu agente. hoc em̄ non est fm exigētiam alicuius forme naturalis. ḡa si mixtum naturaliter quieuit tēpore infinito. tūc non exiuit in esse distinctum in generatis. nisi per violētiam. Tempus autem motus violenti est paruū. igitur tempore infinito nō remanebit generatio. quod tamē dixit Anaxagoras. patz ergo q̄ infiniti temporis quietis ad infinitum tempus motus nulla est ratio ordinis. quia nulla forma naturalis ꝓmittit talē ordinē naturalē ad violētū. oīm ei naturaliter ad inuicē ordinatoꝝ ē rō alia ordinis ex aliq̄ forma naturali Scōm autē est. quia si dicat vtrūq̄ esse naturale

tūc tamen aliqua causa erit differens. qm̄ intellect⁹ agēs primo infinito tēpore quieuit. et postea in infinito tēpore agebat. Nunc aūt nulla differentia assignatur ab anaxagora quare scz egit nunc intellectus et non prius. Si em̄ dicatur q nulla est ratio ordinis in talibus. hoc non erit opus nature. Nam illud quod est opus nature aut similiter se habet semp. t nō aliqñ quidem sic aliqñ vero aliter. vt ignis sursum fertur natura et non ferk sursum aliqñ et aliqñ nō. aut nō sp vno modo t tūc habet rōem differētie t cām determinatā in natura t nō ē simpliciter illa diuersitas absq; rōne sicut loquēdū est de periodo generatōis t corruptōnis q̄ cām differentie accipit in accessu generātis t recessu in obliquo circulo sicut patebit in secūdo de generatōne et corruptōne. Et ideo licet ambo male loquuti sunt. tñ dignius loquutus ē empedocles q̄z anaxagoras t quicūq; aliter loquut⁹ est q̄z anaxagoras. qz empedocles aliquā cām dr̄ne tpis mot⁹ et quietis assignauit Nā empedocles dixit q sicut ignis sp sursum fertur t nō aliqñ sursum fertur aliqñ aūt non ꝓpter ordinem siue nature quo necessario mouek sursum. ita se habet in hoc q oīne vniuersum in pte tpis quiescit et in pte tpis mouek. ḡa talis vicissitudo habet quādam ordinatōem. eo q amicitie est ꝯgregare t litis est disgregare. sed anaxagoras dixit q nulla esset causa quietis p tempus infinitū neq; exitus rerū in esse p tempus infinitum nisi intellectus operans.

Sed et oportet hoc dicentē nō affirmare solum. sed causam ipsius dicere et nō apponere nihil. neq; velle dignitatem irrationabilez sed aut inductōem aut demonstratiōem ferre Hec quidē em̄ nō cause posite sunt. neq; in hoc erat amicicie vel inimicicie esse Sed hmōi quidez ꝯgregare. illius vero disgregare. Si vero determinek qđ est in tpe dom̄ est in quibꝰ sic sunt sicut qz est aliquid qđ ꝯgregat homes amicitia et fugiūt inimici ab inuicē. hoc em̄ supponitur et in toto esse. videtur em̄ et in quibusdam esse sic Quod āt et fm̄ equalia tempora indiget alia ratione.

Hic ostendit phūs q etiam empe. peccauit in hoc q ipse nihil ꝓbatōis addidit suo dicto Nā q̄ dicit q amicicia quodā tpe ꝯgregat. et lis quodā tpe disgregat necessariū est q nō solum hoc dicat et affirmet ita esse simpliciter affirmatōe. sed necessariū est q cū hoc dicat causam et nō sit cōtentus dicto simplici cui nihil apponik t necessariū est q nō velit q hec sit dignitas p se nota. qz irrōnabilis est et cui rō cōis nō assentit. qz si esset dignitas q̄libet ꝯsentiret in eam. ḡa cōis animi cōceptio est quā q̄libet ꝓbat auditam. sed oporteret q aut per viam sensus ꝓbaret nobis q sic est vt dicit. scz p inductōem. aut p viam intellectus afferat cām qua demonstret nobis ꝓpter qđ sic est vt dicit. Amicicia et lis sunt nō cause. esse em̄ amicicie t inimicicie definitio nō est in hoc. q ꝯgregant. vel disgregant res nature in vniuerso. sed amicicie est ꝯgregare quedā. et inimicicie est disgregare quedam. Nam si sic determinenk t definiank lis t amicicia q vtraq; est in parte entis et non in vniuerso. tūc oporteret empedo. dixisse q̄ entia ꝯgregantur per amicicia t que disgregantur per inimicicias. et an rationalia aut irrationalia aut animata aut inanimata. videmus em̄ amicicias nō esse nisi rationalium. Amicicia em̄ ꝓprie loquendo est id quod ꝯgregat homes. et lis qua fugiunt inimici ab inuicem. et quod est in hoibꝰ supponitur etiam in toto vniuerso similiter esse. eo q in quibusdam entibꝰ sic est quia in hoibꝰ et ideo oportuit empe. assignare quare sic fiet in toto vniuerso Et similiter quod dixit q esset tempus motus et tempus quietis equale indigebit ratiōe. quia manifeste patet q tempus amicicie in hoibus non necessario equatur tempori litis.

Omnino em̄ existimare principiuz hoc esse sufficiens. quod semp. aut est sic aut sic non recte se habet opinari In quo democritus reducit de natura causas quod sit quidem prius factū est. ipsius aūt semp noluit principiū querere in quibusdam dicens recte Quod aūt in oibꝰ nō recte Et trigonū em̄ semp habet duobus rectis equales angulos sed tñ est ꝓpetuitatis buius altera causa principiorū. igit̄ non est altera causa. sed perpetua sunt Q̄ quidē igitur nullus tempus erit neq; erat q̄ motus nō erit siue nō erat tanta dicta sunt

¶ Ista est secūda pars huius capituli in qua phūs excludit quādā falsam responsionem istorum antiquo q̄ dicentium q de istis non est querenda ratio ex eo. ḡa in omni tempore sunt. aut sic est q sit motus aut sic q est quies. ꝓpter hoc qz ꝓpetuorū nō est causa et eorū q semp sunt Ad hoc respondet phūs q anaxagoras t empedocles recte opinabank in q̄busdā t i q̄busdā nō recte opinabank Primū patz Nā cōclusiones mathematice sunt ꝓpetue et semp habent causas q̄m̄ p̄misse sunt cause cōclusionis Exempli gratia. vt hec conclusio triangulus rectilineus habet tres angulos equales duobus rectis est ꝓpetua t tamen eius est aliqua causa p quā demonstratur. Perpetuorū tamē que sunt principia prima ad que nō habetur via demonstratōnis non est alia causa. Nam si omnis rei esset aliqua causa. tunc iretur in infinitū in causis. sed illud qđ anaxagoras t empedocles dicūt nō est tale q non habeat causam ante se t ideo male fecerūt nō dicendo cām. Et q̄uis anaxagoras dixerit intellectum agentem facere motum. tamē dixit illum mouere per naturam et non per voluntatem. t ideo nullam assignare potuit causam quare aliquando mouerit et nō semp sed inferius dicendū est. q mouet ex voluntate eterna Sint igitur hec t tanta dicta ad ꝓbatōem eius q nullum tēpus erat ante motum in quo nullus motus erat. neq; aliquod tempus in futuro erit in quo nullus futurus sit motus.

Vtz dicte antiquorum positiones sint irrationabiles et figmento similes.

Et videtur q non Nam positiones eorum sunt magis fidei fitari ꝓximes. qz dixerūt motū siue mūdū incepisse q̄ positio aristotelis Ꝛio intellectu istius questionis

mote ponūtur duo discursus q̄z maior p̄mi est ista

Natura est ordinationis causa Minor Infiniti ad infinitum nulla est ꝓportio seu naturalis ordinatio Cōclusio Igitur dictū anaxagore est innaturale ⁊ irrōnabile.

Maior patet q̄z opus nature est opus intelligentie non errantis. Est em̄ natura instrumentū diuine puidētie ꝓstituentis in esse ⁊ ordine oīa naturalia manēte natura. sapientis em̄ est ordinare. igitur natura nō est causa ordinationis nisi penetrata rōne sapientiali ipius primi naturam regentis tam vl'em q̄ ꝑticularē. quedā em̄ naturalia semp fiūt in ordine ad suaz cām vt eclipsis sp est qñ est interpositio inter solem et lunā. ⁊ leuia sp ascēdūt et grauia sp descendūt p̄ter naturā nisi fuerint extrinsece violēter impedita. q̄dam em̄ fiūt in suis determinatis tpib generatōis et corruptōnis quā facit motus solis in obliquo circulo p accessum ⁊ recessuz. vt patebit secūdo de generatiōe. Et q̄ q̄ tam natura vlis q̄ natura ꝑticularis sit ordinatōis causa. Uniuersalis tm̄ natura magis est ordinatōnis causa q̄ natura ꝑticularis q̄z infallibilius et ordinatius ꝑme cause subseruit. et iō oīa que ꝓme fiūt ab vniuersali natura. nō existēte indispositōe ex pte nature ꝑticularis vniformiter Et q̄z vna natura est magis ordinatōnis causa q̄ alia. ideo vna cōparata ad aliam dr esse vna inordinata. vt dr phs ꝑmo metheororz. q̄ impressiones metheorologice fiūt p̄ter naturam inordinatiorē. finaliter tm̄ ordinata sunt q̄ sunt in natura q̄uis em̄ res cadat ab vno ordine Labit tm̄ in aliū ordinē. ita q̄ vl'ter oēs res ordinantur in bonū ordinis totius vniuersi. ⁊ sic ptz q̄ nō ordinat natura sicut ꝑncipalis ordinatōnis causa. q̄z nō habet rōnem. ordinat tm̄ velut causa instrumētalis. Sed diceres natura est effectus ordinationis. igit̄ non est causa ordinatōis Ad hoc dōm est. q̄ natura est ordinatōnis causa in ꝓpatōne ad effectus naturales. tm̄ est effect9 in ordine ad primaz cām Minor patet quo ad primā eius ptem. q̄z ꝓportio dr habitudinem et conuenientiā diuersoz̄ ad inuicē q̄ aut est equalitatis aut inequalitatis igitur eoz̄ nō est ꝓportio. Infinitū em̄ oīa occupat. ⁊ iō nō dimittit aliquod finitū. aut infinitū. cui possit ꝓportionari Sz diceres prima causa est infinita. ⁊ tamē habet ordinem ad creata q̄z ē motoz oīm entiū. motoz ūt ꝓportiōem hz ad suū mobile Ad hoc dōm est q̄ duplex est infinitū. s. formale et materiale. Formale em̄ dupl'r accipit. vno modo p̄ter suā naturā ⁊ illo modo nō habet ꝓportionē ad finitū alio modo accipitur p̄ter q̄ per suā determinatiōem volūtatis operatur et mouet ⁊ illo modo hz ꝓportiōem ad finituz infinitū em̄ materiale nō hz ꝓportiōem ad infinitū. inf finitū tm̄ et infinitū bn̄ est inequalitas. Scda pars ptz Nā ordo p̄supponit ꝓportionem cū igit̄ finiti ad infinitū nulla sit ꝓportio. igitur inter ea nullus erit ordo Cōclusio ptz ex declaratōne textus vbi dictū fuit. q̄ ipsa sit irrōnabilis ꝓpter duo Maioz alterius discursus

Nec cōuenienter opinatus est empedocles q̄uis rationabilius dixit q̄ anaxagoras.

Minor Licet lis et amicicia congregent et disgregent boies nō tm̄ illud venit attrahendum per oēm similitudinē ad res naturales

Conclusio Igitur hoc dictū empedoclis licet esset necessarium. non tamen sine ratione est dicendum

Maior ꝓz q̄ phm in textu Nam ipsius dictū est irrōabile tm̄ aliquo modo sui dicti assignabat rōem q̄uis insufficienter assignabat. Minor patet quo ad eius primam ptem. q̄m̄ intra se habet sue congregatōis ⁊ disgregatōis ꝓncipiū. res em̄ naturales nō mouentur per se ideo non p̄nt res naturales habere inter se segregationis et cōgregationis principium per litem et amiciciam sicut hoies Secūda pars ptz. q̄z Nā falsum dixit q̄ tēpus litis et amicicie habeant equalitatē. q̄z manifestuz est q̄ tēpus pacis et belli nō sp sunt eq̄lia. igit̄ illud nō est applicādū p oēm similitudinē siue eq̄litatē ad res naturales. Et iā falsuz dixit i h̄ q̄ posuit litē et amiciciā determinatas cās vt litē cām generationis et amiciciā causam corruptiōnis. q̄m̄ licet in quibusdam ita videat q̄ lis sit causa generatōnis. vt in generatiōe elementoz̄ et amicicia causa corruptōnis. Tamē in alijs est econtra sicut in mixtis lis est causa corruptōnis. amicicia vero causa corruptionis. Unde vniuersalius lis est causa corruptionis q̄ generationis. vnde lis ponit causa segregationis et amicitia ponit causa congregationis. sed plerūq̄ generatio assimilat congregatōi ⁊ corruptō segregatōi ꝓterea dictū suū ē irrōabile. q̄z arguit ad similitudinē vni9 ꝓtis vniuersi ad totū. vt ab hoie ad totū vniuersum. q̄z posuit q̄ sicut in hoiby lis ⁊ amicicia sunt causa generatōnis q̄ ita etiam esset in alijs. Cōclusio patet ex textu phi. q̄z fundabāt se empedocles ⁊ democritus in hoc q̄ necessariozū nulla est causa q̄d̄ improbat phs in textu. ꝺa ꝓclusio demōstratōnis est necessaria. et tm̄ hz causas necessarias. scz suas premissas hoc tm̄ q̄d est simpliciter p̄mū siue necessariū p essentiā. cām nō habet sed ois causalitas q̄ est in alijs ē ab eo. Unde dr phs secūdo p̄me phylosophie q̄ talis est dispositio rerū in veritate qualis est in entitate ⁊ oīa entia dependent ab vno p̄mo ente. ita ois veritas resoluenda est ad im̄obilitatē p̄fatā eterne increate.

Ad obiectū ioppositū q̄ iste positiones differūt a positōe fidei q̄z isti ponūt mūdum incepisse ex materia aliqua eternaliter ⁊ hoc est falsum positio aūt Aresto. est vera sz q̄ mūdus nō incepit p̄ter naturā q̄uis altiori mō incepit ⁊ sic dictū aresto. magis ꝓcordat veritati fidei q̄m̄ oē verū vero consonat primo thopicoz̄

Cōtraria aūt his nō difficile est soluere. Ui debit aūt ex hmōi ꝓsiderantiby ꝓtingere maxime motū esse aliq̄n cū nō est oīno primū quidē q̄z neq̄ vna perpetua mutatio est. Mutatio em̄ ois apta nata est ex quodā in quiddā Quare necesse est ois mutatōnis terminos esse ꝓtrarios in quibus fit. infinitū em̄ moueri nullum

¶ Istud est quartū capl'n in quo phs soluit aliquas rationes ꝓpter quas videtur motus incepisse. Et diuiditur in duas partes. In prima enim parte mouet illas. In secunda soluit eas. ibi. Horum autem primū. Quātum igitur ad primam phylosophus ponit tres rationes quibus probat contrariū dictis precedentibus scz

ꝙ motus incepit et non semper fuit. et istas soluere rati
ones non est difficile. Prima est. Nullum finitum ⁊ ter
minatum est perpetuū. omis aūt motus est finit⁹. igit̄
null⁹ est motus ꝑpetu⁹. Maior pȝ. qꝛ ꝑpetuū appellat̄
qꝺ caret termino. Minor ptȝ. qꝛ in fine sexti huius dictū
est. ꝙ neqȝ vna aliqua mutatio perpetua est ꝭm nūerum
qm̄ ois mutatio apta nata est ꝓcedere ex quodaȝ finito
in quiddā finitū. igit̄ necesse est ois mutatōis terminos
esse ꝯtrarios. qꝛ ꝯ̄ria in qbus fit ista mutatio sunt fines
eorū. Et quia minor videtur habere dubitatōem in mo
tu circulari qui est ab eodē in idē. igitur ꝓbat in illo mo/
tu dicens. impossibile est fieri qꝺ ipossibile est factū esse.
et impossibile est moueri qꝺ impossibile est motū esse. sȝ
impossibile est aliqd infinitū motū esse. qꝛ si esset motum
tūc haberet terminū motus. infinitū em̄ termino caret.
igit̄ impossibile est aliqd moueri in infinitū.

**Amplius videmus possibile esse moueri ne
qȝ quod mouetur. sed quiescēs mouetur. neqȝ
habens in seipso neqȝ vnū motū vt in inaiatis
quorū neqȝ pars vlla neqȝ totū mouet̄. sȝ quies
cens mouet̄ qn̄qȝ. Conuenit aūt aut sp̄ moueri
aut nequaqȝ siquidē nō fit cū sit motus**

¶ Hic phs ponit scdam rōem ꝯtra illud qꝺ in p̄habitꝭ
rōnibꝰ suppositū est et ꝓbatū scȝ si mot⁹ incepisset de no
uo. ꝙ tam ex pte mouentis qȝ mobilis necesse esset aliū
motuȝ prius fuisse hoc em̄ nō sequit̄. igit̄ motus incepit
Minor ꝓbat̄. Nam videmus ꝙ possibile est mouere
de nouo qꝺ nō mouet̄ iam. neqȝ habet in seipo aliquem
motū anqȝ hoc iceperit moueri ꝭm aliquē motū sicut in
inaiatis quoꝝ neqȝ pars aliq neqȝ totū prius mouebat̄.
sed videmus mō ꝙ tam ꝭm ptem qȝ ꝭm totū quiescēs
ꝯtingit aliqn̄ post hoc moueri. vt lapis qui deuit añ. si/
militer de pluribꝰ aliis. igit̄ motus incepit. qa aut talia
sp̄ mouerent̄ aut nūqȝ sȝ vtrūqȝ illoꝝ est falsum. igit̄ etiā
falsum est motū nouuȝ nō posse fieri nisi esset alius mot⁹
añ q fieret mobile accedere ad ipm mobile et econuerso.
Aut rō sic formari pt in rebus inaiatis ꝯtingit aliquid
moueri de nouo qꝺ p⁹us nec mouebat̄ ꝭm se totū nec ꝭm
ptem aliquā eius. igit̄ in toto vniuerso pt motus de no/
uo incipere cū nō esset prius. quia pars et totum debēt
proportionari.

**Multo aūt magis huius esse in aiatis ma
nifestū est. Neqȝ vn⁹ qdē in nobis cū sit mot⁹
aliqn̄ sed quiescentes tm̄ mouemur aliqn̄. et fit
in nobis ex nobis ipsis principiū motus aliqn̄
et si nihil extra moueat̄. hoc eē i inaiatis eē nō
videmus siliter sed sp̄ mouet ipsa aliquid exte/
riorū alterū. aliqn̄ aūt aial dicimus ipsuȝ se mo
uere. Quare siquidē quiescit aliqn̄ penitus im
mobile motus vtiqȝ fiet ex ipo et non ab extra.
Si aūt in aiali hoc possibile est fieri quid ꝓhi
bet idē accidere et ꝭm esse. Si nāqȝ in ꝑuo mū
do fit et in magno et si in mūdo et in infinito. si
quidem contingit moueri infinitum et quiesce
re totum.**

¶ Hic phus ponit tertiam rationem et est ista. sicut est
in minori mūdo scȝ in aiatis ita etiam erit in maiori mū
do. sȝ sic est ꝙ in minori mūdo puta in aiali incipit de no
uo motus absqȝ eo ꝙ precedat alius motus in motore
aut in mobili qui disponat mobile ad hoc ꝙ moueatur
ergo sic erit in maiori mūdo. Minor patet. nam videm⁹
in nobis ꝙ nullo existente motu in somno subito exꝑge
facti libere mouemur per volūtateȝ nostrā ⁊ sic fit in no
bis motus nō ab aliquo extrinseco nos mouente. sed ex
nobis ipsis. vt si aliquis ambulat sine vtilitate ita ꝙ so/
lum vult ambulare. tale em̄ ꝓncipium non videmus in
his esse que non sunt animata. et ideo etiam nō mouent
seipa sed semꝑ aliqd exteriorū ⁊ que sunt extra ipa mo/
uet ea qꝺ est alterū ab eis. Mouentur em̄ aut generatio
ne aut ab eo quod mouet violentiā. vt patebit infra. Sȝ
manifestū ē ꝙ ipm aial mouet seipm. ergo cū videat̄ ma
nifeste ꝙ animal aliqn̄ quiescit fiet nouus mot⁹ in eo qꝺ
penitus est imobile alio motu p̄cedēte et ille mot⁹ vtiqȝ
fiet ex ipso et nō ex aliq altero mouente exteriore. Si er/
go in aiali hoc possibile est fieri. tūc nō est generale quod
prius cōclusum ꝓ incōuenienti scȝ ꝙ incipiat̄ motus nisi
prius fuerit motus. qꝛ nihil ꝓhibet quin fieri dicatur in
mūdo et in celo ꝙ scȝ motus incipit nullo motu preexi/
stente sicut videtur fieri in animali. Rhetorice em̄ ⁊ per
similitudines loquēdo animal et precipue hō dicit̄ ꝑu⁹
mūdus quia in eo est motor ꝓm⁹. sicut intellect⁹. ⁊ sunt
in ipso motores moti. sicut phantasia ⁊ appetitus ⁊ vir/
tutes que sunt in neruis motiuis ⁊ musculis ⁊ calor na
turalis et est in eo motum tm̄ sicut corpus vel mēbrum
corporis ⁊ motores inferiores habent motus proprios
et tamen motum sui superioris sicut est in mūdo mag/
no. et ideo qꝺ in ꝑuo mūdo fit videt̄ etiam in magno de
bere fieri. et si in magno mūdo fit tūc etiā videtur accide
re in infinito qꝺ materiale principiū ponit anaxagoras.
qa scȝ ꝯponitur ex infinitis sicut ipē dixit. ⁊ ita etiam in/
tellectus agens incipit mouere et infinitum moueri. ita
ꝙ ante illum motum nō fuit preexistēs motus. Et si ali
ter verba phylosophi exponātur nihil faciūt ad ꝓpositū
vt inquit venerabilis dn̄s Albertus.

**Horum aūt primū quidem quod dictuȝ est
nō eundem semꝑ et vnū numero esse motū qui
est in cōtraria recte dicitur. Hoc em̄ fortassis
quidē necessariū est. si quidem nō semꝑ vnū et
eundē esse possibile est eiusdem et vnius motū
Dico aūt vtrū vnius chorde vnus et idem so/
nus aut semꝑ aliter silr̄ se habente et mouente.
sed tamen qualitercūqȝ se habet nihil ꝓhibet ꝙ
quēdam eūdem esse qui ꝑpetuus et continuus
est. Manifestum vtiqȝ erit magis ex his que
posterius.**

¶ Ista est secūda pars capituli in qua phs soluit ratio/
nes motas per ordinem. Et primo ad primā dicens ꝙ
est duplex motus. quidam est motus qui est de cōtrario
in cōtrarium. ⁊ talis motus nō est perpetuus. qa termi
nos extremos habet vt dictum est in fine sexti physicoꝝ.
Alius est motus qui nō fit inter vere cōtraria. sed ab eo
dem ad ideȝ sicut motus circularis ⁊ talis motus est in
finitus per reiterationem. verum tamen est. ꝙ vnius rei
et eiusdem numero mobilis non est possibile vnum et
eundem motum esse semper infinite. vnde dicit phus ꝙ

aliquis posset dubitare. An vnius t eiusdē chordē sit vnus et idez sonus sp aut sit sp alius eodēmō se habēte mouēte siue pcutiente chordā. qz pstat q cum pcutitur vna et eadē nūero in monocordo chorda. q ipa sonando dat ictum ad vtrūqz latus hoc est a dextris t a sinistris qñ vno mō est tensa t tunc propter vnū pcutiens t vnū pcussum pt dubitari vtrū vnus sit sonus. et manifestum est q nō est vnus. sed potius ictus erant ptinui i rpe si pcutiens chordā ptinue pcutiat t nihil interponat. Et huius adaptatio ē ad ppositū. qz materia q̄ est vna ptra/rioz̄. est sicut chorda pcussa t allatio generātis in obliq̄ circulo est sicut ptinue pcutiens t de rpe nihil interponens. Et vicissitudo materie inter ptraria est sicut icti soni datus ex motu a dextris et a sinistrz. t ideo licz motus talis nō sit idem nūero. tñ tota natura est sicut monocordus vnicus musici pcussus ptinue et cantus ē idē eo q generatio vnius est corruptio alterius et ecōuerso. sed tñ q̄dd de isto motu sit qui est inter ptraria. nihil tñ phibet quin sit alius quidā motus q̄ nō est inter ptraria. sz ab eodē ad idē qui est vn⁹ et idē nūero existens ppetuus qui est sicut manus ptinue pcutiens monochordum. et hoc erit manifestū magis ex his q̄ posterius in eodem libro erūt consideranda.

Moueri aūt qđ nō mouet nullū incōueniens est. Si aliqñ quidē sit extrinsecus mouēs aliqñ aūt nō. Hoc tñ qualiter vtiqz erit inquirendū. Dico aūt vt et idem ab eodē motiuo existente aliqñ q̄dem moueri aliqñ aūt nō Nihil em̄ aliud dubitat hoc dicens qua propter quidem nō semper alia quidez quiescūt eoz q̄ sunt alia vero mouentur.

¶ Hic phs soluit sedam rōem dicens q nullū est incōueniens q aliq̄d moueat. qđ añ nō mouebat. qz inter ea q̄ mouētur q̄dā mouent a motore extrinseco. t q̄dā mouentur a motore intrinseco. Qz āt illa q̄ mouent a motore extrinseco nō moueantur cā est triplex. s. absentia motoris. aut distantia eius ab ipso mobili. aut pūctia impedimenti mot⁹ in motore. aut i mobili. aut in vtroqz ipoz. et oppositis de causis illa mouentur. t hoc mō mouent naturalia postqz prius nō mouebant. qa oia mouentur a generante p̄sente et nō distante. aut per accūs a remouente. phibēs sicut mouentur oia corpa simplicia q̄ sunt elemēta t q̄dā etiā pmixta q̄ nō sunt aiata. sicut lapides et metalla et oia ista habent motores extrinsecos Motor em̄ extrinsecus nō mouet nisi motus ab alio. et ideo si oia essent talia. tunc esset ꝓcessus in infinitū. et ergo oz q stet in aliq̄ pmo motore q̄ mouet seipm̄ t non mouet ab aliqua ꝓtute extrinseca. Naturalia vero que mouentur a motore extrinseco nō mouent nisi p̄cedat alius motus motū eoz. et sic nō hz instantiam hoc qđ dictū est. si motus incepisset absolute q motus esset añ primū motum hec em̄ oia mouentur a generantib⁹ aut remouentibus impedimēta motum. phibentia t illa generantia t remouētia impedimēta etiā remouent et tūc ē stat illud in pmo motu qui accessu et recessu mouet oia hmōi Et phs in textu mouet vnā questionē et est ista. Si primus motor sit ille cuius motus est ppetuus t ipe mouet oēs motores extrinsecos motu suo quare aliq̄d talū motorum a motore extrinseco mouet qñqz t quiescit qñqz cū tñ motor primus qui mouet oēs illos motores semper moueat. Ad hoc ōt phs q hec rō nihil facit cōtra illos qui dicunt motum primum esse perpetuum. sed potius inuenit vnam cōmunem dubitatōnem dicentib⁹ motuz esse ppetuum et non esse perpetuum que cōmunis dubitatio est. quare q̄dā sp mouentur sicut corpa celestia t q̄dam sp quiescūt. vt centrū totius sphere qđ est terra et quedam aliquādo mouent t aliqñ quiescūt sicut inter media inter celū et terrā t de his patebit ratio inferius

Maxime aūt vtiqz videbitur tertiū habere dubitatōnem qđ fit cū nō insit primus motus q accidēs est in aiatis. Quiescēs aūt prius post hoc vadit mouente exteriorū nullo sicut videt Hoc aūt falsum est. Cōspicimus em̄ sp aliq̄d motū in animali naturaliū Huius aūt motus nō aial causa est sz ptinens forsitā. ipm aūt dicimus ipm mouere se nō fm oēm motuz. sz fm locū nihil igit phibet Magis aūt fortassis necessariū est in corpe multos fieri motus a cōtinente. Horū aūt quosdam intellectū aut appetitū mouere Illum aūt totum iam aial movere. quale ptingit circa somnos. Sensibilis quidem em̄ cū neqz vnus insit motus. in existente tñ aliquo surgūt aialia iterū Sed nāqz manifestū erit et de his ex sequētibus.

¶ Hic phs soluit tertiā rōem q̄ est de aiatis que maxime videt habere dubitatōem in qua quidē rōe dictū fuit q aial aliqñ de nouo moueatur absqz eo q sit motuz ab extrinseco inq̄ntum ocularit videt q aial quiescēs pus post hoc vadit ita q nihil exterius videt ipm movere. Sed phs hoc dicit esse falsum qz in quo mūdo nō incipit motus nisi etiā p̄cedat motus alius. qz cōstat q aial sp ab aliquo moueat qz calor naturalis sp agit viuēte aiali. t calore naturali amplius nō agente inducit mors Calor aūt ille multarū indigentiarū causa est. vt famis sitis t loci calidioris et fridioris motus vel quietis vel fomentoz vel extinguentiū vel refrigerātiū ipm. et ille indigentie mouēt phātasiā et appetitū aialis. t ille appetitus mouet vlterius aial vt moueat fm locū. ideo falsum est q aial nō habeat motorē extrinsecū q̄ moueat ipm Movet aūt aial ab aere ipm ptinente in quo fuit oēs q̄litates celestiū corpoꝝ t aliorū ptingentiū aial t aer sic alteratus alterat corp⁹ aialis t ille alterationes mouent appetitum in aiali. t intellectū practicū in hoie. Sed verū est q motus illi⁹ quo mouet aial a calore naturali vel a circūdante aere nō est causa ipm aial sed potius motū est ab ipso. t cōtinens vel aer est causa motus illius. sed tñ aial cū sit motū illo motu tūc vlterius mouet ab appetitu ad motū ꝓgressiuū fm locū. Sed diceres supius dictū est. q aial intra se habet pncipiū sui mot⁹ q̄ qđ est aia. igitur nō mouet aial ab aliquo extrinseco Ad quod respondet phs q aial non mouet seipm motore sibi intrinseco fm omnem motum. sed tātū fm motum qui est fm locum. et igitur nihil prohibet cum dicitur animal moueatur a seipso fm locum quin moueatur multis modis ab extrinseco circundante aere. sed potius motū est ab ipsis et continens. aut aer est causa mot⁹ illius Sed cum mo

tum est illo motu. tunc vlterius mouet ab appetitu ad motum processiuum ſm locum quem precedunt isti alij motus de quib⁹ dictum est. Et ꝺt phs q hoꝝ motuū quib⁹ mouet aial est dña. Nam quoſdā quidē necessariū est mouere aut itellectu vt i hoib⁹ aut appetitu i alijs aialib⁹. Intellectus autē t appetitus sic moti mouēt totum aial motu processiuo ſm locum t talis motus maxime ꝓtingit circa somnū t vigiliā. q m somnus ē pfectissima quies quā potest habere aial. t vigilia pfectissim⁹ motus. Somnus em est cū neq vnus motus sensibilis insit q a nulla potentiarū sensitiuarū in somno moueatur. q in somno intendunt vires naturales t operātur in loco digestionis circa cibū a quo resolutus vapor reflectitur t humectat mēbra. vnde sensus t motus oriūtur. sicut cerebrū t cor et tūc imobilitantur oēs sensus et ꝑtutes t ab illo surgūt aialia vigilātia iterū cū digeritur hūidū illud et redit ad cor et cerebrū calor naturalis et expanditur in organa sensus et motus et hec est vigilia. Ex quo patet manifeste q ūo animal diuersis mouetur motibus.

Dtq animal sit minor mūdus in quo pōt esse motus inceptio nō tm in maiori mundo.

Et videtur q aial nō sit minor mūdus. Nam ps mūdi nō est mūdus. aial āt est quedā pars mūdi q̄ virtute celi et generātiū fit ex ipsis elementis. igit nō debebat dici mūdus. Cōfirmat est tm vn⁹ mūd⁹. ꝓmo celi. igit aial nō ꝑt dici minor mūdus. Cōsequētia ptz. q est bonus argumentū est minor mūdus. igitur est mūdus per locū a dicto ſm qd ad dictū simpliciter secūdo thopicorū hoc est a pte in mō ad suū totū. Secūdo si in minori mūdo sit noua motus inceptio. igitur etiā in maiori mūdo. In oppositū est phs in textu. Et ꝓ intellectu isti⁹ qstionis ponūtur duo discursus q̄z maior primi est ista

In maiori mūdo est maior ꝓmus et motores moti et etiam quedā alia. ab his tantū mota. Minor. In animali et precipue in homine est ista similiter inuenire. Cōclusio. Igitur bñ dixit philosophus q aial est minor mūdus licet hoc hoi cōueniat expressius

Maior patet. Nā tota vniuersi multitudo reducitur ad ternariū q̄ ꝓstat ex mouente tm. ex mouētib⁹ motis et mobilib⁹ tm. vnde in vniuerso est ꝓmū mouēs simpliciter imobile. Immobile q manens dans cūcta moueri et in eo sunt mouentia mota vt intermedia inter celū et terrā. et est motū tm sicut centrū ipsius sphere qd appellatur terra. Sz diceres mūdus constat ex corporibus q̄ tm mouentur. igitur nō est maior aliquis imobilis in maiori mūdo. Ad hoc dom est. q̄uis mūdus corporeus solū simpliciter ex corpib⁹ ꝓstituat. nō tm mundus simpliciter sed etiā ex motoribus inter q̄s est ordo talis q deueniendū sit ad primū motorē imobilem qui mouet et nō mouet. Mūdus em quatuor accipit modis. vno modo ꝓ vniuersitate rerū generabiliū et corruptibiliuz et sic mūdus nō includit i se celū. Secūdo modo accipitur ꝓ vniuersitate rerū corporearum t sic mundus includit celū. Tertio modo accipitur celū ꝓ vniuersitate oīm rerū creatarū t sic angeli dicuntur esse in mūdo. Quarto mō ꝓ vniuersitate oīm rerū inuisibiliter tam creatarū q̄ in creatarū. t sic primus motor extra genus siue simpliciter dicitur esse in mūdo. Minor patet. nā in hoie est motor primus scz intellectus practicus. et sunt in eo motores moti. s. appetitus phātasia t virtutes motiue q̄ sunt in neruis t musculis t calor naturalis. et est in eo motum tantum siue corpus siue mēbra corporis. et habent motores inferiores motus suos ꝓprios sub primo tm motu vt particularius videri hz in fine tertij de aia. Cōclusio sequit ex premissis. Et q expressius ista sunt in hoie q̄z in alijs aialibus bꝛutis in qb⁹ nō est intellectus q̄m hō nō solū hz similitudinē mūdi corpei sz etiam mūdi spiritualis siue intellectualis ita q hō est quasi principiū vtriusq mūdi scz corporei et incorporei t propter hoc dr ne xus chatene argentee id est mūdi corpalis t auree. id est mūdi spiritualis. Et dicitur assimilari chatene ꝓpter cōdependentiā et subordinationem essentialem vni⁹ ptis ad aliā et propter istam similitudinem expressam hois cū maiori mūdo. dicit homo q̄si ois creatura cū participat cū qualibet natura. Nam hō ſm corpus silitudinē cū mūdo corpeo habet. ſm aiam t vires aie cū mūdo spirituali. Unde sicut in mūdo corporeo sunt quatuor elementa t quinta essentia sic in hoie sunt quatuor elementa t effectus quinte essentie existens mixtiōis causa. Et sicut mūdus spiritualis integratur ex nouē angelorū ordinib⁹ sic etiā in hoie ſm aiam intellectiuā inueniunt angelicoꝛmiter nouē pfectiones tam ſm intellectū speculatiuū q̄ ſm intellectū practicū. Unde ꝓmo intellectus speculatiu⁹ in hoie triplicē hz facultatem ſm tres gerarchias. ꝓmo facultatem intelligendi methaphisicalia. secūdo mathematicalia t tertio physicalia. t quelibet facultas subdiuiditur ſm triplicem gradum. Silr vis intellect⁹ practici triplicem habet prātem vt latius patebit tertio de anima.

Maior secūdi discursus est.

Nō mouet aial seip̄m nisi motu ꝓgressiuo qui est ſm locū. Minor. Hoc motu nō mouet aial se nisi moueat aliūde. Cōclusio. Igitur in minori mūdo nō pt esse noua mot⁹ inceptio nisi precedat alius motus sic i maiori mundo vt tenet Aresto. demōstratio

Maior patet. Nā isti⁹ motus pncipium proximū est in aiali. in hoc em differt ab alijs rebus corporeis infra se q̄a potest seip̄m mouere motu ꝓgressiuo cuius ꝓmuz pncipiū executiuū est ꝑt⁹ motiua q̄ est subiecta i musculis t neruis t originaliter descendit ex posteriori parte capitis p spondilia dorsi. Sed diceres. aialia etiā mouet se alio motu scz motu alterationis t augmētatiōis. Ad hoc dom est. q aialia vt hmōi nō mouent se motu alterationis augmentationis siue generatiōis. sed incrētū st⁹ vegetabilia. Nec etiam mouēt se illo motu nisi aliunde moueant. q aial nō augmētatur nisi ipsi aiali apponat nutrimentū. Minor patet p phm in textu q̄ dicit q aīa motū aialem pcedit alius motus naturalis. q̄m calor naturalis sp agit in animali q̄diu vivit aial. t in ipso calore spa aīa mouetur t q̄m nō mouet nec vivificat illo calore aial tūc inducta est mors. Calor em vt dictū est circa textuz est multarū indigentiarum tc. Cōclusio sequitur ex p̄missis. Nā sicut est in microcosmo h̄ est in minori mūdo in q̄ nō est mot⁹ inceptio q̄m ante illū sp est alius motus

ita in macrocosmo hoc est in maiori mundo q̄ est vnus ⁊ ꝯtinuus motus q̄ nō incepit existens cā oīm̄ aliorum motuū in microcosmo. ⁊ ita ꝯuenienter dr vn⁹ mūdus minor ⁊ alius maior. minor q̄dem q̄ est inferior pfectiōe et causalitate. qm̄ minor mūdus est quasi effectus maioris mūdi. oīa em̄ que in minori mūdo sunt sunt etiā in maiori mūdo. sicut manifestum est in animali. oīm̄a em̄ q̄ aiali ꝯuenīūt originem hīūt ex mūdo corporeo. sed sic nō est oīquaq̄ in hoīe. licet em̄ hō fm̄ corpus sit sub corporibꝫ celestibꝫ. nō tm̄ fm̄ aiam. nisi inclinatiue. quō dicī solet q̄ fata inclinant hoīem. nō tm̄ necessitāt. sed q̄ plerūq̄ hoies sequūtur passiones ⁊ inclinatiōes. q̄uq̄ vero repellūt. nō p̄t sumi iudiciū de futuris effectibꝫ humanis. Hō em̄ vt uens fm̄ rōnem nō est sub necessitate fati. imo p̄t agere ꝯtra fatalem inclinatiōem. quō dr Ptholomeus. q̄ sapiēs dñabit astris. imo hō sic viuēs fm̄ rōnem p̄t corpus suuz extra fatalē inclinatiōem trahere ita q̄ si suū corpus sit p talem habitudinē inclinatū p rōnem qua fato dñatur p̄t corpus ad oppositū disponere. ⁊ hinc est q̄ dicunt medici expti. q̄ p auxiliū illius naturalis vita plongari p̄t

Ad obiecta in oppoſi.

Ad p̄mū dīm est. q̄ Aresto. nō vocat aīal simp̄r mūdū sed appellat ipsum mūdū fm̄ quandā silitudinē. Et p hꝫ pz ad ꝯfirmatōnem. ¶ Ad secūdū dīm est. q̄ in minori mūdo nō est simp̄r noua motus inceptio. qm̄ semp ipm̄ p̄cedit alius motus. vt pz ex dictis. ¶ Sed diceres. videmus hoīem q̄uq̄ se mouere ita q̄ nihil exterioꝝ moueat eum. vt si aliq̄s moueat nō ex indigentia. sed solū vt ostēdat se posse ire. ⁊ nō vt querat aliq̄d in loco ad quē mouetur. Ad hoc dīm est fm̄ do. Alterū. q̄ impossibile est q̄ motus localis aīalis fiat sine ꝯceptōe aliqua. Nā nunq̄ fit motus sine mutatōe aliqua facta a ꝯceptu. ⁊ ideo motus nouus exigit nouū ꝯceptū. q̄ virtus cōcipiens mouet et disponitur anteq̄ moueat Est em̄ ꝯceptio q̄dā q̄ aliq̄s velit ostendere se posse ambulare. Et ita manifestū est. q̄ nullus fieret motus nisi poneret motus ꝑpetuus

Incidūt dubia quorū

primū est. An hō dr microcosmus. hoc est minor mūdus. ¶ Solutio q̄ sic rhetorice ⁊ p silitudinem. q̄ vt dictū est sicut in macrocosmo. id est in mūdo maiori sunt motores tm̄. ⁊ sunt motores moti ⁊ motū tm̄. ⁊ est q̄dam motuum ꝯtrarietas inq̄tum vnus est ab oriente in occidens. ⁊ alius econtra ab occidente in oriens. ita etiaz est in homine. qm̄ in eo est p̄mus motor. scz intellectus. ⁊ sunt motores moti. sicut phantasia appetitus ⁊ virtutes motiue. ⁊ motum tm̄ sicut corpus. Et motores inferiores habent motus ꝓprios ꝯtra motū superioris. vt patebit in tercio de aīa. q̄ sensualitas mouetur ꝯtra imperiū rōnis aliquando. sicut etiam in maiori mūdo inuenitur motus obuius motui p̄mi mobilis. Aliī dicūt hominē esse microcosmuz ex parte corpis. q̄ sicut in toto vniuerso sunt quatuor elementa ex quibꝫ ipsum ꝯstituitur. sic etiam homo cōponitur ex quatuor elementis. ⁊ cuius quintū corpus simplex scz celum nō interet ꝯpositōem hominis fm̄ substantiam vtiq̄ tm̄ fm̄ virtutem. q̄ ꝯstituit in homine periodum certam. Ex parte aīe vero homo etiā viuit sentit ⁊ rōcinat et intelligit. ⁊ hoc mō gregorius vocat hominē mūdum. q̄ ipse participat cum creaturis mūdi a deo creatis. p̄ma autem similitudo est ad ꝓpositum.

Secūdum dubium est.

¶ Quot modis aliq̄s motus dr esse infinitus. ¶ Solutio duobꝫ modis. Uno mō q̄ ꝓmensurat infinito spacio et sic nō p̄t esse aliq̄s motus infinitus ꝓpletus. q̄ phus p bat p̄mo celi nullū esse spaciū hoc mō infinituz. Alio mō dr motus infinitus fm̄ duratōem. ⁊ talis p̄t fieri in mobili finito ⁊ spacio finito. ⁊ talis est motus celi qui est infinitus fm̄ successionem suaꝝ reuolutionū. q̄uis quelibet reuolutio sit finita

¶ Principiū aūt ꝓsideratōis est qđ q̄dē et dce dubitatōis. quare quedā eoꝝ que sunt aliquādo quidē mouenť. aliquādo aūt quiescūt iteruz Necesse aūt ⁊ oīm̄a quiescere semp. aut oīm̄a semp moueri. aut alia q̄dem moueri. alia aūt q̄escere. Et iterū horum aut que mouētur mouerī semp. que ꝓ q̄escūt quiescere semp. aut oīa apta nata sunt similiter moueri ⁊ q̄escere. aut reliquū amplius ⁊ terciū. Contingit em̄ alia q̄dem semp imobilia esse eoꝝ que sunt. alia vero sp moueri. alia autē cū vtrisq̄ accipere. qđ q̄dē nobis dicendū est Hoc em̄ hz solones omniū dubitatoꝝ ⁊ finis nobis est hmōi negocij

¶ Iste est tractatus secūdus huius octaui. in quo phus descendit spēaliter ad p̄mū motū. ostendens ex ipso p̄mū motorē esse imobilē. Et diuidit in q̄nq̄ capla. In quoꝝ p̄mo ostēdit dispōnem entiū aut rerū in vniuerso quo ad motū ⁊ quietē. In secūdo ostendit q̄ oīm̄e qđ monet mouet ab alio. ibi (Mouētiū igit eoꝝ) In tercio ostēdit p̄m̄ mouens esse imobile. ibi (Hoc aūt dupl̄r) In quarto docet reductōem omniū mouentiū ⁊ motoꝝ ad vnū p̄mum mouēs imobile. ibi (Necesse ē igit) In q̄nto ostēdit p̄mū motū eē ꝑpetuū. Et diuidit istud capl̄m in duas partes In quaꝝ p̄ma ponit septem modos reruz siue entiū. In secūda ꝑte sex reprobat modos entiū affirmādo septimū ibi (Omnia igit quiescere) Quātum q̄ ad p̄mā partez dr phus. q̄ p̄ncipiū ꝓsideratōis est. p̄cedere a dubitatiōe superius mota q̄ fuit. quare q̄dam eoꝝ que sunt aliquādo mouenť ⁊ aliq̄n q̄escūt. Ab hac aūt incipientes diuidē da sunt oīm̄a fm̄ q̄ ad motū ⁊ quietez p̄nt ꝓpari. Dicit ergo phus q̄ oīm̄a que sunt aut necessariū est semp q̄escere. sicut dr zeno. aut necesse est oīm̄a moueri sicut dixit eraclitus. aut necesse est alia moueri ⁊ alia quiescere. sicut dixit pictagoras. q̄ terra mouetur ⁊ celū quiescit. Et iste tercius modus etiā vlterius diuersificat. qm̄ si q̄dam mouētur ⁊ q̄dam quiescūt hoc potest esse. aut ita q̄ ista que mouenť. mouentur semp. ⁊ illa que quiescūt quiescūt semp. et nihil entium sit extra alterū istoꝝ duoꝝ modoꝝ. aut ita q̄ oīm̄a que sunt. sint apta nata ad vtrūq̄. scz q̄ quiescant et q̄ moueanť. ⁊ aliq̄n q̄escant ⁊ aliq̄n moueanť. sicut dixerunt Anaxa. ⁊ Empe. Et ꝑ plius est iterū diuidere entia sic. q̄ eoꝝ q̄ sunt. alia sunt semp mobilia ⁊ mota. ⁊ alia sp imobilia ⁊ nūq̄ mota. alia aliq̄n mota. aliq̄n q̄ta. ⁊ hꝫ solum vltimū membꝝ dictaruz diuisionū est verum. Et vt melius appareat qđ dictū est possunt septē formari modi entiū. quoꝝ primus est. q̄ omnia semp quiescunt. sicut dixit zeno. Secūdus est q̄ oīm̄a semp moueanť sicut dixit

Eraclitus Tercius est q̄ oīa mouētur q̄nq̄ꝫ ⁊ quiescūt sicut dixit Anaxa. ⁊ Empedo. Quartus est. q̄ omniū rerum q̄dam semp quiescūt ⁊ q̄dam mouētur. sicut dixit pitagoras. Quintus est. q̄ non oīa sed q̄dam q̄nq̄ꝫ mouent ⁊ quādoq̄ quiescūt. Sextus est. q̄ quedā quiescant semp ⁊ alia mouēt̄ur q̄nq̄ꝫ ⁊ quiescant q̄nq̄. Septimus est q̄ inuenīt̄ur in entiū diuersitate tres modi simul. scilz q̄ q̄dam moueant ⁊ quedā quiescāt semp. ⁊ q̄dam quiescant q̄nq̄. ⁊ q̄dam moueant q̄nq̄. Hec em̄ diuisio est cōsideranda nobis ⁊ psequenda. q̄ eius declaratio hz in se solutiōes omniū dubitationū ⁊ ideo huius diuisionis declaratio pfecta est finis huiꝰ negotij q̄ in ℎ libro attēdit

¶ Omnia igitur quiescere ⁊ huius rōnem quere dimittētes sensum infirmitas q̄dam est intellectus Et de toto aliquo sed nō de parte ambiguitas est. neq̄ solū ad physicum. sed ad omnes scientias. vt est dicere ⁊ oīes opiniones ꝓpter id qđ motu vtūtur oīes. Amplius aūt de ꝓncipijs ī portunitates sicut in rōnibꝫ circa doctrinas nihil sunt ad mathematicū. Similiter aūt in alijs sic neq̄ de eo qđ nūc dicitur ad physicum. suppositō em̄ q̄ natura ꝓncipium motus sit.

¶ Ista est secūda pars huius capli in qua ph̄s reprobat modos entiū. Et ꝓmo ꝓmū. ⁊ hoc tribꝫ rōnibꝫ. Quarū ꝓma est. aliqua mouere est notum sensui. dimittere autez sensum ⁊ querere rōnem de manifestis sensui est q̄dā infirmitas intellectus. q̄ nō potest dici q̄ oīa semp quiescant. Si em̄ aliquis habeat intellectū in aliqua scia ille intellectus erit apud ipsum notitia que est habitus ꝓnciporum ex quibꝫ ꝓcedere debet in illa scia quā intendit tradere. ꝓncipia aūt vlia stant ad sensum ⁊ colligūt̄ q̄ experimentalem cognitōem. que est in sensu acceptra. sicut habet manifestari in ꝓncipio ꝓme ph̄ie. ⁊ declaratū est in secundo posteriꝫ. Si q̄ sensus dimittat ⁊ reijciat nullum erit experimentū. quare intellectus ꝓnciporꝫ erit infirmus et nullus. ⁊ tū hoc faciendū esse dixit ẓeno. Sic em̄ dubitare de motu nō est dubitabile de parte aliqua sensibilū. sz de toto. q̄ nō mō ꝓclusiones physice habebūtur. sed etiā ꝓncipia nulla erūt. si sensus sit abȳciendus. Secūda rō est. dicens oīa semp q̄escere nō solū destruit sciam naturalem sed oēs artes. q̄ oīes scie mathematice ⁊ alie ſm̄ quēdā modū vtūtur motu si sint scie de entibꝫ ſm q̄ sunt entia. q̄ cū omnia entia sunt in rebꝫ mobilibꝫ vel sunt mota aut ad motū relata. si dubitat de motu dubitat etiā de ꝓncipijs motus. ⁊ sic dubitatio erit de oīibꝫ entibꝫ tam physicis que vere mouēt̄ur q̄ mathematicis que ſm esse sunt in his que mouent. q̄ etiam diuinis que referūt̄ur ad motum. ⁊ ꝓter hoc nihil omnino relinquit qui sic dubitat. Tercia rō est. sicut in rōibꝫ doctrinalibꝫ que sunt mathematice. non ꝓtinet ꝓtradicere ⁊ refellere ꝓportunitates que sunt ꝓtra ꝓncipia ad aliquem artificem qui ꝓsiderat eius ꝓtractum ad materiā ſpealem. q̄ etiam nō ꝓtinet ad naturalem ph̄m aliquid dicere ⁊ refellere de eo qđ nūc dicitur. sez q̄ nihil oīno moueat. Est em̄ ꝓncipiū suppositus in physicis. q̄ natura est ꝓncipius motus. pertinet ergo in quistiue ex ꝓmunibꝫ refellere ad logicā que ad omnia methodoꝫ principia viam habet. aut per certitudinem pertinet hoc ad primū ph̄m qui ex cōmunitate sui subiecti ⁊ suoꝫ ꝓnciporꝫ aliaꝫ ꝓncipia hz ꝓbare ⁊ determiare

¶ Fere aūt adhuc et oīa dicere mouere falsum quidē. minus aūt hoc ꝓter artem. Posituꝫ q̄dem em̄ est q̄ natura in physicis ꝓncipium sit motus ⁊ q̄etis. silr aūt physicū est motus.

¶ Hic ph̄us reprobat secūdū modū qui fuit ipsius eraclti dicentis oīa semp moueri dicēs. q̄ ꝓtra negātes ꝓncipia nō est disputandū in particulari scientia. negantes autem quietem fere tm̄ negant in ph̄ia naturali sicut qui negant motum. eo q̄ natura est ꝓncipiuꝫ ⁊ causa mouendi et quiescendi. ergo nō est disputandū cōtra tales. Dicit aūt fere. q̄ q̄uis in re ipsa tantū falsum est vnū q̄tum aliud. tamē ſm modū in physicis dictuꝫ eius qui dt moueri est minus falsum. eo q̄ est ſm sciam naturalem ⁊ nō contra ꝓncipia eius. Suppositū em̄ est. q̄ in oīibꝫ physicis inest natura que est ꝓncipiū motus ⁊ quietis. ⁊ ideo dicēs motum nō negat ꝓncipiū. qđ est natura. ⁊ ē ꝓncipiū physicoꝫ. Similiter aūt vna de passionibꝫ reruꝫ naturaliū est est motus. passio aūt ꝓpria. et etiā quoddā ꝓncipiū incōplexum in scia in qua passio illa probatur subiecto inesse dicens ergo omnia moueri minus mentitur q̄ dicēs omnia quiescere

¶ Et dicūt q̄dem moueri eoꝫ que sunt nō alia quidē. alia vero nō. sed oīa ⁊ semp. sed latere hoc nostrū sensum. ad quos etiam quidez non determinates qualē motum dicūt: aut omnes nō difficile est ꝓtradicere

¶ Hic ph̄us ostendit quomodo Democritus ⁊ sui seqces suam opinionē falsam palliabant qua dicebant oīa semper moueri ⁊ nihil quiescere. sed dixerūt motū quorūdam nos latere ſm sensum. eo q̄ paulatim mouent ⁊ non ꝓcipitur motus eorū nisi post hominū multoꝝ etates. Isti em̄ dicto non est difficile ꝓtradicere. ꝓcipue cum ipsi non distinguāt qualꝫ motu moueāt̄ur semp ⁊ ꝓtinue omnia que sunt. sed potius vident dicere q̄ omnibus motibus moueantur omnia

¶ Neq̄ em̄ augeri neq̄ minui possibile ꝓtinue sed est mediuz. Est aūt silr̄ rō huic de eo qđ est guttā ꝓterere ⁊ nascentia ⁊ lapis scindere. Nō em̄ si tm̄ effodit aut remouet gutta aut mediuz in medio temporis ꝓus. sed sicut nauis tracta est. et gutte tot tantū mouent. Pars aūt illoꝝ in nullo tempore tantū. Diuidit quidē em̄ qđ remotū est in plura. sed nihil eoꝝ motū est seorsum sed simul. Manifestū igit q̄ nō est necesariū semp aliquid abire. q̄ diuidit diminutio in infinita sed totum aliqđ abire

¶ Hic ph̄us ostendit solutōem illius pallatiōis siue cauillationis inductiue in motu augmentationis ⁊ diminutionis alterationis ⁊ in motu locali. Et ꝓmo hoc facit in motu augmentationis ⁊ diminutiōis dicens ꝓtra tales q̄ impossibile est vt aliquid augeat aut diminuat ꝓtinue. sed potius est mediuz tempus inter statum augmenti et diminutōis inceptionē. q̄ nō oportz si aliquid augeat in

aliquo totali tpe q etiã augeaf ꝑ qualibet ꝓte illius tpis licet nõ sentiaf augmentũ in partibꝫ tpis factũ. Nã est ali qõ tps status inter augmentatõem ⁊ diminutõem.qz tẽ pus infantie ⁊ iuuentutis dam⁹ augmento. ⁊ tps etatis virilis statui.⁊ tps senectutis ⁊ senij vt in pluribꝫ dam⁹ diminutõi sic q in senectute fit diminutio virtutis et non subc. In senio autẽ diminutio subc simul cũ virtute. Ex istud ꝓbat pbus tribꝫ signis.quoꝝ ꝓmũ est de guttis ca/ uantibꝫ ⁊ terentibꝫ siue ꝓforantibꝫ lapidẽ.aut aliã rez q̃ na ta est cauari aut ⁊teri.vel etiã qõ est lignũ scindere lapidẽ qñ plantaf sub lapide. Nõ em̃ est neccariũ si gutta in aliq̃ toto tpe tantũ effodit de lapide.aut si planta tantum ꝓfo rat de lapide in tribꝫ annis q medietatẽ illius fouee faciat in medietate illius tpis.⁊ tertiã in tercia.⁊ milesimam in milesima. qz si sic ꝓtingerer.cũ diuisio vadat i infinituz in fouea q̃titate tpis.q in qualibet minima aliqd effoderet sed hoc nõ est verũ.qz hmõi partes nõ sunt nisi in poten/ tia in ꝓtinuo ⁊ in rpe.sicut in septimo huius dcm̃ est lati⁹ Et siliter dõm est de diminutõe. Secũdũ signũ huic pri mo sile ꝑter hoc q gutte cauantes lapidẽ non sunt simul est in tractu nauis.ibi em̃ vnus solus nõ ꝑt trahere nauez sed solum disponit ad tractõez.sed duo aut tres simul tra hũt. Tertiũ signũ est de lignis.que scindũt lapidem que sub lapide plantaf.hoc autẽ nõ fit in ꝓncipio sed in fine.g̃ id qõ augef non toto tpe augef nec quod diminuif toto tempore diminuif

¶ Siliter aũt et in alteratõe qualibet. Nõ em̃ si ptibile in infinitũ est qõ alteraf ꝓpter hoc et alteratio.sed velox fit multotiẽs sicut cõgelatio Amplius cũ infirmef aliqs necesse est tps fie ri in quo sanaf ⁊ nõ in termino tpis mutari Ne cesse est autẽ in sanitatẽ mutari.⁊ in aliud nul/ lum. Quare dicere ꝓtinue alterari ⁊ multuz in manifestis est ambigere. In ꝓtrariũ em̃ altera tio est ⁊ lapis neq̃ durior fit neq̃ mollior

¶ Nic pbus ostendit idem in alteratõne qualibet.⁊ hoc tribꝫ rõnibꝫ. Quaꝝ ꝓma est.illud nõ alteraf qõ qñq̃ al/ teraf ⁊ qñq̃ nõ in partibꝫ.sed sic est q multotiens fit alte ratio velociter in multis partibꝫ simul.g̃ id qõ alteratur nõ alteraf ꝓtinue in qualibet parte diuisibilis tpis. Di/ nor ꝓbaf.qz alterans qñq̃ disponit id qõ alteratuz est.et qñ est vltimo dispositum tũc in pluribꝫ partibꝫ velociter introducit alteratio.sicut patz in densatione ꝯgelatõnis ⁊ coagulatõis. ¶ Secũda rõ est.omis motus requirit de/ terminatũ terminũ.quo habito cessat talis motus.g̃ non ꝑt ꝓtinue aliquid alterari. Añs patz.qz est de cõtrario in ꝓtrariũ que necessario sunt determinata. vt cum aliquis infirmatur ⁊ mouetur motu sanatõis ad sanitatẽ.necesse est esse tempus determinatũ in quo sanabitur.ita q nõ ꝑt hoc tempus diuidi in indiuiduas ꝓes.sic q pars sanita tis fiat in vno indiuisibili.⁊ alia ps in alia parte ꝑporis indiuisibili.sed potius postq̃ dispositus est ad sanitatẽ p/ ficitur sanitas in tempore ⁊ nõ diuidif fm diuisionẽ tem/ poris. Nec ꝑt dici q ideo mouef cõtinue ille qui sanaf.qz licet finita sit mutatio eius ad sanitatem.tñ cum ꝓuenerit ad sanitatem nõ quiescit ibi.ideo cõtinue ⁊ semp mouef. sed superius ꝓbatũ est ad mutatiõem nõ est mutatio. nec ad motũ est motus. ¶ Tercia rõ est.iudicio sensus stan dum est in sensibilibꝫ sed dicere q ea que alteranf continue alteranf fm partes tpis est ambigere in his que sensui sñt multũ manifesta.ergo ⁊c. Minor ꝓbaf.qz videmus in rebꝫ naturalibꝫ q multa sñt q nõ ꝓtinue alteranf sicut la/ pis nõ fit ꝓtinue durior neq̃ mollior.⁊ tñ in ꝓtrariũ est al teratio.puta de duricie in mollicien.⁊ econtra

¶ Et fm q fertur mirabile est si latuit lapis de ꝛsum latus.aut manẽs in terra. Amplius aũt terra ⁊ aliox vnũqõq̃ ex necessitate ꝑmanent q̃dem in ꝑꝛijs locis mouenf aũt violente ex his. Si quidẽ igit q̃dam ipox sunt in ꝑꝛijs locis necesse neq̃ fm locũ oia moueri. ex q̃dẽ igit impossibile sit aut semp oñia moueri.aut sp q̃escere ex his ⁊ alijs hmõi sciet vtiq̃ aliqs

¶ Nic pbus ostendit idem in motu locali duabꝫ rõnibꝫ Quaꝝ ꝓma est.si illud qõ fertur hoc est mouef localiter ꝓtinue mouef tũc valde mirabile est q suus motus deo/ sum nos lateat.ex quo oculariter ꝓspicimus q tale quie/ scit cũ ꝓuenit ad centrũ ⁊ amplius nõ mouef. ¶ Secũda rõ est.videmus q terra ⁊ oñe corpus simplex quiescunt necessario qñ sunt in ꝑꝛijs suis locis naturalibꝫ.⁊ nõ mo uenf a locis illis nisi per violentiã. Manifestũ igit est q q̃ dam corpora sunt in ꝑꝛijs suis locis ⁊ nõ mouenf in eis fm locũ.ergo nõ oñia ꝓtinue mouenf fm locum ⁊ p ꝓns relinquit q vtraq̃ positio est falsa ⁊ impossibilis. q̃d oia moueri.⁊ que ꝺt oñia quiescere.

¶ Atuero neq̃ alia quidẽ semp ꝓtingit quiesce re.alia vero semp moueri.aliqñ aũt quiescere ⁊ aliqñ moueri nullũ. Dõm autẽ q impossibile sit sicut ⁊ in dictis ꝑus ⁊ i his. Videm⁹ em̃ in eisdẽ fieri diuersas mutatões ⁊ adhuc qz oppu gnãt manifestis dubitãs. Neq̃ em̃ augmentũ neq̃ violentus erit motus nisi mouebiſ extra naturã quiescens ꝑus. Generatõem igit remo uet ⁊ corruptõem hec rõ. Ferre aũt ⁊ moueri fi eri quiddã ⁊ corrũpi videf oñibꝫ. In qõ q̃dez em̃ mutaf fit hoc aut in hoc. Ex hoc aũt muta tur corrũpiſ hoc aũt huic. Quare manifestum est alia q̃dẽ mouenf alia ꝓ q̃escũt aliqñ.

¶ Nic pbus reꝓbat terciũ modũ istũ sez.entiũ quedaz ꝓtinue mouenf.⁊ quedã ꝓtinue quiescunt. ⁊ nihil sit oino q aliquando moueaf ⁊ aliqñ quiescat.qz illud dictuz re/ pugnat sensui.qz videmus in eisdem rebꝫ fieri mutatõem que necessario stant in suis finibꝫ.ergo talia qñq̃ mouenf et qñq̃ quiescũt. Preterea per hoc etiã tolleret oñis mo tus violent⁹.qz aliquid ꝺt violẽter moueri.qu ãdo expel litur a loco suo in quo naturaliter quiesit. si ergo ponaf q illud quod quieseit semp quieseit in suo loco naturali. tũc nõ potest moueri ꝓtra naturã suã.g̃ nõ ꝑt moueri violen ter. Tercio excluderẽtur generatio ⁊ corruptio.qz si illud qõ quieseit semp quieseit ⁊ nõ ꝑt moueri. ergo illud qõ q̃ escit sub nõ esse sicut in corrupto non ꝑt generari.qz alꝫ moueref.qõ est ꝓtra hypotesim. Nec etiã illud qõ quieseit sub esse sicut ipsuz generatũ poterit corrũpi. Quarto tol/ leretur vliter omnis motus ⁊ moueri.qz in oñi motu est quedam generatio.eo q motus alteratõis finis est gene/

ratio. t motus localis causat alteratōem. Similiter aūt opinio ꝓmunis est q̄ in oīm motu sit fieri quoddā t generari quoddā t quoddā corrūpi. Nā in motu est generatio forme post formā. siue vbi post vbi. t corruptio eius qō abūcit. t ideo illud qō mutat fit ꝓtinue dur āte motu hoc in qō mutat. sicut albū vel nigrū vel alia forma in quā est ipsa mutatio. aut si nō est motus ad formā sed ad vbi. tūc hoc qō mouet fit in hoc vbi ad qō mouet. t corrumpit ab eo ex quo est motus. t si hec est forma tūc corrūpitur hoc qō est albū vel nigrū qō mouet aut corrūpit ab ipso si motus est ſm locū. q; locus nō fit id qō mouet in loco. Cuz aūt motus est ad formā tūc id qō mouet fit ſm aliqō eē suū. t ideo hō fit sanus Nā vt dictū est in q̄nto. id qō mouet dr denoīatiue fieri hoc ad qō est motus.

¶Oīnia aūt velle aliqn̄ q̄escere aliqn̄ autē mouerī. hoc aūt ad copulādū ad antiquas rōnes Principiū aūt iterū faciendū a nūc determinatis idē qō q̄dem incepim⁹ ꝓus Aut eīm omnia quiescūt. aut oīnia mouent. aut hec quidē quiescūt. hec aūt mouent eoꝝ q̄ sunt. Et si alia quidem quiescūt. alia vero mouētur coꝝ que sunt necesse esse. aut omnia aliquando quidē q̄escere. aliqn̄ ꝓo moueri. aut q̄dā semp q̄escere. alia ꝓo moueri ipsoꝝ. aut alia aliqn̄ sistere. aliqn̄ vero moueri. Q̄ quidē igit nō possibile sit omnia quiescere dictū est ꝓus. dicem⁹ aūt t nūc. Si eīm ſm veritatē sic se hz sicut quidā dicūt eē q̄ ē infinitū t īmobile. sed nō aliqd videt ſm sensū sed mouētur multa eoꝝ que sunt.

¶Hic pbs reprobat quartū modū siue quartā opinionem. scilz q̄ vlter oīnia mouētur aliqn̄ t aliqn̄ quiescunt ita q̄ nihil sit q̄ semp moueat t semp quiescat. sicut dicebāt Anaxa. t Empedo. quā opinionē dixerūt esse copulandā ad rōnes quas antiquit⁹ annis adduxerūt de sempiternitate motus. qm̄ opinio illa videt esse ipsius Empedoclis q̄ dixit q̄ in tempore amicicie oīnia quiescūt t nihil mouetur. t in tpe litis oīnia mouentur t nihil quiescit Aut exponitur sic q̄ illa opinio copulanda est ad alias rōnes que dicende sunt in sequentib⁹ tractatib⁹. Oeinceps igit pbs summatim dicit q̄ aut omnia q̄escūt aut oīnia mouentur. aut alia quiescūt t alia mouētur. sicut fuit opinio Anaxa. t Empe. aut ita q̄ semp quiescūt t nūq̄ mouentur. quedā aūt mouentur semp t nunq̄ quiescūt. t nihil omniū est qō idem numero quiescat t aliquādo moueatur. aut ita est q̄ quedam entiū aliquando quiescunt aliquando aute mouentur eadem numero existentia. Et quāuis ista diuisio est superius posita. eam tamē resumit q; nouis rōnibus intendit certa membra reprobare. Et primo improbat ꝑmum membrū. scilz q̄ non sit possibile q̄ omnia quiescant t nūquam moueantur. sicut dixerunt Melissus t Xeno. et licet hoc prius sit ostensum. tamen aliter ostendi potest. Nam si omnia quiescant ſm veritatem. vt dicit hec opinio siue illud membrum. tunc sequeretur q̄ omne ens esset infinitum t immobile. quia cuz sit infinitum bene sequitur q̄ est immobile. quia infinituz nō habet quo moueatur. eo q̄ hoc est infinitum ſm locum quod omnem locum occupat. t infinitum ſm formaz qō occupat omnem formam.

¶Si quidē igit opinio est falsa. aut oīno ōpinio t motus est. t vtiq̄ si phantasia. t si aliqn̄ q̄dem sic videat aliqn̄ aūt aliter. Phantasia q̄dem t opinio motus quidā esse videtur Sed de hoc quidē intendere t querere rōnem quorum dignius habemus q̄ rōne indigere male iudicare est melius t peius t credibile t non credibile. t ꝓcipiū t nō ꝓcipiū

¶Hic pbus ostendit q̄ opinio dicens omnia quiescere non videtur esse vera ſm sensum. sed multa entium q̄ ſm naturam sunt finita videntur moueri. et hoc per varietatem opinionis probatur. in eo q̄ comparatur ad res. Si eīm ponatur aliq̄ opinio esse falsa. siue vniuersaliter aliqua opinio supponatur esse. tunc sequitur necessario q̄ etiam motus sit. quia autem vna erit opinio de eo qō est sorem sedere t non sedere. aut oportz esse motum. q; cum opinio non sit contrariorum receptiua hoc est veri t falsi nisi per mutationem rerum oportet motum esse in reb⁹. Idem autem sequitur si sit phātasia. illa eīm est vera aut falsa per eandem rerum mutationem. Phantasia eīm et opinio sic variate per res sunt motus quidam a sensu ſm actum facti. Et cum dicitur q̄ motus probatur esse per phantasiam t opinionem intelligitur de ipsis per cōparationem ad res. Nam sic oratio vera vel falsa est non in eo q̄ ipsa ē susceptibilis ꝓtrioꝝ. sed in eo q̄ res suscipit cōtraria cuius ipsa oratio est signum. ita etiam phantasia et opinio suscipiūt contrarietatem. Non eīm phantasia t opinio hic accipiūtur ſm q̄ sunt in opinante tm. quia re vno modo se habente potest opinio esse vera t falsa per deceptionem opinantium de ipsa. sicut est opinio de quantitate solis t stellarum. t qui sequitur sensum t deceptionez sensus dicit solem esse monopedalem. t qui sequitur demōstrationem dicit ipsum maiorez q̄ terra vno modo se habente re ipsa. De intellectu autem t scientia non est eadē ratio. q; itellect⁹ t scia sunt de his que sunt vno modo. et de necessitate inuariabilia. Iste tamen rationes inducte a diuisione superius posita logice sunt non habentes necessitatem. sed tamen in eis sunt propositiones premisse maioris probabilitatis q̄ conclusio. Nec est necesse alias rationes ponere cum aliquid dignitatis hic habeatur q̄ sit ratio. ita q̄ sint nota per se ad sensum ad quem omnis ꝓpositio vniuersalis certificatur. hoc eīm est proprius eius qui indiget mente t ratione. eo q̄ ipse amens mente captus est. talis autem hominis proprium est male iudicare inter melius t peius. t inter credibile t nō credibile. t inter principium t non principium. omnis autem acceptio que firmatur a sensu melior est q̄ illa que sensui cōtradicit. t conclusio que sensui ꝓtradicit est incredibilis. principium quod experimentali cognitioni in sensu nō concordat. nō est ꝓncipium sed potius ꝓtrariū ꝓncipio.

¶Similiter autem et impossibile est t omnia moueri: aut alia quidez semper moueri. alia vero semper quiescere. Ad omnia eīm hec sufficiens est vna fides. Videmus eīm quedam aliquando quidem moueri. Quare manifestum est q̄ impossibi/

le sit similiter omnia quiescere. et omnia moueri continue. ex eo q̄ alia quidem semp̄ mouent alia vero semper quiescūt.

¶ Hic ph̄us ostēdit similiter q̄ omnem modū impossibile esse q̄ omnia moueantur. ⁊ similiter adhuc impossibile q̄ omniū entiū quedā sint que semp̄ moueā̄tur. ⁊ q̄daz que semp̄ quiescāt. ⁊ nihil est eoꝝ que sunt de numero entium q̄ aliq̄n quiescat ⁊ aliquādo moueat dicens. q̄d illa tria sufficiens est accipere fidem vnius probationis. nā sensu videmus quedam aliquādo quiescere ⁊ q̄dam aliquādo moueri eadem numero existentia. licet ēm̄ visus aliq̄n decipiatur in q̄titate visibilis. vt cum ōt solem esse monopedalis q̄titatis. aut etiā cū ōt p̄pter spēm motus adhuc reseruatā in sensu td moueri qō tamen quiescit. vt patet de motis in naui qui arbores in littore iudicāt moueri. cū ꝓgregatio sensuū de eodem non decipitur. ⁊ ideo tripliciter se habet iudicium sensuū. Aliquando ēm̄ decipitur visus q̄n iudicat de q̄titate solis. aut quando iudicat de motu stellarū qui ōt scintillatio Aliq̄n nō decipit̄ quādo est iudiciū plurū sensuū de eodem. sicut q̄ aliq̄n aliq̄d mouetur ⁊ aliquando quiescit. ⁊ ideo iudiciū est aliquando p̄cise verum. ⁊ aliq̄n p̄cise falsum. Aliq̄n aūt est dubiuz donec ferāt demōstratiō que certificat alteram partē. Sz causa de hoc qō dixim⁹ aliquid aliq̄n moueri ⁊ aliq̄n q̄ escere est p̄cise verum. ⁊ ex illo testimonio manifestū est q̄ impossibile est q̄ oīa semp̄ quiescant aut q̄ oīa semp̄ ⁊ ꝓtinue moueant. aut q̄ entia oīa sic se habeant q̄ q̄dā eorum semp̄ moueant ⁊ q̄dā semp̄ quiescāt. ⁊ nihil sit qō aliq̄n moueat ⁊ aliq̄n quiescat

¶ Reliquū ergo ꝓsiderandū est vtrū oīa huiusmodi possibilia moueri ⁊ q̄escere p̄nt. aut q̄ dam quidē sic. aliqua vero semp̄ quiescūt aliq̄ semp̄ mouētur. hoc ēm̄ demōstrādū ē a nobis

¶ Hic ph̄us ostendit q̄ reliquū mēbꝝ superioris diuisionis ꝓsiderandū est nobis An scz oīa entia sint possibilia ad vtrūq̄. ad motū scz ⁊ q̄etem. aut q̄daz sint possibilia qd vtrūq̄ horꝝ. et q̄dam alia semp̄ mouent ⁊ q̄dam alia semp̄ quiescūt. et si illud demōstrātū fuerit sufficienter eluceſcet oīa membra siue modi superioris diuisionis. hoc ērgo demōstrandū est a nobis. sed illud ꝓuenienter facere nō possumus nisi ꝓsiderata fuerint duo Primū q̄ oīne qō mouet habet motorem sicut ostensuz est suo mō in septimo huius. ⁊ latior eius ꝓbatio patebit infra. Secūduz q̄ oīne qō mouet p̄m locū reducitur ad motorem. qui non mouet oīno. ⁊ tamen est in eo qō mouet p̄m locū. ⁊ hoc ē p̄mū mouens ⁊ p̄mū mobile

Vtrū talis sit entium dispositio q̄ q̄dam semp̄ mouent. quedā vero semper quiescūt. et quedā aliquādo mouentur et aliquando quiescūt

¶ Et arguit̄ p̄mo q̄ possibile est oīa quiescere. cū oīa in esse suo creato possunt subsistere. ⁊ sic potentia creantis sine motu seruari ¶ Secūdo sic. possibile est oīa moueri nam omne qō est aut est ens p essentiā aut p participationem. si per essentiam fuerit ens. tūc est suūpsius vniuersaliter ꝓmunicatiuuz seu diffusiuum dicente Dionisio q̄ deus qui est summū bonū nature mouet ad oīa indeficientib⁹ siue bonitatis distributiōib⁹. Si fuerit ens p participationem. tūc mouet appetibiliter sm̄ p̄mi bonitatissimilatiōnem. Etiā si essent aliqua entia imobilia. illa essent maxime substātie separate ⁊ imoꝝrales. vt angeli. ⁊ tñ angeli moueri dicūtur. teste augustino qui ōt q̄ deus mouet creaturam spūalem p locū nō aūt p tempus ¶ Tercio sic. oīa entia in vniuerso aliq̄n mouētur ⁊ aliq̄n quiescūt. q̄ natura est p̄ncipiū mouendi ⁊ quiescendi. ¶ In oppositū est determinatio ph̄i in textu. Pro maioꝝ intellectu ponūt duo discursus Quoꝝ maio⁹ p̄mi est ista

¶ Iudicio sensus stādū est in sensibilib⁹ Hi nor Motus est sensibilis nature act⁹ Cō clusio. Igit̄ cū videmus aliqua moueri q̄n q̄z ⁊ q̄n q̄z quiescere nō oportet de hoc rōnis iudicium inquirere

¶ Maioꝝ pz. artifici experto in sua arte credendū est. ergo sensus naturaliter instructi iudicio in sensibilib⁹ standum est. velut artifex expertus in suis artificialib⁹. Illud tñ non est intelligendū ita q̄ sensibilia sint artificiata ipsius sensus. sed sic intelligendū est. q̄ eadem certitudo sensus sit ad sua sensibilia sicuti artificis ad sua artificiata. Dicit aūt naturaliter instructi. nā si nō fuerit sensus naturaliter in suis sensibilib⁹ instructus errare p̄t. ⁊ hoc tripliciter. Primo ex indispōne organi. vt patz in febricitantib⁹. qui iudicant ꝓpter organi infectōnem dulcia amara Secūdo ex nimia distantia eius ab ipso sensibili. vt iudicamus solem bipedalis q̄titatis. cum ipse sit toto mūndo maioꝝ. Tercio ex indispositione medij. vt res alba per rubū vitruz visa apparet rubia. Illis ēm̄ seruatis sensus nō errat circa sensibile. ⁊ p ꝓsequens iudicio sensus stādū est in sensibilib⁹. Dicit not āter in sensibilib⁹. q̄n nō oportet querere rōnem vbi sensus habet experimentū. simp̄r tamen loquendo q̄tum ad veruz iudiciū standum est in intellectu. nō a sensibilib⁹ abstracto. ⁊ sic iudicio sensus stādum est in sensibilib⁹ vt hmōi. vtiq̄ tamen cōtingit circa sensibilia aliqua inuestigare q̄ sensus iudicio capi non possunt. vt visa eclipsi solis aut lune inquiri p̄t illius causa

¶ Minoꝝ patet q̄ quo ad eius p̄mā partē scz q̄ motus sit actus nature. nā secūdo physicoꝝ dictum est q̄ natura est p̄ncipiuz mouendi ⁊ quiescendi eius in quo est p̄mū p se et nō sm̄ accīs. ergo. Secūda ps pz. scz q̄ sit nature sensibilis. Nā ꝓputat motus inter sensibilia cōmunia ¶ Conclusio est ph̄i in textu. Maioꝝ alteri⁹ discursus

¶ Septē ꝓtingit intelligi modis in reb⁹ dispositionē motus ⁊ quietis Minoꝝ. Exigūt aūt sensus ⁊ rō vt in triplici genere intelligatur hec dispositio Conclusio Igit̄ ꝓcedenda est in rebus talis mobiliū ⁊ q̄escētiū dispositio quam tangit mota questio.

¶ Maioꝝ patz. per ph̄m in textu ponentem septez membra siue modos entiū sm̄ q̄ aut quos a diuersis totius vniuersi sm̄ motum ⁊ quietem dispositōnes ponūtur. sed vnus approbatur vt patuit supra. Et ista vltima entium dispositio in vniuerso nō solum locū habet in entib⁹ corporeis. q̄ sic essent dūtaxat duo genera. vnū scz quo omnia semp̄ mouerent. vt corpora celestia. Aliud genus esset q̄

aliquando res mouerentur ꝛ aliquando ḋeſcerent. vt iſta inferiora .ſed locū habet in entib⁹ ſiue ſint corporea ſiue incorporea.qz cū oīa corpora ſint mobilia oportet vnum genus entium imobilium eſſe incorporeum ¶ Sed diceres terra eſt corporea ꝛ eſt imobilis. vt patz de centro terre. ergo. Ad hoc dom eſt.licet terra non moueatur ꝑm ſe totam.vtiqz tamen ꝑ⁹ partes.imo ſi terra que eſt circa centrum aut centrum poneretur extra ſuū locum ad illū moueretur. Vel dicendum eſt.licet motu locali non moueat terra.vtiqz tamen mouetur motu alterationis.ꝛ per ꝯſequens ipſa non eſt imobilis dicenda ſimpliciter. ¶ Dicnor ꝓtz per pham in textu.manifeſtū em̄ ẽ qꝫ in reb⁹ vniuerſis entia poſſunt ſe habere in triplici differentia.qz quedaz ꝓtinue mouentur.quedam ꝓtinue quieſcūt.ꝛ quedā qñqz mouentur ꝛ quandoqz quieſcunt. Et dicitur notanter ſenſus ꝛ ratio exigūt. Nam duo genera entium ſunt nobis manifeſta ad ſenſum.ꝛ precipue illud quo aliqua aliquādo mouentur ꝛ aliqua quādoqz quieſcūt.ꝛ aliud genus quo omnia ſemp mouentur eſt nobis manifeſtū qñqz non pfecte.quonia ſenſus nō eſt ſempiternorū.ꝛ ideo nō poteſt ſenſus iudicare motū ſempiternū.niſi ſempiterno ſuo quo ſenſus ipe durat.ꝛ ideo ꝯplementū iudicij talis generis eſt quodāmō ex rone non quidem ꝑm ſe ſumpta.ſed rōne ſenſui innixa . Tercū vero genus entium in nobis experimur ratōne tm̄ quo cognoſcimus' corpora celeſtia a ſe nō poſſe moueri.ſz a motore immobili.
¶ Concl'o ſeqtur ex p̄miſſis.

Ad obiecta in oppoſitū

Ad p̄mū dicendū eſt.qꝫ quies inc̄ptum eſt quedam permanentia immobilitatis ſupernaturalis non preiudicat creature.ſicut poſt diem iudicij creduntur corpora celeſtia ꝛ elementa ſtare imutabiliter in ſuo eſſe creato.hoc autem inꝯueniens eſt loquendo de quiete.que eſt priuatio operis nature. Nam illa induceret ocium in natura faciens naturam quieſcere a ſuo eſſentiali opere.quod eſt motus.
¶ Ad ſecūdū dicendū eſt qꝫ talis motio cauſalitatis boni eſt actio finalis dei qua allicit alia ad participatōem ſui ſimilitudinis ꝛ motus quo alia tendūt in ipſum non eſt motus ꝓprie dictus.ſed ſolum metaphorice.quomodo effectus dicitur moueri a fine. Ad ꝯfirmationem dicendū eſt.qꝫ motus localis ꝓueniens angelis non eſt eiuſdez rationis cum motu locali quo mouentur corpora .ꝛ qꝫ eis ꝓuenit motus localis hoc non conuenit eis ex parte ſubſtantie ſue. cum ipſi loco non ꝯmenſurantur .ſed ex parte loci.quia ſuam virtutem applicāt loco. Et qꝫ angeli mouentur localiter patet.nam eiuſdem rationis ſunt angeli ꝛ anime.ſed anime moueri dicūtur.quia habet fides qꝫ chriſtus ꝑm animam deſcendit ad inferos.ꝛ ſic de alijs multis legitur.ergo angeli mouentur.¶ Et ſi dicas. nullus impartibile mouetur.ſexto phyſicorū. Ad hoc dicendus eſt.qꝫ pha loquitur de impartibili ꝑm quātitatem et de motu ꝓtinuo. Et licet motus exiſtens actus entis in potentia ſit actus imperfecti.ꝛ eſt propter indigentiam ſui ſam. ille autem motus qui eſt ꝑm applicationem virtutis eſt entis in actu.ꝛ non propter ſuam indigentiam .ſed propter alterius indigentiam. Et etiam mouentur per medium ꝛ in eius motione eſt prius ꝛ poſterius.quāuis quidam oppoſitum dixerunt. ¶ Ad tercium dicendū eſt qꝫ quāuis natura particularis ſit principium motus ꝛ quietis .non tamen natura vniuerſalis.que eſt principiū motus.ꝛ ideo corpora celeſtia in quibus eſt vniuerſalis natura ſemper mouentur.iſta autem inferiora aliquando mouentur.aliquando quieſcunt

Incidit dubium An

aliquid poſſet ſimul alterari. ¶ Solutio do. Alb. patz circa textus declarationem Alij aūt dicūt qꝫ iſta propoſitio ꝓtingit aliqd ſimul alterari duob⁹ intelligik modis Vno mō ſic qꝫ talis alteratio nō fiat ꝑm aliquam ſucceſſionem et ſic non intelligitur textus.qz aqua in inſtanti congelari non poteſt.Alio modo ḋr aliquid ſimul moueri per comparatōem ad motū localē.qz motus localis procedit ꝑm partes ſpacij.ꝛ ſic motus localis ꝓmo fit ꝑm vnā partez ſpacij.deinde ꝑm aliā.ꝛ ſic ꝑt aqua ſimul ꝯgelari
¶ Mouentiū igik ꝛ eoꝝ q̄ mouenk. alia qdem mouent ꝛ mouenk ꝑm accidens.alia aūt per ſe ipſa.ꝑm accidens qdem.vt qcūqz in eo qꝫ ſunt in mouentib⁹.aut in his que mouētur ꝛ q̄ ſunt ꝑm partē.alia aūt p ſe ipſa quecūqz nō in eo qꝫ ſint in mouēte.aut in his que mouētur in eo qꝫ pars aliqua ipoꝝ mouet aut mouek.
¶ Iſtud eſt ſecūdū capt'm in q̄ phs oñdit qꝫ oē qđ mouek abſalio mouek. Et diuidit iſtud capt'm in tres ptes. In q̄ rū p̄ma ponit tres diuiſiones. In ſcda oñdit ꝓpoſitū. ibi. Et maxime moueri. In tercia pte oñdit a q̄ aliq̄ mouean tur. ibi. Sed accidit. Quātū igik ad p̄mā ptez ponit tres diuiſiones.quarū p̄ma eſt. Mouentiū ꝛ mobiliū quedaz mouent ꝑm accns ꝛ mouenk ꝑm accns.q̄daz aūt p ſe mouent ꝛ mouenk p accns. et illa dicūtur mouentia aut mota ꝓpter id qꝫ ſunt in his q̄ mouenk vel mouēt. et hoc duobus modis ꝓtingit. Uno mō em̄ ſic ſunt in mouētib⁹ et motis qꝫ nullo mō poſſunt p ſe moueri aut moueri.vt albedo aut muſic⁹ ḋr mouere qñ muſicus ꝓiicit lapidē aut muſicus ambulat.Alio mō em̄ p̄t moueri p ſe ſi ſeparaꝛek ab eo cui ineſt.vt qñ ḋr manus peruit aut man⁹ mouetur in eo qꝫ peruit ſortez.ꝛ qz id qđ eſt p accns quo ad nos notius eſt eo qđ eſt p ſe ex abnegatōe eius qđ eſt p accns tam in mouēte q̄ in mobili poſſum⁹ cognoſcere id quod mouet p ſe ꝛ id quod mouetur.

¶ Hoꝝ aūt que mouētur p ſe. alia qdem a ſeipſo.alia vero ab alio.ꝛ alia quidem natura. alia vero violentia ꝛ extra naturam. Qđ em̄ ipſuz a ſeipſo natura mouetur.vt quodlibet animalium.mouetur em̄ animal a ſeipſo.Quoꝝcūqz autē principium motus in ſeipſis eſt hec natura dicim⁹ moueri. Unde aīal quidē totum natura ipm ſeipm mouet.corpus aūt ꝑm qꝫ eſt corpus ꝓtingit ꝛ natura ꝛ extra naturā moueri.Differt aūt ꝑm qualē motum qđ mouek eueniat.ꝛ ex quali elemento ꝯſtet. Et eoꝝ que mouenk ab alio.alia quidez mouētur natura. alia vero extra naturam. Extra naturā qdem terra ſurſum ꝛ ignis deorſum. Amplius autez ptes animaliū multotiens mouētur extra naturā in pta poſitiones ꝛ modos motus.

¶ Hic phs ponit vnā subdiuisionē q̄ secūda appellatur diuisio. Et est Eoꝝ q̄ mouentur per se alia mouenk a seipsis. ita q̄ habēt motorē indistinctū a seipsis ꝑm eē vt aialia. Alia vero mouentur ab alijs que ꝓ esse distincta sunt ab ipsis ꝛ ꝓ definitōem sicut inaiata. ꝛ q̄ hec oia liquide patēt ex his que in quinto huius dicta iunt. ideo nō est necesse hic amplius explanare ista ꝓter soluꝫ illud quod ex dictis patet. q̄ aia nō mouek per se nec pōt moueri ꝓ se. cū ipa nō moueak nisi in corpe. et si separek a corpore non erit mobilis motu physico cū sit indiuisibilis ꝑm q̄titatem vt in vna ꝑfirmatiōe vnius argumēti questionis patuit. Deinde subūgit phus tertiā diuisionē que est. Eoꝝ q̄ mouentur a seipsis. et etiam ab alijs alia mouentur a natura alia mouētur a violentia ꝛ extra naturam A natura quidē mouenk q̄ habēt intra se ꝓncipiū sui motus. eo q̄ natura est ꝓncipiū et causa mouendi et quiescendi et hoc modo q̄libet aial mouetur a seipso. q̄ quoꝝūcunq̄ ꝓncipiū motus est in seipsis hoc dicitur moueri natura. Unde cōsiderādo totū aial. put ꝓponik ex motore et mobili dicim⁹ q̄ aial mouet seipm naturaliter. et naturaliter mouetur. ḍa aia que mouet ē forma et natura toti⁹ ꝛ corpus q̄ mouek hoc modo est ꝑfectū ab aia. et refertur ad aiam mouentē ita q̄ ipm naturaliter suscipit motum ab ipa Si vero corpus cōsideretur nō in relatōne ad aiam sed ad elemēta ex q̄b⁹ materialiter ꝓponitur tūc q̄nq̄ mouek naturaliter ꝛ q̄nq̄ nō: q̄ si aia moueat corpus deorsum ꝑm naturā elemēti ꝓdominantis est motus naturalis. si vero moueat ipm cōtra naturam elementi ꝓdominantis tunc erit cū fatigatione ꝛ pena. et ideo erit naturalis aiali sed tamē ꝓtra naturam corporis. sicut homo aut aliud animal graue mouetur ascendendo. Si autē corpus sit ex elemēto q̄ non habet cōtrarium ita q̄ motor nūc mouet ipm contrario motu nature corporalis elementi q̄ in ipso est. tunc ille motus non habet penā ꝛ lassitudinē et erit ꝑm naturam totius aiati et corporis eius Et ꝑ similitudinē ad istud est motus corporis celestis. Et ideo dicit ptholome⁹ in almagesti q̄ creator corpis celestis ita formauit ipm q̄ obediret motori ꝑm naturā. vt omnis motus sui motoris ꝑficī possit in ipso. Et huius declaratio patebit in 2o de celo et mūdo. Ex quibus patet. manifestatio tertie diuisionis ex ꝓte illoꝝ q̄ mouentur a seipsis tam ꝑm totum q̄ ꝑm ptes. Idem manifestat phus in his que mouentur ab alio distincto ꝑm definitōem et ꝑm esse dicens. q̄ quedam mouentur naturaliter et a natura. ꝛ q̄dam mouentur extra naturam. Extra naturam quidē siue violenter mouentur sicut terra mouetur sursum et ignis deorsum. Amplius etiam ptes aialiū relate et cōparate ad elemēta ex quibus cōsistunt materialiter q̄nq̄ mouentur extra naturā iuxta positōnes diuersas in situ sursuꝫ et deorsum. et modos motus qui sunt ascensio aut descensio.

Et maxime moueri a quodam q̄ mouek in his q̄ extra naturā mouētur. ē manifestū ꝓpter id q̄ manifestū est ab alio moueri postea autē que sunt extra naturā eoꝝ que sunt ꝑm naturaꝫ ipa a seipsis vt aialia. hoc em̄ nō ī manifestū est si ab aliquo mouentur. sed q̄o oportet accipere ipm mouens et quod mouetur. Videtur em̄ q̄ ibi sit accipiēdū sicut in naubus ꝛ nō natura subsistentibus. sic et in aialibus diuisum est mouens ꝛ quod mouetur: et sic omne ipsuꝫ seipm mouet.

¶ Ista est secūda ps capli in qua phs ostendit. q̄ omne q̄ mouek ab alio mouek. ꝛ hoc primo in illis q̄ mouenk violenter et extra naturā dicens. q̄ in illis maxime q̄ ad nos est manifestū q̄ mouentur ab alio quod est eis extrinsecū. et distinctum ab eis per esse et definitōem Hoc manifestū est in talibus q̄ mouēs ad sensum diuersum est ab ipsis. vt q̄n lapis ꝓijcitur sursum. patet oib⁹ diuersum esse ꝓijciens a ꝓiecto. ideo oīe q̄ mouek violēter mouetur ab aliquo distincto ab ipis. post āt illa q̄ mouētur violenter et extra naturam magis est manifestū i his q̄ a seipis mouenk et naturaliter sicut mouenk aialia. In aialib⁹ vero est manifestū q̄ ab alio moueank. ḍa omes sciūt q̄ corpus q̄ mouek ꝑ definitōem. aliud est ab aia mouēte ipm. sed forte īmanifestū est qualiter est accipere diuersum mouens et id q̄ mouek. Utrū scz aia mouens et corpus motū distinguank definitōne solū ꝛ non esse vel sic distinguank q̄ sicut separank suis definitōnib⁹ ita etiam sint separabilia ꝑm esse. Nam in rei veritate in aialibus brutis in quib⁹ vltime ꝑfectōnes sunt aie sensibiles motor a mobili nō distinguik ꝑ esse. ſ ꝑ definitōez. sed in aia rōnali intellectuali secus est q̄ ꝑ esse et definitionem sepak ꝓpter q̄d etiā tam Alexand. q̄ theomixtius eam equiuoce dicūt vocari aiam cū vegetabili et sensibili sed patebit declaratio illius in secūdo de aia. Q̄d autē dictū est q̄ nō est īmanifestū in oib⁹ aialib⁹ motorē aliuꝫ esse ab eo q̄d mouek. pbak ex hoc. q̄ videtur esse in aialibus q̄ntū ad motorē et id q̄d mouek sicut est in nauib⁹ et alijs artificiatis q̄ non mouenk nisi ab artifice distincto ab ipsis. licet nō subsistant per naturā sed ꝑ artē. Ars em̄ naturā imitatur et ꝓncipue aiam ꝑm quā ipa est natura. et ideo sicut in artificiatis motor artifex diuisus ē ab artificiato. ita etiam est in aialibus ꝛ in oib⁹ q̄ a seipsis mouenk et seipa mouēt ꝓter hoc solū. q̄ artifex extrinsecus est ad artificiatū ꝛ distinguik ab ipo loco et subiecto. Anima aūt nō distinguitur a corpe q̄d mouek ꝑm esse. sed ꝑm definitōnem distinguitur ab ipo. ꝛ sic patet q̄ illa que mouent seipa habent motoreꝫ ꝑ definitōnem a se distinctum

Maxime aūt dubitak reliquum dicte vltime diuisionis. Eoꝝ em̄ que ab alio mouētur. Hec quidem extra naturam posuimus moueri. Alia aūt relinquunk contraponi q̄ natura Hec aūt sunt que dubitatiōem afferunt a quo mouentur. vt grauia et leuia. Hec em̄ in oppositos locos violentia mouētur. in proprios āt leue quidē sursum. graue aūt deorsum natura. a quo aūt nō adhuc manifestū. sicut cū moueātur extra naturā. Et nāq̄ ipa a seipis dicere impossibile est vitale em̄ hoc et aiatoꝝ est propriū et facere stare posse ipa ꝑm seipa Dico āt velut si ambulādi cā ineſt ipi et nō ambulādi. Quare si in ipo est sursum ferri igni manifestum est q̄ in ipo et deorsuꝫ Irratōabile āt est ꝑm vnū mo

tum moueri solum hec a seipsis si quidez seipa mouent ipsa.

¶ Hic phus ostendit in quibꝫ mobilibꝫ maxime est dubium. an habeant morore a se distinctum. Ex quo dictū ē qꝫ eorū q̄ mouenk ab alio q̄daz mouenk violenter et quedam naturaliter. Et non est dubium quin illa mouentur ab alio que violenter mouentur. sed illa que mouentur naturaliter z non mouentur a seipsis vt animalia faciunt habent maximā dubitationez hoc est in illis que mouentur a natura qualia sunt grauia et leuia. Nā natura est principiū intrinsecū mouendi et quiescendi eorū quorū est. et sic nō videtur a quoprincipio extrinseco moueantur quia mouentur ad opposita loca per violentiā locus em̄ oppositus et cōtra naturam graui ē sursum et locus oppositus leui est deorsum et in illa loca mouētur violenter grauia et leuia. In propria aūt loca mouentur naturaliter scz leue sursum. et graue deorsuz Sed nō est manifestū a quo moueank in propria loca naturalia. cū̄ uis manifestum sit de eis a quo moueank in locos oppositos sibi qñ mouentur per violentiam et extra naturaz sed dicere ipa mouere a se in propria loca sicut a se mouētur animalia est impossibile. Et hoc probat phus tribus rationibus. Quarum prima est. qz moueria a seipis est propriuum aialiū et aiatoruz. grauia em̄ et leuia nō st̄ aialia aut aiata. igitur non mouēt seipsa. Maior est pbi secūdo et tertio de aia vbi ostendit. q aia excedit naturā in certis gradibꝫ vite in hoc q mouet suā materiā Scda ratio est. oē aial qđ est sibi causa ambulandi per p̄ncipiuz sibi p̄iūctuz per idē principium est sibi causa nō ambulādi siue nō mouendi. sed sic nō est de grauibus z leuibus. igitur non mouent seipsa. Maior patet. qa aia est principiū motuū et quietum pluriū et nō vnius. In hoc ei differt a natura que est forma corporalis. g̃ si diceret in igne per principiū cōiunctū sibi esse sursum ferri sicut in aiali causa ambulandi tūc etiam erit in igne causa standi et causa q feratur aliqū deorsum qñ fuerit sibi apperit⁹ descendendi sz hoc est falsuz. igit non a seipo mouek sursum ignis. Nā irrationabile est q illa que mouent seipa moueantur tm̄ fm vnū motū. Minor patet. qa nec leue nec graue potest ex seipso pausare a motu qñ est extra locum suum.

Amplius qño cōtingit continuum aliqđ et ip̄m seip̄m mouere. Secūdū em̄ q vnū et continuū nō tactu fm hoc impossibile est sz fm qđ diuidik Si ħ qđē aptū natū facere illō vero pati Hecz ergo nullū horū ipsuz seip̄m mouet cōsita em̄ sunt Hecz em̄ aliud cōtinuū nullū sed necesse est diuidi mouens in vnoquocz ad id qđ mouek sicut in inaiatis. videm⁹ cū moueat aliquod aiatorum ipsa.

¶ Hic ponit terriam rōem. nullū pfectum cōtinuū mouet seip̄m. sed grauia et leuia sunt perfecte p̄tinua. igitur nō mouent seipsa. Maior patet. Nam quod mouet se ip̄m diuiditur in ptem mouētem et in ptem morā. illud aūt pfectum cōtinuū dici nō potest cū continuū in oibus suis ptibꝫ eandem habet rōem sicut elementa. Scōm ei q. ip̄m est vnū in forma z cōtinuum in toto z in ptibus nō est cōtactum. igitur in ipo nō potest esse res diuersa mouentis et mobilis siue eius quod mouek. et iō vel q̄libet pars mouet z nulla mouetur. aut quelibet pars mouetur z nulla mouet aut quelibet pars simul mouet et mouetur. qz cū sint vnius rōis nō potest dici q vna mouet z altera mouek. Et si qđē dicak q q̄libet mouet et nulla mouetur tunc ipm erit mouens imobile. z sic oporteret p̄tinuū esse impartibile qđ falsum est. Si aūt q̄libet moueatur z nulla mouet. tūc manifestū est q nō mouek a se. sed a quodā alio extrinseco sibi. Impossibile em̄ est q quelibet pars moueat et moueatur. qz sic quelibet eēt in potentia z in actu. Nam omne mouens est in actu. et oīe quod mouek est in potentia. et sic quelibet esset cōpleta et incōpleta. et educens se de potentia ad actum q̄ oia sunt absurda. igit impossibile est q moueank a se talia simplicia et continua corpora sicut graue et leue. sz oportet fm q diuiditur z separatur vnū ad min⁹ p definitōem sicut vnū aptum natum est agere et aliud pati. et vnum mouere et alterū moueri. Nullum igitur horum simplicium continuorū ipsum seip̄m mouet. Et sic pz q continua. vt hmōi nō moueant seipa. sed oportet q in vnoquocz taliū mouens diuidak eēntiali diuisione per definitionem aut per esse z definitionem ab eo quod mouetur sicut fit in inanimatis.

Sed accidit et hec ab aliquo semp moueri fiat aūt vtiqz manifestū diuidentibus causas. Est āt et in mouētibus accipere que dicta sunt Alia quidem em̄ extra naturam ipoz motiua sunt vt vectis nō natura grauis motiuus est. Alia vero natura vt actu calidū motiuū est potētia calidi. similiter autē et in alijs huiusmodi est. Et mobile aūt similiter natura qđ potentia quale aut quātum aut vbi est cū habeat p̄incipium hmōi in seipso et nō fm accidēs Erit ei idem et quātū et quale sed alteri alterū accidit. et non fm se existit ignis itaqz et terra mouētur ab alio. violētia quidem cū extra naturam Natura aūt cū in ipsoz actu et potentia

¶ Ista est tertia ps capli in qua phs ostendit a quo mouenk aliqua scz grauia z leuia dicens. q si diuidank causeram mouentes siue actiue cū more siue passiue in q se et q accidens. in fm naturam et extra naturā Unde dupliciter primo p̄tingit aliqua esse mouēcia. qđā em̄ mouēt extra naturā et violenter. z talia mouētia nō imp̄mūt formā ei qđ mouetur sicut chorda arcus mouet hoc mō sagittā. z manus p̄icit lapidē. talia em̄ nō mouent grauia sua propa natura. sz q impetū q̄ fit in eis alūnde mouent. Alia mouent naturaliter sicut illa q̄ motu suo niūtk imp̄imere ei qđ mouek formā. et hoc mō actu caliđū mouet potētia calidū. z sic aia mouet corpus fm formam illam quā p̄cepit. Silr aūt est in oibꝫ aliis hmōi. et in p̄sillibus istis. Et sicuti nūc diuisum est mouēs. ita etiā eodē mō diuidik mobile fm q mobile. qz āt ipsum ē mobile fm naturā z tale mouek q se. vel est mobile extra naturā et violēter. z tale mouek q accīs Illud qđ mouek absolute z simplr mouek naturaliter et ē illud qđ hz in se susceptiuā potētiā recipiēdi formā fz quā mouek motoz suus q inchoatōem ipi⁹ forme i ipo. qm̄ intrēdit ei suus

motoꝝ ímpꝛímere ꝓ modū quo ipe mouet. ⁊ habet in se tale ꝓncipiū ꝙ se et nō fm accns. sicut potētia ql̄e aut potentia calidū aut frigidū efficitur in actu fm q̄litatē suā informatiue ad quam fuit ordinata potentia eius. ⁊ sitr est de eo qđ potentia est q̄ntum. aut potentia vbi Dicit aūt ꝓncipium passiuū receptiuū forme agentis esse illud in quo est inchoata forma agētis. sicut in ꝓmo libro scr ptum est. quia aliter nō essꝫ materia ꝓpꝛia neq; mobile ꝓpꝛium suo motoꝛi potius q̄ alij. Nam oportet q̄ mouentia inferant passiones suas ꝓꝛijs motibus. ⁊ agētia suis ꝓꝛijs passiuis. ⁊ hm̄oi passiui siue mobilis generale signum est q̄n in eis talis ꝛuenitur potentia q̄ non indiget nisi vno determinato motoꝛe vt exeat in actum. Si em̄ plures exigeret motoꝛes tūc non esset ꝙ se apꝛopꝛiata vni et sic nō esset alicui⁹ agētis ꝓꝛiū passiuū sicut figura hois poña est in semine hois. et figura idoli potētia est in cupꝛo. Et hec potentia ineſt illi passiuo ꝙ se et nō fm accidens. quia aliquādo idem nūero mobile mouetur ⁊ ad quale ⁊ ad quātū. sed tūc alterū alteri accidit et non est ei essentiale. sicut quando calidū potentia fit actu calidum. tunc em̄ quia caloꝛ est dissoluens et extensiuus id qđ fit calidum maioꝛis fit q̄ꝛitatis. ⁊ stat q̄ hoc non fuit de intētione agētis. sed ideo fit quia extensio accidit caloꝛi q̄ est in materia dissolubili et extensibili Et istud qđ nūc dem̄ est vltra fit in coꝛpoꝛibus simplicib⁹ q̄ mouentur fm locū. q̄ illa mouent ab alio extra naturam siue violenter. et ab alio mouentur fm naturā siue naturaliter. sicut ignis et terra quoꝝ vnū et ꝓmuꝫ est leue simpliciter ⁊ aliud graue simpliciter. ⁊ ideo motus ꝑdicti magis sunt in eis manifesti q̄ꝫ in elemētis mediꝫ que sunt grauia et leuia in respectu.

Qm̄ aūt qđ et potentia multipliciter dicit. Hec causa est nō eē manifestū a quo hm̄oi mouentur vt ignis sursum. terra vero deoꝛsum. Est aūt potentia aliter addiscēs sciens. ⁊ hīs iam scientiam et non ꝑsiderans Semp autem cū simul actiuū et passiuum sunt. fit aliq̄n actu q̄d in potentia. vt addiscens ex potētia esse alterū fit potentia. Habens em̄ sciam non considerans aūt potentia est sciens quodā modo. sed non sicut et ante addiscere. Cum aūt sic habeat si aliq̄d nō ꝓhibeat operatur et cōsiderat. Aut erit extra cōtradictiōem ignorantia. Similiter aūt hec se habent et in physicis. Frigidum em̄ potentia est calidum. cū aūt fuerit mutatum iam ignis est Ardet aūt nisi aliquid ꝓhibeat et impediat. Similiter aliquid se hꝫ et circa leue et graue. Leue eī fit ex graui et ex aq̄. Hoc em̄ potentia ꝓmū iam leue ⁊ operabitur moꝛ nisi aliquid ꝓhibeat. Actus autē leuis est alicui esse sursum. Prohibetur aūt cū in contrario loco sit. similiter et hoc se habet in quāto et quali.

¶ Hic ꝓbus ponit causam q̄ non sit manifestū in coꝛpoꝛibus naturalibus igne et terra et alijs a quo moueā tur. et est ista. quia potentia multipliciter dicitur. Uno modo aliquid dicit esse in potētia passiua ad actum ꝓmū et hoc modo ille est in potentia sciens qui adhuc addiscit et eget vt doceatur. quia est in potentia ad scientiā. Alio modo dicitur aliquis in potētia sciens qui iam habet scientiam in habitu sed non cōsiderat actu fm eam. Puer mus em̄ qui eget doctrina non habet potentiā in qua sit cōplementum nisi per inchoationē. quia in potentia sua est habitus cōfusus nō adunatus qui est in ꝓmis ꝓncipijs sciaꝝ que homo scit per naturā. secūdus vero habet habitū et potest agere actiones habitus q̄n voluerit nisi sit impeditus. ⁊ ideo ꝓmus est per se in potentia sciens. sed secūdus non est ꝙ se in potētia sciens sed actu et ꝙ accidens impeditur ab opere scientie. Et generale tū est in vtroq; istoꝝ modoꝝ. q̄ semper fit actu id quod est potentia q̄n simul sunt actiuū et passiuum. si em̄ docēs fm suam doctrinam tangat ⁊ informat potentia scientem. tunc per se potentia sciēs efficitur actu doct⁹ et scie⁹s. similiter cū remouēs impedimētum simul sit cū sciente nō cōsiderante efficitur sciens actu considerans. sic em̄ addiscens ex potentia esse ad discentem fit alterū aliquid a potentia. quia efficitur in actu. Cum aūt sic habet actum sciendi ⁊ nō sit aliquid qđ ꝓhibeat ipsum tūc fm actum et ꝓplemētum q̄ recipit operabit hoc est cōsiderabit fm actū de scibilib⁹ q̄ iam didicit Si em̄ ita nō diceret tūc sequeret necessario q̄ post scientiaꝫ acceptam ineſſet sibi adhuc ignorantia q̄ fm cōtradictionem habet se ad scire. ⁊ sic simul sciret et nō sciret quia nō valens cōsiderare cū nō habeat impedimentum est ignorans. et hoc est impossibile. igitur oportet dicere q̄ hīs scientiam fm actum cōsideret si nō habeat impedimentum Et si querat. quid moueat eū ad cōsiderandum inter duo mouētia scꝫ vtrū moueat eū ad cōsiderandum ille qui docet eum et generat in eo scientiam. vel ille q̄ remouet ei impedimētū postq̄ doctus est Inuenimus q̄ docens ipsum. mouet eū per se ad considerandū. q̄a dat ei formā ad quā necessario cōsequit cōsiderare si nō impediatur. sed remouens obstaculum mouet eū per accidens. quia motus eius nō dat ei ꝑsiderare nisi per accidens. eo q̄ cōsiderare inerat ei ꝓius si impedimentum nō habuisset. Similiter aut per omnē modū se habet in physicis quātū ad mouentia coꝛpoꝛa simplicia que sunt quatuoꝛ elementa. In talibus em̄ id qđ est actu frigidū potentia est calidum anteq̄ generetur et fiat fm actum calidū Cum aūt generatum est et accepit foꝛmam calidi et fit ignis tunc operabitur operationē calidi que est ardere nisi habeat aliquid quod ipsum impediat ab operatione. Unde ab eo a quo accipit foꝛmam ignis ⁊ caloꝛis ab eodem accipit omnē operationē et oēm ꝓpꝛietatem q̄ sequit foꝛmam ignis ⁊ caloꝛis. Similiter autē se haber. ⁊ graue ⁊ leue. leue em̄ fit ex graui per hoc q̄ graue est leue in potentia. ⁊ tunc fit leue a generante ipsum a graui. sicut quando fit ex aqua aer aut ignis. vel quādo fit terra alterum illoꝝ. graue em̄ ꝓius potētia est leue. et hoc tali potentia que vocatur per se potentia passiua et receptiua in qua per inchoationem est forma leuis. Cum autem est leue fm cōplementum tunc habebit ab eodem generante oīa que sequuntur leuitatem que sunt motus sursum et locus superioꝛ nisi aliquid impediat. Actus enim consequens leuitatem est in aliquo vbi determinato quod est sursum. sed aliq̄n ꝓhibet quādo detinetur in loco contrario. sicut cū ignis aut aer

clauditur in vase aut retinet in materia tendente deorsuz sicut est de igne qñ est in lignis Et sicut dixim⁹ de motu ſm locũ corpoꝝ simplicium. ita etiaz se habet in quãto ſm motum augmẽti vel diminutõis. ⁊ in quali ſm motum alteratõnis. Et q grauia et leuia moueãtur p se a generante ⁊ per accns a remouente ꝓhibens vno signo ostendi põt. ḋa q̃ntũ ipm generans ei qđ generatur largitur de sua forma. tantum largit ei de suo loco ⁊ de suo motu. Nã cũ ignis agit i graue qđ ẽ terra ꝑmũ dissoluit ipm et tũc eleuat ipm parũ. et postea dissoluit ⁊ rarificat ipm plus et plus. et cũ oino igniuerit ipm tũc adunat sibi id qđ generauit in loco suo naturali Et ideo locus et motus dañ a generante sicut forma. forma em dat ꝑncipaliter. ⁊ motus et locus per ꝓns dañ. sicut ea q̃ consequũtur ꝓpria accidẽtia forme date p generatõem iuxta vulgatã auctoritatẽ. dans formã dat consequẽtia formaz motum et locum scz

Et tñ queritur hic quare in ipsoꝝ locũ moueantur grauia et leuia Causa aũt est. quia apta nata sunt et hoc est graui et leui esse. Hoc q̃dẽ eo q̃ sursuz. illud ãt eo q̃ deorsuz determiãtũ.

¶ Hic mouet quẽstio q̃ querit a platone ⁊ quibusdam alijs. quare in suũ locũ mouent grauia ⁊ leuia qñ sunt extra ipa cũ nõ videatur distinctus ab eis motor intrinsecus vel extrinsecus sicut in aĩalib⁹ et in his que mouent violenter distinctus motor inuenitur. Ad illã respondet pbus q̃ nulla alia causa est nisi quia ex forma accepta a generante nata sunt ibi esse ⁊ nõ alibi vbi sunt sua generantia. et hoc est esse formale graui ⁊ leui. ⁊ sic p essentiã suã leue mouetur sursum ⁊ graue deorsum.

Potentia aũt est leue et graue multipliciter sicut dictũ est. Cuncz em̃ sit aer aqua potentia quodã mõ est leue Et tñ aer est adhuc in potentia. Contingit em̃ impeditũ nõ sursum esse sed si auferatur ipedimẽtũ agit et semper sursum fit similiter aũt et quale ad actuz esse mutat Nox em̃ cõsiderat sciens nisi aliquid ꝓhibeat. sustinens autẽ et ꝓhibens mouens est sicut mouet est aũt sicut nõ vt est colũnas diuellẽs aut lapidem remouẽs. aut a vase aquã. Scõm accns em̃ mouet sicut repercussa sphera nõ a pariete mota est sed a ꝓpiciente Et quidẽ igitur nihil horũ ipm mouet seipsum manifestũ est. sed motus habet principium nõ mouendi neqz faciendi sed patiendi.

¶ Nic pbus in effectu ostendit q̃ grauia et leuia mouentur a generante p se. ⁊ a remouente ꝓhibẽs p accns Et istud ondit p h q̃ potẽtia graue ⁊ poña leue dr multipliciter sicuti supra dictũ est de potẽtia sciente. Nam vno modo dicitur potẽtia leue id quod actu ẽ sub forma terre aut aque. et est ſm actuz graue ⁊ iõ dicitur poña leue. qz materia sua ẽ susceptiua forme leuis Secũdo modo dr aliquid potẽtia leue qñ ipm est factũ aer vel ignis et in se hz formã leuis. Et huius ratio est. qz ꝓtingit aliquãdo q̃ ꝓpter aliqđ ipedimẽtũ neqz tale est sursuz neqz põt sursum ascẽdere. hz ꝓtinue qñ ablatũ fuerit impedimentũ tũc agit actũ leuis ⁊ tũc fit sursum p hoc q̃ ascẽdit. Silr aũt est de quali qñ de generatõne deductuz est ad formã qualitatis generate. tũc in actu imutat ſm illã sicuti dictũ fuit q̃ sciens mox considerat nisi aliqđ ꝓhibeat ipm. Illud aũt qđ est mouens siue remouẽs id qđ sustinet et ꝓhibet generatũ ne agat opatõem sue forme illud potest dici mouens ⁊ nõ mouens. sicut ille q̃ duellit colũnas domus aut q̃ deiecit lapides q̃ iacuerũt sup colũnas aut ille q̃ emit aquã in vase ꝓtentã. ille em̃ ſm accidens mouet sed per se non mouet Mouere autem ſm accidens dicitur paries pilam sphericã quando repcutitur. ꝓiecta ad parietem. Nã em̃ percutiens mouet per se ⁊ paries per accidens: Et eodem modo est in grauibus et leuibus. Nam primũ generans dans eis formã dat oĩa formã generãtis ꝓsequentia q̃ sunt mor⁹ ⁊ locus. sed remouẽs ꝓhibens siue auferẽs ipedimentũ mouet ipm per accidens. qz nihil dat tali mobili. sed solũ remouet impediens id qđ iam inest ea remouendo. iam ei per formã sibi a generante datã inest ei esse illud q̃d p se ꝓsequit formã datam licet impediat ab exteriori Manifestũ est igit ex dictis. q̃ nihil horũ simplicium corpoꝝ mouet seipm̃ sicut antiquitus opinatus est plato. ⁊ post eum galienus et in ꝓcessu tpis seneca. hz oĩa talia sui motus in se habẽt ꝓncipiũ nõ quidem mouendi se actiue et faciendi hz patiẽdi et recipiendi h̃ a generãte ipa et dãte eis formam cuius Et motus et locus ad quẽ mouẽtur

Si igitur oĩa que mouẽtur a natura mouentur. aut extra naturã et violentiã et que extra naturã oĩa a quodã et ab alio. Horũ autem que natura iterũ quecũq̃z a seipsis mouent ab aliquo mouẽt. et que nõ a seipsis vt leuia ⁊ grauia. aut em̃ a generante ⁊ faciente leue ⁊ graue ab impedientia ⁊ ꝓhibẽtia soluẽte. oĩa ergo que mouent ab aliquo mouebũtur.

Hic p. cõcludit ꝓclusionẽ ꝓncipaliter intẽtã dicẽs. q̃ oĩa q̃ mouẽtur aut a natura mouent aut extra natur ã siue violẽtiã. illa ei q̃ mouent extra naturã mouẽt a q̃dã motore qui est extra ipa p definitõem et esse. Horz aũt que natura mouent iterũ q̃cunq̃z mouentur a seipsis sicut alia mouent a motore aliq̃ distincto ab eo qđ mouet p definitõnem et nõ p se. Et siliter ea q̃ nõ mouent a seipsis et mouentur natura. vt grauia et leuia mouẽtur. et ab aliquo motore qui distinctus est ab eis per esse. qz aut mouentur a generante et faciente leue et graue in forma leuis et gravis. aut ab eo qđ soluit ⁊ remouet ab eis impedientia ⁊ ꝓhibentia vt agant actũ gravis et leuis. igitur oĩa que mouent ab aliquo mouebunt distincto ab ipsis p definitõem et esse aut per definitõem solum.

Vtz grauia et leuia per se a generãte moueant et per accidens a remouente prohibens.

Et vidẽtur q̃ non moueãtur grauia et leuia a generante. quia mouentur a locis suis naturaliter. qñ locus attrahit locatum cui⁹ signũ est q̃ naturaliũ mor⁹ in fine quãtomagis loco approximquat tãto est velocior Cõfirmat grauia et leuia h̃ir in seipsis ꝓncipiũ sui mor⁹ per qđ differunt ab artificialib⁹ idẽo phȳsico ⁊. et non solum

passiuū q̄ etiā artificialia hñt in se etiā p̄ncipiū passiuū ergo habēt in se principiū actiuū motus sui ⁊ p̄ sequēs per se mouentur a seipis et nō a generante Secundo illa q̄ mouentur a p̄ncipio extrinseco mouentur violēte grauia enī et leuia nō mouēt violente ad sua loca p̄pria. igit nō mouent a generante neq; a remouente ꝓhibens cuz illa sunt extrinseca. Tertio grauia et leuia q̄nq; mouēt a generāte corrupto. igitur nō p̄ se monē/tur a generāte. Cōsequētia patet. Nam in oi motu mo/uens est simul cū suo mobili. generante aūt corrupto nō amplius simul est cū graui et leui Quarto omne mo/uens influit motū. sed remouens ꝓhibēs nullū motum influit mobili. igitur remouēs ꝓhibens nullo modo mo uet grauia ⁊ leuia. Ꝓo intellectu istius questionis po/nūtur duo discursus quorum maior primi est.

Triplex est motus ad bimēbrem tñ reduci/bilis Minor Omne actiuū mouet natu/raliter passiuum qđ est in potentia naturali ad ipsum Cōclusio Igitur grauia ⁊ leuia de potentia essentiali per se mouentur a generan/te q̄nis per accidens a remouente ꝓhibens de potentia accidentali.

Maior quo ad primam eius ptem patet. q̄m motuū aliūs est naturalis. aliūs aialis. aliūs violentus. Natu/ralis em̄ est qui est simpliciter a principio intrinseco incli natiuo ad illum motum. vt ignis naturaliter mouef sur sum. terra vero deorsum Animalis em̄ motus est ab aia eleuata supra posse forme naturalis. Sed violentus est a principio extrinseco. vt patet in motu ꝓiectionis lapi/dis sursum. Secunda pars patet. Nam motus aialis sub motu naturali comprehendi potest q̄m naturale est corpori aiato. vt hmōi tali motu moueri a tali motore. scz ab aia. Ex parte tñ corpis motus talis potest eē na turalis et violentus. fm q̄ corpus aialis dr esse duplicif mobile ab aia. Uno⁹ fm q̄ mouef corpus aialis fm na turam elemēti p̄dominantis ⁊ talis est naturalis. vt si aia alicuius moueat corpus deorsuz. tunc talis motus ē naturalis. Nam naturale est quod conuenit alicui ex na tura sua non p̄ ꝓpatōem ad aliq̄d extrinsecū. corpus em̄ aialis si sibi ipi derelictum esset sine aia tali motu deberet moueri. Elementū aūt p̄dominās i mixtis est terra. et per hoc etiaz soluif questio qua q̄ri potest quare elemen/tatū siue mixtū nō mouetur simul sursum ⁊ deorsum. cū tñ sit ex quatuor elemētis ꝓpositū. ex eo q̄m mouef fm naturam elementi p̄dominātis qđ est terra. potest etiaz iste motus ex pte corpis esse violentus q̄n scz aia nō mo uet corpus fm naturā elemēti p̄dominantis in tali mix to sed ꝓtra eius naturā vt si suū corpus moueat sursum in scādendo talis em̄ motus est violentus ex pte corpo/ris fm se accepti. sed animalis fm se totū acceptus. si ve ro aia existens motrix corpis sp moueat suū mobile fm naturā eius tūc motus talis est sine lassitudine et pena et hmōi motus ꝓportionat motui corpis celestis q̄ fm aresto. scdo celi nō est cū fatigatiōe ⁊ pena de q̄ motu ptholome us ait creator celestis corpus celeste sic formauit. vt cre/atori suo naturali obediret ⁊ ꝑpter illam obedientiā mo/bilis ad motorē dr talis motus corpis celestis naturalis nō ab aliqua natura ꝑticulari. ſz a natura vniuersali. Po test tñ horū triū motuū talis notari differa. q̄ manet violē tia sub rōne actōnis tm̄. q̄ patiēs nō est in naturali inclī natōne ad talem motū Natura vero mouet per modū pas sionis. Nam natura est p̄ncipiū mouendi et quiescendi. et ꝫ exponi solet. natura ē p̄ncipiū mouēdi inclinatiuū p̄ncipium habituale ⁊ formale motus naturalis q̄ effe ctiue exeritur a generante. Sed aia mouet corpus vtro q; modo. Ipa nāq; mouet corpus per modū efficientis et mouetur p̄ accīs. vt aia hois est efficiens respectu p/prie materie mouēs corpus suū de loco ad locum. ⁊ ipa mouendo mouetur q̄nis per accidens. Minor patz. nā illud dr absolute moueri fm naturā q̄d habet in se potē tiam receptiuā illius forme quā motor suus nitit sibi im primere et habet formā illam in se inchoatā. ⁊ q̄ habeat in se talem potentiā receptiuā p se ⁊ nō fm accidēs Et q̄ mobile debeat in se habere potētiam receptiuā patz q̄a oīe passiuū receptiuū erit forme sui agētis. alias em̄ nō esset passiuuz. q̄a actio fm Gil. por. non est aliud q̄ q̄daz generatio forme agentis in passum Et q̄ habeat formā illam in se inchoatā pz. q̄ nisi sic nō plus diceref passiuū vel mobile istius aut istius mouētis q̄ alterius. Un̄ re quirit inclinatio que est p̄ forme inchoatōnem. alias em̄ motus diceref violentus. Etiam habet in se talē poten/tiam receptiuā per se. Nam stat aliq̄d mobile sit moueri diuersis motib⁹ vn⁹ tñ motus sibi per se ꝓuenit ⁊ ali⁹ per accīs vt vnū et idē mobile p̄t calefieri ⁊ augmentari igit ille motus dr tali mobili naturalis ad quē motū mo bile hz naturalē inclinatōem ⁊ qui imprimit sibi a mouē te in mobili inclinatōnem ad talez motum habente. Cōclusio q̄ntū ad primā ptē pz q̄ ab illo grauia ⁊ leuia capiūt motū a quo capiūt formā. a generāte em̄ capiunt per se formā. igit p̄ se a generāte mouenf de potentia cēn tiali. vnde nō possunt seipa mouere de tali potētia ad ac/tum. ideo oportet q̄ ab alio moueanf Et est duplex mo uens. s. naturale qđ in mouendo imprimit quādam for/mam mobili successiue qua ꝓtinue magis ac magis icli/natur ad naturalem locū aut ad terminū sui motus. vt sol actu calidus mouet vapores sursum successiue indu/cendo in ipsis formā leuitatis p̄ calefactōem. Mouens vero violentū est q̄d in motu suo nō imprimit aliquā for/mam in mobili p̄ quā mobile habet inclinatōnem ad ter minū sui motus. vt ptz in vectis Sic etiā est duplex mo bile scz naturale ⁊ violentū. vt patuit supra. Sciendum em̄ est. q̄ duplex est potētia mobilis. q̄dam est essentia/lis. et quedā est accīntalis. Essentialis est q̄ mobile pōt susc̄ipere actū p̄mū a mouente. sicut ille qui nullam hz sciam. sed est addisces in potētia ad actū p̄mū scie Acci dentalis em̄ est qua mobile est in potētia ad actū scōm q̄n est in actu p̄mo ⁊ nō hz actū scōm ꝑpter aliq̄d ipedi mentum ꝓhibens. sicut q̄n aliq̄s hz habitū scie est in ac tu primo ⁊ est in potētia accidentali ad actū scōm scz ad ꝓsideratōem. sicut est in phīsicis illud qđ est frigidus in actu ⁊ in potentia essentiali ad caliditatem. ⁊ cum tā ha bet caliditatez ⁊ tamē detinetur extra locū p̄priū tunc est in potentia accidētali ad suum locū. ⁊ si remoueak ta/le impedimentum. per se fertur ad suum locum. Et si/militer est de grauibus et leuib⁹. illud qđ est graue in ac tu est in potētia essentiali ad leuitatē ⁊ ad locum sursum sed quādo tā habet leuitatē ⁊ detinetur deorsuz p aliq̄d ꝓhibens est in potētia accidentali respectu sursum. q̄a hoc accidit sibi q̄d sit extra locū suū. q̄ cū tam habeat ac tu leuitatē actu eēt i suo loco naturali nisi ꝓhiberef. Po tentia tñ ēntialis et accīntalis inter se ꝓuenīt ⁊ differūt

Differūt eīm dupliciter. ꝓmo Nam potentia essentialis respicit actum ꝑmū. accidentalis vero actum secūdum Secūdo. qz ois potentia accidentalis ꝓsupponit potētiam essentialem sicut accidens substantiam nō aūt econtra. Sed cōuenīūt etiam in duob⁹. Primo qz vtraq; potentia dr in ordine ad actum. Secūdo qz in vtraq; potētia acq̄ritur actus qm̄ actiuū ꝙungitur passiuo disposito Secūda pars patet Nā qn̄ graue aut leue est in potentia accidentali tūc aptum natū est esse in loco ꝓprio z est dūta ꝓpat extra ipm̄ ꝓpter impedimētū ꝓhibens. igit remouēs tale impedimētum quodāmō mouet ipm̄ ad suū locum et nō ꝑ se. ex eo. qz sibi nō influit motum. igit ꝑ accidens Maior alterius discursus est.

Quod mouetur a se est in ptem mouentez et motam diuisibile Minor Hoc habet intra se cōpletum sui motus principium quo pōt incipere et pausare motū Conclusio Igit cū grauia et leuia nō sunt in ptem mouentez et motam diuisibilia nec possunt motum sistere non mouentur a se.

Pro declaratiōe maioris est notandū q dr̄a est inter a se moueri et per se moueri. que sumitur ex vsu grāmaticorū dicentiū q a et ab denotant circūstantiā cause efficientis. p eīm denotat circumstātia cause formalis. illo supposito ptz q illud qd̄ mouet a se hoc est illud qd̄ in se hz principiū effectiuū motus sui est diuisibile in ptē p se mouētez et in ptem p se motā. non aūt grauia et leuia cū nō moueant a se licet bn̄ p se. exēpli gratia aīal mouet a se ꝙ est mouetur ab aīa sua et ideo est diuisibile in aīam z corpus. in aīam p se mouentē et corpus per se motuz. qz aīa teste aresto. nedū est forma sue materie sed etiam efficiēs respectu ei⁹ mouēdo materiā suā hoc est corpus de loco ad locū. Sz diceres grauia et leuia etiaz diuidūtur in ptem mouentē p se z in ptem motā. igit mouēt seipa Antecedēs ptz qz sicut in aialib⁹ forma que est p se mouens distinguit a corpore ita etiā in corpib⁹ simplicib⁹ forma specifica distinguitur ab essentia materie. igit eēntia forme i talib⁹ potest mouere materiā. sicut in aialib⁹ aīa mouet et corpus mouet Ad hoc dōm est. q nō est simile de materia simpliciū corporū z corpib⁹ aialiū. Nā materia corporū simpliciū fm q est in potentia ad esse nō est aliquo modo mobilis. qz oportet q mobile sit actu q̄ ad esse cuius sit in potentia fm q est motum. materia vero elemētorū distincta a forma non est aliquo mō actu. igit forma nō potest eam mouere. et ergo talia corpa sunt a se penitus imobilia. Etiam quelibet forma nō dr ꝑs mouens sed forma que est eleuata sup materiā qualis ē aīa qz forma naturalis solū dormit in sua materia z eandem nō mouet. Minor patet. qa illud hz intra se cōpletū ꝑncipiū sui motus quod potest incipere z pausare motū. sz illud qd̄ est diuisibile in ptem mouētem p se z in ptē motam est hmōi. igit ꝑs mouēs est effectiua respectu mot⁹ et pars mobilis est subiectiua. iō cū aīa sit eleuata supra formā naturalē ipa potest mouere corpus suū de loco ad locū z in ptāte sua est a motu desistere aut motū incipere sic eīm nō est de motu grauiū et leuiū. q̄m graue nō hz in se aliqd̄ principiū quo pōt suū incipere aut pausare motum sed q̄cūq; ipm̄ graue est extra locū suum nisi fuerit impeditum necessario fertur ad locum suum Sed diceres mouere est actus totius z etiam moueri. igitur minus bene dictū est. q aīalia mouent p vtā ptem z non p aliam Ad hoc dōm est p interemptōem ꝙne. cuius ei totū aīal moueat et etiam moueatur nō tamē per se ꝑmo sed gratia vnius ptis scz formē supra potētiam materie eleuare mouet. et gratia materie ipm̄ totum mouetur [illegible] sequit ex premissis. Nā illud solum mouetur a se qd̄ habet intra se principiū quo potest incipere z pausare motū. grauia eīm z leuia non habent a seipsis tale ꝑncipiū sz aīalia. q hoc hñt priuilegiū q aīa nedū est tm̄ mouens. sed etiā mouet mediantib⁹ neruis et musculis. illud aūt naturalib⁹ nō ꝙuenit cū hōgenia z vniformia sūt in tantū scz q q̄libet pars totius p̄dicatōem recipit vt q libet ps ignis est ignis q̄libet pars aq̄ est aqua ↄcīs. sic aūt nō est in aialib⁹. Sed diceres. grauitas et leuitas dicuntur qualitates motiue. igit potest graue et leue p se eas mouere Ad hoc dōm ē. q qualitates ille sunt actiue formaliter z finaliter Nā graue p grauitatē formalr tendit deorsum z per modū naturalis appetitus inclinatur ad locū sue naturalis ꝓseruationis sz nō mouet effectiue nisi instrumētaliter inq̄ntum supponitur influentie motiue sui generantis qd̄ ponit ipm̄ deorsum z est deorsum nisi impediatur. et qz successiue illud ꝓhibēs remouetur. igitur mouetur successiue. Unde lapis descendēs p aerem adhuc habet impedimētum aeris successiue ipedientis et remouentis. et si sua grauitate met remoueat ꝓhibens hoc nō est vt se moueat per accidēs sicut medicus seipm̄ sanat per accidens

Ad obiecta i oppositū

Ad ꝑmū dōm est. q licet grauia et leuia finaliter a suis locis naturalibus moueant nō tñ efficienter Ad ꝓfr matiōem dōm. q grauia et leuia bene habēt in se ꝑncipium actiuū instrumentale sui motus. nō tñ principale. qa grauitas et leuitas sunt mouētia mota et cessante ꝑmo motu cessant oēs motus inferiores z sic nō sunt ꝑncipia effectiua motus sed potius subeffectiua. et mobile rōne suorum ꝑncipiorū passiuū et materiale. et ergo ꝑtius dictum fuit q natura est principiū et causa mouendi z qui escendi passiuum z nō actiuum. Sed effectiuū p seipm̄ est generās. et p accidēs remouēs ꝓhibēs. Et istud sic ostendit. qz q̄cūq; aliqua cā efficiēs facit aliquē effectū cui aliquid aliud naturaliter ꝙūgit tūc talis causa etiam dr esse cā illius vltimi effectus. Exēplū est sicut de⁹ creans aīam rōnalē ad quā sequit̄ur inseparabiliter potētie dr etiaz causa potentiarū anime. cū igitur motus inseparabiliter sequatur ad graue genitū generās dicitur causa illius motus. sic aūt est in aialibus. qz ad aīal genitum nō statim sequit motus ipsius sed aīal incipit moueri ex phantasia et appetitu. Et auctoritas Aresto. in quarto de celo z mūdo est intelligēda q̄ dicit q grauia et leuia mouent a seipsis a grauitate et leuitate effectiue id est subeffectiue Ad secūdū dōm est q̄uis moueant a generante q dest principiū extrinsecū. tñ ille motus non fit nisi passio nō ꝓferente vīm quod requiritur ad motum violentū qm̄ in tali motu mouens ꝓtinue inducit formā mobili p quam inclinatur ad talem motū Ad tertiū est dōm. q ē duplex generans scz vle q dē celū. z ꝑticulare. vt iste ignis q̄ generat alium. z sic corruptio ꝑticulari generante adhuc aliquid p̄t moueri. non aūt corruptio vniuersali agente. Etiam q̄uis generans non manet in

genito fm subam. tñ semp manet fm virtutez. qñ virtꝰ generātis saluat in genito z hoc in forma subali ipsius geniti. qz ex forma subali ipius geniti hz quādā virtutē sub effectiuā ad motū. sicut in silꝫ pz de ꝑtute formatiua. que est in semine. cuius em aīal postq̄ semen decisum est mori atur nihilomin⁹ fit generatio aīalis. qz virtus aīalis ꝓseruat in ꝑtute seminali. q̄ est ab aīali diffusa. Et sic etiā generans nō distat a genito fm virtutē licet qñq̄ distet fm subam ¶ Ad quartū dōm est. q oīe mouens p se debet influere motū mobili. nō aūt oportet de mouente p accīs sicut est remouens prohibens

Incidunt dubia quo

rum ꝑmū est. An oīe qđ mouet habeat motorē ab eo distinctū. ¶ Et videt q nō. qñ aīa mouet z tñ non hz motorē ab ea distinctū. Confirmat. grauia existentia sursum mouent deorsum. z tñ nō hñt motorē ab ipsis distinctuz ¶ Secūdo sic. illa que mouētur a seipsis nō mouentur a motore distincto. sed aīalia mouent a seipsis. g̃. ¶ Solo motorē esse distinctum a mobili duob⁹ modis ꝑt intelligi Uno mō loco z subiecto z fm ratōem. sicut est in motu violento. Alio⁹ ꝑ⁹ rōnem definitiuā soluz sicut in motu aīali. Per hoc dōm est. q oīe qđ mouet hz motorē ab eo distinctū aut rōne definitiua solū. aut rōne loco z subiecto. Est aūt separari definitōe tm̄ qñ mouens z ipm mobile differūt rōne definitiua. ita q alia est definitio mouentis a definitōe forme ipsius mobilis. sicut manifestū est in ꝓposito. q alia est rō formalis aīe z corpis. Sed definitione z rōne sepank qñ mouens z mobile differūt rōne definitiua z etiā loco z subiecto. siue fm situ. z sic aīa non mouet imediate totū corpus. sed ꝑmo musculos. z per illos neruos. z p̄ neruos tibias. z sic aīa z corp⁹ motū nōsz distincta fm situ. sed qñ vna ps q̄titatiua corpis mouet aliam. pars mouēs z mota situ distinguūtur. ¶ Ad obiecta in oppositū. Ad ꝑmū dōm est. q aīa dūtaxat mouet p accīs. de quo motu nō est ad ꝓpositū. ¶ Sed diceres oīe qđ mouet p accīs reducit ad mobile p se quod ꝑs mouet. aīa aūt in motu suo nō ꝓsupponit aliqđ mobile p se qđ mouet ante ipam. ergo mouet p se Ad hoc dōm est q ille motus p accīs. ꝓsupponit motuz p se corpis. quāuis aīa simplr intīgtū mouēs p̄cedat corp⁹. tñ quo ad hoc q est mouere corpus p̄cedit aīam. qz hoc arguit imperfectionem. ideo ꝓgruēter ꝑs attribuit corpi. Ad ꝑfirmationē dēm est ꝑs. q nō moueant a seipsis. sed a generante aut remouente. prohibens ¶ Ad secūdū dōm est. licz aīalia moueant a seipsis. hoc tñ nō est p se ꝑmo. sed p alterum z gra ptis. z ideo hñt motorē ab ipsis distinctū in rōe definitiua. qz motoz accipit in rōe mouētis z mobile in rōe moti

Secundum dubiuz est.

An grauia z leuia moueāt seipa. Et videt q sic. qñ aīal est pfecte ꝛtinuū. z tñ diuidit in ptē p se mouētē z in ptē p se motā. ¶ Solo q nō. qz dcm est in textu q nullū pfecte ꝛtinuū mouet seipm. grauia aūt z leuia sunt perfecte ꝛtinua. g̃. Dato ꝑ⁹. qz qđ mouet seipm diuidit in ptez p se mouentē. z ptem p se motā. z sic nō ꝑt esse pfectū ꝛtinuuz cū ipsius ꝛtinui est vnus mot⁹. eo q est eiusdē rōnis in toto z i partibꝰ ¶ Ad obiectū in oppositū dōm est. q aliqđ dupl'r dr pfecte ꝛtinuū Uno⁰ formal'r. puta q ptes eius copulant ad aliquē terminū ꝛmunē. z sic aīal est pfecte cōtinuū. Alio⁰ dr aliqđ pfecte cōtinuū formal'r z final'r. qz sez est hō geniū. z mota vna pte mouet totuz. z sic aīal qđ est totū heterogemū nō dr pfecte ꝛtinuū

Tertium dubium est

Quō debet ostendi q generans moueat p se ¶ Solo sic Nam illa cā dr p se que hz suā siltudinē in effectu. cum g̃ generans z genitū sint siltia. igit generās est cā p se. sed remouens. prohibens nō dat aliquā formā effectui. g̃ mouet solū p accīs. Etiā in eodē genere cause ꝑt dari cā motus grauiū z leuiū fm diuersas causas. sicut in genere cause efficientis ꝑmū efficiens grauiū z leuiuz est deus. Deinde virtus celestis. z postea ꝑximū generās cui assimilat forma geniti. sicut ex graui in potentia fit graue in actu. z sic actio attribuit generanti ranq̄ cause vniuoce

¶ Hoc aūt dupliciter. aut em nō ꝓpter seipm est mouēs. sed ꝓpter alterū qđ mouet mouens aut ꝓpter ipm. Et hoc autē ꝑximū post vltimū aut p plura. vt bacul⁹ mouet lapidē z mouet a manu mota ab hoīe. Hoc aūt nō amplius eo q ab alio moueat Utraq̄z em̄ mouere dicim⁹ et ꝑmū z vltimū mouentiū. sed magis ꝑmū illud aūt mouet vltimū. sed nō hoc ꝑmū. z sine q̄ dem ꝑmo vltimū nō mouebit. Illud aūt si nō hoc vt bacul⁹ nō mouebit nisi moueat ab hoīe

¶ Istud est tercū cap'm. in quo ph̄us ostendit ꝑmū mouens esse imobile Et diuidit in duas ptes In quaꝝ ꝑma ostendit q in mouentibꝰ z motis nō sit ꝓcessus in infinitum. In secūda pte oñdit ꝓpositū. ibi (Ad dicta aūt) Et antecq̄ ph̄us ostēdit ꝑmā ptē ꝑmittit distinctōem mouētiū dicēs. mouentiū q̄ddā est mouens qđ mouet ꝓpter se ipsum. hoc est aliq̄d est mouēs qđ mouet ꝓpria ꝑtute absq̄ eo sez q ab alio moueat. Aliud est mouēs qđ mouet ꝓpter alterū. hoc est virtute ꝓprie mouētis. ita q nō possit moueri nisi moueat ab aliquo ꝓxi mouente. Et si est mouens ꝓpter seipm tūc aut mouebit p vnū mediuz aut per plura media. per vnū mediū. qz ꝑm ē mouēs. ꝑximū ꝑ⁹ viam resolutōis. z hoc est ꝑmū mouēs in ordine naturali mouentiū. Aut est mouēs p plura media. ita q inf mouens ꝑmū z vltimū motū sunt plura media. Et exēplum huius qđ hz plura media est. sicut baculus est ꝑximū mouens lapidē pcussum z baculus mouet nō a se. sz ab alio. qz a manu. z manus ꝓsequēter ab alio. qz a virtute hoīs manū mouētis. Et subiūgit ph̄us q̄uis vtraq̄z mouētiū dicim⁹ movere. sz tñ dicimus ꝑmū mouēs magis movere q̄ vltimū. qz ꝑmū dat vltimo q mouet. z ideo vltimo nō mouente ꝑmū adhuc ꝑt movere. sed ꝑmo nō movente nō ꝑt vltimū movere qđ ꝑximū est ipsi rei mote. et ideo ꝑmū est sicut cā ꝑmaria. qz ipso trahente sua causalitate nihil erit deinceps mouēs. sed alijs retrahentibꝰ suas causalitates nihilominus ipm causabit motū. z ideo ipm magis est mouēs omibꝰ alijs. Et huius exēplū est. baculus nō mouebit lapidē nisi moueat ab homine. sed homo mouet baculo nō mouente

¶ Si ergo nccē est oīe qđ mouet ab aliq̄ moueri. z aut ab eo qđ mouet. aut ab alio aut nō Et si q̄dē ab alio qđ mouet necesse ē aliq̄d esse mouēs qđ nō ab alio ꝑmū Si aūt hmōi ꝑmū

nō necesse est esse alterū. Impossibile em̄ est in infinitū abire mouens z qō mouet ab alio ip̄m Infinitor em̄ nō est aliq̄d p̄mū. si igit oīe qō mouet ab aliquo mouet. p̄mū aūt mouēs mouet quidē. nō ab alio aūt. necesse est ipsum a se ipso moueri

¶ Nic phūs ,pbat duab rōnib nō esse ,pcessum in infinitū in mouentib z motis. Quar p̄ma est. si in mouentib z motis esset ,pcessus in infinitū. tūc nullus oīno esset motus. sed hoc est manifeste falsum. ex eo q est cōtra sensum. ḡ. Baior pz. Nam si ſm p̄dicta necesse sit q oīe qō mouet ab aliquo a se distincto ſm eē mouet. z illud iterum aut mouetur ab alio aut mouet a seipso. z si mouetur ab alio a se distincto ſm esse. tūc necesse est q sit aliq̄d mouēs p̄mū qō mouet qō nō mouet ab alio a se distincto ſm esse sed ſm definitōem solā. z si hoc est q sic mouens seip̄m est p̄mū mouens. tunc nō est necesse q hoc moueat ab alio. Ex quo pz q impossibile est vt in infinitū vadat mouentiū numer z motor. qr cū infinitor a pte anteriori nihil sit p̄mū nunq̄ possemus deuenire ad id qō mouet p se. z qr oīe mouens ab alio reducit ad mouens p se. sī em̄ nō sit accipe mouens p se nō erit accipere mouens ab alio. z cū oīe mouens sit aut p se mouēs aut ab alio. oporteret q oīno nullū mouens seip̄m esset. qō est impossibile. qr ex hoc seq̄ret nullū esse motū. oīno. ergo oportet dicere q mouens seip̄m sit p̄mū mouēs. Et fundat hec ꝓpō sup tres ꝓpōnes. q̄r vna accipit ex secūdo metaphy. Aresto. et est. q oīe qō inuenit in pluribz z est vniuocū in illis oz q inueniat in vno p̄mo qō est cā omniū illor. z ideo cum mouere in multis mouentibz z motis inueniat. oportet q inueniat in vno p̄mo mouente qō est cā oibz alijs mouēdi Secūda ꝓpositio ē. q oīe qō mouet ab alio distincto a se p esse z definitōnem mouet ab eo qō q̄nq̄ mouet z q̄nq̄ nō mouet. eo q ip̄m est q̄nq̄ p̄ncipiū z q̄nq̄ nō p̄ncipiū. vt ꝓbatū est supra. oīe aūt tale mouens qō aliq̄n mouet z aliq̄n nō mouet est aliq̄n in potentia mouens z nō in actu. Illud aūt qō est in potentia mouēs indiget mouente generante. sicut in p̄cedenti capīo ostensum est. z ideo omne qō motorē hz extra se mouet nō ꝑpetuo motu. et ideo motus su nō p̄t esse p̄mus. z ideo oportz ip̄m reduci ad aliud p̄mū. Tertia ꝓpō est. qō mouet se hz motorē p̄ncipium sibi z extrinsecū sibi. z ideo si ille motor nō sit in potentia ad aliquid mouebit ꝑpetuū motū qui est p̄mus motuum z cā omniū motuū alior.

¶ Amplius aūt z sic ipsam hāc eandē rōnez est aggredi: Oīe em̄ mouēs aliq̄d q̄dā mouet z aliquo. aut em̄ a seipso mouens mouet aut ab alio vt hō ipse. aut baculo z ventus ,piecit. aut ipse aut lapis quē mouet. Impossibile est autē mouere sine ipso mouēte id qō mouet. sed z si quidē ip̄m seipso mouet. non necē est aliud esse quo mouet. Si vero sit alterū id quo mouet. ē aliq̄d qō ſm seip̄m mouebit. nō quodā alio. sed seipso aut in infinitū abibit. Si ergo qō mouetur aliq̄d mouet. necesse est stare z nō in infinitum abire. Si em̄ baculus mouet. eo q mouetur a manu. z man mouet baculū. si aūt z hāc aliud mouet. z hāc alterū aliq̄d mouēs. tū ita q aliquo moueat semp alteruz. necesse est p̄us ip̄m seip̄m mouēs. Si igit mouet quidez hoc nō aliud aūt mouēs ipsum. necesse ip̄m seipsuz mouere Quare z ſm hāc rōnem qō mouet. aut mor ab ipso mouente mouebitur aut venit ali quando in huiusmodi.

¶ Nic phūs ponit secundā rōnem q̄ sit aptior mō. z est ista. si esset ,pcessus in infinitū tūc omne mouēs essz instrumentale. sed hoc est falsum. ḡ. Seq̄la pz. qr oīe qō mouet aut mouet seipso aut alio quodaz qō mouetur p̄mit ab ipso. Cuius exemplū est. qr cū aīatū mouet aliq̄d tūc aīa mouet sicut motrix īmobilis. sed vtik corpe sicut instrumento sui motus. z p illud mouet. Et si accipiat vt est cā motus z vt est motū. tūc erit ratio clarior. qr tūc hō mor seipso mouet aliq̄n aliquid. z aliq̄n vtik baculo p quē mouet sicut instrumentū. z ideo mediū mouens inter p̄mum mouēs z vltimū motū instrumentū dr. z sic noīe instrumenti clarius noīari hz q̄m instrumētum sonat vt ab alio motū sp. z modū instrumēti hz corpr qō mouet ab aīa et est extrinsecū aliq̄d mouēs sicut baculus. Et huius exēplum est. aliq̄n ventus ,pjecit sine medio instrumentali z aliq̄n dr ,pjcere lapidē quē ,pjcit ventus. z tūc lapis mouet sicut instrumentū. nec tñ ventus mouet a se. sed por a generāte. qō dat ei talez leuitatē. z hoc latius patebit in libro methauror. Et sile est de magnete q̄ mouet ferruz p hoc qō alterat solū virtute sua z generat aliquid circa ipsum. Cur signū est q cacabre nō attrahit calamos nisi p̄us calefiat. vt p calorē eius virt ei spargat vsq ad calamū. z p hoc aliq̄d forme sue generet ī calamo p hoc q calam moueat a cacabre. z sic in oīb est q oīe qō mouetur ab alio mouēte qō mouet aliq̄d mouet z mouet alia qō est sicut instrumētū mouēdi z impossibile est motū aliquē fieri nisi sit aliq̄d qō seip̄m mouet z illud qō seip̄m mouet ꝓpositū erit ex mouēte qō nō mouet oīno z ex corpore qō mouet z mouet sicut instrumētū mouēs. Sed in hoc est dr̄ña mouentiū q si sit aliq̄d mouēs seip̄m. tūc non est necessariū q sit aliquid aliqr mouentiū q̄ mouent in hoc q ab alio extrinseco sibi mouet. sed si mouēs sit extrinsecū z sit ab altero motū extrinseco sibi. tūc oportebit q anteillud sit aliq̄d mouēs seipsum p rōnem supius posita in q̄ ꝓbatū est q omne mouēs motū ab altero mouēte extrinseco sibi reducit ad aliud mouēs qō mouet a seipso z non altero. aut oporteret q in infinitū abiret. z tunc oīe mouens moueret sicut instrumentū. sed hoc est ipossibile. nā mouēs instrumentale vt dictum est ab alio mouet. Et ſdetur q id qō mouet mouet. tūc necesse est hoc in aliquo vno numero mouentiū stare z nō abire in infinitū. stabit aūt in eo qō mouet seip̄m. vt patuit ex dictis. z hoc manifestū est in oīni ordine mouentiuz. si em̄ baculus mouet et bacul mouet a manu tūc man mouet baculū. z si manū aliq̄d aliud mouet. z hoc iteruz aliq̄d est mouens. z cuz id qō mouet moueat ab aliquo. tūc semp necē est q aliq̄d sit p̄us eo qō mouet ab alio donec deueniat ad illud qō mouet ip̄m p seip̄m. iuz em̄ hoc moueat. dūmō tñ nō sit ipsum mouēs aliq̄d aliud extrinsecū z distinctū ab ipso ſm esse. tūc necesse est q illud moueat ipsum seipsum. q̄re ſm istā rōnem q sumpta est a rōne mouentis z eius qō mouet instrumentū. eo qō oīe qō mouetur aut oportz q sine aliquo medio moueat ab ipso qō mouet seipsum. aut si p

media mouet tūc decurrendo p oīa media instrumentaliter mouētia aliqū deuenit in id qđ mouet mouendo seipm et hoc erit p̄mū motū mouens

¶ Ad dicta aūt z sic intendentibꝫ ꝓtingēt eadē hec. Si em̄ ab eo qđ mouet: mouet omne qđ mouet. aut huius rei existit fm accūs. vt moueat q̄dem qđ mouet. non tm̄ ꝓpter id qđ mouet ipm aut nō sz p se. Primū q̄dē igit si fm accidēs nō necesse est moueri qđ mouet. Si aūt hoc est manifestū q̄ ꝓtingit aliqū moueri nihil eoꝝ que sunt. Nō em̄ necessariū est accūs. sz cōtingit nō esse. Si ergo ponam⁹ possibile esse nullū impossibile accidit. falsum autē fortassis Motū aut impossibile est nō esse. ostensuz em̄ p̄us est hoc. qm̄ necesse est motū semp esse. Et rōnabiliter hoc accidit

¶ Ista est secūda ps in qua pbs ostēdit p̄mū mouēs esse īmobile. vt p hoc ꝛcludat q̄ id qđ est cā oīs mot⁹ est mouens seipsum. Nā nō est nēce oīe mouēs moueri ad hoc q̄ moueat. q̄ si dicat aduersarius veritatis sicut plato q̄ nihil mouet īmobile exūs. hoc est nullū mouēs p̄t mouere nisi moueat. Tūc q̄rit An nēce sit oīe mouēs moueri et maxime p̄muz essentialiter p se z nēcario aut p accūs siue ꝓtingēter. neutrū illoꝝ dici p̄t. g̃ nō est nēce oīe mouēs moueri. Nō p̄mū q̄ p̄mū mouēs est īmobile. vt postea ꝓbabit Nō secūdū. sz q̄ p̄m⁹ motor moueat nēcario per accūs ꝓbat duabꝫ rōnibꝫ z autoritate. Prima est. si p̄m⁹ motor aut p̄mū mouēs qui vel qđ est cā motus vlterius oīby moueret p accūs. tunc ꝓtingeret aliqū nihil moueri. id est ꝓtingeret nō esse motū. illud aūt inēouenies est. Sequela pz. nā ex quo p̄mus motor mouet ꝓtingēter possibile est q̄ nō moueat. z si nō moueat tūc sequitur q̄ nō moueat iuxta hypotesim aduersarij dicentis. nullū mouēs p̄t mouere nisi moueat. z si ipm nō moueat sequitur bū q̄ nullum alioꝝ mouentiū moueat. q̄ in essentialiter subordinatis p̄mo nō mouente nullū secūdoꝝ mouet. z si nullū mouens moueat. tūc etiā nihil mouet. qđ est ꝓtra determinationē p̄us facta. qm̄ p̄us dictū p̄mū motū esse qui est primi mobilis effectus. g̃ positio fuit impossibilis. que ōt q̄ p̄mus motor mouet p accūs z nō p se. Ex quo inferri p̄t q̄ p̄mū mouēs est īmobile. z hoc rōnabiliter dcm̄ est

¶ Tria em̄ nēce est esse qđ mouet z mouens z qđ mouet. Qđ q̄dē igit mouet necesse q̄dē moueri. mouere aūt non nēce est. sed quo mouet z mouere z moueri. Cōmunicat em̄ simul hoc z fm idē existēs ei qđ mouet. Manifestuz aūt est in mouentibꝫ fm locū. Tangere em̄ necesse ad inuicē sicut vsqz ad aliq̄d. mouens aūt sic vt sit nō quo mouet īmobile Qm̄ aūt videm⁹ vltimū qđ moueri q̄dē p̄t motus. aut p̄ncipiū non hz. qđ mouet q̄dē ab alio aūt sed nō a seipso rōnabile est vt nō nccāriū dicamus z tc: ciuz esse qđ mouet quidē cū sit immobile.

¶ Nic pbus ponit secūdā rōnem z p̄mittit q̄ in ordine motus nccārio est tria esse ex quibꝫ ipse formal. vnum est qđ mouet tm̄. secūdū qđ est mouēs tm̄. z tercium quo instrumentaliter fit motus z hoc mouet z mouet. Et hoꝝ exēplū est in motu ꝓgressiuo hoīs. q̄ qđ mouet tm̄ est mēbꝝ sicut pes vel manus. qđ aūt mouet tm̄ est ꝓtus mouens q̄ est appetitus mouendi. z qđ mouet instrumentaliter est sicut neruus vel musculus. z hoc mouet a virtute et mēbꝝ mouet. Exemplū aūt hoꝝ est in ordine naturalium motuū. Nā cū aliq̄d calefit est calidū mouēs motum et id qđ calefit est motū. Est aūt nccāriū q̄ sit aliq̄ cā p̄ma caloris mouens tm̄ sicut stella. vel motus qui nō mouet fm qualitatē fm quā mouet. licz moueat forte localiter. vt inferius patebit Inter aūt ista tria illud qđ mouet necesse est generaliter moueri. sed nō generaliter necesse ē mouere. Nā vltimū motū sic est motuz q̄ ipm nullo mō mouet. sed illud quo mouēs mouet vt instrumentum necesse est moueri z mouere. q̄ est mediū inter p̄mū mouēs et vltimū motū. illud em̄ simul cōicat ꝓticipando hec duo et fm idē esse definitū ꝓuenit cū eo qđ mouet. q̄ in veritate mouet ab alio z ꝓuenit cū mouente. q̄ mouet vlterius id qđ est vltimo motū. Hec aūt que dcā sunt. sunt maxime manifesta in hīs q̄ mouēt z mouētur localit. Hec em̄ tria necesse est se tangere. aut simplr ita q̄ inter ea nullū est mediū aut vsqz ad aliq̄d. hoc est vsqz ad spaciū z distantiā determinatā ad quā distendi p̄t virtus ipsius mouentis sic ocularit ꝓspicim⁹ q̄ fm̄ determiatā distātiā mouet chorda sagittā z nō vltra. sic etiā fm determinatum spaciū distans magnes mouet ferrū. z pisces q̄ latine appellat stupefactor z arabice rachardū vsqz ad determinatā distantiā imutat rethe in quo manū tangentis stupefacit z non vltra. sic etiā sol z mars calefaciūt aerez. et vlter oīe qđ mouet hz spaciū determinatū vltra qđ nō distendit virtus motiua illius. Mouens em̄ p̄mū qđ sic nō mouet id quo instrumentaliter motus fit hoc mouet ita q̄ est īmobile ab alio. ergo irrōnabiliter dixit Plato nullū inueniri mouens īmobile. Istis sic deductis p̄t rō sic formari. contingit inuenire aliq̄d qđ est motū tm̄. ita q̄ nullum habeat p̄ncipiū actiuū ad motū. z ꝓtingit etiā inuenire aliq̄d qđ est mediū hoꝝ ꝓpositū ex vtroqz qđ est mouēs z motum qđ mouet ab aliquo extrinseco sibi. z non a seipso. g̃ rōnabile est q̄ sit tertiū mēbꝝ. sz quo aliq̄d sit ita mouēs q̄ etiā sit oīno īmobile. vt videt in ꝓpositōe mixtoꝝ. Nā in ꝓpone hydromellis nō inuenit aqua p se existere z mel. z tm̄ sicut ibi aqua z mel ꝓmiscent. ita alicubi reperit mel sine aqua. z alicubi aqua sine melle. ergo multo magis hoc est in ꝓposito. cū id qđ mouet instrumentaliter diuisum sit fm rōnem tam ab eo quod mouet p̄muz q̄ ab eo quod mouet vltimum.

¶ Ūn̄ et anaxagoras dicit recte intellectuz esse impassibilē inquiens z mixtū esse. qm̄ q̄dē motus p̄ncipiuz ipm facit esse. sic em̄ vtiqz solum mouebit cum sit īmobilis. et imperabit cum sit immixtus.

¶ Nic pbus ꝓbat idem autoritate Anaxagore. qui posuit intellectū diuinū q̄ oīa educit de ꝓfuso chaos esse impassibile z īmobilē. vt oīa posset mouere alia in chaos cōfuso. z sic ille intellectus est īmobilis. g̃ aliq̄d est mouens qđ nō mouet p accūs. z sic rectus Anaxagoras q̄ Plato dixit ponēs intellectū siue intelligentiā p̄mū p̄ncipium motus. cū īmobilis erit p hoc q̄ est impassibilis. Nam si

esset mixtus materie ex ptrarijs sicut ꝓtutes physice mo uent. tūc esset generabilis ⁊ corruptibilis. sed impare hz motū ꝙ hoc ꝙ est imixtus. sicut facūt intelligentie separa re. Et sic pz ꝙ impossibile est ꝙ ꝑmo motori accidat mo ueri cū mouet. Nā ꝑm dicta necesse est inuenirī ꝑmū moto rem q̄ nō possit moueri ꝙ se nec ꝙ accūs.

¶ Atuero si nō ꝑm accūs sed ex necessitate mouetur mouēs. nisi aūt moueak non mouet necē est mouēs si mouek aut moueri sic ꝑm eādem spēm mot⁹ aut ꝑm alterā. Dico aūt ꝙ aut calefaciēs ⁊ ipm calefieri. ⁊ sanās sanari. ⁊ ferēs ferri. aut sanās ferri. ferens aūt augeri. sed manifestū qm̄ impossibile. Oportz em̄ vsq; ad indiuidua diuidentē dicere. vt si aliq̄s docet geometrisare hoc doceri geometrisare idez. aut si ꝓficiat ꝓfici ꝑm eūdem modū ꝓfectō is. aut sic quidē nō. sed aliud ex alio genere vt qō ferk augeri Hoc aūt augens alterari ab alio. hoc aūt alterans ꝑm quēdā moueri motū. sed necesse ē stare. finiri em̄ sunt motus. Iterū aūt reflectere ⁊ alterās dicere ferri idem facere est. ⁊ si mox dicat ferēs ferri. ⁊ docens doceri. Manifestū em̄ qō mouek ⁊ a supius mouēte qō mouetur omne. ⁊ magis a ꝑori mouentiū. Atuero hoc impossibile est. Docens aūt accidit addiscere quoz hoc quidam habere. illud autem non habere scientiam necessarium est.

¶ Post q̄ ꝓbs ostēdit ꝙ ꝑmū mouēs nō mouek ꝙ accūs duabz rōnibz ⁊ autoritate. Hic in h̄ sexto capło ostēdit ꝙ ipm nō mouek ꝙ se duabz rōnibz. Quaz ꝑma est. si necē est oīne mouēs moueri. hoc fiet altero istoz modoz. Aut em̄ mouek ꝑm eandē spēm motus ꝑm quā mouēs mouet aut ꝑm aliā. ita ꝙ ꝑm vnā spēm moueat ⁊ ꝑm aliam mouek. ꝑm em̄ eandē spēm mouēs mouet ⁊ mouek q̄n calefaciens calefit. ⁊ quando sanans sanat. ⁊ ferens hoc est moens ꝑm locū fertur. ꝑm aliā ꝙo spēm mouens mouet et mouek. si sanans fertur localiter. ⁊ mouēs ꝑm locū augek. et aliquo modo motus mouek diuerso ab illo motu quo mouet. sed vtrūq; illoz est impossibile. Manifestē ḡ non est necesse oē mouens ꝙ se moueri. Minor pz ꝙ ꝓbm descendendo ad indiuidua ꝑm spēm motus ⁊ naturā. eo ꝙ in illis incōueniens est magis manifestū. Et ꝑmo ostendit ꝙ nō ꝑt mouēs moueri ꝑm eandē spēm mot⁹ ꝑm quaz mouet. qz alꝫ oporteret ꝙ docēs geometricare addiscat et doceak geometricare. ⁊ sic docens esset ignorās ꝑm eūdem motū numero. Sic etiā optz ꝙ ꝓficiens lapidē aut qdcūq; aliud qō ꝓfici ꝑt eadē ꝓfectiōe ꝓficiak q̄ manifeste sunt incōuenientia. ḡ nō ꝑt mouēs moueri ꝑm illū motuz quo mouet. Nō ꝑt dici secūdū. scz ꝙ mouens moueak ꝑm altū motū siue ꝑm aliā spēm mot⁹. vt ꝙ id qō mouet ꝑm locū augeak. aut id qō auget alterek ab alio ⁊ illud iterum ꝑm aliquē aliū motum. qm̄ spēs mot⁹ sunt finite. ideo vel erit stat⁹ ⁊ habebik intentū. scz ꝙ sit deueniēdū ad mouēs ꝛmobile. aut optz fieri reflectiōem ad ꝑmū motuz quo ipse mouit. licz hoc fiat q̄nq; ꝑ plura media Exempli gra vt si dicak ferens augeri, ⁊ augens alterari, ⁊ alterās doceri. et sic de singulis. sequtur tandē ꝙ alterās siue docēs dicatur moueri ꝑm locū. Idē aūt est q̄tū ad ꝓnam inconuenientis si mox dicak mouēs ꝑm locū moueri. ⁊ si dicak post multa media alioz motuū moueri ꝑm locū. qz in vtroq; sequtur ferens ꝑm locuz ferri ⁊ docens doceri. licz em̄ post multa media deueniak ad eūdē modū motus quo mouet ꝑmuz mouens. tm̄ referk motus ille ad ꝑmū motorē plus q̄ ad aliquē secūdoz. qz iaz manifestū est ex ꝓdictis ꝙ oē quod mouek. mouek ab eo qō est mouēs superius ⁊ ꝓus ⁊ magis mouek ab illo q̄ ab aliquo alio. Atvero ꝓus ostēsum est hoc esse impossibile. eo ꝙ ꝑm hoc docēs accidit addiscere ⁊ mouēs ꝑm locū moueri ad locū. qō est impossibile. nā docens hz sciam ⁊ addiscēs nō hz eam. ⁊ sic in vno tpe ⁊ ꝑm vnū ⁊ eūdē motū aliqd habz sciam ⁊ non habet eam quod est impossibile.

¶ Amplius aūt bis magis irrōnabile qm̄ accidit esse oīne motiuū mobilis. si q̄dē ab eo qō mouek. mouek oīne qō mouek. Erit em̄ mobile sicut si aliq̄s dicat qm̄ sanatiuū ⁊ sanās sanabile erit. ⁊ edificatiuū edificabile. aut mox aut ꝓ plura Dico aūt sic. si mobile q̄dem ab alio est oīne motiuū. sz nō ꝑm eūdē motū mobile quo mouet ꝓmū. sed ꝑm alterū. vt sanatiuū ⁊ disciplinatiuū. sed hoc ascēdēs gueniet aliqn̄ ad eandē spēm. sicut diximus ꝓus. Hoc q̄dē igit hoz impossibile aliud aūt figmentū est. Incōueniens em̄ est alteratiuum ex necessitate esse augmentabile.

¶ Nic ꝓbs ponit secūdā rōnem q̄ est ista. si oē mouēs necessario mouek sequtur maius irrōnabile. qz sequtur ꝙ motuū ꝑm locū aut ꝑm quēlibet aliū motū sit mobile. sed hoc est ꝛprobabile etiā ꝑm opinionē. qz si oīne qō mouek dicak moueri ab eo qō mouek. tūc mobile erit aliqd silē. vt si aliquis dicat ꝙ sanatiuū ⁊ sanās ē sanabile ꝑm eūdē motuz ad sanitatē. ⁊ sic qn̄ medicus sanat aliquē a febre. oz ꝙ ip se sanek a febre. ⁊ sicut si aliq̄s dicat ꝙ id qō edificat edificak ꝑm eandē edificatiōem aut mox sine medio aut ꝓ plura media. vt in ꝓcedentib⁹ est explanatū ꝓ plura q̄dē media. vt si dicak ꝙ oīne qō mouet est mobile ab aliquo mouente. sed nō ꝑm eūdē motū ꝑm quē mouet. ꝓmū quod mouek ab ipso. sed ꝑm alterū quo mediāte ꝓiungit ei. vt si sanās dicak nō addiscere. qz ꝓmū est id qō discit. sed altero mō moueri. hoc est ascendēs ⁊ decurrēs ꝓ omēs modos motuū aliqn̄ ꝓuenit. ⁊ ad eandē spēm motus q̄ mouet ipm mouēs. Cū em̄ motus in oib⁹ secūdis inuent⁹ sit a ꝑmo motore de necessitate refert ad ipm in quocūq; inuentak. ⁊ tūc sequtur incōueniens. sicut si mox sine medio moueak ꝑm eūdē modū mot⁹ quo mouek. ⁊ sic pz ꝙ vtrū q̄ eoz est incōueniens. aut potius vnū illoz est impossibile. scz ꝙ statim moueak ꝑm eandē spēm motus qua mouet alterū. Aut est figmentū ex quo sequtur impossibile. licet nō sit adeo manifestū ꝙ moueak ꝑm aliā spēm motus q̄ ꝑm illā qua mouet. Nā manifestū incōueniēs est ꝙ alteratiuū siue mouens motu alteratōis ex necessitate ⁊ essentialiter sit augmentatiuū ⁊ augmentabile q̄uis forte accidat. ergo nō ꝑt dici ꝙ ꝑmo ꝓmus motor semꝑ moueatur. et deinde vlterius ꝛcludit ꝙ nō est nēcarīū ꝙ oē qō mouek ꝙ moueak ab alio a se distincto ꝙ esse. Nā supius

habitū est q̄ ois motor extrinsec⁹ distinct⁹ mouet ab alio motore q̄ etiā mouet. z est sicut instrumētaliter mouēs. q̄ si ita esset oporteret q̄ ire in infinitū. ḡ dicere q̄ id q̄ mouet a motore p̄mo imobili sit seipm mouens. vt aial mouet seipm. z motor imobilis nō est extrinsec⁹ ei sicut intellect⁹ mouet hoiem. cū tū p se est imobilis. z p accīs mobilis. sed motor p̄m⁹ in hoc differt ab intellectu q̄ nec p se nec per accidens est mobilis

¶ Nō ergo necē est sp motū q̄ mouet ab alio et ad hoc q̄ mouet stabit ḡ. Quare aut a q̄escēte mouebit q̄ mouet p̄us. aut ipm seipm monebit p̄us. Atuero si oz ꝓsiderare vtr cā mot⁹ sit z p̄ncipiū ipm seipm mouēs. aut q̄ ab alio illud ois vtiq; ponet. ipm q̄dez q̄ p se est cā. sp p̄us est eo q̄ fm alterū. z cū ipm sit quare hoc ꝓsiderādū est accipiētibꝫ aliq̄ p̄nciptū si aliq̄d mouet ipm seipm q̄o mouet z fm quez motū

¶ Hic phus ꝓcludit q̄ nō est necārū q̄ oē illud q̄ mouet semp moueat ab alio. ḡ erit status in aliquo motore q̄ est cā ois motus. aut ḡ a q̄escente hoc est imobili mouebitur sicut a motore p̄mo. aut mouebit a motore qui seipm mouet q̄ est ꝓpositꝰ ex motore z mobili q̄ est sicut motor secūdo p̄m⁹. Et subūgit phs q̄ si oporteat ꝓsiderare z querere vtrū cā vlter ois mot⁹ sit motor seipm mouēs aut motor q̄ mouet ab aliquo extrinseco sibi fm esse. licet aliq̄ modicuz rōnis hūtes ponūt q̄ illud est cā vlis oīs mot⁹ q̄ē mouens seipm. eo q̄ illud ꝓponit ex p̄mo motore imobili z p̄mo moto q̄ mouet ab ipo. q̄ illud q̄ p se z nō ab alio cā est sp est p̄or z potior cā q̄ id q̄ est causa in altero q̄dā habens causalitatē. Hoc em licz z ipm sit cā. nō tū a se sed ab altero hz causalitatē. Igit oportz nos illud ꝓsiderare accipiendo aliud p̄nciptū ꝓsideratōis q̄ p̄us. vt querēdo si aliquid mouet seipm fm quē modum mouet z fm quem motum

¶ Necesse igit oē q̄ mouet esse diuisibile in sp diuisibilia. Hoc em ostēsum est p̄ius in vlīb⁹ de natura. q̄ oē q̄ p se mouet ꝓtinuū est. ipossibile igit est ipm mouēs seipm penit⁹ mouere ipm seipm Totū em ferē vtiq; z ferret fm eādē loci mutatōem vnū cū sit z indiuiduū spē z alterabit z alterabit q̄re docebit vtiq; z docebit sil. z sanabit z sanabit fm candē sanitatem.

¶ Istud est q̄rtū capl'm in q̄ phs docet reductiōem oīm mouentiū z motor⁹ ad vnū p̄mum mouēs imobile. p q̄ elidit error Platonis q̄ dixit p̄mū mouēs mouere a seipso Et demōstrandū est p̄mo q̄ oē q̄ mouet seipm est cōpositū ex motore z mobili. Ad pbādū aūt h supponēda ē hec ꝓpō q̄ habet sexto hui⁹. Oē q̄ mouet est diuisibile in ptes q̄ sp in infinitū sunt diuisibiles. Nā ipsa in sexto physicor⁹ ostēsa est in q̄ mētio habita est de vlīb⁹ physicis que sunt ꝓtinuū diuidi in infinitū. z ꝓpositū ꝓponi ex diuisibilib⁹ in infinitū. z motū ee ꝓtinuū. q̄ est act⁹ ꝓtinui. z si essz mot⁹ alicui⁹ subiecti indiuisibilis nō essz mot⁹ ꝓtinu⁹ sed indiuisibilis z tūc nō essz mot⁹. ḡ oz supponere ex his q̄ ibi picta sunt. q̄ oē q̄ mouet est cōtinuū. ḡ ipossibile est q̄ h q̄ mouet seipm penit⁹ fm totū q̄ est in ipso moueat seipsum. Nā si moueret penit⁹ fm totū seipm. tūc oporteret q̄ quicq̄d est in ipo moueret seipm. ḡ q̄cq̄d est in ipo mouet et mouet. sz h est incōuenīs. Vñ seq̄ret in singlaribꝫ ex indiuiduis motib⁹. q̄ idē fm se totū q̄ē est in ipso mouebit se localiter fm spēm z formā. z idē alterabit z alterabitur docebit z docebit. sed hec oia sunt incōuenīētia. vt oīs⁹ est. siue hec fiant p mediū vnū aut p plura. siue etiaz fiant mor sine medio. q̄ cū nullo mō mot⁹ media moueāt nisi illo q̄ē h̄nt a p̄mo motore. idē est si millesimū moueat ac si p̄mū mouerit. q̄ semp seq̄tur q̄ mouet eodē mō mot⁹ quo mouet. z sic p3 vna rōne q̄ p̄mū mouens nō mouet seipsum fm se totum

¶ Amplī⁹ determinatū est. q̄ mouet mobile: h aūt est q̄ potētia mouet nō actu Qd aūt est potentia vadit in actū. Est aūt mot⁹ act⁹ mobilis ip̄fectus. mouēs aūt iaz actu est. vt calefacit calidū z oīno generat bñs spēm. q̄re simul idē et fm idē calidū erit z nō calidū. Siliter aūt z alioz vnūq̄q; quoz̄cūq; mouēs necesse ē habere vnitocū Hoc q̄dem igit mouet. illud aūt mouetur ipsum seipsum mouens.

¶ Hic ponit phus secūdaz rōnem qua ꝓbat q̄ p̄mū mouens seipm sicut celū acceptū cū inclusione aīe nobilis nō mouet seipsum fm se totum. q̄ si sic tūc sequeret q̄ idē respectu eiusdē erit simul in actu z in potētia. sed hoc est impossibile. ḡ illud ex q̄ seq̄tur. Sequla. pbat. q̄ mobile ē q̄ potētia mouet anteq̄ sit in actu. sz oē q̄ potētia est ad aliq̄ quē actū vadit in illū. z mot⁹ est actus z pfectio mobilis q̄ actus est impfectus. eo q̄ est impfecti. z sicut via ad pfectionē verā tendentis. vt patuit tercio huius. Et sic p3 q̄ oē q̄ mouet simpl'r erit impfectū. illud aūt q̄ mouet oz q̄ sit pfectū. nā motor vnitoc⁹ mouendo dat formā suaz z ideo cū nō det nisi q̄ h̄z. oz q̄ ipse fm formā illā pfectus sit. vt ens calidū actu calefacit. aut calor ipe z generās vnitoce est id q̄ h̄z spēm z formā quaz largit generato. Et si dicat q̄ aliq̄d oīno fm oīa q̄ sunt in ipso simul mouet et mouet. oporteret q̄ idē simul sit calidū z nō calidū ꝓpletū et incōpletū. z fm vnūquēq; alioz motuū fm quē pt mouere mouēs vnitocū. sed q̄ istud est impossibile. ḡ oz dicere q̄ mouēs seipm sit ꝓpositū ex motore z moto ita q̄ aliq̄ quid eius moueat z aliq̄d eius moueatur.

¶ Q aūt non ꝓtingat ipm seipm mouere sic vt vtrūq; ab vtroq; moueat ex his manifestū est. Neq; erit p̄mū mouēs nullū si vtrūq; mouebit Q em p̄mū est magis cā mouendi q̄ sequēs et mouebit magis. Dupl'r em mouere erat aliud quidē q̄d ab alio mouet ipm aliud aūt ex seipso p̄m⁹ aūt est q̄d longi⁹ est ab eo q̄d mouet p̄n cipio q̄ mediū. Amplī⁹ non necē est mouens moueri nisi a seipso fm accīs. ḡ ꝓtra mouet alterū. Accipiebamus igit ꝓtingere nō mouere ergo erit aliud q̄dem q̄d mouet. aliud aūt mouens imobile. Amplius nō necesse est mouēs cū mouet ꝓtra motuz. sed aut imobile mouere necē aut ipm a seipo moueri si q̄dez necē est sp motū ee. Amplius quidē mouet motū z mouebit vtiq;. quare calefaciens calefacit

¶ Hic phūs improbat opinionē Platonis. de pmo mouente seipm que fuit ista. Primū mouens mouet se ita q vna pars mouet alterā z mouet ab ipso. z econtra q̄uor rōnib⁹. Quaꝝ pma est. nam si illud daret tūc neutrū illoꝝ erit pmū mouēs. qm̄ vtrūq; mouet z mouet alterū eq̄liter. sed illud qđ mouet ab alio nō p̄t esse pmū mouēs ex eo. qz illud est pus in ordine mouētiū qđ magis distat ab eo qđ vltimo mouet. z illud qđ sic pus est magis est causa mouēdi q̄ qđ sequtur ipm z primo ab ipo Dictū est em̄ q ea que mouent a duplici motore mouent. aut em̄ mouent ab eo qđ mouet ab alio extrinseco sibi. aut mouētur ab eo qđ mouet seipm. Etiā mo ordine illo mouēs se remotius est ab vltimo moto q̄ id qđ mouet in eo qđ mouetur ab alio. z ideo primus est pmo p̄ncipio motus qđ mouetur ab ipso q̄ id qđ mouet ab alio. qz illud mouet p modum instrumenti qđ mediū est vt manus aut hō mouet baculū. q̄ pmo motui non ꝓpetit q moueat ab alio. qz sic sequeret q ipe nō esset p̄ncipiū motus. q̄ nō p̄t dici q hoc mō vna pars moueat aliam. z p hoc vna moueat ab alia ¶ Secūda rō est. si dicat q pmi mouentis seipm vna ps mouet aliā p se z mouet ab ea p accīs. sic est dare pmum mouens sez illā ptem q̄ p se mouet aliam. ¶ Tūc ꝓtra h̄ sic arguit. qđ est p accīs ꝓtingit nō esse siue nō mouere. et sic est possibile oēs motus cessare cū cessatōe pmi motus et qz hoc est incōueniens. erit absq; dubio in eo q mouet seipm ꝓpositio duoꝝ quoruꝝ vnū erit qđ mouet z mouet alia. z hoc est celum pmū. z aliud erit qđ mouet penit⁹ immobile. z hoc est motor pmus. ¶ Tercia rō est. si dek q pmus motor possit moueri p accīs tūc mouerek motu sui mobilis. sicut aīa motu sui corporis mouek qđ ipa mouet sed illud est incōueniens. q̄. Minor pz. nā tūc nō esset p̄mus motus ppetu⁹. cū aliq renouatio z mutatio accideret circa ipm. illud autez impossibile est. qz seq̄rek q esset in corpe fm ptes corpis. sicut oculus hz visum. z auris auditū. Et amplius incōueniens seq̄rek q ipse esset act⁹ corporis qđ nō ꝓuenit sube q̄ est intellect⁹ pur⁹ imixt⁹ q̄lis est motor separat⁹. z sic magnū incōueniēs est dicere motorē pmū esse mobilē p accīs. sicut aīa aialium. que est in corpe p informatōem. ¶ Quarta rō est. si pmus motor moueret in eo qđ mouek. tūc oporteret hoc esse fm vnicū motū siue esset p mediū siue sine medio. sicut supra ostensum est. q̄ seq̄rek iterū q id qđ calefacit aliq̄d qđ calefieret ab eodem. et in omnib⁹ aliis motib⁹ eodem modo. hec autem sunt incōuenientia

¶ Atuero neq; pmū ipm seipm mouētis: neq; vna ps neq; plures mouebūt ipm seipsuz vnū qđq; totū em̄ si mouek ipm a seipso. aut ab aliquo que sunt ipsius mouebit aut totum a toto Si q̄dem igit est mouēdo aliquā partē ipm a seipso. hoc vtiq; erit pmū ipm seipm mouens Separatū q̄dē hoc q̄dez mouebit ipm seipm totū aūt nō iam. si aūt totū a toto mouek fm accidens vtiq; mouebūt hec ipsa seipsa. Quare si nō sunt neccāria accipiātur nō mota a seipsis Totius igit aliud mouebit cū imobile sit. aliud aūt mouebit solum em̄ sic possibile est adhuc ipm mobile esse Amplius si q̄dem tota ipsa seipsaz mouet. hec q̄dē mouebit ipsius illud autem mouebitur. Ergo. a. b. a seipsa quidem mouebitur et ab. a.

¶ Hic pmo remouet aliū modū quo intelligi p̄t idē mouere seipm. sez q aliqua eius ps mouet seipam aut q̄liter ps mouet seipam. Uñ aliq̄d p̄t intelligi mouere seipsum q̄ntuplicis modis. Quoꝝ vnus est. q totū mouet totū z non ptes. Secūdus. q vtraq; pars mouet vtrāq; partē z nō mouek ab vtraq; pte. Terci⁹. q pars mouet totū. Quartus q totū moueat ptem. Quint⁹ q vna ps sit īmobilis mouēs z alia sit mota ab illa. De quatuor em̄ p̄oribus modis duo sunt latentis. z duo sunt apparentis incōuenientis. Certuz em̄ est oīb⁹ q p accīs motus est quo ps mouet totū z quo totū mouet ptē. p accīs aūt mot⁹ non ꝓuenit motori pmo qui mouet essentialiter. z ideo de his duobus membris nō oportuit multū sollicitum esse qualiter deberent improbari. Est em̄ in oīb⁹ quatuor modis p̄mis vnus modus improbatōis. sez q semp sequik hoc in cōueniens. sez q idē sit mouēs z motū z fm eūdē modum mot⁹. eo q plato posuit q mouēs nō mouet nisi in eo qđ mouek. siue q̄ totū moueat totū. siue ps ptē. siue totū ptē siue ps totū h̄ mō q̄ dt plato sp seq̄t incōuenīs. sez q idē sit mouens z motū. Hō etiā p̄t dici ita q totū moueat totū. neq; q vna ps aut plures mouebūt seipsas. ita q vna queq; ipsarū moueat seipsam z moueak ab alia. Hā si dicak totū in seipso mouere z moueri sine relatiōe ad partes aut ita mouek a seipso q moueak ab aliq̄ sui pte que pmo mouet seipsaz. z ita est cā motus totius. ¶ Et si dicatur q totū mouek a seipso. eo q aliq̄ pars mouens se moueat totū quod mouek a seipso. tunc pars erit pmū qđ mouek in seipso. Si em̄ dicak q ps illa separek a toto. tūc ipa mouebik in seipsa. qz nō hz a toto moueri in seipsa sed potius totum ab ipsa. Si em̄ totum a toto mouetur sine relatione facta ad partes. tunc partes non mouent seipsas nisi fm accidens. sed illud quod fm accidens mouetur a seipso non est necessarium moueri. vt supra ostensum est. ergo si accipiantur a seipsis non moueri tūc nihil sequetur impossibile. sed tūc sequitur motorem qui est altera pars cōponens totum quod mouetur a seipso non moueri. ergo tūc non erit nisi mouens immobile. z per ꝓsequens totius moti in seipso aliud partiale mouebit cum sit immobile. Aliud aūt partiale mouetur z potest mouere vlteri⁹ aliud aut non mouere. quia solum possibile est q aliquid ꝓpositum sit mobile z motum in seipso. z sic falluz est qđ dicit plato pmū motorem motum esse in seipso. Et subūgit phūs q si concedatur q tota animata ipsa mouent seipsa. et etiam motores ipsi mouent seipsos. tūc hoc erit ideo dictum in toto. quia hoc partiale totius mouebit h̄ aut aliquod aliud partiale mouetur. partiale autem quod mouet illa etiam mouetur a seipso. vt dixit Plato. igitur si totum aut compositum moueatur a seipso. eo q habet in se motorem et mobile. et q nihilominus moueatur ab a. moto in seipso per motum quo mouet. b. et hoc est inconueniens. quia sequitur q ante primum mouens in se seipso sit aliud motum in seipso. quia. a. motum in seipso erit ante. a. b. et sequitur q motus. a. non peruenit ad. a b. totum nisi per medium. b. quia ꝓior est motus partis q̄ motus totius. vt patuit sexto phȳsicorum. igitur. a. b. non erit primum quod mouetur in seipso.

Oñ aũt mouet aliud quidem qđ mouet ab alio. aliud aũt cũ sit ĩmobile et mouet hoc quidem mouens aliud aũt nihil mouens ipm se/ ipsum mouens necesse est ex ĩmobili esse mouẽti aũt et adhuc ex eo q mouetur nõ mouẽte ãt ex necessitate. sed quale euenit. Sit eñ a mouens quidem ĩmobile aũt b quod mouet ab a et mouens qđ est in quo c. hoc aũt motũ q̃dez a. b. nõ mouens aũt nullum. Si quidez eñ et per plura veniet aliqñ in c sit ergo per vnũ solũ Omne ergo qđ a b c. ipm seipm mouet. sed si aufero c. a. b. ipsum seipm mouebit a quidẽ est mouens. b. vero qđ mouet. c aũt nõ mouebit ipm seipm. neq; penitus mouebitur:

¶ Hic phus ostendit cõtra platonẽ q pmũ mouens se ipsum est ꝓpositũ solũ ex duob; t nõ ex tribus sicut voluit plato resumẽdo quedã superius mota dicẽs. Oñ fm prius dicta aliud sic mouet qđ mouet ab alio sicut illud qđ mouet instrumentaliter. aliud aũt mouet sicut illud qđ est penit⁹ ĩmobile. vt motor pmo primo ⁹ Itez ãt qñ aliud mouet sic q ipm est aliquid vlterius mouens. sicut id quod mouet sicut instrumentum. Aliud aũt sic mouet q ipm nihil vlterius sic mouet et vltimũ motuz tũc oportet q illud qđ est pmũ seipm mouẽs sit ꝓpositum ex ĩmobili. mouẽti aũt t etiã ex eo qđ mouet. sed nõ necẽario mouet aliqđ aliud t aliqñ nihil mouet Si enim ponatur cõsideratio in primo mouente seipm nõ erũt sibi intrinseca ꝓpoñtia nisi duo scz mouẽs ĩmobile qđ est intellectus sepatus t ĩmixtus et id qđ mouetur tm qđ est corpus celeste siue id sit orbis siue stella. et licet orbis et stella moueant inferiora nõ tm illa sunt ꝓpoñtia celeste mouens seipsum. et causa est manifesta. q; scz corp⁹ celeste de se aptũ natũ est recipere oẽm motum qui fluit a motore intelligibili. et ideo motor ĩm mouẽdo seipsum non indiget aliquib; medijs q̃ sunt ex pte sui aut q̃ sunt ex pte eius quod mouetur ab ipo. Et ideo in talib; id quod mouetur nõ mouet aliquid vlterius. et pficit cõpositio taliter mouentium ex duob;. In aialib; vero et hoibus oportet ad ꝓpositõem seipsum mouentis tria cõcurrere. Et hoc sic ostendit. q; aia nõ mouet corpus aut corpis mẽbrũ nisi per mediũ. sed mediũ dupliciter est in tali motu scz ex pte sui et ex pte corpis. Ex pte sui siue aie mediũ est vis affixa corpalibus ptibus in neruis et musculis. Ex pte vero corpis mediũ est calor naturalis quo ablato a mẽbro corũpet motus mẽbri t ipsum mẽbrũ et etiam neruus et musculus t cetera hmõi que oia mouẽt mota. Et ideo cõpositio talit seipm mouẽtis est ex tribus scz mouẽte ĩmobili per se licet p accidẽs moueatur. t mouente moto. t ex eo qđ mouet tm. Si igit aduersarius dicat primũ mouens seipsum etiam ex tribus esse cõpositum vt dicat in litteris ipm esse composituz ex. a. b. c. ita q a sit mouẽs ĩmobile. a. b. vero sit mouens motum. quia mouetur ab a. t mouet c. qđ non mouet vlterius tunc totum illud cõpositum a. b. c. seipsum mouet. sed si auferatur de illo toto c. quod tm mouetur et non mouet aliud tunc remanet adhuc a. b. t mouebit seipsum quia adhuc cõponitur ex duob; a scz mouente. et b. moto et hoc erit simile primo mouenti seipsum c aũt quod separatuz est non mouebit neq; mouebitur. quia positum fuit c esse vltimum motum. et ideo nihil mouebit. et q; separatum est a suo motore. et ideo non mouet et ideo nõ mouebit ipsuz seipm c. neq; penit⁹ mouet

Atuero neq; b. c. mouebit ipsa seipsam siue a b. vero mouet in eo quod mouetur ab alio. non quia a. suũ ipsius parte; aliqua. a. b. igitur solum ipsum seipsum mouet Necesse itaq; ipsum seipsum mouens habere mouens ĩmobile autem et quod mouetur nihil autẽ mouens ex necessitate.

¶ Hic phs ostendit idẽ latius exemplariter dicens. q si ab a primo mouẽte separuero. b c. sicut si separarem ab anima musculum t mẽbrum. tũc b. c. magnitudo nõ mouebit ipsa seipam. q̃a est sine a mouente primo. Nam dicit hypotesis q b mouet nõ a seipo. sed in eo quod mouetur ab alio t nõ mouet in aliqua sui pte sibi cõtinua. t ideo qñ separat ab a primo mouente ipsum. nullum tũc habebit motum oĩno nec actiue nec passiue a b. aut si accipiatur sine c solũ. adhuc ipm seipsum mouebit vt pus dictum est. igitur necesse est q ipsum quod est seipm mouẽs habeat mouẽs qđ est ĩmobile et q habeat motũ qđ q̃dẽ mouet. ſz nõ ẽ necessariũ q aliqđ tertiũ vlterius moueat. licet cõtingat aliquãdo tertium adesse cõponentibus quod mouetur a secũdo

Contacta aut vtraq; ad inuicem aut ab altero alterũ. Si quidẽ igit cõtinuũ est mouẽs Quod ei mouet cõtinuũ necessariũ est eẽ. Manifestum est q totũ ipsum seipsuz mouet nõ eo q ipsius aliquid huius sit vt ipm seipsuz moueat. sed totũ mouet ipm seipm. Motum aũt et mouens. et q ipsius aliquid est mouens et aliqđ motũ Non eñ totũ mouet neq; totũ moueatur. sed mouet quidẽ a. b. aut mouetur tm. ſz c ab ipo b. nõ iam ipossibile eñ

¶ Hic phus ostendit qũo hec cõponẽtia primũ mouẽs seipm sint ꝓtacta. ita q cõtactus ꝑ cõiunctione sumat. quia aut est ꝓiunctũ vnũ alteri qñ sunt duo. qñ eñ sunt tria tũc scõm t tertiũ ꝓtacta sunt ꝑtie. q; sunt corpora fm vltima simul existentia in cõpositione vnius mẽbri Primũ eñ qđ est ĩmobile t indiuisibile nõ est cõtactum propte. sed cõiunctum eis sicut forma materie sicut aia cõiungit corpib; aiatis. quãdo aũt sunt duo tunc propte nõ sunt contacta sed continua. sicut motor ĩmediatus conuenit suo moto quod mouet. q̃a motor corporis celestis nõ est ĩmixtus sicut vires anime corpori animato. sed potius sicut separatus intellectus qui nullius corporis est actus. sed per modum superius dictum. sicut motor corporis qui corpore vtitur sicut instrumento et non est in eo sicut in subiecto et istam ĩmediationem aliqui vocant contactum. Si ergo mouens seipsum est continuum sicut in rei veritate est. eo q nihil mouetur continuo motu nisi continuum. tunc oporteret q omne mouens seipsum ideo moueat seipsum. Quia aliqua pars quantitatiua mouet se ipsam vel oportet q totuz se

moueat gratia partis ⁊ hoc scđm verũ est. quia anima que est pars cõponẽs mouens seipm mouet corpus qđ est celum. quia dictum est. q a mouet et b mouetur ⁊ nõ est etiã impossibile quin c etiã moueatur ab ipo b quando sunt tria in cõpositione eius quod mouet ipm seipm Et istud plane videri potest in aialibꝫ Naz in illis nulla pars quãtitatiua mouet seipsam. sed potius aia infusa est nõ pti sed toti corpori aialis. ⁊ ideo rõne illius totum aial mouet seipm Necz est in eo aliq̃ ps q̃ntitatiua primo mouẽs seipam. ex qua postea moueanꝰ alie ptes cum tamen nõ vtraqz ipsum essentialiter ꝓponẽs sit mouens et mota. sed vna mouens et altera mota ⁊ ꝫ multo magis verũ est in corporibus celestibus q̃ maioris sunt simplicitatis q̃ ista inferiora

Dubitationẽ ãt habet si auferat aliq̃d quis ab ipso a. si continuũ mouens quidez. imobile aũt aut ab ipso b quod mouetur. Reliqua vero ipsius a mouebit. reliqua vero ipius b mouebitur Si em̃ hoc nõ vtiqz erit q̃ primo mouetur a seipso que est a. b remota em̃ ab. a. b ad huc mouebit seipsam reliqua a. b aut potentia quidem nihil phibet vtrũqz aut alerũ qđ mouetur diuisibile esse actu aũt indiuisibile. Si aũt dividatur non adhuc esse habẽs eandem potentiam. Quare nihil prohibet ex indiuisibilibus potentia primũ esse vnum.

¶ Hic ꝺ̃ phus q grauẽ dubitatõem videꝰ habere qđ dictũ est de primo mouente seipsuz. dictũ est ẽ q primũ mouens seipsum ita est q totũ mouet totũ et hoc quidẽ rõne corpoꝝ celestiũ nullam habet dubitatõem. qz in illis motoꝝ simplex est. Sed cadit hec dubitatio in quibusdã aialibus et precipue in illis que habent corpora silia et non magnã habẽt differentiã in organis sicut stz anuloſa que a quibusdam vocanꝰ rugosa. sicut sunt lumbrici terre serpẽtes ⁊ anguille ⁊ hmõi. in illis em̃ virtus est pmixta corpi ⁊ diuidiꝫ diuisione corpis ⁊ ideo rõne talium potest aliquis dubitare q si aliquis p diuisionez faciat ablatõem ab illo mobili qđ est a. b. tunc dubitatio maxima nascitur ex dictis. qz adhuc vtraqz ps tali diuisione facta remanet mouens seipsam. vt patet ocularitꝛ in lũbrico diuiso aut i anguilla diuisa. igitur sequiꝫ q ps ipius a. adhuc mouebit. ⁊ reliqua pars ipsius b per diuisionem relicta mouebiꝫ. si igitur sic est tũc cũ motus p tis prioꝝ sit motu totius. ⁊ diuisio ista currat in infinitũ nõ potest dici q aliquid ꝑmo moueatur a seipso ſm p di cta sexto phyſicoꝝ. ꝺa sicut totũ diuidebaꝫ in duo mota a seipsis. ita pars ꝓportionabiliter in duo ⁊ pars pz et sic in infinitũ. sed dictum est q in cõtinuo diuisibili nõ est dare primũ. igitur nõ est generaliter verum. q in oĩbus a se motis est dare primũ. Sed ad istam dubitationem dicit phs q virtus diffusa per cõtinuũ corpus. si accipiãtur in potentia corpora aiata sunt in infinitũ diuisibilia. quia hoc modo non accipiuntur nisi in forma cõtinui per se vel per accidens. sed si accipiantur ſm q sunt actu non possunt diuidi in infinitum. Nam virtus in actu est que potest actum virturis exercere ⁊ illa exigit determinatam q̃titatem sui. quia si minoꝝ accipitur corrũpitur virtus. et hoc verum est in oĩ corpore phyſico. qz virtꝰ ignis est in determinata q̃titate. qz si minoꝝ accipitur per diuisionẽ nõ erit ignis. ſz corrũpitur. et hoc multo magis est de virtutibꝫ aiati corporis. qz ergo hoc mõ non est diuisibilis in infinitũ cõtingit in ipsa accipere primũ mouẽs seipsum añ qđ nihil mouet seipm Et si istud dividatur tũc a qđ est virtus mouens nõ esset habẽs eã dem potentiam quã habuit prius. qz corrũpit ⁊ nõ movebit ptem ipius b. Igitur nihil phibet in his q̃ potentia diuisibilia sunt actu vero indiuisibilia aliquid accipi quod est primum mouens seipsum quod est vnum indiuisibile actu.

Manifestum igitur ex his qm̃ primũ mouens imobile Siue em̃ mot stet quod mouet ab aliquo aũt motum est ad imobile primum. siue in quod mouetur quidem. ipm aũt seipsuz mouens et stans vtrobiqz accidit primũ mouens in oĩbꝫ esse motis imobile.

¶ Hic phus infert cõclusionẽ pncipaliter intentã dicẽs q manifestũ est ex predictis. q in oĩbus est deuenire ad pmũ mouẽs imobile. qz ei sunt duo ordines eoꝝ que mouentur ab alio in vtroqz ꝓtingit deuenire ad primũ mouens seipsum. Nã si dicatur q id quod mouet mot mouet ab alio extrinseco sibi. tũc oꝝ q ꝫ deducaꝰ vsqz ad primũ mouẽs seipm vt doctũ ẽ supꝝ i his q̃ mouẽt violenter et in his q̃ mouẽtur naturaliter a suis generãtibꝫ. ⁊ illud etiã vlterius reducitur ad primũ mouẽs imobile Et si dicatur q id qđ mouetur est ipm in quo mouet ipsuz a seipso qđ est seipsuz mouens ⁊ est stans. et etiam ex seipso. eo q sibꝫpi est causa mouendi et standi. tũc iterũ accidit hoc reduci ad primũ mouens imobile. et sic patet q vtrobiqz accidit in ommibus motis primum mouens esse immobile.

Vtz omnia que mouẽtur reducunt ad vnũ primum mouẽs seipsum quod est reducibile ad vnum primuz mouens immobile.

Et videꝰ primo q nõ. q̃m oĩe mobile habet motorem ab eo distinctum. igitur nõ est dandũ primũ mouẽs seipm et per ꝓsequens nõ omnia que mouentur reducũtur ad primũ mouens seipsum Secũdo oĩe qđ movetur est diuisibile. pmũ em̃ mouens est indiuisibile. vt patebit infra. igitur sequitur q primũ mouens nõ mouet seipm. nec illud mouẽs seipm potest dari in rebus.

Tertio primus motoꝝ est imobilis. vt patebit postea. primũ aũt mouens est primus motoꝝ. igit pmũ movens est imobile. igitur nõ potest movere seipm. ⁊ pcõsequẽs non oĩa mouentia et mobilia simul reducunt ad vnũ primũ mouens seipm Quarto ex primo mouẽte et ex primo mobili non potest aliquid vnũ resultare. ꝺa primũ mouens imobile est pars mouentis seipsum. Ex imobili vero et mobili nõ potest aliquid vnũ cõstitui In oppositũ est determinatio phi in textu.

Maior primi discursus. In ordine mouentium ⁊ mobiliũ sunt tria scz mobile tãtũ mouẽs tantum et horum medium qđ est mouens motum Minor. Non peruenitur ab vltimo

ad primum nisi per medium Conclusio Igitur ordo mobiliū proxime resoluitur ad ordinem mouentiū motorū quē oportet reducere ad vnū mouens īmobile.

Maior est phī in textu et ex ea sumit Aristo. occasionem suam qua probauit. q necessario est deueniendum ad primū mouens seipsum. Nam mouēs tm̄ est intelligentia et mobile tm̄ est vltimū corpus vniuersi. et mouentia mota sunt intermedia. Minor patet ex definitōe medij. Medium em̄ est p qđ aptum natū est prius pertingere mutans. tē. vt patuit quinto huius. Ratiōe sic patet Nam si esset transitus de vltimo ad primū sine medio esset saltus nature et interruptio legitimi ordinis qđ derogat prudentie diuine qua totum vniuersum regitur et gubernatur: igitur necessarium est p̄nectere extrema ad inuicem per media iuxta sentētiam dionysij dicentis. q diuina prudētia regit extrema siue vltima p media et vltima reducit per media ad extrema et suprema ¶ Conclusio patet. qa primum mouens simpliciter est tm̄ mouēs et tm̄ē est īmobile et vltimū est dūtaxat motum. igit medium debet simul esse mouens et motū et p cōsequēs nō est sistēdum in eo quod mouet et mouetur. sed procedēdum est ad mouens simpliciter īmobile

Maior secundi discursus est.

Omne motum per accidens est reducibile ad motum per se. Minor Oīe mouens per se motum est mouens seipsum Cōclusio Igitur in genere mouētiū et motorum est vnū primū mouens seipsum quod est primum mouens in genere ante qđ est primū mouens extra genus simpliciter īmobile.

Maior patet de se in philosophia naturali Nam sicut accidens reducitur ad substantiam. et ens p accidēs ad ens p se. ita motū p accidēs reducit ad motū p se. et cōtingens ad necessarium. et qđ est aliquādo sic et aliqñ nō ad illud quod est sp sic. Minor patet. Nam illud est mouens seipm qđ habet intra se principium sui mot⁹. oīe aūt mouens habet intra se principiū sui motus. igit Minor patet. q oīe mouens motū per se hoc est aiatū et non mouetur p pricipatōem extrinseci motoris alias non esset mouēs motū per se. et ideo etiā nō possunt mobilia que mediant inter primū motorem et vltimū mobile q̄ mouent et mouentur dici mouētia seipa. q̄uis enim moueant et moueantur nō tamen per se sed aliunde. Pro intellectu ipius pclusionis est sciēdū q est duplex mouens q̄ddā est mouens ꝓpter seipsum qđ scz a nullo alio mouetur sicut est mouēs pncipale in aliquo ordine. vt faber fabricat ꝓpter seipsum. Aliud est mouēs ꝓpter alterū. sicut sunt illa q̄ mouēt instrumentaliter. vt agentia secūdaria. Et mouens ꝓpter se est duplex. q q̄ddā est mouēs primū qđ mouet suū mobile p plura mouētia intermedia sicut homo mouet lapidē. qa mouet brachiū et brachium mouet lapidē a qua mouet lapis Aliud est mouens primū qđ mouet solū p vnū instrumētū medium. vt homo respectu baculi. Istis suppositis ꝓbatur cōclusio. Nam oīe qđ mouetur ab alio mouet et illud in quo mouetur est ab eo distinctum. aut igit illud a quo mouetur, mouet ab alio aut a seipo. si scōm habet ꝓpositum. et si ab alio iterum queritur de illo an moueat a se aut ab alio. si primū habetur intētum et cū non sit processus in infinitum in mouentibus et motis. deueniendū est ad vnū quod est primū mouens seipm et ad illud oia alia reducunt. Sed diceres mouēs seipsum est animal. sed nō est reductio oīm mobiliū ad vnū aiatum. igitur. Ad hoc dōm est q est reductio ad vnū primū mouēs aiatū scz ad corpus celeste. illud tamē nō est aiatum formaliter sicut aial sed est aiatum effectiue. ita q ex tali anima et corpore celesti resultat vnū in agere et iō talis vnio non est formalis per informationē sz est effectiua et finalis et hoc habetur secūdo celi. q celum scz est aiatum nobile et pfectum habēs in se sex dimēsiones scz sursum deorsum dextrū et sinistrum. ante et retro. vt lacius ibidē dicetur Preterea oē illud qđ reperit in plurib⁹ necessariū est resoluere ad vnū quod est illius multitudinis causa. mouere aūt et moueri in plurib⁹ reperiunt. igit oportet ipsa reducere ad vnū primū mouēs quod habet motorē intrinsecū qui nō sit in potētia sed semp in actu. et sic eius motus est causa aliorum. Dicitur aūt hoc esse primum in genere. quia primū est inter ea que mouent et mouent ante quod est primū mouens extra genus mouentium et motorum quod est simpliciter īmobile. et ita reductio multitudinis mobilium ad mouens seipsum nō est reductio ad simpliciter pmū. sed est reductio vltimorum in tota coordinatione mobilium et mouētium ad primū in genere et illud vlterius reducitur ad primū mouens īmobile simpliciter.

Ad obiecta i oppositz

Ad primū dicēdum est. q illud qđ per se primo mouetur habet motorē ab eo distinctuz sicut corpus celi in illo motu. non aūt oportet de illo quod mouet seipsuz p alterū et gratia ptis. sicut est totū aggregatum ex intellē gētia et celo. Aut dicēdum ē. q aliquid mouere seipsum duplicit Uno⁰ sic q aliqđ moueat seipsuz fm se totū ita q fm se totū sit mouēs et fm se totū sit motū. et sic aiat mouet seipm. Alio⁰ potest itelligi aliqđ mouere seipm gratia ptium. et sic illud dicitur mouere seipm quod potest diuidi in ptem per se mouētem et in ptem per se motam. ita q fm vnam ptē sit mouens tm̄ et fm aliam ptē sit motum tm̄. et sic celum mouet seipsum. Sed diceres si celum moueret seipsum tunc sequeretur q posset incipere aut desinere motum quādo velit. hoc est min⁹ verum. Sequela patz. Nam illud quod mouet seipsum potest incipere et desinere motum quando vult. Ad hoc dicendum est quod mouet seipsum pōt incipere et desinere motum veritatem habet in istis inferioribus non autem in celo. Ad secūdum dicēdum est. q omne qđ mouetur primo est diuisibile fm ptes q̄titatiuas modo primū mouēs non est illud quod primo mouetur. sed est pars per se mouens tm̄. et ideo cōpositio illius quod est mouens seipsum non est cōpositio ex ptibus quātitatiuis. Nā mouens īmobile nō est quātū neq; sequit diuisibilitas eius mouere ꝓpter talē vnionē cū mobili continuo Ad tertium dicēdū est. q duplex est primum mouens. Unum est primum simpliciter. et extra genus. et illud est motor immobilis. et de illo non fit sermo ab Aristotele. Aliud est primum mouens in genere mouentium et mobilium quod est aggregatum ex intelligentia et celo. et illud non est immobile. Sed est mo

bile et mouens fm diuersa principia. Et cuius primus mouens simpliciter non habeat motum formaliter habet tamen motum effectiue. Ad quartum dicendum est. q cuius ex primo mouente t primo mobili nō possit fieri vnū per informationem vtrūq tm pōt fieri vnū p virtualem assistentiā siue in agere

Incidunt dubia quoꝝ

primū est. quotuplex dicta in mouentib⁹ t motis potest reperiri Solutio triplex. vnū est mouens tm qđ a nullo alio mouetur Aliud ē motū tm qđ amplius nō mouet. Aliud est mouens et motū simul qđ est mediū participatōem vtriusq extremoꝝ. Hoc tm aduertendum est. q non oia ista tria reperiuntur in oīmi illo qđ a se mouet sed in aliquib⁹ reperiunt illa tria simul sicut in aialibus in quib⁹ est mouens tantū qđ est aia motū tm q̄d ē corpus. mouens et motū simul sunt nerui t musculi q̄b⁹ aia mouet instrumētaliter. In aliquibus vero duo soluz reperiuntur scz mouens tm t motū tm vt in motu celi est mouens tm sicut intelligentia t motum tm qđ ē corpus celi Celum em̄ duob⁹ modis accipitur. vno modo absolute t fm se. t sic celū non mouet seipm. sed vt dictū est solum mouetur ab aia nobili. Alio modo accipit cū inclusione aie nobilis. et sic hoc totuz est mouens seipm

Sed diceres. celū primo modo acceptū mouet ista inferiora. igitur nō tm est pars mota. sed est etiaz vlterius mouēs Ad h̄ dicim est. q aliquā ptem celi nō mouere intelligit dupl̄r. vno⁹ qz nō mouet ab eo separata t sic est falsum. Alio modo qz nō mouet aliam ptem sibi p̄iunctaz hoc est ptem ex qua p̄onitur integraliter. t sic est verū qz ista inferiora cuius a celo moueanť tm celū nō est pars isto p inferiorū sicut aia nobilis est pars celi capiendo celum cū inclusione aie nobilis. t sic licet celum cōpeat ad ista inferiora tangēs mouens tm quia inferiora nō ingredi untur eius p̄positōem sz sunt sibi extrinseca ideo in motu celi celum est motū tm.

Secūdum dubium est.

An aia celi potius moueat celum aut aia aialis potius moueat aial Solutio potioritas motꝰ potest ex duobus attendi. Uno modo penes inherentiam ipius mouentis. t sic aia aialis potius mouet aial. eo q aia aialis inheret aiali. aia vero celi nō inheret celo p informatōem Alio modo accipit potioritas penes illa q̄ requiruntur ad motuz t tunc aia celi potius mouet celū cuius aia aialis mouet aial qz motus aialis est ex appetitu alicuius particularis appetibilis. vt patebit tertio de aia. sz aia celi mouet pter summū appetibile qđ est ipse deus

Tertium dubium est.

Que est cōuenientia et dicta opinionis platonis ad opinionē pipatheticoꝝ quātū ad positōem motoꝝ supio p

Solutio q in tribus h̄nt p̄uenientiā. primo in hoc q sicut est in inferioribus ita est in superioribus q scz in inferioribus quedam mouentur a se. t quedam ab alio. et eorum que mouentur ab alio quedam mouentur naturaliter a generante. t quedam ab alio p violentiam. t q̄ mouentur ab alio nō mouenť nisi a motore moto. t q illū reducere oportet vel ad motorem qui mouet a seipso aut oporteret q iretur in infinitū Secūdo p̄uenit in hoc q p̄mū mouens qđ mouet mobile primū est substantia intellectualis q̄ dicit intellectus siue intelligentia separata. quia bene p̄siderauit q nihil est in potentia ad motū localem nec per se nec per accidens in loco suo existens. nisi id quod est mobile a substantia spirituali que est aia vel intellectus. Et iam bene consideravit q cōtinuū corpus in q̄tum est corpus nō mouet seipsum. qz oīne corpus motum mouet ab alio distincto a se per definitionez tm aut per esse et definitōnem. Et tertio in hoc q motores corpoꝝ celestiuz sunt indiuisibiles nō habentes magnitudinē. et ideo nec finitam nec infinitaz potētiam habentes sicut sunt potentie que sunt virtutes corporales sicut ē grauitas et leuitas. caliditas et frigiditas. t huiusmodi Sed in duob⁹ differūt. primo quia plato dixit q motores primi per hoc mouent q a se mouentur t nedum dixit hoc de motoribus corpoꝝ celestiuz. sed etiā de anima quam dixit esse imortalem. qz mouet seipsam sicut pz manifeste legenti phedronē platonis dixit em̄ q intellectus separatꝰ in eo q facit ipse formas intellectas mouet se. qz nihil facit itelligibilia nisi itellectꝰ sicut nihil facit calida nisi calor. faciēdo aūt itelligibilia i eo q itelligibilia st̄ mouet se t intellecta t qđ sic mouet se ē cā motꝰ localis. qz scia intellectus et p̄ceptio est causa motꝰ localis in habente intellectum. et ideo mouēdo se i intelligibilibus mouet motum localem. t similiter est in aia intellectuali quo ad intellectū practicū. ideo dicebat q aia mouendo se in seipa est causa motus localis. et qz id qđ mouet se nūq̄ deficit sibi et non est in eo p̄trarietas motionis et moti neq̄ distantia. ideo dixit q quodlibet talium est imortale t perpetuū Et quia hoc primitus est in celestibus. ideo dixit semen aiarum esse in celestibus. vocans semē aiaruz animas separatas que descēdunt a cōparibus stellis. taliter aūt nō dixit Aresto. quia ipe voluit q primus motor est oīno imobilis et per se. et p accidens et mouet mobile primū p̄iūctum sibi t nō mouetur motu ipius. nec per se nec per accidens. Si aut̄ non mouetur motu ipsius mobilis p̄batur ex parte motoris. Nam cū ipse sit substantia intellectualis que nullius corporis est actus ipse nō est in corpore sicut actus corporis physici potētia vitam habentis. Neq̄ etiam est in corpore non organico sicut actus in potentia. quia sic esset anima fm vnā rationem t eandem ad aiam celi et aialis t hoc nō est verū. et ideo cum non sit sicut actꝰ in potentia in omni corpore celesti nō mouek motu ipiꝰ neq̄ essentialiter neq̄ accidētaliter. et hec est causa quare non dixerūt priores peripathetici q intellectus mouens corpus celeste esset anima. sed potius intellectus separatus cum anima non dicat substantiam separatam sed cōiunctam in eo q est aia. Nec dixerūt q cōpositum ex motore tali et moto esset animal. cū motor nō habeat vere anime rationē nisi equiuocek anima eo q intellectus substantia separata nullam habeat potentiam siue vim per quam fit actus corporis. et corpore indigeat. eo q de virtutibus eius nō inueniatur nisi intellectus t voluntas. t q̄ mouet non mouet sicut anima. ita q habeat quasdam vires affixas ipsi mobili t alias iperantes motum. et alias dirigentes motum ipm sicut habet anima intellectualis hominis Anima em̄ intellectualis hominis nō habet corpus cui motus eius sit omnino naturalis. vt supra dictum est in secundo huius. Et ideo oportet q virtutes quasdam habeat corpori affixas per quas quasi trahendo mouet corpus contra proprium

pondus. In celo autem non est nisi voluntas imperans motum ꝓximum et non indiget virtutibus corpori affixis. qz ipsum corpus ſm suum esse ad motū illum est cōplēdū quē iperauit volūtas ꝓter qđ dr ptholome⁹ i de cimatertia diuisione almagesti capło secūdo ꝙ nō debet sumi iudiciū corpis celestis ab aliquo corpore inferiorū simplicium. ꝺa corpus celeste obēdit in oēm motum quē vult fieri in eo motor suus absq; fatigatione et pena. nō aūt sic est decorpib⁹ inferiorib⁹ a se motis Quidam aūt ex posteriorib⁹ pipatheticis ex quadam difficultate se ducti sicut Auicenna algazel z moyses egiptius et quidam alij dixerūt substantiā intellectualem mouētem celum habere ymaginationez. nō ꝺē assuefactā sed potiꝰ sicut habet artifex ad formas artis qñ deriuat eas i materia. z hoc dicebant ideo. ꝺa si forme quas expler ex motu sui mobilis i natura motor celestis essent in intellectu tm̄ cū intellectus nō haberet nisi formas vniuersales z ex vniuersali nō deriuet ꝓticulare nisi ſm potentiā. ideo dixerūt ꝙ nō posset intendere hūc motum motu quo mouet ipe suū mobile sicut nec opatiuꝰ intellectus in nobis cū opatur ea q̄ sunt artis. oportet ꝙ primo reducat rōem vlem ad imaginatū ꝓticulare. z tūc ſm illō moueat corpus ꝑ vires affixas mēbris et traducatur in materiam ligni aut lapidis. z ideo dixerūt celestia corpora eē aialia de sensibilibus ꝓprijs solam ymaginatiōem habentia. Et hoc nō est verū. qz licet vniuersalis forma sit in intellectu substātie sepate. tm̄ qz corpꝰ ex sui natura ad motum intellectus exequēdū ipso motu corpis ꝓticulaꝝ et fit determinata. Et cū ꝺr ꝙ forma vniuersalis est intellectu operāte nō sic intelligitur esse vniuersalis ꝙ sit predicabilis de multꝫ sicut forma abstracta a reb⁹ sed intellectus vniuersalis esse sicut causa multa explicans z causans ꝺr esse vlis. z tūc intelligentia talem motum vniuersalem iperat Nam licet ꝓticularis sit inq̄ſtum est in moto corpe. vniuersalis tm̄ est sicut causa multa causans et est in intellectu sicut rō simplex motus taliter vniuersalis sicut dictū est In corpe aūt qđ mouet est sicut passio determinata sui subiecti Scđo sic differunt. qz plato ꝺr aias esse ꝑpetuas z descendisse a ꝓparibus stellis. ſz arestote. pipatheticoꝝ dux potius dixit eas in corpe causatas licet qđā sint post mortem manētes z qđā nō. nec dixit ꝙ seipas moueāt ſz potius mouent mote q̄ntum ad nos. Et licet ad istā sciam nō ꝓtineat ista questio. ſz ad diuinā in qua plurima de hac possent disputari. tm̄ qz facit ad doctrinā facilioꝛē hic posita est

Om̄ aūt oportet ſp motū esse et nō deficere necessariū est aliquid esse quod primum mouet Siue ergo vnū sit siue plura et primū mouens imobile est. Unūqđq; quidē igit ꝑpetuū eē immobiliū mouētiū quidē nihil ad eā q̄ nūc rationem. qm̄ aūt necessariū est esse aliquid imobile quidē ipm ab oīi exterius mutatōe et simpliciter et ſm accidēs motiuū aut alterius. manifestum est sic considerantibus.

¶ Istud est capl̄m vltimū istius tractatus in quo pbus ostendit primū mouēs esse ꝑpetuuz. Et diuidit in tres ptes In quarū prima ostendit ꝓpositū. In secūda ostēdit ipm esse vnū. ibi vnū aūt magis. In tertia ostēdit primū mouens esse imobile ibi Igitur ex his. Et anteq̄ pcedat ad prime ptis pbatōnem p̄mittit ea q̄ in principio istius octaui sunt determinata que sunt. ꝙ ſm naturam oportet motū ſp esse z nunq̄ deficere ſm aliqđ ptem tēpus neq; ſm aliquod tempus futurū. Et qz h̄ est necessariū sequitur ꝙ sit aliqđ mouēs qđ mouet hoc modo et est causa eiꝰ. siue tale sit vnū siue plura. eo ꝙ talis motus indeficientes fore sunt plures. oportet mouens primū in talibus sit oino imobile z per se z per accidens. Nam si ꝙ accidens moueret. tunc oporteret aliquā do priorem motū aliquē existere. Sed ad rōem istius scientie nō ptinet determinare vtrū vnūqđq; mouentium imobiliū sit ꝑpetuū aut nō. qz vtrū aīe aialiū q̄ ꝙ se sint imobiles sint mouentia ꝑpetua sicut dicit plato nō ptinet ad istaz sciam sed ad sciam libri de aīa. sed h̄ oportet ostendere ꝙ sit neccariū eē aliqđ mouēs imobile ꝑpetuū.

Sic aūt si aliquis velit in quibusdā contingens esse. vt et sit aliquādo et nō sit sine generatione et corruptione Fortassis eīm necessariuz est si aliqđ imptibile aliqñ quidē est aliqñ autez nō sine mutatione. aliqñ quidē esse aliqñ quidem nō esse oīm tale Et principiorū imobiliū quidē motiuorū aūt q̄dam aliqñ quidē esse aliquādo etiam nō esse contingit et hoc Sed neq; neq; omnia possibile esse.

¶ Hic pbs excludit quādā rōem qua posset aliqs niti ad ꝓbandū ꝓpositū. posset eīm aliqs sic ꝓcedere. Oīne qđ nō potest qñq; esse z qñq; nō esse est ꝑpetuū. Primū aūt mouens cū sit imobile nō potest qñq; esse z qñq; nō esse. Nam illud qđ qñq; est et qñ ꝙ non est hoc generat et corrūpit. Aresto. hanc rōem dicit insufficiēte. qz posset aliquis dicere. ꝙ quedam sunt que qñ ꝙ sunt et qñq; nō sunt absq; hoc tm̄ ꝙ generant z corrūpunt sicut plato asserit de aiab⁹ aialiuz. ergo oportet esse aliquē motorez primū qui est cā cōtinui motus z ꝑpetui qui est cā oīm eorū q̄ fiunt aliqñ et deficiūt aliqñ Est eīm fortassis necessariū. si dicat aliqđ iptibile siue indiuisibile vt aia mouens et aliqñ esse et aliqñ nō esse qđ tm̄ est sine mutatōne per se. ꝙ hoc sit aliqñ mouens z aliqñ nō mouens. Dicitur aūt fortassis nō qz dubiū est. sed qz hoc ꝓbari ħz in libro de aīa. Et ꝺr aliqñ esse et aliqñ nō esse sine mutatione ꝑ se. qz plato posuit hmōi mouētia perpetua. q̄uis ſm veritatē et esse nō sunt ꝑpetua ſm pipateticos. h̄ tm̄ verū est ꝙ non generant per se nec corrūpunt. sed potius fiunt z desinūt ad generatōem corporū z corruptionem p̄ter aīam intellectualē q̄ nō educit de materia corporali. et ideo nō desinit ꝓpter defectum eius Igit̄ necessariū est ꝓncipiorū mouētium imobiliū q̄dā aliqñ esse z aliqñ nō esse sed nequaq; est possibile hoc cōtingere in omnib⁹ huiusmodi causis.

Manifestū aūt est ꝙ cā quedā ipa seipa mouētibus inest. ipsius qđ est aliqñ quidē esse aliqñ aūt nō esse. Ipm q̄dē eīm seipm mouēs necesse est omnē magnitudinē habere si nihil mouet iptibile. mouens aūt neq; vna necessitas est ex dictis Ipsius igit̄ qđ est alia q̄dē fieri alia vero corrūpi. et hoc ꝓtinue nulla cā est imobiliū q̄dē Non semper autem entiū neq; ipsorū quidem

semp hoc mouentiū. horū aūt altera. ipsius eñ semp et cōtinui. neqz vnūqōqz ipsorū causa neqz oīa. hec eñ quidez sic se habere semp et ex necessitate est oīa autē infinita et non sunt simul omnia entia.

¶ Hic phs ostendit ꝓpositum dicens. si sint mouentia seipsa. vt sunt aialia que qñqz sunt qñqz non sunt. tūc necesse est ꝙ sit aliqua causa generationis et corruptionis ipoz p quā generatio ⁊ corruptio ipsoz ꝑpetue ꝓtinuā tur. Dictū eñ est ꝙ ipsum seipm mouēs qō ꝓpositum est ex motore et moto necesse eit habere aliquā magnitu dinē corporalē. eo ꝙ oē qō mouet est corpus. ſz nō est ne cessitas aliqua ꝙ id qō est mouens imobile habeat ma gnitudinē aliquā imo posterius ꝓbabitur ꝙ primū mo uens imobile penitus nullā habeat magnitudinem cor poralem. Et subiūgit phs ꝙ eius successionis ſm quā est aliqua fieri et aliqua corrūpi ⁊ hoc ꝓtinue sit succede re nihil eorū est cā que sunt de nūero mouentiū imobiliū q̄ aliqñ sunt et aliqñ nō sunt. neqz etiā est cā q̄re hoc ē qō se sp moueat ſm successionē. sed oportet ꝙ horū q̄ dicta sunt sit aliqua altera causa q̄ sp moueat. ipius eñ est sp ⁊ ꝓtinue hoc sibi inuicē succedere. neqz ipoz vnūqōqz di uisum est cā nec oia simul. ꝯa sic oia singularia hec q̄ gene rantur ſm successionē haberent esse ꝑpetuū et ex necessi tate ſm naturam et hmōi oia nō possunt esse causa sil' ꝯa oia sunt infinita cū in nūeroꝫ sideranꝯ ⁊ nō sunt sil' Quā se aūt motꝰ nō sunt infinite ⁊ simul Et sic ꝓclusio oīm p̄cedentiū est ꝙ oīm eorū q̄ mouent et mouenꝯ in mate ria generabiliū et corruptibiliuz que aliqñ sunt et aliqñ non sunt necesse est esse aliquā cām ꝑpetue successionis extra ipsa cū ipsa infinita sint. et ideo reduci habēt ad in finitā cām ⁊ nō simul sunt ſz succedūt ⁊ ideo reduci hñt ad cām q̄ de necessitate est semp. qz nihil generabiliū est a casu qm a casu in natura nō fiūt nisi mōstra et illa nō p manent. vt dictū est in ſcōo huius.

Manifestum igitur est ꝙ q̄uis millies ꝓn cipia quedā imobiliū q̄dē mouentiū aūt ⁊ mul ta ipsa seipa mouētiū corrūpanꝯ: alia vero fiāt et hoc quidez imobile sit aliud vero mouet alte rum aūt hoc. Sed nihilominus est aliq̄d qō cōtinet. et hoc extra vnūqōqz ꝙ est causa eius. qō est alia esse. alia vero nō et cōtinue mutatio nis. quia et hoc quidē bis. hec autē aliis causa motus sunt.

¶ Hic ostendit phs ꝓpositū dicens ꝙ manifestū est. ꝙ q̄uis millies reiterentur principia ꝑticulariū motorū q̄ sunt p se mobilia sicut aīe aialiū Et q̄uis multa de nu mero eoꝝ q̄ seipa mouent ꝓtinue corrūpanꝯ ⁊ alia fiant siue generenꝯ. ⁊ in q̄libet illorū sint duo quorū vnū est i mobile p se sicut aīa. et alterū est motū sicut corpꝰ ⁊ vnū istoꝝ sit distinctū ab alio ſm definitōem. ꝙ nihilominus oportet aliquid esse extra hec oia qō cōtinet ista sicut cā oīm istoꝝ. ⁊ hoc extra vnūq̄qz istorū est. et est cā ꝙ alia sint alia nō. sed corrūpanꝯ. et est cā ꝓtinue mutatōis ſm successionē. q̄dā ei inferioꝝ sunt quibusdā cā mutationū et q̄dā alia sunt cā mutatōis aliis sed aliq̄d extra oia illa erit cā mutatōnis in oib' inferioꝛib' et hoc est per se mo uens idem numero manens.

Si quidem igitur perpetuus motus est per petuū erit et mouēs primū si vnū si vero plura plura et perpetua.

¶ Hic phs ponit ꝓncipalem ꝓclusionē dicens. ꝙ si ta lis motus qui est cā oīs motus est perpetuꝰ. tūc opor tet etiā ꝙ mouens imobile qō mouet hūc motū sit ꝑpe tuū. et primū si est vnū. Si aūt plura sint talia mouētia se tūc etiam plura erūt perpetua.

Vnū aūt magis q̄z multa. et finita q̄z infini ta oportet existimare. Eisdem aūt accidentib' semp finita magis accipiendū. In his eñ que sunt natura oportet finitū et melius si cōtingat esse magis sufficiens. aut et si vnū quod primū imobiliuz perpetuū cum sit erit principiū aliis motus Manifestuz igitur est ex his ꝙ necesse est ē aliq̄d vnū et ꝑpetuū primū mouēs Osten sum eñ est qñ necesse est semp motū esse et cō tinuū esse et nāqz qō sp cōtinuū. Qō aūt conse quenter non est continuum

¶ Ista est secūda ps huiꝰ capituli in qua phs ꝓbat dua bus rōnib' ꝓmū mouēs esse vnū. Quarū ꝓma est. In oib' q̄ naturaliter sunt semp accipiēdū est illud qō ē no bilius et melius. melius aūt est vnicū et finitū esse q̄z in finitū dūmō possibile fit ipm esse finitū. igitur ꝓmū mo uens est vnicū et finitū. Dicit aūt dū possibile est ipsuz esse finitū. qz in generabilib' nō ꝑt esse finitas aliq̄ ſz i ge nerabilib' est infinitas. vnicū vero et finitū sufficiens est ad oēm naturalē motum et mutatōem isto ꝝ inferioruz ipm eñ est causa in motoꝛib' inferiorū spheraꝝ ꝙ mouēt et cā in generabilib' et corruptibilib' ꝙ mutenꝯ successi ue Et q̄b' ꝓz. ꝙ necesse sit aliq̄d esse vnū ⁊ ꝑpetuū mo uens. qm motus est ꝑpetuus.

Atuero si continuus vnus est vnꝰ aūt si ab vno mouente et vnius qō mouetur Si ei q̄d dam aliud et aliud mouebit non cōtinuus mo tus totus sed ꝓsequēter

¶ Hic phs ponit scōam rōnez motus qui fit a diuersis mouentib' nō est vnus sed motus qui fit a primo mouē te est vnus. igiꝯ nō est a pluribꝫ mouētib'. Daioꝛ ꝓz. qz q̄n vnū mouēs corrūpiꝯ ⁊ aliud generaꝯ tūc neccariuz est interuenire quietē inter corruptōnem primi mouētis et generatōem secūdi. et ꝑ illo tpe nō erit motus. cū igitur motus sp sit oꝛ ꝙ idē nūero mouēs sp sit mouēs ⁊ vnū nūero sp motū ita ꝙ ex illis duob' ꝓponaꝯ mouēs seipm et sic planū est esse aliq̄d mouēs ꝓmū ꝑpetuū et vnū.

Igitur ex his sciet vtiqz aliqs esse aliqō pri mū mouēs imobile Et iterū cōsiderans princi pia mouentiū esse quidē igiꝯ q̄dā eorū que sunt q̄ aliqñ q̄dē mouēꝯ. aliqñ aūt quiescūt manifestū ē et ꝑpter hoc manifestū factuz est qm̄ neqz oia quiescūt neqz alia sp mouenꝯ. alia sp quiescunt Que nāqz sunt vtrobiqz et potentiā sunt haben tia eius qō est. aliqñ quidē moueri. aliqñ vero quiescere demōstrat de his.

Ista est tercia pars huius capli in q̄ phus ostēdit q̄ p̄mus mouēs sit īmobile. ꝓsupponēdo tm̄ alīq̄ que dicta sunt. scz q̄ q̄dā coꝛ q̄ apud nos sunt aliq̄n ḡescūt z aliq̄n mouent sicut manifeste apparet in oīb aīatis. z ideo supra dictuz est q̄ nō oīa entia mouent neq̄ oīa ḡescūt. Neq̄ em̄ talis diuisio est entiū q̄ q̄dā coꝛ sp quiescāt. z q̄dam coꝛ semp mouent. ita q̄ nihil sit q̄ aliq̄n quiescat z aliq̄n moueat. qz ea q̄ vtrobiq̄ sunt. scz in motu z ḡete fm diuersa ꝛpa sūt hñtia potētiā ipsius q̄ est esse vtrobiq̄. qz p̄t q̄n volūt moueri z q̄n volūt ḡescere. Hīs aūt demonstrat̄ q̄ alia sūt q̄ aliq̄n mouētur z aliq̄n quiescūt. Et iteruz ex hīs scitur q̄ aliquid est quod semper quiescit z illud est semper īmobile z illud est p̄mus motor.

¶ Q̄m aūt hmōi manifesta sunt volumus aūt demōstrare. et duoꝝ vtrūq̄ nāq̄ q̄m sunt alia quidē semp īmobilia. alia aūt q̄ semp mouent. Procedentes aūt in hoc z ꝓponentes oīe q̄d mouet ab aliquo moueri. z hoc essz aut īmobile aut q̄d mouet. et q̄d mouet aut a seipso aut ab alio. semp deueniem⁹ in hoc accipe. q̄m eoꝝ q̄ mouētur est p̄ncipiū q̄d mouet q̄dez q̄d ipm seipm mouet. oīm aūt īmobile. Videm⁹ em̄ z manifeste esse hmōi q̄ mouent ipsa seipsa vt aīatoꝝ z aīaliū genus. hoc aūt z opinionē obtulerūt ne forte ꝓtingat motū fieri. cū nō sit oīno ꝓpter id q̄d in his videmus hoc ꝓtingere. īmobilia em̄ cū sint aliquando mouent z iterum sicut videtur

¶ Hic phus ostēdit duo vltima .s. q̄ alia sunt sp immobilia z alia semp mouent. ꝓcedendo ex his que sunt manifesta in genere. scz q̄ oē q̄d mouet ab aliquo distincto ab ꝓo mouet. vt supra oñsum est. Et ꝓponēdes vlteri⁹ q̄ illud a q̄ mouet aut est īmobile aut ipm mouet. z si mouet aut mouet a seipso aut ab alio. tūc sp ad hoc deuenim⁹ q̄ oz nos accipe q̄ oīm hoꝝ q̄ mouent est aliq̄d p̄ncipiuz in genere mobiliū motoꝝ. z hoc quidem mouet. sed ipm mouet seipm z est p̄ncipiū oīm. z extra gen⁹ motoꝝ ē q̄d mouet īmobile. Et illud vt supra dem̄ est declarat̄ ex his q̄ fieri⁹ z apud nos sūt mota. Nā videm⁹ q̄dā esse q̄ mouēt seipa sic sūt oīa aīata motuz ꝓgressiuū hñtia. hec aūt sunt q̄ attulerūt multis phis opinionem q̄ mot⁹ vtis in mūdo incepit cū nullus oīno mot⁹ eū ꝓcessit. qz videt q̄ hoc in istis minoꝝ mūdis ꝓtingat. Ista em̄ oīa post īmobilitatē in qua fuerūt aliq̄n incipiūt moueri. sicut videt fm sensum. licz aliter sit fm rōnem

¶ Hoc aūt optz accipe q̄m fm vnū motū ipsa mouent. z q̄d fm būc nō ꝓprie. Hō em̄ ex seipso est cā. sed insunt aliq̄ motus natura z aīalibus fm quos nō mouētur ꝓ seipa vt augmentuz et decrementuz z respiratio quib⁹ mouet aīaliuz vnūq̄dq̄ quiescens cū nō mouet a seipso motum. Hoꝝ aūt cā ꝓtinēs z multa coꝝ q̄ insunt aut intrāt tm̄ ꝓpter respiratōem aeris. z quoꝝ dā alimentū cā est dū coq̄tur quidā em̄ dormiunt. Disgregato aūt surgūt z mouēt seipa cum p̄mū p̄ncipiū extra sit Vñ nō semp mouentur ꝓtinue a seipsis. Aliud em̄ est mouens ipsum in oīb⁹ q̄d mouet z mutās z vnūq̄dq̄ mouēti um seipm. In oīb⁹ aūt his mouet p̄mū mouens. z est cā ipm seipm mouēdi a seipso fm accidēs tm̄. mutat em̄ locū coꝛp⁹. Quare em̄ et q̄d in coꝛpe exīs z nccārio mouēs seipm

¶ Hic phus assignat cām q̄ nō semp mouent aīalia. qz nō mouēt se nisi fm vnū z eūdē motū. Naz ꝓpō p se nota est q̄ ab vno oīno nō est nisi vnū. z ideo si vnus accipiat in aīalib⁹ motoꝝ p̄mus q̄ nō mouet ab alio. ille est q̄ vno⁹ oīno se mouet. z ab illo sic se hñte nō est nisi motus ꝓmus. Si aūt ḡescat a motu illo aliq̄n. tūc aliq̄d mouet ad hꝫ ꝓter motoꝝ z tūc p̄mus motoꝝ erit alius. z ideo oz accipe q̄ ꝓ hūc motū q̄ est post ḡetez nō mouet ꝓprie se motoꝝ il le q̄ fuit p̄mus in aīalib⁹. q̄ est aīa. eo q̄ ipse nō est cā huius motus ꝓ seipm. sed potius cātur iste motus ex eo q̄ multi alij motus insunt aīalib⁹ quos motus nō mouēt aīalia ꝓ se ipa. ita q̄ sint a motoꝝ aīaliū essentialr. z tales motꝫ sunt augmentū z decrementū fm q̄titatē eius q̄d est potentia q̄tū augens z transmutās coꝛpus. z respiratio q̄ est ad mitigatōem caloꝛis naturalis in oīb⁹ respirantib⁹ z fm hos motus mouet z mouet se vnūq̄dq̄ aīaliū tūc q̄n ḡescit a motu locali. hoc est q̄n mouetur motu illo q̄ pure causat̄ a seipso. Hoꝝ aūt motuū cā p̄ma nō est aīa aīaliū sed potius ꝓtinēs aliq̄n sicut aer variat̄ fm celestes virtutes z qualitates calidi. frigidi. humidi z sicci. Aliq̄n autē p̄ma cā coꝛ est multa q̄ insunt coꝛpib⁹ sicut sunt alimētuz quoꝝdā aīaliū q̄ dormiūt z ḡescūt dū coq̄tur cib⁹ coꝛ. eo q̄ resolut̄ vapoꝛ ab alimento z humefacit cerebꝝ aut coꝛ et infrigidat instrumenta motus localis. et ideo nutrimēto disgregato ꝓ membra surgūt z mouent tūc seipa Vñ q̄dam spisse pellis z viscose multe humiditatis multū dormiūt ꝛpe flegmatico. vt in hyeme. sicut nisus z glires z similes z q̄dā aues. scz vespertiliones z ꝛūdines Et q̄b⁹ oīb⁹ pz. q̄ p̄ma cā mouēs extra aīam z aīal est. z cuz talia mouent coꝛpa redundat motus coꝛpis ad aīam. z aīa sic mota in coꝛpe ꝓ accīs ab alio motoꝛe poze se est cā variorum motuū. z motus aliq̄n z ḡetis aliq̄n Nā impossibile est q̄ ab aīa vt a p̄mo motoꝛe esset hec diuersitas cum ab vno motoꝛe simplici nō p̄t esse nisi vnus motus vno mō se habens. Hec est ergo cā q̄ non semp ꝓtinue se mouent aīalia. Aliud em̄ z extrinsecū est id q̄d est mouens. z aliud id q̄d mouet. z aliud est mutās. ꝓt p̄mū in talib⁹ motib⁹ ad vnūq̄dq̄ q̄d mouet seipm. In oīb⁹ em̄ istis motib⁹ mouet ab aliquo alio p̄mū mouēs q̄d est aīa. z cā mouendi in talib⁹ motib⁹ est q̄dē aīa. z totū aīal mouet. z aīa solū ꝓ accidens. qz mouet ad motū coꝛpis in quo est. Et iste modus alius est ab eo q̄d dicim⁹ ꝓ accīs moueri ptem quādo mouet totū. z ꝓ accīs moueri altrēdinē q̄n mouet subiectū altrēdinis. qz dicimus q̄ ꝓ accīs mouet aīa. qz motꝫ coꝛpis sunt redūdantes ad aīam facientes ipam esse diuersoꝝ motuū cām. Nā aīa est cā augmenti z decrementi z respiratōis. z somni z vigilie. sz nō ē causa p̄ma. hoc ē ꝓprium. Et quia est in coꝛpe vt actus totius fm se. z partium per partes eius. ideo coꝛpoꝛe mutante locum necesse est ipsam per accīs locū mutare. motus em̄ coꝛporis ꝓ uenit ad ipsam animā. z tali motu anima mouēs coꝛpꝫ mouet seipsam. sed ab alio motoꝛe poze se mota. Ex his colligit q̄ oīnis motoꝛ qui mouetur per accidens eius q̄d ipse mouet necārio etiam mouetur fm locum. q̄m suo mo

tu quo ipe mouet mutat locū. Sed vtrū sic sit conuersoscz q̄ oīs motor q̄ mouet fm locū moueat etiā ab accidētibꝫ eius qđ ipse mouet nō dum ꝓbatum est. sed de illo inferius fiet ꝓsideratio

¶ Ex quibꝫ est scire. qz si aliquid est īmobiliū q̄dem mouentiū. aut t ipsoꝝ q̄ fm accīs mouētur. impossibile est ꝓtinuū motū mouere. quare si necesse est q̄dem ꝓtinue esse motuz. esse oz aliqđ p̄mū mouēs īmobile. t non fm accīs. si debet sicut dicimus in his q̄ sunt esse incessabilis quidē t īmortalis motꝰ t manere ens ipsum in seipso. t in eodē p̄ncipio eīm manēte necesse t oīne manere qđ ꝓtinuū est ad p̄ncipium

¶ Hic ꝑbus ex p̄dictis trahit vnā ꝓclonem q̄ est de motu aialiū. ūt ā scz. si aliq̄d est de numero mouentium t p se īmobiliū qđ tū mutat p accīs. tunc est impossibile ab illo moueri motu ꝓtinuo. t ideo si est necē aliquē ꝓtinuū motum esse. sicut in p̄ncipio hui⁹ ꝑbatū est. necē est esse aliqđ p̄mū mouēs īmobile tā p se q̄ p accīs. qz supra dictuz est q̄ oportz esse aliquē motū īmortalē t impassibilē in his que sunt p naturaz. q̄ est q̄si vita oīb⁹ deorsuz subsistētib⁹. t oz q̄ ille cuius est ille motus moueat seipsum t in eodē p̄ncipio qđ est mouens p̄mū. p̄ncipio eīm mouente fm vnum modū necē est etiā q̄ illud totū moueat vno mō qđ ē cōtinuū. id est ꝓtīctū p̄ncipio. t ideo suū motū t mouere suū semp manebit in oīm tempore fm naturam.

¶ Nō est autem idem moueri fm accīs a seipso t ab altero. Ab altero q̄dem eīm inest t eorum que sunt in celo quibusdā p̄ncipijs q̄cunq; sunt plures feruntur motus. alterum autem corruptibilib⁹ solum

¶ Hic ꝑbs oñt q̄ nō sit idem moueri fm accīs a seipso et moueri ab alio. qz motor q̄ ꝓstituit p esse sui mobilis sicut aīa aialiū in cui⁹ definitiōne cadit corp⁹ qđ mouet ab ipa. p accīs mouet qñ mouet suū corpus. t hoc dupl̄r sicut ex p̄dictis pz. ab alio aūt ꝓtingit bene aliquid moueri ita tñ q̄ motor eius nō mouebit p accīs motu illo. t hoc ideo est. qz motor talis nō ꝓstituit in esse p suū motuz. et ideo. nec motor essentialr definit p corpus qđ mouet. sicut sunt motores corpoꝝ celestiū q̄ sunt separati p definitōes et tñ mouent corpa celestia quoꝝ quedā vt inferiores oztes t stelle oēs tam planete q̄z alie mouent motu corpis p mi supiozis ab oriente in occidentē. q̄ est sup polos mundi et sup circulos eq̄noctiales t paralellos ad eq̄noctialē. cum tñ motoribꝫ ꝓpꝛijs moueant ab occidente in orientē econtrario motui p̄mo. t cū sic mouent p aliud corp⁹ superi⁹ fm illū motū nō mouet motor eoꝝ ꝓpꝛius. sicut nec mouetur illo motu quo ipse mouet. qz vt tacū fuit nullus motoꝝ celestiū mouet p se vel p accīs fm aliquē modū accidentis. sed moueri p accīs ꝓuenit solū motoribꝫ qui sunt p informatōem in suo mobili

¶ Atuero si aliquid est semp hmōi mouēs q̄dē īmobile aūt ipm t ꝑpetuū necesse est t p̄mum qđ mouet ab hoc ꝑpetuū esse. Hoc aūt est manifestū quidē et ex eo q̄ nō est possibile alit generatōem t corruptōem t mutatōem alīs nisi aliquis moueat qđ moueat. Immobile quidē eīm cūdēsemp mouebit eodē mō t vnū motū velut nihil ipm mutās ad id qđ mouet. Quod aūt mouet ab eo qđ mouet q̄dez. moto aūt ab īmobili iam ꝓpter id qđ aliter t aliter se hz ad res nō eiusdez motus erit cā. sed ꝓpter id qđ in ꝓtrarijs locis aut spēb⁹ sunt ꝓtrarie exhibebit motū vnūq̄q; ꝓꝛ alioꝝ. t aliqñ q̄dem quiescens aliquādo aūt motum.

¶ Hic ꝑbus ex p̄dictis probat duab⁹ ratōnib⁹ q̄ est aliq̄s motus ꝑpetu⁹ Quaꝝ p̄ma est. p̄mū mouēs est immobile tam p se q̄z p accīs. q̄ p̄mū corpus qđ mouet ab ipo est ꝑpetuū. qz aliter ante p̄mū motū essz mot⁹. qđ est impossibile. vt supra ꝓbatum est. Etiā posita cā in eadē dispōne semp ponit effectus. sed p̄mū mouēs cū sit īmobile t infatigabile hz semp eandē dispōnem ad mouēdū. q̄ mouet motu sempiterno. ¶ Secūda rō q̄ ꝓcedit ab effectu inferioꝝ ad supioza que sunt inferioꝝ cā est generationes t corruptōes istoꝝ inferioꝝ sunt ꝑpetue in inferioribꝫ. q̄ oz esse aliquē p̄mū motū ꝑpetuū Consequntia ꝓbat Nā effectus ꝑpetuus hz cām ꝑpetuā. cū effectus nō sit dignior sua cā aut diuturnior. motus aūt celi est cā generationis t corruptōis inferioꝝ. q̄ nō ꝑt esse motus generationis t corruptōis ꝑpetuus nisi motus celi sit ꝑpetu⁹ et hoc tenet in cā que est cā in esse t in ꝓseruari. Añs patet qz si sic est in inferioribꝫ q̄ generatōes t corruptiōes sunt ꝑpetue. tūc oportz q̄ aliq̄d sit ita mouens ꝓtinue q̄ etiā ipm mouet sicut est id qđ est p̄mū mouens seipm. qz si essz tm īmobile p̄mū. qz ex quo hoc est eiusdez dispōnis moueret semp eodē motu. t sic nihil erit mouēs seipm in diuersas dispōnes respectu eius qđ mouet ab ipso. t ideo si ponere tur p̄mus motor mouere materiā generabiliū t corruptibiliū. cū ipse sit vno mō t simplr t nihil variet ipm ad generabilia nō faceret nisi vel generatōem aut corruptōem aut aliam mutatōem vnitā. t nō induceret diuersitatem spēz in his q̄ sunt naturaliter. t ideo oportet q̄ p̄mus motor q̄ nō mouet habeat corpus motū ab ipso qđ nō deficiet ei fm oīne tp̄s futurū. nec defecit ei fm oīne tp̄s ꝑteritum. qz qđ mouet sic scz q̄ mouet q̄dem ab īmobili p̄mo iam nō erit cā eiusdē motus necz eiusdē forme. eo q̄ motu suo aliter t aliter se hz ad rerū generabiliū t corruptibiliū materiā. ideo diuersa efficit. Illud eīm affert t aufert generās sicut solem t stellas q̄ aliter fm radios suos t āgulos respiciūt res qñ sunt in tropico hyemali t aliter quādo sunt sub tropico estiuali. t qz illa pūcta maxime distāt in cursu planetarū t solis. ideo in his oppositis rebꝫ inferioribꝫ imp̄mūt dispōnes. Similr aūt est de pūctis eq̄noctialib⁹ in vere t in autūno. t idem est de discursu planetaruz in singulis fm ꝓiūctōes t ꝑuentiones t alios respect⁹ planetaꝝ in quib⁹ diuersimode respiciūt res in ortu suo t i occasu in climatib⁹ diuersis. t ideo causant diuersos motus sicut diuersas generatōes t corruptōes diuersas. t diuersas alteratōes t cūs motib⁹. ꝓpter qđ qñ sunt in diuersis locis ꝓtrarijs t formis t figuris ipi motores tūc oz q̄ ꝓrio mō se habeat vnūq̄q; aliozuz qđ mouet ab his. t ideo oz q̄ aliqñ moueat t aliquando quiescat.

Manifestū igit factū est ex dictis t qđ fm p̄ncipia dubitabim⁹. Qm igit nō oia aut q̄escūt aut mouētur: aut alia q̄dem semp mouent alia

vero semp q̃escūt. Sz q̃dā aliq̃n q̃dē aliq̃n aut nō. Huius cīi cā manifesta nūc est. qm̃ illa q̃ dē ab īmobili mouenť ꝓpetuo. vñ semp mutantur. alia vero ab eo qđ mouet̄ z mutato. quare et hoc neccārīū est mutari īmobile aūt sicut dictum est sic simplr̄ z silr̄ z in eodez ꝑmanens vnū z simplicē mouebit motum.

¶ Hic phūs dt q ex dictis manifestū ē. q soluta est q̃stio in p̃ncipio huius tractat⁹ mota. quare q̃dā aliq̃n mouentur z aliq̃n quiescūt. cū dictū sit q nō oia q̃escūt necz oia mouenť. nec talis dispositio est in entib⁹ q aliq̃ eorūz semp q̃escāt z aliq̃ semp mouenť. ita q nulla sint q aliq̃n q̃escūt et aliq̃n mouenť. Et q̄ tam pz. q q̃dam aliq̃n q̃escūt z aliq̃n mouētur. z hui⁹ cā est manifesta ex dictis. Etiā manifestū est q q̃dā sunt q̃ nunq̃ mouenť. nec ꝑ se nec ꝑ accīs. sicut sunt motores celestes. Et huius cā est. q̄ sunt indiuisibiles z ideo ꝑ se nō pñt moueri. q̃ nō mouenť ꝑ se nec ꝑ accīs. q̄ nullius corꝑis sunt actus. Alia aūt sunt q̃ mouenť ꝓpetue vel fm oīm tps. vt sunt corꝑa celestia q̃ mouenť ab īmobili motore ꝓpetuo z mouēt seipa. z ideo etiā est cā quare ꝓpetuo mouenť. q̄ mouēt seipa. Alia ꝙo q̃n q̄z mouenť z quiescūt q̃q̄z. q̄ mouenť ab aliquo extrinseco sibi qđ diuersimode respicit ipsa ꝑ motū suū. sicut sūz generabilia z corruptibilia. z ideo mouēs ista inferiora neꝯ esse est mutari. sed mouēs īmobile z motuz a seipso non hñt nisi motū localez. sed illa q̃ mouenť ab aliq̃ extrinseco mouenť fm oēm motū. īmobile ꝙo mouēs sic sicut determinatū est silr̄ in eodē ꝑmanēs. vnū tm̃ z simplicē motuz mouebit. q̄ a motore vno simplici non est nisi vnus motus simplex

Vtrū primus motor īmobilis sit vnus z perpetuus

¶ Oct arguit̄ ꝓmo q ꝓmus motor nō sit īmobilis. nam oē mouēs ꝑ intellectū z volūtatez anteq̄ moueat mouet̄ ab aliq̃ obiecto appetibili. ꝑm⁹ aūt motor mouet ꝑ intellectū z volūtatē. q̃ añq̄ mouet mouet̄ ab aliq̃ obiecto appetibili. z ꝑ ꝑns nō est simplr̄ īmobilis. ¶ Sc̄o sic. oē qđ cā ꝓtrariorꝫ effectuū est mobile z mutabile. sed ꝑm⁹ motor est cā ꝓtrariorꝫ. vt pz vniuq̄z creaturas inspicienti. Maior pz. q̄ idē inq̄tum idē natū sp est facere idez. q̃ ex opposito ꝑñtis si ꝓtraria faciat. hoc nō est inq̄tū idem est sed inq̄tū illud mouēs est mutabile z aliter se habēs. Cōfirmat nā ꝑus. ꝓbatū est q deuenīendū est ad vnū ꝓmuz mouēs seipm. ¶ Tercio sic. oīs vnitas ꝓuenit a forma et a terminatōe potētie ꝑ actū. ꝓmus motor nō hz formaz nec ꝓponit ex actu et potentia. q̃ nō est vn⁹ Minor pz. q̄ oīs forma aliq̄d informat z alicui dat esse. sed in ꝓmo nihil est qđ suscipiat esse aut qđ informet. silr̄ etiā si essz ꝓpositus ex actu z potētia nō esset ꝓmū simplr̄. qm̃ oē cōpositū nō solū ꝑsupponit ꝓncipia cōponētia. sed etiā cōponēs qđ cōponit illa ꝓncipia inter se. Cōfirmat. oīm bonū est suūꝑplius diffusiuū q̃ quanto aliq̄d est magis bonū tanto magis diffūdit seipm. cū q̃ ꝑm⁹ motor sit bon⁹ ꝑ cētiaz sequt̄ q erit multiplicatio pluriū mouentiū quoꝝ q̃libet erit ꝑm⁹ motor. q̃ nō erit tm̃ vn⁹ ꝑm⁹ motor. ¶ Quarto sic. nullū hñs ꝓncipiū z finē est ꝓpetuū. ꝑm⁹ motor hz ꝓncipiū z finē. q̃ nō est ꝓpetu⁹. Minor pz. q̄ sua entitas est ꝓncipiū omniū entiuz. z sua bonitas est finis eorūdem Etiā finis z ꝓncipiū sūz entis passiōes. q̃ q̃uenīūt cuilibet enti. z ꝑ ꝑns ꝓmus motor hz ꝓncipiū z finē. In oppositū est phūs in textu. Et ꝑ rōnem illius est maior.

¶ Oīm īmobile inq̄tum hmōi est ꝓpetuuz Minor. Primū mouēs tam ꝑ se q̃ ꝑ accīs est īmobile. Concl̄o Igit̄ motorē ꝓmum necesse est esse ꝓpetuum

¶ Maior pz. q̄ oē incorruptibile est ꝓpetuū. cū nihil corrūpat nisi corruptibile. oīm aūt īmobile est incorruptibile q̃ oīm īmobile est ꝓpetuū Minor patz. q̄ q̃d est īmobile est etiam incorruptibile. ex eo q immobile habet se ad incorruptible. vt inferius ad suum superius. quia sicut mobile est superius ad corruptibile. sic immobile est inferius ad incorruptibile Etiam illud qđ est ꝓpetuū hoc cadit sub tpe. qđ aut̄ cadit sub tpe illud est mobile. q̃ illud qđ est īmobile est perpetuum siue necessarium. q̃ oē īmobile est ꝓpetuū. q̄ nisi īmobile essz ꝓpetuū. tūc inciꝑet z desineret. inceptio est ꝑ generatōem. reliquū aūt ꝑ corruptionem. ex eo q̄ generatio z corruptio sunt mot⁹ aut nō sūz sine motu. q̃ sequt̄ q ꝑmū mouēs esset mobile si nō esset incorruptibile. ¶ Minor est phūs in textu. z in hoc q est īmobile ꝑ accīs differt ab alia nostra ex qua cū corꝑe ꝓstituit vnū in esse. qđ dt aial. tam clarū est q que sic sunt essentialiter ꝓūcta ad motū vnius sequt̄ motus alteri⁹. z qđ sic mouet̄ ꝑ accīs hoc nō ꝑt esse motor ꝑmus. q̄ nō ꝑt eē cā vnius ꝓtinui motus. ex quo ipse nō manet vniformis in mouēdo. ¶ Concl̄o pz. Nā oīs motus ꝓpetu⁹ fit a ꝑmo motore. ꝑmus aūt motus est ꝓpetu⁹. vt patuit supra et etiā ꝓbabit infra. q̃ fit a ꝑmo motore ꝓpetuo. cū q̃ fiat a motore ꝓpetuo sequt̄ q ꝑmus motor est ꝓpetu⁹. Maior pz. q̄ si ꝑmus motor q̃ est perpetuus nō fieret a ꝑmo motore ꝓpetuo. tūc effectus ꝓcederet suam cām. ita q̃nq̄z esset motus sine motore. Etiā oīm ens aut est perpetuū aut in esse ꝓductū. ꝑm⁹ aūt motor nō ē ꝓduct⁹ in eē. q̃ est ꝓpetu⁹. Minor ꝓbat. q̄ si sic. aut esset ꝓduct⁹ a se aut ab alio. neutrū illoꝝ est dīm. q̃. Nō ꝑmū. ex eo q̄ nihil ꝓducit seipm. nec ꝑt se mouere de potentia ad actū. Nō secūdū. q̄ tūc nō esset ꝑmus simplr̄. Maior alteri⁹ dis.

¶ Necessariū est oēm pluralitatez reducere ad vnitatē Minor Nec est impossibile q vn⁹ motus ꝓtinu⁹ sit a pluribꝫ motoribꝫ. Concl̄o Igit̄ oz mouēs ꝑmū esse īmobile et vnū

¶ Maior ptz. qm̃ pluralitas entiū nō est infinita sed ordinata ad vnū ꝑmū qđ est cā aliorꝫ. eo q oīnia secūda sūz entia ab alio z in aliud reducibilia. sez in ens ꝑmuz qđ est ens a se z per se Nam regula est q oīm qđ est ens per participatōem z ex accōmodatis ab illo dependet qđ est tale ꝑ essentiam z ex ꝓpriis. ergo. et sicut istud in tota analogia entiū verū est. ita ꝑt applicari in ꝓposito ad mouētia z mobilia. ita q oporteat omnē multitudinē mouentiuz et mobiliū reducere ad vnitatem. hoc est ad ꝑmū mouens immobile. tam per se q̃ etiā ꝑ accidens. Etiā necessariuz est omne ꝓncipiatum reducere ad suū ꝓncipiū. vnitas aūt est ꝓncipiuz multitudinis. ex eo q multitudo ab vnitate ꝓcedit. q̃. Ex quo pz q oīm multiformē reducibile ē ad vniformē. z sic motus diuersos oportz reducere ad motū vniformem celoꝝ. ¶ Minor pz. q̄ plura vt plura nō faciunt vnū. sed ad motus vnitatē z ꝓtinuitatē requiritur

motoris vnitas. ergo si essent plures motores nō esset talis motus vnus ⁊ ꝓtinuus. cū dictū sit in maiore q̄ necessariū sit pluralitatē ad vnitatem reducere. ⁊ p̄ ꝓsequēs reductio semp est ad vnū qđ dr esse p̄mū mouens. Et si essent plures motores aut tales moverent p̄ vnā formam et sic est reductio ad aliqđ p̄mū mouens. aut moverēt successiue. ⁊ sic nō p̄ esse motus vnus ⁊ ꝓtinuꝰ. ergo nō est possibile vnū motum ꝓtinuum esse a pluribꝫ motoribꝫ

¶ Conclusio sequitur ex p̄missis. ⁊ est phi in textu

Ad obiecta in oppositū

Ad p̄mū dōm est. q̄ appetitus non mouet ab appetibili nisi motu similitudinario qui nō est motus simpl'r de q̄ hic loq̄tur phus. Etiā dici p̄t q̄ p̄mus motor simpl'r nō habz aliqđ appetibile extra seipm a quo moueat. sed in seipo haberet obiectū sui appetitus scz eius bonitatē que est p̄mum et adequatū sue volūtatis obiectū. ¶ Ad secūdū dōm ē q̄ illa autoritas intelligit de mouente p̄ naturā q̄ idem eo dem mō se habens nō potest facere nisi idem. nō aūt veritatem hz de mouente supnaturali qđ simul ⁊ semel eodē mō se habens potest ꝓtrarios effectus ꝓducere. etiam in diuersis ordinibꝫ. Aut dōm est q̄ idem inq̄ntum idez non est natum facere nisi idem q̄tum est ex parte sui. p̄t tamē esse pluriū causa etiā ꝓtrariorꝫ effectuū gratia alterius scz passi. sic em̄ sol calefacit ceram ⁊ terrā. cera em̄ gratia solis nata est liquefieri. ⁊ terra nata est indurari. ⁊ ita p̄ accidens est causa ꝓtrariorꝫ effectuū. q̄uis p̄ se sit cā vnius effectus tm̄. Ad ꝓfirmatōem dōm est. q̄ ipsa p̄cedit de p̄mo mouente qđ mouet p̄ alterum ⁊ gratia partis. ⁊ non de primo mouente simpliciter Et q̄uis p̄mus motor nō habeat primū motum formaliter ita q̄ motus sit in dante sicut in recipiente. habet tm̄ eum in virtute. ⁊ hoc sufficit ad hoc q̄ det motum. ¶ Ad tertiū dōm est q̄ omnis vnitas rei cōpositę a forma p̄cedit a terminatione potentie p̄ actum. sed nō oportz de vnitate rei simplicis. cuiusmodi est p̄mus motor qui dr esse vnus. q̄uis tamen magis p̄prie deberet dici vnitas essentialiter. Ad ꝓfirmatiōem dicendū est. q̄ omne bonū est suūplius diffusiuū. nō tm̄ oportet illud bonū diffundere aliud bonū in tali esse sicut ipm est. sic etiam p̄mū ens maxime diffundit seipsum ꝓmuni cando entitatem ⁊ bonitatem suam omnibꝫ rebus. quia tamen entitas ⁊ bonitas que procedūt ab ipso semp recipiūtur in alio. ideo nō possunt manere in tali esse nec in tali gradu entitatis. sicut p̄mus motor. ⁊ si maneret in tali gradu nō esset distinctio inter primū bonū ⁊ aliud bonū ab ipso procedens ¶ Ad quartum dōm est. q̄ p̄mū mouens non habet in se p̄ncipium nec finem sue durationis. q̄uis ipsum sit principiū ⁊ finis aliarum rerū. quare non sequitur ipm non esse perpetuū. Etiam principium et finis duratōis non sunt passiones entis in cōmuni. sed alicuius entis creati.

Incidūt dubia quorū

primū est. de quo mouente intendit phus probare q̄ sit perpetuū. ¶ Solutio. de primo mouente quod est immobile ab omni mutatōe intrinseca. hoc est quę cadere potest in ipsum. siue sit mutatio per se siue per accidens. siue sit in substantia sicut generatio et corruptio. siue in accidentibꝫ. sicut alteratio ⁊ cetere mutationes que non sunt fm substantiam. et istud quod est immobile est motuum aliterius quod ab ipso mouetur

Secundum dubiuz est.

An phus in textu bene probet p̄mū motorem esse perpetuū. quia p̄mus motus est perpetuus. ¶ Et videtur q̄ non. Nam in p̄ncipio istius libri probaunt p̄mū motū esse perpetuū. ex eo q̄ primus motor est perpetuus. ergo si sic ꝓmitteretur circulus. ¶ Solutio q̄ sic. qr effectus perpetui est aliqua causa perpetua. in inferioribꝫ aūt est ꝓtinua successio eoꝝ que aliquādo sunt ⁊ aliquando nō sunt. ergo oportz talis ꝓtinue successionis aliquam esse causam et illa est primū mouens seipsum quod est ꝓpositū ex motore ⁊ moto. ⁊ ꝓpter hoc necessariū est ipsum habere magnitudinem corporalem. eo q̄ omne qđ mouetur est corpꝰ sed non est necessarium q̄ id quod est pars mouens habeat aliquam magnitudinem. sicuti probabit in fine huius ¶ Ad obiectū in oppositū dōm est. q̄ circulus bene est p̄hibitus in eodem genere cognitōis. nō aūt in diuersis cognitionū generibꝫ. sicut est in ꝓposito.

Tertium dubium est

An p̄mus motor sit causa generatiōis ⁊ corruptiōis. ¶ Et videtur q̄ non. Nam dr in fine secūdi perigeneseos q̄ causa perpetuitatis generationis ⁊ corruptionis est motus solis in obliquo circulo. ergo ⁊c. ¶ Solo q̄ sic. eo q̄ ipse est immobilis a quo oēs alij motores accipiūt virtutez mouendi. ¶ Et est sciendū q̄ mouentiū immobiliuz aliqua sunt corporea sicut sunt anime animātiū bruторum. ⁊ aliqua incorporea. vt anima rōnalis ⁊ motrices orbium celestium. ⁊ ista sunt duplicia. Nam quedaz sunt mouentia immobilia que licet sint immobilia per se sunt tamen mobilia per accidens. vt oīa mouentia citra p̄mū et illa sunt triplicia. qr aliquid mouens est mobile per accidens a seipso. vt anima mouens corpus. Aliud est mouens immobile qđ mouetur per accidens nō a seipso sed p̄ alterum vt motrices orbium inferiorū. qr licet ille nō moueantur a seipsis nec per se nec per accidens. qr tamē sui ortes mouentur p̄ alterum mouent ad motum orbium celestium. vt dicūt quidā. Dicūt tamen alij q̄ illud mouēs seipm nō moueat ab aliquo in hoc differens ab aīa aialium. ¶ Sed diceres. tunc nō esset aliqua differētia inter p̄mū mouens simpl'r ⁊ extra genus. ⁊ inter p̄mū mouens in genere. qr vtrūq̄ est omnino immobile. Ad hoc dicēdū est q̄ adhuc inter ea esset differentia. qr p̄mū mouens in genere est in circūferentia definitiue. qr ibi maxime ostendit suam virtutem. sed p̄mū mouens extra genus qđ est infinitum nō est in circūferentia sed ē vbiq̄. Et q̄uis metaphysicus habeat determinare de eo sub rōne p̄me cause. physicus tamen vtiq̄ de eo habet ꝓsiderare sub ratōne primi motoris Aliud est mouens immobile tam p̄ se q̄ p̄ accidens q̄ per alterū. sicut est p̄mus motor simpliciter. et de illo mouente simpliciter est ad propositum. quando probat perpetuitatem motus. nec ille habet se nūc aliter q̄ pus subiectiue. quare nō muratur ¶ Ad obiectum in oppositum dōm est. q̄ illa autoritas intelligitur de causa effectiua instrumentali. hic autem loquit de causa effectiua principali. Et q̄uis generatio vnius sit corruptio alterius materialiter non tm̄ effectiue.

Quartū dubium est

An sit necessariū ponere mouens pmū omnino ymobile. ¶ Solutio q sic non tñ phūs hoc in textu probat. sed solū ꝓcluditur alternatiue. scz q oportz ponere aliqđ mouens oīno ymobile. vel oportz esse aliqđ immobile qđ est pars mouentis seipsum. Et q sit aliqđ mouens pmū immobile duodecimo metaphysice phāk. Bouēs primus mouet se per appetitū. ergo neccarium est ponere aliqđ appetibile altius qđ est oīno ymobile. z iō ꝑter pmū mouēs est aliqđ mouens extra genus oīno ymobile. qz semp appetibile est pus mouens q̄ appetitus. vt ōt phūs tercio de aia. Appetit em̄ mouēs pmū in genere qđ est aīa nobilis assi'ari pmo mouenti extra genus. z ideo mouet celū per qđ causat ista inferiora triplici instrumento. scz motu. lumine z influentia. z sic aīa nobilis mouet ab aliquo appetibili quod est deus existens pmus motor extra genus ¶ Sed diceres. pmū mouens seipm sufficit ad causandum motum in istis inferioribus. ergo non oportet ponere mouens oīno ymobile. Ad hoc dicendū est q pmuz mouens seipm non potest mouere nisi inq̄tū substat influxui pmi mouentis extra genus. naz pmo nō mouente nullum secūdoz mouerī potest

Quintum dubium est.

An finitū sit melius infinito. ¶ Et videtur q non. nam infinitum habet oē illud qđ habet finitum z eo amplius ergo infinitū est pfectius finito. Añcedens patz de deo q̄ est infinitus. habens omnē pfectiōem quā habet creatura et eo multo amplius. ¶ Solutio q sic. vt dicit phūs in textu. z hoc intelligitur de infinito ꝑm naturā. hoc est accipiendo finitum z infinitum ꝑm q sunt passiones quātitati ꝙuenientes. vt inqt Aresto. pmo physicoz. q rō finiti z infiniti q̄titati ꝙgruit. ex eo q tale infinitū semp est imperfectum Etiam ex eo q natura vltim causaz vltima semper est finita z ad vnū determinata. z q̄n frustra fit ꝑ plura qđ eque bene fieri potest per paucioza. ergo frustra ponerentur plures motores perpetui ad minus subordinationem non habentes Obiectio añt. ꝓcedit de infinito formali de quo nō est ad ꝓpositum.

Sextum dubium est

An anima sit causa ꝙtinui motus. ¶ Solo q non. quoniam motus ꝙtinuꝰ nō accipit ꝑ quacūq motus ꝙtinuatate. sed solū ꝑ motu ꝙtinuo q̄ nullo mō interrūpit q̄ qđtem. nec a parte anteriori nec a ꝑte posteriori. nec in medio et sic ꝙtinuū tm̄ valet sicut semp durans aut ꝑpetuū. Et q̄uis in aīali sint plures motus. scz motꝰ augmentatōis alteratōis. z motus localis. aīa tñ nō est tota cā respectu cuiuslibet illoz motuū. sed dūtaxat est cā motꝰ localis nō cuiuslibet sed motus ꝓgressiui aīalis. nō em̄ est cā motꝰ localis q̄ ꝙuenit aīali violente aut a ꝓncipio extrinseco. aut motus naturalis q̄ fit a natura elementi ꝑdominātis

Septimuz dubiū est

An generabilia habeāt vnā cām aut plures ¶ Solo do. Alb. q duplr generabilia ꝓpank. Uno mō ad id qđ ꝓxime mouet ad actū generatōis. z hoc mō nō ḣūt cām sue generatōis nisi p accūs. vt pz in aīalib⁹ que generank. naz inclinās ad actū generatōis est voluītas cocūtis quifoztē nō intēdit nisi delectari z ꝓicere semen. sed non opak ad generatōem. z hoc mō generank res a causis accūtalib⁹. Alio mō ꝓparank ad naturaz cuiꝰ ꝓtute fit generatio. et tūc ex hoīe fit hō z ex asino asinus. qz in semine ꝓiecto in matricē est virtus formatiua hois z nō alterius. Et cō paratōe ꝑma est cā que raro fit. sed ꝓparatōne secūda fiz causē q̄ frequēter opank z nō semper z neccario. Et̄ qz semen ꝓiectū indiget mouente z regente. oportz q extra cām que operak p accūs z extra eam que operak frequēter sit illud qđ mouet semp adducendo z reducendo generās z mouens ꝓncipiū qđ mouek a seipso. Et istud est quasi artifex in oīi ope nature. virtutes añt q̄ sunt in semine sunt instrumenta quib⁹ opatur virtus celestis que est artifex. et qz instrumēta nō neccario sunt finita. sed artifex est vnꝰ et finitus. ꝓpter hoc ea que sunt in natura reducūtur ad operans celeste finitū. Et iterū qz ea ea que sunt in materia succedūt oportz q reducātur ad celestē virtutē q̄ reiterat idem in subā corruptū. qđ adducēdo z reducēdo causat totā eoꝝ multitudinē. z cā est succedentis sibi ꝙtinue generatōis z corruptōis. Et sic ad generatōnem oīa ista sunt neccaria. si em̄ solū mouēs z regēs sufficeret. hoc ē virtus celestis. tūc superfluceret materia ꝓpria. z sic ad generatiōnē hois nō exigerek semē hois. sed posz generari ex terra aut alia materia q̄ aliq̄ respectu mouerek a ꝓtute celesti

Octauū dubium est

Unde accidūt mōstra illa q̄ nō nunq̄ generank. sicut cuz generank porcelli a scrophis parientib⁹ cū figura humani capitis. ¶ Solo Auerrois ōt q si ex alia materia q̄ ex semine hois posset generari hō aut porcus tūc talis nō diceret vniuoce hō aut porcus cū illis q̄ generank ex semine sed equoce. qz hō aut porcꝰ ōt formaz in materia. z ideo qū definik in definitōe sua ꝙcipit materiā ꝓpriā. ꝓpria autē materia non est eadē q̄ est hois decisum semen ab ipso z nō decisum semen ab ipso. Et ideo reꝑhēdit auicēnā dicēntem q ex semine hois generak hō z matrix facit ad hoc q generek in loco sibi ꝙuenienti. Sed dñs Alb. ōt hāc reprehensionē nō ꝙuenientē q̄naliter. cū tales porcelli sic monstruosi nō generank ex ꝙmixtione seminū. sicut multi opinati sunt. qz impossibile est semen humanū ꝑmisceri cū semine alterius aīalis ad generatōem alicuius spēi. sz fit talis generatio ex stellis ꝓparātib⁹ materiā ad figurā hois. et de hac materia latius patebit secūdo de aīa

tuero aliud faciētib⁹ ꝓncipiū magis cri de his manifestū. Cōsiderādū em̄ ē vtrū aliquē motū ꝙtingit eē ꝙtinuū aut nō. z si ꝙtingit q̄s hic z q̄s ꝑmꝰ est motuū. manifestū autē q si q̄dē neccārium est semp motū esse ꝓmus añt hic z ꝙtinuꝰ. qz ꝑmū ꝙtinuuz mouēs mouet ipm̄ motum necessariū est vnuz et eundem esse ꝙtinuū et primū.

¶ Iste est tercꝰ tractatꝰ huiꝰ libri in q̄ phūs determinat de ꝑmo motu q̄s z q̄lis sit posteaq̄ determinauit de ꝑmo mouenti ymobili vno z ꝑpetuo. Et diuiditur in q̄nq̄ capla In quoz ꝑmo phūs ostēdit. q motus localis sit ꝑmꝰ inter oēs motus alios. In secūdo oñdit q ꝙtingit motū localē esse ꝙtinuū z semp z nullū alīū ibi (Q̄z q̄dez igit) In tercio oñt q motus reflexus nō est vnꝰ z ꝙtinuꝰ. z occasiōe illꝰ inducit tres dubitatōes. ibi (Q̄z añt ꝙtingit) In q̄rto oñt motū localē circularē esse ꝑpetuū z vnū. ibi (Qui autē in circulari erit vnꝰ z ꝙtinuꝰ) In q̄nto ostēdit motū circularē esse simplr ꝑmū. ibi (Q̄z añt lationū circularis ꝑma

Primū capl'm in duas diuidit partes. In quarū pma' ponit intentū. In secūda exequit ꝓpositū ibi. (Trib⁹ autem existentib⁹) Quantū igit ad pmā partem phs ostēdit quis sit ille motus qui est perpetuus. nam ex hoc ostēdit pmum mouens esse perpetuū. qz si aliquis motus sit semp & fm oīe tempus. & ille est pmus & ꝓtinuus mot⁹ qui nullo tempore interruptus est. tūc etiā ostensum erit q pmū mouens mouet hūc motū. & illū motū nēcarium est esse vnū & pmū ommū motū

¶ Trib⁹ aūt existentib⁹ motib⁹. alio quidez fm magnitudinem. et alio fm passionem. & quēdā fm locū quem vocamus locimutatōem. Hūc necessariū est primū esse. impossibile em̄ est augmentuz esse alteratione non preexistente. Oō augmentatur esse quidē tanquā simili augmēto. est aūt tanquam dissimili. ꝓtrariū em̄ alimentum dicitur ꝓtrario. Additur aūt oīne factum simile simili Necesse est igit alteratōem in ꝓtraria esse mutatōem:

¶ Ista est secūda pars huius capl'i in qua phs exequit intentū dicens. q motus localis est pmus motuū. & hoc sic ostendit. Nā oīs motus aut est augmentatio aut diminutio. aut alteratio. aut loci mutatio. vt patuit in ḡnto huius. sed augmentatio cum eius opposito aut alteratio nō possunt esse pmi. ergo motus localis est pmus. Hec nor pz inductiue. de augmentatione. Nam illa nō fit sine alteratione pexistente. qz oīne qō augmēt ꝓprie augek cibo augente ipsum. & ideo augek quodāmō cibo sibi simili facto. & quodāmodo augek cibo sibi dissimili. qz alimentum primo est ꝓtrariū. & per digestionem decoquit & cōpletur & remouek a ꝓtrarijs accidentib⁹ & ꝓtrarijs qualitatib⁹. Quia ergo pmo alimentū est dissimile. & postea fit simile. oportz q alterek p calorem naturalem & digestiuū antecē augeat. qz p calorem mutat de dissimili in simile. ḡ alteratio est ante augmentū. Similis aūt rō est de decremento. qz decrementū nō fit nisi p caloꝛ ꝓsumentē & deperdentē aliqd de suba eius qō diminuit.

¶ Atuero si alterabil indigebit esse alterans & agens ex potentia calido actu calidū. Manifestū igit q mouens nō similiter se habet. Sz aliquando ādem ꝓpius. aliquādo aūt longius ei qō alterat. Hoc aūt sine loci mutatōe nō cōtingit esse. si ergo necesse esse semp motum esse necesse est & loci mutatōem semp esse pmū motum. Et in loci mutatōe sicut alia quidez pma alia vero posteriora pma.

¶ Hic phs ostendit idem de alteratōe. qz omīs alteratio fit p motū localem. ergo motus localis est por alterationē. Aūs pz. nā si detrat fieri alteratio necē est ipm alterans approp̄inq̄re alterato passo & rangere ipm. qz aliter ex potētia calido nō fieret actu calidū. sz h nō pt fieri sine motu locali. qz calidū mouens fm distantiā loci ad patiens nō sit & hz. sed aliqñ est longius aliqñ ꝓpius et qō alterat ab ipo. qpe aūt fieri & longe nō pūt esse sine loci mutatione. ḡ loci mutatio est añ alteratōem Et si fuerit añ illā erit añ augmentatōem & diminutōem. qz qō est ꝓus poze est pus posterioze. Et ex illo infert corelariū. q si sit opteat motū aliquē eē in genere. vt patuit in fine sexti phy sicoꝝ. tūc oportebit eē motū aliquē fm locū qui est cā omniū motuū & successionis coꝝ. & si in loci mutatōe vna spēs ē prioz alia. necesse est q illa sit pma loci mutatio q semp est et illa est circularis. vt infra patebit

¶ Amplius aūt omniū passionū pncipiū densitas & raritas. et graue & leue. & molle & durus et calidum & frigidū densitates videntur esse & raritates quedā. Densitas & raritas ꝓgregatio et disgregatio sunt fm quas generatio & corruptio dicit substātiaꝝ: Que aūt ꝓgregank & disgregank necesse est fm locū mutari Atuero sed eius quod augmentak & decrementū patiētis mutat fm locū magnitudo.

¶ Hic phs oñdit q loci mutatio sit pma mutationū raz fm opinionē suā fm quā pme q̄litates sz calidū frigidū humidū & siccū. q̄z trāsmutatōe fit gnatio & corruptō simpliciū corpoꝝ. q̄s fm opinionē antiq̄ dixerūt atomoz cō gregatōe & disgregatōe fieri gnatōem & corruptōez subarū p delitatē & raritatē. ḡ ipa ē simplr por gnatōe & corruptōe. Illi em̄ dicūt pmas eē q̄litates densuz & raz. & rarū eē pncipiū calidi & hūidi & mollis. Oēsum āt pncipiū frigidi & sicci & duri. fm em̄ istos graue & leue & molle & durū vident eē causalr q̄dā delitates & raritates. eo q sz materiales disp̄ones ad istas q̄litates fm rei ꝓritatē. & h induxit democritū q posuit ea esse ꝓa pncipia pmaz q̄litatū. qz nesciuit distinguere inf dispōnem materiale & cām siue pncipiū verū. Oēlitas āt & raritas sz q̄dā aggregatōes & disgregatōes ptū materie in locū puū vel magnū et fm has. vt illi dicūt sunt generatōes subaz. corpaliū & corruptōes. Quecūq aūt sic ꝓgregank & disgregank hoc mō nēce est mutari fm locū. ḡ loci mutatio p̄cedit generatōem & corruptōem subaz. & sic ipa generatōne simplr por est. Sīlr āt de eo qō augmētak & decremētū patik. qz magnitudo augmētās nēcario mutat locū. ex eo q necariū est i augmēto q cib⁹ ascēdat & localiter moueak ad mēbrū. & q in decremēto recedat a mēbro diminuto. sed hec sunt loci mutatōes. Etiā illud qō augek crescit in maiorē locū. et id qō diminuik. decrescit in minorē locū. ista em̄ loci mutatio est p accīs et non per se

¶ Amplius et hinc ꝓsiderantib⁹ erit manifestū q loci mutatio pma. pmū em̄ est sicut & i alijs sic & in motu dicek vtiq pmū multiplicare. Dicik aūt pus quo nō existente nō erūt alia. illud por sine reliquis & qō fm subam & qō tpe

¶ Hic phs ostēdit q loci mutatio por est omnib⁹ alijs mutationib⁹ & motib⁹ pmittendo distinctōem pmi siue p oris. & dt q sicut pus dr multiplr in alijs. ita etiā dr multipliciter in motu. & oīnb⁹ illis modis aut pluribus aut poꝛtioribus quibus dr in alijs entib⁹. dicik & in motu. Dicik aūt pmo pus natura illud a quo nō ꝓuertitur subsistēdi cōsequentia. id est illud est pus altero quo nō existēte ipm nō erit. & illo mō animal est pus homine. Nā nō existente hoīe non est aīal. sed non econtra. & hoc mō fm phm in postpdicamentis vnū pus est duob⁹. qz duob⁹ existentib⁹ mox ꝓsequens est vnū esse. sed vno non existente nō est necesse duo esse. Secūdo mō vnū dr pus altero fm subam

siue definitõem. hoc est ſm causalitatẽ siue pfectõem Tercio mõ vnũ ꝺr esse ꝑus altero ſm tempus.

Quare qm̃ motũ quidẽ necesse est esse cõtinuũ erit vtiqꝫ cõtinue aut qui ꝓtinuꝰ. aut qui ꝓñr. magis autẽ qui continuus et dignius est cõtinuũ qꝫ ꝓñr esse. Dignius aũt sp accipimꝰ in natura esse si possibile est possibile aũt est cõtinuũ esse. Demõstrabiℓ aũt posteriꝰ. nunc aũt hoc supponaℓ. et hũc neqꝫ vnũ aliũ possibile eẽ sed aut loci mutatõne. Necesse igiℓ lationẽ esse primã neqꝫ vna eñ necessitas est neqꝫ augmentari neqꝫ alterari qꝺ fertur. nã neqꝫ fieri aut corrũpi. Horũ aũt neqꝫ vnũ ꝓtingit nisi ꝓtinuꝰ sit quẽ mouet primũ mouẽs. Adhuc tpe primuꝫ ꝑpetuũ eñ ꝓtingit solum mouere ſm hunc.

¶ Hic pℏs ostendit qꝺ loci mutatio hoc est motꝰ localis est prior aliis natura. Nam illud prius est altero natura a quo nõ ꝟuertitur ꝓña subsistendi. sic aũt ẽ de motu locali in ꝓpatõne ad alios motus. igiℓ est aliis prior. Minor ptz. qz nulla necessitas est qꝺ illud qꝺ mouebiℓ localiter altereℓ aut augmẽteℓ aut genereℓ aut corrumpaℓ sed ecõtra nulla taliũ potest eẽ nisi sit prius loci mutatio. igitur natura ꝓr est qꝫ alie mutatões. vñ ꝑ ꝑncipio sumiℓ in phȳsicis. qꝺ dignius est potius eo qꝺ est indigniꝰ dñ mõ digniꝰ possibile est esse i natura. Sz posteriꝰ ꝺr qꝺ nõ solũ possibile est sed etiã necessariũ aliquẽ esse vnũ motũ ꝓtinuũ nõ interruptũ ſm oñe tℏs vt infra ꝓbabiℓ. et talis est motus localis. nullus aũt alius ꝑpetuus z ꝓtinuus esse ꝑt quia oẽs interrũpunt quiete aut ꝓtrarijs aut cõtradictõe. igitur localis motꝰ est aliꝭ prior. Deinde pℏs oñdit qꝺ motus localis est prior tpe. ꝑpetuũ et ſm tẽpus nõ interruptum precedit oẽ qꝺ incipit z desinit in tpe. solus autẽ motus localis est ꝑpetuus et aliꝭ incipiunt z in tpe desinũt. igitur est aliꝭ prior. Minor ptz. qa ꝑpetuitas tpis ꝑ se est in illo qꝺ ꝓmeritur se tpi nõ interruptũ in illo. per accñs aũt est in eo ſm successionẽ talez qꝺ finis vnius est initiũ alterius.

Sed in vno quidẽ aliquo et habentiũ generationẽ loci mutatõem necesse est postremã motuũ esse. Post eñ ipm̃ fieri primum alteratio et augmẽtũ sz loci mutatio tã perfectorũ motus ẽ sed alterũ necesse motuꝫ esse ſm loci mutationem prius qꝺ et generatõnis cã erit his qꝫ fiũt nõ factũ vt generans eius qꝺ generaℓ Qm̃ videℓ vtiqꝫ generatio esse prima motuũ ꝑpter id qꝺ fieri oportet esse primũ Hoc in vno quidez quolibet corũ qꝫ sunt sic se hz. sed alterũ necesse est prius aliqꝺ moueri his qꝫ fiũt cũ et ipm̃ non factũ esse ipo alterũ prius. Qm̃ igiℓ generationem ipossibile est esse primã. Dia ei essent que mouenℓ corruptibilia. manifestũ est. neqꝫ cõsequẽter motuũ neqꝫ vnꝰ prius ẽ Dico aũt ꝓsequẽter augmẽtum postea alterationẽ et decrementum et corruptõem. Omnes ei posteriores generatiõe sunt. Quare si nõ est generatio ꝓr loci mutatõne neqꝫ aliarũ neqꝫ vna ꝑmutationũ

¶ Hic pℏs excludit quãdã obiectõem que est motꝰ localis videℓ esse posterior in tpe. sicut ptz in aiali qꝺ ꝑmo generatur et deinde augmẽtaℓ et tertio alteraℓ in hũoribus et vltimo mouebiℓ localiter. Ad quã obiectõnem respondet pℏs qꝺ in vno et eodẽ indiuiduo qꝺ est oim vel plurium motuũ susceptibile motus localis est vltimꝰ motuũ. in illo eñ est via in esse que est generatio. et post illũ est alteratio. et augmẽtũ in ꝓsolidatõne z ꝙtitate debita organo ꝙ. et deinde loci mutatio est motus aialiũ iam ꝑfectorũ in esse et robore. et ꝙtitate organorũ. Sz in toto mũdo siue vniuerso necesse est esse ꝺdã alterũ nõ generatũ neqꝫ corruptũ neqꝫ alteratũ neqꝫ aucrũ. sed motum tm̃ motu locali et hoc est celuz quod est prius quolibet generato. cum sit causa generatõnis eorum que generantur hoc modo quo generans est causa generati. Impossibile eñ est esse generatõnem primam simpliciter in mutationiby mũdi. qm̃ si ipsa esset prior cũ primus motuꝫ sit principiorũ naturaliũ. tunc oporteret qꝺ ipsa principia rerũ essent corruptibilia ex eo qꝺ oñe generabile est corruptibile. z si principia mundi essent corruptibilia tunc per consequens oĩa alia essent corruptibilia et per consequens nihiℓ esset perpetuum et per cõsequens iretur in infinitum. quia cuiuslibet generabilis esset aliqua causa mouens precedens ipsum. et sic oporteret qꝺ mutatio eẽt ante mutationem in infinitũ. Si aũt generatio nõ ast añ loci mutatõem tunc manifestum est qꝺ neqꝫ aliquis consequẽtium motuũ post generatõem erit ante loci mutationem. sicut sunt augmẽtum et decremẽtum alteratio z corruptio Omnes eñ iste mutatões sunt posteriores quare si non est generatio prior loci mutatõne tũc etiam nulla aliaꝝ mutationũ prior est loci mutatione.

Omnino aũt videℓ qꝺ fit ipfectũ et ad principiũ iens. Quare qꝺ generatõe posterius natura prius est. Ultimũ aũt loci mutatio oĩby inẽ qꝫ sunt in generatione. Unde alia oĩno imobilia sunt viuẽtiũ ꝑpter indigentiã organi vt plãte et multa genera aialia. Perfectis aũt inest. Quare si magis inẽ loci mutatio magis ꝓpbẽdentiby naturã et motus hic primus aliorũ vtiqꝫ erit ſm substantiã ꝑpter hoc

¶ Hic pℏs ostendit motũ localẽ priorẽ pfectione quatuor rõnibꝫ. Quarũ prima est posterius via generatiõis est prius via perfectõnis motus localis est posterior via generationis. ergo est prior perfectõnis. Maior ptz. qa oñe quod generatur est impfectum ex quo ipm̃ tendit ad perfectionem. Minor patet. Nam in aialibus que generanℓ motus localis sequiℓ oñes alios motus. quia prius animal generaℓ et multis alteratiõibus alteratur qꝫ localiter moueaℓ. Secda rõ ille motus est pfectior ſm naturã qui inest pfectioribꝫ. sed sic est de motu locali. igitur est pfectior. Minor patet. quia hic motus non inest omnibus viuentibus. Quia nõ inẽ plantis que habent solum partem partis anime. Nec etiam inest animalibus imperfectis propter hoc qꝺ habent defectum organi motus ſm locum. vt ostree et conche. Nec enim non habent virtutem motiuam motus progressiui. et ideo

natura nō dedit eis organa ꝓpter qđ etiam dicamꝫ ipfecta. sed in oibus pfectis ſm aiam ſenſibilem quo ad oēs ſenſus ineſt motus ꝓgreſſiuus. et ideo ſi motus ſm locum pfectioribꝫ ineſt ſm naturā q̄ maxime ꝓprehendūtur de nature pfectione. tūc etiā oz q̄ motus hic ſit prior aliis ſm ſubſtātiā. qz vltimū ē qđ dat ſubſtātiā et definitionē et qđ eſt actꝰ z ꝓplemētū reſpectu oīm p̄cedētium.

Et qz nequaquā ſubſtātiā mutat qđ mouet motū in eo quod fertur Scōm em̄ hūc ſolū nihil mutatur in eſſe ſicut eius qđ alterat quale. eius aūt quod augetur et decremētum patientis quantum.

Hic phs ponit tertiam rōem ad idem. et eſt ille motus eſt pfectior aliis qui minus abijcit de ipius mobilis ſubſtantia. ſed ſic eſt de motu locali. igitur eſt oibus aliis pfectior. Maior patet. qz abiectio forme eſt quedā impfectio ex quo forma eſt actus et pfectio eius cuius eſt Minor ptz qz illud quod eſt vltimū dans ſubſtantiā et definitiōem et quod eſt actꝰ et ꝓplementū reſpectu oīm p̄cedentiū nihil tollit ab eſſe aut ſubſtantia. ſed ſic eſt de hoc motu. igit nihil mutat ab eſſe et ſubſtātia. Alij vero aliquid abijciūt a ſubſtātia. Nā id quod alterat mutat q̄le ſm eſſe. z ſi paſſio magis facta ſit incipit abijcere a ſubſtantia. Et in augmētatiōe mutat quātū. ſed ſolus motus localis nihil mutat omnino. ſed tranſfert totū mobile in alium locum

Maxime aūt manifeſtum eſt. quia mouens ipm ſeip̄m maxime mouet hunc ꝓprie q̄a ſm locū. et etiā dicimus hic eſſe eorū que mouent et mouentium principiū et primū in his q̄ mouentur ipm ſeip̄m mouens Quidez igit loci mutatio prima ſit manifeſtū eſt ex his. Que āt locimutatio prima ſit nunc monſtandū eſt Simul aūt et qđ nūc et prius poſitum eſt q̄ cōtingit quēdā motum ꝓtinuū eſſe et ꝓpetuū manifeſtum erit eadem methodo.

Hic phs ponit quartā rōem que ſumit ex pte mouētium et mobiliū et eſt iſta. motus localis eſt pfectiſſimi mouētis z pfectiſſimi mobilis igit motꝰ localis ſm naturam aliis motibꝫ eſt prior. Minor probat̄ ꝓmo de mouēte. qz eſt illius quod mouet ſeip̄m in cuius p̄tate eſt talis motus z nō alij. ſcdo de mobili. qz eſt celeſtis corporis qđ a ſuo mouente tali motu mouetur et nō alio. Et iō dicit q̄ iſte motus eſt principiū eorū que mouētur et mouet alia. qz ipe cauſat ea que aliq̄n mouent et aliquādo mouētur. vt patet ex prehabitis Et iaz pbatū eſt q̄ ipm ſeip̄m mouēs ꝓmū eſt in ordine eorū q̄ mouētur. igitur etiam ſuus motus qui eſt localis prior ē natura aliis motibus. igitur ex his oibꝫ q̄ dicta ſunt manifeſtum eſt. q̄ loci mutatio eſt ꝓma motuū et natura ꝓpter ſubſtātia

Qz localis motus ſit prior oibus aliis motibus.

Et videt q̄ nō. Naz ois motus localis ſui mobilis eſſe preſupponit ſicut oē accidens ſupponit eſſe ſui ſubiecti. eſſe aūt mobilis p̄ſupponit generationē cum eſſe ſit terminus generatōnis. igit oēm motū localē p̄ceſſit generatio Scōo ſicut ſe habēt termini motus inter ſe ſic ſe hñt motus inter ſe. terminꝰ aūt generatōnis eſt ſubſtātia. z termini alterationis et augmētatōis q̄ ſunt accītia abſoluta p̄cedūt terminū motus localis q̄ eſt accīs reſpectiuum. igit generatio ē prior aliis motibꝫ Tertio ſi motus localis eēt prior aliis motibꝫ hō eēt ex eo q̄ poſteriora via generatōnis eſſent ꝓra via pfectiōis. vt arguit phs hoc nō eſt dōm. q̄m motꝰ et ſenectꝰ ſunt poſteriora via generatōnis et tm̄ nō pfectiora Confirmatur de accidentibꝫ reſpectu ſubſtātie que ſunt ipa ſubſtātia poſteriora cū ex principijs ſubſtantie cauſant̄ et tamen nō oportet q̄ illa ſint priora via pfectōnis. igit motus localis nō eſt prior aliis motibꝫ Quarto nō eſt ꝓmus motꝰ tpe Nā nō eſt dare tēpus aliq̄d in quo nō ē motꝰ localis ceſſi q̄ eſt cā in actu z neceſſaria reſpectu aliarū mutationū cauſa aūt in actu et ſuū cauſatū ſil' ſunt tpe Quinto. nō pfectione. qz augmētatio ex eo q̄ aliq̄d ſuo ſubiecto addit videt pficere ipm magis q̄ loci mutatio nihil addendo Sexto phs in penultimo poſt p̄dicamēto enumerās ſpēs motus ponit motū localem vltimū. igitur.

In oppoſitū eſt doctrina phi in textu Et ꝓ reſponſione queſtionis ponit̄ maior iſta.

Neceſſe eſt localē eſſe motū primū ꝓtinuz et perpetuū. Minor. Sicut augmētatio preſupponit alterationē ita alteratio loci mutationē Cōcluſio Igitur motus localis oībus modis prioritatis i textu poſitis eſt prior motibus aliis.

Maior patet. qz ille motus eſt vnus ꝓmus ꝓtinuus et ꝓpetuus qui eſt primi mobilis. talis aūt eſt motꝰ localis igit. Maior patebit infra Minor ē phi in textu. ex eo q̄a oz ꝓus alterari aliq̄ ꝓ̄ augmētari. Sed dicere phs vult in poſtpredicamētis q̄ augmētatio nō neceſſario ꝓſupponit alterationem. Ad hoc dōm eſt q̄ dupl̄ accipitur augmētatio. vno mō generaliter in q̄ctum ē pre existentis q̄titatis maiorameētū qualitercūq; fiat illa maioratio ſiue p aduētū alicuius extrinſeci. ſiue nō. et ſic p̄ſupponit augmētatio alterationem z ſic capit̄ in poſtpredicamentis. Alio modo accipit̄ ꝓprie z tūc ꝓueuit ſic definiri. Augmētatio eſt preexiſtentis q̄titatis maiorameētum aduenientē aliq̄ extrinſeco q̄d p ꝓtutē aie cōuertit̄ in ſubſtātiam alicui ſm quālibet eius ptē. et ſic accipit̄ hic. Cōcluſio ptz p phm in textu. Maior alterius diſcurſus

Eſt duplex pfectio motus ſcz formalis z intrinſeca quā in ſe habet et alia extrinſeca quam habet expte mouētis et mobilis Minor. Primam attendit Ariſtote. in poſtpredicamentis. ſcdam vero phyloſophus naturalis. Concluſio Igit vno mō generatio precedit augmētatiōem. et hec alteratiōem et motū locale. Aliomodo ſit ecōuerſo vt alteratione poſterior eſt generatio ac augmētatione precedit alteratio et oīa hec loci mutatio.

Maior ptz. nā pfectio formalis et intrinſeca motus ſumitur ex pte termini ad quez et ex parte forme fluentis in motu. et ille motus eſt perfectior qui eſt ad perfectiorem terminū et qui eſt fluxus forme perfectioris. Et pfectio extrinſeca attenditur in motu ſm q̄ habet rōem

actionis et passionis vt scz est actio mouentis et mobilis pfectio. Dicitur em̃ hec perfectio extrinseca qz mouẽs et mobile sunt extra substantiam et essentiã mot⁹ et tali pfectione motus localis dr esse ꝓior alijs motib⁹. nõ ãt prima pfectõe Quinor patet. qm̃ pbs in postpdicamẽtis ordinat spẽs motus fm q ordinãtur pdicamẽta ad que est motus cõiter dictus. z sic pcedit motus q̃ est ad substantiam alios motus accñtales et inter motos accñtales ille est ꝓior in quo acquirit pfectius accñs Sed in proposito loquit pbs de motu fm esse qđ habet in rebus physicis in q̃strum scz est actio mouentis aut passio mobilis. et ita fm ordinẽ mouentiũ z mobiliũ attẽdit ordo motuũ. Et his patet cõclusio Nam attendendo diuersum ordinẽ pbs aliter et aliter ordinat spẽs mot⁹. Nam primus ordo q̃ in ꝓclusione rãgitur fm ordinẽ pdicamẽtoꝝ est formalis ordo quẽ ꝓsiderat logicus z sic generatio pcedit augmẽtatiõem et reliquos mot⁹ sicut substãtia accidens et augmẽtatio alteratiõem sicut q̃titas q̃litatẽ. z posterior est motus localis qui est ad vbi q̃d est minus ens reliquis accñtalib⁹ ad q̃ est motus z isto mõ loquit pbs in postpredicamentis dicẽs aliquid posse augeri anteq̃ alteret vt quadratũ gnomone circũscriptuz creuit. sed alteratũ nõ est. Creuit hoc est crescere aut augmẽtari intelligitur seu mathematice imaginat Nõ ãut potest fieri augmẽtatio realis et physica in natura nisi pcedente alteratiõe. vtz ꝑmo perigeneseos. oportet ei pcedere digestionẽ et alteratiõem cibi Etiã ad h̃ q fiat alteratio nccãriũ ẽ pcedere motũ localẽ p quẽ alterãs approximquat alterato. Et simiſiter via est ad generationem.

Ad obiecta i oppositum

Ad primũ dõm est. q nõ oẽ esse mobilis supponit generatiõem ei⁹. qz nõ oẽ mobile est generabile. sed aliq̃d est mobile qđ est ingenitũ z incorruptibile. illud scz q̃d p creatiõem incepit. Ad secũdũ patuit solutio ex dictis ex eo q nõ ꝓpanit hic fm ꝓpatiõem et ordinẽ suoꝝ terminorum. fz in ipsis fit ꝓpatio fm q reperiuntur in pfectionibus entibus. Aut dõm est. q dupl̃r motus cõsiderãtur. vno modo rõne fluxus et mutatiõis. Alio⁰ rõne forme fluẽtis. ꝑmo mõ ꝓsiderãdo mot⁹. motus localis est ꝓior oib⁹ alijs. qz ibi est pfectio fluxus. fz ſcdo mõ alij sunt pfectiores. illo tñ mõ hic non ꝓpantur ad inuicem. Et est notãdũ. q si prius et posterius simpliciter z vniuersaliter accipiantur tunc alteratio sine dubio ꝓior est generatione sed si accipiant in eodẽ nũero tunc generatio est ꝓior. qz nõ alterat nisi q̃d est. Ad tertiũ dõm est. q mors et senectus non ptinẽt ad viam generationis fz magis ptinẽt ad corruptiõnem rei Etiam illa auctoritas non est demonstratiua sed dũtaxat probabilis. et ideo in aliquibus habet veritatem. in aliquib⁹ ãut non vt in ꝓposito Aut dõm est. q auctoritas locum habet in perfectionibus subordinatis. Unde in pfectionib⁹ subordinatis ille pfectiones q̃ sunt posteriores generatione sunt ꝓiores perfectione. Nam perfectiones ꝓiores ordinantur ad posteriores tanq̃ ad finem sicut dispositiones ꝓiores ordinant ad introducendum formam substantialem. tam senectus nõ est de numero perfectionũ quãq̃ sit venerabilis et sequatur iuuẽtutem. ex hoc n̄ non sequitur q sit pfectior q̃ iuuẽtus. Et ad cõfirmationem dicẽdũ est. q q̃uis substantia cuz suis accidẽtibus sit perfectior q̃ sine illis. non tamẽ sequit̃ q accidentia fm se sumpta sunt substantia perfectiora ex eo q accidentia in toto suo genere sint imperfectiora ipsa substantia. Ad quartũ dicendũ est q quando dicitur q motus localis precedat alios motus tẽpore non debet intelligi q ꝓ aliquo tẽpore sit motus localis ꝓ quo nõ est generatio aut corruptio sed sic intelligitur q motus localis ille est coeũ⁹ toti tẽpori. alij ãut motus incipiũt et desinũt in quadam tpis pte. z ideo isti motus alij inducunt corruptionem Nam quicq̃d tempore mẽsuratur proprie dicto illud est generabile et corruptibile et transmutabile. tẽpus autẽ est magis cã corruptõnis q̃ generationis Et q̃uis motus localis fm omnes eius species nõ pcedat alios motus tẽpore vt patet de motibus animaliũ. vtiq̃ tamẽ fm vnã eius speciem que est motus localis circularis

Ad quintum dicendũ est q argumentũ pcederet si additio illa ad subiectum argueret perfectiõnem quam nõ arguit sed potius imperfectiõnem ex eo q ipa est tandem sui subiecti corruptiua cum ipsa necessario alterationem p̃supponat illa em̃ inducit sui subiecti corruptionez

Ad vltimũ patuit solutio ex dictis

Incidunt dubia quoꝝ

primũ est. An posterioꝝ generatione sint ꝓioꝝ natura et perfectione. Et videtur q nõ Nam generatiõe ꝓioꝝ sunt perfectione z natura ꝓioꝝ. vt patet de intelligentia. Solutio q sic. vt patet per pbm in textu. Et ad obiectũ in oppositũ dicendũ est. q q̃uis ꝑma intelligentia sit creatione ꝓior. nõ tamẽ ꝓior generatiõe. ex eo q creatio non est ab aliquo impfecto ad perfectiõem tendente cũ ipa vnio nõ precedat vnitũ esse. nec potẽtia actũ fz simul ipm totũ terminat creationis actũ.

Secũdum dubium est.

An mot⁹ localis aliq̃d abijciat de sui mobilis substãtia Et videt q sic. q̃m ois motus abijcit terminũ a quo a substantia mobilis. ꝺa sicut p alteratiõem mutat̃ qualitas. et per augmẽtationem q̃titas ita per loci mutationem vbi. igitur oñis motus abijcit aliquid a substantia mobilis Solutio q non vt patet per pbm in textu

Ad obiectũ in oppositũ dõm est p interemptiõnem ꝓñe qz q̃litas et q̃titas sit accñtia absoluta q̃ oriunt̃ abirrincipijs ꝓncipijs substãtie. et ita corꝝ variatio arguit etiã variationẽ in substãtia. fz vbi dr solũ vnã formã respectiuã ab extrinseco scz loco causarã. et ideo ipo variato non seq̃t per se variatio in substãtia. Et dr notanter per se. qz per accidẽs pt simul cũ motu locali fieri alteratio aut etiam augmentatio. et sic patet q alij motus abijciunt aliq̃d absolutũ a substãtia mobilis hoc est aliquã formã accñtalẽ z nõ aliq̃d intrinsecũ qđ est de suba ipi⁹ mobilis

Tertium dubium est.

An motus ꝑmi mouẽtis seipm̃ sit pfectior motu inferiorum Et videt q non qm̃ generatio istoꝝ inferiorũ est finis motus celi. Finis ãut est nobilior his q̃ sunt ad finẽ. igitur motus istoꝝ inferiorũ est pfectior motu ꝑmi mouẽtis. Sc⁰ q sic vt inquit pbus. Ad obiectũ in oppositũ dicendũ est. q duplex est finis motus celi. vnus est finis in se fm venera. dõm Alber. z ille est renouatio fm situz. Alius est finis in alio. z ille est duplex vnus est proximus a pbis naturalibus motus. et talis

dicit ista ꝓ inferio ꝓ generatio cū sit quedā vita oīb⁹ deor sum subsistentib⁹. et talem finē nō est necē esse pfectiorez his q̄ sunt ad finē. Alius est finis vltim⁹. ⁊ est cōpletio nūeri electorū quē nō nouerūt pbi et iste finis est melior his q̄ sunt ad finem.

Quartum dubium est.

An alius motus ꝑ a motu locali posset esse cōtinuus et et ꝑpetuus Et videtur ꝓmo q̄ sic. q̄m ois motus ē de genere ꝓtinuorū vt patet tertio huius et sexto Se cūdo. nā generationes et corruptiones sunt ꝑpetue. igit alius motus a motu locali p̄t esse ꝑpetuus Solutio. q̄ dupliciter dr motus ꝓtinuus. vno⁰ q̄ ē de genere cōtinuoꝝ eo q̄ ptes eius copulant ad inuicē p̄ successiones et sic ois motus est cōtinu⁹. Alio⁰ dr cōtinuus q̄ nūq̄ intercipitur ꝑ q̄tē nec i p̄ncipio medio nec fine. ⁊ sic tm valet ꝓtinuū sicut perpetue duratōnis. ⁊ de tali quiete est hic ad ꝓpositū. Et per hoc dō̄m est ad dubiū. q̄ nullus motus a motu locali p̄t esse ꝓtinu⁹. ꝗa oīs motus est de cōtrario in ꝓtrariū finitus et terminatus per suos terminos. oēs aūt alij motus a motu locali sunt inter terminos ꝓtrarios aut ad mīnus inter termios oppositos vt alteratio inter qualitates ꝓtrarias. ⁊ augmētatio inter q̄titatem pfectā et imꝑfectam. generatio et corruptio inter esse et nō esse. igit oīes illi motus sunt finiti. tā clarū est q̄ nullus motus finitus et terminatus est continuus. igitur nullus alius a motu locali est cōtinuus ⁊ ꝑpetuus. Nec valet instantia si dicatur q̄ generatio nō est inter cōtraria. sed magis inter ꝓtradictoria. ꝗa dūmodo illi termini habeāt repugnātiam inter se et ex ipis nō possit fieri vnū. tunc ip possibile est tales motus ad inuicē cōtinuari. modo esse et nō esse ad inuicē repugnāt. Nec valet si dicat q̄ generatio nō terminat ꝑ quietē. ꝗa quies solū opponitur motui q̄ ꝗuis generationi nō opponat quies. tū sibi opponit imutatio siue imobilitas q̄dā. et ī potest interrūpi per talem imutatōem. sicut motus per quietem. Et licet generatio et corruptio cōtrarient. tñ generatio potest bene opponi imutatōni Nam vnū ⁊ idē diuersimode diuersis opponitur Nec potest dici q̄ generatio et corruptio hoc modo ad inuicem cōtinuent sic q̄ post generatōem rei sequat imediate corruptio. q̄ sic nihil generaret. q̄ res nullo modo haberent esse cuz fieret cōtinua mutatio de generatōne in corruptōnem Itē sequeret q̄ q̄n res generaret tenderet ad nō esse. ꝗa oīs motus denoiatur totus ab vltimo termio ad quem.

Ad obiecta in oppositum Ad p̄mū ptz ex dictis

Ad secūdū dō̄m est q̄ licet generatōnes ⁊ corruptiones ꝑpetuē fm spēm. tñ nulla eadē ḡnatio nūero est ꝑpetua nec ex ipis oibus pōt fieri vna cōtinua mutatio ex eo. q̄ nō p̄nt plures ḡnatōnes ⁊ corruptiones ad inuicē ꝓtinuari

Q Quidē igit alioꝝ motuū ꝓtinuū neq̄ vnū cōtingit esse ex dictis manifestū est. Oīs em̄ ex oppositis in cōtraria sunt mot⁹ et mutatōnes vt generatōi quidē et corruptōi ens ⁊ non ens termini sunt. Alteratōi cōtrarie passiones augmēto et decremento aut magnitudo aut puitas aut pfectio magnitudinis aut imꝑfectio. Cōtrarij aūt sunt qui sunt in cōtraria. Od aūt nō ſp mouet fm būc motū existens p̄ius neesse est p̄ius quiescere. Manifestū igitur q̄m quiescet in contrario mutans.

¶ Istud est capitulū secūdū in quo pbs ostendit q̄ ꝓtingit motū localem esse ꝓtinuum ⁊ semꝑ et nullū aliū Nā nullus motus qui est inter ꝓtraria aut ꝓtradictoria ꝑt esse ꝑpetuus. sed ois motus alius a motu locali circulari est inter ꝓtraria aut ꝑdictoria. igit nullus talis potest esse ꝑpetuus. Maio⁹ ꝓbat. q̄ oē illud quiescit q̄d mouetur in ꝓtrariū tanq̄ in terminū. q̄ ꝓtraria continuari non possunt. igit oportet mobile sub ꝓtrario quiescere ⁊ nō moueri vno cōtinuo motu sicut cū aliquid mouetur de calido in frigidū oportet mobile sub frigido quiescere Mino⁹ ꝓbatur. q̄ generationis et corruptionis termini sunt esse et nō esse. alteratōnis aūt termini sunt contrarie passiones. augmētatōnis aūt et dimīnutōnis magnitudo ⁊ puitas aut verius magnitudinis pfectio ⁊ imꝑfectio. et sicut non p̄uenit actio alicuius rei fm naturam nisi a forma sua ꝓpria fm naturam. verbi gratia. actio hois nō ꝑuenit nisi a forma ꝓpria hois. ita etiam robur illius actionis est in q̄titate hois debita. Est em̄ in hoie maximū determinatū ⁊ mīnimū. ⁊ extra illud nō est q̄titas i qua saluet actio forme hominis. ⁊ iō oīm natura ꝑstantium est terminus aliquis et rō pfectionis et magnitudinis siue augmenti. et si forma sit extra q̄titatem illa nō agit opus hois aut alterius nature sed corrūpetur. sed fm oēs istos enūeratos terminos ꝓtrarij motus dicuntur qui sunt in ꝓtraria. q̄ illi etiā idem motus sunt ex contrarijs. ꝺcꝺ aūt sic est q̄d nō ſp continue mouetur fm eūdem motū nūero et spē quo p̄ius mouebat illud necesse est quiescere in fine motus eiusdem. Igitur manifestum est. q̄ oīe illud quiescit q̄d mutat in ꝓtrarium sicut in terminū.

Similter aūt et in mutationib⁹. opponunt em̄ generatio et corruptio simpliciter et singularis singulari. quare si impossibile est sil' mutari oppositas nō erit continua mutatio. ſz medium erit ipoꝝ tempus. Nihil em̄ differt cōtraria aut nō ꝓtrarias esse fm ꝓtradictionē mutationes si solum impossibile sit eidē sil' inesse Hoc em̄ rōni nihil vtile est Neq̄ si nō necesse ē q̄escere in cōtradictiōe neq̄ est mutatio quieti cōtraria. Nō ei fortassis quiescit q̄d nō est. corrūpit aūt in nō ens Sz si solū mediū sit tēpus sic em̄ nō erit mutatio continua Neq̄ em̄ in p̄ioribus motibus cōtrarietas vtile fuit sed nō cōtingere simul esse Non oportet aūt turbari q̄d idē pluribus erit contrariū vt motus et statui et motui qui est in cōtrariū sed hoc solū est accidere q̄d opponit quodāmodo et motui et q̄eti motus cōtrarius. sicut equale et mēsurabile excellenti. et ei q̄d excellit et nō cōtingit sil' oppositos neq̄ motus neq̄ mutatōes esse.

Hic pbs ostēdit q̄ idē sit in mutatōib⁹ q̄ nō sunt mot⁹ quia generatio vniuersalis opponitur corruptōni vl'. ⁊ generatio singularis hui⁹ opponitur corruptōni singulari

eiusdem Cū igitur ipossibile sit simul opposita ineē eidē impossibile erit ineſſe eidē motus vel mutatōes oppositas. z si impossibile est simul ineſſe eidem mutatōes oppositas tūc ipossibile est q̄ ꝓtinua sit mutatio q̄ est de opposito in oppositum et reflectēs ab opposito in ipm cōtinuū autē in mutatōib⁹ non est interruptū nisi tpe. igitur tp̄s aliq̄d quietis est inter duas tales mutationes. Ex quo ad hāc demonstratōem nulla hz drām vtrū dicam⁹ duas mutatōnes q̄ nō p̄nt esse ꝓtinue ꝓtrarias aut nō cōtrarias sed fm ꝓtradictōem dūmō ostendatur q̄ non possint esse simul in vno tpe in eodē subiecto mutabili. hec em̄ solū vtile est nobis fm ꝓbatōem qua intendim⁹ ꝓbare q̄ nō possit esse cōtinuitas fm tēpus indeficiens in oib⁹ mutatōnib⁹ q̄ sunt ad formā. nec iterū nccariū est h ꝓbare q̄ in ꝓtradictōne nō est quies pure sed īmutatio sz de illa materia satis determinatū est in quinto huius Nec nccariū est hic ꝓbare aut distinguere q̄ mutatio non est ꝓria q̄eti sz potius motus. fortasse em̄ verū est. q̄ non quiescit id q̄d non est actu. z constat q̄ corruptio mutatio est ad non ens. et ideo nō terminat ad quietem sed ad īmutatōem vbi quies valde large accipitur. de illo tū nō est necesse aliquid in ꝓposito ꝓbare sz hoc ꝓbādum est solū q̄ mutationes oppositе intercipiunt medio tpe. et p hoc etiam derelinquitur ꝓbatū q̄ mutatio non est continua Et q̄d dictū est ꝓius q̄ nō insint simul eisdem nō fuit vtile nobis ad declarandū illud q̄d volum⁹ declarare ꝓpter q̄ sunt ꝓtrarij sz tm̄ ꝓpter hoc. q̄ nō est ꝓtingere illos sil ineſſe eidez in tpe non interrupto. Nec etiam aliqs debet turbari ex eo q̄ dicit idē esse pluribus ꝓtrariū vt sez q̄ motus ꝓtrariat motui et quieti. Motui em̄ q̄ est in cōtrariū vnū ꝓtrariat motus q̄ est in contrariū sibi oppositum. et etiam quieti que est in cōtrario illo ex quo est motus. q⁹ dictū est q̄ ꝓtrariatur ei q̄ est in termino a quo z nō quieti in termino ad quē. sed hoc q̄d hic intenditur est illud quod idem mō quodaz opponit pluribus sicut motus motui et quieti sicut equale et medium opponitur excellenti et ei q̄d excellitur ab ipso. hoc em̄ ꝓtingere potest sez q̄ vnū nō fm idem acceptū habeat plura cōtraria sicut mediū oppositū extremis. Ex necessariū est dicere hoc q̄ siue vere siue non vere opponit q̄ non cōtingit simul oppositos motus siue mutatōnes eidē ineſſe. Sed de oib⁹ sufficienter in q̄nto huius determinatum est. et ideo ad longum ea repetere ꝓternecessariū est. sed ex his q̄ dicta sunt quatuor p̄nt colligi ꝓpōes ex quib⁹ de facili demonstrat id q̄d hic intenditur. Ex est ꝓma q̄ ois motus qui est ad formā z non ad vbi z siliter ois mutatio est de opposito in oppositū. Scda est q̄ oppositi motus z mutatōnes sunt que sunt in oppositis. Tertia vero est q̄ q̄n idem nūero motū mouet duobus motib⁹ oppositis hoc erit successiue in tēpore z necesse est q̄ inter illos duos motus cadat tēpus. Quarta ē. q̄ mot⁹ inter quos cadit tēpus sunt interrupti z nō cōtinui. Cum em̄ oīe q̄d mouet sit in potentia q̄dū mouetur. z omnis potentia ꝓgreditur ad actum. oportet q̄ cū est in cōtrario ad quod mouet sit in actu. quia hoc est terminus motus eius. ergo aut tunc est non in motu sed in motū esse. aut ipm mouetur adhuc. si aūt nō est in motu sed in motū eē tūc habetur ꝓpositū. sez q̄ motus non est cōtinuus sed interruptus. si aūt est adhuc in motu. igitur adhuc est in potentia. et ꝓius habitum est q̄ erat in habitu siue in actu. ergo idem et fm idem est in potentia et in actu. et per consequens simul est in actu et non in actu quod est impossibile. igitur necesse est in termino quiescere.

Quod aūt in generatione et corruptione et penitus inconueniens esse videbitur si factum mox necesse est corrūpi. et nullo tempore permanere Quare ex his vtiq̄ fides aliis fiet. ꝓbi sicum em̄ quod similiter se hz in oīb⁹

¶ Nic phus ostēdit q̄ generatio et corruptio non sunt motus perpetui. quia generatio et corruptio habent terminū. igitur nō possunt ꝓpetuari nisi p reflectōem sed nō possunt hoc modo ꝓpetuari. igit. Minor ꝓbatur. q⁹ si generatū mox cōtinue sine interpositione quietis corrūperetur z nullo tēpore permaneret tūc ois labor nature esset frustra. q̄a natura laborat generando ad hoc vt res aliq̄d̄ū in esse permaneat. Ex etiam tunc sequeretur q̄ nunq̄ aliquid generaretur. sed tm̄ esset generatio et non terminaret ad eius generatum. et id quod corrūpereretur non esset simpliciter sed fm quid sez inq̄tum fuit in generatione. sed istud est cōtra rationem generatōnis z corruptionis quia generatio est via ad esse simpliciter. z corruptio via ad non esse simpliciter Ex his vtiq̄ fides p̄t ineſſe de aliis motib⁹. q̄a ista ratio ē generalis de oib⁹ motibus q̄a in omnib⁹ motibus potentia ꝓcedit ad actuz. vt sit in illo. Et fm dicta si motus non terminat tunc nunq̄ eēt in actu id q̄d est in potētia. et tūc potentia eēt frustra et fm hoc etiam res ꝓcedit ad actum. et recedit ab actu per motum aut per mutatōem oppositam absq̄ hoc q̄ nunq̄ peruenit ad actum illum que oīa sunt absurda. z ideo etiam nulla mutatione aut motu potest eē id quod dictū est. Naturale em̄ est q̄ in oīb⁹ similiter se habeat. quia omnes similes sunt in hoc q̄ terminati sunt et oppositi z q̄ in eis ꝓgredit potētia ad actum.

Q aūt contingit esse quēdā motum infinitū vnū existentē cōtinuū et hic circularis nūc dicemus Omne quidē em̄ quod mouetur fertur aut circulariter aut fm rectitudinē aut mixtum Quare si neq̄ illorum alter cōtinuus ē neq̄ ex vtrisq̄ possibile est cōtinuū esse.

¶ Istud est capitulū tertiū in quo phs ostendit q̄ motus reflexus nō potest esse cōtinuus et vnus sz per q̄tē interruptus sed solū circularis Ex diuidit in duas partes. In qua⁹ ꝓma ostēdit ꝓpositū pmittendo diuisionem motus localis. In secunda vero mouet tres dubitationes. ibi. vñ et dubitatōem. Quātū igitur ad primaz eius ptem dicit phs. q̄ ꝓtingit aliquē motum localez esse ꝓtinuū et infinitū. et hic est circularis. Ex pro eius intellectu ponit diuisionē motus dicēs. q̄ oē q̄d mouet fm locū nccē est vno triū modo⁹ moueri. aut em̄ mouet circulariter. aut fm rectā lineā. aut fm motū mixtū. q̄re si ostēdat q̄ nullus alio⁹ motuū p̄t esse ꝓtinu⁹ puta fm rectā lineā aut fm rcām lineā et circularē ꝓpositū sequitur ꝓbatū fore. q̄ solus motus circularis p̄t eē ꝓpetuus

Q aūt ferk fm rectum et finitum nō feratur ꝓtinue. manifestū est. Reflectik enim reflexum autem fm rectum per contrarios motus mouetur. Contrarius em̄ fm locū est qui est sursum. ei qui est deorsum. Et qui est ante ei qui

est retro. et qui est ad sinistrum ei qui est ad dextrum. Loci enim cōtrarietates be sunt Quis ātem est vnus et cōtinuus motus prius definitū est. quia qui est vnus et in vno tempore et indifferenti fm speciem.

¶ Hic phūs ostendit propositum scz q nullus motus localis pter circularem pōt esse perpetuus. et hoc primo probat dupliciter scz demōstrative. et logice. ibi rōnabiliter aūt. Demōstrative sic. Nam sicut dictū est si aliquis motus localis est ppetuus. aut est fm lineā rectā hoc est rectus motus. aut fm rectam lineā et circularē ppositus hoc est mixtus. sed rectus nō potest esse perpetuus nec ex recto et circulari cōpositus. igitur solus motus circularis est ppetuus. Quātem rectus non pōt esse ppetuus. pz ḡa si rectus esset ppetuus aut fieret super magnitudinē finitam aut infinitam. neutrum illorū est dōm. igit. Minor pz. Non sup magnitudinē infinitam. ḡa talis magnitudo nō est vt inquit phūs tertio physicorū. Nō sup magnitudinē finitam. ḡa tūc nō potest esse perpetuus nisi per reflectōnē a principio recti ad finē eiusdē et a fine eiusdē ad principiū eiusdē sine interpositōe ḡtis: hoc autem impossibile est igit motus rectus nō potest esse ppetuus. Minor pbatur. qz motus reflexus nō est vnus cū primo siue directo motu. igitur nō est vnus motus ppetuus. Alīs pbat duabus rōnibus. Quarū prima est illa q differūt fm spēm non efficiūt aliquod vnū cōtinuū. sed motus reflectiōis differt a motu principali scz recto fm spēm. igit non sunt vnus motus. Minor patet. qz motus contrarij nō sunt vnus fm speciem. sed motus directus et reflexus sunt cōtrarij. igitur nō sunt vnus motus specie. Minor patz qm sunt fm distantias locales cōtrarias. quia si vnus est sursum. alter est deorsum. et si vnus est ad dextrū. alius est ad sinistrū. et si vnus est ante. alius est retro. et sic iste sex differētie positionū sunt cōtrarie. igit motus directus et reflexus sunt ctrarij. Iste enim differentie positionum sunt in hoīe differentes virtute et alique figura. Ctriā reperiunt in mūdo vt patebit in secūdo celi latius. Et subungit phūs q in quinto huius sufficienter dictū ē. ḡ motus dr vnus et cōtinuus. et quot requiruntur ad essentiam vnius et ctinui motus et dictū fuit q ad hoc q motus sit vnus et cōtinuus. oportet q sit vni mobilis fm nūerum et in vnico tempore. et ad vnū fm speciem

Tria enim habet quodcūq mouetur. vt bomo aut deus. et quādo vt tēpus. et tertiū in quo hoc autem est locus aut passio aut spēs aut magnitudo. Cōtraria enim differūt spē et nō vnus sunt loci aūt dicte differentie.

Hic etiam phūs resumit aliqua prius dicta scz in quinto physicorū dicēs. q tria requiruntur ad ctinuitatē motus. quorū primū est id quod mouet. vt homo aut astrum q dā quidā scz empedocles et alij credebāt esse deum. et tale in motu cōtinuo debet esse vnū nūero. secūdum est qn siue temp in quo est motus quod debet esse vnum et nō interruptū. Tertiū est in quo est motus fm genus aut speciē. sicut est locus in motu locali. aut passio in motu quantitatis. aut species in motu generationis et corruptiōis. aut magnitudo sicut est in motu augmenti vel diminutionis. qz cōtraria inter que est omnis motus differunt spē et nō sunt vnū. Manifestū enim est q predicte differentie sunt loci et sunt contrarie.

Signū aūt q motus cōtrarius est qui ē ab a ad b. ei qui est ab ipso b ad a. Et quia stant et repausant adinuicem si simul fiant.

Hic phūs oñdit q̄d dcm̄ est a signo cuius sit manifestū signū tamē phans ctrarietatē dr̄ā. est q motus q̄ sunt inter tales dr̄as sunt cōtrarij. Nā si aliqua diuisio physici loci signet p a. b lineā siue a sursuz in deorsuz siue fm alias dr̄as situs motus qui est ab a in b. contrarius erit motui qui ē ecōuerso ab ipso b in a. et corpora mota etiā erunt cōtraria fm qualitates. Qt q motus tales sint cōtrarij. pbat phūs sic. ḡa si sint in eodē mobili stante et q̄escunt et repausant et corrūpunt se inuicez. et si sint in diuersis mobilibus directe ex opposito sibi obuiātibus iterū sistūt se et repausant si fuerint equaliter fortes. Nam sicut supdictū est. q in motu ad formā necesse ē quiescere anteq̄ redeat in primū oppositū ex quo fuit motus. ita necesse ē requiescere resistens in linea recta anteq̄ redeat ad situm ex quo fuit motus.

Et in circulo silr vt q̄ est a b a in b ei q̄ est a b a in c. Sistūt ei et si cōtinui sint. et si nō fiat reflexio propter id q contraria se se corrūpunt et p hibent ad inuicem: sed non qui est in latus ei q̄ est sursum.

¶ Hic phūs ostendit q in circulo quantū ad illū motū qui nō est circuli sed alicuius sup circulū moti nō pōt aliquid ctinue reflecti. Nam si accipiatur portio aut minor semicirculo q̄ sit a c tunc dr q motus qui est sup portionem illam q̄ est ab a in c. oppositus est pdicto mō oppositōnis ei q̄ est ecōuerso ab eo q̄d est c in id q̄d est a. stat ei et q̄escit vnus motus ab alio q̄uis vterq in se sit ctinuus etiam si nō fiat reflexio qn vnū motū istoz duoz motuū venit directe ctra alterū per oppositas virtutes mouentium. Et hoc est ideo. ḡa cōtraria seinuicem corrumpūt et prohibent ad inuicem. et ideo quecunq sunt seinuicē corrūpentia et prohibentia aliq̄d habēt ctrarietatē Dīa men ille qui est ad latus nō est contrarius ei q̄ est directe sursum. ḡa illi situs nō sunt oppositi dr̄ie. ḡa dextrum non opponitur ei quod est sursum. et ideo etiam reflexio nō pōt esse inter illa. quia impossibile est q idez motum simul moueatur motibus illis. et ideo non potest esse cōpositus motus ex talibus differentijs situs nō oppositis pter quod etiam de talibus motibus non oportet adducere demōstrationē. Cū aūt et ad istam et ad pcedentes demōstratiōnes nihil exigatur. pbandū nisi q necessario intercidat tempus q̄tis inter duos motus qui sunt ex oppositis eisdē ad opposita eadē postea demōstrabitur

Maxime aūt manifestum q impossibile est continuum esse qui est in rectitudine motum. quia reflexum necesse est stare non solum in recta sed et si fm circulum feratur Non enim idem est in cirulo ferri et circulum Est enim aliquando q̄dē ctinuū qō mouetur. Aliqn aūt in idem venies vnde motū est reflecti iterum

¶ Hic phūs ostendit q maxime manifestū est q ipossi

bile ēq duo motus sint ꝓtinui q̄ sunt ſm rectitudinē eun tes ⁊ reflexi inter easdē dnās situs ꝓtrarias. qz oē refle/ xum nēce est stare nō solū in recta magnitudine. sed etiā si ſm circulū moueat. Nō em idē est aliq̄d ferri circulo hoc ē sup circulū. ⁊ circulū ipm ferri. qz aliq̄n id qđ mouet est cō tinuū in motu situ qñ circulus mouet circulādo. ⁊ tūc dr moueri circulus. aliq̄n aūt aliq̄d mouet reflexuz tra q̄ sup eūdē arcū circuli sup quē venit in aliquē pūctū reuertitur et reflectit in pūctū vnde exiuit. ⁊ hoc nō mouet circulan/ do. sed reflectēdo. qđ nō fit in circulatōe circuli. qz quicūq arcus in circulatōe eleuat. tūc ille idē dep̄mit. ⁊ nō fit ꝑ eūdē arcū. ⁊ hec est differentia inter moueri circuluz ⁊ mo/ ueri p reflexionē super circulum

¶ Q aūt necesse est stare fides est nō solū in sen su. sed in rōne. Principiū aūt hoc est Triby em̄ existentiby ꝓncipio medio ⁊ fine. mediū ad vtrū q̄ est ⁊ vnū numero. rōne aūt duo: Ampli9 ali ud est qđ est potentia ⁊ qđ est actu. Quare rec/ te que infra sunt terminoz sz q̄libet. si igit potē tia q̄dē est mediū. actu aūt nō ē nisi diuidit hāc sic et stans iterū inceperit moueri. Sic aūt me diū ꝓncipiū fit ⁊ finis: principiū q̄dez posteri/ oris . finis aūt ꝓncipij

¶ Hic pbs ponit secūdā rōnem q̄ ꝓbat motū reflexum nō esse ꝑpetuū. qz nēcariū est mobile in reflexionis pūcto q̄ escere. ⁊ illud fidē ⁊ pbatōem accipit nō solum iudicio sen sus aut in sensu in quo aliq̄n manifestat. sed etiā p rōnem Nā manifestū est p sensum. qz sic ē. sed ꝓpter qđ sic est ac/ cipit p rōnē. Et p̄t sic formari rō. In em illo signo mobi le q̄scit adequate in quo est in actu. sed in termino refle/ xionis mobile existit adequate in actu. g̃ ibi q̄scit. Et p declaratōe maioris pbs p̄supponit duo. Primo supponit q̄ tria sunt in oiby motiby reflexionis. scz ꝓncipiū. mediuz et finis Principiū q̄dē vnde vadit motus ꝓmus. ⁊ medi ūm in q̄ finit motus ꝓmus ⁊ incipit secūdus. mediū em̄ ad vtrūq ꝓparatū est tā finis q̄ ꝓncipiuz. Et quāuis sit vnū numero ⁊ suba. rōne ⁊ forma est duo. qz alia ē rō ꝓncipij ⁊ alia finis. Dicit aūt in ordine ad ꝓxē ꝓtē mo/ tus finis. ⁊ in ordine ad posterius ꝓncipiū. Explī grā si fi at motus ab. a. in. c. p signū medium. b. tūc. b. est finis pri/ me medietatis illius mot9 ⁊ ꝓncipiū secūde medietatis Secūdo supponit q̄ in oi motu dupl'r dr aliq̄d ꝓncipiuz alicui9 motus aut finis. scz in actu ⁊ in potētia Principiū in actu dr in q̄ mobile erat adeq̄te qñ incepit moueri. et fi nis in actu dr in quo est adequate qñ desinit moueri. qz q̄ diu motus durat in esse motus. tā diu res est in potentia qñ aūt est in termino mot9 tūc est res mota in actu ⁊ i mo tum fuisse ⁊ nō in motu. Principiuz ꝓo in potētia dr in q̄ mobile p̄t esse adequate in ꝓncipio mot9. ⁊ finis in poten tia etiā dr in q̄ pōt esse adeq̄te in ꝓte posteriori. Istis prę/ missis. ꝓbat maiorē p̄dicte rōis dicēs. q̄ in motu ꝓtinuo sup lineā rectā nullū signū mediū est actu ꝓncipiū ⁊ finis. hoc est in nullo signo medio mobile fuit adeq̄te in actu. p pter hoc. qz ibi nō quieuit. sed si ibi q̄euisset fuisset ibi i ac tu. ⁊ hoc est. qz p nullū tp̄s p̄cise est sup illud signū. ⁊ p hoc vult pbs q̄ in quocūq signo mobile est adequate in ac tu in illo quieſcit.

¶ Dico aūt. vt si qđ ferk a b a in b stet ⁊ iterū fe/ rak in c. Cū aūt ꝓtinue ferak neq̄ factū esse ne/ q̄ abesse possibile est a ſm b signū. sed soluz ēē in nūc. in tpe aūt nullo p̄ter cui9 ipm nūc est di uisio tp̄is in tres a b c. Si āt adesse ꝓcedat ali q̄s ⁊ abesse sp stabit a qđ ferk. Impossibile em̄ est simul adesse in b. ⁊ abesse in alio. g̃ ⁊ alio sig no tp̄is est. Tēpus itaq̄ erit qđ in medio. q̄re q̄scit a in b. Silr aūt est in alīs signis. eadem em̄ rō est in oiby. Cū aūt vtak a qđ fertur ipo b medio ꝓncipio ⁊ fine necesse est stare ꝓpter id q̄ duo facit. sicut vtiq̄ si ⁊ intelliget. sed ab a q̄ dem signo abfuit ꝓncipio in c autem affuit cum perficiat et stet

¶ Hic p̄bus illud qđ dem̄ est declarat exēplariter dicēs Nā si mobile ferak ꝓtinue ab. a. in. b. ⁊ vlteri9 in. c. ipsum nūq̄ est in. b. p̄cise. qz nō esset in eo nisi vt in nūc indiuisibi li. ⁊ tale nūc nō est dabile in tpe. qz tunc nō imaginak nisi tanq̄ diuisio. id est tanq̄ signuz diuisionis inter ptes tp̄is et sic q̄diu nō accipit vt actu p̄cās ⁊ actu diuidēs. tūc nō est nisi in potentia. Et eodē mō est in motiby reflexis. qz fi nis linee sup quā est mot9 nēcario accipit ⁊ in rōne finis ⁊ in rōne ꝓncipij ſm actū ⁊ nō ſm potentiā. oportz em̄ q̄ in aliq̄ indiuisibili finiak p̄mus mot9. ⁊ ab eodē incipiat refle xio secūdi mot9. g̃ qđ mouet motu reflexo nēcario vtitur pūcto finali linee vno ſm subiectuz. sed duoby ſm formaz et rōnem. qz vtik vt fine actu finiente vt ꝓncipio actu ꝓnci piante. Hui9 ex9 est. sit. a. signū eius qđ mouet reflexiue et linea sup quā mouet ⁊ reflectit sit. b. c. ⁊ venit. a. ex. b. in. c. ⁊ reuertit ex. c. in. b. tūc vtik ipso pūcto. c. vt fine mot9 directi ⁊ ꝓncipio mot9 reflexi. g̃ nēcario erūt ibi due quie tes ⁊ duo motus. vna quies ex q̄ est mot9 ꝑm9 q̄ vocak q̄es in termino a q̄. illa fuit in. b. añq̄ moueret ꝓmo mo tu. ⁊ alia ps ad quā terminak mot9 idem ex q̄ est motus reflexus. ⁊ illa q̄es est in. c. g̃ necesse est esse quatuor tpa q̄ mensurant dictas q̄etes ⁊ dictos mot9. ¶ Sed forte di/ ceret aliq̄s q̄ in. c. nō ꝑuit. hoc est impossibile. qz cuz ferak cōtinue motu ꝓmo vsq̄ ad. c. non potuit simul ⁊ semel in vno instanti factū esse in. c. ⁊ in fine ꝓmi motus ⁊ abesse ab ipso fm ꝓncipiū secūdi mot9. qz aliter indiuisibile essz diui sibile. qz manifestū est q̄ nō potuit in eodē indiuisibili ad/ esse ⁊ abesse. ergo oportz q̄ in parte eius adesset ⁊ in parte abesset. ⁊ sic esset diuisibile. ꝓstat aūt q̄. a. aliq̄n est in tp̄o si gno. b. sed cū. b. sit indiuisibile non p̄t esse in tempore. vel in aliqua parte tp̄is. sed in indiuisibili nunc tp̄is. g̃ nūc est diuisio tp̄is sicut pūctum linee. ipm aūt. b. est ꝓncipiū ex q̄ est motus. ⁊ motus nō est in ipso. qz mot9 vt in sexto hu ius ostensum est nō hz ꝓncipiū qđ est motus. Eadē autez rō est de. c. qđ est indiuisibile. qz terminus motus est indi uisibilis. Si ergo aliq̄s ꝓcedat q̄. a. simul adsit in. b. ⁊ ab/ sit ab eo tūc cū res stat qñ est in eodem indiuisibili. eo q̄ si militer se habeat nūc ⁊ ꝓus. tūc semp stabit in toto motu ipsius. a. qđ nō causat suū motum nisi fluxu ꝓtinuo ab ip so indiuisibili a quo fluit motus. Quia g̃ sit impossibile nō p̄t aliquo mō ꝓcedt q̄ in vno indiuisibili tp̄is affuerit a in. c. in fine ꝓcedentis motus. ⁊ abfuerit ab ipso motu re flexionis ꝓsequētis. Idem aūt est in ipso. b. a quo incipit motus p̄cedens quē ꝓcedit̄ ex qua est motus g̃ in alio et alio signo siue nūc signāte tēpus affuit ad. c. ꝑ9 finē mo tus p̄cedentis. ⁊ abfuit ab ipso in motu ꝓsequenti. sed in/ ter quelibet duo signa temporis est tēpus vt ꝓbatum est

ſexto huiꝰ.qz aliter nō eſſet ꝓſequēs ad nūc. g̃ inter ſignū quo affuit m.c.z ſignū qđ defuit ab ipō ē rp̄s qđ nec ē motus p̄cedētis nec motus ſequētis.g̃ eſt menſura ḋcētis iter duos motus. Jdē aūt eſt oīno de ḋcete tp̄is in.b.z motu tp̄is quo defuit ab ipſo.b. Et ſiliter eſt in oīb⁹ aliis ſignis que actu in magnitudine z tpe accipiūtur. Eadē autē rō eſt in oīb⁹.cū em̄ ꝓcurrat.a.ad ipm̄.b.aut ad aliud ſignuz mediū qđ accipit vt p̄ncipiū z finis.tūc nēce eſt ſtare z q̄eſcere inter duos motus.qz duo facit ꝑm actum finit em̄ motū vnū z poſt inchoat aliū ad indiuiſibile.z hoc fit vti q̄ ſicut ſi aliq̄s intelligat q̄ a.c.ſit magnitudo.z aliq̄d ab eūdo ab.a.mouet in.c.pficiendo motū ſtat z q̄eſcit. Eadez em̄ nēcitate q̄ in fine ſuo ſtat ſic motus vnus nō reflexus eadē em̄ nēcitate ſtat ibidez motus eius q̄ poſtea reflectit ab eodē. Omis g̃ motus generaliꝫ q̄ reflexus eſt ſiue ſit in loco ſiue in formis quiete media interrupt⁹ eſt. z ideo nō eſt ꝓtinuus motus.z illud intendit pb̄s ꝓbare.

¶ Aū z ad dubitationem hoc dom̄ hz em̄ du bitatōem hāc. Si em̄ ſit qđ eſt c ei qđ eſt z eq̄le:z a ferat ꝓtinue ab extremo ad c. Siliter au tem fit a in b ſigno.z d formal ꝓtinue a i extre mo ad z regulariter z velocitate ſili ipſi a ipſuz d ante veniet.igit in i q̄ a in c. Prius em̄ mo uens z diſcedēs p̄mū venire nēce eſt. Nō ergo ſimul affuit a in b affuit ab eodē vnde poſteri us fit. Si em̄ ſimul non poſterius ſed neceſſi/ tas erit ſtare.

¶ Jſta eſt ſecūda ꝓs huius capli.in qua pb̄s mouet tres queſtiones q̄ ortū trahūt ex hoc qđ dcm̄ eſt in p̄cedenti te xtu. q̄ motus ꝓtinuꝰ nō hz mediū in actu ſed potētia. z ſi haberet mediū in actu non erit ꝓtinuꝰ. Et eſt ꝓma.ponat em̄ q̄.a.fcet vnū mobile qđ ꝓtinue ſiue motu ꝓtinuo mo ueat ab.e.in.c. p que fcatur vnū ſpaciū ſup qđ eſt motus ipſius.a.et ſecūdo ponat q̄ aliq̄d ſpaciꝫ.c.ſit eq̄le oīno alij ſpacio ſignato p.z.z ponat q̄ ſit aliud mobile.ſcz.d.qđ eq̄ li velocitate moueat.a.z.in.i.ſicut ponebatur moueri ab e in.c.z ꝓſequēter ponat q̄ ſimul duz.a.fit ꝓmo in.b. qđ eſt p̄ciſe mediū ꝓmi ſpaciꝫ ſignati p.e.c.qđ eſt duplū ad ſpaci um ſignatū per.z.i.incipiat demoueri z recedere ab ipſo.z tūc q̄ſtio eſt. vtrū ſimul in eodē tpe veniet.a.in.c.qđ eſt ter minus ſui ſpaciꝫ.z.d.in.i.qđ eſt terminus ſpaciꝫ.z.i. eq̄lis oīno quo ad motum illoꝝ duoꝝ.qz ponit.d.moueri qñ.a. venit in.b.qđ eſt mediū ſpaciꝫ p̄oris. Et videt ꝓmo q.d. p̄us veniet in.i.q̄ in.c.qz.d.p̄us receſſit a.z q̄ ipſo.b.qm̄ poſitum eſt.q̄ qñ.a.venit in.b.tūc.d.recedit a.z. ergo ꝑm equale ſpacium p̄us veniet in terminū equa exiſtente ve locitate.ſicut ſuppoſitū eſt. Cōſequentia eſt nota. Antece dens ꝓbat.qz poſitū eſt ſimul.a.eſſe ꝓmo in.b.z.d.recede/ re a.z.ſed p̄us eſt.a.in.b q̄ recedat ab ipſo.b.ergo p̄us re cedit.d.a.z.q̄.a.ab ipſo.b.ergo nō q̄uenient eque cito ad terminū. ¶ Sed ꝓtra hoc arguit in oppoſitū ſic.ſi.d.p̄us recedat a.z.q̄.a.ab ipſo.b.tūc neceſſe eſt.a.q̄eſcere in ali qđ rp̄s in.b.ſed hoc eſt ꝓtra hyporeſim. qz ponebat nō q̄ eſcere.ſz ꝓtinue moueri.g̃.d.nō venit p̄us ad fminū q̄.a

¶ Nō ergo ponēdū eſt cū a affuit ꝑm b ipm̄ d ſimul moueri a z vltimo. Si em̄ affuit a in b erit.z abeſſe z nō ſimul:ſed erit in deciſione tē poris z nō in tpe. Hoc quidē igit eſt impoſſi/ bile ſic dicere z in ꝓtinuo ſed in reflectēti nēce eſt ſic dicere. Si em̄ qđ eſt id eſt ferat ad ipm̄ d et iterū reflectens deorſum ferat ab vltimo d z fine vtet. z principio vno ſigno vt duob⁹. Vñ ſtare neceſſe eſt neq̄ ſil affuit in ipſo d. z abijt ab ipſo d.ibi em̄ ſimul eſſet z nō eſſet ab eodez nūc. Atuero olim ſolutio nō danda eſt Nō em̄ ꝓtingit dicere q̄ ꝑm ipſuz d ſit ipſum i. in deci ſione aūt nō affuit aut neq̄ defuit. neceſſe em̄ eſt in finē venire qui actu eſt nō potentia. Qđ q̄ dem igit eſt in medio potētia eſt.hoc autē actu et finis quidē deorſum. p̄ncipiū aūt ſurſuz. mo tiuū ergo ſimiliter. Neceſſe eſt ergo ſtare refle/ ctens in recto.nō ergo ꝓtingit ꝓtinuū motū in recto et perpetuum eſſe

¶ Nic pb̄us ſoluit q̄ſtionē motaz p interemptōem hy/ poteſis. Nā hyporeſis eſt q̄.a.mouetur ab.e.in.c.p.b. ꝓti nue. Et ponit ꝓſequēter q̄.a.aliq̄n fuit in.b. z hec ſunt in cōpoſſibilia.impoſſibile em̄ eſt duz mobile mouet ꝓtinue ipm̄ ē aliq̄n adeq̄te i aliq̄ ſigno medio.z ſic.a.nec fuit ab ſolute i.b.nec receſſit ab ipo tāq̄ a p̄nº in actu.nec acceſſit ad ipm̄ tanq̄ ad finē in actu.qz ſigna media ſoluz ſunt in potentia.z ſic ſimul veniūt.a.z.d.ad terminū. Nō aūt ſic eſt in motu reflexionis.ex eo q̄ oīne illud qđ mouet mo/ tu reflexionis ſup ſpaciū rectū neceſſe eſt in p̄cto reflexio nis ḋcſcere.qz neceſſe eſt ipm̄ vti illo termino tanq̄ p̄nci/ pio in actu z tanq̄ fine in actu Naz ſi mobile ferat ſurſuz in.d.z reflectens moueat deorſum.tūc neceſſe eſt q̄ vtat ipſo.d.tanq̄ fine in actu illius motus aſcenſus.z tanquā p̄ncipio in actu illius deſcēſus.qz ille motus aſcenſus nō hz aliū finē nec motus deſcenſus aliud p̄ncipiū. Et ergo neceſſariū eſt ſtare id eſt q̄ſcere in termino reflexionis.alꝫ em̄ in vno z eodē nūc adeſſet mobile tale ipſi.d. z abeſſz qđ eſt impoſſibile. g̃ in alio z alio nūc adeſt ipſi.d. z abeſt ſed inter quelibet duo nūc eſt tp̄s mediū.ergo in illo tpe q̄ euit. Et ne demōſtratio mathematica in p̄dicta dubitati one pariat obſcuritatē z difficultatez p̄t ſic formari caſus plane.ſint duo ſpacia equalia z duo mobilia eque velocia quoꝝ vnū aduenit medio ipſius ſpaciꝫ.z ꝓtinue moueat ad finē qñ alterū recedit a medio illius ſpaciꝫ.qđ illoꝝ p̄ti us perueniet ad terminū ſpaciꝫ. Et eſt ſolutio q̄ eque cito qz p̄mū mobile qđ aduenit medio ſpaciꝫ dū ſecūdum rece dit ab eodem nō quieſcit in medio.qz non vtit medio ꝑm actū.ſed ſolū ꝑm potentiā,ſed ſi illud mobile iteruz a me/ dio illo accederet ad p̄ncipiū ſui ſpaciꝫ a quo motū ē.tūc tardius veniret ad p̄ncipiū ſui ſpaciꝫ q̄ ſecūdum mobile. qđ recedit a medio ad finē ſui ſpaciꝫ.qz tūc vteret vno pū cto medio vt duob⁹.z ſic eſſet motus reflexus z neceſſa/ rio accideret quies.

¶ Eodē aūt mō obuiandū eſt ad interrogātes Zenonis rōnem.z volētes ſi ſemp mediū tran ſiri oportz.nec aūt infinita ſunt.infinita autem trāſire impoſſibile eſt. Aut ſicut ipſam hāc eam dem quidē rōnē aliter interrogāt volentes ſi/ mul mouēdo medietatem p̄us numerare ꝑm

vnūqōq; factū mediū. Quare abeūte tota infinitū accidit numerasse numerū. hoc autem cō cesso impossibile est

¶ Nic phs mouet secūdā q̄stionē. z est ipsius Zenonis phārtis motū nō ee. Rō ei⁹ est ista. Oē qđ mouet localit pterāsit aliqđ spaciū. oē āt qđ pterāsit spaciū p⁹ pterāsit medietatē ei⁹ q̄ totū z medietatē medietatis p⁹ q̄ totā medietatē et sic i infinitū. cū āt tales medietates sint infinite i q̄libet ptinuo z infinitū nō ptingit pterāsire. ergo nō ptigit motū localē esse. Et ptirmat. quecūq; cōtingit successiue ptransire vnā medietatē pus q̄ aliā. illū ptingit ertā numerare illas q̄s sic ptransit. sed infinita nō ꝓt itellect⁹ alios numerare. g̃ nō ptingit eū etiaz infinitas medietates ptransire. z p ꝓns nō est motus localis. Datoz pbatur qz intellectus accipiēs id qđ mouet accipiendo ptes spaciī numerat spaciū z reddit sic numerando ptes spaciī totam spaciī q̄titatē. ergo numerat medietates. z medietatum medietates. z sic in infinitum

¶ In ꝓmis igit rōnib⁹ de motu solu̇mus p id qđ tps infinita hz in seipo. Nō em̄ incōueniēs est si infinito tpe infinitū trāsit aliq̄s. siliter autē infinitū vtiq; in longitudine est z tpe Sed hec solo ad interrogantē qđē se hz sufficiēter Interrogabat em̄ si infinito tpe infinitū trāsire atq; nūerare ptingit. Ad rē aūt z ad veritatē nō sufficiēter. Si aūt aliq̄s dimittēs magnitudines et interrogauerit si infinito tpe ptingit infinita trāsire. interroger in ipso tpe cadē. habz em̄ tē/pus infinitas diuisiones. nec adhuc sufficiēs hec solutio

¶ Nic phs soluit rōnem Zenonis duplici solone. scz ad hoiem z ad rē. Ad hominē em̄ sic soluta est in sexto huius q̄ tps habet infinitas ptes in seipo sicut ipm spaciū. z nō est inconueniens si in infinito tpe id qđ mouet localiter trāseat infinita numerando in spacio. qm̄ sexto physicorū probatū est q̄ fm vnā z eandē siltudinē est rō in tpe z longitudine. Hec em̄ solo est sufficiens respondēti. sed nō q̄stioni. qz verū est si⁹ qđ ferf pterāsit infinita in spacio qđ trāseat illa in tpib⁹ infinitis. sed trā falsuz est in se q̄ id qđ fertur transeat infinita. Et ideo si querens q̄rendo mutat q̄stionē ad tēpus dimilla longitudine sup quā est motus tūc p̄t querere vtrū ptingat vnū hoz ptransire z arguere vt pus q̄ nō. qz infinitū nō ptingit ptransire aut in ptibus suis numerare. sed quodlibet tempus est infinitum z ideo subiūgit veram solutōem

¶ Sed verū dm̄ est qđ q̄dē diximꝰ in mō rōnib⁹ Si em̄ aliq̄s ptinuū q̄dē diuiserit in duo media hic vno signo tanḡ duob⁹ vtiq;. Facit em̄ ipsum pncipiū z finē Sic aūt facit nūcrās et in media diuidēs. sic aūt z diuidentē nō erit ptinua linea neq; motus. Cōtinuꝰ em̄ motus ptinui est. in ptinuo aūt sunt infinita media. sz nō actu sed potētia Si ꝯo faciat actu nō faciet ptinuū. sed stabit. Qđ q̄dē igitur in numerāte media manifestū ē. qz accidit vnū ei signū nōcē est ipm numerare vt duo Alteri⁹ q̄dē em̄ finis mediū. alterius aūt pncipiū erit. si non vnū numerat ptinuū sed duas medietates. Quare dicendū est ad interrogantē si ptingat infinita trā sire. aut in tpe aut in longitudine. qz est q̄dē sic. est aūt nō sic. Actu em̄ cū sint nō ptingit potē/tia aūt ptingit. qđ em̄ ptinue mouet fm accīs infinita trāsiuit simplr aūt nō. accidit āt linee infinita media eē. suba aūt altera est z esse

¶ Nic phs soluit rōnem zenonis vera solone dicēs. q nō ptingit ptrāsire infinita actu z nūerare. sed bñ infinita in poña q actu sunt finita. mō spaciū sup̄ qđ fit mot⁹ ē actu finitū. Et illud sic declarat. nā si q̄s diuiserit ptinuū in duo media tūc vtiq; vno signo medio diuidente vt duob⁹ qz facit ipm pncipiū z finē. finē q̄dē vni⁹ medietatis z pn ciptū alterius. z sic diuidit ptinuū z facit ipm qđ fuit vnū et ptinuū duo. z sic facit actu numerās medietates ei⁹ et diuidens ipm in medio signo. z hoc mō nō remanebit linea sup quā est mot⁹ ptinua. neq; etiaz motus manebit ptinu⁹. qz ptinuitas mot⁹ ē a ptinuitate spaciī. z sic in cōtinuo qđ accipiē vt forma ptinui sunt infinita in potētia nūquā ad actū rducibili. Et qñ id qđ mouet vtiq; aliquo illoz vt medio actu. tūc nō dr amplius ptinuū sed stat⁹ erit in ipso Et hoc manifestū est ei q numerat media. qz illi accidit diuidere ptinuū fm media q̄ nūerat. Haz nōcē hz nūerare vnū nūero z subiecto signū z rōne duoz. hoc est finis z pncipiū fm actū. qz nō nūerat aliq̄d nisi actu diuisum nisi forte numeret vnū ptinuū in forma ptinui fm duas medietates in potentia tm̄. Sed tā fm p̄dicta q̄stio mouet. Nā si id qđ fertur describit actu media sup magnitudinē tūc diuidit ipsam quiescendo in medijs eius. sz talia media sunt infinita potentia. z ponat q̄ quiescendo describat medū post medū. illo g̃ mō nunq; transibit magnitudinē. z sic videt q̄ q̄stio zenonis habet locū. Sed ad hoc absq; dubio dr̄et responderi. q̄ motus nō est nisi sup̄ per magnitudinē indiuisaz actu z diuisam potētia. z ideo aliquā partē magnitudinis oportz esse diuisam si debeat eē motus. Illā aūt que sic diuisa est nō diuidit trāseūdo nisi in ptes equales potentia z nō actu numeratas. Ome autem qđ ptib⁹ eq̄lib⁹ potētia diuidit ptransit. z sic pz q̄ magnitudo ptransit. hoc mō aūt quo transit vnā ptem magnitudinis diuise trāsit etiā alia. z sic tota magnitudo per transit. vt patuit sexto physicoz. Sed ad interrogatōnez qua querit si ptingat infinita transire aut in tpe aut in magnitudine. Odm est q̄dē vt supra. q̄ ptingit ea ptransire vno mō. alio aūt mō nō. qz ptingit ipa ptransire vt sz in potentia. nō aūt vt sz in actu. qz q̄ mouet ptinue sine interruptōe q̄tis sup longitudinē ptransiuit infinita fm accidens. simplr aūt nō ptrāsiuit infinita. accidit em̄ linee q̄ infinita media sint in ea in potētia. ita q̄ illud dicat alī accidere qđ nō ꝓuenit ei gra formalū ꝓstituentiū lineā. substātia em̄ z forma linee est altera. qm̄ linea recta definit q̄ est lōgitudo pūctis terminata z linea circularis terminat ad centrū. z ideo terminatū esse ꝓuenit linee p se z essenti aliter. sed diuisio accidit ei gra materie q̄titatis. ꝓpter qđ ertā non soli linee ꝓuenit.

¶ Manifestū aūt z qz nisi aliq̄s faciat tpis diuidens signū ꝓtis z posteri⁹ semp posteriozis

rei erit simul esse ⁊ nō esse ⁊ idē esse ⁊ nō esse. et qñ fuit nō est. Signū ḡdē igit vtrisq; ꝯmune ē et ꝓri ⁊ posteriori ⁊ vnū ⁊ idem nūero. ratōne aūt nō idem est. huius ḡdez eñ finis est. illi⁹ aūt ꝓncipiū Res ātsp posterioris passiōis ē. Sit eñ tps in quo est. a. b. c. res in quo. d. hoc in a ḡdem tpe albū. in b aūt nō albū. in c albū ⁊ nō albū. Jn quolibet eñ ipsius a. verus est dicere albū si oñi tpe hoc erat albū. ⁊ b nō albū. c aūt in vtrisq; Nō ergo dandū est in oñi sed ꝓter vltimū nūc in quo ē c. Hoc aūt iam postremū et si fiebat albū. ⁊ si corrūpebat albū in a oī factum est. et corruptū est in c. Quare albus aūt et nō albū ꝓmū in illo verū est dicere aut cū est factū nō erit. aut cū corruptū est erit aut simul albū et nō album. ⁊ oīno esse ⁊ nō esse necesse est

¶ Nic phūs mouet terciā dubitatōnem siue q̄stionem istā scz. p qđ fit diuisio tpis. Et est rūsio phi. q̄ p indiuisibile. qz inter duos motus ꝯrarios succedentes sibi in eodem mobile necē est esse distinguēs tps ḡdetis interpositeita q̄ inter oñia duo tpa sit nūc diuidens tps ꝑus a posteriori ꝑm actū sumptū. ⁊ illud est vt ꝓncipiū tpis sequētis. et sicut finis tpis p̄cedētis. ⁊ sic inter duo tpa ḡdetis ⁊ motus est vnū tps p̄cedentis mot⁹. ⁊ aliud tps posteri⁹ est ḡdetis q̄ intercidit inter duo tpa. ⁊ hec tpa necēario distinguūtur per nūc qđ est finis ꝑoris ⁊ initiū posterioris. Et per eandē etiā rōnē distinguit tps ḡdetis p̄cedentis per aliud indiuisibile nūc in tpe mot⁹ sequētis q̄ vocat reflexio. Et qz sic nūc duob⁹ distinguit tps ḡdetis a tpib⁹ motuū q̄rum vnus p̄edit ⁊ alter sequtur. necessarium est q̄ inter illa duo nūc in toto tpe res ḡdesat. Et manifestū est nisi alqs mō dicto dicat sic fieri tpis diuisiones. q̄ scz fiant per signū tpis diuidēs inter tps ꝑoris mot⁹. ⁊ posterioris ḡdetis vel mot⁹ si sequtur motū tūc semp sequtur incōueniens sed oportz q̄ in indiuisibili signo diuidātur tpa duo qđ tñ ꝑm rei veritatē non est nisi posterioris rei facte ⁊ ꝓstitute per motū. ⁊ nō ꝑoris trāsmutatōis. Incōueniens autez qđ sequtur si alīqs dicto mō tpa nō diuidat q̄se imediate ꝓsequūtur est. q̄ sequtur idem simul in vno tpe esse ⁊ nō esse et sequtur q̄ qñ res iam fuit facta q̄ ipsa nō est. Sed añq̄ ista declarē ꝓña dicatur ꝑus natura signi diuidentis q̄libet duo tpa sibi succedentia. Nam sicut pūctū diuidens lineā est ꝓmune ꝑori ⁊ posteriori. ita etiaz indiuisibile tpis est ꝓmune duob⁹ tpib⁹ ꝑori ⁊ posteriori scz. ⁊ est vnū ⁊ idē numero sed nō est idē rōne. qz aliam hz rōnem qñ est ꝑncipiū ⁊ altā quādo est finis. qz est finis ꝑoris motus ⁊ ꝑncipiū posterioris. Nūquā tñ ꝑm rem refertur ad motū ꝑcedentem. qz motus nō est in nūc sed in tempore. ⁊ ideo realiter est ad passionem que per motū est acq̄sita. et est terminus motus. Verbi gratia. si q̄ alteratōem fiat aliquid albū. tūc in toto tēpore est alteratio. sed albū factum est in nūc. ⁊ sic indiuisibile signū adiacet nō ꝑori motui. scz passiōi siue rei ꝓstitute per motū que est terminus motus. Et si tūc querat quare nō similiter refertur tale indiuisibile ad ꝑncipiū motus qđ etiam est indiuisibile. Ad hoc potest responderi sicut in sexto huius dictū est. qz scz ꝓncipiū abūdicitur ⁊ finis manet ⁊ est dignior. ergo potius refertur ad finem q̄ ad principiū. eo q̄ ipsum nūc solum est quod esse accipit in tempore. Similiter aūt de trāsmutatione nihil manet nisi res in qua terminat. ⁊ ideo ad illam refert nūc qđ solū est in tpe. Hoc aūt habito ꝓsequentia ꝑus inducta ꝓbatur. Sed tñ sciendū est q̄ antiqui nō eodē modo dicebant tempus diuidi a tempore per signū indiuisibile sicut nos. qm̄ ipsi dicebant tēpus diuidi a tpe per tēpus medīū. ⁊ dicebāt tēpus diuidens ⁊ tpa diuisa esse cōposita ex instantib⁹ siue indiuisibilib⁹. Sed illā opinionem ꝑhūs reprobat deducendo ad impossibile scz q̄ aliqđ sit mul esse ⁊ nō esse. aut essz albū aut non albū. Et hoc sic ostendit sint tpa duoꝝ motuū siue motus ⁊ quietis. ⁊ tēpus diuidens ea. a. b. c. ita q̄ tēpus p̄cedēs sit. a. ⁊ tēpus posterius sit. b. ⁊ tempus diuidens si hoc possibile fuerit c. res aūt que p motū facta est sit. d. vt si diceret. d. esse albūm aut non album factum per alterationem p̄cedentem. Dicamus ergo q̄ in toto tempore. a. ipsum. d. sit album. ⁊ in toto tempore. b. sit non album. ergo cum aliquando factum sit non album. oportz q̄ in. c. si est tps sit albū ⁊ non album. qz si. c. qđ est distinguens tpa sit tēpus. tūc ipm est pars tpis ꝑoris vltima. ⁊ pars tpis posterioris ꝑma. ⁊ rōne eius qđ est pars ꝑoris est in ipso. d. albūm qđ positū est in toto ꝑori esse album. ⁊ rōne eius qđ est pars posterioris ꝑma. tūc in ipso est. d. nō albū. qz positum fuit q̄ in toto posteriori tempore sit nō albuz ⁊ ḡsecat in nō albo. Jn toto aūt ꝑori qđ est tempus motus q̄ mouetur. d. de nō albo ad nō esse albū est adhuc album. qz ḡ diu durat motus tūc nō est in termino motus. terminus aūt istius motus est esse nō albuz perfecte. ergo in tēpore eodem qđ est. c. ipm. d. est albū ⁊ nō album. quod est impossibile. Nam in qualibet parte verum est dicere q̄ ipm est album. sed positum erat q̄ in toto. a. esset album ⁊ in qualibet parte ipsius. b. nō album. qz positum erat q̄ ipm in toto. b. perfecte esse non album. cum ergo. c. sit temp⁹ quod est in vtrisq; vt pars quedā vtriusq;. tūc oportz q̄ in. c. simul sit album ⁊ nō album. et cum ipsum dicat⁹ ab aduersario esse tempus indiuisibile. tūc sequitur q̄ in tempore indiuisibili sit simul album ⁊ nō album perfecte. qz omnib⁹ modis verum est. q̄ differētia distinguens inter duo est aliquid vtriusq;. cum non sit terminus indiuisibilis vtriusq;. sicut dicit aduersarius. sed tempus tunc erit necessario pars vtriusq;. ⁊ sic sequitur necessario prehabitum incōueniens. ergo non est dicendum q̄. c. distinguēs inter duo tempora sit tempus. sed indiuisibile temporis quod est finis temporis ꝑoris. quod est finis alterationis albi ad non album. Unde dicendum est. q̄ licet in qualibet parte temporis. a. sit ipsum. d. adhuc album. quia mobile in toto tempore motus est sub priori forma que continue abijcitur. sed non est in quolibet indiuisibili illius tēporis album. quia in vltimo indiuisibili non refert ad motum. sed ad formā acquisitam que est non album que forma fundatur in cōtrario habitu positiuo que est nigrum. aut alius color medius. qz tūc nō refertur nisi ad posteriorem passionem sicut terminus in motu. Et ab illo eodez nūc sicut ab indiuisibili diuidente iuxta predicta duo tpa inchoatur tēpus quietis in eo qđ est perfecte non album esse. qz dicat⁹ aliqđ fieri album in toto. a. tempore siue dicat⁹ corrūpi in toto tpe. a. necessariū tamē est generatōem albi terminari aut eiusdem corruptionē. ⁊ cū. c. sit ille terminus iuxta iam dicta. necessario est esse generatū vel corruptuz in ipso. c. ergo in illo finali tēpore ꝑmū est verum dicere. q̄ est nō album qđ fiebat nō albuz ante hoc in toto ꝓximo tempore distincto. a. c. Et in illo est verum dicere q̄ ꝑmū

est nō albū perfecte si dicak corrūpi in ꝓtinuo ꝓxi qō continuak ad indiuisibile vltimū qō est.c. aut sequetur inconueniens ꝓmū. scz ꝙ cū factum est.a. sequetur ipm adhuc nō esse aut etiam simul esse album ⁊ nō esse album. ⁊ oino id est vniuersaliter sequitur vnū ⁊ idem simul esse ⁊ non esse in generatōe ⁊ corruptōne. Et ꝙ illud inconueniens sequak hoc potest sic intelligi. Naz si dicatur aliqd generari in toto tpe significato per.a. accipiendo generatōem vt immixta est alterationi. tūc in nulla parte talis tpis est generatum. ergo nō est generatū in vltima parte. ergo in vltima adhuc generak. sed vltima est distinguens inter tempus ipsius generationis ⁊ generati esse ꝑfecte. ergo in vltima rōne eius qō est ꝓma pars generati esse ꝑfecte erit res ꝑfecte generata. ⁊ rōne eius quod est generari nō est facta. sz adhuc generak. ergo in eodem tpe in quo res est facta nō est facta. et genita adhuc nō est genita. Si aūt ponantur duo tpa corruptōis ⁊ corrupti esse distinguī ꝑ tertiū tempus. tūc eodē modo vt ꝓus sequtur ꝙ aliqd erit cū corruptum est ex eadē rōne qua ꝓus ꝓbatū fuit de alteratōe

¶ Si autē quodcūqz fuerit ꝓus nō ens necesse est fieri ens. ⁊ cū fit nō est. nō possibile est in atoma tpa diuidi tempus Si em̄ in a tpe d fiebat albū. factum est aūt simul. ⁊ est in altero indiuisibili duo tempore. habito aūt in b si in a fiebat. non erat in b albū. generatōem em̄ oportz esse quādam mediā quare et tempus erat in quo fiebat Nō em̄ eadem erit rō ⁊ nō in atoma diuidentibus. sed ipsius tēporis in quo fiebat factum est et est in vltimo signo: cuius nihil est habitū neqz ꝓsequenter. sed indiuisibilia tpa ꝓsequenter sunt. Manifestū aūt est qz si in a toto tempore fiebat nō est plus tēpus in quo factum est ⁊ fiebat. qz in quo solū om̄i fiebat. Quibꝫ qdem igitur aliquis tanquam ꝓprijs credet rōnibꝫ be ⁊ huiusmodi quedam sunt

¶ Nec ꝓbus dt ꝙ eodem mō est de tpe. sicuti est de re q̄ fit ꝑ motū. q̄ sicut id qō fit ꝓus est in non esse siue fieri qz sit ⁊ suū fieri postea terminak ꝑ esse. ita tps terminak ad indiuisibile in quo res ꝓmo est facta. ⁊ illud indiuisibile nō est aliqua ps tpis. sed est terminus finalis motus ꝓxis ⁊ principium alterius. vt patuit multotiens supra. Et sic ꝑz falsitas antiquoꝝ diuidentium tps in atoma tpa ⁊ ꝙ vnū atomuz distingueret inter duo alia tpa atoma ita ꝙ sint tria tpa atoma sese ꝓsequntia. qz sequūtur inconuenientia ꝓus inducta. Ista em̄ inconuenientia non sequūtur ad dicta ꝓbi dicentis tēpus fieri in atomo nūc ⁊ nō in atomo tpe. qz in vltimo ipsius tpis in q̄ fiebat res qđ fuit in motu ⁊ mutatōe res ipsa est in facto esse ⁊ in esse. nā sicut vltimū tpis est indiuisibile nūc. ita vltimū ei⁹ qō est fieri est factū esse ⁊ eē. tali aūt indiuisibili vltimo tpis p̄cedētis nihil est habitū. hoc est ꝓnis eiusdē tpis. neqz ꝑm dictum ꝓbi indiuisibile est ꝓsequēs ad indiuisibile. qz indiuisibile qō ponit ꝓbs est terminꝰ nō ipsius nūc sz ipius tpis. sed atoma siue indiuisibilia q̄ illi ponūt sunt sese ꝓxima immediate. Ex oibꝫ istis declaratis manifestū est si aliqd fiebat in toto tpe. a. tūc nō est addendū aliqd plus tpis in q̄ fiebat et factū est. sed fiebat in toto tpe ⁊ in q̄libet ei⁹ pte. ⁊ in vltimo indiuisibili tpis factū est qō tū indiuisibile nō est tps nec pars tpis. ⁊ ideo nō est dōm ꝙ. c. tps addendū ē ad. a in q̄. c. factū ē id qō ꝓtinue in cōtinuo fieri fuit i. a. qz talis positio non ꝓcordat rei. Patz g̃ ex his ꝙ inter quoslibet duos motꝰ est tps ꝗetis. ⁊ inter q̄libet duo tpa est instās indiuisibile ꝑm actū diuidens. Et sic habek rōnibꝫ demōstratuis ꝙ motus reflexi nō sunt ꝓtinui.

¶ Rōnabiliter aūt ⁊ ex his intēdētibꝫ videbik alicui et idē hoc accidere. Oē em̄ qō mouek cōtinue si a nullo ꝓhibeak in qō q̄dez venit ꝑm loci mutatōem in hoc ⁊ ferebak ꝓus. vt si in b venit ⁊ ferebak in b. ⁊ nō cuz ꝓximū erat. sed mox sicut incepit moueri. q̄d em̄ magis nūc q̄z ꝓus

¶ Nec ꝓbs ꝓbat ꝙ motus reflexus nō est ꝓtinuꝰ q̄nqz rōnibꝫ logicis siue cōibꝫ. qz sunt vlter ex his q̄ conueniūt oibꝫ motibꝫ ⁊ nō tm̄ ꝓuenientibꝫ motui locali. Prima autē ꝓme magis ꝓncipaliter conueniūt motui locali. Prima est. omne qō mouek ꝓtinue naturaliter aut volūtarie venit in idem a ꝓncipio motus. ⁊ in fine ⁊ in medio eiusdem nisi violenter ꝓhibeak ab aliq̄. Dicūtur aūt moueri continue ꝑm naturā vel ꝑm volūtatem illa q̄ a se mouenk. quia motus violentus nō ꝑt esse ꝓtinuꝰ. sed oē qō naturaliter mouek aut volūtarie in idem venit ꝑm loci mutatōez posterius in moueri quo venit ꝓus in motu eodem. Et ꝓbak ex eo ꝙ motus nō est nisi forme ad formaz. vel vbi post vbi. ⁊ ideo ꝙ oēs partes motus motū ipm ꝓtinue aliqd amittit de eo vnde est motꝰ. ⁊ ꝓtinue acqrit aliqd de eo ad qō est motus. ⁊ sic ꝓus ⁊ posterius in motu venit in idem. Aut sumik sic. si motus reflexus esset ꝓtinuꝰ et vnus. tūc sequerek ꝙ idem simul moueret ꝓtrarijs motibꝫ. sed hoc est impossibile. g̃. Sequela ꝓbak. nā si ponak rectū esse linea. a. c. tūc si ꝓtinuꝰ est motus reflexus sup. a. c. tūc vnus ⁊ ꝓtinuus est motus ab. a. in. c. ⁊ reditus ex. c in. a. et terminus formalis totius reflexi motus ꝑ⁹ vnam reflexionē in. a. g̃ qñ aliquid fertur ex. a. in principio reflexi motꝰ tūc fertur in. a. ⁊ venit in. c. ex quo datū est ꝙ mouek ꝓtinue in eūdo ⁊ redeūdo. g̃ qñ mouek ab. a. in. c. tūc fertur in. a. ꝑm motū vnū qui est. a. c. ⁊ hoc est q̄si diceret ꝙ qñ aliquid fertur a sursum in deorsum ꝙ tūc fertur in sursum. ⁊ qñ aliqd fertur de albo in nigrum ꝙ tūc fertur in album qñ aūt aliquid sic fertur. mouetur ꝑ⁹ motus cōtrarios. g̃ in eodē simul sunt motus ꝓtrarij ꝓtinui sine interruptōe ꝗetis. qz motus q̄ sunt ꝑm rectitudinē inter situs oppositos sunt cōtrarij. Et tenet ista rō in motu recto ⁊ non in motu circulari. qz ibi nō sunt oppositi termini. sed mouek mobile ab eodem ad idem

¶ Siliter aūt ⁊ in alijs. Qō autē ab a ferk in c. iterū veniet in a ꝓtinue motū. cū g̃ ab a in c ferebak tūc ⁊ in a ferk ꝑm motū q̄ est a. c. ⁊ ecōuerso. ẽre simul ꝓtrarijs. Cōtraria em̄ q̄ ꝑm rectitudinē simul aūt ⁊ ex hoc mutat in quo nō est. Si igik hoc ē impossibile nec̄e est stari in c. nō ergo vnꝰ motꝰ distinctꝰ em̄ statu nō est vnus

¶ Nec ꝓbus ponit secūdam rōnem istam scilz. qz si motus reflexus esset vnus ⁊ ꝓtinuus. sequeretur ꝙ aliquid moueretur ab illo termino in quo nūquam fuit. sed hoc ē inconueniens. ergo nō est vnus ⁊ ꝓtinuus. Sequela ꝓbatur. quia cum ex. a. moueatur in. c. tūc mouek in. a. vt dictū

aduersarius veritatis. sed nō mouetur ab. a. nisi ex. c. sicut non est motus ad calidū nisi sit a frigido. cū g̃ nō sit in. c. qñ mouet ex. a. ad. c. sequr q̄ mouetur ex. c. qñ nō duz est in. c. ista aūt sunt impossibilia. igit est stare in medio omniū duoꝝ ꝓtrariorꝝ motuū succedentiū sibi in eodē motu ergo in. c. statur. Non g̃ est vnus motus ab. a. in. c. z a. c. in. a. qz reditus nō est idem statui nec etiā motui.

¶ Amplius aūt et ex his manifestū vniuersaliter magis de oīmi motu Si em̄ oīme qđ mouetur mouetur aliquo dictorū motuū. z quiescit aliqua dictarum oppositarū quietum. nō erat em̄ alius ꝓter istos. qđ aūt nō semper mouetur fm hūc motum. Dico aūt quicūq; sunt alterī specie. et nō si aliqua pars est totī. necesse est ꝑus q̄escere fm oppositam quietez. Quies est ꝓuatio motus. Si igitur ꝓtrarij quidem motus sunt q̄ fm rectitudinem. simul autē non ꝓtingit moueri cōtrarios qđ ab a ad c ferretur. nō vtiq; ferf simul z ab ipso c ad a. Qm̄ autem nō simul fertur. mouef aūt fm hūc motū. necesse est ꝑus quiescere apud c. Hec em̄ opposita quies ei q̄ est a c motui. Manifestū igit ex his que dicta sunt. qm̄ nō est ꝓtinuus motus.

¶ Hic pbus dicit q̄ ex his manifestū est qđ dictum est si loquutio fiat de hoc qđ ꝓuenit magis vniuersaliter oī motui. Nam si oīme qđ mouef aliquo dictoꝝ motuū moꝫ uetur. z quiescit aliqua quietum in sexto determinatarum tūc nullus motus neq; quies erit ꝓter illos qui in sexto huius determinati sunt. Et deinceps ponit pbus terciā rōnem. istam scz. Omne qđ non semp mouetur vno z eodem motu fm spēm. z non mouetur motu qui est pars alterius motus. necesse est ꝑus quiescere quiete opposita illi motui quo mouef. sed illud qđ mouetur motib; diuersis fm spēm nō semp mouef eodem motu fm spēm. ergo motus eius procedit ex quiete opposita motui. sicut actꝰ procedit ex potentia siue ꝓuatione. quoniā quies est ꝓuatio motus. Maior patz. qz motus nūquam est ad motuz neq; ex motu nisi sit pars illius motus. aut nisi sit hoc per accidens sicut illuminatio est finis motꝰ localis. Minor patet. qz illud qđ fertur ab. a. superiori ad. c. inferius vtiq; nō simul fertur his ꝓtrarijs motib; neq; vnus continuat ad alterū sed mouef fm alterū istorū motuū. ideo necārū est dicere q̄ moueat a quiete opposita illi motui. ergo ante q̄ exeat reuertendo ab ipso. c. ad. a. quiescit in. c. qz oppositа sunt quies in ipso. c. z motus ab ipso. c. in id quod est. a Et sic manifestū est ex his que dicta sunt tales motꝰ nō esse ꝓtinuos ex quo interponit eis quies

¶ Amplius aūt z hec rō magis ꝓpria est his q̄ dicta sunt. Simul em̄ corruptuz est qđ nō album est qđ factum est album. Si igitur continua alteratio ad album ex non albo. et ex albo in non album nō manet aliquo tempore. simul corruptum est non album. et factum est album et factū est nō albū. Triū em̄ erit idē tps

¶ Hic pbus ponit quartam rōnem. z dr q̄ hec rō inter rōnes logicas z ꝯmunes est magis ꝓtinuata ꝓposito et magis ꝓpria illi q̄ ille que inducte sunt ꝑus z deducens ad impossibile Et est ista. si motus reflexus esset ꝓtinuus motui directo z vnus cū eo. tūc seq̄retur q̄ in eodez nunc simul aliq̄d essz factum albū z corruptū nō albū. qz generatio z corruptio nō sunt nisi in finali instanti motꝰ z mutationis. Si ergo ꝓtinua z vna dicaf alteratio que est ex nō albo in albū. z ecōtra ex albo in nō albū. z non fit mansio siue quies inter duas alteratōnes in aliquo tēpore. tūc est vnū instans finale vtriusq; alteratōis. Cum ergo in vna alteratōe corrūpatur nō album z fiat albū. z in secūda corrūpatur albū z fiat nō album. nccārium est q̄ oīnia ista fiant in instanti. z sic tempus alteratōis coꝫ terminatur ad idem nūc numero. et sunt ibi tria. scz factio albi z factio nō albi. z corruptio nō albi. que trā sunt quatuor fm rōnem. scz due corruptōes. vna albi. z alia nō albi. z due generatōes vna albi z alia nō albi

¶ Amplius nō si ꝓtinuū est tempus z motus sed ꝓsequenter. Quomodo igit erit vltimū idē ꝓtrariorū vt albedinis et nigredinis.

¶ Hic pbs ponit q̄ntam rōnem ad idem. qz ad vnitatem z ꝓtinuitatē motus nō sufficit vnitas tpis. sed etiaz requirit vnitas subiecti. z etiā q̄ sint in vnaz spēm z nō in ꝓtrarias sed sic nō est in motu directo z reflexo. ex eo q̄ stz ꝓtrarij. qz termini coꝫ sunt ꝓtrarij. g̃ nō potest esse vnus et ꝓtinuus motꝰ q̄ est reflexus

¶ Qui autem in circulari erit vnus z cōtinuus nullum em̄ impossibile ꝓtingit Quod em̄ ex a mouetur simul mouebitur in a fm eandem positionem. Jn qđ em̄ venit et mouetur in hoc z ex hoc. sed non simul mouebitur ꝓtrarijs neq; oppositis. Non em̄ omnis qui est in hoc ei qui est ex hoc ꝓtrarius est neq; oppositus. sed contrarius in recta quidem. Hic em̄ est contrariꝰ fm locum. vt qui fm diametruz. distat em̄ plurimum. Oppositus aūt qui est fm candez longitudinem. Quare nihil prohibet moueri cōtinue et nullo tempore deficere

¶ Jstud est cap'm quartum in quo pbs ostendit motū circulare esse ꝑpetuū z vnū. ex eo quia nullum predictorū impossibilium sequitur si ipse vnus z continuus ponatur Et hoc ostendit duab; ratationib;. Quarū ꝑma est. motus q̄ est ex aliquo termino nō ꝓtriaf motui q̄ est in illū terminū sicut in motu recto. g̃ ipe p̄t esse vnus z cōtinuꝰ Añs patz. qz in motu circulari fit processus ab eodem in idem. sicut si pūctus inceptōis eius signef g. a. tūc movebitur q̄ totū motū in idē pūctū. a. fm eādē rōnem z situm Nam oīme quod mouetur in hoc mouetur ad qđ venit per motū suū. sicut circulus deuenit q̄ motū suū in punctū ergo ab illo eodē incipiet moueri. z q̄ cōsequēs motus eiꝰ est ab eodez ad idem. z sic nulla ꝓtrarietas situs aut etiā ꝓtrariarū formarū impedit ꝓtinuatōem talis motus. qz nō est vlter verū q̄ oīs motus q̄ est ex aliquo sit ꝓtrariꝰ illi qui est in illud aut oppositus ei. sed hoc est verū de omnib; motib; qui sunt in linea recta. quia illi habent contrarietatem fm lineam rectam in qua est maxima distantia. sicut distantia fm extremitates distant plurimū. z motus

sunt oppositi qui sunt ſm eandē longitudinem in spacio ſm terminos oppositos longitudinis sicut etiam sursuz et deorsum. Jn sphera aūt nō est maxima distantia qz ipa diuidit in centrū et circūferentiam que maxime distant et motus circularis nō est centri ſz ām circūferēcie sicut ꝓpꝛij subiecti qđ mouetur circa centrū et non ad centruz et ideo cū sit in eadez circūferentia nihil est qđ ꝓhibeat eū esse cōtinuum et tempus nullū deficere eius cōtinuatōi qz nullus pūctus per motum sphere in actu describitur super spherā. sed oēs sunt in potentia z ideo nuſq̄ diuiditur talis motus. nec quiete intercipitur.

Circularis quidem ēm motus est ab eodez in idē. rectus aūt ab eodē in aliud. z q̄ quidē in circulo nequaq̄ in eisdē ē. q̄ vero ſm rectitudinem multotiēs in eisdē est Cū quidē igitur ſq̄ in alio et alio fit cōtingit moueri cōtinue qui vero in eisdē multotiens nō ꝓtingit necesse est ēm simul moueri cōtrarios Quare neq̄ in semicirculo neq̄ in alia circulatōne neq̄ vna cōtingit moueri cōtinue Multotiēs ēm necesse eadem moueri et contrarias mutatōnes mutari Non ēm copulat principio finez qui aūt circuli copulant z solus est perfectus.

¶ Hic phs ostendit scđa rōne motū circularem esse ꝑpetuum z vnum. Et est ista. Circularis est ab eodem in idem cōtinue. Rectus aūt est ab vno in aliud qđ est oppositus ꝑmo et est alia eiusdē rei. qz motus circularis nō est in eisdem multotiens ſm situz sed est ſq̄ ſm duos arcus quorū vnus eleuatur z alter deprimitur. z ꝑ vnū fit motus et ꝑ alterū regiratio. Motꝰ aūt reflexus ſm rectitudinē in eisdem est qm̄ super eandē longitudinē vadit et reuertitur. Exempli gratia. vt si moueaf d ſm lōgitudinem rectam signataz per a z b in c. tunc necessariū est ipm sup eandem redire ab ipso c. in a. et illi termini vt manifestum est etiam sunt oppositi. qz igitur motus circularis semper est de arcu in arcuz alium cōuenit ipi ſm omne tempus ꝓtinue moueri Jlle aūt qui est in eisdem multotiens nō conuenit moueri cōtinue. quia in eisdē ꝑtibꝫ positionis nō potest esse niſi ſm ꝓtrarios terminos et tamē a cōtrarietate terminoꝝ motus sunt contrarij. Et hec eadem est causa quare neq̄ super semicirculum neq̄ super aliquam portionem circuli maiorem aut minorem potest esse continuitas quod est eundo et reuerendo super eundem arcum semicirculi ad duo extrema puncta chorde cuiuscunq̄ subtense arcui non potest esse vnus et cōtinuus motus. quia eibus his modis oporteret q̄ id quod fertur multotiēs transiret eundo et redeundo super arcū eiusdem circuli. z sic mutatōnes ille haberēt cōtrarietatē ꝓpter quā se necessario sisterēt z corrūperent seinuicem. quia in nullo talium arcuum copulatur finis ad principium sed in oībus illis in extremitatibus arcuum signantur duo puncta. substantialiter diuersa. et in motu reflexo vtrūq̄ eorum super arcum accipitur vt vnuz in substantia z duo in ratione. quia ēm finis motus est ad ipsum in tali semicirculo. et ab ipso in motu reflexo rangq̄ a principio. ergo necessario iuxta disparata intercidit quies in illis motibus. Nam in puncto reflexionis necesse est mobile quiescere. sed circularis motus est in circulo in quolibet pūcto copulat finem ad principium. quia in circūferentia nullum est punctum actu descriptū. et ergo nunq̄ intercipitur quiete sed ē cōtinua non habens principium medium vel finem ſm actuz distincta sed equalis dispositionis ad motum est mobile tale vbiq̄. et ideo solum hic motus est perfectus an nihil addi potest sicut nec circulo aliq̄d addipotest vt patebit primo celi et mūdi.

Manifestū aūt et ex hac diuisione. qm̄ non ꝓtingit alios motus esse continuos. Jn oīb ēm accidit eadem moueri multotiens vt in alteratiōe media. et in eo que est q̄titatis ſm medium magnitudinis. et in generatione et corruptione similiter Nihil ēm differt pauca aut multa facere in quibꝫ est mutatio neq̄ mediū ponere aliquid aut auferre. Utrobiq̄ ēm accidit eadem moueri multotiens

¶ Hic phs dicit q̄ manifestum est ex diuisione motus. q̄ nullus alius motus a motu locali potest esse perpetuus z continuus. qm̄ oēs tales motus sunt inter extrema determinate contraria aut contradictoria. si igit debeāt nō deficere necessarium est q̄ eadem multotiēs moueantur ſm easdem distantias formarum eundo vel redeundo siue reflectendo. ideo non possunt esse motus continui. Exēpli gratia. in alteratione fit reflectio ſm eadem media duorum extremorum inter que motus alterationis. et similiter in motu augmēti et decrementi q̄ est q̄titatis in genere motus reflexio fiet ſm eadem media duoꝝ extremorū inter q̄ est augmētum et decrementum. Et similiter est in generatōne quātū ad reflexionē que est inter esse z non esse inter que sunt due mutatiōes generatiōis et corruptionis. et in istis nō est dīa vtrum media per que est reflexio sint pauca aut multa aut nulla qz interruptio motus nō est ꝓpter media ſz potius ꝓpter extremū quo vtitur vno vt duobus in omni reflexione. vt patet ex predictis. z ideo siue media sint multa siue pauca. et siue medium aliquid esse ponatur vel medium in toto auferatur sp accidit multotiens reflecti ꝓpter eandem distantiam eorū extremorū propter qđ motus discōtinuaf ꝑ quietem interpositam

Manifestū igit ex his qm̄ neq̄ physiologi bene dicūt oīa sensibilia moueri ſq̄ dicētes moueri ēm necesse est aliquē horū motuū et maxime ſm illos est alterari. Fluere ēm dicūt et semper corrūpi. adhuc aūt et generatiōem et corruptōnem alterationem dicūt. Ratio aūt nūc dicit vliter de oīm motu q̄ ſm nullū motū ꝓtingit moueri ꝓtinue ex quez circulo Quare neq̄ ſm alteratōnem neq̄ ſm augmētū qđ qđē igit neq̄ ifinita fit mutatio neq̄ vna neq̄ cōtinua extra circuli motū nobis dicta sint tanta.

¶ Hic phs ex p̄dictꝫ infert vnū corrollariū dicēs q̄ physiologi hoc est sermonez facientes de natura bñ dixerunt aliquē motum ꝓtinuum esse in natura. sed in hoc erraverunt q̄ dixerūt oīa sensibilia hoc motu semper moueri. Concedendū ēm est q̄ sensibilia si moueantur necessario mouentur aliquo illoꝝ motuum qui sunt ad formaz

substantialem aut accidentalem. sed dicūt ipsi sic de natura loquētes quos phūs appellat physiologos sensibilia magis moueri motu alterationis. ex eo q̄ omne corpus sensibile est actiuum et passiuū ꝓpter continuam actionē et passionē qualitatū ꝑmarū rōne cuius requirūt cibus ad restaurandū depditum. ⁊ addūt q̄ generatio et corruptio sunt alteratio. et q̄ accidentia in nulla hora aut ꝑte hore eadē remanēt. et autor talis opinionis falsē primus fuit eraclitus ephesius. et post eū seneca moralissimus et multi defensores huius erroris tpe venera.do. Alberti fuerūt. sed hec opinio est erronea. Nam superius rōnib⁹ demonstratiuis et logicis ostensum est vbiter q̄ nullus motus est continuus ⁊ nulla mutationū est infinita. id ē cōtinua ꝑ totum tempus nisi illa que est motus circuli hoc est nisi motus circularis.

Quod aūt lationū circularis prima sit manifestū est. Dis em̄ ſm locū motus sicut et prius diximus. aut in circulo aut in recto aut mixto est. hoc aūt necesse est priores esse illos Ex illis em̄ ꝙstitutus est recto aūt circularis simplex ei et ꝑfectus magis est. Jn infinitū ei non est rectū ferri. sic em̄ infinitū nō est. sed neq̄ si esset. moueret vtiq̄ nihil non em̄ fit ipossibile Transire aūt in infinitū impossibile est in finito aūt recto reflectens quidem ꝓpositus est ⁊ duo sunt motus Non reflexus aūt impfectus et corruptus Prius autem et natura et rōne et tēpore est ꝑfectum quidem imperfecto corruptibili autem incorruptibile.

¶ Jstud est capitulum quintum in quo phūs ostendit motum circularem esse perpetuū. Et diuiditur in duas partes. Jn quarum prima facit quod dictū est. In secunda ostendit q̄ motus localis inter genera motuū est primus. Quantū igitur ad primā ꝑtem phūs ꝓbat quinq̄ rationib⁹ motum circularem esse primū inter motus locales Quarum prima est. Omnis motus localis est rectus circularis aut ex recto et circulari ꝓpositus. vt patz ex diuisione motus predicta. sed motus circularis ē prior mixto et recto motib⁹. igit est primus. Minor patet primo de mixto q̄m simplex est prius mixto. quia mixtum cōponitur ex simplicib⁹ que sunt priora cōposito sicue mixto. Secūdo idem ꝓbatur de motu recto. Nam simplex est ante cōpositum. motus aūt circularis est simplicior recto. ergo est prior. Minor ꝓbatur. q̄ motus circularis copulat finez principio. eo q̄ nemo potest in figura circulari denotare principium aut finem nisi per ymaginatōnem signādo punctum in ea. motus vero rectus habet diuersa actu scz principium et finem. ideo circularis motus est ante rectū ⁊ est ipo simplicior. Q̄ autē motus circularis sit magis perfectus q̄ rectus hoc sic ostendit. quia motus rectus nō potest esse in infinitum ꝑfectus. q̄m si in infinituz ꝓtenderetur hoc esset altero duorū modorum. aut esset ex eo q̄ in linea super quam est motus ꝓtenditur in infinitū aut quia reflectitur super lineam finitam sed quod reflectitur nō oportet improbare. ḋa satis improbatum est. et q̄ linea nō sit actu infinita ostensum est tertio huius. vbi dictum est. q̄ nihil est infinitum in actu. Etiam si poneretur per impossibile nihil moueretur supra ipsum quia sexto huius probatū est. qđ impossibile est fieri nunc̄ fit aut incipit fieri sed in infinitum impossibile est motum fieri rectum. cū oīe mouens intendat finem determinatū quē consequitur per motum. ḋa aliter moueret in vanū. sed vanū nō est in operibus nature. Si autem diceretur q̄ esset reflectens in eo q̄ est finitum rectum et sic duraret in infinitum. tūc esset ex duobus oppositis motib⁹ et essent duo motus ⁊ nō vnus cōtinuus. q̄z inter oīes eos intercidit quies. igitur necessario omnis motus rectus est finitus. sed omni finito potest fieri additio. igitur impfectus est et corruptus lz eīm forte ascensioni ignis nihil possz addi nec descensioni terre tamē motui in genere possibile est addi sicut linee recte ita q̄ adhuc manet in rōne recti motus inc̄ptum est rectus. Sed circularis inc̄ptum est circularz nunc̄ potest cessare. Nam si cessaret hoc esset in puncto qui actu describeretur super circulum: ⁊ talis nullus est in circulo. quia si aliquis esset in circulo tunc in illo pūcto reciperet circulus additionem in potentia. Jd autē quod est perfectum et incorruptibile ⁊ incessabile ſm tempus est prius tripliciter scz natura tempore et definitione q̄z imperfectum et corruptibile. igitur motus circularis est prior motu recto.

Amplius prior est quē contingit perpetuuz esse nō contingēti Circularem quidem igitur contingit perpetuū esse. aliorum autez neq̄ loci mutationem. neq̄ aliquando neq̄ vnum cōtingit esse perpetuum. statum em̄ oportet fieri Si āt status est corruptus est motus prior.

¶ Hic phūs ponit secundā rationez istam scz Motus perfectus et perpetuus est prior imperfecto et nō perpetuo. motus aūt circularis est perfectus et perpetuus et nullus alius neq̄ loci mutatio neq̄ alia. imo nullus alius motus est perpetuus. In omnib⁹ em̄ talibus quādo reflectuntur aut quādo sunt in extremo ad quod est motus. oportet fieri statum et quietem. Cum aūt quies sit priuatio motus tunc oportebit motum cessare ⁊ corrūpi qñ intercidit quies.

Rationabiliter āt accidit circularē vnū eē et ꝓtinuum et nō rectum Eius em̄ qui in recto determinatū est principiū et finis et medium. et oīa hec habet in seipso. quare est vnde incipi et qđ mouetur et vbi finiet Apud terminos ei ḡescit oē. aut vñ aut vbi Circulares āt indeterminati sunt. Quid em̄ magis quicūq̄z termin⁹ eorū qui sunt in linea. Silr̄ em̄ vnūqđq̄z ꝑn cipiū et mediū est et finis vt et sp quedaz sint in ꝑncipio et fine. et nūq̄z vñ mouetur ⁊ quiescit quodā mō sphera. eūdē em̄ obtinet locū Causa āt est q̄ oia hec accidūt cētro ꝑncipiū em̄ et mediū magnitudinis et finis est. Quare ꝑpter id qđ cētrū extra circulatōem est. nō ē vbi qđ ferk quiescat. sic em̄ sp fertur circa mediū. sed. nō ad vltimū. ꝑpter hoc aūt manet et sp quiescit quo dām mō totū et mouenk continue.

¶ Nic phs ponit tertiã rõem istam scz. ille motus nõ ẽ ꝑpetuus qui habet ꝓncipiũ mediũ ⁊ finem distincta ⁊ terminata ab inuicem ſm actũ et nõ ſm potẽtiã. talis ãt est motꝰ rectus. igit non est ꝑpetuus. Minoꝛ ꝓz Naz ꝓncipiũ recti est indiuisibile ⁊ sit finis. et iõ dcm ẽ supe rius qꝛ in oi tali motu ncce ẽ ee duas quietes vnã a q̃ est motus et aliã ad quã est motꝰ. sed mediũ quod est inter duo indiuisibilia nõ est indiuisibile ⁊ in illo est motus eo qꝛ motus est in intermedio ⁊ nõ in ꝑncipio aut fine que sunt termini motus. In motu vero circulari sunt ꝓnci piũ finis et mediũ indeterminata Nam si accipiaꝫ circũ ferẽtia cuius tangẽs subiecti ꝑprie est motꝰ circularis. nõ põt assignari aliq̃ rõ quare pũctũ vnũ magis est ꝓnci piũ mediũ vel finis q̃ aliud. qz oia talia sunt in ea in potẽ tia et non sunt in periferia hoc est circũferentia descripta actu. vnũq̃ꝫ em pũctũ est ꝓncipiũ mediũ et finis. ꝙa in oi tali posset aliqs ymaginari ꝓncipiũ arcus mediuꝫ aut finẽ ſm qꝛ alicui placuerit. igit motus circuli sp eẽdẽ est in ꝑncipio medio et fine. et nunq̃ ſm actũ. et g̃ in se ipso dictũ fuit qꝛ sphera quodãmõ mouet et quodãmõ quiescit. Sed illud nõ intelligit vt quidã dixerũt dicen tes qꝛ quiescat ſm totũ ⁊ moueaꝫ ſm ꝑtes. qz ſm totuꝫ mouetur formaliter ⁊ non ſm subiectum. quia ꝑtes re nouãt situm in motu sphere de vbi in vbi ſm subiectuꝫ vero imobilis. qz subiectũ eius sp tenet eũdem locũ Et cã est qꝛ circulus siue sphera hꝫ ꝓncipiũ mediũ et finez indistincta. qz oia hec que sunt ꝓncipiũ mediũ ⁊ finem esse accidũt centro sphere siue cẽtrũ accipiaꝫ mathemati ce. p pũcto idiuisibili siue phȳsice) p. corpe spherico qõ ẽ in centro. Nã tota sphera in duo diuidit. ſ. in circũferen tiam et centrũ. et cẽtrũ est ꝓncipiũ mediũ et finis sphe re et magnitudinis eius. hꝫ em ꝓncipiũ siue magnitudi nis centrũ ipsa sphera incẽtum est magnitudo circa cen trũ vnuꝫ equaliter circũducta: p medio vero hꝫ ipm ſm qꝛ motus eius est vnꝰ motuũ localiũ. qz sic sunt tm tres motus locales. scz sursum deorsum id est a medio et ad medium et circa medium. Finis autem continuitatis eius ẽ. eo qꝛ tota magnitudo sphere ipsius continuaꝫ ad centrum. et ideo etiam oĩs virtus eorum que sunt in cir cũferentia refertur ad centrũ. nec alibi vnitur nisi in ipso. Et huius dicti cãm ỏt ptholomeus in lib 20 qui vocatur arabice alarba et latine quadriptitus. qz radij stellarũ nõ ꝙgregantur nisi in cẽtro sphere. Et forte etiã huiꝰ cã est. qꝛ solũ corpus essentialiter situ in sphera est ꝑfectus lo cus generationis.

Accidit aũt ꝙuersum et nãq̃ qm̃ mẽsura motuũ circulatio primã necesse est ipam esse. Oĩa em mẽsuranꝫ primo. et qꝛ ꝓus mẽsura aliorꝫ est

¶ Nic phs ponit quartã rõem videlicet istã ꝙa in mẽ surabilibꝫ esse primũ et esse mẽsurã ad se inicẽ ꝙuertunꝫ. eo qꝛ rõnabile est in vnoquoq̃ primũ esse mensurã alioꝝ ſz motus circularis quẽ ꝑs primo cõsequi est mẽsura aliorũ motuũ. igit est primus et ꝑfectus.

Amplius ãt et regularez ꝓringi circularez esse solũ. Que eĩ in recto a principio irregulariter fe runt et ad finem Oĩa eĩ q̃nto distãt q̃dem plus a quiescente ferũt velocius Circularis ãt soluꝫ neq̃ finis neq̃ ꝓncipiũ in ipo aptũ natũ est ee

¶ Nic ponit phs q̃ntã rõem. ⁊ stat in hoc. ille motus ẽ ꝓrimꝰ inter alios motꝰ q̃ est regularis. solus ãt motus circularꝫ ẽ regularꝫ int alios motꝰ. igit est ꝑmꝰ Minoꝛ ꝓz. qz mobile qõ mouet in rcõ irregulariter ferꝛa ꝓnci pio in fine. Nam q̃nto plus distant talia a primo q̃scẽte a cuiꝰ quiete est eoꝝ motꝰ tanto velocius ⁊ velociꝰ ferũ tur. ꝙa manifestũ est ocularitꝛ in grauib⁹ et leuib⁹ qꝛ eo rũ motus in fine intendunt. ⁊ motus violenti in ꝓnci pio. vt patuit in motib⁹ ꝓiectorũ. ⁊ motus aĩaliũ in me dio. circularis vero motus nec ꝓncipiũ nec finẽ in se hꝫ nec aptus natus est habere. igit equaliter distat a ꝓnci pio et fine ⁊ ideo sp est vniformis.

Qd aũt ſm locũ mutatio primus motuũ est testantur oĩes q̃cũq̃ de motu fecerũt memo riã. principia eĩ tradũt ipius mouentib⁹ ſm hu iusmodi motuꝫ. Disgregatio aũt et ꝙgregatio motꝰ ſm locũ sunt. sic em̃ mouent cõcordia et discordia. Nec quidez eĩ disgregat illa ãt ꝙgre gat. ipoꝛ aũt intellectũ ait anaxagoras disgre gare mouentez ꝓus Silr aũt et quecũq̃ hmõi q̃dez neq̃ vnã cãm dicũt ꝑpter vacuũ aut mo ueri dicũt. Et nãq̃ hi ſm locũ motum natura moueri dicũt. Motus em̃ ꝑpter vacuum loci mutatio est et sicut in loco. alioꝝ aũt neq̃ vnũ inesse ꝓmis corꝑib⁹ ſz his q̃ sunt ex his opinan tur. Augmentari em̃ et corrũpi et alterari ꝙgre gatis ⁊ disgregatis atomis corꝑib⁹ dicunt.

¶ Ista est tertia ps huiꝰ capli in qua phs ostẽdit motuꝫ localẽ ẽ primũ inter genera motuũ testimonio antiq̃ dꝰ cens qꝛ oẽs naturales phi q̃cũq̃ de motu fecerũt memo riã ꝓncipia motꝰ tradũt q̃ſtz mouẽtia ſm hmõi motũ q̃ est localis motꝰ Et adducit phs q̃nq̃ opiniones anteq̃ ad q̃. Quaꝝ ꝓma fuit ipiꝰ empedoclis q̃ posuit ꝓncipia re rũ litẽ ⁊ amicicia siue discordiã ⁊ ꝙcordiã q̃ ꝓmũ dis gregat ⁊ scdm iterũ ꝙgregat. Disgregatio vero ⁊ ꝙgre gatio sunt motꝰ locales siue ſm locũ. igit ꝑmꝰ motꝰ inẽ oẽs est localis. Scda opinio est ipiꝰ anaxagore ponẽtis intellectũ agentẽ esse ꝓncipiũ faciẽs motũ quẽ etiã di xit facere ꝓmũ motũ ꝙgregando et segregando. Tertia est opinio democriti ⁊ suoꝝ sequatiũ q̃ nõ posuerũt vnã cãm mouentẽ. ſz dixerũt motũ fieri p naturã vacui. ⁊ di cũt ꝓmũ motũ esse loci mutatõem ⁊ dicũt qꝛ ẽ poꝛ na turã ceteris motib⁹. Motus eĩ q̃ fit p vacuũ aut est loci mutatio aut ſlis loci mutatõi. qz et ſi vacuũ nõ sit actu tñ ponit ab ipis qui ſtz autores vacui sicut locꝰ Alioꝝ aũt motuũ nullũ dicũt inesse ꝓmis ꝓncipijs primo q̃ ſm eos sint inane ⁊ atomi sed potius opinanꝫ ea q̃ sunt ex atomis ⁊ vacuo sicut ex ꝓncipijs moueri alijs moti bus posteꝝ ꝙstituta sunt ex ipis. Dicũt em̃ qꝛ res aug mẽtaꝫ qñ ibibit in suo vacuo atomos. Et diminuit qñ emittit eos ex suis vacuis. Et ſlr dicũt q̃ res generan tur ⁊ corrũpuntur ꝙgregatione ⁊ segregatõne atomoꝝ. Alteratõnem vero nõ ponebãt fieri nisi ex situ ⁊ cõuer sione atomorũ. ⁊ ideo generatõnem dicebant esse quãdã alterationẽ et huius sentẽtie autores fuerũt democritꝰ et collega eius leucippus.

Eodez aũt mõ quicũq̃ ꝑpter densitatẽ aut

raritatē instituūt generatōem ꝛ corruptōem cō gregatiōe et disgregatōe hec ꝓponūt Amplius aūt et ꝑter hos aiam cām facientes motꝰ ipm. seipm ei mouēs. ꝓncipiū eē dicūt eoꝝ q̄ mouet Mouebit ät aīal ꝛ oē aīatū fm eū q̄ ē fm locū antokimsim Et ꝑpe aūt moueri dicimꝰ solum qđ mouet fm locū motū. si aūt quiescat quidez in seipo augmēteť ät et decremētū patiať aut alteratū ꝓtingit quodā mō moueri. simplr ät moueri nō dicimꝰ Q̄ quidē igit sp motꝰ erat et erit oī tpe. et qđ ꝓncipiū ppetui motꝰ Adhuc ät q̄s motꝰ primus et quē motū ppetuū ꝓtingit esse solū et ꝑmū mouēs qđ īmobile sit dictū est.

¶ Hic phs ponit ārtā opinionez q̄ fuit eoꝝ q̄ dicebant generatōem fieri ꝑ densitatē et raritatez. tales etiā ponebant motū localē ꝑmū. qz oēs tales ponūt ista sensibilia generata esse ꝑ disgregatōem raro ꝛ. aut ꝑgregatōem dē soꝝ. sz ꝑgregatio et disgregatio sunt motꝰ local. qz ꝑgregata mouētur a circūferentia versus centrū in locū puū sz disgregata mouenť a centro versus circūferentiā in locum magnū. Et hmōi secte defensor fuit quidā phūs dictus xuros. Quinta opinio est ipius platonis. qz platonici dixerūt aiam eē cām motus. ꝛ aiam mūdi eē cām primi motꝰ. Dicūt aūt loci mutatōem esse ꝑmā inter motus in ghe. qz hi sunt q̄ dicūt q̄ illud est ꝓncipiū ꝑmi motus qđ mouet seipm. et hoc dicūt esse ꝓncipiū oīm eoꝝ q̄ mouenť. sz manifestū est q̄ aīa et oē aīatū ab alia motuz mouet motu locali. Luz igit fm platonē ita sit in maiori mūdo sicut est in mīno. ipe vult ꝑmū motū in toto vniuerso esse motū localē. Igit ꝑz iudicio oīm phoꝝ q̄ motus localis ꝑor est inter oēs motus. et illud ē rōabile. qz etiā ipi phi victi rōne ꝓsenserūt in id qđ loci mutatio est ꝑrima. Nam in veritate illud ꝑprie et per se ōz moueri et ꝑmo qđē mouet fm loci mutatōem. Si ei aliq̄s desciat in seipo a loci mutatōe. ꝛ tū augeať aut decremētū patiatur aūt alterer. licet tūc ꝓtingat ipm quodā mō moueri aliis motiby q̄ sunt ad formā dicimꝰ q̄ ipm nō mouetur simplr. sz q̄dā mō. qz motus ōz ꝑ ꝑius et posteriꝰ ꝛ ꝑmꝰ qđē est motus localis. sz alij motus sunt modi q̄dā motus ꝑoriꝰ q̄s motꝰ ꝑ se. g̃ sufficiēter dcm̄ est. q̄ aliq̄s motus est q̄ est ꝑ se sp fm oē tps. et dictū est q̄s ē ille motꝰ q̄ erit in oi tpe. ꝛ dcm̄ est qđ ē ꝓncipiū mouēs ꝑprie istiꝰ motus. Etiā dictū est q̄s est motus ꝛ in genere ꝛ in spē ꝑrimus. ꝛ quez motū inter oēs motꝰ ꝓtingit eē ppetuū et dictū est nihilominꝰ q̄ ꝑmū mouēs est īmobile

Verus solus circularis motus ꝑt esse ppetuus ꝛ cōtinuus qui est oīm aliorum motuum primus.

Et arguit ꝑmo. q̄ motus circularis nō sit ꝓtinuꝰ ꝛ ppetuus. qz nullus motꝰ finitꝰ est cōtinuus et perpetuꝰ motus aūt circularis est finitus. igit nō cōtinuꝰ et ppetuus. Minor ꝓbať tripliciter. ꝑmo qz oīs motus i suis claudit terminis et ē a quodā in quiddā. igit finitꝰ. et ꝑ ꝑns motꝰ circularis. Scđo q̄a motꝰ ꝛ mobile eodē mō se hūt ad esse finitū et infinitū. sed celū est mobile finitū ergo ꝛ motus circularis q̄ est motus eius est finitꝰ. Tertio qz oē qđ hz ꝓncipiū et finē est finitū. motus circularis hz ꝓncipiū et finem. q̄m incipit ab vna ꝑte determinata celi vez in scđo dē celo. igit est finitus ꝛ nō ppetuus

Scđo ille motꝰ nō est ppetuꝰ q̄ hz ꝛminū motꝰ ät circularz hz ꝛminū. g̃ nō est perpetuꝰ Tertio gñatiōes et corruptōes sunt ppetue. ergo aliq̄s motꝰ est ppetuus q̄ nō est circularis. Quarto. nullus motus reflectōnis est ꝓtinuꝰ ꝛ ppetuus. sz in motu circulari est reflexio. igitur ille motus nō est ꝓtinuꝰ. Minor ꝑz. nā motꝰ reflexus est recessus a termino ad quem ꝑius erat accessus. aut ecōtra ē accessus ad terminū a q̄ ꝑius erat recessus hoc cm̄ repitur in circulari motu. qz vna ꝑs q̄ ꝑius accedit ad vnū terminū postea recedit ab eo ideo ibi ē motus reflexus. Quinto linea recta est ꝑior linea circulari igit motus rectus est ꝑior circulari. Cōsequētia ꝑz qz sicut se hz linea ad lineā ita motus ad motū. q̄m circulus est duplicis forme ꝓcaue et ꝓnexe ꝛ linea recta est simplicis forme In oppositū est phs in capitulis expositis. Et ꝑ intellectu q̄stionis more est maior.

Motus localis diuidit in circularē et rectū et ex his ꝓpositū Minor Motꝰ rectꝰ aut ex circulari ac rcō ꝓpositꝰ nō ꝑt eē ꝓtinuꝰ et ppetuꝰ Cōclusio Solū igit motꝰ circularis ꝑt eē ꝑpetuꝰ q̄ est ꝑior rcō. et ex rcō ꝛ circulari ꝓposito

Maior est phi in textu. Preterea motus localis diuidit ad medij diuisionē q̄ cō est motus sic aūt est q̄ medium aut est rectū aut circulare aut ex his cōpositū. igit etiā motus localis tali mō est diuidendus Sed dicēres nullus est motus ex recto et circulari ꝓpositus. igit diuisio mala quia circulus est perfecta figura cui nō ꝑot fieri additio. igit nec cū alio ꝓponi. Ad hoc dōm ē. q̄ cuius circulo ꝑfecto nō possit fieri additio. qz ille ꝓtingit finē et mediū ꝓncipio. sed circulo ipfecto hoc est semicirculo vtiq̄ ꝑt fieri additio. Et illud duobꝰ intelligit modis. vno mō in linea giratiua hoc est in linea que hz se absolute per modum semicirculi absq̄ additōne alīq̄ linee recte vt ꝑz de figura iridis Alio mō ꝑt intelligi in linea arcuali hoc ē in arcu ibi vna linea est circularis ipfecta et alia linea chorde q̄ est recta ꝛ vtriq̄ ꝑt fieri additio. igit figure circulari ipfecte ꝑt fieri additio ꝛ p cōsequēs cum alia figura ꝓponi ꝑt Minor ꝑz. Nā motus rectus nō potest esse ppetuus. igit motus ex recto et circulari ꝓpositus nō potest esse ppetuꝰ. Anꝫ ꝑz ꝑ ꝑbm in text. dicē tem. q̄ oz mobile in ꝑncto reflexionis desciscere. illō ät ipe dit motꝰ ꝓtinuitatē. igit nullus motus rectus ꝑt esse cōtinuus et ppetuus. Minor patet qm̄ reflexio est reditꝰ ab illo ꝑncto ad qđ ꝑmo fuit accessus ꝑ eandē viā ꝛ fm eūdē situ. sz manifestū est infra accessum interuenire quietem. qz sunt motus fm spēm distites q̄ ad iuicē ꝓtinuari nō ꝑnt Et dcm̄ est notāter ꝑ eandē viā. qz in motu circulari fit reditꝰ ad eūdē ꝑnctū q̄uis nō ꝑ eandē viā sz ꝑ semicirculū. et ideo nō est reflexio et p ꝓsequēs nō ꝑt eē motꝰ pfecte circularis ꝑ eandē viā ex eo q̄ tūc esset motꝰ reflexiōis Cōclusio ꝑz ꝑ ꝑbm i ter. dicēte q̄ motꝰ localē aliis ꝑor natura ꝛpe ꝛ pfectōe Maior alterꝰ discursus

Motus ꝓtrarij nō ꝑnt ad inuicē ꝓtinuari Minor Motꝰ circularis est expers oīs ꝓtrietatis Cōclusio Igit solus circularis motꝰ potest esse ppetuus et continuus qui est omniū aliorū motuum primus.

Maioꝝ est phi sexto physicoꝝ dicentis. q̄ cōtinua sunt quoꝝ vltima sunt vnum. illa aūt q̄ sunt specie differētia non possunt habere vnū et idem vltimū. igit motus ꝓtrarij nō possunt adinuicē cōtinuari Minoꝝ paret Nā idē nō ꝓtrariat sibiipi. motꝰ circularꝭ est ab eodē ad idē. igit motus celi non hꝫ ꝓtrariū. vt patebit latius ꝓximo celi. Etiaꝫ distantia cōtrariorū mēsurat linea recta. igit non pōt motus circularis habere ꝓtrariū q̄ talis motus nō fit supra lineā rectā sed circularem Cōclusio est phi in textu et sequitur ex premissis.

Ad obiecta in oppositū

Ad primū dōm est q̄ aliquē motū esse finitū tripliciter intelligi pt. vnoꝰ ex pte subiecti. q̄ scz est in subiecto finito. z sic ois motus est finitus. eo q̄ nulla est magnitudo infinita Alioꝰ pt intelligi ex pte termini ad quez. qa scz hꝫ terminū ad quē determinate essentie z determinate spēi. z sic ois motus est finitus. et sic etiā motꝰ circularis hꝫ terminū qui est vbi Tertio mō intelligitur motū esse finitū duratōe z sic motꝰ circularis nō est finitus sꝫ ꝑpetuus fm ꝓtinuatōem nulli tpi deficiens. Sꝫ dicere. si motus circularis esset perpetuus aut infinitus hoc esset p reiterationem. talis aūt impedit motus perpetuitatem vt dicit phylosophus in textu Ad hoc dicendum est. q̄ ꝯuis in linea recta reiteratio perpetuitatem impediat. ex eo q̄ fit p eandē viā. nequa ꝯ tñ i linea circulari cū non sit p eandē viā Est tamē notandū q̄ motus circularis duobꝫ modis accipiꝫ. vnoꝰ fm suā totalitatez. et sic est vnus motus numero. sicut q̄libet ꝓtinuū dr vnū nūero inq̄tum est indiuisum in ꝓtinuitatis forma. Alio mō accipiꝫ fm diuersas et ptiales reuolutiones et sic differūt a seinuicē nūero potentiali. qa nō hñt distinctōem actualē ad inuicē sicut i silī dr q̄ lignū bipedale est vnū nūero actuali sꝫ nō nūero potētiali. eo q̄ i duas ptes est diuisibile. et prima pars eius nō est secūda licet actu stent sub vna forma vnius ꝓtinui. Etiaꝫ licet q̄libet ptcularis circulatio sit finita. eo q̄ fit in tempore determinato. totus tñ motus celi ex oibꝫ circulationibꝫ est continuus et perpetuus et non fit in determinato tpe sꝫ infinito et ꝑpetuo. Ad secūda ꝓbatōnem dōm est. q̄ motus et mobile eodē modo se habent ad esse finitū et ad esse infinitū fm ꝯtatem extensionis in subiecto cuꝫ vtrūq̄ sic ꝓsideratū sit finitū. sꝫ duratōe ifinitū q̄m motus circularis durat i ifinitū cū suo mobili et sic licet mobile suū sit finitū fm terminos sue ꝯtatis. ipm tñ mouet motu infinito fm duratōem motus circularis Ad tertiā ꝓbatōem dōm negando q̄ habeat ꝓncipiū et finē fm actū. q̄ ꝓprie loquēdo nō habet ꝓncipiū neq̄ finez ex eo q̄ in illo motu nō est ꝓprie assignare ꝓncipiū et finē sed dūtaxat fm silitudinē Ad secūd patuit ex dictis Aut dōm est q̄ terminꝰ accipiꝫ duobꝫ modis. vno mō ꝑ termio specificante. z sic ois motus hꝫ terminū. q̄ est in aliquo ꝓdicamēto et in illa spē ꝓdicamēti fm se aut reductiue z illo modo terminꝰ circularis motus est vbi sicut cuiuslibet alterius motꝰ localis. Alio mō capiꝫ terminus ꝑ termio durationis. z sic motus circularis non habet terminū. q̄ durat ꝑ infinitū tp̄s z sic nō est terminus duratōis ipius motus circularis fm sniam aresto.

Ad tertiū dōm. q̄ ꝯuis in generatiōis motu iueniaꝫ ꝑpetuitas suppōsita eternitate mūdi nō tñ iueniꝫ ibi ꝓtinuitas simpliciter ex eo q̄ inꝰ ꝓtinuitate requiriꝫ vnitas mobilis et ꝓtinuitas tpis circa eūdem motū sꝫ in motu generatōnis nō est vnus generatio sꝫ pluriū. nec in coꝝruptione est vnius coꝝruptio. sed est vnus motꝰ nūero circularis in celo. Ad quartum dōm est. q̄ nō est silē de reflectōe et circulatōe q̄m reflexio est ab vno in aliud et non ꝓtinue. circulatio aūt est ab eodē in idē ꝓtinue. et ꝑ ꝓsequēs vnus motus Ad quintū dōm est. cuius linea recta in eē linee sit simplicioꝝ circulari. nō tñ motus rectus est simplicioꝝ motu circulari. qa motꝰ circularis copulat finē ꝓncipio eo q̄ est ab eodē ad idem. sꝫ motꝰ rectus hꝫ diuersa actu finē et ꝓncipiū. sicut multotiēs supra dictū est. Etiam magnitudo circularis simpliciter pfectioꝝ est magnitudine recta. q̄m magnitudo circularis exse habet suum ꝓplementū. eo q̄ sibi non pōt fieri additio. magnitudo vero recta ex quo non habet suum complementum ei potest fieri additio. Sed diceres ꝓtrahatur linea recta ab orientevsq̄ ad occidens ei nō potest aliquid addi igitur. Ad hoc dōm est q̄ licet tali magnitudini de facto non poterit fieri additio ꝓpter totius vniuersi finitatē. tñ q̄ntū est ex natura illius magnitudinis bñ pt fieri additio

Incidunt dubia quoꝝ

Primū est. An motus circularis sit vnꝰ. Et videt q̄ nō. nā in motu circulari sunt plures circulatōnes. sed plures circulatōes nō sunt vna circulatio. igit motꝰ circularis nō est vnus Soꝰ q̄ sic vt ptz ꝑ phm in text. Et ad obiectū in oppositū est dōm. q̄ ꝯuis in motu circulari sunt plures circulatōes. ex oibꝫ tñ illis pt fieri vnus ꝓtinuus motus id est nō interruptus quiete media q̄m ille ptculares circulatōes pñt inter se ꝓtinuari et facere vnū totū in nūero q̄ termini eoꝝ nō sunt cōtrarij. secus aūt est de alijs motibus.

Secūdum dubium est.

An in motu circulari sit ꝓncipiū et finis. Et videtur q̄ sic q̄m oriens est ꝓncipiū motus celi et occidēs est finis motus celi Soꝰ phi q̄ nō in hoc differēs a motu recto Et ad obiectū in oppositū dōm est. q̄ motꝰ circularis dupliciter pōt capi. Uno mō fm se siue ex parte mobilis et sic in motu circulari nec est ꝓncipiū nec mediū nec finis. Alio mō pōt capi fm ordinē ad influentiā ipius mouentis scz aie nobilis. et sic in celo est ꝓncipiū motus q̄m aia nobilis est definitiue in loco et in illo incipit influere suā virtutē. et sic in motu circulari pōt eē ꝓncipiū et finis. In linea vero recta sumitur ꝓncipiū z finis etiam fm ordinē ad lineam

Tertium dubium est.

An motus localis rectus posset esse ꝓtinuus z ꝑpetuꝰ Et videtur q̄ sic. q̄ motus circularis pōt esse ꝓtinuꝰ et ꝑpetuus. igitur motus rectus. Cōsequētia ptz. q̄m motus circularis nō est ꝓtinuꝰ et ꝑpetuꝰ nisi fm q̄ fiat reiterando mobile supra idem spacium. sed motus rectus potest etiam fieri reiterādo ipsum supra magnitudinem igit motus recti possunt ad inuicē cōtinuari. et per cōsequēs motus rectus erit perpetuus et cōtinuus Secundo sic. Si motus rectus non posset continuari hoc esset ideo. quia necesse est mobile in puncto reflexionis quiescere. vt arguit phylosophus. sed hoc non. Nam si mobile in puncto reflexionis necessario quiesceret.

tunc sequerek q graue nō p̄hibitū maneret sursuz qō est impossibile. qz lapis sursum ꝓiectus anteq̄z descēderet in p̄ncto reflexionis quiesceret et tū ibi nullū esset p̄hibens Tertio qz si ponak q molaris cadat deorsuz et musca moueak sursum et obuiat molari tūc in puncto reflexionis musca nō ꝺescit. qz si musca quiescat sustinebit molarem sursum et p̄hibebit motū eius qō est impossibile. igitur nō oportet sp̄ mobile i p̄ncto reflexionis quiescere Quarto pila ꝓiecta ad parietem resilit sine quiete igitur. Solutio q nō qz si alias motus rectus posset perpetuari et continuari aut hoc esset quia fieret sup̄ magnitudinem rectam infinitā aut finitam pluries per reiteratōnem. neutrū aūt illoz est dōm. igit Non primuz. qz nulla est magnitudo infinita. vt patuit tertio huius. Nō scōm qz motus reflexionis nō possunt inter se ꝓtinuari nec facere vnū motū. igitur illo mō motꝰ reflecti nō p̄t ad inuicē ꝓtinuari Ad obiecta in oppositū Ad primū dōm est. q nō est silē de motu circulari z de motu recto. Num motus circularis reiterari p̄t supza eandē magnitudinē sine reflexione z in illa nō est semp quies media et discōtinuatio motuū. Ad scōm dōm ē p interemptōez secūde ꝓne. qz qn̄ in motu violēto grauc detinek sursum tūc ibi est impediēs scz ꝓtus mouentis violente que est adhuc equalis in resistēdo vt virtus nature ipsius mobilis. ideo mobile nō mouek. Nam a ꝓportione equalitatis nulla est actio. Unde in tali motu violento virtus mouentis violenter excedit ꝓtutē mobilis et tūc mouet. z cū diminuik cōtinue efficik sibi equalis z tūc nō amplius mouet sz ipedit motū alterꝰ et tūc efficik mino2 et sic natura mobilis mouet iterū ip̄m mobile Et si tūc querak. si lapis sursum ꝓiciatur. in ꝺescat sursum ante reditū Et videk q nō. qn̄ nō est aliqua cā quietis lapidis sic ꝓiecti. Et si dicatur q eius sit aliqua causa. arguik q non Nam aut illa cā est ꝓiciens aut natura ꝓiecti. neutrū illoz est dōm. nō ꝓiciens ḡa mouet sursum. non natura ꝓiecti. qz illa mouet deorsuz

Ad hoc dōm est. q nec ꝓiciens est causa quietz nec natura ꝓiecti. sed adequatio ꝓtutū scz ipius ꝓiicietis et nature ꝓiecti. Unde graue ꝓiectū sursum habet se in triplici dispōe. primo fm q dñatur virtus ꝓiicientis supza naturā ꝓiecti. et sic in eo est motus sursum. Secūdo mō qn̄ cessat illa virtus ꝓiicientis supza naturā ꝓiecti nec tū ꝓiectū pfecte accepit ꝓditōem sue ꝓprie nature et sic est quies lapidis sursum. qz nec excedit virtus ꝓiicientis lapidē nec adhuc lapis accepit cōditōem sue ꝓprie nature. et sic nec est motus sursum nec deorsum. Tertio qn̄ natura lapidis vincit virtutem ꝓiicientis. z sic ē motus deorsum fm naturā lapidis Et quibus patz. q adequatio virtutū scz ipius ꝓiicientis et ꝓiecti est cā quietis sursum Ad tertiū dōm est. q illo casu posito musca in illo p̄ncto reflectōnis quiescit motu per se et ꝓprio. nec tū sequik q molaris ibi quiescat qz musca mouek p accūs ad motū molaris et non motu ꝓprio. vñ nō est inco3ueniens q idem fm eundē motū moueak p accūs z tū p se quiescat. vt hō in naui mota. et io inter illos duos motus per se ipius muscе est quies intermedia. et tp̄us mēsurans illam quietē. Et silr si faba fuerit ꝓiecta in occursum lapidis molaris interuenit quies. nec tū ex hoc oportet fabā sustentare molarem ūno anteq̄z tangat molarē faba quiescit. qz in descensu molaris multus aer colligit et spissatur circa lapidē descendētē et in illo aere spissato quiescit faba. De sagitta etiā ꝓiecta versus lapidem cadentē potest dici q quiescit. qn̄ facit effectū realē cauādo lapidē si fuerit acuta. In hoc videtur esse dr̄ña. qz faba quiescit anteq̄z tangit lapidē molarē. qz nō p̄t ꝓpter magnū impetū aeris ꝓpingere ad molarem. sz sagitta emissa ab arcu quiescit postq̄z molarem tetigit. qz mouek ab arcu cū magna violentia et hoc si sit acuta Aut dōm est. q est duplex reflectio alicuius corpis. q̄daz est p se qn̄ scz corpus hz reflexionē gr̄a sui ip̄ius et nō gratia alterius. sicut lapis sursum ꝓiectus reflectit gr̄a sui et non gratia alterius corpis aduenientis siue ei occurrēt et in tali reflexione necesse est interuenire quietē Alia est reflexio que fit ꝓpter aliq̄ aliud mobile qō facit alteruz redire motu reflexionis. z sic faba ꝓiecta in occursum lapidis descēdit ꝓpter lapidē cadentē z silr musca aut aliq̄d hmōi Ad q̄rtū dōm est. q̄ius pila sic ꝓiecta non quiescit in p̄ncto reflexionis quiete ad sensuz p̄ceptibili quiescit tū vtiq̄z quiete p̄ceptibili p intellectū Et signū huius est. qz si pila fuerit maculata maculat parietē. sed manifestū est q maculatio nō p̄t fieri in instanti Sed diceres. si nō possz quies; illa p̄cipi sensu. igitur nec intellectu. qz nihil ē in intellectu quin ꝓius fuit in sensu Ad hoc dōm est. licet nō p̄t p̄cipi ab intellectu ad sensum reflexo. p̄t tū vtiq̄z rōne' ostēdi apud intellectum sicut in textu diffuse est ostensum. Est tū notandū q si musca ascenderet lanceam rectam z postea alius verteret lāceā q talis motus nō est reflexus qn̄ ad motum reflexū requirik q fiat reditus per idē spaciū a quo fuit exitus. sz musca nō reuertik iuxta hypotesim p idē spaciū. qz ascēdit aliā p̄tem spaciꝫ et ideo etiam nō est vnus motus.

Quartum dubium

An ad ꝓbādū q motꝰ reflexus nō sit ꝓtinuꝰ sup aliq̄ spaciū req̄rak vera ꝓtrarietas So⁹ venerabilis do. al. q nō. qz ad verā ꝓtrarietatē duo requiruńt. primū est q motus sint cōtrarij. Scōm est. q corpa mota sint distincta ꝓtrarijs qualitatib⁹. sz sufficit ꝓposito q motus sem uicem sistant in vno mobili succedentes z in diuersis mobilib⁹ sibi directe obuiantes. etiam si corpora nō sint contraria. qz illo habito habetur ille effectus q̄ est nō posse simul esse fm vnū ꝓtinuū tp̄s. et vnū esse in vno subiecto ita q fiat interruptio z p illū effectū ꝓbatur motꝰ reflexos nō esse ꝓtinuos fm tempus.

Quintum dubium est.

Quis ḃz motus mixtus. So⁹ al. q motus ḃz duplr mixtus. vno⁹ ḃz mixtus q̄ est in linea giratiua q̄ finē vel principiū nō copulat. aut in linea curua. Ad illa forma liter ꝓponik ex recto et circulari Rectū em̄ hz linea curua formaliter per hoc q est terminata p̄ctis. Formā aūt circuli hz in hoc q habet ꝓuexum z ꝺcauū sicut oēs arcus circuli. qz illa sunt de rōne circuli. z sic talis motꝰ est rectus. fm p̄tem rectā. z circularis fm p̄tem curuam. Alio mō ḃz motus mixtꝰ q̄ p̄t esse in circulo vel recto mixtus de circulari et recto. ita q vnꝰ sit vincens et aliꝰ victus et alius sit in potentia et tūc illa mixtura nō sp̄ procedit. qz necessariū est q ome quod est potentia exeat ad actū quādo in actum. ista aūt potentia nunq̄z p̄t ꝓcedere in actū et sic nō est motus victus sed vincens.

Sextum dubium est.

¶ An oīs motus p̄ter circularē sit de ꝯrario in ꝯrariū Et videt q̄ nō p instantiā de alteratōe medij p influētiā luminis de rarefactōe ⁊ ꝯdensatōe q̄ sunt trāsmutatōes habituales ⁊ p̄uatiue ¶ Sol'o q̄ sic. eo q̄ q̄libet motuū talū est fluxus potentie trāseūtis de affirmato in affirmatū et nō reciprocus de eodē in idem. tales āt termini distantie potentie influentis sunt cōtrarij. eo q̄ transmutabiles ad inuicem p quādā proximi generis inexistentē ꝯmunez potentiā. vt dcm̄ est in q̄nto huius. Exēpli gratia. vt q̄n aliq̄d mobile mouet de nō albo in albū. tūc p̄uatio fulcita in ꝯrario habitu ꝯrariat alteri. ⁊ ita motus ille dr̄ eē de ꝯrario in ꝯrariū. ¶ Ad obiectū in oppositū dōm est. q̄ illuminatio nō est motus ꝓprie dictus. ex eo q̄ motus nō p̄t esse in inst̄āti sicuti est ipa illuminatio. Silr dōm est de rarefactōe ⁊ ꝯdensatiōe. q̄ nō sunt ꝓprie motꝰ. hoc tū verū est q̄ sint q̄dā dispōnes p̄uie ipsius materie. motum verū p̄supponentē. sicut calefactōem ⁊ frigefactōem. nam calidi est rarefacere vt p3 in aqua calida q̄ rarior est aqua frigida. et frigidi est ꝯstringere aut ꝯdensare. sicut manifestū est in hyeme q̄n frigus ꝯdensat aquas. ⁊ istud intelligendū est de rarefactōe ⁊ ꝯdensatōe inq̄ntum sunt rari et densi sub rōne q̄litatis. ⁊ nō vt sunt rari ⁊ densi sub rōne positionis s̄m q̄ inq̄t pb̄us secūdo celi ⁊ mūdi. q̄ astrū est densior pars sui orbis. Et q̄uis motus celi sit s̄m cōtraria. ex eo q̄ in celo sunt dextrū ⁊ sinistrū ⁊c. nō tū est motus celi de ꝯrario in ꝯrarium

Septimuꝫ dubiū est

An vna alteratio p̄t alteri esse ꝯtinua. ¶ Et videt q̄ sic q̄n celū mediante lumine ⁊ sua ꝓpriali caliditate ista inferiora alterat. g̃ vna alteratio est ꝯtinua alteri. q̄ q̄libet revolutio corpis celestis lucidi causat alteratōem nouā. cuꝫ g̃ reuolutōes sunt ꝯtinue etiaꝫ alteratōes istoꝝ inferioꝝ debēt eē ꝯtinue. Sol'o q̄ nō ex eo q̄ ꝯtraria ꝯtinuari nō p̄nt ad iuicē vna āt alteratio ē alteri ꝯtia. g̃ ad iuicē ꝯtinuari nequeūt. q̄ ad ꝯtinuitatē motus req̄rit vnitas forme fluentis. vñ q̄n est alteratio de altedine in nigredinez non manet vnitas forme fluentis. ¶ Ad obiectū dōm est. q̄ nō est silr de alteratōe facta in materia elementari ⁊ virtuali caliditate mediante lumine. nā in quolibet inst̄āti sine mōēto nō est noua alteratio in materia elementari. ex eo q̄ in instanti nō p̄t fieri alteratio. cū vnū ꝯrariū reliquū nō expellat nisi p dominiū qō hꝫ sup ipm. i istāti āt sibi dominari nō p̄t. ideo stat q̄ decies centies millesies fit illuminatio istius ꝓtis tēre. ita tū q̄ nō fiat alteratio. nā sicut gutta vna nō cauat lapidem. sed plures gutte cadētes finaliter lapidē cauāt. ita etiā quelibet luminis incidētia siue illuminatio nō facit alteratōem in istis inferioribus. sed multis illuminationibus siue lucidi corporis incidētiꝫ alteratio quedam causatur.

Octauū dubium est

An instans ꝓtis sit ꝯmune generatōi ⁊ corruptōi. Et videt q̄ nō. q̄ corruptio est mutatio opposita ꝯtradictorie generationi. g̃ nō ocurrūt in vno inst̄āti siue indiuisibili ꝓtis. sed potius a se inuicē discernūtur ⁊ diuidūtur p diuersa ꝓtis instantia. sicut duo motꝰ successiui differūt per diuersa ꝓpa successiua. q̄ alꝫ aut oporteret duo inst̄ātia sese ꝓsequi imediate. aut oporteret intercidere tēpus inter instans generatōis ⁊ corruptōis. in quo ꝓte medio neutrū ꝯtradictoriꝝ generatōis ⁊ corruptōnis inesset materie qō est ꝯtra legem ꝯtradictoriꝝ. ¶ Sol'o q̄ sic. q̄n sicut se hꝫ tempus ad terminū siue diuisionis seu ad nūc terminans ipm. ita mensura corruptōis ad generatōis mensuram. ita q̄ in toto ꝓte ꝓteriti fiat corrūptio siue successiua p̄ncipioꝝ dissolutio p alteratōem dispōnētem materiaz p forma generanda. qua scz dissolutōe pfecta aut in termino existente adest indiuisibiliter generatio. sic̄dem corruptio vnius est generatio alterius ⁊ ecōtra. vt patebit p̄ximo de generatōe. ⁊ ideo tale instans nō attribuit re ⁊ nomine corruptioni. sed generatōi. sicut terminus p̄teriti nō denotat esse p̄teritōis sed esse p̄sentis ꝓtis. ¶ Ad obiectum in oppositū dōm est. q̄ verū est s̄m actum eiusdez rōnis. mō illud instans attribuit termino corruptōis p rōnem finis in quo nō est corruptio. sed antecēs imediate fuit attribuit generatōi p rōnem fieri in q̄ est esse gñatōis

Nonum dubium est

An motus circularis sit metrū ⁊ mensura aliorꝝ motuuz Et videt q̄ nō. q̄ metrū ⁊ mensura dz esse minimū. motus aūt circularis est maximus. q̄ corpus celeste excedit oīa alia corpa. g̃ nō p̄t esse metrū ⁊ mensura aliorꝝ motuuz ¶ Sol'o q̄ sic. q̄n regulare ⁊ ꝑpetuū est irregularis ⁊ non perpetui mensura. motus aūt circularis est ꝓmus et regularis ⁊ ꝑpetuus. g̃ est aliorꝝ motuū mensura. q̄ alij motus sunt intensiores aut remissiores. Nam naturalis velocior est in fine ꝰialis in medio. violentus aūt in ꝓncipio. vt patuit supra. ¶ Ad obiectū in oppositū dōm ē. q̄ motus circularis sit maximus q̄n absolute ad suum mobile ꝰparat. tū est minimus ꝓte. hoc est nullus alꝰ motus tanti mobilis posset ꝓplere suū motū in tam quo ꝓte. hoc est in die naturali.

Decimum dubium est.

An quilibet motus p̄ter circularē sit irregularis. ¶ Et videt q̄ nō. q̄ natura est vnius simplicis potentie ⁊ formē. ergo motus naturalis est simplex ⁊ vniformis ideo regularis. Silr aīa ex quo est eleuata supra corpꝰ nō p̄t fatigari p resistentiam mobilis. g̃ videt q̄ possit ipm mouere infatigabiliter. ⁊ p ꝓsequens regulariter. ¶ Sol'o q̄ sic. q̄n motus naturalis p se causat a generante dante simul formā ⁊ locū. sed nō dat formā eque cito. eo q̄ dādo formā sue spēi expellit ꝯrariā formā sibi magis resistentem ⁊ repugnantem q̄n est in habitu pfecto q̄ q̄n hꝫ esse dispōnis habitualiter destitute aut corrupte. sed forma cōtraria q̄to fuerit remotior a fine sue corruptōis tanto est vigorosior in resistendo ⁊ p ꝓsequens retardat motū generantis ꝯtrarij plus circa p̄ncipiū q̄ circa finem ¶ Silr cum aīa moueat per ministeriuz organoꝝ que in ꝓncipio minus obediūt ꝓpter defectum spirituū. velocior est talis motus in medio ⁊ remissior in ꝓncipio ⁊ fine. secus autez est de motu p̄mi mobilis. ex eo q̄ nō est ab aīa informāte corpus. ⁊ p ꝓsequens eius motor nō est fatigabilis

¶ Ad obiecta p3 solutio ex dictis. Aut dōm est ad p̄mū q̄uis natura sit vniformis ꝓtis operatōis p se. tū p accidens effectiue difformis reperitur. hoc est ꝓpter resistentiaz ꝯtrarij qō facit suū mobile inequalis obedientie. Silr dōm est de aīa suo mobili formal'r ꝓiūcta.

Quoniā autē necesse est impartibile esse et nullā habere magnitudinē nūc dicam⁹. opponentes p̄mum de p̄rioribus ipso

¶ Iste est tractat⁹ q̄rtus in quo ph̄s determinat de ꝑditionib⁹ ṕmi motoris post q̄ determinatū est ō ppetuitate motus. ⁊ q̄ sit deueniēdū ad ṕmū mouēs imobile qđ est ꝑpetuū ⁊ vnū. ⁊ q̄ sit vnus ṕm⁹ motus localis circularis q̄ est ꝑtinu⁹ ⁊ ꝑpetu⁹. Et diuidit in tria capl̄a. In quorū ṕmo ph̄s determinat de infinitate eius. In secūdo de vnitate. imobilitate. ⁊ ipartibilitate. ibi (De his aūt) In tercio de residentia ṕmi motoris. ibi (Necesse est autez) Et diuidit ṕmū capl̄m in tres ptes. In q̄ṙ ṕma ostēdit q̄ nullū finitū mouet mobile finitū ſm tp̄s infinitū. In secūda pte ph̄s oñdit q̄ nō est infinita poña mouēs in magnitudine finita. ibi (Q; āt oino) In tercia pte. ph̄s ostēdit q̄ impossibile est finitam potentiā esse in magnitudine infinita. ibi (Nūc ita q̄ finitum) Et ṕmo ṕmittit suā intentiōem dicēs q̄ ṕmū mouēs est indiuisibile nullaz h̄ns magnitudinē nūc dōm est. Hoc aūt ꝓcēplari nō possum⁹ ꝓ grue nisi ponam⁹ qđ ā ṕmo de his q̄ ad nos ꝓza ſt;

¶ Hoꝛ aūt vnū q̄dē est q̄ impossibile est nullū finitū mouere ſm infinitū tp̄s: Tria em̄ sūt qđ mouet mouēs in q̄ tercīū tp̄s. hec aūt aut finita oīa. aut infinita sunt oīa. aut q̄daz. aut duo. aut vnū. Si igit a mouens. qđ aūt mouet b. tp̄s infinitū in q̄ c. Jpm ꝺ igit moueat aliquaz ptē ipsius b. q̄ est in q̄ e. Nō igit in eq̄li ipi c. in pluri eius maius. quare nō est infinituz tp̄s qđ est ipsius z. Sic itaq̄ ipsi ꝺ apponens auferā ipm a. ipsi aūt e ipm b. Tp̄s aūt nō auferam ꝙ remouēs eq̄le infinitū em̄ est. q̄re oē a totuz b mouebit in finito tpe ipius c. Nō ergo possibile est a finito moueri nihil ſm infinitū motuz Quidē igit non ꝓtingit finitū in infinito tpe mouere manifestū est

¶ Nic ph̄us ostēdit siue ꝓbat q̄ nullū finitū mouet mobile finitū ſm tp̄s infinitū. hoc est q̄ mouens h̄ns ꝑtē diuisibilē ⁊ finitā nō mouet ꝑ tp̄s infinituz. q̄ tria sunt in oi motu. scz ipm subiectū qđ mouet. mouens qđ effectiue mouet. ⁊ tp̄s in q̄ est mot⁹ sicut in mēsurante. sed hec oīa q̄n ꝑtes corpales sunt mouentes. aut sunt simul finita aut simul infinita. aut q̄dā sunt finita ⁊ q̄dā infinita. ⁊ tūc aut duo sunt finita ⁊ tercīū infinitū. aut vnū est finitum ⁊ duo sunt infinita q̄cūq̄ illa esse dic̄tur. Tūc si dicat possibile q̄ mouēs finitū moueat finitū mobile in tpe infinito ponat hoc mathematice in terminis trāscendentib⁹ sic q̄ a. signet mouēs corpoꝛeū partibile ⁊ finituz. ⁊ b. signet id qđ mouet qđ est corp⁹ finitū. ⁊ c. signet tp̄s infinitū in q̄ ē mot⁹ Cū ḡ corpea virt⁹ ꝓtibilis diuisione corpis non sit nisi in corpe. mouēs tale necessario erit corp⁹. ſz dem̄ ē supza q̄ corp⁹ nō mouet nisi sit motū ab alio sibi extrinseco ḡ tale mouēs erit motū aliq̄ extrinseco. Tali positiōe stāte. q̄ a mouēs finitū est diuisibile. ⁊ q̄. d. ſcet aliquā ptez mouentis q̄ sit aliq̄ta in ipo sicut in decima aut q̄ṙta. aut media. aut ſm aliquā aliam ꝓꝓtiōem denoiatam. sicut subsexq̄altera ⁊ subsexq̄tercia ⁊c̄ius ꝓꝓtiōis q̄ pūt eē inter totū ⁊ ptem. Silr̄ ponat q̄ e. ſcet aliquam ptē eius qđ ferē aut mouet. hoc est ipsius. b. q̄ se habeat in tali ꝓꝓtione ad ipm. b. mobile totale sicut se hz. d. ad. a. tūc em̄ iuxta sentēciā ph̄i in septimo huius. sicut totū mouet totū. ita pars mouebit partē. hac igit positiōe stante. d. mouebit. e. qđ est ꝑs ipi⁹ mobilis. qđ est. b. in aliquo tpe qđ ē minus q̄ infinitū. q̄z positū est qđ totum mobile qđ est. b mouet in tpe infinito. ḡ nēcarium est partē moueri in minori tpe q̄ sit tp̄s infinituz. ⁊ dicat q̄ illud tp̄s significet ꝑ litterā. z. ḡ si addat aliquota equalis mouentis ad ipsum d. mouens qđ est pars. ⁊ aliquota moti ad. e. motum. tūc mouebit ipm in maiori q̄ṙ sit. z. tantū q̄ṙtuz est ipm. z. ⁊ sic addendo apponi debēt oēs ptes mouētis ad mouens. et ſm oēs ptes moti ad motū. ⁊ tūc etiaz ḋfecent incrementa tpis ſm ptes eq̄les tpis. ⁊ q̄z ptes sunt finite erit necārio tp̄s qđ ꝓponit ex oīb⁹ illis ptib⁹ finitū. ḡ mouēs qđ est eq̄le oīb⁹ ptib⁹ mouētis. ⁊ motū qđ est eq̄le oīb⁹ partib⁹ moti mouet in tpe finito. sed equalia mouētia mouēt eq̄lia mota in equalib⁹ tpib⁹. ḡ tēpus infinitū fuit eq̄le tempi finito Jstud aūt qđ dictū est sic intelligendū est q̄ nō sit ꝓꝓtio nisi in diuisione mouētis ad q̄ṙtatē tpis ⁊ equalitas velocitatis semp moueat eadem. sicut si totū ex ꝓgregatōe omniū ptiū suaꝝ moueat decez dies. q̄ q̄libet decima dat ei mouere vnū diē. ⁊ tūc necāria est ista ꝓña. Sic em̄ auferentes continue ipsi. a. quod diuidere possumus apponemus diuisas ptes ei quod est. b. ⁊ tandem ꝓsumemus diuidendo ꝑ equalia totū. a. oīnes eius ptes apponem⁹ ipsi. d. ⁊ ipsi. e. Similiter ponemus oēs ptes q̄s secamus equales ab ipso. b. ⁊ cū q̄entiā ad totū mouēs ⁊ mobile. tūc nō possumus q̄uenire ꝑ partes tpis ad totum tp̄s qđ est infinitū. ⁊ ideo seq̄tur q̄ oīnis ps. a. simul collecta mouet oēs partes. b. simul collectas i pte tpis. c. finita quod erit impossibile ⁊ ꝓtra hypotesim. ḡ nō est possibile aliq̄d moueri a finito ſm tp̄s infinituz. Et huius cā expl̄sa est q̄ nihil mouet ſm motū infinitū nisi qđ mouet ſm spaciū infinitū aut ſm reflexū motū. sed nō ꝓtingit infinitū moueri ſm reflexū motū. ḡ oportz infinitū motū esse ſm spaciū infinitū. hoc aūt esse nō ꝑt si motor sit finitus ⁊ motū finituz vt patuit sexto huius. ergo manifestū est q̄ non ꝓtingit finitū mouere finitū ſm tempus infinitū

¶ Q aūt oīno in finita magnitudine nō ꝓtingit infinitā esse potentiā ex his manifestū ē. sic em̄ plus potētia sp eq̄le in minori faciens tēp⁹ vt calefaciens aut dulcefaciens aut ꝓiciēs et omnino mouens.

¶ Ista est secūda ps huius capl̄i. in qua ph̄s ostēdit q̄ nō est infinita potentia mouens siue virtus corpoꝛalis infinita in magnitudine finita est manifestū ex predictis. suppositis em̄ duob⁹ in sexto huius habitis. quoꝝ ṕmum est. q̄ maior potentia in minori tpe facit eq̄le. q̄z maior potentia nēcārio facit velocius mouēs. sed velocius est qđ in minori tpe facit equale ei qđ tardius facit in maiori tpe. oꝛtet etiā q̄ maioꝛ potētia faciat equale in breuiori tpe ei qđ facit potentia minoꝛ in maiori tpe. sicut magis calefaciens aut magis dulcefaciēs. Secūdū est q̄ omne qđ mouet in tempoꝛe mouetur

¶ Necesse ḡ ⁊ a finito q̄dē infinitā aūt h̄ñte potentiā pati aliq̄d patiēs ⁊ plus q̄ṙ ab alio. plus em̄ est infinita potētia. Atuero tp̄s nō ꝓtingit esse nullū. Si em̄ est in quo. a. tpis in q̄ infinita vis calefacit aut depellit. in quo aūt a b. finita q̄dā ad hāc maioꝛē semp accipiēs finitā venīam aliq̄ñ ad id qđ in a tpe motū erat. Ad fini

tum em̄ semp addens excellēs oē determinatū et auferens deficere siliter: In eq̄li ḡ tpe mouebit finita ipi infinite. hoc aūt est impossibile

¶ Nic phs ꝓbat ꝓpositū suū. si in magnitudine finita eēt virtus corpalis infinita. vt dicūt aduersarij veritatis illa vel mouek in nō tpe aut in tpe. neutrū illoz est dām. Nō ꝑmū. id est in nō tpe. qz illud est ꝓtra secūdū suppositū. nō secūdū. qz sic virtus finita z infinita moueret in eq̄li tpe. qz ad virtutē finitā ꝑt addi tantū q̄ fiat equalis virtuti infinite. Et istud phs deducit in terminis transcendēt̄ib hoc mō. sit em̄ tps in quo virtus infinita calefaciat desig natū p. a. ita tū q̄. a. sit tps finitū quodcūq; voluerit. aut etiā in quo depulit motu violento. scz vis infinita. sed tps qđ signak p. a. b. sit illud in quo depulit aut calefacit virt⁹ finita. hoc em̄ necesse est esse longius q̄ tps ꝑmū in q̄ mo uet vis infinita. sed cū illud tps virtutis finite in aliq̄ ꝓpz tione se habeat ad tps determinatū virtutis infinite. eo q̄ triplū aut quadruplū ad ipm vel in aliqua alia ꝓportione Si igit augeak virtus finita mouens semp diminuet tps ḡ aliq̄n veniet ad tps in quo mouet virtus infinita. z tūc illa potentia siue virtus manet finita. qz aggregak ex finiz et mouet in tpe. a. in quo ponebak mouere virtus infinita ḡ sequr q̄ virtus finita z infinita mouebūt in equali tpe idem mobile. qđ est impossibile. sicut p se pz cuilibet. ḡ nō cō uenit q̄ aliq̄d finitū in magnitudine habeat in se potētiā infinitam. q̄m aliter potēcia mouēs extenderet se vltra su um subiectū. hoc aūt intelligi nō potest

Nullū itaq; finitū ꝓtingit infinitā potentiā ba bere neq; infinitū finitā. z tm̄ ꝓtingit in minori magnitudine ampliorē potentiā esse. Sed ad huc magis in maiori plurima

¶ Jsta est tercia ps huj⁹ capl̄i. in qua phs ostēdit q̄ impos sibile est finitā potentiā esse in magnitudine infinita. vnuz tm̄ ꝑmittēs quo posset alicui videri q̄ in magnitudine in finita posset esse potentia finita. ita q̄ magnitudines z vir tutes siue potentie non ꝓportionant. Et est istud ꝓtingit aliq̄n in minori corpe esse maiorē virtutē siue potentiā q̄s in maiori sicut in paruo lapide cadēte maior est caliditas q̄s in magno aere. z in paruo plūbo est maior grauitas q̄s in magna spongea Sed istud phs soluit sic dicēs. q̄uis istud ꝓtingat. tm̄ toties potest duplicari aer siue spongea q̄ maior esset in aere aut in spongea q̄s in lapide aut in plū bo. Ulm̄ et si in magno aere sit minor virtus q̄s in quo la pide. tm̄ in infinita magnitudine necesse est eē potētiā ma iorē q̄s in quacūq; alia finita. eo q̄ finiti ad infinitū nulla ē ꝓportio. z sic nullo⁹ infinit⁹ aer excedit a paruo lapide.

¶ Sit igit in quo est a b infinitū. sed b c bz po tentiā quādā q̄ in aliq̄ tpe mouet ipm d: in tpe in quo est e z. Si igit b c duplaz accipio in me dio mouebit tpe ipsius e z. sit em̄ hec ꝓportio. quare in z et e. mouebit ergo sic accipiēs semp a b quidē nequaq; trāsibo. Tpe aūt dato semp min⁹ accipiā. infinita ḡ potētia erit. Oēm em̄ finitā potētiā excellit. Dis aūt finite potētie ne cesse est finitū esse z tēpus. Si em̄ in quodā tā ta maior in minori quidē. determinato aūt mo uebit tpe ꝑm quersionē ꝓportōis. Jnfinita em̄ oīis potentia sicut multitudo z magnitudo excellens oīne finitum.

¶ Nic phs ostēdit qđ dām est. scz q̄ ipossibile est finitaz potentiā esse in magnitudine infinita duab⁹ rōib⁹. Qua rū ꝑma est. si in magnitudine infinita esset ꝑtus finita sig nenk p̄dicta terminis transcēdēt̄ib⁹. z sit magnitudo infi nita ꝑm aduersariū veritatis signata p. a. b. in qua infini ta magnitudine ponak esse ꝑtus finita. z de magnitudine illa infinita sumak aliq̄ ps finita q̄ fcak p. b. c. z sumak mo bile qđ significak p. d. in aliq̄ tpe finito qđ fcatur p. e. z. Si ḡ aliqs acceperit de magnitudine ꝑma infinita signata p a. b. magnitudinē duplā ad illā secūdaz q̄ fuit. b. c. tūc illa mouebit. d. in medietate tpis. e. z. qz talis est ꝓportio mo uentis ad tps q̄ q̄to mouens fuerit fozt⁹ z actiu⁹ respe ctu mobilis tanto mouet velocius siue in minori tpe sicut in fine septimi dām fuit. Sit ḡ illa medietas tpis signa ta p. z. e. si ḡ acciptak duplū ad. b. c. nūq; deueniri posset ad q̄titatē infinitā. q̄ est. a. b. qz infinitū nō ꝓtingit aliq̄ nūero partiū trāsiri. z nō ꝓtingit accipe tot ptes quot habeank q̄titates infinite magnitudinis. quocūq; em̄ tpe dato sp posset accipi minor ps tpis in q̄ mouet maior potētia q̄ elk accepta ex duplicatōe potētie ꝑus date. sed qđ nō ꝓtingit ptrāsiri hz infinitā potentiā vt dām est. illud em̄ magni tudinis infinite qđ sp remanet accipiendū de infinita ma gnitudine vltra oīne ꝑus acceptū hz aliq̄d potētie. ḡ po tentia infinite magnitudinis erit infinita. ex quo infinitum est qđ excedit oīne finitū acceptū. sed hoc est ꝓtra hypo tesim qua supponit q̄ in magnitudine infinita esset poten tia finita. z sequr illatū ex h̄ q̄ ois potētie finite nc̄e est eē tps finitū in q̄ mouet. Si em̄ ponak q̄ hec potētia moue at in q̄dā tpe tanto. tūc maior mouebit in minori. sed tūfi nito z determinato ꝑm q̄titatē. sed f⁹ ꝙuersionē ꝓportōis q̄to ipm tps fuerit min⁹ tanto nc̄cario potentia mouēs est maior z ecōuerso. Si ꝙo aliqs dicat q̄ infinitis ptib⁹ magnitudinis sumptis ꝓtingit potentiā esse infinitā hoc nullo mō esse ꝑt. q̄m definitio infinite potentie est q̄ sit sic cut magnitudo z multitudo excedēs oīne finitū. Cum er go hic sermo sit de potentia corpali q̄ mouet corpus infi nita potentia erit q̄ erit ex infinitis partib⁹ subiecti. ex q̄b⁹ infinitis ꝓstituit magnitudo infinita que oīne finitū excel lit. sicut partes numerate in ipsa excellūt oīnes numeros partiū in magnitudine finita. Et sic patz q̄ si magnitudo est infinita nc̄cario potentia erit infinita.

¶ Est aūt demōstrare. z sic accipiēs em̄ quādā potentiā eandē genere ei q̄ est in infinita mag nitudine in infinita magnitudine existentē que mensurabit eā q̄ est in infinita magnitudine fi nitā potentiā. Q̄ qđ igit nō ꝓtingit infinitā eē potentiā in finita magnitudine neq; finitā infi nita ex his palam est

¶ Nic phs ponit secūdā rōnem siue demonstratiōem faciliorem ꝓtoz. z est ista. si in magnitudine infinita est virtus siue potentia finita. tunc potentie corporis infiniti et finiti erūt equales. hoc aūt inc̄ueniens est. ex quo potē tia sequr naturā sui subiecti. Sequela ꝑbat. qz si accipi atur corpus eiusdē generis cuius est infinitū. z hoc sit fi nitū tūc in eo esset tanta z equalis potētia sicut in infinito qz omnis potētia finita potest esse in corpore finito. illa ḡ

potentia finita q̄ est in corpe finito mensurabit p equalitatem potentiā finitā corporis infiniti. sed illud est impossibile. vt declaratū est supra. qz et si in corpore minori pt cē maior potentia q̄ in maiori. tñ in corpore minori eiusdem generis siue spēi non potest esse potentia maior vel equalis ei que est in maiori. sicut in paruo aere nō pt esse tanta virtus sicut in magno aere. ergo multo fortius in corpore finito nō pt esse potentia equalis ei que est in corpore infinito. Ex his pz. q nō pting aliquo mō q potētia terminata siue finita sit in magnitudine infinita. neq; q potētia sit infinita in magnitudine finita

¶ De his aūt que ferūtur bene se habet dubitare quādam dubitatōnem p̄mū. Si em̄ omne qđ mouet. mouetur ab aliquo quecūq; nō ipsa seipsa mouent qūo mouent aliq̄ ptinue nō tangēte eo qđ mouet vt proiecta

¶ Istud est secūdum capl'm in quo ph̄us determinat de vnitate p̄mi motoris. Et diuiditur istud capl'm in duas partes. In quarū p̄ma mouet incidentaliter vnā questionem quā etiam soluit. In secūda parte ph̄s ostendit q p̄mus motor sit vnus infatigabilis mouens motu regulari z vniformi. z q nullā habeat magnitudinē ibi (Quoniā aūt) Quātū ergo ad p̄mū querit a quo mouent proiecta. Dicens p̄mo q ipsa nō mouent seipsa. qz nō sunt animata nec mouent a motore extrinseco. qz mouens extrinsecū z effectiuū debet esse simul cū moto. vt dcm̄ est in septimo huius. sed p̄iciens nō est simul cū proiecto. sz oīno ab eo separatū. q̄ proiecta nō mouent a motore extrinseco

¶ Si aūt simul mouet z aliud aliq̄d mouens vt aerem qui motus mouet. Siliter impossibile p̄mo nō tangente neq; mouente moueri sz simul oīa moueri z quiescere. cū p̄mū mouēs quiescit. z si facit sicut lapis vt mouere quod mouet aliud

¶ Nic ph̄us remouet quandā falsam solōnem ipsius Platonis. que fuit. q̄ p̄iciens. p̄iciendo moueret aerem p̄imū. z ille aer. prim⁹ moueret. proiectū vsq; ad finē absq; motu aeris p̄sequēter se habentis. sed hoc est falsum. qz si aer proximus ipsi p̄oiicienti moueret. proiectū tm̄. tūc. proiectum moueret tm̄ in aere proximo. z nō in aere p̄sequenter se habente ad ipsum qđ falsum est. Et si dicatur q in tali motu nō est nisi vnū p̄mū mouens. sed est z aliud mouēs a p̄mo mouente. sicut aer qui mouet a manu z chorda et mouet lapidem aut sagittā proiectam. tūc adhuc videt seq; impossibile. qz in septimo huius determinatū est q quando p̄mū mouens qđ nō ptingit motū nō mouet. tūc non ptingit moueri ab aliquo secūdo; mouentiuz. sed potius p̄m ea que sunt determinata cōtingit simul oīa moueri p̄mo mouente aut simul oīa quiescere cuz p̄mū mouēs quiescit. aut etiā si facit lapis dictus magnes mouere qđ mouet. tūc clare videt q p̄mo nō mouente nihil mouet secūdo; mouentiū. qz licz lapis magnes moueat acuz aut aliud ferrum z aliud motū a magnete moueat aliud. tamen subtracto magnete p̄mo lapide a p̄mo ferro moto per lapidem. ferrū qđ secūdo mouet nō mouebit. z sic adhuc sequitur q p̄mo nō mouente nō manebit motus proiectionis z vniuersaliter oīs expulsionis. et illud videt manifeste. qz manu quiescente z chorda arcus stante adhuc mouetur lapis aut sagitta. Et ex hoc videt adhuc q ad hoc q sit motus ptinuus nō oportet motorē ptinue mouere. z per p̄seques doctrina in septimo phȳsicorū habita nulla esset z vana. vt apparet.

¶ Necesse autē hoc q̄dem dicere q p̄imū mouens facit possibile z mouere aut aerem huiusmodi aut aquā. aut aliud aliquid tale quod aptum natum est mouere z moueri. sed nō simul pausat mouens z qđ mouet. Sed qđ mouet quidem simul. cū mouens quieuit mouens ad huc est. vñ mouetur cū alio habituz. et in hoc eadem rō est. pausat aūt cum minor fuerit virtus mouendi in habito. Tandem aūt quiescit cum nō amplius faciat qđ pus mouens sz motum solū Nec aūt necesse est simul pausare hoc quidem mouens. hoc quidem autem motum et totum motum

¶ Nic ph̄s ponit verā solutōem questionis mote dicēs q motus p̄iectiōis nō sit ptinuus. ex eo q mouens p̄mū in illo motu non ptinue mouet. p̄m veritatem em̄ motus p̄iectionis fit hoc mō. q p̄mū mouens nō ptinue vsq; ad terminū motus mouet. sed suam virtutem z robur motu suo agit in hoc qđ est possibile suscipere vim z robur suum. z hoc in quod agit eam est aer aut aqua aut aliquid talium qđ aptū natum est de facili moueri z mouere sicut nubes aut nebula aut cetera corpora que media sunt iter aerem z aquam. Et dr̄ dñs Albertus. q motus p̄iectorum fit in illis potius q̄ in aliis p̄pter tria que maxime aq̄ et aer in seipsis habent. quoz primū est q nullius sunt figure terminate. qz p hoc sunt oīs figure susceptibilia. z tūc necārio erūt humida. sicut aqua z aer. Secūduz est q talia sunt quoz vna parte mota nō necesse est aliā partez moueri. z hoc habent ista corpora inquātum sunt spūalia sic em̄ accidit corpori qđ proiicit in ipsa. z tūc vna ps inundat supra aliam z expellit vna aliam donec cesset violēta. vt videtur manifeste in lapide p̄iecto in aquaz qui circuli crescūt donec deficit violēta. Et q aer z aqua cedūt corpori in se proiecto hoc habent ip̄sūm corpus. qz duo corpora nō possunt esse in eodem loco. Et q pars mūdat supra partem z nō extendit eam ptinue. hoc est inq̄tum est spūale corpus aliquo modo. qz si esset terminatū pars extenderet partē vsq; ad circūferentiam vltimam celi. et tunc tumultuaret celū ad iactuz lapidis in aerē aut aquā sed hoc est incōueniens. z ideo pars stat supra partē z cessat motus. Tercium est vicinitas talium corporū ad materiam ex qua vicinitate omnes motus de facili recipiunt Et ideo concedendū est q proiecta mouentur ab aliquo extrinseco sibi. sed tamen non simul pausant secūdū z tercium mouens pausante p̄mo mouente. Cuius est exēpluz in circulis in aqua. Nam lapide proiecto in aquam stante adhuc circulus vnus mouetur ad secūdum circuluz et sic deinceps. z sic id qđ mouetur est mouens p̄sequēter cum p̄mū mouens quiescit in oīm tali motu. z ideo in talibꝫ habitum qđ est p̄ueniens primū motū mouetur ab ipso. z in hoc secūdo mouente est eadem rō. qz illud p̄sequēter mouet tercū mouens z tercū p̄sequenter quartuz et

sic ꝓsequenter.quousq; cessat virtus ipsius ꝓmi impellentis.cum in habitu id est ꝓsequēter motu fiat minor virt⁹ et potentia q̄ in agēdēter motis ⁊ mouentib⁹. ita q̄ vltimū habitū solū moueat ⁊ nō moueat.⁊ tūc ꝓiectus siue expulsum qđ ferebat siue mouebat paulat. q⁹ finis vltimus mouentiū quiescit a mouendo.cum ꝓximū mouēs amplius nō mouet.sed ipsum tm̄ mouet ⁊ nō mouet aliud.eo q̄ iam cessauit impetus violentie ꝓmi mouentis.ꝓ hoc autē q̄ illud paulat necesse est simpl⁹r paulare ⁊ mouens ⁊ totum motū expulsionis qui fuit per diuersa mouentia successiue ꝑ aerem ⁊ aquam

¶ Hoc q̄dem igit̄ in ꝓtingētib⁹ aliq̄n quidem moueri aliquādo q̄dem quiescere.fit motus et nō ꝓtinuus sed videt̄. Aut em̄ ꝓsequenter entium est aut tangentiū.non em̄ vnū mouēs sed habita ad inuicem sunt Aq̄ ⁊ in aere ⁊ in aqua fit hm̄oi motus quē dicūt q̄dam per antiparistasim esse. Impossibile aūt aliter opposita solui nisi dicto modo.antiparistasis aūt simul oīa moueri facit et mouere.quare ⁊ quiescūt Hūc aūt videt̄ vnū aliquid qđ cōtinue mouet̄ a quocūq;.nō em̄ ab eodem

¶ Hic phūs ꝓcludit ex p̄missis.q̄ motus ꝓiectiōis non sit ꝓtinuus.q⁹ fit in corporib⁹ que ꝓtingit aliq̄n moueri ⁊ aliq̄n quiescere.⁊ illa corpora sunt humida ꝓpinqua materie aliq̄d spūalitatis habentia.⁊ ꝑ hoc illa hm̄ partem aliquam mouent̄ ⁊ nō hm̄ totū.⁊ vna pars ipsoꝝ p̄t movere ⁊ alia moueri ab ipsa.⁊ de facili generant̄ in ipsa formē et violentie.⁊ virtutes mouentiū.⁊ talia nō sunt simpl⁹r leuia siue simpl⁹r grauia.⁊ ideo de facili in omnē situ mouentur.⁊ sic coadunat motum expulsionis qui fit per ipsa ad quācūq; differentiā situs fiat.ꝓpter qđ etiaꝫ ista duo solā corpora sunt media sensuū illoꝝ qui sentiūt eminus remoti a suis sensibilib⁹. Motus aūt talis nequaq; est ꝓtinu⁹ sed sunt multi successiue cuius hm̄ sensum ꝓtinu⁹ esse videatur.aut em̄ eoꝝ que sunt ꝓsequēter mouentiū ⁊ motorum.aut eoꝝ que se tangentia mouent ⁊ mouent̄. In aq̄ em̄ qđ est elementū spissius q̄ aer vident̄ circuli ꝓsequēter generari ⁊ nō se tangentes.sed in aere ꝓpter subtilitatem elementi sunt tangentia.nō em̄ vnū est mouēs sicut in cōtinuo motu est vnū.sed mouentia sunt habita ⁊ ꝓsequentia. Vnde in duob⁹ elementis que sunt aer ⁊ aqua fit tm̄ hm̄oi motus Et q̄dam mouent instantiam ꝓtra mot⁹ ꝓtinuitatem. Et ad hoc quod dicimus in cōtinuo motu motorem esse imediate ꝓiectum mobili quod mouet̄ ab ipso. Contra hoc obiiciūt Platonici ⁊ illi qui vocauerūt motū successionem ⁊ denojauerūt euꝫ ab ea. ⁊ isti dixerūt q̄ ibi nō est mouens nisi ꝓmū mouens.hoc est ꝓmū patiens ⁊ expellens. ꝑterq̄ q̄ virtus eius generatur in aliis mouentib⁹ ꝓiter,sed dicūt q̄ ꝓtinuitas istius mot⁹ fit per materiam expulsi.q⁹ dicūt q̄ quelibet pars expellit aliam successiue q̄ diu durat vis ꝓmi percutientis in percusso. hanc em̄ dicūt manere in percusso ⁊ aerem non percutere sed per expulsionem successiuam dare locum ei quod fertur primo impetu per ipsum. Sed hoc mō non potest solui predicta questio.quia sic ꝓmo motore penitus quiescente remanet motus in eo quod mouetur tm̄.⁊ sic separatū id quod mouetur a motore mouebitur.cuius ꝓtrariuꝫ est ostensum in secūdo tractatu Igitur opposita solui nō p̄t nisi modo predicto qui dictus est ꝑ⁹ .aut hm̄ Platonicos oportet dicere q̄ successio expulsoꝝ est in causa. ⁊ tūc absq; dubio sequt̄ur q̄ omnia mouent simul ⁊ mouentur et simul omnia quiescūt.q⁹ ꝓmū expellens est simul cum expulso.⁊ secūdum cū tercio.⁊ sic deinceps.q̄ primum est cum vltimo.et si ꝓcedatur vis motiua non successiue generari in expellentib⁹.quia tūc nulla vis est ibi mouens ni si ꝓximi percutientis.⁊ cum illa quiescit tota expulsio cessat et quiescit. Sed hoc nō est verum. etiam hm̄ sensum visus.quia expelli videtur vnuꝫ aliquid vt sagitta aut lapis qđ mouetur ꝓtinue quo ad hoc q̄ nō interrūpatur aliquid de tempore.⁊ mouetur a quolibet mouente secundo et tercio.⁊ sic deinceps modo superius tacto.non tamen est ibi vera motus ꝓtinuitas quam diuersitas mouentiū impedit.q⁹ in vero cōtinuo motu est vnum ⁊ idem mouens. Q⁹ aūt illud moueatur a quolibet mouentium dictorum probatur ex eo.q̄ non mouetur a seipso.ideo oportet q̄ moueatur ab alijs successiue ꝓiectis sibi. ⁊ ꝑ consequens nō mouet̄ ꝑ antiparistasim cum ipa simul facit omnia mouere aut moueri.

¶ Qm̄ aūt in his que sunt necesse est semp motum esse cōtinuū. Hic aūt vnus est.necesse est aūt vnū magnitudinis alicuⁱ esse.non em̄ movetur impartibile ⁊ vnus ab vno.nō em̄ erit cōtinu⁹.sed habitus alter alteri ⁊ diuisus. Movens ergo aut vnū aut motum mouet aut immobile existens

¶ Ista est secūda pars huius capⁱ in qua phūs ostendit q̄ ꝓmus motor est vnus infatigabilis mouens motu regulari ⁊ vniformi nullam habens magnitudinem. Ex phūs primo ostendit q̄ primus motor sit vnus. quia si primus motor nō esset vnus aut si primū mobile nō esset vnum.tūc motus primus non esset vnus ⁊ continuus sz diuisus ⁊ habitus.si aūt motor est vnus tūc aut mouetur in eo qđ mouet.aut immobile est in eo qđ mouet si ꝓmuꝫ tūc necessarium est q̄ moueatur motu quo mouet.sed motor qui mouetur aut per se aut ꝑ accidens non est motor primus. Nam oīe quod mouetur aut mouetur ab aliq̄ extrinseco sibi aut intrinseco.⁊ ille motor aut mouetur ab alio aut a seipso.⁊ hanc resolutiōem stare necessariū est in ꝓmo motore immobili .vt sufficienter patꝫ ex predictis. qđ autē sic est immobile tam per se q̄ per accidens nō est necesse simul mutari euꝫ eo quod mutat siue mouet. q⁹ vt supra dictū fuit non est actus alicuius corporis sed semp poterit movere ⁊ mutare

¶ Si q̄dem igit̄ motu ꝓsequi oportebit ⁊ mutari ipm. Sil⁹r autē moueri ab aliquo qualiter stabit vt ꝓueniet ipso moueri ab imobili. hoc aūt necesse est simul mutare sed ꝑ poterit movere.infatigabile em̄ est sic movere.

¶ Hic phūs ostendit primū motorē esse infatigabilem quia fatigatio aut prouenit ex motore aut ex eo qđ mouetur. Ex motore separato non potest prouenire fatigatio. quia talis motor nullum habet situm in corpore.⁊ sic non mouetur Nam omnis fatigatio est ex motu aliquo vincente facultatem eius quod mouetur.nō fatigatur etiaꝫ hoc

q̄ mouet. qz mobile qđ mouek ordinatū est p̄ se ad talem motū habēs naturalē inclinatōem ex figura sua ad talem motū. fatigatio aūt puenit ex inobedientia illius qđ mouetur ad motorē. z ideo ex neutra cā fatigatōis fatigak sic patebit latius secūdo celi. z mūdi. z in decimo p̄me phie

¶ Et regularis hic motꝰ est aut solus aut maxime. Nō em̄ hz mutatōem nec̄ vnaz mouēs Oportz aūt nec̄ qđ mouek iuxta illud habere mutatōem quatenus sil'is sit motus

¶ Nic phūs ostēdit motū p̄mi motoris esse regularem et vniformē. qz motus mobilis p̄mi vno mō se hn̄tis est regl'aris maxime z vniformis z mouēs ip̄m nullā recipit mutatōem vno mō se habens infatigabile existens. ergo oportet q̄ id quod mouetur ab ipso sit sibi simile in hoc q̄ sit vniforme

¶ Necesse est aūt aut in medio aut in circulo cē Hec em̄ p̄ncipia sunt sed citius mouentur p/ xima mouenti. Huiusmodi aūt est totius motus ibi ergo est mouens

¶ Istud est tercū capitulū huius tractatus in quo phūs determinat de residentia p̄mi motoris. Et diuidit in duas partes. In quaz p̄ma facit qđ dictū est. In secūda monet vnā dubitatōem ibi (Habet aūt dubitatiōez) Quā/ tum igit ad p̄mā partē dr phūs q̄ p̄mus motor q̄ nec est corpus nec virtus in corpore q̄ est actus alicuiꝰ corporis necesse est ꝑm aliq̄d esse in mobili. z cū totū nō diuidat nisi in duo p̄ncipia motus z hoc est in circūferentiā z centruz sphere necesse est ip̄m esse in altero istoz. cum q̄ p̄mus motor nō sit in centro erit in circūferētia. qz p̄mus motor est virtus separata z substantia nulli materie infusa. ergo est ibi vbi est maior effectus suiꝰ qui est motꝰ. z ille est magis in circūferentia. eo q̄ circūferentie influit motū q̄ in oīb̄ partib̄ circūferētie est equalis. z hoc maxime verū est de p̄mo motore z p̄mo mobili. qz illius est totius mūdi motus p̄mus qui est velocissimus. z quē participant oīa mobilia inferiora. z cū in sphera sint multi circuli imaginati sicut paralelli circuli quos describit axis circuli signoz circa polos paralelli circuli q̄s describit sol motu suo diurno quoz sunt duo solsticiales q̄ maxime distant z vnꝰ eq̄noctialis qui est maximoz circuloz est medius. Stat q̄ motus velocissimꝰ est orbis sup̄ circulū illū eq̄noctialē. et ꝓpter hoc motus totius orbis diurnꝰ est sup̄ circulū equinoctialē z sup̄ polos eius. z videt oculis nostris q̄ stelle q̄ sunt in hoc circulo velocioris motꝰ sunt q̄ stelle iuxta polos site. z per ꝓsequēs oportet q̄ vis motoris maxime sit in circulo qui z equatoz diei z noctis appellat. non ita q̄ sit ibi vt in loco. qz nullū habet locū ꝓprie loquendo. sed qz est ibi effectus potius. z hec est cā q̄ oīnes gentes in hoc cōuenīūt q̄ deus est in celo videntes ibi maiores effectus eius apparere.

¶ Habet aūt dubitatiōez si ꝓtingit aliquid qđ mouetur mouere continue. sed non sicut impellens iterum. z iterum in cōsequēter esse ꝓtinue Aut em̄ ip̄m oportz impellere aut trahere aut vtraq̄. aut aliq̄d aliud ꝓtingens aliud ab alio. sicut olim dictū est in his que p̄ȝcīūtur Si autem cū diuisibilis sit aer aut aqua mouet. sed sicut semp̄ motus. vtrobiq̄ aūt nō possibile est motum vnū esse sed habitū. solus itaq̄ ꝓtinuꝰ est quē mouet īmobile. Semp̄ em̄ sil'iter se habēs z ad id qđ mouek sil'r se habebit ꝓtinue

¶ Ista est secūda p̄s huiꝰ capli. in qua phūs mouet quandam dubitatōem circa p̄dicta. z est ista. An aliqđ mouēs motū possit moueri ꝓtinuo z motu perpetuo. Ad illam dubitatōem phūs dr q̄ nō. Nam omne qđ mouek videt mouere sicut impellens iterum z iterū hoc qđ ꝓtinue ip/ sum sequit sine interruptōe temporis. qz aut oportz talez p̄mū motorem impellere ita q̄ nō deficiat ipsi impulso si habet motū a seipso cuius mobili nō deficit. aut oportz ip/ sum trahere si habet motū ad seip̄m. aut oportz ip̄m vtro q̄ mō istoz motuū mouere. sicut si ducit vertigine qui est motus ꝓpositus ex pulsu z tractu. Aut opter esse aliquez alium motum sub alio factum per expulsionem in qua iuxta dicta in exordio Septimi mouens deficit mobili. si/ cut est in motu ꝓiectionis. Si autem dicatur q̄ aliquo istoz modoz mouet primus motor. tunc necessario est corpus mouens. et sic mouebit situm habens in aere aut in aqua. quia illa duo elementa sunt facile diuisibilia et si sic moueret tunc motus eius esset a pluribus motoribus qui non est motus vnus Et simile his habet motor naturalis qui est corpus. quia talis habet se in vna dispo/ sitione ad suum mobile. eo q̄ non equaliter vincit ipsuz in principio z fine. z sic licet talis motor sit vnus in substan/ tia est tamen multiplex in dispositionib̄ propter qđ non vno modo mouet. Unde vtrobiq̄ tam in motu in quo non deficit mouens mouenti q̄ in motu expulsionis in q̄ deficit mouens mouenti non est possibile motum esse vnū sed potius est habitus et ꝓsequens ad minus ex parte ip sorum mouentium vt in motu ꝓiectorum ostensum fuit sufficiēter. licet forte nihil intercipiat de tempore ex parte eius qđ mouek. sed p̄mus motor mouet motu vno cōtinuo. ergo nō est corpus aut virtus in corpe. sed est separatus vno modo se habens. immobilis tamen per se z p accidens eodem modo se habens ad mobile z ad motuz secundi vero motores qui sunt inferiorum orbium etiam vno continuo motu mouent. quia per definitiones suas sunt etiam separati.

¶ Determinatis aūt bis manifestuz est qm̄ impossibile est p̄mū mouēs z īmobile habere magnitudinē. si em̄ magnitudinē hz necesse est aut finitā ipsam esse aut infinitā. Infinitā q̄dē igit q̄ nō ꝓtingit magnitudinē esse ostensum est p̄ us in physicis. Qaūt impossibile est finitā habere infinitam potentiam z q̄ impossibile est a finito aliq̄d moueri ꝑm infinitū tēpus demonstratū est nūc. Primū aūt mouēs p̄ suū motuz mouet in infinito tpe. Manifestū itaq̄ q̄ indiuisibile est imptibile z nullā hn̄s magnitudinē

¶ Nic phūs infert finalem conclusionem dicens q̄ ex predictis manifestum est q̄ impossibile est q̄ primū mouens quod est immobile habeat aliquam magnitudinez ex eo q̄ ipsum nō est corpꝰ. Si em̄ diceret q̄ habeat mag

nitudinē necesse eēt. q eēt finita aut infinita fm virtutē et ẽtitatē. neutrū autē illoꝝ est dicendū. igit Nō potest dici infinita. q tertio phȳsicoꝝ ostensum est q nō cōtingit aliquā magnitudinē eē infinitā Nec ꝑt dici finita Nā ostensum est supra q in magnitudine finita nō potest eē virtus infinita et etiaz habitum est prius primū mouēs immobile mouet motu ꝓpetuo fm tempus infinitū fm naturam. igitur manifestū est q neqz corpus ē neqz virtus aliqua q̄ est actus corporis z p cōsequēs est indiuisibile in se z imptibile. z cū nec corpus sit vt p se diuidatur. nec virtus corporis vt diuidatur per accidens. etiā est incorruptibile in se z imptū mouet Causa aūt incorruptōis in se est. qm̄ separatū est per definitionem. z causa incorruptibilitatis eius imptum est mouēs est. quia nō est actus corporis sicut ex prehabitis manifestū est. z ideo est simplex nullā oīno habens magnitudinē.

Vtrum motor primus imptibilis. ac infinite virtutis habeat virtutez organicā alicuius corporis.

Et videtur q primus motor nō sit iptibilis. q oē infinitū est ꝑtibile hoc est diuisibile cum omne infinitum sit ẽtum. primus motor est infinitus. vt patet ex predictis. igitur est ꝑtibilis. Confirmatur. quia oīe quod excedit aliud est ꝑtibile in ꝑtem excessam z in ꝑtem excedentem. vt patuit quarto huius. sed primus motor excedit omnes alios motores. igitur est ꝑtibilis in duas ꝑtes Scdo sic. finitum et infinitū solum conueniūt rei quante. primus motor est impartibilis nullam habens ẽtitatem. igitur non est infinite virtutis Confirmatur omnis causa finita producit effectum finitum. z ẽto est maioris virtutis tanto producit maiorem effectum. ergo si primus motor esset infinite virtutis ꝓduceret aliquem effectum infinitū. nullus aūt est effectus infinit⁹. igitur nulla est cā infinita in virtute Tertio in oīi actione est aliqua ꝓportio inter agens et patiens. infinitiāt ad finitum nulla est ꝓportio. igitur si primus motor sit infinite virtutis. sequitur q nō mouebit ꝑmū mobile qđ est finitū cuius oppositū est verū igit. Quarto talis ē proportio motuum in velocitate z tarditate qualis est comparatio proportionum inter mouentia z mobilia. si igitur primus motor sit infinite virtutis primus motus esset infinite velocitatis et fieret in non tempore. et sic tempus non esset mensura primi motus. sequeretur etiam q ille motus posset adhuc velocitari. q̄ dato quocunqz effectu respectu virtutis finite potest dari maior. ꝙsequēs est contra phȳlosophū dicentem q motus celi nō posset fieri in minori tempore ẽ nunc fiat. z per consequens primus motor nō est infinite virtutis In oppositum est ꝓbus in textu Et pro eius declaratione ponitur maior primi discursus.

Primus motor existens impartibilis est penitus extra omne genus magnitudinis.

Minor. Virtus primi motoris. non est virtus organica alicuius corporis. Conclusio Igitur impossibile est primum mouens immobile habere magnitudinem aut virtutez in corpore.

Maior patet. quia si motor esset ꝓtibilis tunc haberet aliquam magnitudinem. sed hoc est falsum. igitur. Minor patet. Nam si haberet magnitudinem. aut illa esset finita aut infinita. neutrum illorum est dicendum. Non infinitam. quia nullum corpus est infinitum tertio huius et primo celi z mundi. Non finitam qm̄ nulla virtus infinita est in magnitudine finita vt probatū est circa textum. sed primus motor est infinite virtutis. vt prius patuit. igitur non habet finitam magnitudinez et per consequens est indiuisibilis et imptibilis indiuisibilis scz quo ad partes substantiales. eo q non componitur ex actu et potentia. nec ex materia z forma. z imptibilis quo ad partes quātitatiuas. quia nō habet quātitatem. Ex quo sequitur q primus motor est simplicissimus. quia nullo modo compositus neqz cum alio componibilis. cum in ipo non sit compositio prima simpliciter que est ex actu et potētia. Nec secūda cū illa ꝓsupponat primam. Et q sit extra genus patet. quia est motor totius nature eam totam et totaliter transcendēs. Minor ꝑz. qa virtus organica determinat ad magnitudinem diuisuam. sed primus motor non habet illā magnitudinem. igitur virtus primi motoris non est virtus organica alicuius corporis. Conclusio sequitur ex p̄missis. Maior alterius discursus.

Virtutem finitam mouere per tempus infinitum est impossibile. Minor. Motor primus qui est intellectualis nature mouet in infinito tpe Conclusio Igitur motor primus impartibilis virtutis infinite non dicitur cuius corporis organici virtutē habere

Maior est phȳlosophi in textu et declarat eam supponendo q in causa motus sint tria. scz mouens mobile et tēpus. ita q mouens finitum a. z mobile finitum b et tempus infinitum c. z q pars mouentis sit d. et pars mobilis finiti sit e. et pars temporis infiniti sit z. Tūc arguit sic. si a. moueat b. in c. tunc d. mouebit e. in z. sed ꝑt toties sumi q ꝙsumet totū a z sic e ꝙsumet totū b. cū illa sint finita. sed z. nunqz potest consumere totum c. cuz c. sit infinitū. igitur c. non erit adequatum tempus in quo mouebit b. Prima pars minoris patet. quia primus motor est incorporeus nullam habens magnitudinem. igitur est intellectualis nature. Secunda pars patet. qm̄ primus motus nō incepit nec desinet. vt patuit in principio octaui phȳsicorum. sed est perpetuus. z sic est fm tēpus infinitus. igit prim⁹ motor mouet in tempore infinito. Conclusio patet per phȳlosophum in textu. quia nulla virtus finita mouet per tempus infinitum virtute ꝓpria. Primus autem motor mouet per tempus infinitum virtute ꝓpria. igitur non est virtutis finite sed infinite. Preterea omnis actus purus et nō in alio receptus est infinite virtutis. quia est illimitatus. eo q act⁹ finitur z limitat ꝑ receptōem ei⁹ in potētia. et in illo qđ ē. quēadmodū etiā forma vniuersal⁹ indiuiduat fm eē ꝑ receptōem in materia sz act⁹ ꝑm⁹ ē act⁹ purus nō recept⁹ in potētia. q ꝑmū ens ē simplicissimū igitur ille actus est infinite virtutis z per easdē rationes posset ꝓbari q primus motor sit infiniti vigoris. Alii qui tamen ponūt inter virtutem et vigorem differentiaz

in hoc q̄ virtus magis attenditur quo ad durationem ſm̄ tēpus. et infinitas vigoris p̄ ꝓgratōem effect⁹ ꝓducti Jn ꝓpoſito tñ ꝑ eodem capi poſſunt.

Ad obiecta ioppoſitū

Ad p̄imū dōm eſt. q̄ duplex eſt infinitas ſcz infinitas materie ꝑtis quātitatem. Alia eſt infinitas formē q̄ attribuit ſibi per eius virtutem. modo licet in p̄imo motore ſit infinitas formē aut virtutis que eſt indiuiſibilis nō tamē eſt ibi infinitas materie q̄re nō ſequit ipſum cē diuiſibilem. imo quāto aliquid eſt magis vnū t magis indiuiſibile tanto habet maiorē infinitatem virtutis

Ad cōfirmatōnem dōm eſt q̄ p̄imus motor nō excedit alios motores extenſione quātitatiua ſz dūtaxat extenſione virtutis. Et ſi dicatur q̄ virtus eius eſt diuiſibilis. qm̄ ibi eſt pars excedens t exceſſa Ad hoc dicēdum eſt inter ꝑtutem eius et alios motores nō eſt ꝓportio inter q̄ſtitates ꝓmēſurabiles. ſed eſt ꝓportio ſoluz rōnalis. Aut dōm eſt q̄ ibi eſt diuiſio ſm̄ rōem noſtraz ſm̄ q̄ apprehendimus excedens et exceſſum ſz nō fit ibi diuiſio a ꝑte rei Nec inferiores motores ꝓcipāt virtutem p̄imi per diuiſionem illius virtutis. ſed ipſa manet ſemperyna et eadem. ſicut lumen candele non diuiditur ſi ab ipſa infinite candele incendantur ſz ſemp̄ manet indiuiſum ſic etiam dicunt ꝓcipare ꝑtutē eius. eo q̄ virtus oīm motorū inferiorū dirigit a p̄imo motore. Et ſic q̄uis p̄imus motor nō habeat magnitudinē q̄ſtitatis habet tamē magnitudinem virtutis q̄ ſimpliciter eſt pfectior magnitudine q̄ntitatiua et corpali. quia illa in ſe continet eminenter q̄cq̄d pfectionis cōtinet magnitudo corporis t in eſſe pfectiori Ad ſecūdū dōm vt dictuz eſt. q̄uis in p̄imo motore nō ſit q̄ſtitas magnitudinis q̄ eſt terminatio materie tamē ibi eſt q̄ſtitas virtutis ſm̄ ſimilitudinem et per reſpectum ad ipſam Et ad cōfirmationem dōm eſt. q̄ maior ſolum habet veritatem in illis que agunt neceſſitate nature et ſm̄ ſuū totum poſſe. ſed nō habet veritatem in agentibꝫ per intellectū t volūtatem que agunt ſm̄ exigentiam formē apprehenſue t finis. ſicut eſt p̄imus motor Ad tertiū dicendū eſt. q̄ p̄imus motor nō mouet p̄mū mobile ſm̄ totā virtutez eius et totum vigorem. et hoc loquendo de p̄imo motore ſimpliciter et extra genus. ſed mouet p̄ applicatōem ſue virtutis ſm̄ q̄ ꝓgruit fini. et ideo ibi eſt ꝓportio virtutis mouentis ad mobile in q̄ſtum mouens mouet. ex eo. quia nō mouet ſm̄ ꝑtutem eius infinitam in q̄ntum hm̄oi. ſed in q̄ſtum illa virtus applicatur ad ipm̄ patiēs

Ad quartum dōm eſt. q̄ maior ſolum intelligitur in mouentibꝫ naturalibꝫ t nō per voluntatem agentibus: Et ad aliud quod infertur q̄ ille motus pōt velocitari dōm eſt. q̄ p̄imus motor per potentiā eius abſoluram poſſet adhuc velocitare motum celi. nō autem ſm̄ potentiam eius ordinatam q̄m̄ non maneret idem ordo ſi velocitaretur.

Incidunt dubia quor

p̄imū eſt. An aliqua virtus finita poteſt mouere p̄ tempus infinitum Et videt q̄ ſic. quia aīa nobilis eſt virtutis finite. q̄ eſt ſubſtantia creata t tamen mouet in infinito tempore. quia mouet celum in tempore infinito ex quo motus celi eſt infinitus. Secūdo a virtute finita poteſt p̄ocedere eſſe infinitum. igitur etiam motus infinitus. Cōſequētia patet a ſimili. Solutio q̄ nō. quia ponatur virtus finita poſſit mouere per tempus infinitum tunc capiatur a mouens finitum. et ſignetur mobile b. quod oporet eſſe finitum. et ſignetur tēpus infinitum tē. vt patet in textu. Et tunc poſſet inueſtigari circa iliam demōſtratōnem. An intelligatur ſolum de mouentibꝫ corporeis aut indifferenter de omnibus motoribus tam corporeis q̄ incorporeis. ſi dicatur p̄imum tunc per ipſam nō poteſt demonſtrari q̄ p̄imus motor ſit infinite virtutis. eo q̄ non eſt mouens corporeuz. etiam talis demonſtratio nō eſſet vniuerſalis. Si dicatur ſecūdum q̄ ipa intelligatur de omnibus motoribꝫ tunc in ipſa ſupponit falſum. ſcz q̄ mouēs et mobile ſint diuiſibilia. quia mouēs incorporeū eſt indiuiſibile et etiā mobile p̄imi motoris quod eſt celum. oportet ergo q̄ ipſa intelligatur de motoribus corporeis qui ſunt in corpore t ſunt in maiori maiores t in minori minores. vt ſunt grauitas et leuitas Et ad id quod obiicitur dicendū eſt. q̄ ꝓbus ſolum intendit ꝓbare. q̄ p̄mus motor nō habeat virtutem finitam in magnitudine ſed infinitam quia per hoc intēdit finaliter ꝓbare. q̄ p̄imus motor eſt impribilis et nullam habet magnitudinē. t hoc modo videt q̄ ſua demōſtratio ſit ſufficiens Dicit tamen Auerrois quē inſequūtur Thomas t egidius q̄ hec demōſtratio intelligit de oibus motoribꝫ Et ad rōem dr auerrois. q̄ ibi nō p̄ſupponit falſum ſz ſolū ibi ponit vna ꝺditiōalis neceſſaria que nō p̄ſupponit ꝑtate antecedētis neq̄ conſequētis ſcz q̄ ſit impoſſibile Si p̄imuz mouens diuideret et etiam p̄imū mobile tunc pars p̄imi mouentis moueret ptem p̄imi mobilis. Aliter autem reſpondet ſanctus Thomas q̄ dupliciter fit diuiſio aliqua. Uno modo realiter per realem ſiue per actualem ſeparationem ptuz cōtinui ab inuicez. t hoc mō p̄imū mouens non poteſt diuidi nec p̄imū mobile. Alio modo per rationem t ſignationem ptium alicuius cōtinui. et hoc modo p̄imum mouens eſt diuiſibile ſm̄ rationē noſtram ſm̄ diuerſas ptes ſue virtutis. et etiam p̄imuz mobile ſicut nos diuidimus zodiacum per duodecim ſigna. Ad obiecta in oppoſituz Ad p̄imū dicenduz eſt. q̄ virtus anime nobilis eſt ifinita ſm̄ quid ſcz in duratione. igitur etiam mouet in tempore infinito. ſed p̄imum mouēs extra genus habet virtutem ſimpliciter infinitam. Aut dicendum eſt q̄ dupliciter accipitur infinitas in motu. Uno modo ſm̄ ptes mobilis ſic q̄ ille motus eſſet infinitus ſi eſſet infiniti mobilis. t talis motus infinitus fieret a virtute ſimpliciter infinita. quia alias mouens non excederet virtutem mobilis. Alio modo accipitur infinitas in motu ex ꝑte temporis. ſicut motus celi nūc eſt infinit⁹. t hoc mō in motu ſtz duo cōſiderāda ſcz infinitas mot⁹ et illa eſt a motore infinito. t determinata velocitas motus et illa eſt a motore finito et ſm̄ hoc anima mouēs celum eſt cauſa motus celi ſm̄ ei⁹ infinitatem. t ſic infinitas motus dependet a motore infinito. Ad ſecūdum dicendū eſt. q̄ non eſt ſimile de perpetuitate eſſendi et motus. quia perpetuitas eſſendi reſpicit creatorem qui dat vnicuiq̄ rei terminū eſſendi. et ergo dat quibuſdam perpetuitatem eſſendi. et aliquibus eſſe tēporale ſm̄ q̄ dicit p̄bus in p̄imo celi et mūdi q̄ ab hoc quidem ente omnibus deriuatum eſt eſſe t vi

uere his quidem clarius his vero obscurius sed motus oritur ex virtute mobilis et mouētis. ꝛ ideo motus respicit causam propinquam. In perpetuitate enim sufficit voluntas creatoris dicēre platone in psona dei ad angelos. O dij deorū quorū opifex pater ꝙ ego sum natura quidem vestra dissolubiles estis mea aūt volūtate sic sp manebitis Ad ppetuitatem vero motus requirit etiā infinitas mouentis Virtus tamen infatigabilis ꝑt mouere motu infinito ꝙuis sit finite ēntie sicut dictum est de anima nobili.

Secūdum dubium est.

An in magnitudine finita potest esse virtus infinita. Et videtur ꝙ sic. q̄ ꝑmus motor est infinite virtutis. vt dictū est ꝛ tamē est in magnitudine finita cū ipse sit in circūferentia primi mobilis Secūdo intellectus ē potentia infinita ꝛ tamē est in magnitudine finita. q̄ est coniunct⁹ corpi humano Tertio celū est magnitudo finita et tamen in eo est virtus infinita q̄m sicut ad agendū p tempus infinitū req̄rit virtus infinita ita ad durandū per tēpus infinitū. celū aūt durare pōt per tēpus infinitum. igit̄ habet virtutem infinitam. Quarto materia prima nō habet magnitudinē infinitā sz finitā. in materia aūt prima est infinita potentia q̄ ꝑt pati a quocunq; agente ꝛ indifferenter suscipere oēs formas. igit̄ in magnitudine finita est potentia infinita ꝛ p ꝓsequens est ibi virtus infinita. ḍa ph̄s accipit potentiā loco virtutis

Solutio ꝙ nō vt inquit ph̄s in textu ꝛ pro eius intellectu etiam dictū est ꝙ maior potentia siue virtus sp mouet in minori tpe equale mobile ꝙm minor virtus motiua Cuius rō est. q̄ manēte equalitate mobilis quāto magis augmētatur ꝓportio potentie mouentis ad potentiā resistitiuam mobilis tanto minoratur tēpus et velocitas motus. Et quo sequit̄ ꝙ q̄ a corpe finito habēte ꝑtutem infinitā mouetur idē mobile qđ mouetur a virtute finita. mouebit̄ in minori tpe a virtute infinita ꝙ finita. Etiam dictū est ꝙ motus fit in tpe ꝛ nō in nūc et ideo si virtus infinita moueat oportet ꝙ causet motū in tpe Et est demōstratio Aresto. ḍa si virtus infinita eēt in magnitudine finita seq̄ret̄ ꝙ virt⁹ finita et infinita possent mouere idē mobile in equali tēpore. cōsequēs est falsum. ḍa ponatur ꝙ virtus infinita moueat aliq̄d mobile in tēpore a et virtus finita mouebit idem mobile aut sibi equale in tpe a b. tūc a b. excedit tēpus qđ est a ꝑm aliquā ꝓportionem. si igit̄ subtrahant̄ ptes a ꝑtute infinita ꝛ addant̄ virtuti finite. tunc virtus finita poterit augmētari in tanta ꝓportōne ꝙ tempus a. b. diminuet̄ ꝛ erit equale ipi a. ḍa oīe finitū p cōtinuā additōnem finiti potest excedere siue excellere oē finitū determinatū. ꝛ p ꝓsequens p talem additōem illa virtus finita tm̄ augmētabitur ꝙ mouebit idē mobile in equali tpe cū virtute infinita qđ est ipossibile. aut oporteret ꝙ illa virtus infinita moueret in nō tēpore qđ non potest fieri eo ꝙ oīs motus est in tēpore Sed ꝓtra hāc demōstratōem arguit̄ primo sic In ipa supponit̄ falsum. q̄ in ea supponitur ꝙ virtus finita possit mouere equale mobile cū virtute infinita. sz hoc est ipossibile. igit̄. Etiā supponit̄ ea ꝙ virtus finita mouens posset augmētari in quātacunq; ꝓportione. hoc aūt falsum est. q̄ entia naturalia sunt determinata ad maximum ꝛ minimū Secūdo p ist̄ demōstratōem possz cōcludi ꝙ primus motor nō esset ꝑtutis infinite arguendo ꝑ demōstrationē posit̄. Nā sequeret̄ ꝙ moueret in nō tpe aut ꝙ virtus finita ꝛ infinita moueret in equali tē pore idem mobile Tertio ad accessum virtutis infinite sequitur duratio motus in infinitū sic ꝙ illa virtus potest mouere ꝑ tempus infinitū. igit̄ etiā virtus infinita pōt mouere infinita velocitate. et sic nō est incōueniens. ꝙ motus celi fiat in nō tpe. eo ꝙ fit a virtute infinita

Ad primū dōm est. ꝙ ph̄s nō supponit ꝙ virtus finita possit mouere quātūcunq; mobile aut equale qđ pōt mouere virtus infinita. sz sufficit sibi ecōtra. ꝙ virtus infinita possit mouere equale mobile sicut moueꝫ a virtute finita qđ nō est incōueniēs Etiam q̄d ph̄s assumit ꝙ virtus finita posset augmētari in quātacunq; ꝓportione hoc sequit̄ suppositione illius qđ dr ab aduersario q̄ accidens q̄m habet illā ad extensionē corpis in quo suscipit habet etiā magnitudinē ꝑfectōnis aut virtutis ꝛ ſm hoc possunt dici finite aut infinite. Et ideo aliter dōm est ꝙ ista demonstratio tenet in agentib⁹ ꝑ naturā ꝛ de ꝑtute existente in magnitudine. ḍa si esset aliqua talis virtus moueret in nō tpe. q̄ talis virtus agit quātū pōt. sz nō ꝓcedit de agentibus per volūtatem ꝛ intellectū. ideo ꝑ ipsam non potest cōcludi ꝙ primus motor sit virtutis finite Ad secūdū dōm est. ꝙ licet primus motor qui est infinite virtutis posset mouere celū velocitate infinita quātū est de se. tamē hoc repugnat ex ꝑte mobilis ratione sui situs. quia si moueretur infinita velocitate et in instanti sequeretur ꝙ in eodem instanti vna pars circuli esset in oriente et occidente simul. Etiam sequeretur ꝙ omnes partes eius essent simul et in eodem instanti essent in eodem puncto indiuisibili. et sic totum corpus celi fieret vnū indiuisibile qđ est cōtra oēm ymaginationē Dicitur etiam ꝙ dato ꝙ non repugnaret ex ꝑte mobilis. nec ex ꝑte mouentis adhuc non moueretur in instanti. sed successiue ꝓpter ꝛgruentiam finis quia fit a mouente per intellectū Ad obiecta in oppositum ad primum dicendum est. ꝙ primus motor non est in circūferentia primi mobilis per informatōnem aut per inherentiam. sed solum per assistentiam. ideo nō est in magnitudine finita Est tn̄ sciendum ꝙ est duplex primus motor quidā est primus motor extra genus. et quidam in genere. primus motor extra genus non est in aliqua ꝑte mobilis sui circūscriptiue aut definitiue. sed repletiue ꝛ eminenter. q̄ in oībus est ꝑ essentiā ꝓsentiam et potestatē licet in nullo sit inclusus. Alius est primus motor in genere et dicitur anima nobilis siue intelligentia qđ in proposito idem est. et talis primus motor est in circūferentia modo predicto et non in centro. Et quia celū vt dicit damascenus iussu dei mouetur. ideo non oportet alios motores ponere proximos ꝓpter inopiā et defectū ꝑmi mouētis simpliciter sz solū ꝛpter defectū mobil̄ qđ req̄rit̄ de ꝛgruo ad minus motore ꝓximū qui tū vnū cū

ēo in agere ꝓstituit. et sic mouēs ꝓmū penetrat mouēs ꝓmū ita q̄ ꝓximū mouens moueat in virtute ꝓmi moventis. ꝛ ideo dici potest q̄ celū mouet ipatiue a deo scz a ꝓmo motore extra genus. sed executiue siue ministerialiter a ꝓmo motore in genere mouet. Ad secūdum dōm est. q̄ intellect⁹ nō est in magnitudine aliqua ꝑ extēsionē. ꝛ ideo nō est in magnitudine eo mō quo accidit hic virtutem esse in magnitudine. Nam illa virtus dicitur esse in magnitudine que coextendit ipi magnitudini. Etiam intellectus possibilis qui dicitur potentia infinita respectu intelligibilū est potentia passiua ꝛ non actiua de qua hic est ad ꝓpositū. Alij aūt dicunt q̄ aliq̄ virtus dicit tripliciter esse infinita. vno⁰ intensiue ꝛ sic illa virtus dicit esse infinita q̄ habet infinitos gradus intensionales. et h̄ mō in magnitudine finita nō p̄t eē virtus infinita ꝛ hoc mō intelligit fm eos dcm Aresto. Secūdo mō extēsiue ꝛ sic illa virtus dicit infinita q̄ hz infinitos gradus extēsionis. et hoc modo in magnitudine finita nō p̄t esse virtus infinita. qz ꝓtus alicuius magnitudinis nō p̄t esse magis extensa q̄ ipa magnitudo. ꝛ sic bñ dicit phs. Tertio mō obiectiue ꝛ hoc dupliciter. vno mō actiue. et dicit illa virtus esse infinita obiectiue actiue q̄ ꝑt agere in infinita obiecta. ꝛ h̄ mō ignis dr esse infinite virtutis q̄m ꝑt agere in infinita obiecta hoc ē in infinita ꝓbustibilia si sibi apponātur q̄uis sit in aliq̄ magnitudine finita. Alio mō passiue. ꝛ dr illa virtus infinita obiectiue passiue q̄ p̄t in se recipere infinita intelligibilia sil⁹ materia. qz p̄t in se recipere infinitas formas ꝛ istis vltimis mōis vt ipi dicūt nō intelligit dcm phi.

Ad tertiū dōm ē. q̄ celū in ꝓpria ꝓtute nō hz potētiā ad mouendū ꝑ tēpus infinitū. sed hz potentiam ꝓmi motoris rōne cuius ꝓpter infinitā durationem motus celi non arguit infinita virtus eius. sed solū infinita virtus ipius motoris. et ita etiā hz solū ꝓtutē ad durandū ꝑ tēpus infinitū in ꝓtute alterius scz ꝓmi entis ꝛ nō hz durabilitatem a seipo. ideo in ipo nō est ꝓtus infinita. Et q̄ illud sit de intentōne phi pz. qz sicut se hz ꝓmus motor ad motus inferiores. ita se habet ꝓmū ens ad oīa entia sequentia ipm. qz fm aresto. oīa entia dependent ab vno ꝓmo. sz fm ipm cessante ꝓmo motu cessant oēs inferiores et in ꝓtute eius hñt durationem. ideo cessante ꝓmo ente aut eⁱ influxu cessarēt oīa entia. et ꝑ ons oporteret q̄ i virtute eius solū habeāt durationem in esse. Ad quartum dōm est. q̄ phs hic loquitur de potentia ad operari et non ad esse. modo materia solū dicit potentiam ad esse. Etiam potentia materie est solū potentia passiua ꝛ nō actiua de qua est ad ꝓpositum.

Tertium dubium est.

An ꝓiecta q̄n iam distant a ꝓiciēte moueant a ptibus mediis successiue motis. ꝛ nō a virtute in ipsis aut i medio generata. Et videt q̄ nō. qz ptes aeris aut medij nō mouent ꝓiectū nisi ꝑ ut sunt more a ꝓmo ꝓiciēte. igitur si ꝓiectū moueat ab illis ptibus ꝛ nō ab impetu generato ab ipo. sequit q̄ cessante ꝓiciente ꝓiectū nō mouebit. Cōsequētia pz. qz ille ptes aeris cessante ꝓiciente nō amplius mouebunt. Scdo medium in quo mouet ꝓiectū impedit motū ipsius ꝓiecti. igitur ptes eius nō mouet ipm ꝓiectū. Añs ꝓbat. qz oē resistens siue diuisioni impedit trāsitū corpis ꝑ ipm. sed medium est resistēs siue diuisioni. igit Tertio. aer q̄ est facilit diuisibilis nō ꝑt sustinere corpa grauia i ipo. ꝛ ꝑ ons nō possz mouere talia corpa grauia q̄ sic ꝓiciuntur Quarto si ponatur cādela ꝓpe motū lapidis illa candela nō extinguit ꝛ tn̄ si fieret magnus motus in ptib⁹ aeris sic q̄ ꝓiectū mouere tur ad motū illa ꝓ ptiū oporteret q̄ candela extingueret igit ꝓiectū in distantia a ꝓiciente nō mouet in ptib⁹ medij successiue motis. sz oz q̄ moueat ab ꝓpetu sibi ꝓiresso. Solutio ꝓiecta mouere a virtute sibi impssa aut ipi medio dupliciter p̄t intelligi. vno. mō q̄ in ꝓiecto generet ab impetu sibi ꝓiresso subiectiue sicut dr buridan⁹ q̄ actualiter in ipo generet q̄dā q̄litas a qua mouet ꝓiectum q̄n est in aliq̄ distantia a ꝓiciente et etiam in ipo medio sed hoc nō est verū. Nam nullus motus violentus fit a pncipio intrinseco et passio vim cōferente. motus autem ꝓiectionis est violentus. igit nō fit a ꝓncipio intrinseco et per ꝓsequēs nō fit a tali impetu generato subiectiue in ꝓiecto. Etiam qz ille ipetus esset habitus aut dispō. q̄a illud ponentes dicunt illū ipetū de prima spē qualitatis. sz neutrū illo ꝓ est dōm igit. Non habitus qz tūc sequerek q̄ lapis posset mouere seipm ꝑ talem ipetū. q̄a habitus est quo hñs habitū opat dū vult. Nō dispō cum ex pluribus dispōnib⁹ generet vnus habitus seq̄rek q̄ ꝑ talē ipetū lapis acq̄rere posset vnū habitū quo moueret sursum aut lateralit q̄ē ꝓtra phm scdo ethicorū dicentē. si lapis milliesies ꝓiceret sursum mun q̄ assueesceret ad talē motū nec haberet inclinatōnem ad ipm. Secūdo mō p̄t intelligi q̄ ꝓiectū moueat a virtute recepta i medio aut in ꝓiecto intentionaliter. ꝛ hoc dupliciter. vno⁰ q̄ si mul ꝛ semel illa virtus intentionaliter generet in diuersis ptib⁹ aeris. sicut dixit plato. ꝛ q̄ tn̄ ibi esset vnū mouens scz ꝓmū ꝓiciens q̄ influeret talem virtutē ptibus sequētibus et illud dici nō p̄t. q̄m ꝓiectū nō mouetur a ꝓtute ꝓicientis impssa sik cuilibet pti medij. sic q̄ ꝓmū mouēs sp requirat in tali motu. Naz sic sequeret q̄ cessante ꝓmo mouente ꝓiectū nō moueret amplius. qz cessarēt oēs alie ptes q̄ nō mouerēt nisi fm q̄ ipis influeret ꝓtus a ꝓiciente. ons est ꝓtra experiētiā. q̄m ꝓimo ꝓiciente corrupto adhuc ꝓiectū ꝑ mouere. Alio⁰ p̄t intelligi q̄ talis ꝓtus generet in diuersis ptib⁹ aeris successiue. sic q̄ ꝓmo moueat vna ps ꝛ deinde illa pars mota mouet aliam. ꝛ sic deinceps donec cessat virt⁹ ꝓximi moventis siue impellentis. ꝛ sic ꝓiectū in distātia a ꝓiciente moueat a ptib⁹ medij ꝛ a ꝓtute generata successiue in ipsis. qz ꝓmū mouēs sicut dictū est mouet vnam ptem medij et per hoc q̄ mouet dat sibi virtutem mouē di sequentē et alia aliam ꝛc̄ Ad obiecta in oppositum dōm est ꝓ interemptōem añtis qz aliqua pars aer⁹ mouet inq̄tum mouetur ab alia pte ꝛ nō ꝓiciente ideo non oporteret oēs ptes moueri a ꝓiciente ꝛ cessante ꝓiciente tunc cessat ps sibi imediata moueri ab ipo. nō dum tn̄ cessat mouere ptem sequentem q̄a quando iam est in termino sin motus adhuc potest mouere ptem sequētem propter inundationem suarum ptiū q̄m non est simile de corporibus solidis et fluxibilibus

Ad secūdum dōm est q̄uis tale medium quo ad ptes anteriores respectu ꝓiecti ipediat motuz eius fm q̄ sue diuisioni resistunt nōtamē ptes sequentes ꝓiectū fm q̄ more sunt a ꝓiciente et etiam a natura qz sequūtur ꝓiectū imediate ne generet vacuū in loco vñ recessit mouens ipm ꝓiectū. Aut dōm est. q̄ medium dupliciter accipit. vno mō fm se ꝛ sic nō ꝓmouet motū sed potius impedit motū. Alio mō accipit inq̄tum in se recipit vir

tutē mouēdi et sic ꝓmouet motum. et ist̄ud habeꝫ in calefactiōe aque. qz aqua de se impedit calefactiōnem cū sit fm se frigida. cū ipsa calefacta ꝓmouet q̄m decoquit carnes aqua calida Ad tertiū dōm est. licet aer fm se nō habeat virtutē sustinendi neq; mouendi talia corpora. tñ fm q̄ fortiter motus est a ꝓiciēte fm hoc potest mouere talia corpa multū grauia sicut videꝫ de fulmine aliq̄ q̄ aer a nubib⁹ ipulsus ꝓsternit arbores et edificia. et ideo in machinis q̄b⁹ ꝓiciuntur lapides aer fortiter motus potest talē causare motum Ad quartū dicitur q̄ si cādela ponaꝫ ꝓpinq̄ ad lapidē ꝓiectū t spēaliter retro ipm̄ vbi fit magna cōmotio aeris nēcario extinguitur.

Quartum dubium est.

In quo predicamento est virtus ꝓiectiua. Sō ipsa inēstum est in ꝓiciente est de predicamēto q̄litatis. q̄a est quedā naturalis potentia. sed inēstum est in aere nō est ꝓprie in aliquo p̄dicamento. qz nō est in eo informatiue et actualiter. q̄a alias aer haberet actu potentiā mouā. t sic moueret ipm̄ ꝓiectū absq; amminiculo alicui⁹ extrinseci sicut nūc facit ꝓiciēs. igitur necessariū est dicere. q̄ sit in aere virtualiter t saluaꝫ i motu locali eiusdē qui motus est de predicamento vbi. ipa tñ potest accipi dupliciter fm q̄ est in aere Uno mō quo ad eius fundamentū t sic est in predicamento vbi quia est motus localis aeris. Alio mō quo ad actū. t sic nō est in aliquo predicamento Sed diceres si nō est virtus ꝓiectiua i aere tunc aer nō moueret ꝓpr̄ ꝓiectū. Ad hoc dōm est. q̄ non valet cōsequētia q̄a sufficit ad hoc q̄ moueat q̄ etiā moueatur a ꝓiciente t in illo motu saluatur vltrei⁹ virtus ipius mouētis et nō fm actuz. Et hoc potest ostendi per duo sitta quoꝝ primū est de motu locali. scz baculo moto et vlterius mouente lapidem quia et si baculus moueat lapidē nō tñ pōt dici q̄ baculus in se habeat potentiam mouēdi fm actū. qz alias baculus per se moueret lapidē. Secūdū signū est de motu alterationis de aqua calefacta qz aqua calefacta vlterius calefacit et tamen nō potest dici q̄ aqua in se habeat potentiam calefaciendi sed ignis quia est eius naturalis potentia. igitur in aqua est potentia calefaciendi fm virtutē et nō fm actuz q̄ virtus fundaꝫ in calore recepto p alteratiōem in aq̄

Quintum dubium est.

Quare ꝓiecta velocius mouenꝫ in certa distātia a ꝓiciente q̄s iuxta ipm̄. vt sagitta fort⁹ ledit in distātia ab arcu q̄s q̄ est ꝓiūcta cū chorda q̄uciente Solutio quia ꝓiecta mouenꝫ ab impetu generato successiue in partibus aeris cū quadā inundatione et circulatiōne aeris sicut fit in aqua q̄n ꝓiciꝫ lapis. talis aūt motio ꝓtiū aeris nō est adhuc pfecte genita q̄n ꝓiectū est ꝓiūctū ꝓicienti. sz hoc solū fit q̄n ē in certa distātia a ꝓiciēte. iō i tali distātia fortius mouetur que tñ distantia magis est ꝓpe ꝓncipium q̄s ꝓpe finem. qz in motu violēto est quadruplex eē. ꝓmuz est generatio. scōm est augmentū in q̄ est in optimo eius posse. tertiū est decremētū. t q̄rtū est decisio eius.

Sextum dubium est.

An motus ꝓiectōnis sit vnus et cōtinu⁹ Et videꝫ q̄ sic. qz alias motus celi non esset vnus et cōtinu⁹. eo q̄ a pluribus motoribus dependeat Solutio q̄ nō. q̄m ad vnitatez motus requiritur vnitas mouētis. talis aūt non est in motu ꝓiectionis. videꝫ tñ vnus et cōtinu⁹ ꝓpter vnitatem mobilis. Et iā ꝓter vnitatē tpis. qz non interrūpitur quiete media Ad obiectū dōm est. q̄uis motus celi dependeat a pluribus motoribus. illi tñ sunt subordinati. et hoc mō nō est incōueniens vnū motū a pluribus dependere. qz scōm mouens mouet in virtute primi mouentis. sic aūt nō est de motu ꝓiectoruz. qz ibi nō st̄ subordinati motores. q̄a oīno accidit q̄ vna pars aeris plus mouet aliā q̄s alia priorē. In motoribus aūt subordinatis vniuersaliora cā sp mouet ꝓticularē et nō econtra.

Septimum dubium est

An motus celi sit regularis t vniformis. Et videꝫ q̄ non. qz motus celi est velocior circa centrū q̄s in circūferentia. eo q̄ luna infim⁹ planetarū est ꝓpinquior centro. velocius mouet q̄s aliquis aliarū planetarū Sō q̄ sic. vt dicit in textu. Ad obiectū in oppositū dōm est. q̄ in celo est duplex motus. scz diurnus qui cōpletur quo ad vnā reuolutiōem in vno die naturali. t tali motu mouentur oīes celi et elemēta superiora. scz ignis t aer quo ad superiorē eius regionē et ille motus est velocior in circūferentia q̄s in centro. qz velocius ōr q̄ō in equali tpe ptransit maius spaciū. qz igiꝫ circa circūferentiā sunt corpa maiora t tñ in equali tpe oēs sphere supiores describūt suos orbes cū alijs corpib⁹ inferioribus. igiꝫ velocius mouenꝫ. Alius est motus in celo qui dicit motus planetarū in zodiaco hoc est subzodiaco et tūc oppositū dōm ē. qz sic q̄nto corp⁹ magis appropinquat centro tāto velocius mouetur. et hoc ptz exēplariter q̄m luna q̄ est infimus planetarū et maxime versus centrum ꝓplet motum suum vno mēse venus mercurius. et sol vno anno. mars duob⁹ annis. et iupiter qui est sup eum duodecim annis. et saturnus q̄ maxime distat a centro triginta annis. et firmamētum cōpletur suū circulū ꝓtra motū diurnum tribus milibus annis De motu tñ tali pbs in ꝓposito non loquitur sed de motu diurno.

¶ Cōmentarij in octo libros physicoꝝ Aristo. Burse laurentiane famosissimi agrippinensis Colonie gymnasij ꝓcessum cōtinētes p egregiū virū artiū liberaliū magistrū et in sacra pagina licētiatū doctissimū Joānē herderwicē sem in eodē regētē ex diuersis et potissimū diui Alberti magni dū vixit ratisponeñ ecclesie epi cōmentarijs studiosissime elaborati. et p alios sacre theologie ꝓfessores licētiatos t baccalarios eiusdez regentie accuratissime reuisi et ad desideratū finē sunt ꝓducti atq; vt plurium vtilitati ꝓficerēt. p honestū ciuē Hēricū quentell nitidissime Anno. xcvij sup Millesimū et quadringētesimū septimo. calendas Junij impssi de q̄ fine sit bñdictus de⁹ trin⁹ t vnus. Amē

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

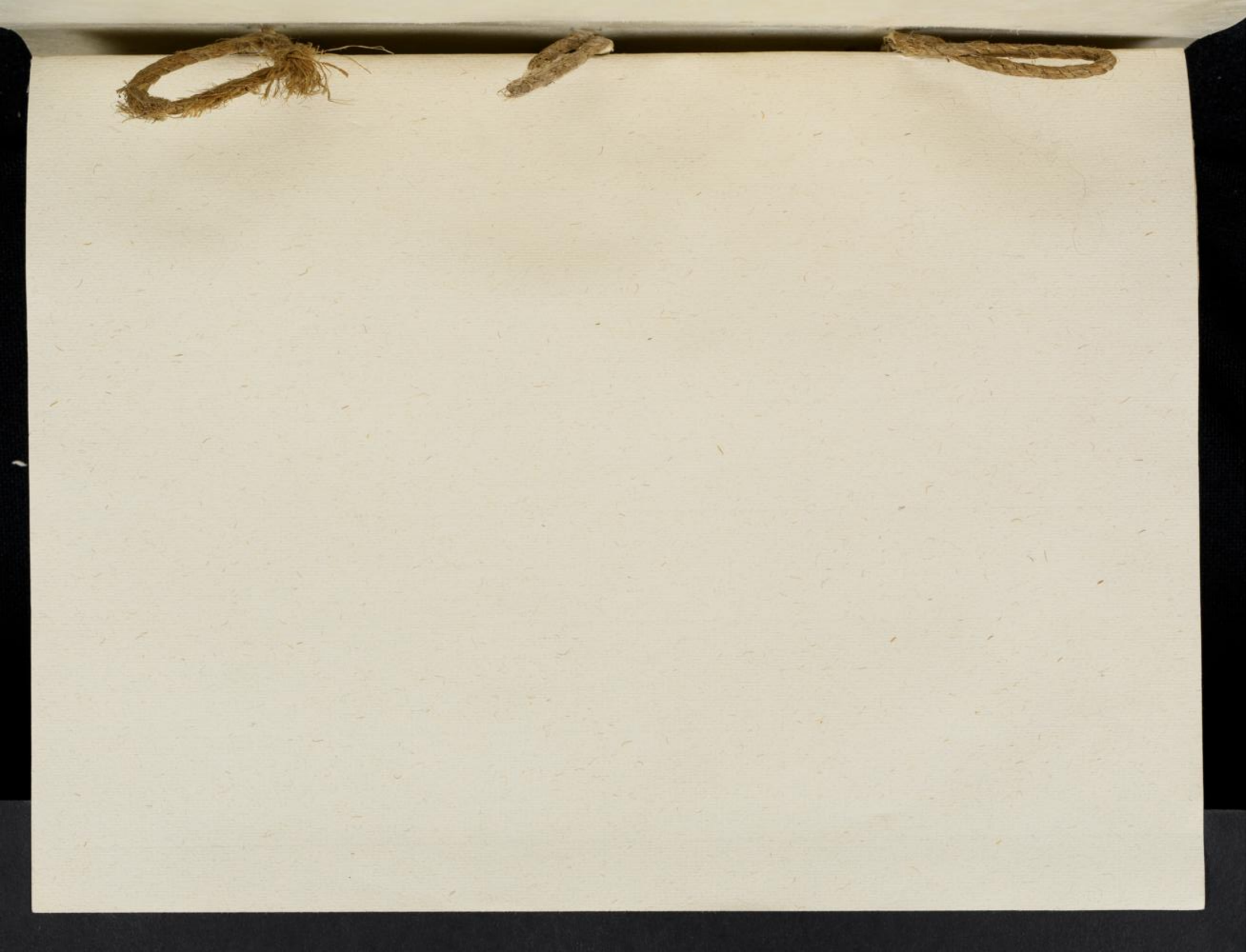

Inches
Centimetres
TIFFEN Color Control Patches
© The Tiffen Company, 2007
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black

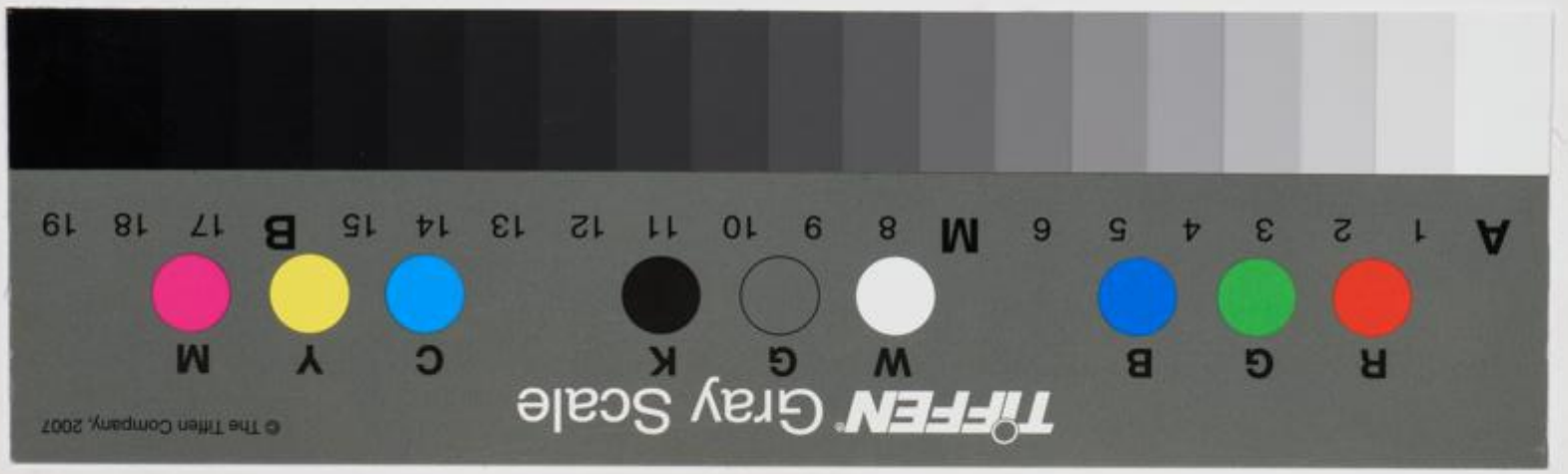
TIFFEN Gray Scale
© The Tiffen Company, 2007
A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19
R G B W G K C Y M